

Ex
Bibliotheca Archipresbyteratus
Oppoliensis.

OPERVMD.

INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI

EIVS NOMINIS III. VIRI ERVDI-
tissimi simul ac grauissimi

TOMVS SECVNDVS.

CONTINENS

Epistolarum cū Decretalium tum aliarum Lib I I.
Constitutionum Decretalium, Lib V.

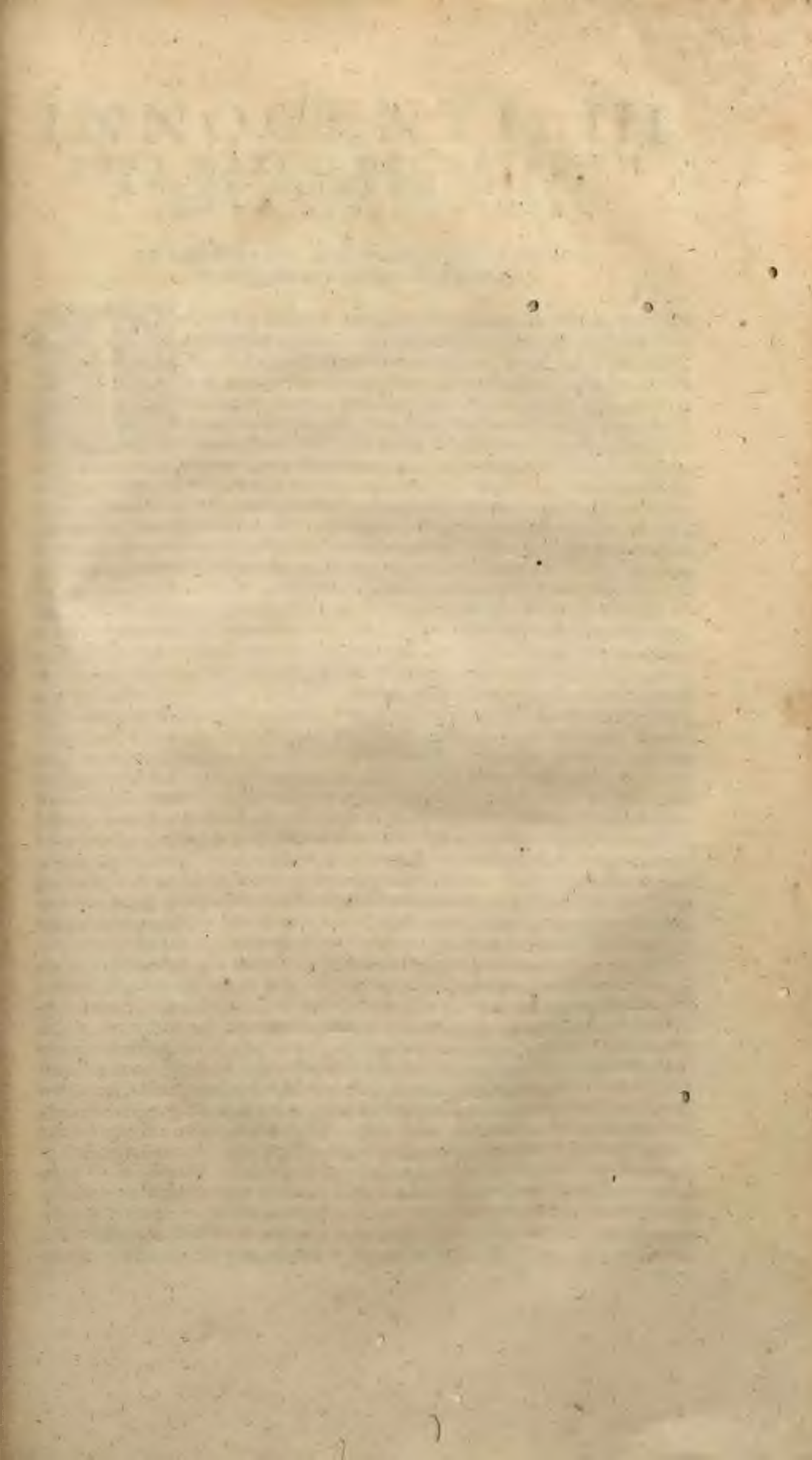

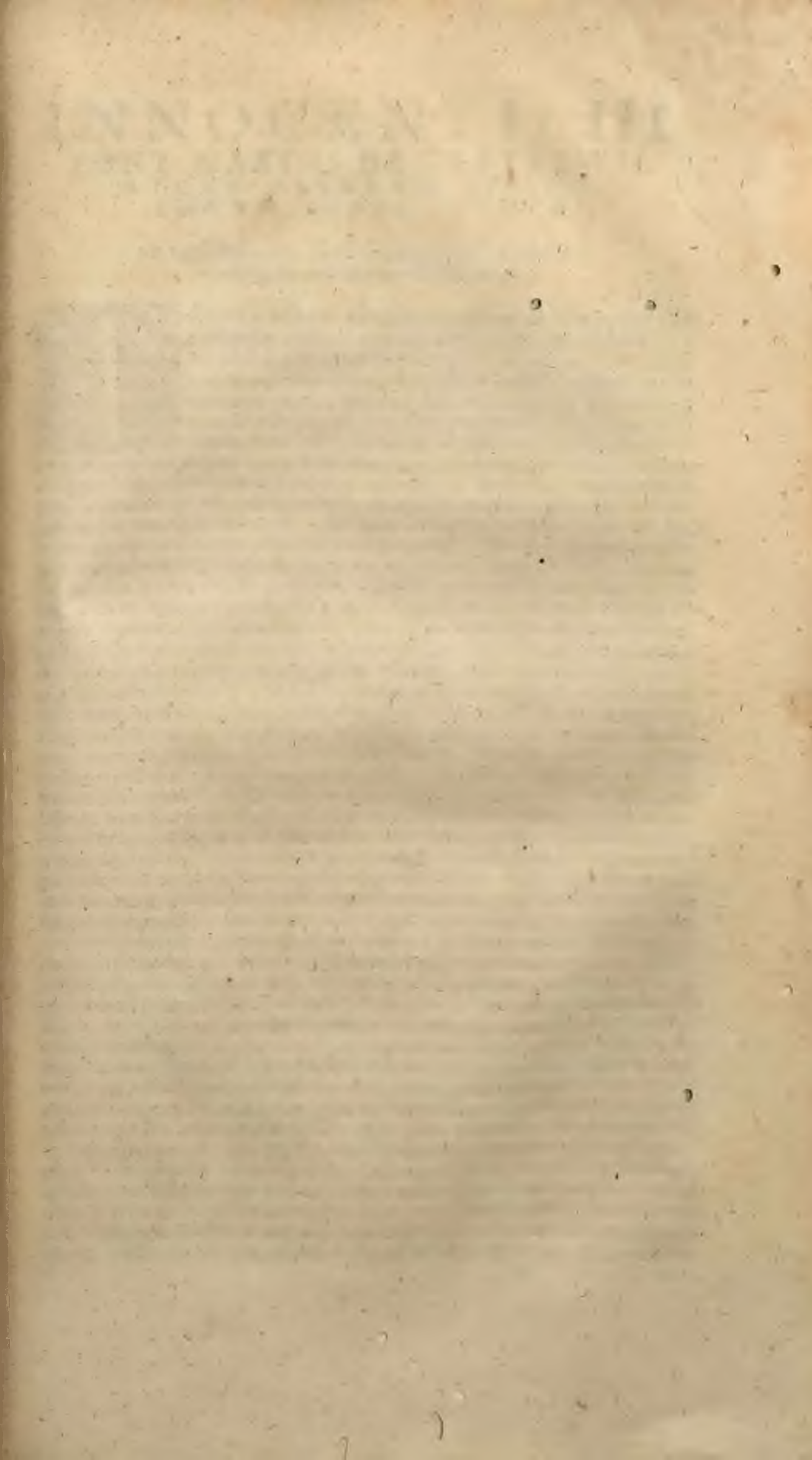
COLONIAE

APVD MATERNVM CHOLINVM.

M. D. LXXV.

Cum gratia & Priuilegio Cæsareæ Maiestatis.

INNOCENTII III.

PONT. MAXIMI DECRETALIVM,

ATQVE ALIARVM EPISTO-

LARVM, LIBER PRIMVS.

DE LEGITIMA SVI ELECTIONE: QVÆ VT FAVSTA,
reipublicæq; salutaris existat, omnes Deum orare iubet.

INEFFABILIS sapientia conditoris sic omnia, quæ alto cōsilio simul ab æterno præuidit, per labentiū temporū vices mirabili quadā dispositione dispēsat, vt nec error in ordine, nec in opere sit defectus: cū diuina scriptura testante cuncta fecerit in numero, pondere, & mensura. Licet ergo nihil in terra sine certa causā, propriaq; ratione disponat, imperfectū tamen conditionis humanæ non solum in causis operū deficit perscrutandis, verum etiam in ipsis causarum operibus vix sufficit admirari. Quod vtique considerans Apostolus exclamabat: O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quā incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quamuis enim vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, & omnia opera eius iudicia sunt, testante propheta: vsque ad eō tamen successus hominum humiliationem & exaltationem eorum dextera Domini, licet iusta, occulta tamen ratione procurat, vt causā nobis non modici stuporis existat, quod in regimine potestatis, iuniores quandoque senioribus anteponit. Vt iuxta Prophetam, filij nascantur pro patribus, qui super omnem terram principes constituti, dominici nominis recordentur: sicut de nobis ipsis à Domino factum est, & est mirabile in oculis nostris. Sanè felicitis memoriæ Celestino patre, ac predecessore nostro VI. Id. Ian. viam vniuersæ carnis ingresso, & in Lateran. basilica (sicut moris est) honorificè tumulato, fratres nostri, videlicet Episcopi, Præsbyteri & Diaconi Cardinales, & nos ipsi cum eis simul in vnum secessimus, vt tanto licentiū & tutiū de substitutione Pontificis tractarem, quanto tractatus ipse maiorem deliberandi copiam, & amplioris circumspectionis consilium requirebat. Cumq; Missarum solemnibus in honorem sancti spiritus celebratis requisitæ fuissent omniū voluntates, ad insufficientiam nostram oculos extenderunt: humano forsan æstimantes arbitrio, in sacculo Benjamin scyphum argenteum inuenire. Licet plures ex ipsis ætatis, ordinis, & meriti ratione potuissent ad tantæ dignitatis apicem digniū euocari. Cuius siquidem dignitatis onus cum insufficientia nostra penitus recusaret, vtpote nostris debilibus humeris importabile, sub illius tamen confidentia & exemplo, qui infirmitatem beati Petri trina prius negatione probatam, post trinæ confessionis vocē in gubernatione suarum ouium confirmauit. Quod personæ nostræ multiplex imperfectio denegabat, in ipsius contulimus voluntatem, fratrum nostrorum acquiescentes instantiæ: ne reluctatio diuturna dissidij pareret detrimentum, aut dispositioni diuinæ videretur aliquatenus obuiare: sperantes quod ille, qui dat omnibus affluenter, & non impropere: qui nouissimum fratrem virum utiq; secundum cor suum in regem de postfoetantes assumpsit, de lapidibus suscitabit filium Abræ, vocans ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: vt infirma eligens fortia quæq; cōfundat. Nos igitur ecclesiasticæ prouisionis sollicitudinem assumentes, & non modicū confidentes de vobis, quos nobis Dominus ad tantę difficultatis onus leuiū perferendum sollicitudinis nostræ voluit esse participes: Vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus insufficientiam nostram vestris orationibus apud Dominum adiuuetis: & circa commissam nobis dominici gregis custodiam diligenter, & vtiliter vigilantes, defectum nostrum humiliter supplere velitis: & iniunctam nobis ecclesiastici oneris grauitatem vigilantī studio comportare. Nos enim vos

A

tam-

tamquam principalia membra ecclesie honorare intendimus, & in necessitatibus vestris (quantum Dominus permiserit) adiuuare. Datum Lateran. quinto Id. Ianuarij.

IN EYNDDEM MODVM, ILLVSTRI FRANCORVM REGI VSQVE
ad verbum illud, assumptis: Vt in religione Catholica & Romana
ecclesie obseruantia permaneat.

Considerantes quantum regnum Francie in ecclesie semper permanferit vnitate, tibi tanquam speciali ecclesie Rom. filio Litterarum nostrarum primitias duximus destinandas: serenitatem regiam rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, & in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus sanctam Rom. ecclesiam matrem tuam taliter reuereri, & honorare procures, vt inclyte recordationis L. patris tui vestigia in ipsius deuotione sequaris, & nobis ad apostolicæ sedis gubernationem Domino disponente assumptis humiliter & deuote (sicut decet principem Christianum) assistas. Nos enim in his, quæ ad honorem tuum spectant, quantum cum Domino possumus, libenter intendimus: & circa personam regiam paternæ gerimus charitatis affectum.

IN EYNDDEM MODVM, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET ALIIS RELIGIOSIS in regno Francia constitutis, vsq, ad verbum illud, considerantes: Vt pro recens electo Pontifice Deum creent.

Considerantes nos ex propria infirmitate deficere, nisi suffragijs vestris, & pijs precibus apud Dominum adiuuemur, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus apud eum, a quo speramus dirigere gressus nostros, assidujs orationibus vestris instetis: vt nos ad laudem nominis sui, & ecclesie incrementum, commissam nobis sollicitudinem taliter implere concedat: vt & nos retributionis æternæ præmium mereamur, & populus nostræ gubernationi commissus in lege mandatorum eius per nos verbo proficiat, & exemplo. Nos enim vos tamquam speciales ecclesie filios, per quos nomen Domini dignius, & excellentius prædicatur, tanto amplius intendimus in vestris necessitatibus adiuuare, quanto in maiore ecclesie redundaret iniuriam, si iura vestra quorumlibet pateremur occupari.

PARISIENSI EPISCOPO, VT ILLVSTREM FRANCORVM REGEM
moneat, & inducat ad recipiendam Reginam vxorem suam, quam eiecerat.

VM omnia orta occidant, & aucta senescant, ne operum Domini primitiæ penitus deperirēt, posuit Deus sementem iuxta species suas in aliquibus creatorum, vt quæ secundum cursum temporis deficerent, in seipsis in sua semente proficerent, & in reparatione sui generis vberius profilirēt. Sic etiā, ne homo ad imaginem Dei factus, & tam volucris cœli, quam piscis maris, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram, munere diuino prælatus, in sterilem cinerem sterilis ipse rediret, formata muliere in auxilium eius de latere dormientis audiuit: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Cum ergo ex tunc Adæ posteritas sibi inuicem iungi consueuerit fœdere nuptiali, vsque adeo in hoc ipsi cooperata est, & post lapsum parentis dextera conditoris, vt iuxta illud euangelicum: Quod Deus coniunxit, homo non separet: nō humanæ ad inuentionem, sed diuinæ auctoritati potius ascribatur matrimonij sacramentum. Per quod (licet inter homines contrahatur) significatur tamen in Christo coniunctio ecclesie, ac animæ fidelis ad ipsum: iuxta illud Apostoli: Hoc autem dico, magnum sacramentum in Christo, & in ecclesia. Vnde, quantum in nobis est, ecclesie filijs debemus summo studio præcauere, ne si quis impiè agens in seipsum partem sui corporis, quia scindere omnino nō potest,

test, à se forsan auellere attentarit, animam suam à diuinæ bonitatis amplexibus efficiat alienam, & propter hoc totam ecclesiam tanto amplius sibi reddat offensam, quanto minus prouidè figuram desponsationis eius ad Christum, quantum in ipso fuerat, maculauit. Hæc autem non ad instructionem tuam, quem diuinæ legis notitiam plenius nouimus obtinere, sed, vt intentionis nostræ vehementiam exprimamus, præsentibus literis duximus explicanda. Qui quanto charissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum Regem Illustrem purius diligimus, & speciali quodam priuilegio intendimus amplius honorare, tanto infra nos ipsos fortius contristamur, quòd charissimam in Christo filiam nostram Francorum reginam illustrem, quanto in eo fuit, à se minus licite nixus est amouere. Ad cumulum præterea nostri doloris accedit, quòd, cum vniuersi progenitores eius veri fuerint religionis Christianæ cultores, inter quos illustris memoriæ L. quondam Rex Franciæ pater eius præ cæteris sui temporis præcipuus diuinæ fuit legis amator, regia serenitas quæ ipsi vellemus non minus in obseruantia mandatorum Domini, quam regni hæreditate succedere, contra salutem & famam suam dictam reginam à consortio thori remotam in remotis partibus regni Francorum (licet inter religiosas priuatas tamen personas) vitæ suæ cursum implere compellit. Licet autem felicitis recordationis Celestinus Papa prædecessor noster apud eum potuerit obtinere, vt reginam ipsam in gratiam & beneuolentiam suam receptam ad regni consortium reuocaret: Nos tamen non de meritis nostris, sed diuina potius miseratione sperantes, & de puritatis tuæ solitudine cōfidentes quem literaturæ, honestatis, & consanguinitatis intuitu esse credimus in eiusdem regis oculis gratiosum, precum nostrarum primitias, per te ipsi ex parte nostra porrectas, ab ipso confidimus tanto libentius admittendas, quanto amplius de ipsius sumus salute solliciti: & per huius apostolicæ petitionis effectum nō tam nostris commodis quàm integritati sui nominis consulatur. Rogamus igitur fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eundem Regem ex parte nostra diligentius moneas, & inducas, & in remissionem ei peccatorum iniungas, vt prædictam Reginam in plenitudinem gratiæ Regalis admissam, maritali studeat affectione tractare: Vt ad mentem reuersus, in laudem Domini cum Petro decantet: Nunc scio vere quia misit Dominus Angelum suum, & tulit me de manu Herodis, illius scilicet, qui, sicut olim animam pueri eius, hætenus sanguinem sistebat. Verendum siquidem ei credimus, ne præter offensam diuinam, & humanam infamiam, irreparabilem etiam iacturam incurrat. Cum enim ex ea, quam contra interdictum ecclesiæ superduxit, legitimam nequeat sobolem procreare, si forte (quod absit) vnicus eius filius rebus eximeretur humanis, regnum eius ad extraneos deueniret. Qui quoniam eidem reginæ sui negauit corporis potestatem, ipsius promerentibus culpis, multis angustiis irruentibus nunquam optata potuit felicitate gaudere, sed præter alias afflictiones tota gallicana prouincia famis fuit sterilitate percussa, & nisi quantocius resipiscat, flagellum Dei contra se potest grauius formidare. Quòd si forsan (quod absit) salubribus monitis tuis, quæ sæpius iterari volumus apud ipsum, acquiescere nō curarit, quantuncumque nobis molestum existat eum in aliquo molestare, id non poterimus, sicut nec debemus sub dissimulatione transire. Huic autem studio tanto diligentius debes insistere, & intentione omnimoda imminere, quāto creatori amplius tua in hac parte sollicitudo placebit: & gloriosius etiam tibi erit, si per tuam instātiā fuerit Domino faciente completum, quod non potuit per aliquorum prudentiam, seu diligentiam hætenus adimpleri. Datum Lateran.

STRIGONIEN. ARCHIEPISCOPO DE DILATIONE

voti sui pro negocio regni Vngariæ.

NON est dicendus voti transgressor, qui, quod vouit, de auctoritate sedis apost. iusta tamen ex causa distulerit adimplere. Sane significauit nobis chariss. in Christo filius noster Henricus Vngariæ rex illustris, quod cum

in regni turbatione consilium & auxilium tuum sibi senserit haftenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato. Cum igitur nobis imminet de honore ipsius Regis, & statu regni Vngariæ solícite cogitare, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierusalem adeundi, quàm regnū ipsum fuerit tranquillitati pristina faciente Domino restitutum, vel super hoc receperis ab apost. sede mandatum. Datum Laterani.

EIDEM DE REFORMATIONE MONASTERII DE TELEQUI.

IRCA' reformationem monasteriorum, & augmentum eorum tanto potius tenemur esse solíciti, & ipsorum grauaminibus præcauere, quanto ad nos specialius pertinet, & plantare religionem in Dei ecclesijs, & fouere plátam. Verum ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd monasterium de Telequi ad tantam dissolutionem ordinis, & temporalium rerum exinanitionem per prælatorum est incuriam deuolutum, vt nec statutus in eo regularis ordo seruetur, nec fratres ibidem ad Dei seruitium deputati, congrue possint de ipsius redditibus sustentari. Volentes igitur vt idem monasterium in statum pristinum tuo studio reformetur, illud solícitudini tuæ quandiu nobis, & successoribus placuerit, duximus committendum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus taliter ipsius reparationi studeas imminere, vt diuini nominis cultus in eo dedie in diem potius augeatur, & fratrum necessitatibus vitæ necessaria congrue ministrantur. Datum Laterani.

ABBATI. S. MART. DE CONSPIRATIONE FACTA
contra Henricum regem Vngariæ.

LX literis, quas charissimus in Christo filius noster Henricus Vngariæ rex illustris ad sedem apostolicam destinauit, nobis innotuit quòd contra serenitatem regiam cum nobili viro A. duce fratre ipsius temere conspirasti, cui etiam adhuc diceris inhærere. Cum igitur felicitis memoriæ Celestinus Papa prædecessor noster sub pœna excommunicationis vniuersis in Vngaria constitutis curauerit inhibere, ne dicto duci contra salutem regiam consilium darent aliquod, vel iuuamen: nos tibi, quem publica fama contra ipsius prædecessoris nostri prohibitionem (sicut dicitur) venisse demonstrat, salutationis alloquium denegâtes, ad nostram duximus præsentiam euocandum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus vsque ad festum exaltationis sanctæ crucis proxime venturum nostro te conspectui repræsentes, & obiecta sufficienter, & rationabiliter responsurus. Datum Laterani.

FERRARIEN. EPISC. DE OBSERVATIONE CONSTITUTIONUM FACTARUM ab ipso in monasterio de Nonantul.

VM ecclesiæ per orbem vsquequaq; diffusa ab apostolica sede tanquam à suo capite magisterium recipiât, & doctrinam, & stabilitatis debitæ munimine roborentur, expedit nobis, qui ad ipsius regimen sumus (licet insufficientes) Domino disponente vocati, vt sic ad vniuersas ecclesias nostræ cōsiderationis aciem extendamus, earumq; commodis, & profectibus imminere curemus: quod, illo auxiliante, qui est omnium bonorum largitor, debitus illarum status per aliquorum insolentiam perturbari non possit, nec contrarijs casibus subiacere: sed tam temporalibus, quàm spiritualibus semper proficiant institutis. Audiētes sane, sicut tuarum nobis tenor aperuit literarum, studium, & diligentiam, quam circa releuationem Nonantulanensis monasterij, quod multorum asseritur debitorum onere prægrauatum, & tam in temporalibus, quàm

quàm in spiritualibus non modicum imminutum impendere procurasti, multa fuimus exultatione repleti: sollicitudinem tuam magnis in Domino laudibus commendantes, quam & ipsius abbatis nuncius in præsentia dilectorum filiorum P. tituli sanctæ Cecilie presbyteri, & G. sanctorum Cosmæ, & Damiani diaconi Cardinalium, quos ei concessimus auditores, laudabiliter commendabat: asserens tamen, quòd idem abbas contra ordinationem tuam in nulla venerat, aut venire volebat. Nos igitur ratum habentes, & firmum, quod circa quasi desperatam curationem supradicti monasterij à te laudabiliter statutum esse dignoscitur, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus cõstitutionem in eodem monasterio per tuam prudentiam factam irrefragabiliter facias obseruari. Contradictores, sicut expedire videris, ecclesiastica censura compescēs. Verum quia præfatum monasterium de negligentia, & graui culpa præsentis abbatis ad horribilem diminutionē, & inopiam asseritur deuolutū, vt omnis occasio scandalorum tollatur de medio, & locus ille recepto peroptato reformationis solatio valeat aliquando respirare, volumus, atque mandamus, vt si prædictus abbas (sicut tuis literis intimasti) ordinationem tuam impediuit aliquatenus, vel turbauit, præsertim cum manifeste sit de dilapidatione suspectus, ac etiam infamatus, eum vsque ad persolutionem debiti à monasterio ipso localiter, & ab ipsius administratione amoucas, & in cælla, quæ est Paduæ, facias in necessitatibus prouideri. Quod vtique si ipse adimplere forte contempserit, eū ad id omni contradictione, appellatione, & excusatione cessante, per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra compellas. Dextrarijs autem, & alijs equis, quos idem abbas habere dignoscitur, in manibus tuis receptis, & venalitati suppositis, vt de illorum precio pars debiti (prout expedit) persoluatur. Præterea noueris ad nostram audientiam peruenisse, quòd postquam N. monachus præsentium lator ad Romanam ecclesiam iter arripuit veniendi, prætaxatus abbas in contemptum apostolicæ sedis, & nostrum, eū officio beneficioq; pro sua voluntate suspendit, & administratione, quam habebat in cælla, quæ est apud Ferrariam, eundem sua temeritate priuauit. Quod vtique graue admodum, & molestum ferentes, fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus, quatenus, si verum est quod asseritur, officium, & beneficium, nec non & administrationem, quam idem monachus prius noscitur habuisse, illi auctoritate nostra restituas, & facias pacifica possessione gaudere. In expensis etiam moderatis, quas veniendo ad Romanam ecclesiam fecisse perpeditur, de bonis monasterij eidem facias prouideri. Datum Laterani iij. nonas Februarij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE DE TRANSFERENDO MONASTERO,
quod B. quondam comes de Bichor edificare incæpit, ad loca tutiora.

AM de serenitate regia fiduciam obtinemus, vt quæ à nobis postulat, iuste posse credamus, & honeste compleri. Ea propter charissime in Christo fili tuis precibus annuētes, monasterium illud, quod B. quondam comes de Bichor ædificare incæpit, & morte præuentus consummare nō potuit, in locum tutiorem, & magis idoneum transferendi, si de assensu diocesani episcopi fieri poterit, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli & cat.

NOBILI VIRO A. DVCI DE PROSECVTIONE VOTI
Regis Vngariæ patris sui defuncti.

ICET vniuersis liberum sit arbitrium in vouendo, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum, vt sine propriæ salutis dispendio alicui resilire non liceat ab his, quæ sponte, ac solenniter repromisit. Accepimus siquidem, quòd cum inclitæ recordationis B. quondam rex Vngariæ pater tuus ageret in extremis, & de sua penitus conualescentia desperaret, votum quo vouerat Domino Hierosolymitan. prouinciam in forti manu, &

brachio extento, corde tamen humili, & humiliato spiritu, visitare, sub interminatione maledictionis paternæ cōmisiſſi tuæ fidei exequendū: & tu intellecta pia voluntate parētis, assumpto crucis signaculo, te id impleturū sine dilatione qualibet promiſiſti. Verū eodē patre tuo ſublato de medio cū Hieroſolymitanū iter te accipere ſimulaſſes, assumptæ peregrinationis oblitus, quā cōtra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum, & regnum Vngariæ cōuertisti aciem bellatorum, & multa contra ſerenitatem regiam malignorum vſus conſilio commiſiſti. Nos autem, quos diebus iſtis ad pontificatus officiū (licet immeritos) Dominus euocauit, tam paci regni Vngariæ, quā tuę volentes ſaluti cōſulere, nobilitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apoſtolica tibi ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus poſtpoſitis cæteris ſolicitudinibus vſque ad feſtum exaltationis ſanctę crucis proxime venturum, debitum acceptæ crucis exoluens, propoſitum iter arripias, & humiliter proſequaris. Ne ſi onus tibi à patre iniunctum, & à te ſponte ſuſceptum occasione qualibet detrectaris, paterna te reddas ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumēto priueris, cuius recuſaueris onera ſupportare. Sciturus ex tunc anathematis te vinculo ſubiacere, & iure quod tibi, ſi dictus rex ſine prole decederet in regno Vngariæ, competeſſet ordine genituræ priuandum, & regnum ipſum ad minorē fratrem tuum appellatione poſtpoſita deuoluendum. Datum Laterani iiii. cal. Februarij.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ, ET SVFFRAGANEIS EIVS
de promotione Domini noſtri Papæ, & negotio terræ ſanctæ.

REX regum, & Dominus dominantium, qui prodigia facit in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, omnipotentix ſuæ iugiter operatur indicia, eccleſiam ſuam per varias ſubſtitutiones pontificum mirabiliter innouans, & noua ſemper prole ſœcundans: & ſic ſenium eius ſua virtute conſumens, vt hiſ, qui fideliter in ipſius regimine militauerant, ad æternæ felicitatis brauium euocatis, filios ſuſcitet in parentes, & in nouam infantiam rubiginem transferat vetuſtatis. Inter cætera ſiquidem incōprehenſibilia diuinæ diſpoſitionis iudicia, & inueſtigabiles vias eius magnæ miſerationis eſſe credimus argumentum, quod ſic à tædio ſolicitudinum, & curarum momentaneæ mortis compendio prædeceſſores pro meritis reſpōſurus abſoluit, vt egenum de puluere ſuſcitatum, & pauperem erectum de ſtercore ſedere faciat cum principibus, & ſolium Petri, quo nihil eſt inter homines glorioſius, obtinere, vt poſt veſperinos ſletus lætitia matutina ſuccedat, & eccleſia ſuper parentis obitu de ſubſtitutione filij conſoletur, ſicut diebus iſtis de nobis à Domino factum eſt, & eſt mirabile in oculis noſtris. Sane felicitis memoriæ Celeftino patre, ac prædeceſſore noſtro VI. Idus Ianuarij viam vniuerſæ carnis ingreſſo, & in Lateran. baſilica honorifice tumultato, tanta fuit inter fratres noſtros ſuper pontificis ſubſtitutione concordia, vt eo cœlitus ipſorum deſiderijs aſpirante, qui facit vtraq; vnum, & concurrentes parietes in ſe angulari lapide copulauit, omnes vniuerſaliter vnum ſaperent, & idem ſingulariter poſtulerent: nos in ſummum pontificem ipſo die de poſitionis eiſdem prædeceſſoris noſtri vnanimiter aſſumentes. Nos autem in eo ponentes ſpem noſtram, qui beatum Petrum in gubernatione ſuarum ouium confirmauit, & apoſtolis re-promiſit, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſæculi, eccleſiaſtica ſolicitudinis onus (licet inſufficientes) aſſumpſimus, non de noſtris meritis, ſed diuina potius miſeratione ſperantes, quæ vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt: & perficit laudem ex ore infantium, & lactentium. Attendentes igitur quā alto diuinitatis conſilio Deus rex noſter ante ſæcula ſalutem in medio terræ dignatus eſt operari, ſoluēs in ea ſeptem libri ſignacula, quem nemo potuit aperire, niſi Leo de tribu Iuda: Vos qui terram ipſam ſuſcepiftis ab eo ſpiritualiter gubernādā, ſpecialiter per literarum noſtrarum primitias duximus viſitandos: monētes attentius, & exhortantes in
Domi-

Domino, vt flagellum, quo vos & in vobis totam ecclesiam Dominus visita-
uit, patienter, & humiliter supportantes, id nostris, & vestris meritis impute-
ris, qui peccatorum nostrorum clamoribus indignationem eius nunquam de-
stitimus prouocare. Certos enim nos prophetica reddit auctoritas, quod si am-
bulassemus in lege Domini, & veram spei nostræ fiduciam posuissemus in
eo, qui respicit terram, & facit eam tremere, tangit montes, & fumigabunt:
vnus nostrum mille, & duodena millia hostium effugasset. Vt igitur dolor
noster & vester in lætitiā, & tristitia in gaudium conuertatur, immolemus
Domino super aram cordis intentionem, & super altare corporis opera nostra,
quæ sua sunt, non quæ nostra quærentes. Nisi enim pijs orationibus, & nostris,
& vestris actibus indignatio fuerit diuina placata, nec residuum terræ natiuita-
tis eius tueri poterimus, nec insultus hostium sustinere, quin immo residuum
locustæ brucus assumet, & fient nouissima deteriora prioribus. In ieiunio igi-
tur, & fletu, & planctu, in operibus pietatis, in charitate non ficta, in corde con-
trito, & humiliato spiritu reuertamur ad Dominum Deum nostrum, qui pius
est, & misericors, & præstabilis super malitia, commissos nobis populos verbo
pariter, & exemplo ad pœnitentiam inuitantes, vt nostris operibus, & intentio-
ne placatus, non det hereditatem suam in opprobrium, & in dominium natio-
num, ne forte consentiant aduersarij nostri, & dicant: Manus nostra excelsa, &
non Deus, fecit hæc omnia. Nos enim propositum gerimus, & habemus in vo-
tis quantum ille permiserit, à quo speramus dirigi gressus nostros, ad subuen-
tionem vestram efficacius laborare, & liberationi Hierosolymitanę prouinciæ
(si datum fuerit de super) sollicitius imminere. Datum Laterani.

IN EYNDEN FERE MODVM MAGVNTIN. ARCHIEPISCOPO,
& episcopis de regno Alemania in vltimarum partibus constitutis vsq; in finem.

OGAMVS insuper, & fraternitatem vestram monemus, & ex-
hortamur in Domino, ac per apostolica scripta mandamus, & in
remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus scutum fi-
dei, & salutis galeam assumentes, prælium Domini studeatis virili-
ter, & efficaciter præliari, de cœlo auxilium, & nostrum etiam sub-
sidium expectantes. Credimus etenim, & pro certo tenemus, quod
si corda vestra pœnitentiæ fuerint medicinâ purgata, & non in multitudine, ac
fortitudine vestra spem posueritis, sed in Deo, Philisteos Israëlitarum fugabunt,
& in loriceum Goliath David inermis in funda, & lapide præualebit. Da-
tum Laterani.

DVCI LAVANNIAE LANTGRAVIO DVRINGIAE, ET ALIIS
de regno Alemania in vltimarum partibus constitutis, vt sint
feruentes in seruitio IESV Christi.

VANTA sit circa genus humanum benignitas conditoris, primæ
creationis opera, & recreationis miracula, quæ in fine seculorum
dextera Domini voluit operari, immo etiam vniuersa, quæ in cœ-
lo sunt, & in terra testantur: cum hominem ad imaginem suam
creatum, diuinitatis suæ voluerit esse participem, omnia subiiciens
sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi: & tandem
vt ruinam nostram repararet, post lapsum proprio filio suo non pepercerit,
sed pro nobis omnibus tradiderit illum in crucis altario immolandum, &
cum iniquis cum permiserit reputari. Vnigenitus siquidem Dei filius, vt ho-
minem perditum ad regna cœlestia reuocaret, à dextra patris in inferiores par-
tes terræ descendens, exinanivit semetipsum, formam serui accipiens, & se vs-
que ad mortem humilians pro nobis crucis non dubitauit subire tormen-
tum. Quid igitur retribuemus Domino, pro omnibus quæ retribuit nobis?
Sane nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas, aut gladius, ab ipsi-
us nos debeat, aut poterit charitate diuellere, si exuberantiam beneficiorum

A 4 eius

eius circa nos misericorditer habitam internæ considerationis oculis attendamus: quinimmo secundum prophetam: Calicem salutaris seruus accipiet, & nomen Domini inuocabit. Hoc vos diligentius attendentes, vt illud euangelicum impleretis: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: assumpto crucis signaculo ad vindicandam iniuriam IESV Christi Hierosolymam petiistis ad nationes illas inhumanas, & barbaras in digito Dei fortius edomandas, quæ illorum etiam sæuitiam (quod peccatis nostris ascribimus) sunt in nos sæuendo transgressæ, quibus propheta imprecando declamat: Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam &c. vsque sepeliret. Rogamus igitur discretionem vestram, monemus attentius, & hortamur in Domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus assumpti laboris grauitate studeatis taliter adimplere, præliū Domini præliantes, vt vestris exigentibus meritis, de cælo vobis auxiliū ministretur. Cum enim abnegatis desiderijs carnis, Domino proposueritis in puritate cordis & corporis militare, cauendum vobis existit, ne contra votum à vobis in terra vestræ natiuitatis emissum, in terra peregrinationis vestre, vbi steterunt pedes Domini, per immisionem malorum angelorum consensu prauī operis veniatis. Et per hoc modicum fermenti totam massam corrumpens, eum vobis reddat offensum: sine quo nec residuum terræ natiuitatis Domini tueri poteritis, nec incursum hostium sustinere. In eo igitur, & non in vestra multitudine cōfidentes, qui docet manus vestras ad prælium, & digitos vestros ad bellū, qui conterit bella, qui currum, & exercitum Pharaonis proiecit in mare: state in fide, viriliter agite, Philistinorum aciem expugnantes. Nos enim &cæt. vt suprā. Datum Laterani.

ELECTO, ET DECAN. ET MAG. N. DE LEVENNES CAN.

Cameracen super cognitione cause, quæ inter Præmonstratensem, & Prumiensem ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia.

IN nostra præsentia constituti dilecti filij magistri Iac. & N. Atrebaten. procuratores Prumiensis ecclesiæ ex parte abbatis, & conuentus de rato literas exhibentes, contra Præmonstratensem ecclesiam proposuere querelam, asserentes quòd cum causā, quæ inter ipsas ecclesias super possessionibus de Hanapia vertebatur, dilectis filijs G. præposito S. Gereonis, R. & S. magistris Colonien. ab apostolica sede commissa fuisset, ipsi in possessionem rerum, de quibus vertebatur quæstio, Prumiensem ecclesiam induxerunt. Præmonstraten. verò appellatione interposita, recedentes ipsam non fuerunt infra biennium prosecuti: propter quod Prumiensen. circa finem biennij confirmationem possessionis suæ à sede apostolica impetrarunt. Elapso verò biennio ad I. quondam Cameracensem Episcopum, & dilectum filium abbatem sancti Bartol. pro Præmonstratensi ecclesia fuit commissio impetrata. Sed memorato Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso per ipsos non fuit quæstio terminata. Prædicti autem Prumienses subsequenter à felicis recordationis Celestino prædecessore nostro ad dilectū filium abbatem sancti Victoris, & bonæ memoriæ P. cantorem Parisien. literas impetrarunt. In quibus continebatur expressum, quòd ipsi factum Colonien. iudicium facerent obseruari. Sed quia prædictus cantor tunc temporis sedem apostolicam personaliter visitabat, in illius mandati non fuit executione processum. Tādem vero Præmonstraten. causam eandem venerabili fratri nostro episcopo, & dilectis filijs cantori Atrebaten. & abbati sancti Bartholomæi Nouiom. obtinere committi: qui post inhibitionem prædictorum abbatis sancti Victoris, & cantoris Parisien. & post appellationem à procuratore Prumien. ecclesiæ legitime interpositam, dictos Præmonstraten. causā rei seruandæ in possessionem rerum, de quibus erat controuersia, induxerunt. Cæterum dilecti filij abbas Calmolten. Geruasius, & Robertus canonici, & nuncij Præmonstraten. ecclesiæ ex parte abbatis, & Conuentus Præmonstraten. literis de rati habi-
tione

tionem exhibitis, e contra pro sua ecclesia proponere curauerunt. Quod antequam supradicti iudices Colonien. sententiam pro ecclesia Prumien. proferrent: eo quod propter quasdam minas in praesentia iudicum factas, & eorum officio non repressas, aduocatum coram ipsis habere non poterant. & quia ad extraprouinciales iudices trahebantur, ad sedem apostolicam appellarunt. Cuius appellationis suffragio illam dictam dicunt sententiam non tenere: tum quia iidem iudices, lite nondum contestata coram eis absente parte aduersa de proprietate dederunt sententiam: tum quia Praemonstraten. ad prosecutionem appellationis infra biennium specialem nuncium direxerunt. Praeterea praefati Cameracensis episcopus, & abbas sancti Bartholomaei, quibus causa fuerat delegata partibus legitime citatis, praesentibusque earum procuratoribus legaliter ordinatis, ab eisdem Praemonstraten. testes ad infirmendam dictam sententiam receperunt. Quorum attestationem episcopus, & cantor Atrebaten. & abbas sancti Bartholomaei Nouiomen. auctoritate suffulti, de mandato apostolico sententiam Colonien. iudicum reuocantes, iudicauerunt Praemonstraten. possessionem rerum, de quibus fuerat litigatum, debere, sicut ante litem possederant, quiete, & pacifice possidere. Nolentes igitur, ut eiusdem causae decisio ulterius prorogetur, praedictorum omnium inquisitionem, & decisionem canonicam vestra duximus experientiae committendam: per apostolica vobis scripta districte praecipiendo mandantes, quatenus partibus ad vestram praesentiam conuocatis, & inquisita super praemissis, & alijs omnibus, quae inter se super eodem negotio duxerint proponenda diligentius veritate, tam principalem, quam incidentes quaestiones, sublato appellationis obstaculo, sine canonico terminetis, facientes quod exinde duxeritis statuendum, per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Si qua vero partium legitime citata praesentiam vestram adire, vel iudicio parere contempserit, vos nihilominus, quantum de iure poteritis, & probationes praesentis partis recipere, & in causae cognitione, ac decisione procedere non tardetis. Nullis literis obstantibus, si quae apparuerint praeter assensum partium a sede apost. impetratae. Quod si omnes & cat. Datum Lateran. ij. nonas Feb.

P. BASILICAE XII. APOSTOLORVM, ET B. TITVLI SAN-
cti Petri ad vincula presbyteris Card. ap. sedis Legatis super colligationibus
factis cum episcopis, & consulibus ciuitatis Thusciae.

VM apostolica sedes quasi lucerna super candelabrum sit disposita, nec ciuitas possit abscondi, quae supra montem est constituta: nos, qui ei (licet immeriti) praesidemus, diligenti debemus cura satagere, quatenus luceat lux nostra coram hominibus, ut videntes opera nostra bona glorificent patrem luminum, a quo bona cuncta procedunt. Nos enim debemus esse sal terrae, quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut foras emissum ab hominibus conculetur. Absit igitur a sedis apostolicae puritate, ut, cum Deus virgam peccatoris non dereliquerit, supra sortem iustorum ad colligationes illicitas cum operantibus iniquitatem declinet: quin potius dissoluat colligationes impietatis, soluat fasciculos deprimentes. Sane cum dilectus filius Prior sancti Fridiani nobis, & fratribus nostris tractatum illum, quem cum episcopis, & consulibus ciuitatum Thusciae habuistis, & verbis exposuisset, & ostendisset in scriptis, non modica sumus admiratione commoti: cum forma colligationis huiusmodi in plerisque cap. nec utilitate contineat, nec sapiat honestate. Immo cum ducatus Thusciae, ad ius, & dominium ecclesiae Rom. pertineat (sicut in priuilegijs ecclesiae Rom. oculata fide perspeximus contineri) nullam inter se sub nomine societatis colligationem facere debuissent, nisi saluo per omnia iure, pariter & auctoritate sacro sanctae Ro. sedis, quae (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est, & magistra. Cum & illud debuissent attendere, quod infirmum erit penitus aedificium quod

quod super hoc fundamentum non fuerit stabilitum. Quocirca discretionem vestram rogamus attentius, & exhortamur in domino, quatenus, sicut viri prudentes, & providi, ad profectum, & honorem tam ecclesiae Rom. quam Thuscig sollicitius intendatis: & ut vobis nostrae voluntatis propositum elucescat, dilecto filio. N. latori praesentium super his, quae vobis ex parte nostra duxerit proponenda, indubitata fide credatis. Nos enim firmum gerimus in voto propositum, à quo nec mors, nec vita nos poterit separare, fideles & deuotos ecclesiae de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta diligere, & contra malignas opprimentium insolentias apostolicae protectionis clypeo defensare. Datum Lateran.

CAPITULO SANCTAE ANASTASIAE, VT ELECTVS PER POTENTIAM LAICALEM INTRVSUS CASSETUR, & alius de licentia apostolica deligatur.

EX illo singularis excellentiae priuilegio, quod vnigenitus Dei filius IESVS Christus Apostolorum principi Petro concelsit, sanctorum patrum postmodum instituta manarunt, ut maiores auctoritates ad sedem apostolicam perferentur, quatenus quid super eis deberet statui, circumscripta ipsius responsio declararet. Cum igitur in ecclesia vestra, quae sub obedientia sedis apostolicae perseverans graecorum haecenus, & ritum seruauit, & linguam, per laicalem potentiam praeter nostram auctoritatem & electionem vestram non tam latinus quam barbarus sit intrusus: Nos de fratrum nostrorum consilio intrusionem ipsam irritam decernentes, ne diutius pastoris solatio vestra careret ecclesia, vobis humiliter postulantibus secundum statuta canonum, & antiquam eiusdem ecclesiae consuetudinem liberam concedimus licentiam eligendi, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus talem vobis in pastorem electione canonica praefatis, qui non minus prodesse desideret, & nouerit, quam praesse. Datum Lateran. viij. Id. Februarij.

CAPV. AN. REGIN. ET PANORMITAN. ARCHIEPISCOPIS, VT dent operam ad remouendum intrusum, & alium eligendum. His scriptum est in eundem fere modum vt supra, vsq; ad verbum illud, eligendi.

VNDE fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ad hoc diligenti solitudine laboretis, ut dictus intrusus à memorata remoueatur ecclesia, & ab ipsius Capitulo electio possit in ea canonica libere celebrari. Datum Lateran. V. Id. Februarij.

ILLVSTRI ROMANORVM IMPERATRICI SEMPER AVGVGUSTA, vt in ipsa electione impedimentum non praestet.

SI creditas tibi regendorum populorum habenas laudabiliter moderari desideras, & concessam tibi à Domino terrenae iurisdictionis potentiam benignius exercere, ei necesse habes ut seruias, cui seruire regnare est, & per quem gressus tui semper in melius dirigentur. Verum si eum tota intentione dilexeris, eam te oportet sollicite venerari, & conseruare in statum debitae libertatis, sub cuius capite leua eius, & quam dextera eius (sicut in canticis legitur) amplexatur: cuius zelus comedit eum, & iniuria non modicum prouocat ad vindictam. Cum autem ex illo singularis excellentiae priuilegio, &c. fere in eundem modum vt supra, vsque ad verbum eligendi. Ideoque serenitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus nullius impedimenti obstaculum interponas, quo minus electionem possint canonicam celebrare, cum ad eum solum haberi debeat in electione respectus, cuius ministerio qui assumitur, alligatur. Datum Lateran. V. Idus Februarij.

EX parte dilecti filij Michaelis presbyteri fuit in audiētia nostra pro-
positum, quod cum sibi sentiret leprae periculum imminere, de cō-
silio medici virilia sibi fecit abscidi, vt posset à tam grauis infirmi-
tatis vitio liberari: & vt prouideremusei super executione sui offi-
cij à nobis humiliter postulauit. Quoniam igitur canones sancto-
rum patrum huiusmodi à sacri altaris administratione non prohibent, frater-
nitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si rei veritas ita se habet,
& memoratus Michael aliàs idoneus est, vt sui officij ministerium exequatur,
nullius contradictione, vel appellatione obstante, auctoritate fretus apostolica
liberam ei tribuas facultatem. Datum Lateran. iij. Idus Februarij.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI LVPI TRECEN. VT RECEPTA A G.
*presbytero canonica purgatione de crimine homicidij sibi obiecto ipsum absoluat, si
legitimus accusator non comparuit, & crimen notorium non existit.*

ACCEDENS ad præsentiā nostram G. presbyter lator præsentiū
tam relatione sua quā literis quorundam abbatum, nostro apo-
stolatu demonstrauit: quod cum inter ipsum, & quendam alium
clericum quæstio verteretur, & idem clericus aduersarius suus ad
diem assignatam sibi ad præsentiā iudicum properaret, & fuisset
in itinere interemptus. Venerabilis frater noster Senonen. Archiepiscopus ha-
bens eundem præsbyterum suspectum super occisione clerici memorati, licet
contra illum nullus apparuerit legitimus accusator, & ipse paratus esset cano-
nice suam innocentiam demonstrare, in eum tamen suspensionis officij sen-
tentiam promulgauit. Quoniam igitur (sicut iustum non est, vt culpabiles ab-
solvantur, sic esset à iuris tramite alienum, si puniret iudicij seueritas innocē-
tes) discretionī vestræ præsentiū auctoritate mandamus: quatenus si contra
prædictum præsbyterum super homicidio legitimus non cōparuerit accusator,
& crimen notoriū non existit, vos ab eo canonica purgatione recepta, latam in
eū suspensionis sententiā de auctoritate sedis apostolicę relaxetis, nec permitta-
tis eum super prædicto homicidio vltius indebite molestari. Si vero de homi-
cidio confessus fuerit legitime vel conuictus, vos ei sublato contradictionis,
& appellationis obstaculo, poenam canonicam infligatis. Quod si ambo tu fra-
ter episcope, &cæt. Datum Lateran. iij. Non. Februarij.

ARCHIEPISCOPO, ET ARCHIDIACONO TRANEN. SVPER TRANS-
*actione habita inter episcopum, & canonicos Vestanenses de quadam
episcopali capella, & rebus alijs.*

SIGNIFICANTIBVS dilectis filijs Vestanen. canonicis, no-
stris est auribus intimatum: quod cum Vestanen. episcopus fuisset
olim ab ipsis in præsentiā Celestini bonæ memoriæ prædecessoris
nostri super ecclesiastica dilapidatione cōuentus, & de causā ipsa ex-
titisset plurimum disceptatum ad transactionem de vtriusq; partis
assensu postmodum venientes, promisit dictus episcopus thesaurum ecclesiæ,
videlicet capellam episcopalem quinquaginta vncias auri, & amplius valen-
tem, & pannos sericos octo cum priuilegio ecclesiasticæ libertatis restituere, &
quædam alia adimplere: sicut in authentico scripto in præsentiā prædicti præ-
decessoris nostri exinde confecto, & auctoritate sedis apostolicę confirma-
to plenius continetur. Quam transactionem non curauit prædictus episcopus
postmodum obseruare, nec prefatum thesaurum, sicut promiserat, restituere:
immo deteriora prioribus agens, duas ecclesias sancti Ioannis & sancti
Iacobi,

Jacobi, quas dilectus filius Petrus Vestanus archidiaconus diu in pace possederat, contra tenorem prædictæ transactionis monasterio Trimitan. dicitur concessisse, & clericos suos officijs, & beneficijs, prætermisso iuris ordine, spoliasse, manibus in eos sæpe violenter iniectis. Cumq; hæc, & alia à prædicto archidiacono coram dilecto filio P. sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardinale, tunc apostolicæ sedis Legato proposita fuissent, contra episcopum memoratum, & in eius præsentia vtraque parte præsentē causa diutius agitata, ad hanc transactionem voluntarie deuenerunt: vt Vestan. episcopus ante omnia primā transactionem apud sedem apostolicā factam studeret modis omnibus obseruare, & thesaurum memoratū ecclesiæ suæ restituere nō differret, prædictasq; ecclesias Trimitan. iniuste cōcessas, vel ipse reuocaret, vel archidiacono prædicto ad eas daret cōsiliū, & auxilium reuocandas. Res etiam sancti Nicolai idem episcopus B. primicerio, & L. sacerdoti dimitteret decætero procurare, & quartam decimationum fabricis ecclesiæ deputatam suis vsibus decætero minime applicaret. Quæ si non faceret, foret dictus episcopus diuino officio alienus, prout in instrumento coram eodem Cardinale confecto apertius continetur. Cum autem nec primam, nec secundam transactionem minime præfatum episcopum obseruare memorato prædecessori nostro ipsi canonici intimassent, addentes etiam quod in cœna domini Ecclesia Vestan. dimissa ad Sipotinensem ecclesiam se ad conficiendum crisma transtulerat, & ibidem illud existente secū in altari Laellen. episcopo tunc excommunicato confecerat, eum antedictus prædecessor noster pontificali officio, & ecclesiastica administratione suspendit: dans ei firmiter in mandatis, vt in festo sancti Lucae præteriti anni se suspensum suo conspectui præsentaret, super prædictis criminibus plenarie responsurum. Quod si non faceret, sciret in se perpetuæ depositionis sententiam proculdubio proferendam. Episcopus siquidem mandatum apostolicum vilipendens, nec venit, nec pro se curauit mittere responsalem suspensionem apostolicam, & prædicti cardinalis interdictum contemnēs penitus obseruare. Proponitur insuper episcopus memoratus de clericis in curia imperiali deposuisse querelas, & contra sæpe dictum archidiaconum falsas literas confinxisse, occasione quarum ipsum archidiaconatus beneficio, & loco nequiter multo tempore spoliavit. Quoniam igitur hæc non sunt à nobis clausis oculis transeunda, prædictorum inquisitionem vestræ discretionis examini duximus committendam, per apostolicā vobis scripta mādantes quatenus vocatis ad præsentiam vestram qui fuerint euocandi, inquiratis de præmissis diligentius veritatē, & omnia in scriptis fideliter redigentes, nobis eadem vestris signata sigillis mittere non tardetis. Datum Laterani.

MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO, VT LICEAT EI ILLOS

in Ecclesia sua ad diaconatum, & sacerdotium promouere, qui à summo pontifice ordinem susceperunt.

PASTORALIS officij debitum nos inuitat, & ipse rationis ordo deposcit, vt ea solitudine vtilitatibus ecclesiarum intendere debeamus, quod ipsis ecclesijs ordo debitus conseruetur, & clerici eorum ministerio deputati, sicut ab eis stipendia militiæ clericalis accipiunt, ita eis obsequia militiæ clericalis impendant. Inde est, quod sicut ex tenore tuarum literarum accepimus, Mediolanensis ecclesia tam in capite, quàm in membris occasione clericorum illorū, qui ab ipso Romano Pontifice ordinem receperunt, adeo est ministrorū solatio destituta, vt paucos clericos in eadem ecclesia valeas inuenire, quos ad diaconatus, & presbyteratus possis officium promouere. Verum quia fraternitas tua suppliciter à nobis expetiit, vt ipsius ecclesiæ necessitatem solitudine paterna pensantes, tibi deberemus licentiam indulgere, manus posse illis ordinationis imponere: super hoc tuę fraternitati taliter duximus respondendum, quod ipsius ecclesiæ necessitate pensata, si aliqui fuerint de supradictis clericis, qui ad hoc videntur idonei, & spontanea voluntate per tuum ministerium voluerint ad sacros ordines pro-

promoueri, cos auctoritate nostra tibi liceat ordinare. Alioquin illos, quos ad officium illud magis idoneos, ac necessarios fore cognoueris, nobis per tuas litteras significare curabis. Nos enim deliberato consilio respondebimus, quid tibi super hoc fuerit faciendum. Datum Laterani XII. cal. Martij.

IVRAMENTVM FIDELITATIS EXHIBITVM DOMINO INNOCENTIO, SUCCESSORIBUS EIVS, & ROMANA ECCLESIA A PETRO PRAEFECTO VRBIS, ODDONE DE PALUMBARIA, ODDONE DE MONTICILLO.

ALTERA die post consecrationem Domini Innocentij Papae III. Petrus Urbis praefectus in consistorio lateranensis palatii publice iurauit ei, & successoribus suis, atque Romanae ecclesiae fidelitatem contra omnem hominem, & recepit ab eo inuestituram praefecturae per mantum: ac deinde fecit ei ligium hominum inter manus ipsius, qui donauit ei cuppam argenteam in signum gratiae. Consecratus est autem idem Dominus Innocentius Papa III. eadem die solenniter in apostolica sede, qua beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus. Eadem die fecerunt ei fidelitatem Oddo de Palumbaria, & Oddo de Monticillo.

SPIREN. ARGENTIN. ET VVORMACIEN. EPISCOPIS
pro liberatione Salernitani archiepiscopi.

QVANTAE praesumptionis, & temeritatis existat in rectores ecclesiae manus iniicere violentas, in euangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis affligi asseruit, & in apostolorum principe alibi se prohibuit iterum crucifigi. Hoc etiam poenae qualitas manifeste declarat, cum excommunicationis sententia in ipso actu feriat delinquentes: si non solum in fratres, & coepiscopos nostros, sed etiam in minoris ordinis clericos violentiam praesumpserint operari. Ne autem solos violentiae huius actores aliquorum praesumptio crederet esse punitos, facientes, & consentientes pari poena plectendos canonica censura condemnat: eos etiam delinquentibus fauere interpretans, qui cum possint, manifesto facinori, desinunt obuiare. Quod bonae memoriae C. Papa praedecessor noster haecenus diligenter attendens, auctores, & fautores captionis, & detentionis venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi excommunicationis nunciasset vinculo innodatos, nisi per imperiales nuncios saepe fuisset ei ac firmiter repromissum, quod idem archiepiscopus sine dilatione qualibet libertati pristinae redderetur. Ne autem detentio eius nobis decetero imputetur, si circa liberationem eius inuenti fuerimus negligentes, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, & districte praecipimus, quatenus nobilem virum Vuicel. de Berc. ex parte nostra diligentius moneatis, ut eundem archiepiscopum a detentionis suae carcere absolutum ad nos cum honore remittat, nobilitatem eius gratiarum actionibus prosequentes, quod circa eum spiritum compassionis exhibuit, & quantum licuit, solatium ei humanitatis impendit. Quod si (quod non credimus) admonitionem vestram, & venerabilis fratris nostri Sutrinus episcopi, & dilecti filij abbatis sancti Anastasij, quos ad hoc specialiter destinamus, cum dimittere forte noluerit, excommunicatum ipsum publice nuncietis: & si qua forsan ab aliquibus ecclesijs beneficia possidet, ea ipsi per censuram ecclesiasticam auferri mandantes, totam terram eius immo totam diocesim, in qua idem archiepiscopus detinetur, vel ad quam translatus fuerit detinendus, supponatis sententiae interdicti. Nos enim dilectis filiis Capitulo Maguntin. dedimus in mandatis, ut sententiam vestram faciant inuiolabiliter obseruari. Volumus autem nihilominus, & mandamus, ut vniuersis Alemaniae principibus in remissionem suorum criminum iniungatis, ut sollicitudinis suae studium efficaciter interponant: quod eis mediantibus archiepiscopus ipse libere ad nos quanto citius reuertatur: significantes eis, quod si id (quod absit) impletum non fuerit, in tota Alemaniā interdicti cogemur sententiam promulgare. Quod si omnis &c.

SVTRINEN. EPISCOPO ET ABBATI SANCTI ANASTASII, PRO
reconciliatione Philippi Ducis Suevia, & liberatione archiepiscopi Salernitani.

VM ei simus diuina prouidentia in ecclesiæ Romanæ regimine substituti, qui à Domino, vt delinquentibus, non solum septies, sed & septuagies septies indulgeret, audiuit: & maius gaudiū esse nouerimus Angelis Dei super conuersione peccatoris vnus, quàm supra nonaginta nouem iustos, qui non indigent pœnitentia, euangelio protestante, eos qui à se anathematis iugum excutere cupiunt, vt ad ecclesiasticam redeāt vnitatem ex pastoralis officij, ad quod vocati sumus, debito recipere benigne tenemur, & receptos misericordiæ gremio confouere. Intelleximus siquidem tam per te frater episcopo, quàm per alios, quorum relationibus fidem non modicam adhibemus, quod nobilis vir, Philippus dux Sueviæ, qui propter inuasionem, ac detentionem patrimonij beati Petri, & nostri excommunicationis fuerat vinculo innodatus, ecclesiæ reconciliari desiderat, & restitui ad ecclesiastica sacramenta, ac super his pro quibus notatus fuerat, satisfactionem omnimodam exhibere. Licet autem superioris sententiam minor relaxare non possit, & propter hoc dux ipse ad sedem esset apostolicam destinandus, vt ab ea quæ ipsum vinculis excommunicationis inuoluit absolutionis beneficium obtineret, sperantes tamē, quod per ipsius studium venerabilis frater noster Salernitan. archiepiscopus de longeuæ detentionis ergastulo liberetur, laborem itineris ipsi sub ea conditione duximus remittendum, si nostram super hoc, sicut bonæ memoriæ C. pp. prædecessori nostro per te frater episcopo obtulit, impleuerit voluntatem. Ideoq; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eodem archiepiscopo libertati pristinæ restituto, & recepto à duce iuxta formam ecclesiæ iuramēto, quod super omnibus, pro quibus ab ecclesiæ fuit communione amotus, mandatis apostolicis, omni dolo, & excusatione postpositis, debeat obedire, munus absolutionis ipsi auctoritate freti apostolica impendatis. Quòd si forsitan eundem archiepiscopum, vel non potuerit, vel noluerit absolueret, seu etiam forte distulerit, ad ecclesiā Romanam accedat, à nobis iuxta ecclesiæ consuetudinem absoluendus.

EISDEM PRO LIBERATIONE NOBILIS MVLIERIS SIBILIAE, FILII,
& filiarum eius, & aliorum captiuorum regni Sicilia detentorum in Teutonia.

INTER cætera, quæ Dominus in nobis mirabiliter, & misericorditer operatur, magnæ reputādum est miserationis indicium, cū eis pœnā accelerat temporalē, quibus vltio debebatur æterna, sicut in regno Sicilia diebus nostris intelligimus accidisse. Cū enim Siciliae populus, & cæteri de eodem regno effœminati, ocio, & pace nimia dissoluti, de suis diuitijs gloriantes sese in voluptatibus corporis lasciuus exercerent, ascendit in altum fœtor eorum, & traditi sunt ob multitudinē peccatorum suorum in manibus persequentium, vsq; adeo autem in eos, quod dolentes dicimus, furor exarsit hostilis, vt quidā eorum turpi morte damnati, in tribulatione cordis, & corporis animas exhalarent, quidam membrorum mutilatione deformes fierent abiectio plebis, & ludibrium populorum. Maiores vero ipsorum compedibus, & nobiles manicis ferreis alligati captiui, & exules in Teutonia macerentur. Reliqui hæreditates suas in extraneis transferri videntibus, & domos suas subijci alienis. Verūm ne compassionis nostræ solatium, qui patieribus ex susceptæ administrationis debito compati volumus, & tenemur, penitus subtrahatur, quibus ipse Dominus iam videtur ex parte placatus, venerabilibus fratribus nostris, vniuersis archiepiscopis, & dilectis filiis, nobilibus viris, marchionibus, ducibus, baronibus, & alijs Alemaniæ principibus dedimus in mādatis, vt dilectā in Christo filiam nostrā nobilem mulierē Sibiliā, filium, ac filias eius, & cæteros de regno Sicilia, qui in Teutonia detinentur, à detentionis suæ vinculis absolutos ad nos liberos, excusatione & dilatione cessante,

santeremittant. Inde est quòd discretioni vestrà per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si mandatum nostrum forte non fuerit adimpletum, vos in detentores eorum excommunicationis sententiam proferatis, & terras eorum, immo totam dioecesim, in qua nobiles ipsi tenentur, vel ad quam fuerint sorte translati, interdicto subdatis, neutram relaxaturi sententiam, donec ipsi libertati fuerint pristinæ restituti. Dilectis etiam filiis Capitulo Magunt. per apostolica scripta præcipiendo mandamus, vt sententiam, quam vos propter hoc contigerit promulgare, ratam habeant, & faciant inuiolabiliter obseruari.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT CAR-
sendino subdiacono Domini Papa. Legato in Exarchatu Rauenn. & comitatu
Brittinorij diligenter assistant.

VSQVAM melius ecclesiasticæ consulitur libertati, quàm vbi ecclesia Ro. tam in temporalibus, quàm spiritualibus plenam obtinet potestatem. Cum enim apostolica sedes mater sit ecclesiarum omnium, & magistra, tanto fortius subiectos suæ temporali iurisdictioni populos ab ecclesiarum, & ecclesiasticorum iniurijs cohiberet, quanto amplius in eius iniuriam, & ecclesiarum omnium præiudicium redundaret, si ecclesias in eius patrimonio constitutas non seruaret in statu debitæ libertatis. Cum igitur inter cætera, quæ nos, & fratres nostros inducunt, vt Exarchatum Rauennæ, Marchiam, & Thusciam ad dominium nostrum, ad quod pertinet, reuocemus, secuturam exinde immunitatem ecclesiarum vestrarum non modicum attendamus: vos negotium ipsum tanquam speciale, ac honori vestro plurimum profecturum deberetis assumere, & ad implendum nostræ beneplacitum voluntatis efficaciter laborare. Cum ergo dilecto filio Carsendino subdiac. nostro in Exarchatu Rauennæ, & comitatu Brittinorij huius specialiter iniunxerimus legationis officium, sperantes quòd ad illud vtiliter adimplendum vestro non modicum studio adiuvetur, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ei taliter in his, quæ vobis ex parte nostra proposuerit, adesse curetis, vt honori apost. sedis, & nostro deferre, & ecclesiarum vestrarum libertatem videamini vtiliter procurare: scituri quòd si cut gratum habebimus, & acceptum, si studium, & diligentiam vestram operis experientia in instanti articulo commendarit, sic moleste feremus, si sollicitudo vestra in hac necessitate reperta fuerit defecisse.

REMEN. SANCTAE SABINAE CARD. ET SENONEN. AR-
chiepiscopus, & episcopo Melden. super consolatione Comitissæ
Campaniæ de morte filij sui.

COMPATI patientibus, & dolentibus pium est cõdolere: vt qui ex diuersis rerum euentibus solam habent dolendi materiam, in fraterna compassione remedium consolationis inueniant, & saltem ex humanitatis solatio valeant recreari, dum in eorum restauratione, quæ doloris fomitem subministrant, spes nulla videtur eis penitus superesse. Illis verò præcipue compassionis oportet spiritum adhiberi, quæ pro sexus muliebris fragilitate in aduersis facilius emerguntur: & difficiles ad consolationem præspiritus infirmitate resurgere, maiori videtur in his, & alijs auxilio, & consilio indigere. Cum igitur dilecta in Christo filia nobilis mulier M. Comitissa Campaniæ in morte filij sui bonæ memoriæ Comitis Henrici dolorem, nec immerito cum interna spiritus commotione conceperit, & vehementius affligatur, nos mentis afflictione non ficta compatientes, eidem cum mortis huius dispendium, non solum in eius damnum conuerti debeat & dolorem, verum etiam in multiplex totius christianitatis incommodum ex præsentis periculo imminente redundet, fraternitati vestræ per ap. scripta mādamus, quatenus dolorem ipsius piæ consolationis verbis, & cõmonitionibus lenien-

res ipsam, & possessiones eius tanquā dati ei tutores à nobis ab incurfu molestā-
tium auctoritate apostolica defendatis, nullatenus permittentes, ut in his, quæ
ad dotem eius noueritis pertinere, iniuria, seu violentia ei ab aliquo inferatur,
sed possessionem eiusdem dotis ipsius cōtra quoslibet temerarios præsump-
tores pacificam conseruetis. Si qui vero iam dicte Comitisse aliquam super his in-
iuriam inferre præsumpserint, vel grauamen, vos eos (si necesse fuerit) ut à sua
præsumptione desistant, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita
compellatis. Quod si omnes &c. Datum Lateran. V. cal. Martij pont. nostri
anno I.

FERENTINATI EPISCOPO. CONSULTATIO SUPER CAUSA MATRIMO-
nij inter L. virum, & P. mulierem, quam primo iurauerat, & aliam postmodum desponsauit.

Cap. Sicut,
ext. De spō-
sal. & ma-
trimonijs.

SICUT ex literis tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochianus
tuus P. mulierem seducturum in coniugem, in manu patris eius P.
iurantis, quod eam ipsi traderet in uxorem, proprio iuramento fir-
marit, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quo minus
matrimonialis inter eos solennitas sit secuta. Quatuor postmodū,
vel quinque annis elapsis, idem L. G. mulierē per verba de præsenti, ut eius con-
sanguineiasserunt, desponsauit: propter quod frater prædictæ P. suam deposuit
in tua præsencia quæstionem. Quia vero quid super his agendum sit, nostro po-
stulas responso doceri, fraternitati tuæ taliter respondemus: quod si tibi consti-
terit quod idem L. P. mulierem per verba de futuro, G. vero per verba desponsa-
uerit de præsenti, imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irri-
tam fecit, nisi forsā in iuramento suo certum terminum, infra quem dictam
P. duceret in uxorem, præfixerit, nec per eum steterit, quin ad statutum termi-
num matrimonium consummarit, secundum cōtractum legitimum iudices:
& ad illud seruandum eum, si opus fuerit ecclesiastica districtione, compellas:
nisi forsā aliud quid obstiterit, quod ipsum debeat impedire. Quod si forte per
verba sponsalitia de futuro cum vtraque contraxit, iuramentum primum (si-
cut licite factum est) ipsum seruare compellas, de secundo ei poenitentiam in-
iuncturus. Quod si de his tibi non constat ad plenum, tam diu adhuc cognoscas
de causa, donec super his sufficientius instruaris. Quod enim in attestationibus,
quas ad sedem apostolicam destinasti, de compaternitate habetur, non facit ad
causam: cum neuter contrahentium sit illa persona, qua mediante inter paren-
tes eorum compaternitas est contracta. Datum Lateran. V. cal. Martij ponti-
ficatus nostri anno primo.

CANONICIS ARGENTINEN. SUPER QVAESTIONE CVIVSDAM
præbenda, quæ inter Arnulfum, & F. sancti Thomæ præpositum vertitur.

QUAM partes inter se super mota quæstione cōueniunt, vel altera re-
nunciat quæstioni, ad hoc solum exigitur officium iudicis, ut quod
à partibus sit, faciat inuiolabiliter obseruari, ne cui contra cōposi-
tionem, aut celsionem per se factam liceat ulterius profligare. Sanè
cū dilecti filij Arnoldus nūtijs, & concanonicus vester, & F. præ-
positus sancti Thomæ ad nostram præsenciam accessissent, super præbenda, de
qua per dilectum filium P. tt. sanctæ Cecilie præbyterum Car. tunc apostolicæ
sedis Legatum idem præpositus fuerat inuestitus, in nostra, & fratrum nostrorum
audientia disceptarunt. Cumq; nos auditis quæ hinc inde proposita fuerant, de
communi cōsilio fratrum nostrorum sententiam formare, ac ferre vellemus,
dictus præpositus ad nos humiliter, & deuote accessit, & ius (si quod sibi compe-
teret) in eadem præbenda in manibus nostris spontaneus resignauit. Nos igitur
ecclesiæ vestræ volentes in posterum paci, & tranquillitati cōsulare, recepta re-
signatione ipsius, ei super eadem præbenda perpetuum silentium imposuimus,
& vos, & ecclesiam vestram ab impetitione ipsius super eam præsencium aucto-
ritate reddimus absolutos. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ

nostræ absolutionis infringere, &c. Datum Lateran. VI. nonas. Martij, pontificatus nostri anno primo.

TERRACONEN. ARCHIEPISCOPO, ET SACRISTAE VICEN.

de confirmatione R. electi sancti Benedicti de Bages, & irritatione intrusi per potentiam laicalem.

AD vniuersalis ecclesiæ sollicitudinem (licet insufficientes) Domino disponente vocati, de grege nobis commisso sollicitam curâ debemus gerere, & tanquam pastores seduli faciente Domino providere, ne ouis morbo infecta incurabili, oues cæteras suo cogat contagio morbo simili laborare. Nostri siquidem auribus ex multorum relatione, ac plurium literis innotuit prælatorum, quod bonæ memoriæ quondam abbate sancti Benedicti de Bages de carnis ergastulo (sicut Domino placuit) ad meliora vocato, conuentus eiusdem monasterij pars maior, & sanior, vota in dilectum filium R. nunc abbatem eiusdem monasterij transtulerunt. Verum suadente illo, cuius est proprium pacem turbare, duo eiusdem loci monachi à cæterorum fratrum voluntate vnanimi secedentes, accersitis sibi sæcularibus viris B. ipsius monasterij, monachum in abbatem non sunt veriti nominare: qui laicali & ipsorum potentia fretus, prædictum R. ad audientiam dilecti filij G. sancti Angeli diacon. Card. qui tunc in partibus illis legationis fungebatur officio, appellauit: & cum idem Cardinalis, quæ vtraque pars coram ipso proposuit, diligentius audiuiisset, & super eisdem inquisisset diligentius veritatem, prædictam electionem sæpe nominati R. ratam habuit, & eam auctoritate, qua fungebatur, apostolica confirmauit. Idem quoque Cardinalis tranquillitati eiusdem monasterij desiderans providere, ac inter fratres materiam extinguere iurgiorum pro pacis bono, præposituram eiusdem monasterij supradicto intruso contulit, & eam ab eodem abbate ipsi, quoad viueret, cõcedi præcepit, & iuramentum fecit impendi, ne ipsum ab eadem præpositura ullo tempore, sine causâ rationabili amoueret. Dictus autem præpositus vnde humiliari debuerat, in elationem erectus, obedientiam, quam abbati ex præcepto Cardinalis debebat impendere, ipsi exhibere contempsit, immo domos, homines, & cætera bona eiusdem monasterij occupans, ea in vsus proprios, & illicitos transfundere non veretur, à monastica etiam professione, ac fratrum consortio se reddens penitus alienum: nullis quoque beati Benedicti obtemperans institutis, non se tantum, verum etiam totum monasterium dissolutione, ac enormitate suæ vitæ graui compellit infamia laborare. Quia igitur timendum est, ne pars corrupta synceram contaminet, nisi falce fuerit apostolica rescata, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si prædicta veritate nituntur, prædictum præpositum ab administratione præposituræ remotum, ut abbati suo existat obediens, sicut debet, per censurâ ecclesiasticâ, appellatione postposita, compellatis. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita à sede apostolica impetratis. Datum Lateran. VI. nonas Martij.

COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. CONFIRMATIO SUPER QUIBUSDAM

ecclesijs præpositura Colocen. ecclesia de Capituli consensu collata.

ISTIS petentium &c. usque ad verbum illud Assensu. ecclesias sanctæ Mariæ de Ioth, sancti Mauritij de Both, & ecclesiâ de Vnta, quas præposituræ Colocen. ecclesiæ de consilio, & assensu tui Capituli contulisti, sicut provide factum est: & præpositus Colocen. easdem iuste possidet, & quiete, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo &c. Datum Lateran.

HVGONI COMITI, ET MARSVCTO PISANIS CANONICIS SUPER

quæstione cuiusdam pignoris, quæ inter R. & Gallicianum Pisanos vertitur.

Significante dilecto filio Rubeo ciue Pisano, ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quod cum domum suam, cum horto Galliciano Pisano cui pro ducentis quinquaginta duabus libris pignori obligasset: & promississet,

B 3 misisset,

misisset, cautione præstita iuramenti, quod nisi domum ipsam statuto inter eos termino recolligeret, eundem creditorē vltius super ea minime molestaret, infra statutum tempus, per certū, & fidelem nuncium, prout ei videbatur, creditori mutuata pecuniam remisit: quam idem nuncius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat, non persoluit. Cumq; postmodum prædictus R. ab Imperatore captus, pariter & detentus, multa pericula sustinuerit, & labores, nec dicto G. satisfacere potuerit, vt debebat, nunc (per Dei gratiam) libertati pristinae restitutus, paratus est pecuniam reddere creditori: licet ipse prorsus eam recusaret recipere, quia ei non fuit statuto termino persoluta. Cum igitur pactum legis commissoria sit in pignoribus improbatum, & quantum in eo fuit prædictus Rubeus iuramenti debitum adimpleuerit, cum per eum, quem certum, & fidelem nuncium sperabat, pecuniam remiserit termino constituto: & dum in imperiali fuit captione detentus, satisfacere non potuerit creditori, deuotioni vestrae presentium auctoritate mandamus, quatenus (si præmissis veritas suffragatur) prædictum creditorem, vt sorte sua contentus existat, pensionibus præfati pignoris computatis, in sortem & domum ipsam, & hortum præfato Rubeo omni postposita dilatione resignet, per censuram ecclesiasticam pacto, vel tali iuramento nequaquam obstante admonitione præmissa, sublato contradictionis, & appellationis obstaculo, compellatis. Datum Lateran.

POTESTATI, ET CONSILIARIIS VITERBIEN. QVOD IN TRACTATV HABITO inter ipsos Perusinos, & Rectores Thusciae sine mandato apostolico non procedant.

DILECTIS filiis Consulibus Perusin. qui nos super tractatu illo consuluerant, quem ipsi vobiscum cum rectoribus Thusciae habuerunt, literis nostris dedimus in responsis, vt quia tractatus ille, quem rectores inter se inierant, minus debito ad honorem, vtilitatem, & profectum ecclesiae pertinebat: & nos dilectis filiis B. basilicę duodecim apostolorum, & P. tituli sancti Petri ad vincula presbyteris Card. qui tractatum illum nobis plenius expresserunt, nostrum, & fratrum nostrorum significaueramus beneplacitum voluntatis, tam diu ipsi Consules Perusini supersederent his, quae disposita fuerant consummandis, donec literas nostras reciperent, mandatum super hoc apostolicum plenius continentes. Ideoq; sicut Perusinis ipsis per literas significauimus, ita nunc discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus super tractatu illo nullatenus procedatis, prius quam super hoc literas receperitis speciales nostrae intentionis, & propositi expressiuas: cum & vos nostrum super hoc debuissetis consulere beneplacitum voluntatis. Datum Lateran.

*P. BASILICAE XII. APOSTOLORVM, ET B. SANCTI PETRI AD VIN-
cula, presbyteris Cardinalibus apostolica sedis Legatis super eodem.*

SVper negocio societatis Thusciae per dilectum filium Priorem sancti Fridiani nostram, & fratrum nostrorum vobis aperuimus voluntatem: ad cuius executionem negocij vos dare credimus operam efficacem. Quocirca discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si rectores Thusciae ad id exequendum, quod per dictum Priorem vobis significauimus: induxistis vt Pisan. id ipsum pariter recipiant, & obseruent moneatis attentius, & nisi vobis paruerint interdictum minime relaxetis. Si vero prædicti rectores adhuc non sunt voluntatem nostram, quam persepefatum Priorem significauimus, executi, quia satis videretur austerum, si Pisan. ciuitas occasione societatis illius, quam nos (sicut nostis) conduximus totaliter approbandam, tam diu interdicto ecclesiastico subiaceret: volumus, & mandamus, vt ab eiusdem ciuitatis ciuibus cautione recepta, quodq; pro honore, & exaltatione ecclesiae & libertate eorum ordinauerimus suscipiant, & obseruent, interdictum sine dilatione qualibet relaxetis. Si aut super his debitam habere non poteritis cautionem, quia ciuitas ipsa (sicut dicitur) nunc temporis quasi videtur rectore carere, qui plenam in ea exercere valeat potestatem, spe bono pro-

promissionis, quam nobis eiusdem ciuitatis nuncij fecerunt, quod nostro Pisanici ciues debeant parere mandato: honesta sicut videritis occasione concepta in eadem ciuitate diuina officia appellatione remota detis licentiam celebrandi. Ita tamen quod si postmodum rectores Thusciæ mandatum nostrum susceperint, & seruauerint, ciuitas ipsa interdicto subiaceat, nisi & ipsam celeriter suscipere curauerit, & seruare. Datum Lateran.

EPISCOPO, ET CAPITULO TRAGVRIEN. QVOD B. PRESBYTER NON

teneatur ad obseruantiam habitus monachalis, ex eo quod cum graui ægitudine laboraret à quodam Monacho indutus est habitu Monachali.

ICVT Tenor vestrarum literarum nobis aperuit, cum P. Iator præsentiu in sacerdotali esset officio constitutus, & tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus, seu fratribus in necessitatibus proprijs posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus, & maris periculis multis se non dubitauit exponere: vt de suo labore, & acquisitione honesta, suã, & suorum posset indigentiam releuare. Contigit aut post hæc, quod ipse longe à vestra ciuitate cõsistens, tam graui cœpit ægitudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita præsentis, & dum in tali esset articulo cõstitutus, à quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali, & ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum iam esset in principio suæ conualescentiæ, deposuit habitum, & de licentia eiusdem loci abbatis monasterium dereliquit: & cupiens progenitorum indigentijs subuenire, à vobis suppliciter postulauit, vt posset, sicut prius, in sacerdotali officio ministrare, & vobiscum pariter conuersari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum, sacro apostolicę sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestrę consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, vt scilicet quisquã sit extra se positus, & de præsentis vita desperet, si tamẽ eo tempore, quo positus extra mentem afferitur, indutus fuit habitu monachali, cū alienatus nõ sentiat, ac per hoc nõ valeat cõsentire, præfatũ presbyterũ denunciatis ab obseruatione monastici ordinis absolutũ, nisi postquã mentis suę factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalẽ. Datum Laterani.

MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO SVPER QVÆSTIONE,
quæ inter ipsum, & monasterium sancti Donati de Scozula.

D hoc vnxit nos Deus oleo lætitiæ præconfortibus nostris, vt diligamus iustitiam, & odiamus iniquitatem: quod tunc laudabiliter adimplemus, cum via regia incedẽtes, nõ declinamus ad dexteram, neq; ad sinistram aliquatenus deuiamus, sed iuste, quod iustũ est persequentes, nec pauperis personã attendimus, nec honoramus vultũ potentis: quia non est personarũ acceptio apud Dominũ, dum etiã merita subtili examinatione discutimus, & precum attendimus qualitatem, vt cuilibet reddamus ius suũ: & preces, quæ rationi nõ consonant, rationabiliter repellamus. Veniens siquidem ad apostolicã sedem dilectus filius abbas de Scozula, nobis & fratribus nostris exposuit, quod cū M. quondã Mediolanensis archiepiscopus prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum, & monasteriũ sancti Donati de Scozula diutius fuerat agitata, post multas cõmissiones tandem obtinuisset, venerabili fratri nostro Veronensi episcopo Romanę ecclesię Card. literas destinari, & ipse iudex delegatus partibus in sua præsentia cõstitutis super iudicio possessionis, partim pro monasterio, partim pro archiepiscopo sententiam protulisset, procuratore ipsius monasterij quæstionem de proprietate postmodum intentare volente, pars archiepiscopi dilationes, & indutias sæpius postulauit. Cumque sæpenumero idem archiepiscopus præfatus Veron. per literas direxisset, quod ipsius iudicium nullatenus declinaret, vtraque parte apud Nouariam coram nuncio ipsius episcopi, qui ad hoc missus fuerat existẽte, archiepiscopus iurisdictionem delegati iudicis opposuit expirasse: asserẽs causam possessionis

tantum, & non proprietatis fuisse commissam. Et quia super possessione pronūciauerat semel functus suo officio, super quæstiōe proprietatis deinceps cognoscere non volebat, & his allegatis prædictus archiepiscopus appellauit. Ad hæc pars monasterij contra proposuit: quoddam causa, quæ inter archiepiscopum, & monasterium vertebatur, fuerat memorato episcopo absolute, & indistincte commissæ, & sic continentiam causæ diuidi nō debere dicebat. Adiecit etiam, quoddam cum archiepiscopus toties postulauerit dilationē, & locum à iudice, in quo ante illum super illa proprietatis quæstione respondere deberet, eū postea recusare nequiuisset, vel aliquatenus appellare, præsertim quia absente parte aduersa (sicut est prælibatum) ipsemet eundem iudicem postulauerat, & in rescripto apostolico fecerat appellationis remedium adhiberi. Has nimirum rationes cū iudex plenius aduertisset actorem, legitima citatione præmissa, in possessionem, quæ fuerat per ipsum episcopum eidem archiepiscopo adiudicata, vsus cōsilio viro- rum prudentum mitti decreuit, à qua tamē archiepiscopus monasterium postmodum violenter eiecit. Cumq; dilectus filius G. tunc Prior, nunc vero abbas eiusdem monasterij, & G. nuncius aduersæ partis super hoc ad sedem apostolicam accessissent, bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster supradictis omnibus per dilectos filios nostros Hug. tt. sancti Martini, præbyterum, & G. sanctæ Mariæ in Aquiro diacon. Card. quos eis auditores concesserat, plenius intellectis per bonæ memoriæ Al. Albanen. episcop. sic suum interpretatus fuit rescriptum: quoddam tam causa possessionis, quàm proprietatis fuerat iudici delegato commissæ, & quoddam idem iudex ob dictas rationes ab archiepiscopo non potuisset etiam per appellationis obstaculum recusari. Volens igitur idem prædecessor archiepiscopo, & abbati sine iustitiæ læsione deferre, prælibatam possessionem apud venerabilem fratrem nostrum Vercellen. & bonæ memoriæ Nouarien. episcopos pro suæ voluntatis arbitrio sequestrari præcepit: venerabili fratri nostro Regin. & felicis recordationis tunc Mutinen. episcopis, per apostolica scripta præcipientes, vt partes ad suam præsentiam conuocarent, & nullius contradictione vel appellatione tam super principali, quàm super incidenti obstante de causa proprietatis, infra duos menses plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, & possessionem ei parti postmodum resignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum. Cumq; literæ ipsæ ad dictos Mutinen. & Regin. episcopos peruenissent, partibus in ipsorum præsentia constitutis, procurator archiepiscopi cautionem obtulit, vt contumaciam, si qua præcesserat, expurgeret: quam procurator monasterij recipere noluit, nisi possessionis sequestratione præmissa, & saluo iure, quod ei ex commissione huiusmodi cōpetebat, vt à se tanquam à possessore peteret in iudicio. Cumq; procurator archiepiscopi è contrario responderet, quoddam ab eo peti, velut à possessore, deberet: disceptatione protracta in longū terminus expirauit, infra quem episcopi memorati de proprietate cognoscere debuissent. Cæterum nuncius monasterij iterum ad ecclesiam Romanam accedens, per archiepiscopum stetisse asseruit, quoddam nec possessio sequestrata fuerat, nec super proprietate processum in causa: propter quod dictus prædecessor noster venerabili fratri nostro Bobien. episcopo per apostolica scripta mandauit, vt possessione cum fructibus perceptis, ex ipsa monasterio restituta, audirent postmodum, si quid haberent partes inter se inuicem quæstionis. Qui cum abbatem iuxta tenorem mandati apostolici in possessionē, quam Veronen. adiudicauerat, per suum nuncium mādasset induci, Hugo de Camerario ipsum abbatem ex ea violenter eiecit, qui cum suis complicitibus tam nūcium episcopi, quàm abbatem, & monachos armata manu fugauit, & naui, cuius vehiculo illuc accesserant, igne combusta cellas monasterij deprædatus. Conuersis pluribus verberatis, domo extra claustrum ambitum constitutas, cum quibusdam animalibus, & quodam homine non erubuit concremare. Quod postquam ad eiusdem prædecessoris nostri audiētiam nuncio ipsius abbatis referente peruenit, venerabili fratri nostro Ferrarien. episcopo districte præcipiendo mandauit, quatenus partibus conuocatis, & possessione cum fructibus à tempore sententiæ prædictæ Veronen. prolata perceptis, ex ipsa monasterio restituta

stituta de proprietate cognoscerent, & eo in adiudicata sibi possessione indemni seruatō, quod iustum esset, statueret, & faceret auctoritate apostolica, sublato appellationis obstaculo, firmiter obseruari. Eos autem, qui se apostolicis mandatis opponerent, vel monasterium super possessione alterius molestant, per sententiam excommunicationis appellatione remota compescerent, & dictū Hugonem, & eius complices, donec monasterio de ablatis omnibus, & illatis iniurijs satisfacerent competenter, & cum literis eius apostolico se conspectui præsenterent, nunciaret excōmunicatos, & faceret ab omnibus euitari: nisi tu frater archiepiscopo hāc in ipsos districtiōē (prout tibi mandatū fuerat) exercerēs. Dictus vero Ferrarien. receptis super hoc literis apostolicæ sedis, sicut ex literis eius accepimus, admonitione præmissa, in Hugonem de Camerario, & complices eius te infra statutum terminum cum excōmunicare nolente, excōmunicationis sententiam promulgauit: & cum tu legitime citatus ab ipso, nec accederes, nec sufficientem mitteres responsalem, sed absentiam tuam verbis, & literis excusares, salua quæstione proprietatis, possessionem monasterio restituendam pronūciauit, & cum abbatem in eam per nuncium suum fecisset induci, idem abbas ab ea deiectus fuit: te frater archiepiscopo Hugo de Camerario, & dilectis filijs Consulibus Mediolanen. mandantibus per violentiam armatorum: propter quod idem abbas postulabat à nobis, vt sententiam restitutionis toties latam pro eo deberemus auctoritate apostolica confirmare, & possessione sibi cum fructibus restituta, faceremus eum absq; molestatione gaudere. Verum dilectus filius Passaguerra procurator tuus, & socij eius petitionē abbatis non esse admittendā, ea præsertim ratione dicebant: quod abbas ipse in literis, quas ad Bobien. & Ferrarien. episcopos à sede apostolica impetrauit, veritatem suppresserat, & expresserat falsitatem. Suggesterat enim Veronensem episcopum salua quæstione proprietatis super possessione promulgasse sententiā, cum non nisi causa rei seruandæ abbatem decreuisset in possessionem induci. Tacuit etiam veritatē, cum de satisfactione coram dictis Reginen. & Mutinen. episcopis oblata per archiepiscopū nullam fecit apud sedem apostolicam mentionem. Nos igitur super his, & alijs, quæcunq; fuerūt hinc inde proposita, cum fratribus nostris archiepiscopis, & episcopis apud sedem apostolicam cōstitutis consilio maturo intelligentes, quod dictus Veronen. abbatem in possessionem causæ rei seruandæ solum modo decreuisset induci, sicut erat consentaneum rationi, vtpote coram quo super proprietate lis non fuerat contestata, & quod per eundem M. quondam archiepiscopum non stetisset, quin satisfactionem infra annum oblata præstiterit, & contumaciam, si qua præcesserat, expurgarit. Attendentes etiam abbatem ipsum per suppressionē veritatis, & falsitatis expressionem literas ad Bobien. & Ferrarien. episcopos impetrasse, non sententiantes, quia lis coram nobis contestata non fuit: sed respondentes abbati petitionem eius iuxta formam præscriptam non esse admittendam, respondimus, & ipsum scriptis carere mandauimus, quæ per mendacium impetrauit, in eum statum causæ continentiam reducentes, in quo fuerat, cum dictus prædecessor noster causam proprietatis Mutinen. & Regin. commisit, mandato sequestrationis penitus reuocato: sententiam tamen excōmunicationis in Hugonem de Camerario, & complices eius prolata volumus, & mādamus vsq; ad satisfactionem condignā inuiolabiliter obseruari: non tam quia fuit à delegato prolata, quàm quòd per delegatum existit postmodum confirmata. Ne autem monasterio in suo videamur iure deesse, moderatas expensas, ex quo Veronen. ipsum in possessionē induci decreuit vsq; ad tempus satisfactionis oblata propter hoc factas, ipsi restituendas esse censemus: & à te sufficientem præberi standi iudicio cautionem. Sententiam autem à dicto Veronen. ex maiori parte pro Mediolanen. Ecclesia, partim pro monasterio promulgatam, quæ rationabiliter lata est, & ab vtraq; parte recepta, ratam habemus: & si quid ex his, quæ monasterio adiudicata fuerunt, ipsi nō sunt hactenus resignata, ipsi restitui cum perceptorum fructuū integritate mandamus. Nulli ergo omnino hominū liceat huius nostræ definitionis paginam infringere &c. Datum Lateran. vj. nonas Martij.

ET zizania non auellere ante messem, euangelica doctrina praecipimur: & malos vsq; ad sententiam tolerare, canonica institutione monemur: verum & zizania in manipulos colligata comburere debemus post messem, & iniquos post sententiam euitare. Hoc siquidem attendentes, licet Marcoualdus multa contra libertatem ecclesiasticam, & ecclesiae patrimonium praesumpisset, eum tamen excommunicare distulimus, ne si admonitio non praecederet ad proferendam sententiam, non zelo rectitudinis, sed ex odio moueri potius videremur. Caterum cum dilecti filij nostri C. tituli sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli sanctae Priscae presbyteri Card. apost. sedis Legati de mandato nostro Marchiam fuissent ingressi, & dictum Marcoualdum per suas literas attentius monuissent, ut ab ecclesiarum incendio, villarum, & castrorum deuastatione, quae in eorum oculis perpetrabat, desisteret, & exercitum dimitteret: cuius occasione tota ferè Marchia vastabatur: nec ipse eorundem Legatorum monitis paruisset, in eum propter contumaciam excommunicationis sententiam protulerunt. Nos igitur, quod ab eisdem Card. factum est, ratum habentes, ac volentes inuiolabiliter obseruari, praesertim cum plura subsint, quare fuerit excommunicationis sententia ferendus, utpote qui fidem ecclesiae multoties praestitam violauit, qui patrimonium ecclesiae inuadere, ac detinere praesumpsit, & illud saepe commonitus, restituere non curauit: fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus tam eum, quam complices eius excommunicatos publice nunciatis, & faciatis per vestras dioceses nunciari. Nos enim praedecessorum nostrorum statuta sequentes ac attendentes, quod magis oporteat Deo seruire, quam hominibus, omnes, qui ei Marcoualdo fidelitate sunt, vel sacramento astricti, apostolica auctoritate a sacramento absoluiamus: & ne ipsi fidelitatem obseruent, modis omnibus prohibemus: cum fidelitatem, quam aliqui Christiano principi iurauerunt, Deo, eiusq; sanctis aduersanti, & eorum praeccepta calcanti nulla mandetur auctoritate seruare. Omnes autem, qui ei post denunciationem ipsam diuina praesumpserunt officia celebrare, vsq; ad mandatum nostrum suspensionis praecipimus sententiae subiacere. Ideoque praesentium vobis auctoritate mandamus, quatenus omnes, qui ei iuramenti, vel fidei tenebantur religione astricti, denunciatis, & denunciari faciatis per sedem apostolicam absolutos.

LAVDEN. EPISCOPO SUPER QVAESTIONE CVIVSDAM PRAEBEN-
de, quae inter Nouariense Capitulum, & Iacobum clericum vertitur.

CUM ecclesiasticae prouisionis officium, ad quod sumus (licet immeriti) Domino disponente vocati, nos iuxta verbum apostoli: Sapientibus, & insipientibus constituerit debitores, sic nos conuenit per latus ad apostolatus nostri notitiam quaestiones subtili indagatione discutere, & eas iudicio, vel rationabili mediante concordia terminare: & quas per nos non possumus, alijs de auctoritate nostra committere diffiniendas: quod nullus in conspectu sedis apostolicae sui iuris se conqueri valeat sustinuisse defectum: & nos sicut ex cura tenemur, sollicitudinis pastoralis iusta iudicare, & iustitiam diligere videamur. Pro quaestione siquidem, quae inter dilectos filios Nouariense Capitulum, & Iacobum clericum super praebenda Nouariensis ecclesiae vertebatur, tam nuncij Capituli, quam idem Iacobus ad sedem apostolicam accesserunt: & dum in nostra, & fratrum praesentia foret vtraque partium constituta, pro ipso Iac. taliter fuit in nostro auditorio allegatum: quod cum olim de mandato bonae memoriae F. tt. sancti Marcelli presbyteri Card. tunc apostolicae sedis legati de primo tunc vacatura in Nouariensi ecclesia praebenda fuerit inuestitus eidem stalli chori, & loco Capituli assignatis, & ad eandem postmodum filius dilecti filij Saxonis Vulgimini nobilis cuius Romani, de auctoritate apostolicae sedis admissus: qui super possessione, & fructibus praebendae ipsius a consanguineis praedicti Iacobi

Iacobi molestias sustinuit, & pressuras: de quibus fructibus inter ipsum Iac. & præfatum nobilem amicabilis tandem compositio interuenit, quia super præbenda ipsa eidem Iac. silentium fuerat impositum, vt de ea mouere non posset ulterius quæstionem. Placuit tandem bonæ memoriæ C. prædecessori nostro præfati Iacobi cōsideratis laboribus, & expensis, præbendam Nouariensis ecclesiæ, quæ fuerat magistri B. de Suno, ad preces quorundam Cardinalium eidem conferre, & ipsum de eadem manu propria per annulum inuestire: Nouariensis Capitulo districte præcipiendo, quatenus ipsum Iac. electione, quam de pluribus personis in Nouariensi ecclesia in canonicos assumendis, & constitutione, quam de fructibus fecerant præbendarum: quæ omnia idem prædecessor noster de fratrum consilio irritauerat, alienatione etiam obligatione, vel assignatione eiusdem præbendæ nequaquam obstantibus, fratrem, & canonicum nomine dictæ præbendæ sine qualibet difficultate postposita appellatione reciperent, & eundem in ipsius præbendæ possessionem induceret corporalem: stallum ei in choro, & locum in Capitulo assignantes. Alioquin scirēt dilecto præposito sancti Gaudentij Nouariensis subdiacon. nostro, & R. canonico de Gorgozula ab ipso prædecessore nostro datum firmiter in mandatis: vt ipsi ea exequi per distinctionem canonicam appellatione postposita non tardarent. Quæ omnia in eiusdem prædecessoris nostri literis manifeste perspeximus cōtineri. Cumq; dicti canonici mādāta apostolica & præcepta surdis auribus pertransirēt, præfati executores auditis quæcūq; ex parte canonicorum fuere proposita, & in scriptis redacta receptis post multas admonitiōes, & dilationes postulas ab eis, habito prudentium virorum consilio, exceptiones canonicorum nō esse admittendas decernentes, iuxta tenorem mandati apostolici, stallum ipsi Iac. in choro, & locum in Capitulo assignarunt: & vnus executorum R. scilicet de Gorgozula de mandato, & voluntate alterius eum in corporalem præbendæ possessionem induxit, & supradictos canonicos post admonitiones plurimas, nisi mandato apostolico infra dies quindecim obedirent, vinculo excommunicationis astrinxit: sicut in instrumentis, quæ nobis exhibuit, continetur. Econtrario vero Nouariensis canonici respondentes, exceptiones quàm plurimas allegabant, quibus ipsum Iac. à perceptione præbendæ repellere omnimodis intendebant, dicentes: quod per literas, quas à predicto Cardinali F. impetrauerat ipse Iac. pro præbenda post appellationem legitime interpositam, fuerat inuestitus: & præfatus prædecessor noster, quod de eo per Cardin. factum fuerat irritauit, & quod post cassationem factam contra prohibitionem apostolicam fructus præbendæ auctoritate propria inuadere non expauit. Insuper etiam inuestituram præbendæ, & executionis literas à prædecessore nostro per falsam suggestionem obtinuit, quia se beneficiatum in alia ecclesia non exposuit, nec dixit, quod ad illas duas præbendas, quæ in Nouariensis vacabāt ecclesia, quarū vna fuerat magistri R. & alia magistri P. nunc Nouariensis episcopi, tunc canonici, vnus sacerdos, & alius, qui proximo deberet in presbyterum ordinari, concessio duobus arbitrio antegeneralem illam ordinationem factam, in Nouariensi ecclesia electi fuerāt concorditer, & admissi. Vtrinq; præterea multa alia fuere præposita, quæ literis præsentibus non iussimus admisceri. Volentes igitur cuique suam iustitiam conseruare illæsam, quia de præmissis nobis certitudo dari non poterat (vt decebat) factum ipsum fraternitati tuæ de fratrum nostrorum consilio duximus committendum: per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus partibus ad tuam præsentiam conuocatis, nisi infra duos menses legitime tibi cōstiterit, prædictos sacerdotem, & alium, qui proximo debebat in presbyterum ordinari, ante ordinationē illam generalem de sedis apostolicæ auctoritate cassatam, ad illas duas præbendas electos canonicè, & admissos auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis, & apellationis obstaculo, cæteris exceptionibus non obstantibus, ipsum Iac. faciatis præbendæ illius, de qua per præfatum prædecessorem nostrum noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere: præsertim cum exceptionē illam, quod præfatus Iac. in alia ecclesia beneficium possideret, ei non possent opponere, qui varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinebat.

Illos

Illos autem cēſura eccleſiaſtica appellatione poſtpoſita compeſcatis, qui mandatis noſtris in hac parte ſeduxerint, temeritate qualibet opponendos. Quod ſi legitime vobis conſtiterit, præbendam illam, de qua proponitur inueſtitus, alij prius ſicut dictum eſt canonice collatam fuiſſe, vos ei ſuper eadem præbenda omni contradicſione, & appellatione ceſſante perpetuum ſilentium imponatis: attentius prouiſuri, quòd taliter hac vice mandatum apoſtolicum exequamini, quòd ad nos vlterius querela eadem non feratur. Teſtes autem, qui nominati fuerint, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, quo minus teſtimoniũ perhibeant veritati, tum ad id per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota compellas. Nuſſis literis obſtantibus præter aſſenſum partium à ſede apoſtolica impetratis. Datum Lateran. V. Non. Martij.

LAVDEN. EPISCOPO DE QVAESTIONE CVIVSDAM PRAEBENDAE,
qua inter Nouarienſe Cap. & Albertum Siccum vertitur.

Cum illius vicem (licet non ſuffragantibus meritis) geramus in terris, de cuius vultu prodit iudicium, & videt oculi æquitatem, ſi delatas ad nos controuerſias iudicio iuſto dirimimus, vel mediante cōcordia terminamus, officij noſtri debitam proſequimur actionem, & gratum Deo exhibere dignoſcimur famulatũ. In præſentia ſiquidem noſtra tam dilecti filij nūcij Nouarien. Capituli, quam Iacobus Siccus pro fratre ſuo Alberto Sicco ſuper controuerſia, quæ inter ipſos vertebatur de præbenda Nouarienſis eccleſiæ conſtituti, ſuas in noſtro, & fratrum noſtrorum propoſuerunt auditorio quæſtiones: & primò fuit pro ipſo Alberto Sicco taliter allegatum, quòd cum olim præfatus Iacobus pro fratre ſuo ad Romanam eccleſiam acceſſiſſet, felicitis recordationis Celeſtino Papæ prædeceſſori noſtro humiliter ſupplicauit, vt bonæ memoriæ tūc Nouarien. epifcopo daret ſuis literis in mandatis, vt ſi maiorem partem canonicorum in Albertum fratrem ſuum cognoceret conſentire, ipſum in fratrem, & canonicum ab eis omni contradicſione, vel appellatione poſtpoſita recipi faceret, & haberi, & præbendam ei, cum ſe offerret oportunitas, aſſignaret. Cuius petitioni præfatus prædeceſſor noſter annuit, & epifcopo, iuxta quod poſtulauerat, ſuas literas deſtinauit: qui viſis literis, & conuocato populo, cognoscens maiorem partem canonicorum in prænominatũ Albertum vnanimiter conſentire, eidem Alb. ſtallum in choro, & locum in Capitulo aſſignauit: qui Alb. in eadem eccleſia ſtetit, cantauit, & legit, & cū alijs diuina officia celebrauit. Super electione & institutione, cuius taliter facta dilectus filius Obizo de Caſtello ſubdiaconus noſter Nouarien. canonicus ad curiam Romanam accedens, ab eodem prædeceſſore noſtro confirmationem obtinuit, ſicut in literis eius manifeſte perſpeximus contineri. Cūq; magiſter Hugo de Racaneto eiufdem eccleſiæ tunc canonicus, in Calabria factus fuiſſet epifcopus tempore præcedenti, ipſo Iac. & fratre ſuo promotionem ſuam penitus ignorantibus, dilectus filius Io. Torniellus ſubdiaconus noſter fuit de præbenda præfati Hugonis per prædictũ prædeceſſorem noſtrũ ad preces imperiales, & quorundam cardinalium inueſtitus. Poſtmodum vero Nouarienſi epifcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cum venerabilis frater noſter P. Nouarienſis epifcopus, tunc canonicus in eiufdem eccleſiæ pontificem fuiſſet aſſumptus, poſſeſſionem præbendæ ipſius præfatus Iacobus credens fratri ſuo de iure competere, de voluntate, & aſſenſu ipſius epifcopi, & quorundam canonicorum, cum quibuſdam alijs introiuit, & anſeres, & pullos de prouentibus ipſius præbendæ acceptos deportauit ad propria, & cum amicis ſuis ſine cuiuſlibet contradicſione comedit. Cum autem præfatus Ioannes Torniellus reuerſus ad propria, ſuper inueſtitura ſibi facta præbendæ iam dictæ à ſede apoſtolica literas reportaſſet, idem Iacobus pro fratre ſuo, quia præbenda ipſa primo vacauerat, cum ipſo Io. litigare incœpit: & ſicambo pro facto ipſo ad ſedem apoſtolicam acceſſerunt. Cumq; poſtmodum hæc omnia præfato prædeceſſori noſtro per

per quosdam Cardinales intimata fuissent, ipse deliberato consilio, ipsum Iacobum nomine fratris sui de præbenda, quæ fuerat magistri P. nunc Nouarien. episcopi, tunc canonici, ad maiorem eius, quod factum fuerat, firmitatem per annulum inuestiuit, & literas super hoc cōcessit eidem præsentibus quibusdā Nouarien. qui factum eius conabantur omnimodis impedire. Nouarien. Capitulo districtè præcipiens, vt quod ipse fecerat non præsumerent ratione quolibet immutare. Præterea dilectis filiis Ricardo Hyporien. & magistro Marefcotto canonice Gualteri præpositis, Romanę ecclesiæ subdiacon. dedit ipse prædecessor noster firmiter in mandatis, vt Nouarien. canonicos ad executionem mandati nostri per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerēt. Qui partibus cōuocatis, & rationibus hinc inde auditis, vt inuestitura eiusdem prædecessoris nostri rata haberetur, & firma, & inuiolabiliter seruaretur, sententialiter præceperunt: licet præfati canonici illi sententiæ obedire noluerint, & parere. E contra vero nuncij Nouarien. ecclesiæ allegationes prædictas suis allegationibus modis, quibus poterant, repellabant, dicentes ipsum Alb. post appellationem interpositam ab ipso episcopo institutum, & literas apostolicas veritate tacita impetratas, & quod ad suggestionem falsi inuestituram, & executionem ab ipso prædecessore nostro præbendæ obtinuerat memoratæ: quia se habere aliud beneficium in honorabili ecclesia non exposuit, nec quod esset alius ad eandem præbendam admissus, canonice intimauit. Dicebant enim ipsi nuncij, quod cum in Nouarien. ecclesia duo tantum essent presbyteri, & duæ tantum præbendæ vacarent, quantum vna fuerat magistri B. de Suno, & altera magistri P. nunc Nouarien. episcopi, tunc canonici, vnus sacerdos, & alius qui proximo deberet in presbyterum ordinari, concessio duobus arbitrio in Nouarien. canonicos electi sunt, ad illas duas præbendas concorditer & admissi. Allegationes etiam aliæ fuerunt ab vtraque partium recitatæ, quas literis præsentibus non duximus inferendas. Volentes igitur (prout tenemur) cuique suam iustitiam conseruare, discretionis tuæ de fratrum nostrorum consilio factum ipsum duximus committendum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus conuocatis ad præsentiam tuam partibus, si infra duos menses legitime præfatus Alb. in vestra poterit præsentia cōprobare, se possessionē nominatæ præbendæ, de qua fratrē suū Iac. nomine suo prædecessor noster per annulum postmodū inuestiuit de assensu prædicti episcopi, & quorundam canonicorum ante institutionem præfatorum presbyteri, & alterius, qui proximo debebat in presbyterum ordinari, accepisse, vel hoc etiam non probato nisi prælibati canonici legitime demonstrauerint, institutionem duorum illorum, sacerdotis videlicet, & alterius in præfatis præbendis canonice factam ante generalem illam ordinationem, quam prædictus prædecessor irritam censuit, & inanem. Tu ipsum Alb. alijs exceptionibus non obstantibus facias præbendam eandem sublato contradictionis, & appellationis obstaculo pacifice possidere, præsertim cum exceptionem illam, quod dictus Alb. beneficium in alia honorabili ecclesia possideret, ei non possent opponere, qui varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinebant. Illos autem censura ecclesiastica sublato appellationis impedimēto compescas, qui se mandato nostro in hac parte duxerint temeritate qualibet opponendos. Si vero præfatus Alb. legitime non probauerit, se possessionē illius præbendæ, qualē prescripsimus, accepisse, & memorati canonici electionē sacerdotis, & alterius ad illas præbendas, generalem ordinationem canonice probauerint præcessisse, tu ei super eadem præbenda perpetuū silentium cōtradictione, & appellatione cessante imponas: attentius prouisurus, quod taliter hac vice mandatum apostolicum exequaris, quod vltcrius ad nos querela eadem non feratur. Testes autem, qui nominati fuerint, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, quo minus testimonium perhibeant veritati, ad id per districtiōem ecclesiasticam appellatione remota compellas. Datum

Lateran. III. nonas

Martij.

C

G. LV.

G. LYNEN. EPISCOPO EIVSQUE SVCCESORIBVS CANONICE
substituendū in perpetuum, super concessione, & confirmatione Abolen. mona-
stij, ad Romanam ecclesiam pertinentis.

MPLA diuino munere manus apostolicæ sedis hos humiliat, hos exaltat, his superflua subtrahit, alijs necessaria subministrat. Ipsa etenim tanquā mater omnium generalis cum personarum merita, & temporis, & loci qualitatem attendat, hos onerat, hos honorat, immo sæpius honorē oneribus, & onus honore compēsans, & onerat honoratos, & oneratos honorat. Hac siquidē ratione inducti, specialem gratiam, quam ad personam tuam tuis exigentibus meritis, & Lunen. ecclesiā propter te gerimus, attendentes, ac volentes ipsius ecclesiæ vtilitate consulere de communi fratrum nostrorum cōsilio monasterium Abolen. quod ad iurisdictionem sedis apostolicæ pertinebat, cum pertinentijs suis tibi, & per te, ipsi ecclesiæ concedimus, confirmamus, & præsentis scriptis priuilegio cōmunimus, tam te ipsi prodesse, quā præesse volentes, vt honorem, quē super hoc tibi exhibemus attendens onus, & prouisionem ipsius monasterij taliter exequaris, quod in temporalibus, & spiritualibus per tuum studium (actore Domino) reformetur: nec tu aut successores tui priuilegium amittere debeatis, si concessa vobis abusi fueritis potestate. Decernimus ergo, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur infuturum &c. Datum per manum Rainaldi Domini. pp. notarij, Cancellarij vicem agentis. XVII. Calend. Aprilis, indict. prima, incarnationis Dominicæ, anno M. C. XCVII. pont. vero Domini Innocentij pp. iij. anno I.

ABBATI, ET CONVENTVI MONASTERII ABOLLEN. VI

Episcopo Lunen. debeant obedientiam, & reuerentiam exhibere.

MPLA diuino munere manus, & cætera vt supra ferē in eundem modum vsque ad verbum reformetur. Quo circa vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsi tāquam episcopo vestro reuerentiam, & obedientiam de cætero exhibentes, salubria monita, & præcepta ipsius irrefragabiliter, ac sine qualibet contradictione seruetis. Datum Lateran.

KESNEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT IMPV-
gnatores B. Ducis Polonia, nisi ab ipsius molestatione destiterint,
ecclesiastica censura percellant.

POSTOLICAE sedis benignitas, sicut ex debito pastoralis officij, ad omnes fideles generaliter affectum charitatis extēdit: sic eos, quos circa seruitium suum, & Christianitatis honorem deuotiores inuenerit, speciali tenetur patrocinio confouere. Vnde fidem, & deuotionem dilecti filij nobilis viri Bolezlai Ducis Polonia sancta Romana ecclesia, cuius sumus regimini (sicut Domino placuit) deputati, manifestis iam dudum experta indicijs, merito ipsum brachijs specialis dilectionis amplectitur, & in iustis petitionibus eius inueniri gaudet facilis & benigna. Sane cum pluries, sicut accepimus, apostolicum receperit fraternitas vestra mandatum, vt memoratum ducem, quem sicut catholicum principem, & ecclesiæ Romanæ filium specialem, quadam dilectionis prærogatiua complectimur, ab impugnatoribus suis auctoritate curaretis apostolica defensare, sibiq; cōtra hostium suorum violentos insultus ecclesiasticæ defensionis clypeum indulgere: nondum tamen, sicut nobis intimatum est, commodum aliquod de literis apostolicis reportauit, nec prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificū iussiones, quæ super hoc sæpius emanasse noscuntur, effectus est debitus subsequutus. Quare merito de inobedientia potestis, & negligentia reprehendi. Quia igitur in eo loco nos clementia diuina cōstituit, vt suam cui libet debeamus iustitiam conseruare, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus vniuersis Poloniæ Ducibus ex parte nostra curetis districtius inhi-

inhibere, ne præfatū ducem in personam, vel rebus offendere præsumant quomodolibet, vel turbare, aut ei super his, quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum iustis modis poterit (Deo propitio) adipisci, molestiam inferre audeant indebite, vel grauamē. Quod si cōmonitionibus vestris acquiescere forte noluerint, vos eos ad hoc per excommunicationis sententiam auctoritate nostra sine appellationis obstaculo compellatis. Nos enim sententiam, quam in ipsos propter hoc ratione præuia tuleritis, ratam habebimus, ipsamq; faciemus (auctore Domino) vsq; ad satisfactionem congruam firmiter obseruari. Prouideatis autem, vt quilibet vestrum tam diu faciat eandem sententiam per suam diocesim obseruari, donec mādatum nostrum celeri fuerit executione completum. Datum Laterani VIII. Idus Martij.

VORMACIEN. EPISCOPO, VT FESTVM CONVERSIONIS BEATI
Pauli celebret, & faciat per suam diocesim solenniter celebrari.

VM post euangelicam veritatem ecclesia Dei apostolica præcipue doctrina resplendeat, & beatus Paulus ad instructionem gentium, & fidem Catholicam propagandam præ cæteris apostolis laborarit, miramur non modicum, & mouemur, quòd, sicut nostris est auribus intimatum, festum conuersionis eius in diocesi tua non colitur, licet passionis anniuersarium ibi solenniter recolatur, cum non minus conuersio eius, quàm passio sit christicolis omnibus veneranda. In conuersione siquidem Saulum ab impugnatione fidelium reuocauit dispensatio IESV Christi, in passione vero Paulum ob prædicationis officium Neronis crudelitas interfecit. Ibi dextera Domini fecit virtutem, hic tyranni gladius intulit passionem: ibi Dominus animam persecutoris saluauit & corpus, hic seruus nequæ apostoli prædicantis corpus sine animæ læsione peremit. Præterea non paucioribus eius conuersio cōtulit, quàm passio profuisset, cum plures sint, ad quos prædicationis eius sonus exiuerit, quàm qui eius exemplo subierint passionem. Nobis enim viuendo profuit, sibi contulit patiundo: nobis etiam iam conuersus, vt similes eius essemus exceptis vinculis cupiebat sibi aut dissolui, & esse cum Christo affectabat ardentius moriturus: nec ipsius fuisset passio gloriosa, nisi sancta conuersio præcessisset. Cum igitur ob ipsius merita ex antiqua ecclesiæ institutione festum conuersionis eius à fidelibus recolatur, & turpis sit omnis pars suo toti non congruens, nec deceat à capite mēbra discedere, fraternitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus iuxta consuetudinem apostolicæ sedis, cuius magisterium imitari teneris, festum conuersionis eiusdem apostoli, & tu ipse obserues in posterum, & facias per totam Vuormacien. diocesim solenniter celebrari, in honorem ipsius apostoli diuinis laudibus diligentius, & sollicitius vacaturus. Datum Laterani nonis Martij.

Simile argumētum ex Calixto I. refert Gratianus c. 1. distin. 12. Et Innocentius noster in c. Cum nō liceat: ext. de præscriptionibus.

VNIuersis PRESBYTERIS PER DECANATVM DE SPARNON.
in Carnoten. diocesi constitutis, de confirmatione priuilegij eisdem concessi ab episcopo Carnoten.

VM prælati ecclesiarum ad id quod pium, & canonicum est, discreta consideratione trahuntur, cum frequenter derur vsus procliuior in peiora, & libeter audimus, & eis in his fauorem apostolicum indulgemus. Quoniam igitur ex publico instrumēto venerabilis fratris nostri Riginaldi Carnoten. episcopi nobis manifeste innotuit, quòd ab omnibus violentijs, taleis, & exactionibus vos perpetuo absoluisset, & super hoc suum vobis priuilegium indulgisset, ne contra iuris ordinem in aliquem vestrum aliquando suspensionis sententiam promulgaret, nec res alicuius vestrū occuparet aliqua ratione, nisi forte decederet intestatus, & hoc idem sit per venerabilem fratrem nostrum Senonen. archiepiscopum, & dilectos filios Capitulum Carnoten. ecclesiæ confirmatū (prout in instrumentis eorum

noscur plenius contineri) ad postulationem vestram, ut ab indebito cesset gra-
uamine, robur confirmationis apostolicæ duximus apponendum, & ad maio-
rem rei euidenciam ipsius authenticum confirmationi nostræ de verbo ad ver-
bum mandauimus inserendum. Raginaldus Dei gratia Carnoten. episcopus
omnibus, ad quos literæ istę peruenerint, perpetuam in Domino salutem. Cum
hucusq; nostris, & prædecessorum nostrorum episcoporum Carnoten. tempo-
ribus presbyteri episcopatus Carnoten. taleis, & exactionibus oppressi fuerint
indebite, & grauati, hoc etiā in oculis omnium videatur omni bono dissonū, &
saluti animæ contrarium, proborum hominum sano consilio vtentes, & salu-
ti animæ nostræ prouidentes, vniuersos presbyteros in decanatu de Sparnone
constitutos ab omni vi, violentia, taleis, & exactionibus perpetuo absolui-
mus. Ita etiam quod nullus presbyterorum decanatus de Sparnone, nisi ordine iudi-
ciario suspendi poterit, nec res alicuius saisientur, nisi ipsum intestatum (quod
absit) viam vniuersæ carnis ingredi contigerit. Si quis autem huic nostræ con-
stitutioni obuiare, seu contraire præsumperit, subiaceat excommunicationi.
Quod ut ratum, firmumq; permaneat, præsentem paginam in testimonium fe-
cimus annotari, & sigilli nostri auctoritate in testimonium roborari. Datum
Carnoti annogratie M. C. LXXXV. X. Calend. Nouembris. Hanc
ergo constitutionem, & indulgentiam eius (sicut superius annotata est) ne de-
beatis ulterius indebite aggrauari, auctoritate apostolica confirmamus, & præ-
sentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c.

*In eundem modum vniuersis presbyteris decanatus Braiolen. vniuersis presbyteris Archidiaconatus Pisia-
cen. vniuersis presbyteris decanatus de Rupeforti, vniuersis presbyteris decanatus de Corbauilla, vniuers-
is presbyteris decanatus de Alneolo, vniuersis presbyteris Dunen. Archidiaconatus, vniuersis presbyteris
decanatus Particen, vniuersis presbyteris decanatus Drocen. & vniuersis presbyteris decan. Bruerolen.*

ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS PERVSINIS, DE CON-
firmatione constitutionis inter se mutuo assensu facta.

AD tollendas lites illas, quas fraternum plerunq; odium cōmitatur,
per quas etiam quies, profectusq; claustralium impeditur, speciali
solicitudine intendere nos oportet, quanquam generaliter omniū
fidelium amplecti pacem, & quærere ex iniuncta nobis pastoralis cu-
ræ officio teneamur. Ea siquidem consideratione diligenter indu-
cti, cum ad notitiam nostram super obseruatione ordinis in ecclesia vestra vo-
bis diuisis adinuicem, & propter hoc ad sedem apostolicam laborantibus quæ-
stio peruenisset, dilectum filium G. sancti Adriani diaconum Card. vobis desi-
gnauimus auditorem. Mediante itaq; ipsius vigilantia studiosa inter vos super
discordia illa per Dei gratiam amicabiliter conuenistis: & certam inde consti-
tutionem mutuo consensu formastis: quæ futuris temporibus à vobis, & succes-
soribus vestris perpetuo debeat conseruari. Eam autem nobis fecimus recitari,
& auditam auctoritate curauimus apostolica confirmare, rationabilem ipsam,
& sine prauitatis vitio cognoscentes: vnde ad maius iudicium firmitatis consti-
tutionem eandem præsentī scripto duximus inserendam. Est ergo in ipsius ve-
stræ compositionis principio constitutum, ut in ecclesia vestra sint octo regula-
res canonici, & professi, duo alij clerici, qui in subdiaconatus, vel accolitus of-
ficio tam interius, quàm exterius sufficiant deseruire: in quorum seruitio nul-
lus omnino laicus admittatur: prædictorum autem octo maior archipresbyter
erit, alius ordinarius, sequens camerarius fiet, ita quod archipresbyter inter oēs
prælationis officium obtinebit, utpote cum sit penes eum omnis circa domum
ipsam auctoritas, & ipso præsentē cuncta cessent officia, & per eū, cū assensu tamē
omniū fratrum, vel maioris partis, cū necesse fuerit, disponatur. Ordinarius vero
claustrū debet ex officio custodire, signare diligenter, & auscultare à singulis le-
ctiōes: quia nullus debet legere, nisi lectio, q̄ legēda est, prius ab eo fuerit auscul-
tata: diuina officia in ecclesia temperabit, & qua voce vtendū sit, seruato mode-
ramine prouidebit: religionem faciet obseruari, vices archipresbyteri in ipsius
absentia suppleturus: excessus quoq;, si qui essent (quod absit) in Capitulo refe-
ret:

ret: & cum consilio fratrum absente archipresbytero, poenitentiam super his imponet: libros debet nihilominus custodire. Hæc omnia, quæ præmisimus, si vtrūq; istorum abesse contigerit, per tertium debet sine recusatione suppleri. Camerarius siquidem omnia debet recipere, & etiam ei cōuenit resignari quicquid ad manus deuenit aliorum. Ipse vero, quod cuique opus erit, iuxta facultates domus provide dispensabit: mancias, & alia, quæ fuerint necessario danda, intus, & foris cum consilio archipresbyteri sine murmure tribuet: quo absente recipiet hospites, & eis hilariter ministrabit. Cum autem fuerit archipresbyter eligendus, eligentur prius à Capitulo tres de ipsis fratribus bonæ opinionis, & vitæ, quorum vnus sit presbyter, alius diaconus, tertius subdiaconus, qui exquisita seorsum, & per scripturam fratrum omnium voluntate illum eligent, & in sede constituent, in quem maioris, & sanioris partis vota concurrent. Quo facto eidem habenti regulam beati Augustini præ manibus, tribuent omnes obedientiam manum. Erit autem talis electus, qui vel sit sacerdos, vel possit ad sacerdotium promoueri. Ipse vero archipresbyter ordinarium, & camerarium, prius tamen assensu fratrum omnium, vel sanioris partis requisito separatim, instituet: & ipse camerarius per vnamquamque hebdomadam super datis, & receptis reddet coram archipresbytero, & fratribus in Capitulo rationem. Nouitios quidem ad regularis ordinis obseruantias aspirantes, archipresbyter cum consilio fratrum, vel sanioris partis recipiet. Sublato vero illo, quod de professione dicitur, ad mandatum nostrum cum subintelligatur non positum, & expressum soleat vitium generare. Cæterum nouitij claustrum ingressi, in ultimo chori debent per manum archipresbyteri institui, ibique debent per octo dierum numerum residere. Postmodum si sacerdos fuerit, in ultimo sacerdotum stallum: si vero diaconus, in ultimo sui ordinis ponendus erit: & ita de cæteris statuatur. Præterea circa necessitates fratrum ita fuit de consensu mutuo dispositum, & statutum, ut videlicet quisque canonico duas habeat interius breues camisas, & duas bracas, sine quibus nunquam iaceat, & vnam exteriorem camisiam cum pellicia: quæ duo vsque ad talos pertingant. Cortibaldum insuper, subaros quoque in hyeme, sæculares habeant in æstate, caligastam lineas, quam laneas, & scafones similiter habeant duplicatos: capas nigras singuli de mantellario habeant, vel nadiuo: pelles agninas albas, duobus linteolis in lecto, & vno coopertorio sint contenti: non tamen contra ordinem erit, si archipresbyter, sicut alij plus laborat, & plus oneris sustinet, plus consequatur honoris. Camerarius vero, qui noua dat vestimenta canonicis, vetera recipiat in traditione nouorum. Sane mensura panis, & vini referuanda est archipresbytero, & Cap. distinguenda, scilicet archipresbyter pro duobus canonicis portionem habebit, qui etiam à camerario elemosinam dandam recipiet, habens cum camerario ipse donandi vsque ad viginti solidos facultatem. Sine assensu verò communi, vel minoris partis, prædictam ei summam excedere non licebit. Præterea nulli clericorum licitum erit stare in refectorio, vel choro præsentem cōuentum, nisi capa, vel toga regulariter induatur: in quibus duobus locis cōtinuum conuenit silentium cōseruari: ad quæ loca ipsis præsentibus nulli patebit laicorum ingressus. Sine licentia quidem archipresbyteri, vel ordinarij, si præsentibus fuerint, claustrum exire alicui canonico non licebit: quibus absentibus, sufficit tantum, ut ab eo, qui maior erit, licentia requiratur. Nunquam autem licebit alicui canonico scholas adire, nec in hoc excusabit eum licentia expetita, immo sequetur excommunicatio præsumptem, nec post ad locum suum, vel officium admittetur, salua tamen apostolicæ sedis auctoritate. Cæterum cum archipresbyterum, vel quemlibet de fratribus ad aliquem locum traxerint negotia certa domus, de manu camerarij expensas recipient, quarum ei residuum (si forte aliquid superfuerit) resignabunt: archipresbyter cum ad aliquem locum ire voluerit, fratris, quem elegerit, societatem habebit. De exitu fratrum à claustro, quod regula præcipit, obseruetur, ut videlicet ille eat, cui archipresbyter duxerit iniungendum. Dictum etiam fuit, quod quisque fratrum, & etiam camerarius faceret hebdomadam suam, nisi necessitas iusta impediatur: & tunc officium suum per aliquem de fratribus exequatur. Ad hæc seruientes laicos, qui sunt, vel pro tem-

pore necessarij erunt, remouere, vel recipere ad officium camerarij pertinebit: quibus etiam mercedē, prēmīssa in omnibus auctoritate, & consilio archipresbyteri pro recepto, vel recipiendo seruitio soluet: & illi deuote fratribus seruiant, qui deuotius, & cum maiori reuerentia studebunt tanquam maiori, & digniori archipresbytero famulari. Nulli ergo omnino hominū liceat huius paginam constitutionis, & nostrae confirmationis infringere, &c. vsque ad verbū, contraire: salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Siqua igitur &cæt. Datum Laterani nonis Martij.

LITERAE CONSVLVM, ET POPVLI MONTIS BELLI
de fidelitate Romanae ecclesiae facienda.

SANCTISSIMO patri, ac Domino I. Dei gratia summo Pontifici, Petricius, Azius, Sandonus, & Henrigerus Consules Montis Belli cum omni populo ipsius Castri debitam fidelitatē cum omni moda reuerentia. Ea nos vestrae paternitatis beatitudo ex temporum mutatione nouerit collegisse, quā profecto vobis gaudium portant cum honore, dum modo ad ipsā clementer oculum eleuare dignemini. In archiuio igitur sanctae Romanae ecclesiae credimus ex maiorum memoria fore iam antiquatum, qualiter ad eius dominationem Castrum nostrum peruenerit: & ideo nō est opus insinuare, quod luce clarius constat: nec vnquam ab aliquo negari poterit, quod non fuerit de comitatu Comitissae Matildis: sed praeualente aduersus ecclesiā Dei publica olim potestate dominationem suam in ipso Castro ecclesia non valuit exercere. Nunc vero, quia omnipotens Deus sic disposuit, vt tempore vestro filiorum dispersiones ad sinum catholicae matris redeant, patris imperium per omnia seruaturi. Hinc est, quod vnanimis vno voto omnes quærimus, & diligenter petimus dominium vestrum, vestraq; sanctitati tanto deuotius fidelitatem facere cupimus, quāto indubitanter vos credimus spiritum Dei habere, atque ideo accepisse potestatem, vt omnia in statum rectitudinis vestra sapientia reducat: facta in praesumptoribus vindicta, & ligatis in compedibus, qui contra catholicam Romanam ecclesiam ausi sunt minus iusto pugnare. Cōmendamus itaque misericordiae vestrae Castrum, ecclesias ipsius, clerum, & omnem populum, rogantes cum omni humilitate, quatenus ad ista, quae postulamus, mora sublata respondere dignemini. Quod si placet de latere vestro mittere, cui vestra debeamus vice intendere, illius cōcordiae sumus, & esse volumus, vt facta fidelitate vobis donationem Castri iuxta vestrum mādatum assignemus: ea videlicet ratione, vt cum omni integritate tam noua, quā vetera nostra iura seruentur illaesa, nec aliquando imminui nobis debeant, vel in peius aliquatenus commutari. Illud attendat sanctitas vestra, quod pro fortitudine loci multi nobiscum confederari cupiunt, sed nulli dare responsum volumus, donec à misericordia vestra nuncium recipiamus.

MARSICANEN. EPISCOPO, SVPER CAUSA MATRIMONII
*inter B. virum, & O. mulierem, quam prius desponsauit, & aliam
duxit postmodum in uxorem.*

SIGNIFICASTI nobis per literas, quod cum B. vir O. mulierem prius carnaliter cognitam desponsasset, eam postmodum non cognouit, immo ipsa ad partes illas transunte, sibi aliam copulauit, ex qua filios, & filias iam suscepit. Verum quia eadem O. ad te reuersa, vel virū ipsum sibi restitui postulat, vel dari licentiā contrahendi, & tu, quid super his fieri debeat, nostris quæris literis edoceri: fraternitati tuae taliter respondemus, quod si dictus vir eam desponsauit per verba de praesenti, ad ipsam cogendus est de iure redire: quod si forsan in desponsatione ipsius verbi vsus est de futuro, imposita vtrique poenitentia de fide mentita, mulieri eidem nubendi cui voluerit in Domino liberam tribuas facultatem. Datum Lateran. VIII. Calend. Martij.

ABBATI, ET FRATRIBVS SANCTI PROSPERI REGINEN.

vt omnes alienationes, seu obligationes, quas Guido quondam ipsius monasterij abbas fecerat, irrita sint, & inanes.

FFICIO nostro plurimum expedire dignoscitur conseruationi ecclesiarum, & maxime earum, quæ iuris beati Petri existunt, sollicita meditatione intendere, & ne iura earum diminui valeant, vel per occupationem illicitam deperire, vigilem nos conuenit curam, & sollicitudinem adhibere. Hac itaq; ratione inducti, & officio nostro, quo specialius monasterio vestro, quod beati Petri iuris existit, in suo iure adesse tenemur attentius prouocati, omnes alienationes, seu obligationes, quas Guido quondam abbas monasterij vestri post primum iuramentum, quod de non alienando in electione sua præstitit, & etiam in schismate de possessionibus prælibati monasterij quocunque titulo fecit, in præiudicium ipsius ecclesiæ ad exemplar felicitis recordationis Alexandri, Lucij, & Cæli. prædecessorū nostrorum Romanorum Pontificum irritas, & friuolas esse decernimus, & auctoritate apostolica viribus penitus carere censemus. Datum Lateran. X V. Calend. Aprilis.

Super hoc etiam scriptum est consulis Reginen. vt possessionum prædictarum detentores ad restitutionem earum tradita sibi potestate compellant.

ANTIOCHEN. PATRIARCHAE, QVIA APAMIEN. ELECTVM IN TRIPOLITAN. ecclesiam sine licentia Domini pp. transtulit ipsum, à confirmatione Episcoporum à Domino pp. suspenditur, quousque ab eo aliud statuatur.

C**VM** ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum ^{Cap. 1. De} ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulget, canonica postmodum ^{translatio} manauerint instituta cōtinentia maiores ecclesiæ causas esse ad ^{ne Episcoporum.} sedē apostolicā perferendas: ac per hoc translationes episcoporum, sicut depositiones eorū, & sediū mutationes ad summū apostolicę sedis Antistitē de iure pertineāt: nec super his præter eius assensum, aliquid debeat atēdari, miramur nō modicū, & mouemur quod tu prædecessoristui exempla secutus, qui motu proprię volūtatis Mamistan. in Tharsen. dicitur transtulisse, La. quondā Apamiē. electū in Tripolitan. ecclesiam transtulisti: nec tibi sufficit dicti prædecessoris tui præsumptionē solummodo imitari, immo etiam in iniuriam nostram ipsius transgressus excessum nouo quodam mutationis genere paruificasti, maiorem & magnum quodammodo minorasti episcopare Archiepiscopum, immo potius de archiepiscopare præsumens, cum dictus prædecessor tuus dictum archiepiscopum de Tharsen. ecclesia in ecclesiam transtulit similiter dignitatis: licet enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia quantum ei licuerat ministrarat, sicut ipsius nobis relatione innotuit, qui se Valenien. episcopum, cum in nostra esset præsentia constitutus, asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab episcoporum cōfirmatione duximus suspendendum, quousque super hoc aliud statuamus, sciturus, quod hoc nos ab exauditione petitionis, quam pro venerabili nostro archiepiscopo Mamistan. porrexeras, reuocauit. In cæteris aut quantum cum honestate potuimus, te curauimus exaudire. Datum Lateran. X VI. Calend. Aprilis.

Dicto Tripolitan. Episcopo, per quod in Apamiē. ecclesia in Archiepiscopum electus in Tripolitan. se fecit transferri, à pontificalis officij executione suspenditur, quousque à Domino papa aliud statuatur.

C**VM** ex illo, & cætera, vt suprà vsq; ad verbū illud, mouemur. Quod cū in Apamiē. ecclesia in Archiepiscop. fuisset electus, & cōfirmatione suscepta quātum tibi licuerat, archiepiscopalia ministrasses, sicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud sedem apostolicam cōstitutus, venerabilem fratrem nostrum Valenien. episcopū te

confessus es confirmasse, in Tripolitan. te transferri fecisti, nouo quodam promotionis genere non promotus, sed potius minoratus. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab executione pontificalis officij duximus suspendendū, donec super hoc aliud statuamus. Datum Lateran.

*SVESSION. EPISCOPO DE CONCESSA SIBI LICENTIA RE-
cipiendi ius patronatus cuiusdam capelle à P. præposito Compēdien.*

IUSTIS petentium &c. vsque ad verbum illud, assensu. Recipien-
di appellatione remota ius patronatus à dilecto filio P. præposito
Compēdien. in capella, quam in Castro de nouo construxit, sicut
illud ipse tibi potest iuste conferre, liberam tibi concedimus aucto-
ritate apostolica facultatem. Nulli ergo &c. Datum Lateran.
XIII. Calend. Aprilis.

*EIDEM, VT CAPELLAM SIBI A PRAEPOSITO COMPENDIEN. COLLA-
tam dedicare valeat, & de parochia disponere cum licentia episcopi Atrebaten.*

PROPOSITVM est nobis, quòd cum in Castro Compēdien. vna
tantum parochia fuerit ab antiquo, ea iam in tātum excreuit, quòd
in tres valet diuidi competenter, ex quarum qualibet plures etiam
possunt viuere sacerdotes. Propositum est in super nobis, quòd dile-
ctus filius P. præpositus Compēdien. capellam quādam apud idem
Castrum construxit proprijs redditibus, & ditauit, quam per te tāquam per dio-
cesanam episcopum petit solenniter dedicari: vnde fraternitati tuæ auctori-
te præsentium indulgemus, vt liceat tibi sine appellationis obstaculo secun-
dum Deum, & canonica instituta tam de parochia illa disponere, quā dedi-
care capellam, si à venerabili fratre nostro Atrebaten. Episcopo, cui super hoc
scribimus, licentia fuerit tibi collata. Datum Lateran. VIII. Calend. Aprilis.

*ATREBATEN. EPISCOPO, VT SI EI CONSTITERIT, QVOD
parochia Castri Compēdien. ad episcopum Sueſſionen. pertineat, disponendi
de ipsa liberam ei tribuat facultatem.*

EX parte venerabilis fratris nostri Sueſſionen. episcopi Apostolicis
est auribus intimatum, quòd, cum in Castro Cōpedien. &c. vt supra
vsque ad verbum illud, sacerdotes. Verū cum in eadem parochia
vna sola sit constructa ecclesia, & in ea vnus solus presbyter institut-
us, & ad eam non modica conueniat populi multitudo, contingit
aliquando, quòd propter penuriam sacerdotum plerunque parochiani defe-
ctum in spiritualibus non modicum patiuntur. Volentes igitur parochianis
ipsis in hoc sollicitudine paterna consulere, fraternitati tuæ per apostolica scri-
pta mandamus, quatenus si parochiam ipsam ad dictum episcopum constiterit
pertinere, disponendi de ipsa secundum Deum, & canonica instituta liberam
ei tribuas auctoritate apostolica, remoto appellationis & contradictionis ob-
staculo, facultatem. Datum Lateran. VIII. Calend. Aprilis.

*BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO DE SENTENTIA LATA PRO CANO-
nicis Lemouicen. per Dominum Cæl. & de ipsius reuocatione veritate cognita per eundem,
& quod Dominus Innocen. præcipit executum mandari, quod factum
est per Dominum C.*

CVM felicitis recordationis C. pp. prædecessor noster bonæ memo-
riæ P. Petragoricen. episcopo dederit in mandatis, vt si S. quondam
episcopus, & canonici Lemouicen. dilectum filium nostrum Guid.
Marnoli presbyterum infra viginti dies post susceptionem litera-
rum suarum in canonicum, & fratrem nollent recipere, ipse sine
appellationis obstaculo id exequi nō tardaret: eisdem canonicis præceptū illius,
& commonitione ipsius episcopi contemnētibz, termino viginti dierum
elapso,

elapso, cum dictus episcopus ad ecclesiam Lemouicen. mandatum præfati prædecessoris nostri executurus accederet, quidam canonici Lemouicen, cum quibusdam clericis, & aliorum canonicorum seruiantibus, & laicorum multitudine iuxta portas ciuitatis sue, in illū, & eius socios irruētes in quodam cœmeterio præfatum G. presbyterum, & quosdam alios in facie ipsius episcopi nimis turpiter, & inhoneste tractarūt, & duris verberibus affecerūt, & ablati eis equitaturis, donec longe à ciuitate expulerant, ingenti clamore fuerunt ipsos cū lapidibus insecuti: & P. subd. vsq; ad effusionem sanguinis in capite percusserunt. Episcopus vero reuersus ad propria, prædictū G. presbyterū de Lemouicen. canonica iuxta mandatū apostolicum solenniter inuestiuit, & idē prædecessor noster inuestituram ipsam ratam, & firmā habens, auctoritate curauit apostolica confirmare. Verum cum idem presbyter cum literis ab eodem prædecessore nostro super inuestitura concessis ad propria remeasset, Aldouin. Bruscharc ipsius ecclesiæ canonicus contra ipsum à Capitulo destinatus, aduersus eū multa proponens, à præfato antecessore nostro ecclesiam ipsam per indulgentiā sedis apostolicæ ab ipsius impetitione obtinuit prorsus absolui. Cæterum quoniā idem prædecessor noster postmodum multorū relatione cognouit, quod ea, quæ contra præfatum presbyterum fuerant allegata, à veritate penitus discrepant, venerabili fratri nostro Bituricen. archiepiscopo sub omni districtione præcepit, vt non obstante indulgentia illa, vel alia, si quam in ipsius presbyteri præiudiciū impetratam esse cōstaret, vniuersos canonicos Lemouicen. ecclesiæ publice singulis festiuis diebus nunciaret, omni dilatione, excusatione, cōtradictione, occasiōe, & appellatione postpositis, tādū ex cōmunicationis, & eorū ecclesiæ interdicti sententiæ subiaccere, donec præfātū presbyterū ad canonicam ecclesiæ suæ, de qua est auctoritate apostolica per supradictū episcopum inuestitus, admitterent, & permetterent illum eam in pace tenere: alioquin illos tam excommunicatos, quā ab officijs, beneficijsq; suspensos, poenam de contemptu debitam recepturos, ad sedem apostolicam nullius contradictione, vel appellatione obstante, transmittere nō tardaret. Illos vero, qui in sape dictū presbyterum, & predicti episcopi socios manus temerarias iniecerunt, tamdiu anathemati subiaccere, & omnium officiorū, ac beneficiorū, sine appellationis diffugio, auctoritate suffultus apostolica extorres decerneret, donec eidē episcopo, & eorum socijs, ab illis foret de illatis iniurijs plenarie satisfactum, & cum literis ipsius archiepiscopi veritatē rei plenarie continentibus venirent ad sedem apostolicam absoluedi. Prædictus autē archiepiscopus eos officio, beneficioque suspendit, & ecclesiam Lemouicen. supposuit interdicto, quam sententiam ipsi canonici seruare penitus contempserunt. Nos igitur quod super hoc factū est, ratum habentes, & firmum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, & districtē præcipimus, quatenus iuxta præscriptam formam vltimam transmissam archiepiscopo memorato, sublato cuiuslibet cōtradictionis, & appellationis obstaculo, in prædicto negotio procedere nō omittas: procuratori præfati presbyteri eius nomine sine cuiuslibet interpositione personæ stallum in choro, & in Capitulo locum assignans. Nullis literis obstantibus dicto G. præsentē, & respondere parato in harum præiudiciū à sede apostolica impetratis. Datum Laterani XVII. Calend. Aprilis.

*HVBALDO PISANO ARCHIEPISCOPO, EIVSQUE SVCCESSORIBVS
canonice substituendis in perpetuum, de confirmatione Turitanen. Calaritan.
& Arbonen. prouinciarum primatus.*

SI sua cuiq; iura illibata seruamus, & eos, qui in ecclesia Dei pro iuncto sibi officio, & deuotione syncera plus alijs elaborant, dignæ retributionis vicissitudine diligentius, ac specialius honoramus: quod nostrum est iuxta commune debitum (sicut debemus) exequimur, & apostolicæ sedis honorem integre custodimus. Proinde cum felicitis memoriæ prædecessor noster Innocentius papa de discordia, & guer-

guerra, quæ inter Pisan. & Ianuen. ciuitates extitit, multas hominum clades, & Christianorum captiuitates innumeras peruenisse considerans, vtriusq; partis salutem tam spiritualiter, quàm temporaliter paterna sollicitudine studuerit prouidere, atq; pro bono pacis, & recompensatione episcopatum, quos vtiq; à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus ecclesiæ Pisanæ concessos, in insula Corsicæ à prædecessore tuo bonæ memoriæ archiepiscopo Vberto accepit, in Galuren. iudicatu duos episcopatus Galtelin. videlicet, & Ciuitaten. & Populonien. episcopatum sibi, eiusq; successoribus, & per eos ecclesiæ Pisan. cōcesserit, & metropolitico iure subiecerit. Nos, qui in sedis apostolicæ administratione (licet indigni disponente Domino) sibi successimus, eandem cōcessionem, antecessorū nostrorū bonæ memoriæ Adriani, Alexandri, Clementis, & Cœlestini papæ vestigijs inhærentes, auctoritate apostolica confirmamus, & ratam manere censemus. Prædecessorum quoq; nostrorum vestigijs inhærentes, vobis primatus honorem Turritan. prouinciæ confirmamus. Ad maiorem etiam honoris cumulum Pisan. ciuitatis, vt Pisan. ecclesia, cum vniuerso eiusdem ciuitatis populo in fidelitate, atq; deuotione sacrosanctę Romanę ecclesię iugiter perseueret, & in ipsa quotidie augmentetur, pro deuotione quoq;, & honestate tua frater Vbalde Pisan. archiepiscopo, personam tuam, & per te Pisan. ecclesiā amplioris munimine volumus decorari. Tibi ergo, tuisq; successoribus primatum super Calaritan. & Arbonen. prouincias datum cōcedimus, & auctoritate sedis apostolicę confirmamus: ita quidem, vt eos ad concilium vocandi, excessus eorum corrigendi, & in doctrina apostolica confirmandi, atq; cætera omnia, quæ ad ius primatus pertinent, in eos exercendi habeatis liberam facultatem. Verū tamen supradictarū duarum prouinciarum archiepiscopos ad concilium non vocabitis Pisas, sine conscientia Rom. pontificis. Super Turritan. vero prouinciam, dignitatem primatus, sicut à prædecessoribus nostris ecclesiæ Pisan. concessum est, habeatis: legationem quoq; Sardinie à prædecessore nostro Papa Urbano prædecessoribus tuis concessam, & felicitis memoriæ Innocentij, & sanctę recordationis Eugenij, atq; Anastasij, & Cœlestini Romanorū pontificum priuilegijs in perpetuum roboratam, tibi, tuisq; successoribus præsentis scripti pagina confirmamus, & confirmationem ipsam ratam, & inconnulsam perpetuis temporibus decernimus permanere. Deniq; vt Pisan. ciuitas, quæ fauore cœlestis numinis de inimicis Christiani nominis victoriā frequenter obtinuit, & eorum vrbes plurimas subiugauit, amplius honoretur, equo albo cū nacho albo in processionibus vtendi, & crucē, vexillum scilicet dominicū, per subiectas vobis prouincias portandi, & per spaciū illud Vulteran. episcopatus, quo de Pisan. episcopatu ad Populonem. transitur, tibi, tuisq; successoribus licentiam damus. Pallij quoq; vsum fraternitati tuæ cōcedimus, vt videlicet eo secundū consuetudinā Pisan. ecclesię perfruaris, & in cōsecrationibus trium episcoporū in Corsica, Alerien. videlicet, Aiacen. & Sagonē. ac prædictorū duorū in Sardinia, & Populien. episcopi, quorū Metropolitanus existis. Si qua igitur in futurū, &c.

VICENTIN. EPISCOPO, VT FEVDA, ET BENEFICIA INTERFECTORIBUS Vicentin. episcopi per sententiam sublata non restituantur eisdem, nec alia conferantur.

Cap. ad aures de par-

Aures apostolatus nostri peruenit, quod cū quidā parochiani tui ausu diabolico bonæ memoriæ I. quondam Vicentin. episcopum prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda, & beneficia, quæ à Vicentin. ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerūt cū multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori etiā sunt animaduersione plectendi, nos bonæ memoriæ Cœlestini prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, tam tibi, quàm successoribus tuis arctius inhihemus, ne alicui ex prædictis malefactoribus, aut eorum hæredibus prædicta beneficia restituantur vltterius, seu de nouo alia quælibet conferantur. Si quis autem (quod non credimus) cōtra hoc aliquid attentauerit, ipsum auctoritate apostolica decernimus officij, beneficij; sui dignitate carere. Quod si aliquæ literæ aliquando super hoc

hoc apparuerint impetratę, quę totius facti non cōtineant veritatem, illas penitus vacuamus. Volumus etiam, vt pręsens pagina sub sacrifę ecclesię Vicentin. custodia deponantur, & episcopo Vicentin. qui pro tempore fuerit, annis singulis ostendatur. Nulli ergo, &c. Datum Laterani XII. cal. Aprilis.

ZAMOREN. EPISCOPO DE RELAXATIONE SENTENTIAE,
quam legatus ecclesia Rom. in ipsum, & ecclesiam tulerat Zamoren.

PRÆTER debitum officij pastoralis, quod nos omnibus constituit debitores, personam tuam tanto amplius diligimus, & synce-
rius amplexamur, quanto amplius est pręditus scientia literarum,
& tam in canonico, quàm ciuili iure peritus. Hoc siquidem atten-
dentes cum ad sedem apostolicam, dum adhuc bonę memorię C.
Papa prędecessor noster viueret, accessisses, ab excommunicationis sententia,
quam dilectus filius noster G. sancti Angeli diacon. Card. in te, dum in parti-
bus Hispanię legationis fungeretur officio, tulerat, te, & ecclesiam Zamoren.
absoluimus: & pœnam, si quam ex eo quod celebraueras post interdicti, & ex-
communicationis sententiã, quam in te post appellationē interpositam eun-
dem Cardinalem tulisse dicebas, merueras, tibi, & ecclesię tuę de sedis apostoli-
cæ benignitate remisimus: & cum plenitudine gratiæ nostrę te ad propria du-
ximus remittendum. Datum Laterani VII. Cal. Aprilis.

SANCTÆ MARIAE, ET SANCTI PETRI DECANIS, ET VV.

*Cancellario Laudunen. de causa cognitione, quę inter Archidiac. Laudunen. &
magistrum R. Balbum super donatione ecclesia de Ascheri.*

VM accessissent ad apostolicę sedis pręsentiam dilecti filij E. pres-
byter, & T. clericus pro quæstione, quę vertebatur inter dilectos fi-
lios H. archidiaconum Laudunen. & magistrum R. Balbum super
donatione ecclesię de Ascheri, eis dilectum filium nostrum I. titu-
li sancti Stephani in Cælio Monte presbyterum Card. concessimus
auditorem: in cuius fuit pręsentia ex parte pręfati magistri R. & sacerdotis ab
eo pręsentati taliter allegatum, quod cum ecclesia prędicta vacaret, cuius do-
natio dictis R. canonico, & H. archidiacono Laudunen. pertinebat, archidia-
conus eam cuidam puero, nondum vigesimum annum attingenti, contulit,
memorato magistro penitus reclamante. Cumq; idem magister archidiaconū
memoratum rogasset, vt in personam idoneam conuenirent, ipse archidiacono
propositum mutare nolente, ecclesiam eandem pręlibato E. presbytero cō-
tulit, qui in ea posset personaliter deferuire: & ne super hoc in pręiudiciū suū
aliquid fieret, ad sedē apostolicā appellauit. E contra pro parte aduersa nuncius
respondebat, quod pręfatus archidiaconus pręfatam ecclesiam in suo archidia-
conatu positam, tanquam ipsius loci archidiaconus, & patronus, cuidam sub-
diacono literatura, & moribus commendando, concessit: & ferē super ecclesia
ipsa quantum est in narratione negocij, vna erat partis allegatio vtriusq;. Cum
igitur iuxta sacrorum canonum instituta illi sint in domo domini pręferendi,
qui maioribus studijs, & meritis adiuuantur, nec infra ætatem legitimā consti-
tutis animarum cura tribui debeat, vel committi, discretionī vestrę per aposto-
lica scripta mandamus, quatenus, si legitime vobis constiterit ius patronatus
eiusdem ecclesię ad illos duos communiter pertinere, ac pręfatum Archidiac.
(reclamante iam dicto magistro R.) ecclesiam memoratam illi, qui nondum
ætatis suę annum vigesimum attigisse proponitur, contulisse, vos eius penitus
ordinatione cassata sæpe nominatam ecclesiam, non obstante contradictione
vel appellatione cuiuslibet, memorato E. sacerdoti, de quo nobis à multis lau-
dabile testimonium perhibetur: si idoneus est auctoritate apostolica assignetis,
& faciat ipsū eandem pacifice possidere, ducentes in statum pristinum quic-
quid post appellationem ad sedem apostolicam legitime interpositam teme-
re noueritis attentatam: nullis obstantibus literis, Si quę apparuerint à sede apo-
stolica pręter assensum partium impetratę. Datum Lateran. ix. Cal. Aprilis.

LVCEN.

LVCEN. EPISCOPO ABBATI DE MELON. ET PETRO IOHANNI ARCHIDIACON. ASTORICEN. *super causa cognitione, qua inter Aurien. episcopum, & abbatem Calla noua vertitur, quem dicebat sibi lege dioecesana subiectum.*

VM dilecti filij F. Aurien. decanus nuncius venerabilis fratris nostri Aurien. episcopi, & magister Robertus monachus Cellæ nouæ, & abbatis sui nuncius ad sedem apostolicam accessissent, nos eis dilectum filium P. sanctæ Mariæ in via lata diacon. Card. concessimus auditorē: coram quo fuit ex episcopi parte propositum, quod cum idem episcopus abbatem sibi lege dioecesana subiectum vocasset ad synodum, ipse non solum non accessit ad ipsum, immo etiam sancti Petri, & sanctæ Columbæ Prioribus, & Archipresbytero Cauci in Aurien. diocesi constitutis prohibuit, ne ad ipsius episcopi synodum accedere attentarent, licet etiam vocarentur. Cumq; dictus episcopus, ut saltem humiliter Abbatem ad bonū obedientiæ reuocaret, & vinceret in bono malum, ipsū mandasset, ut cum ad statutum terminum in Monasterio expectaret, licet episcopus illuc, iuxta quod promiserat, accessisset, abbatem non reperit, & portas monasterij clausas inuenit, nec ad monachos ei aditus est concessus: propter quod Abbatem suspendit, & monasterium interdixit. Verum cum nec propter hoc Abbas ipse à suo contumaciæ proposito resiliret, nec latas in se, ac monasterium sententias obseruaret, in eum excommunicationis sententiam promulgauit, quam dictus episcopi nuntius à nobis petijt confirmari. Cæterum nuntius partis aduersæ petitionem eius non esse admittendam proposuit: quia licet Monasteriū ipsum infra metas Aurien. diocesis sit constructū, liberum tamē semper extitit, & ab omni iurisdictione, ac iugo Aurien. ecclesiæ à tempore suæ foundationis exemptum. Præterea si episcopus aliquam in eo (quod verum nō erat) iurisdictionem haberet, quia tamen abbas ab omni grauamine prius ad sedem apostolicam appellarat, sententiā in eum, & monasterium postmodum latam, nullam idem nuntius obtinere aasseruit firmitatem. Conquestus est etiam idem nuntius ex parte Capituli Cellæ nouæ, quod dictus episcopus abbatē eorum adeo circumuenit, quod contra immunitatem ipsius ecclesiæ ipsis nescientibus ei obedientiam repromisit. Nos igitur super prædictis per memoratū Cardinalem instructi, quia causa ipsa in nostra non poterat præsentia terminari, utpote cum nuntius Monasterij super procuratione, vel rati habitatione literas non haberet, eam vestro duximus examini committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus si vobis constiterit Abbatem ipsum ad sedem Apostolicam super hoc antequam episcopus in eum suspensionis, vel excommunicationis, & in Monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel Monasterium esse à iurisdictione ipsius Aurien. exemptum, eo non obstante, quod Abbas ab episcopo (sicut dicitur) circumuentus, præter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant, sententias illas iudicetis appellatione remota penitus non tenere: alioquin faciatis eas per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter vsque ad satisfactionem congruam obseruari. Quod si forsan abbas ipse in exemptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione tueri, licet probet se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium ipsum Aurien. iudicetis ecclesiæ subiacere, in cuius diocesi est fundatum. Similiter, eo in appellationis probatione deficiente, si nobis de exemptione, vel legitima præscriptione constiterit, tam Abbatem, quàm Monasterium ab eiusdem episcopi, & ecclesiæ ipsius super hoc impetitione penitus absoluat, & faciatis quod decreueritis per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari, in mandato apostolico sine appellationis obstaculo procedentes.

Quod si omnes & cæ.

Datum Lateran. VII. Calend. Aprilis.

SENONEN.

SENONEN. ARCHIEPISCOPO DE IRRITATIONE CVIVSDAM

*indulgentia, quam episcopus Carnoten. à Domino Celestino in ipsius**Archiepiscopi praiudicium impetrat.*

QUANTO excellentius personam tuam speciali prærogatiua meritum, & sacrarum scripturarum intelligentia diuina bonitas illustrauit, tanto efficacius in his, quæ honestatem, seu æquitatem continent tibi fauorem apostolicum volumus impertiri, & te in iustis petitionibus exaudire. Ex continentia siquidem literarum tuarum, quas audita promotione nostra per nuntium tuum nobis dirigere festinasti, apostolatu nostro patenter innotuit, quod venerabilis frater noster Carnoten. episcopus quadam indulgentia, quasi à sede apostolica impetrata, quæ de conscientia bonæ memoriæ C. prædecessoris nostri vix credimus emanasse, contra te uti præsumit: per quam tibi subtrahitur iurisdictio absoluendi eos, qui ab ipso sunt excommunicationis vinculo innodati: nisi prius sub examine dilectorum filiorum N. Columben. & N. sancti Germani de pratis abbatum discussum fuerit, utrum ipsi excommunicati de iure sint absoluendi: propter quod honori tuo, & dignitati ecclesiæ tuæ non modicum præiudicium generatur. Volentes igitur tuis, & ecclesiæ tuæ grauaminibus (prout conuenit) obuiare, præfatam indulgentiam penitus irritantes, nullas vires habere decreuimus, quominus in hoc ius metropoliticum valeas exercere: dantes prædictis Abbatibus firmiter in mandatis, ut auctoritate illius indulgentiæ, vel aliquarum literarum super hoc directarum ad eos procedere de cætero non præsumant. Datum Lateran. nono Calend. Aprilis.

ELECTO, DECAN. ET MAGISTRO NICOLAO DE LEVENNES

Canon. Cameracen ut in literis transmissis eisdem de causa cognitione, quæ inter Præmonstraten. & Prumien. ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia, subsequens clausula præcedenti clausula præponatur.

QUASAM, quæ inter Præmonstraten. & Prumien. ecclesias super possessionibus de Hanapia vertitur, discretionis vestræ commisisse meminimus sine canonico terminandam. Sed quia in literis illis animaduertimus fuisse insertum: quod si alterutra partium legitime citata præsentiam vestram adire, vel iudicio parere contemneret, vos nihilominus præsentis partis probationes recipere, & quantum de iure possitis in causæ cognitione, ac decisione procedere minime tardaretis. Nos volentes ut clausula illa, quantum de iure poteritis, quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inferenda, clausulam illam de probatione receptionum præcedat, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem in eadem causâ iuxta tenorem literarum illarum procedere non tardetis: attente prouiso, ut si literarum auctoritate priorum in eodem negotio legitime est processum, firmum, & stabile perseveret. Alioquin, si occasione clausulæ memoratæ aliquid cõstiterit in alterutrius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: volentes nihilominus, & mandantes, ut in decisione ipsius negocij (sicut præmissum est) tam super principali quàm super incidentibus quæstionibus, appellatione remota canonice procedatur. Nullis obstantibus literis præter assensum partiũ à sede apostolica impetratis. Quod si oēs, &c. Datum Lateran. XIII. Calend. Aprilis.

ARMACHANO ARCHIEPISC. QVOD MVLIERI POST PARTVM

actura gratias non est ecclesia aditus denegandus.

VOLENS fraternitas tua per responsionem apostolicam edoceri, humiliter à nobis expetiit, utrum mulieres statim post partum debeant ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere. Licet autem secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarēt ingressu: quia

*Cap. 1. De purificatio-
ne post par-
tum.*

D

su: quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est: nos sanctorum Patrum vestigijs inhaerentes taliter tibi duximus respondendum, quod postquam umbra legis euauit, & illuxit veritas euangelij, si mulieres post prolem emissam acturae gratias intrare voluerint, nulla proinde peccati mole grauantur, nec ecclesiarum aditus est eis aliquatenus denegandus, ne poenam illis in culpam conuertere videamur. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, deuotionem eorum non credimus improbandam. Datum Laterani.

*AVERSAN. EPISCOPO, VT QVICQVID IN ECCLESIA, VEL
diocesi Auerfan. in promissionibus, vel concessionibus praeendarum, &
beneficiorum factum est per potentiam laicalem, cassetur.*

PRATRIBVS, & Coepiscopis nostris in his, quae rationabiliter & honeste requirunt, apostolicum libenter impertimur assensum, & commissarum eis ecclesiarum necessitatibus vtiliter prouidemus. Ea propter venerabilis in Christo frater tuus precibus annuentes, ac sequentes Canonum instituta, quicquid in ecclesia, vel diocesi Auerfan. in promissionibus, vel concessionibus praeendarum, & beneficiorum per laicalem impressionem factum fuit, praesentium auctoritate cassamus, & nullam obtinere decernimus firmitatem. Nulli ergo, &c.

*ABBATI LVCAE, MAGISTRO GERARDO, G. ARCHIPRESB. SANCTI SE-
uerini procuratoribus ecclesiae Salernitan. abbati Barch. Capreaeque ecclesiae praeceptori, vt quic-
quid in ecclesia, vel diocesi Salern. archiepiscopo N. in vinculis detento in concessionibus pra-
endarum, beneficiorum, ecclesiarum attentatum est per potentiam
laicalem, cassetur.*

NCVMBIT nobis ex officij debito pastoralis, vt quae in ecclesia-
stica libertatis praerogativa attentantur, infringere debeamus, &
in statum debitum reuocare. Ea propter venerabilis fratris nostri
N. Salernitan. Archiepiscopi consulentes honori, quicquid in ec-
clesia, vel diocesi Salernitana in concessionibus praeendarum, be-
neficiorum, ecclesiarum, & alijs ecclesiasticis per Ioannem principem, & magi-
strum Gerardum, qui memorato archiepiscopo detento in vinculis locum eius
inuadere per laicalem potentiam attentarunt, occasione intrusionis factum est,
vel statutum, praesentium auctoritate cassamus, & carere decernimus robore fir-
mitatis. Datum Lateran.

*ABBATI, ET MONACHIS DE GALDO, VT LICEAT EIS MO-
nasterium, & habitationem circumpositam ad tutiora loca transferre.*

QVAE pro religiosorum locorum necessitate petuntur a nobis, ani-
mo gratanti concedimus, & honesta petentium desiderijs fauorem
apostolicum gratius impertimur. Quia igitur in medio prauae, ac per-
uersae nationis positi, graues a vicinis vestris molestias, & grauamina
non modica sustinetis: ac volentes eorum nequitiam fugiendo vi-
tare, licentiam postulastis a nobis ad loca tutiora monasterium, & habitationem
circumpositam transferendi, vestris precibus inclinati liberam vobis super
hoc concedimus auctoritate apostolica facultatem, vt in maiori quiete mona-
stica professionis officium exequi valeatis. Nulli ergo &c. Datum Lateran.

*PICTAVEN. EPISCOPO SUPER CORRECTIONE MONA-
sterij tam in capite, quam in membris.*

LICET ecclesiarum omnium cura nobis immineat generaliter, ad illos
tamen specialius nos conuenit aciem nostrae considerationis extende-
re, in quibus ab antiquo disciplina constituta dignoscitur ordinis regu-
laris,

laris, & per aliquorum insufficientiam à religionis obseruantia proponuntur, quod non conuenit declinasse. Dilectus siquidem filius magister B. Prior de Azaico pro se, & quibusdam alijs monachis sancti Maxentij in audientia nostra proposuit, quòd cum olim in eodem monasterio multa inordinata existerent, per bonæ memoriæ Vu. Pictauen. episcopum, & dilectum filium N. tunc elemosynarium Cellen. nunc abbatem Aureæ Vall. iudices à sede apostolica delegatos, fuerunt quædam pro reformatione ipsius monasterij constituta, quæ se dilectus filius N. abbas ipsius monasterij obseruaturum præstita fide promisit: sed postmodum non (sicut promiserat) obseruauit, immo (quod deterius est) quosdam monachorum iuramento, quosdam etiam fide sibi astrinxit, vt in nulla causa aduersantes eidem suæ in omnibus pareant volûtati. Præterea Prioratus, & obedientias, quibus præesse monachi consueuerant, sibi retinet, & appropriat, redditus eorum in vsus proprios expendendo, & cum in ijs, & multis alijs (prout dicitur) modum religionis excedat, religiosum statum ipsius monasterij minuit, & immutat. Adiecit etiã, quòd idem abbas pluries monachis de sæculari potestate minas incutiens, & terrores præposuit coram eis, quòd Prioratibus monasterij faceret per sæcularem potentiam violentiam irrogari. Postmodum vero Prioratus de Azaico, qui cõuentui in pane quotidiano deseruit, fuit à laicis occupatus, quod prædicti monachi ex abbatis voluntate asserunt cõtigisse. Verum dilectus filius magister Vu. de mercato scriptor noster, procurator eiusdem abbatis non esse vera, quæ de iam dicto abbate dicebantur, omnimodis asserbat, ac prædictũ magistrũ B. Priorem de Azaico absq; abbatis licentia ad sedem apost. accessisse. Quia vero super præmissis nõ potuimus elicere veritatem, causam ipsam de vtriusque partis assensu vestro duximus examini committendam: per apost. vobis scripta præcipiendo mādantes, quatenus ad monasterium ipsum pariter accedentes, inquiratis ab vniuersis, & singulis monachis, & alijs etiam, quos videritis expedire, de præmissis diligentius veritatẽ, & solum Deum habentes præ oculis, quæ tam in capite, quàm in membris inueneritis corrigenda, auctoritate apost. appellatione postposita corrigatis, & statum ipsius monasterij in melius, auctore Domino, reformatis: vt & sollicitudo vestra appareat commendanda, & idem monasterium regularibus proficiat institutis: præfato abbati districtius inhiabentes, ne per laicalem potentiam monachos suos, vel Prioratus monasterij lædere qualibet temeritate præsumat, vel eis per se, quominus monasterij iustitiam prosequantur, molestias irrogare. Volumus enim firmiter, & mandamus, vt quæ in eodem monasterio secundum Deum corrigenda, vel statuenda duxeritis, faciatis auctoritate nostra, sublato cõtradictionis, vel appellationis obstaculo, per cẽsuram ecclesiasticã inuiolabiliter obseruari. Ad hæc volentes indemnitati prædicti magistri B. qui negocijs monasterij sui accepta licentia à Cap. ad sedem noscitur apost. laborasse (sicut conuenit) præcaueri, præsentium vobis auctoritate mādamus, quatenus si quid super Prioratu suo de Azaico, postquam iter arripuit, inueneritis immutatum, auctoritate nostra cessante appellatione in statum debitum reducat. Si vero nobis de illicita iuramentorum præstatione constiterit, ea denuncietis auctoritate apost. nõ tenere. Testes autem &c. vsque ad verbũ cogatis. Nullis literis obstan. præter assensum partium &c. Quòd si omnes tu frater episcopo &c. Datum Lateran. pridie nonas Aprilis.

LAVDEN. EPISCOPO, VT LITERAS CASSATIONIS SUPER
electione Canon. in ecclesia Nouarien. quas lac. index furtiue surripuit,
in iudicio non recipiat, vel earum auctoritate procedat.

VM Iacobus iudex Nouarien. apud sedem apost. cõstitutus id obtinisset à nobis, quod à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro nunquam meruerat obtinere, scilicet quòd causa ipsius sub certa forma tuo committeretur examini, sine debito terminandi, receptis literis super causa ipsa ad dilectum filium Ioannem notariũ, & subdiaconũ nostrum accessit, & literas cassationis super electione canonico-

rum in eccl. Nouarien. facta sibi petijt transcribendas concedi. Postmodum vero ipsis literis eidem notario nostro contra promissionem suam minime restitutus sine licentia nostra, qui ei nec fuimus in aliquo, nec esse volumus onerosi, & dicti notarii conscientia minus honeste recessit. Ne igitur dicto notario nostro, immo nobis in ipso impune se gaudeat illulisse, fraternitati tuae per apost. scripta mandamus, quatenus praedictae cassationis literas nec recipias in iudicio, nec in aliquo sine speciali mandato nostro ipsarum auctoritate procedas. Datum Laterani.

TRECEN. EPISCOPO, QVOD LICEAT EI VOTVM

redimere per alium religiosum.

Cap. Magna: deuoto & voti redemptione.

MAGNAE deuotionis indicium, & sincere in Christo tuae fidei esse credimus argumentum, quem ut nouissima tua Domino consecrares, nec senectutis iam imminētis incommoda, nec discrimina viae, nec dubia fides, & constans inconstantia pelagi terruerunt, quin pro salute animae tuae, ac libertate Trecen. eccl. & deuotione terrae Natiuitatis Domini Hierosolymitan. prouincia disponeres visitare. Cū enim Trecen. ecclesia (sicut ex tua relatione didicimus) contra eccl. libertatem indebitis grauaretur angustiis, & pressuris, nec per alium, quā per N. quondā campaniae Comitem, tum in vltamarinis partibus constitutum afflictionibus eiusdem eccl. posse crederes de facili subueniri, cōfusus de liberalitate ipsius, quem si ad eum accederes, tibi super necessitatibus eccl. tuae credebas humiliter prouisurum, praeter consilium charorum tuorum ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis, & deuotionem terrae orientalis crucē Domini assumpsisti. Licet autem ut non vacuus in conspectu Domini appareres, sed aliquos tecum manipulos in arcam Domini cum exultatione deferens, sermonem ad populum feceris, ut aliqui tecum assumpto crucis signaculo subirent itineris grauitatem: vix vnus inter omnes apparuit, qui verbū tuum reciperet, & imple-ret: tu vero ut laudabile propositū sine clauderes meliori, viam aggressus cum Placentiā peruenisses, super morte ipsius Comitis tristes recepisti rumores: propter familiam tamen dissimulato moerore progressus in Thusciam quosdam familiares tuos obuios habuisti, qui te volebant inuitū etiam ab itinere reuocare, asserentes iter tuū nec tibi, nec vltamarinis partibus expedire, cū Gallicanis omnibus exinde redeuntibus terra illa defensiva, in Teutonicorum manibus remansisset. Quāuis autē super morte ipsius Comitis immensam tristitiam concepisses, & praecipuam intentionē tuam esse conspiceres iam frustratam, noluit tamen sine consilio apostolicae sedis, quae disponēte Domino cūctorū fidelium mater est, & magistra, ad propria remeare. Ingressus igitur postmodū urbē, & in nostra praesentia constitutus intentionis tuae propositū, ac statum Trecen. ecclesiae nobis humiliter expressisti, nostrum, & fratrum nostrorū consiliū cum deuotione requirens. Venerabilis etiam frater noster Senonen. archiepiscopus Metropolitan. tuus statum Trecen. ecclesiae, ac dispendiū, quod ex absentia tua incurrrere poterat, semel, & iterū nobis per suas literas intimauit: propter quod disposuimus deliberare cum fratribus, an cum eadē Trecen. ecclesia misericordiam faceremus, te ad gerendam ipsius sollicitudinem remittentes, an (sicut tenebaris) ex voto te iter arreptū perficere pateremur, & vtrum horum tam salutī tuae, quā terrae orientali potius expediret. Et quidem tria praecipue duximus in hoc negotio attendenda: quid liceat, quid deceat, quid expediat: quid liceat secundum aequitatē, quid deceat secundum honestatē, quid expediat secundū utilitatem. Sane non videbatur contra votū, & tam laudabile propositū licitū ut venires, cū vox clamet prophetica: Vouere, & reddite domino Deo vestro, ut primū ad consilium, secundū vero ad imperium referatur. & in euangelio: Reddite quae sunt Dei, Deo. Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obligaueras in vouendo, sed nec decere quomodolibet videbatur, cum sit scriptum in euangelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei. & in Genesi. Vxor Loth, quae retro respexit, in salis statuum legatur fuisse

fuisse conuerſa. & in Actibus Apoſtolorum: Anania, & Saphira, qui abierunt retrorſum ſancto ſpiritu mentientes à conſpectu apoſtolorum principis mortui ſcribantur ſucceſſiue delati. Præterea non videbatur aliquatenus expedire, cum ex abſolutione tua, ſi fieret ſcandalum poſſet laicorum mentibus generari, dicentium: Vbi eſt Deus clericorum? Et hoc exemplo credentium ſe ad voti obſeruantiam non teneri, quòd viderent per eccleſiarum rectores apoſt. ſedis auctoritate deponi, per quod graue diſpendium terræ orientali contingeret, peruenire. Quod enim agitur à prælatis, facile trahitur à ſubditis ad exemplum: iuxta quod Dominus inquit ad Moyſem in Leuitico: Si ſacerdos, qui eſt vnctus peccauerit, facit delinquere populos. Verum ætatis iam in te ſeneſcentis defectus, & canicies, quæ vix labores, & dolores ſuos tolerare poterit etiam in quiete, in contrariū allegabant, & eccleſiæ Trecen. ſuſpiria, cui vinculo paſtoralis ſolicitudinis alligatus, ſine ipſius aſſenſu votum peregrinationis emittere forſitan non debueras, & dicti Metropolitan. tui, qui nos, vt Trecen. eccleſiæ miſereremur, ſolicite inuitabat, & inſtantia nos in partem contrariam non modicum inducebant. Ipſum etiam quod ex ſui forma ſanctum, & honeſtum votum erat ex perſona vouentis minus licitum videbatur: quæ licet penas habeat, quibus ſatagat aduolare, ita tamen aſtriſcæ ſunt nexibus præſidentis, vt liberum non habeat abſque ipſius permiſſione volatum. Cum enim iuxta ſacrorum canonum inſtituta, clericus abſque epiſcopi ſui licentiâ peregrinari non debeat, & epiſcopus non minus, immo potius ſedi apoſtolicæ ſit aſtriſctus, videri poterat, quòd abſque eius generali vel ſpeciali licentiâ votum peregrinationis, quo te tam diu abſentares, emittere non deberes. Minus etiam votum ipſum terræ orientali videbatur expediens, quæ plus pugnatorum ſubſidium, quàm clericorum, quos & officium, & diſſuetudo reddit imbelles, miniſterium in inſtantis articuli neceſſitate requirit. Quamuis enim orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat, quia tamen iam impletum eſt verbum Dei dicentis: Veniet hora, & nunc eſt, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. & infrâ: Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum in ſpiritu, & veritate oportet adorare. Videri poterat quòd non minus in eccleſia tua, quàm in terra orientali proficiētes pijs orationibus apud Deum in his, quæ pro liberatione ipſius iuſte, ac humiliter poſtularis. Et utinam cum Moyſe poſſes in montem ascendere, vt te manibus extenſis, orante Iſue pugnas in ſolitudine Amalechitas in ore gladij ſuperaret. Credebatur etiam, quòd terræ orientali magis accederet, ſi quod in tuis, & tuorum clericorum procurationibus fueras impenſurus, ſecundum alicuius religioſi arbitriū transferetur in ſubſidium bellatorum. Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obligat in eccleſia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri: quædam redderentur Domino, vt primogenita leuitarum: quædam redimerentur, vt aliarum tribuum: quædam commutarentur in aliud, ſicut primogenitum aſini, quod oue commutabatur. Ex hoc attendentes, quòd votum etiam commutari poſſit in opus aliud pietatis, præſertim cum bonæ memoriæ A. Papa prædeceſſor noſter votum peregrinationis etiam redimi poſſe, vel in aliud commutari reſponderit requiſitus: non curantes quid os iniqua loquentium loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis, cum ſecundum apoſtolum, gloria noſtra ſit teſtimonium conſcientiæ noſtræ, & ſcandalum non curantes, præſertim quia non in tenebris, ſed in luce procedimus: de illius auctoritate ſecuri: qui cum audiſſet à diſcipulis, nōne ſcis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? reſpondit: Sinite illos, cæci ſunt duces cæcorum. & iuxta apoſtolum: Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem: Tibi pro te, & ſex famulis tuis de communi fratrum noſtrorum, & tam archiepiſcoporum, quàm epiſcoporum, & aliorum prudentium conſilio, quos per Dei miſericordiam multos nobiſcum præſentes habuimus, licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, vt omnes expenſas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui religioſo committas in neceſſa-

rios vsus terræ illius sine diminutione qualibet transferendas. Sic enim & orientali prouinciæ, quæ plustuis, quàm te in articulo necessitatis instantis indiget tua subuentione proficies, & Trecent. ecclesiæ tua præsentia, & regimine utilius prouidebis: ac per hoc animæ tuæ salubrius consulatur: laborem etiam laboribus recompenses, sollicitius instando vigilijs, deuotius vacans orationibus, & ieiunijs fortius te exercens, ac super grege tuo vigilans sollicitudine pastoralis. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate sedis apostolicæ faciendam, id etiam specialiter nos induxit, quòd iter tuum iam non videbatur vltimari: nam prouinciæ fructuosum, à qua ferè omnes Gallici remeant. Et cum pro salute animæ tuæ, ac libertate Trecent. ecclesiæ prædictum Comitem assequenda præcipue votum peregrinationis emiseras, eo sublato de medio, quia cessauerunt causæ, facilius cessare potuit & effectus. Nulli ergo &c. Datum Laterani Idibus Martij.

LECCLIEN. EPISCOPO, ABBATI DE BRON. ET PRAEPOSITO Traiecten, ut inquirent contra Archiepiscopum Treurensem, super obiectis criminibus: & si culpabilis erit, suspendant.

VM irreprehensibilem deceat esse pontificem, & is, cui animarum cura committitur, tanquam lucerna super candelabrum doctrina, & exemplo omnibus debeat elucere, quoties ad apostolatus nostri notitiam de fratribus, & coepiscopis nostris aliqua perferuntur, quæ modestiam non sapiant pastorem, & famam boni nominis labefaciant quomodolibet, vel denigrent, dolemus admodum, & turbamur, & ad ea diligentius indaganda, & animaduersione debita corrigenda, apostolicæ sollicitudinis intendimus apponere medicinam. Sanè cum de venerabili fratre nostro Treuren. archiepiscopo dilectus filius maior Treuren. Decanus ad apostolicam accedens præsentiam, multa quæ à maturitate noscuntur pontificalis officij aliena, felicitis recordationis C. Papæ prædecessori nostro, & alijs fratribus suggessisset, licet per eundem prædecessorem nostrum ipse archiepiscopus vocatus fuerit, & citatus, ut ad Romanam ecclesiam de obiectis accederet responsurus, venire tamen distulit, & neglexit, nec sufficientes curauit dirigere responsales: cum etiam ipse archiepiscopus prædictum decanum ad Romanam ecclesiam appellauerit, & ab eo fuerit appellatus, & ab utroque appellationis proseguendæ terminus constitutus. Quia vero sæpe dictus decanus in expectando apud nos morâ fecisse dignoscitur longiorē, & pro sua, & ecclesiæ Treuren. consequenda diutius iustitia laborasse, ne videremur clausis oculis præterire, & sic de nostri possemus executione officij reprehendi, si super his, quæ contra prædictum archiepiscopum opponebantur, non fateremur inquirere sollicitius veritatem, & eum de contemptu, quem apud sedem apostolicam habere dignoscitur, non curaremus animaduersione debita castigare, inquisitionem ipsius negocij vestræ duximus experientiæ committendam: discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus conuocatis ad præsentiam vestram partibus, & auditis quæ contra prædictum archiepiscopum præfatus decanus proponere voluerit, & probare vtriusque partis probationes, & allegationes vestro sigillo signatas nostro apostolatu transmittatis, præfigentes vtrique parti terminum competentē, quo omni dilatione, & excusatione postposita, nostro se curret conspectui præsentare. Si vero supra memoratus archiepiscopus in termino ei à vobis præfixo ad præsentiam nostram personaliter accedere non curauerit, vos eum ex tunc auctoritate nostra denunciatis publice, sublato appellationis obstaculo, officio, beneficioq; suspensum, & faciatis latam in eum suspensionis sententiam, per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Si autem inter cætera, quæ iam dictus decanus contra archiepiscopum proposuerit, memoratum legitime probauerit, quod ipsum, & E. socium postquam iter arripuerunt, ad sedem apostolicam veniendi iam dictus archiepiscopus expoliauerit, vel fecerit spoliari, vos taliter ablata ipsi decano, & socio suo omni postposita faciatis

faciatis dilatione restitui, & ipsum archiepiscopum ab officio pontificali suspensum ad nostram præsentiā dirigatis. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &c. Quod si omnis, tu frater episcopo &c.

Z AMOREN. ARCHIEPISCOPO, ABBATI SALTUS NOVAL. ET
Priori sancti Marci, ut restituta Legionensi ecclesia archidiaconatus
possessione, causam iure finiant.

VM sicut audiuius inter Legionen. & Lucen. ecclesias olim super archidiaconatu de Tria Castella in præsentiā felicis recordationis Lucij Papæ III. prædecessoris nostri præsentibus nuncijs vtriusque partis causa diutius agitata fuisset, tandem Legionen. ecclesiæ fuit adiudicata possessio, datis executoribus, qui eam in possessionem illam corporaliter inducere non differret. Cumque in possessionem prædicta ecclesia fuisset inducta, venerabilis frater noster N. Lucen. episcopus partem possessionis illius, fructusque perceptos sibi retinere præsumpsit, licet sententiæ fuisset insertum, quod facta restitutione plenaria de causa proprietatis Legionen. ecclesia responderet. Nuper vero idem Lucen. episcopus ad dilectum filium G. sancti Angeli diac. Card. tunc apostolicæ sedis legatum accedens ad quosdam ignotos & remotos, ab ecclesia Legionen. iudices literas impetrauit: ad quorum citationem cum Legionen. nuncij accessissent, latam per ecclesiam sententiam allegarunt, & nolentes, nisi facta restitutione plenaria, respondere, sedem apostolicam appellarunt, ne contra præfatam sententiam posset aliquid attentari. Duo vero ex ipsis iudicibus nihilominus procedentes in causa, possessionem archidiaconatus adiudicare Lucen. ecclesiæ temere præsumperunt: ecclesiam vero Lucen. expulsis ministris Legionen. ecclesiæ, suos ministros, & quosdam milites in possessionem induxit, qui recipientes ecclesias, & pro sua voluntate bona diripientes, earum fructus ex illis iniuste percipiunt, canonicos Legionen. ad possessionem nullatenus accedere permittentes. Quia igitur quod per sedem est apostolicam diffinitum, nullius volumus temeritate quassari, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit præfatam Legionen. ecclesiam auctoritate apostolica fuisse in possessionem inductam, vos a motis detentoribus eius ipsam ecclesiam Legionen. non obstante temeritate iudicium prædictorum ab ipso Card. delegatorum, per censuram ecclesiasticam in possessionem dicti archidiaconatus plenariam, sicut in authentico instrumento dicti prædecessoris nostri insertum esse vobis constiterit, auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo corporaliter reducentes, causam postmodum audiat, & appellatione remota sine debito terminetis: provideatis quoque solcite, ne à prædicto prædecessore nostro sententiā quilibet temere violare præsumat. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &c. Quod si omnes, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum XV. Calend. Maij.

ALIFANO EPISCOPO, QVOD CLERICOS PRÆSVMENTES
ipsum ad tribunal seculare trahere, possit per excommunicationis
sententiā coercere.

VSTIS petentium, &c. usque ad verbum illud, Assensu. Vt clericos tuos, qui cōtumaces, aut inobedientes extiterint, qui etiam in ecclesiasticis causis, & beneficijs conferendis te per appellationem præsumperint ad iudicium trahere seculare, nisi admonitionem tuam ab his præsumptionibus duxerint desistendum, tibi eos liceat per excommunicationis sententiā coercere auctoritate tibi præsentium indulgemus. Præterea si quid vacante se usque ad tempus consecrationis tuæ in præiudicium

tuum fuit in Alifana ecclesia temere attentatum, liberum tibi sit legitime reuocare. Datum Romæ.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS HOSPITALIS HIEROSOLYMITANI, vt ecclesia Tripolitana ecclesiam de Nephin vnâ cum decimis, iuxta decretum Pontificis resignent.

EA quibus apo. S. manum diffinitionis apponit, illius volumus firmitatis stabilitate fulciri, vt nulli liceat in scrupulum quæstionis deducere, quod tantæ sedis est auctoritate statutum. Sane venientibus ad præsentiam nostram dilectis filiis nostris S. Priore sancti Michaëlis, & Aimerico canonico Tripolitan. nuncijs ipsius ecclesiæ Tripolitane, & super ecclesia de Nephin. & decimis suis, ac tribus casalibus, quæ occasione literarum bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri vos occupasse temere asserbant, contra vos proponentibus quæstionem tam ipsis, quam nuncijs vestris eis opponentibus, venerabilem fratrem nostrum P. Portuen. episcopum, & dilectos filios Guid. tt. sanctæ Mariæ transyberim presbyterum, & G. sancti Angeli diaconum Card. concessimus auditores: in quorum præsentia cum ab vtraque parte fuisset diutius allegatum, & ex fidei relatione nobis super causæ meritis nuda veritas appareret, post deliberationem habitam inter fratres nostros super his diligentem de consilio eorundem, decreuimus ecclesiam Tripolitan. in eum statum possessionum integre reducendam, quam habuit antequam per venerabilem fratrem nostrum N. Nazarenum archiepiscopum, & dilectum filium N. abbatem montis oliueti destinatum à venerabili fratre nostro N. patriarcha Hierosolymitan. occasione mandati prædecessoris nostri prædictarum rerum possessio vobis adiudicata fuisset. Ideoque vobis per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus iuxta quod est sententiatum à nobis, possessionem tam ecclesiæ de Nephinis, quam aliorum quæ superius sunt expressa, cum integritate fructuum ex eis ab illo tempore perceptorum memoratæ Tripolitan. ecclesiæ contradictione, occasione, & appellatione cessantibus pacifice resignantes, nullam ei super eadem possessione violentiam præsumatis, aut iniuriam irrogare: ne in causâ proprietatis propter rebellionem vestram iacturam possitis incurrere grauiorem. Noueritis autem nos venerabilibus fratribus nostris N. Tiren. archiepiscopo, & episcopo Sidonien. mandasse, vt si vltra mensem possessionem illam (quod non credimus) contra sententiam nostram præsumpseritis derinere, ipsi vel alter eorum (si ambo nequiuerint interesse) auctoritate nostra iussu prædictam ecclesiam de Nephinis, cum prædictis omnibus non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet ecclesiæ Tripolitanen. assignent, & eam in corporalem possessionem omnium prædictorum inducant: quoslibet contradictores, aut nostræ sententiæ obuiantes per sæueritatem ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nullis literis obstantibus, præter assensum partium à sede apost. impetratis. Datum Lateran.

ANAGNINO EPISCOPO, QVOD LICEAT EI PRO EMPTIO-
ne Castri, ecclesiæ bona cum voluntate Capituli, pignori supponere.

AD vniuersalis ecclesiæ regimen Domino disponente vocati, sic ecclesiarum cōmodis, & profectibus volumus (prout debemus) efficaciter prouidere, quod tam in temporalibus, quam spiritualibus proficere valeant, & statum semper debeant recipere meliorem. Inde est quod cū in desiderio habeas, & proposito Anagnin. ecclesiā iuxta officij tui debitum, in possessionibus ampliare, & iustis modis eius vtilitatibus imminere, gratum nobis, & acceptum existit, & votis tuis super hoc volumus patrocinium apostolicum impertiri. Quia igitur Castrum acuti pro ecclesiæ tibi commissæ vtilitatibus cōparare laboras, & tam tuæ, quam ipsius ecclesiæ facultates non sufficiant ad pretium exoluendum, vt in præsentī articulo

culo cum toto tuo Capitulo, vel maiori, & saniori parte de possessionibus ipsius ecclesiæ valeas pignori obligare, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem. Nulli ergo &cæt. Datum Lateran.

ADEM. PICTAVEN. EPISCOPO, DE CONFIRMATIONE
electionis suæ in Episcopum Pictauensem.

VM iustus Dominus iustitiam diligit, & vultus eius videat æquitatem, nos, quos ipse gratuito cœlestis gratiæ dono vicarios suos esse voluit, & apostolorum principis successores, sicut ipse ambulavit, ambulare oportet diligentes iustitiam, & iniustitiam persequentes: ne si in cōtrarium (quod absit) forte fecerimus, illud nobis valeat coaptari: Væ, qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Cum enim iustitia, & iudicium sit correctio sedis huius, quam licet insufficientibus meritis obtinemus, si iudicium non fecerimus inter virum, & virum, aut si attenderimus in iudicio vultum potentis ad iniustitiam declinantes, pronuntiabunt labia nostra iniquitatem: quoniam secundum prophetam: Pronuntiabunt, & loquentur iniquitatem omnes, qui iniustitiam operantur: & infructuosæ poterimus ficulneæ comparari, quam euangelicus pater familias succidi mandauit, & terram conquestus est inutiliter occupare. Hoc nos, & fratres nostri volentes cautius euitare, cum I. Dolen. Monachus charissimè in Christo filij nostri R. illustris Regis Angliæ, & G. Pictauen. decani, ac fautorū eius procurator, assistentibus sibi subdecan. & magistro Vu. de Talebore canonico Pictauen. ex vna parte, & dilecti filij Vu. Succentor, magister Rainaldus, Ioannes Aeris, I. Arnaldi, I. Emen. Ioannes, Butember. Lucas montis Maurilij, Guid. Haimo, Henr. & Ric. canonici Pictauen. ex altera super electione tua ad sedem apostolicam accessissent, audientiam eis in consistorio publico duximus concedendam, vt tanto pluribus iudicij veritas innotesceret, quāto causæ meritum ad plurimum notitiam deueniret. Propositum fuit autem pro electione in præsentia nostra, quòd bonæ memoriæ Vu. prædecessore tuo viam vniuersæ carnis ingresso, tam personæ, quàm vniuersi canonici Pictauen. cū de pōtificis substitutione tractarēt, vota sua in sex de canonicis vnanimiter cōtulerunt, iuramento à singulis corporaliter præstito, quòd cum, in quem illi pariter conuenirent, in electum reciperent, & obedientiam ei, ac reuerentiam exhiberent. Cumq; infra sex mensium spacium dicti electores inter se conuenire minime potuissent, venerabili fratri nostro Burdegalen. archiepiscopo ad Capitulum euocato, & compromissione in eius præsentia innouata, dictum archiepiscopum omnes humiliter rogauerunt, vt quem illi sex eligerent, pro Capitulo reciperet, & electionem eius sine dilatione qualibet approbaret. Electores igitur singuli sub debito olim præstiti iuramenti, fide interposita in manu dicti archiepiscopi firmiter promittentes, quòd secundum Deum, quem de gremio ecclesiæ pastoralis regimini magis idoneum existimarent, eligerent, secedentes in vnum in te concorditer conuenerunt, & cum concordiam suam dicto archiepiscopo nunciassent, ipse quòd factum fuerat, approbavit. E contra vero pars aduersa proposuit, quòd reuera in sex canonicos fuerat ab omnibus compromissum: ita tamen quòd meliorem clericum de gremio Pictauen. ecclesiæ cū pace ipsius ecclesiæ, ac principis, infra certum diem eligerent, ac tam diu electionem, quam facerent, occultarent, donec habita pace principis decan. electum in Capitulo nominaret. Sed cum electores ipsi inter se minime conuenirent, à compromisso singulos absoluerunt. Et licet prima compromissio in dicti metropolitani fuerit postmodum præsentia innouata, quia tamen in die compromissionis, sicut eis iniunctum fuerat, nullatenus elegerunt, eorum auctoritas expirauerat: propter quod vltèrius eos nec potuisse, nec debuisse procedere asserbat. Fuit etiam ex eadem parte subiunctum, quòd cum die compromissionis (vt dictum est) non fuisset in electione processum, electores ipsi ad celebrandam electionem diem alterum statuerunt, in quo, quoniam

niam ad Capitulum non venerunt, dictus decanus apostolicæ sedis audientiam appellauit. Sed ipsi appellationi minime deferentes extra ciuitatem in loco secreto non vocatis decano, & alijs, elegerunt: propter quod decan. & fautores eius in venerabilem fratrem nostrum N. Nanneten. episcopum conuenerunt. Cæterum pars ecclesiæ, quod (sicut superius est expressum) in electione processerit, voluit in continenti probare: decretum producens in medium quorundam etiam ex eis, qui videbantur parti alteri consentire, manibus roboratum, & quorundam abbatum proferens literas, quæ quod decan. cantor, subdecan. & magister Vu. de Talebore in electione ipsa post publicationem eius se consentire confessi fuerant, continebant. Adiecit etiam quod cum electores ipsi die innouatæ compromissionis in te vnanimiter conuenissent, & electio ipsa fuisset per eundem archiepiscopum approbata, archiepiscopus ad Capitulum veniens, quod factum fuerat, tacito tamen nomine tuo canonicis intimauit, qui se id tantum habere vnanimiter responderunt: & vt electio non publicaretur eadem die, ab archiepiscopo postularunt, dantes ei osculum pacis: quod ab electione ipsa nullatenus resilirent, immo eam omnes, & singuli defensarēt. Quia vero postmodum propter contradictionem Comitis infra ciuitatem Pictauen. te non audebant publice nominare, in locum tutum, & idoneum conuenerunt, quod in ciuitate fecerant publicantes. Vnde cum in die innouatæ compromissionis electores conuenerint, & nisi per decanum, & partem suam sterisset, quod fecerāt, parati fuerant publicare, ac cum ex literis eorundem abbatum cōstiterit, quod decan. cantor, subdecan. & magister Vu. de Talebore electioni se post publicationem etiam confessi fuerint cōsentire, exceptiones ab aduersa parte propositas sibi asseruit nullum præiudicium generare. Præterea subdecan. & magister Vu. in ipsa quæstionis examinatione ad fratrum concordiam sunt reuersi. Verum Vu. de Helemolina dilecti filij O. Pictauen. Comitis procurator præfato I. monacho assistenti proposuit: quod quia electio ipsa post appellationem nec in statuto termino, nec assignato loco fuerat celebrata: & quoniam assensus principis non fuerat postulatus in ipsa, & persona tua principi erat ex certa ratione suspecta, erat penitus irritanda: ad quod fuit ex altera parte responsum, quod non per eam stererat, quo minus certo loco, & tempore electio publicata fuisset, quæ ante appellationem fuerat celebrata, & quod assensus principis non erat de consuetudine Pictauen. ecclesiæ aliquatenus postulandus: qui te, & fratres tuos, nō vt hostes, sed vt deuotos suos in Pictauia tolerarat. Nos igitur auditis quæ hinc inde proposita fuerant, electionem fuisse canonicam cognoscentes, & de persona idonea celebratam, eam de communi fratrum nostrorum consilio per sententiam confirmauimus, & te sequente die ministerio proprio in episcopum curauimus consecrare. Ne igitur super his aliqua in posterum dubietas oriatur, sententiam ipsam auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Datum Laterani VIII. Idus Aprilis.

ZAMOREN. EPISCOPO, VT SINE TITULO ORDINATO clerico prouideatur.

Cap Cū secundū Apostolum, de præbendis & dignit.

VM secundum Apostolum, qui altario seruit, de altari viuere debeat: & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede: patet à simili vt clerici viuere debeant de patrimonio IESV Christi, cuius obsequio deputantur, vt ipsa nominis ratio persuadet. Cū enim à clericis quod est sors, vel hæreditas clerici appellentur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso, vt vere possint psallere cum Propheta: Dominus pars hæreditatis meæ. Dignum est vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua, & per quam diuinis obsequijs ascribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium, irritas esse voluerint, & inanes, nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel successores ipsorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur: ne for-

ne forte clamores pauperum clericorum, quos in aures Domini Sabaoth credimus introire, indurata facie negligere videamur. Inde est, quod cum dilectus filius Bernardus lator presentium, à G. bonæ memoriæ prædecessore tuo (sicut asserit) in officiū fuerit subdiaconatus nullo presentante promotus, nec vllum sit ecclesiasticum beneficium assecutus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si eum cum dilectis filiis I. decano, N. magistro scholarum, & Helia, canonicis Zamoren. quibus examinationē ipsius duximus committendam, idoneum esse reperiis, & ecclesiastico beneficio non indignum, tamdiu ei vitæ necessaria congrue subministres, donec per te in Zamoren. Ecclesia, vel in alia fuerit competens ecclesiasticum beneficiū assecutus: sciturus pro certo, quod si per examinationem illorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris providere, cum hoc nobis per eorum literas innotuerit, ad id exequendum te per districtiōem ecclesiasticam compellemus, quia sicut nolumus iniusta præcipere, sic cum iusta præcipimus, volumus efficaciter exaudiri. Datum Laterani III. nonas Aprilis.

DECAN. ASTORICEN. VT SIT DECESSORVM SVORVM
iure atq; priuilegijs contentus, nec grauent suum Capitulum.

DILECTI filij Capitulū Astoricen. nobis intimare curarunt, quod cum tu olim ad apostolicam sedem accedens, assereres dignitatem decanatus de nouo fuisse in Astoricen. Ecclesia institutam: & ideo in ambiguo remanebat, quid ad tuum officium pertineret, rescriptum ab eadem sede super hoc reportasti: quod in hac ambiguitate Astoricen. Ecclesia consuetudinem suæ Metropol. sequeretur: vbi ex speciali consuetudine decan. multis se gaudet priuilegijs decoratum. Vnde quia eadem Astoricen. Ecclesia dignitatem decanatus à longis retro temporibus noscitur habuisse, licet qui eoungebatur honore promoueretur aliquando, & destitueretur pro episcopi, & Capituli voluntate, nec decani, sed Prioris nomine vocaretur, secundum consuetudinem ferè omnium ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vigeat, cum etiā alius decanus ibidem fuerit institutus, decanus re, ac nomine appellatus, literas illas per falsi suggestionē, & suppressionem veri asserunt impetratas: nec te debere per illas aliquod commodum reportare, sed carere potius taliter impetratis. Ea propter per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si vera sunt, quæ dicuntur eo iure, illaque potestate, quibus antecessores tuos vsos fuisse constiterit, maneat omnino contentus: nec amplius de cætero in præiudicium episcopi, vel Capituli præsumas exigere, immo si quid forte amplius recepisti, penitus id in pace dimittas. Quod si forte nostro mandato acquiescere nolueris, noueris nos Ven. fratri nostro Episcopo, & dilectis filiis N. Abbati de Carrazedo, & Decano Zamoren. iniunxisse, vt te ad prædicta moneant, & inducant: & si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, iustitia mediante compellant. Datum Laterani VI. Calend. Aprilis.

Illud scriptum est super hoc.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCOPO, VT A LAICIS INTRVSVM
amoueatur, aliumq; Pragensem Episcopum canonice eligi curet.

EX parte Pragen. Ecclesiæ in audientia nostra fuit propositū, quod cum H. quondā Pragen. episcopus fuisset viam vniuersæ carnis ingressus, D. clericus in eorū ecclesia præter electionem Capituli per laicalem potentiam se intrusit, licet nec mores, nec vita ei ad obtinendum tantum officium suffragentur. Volentes igitur eidem eccle. paterna sollicitudine providere, fraternitati tuæ per apost. scripta mādāmus, quatenus ad locum idoneum euocatis, qui propter hoc fuerint euocandi, si tibi constiterit de prædictis memoratum clericum ab eadem eccle. omni contradictione, & appellatione postposita, prorsus amoueas, & ab officio, beneficioque suspen-

suspensum, ad nostram nō differas præsentiā destinare. Canonicis etiam Praegen. eligendi sibi Pastorem idoneum iuxta formam canonicam, concedas auctoritate nostra liberam facultatem: sciturus nos dilecto filio nobili viro N. Duci Boëmiæ per apost. scripta mandasse, vt tibi super his vtiliter, & potenter assisat, & prædictam ecclesiam nō patiatur ab eodem clerico teneri diutius occupatam. Datum Laterani VI. Idus Aprilis.

Canonicis etiam ipsius eccl. scriptum est, vt illo amoto per archiepiscopum ad canonicam electionem procedant.

**AVXITAN. ARCHIEPISCOPO, VT CLERICI QUI SE
à laicis intrudi curant, puniantur.**

QUANTO modernis temporibus inimico humani generis suggerente malitia hominum solito plus excreuit, tanto sollicitiori diligentia nos prouidere oportet, vt ea quæ in ecclesia Dei minus ordinate, & contra normam ecclesiasticam attentantur, deliberatione prouida corrigantur. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit, quod clerici tuæ prouinciæ nimis auditis feruore succensi, in ecclesijs, quas propter insufficientiam suam cum sint minus idonei, per prælatos obtinere non possunt, per seculares potestates quasi violenter faciunt se intrudi: vnde fit, vt ecclesiæ ipsæ, quæ ad ordinationem prælatorum libere pertinere solebant, laicali seruituti subdantur, & irreparabile detrimentum incurrant. Nos igitur (prout officij nostri debitum exigit) volentes ipsarum ecclesiarum grauaminibus prouidere, talia de cætero fieri auctoritate apost. inhibemus, fraternitati tuæ præsentī pagina indulgentes, vt illos, qui hactenus attentarunt talia, vel deinceps attentauerint, possis appellationis sublato diffugio, si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, canonica censura punire, & amouere ab ipsius ecclesijs, si quos inueneris ecclesias obtentastaliter obtinere. Datum Laterani XV. Calend. Aprilis.

**AVXITANO ARCHIEPISCOPO, VT VAGI MONACHI
ad cænobium reuocentur.**

Cap. Quæ-
to, De offi-
cio ordina-
rij.

QUANTO deuotio religiosorum virorum studiosius mandatis diuinis inhaeret, & creatori suo placere per opera sanctæ conuersationis intendit, tanto humani generis inimicus ad seductionem eorum suæ fraudis malignitate laborat, & varijs modis eis præstat materiam excedendi, & animas eorum inextricabili laqueo nititur irretire. Ad audientiam siquidem nostram noueris peruenisse, quod monachi, canonici, & alij regulares in tua prouincia constituti, cum deberent potius in claustro iuxta regularia constituta diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs, & redditibus, quorum curam gesserunt pecunia congregata claustrum abhorrentes, per curias principum, & potentum discurrere non verentur, & muneribus suis illorum sibi gratiam, & fauorem acquirunt, ac de eorum familiaritate confisi in conuentu suo graues dissensiones commouent, & cæterorum humilitatem in spiritu arrogantia contemnentes, prælatorum mandatis ipsorum inobedientes, & contumaces existunt, & contra illorum prohibitionem secularium negotiorum sollicitudinibus se immergunt. Quoniam igitur propter hoc ordo religionis non modicum eneruatur, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium suum in manibus prælatorum suorum sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus secundum arbitrij tui consilium, & regularem vitam obseruent. Si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter commiserint, per suspensionem officij, & beneficij appellatione remota compellas. Datum Laterani XIII. Calend. Aprilis.

AVXITAN

AVXITAN. EPISCOPO, VT HAERETICIS OBSISTAT.

& gladio coerceat.

NTE R cætera, quæ nauiculam beati Petri fluctuantem in mari concutiunt diuersarum turbine procellarum, illud animum grauius nostrum affligit, quod licentius, & perniciosius solito contra orthodoxæ fidei disciplinam ministri diabolicæ præuaricationis insurgunt, iuxta quod beatiss. apost. Paulus doctor gentium exprimit in Eulogio epistolæ suæ: Simplicium animas miserabiliter illaqueant, & post se trahunt in damnationis interitum, ac superstitiosis, & fictitijs adinventionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruerterent, eccle. Cath. vnitatem rescindere moliantur. Quoniam autem pestis huiusmodi erroris (sicut ex tua, & plurium assertionem cognouimus) in partibus Vasconia, ac circumpositis terris fortius inualefcit, per tuam & aliorum coepisc. tuorum industriam huic morbo tanto efficacius volumus obuiari, quanto magis est timendum, quod pars syncera trahatur, & ex tali contagione, quæ paulatim (velut cancer) irrepit, mentes fidelium inquinentur corruptelæ vitio generalis. Ideoque fraternitati tuæ præsentem pagina indulgemus, per apo. scripta firmiter iniungentes, quatenus ad extirpandas hæreses vniuersas, & eos qui sunt hac fece polluti, de prouinciæ tuæ finibus excludendos, modis quibus poteris, operam tribuas efficacem: in ipsos, & omnes illos, qui cum eis aliquod commercium, aut manifestæ suspicionis familiaritatem cōtraxerint, sine appellationis obstaculo eccl. districtiōis exercendo rigorem, & etiam (si necesse fuerit) per principes, & populum eosdem facias virtute materialis gladij coërceri. Datum Lateran. Calend. Aprilis.

AVXITAN. ARCHIEPISCOPO, VT HABENTES PLVRES DIGNI-

tates, retenta vna, reliquas resignare cogentur.

DIGNITATES, & cætera beneficia ecclesiastica pia fidelium deuotione constituta fuerunt, certis assignanda personis: vt per ipsas personas in ecclesijs deuotum seruitium iugiter impendatur. Verum quidam, qui rectam, & piam ordinationem ecclesiæ præuaricare minime pertimescunt, in diuersis ecclesijs plures sibi archidiaconatus, vel alias dignitates vsurpant: propter quod ecclesiæ debitis defraudantur obsequijs, & ex hoc in eis non leue scandalum generatur. Ea propter venerabilis in Christo frater tibi auctoritate præsentium indulgemus, quatenus illos, quos plures archidiaconatus, dignitates, vel personatus in eadem ecclesia per totam Auxitan. prouinciā habere constiterit, si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, data illis optione, quem maluerint retinēdi, reliquos possis appellatione remota priuare, ipsosq; si super hoc contumaces apparuerint, per censuram ecclesiasticā coërcere. Datum Lateran. Calend. April.

Scriptum est autem eidem archiepiscopo in eundem modum contra eos, qui plures abbatias habent.

VNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ET ALIIS

ecclesiarum prelati, ad quos litera ista peruenerint.

NE promotionis nostræ primitias Domino negaremus, qui cū vniuersa opera nostra consecrare tenemur, statim post electionem nostram tam pauperum, quā aliorum apud sedem apostolicā existentium petitionibus intendere cœpimus, & eorum negocia promouere: ne si ocio tanto tempore vacaremus, corpus, & animus ex ociositate torperent. Verum quoniam insolitum fuit hactenus, vt sub dimidia bulla ad tot, & tam remotas prouincias literæ apostolicæ mitterentur, & ex hoc literæ ipsæ diutius, quā vellemus possint ex alicuius dubitatione suspendi: vt quorum interest, parcamus laboribus, & expensis, vniuersas literas, quæ ab electionis

E

ctionis

tionis nostræ die, vsque ad solennitatem consecrationis sub Bulla dimidia emanarunt, parem cum illis firmitatem obtinere decernimus, quæ in Bulla integradiriguntur. Nulli ergo &c. Datum Laterani III. nonas Aprilis.

ARCHIEPISCOPO PRAEPOSITO S. ANDREAE, ET SCHOLA

stico S. Petri Colonien. vt fraudulenta priuataq; beneficiorum permutatio rescinditur.

Cap. Cum
vniuersorū.
de rerū per
mutatio-
ne.

VM vniuersorum fidelium ab ipso Domino IESV Christo pastoralis sit nobis cura commissa, solitudini nostræ dignoscitur expedire, vt sic debeamus quoslibet in suis rationibus confovere, quod aliorum iura in conspectu ecclesiæ dispendium non sustineant, sed firma, & illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem (dilecto filio Gisleberto canonico sancti Ioannis in Leodio referente) quod cum ipse, & Lambertus clericus ducti quadam animi leuitate de permutatione præbendarū suarū inter se tractare cœpissent, quia vtilitatem vtriusque imminere credebant: tamen idem L. clericus occasione dictæ permutationis præbenda eiusdem G. quam in ecclesiā sanctæ Mariæ Namucen. habebat, cuidam suo consanguineo assignata, præbendam sancti Bartholomæi, quam sæpe dicto G. repromiserat, nequaquam voluit resignare: & sic idem G. (vt asserit) iua spe remansit omnino frustratus. Cūq; super hoc in præsentia venerabilis fratris nostri Leodien. episcopi fuisset diutius litigatum, tandem idem L. sedem apostolicam appellauit, & cum dictus G. ad nostram præsentiam, non sine magno periculo, & labore accessisset, idem L. nec venit, nec pro securauit sufficientem mittere responsalem. Cum igitur deceptis, & non decipientibus iura subueniāt, fraus etiam, & dolus nemini debeant patrociniū impertiri, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare, vt tandem simplicitati venia tribuatur, discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptū, ab ipsa Namucen. præbēda, quam diu dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eandem sublato appellationis obstaculo, G. faciatis restitui memorato, & eūdem ipsius pacifica possessione gaudere. Nullis literis &c. Quod si omnes, tu frater archiepiscopo cum eorum altero &c.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO, DE CITATIONE

Passaguerra causidici ad dicendam causam Roma.

BENEVOLENTIAM, quam circa Mediolanen. ecclesiam, & ciuitatem gerimus, in minori quondam officio constituti, in opere demonstrauiamus, & nostræ intentionis affectum ostendimus in effectu. Nuper etiam diuino munere ad summi pontificatus officiū euocati, inter ipsa nostræ promotionis exordia, volentes Ecclesiæ Mediolanen. deferre negotium eius, quod ex maiori parte fuerat immutatum, in debitū statum reduximus: in quo vsq; adeo visi fuimus eiusdē ecclesiæ iustitię prouidere, vt Passaguerra causidicus tuus ad pedes nostros procidens publice in consistorio acclamaret. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Caterum cum postmodum iuxta tenorem pronuntiationis nostræ, dilecto filio abbati de Scozula expensas restitui faceremus, licet frequentes oblocutiones, & detractiones eiusdem P. frequenter dissimulassemus, tandem coram fratribus nostris proponere detrahendo præsumpsit, quod eum in pronuntiatione nostra iniuste grauaremus, ac postmodum iniquitatem iniquitati, ac præsumptionem præsumptioni apponens, à nobis illicentiat, immo post interdictum nostrū abscelsit. Licet autem & peccatores sumus, & nati de peccatoribus, illius tamē & vices agimus, & locum tenemus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui habet in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium, qui dixit apostolis: Qui vos spernit, me spernit: & qui

qui me spernit, spernit eum, qui me misit. Cum ergo iuxta canonicas sanctiones quædam sint culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, ne quis huius temeritatis exemplo præsumat ponere os in cælum, cum eius lingua transeat super terram: nos utique non nostram prosequentes iniuriam, sed zelum exercentes ecclesiasticæ disciplinæ, vniuersa, quæ idem P. pro se, ac suis à sede apostolica impetrauit, præsentium auctoritate cassamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes, & sub obtentu gratiæ nostræ districte præcipientes, quatenus ea cassata denuncies, & carere prorsus robore firmitatis. Ad hæc districte tibi præcipiendo mandamus, ut nisi dictus P. infra quindecim dies post suspensionem præsentium satisfaciendi nobis de tanto excessu, in manu tua iuratoriæ præstiterit cautionem, vel infra quindecim alios dies iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, de tanto nobis satisfactorius excessu, ex tunc cum singulis diebus Dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, facias tam per Ciuitatem Mediolanen. quàm per totam diocesim excommunicatum publice nunciari: taliter super hoc mandatum apostolicum impleturus, nec culpa ipsius in te possit meritò retorqueri. Datum Romæ apud S. Petrum Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT DECRETVM PRIVILEGII
& exemptionis cleri à talleis & exactionibus obseruetur.

APOSTOLICAE sedis requirit auctoritas, ut quæ confirmatio-
nis ipsius munimine fulciuntur, firma debeant, & illibata persisterent, nec possint alicuius temeritate cassari. Vnde cum venerabilis frater noster N. episcopus Carnoten. presbyteros in sua diocesi per Carnoten. Pisiacen. Dunen. & Drocen. archidiaconatus constitutos, ab omnibus violentijs, talleis, & exactionibus duxerit absoluendos: eisdem cōcedens, quod in aliquem ipsorum nullam præter iuris ordinem suspensionis sententiam promulgaret, nec res alicuius occasione aliqua occuparet, nisi forte decederet intestatus: sicut tam in suo, quàm tuo authentico perspeximus contineri, & nos ut ab indebito illorum grauamine conquiescat, duximus confirmandum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus idem factum, sicut ratione præuia est statutum, tam nostra, quàm tua facias auctoritate seruari: eundem episcopum, siue alios, si qui forte contra confirmationem nostram temere duxerint veniendum, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, cessante appellatione compescens. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVIII. Calend. Maij, pontificatus nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT IPSE ILLOS INSTITVAT,
quos Carnotensis instituere recusabas.

VDIVIMVS quòd venerabilis frater noster episcopus Carnoten. ita, quandoque sequatur motum propriæ voluntatis, quòd cum ad vacantes ecclesias in sua diocesi personæ idoneæ præsentantur, ipse licet eis nihil de iure possit obijcere, eas tamen instituere contradicit. Cum ergo per te, qui eius Metropolitanus existis, ipsius velimus suppleri defectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si idem episcopus personas idoneas à dilecto filio N. Pisiacen. archidiacono canonice præsentatas admittere post trinam commonitionem tuam factam, diligenter eidem malitiose forte distulerit, tu nostra fretus auctoritate, sublato appellationis obstaculo eas instituere non omittas: ita tamen, quòd nullum ex hoc episcopo in posterum præiudicium generetur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum XVIII. Calend. Maij, pont. nostri anno I.

MIRARI cogimur, & moueri, quòd ea de nobis profanà quadam facilitate sentitis, quæ filij de patre, Christiani de apostolico sentire non debent: qui licet peccatores simus, & nati de peccatoribus, illius tamen vices exercemus in terris, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cum sit Dominus omnium, habēs, in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium: in nobis honoratur, cum honoramur: & contemnitur, cum contemnimur: ipso testante, qui ait: Qui vos spernit, me spernit: & qui me spernit, spernite eum, qui misit me. Vos enim non solum sentire, sed etiam dicere iam præsumitis, quòd nos in fraude procedentes, & dolo cum C. quondam Duce Spoleti cōuenimus sub quodam simulationis velamine satagentes, arcem Assisij, & aliam terram ad nos fallaciter reuocare, vt eam ipsi C. restituere valeamus: per quod non modicum murmur, & scandalum contra Romanam Ecclesiam inter societatem Thusciae suscitatis, sicut ex literis dilectorum filiorum P. Basilicæ XII. Apostolorum & B. tt. Sancti Petri ad vincula presbyterorum Card. Legatorum nostrorum accepimus: qui manifeste fatentur, quòd ex hoc nota nobis infidelitatis, & leuitatis ascribitur. Sane si puritatem intentionis, & sollicitudinis diligentiam, quam in hoc facto gessimus, rectius velitis aduertere, liquido videritis, cum non in tenebris, sed in lumine ambulamus, quòd Patrimonium ecclesiæ non ad opus alterius, sed ad eius dominium, & profectum Italiæ intendimus perpetuò reuocare. Si nobis non creditis, vel operibus credite, quæ manifesta sunt indicia veritatis. Cum enim excommunicationis sententiam latam in præfatum C. confirmauerimus, & fecerimus inuiolabiliter obseruari, licet idem C. pro satisfactione nuncios, & literas ad nos frequentius destinaret, vix tandem concessimus, vt non nobis, sed fratribus nostris eius nuncijs loquerentur: in quorum præsentia iurauere, quòd dictus C. illis mandauerat, nec mandatum postea reuocauerat, vt in animam eius iurarent, quòd tam de persona, quàm de terra mandatis nostris omnimodis obediret. Remissum est tandem ad illum, vt adhuc certius nosceretur, si quid nuncijs sui fecerant, ratum haberet, & vellet efficaciter adimplere. Quo firmiter promittente, venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum, & dilectum filium G. sancti Adriani diac. Card. Narniam destinauimus, qui publice coram multis episcopis, & cōsulis ciuitatum, assistente populo Narnien. iuramentum eius super euangelium, crucem, & reliquias corporaliter præstitum receperunt: nec sic cum voluerunt absolueret, nisi prius vniuersam terram, quam ipse tenebat, plenarie restitueret: & vniuersos, qui ei tenebantur, à debito fidelitatis absolueret: quod ipse fideliter adimpleuit, restituens ciuitatem Fulginatam, & Hyteramnem, & aliam terram, quam ipse tenebat: vniuersos à iuramento suæ fidelitatis absoluens, & faciens eos nobis hominum exhibere. Cumq; nuncios suos cum senescalco nostro dirigeret, vt nobis arcem Assisij restitueret, contradicentibus Assisinatibus, & Perusinis etiam impedimentum præstantibus, quod intendebat, non potuit adimplere. Ecce culpam aliorum in Rom. eccle. retorquetis, & nobis detrahitis, vt eos aliquatenus possitis excusare. Nouit ille, qui nihil ignorat, quòd ita se veritas habet, & ad hoc intendimus, vt quos à iugo duræ conditionis eripimus, sub apostolicæ protectionis dextera teneamus: quæ vere de se dicere potest: Iugum meum suauis est, & onus meum leue. Manifestum est huius veritatis indicium, quod contra Marcualdum pro multis incendijs. depredationibus, vastationibus ecclesiarum statuimus, & iugiter procuramus, sicut vos credimus non latere. Vobis igitur in his, quæ salutem continent, & honorem consulere cupientes mandamus, atque præcipimus, quatenus omni scrupulo dubitationis, & suspicionis seposito, de nobis quæ sinistra sunt non credatis: qui (nouit Deus) in puritate procedimus: volentes ecclesiæ Patrimonium ad honorem ipsius, & profectum Italiæ non alienis tradere, sed nobis ipsis perpetuo conseruare.

seruare. Quod autem tractatum illum, quem præfati Card. vobiscum habuerant, nos, & fratres nostri non duximus totaliter approbandum: ex eo tantum noueritis processisse, quod in ipso quædam intelleximus contineri, quæ non sapiunt ecclesiasticam honestatem, & sicut iura nostra nobis seruari volumus illibata, sic aliorum iura volumus illibata seruare. Si vero factum vestrum cupitis apost. protectionis munimine roborari, sine quo validum esse nõ potest: ne si forte vêtus tempestatis insurgat, diruat ædificium, quod super arenam inuenerit fabricatum, cum eisdem Card. tractatum ipsum ad honorem, & profectum ecclesiæ, commodũ, & defensionem vestram taliter moderemini, vt eum honeste possimus, & rationabiliter acceptare: ne si forte secus egeritis cum semper tentationis aduenerit, sine sedis apostolicæ patrocínio subistere non possitis, & contingat nouissima vestra fieri deteriora prioribus: vt gladius vos deuoret, quem timetis. Scituri, quod interdictum positum in ciuitate Pisana duximus relaxadum: ita tamen quod cum tractatus ipse iuxta consilium nostrum à vobis fuerit moderatus, nisi Pisani pariter in hoc vobiscum conuenerint, in eos interdicti sententia reuocetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVI. Calend. Maij, pontificatus nostri anno primo.

In eundem fere modum Consulibus, & populo Perusinis.

In eundem modum Consulibus, & populo Assinatibus. In eundem fere modum P. Basilicæ XI I. Apostolorum, & B. it. sancti Petri ad vincula presbyteris Card.

PETRO CANONICO SANCTI HYLARII PICTAVEN. NEPOTI QVONDAM magistri Aimerici de Partiniaco, qua præbenda sui auunculi in ecclesia S. Hylarij Pictauiensi donatur.

PLENITVDINEM potestatis, quam ab eo, qui est pater misericordiarum, accepimus, cum eis debemus potius dispensare, cum quibus misericorditer est agendum. Qui si forte (quod absit) misericordes, sicut & pater noster misericors est, in huius dispensationis officio non essemus, merito nos tangeret inter alios dispensatores Apostolus, de quibus illam quæstionem inducit: iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur: vnde tanto cautius agere nos oportet, quanto ea, quæ sub huius considerationis intuitu statuuntur, à nobis, stabilitate volumus persistere firmiori. Defuncto siquidem nuper in vrbe bonæ memoriæ magistro Aimerico de Partiniaco auunculo tuo, misericordia moti fuimus erga te, quem vidimus omni consilio, & auxilio destitutum, & audiuius in Cancellaria nostra fuisse fideliter conuersatum. Vnde nos propter hoc ad prouisionem tuam vehementius excitati, ad desolationis tuæ remedium præbendam, quam idem auunculus tuus in ecclesia S. Hylarij Pictauiensi olim habuerat, sicut de plenitudine potestatis nobis concessa licebat, tibi misericorditer duximus concedendam, te per anulum proprijs manibus solenniter inuestientes de ipsa. Vt igitur quod super præbenda ipsa de te factum est, robur in posterum obtineat firmitatis, & ne temeritate cuiuslibet valeat immutari, inuestituram ipsam auctoritate tibi apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti patrocínio communimus. Decernimus ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum XV. Calend. Maij, pontificatus nostri anno I.

G. ARCHIDIACONO, CANTORI, ET CANCELLARIO TOR-nacen. de collatione cuiusdam præbenda in ecclesia Antuerpiana.

SICVT ex literis dilectorum filiorũ Præpositi, & Capituli Antuerpien. nobis innotuit, cum bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster eis dederit in mandatis, vt L. clericum in canonicum ecclesiæ suæ reciperent, & in fratrem stipendium ei ecclesiasticum assignantes: ipsi attendentes, quod literæ illæ fuerant veritate tacita impetra-

ta, utpote quia idem L. plura habebat ecclesiastica beneficia, de quibus honeste poterat sustentari, quorum in eiusdem prædecessoris nostri literis mentio non fiebat, præbendam vacantem Gulielmo clerico nullum habenti ecclesiasticum beneficium contulere. Verum dictus Lambertus accedens ad eorum ecclesiam in ea nomine dictæ præbendæ per quosdam abbates, quos secum duxerat, petijt installari: quod quia obtinere non potuit, tam ipsos Præpositum & canonicos, quam dictum G. ad sedem apost. appellauit, & eos postmodum coram officialibus venerabilis fratris nostri N. Remen. archiepiscopi vocari fecit ad causam: sed coram eis statuto termino noluit comparere. Cumque posthac ad dilectos filios N. Sancti Remigij, & N. sancti Nicasij abbates, & N. decano Remen. idem L. literas super hoc apostolicas impetrasset, & ipsi vires suas dilecto filio nostro magistro Sigerio Cameracen. archidiacono commisissent, quia ipse nec de causa cognoscere, nec exceptiones admittere voluit, dictus G. ad apostolicæ sedis audientiam appellauit. Cum autem G. procurator eius ad nostram præsentiam accessisset, B. clericus ex parte præfati L. se ei aduersarium esse proposuit. Vnde eis dilectum filium nostrum G. S. Mariæ in aqiro diaconum Card. concessimus auditorem: ex cuius postmodum relatione cognouimus, quod cum idem B. pluries vocatus ad causam fuisset, multoties à præsentia dicti Card. discessit contumax, & tandem à præsentia nostra se penitus absentauit. Ne igitur causa ipsa remaneat diutius indecisa, discretionis vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis, quicquid in eiusdem G. & Capituli post appellationem ad nos legitime interpositam præiudicium fuerit forsitan attentatum, in irritum reuocantes, quod de ipso G. canonice factum est, appellatione remota ratum haberi faciatis, & firmum, & mandetis irreuocabiliter observari, & dictum L. à molestatione ipsius monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, faciatis eundem G. ipsius præbendæ (sicut iustum fuerit) pacifica possessione gaudere. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &c. Quod si omnes, duo vestrum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

EPISCOPO ALIFANO. QUOD TEMPLI REPARATIO-
ne aliquid locare queat.

IUSTIS petentium, &c. usque ad verbum illud, Comple. Sane quia sicut nobis exponi fecisti, pro reparatione ecclesiæ tuæ multorum teneris onere debitorum oppressus, nos tuis grauaminibus prouidere volentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut tenimentum, quod Petrus Iudicis Gulielmi nunc mortuus olim habuisse proponitur, si absque præiudicio iuris alieni fieri potest, sub locatione debita secundum approbatam ecclesiæ tuæ consuetudinem, tibi liceat retinere. Nulli ergo omnino, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVII. Calend. Maij, Pont. nostri anno primo.

DILECTO FILIO FRATRI RAINERIO, DE REVOCANDIS
incestibus nuptijs, & seruando fœdere pacis.

VICTOR noui & veteris testamenti Dominus DEVS noster, ut confunderet fortia, humilia frequenter elegit, in veteri synagoga, in Patriarch. & reges de Postetan. assumens, & in noua Ecclesia gentium in apostolos eligens piscatores. Qui cum ecclesiam sponsam suam prole multiplici fecundarit, ponens filios eius sicut nouellas oliuarum in circuitu mensæ suæ, nos quos ipse (licet immeritos) erexit de stercore, & de puluere suscitauit, & Petri voluit solium obtinere, quamuis maioris auctoritatis viros, utpote cui tanquam capiti vniuersa membra ecclesiæ obsequuntur, in partem Hispaniarum ad pacem inter principes

cipes reformandam, & dissoluendas colligationes iniquitatis destinare possemus, tibi tamen exemplo eius, qui elegit humilia, hoc onus sollicitudinis duximus iniungendum: ut humiles humiliter foueas, & punias fortius contumaces. Sane ad audientiam nostram peruenit, quod chariss. in Christo filius noster N. Rex Castellæ illustris, Regi Legionen. qui cum secundo gradu consanguinitatis contingit, filiam suam neptim illius (ne copulare dicamus) supponere incestuose præsumpsit, ponens carnem brachium suum, ac credens per ipsum persecutionem effugere imminentem: non attendens quod maledictus homo, qui spem suam ponit in homine, & quod non est consilium contra Deum. Vnde nos eorum utrique dedimus in mandatis, ut tam turpem contractum abominabilem in conspectu Domini, & iudicio fidelium detestandum, omni dilatione, & excusatione postpositis reuocent, & vniuersas colligationes impietatis dissoluant, quas inter se sub huius incestus specie inierunt. Accepimus etiam, quod N. rex Nauarrorum treguas cum dicto rege Castellæ initas fregit, & Castella fidelitatis per violentiam occupauit: propter quod à dilecto filio nostro G. S. Angeli diacon. Card. tunc apost. sedis legato, excommunicationis in personam eius, & in terram interdicti promulgata fuit sententia. Ideoque discretionis tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus dictos Castellæ, & Legionen. reges ad reuocandum contractum tam illicitum, iuxta formam mandati nostri moneas diligentius, & inducas: & si super hoc (quod non credimus) fuerint contumaces, in personas eorum excommunicationis, & in terram interdicti sententias non differas promulgare: facturuseas usque ad satisfactionem congruam inuiolabiliter obseruari. Super eo autem, quod de rege Nauarræ dictum est, inquiras diligentius veritatem: & si sic inuenis (ut superius est expressum) latam in eum, & terram eius sententiam per totam Hispaniam publicari facias, nec eam, nisi sufficenti satisfactione recepta, relaxes. Quod si forsan in eum, vel regnum eius dicta non fuit sententia promulgata, nihilominus tamen si cum Sarracenis contra Christianos, & præcipue contra dictum regem Castellæ (sicut dicitur) coniurauit, anathematis eum seueritate percellas, & terram eius usque ad dignam satisfactionem subijcias interdicto. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, ut si dicti Castellæ, & Legionen. reges, ad mandatum nostrum, & commonitionem tuam dictum contractum illicitum retractarint eos, ut aliter inter se, & cum N. rege Portugaliæ honeste conueniant, & cæteros reges, ut inter se pacis studeant fœdera reformare: super quo te præcipue volumus esse sollicitum, per excommunicationis & interdicti sententiâ, appellatione remota cogere non omittas. Sciturus nos vniuersis archiepiscopis, & episcopis Hispaniarum dedisse firmiter in mandatis, ut quicquid super prædictis, quicquid etiam contra Sarracenos duxeris statuendum, recipiant humiliter, & obseruent. Nos etiam sententiam, quam propter hoc in contumaces duxeris proferendam, ratam habebimus, & faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Verum quoniam sæpe dictus Card. in dictum Legionen. regem, & Astoricen. Salamantin. Legionen. & Zamoren. Episcopos, excommunicationis sententiam promulgauit, & terram ipsius regis supposuit interdicto: volumus nihilominus, & mandamus, ut tam à dicto rege, quam episcopis ipsis standi mandatis apostolicis, sufficienti cautione recepta, latam in eos excommunicationis, & interdicti regni Legion. sententiam appellatione postposita, nostra fretus auctoritate relaxes, si cognoueris quod super illicita copula nostris velit obedire mandatis. Quamuis enim dictos episcopos punire grauiter de rigore possemus, de mansuetudine tamen eos duximus tolerandos. Venerabilem autem fratrem nostrum N. Zamoren. Episcopum volumus pro absoluto haberi, utpote cui apud sedem apostol. constituto, munus fecimus absolutio-

nis impendi.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVI. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

PER alias literas tibi mandasse meminimus, vt ab N. illustri rege Legion. sufficienti cautione recepta, quod apost. mandatis obediat: si cognoueris, quod super incestuosa copula nostro debeat parere mandato, munus ei absolutionis impendas, & interdictum promulgatum in terram ipsius apost. fretus auctoritate relaxes. Nos autem id ad maiorem cautelam discretionis tue duximus committendum, vt tam in absolutione ipsius, quam in relaxatione interdicti, sicut videris expedire procedas. Datum Romae apud S. Petrum XI. Calend. Maij, Pont. nostri anno primo.

*AQVEN. ARCHIEPISCOPO. ET SVFFRAGANEIS EIVS,
vt contra hereticos Comm:issarijs apostolicis auxilio sit.*

CVM vnus Dominus IESVS Christus vnā tibi sponsam (ecclesiam videlicet) ex gentibus congregatam elegerit non habentem maculam, neque rugam, quae ipsi tanquam capiti suo in vnitāte fidei deseruiret, miramur plurimum, atque dolemus, quod quidam tunicam inconsutilem scindere molientes, diuersas sibi ecclesias, immo potius Sathanæ synagogas confingunt, doctrinā euāgelicā, apostolicā, & propheticā deprauantes, & ad defensionem sui erroris in suā salutis perniciem peruercentes: qui iniquitatem suā iustitiæ specie palliantes, vt saluentur in foro, & vocentur ab omnibus Rabbi, & soli recta sapere, ac iuste viuere videantur, magisterium ecclesiæ Romanæ refugiunt, & nouis ad inuentionibus auditorum corda seducunt: trahentes post se simplices, & indoctos: vt cæci cæcis ducatum præbentes: tam duces, quam ducti, immo seductores potius, & seducti, in perditionis foueam dilabantur. Ipsi etenim, vt occultius virus suæ iniquitatis transfundant in plures, fel draconum in aureo calice Babylonis propinant, iustitiæ vultum prætendunt, & studentes simulatis operibus charitatis eos amplius circumueniunt, quos ad Religionis propositum viderint ardentius aspirare: illum sui erroris imitantes magistrum, qui sub vmbra dormit in secreto calami, & locis humentibus: qui fluuium absorbet, & non miratur: habet enim fiduciam, quod Iordanis influat in oscium. Hi sunt sane caupones, qui (secundum Prophetam) aquam vino commiscunt: qui tetenderunt arcum, & parauerunt sagittas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde, destruere molientes, quæ spiritus sanctus in scriptura perfecit. Quos Apostolus Paulus ad Timotheum prophetico spiritu describens: Nouissimis (inquit) temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam: habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & os de vita. & infra: Erit tempus, cum sanā doctrinā non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Inter quos in prouincia vestra quosdam, qui Valdenses, Catari, & Paterini dicuntur, & alios quoslibet quibuscunque nominibus appellatos in tantum iam accepimus pullulasse, vt innumeros populos sui erroris laqueis irretierint, & fermento corruperint falsitatis. Cum igitur ad capiendas huiusmodi vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam Domini sabaoth, species quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum, vt virga Moyse maleficorum fantasmata deuoret, dilectum filium fratrem Rainerium, virum probatæ vitæ, & conuersationis honestæ potentem diuino munere in opere, & sermone, ac cum eo dilectum filium fratrem Guidonem virum DEVM timentem, & studentem operibus charitatis, ad partes ipsas duxerimus destinandos, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus eos benigno

nigno recipientes, & tractantes affectu taliter eis, contra hæreticos assistatis, vt per ipsos ab errore viæ suæ reuocentur ad Dominum: & si qui forte cōuerti non poterunt, ne pars syncera trahatur, de vestris finibus excludantur, vt terra vestra huiusmodi ministris sathanæ penitus effugatis, verbum prædicationis vestræ gratanter recipiat, & ferat fructum temporibus suis. Ad hæc sub eadem vobis districtione præcipimus, vt omnia, quæ idem frater Rainerius contra hæreticos fautores, & defensores eorum duxerit statuenda, recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis. Nos enim tam ea, quæ statuerit contra eos, quàm sententiam, quam in contumaces tulerit, faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Ad hæc nobilibus viris, Principibus, Comitibus, & vniuersis Baronibus, & Magnatibus in vestra prouincia constitutis, præcipiendo mandamus, & in remissionem iniungimus peccatorum, vt ipsi benigne recipientes, pariter & deuote eis contra hæreticos, tam viriliter, & potenter assistant, vt ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, potestatem sibi traditam probentur laudabiliter exercere: & si qui hæreticorum ab errore suo commoniti noluerint resipiscere, postquam per prædictum fratrem Raineriū fuerint excommunicationis sententia nominati, eorum bona confiscent, & de terra sua proscribant: & si post interdictum eius in terra ipsorum præsumpserint commorari, grauius animaduertant in eos, sicut decet Principes Christianos, vtarca fœderis præcedente, cum tubis, ac Iosue sequente cum populis vtrisque pariter conclamantibus: Muri corruant Hyerico, fiatq; perpetuum Anathema: ita quod si quis de illo, vel regulam auream furari præsumpserit, cum Hacer filio Carmi lapidibus obruatur. Dedimus autem dicto fratri R. liberam facultatem, vt eos ad id per excommunicationis sententiam, & interdictum terræ appellatione remota compellat: nec volumus ipsos ægre ferre aliquatenus, vel moleste, si eos ad id exequendum tam districtè compelli præcipimus, cum ad nil amplius intendamus vti seueritatis iudicio, quàm ad extirpandos hæreticos, qui non nobis substantiam temporalem, sed spiritualem vitam surripere moliantur. Nam qui fidem adimit, vitam furatur: Iustus enim ex fide viuit. Scribimus etiam vniuerso populo vestræ prouinciæ, vt cum ab eisdem fratribus R. & G. fuerint requisiti, sicut ipsi mandauerint, contra hæreticos accingantur: illis qui pro conseruatione fidei Christianæ in tanto discrimine, quod ecclesiæ imminet ipsis astiterint fideliter, & deuote: illam peccatorum suorum indulgentiam concedentes, quam beati Petri, vel Iacobi limina visitantibus indulgemus. Dedimus etiam eidem fratri R. firmiter in mandatis, vt omnes, qui hæreticis, postquam ab eo excommunicati fuerint, receptaculum præstare, & in mercimonijs, vel cohabitatione participare præsumpserint, vel eos in sua peruersitate fouere, excommunicationis sententiam solenniter non differat promulgare, & pari eos cum hæreticis pœnæ subiacere decernat. Nos autem auctore Domino sententiā ipsam, vsque ad satisfactionem congruam seruari sine refragatione qualibet faciemus. Datum Romæ apud sanctum Petrum XI. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

In eundem modum Narbonen. Archiepiscopo, & Suffraganeis eius.

Scriptum etiam super hoc Auxitano Archiepiscopo, & Suffraganeis eius. Vienen. & Suffraganeis. Arelaten. & Suffraganeis. Ebreunden. & Suffraganeis eius. Terraconen. & Suffraganeis eius. Lugdunen. & Suffraganeis eius, & omnibus Principibus, Baronibus, Comitibus, & vniuersis populis in ipsorum diocesim prouincijs constitutis.

VNIERSIS ARCHIEP. ET EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIA-
rum Prælati, vt religiosos nec ipsi perturbent, nec perturbantes ferant.

His præcipue Prælati ecclesiarum fauorem suum debent efficaciter exhibere, qui spiritu Dei ducuntur, & vacant assidue operibus charitatis, ne si forsan eorum non fulciantur auxilio, vel in religione tepescant, vel affectum eorum effectus debitus non sequatur. Sane, sicut multorum veridica relatione didicimus, hospitale S. Spiritus, quod apud montē Pessulanū dilecti filij fratris Guidonis sollicitudo fundauit, inter

inter cætera nouæ plantationis hospitalia, & religione fulget, & maioris hospitalitatem charitatis exercet, sicut hi, qui eorum eleemosynas sunt experti, plenius didicere. Ibi enim reficiuntur famelici, pauperes vestiuntur, necessaria ministrantur infirmis, & magis indigentibus maior consolatio exhibetur: ita ut magister, & fratres ipsius domus non tam receptores dici debeant, quam ministri indigentium, & illi soli egeant inter pauperes, qui pauperibus necessaria charitativè ministrant. Cū igitur dictis fratribus debentignitate sedis apost. duxerimus indulgendū, ut in locis, quæ ipsis à fidelibus offerentur, de cōsensu vestro eis sine præiudicio vicinarum ecclesiarū cœmeteria ad opus fratrum, & familiæ suæ tantum, & oratoria fabricent, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apo. vobis scripta mandamus, quatenus si qui fidelium in parochijs vestris domos aliquas, vel possessiones eis obtulerint, deuotionis obtentu eos non impediatis, quominus sine præiudicio vicinarum ecclesiarum, & vestro, in eis ecclesias erigant, & ad opus fratrum, & familiæ suæ tantum cœmeteria construant, immo potius construendi vtrunque ipsis licentiam concedatis, cum constructa fuerint dedicationem ecclesijs, & cœmeterijs benedictionem sine difficultate qualibet collaturi, & in oratorijs ipsis ad præsentationem eorum, sine vestro, & vicinarum ecclesiarum præiudicio sacerdotes idoneos instituere nullatenus differatis, qui correctioni vestræ subiaceant, & per vos amoueantur, si ratione suorum excessuum fuerint amouendi. Mandamus præterea vobis, ut cum ab eis fueritis requisiti, singuli vestrum de malefactoribus eorum in sua prouincia cōstitutis, eis exhiberi faciant iustitiæ complementum, malefactores ipsos ad hoc per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, si necesse fuerit, compellentes. Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO TRANEN. IUVENAT. ET BOTONTINO

Episcopis, ut ablata ecclesia bona restitui curent.

SICUT ex literis tuis frater archiepiscopo, & venerabilis fratris nostri Hydruntini archiepiscopi, necnon & conquestione lachrymabili dilectorum filiorum abbatibus, & fratrum S. Mariæ de Ponte Brundusij nuper accepimus, Nicolaus diaconus Gaufrid. & Vnfredus catrepani fratres eius, Rogerius filius Gaufridi, Rogerius Pirunteus, Iudex, & Isaac, & filij eius, Conuersan. Nicolaus Veteranus, Vrsus, Iacobus, Saluadeu, Andreas presbyteri, Iaconus Riccardi sanctorum Iaconus, Rogerius de Hydrunto, cum suis cōplicibus tam clericis, quàm laicis, eos à monasterio suo per violentiam expulere: res ipsorum, & aliorum etiam sibi commissas exinde asportantes. Cum igitur id monasterium nostri specialiter iuris existat, nos eius oppressioni paterno compatiens affectu, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus prænominatos diaconum, & alios tam diu auctoritate nostra excommunicatos publice nuncietis, donec ablata conquerentibus restituant vniuersa, & super tantis excessibus satisfacturi, ad plenum nostro se conspectui præsentarint. Volumus etiam, ut donec iidem fuerint restituti, in vicinis monasterijs eisdem faciatis, in necessarijs prouideri. Datum Romæ apud S. Petrum XIIII. Calend. Maij.

GVIDONI FVNDATORI HOSPITALIS SANCTI SPIRITVS, EIVSQVE

fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuum: de confirmatione & priuilegijs eiusdem.

RELIGIOSAM vitam eligentibus, & cætera, vsque ad verbum illud, Annuimus. Et præfatum hospitale S. Spiritus apud montem Pessulanū cōstructum, in quo diuino estis obsequio mancipati sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidē statuentes, ut fratres inibi commorantes, secundum rationabiles institutiones tuas perpetuò Domino debeant

debeant famulari. Præterea quascunque possessiones, &cæt. vsque ad verbu Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentijs suis, domos, vineas, terras, hortos, & omnia, quæ in terretorio Montis pessulani, & in locis circum adiacentibus possidetis: domum, quam habetis in Mafsilia, cum omnibus suis pertinentijs: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Amillau. cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in loco, qui dicitur Clap de mala vetula, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Mesols, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in burgo sancti Iuliani de Bridi, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Bragaac, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in argenteria de Chacers, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in ciuitate Trecen. cum omnibus pertinentijs suis: & domum, quam habetis in vrbe Roma iuxta S. Mariam Transtiberim, cum domo, quæ est in loco, qui dicitur S. Agatha in introitu vrbis Romæ, cum omnibus pertinentijs suis: statuentes, vt omnes domos, quas in præsentiarum iuste habetis, vel in posterum rationabiliter poteritis adipisci, prædicto hospitali S. Spiritus Montis pessulani, & procuratores eorum tibi fili G. & successoribus tuis perpetuo subiacere debeant, & humiliter obedire, & correctionem tuam, & successorum tuorum recipere humiliter, & seruare. Liceat insuper vobis in domibus vestris sine præiudicio vicinarum ecclesiarum cum consensu diocesani Episcopi construere cœmeteria, ad opus fratrum vestrorum, & familiæ tantum, & oratoria fabricare: in quibus ad præsentationem vestram instituantur per diocesani Episcopum capellani, & amoueantur per eum cum deliquerint, vel aliter etiam corrigantur. Liceat quoque vobis liberas, & absolutas personas è sæculo fugientes, &cæt. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum, post factam in loco vestro professionem, fas sit absque procuratoris sui licentia, &c. Chrisma vero, & oleum sanctum, &c. per diocesani Episcopum sine prauitate, & exactione aliqua vobis præcipimus exhiberi. Obeunte vero te nunc eiusdem loci magistro, &c. Decernimus ergo, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, &c. Cunctis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij, Cancellarij vicem agentis IX. Calend. Maij, indictione prima, incarnationis Dominicæ anno M C XC. VIII. Pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III anno I.

CLVGIEN. EPISCOPO, VT VLTRA ANTIQVVM NVMERVM
receptis Canonicis Ferrariensibus faciat prouideri de excrescentibus fructibus.

VM M. Ferrarien. canonic. F. presbyteri, B. & B. & G. canonicorum Ferrarien. & magister G. Ferrarien. Capituli procuratores ad sedem apostolicam accessissent super quaestione, quam de præbendis, & redditibus habebant ad inuicem, dilectum filium nostrum N. S. Mariæ in Cosmedin Diaconum Card. eis concessimus auditorem: coram quo dictus M. pro se, & quatuor socijs suis proposuit, quod Ferrarien. Canonici, vt eo amplius suos redditus augmentarent, quo prouentus Ferrarien. Ecclesiæ, qui diuidi consueuerant inter plures, in vsus cederent pauciorum: quatuordecim præbendas tantum, præter id, quod mensæ communiter deputarunt, in eadem ecclesia contra antiquam consuetudinem statuere. Postmodum vero contra constitutionem ipsam voluntarie venientes, dictos quinque in canonicos recepere, nullis præbendis assignatis eisdem: & licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis volueret ex super excrescentibus redditibus prouidere. Verum dictus magister G. procurator partis aduersæ asseruit, quod olim de communi tam canonicorum, quam tunc Ferrarien. Episcopi voluntate quatuordecim præbendarum numerus in Ferrarien. Ecclesia prouida fuerat deliberatione statutus, & apostolicæ protectionis præsidio roboratus.

Tandem

Cap. Cum
M. Ferrarien.
de Constitutionibus.

Quandem vero cum vna in eadem ecclesia præbenda vacasset, ad multam quorundam instantiam duos ad eam, ac postmodum ad preces venerabilis fratris nostri V. Ferrarien. Episcopi dictum M. & quendam alium sine præiudicio dictæ constitutionis in canonicos recepere: ita quod ipsi de canonica nihil perciperent, donec primi duo præbendas essent integre assecuti. Cumq; per canonicorum industriam procuratum fuerit, vt ex possessionibus, quas eadem ecclesia tempore longo possedit, plures eis redditus soluerentur super excrecentes redditus communi mensæ, quæ minus sufficiens fuerat communiter deputare: quod dicti quinque postmodum petiere contra Capituli constitutionem in beneficium assignari. Quia vero super his plena nobis, sicut idem Card. asseruit, exhiberi non poterat certitudo, causam ipsam tuoduximus ex animi committendam: mandantes, quatenus cum in cōstitutione prædicta, & confirmatione sedis apost. vel fuerit, vel esse debuerit (sicut consuevit) expressum, nisi in tantum excrecerent ecclesiæ facultates, quod pluribus possint sufficere competenter: & cum idem Canonici in derogationem suæ constitutionis ad vacaturas præbendas quatuor recepere, vltra numerū cōstitutum antiquis canonicis, præbendas cum integritate percipientibus consuetas super excrecentes redditus prædictis canonicis appellatione remota facias assignari: ita tamen quod si ex eis pares cum alijs potuerint sortiri præbendas, quod superfuerit in communes canonicorum vsus, siue vt prius statuerant, siue aliter prout melius videbitur, conuertatur: conuocatis in irritum omnibus quæcunque ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem coram Episcopo Ferrarien. circa præbendas, vel possessiones fuerint innouata. Nullis literis obstantibus præter assensum partium, &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum XII. Calend. Maij.

ILLVSTRI REGI PORTVGALIAE, VT CENTVM BIZANTIOS

& quatuor vncias auri Romanæ ecclesiæ debitas persoluat.

SERENITATEM Regiam volumus non latere, nos in regestis bonæ memoriæ Lucij II. Rom. Pontificis reperisse, quod recolendæ mem. A. pater tuus quatuor auri vncias annuatim Romanæ Ecclesiæ constituit censuales: ad quorum solutionem se, & hæredes suos in posterum obligauit. Caterum cum idem pater tuus vsque ad tempora felicitis memoriæ A. Papæ prædecessoris nostri Ducis esset nomine appellatus, ab eodem meruit obtinere, vt tam ipse, quàm eius hæredes regio nomine vocarentur. Vt autem idem pater tuus sacrosanctam Rom. ecclesiam matrem suam honore debito præueniret, & vt deuotionem, quam circa ipsam habebat, ostenderet in effectu, centum Bizantios annuatim Romanæ ecclesiæ constituit censuales: quos post susceptionem regij nominis nec ipse soluit, nec tu postmodum soluere curauisti. Cumq; id felicitis recordationis Celestino Papæ prædecessori nostro relatum fuisset, magistro Michaëli tunc ecclesiæ Rom. notario, quem ad partes Hispaniæ destinarat, per suas dedit literas in mandatis, vt te ad exoluendum censum annuum monere diligentius, & inducere procuraret, & si opus esset auctoritate fretus apostolica compellere non differret. Tu autem eidem, prout tibi placuit, respondisti, quod dictus pater tuus præfato A. antecessori nostro pro annuali censu decem annorum mille aureos miserat: & cum non illi decem anni essent expleti, ipsos cētum aureos iterum soluere minime tenebaris, licet illos eidem prædecessori nostro non pro censu, sed deuotione, quam ad eum habebat, liberaliter donauisset. Rogamus igitur regiam serenitatem, monemus, consulimus, & hortamur, per apostolica scripta mandantes, quatenus prædictum censum dilecto filio fratri Rainerio persolvere non postponas: alioquin noueris nos eidem dedisse firmiter in mandatis, vt te ad solutionem illius diligenter moneat, & inducat, & sicut expedire viderit, appellatione remota compellat.

Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Calend. Maij.

CAPEL.

CAPELLANIS SANCTI IOANNIS DE PERSICETO, VT EPI-
scopo & Archipresbytero non negetur visitationis procuratio.

SIGNIFICAVIT nobis dilectus filius N. Archipresbyter sancti Ioannis de Persiceto, quod quia in sententia à bo. memoriæ C. Papa prædecessore nostro prolata, qua statutum est, vt venerabili fratri nostro N. Bononien. Episcopo, parochiam suam causa confirmationis puerorum prædicationis, & correctionis annis singulis visitanti, procuracionem exhibeat, de vobis non fit mentio specialis, ei non vultis in exhibitione procuracionis ipsius subsidium aliquod exhibere, licet in alijs, quæ dicto episcopo exhibet, & in his, quæ apostolicæ sedis Legatis impendit, certam ei portionem de consuetudine impendatis. Cum igitur eidem Episcopo ob communem profectum diocesim visitanti communis procuratio debeatur, discretionis vestræ per apost. scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus dicto Archipresb. eam portionem in expensis, quas in procuracione ipsius fecerit, impendatis, quam ei consuevistis in alijs etiam exhibere: & de subtractis hætenus eis, vt tenemini, satisfacere non tardetis: alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Ferrarien. Episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt vos ad id monitione præmissa (si iustum fuerit) per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Calend. Maij, pontificat. nostri anno I,

illi scriptum est super hoc.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI FORIS PORTAM, ET MAGISTRO Borno subdiacon. nostro, archidiacono Viennen. vt si Abbas Casæ Dei ius eligendi Abbatem Fauerniacensem habet, per ipsum electus confirmetur.

M dilectus filius N. abbas Casæ Dei, sicut ex eius insinuatione didicimus, H. quondam Fauerniacen. abbate viam vniuersæ carnis ingresso, prout ad eum de iure spectabat, vellet ipsi monasterio consulere, in abbatem dilectum filium M. monachum Casæ Dei N. priorem Vallis transuersæ præfecit eidem canobio in pastorem, cui cum ad mandatum ipsius abbatis pars monachorum ipsius monasterij, sicut proponitur, debitam impenderet obedientiam, & honorem: reliqui tamē, qui Gillebertum nomine tunc in laicali habitu positum, sibi à prædicto abbate Casæ Dei in abbatem præfici postulauere, institutioni prædictæ cum obtinere non possent nullatenus quod volebant, nixi sunt contraire, asserentes ius electionis ad Fauerniacen. Capitulum pertinere, dum tamen in persona, quæ esset de Casæ Dei Capitulo conuenirent: super quo cum ab eisdem fuisset ad sedem apost. appellatum, præfatus G. per laicalem potentiam de administratione abbatiz post appellationem interpositam fuit inuestitus, & taliter institutus, monasterium ipsum detinet occupatum. Cumque memoratus M. ab abbate Casæ Dei institutus, & L. Fauerniacen. professus prosecuturi appellationē emissam, pro parte Casæ Dei ad sedem apost. accessissent, & inter eos & Hugonem, qui procuratorem Fauern. Capituli se gerebat, tempore felicitis record. C. pp. prædecessoris nostri quæstio fuisset diutius agitata, post promotionem nostram volentes causam ipsam sine debito terminari, eis Ven. fratrem nostrum I. tt. S. Clementis Viterbien. & Tuscanen. Episcopum, & dilectum filium G. S. Georgij ad velum aureum diacon. Card. concessimus auditores: in quorū præsentia cum multa fuissent proposita, & pro parte Casæ Dei super dubijs, probationes oblatae, quia dictus Hugo vt legitime posset stare in iudicio, mandatum sufficiens inuentus est nō habere, causa ipsa remansit hætenus indecisa: ideoque eiusdem causæ cognitionem, & decisionem, de fratrum nostrorum consilio vestræ discretionis examini plenarie committentes, per apost. vobis scripta mandamus, quatenus partibus ad vestram præsentiam conuocatis, si vobis cōstiterit electionē Fauerniacen. abbatis, ad abbatem Casæ Dei legitime pertinere, quod per eum super electione iam dicti M. rationabiliter factum esse noueritis, sub-

F

lato

lato contradictionis, & appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis, & prædicto G. vel alio quolibet illicito detentore amoto, faciatis ipsum abbatiam prædictam per censuram eccle. appellatione remota pacifice possidere. Nihilominus quoque volumus, & mandamus, vt monachis Fauerniacen. tam illis, qui abbati Casæ Dei obediunt in hac parte, quàm alijs de bonis monasterij, donec causa finem debitum sortiatur, faciatis: sicut expedit prouideri. Si qui vero se temere duxerint opponendos, quominus mandatum apostolicum impleatur, à temeritate sua per censuram eccle. appellatione postposita, compescatis: alioquin causam audiat, & eam appellatione remota, sine debito terminetis, facientes quod decreueritis per censuram eccle. à partibus firmiter obseruari. Testes autem, &c. eadem distictione, appellatione remota cogatis. Nullis literis obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Quod si omnes, &c. Tu frater Archiepiscopo cum eorum altero, &c. Datum Lateran.

CAPITULO SPOLETANO, VTRVM MERETRICEM DUCERE
possit post mortem vxoris, cui viuente vxore adhaeserat.

Cap. Significastis, de eo qui duxit in matrimonium, quam poluit per adulterium.

SIGNIFICASTIS nobis per literas vestras, quòd cum N. ciuis Spalaten. quandam mulierem duxisset legitime in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæsit: & cum ab eius contubernio ad thorum non posset legitimum reuocari, vos in eum excommunicationis sententiam protulistis. Verum cum medio tempore N. vxor ipsius viam fuisset vniuersæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsauit: propter quòd à nobis requiritis, quid sit vobis in hoc articulo faciendum. Nos igitur inquisitioni vestræ secundum formam canonicam respondentes, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi alter eorum in mortem defunctæ vxoris fuerit machinatus, vel ea viuente fidem sibi dederit de matrimonio contrahendo, matrimonium illud legitimum iudicetis, excommunicato munitis absolutionis si petierit iuxta formam ecclesiæ impensuri. Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Calend. Maij.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT COMPELLAT DECANVM
& Capitulum Laudunense, M. Petrum in canonicum recipere.

MENTER cætera, quibus ad vniuersalis ecclesiæ gubernationem instruimur, ille, cuius gratia non meritum nostrum ad eiusdem regimen nos prouexit, mirum, & mirabile nobis suæ benignitatis reliquit exemplum: in eo videlicet, quod sicut de beato Petro, cuius sumus (licet immeriti) successores, à Domino factum esse videmus, infirma mundi elegit, vt fortia quæque confunderet, misericorditer præuidēs, quòd qui sæcularium pondus ante suam vocationem sustinuerat passionum, fragilitatem humanæ conditionis expertus, fratribus suis melius compati sciret, & commodius misereri, dum sibi conscius de se haberet euidentis in similibus argumentū. Hæc vero ante nostros oculos proponentes, postquam dilectus filius noster magister P. de Cassaneto seriem negocij sui nobis exposuit, paterna super eum moti fuimus pietate: cuius factum, cum ex certitudine rei, quam nos dum olim minori fungeremur officio, tractaueramus, in parte plenioris fidei testimonium adiuuaret, ad succurrendum ei, & labores ipsius inutiles releuandos, animi studium sollicitioris assumpsimus: ne miseranda ipsius afflictio, quæ iam ei perplexitatem dubiam minabatur, sedem apostolicam expertem esse solitæ misericordiæ, ac remedij debiti causaretur. Tibi siquidē satis credimus esse notum, qualiter facta resignatione à dilecto filio Vu. de Bochar in quodā canonico Laudunen. de præbenda eiusdem ecclesiæ, quæ per commutationē præbendarū dilecto filio H. tunc Siclinien. canonico, à bonæ memoriæ N. decan. Remen. auctoritate apostolica assignari debebat, prædictus magister per venerabilem fratrem nostrum N. Laudunen. episcopum de præbenda fuit inuestitus eadē, & tam

& tam in choro, quàm in Capitulo, per dilectos filios N. decanum, & canonicos Laudunen. adhibitis solennitatibus debitis iuxta Laudunen. Ecclesiæ consuetudinem institutus. Super quo cum inter ipsum, & dictum N. controuersia suborta fuisset, & appellatio ad sedem apostolicam interiecta, licet idem magister cum magnis laboribus, & expensis ad eandem sedem accedens post diuinam expectationem, quæ sub intemperie periculosi temporis imminente ipsum tædio multo, & diuersarum persecutionibus incommoditatum, affectum fere vsque ad extrema deduxit, suum negocium contra memoratum N. pro suo desiderio compleuisset: eo tamen postmodum causa infirmitatis absente ad instantiam sæpe fati H. tunc ad apostolicam sedem præsentis per bonæ memoriæ C. prædecessorem nostrum de fratrum consilio omnia retractata fuere. Sicq; ipse magister sua spe frustratus, omnino post destitutionem suam sedem apostolicam fuit iterum adire coactus, nullum sibi videns remedium superesse, nisi eius desolationi multiplici sedes apostolica duceret misericorditer prouidendum. Propter hæc igitur, & alia multa, quæ causam eius fauorabilem reddiderunt, nos circa ipsum paternum gerentes affectum, prædictis N. decano, & canonicis Laudunen. mandando districtè præcipimus, vt eundem magistrum, qui per dictum episcopum in eorum ecclesia institutus fuisse dignoscitur, & per ipsos in fratrem admissus, saluo eo, quod de præfato N. sedes apostolica sententialiter diffiniuit, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, canonicum habeant tam in choro, quàm in Capitulo, & in alijs, quæ ad canonicum pertinent, fraterna cum charitate tractantes. Præterea ipsis firmius inhihemus, ne aliquem in canonicum recipere aliquo modo præsumant, donec antedictus magister præbendæ beneficium in præfata ecclesia plenarie sit adeptus. Vnde fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus memorati N. decanus, & canonici mādātum nostrum neglexerint adimplere, tu eos ad receptionem eius (prout dictum est) faciendam, sublato appellationis obstaculo, per districtiōem ecclesiasticam, monitione tamen diligenti præmissa, compellere non omittas: quoslibet qui mandato apostolico se duxerint opponendos, eadem censura compescens. Noueris autem, quodd quia nolumus vt idem episcopus occasione alicuius promissionis, seu cuiuslibet auctoritate rescripti à sede apostolica impetrati, ad eludendum mandatum nostrum se valeat excusare, ipsi districtè præcipimus, vt donec idem magister in eadem ecclesia fuerit præbendæ beneficium assecutus, nulli alij præbendam modo quolibet assignare præsumat. Quod si forte præsumperit, id irritum decernimus penitus, & inane. Decet enim vt quia præbendam ei, quam de iure non potuit, assignauit eam, quam de iure potest, assignet: ne præbendam illi fraudulenter visus sit assignasse. Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Calend. Maij, Pontificatus nostri anno I.

In eundem fere modum Episcopo Laudunen. In eundem fere modum decan. & Capitulo Laudunen.

ABBATI, ET CONVENTVI S. BENEDICTI IN EBERA, VT
in alio ordine monachorum legime ad sacros ordines promotus,
ministrare non prohibeatur.

ACCEDENS ad præsentiam nostram dilectus filius Ioannes monachus vester, humiliter nobis exposuit, quodd cum olim in minori constitutus ætate se ad vestrum ordinem transtulisset, postmodum infirmitate coactus egrediens ad aliam religionem, de consilio se transtulit saniori: in qua omnes ordines se assereit assumpsisse.

Verum quia vtrum in illis ordinibus officium suum exequi debeat, vos audiui mus dubitare, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus nisi aliud canonicum impedimentum obstat, eundem monachum in suo permittatis officio libere ministrare.

Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

D. INNOCENTII PAPAE III.
ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS, VT OMNIA DE
bonis ecclesia illicite alienata, reuocentur.

QVAE in monasteriorum, & religiosorum locorum prauiudicium attentantur, in statum conuenit debitum reuocari, nec firmitatem debent aliquam obtinere, quæ in enormedamnum ipsorum minus licite praesumuntur. Ea propter venerabilis in Christo frater ecclesiæ tuæ volētes vtilitati consulere, auctoritate tibi praesentium indulgemus, vt quæ in ecclesia tua, & in omnibus pertinentijs eius illicite alienata inueneris, tibi liceat legitime reuocare. Nulli ergo &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum XI. Calend. Maij, &cæt.

EIDEM, NE RES ET BONA ECCLESIAE ALIENENTVR:
praesertim quæ sunt de mensa Episcopi.

Cap. posses-
siones. De
rebus eccle-
sia aliena-
da, vel non.

POSSESSIONES ad mensam tuam, vel Capituli pertinentes alienare non debes, aut ecclesias, in quibus consueuerunt monachi ministrare, clericis, vel laicis assignare personis. Ideoq; fraternitati tuæ auctoritate praesentium districtius inhihemus, ne possessiones, calalia, vel ecclesias, quæ non consueuerunt in beneficium assignari, alicui petenti concedas, immo potius ecclesiam Sancti Clementis de Messana, quam Gerardo Teutonico, & Sancti sepulchri ecclesiam similiter de Messana, quam Falconi canonico, & beneficium quod Thomæ filio I. Ferrarij, in graue prauiudicium ecclesiæ tuæ diceris contulisse, ad priores vsus non differas, appellatione postposita reuocare. Datum Romæ vt supra.

VVALTERO ROTHOMAGEN. VT CLERICI AD RESI-
dentiam personalem apud suas ecclesias compellantur.

CVM scriptum sit: Qui non laborat, non manducet, incongruum credimus, & indignum, vt clerici ecclesijs illis non seruiant, quarum amplis redditibus sustentantur. Significasti siquidem nobis, quod quidam canonicorum Rothomagen. ecclesiæ, qui redditus ex ea percipiunt, & praebendas, in ipsa residentiam non faciunt, quam deberent: propter quod eadem ecclesia debito fraudatur obsequio seruitorum. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis precibus annuentes, ad faciendam eos residentiam (sicut ius, & ecclesiæ consuetudo deposcit) per censuram ecclesiasticam compellendi liberam tibi concedimus auctoritate apost. facultatem. Nulli ergo omnino hominum &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

EIDEM, DE PERMUTATIONIS CVIVSDAM CVM
Anglorum rege inita confirmatione.

CVM emergentium litigia quæstionum vix possint sine alterutrius litigantium læsione iudicialiter diffiniri: si quando partes inter se super mota quæstione honestè conueniunt, tanto libentius compositioni eorum praesidium apostolicum impertimur, quanto per hoc neutrum lædimus, & amplius vtrunq; iuuamus. Intelleximus si quidem tam ex literis tuis, quàm reuerendis. in Christo filij nostri Ricardi Angliæ regis illustris, & plurium aliorum, quod super discordia, quæ inter te, & eundem regem super villam Andeli cum Rupe, ac intula mota fuerat, regia serenitas euangelicum illud attendens: Qui se humiliat, exaltabitur: & quanto maiores, humilia te in omnibus: Humiliauit magnificentiam suā, & seueritatem regiam passus est emolliri, vt ad honorem eius, cui seruire regnare est, amicabilem tecū compositionē iniret, & in vtilitatem Rothmagen. Ecclesiæ molendina quæ habuit apud Rothmagum cum villis de Diepa, & Boteilles, & manerio de Louers cum omnibus pertinentijs, & libertatibus suis, & ministerio de Louers, & foresta de Aliermont (sicut in authentico eiusdem regis confecto exinde

exinde plenius continetur) tecum perpetuo commutaret. Nos igitur permutationem ipsam, sicut amicabiliter facta est, & ab vtraq; parte recepta, & authentico ipsius regis exprimitur, auctoritate apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio comunimus. Ad maiorem aut huius nostrae confirmationis evidentiam, authenticum ipsum de verbo ad verbum nostris duximus literis exprimendum, quod tale est. Riccardus Dei gratia rex Angliae, Dux Normaniae, Aquitaniae, Comes Andegaviae, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, iustitiariis, senescalcis, vicecomitibus, praepositis, ministris, balliis, & omnibus fidelibus suis salutem. Cum sacrosancta ecclesia sponsa sit Regis regum, & vnica dilecta illius, per quem reges regnant, & principes gubernacula possident, tanto ampliore ei volumus deuotionem, & reuerentiam exhibere, quanto certius non regiam tantum, sed omnem a Domino Deo esse credimus potestatem. Vnde sicut venerabilis Rothomagen. Eccle. quae inter vniuersas terrarum nostrarum plurima celebritate dignoscitur enitere, pro rerum necessitate, vel temporum nostris ducit vtilitatibus opportuna diligentia consulendum. Sic nos eiusdem matris nostrae comodis, & augmentis digna compensatione dignum ducimus respondere. Sane villa Andeliaci, & quibusdam alijs adiacentibus locis, quae erant Rothomagen. Ecclesiae minus sufficienter firmatis, inimicis nostris in terram nostram Norman. per eadem loca patebat ingressus, per quae incendijs, & rapinis, nec non & alijs hostilitatis sauitijs in eandem terram nonnunquam licentius grassabantur. Quocirca venerabili patre Vualtero archiepiscopo, & Capitulo Rothomagen. debitum habentibus ad nostra, & praedictae terrae nostrae damna respectum, facta est haec permutatio inter Eccle. Rothomag. & archiepiscopum Rotho. Vualterum ex vna parte, & nos ex altera parte de Manerio, de Andeli in hac forma, scilicet quod idem archiepiscopus de conscientia, & voluntate Domini Papae Coelestini III. & de assensu Capituli Rothomagen. Ecclesiae, & coepiscoporum suorum, & cleri eiusdem archiepiscopatus, concessit, & in perpetuum quietum clamauit nobis, & haeredibus nostris praedictum Manerium de Andeli cum nouo castello de Rupe, & cum Foresta, & cum alijs omnibus pertinentijs, & libertatibus suis, exceptis ecclesijs, & praebendis, & feudis militum, & excepto Manerio de Fraxinis, cum pertinentijs suis. Quae omnia idem archiepiscopus Ecclesiae Rothomagen. & sibi, & successoribus suis retinuit, cum omnibus libertatibus, & consuetudinibus suis, & cum omni integritate sua in perpetuum: ita quod tam milites, quam clerici, & omnes homines tam de feudis militum, quam de praebendis, sequentur molendina de Andeli, sicut consueverunt, & debent: & molitura erit nostra: archiepiscopus autem, & homines sui de Fraxinis molent, vbi idem archiepiscopus volet, & si voluerint molere apud Andeli, dabunt molituras suas, sicut alij ibidem molentes. In escambium autem praedicti manerij de Andeli, cum pertinentijs concessimus, & in perpetuum quietam clamauimus Ecclesiae Rothomagen. & praedicto archiepiscopo, & successoribus suis omnia molendina, quae nos habuimus Rothomagi, quando haec permutatio integre facta fuit, cum omni sequela, & molitura sua, sine aliquo retinimento eorum, quae ad molendina pertinent, vel ad molituram: & cum omnibus libertatibus, & liberis consuetudinibus, quas solent, & debent habere. Nec alij licebit molendinum facere ibidem ad detrimentum praedictorum molendinorum, & debet archiepiscopus soluere elemosynas antiquitus statutas de eisdem molendinis. Concessimus etiam eis villam de Diepa, & villam de Botelles cum omnibus pertinentijs, & libertatibus, & liberis consuetudinibus suis, exceptis elemosynis constitutis in manerio de Diepa a nobis, & antecessoribus nostris: quarum summa est trecentae, & septuaginta duae librae, quae debent solui per manum praedicti archiepiscopi, & successorum suorum his, quibus assignatae sunt. Concessimus etiam eisdem Manerium de Louiers cum omnibus pertinentijs, & libertatibus, & liberis consuetudinibus suis, cum ministerio de Louiers, saluis ad opus nostrum venatione nostra, & destructione forestae: ita tamen quod non sit in reguardo. Concessimus etiam eis totam forestam de Aliermont cum feris, & omnibus alijs pertinentijs, & libertatibus suis, sicut eam ha-

buimus. Hæc aut omnia in escābium prædicti manerij de Andeli, cum prædictis pertinentijs data habebunt Ecclesia Rothomagen. & prædictus archiepiscopus, & successores sui, in perpetuū cum omnibus libertatibus, & liberis consuetudinibus suis, sicut prædictum est. Homines aut prædicti archiepiscopi de prædicto escambio habebunt omnes libertates, & liberas consuetudines, quas habuerūt homines de Andeli dum manerium ipsum esset in manu ipsius archiepiscopi. Hæc etiam omnia, quæ idem archiepiscopus in hoc escambio recepit, vuarantizabimus nos, & hæredes nostri Eccle. Rothomagen. & prædicto Archiepiscopo, & successoribus suis in perpetuū contra oēs homines: ita quod si aliquis escambium aliquod est recepturus pro aliquo prædictorum, quæ memoratus archiepiscopus hic recepit, nos vel hæredes nostri faciemus illud escambiū, & Ecclesia Rothomagen. hæc prædicta in perpetuū pacifice possidebit. Nos aut quātū rex potest, excōmunicamus, & concedimus, q̄ incurrat indignationē omnipotentis Dei quicumq; contra hoc factū venerit. Testibus his, Huberto Cantuarien. archiepiscopo, Ioāne Vigornien. Hugone Conuentren. Sauarico Bathoniē. Henrico Bayocen. Garino Ibroicen. Lisiardo Sagien. Vuillielmo Lexouien. Vuillielmo Constantien. episcopis N. abbate sanctæ Trinitatis de Monte Rothomagen. Regino S. Vuandreg. Victore S. Georgij, N. vltioris portus, Osberto de Pratellis, N. de Augo, N. de Corneuillis abbatibus, Ioanne Comite Mauriti. Othone Comite Pictauē. Balduino Comite de Albamare, Rad. Comite Augi, Vull. Mariscallo Comite de Strigoill. Vuillielmo filio Rad. Sen. Norm. Roberto de Tume hā Sen. Andrea, Vuillielmo de humeto, Constabl. Norm. Giliberto filio Renif. Hugone Brun. Gaufrid. de Lezimaco. Vuillielmo de Rupibus, Rad. camerario de Tancarull. Vuillielmo Marcel. Rad. Teisim Gaufrido de Sai, Roberto de Harecort, & multis alijs. Datum per manum Eustachij electi Helien. tunc agentis vices cancellarij, apud Rothomagum, anno ab incarnatione Domini M C XC VII. XVI. die Octobris: anno regni nostri VIII. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij, Cancellarij vicem agentis VI. Calend. Maij: indictione I. Incarnationis Dominicæ M C XCVIII. Pontificatus vero Domini Innocentij Papæ III. anno I.

ATREBATEN. TORNACEN. ET MORINEN. EPISCOPIS, ET N. ELECTO CAMERACEN. de electionis negotio super electione præpositi Siclinien. terminando.

V M illius vicē (licet immeriti) geramus in terris, cuius virga regni virga esse dignoscitur æqtatis, delatas ad apostolatus nostri notitiā quæstiones sic nos conuenit examinatis diligentius causarū meritis iusto iudicio diffinire, quod in nostri non appareamus executione officij negligentes, & cuiq; prout tenemur, suam videamur iustitiā cōseruare. Sane licet tempore felicitis record. C. pp. prædecessoris nostri quæstio inter dilectam in Christo filiam N. nobilem mulierem vxorem quondam Philippi Comitis Flandrien. & Capitulum Siclinien. ecclesiæ, super electione præpositi fuerit diutius agitata, & super causa ipsa rescripta sæpe apost. emanassent, nouissime tamen vtriusq; partis nuncijs ad sedem apostolicam accedentes, post eiusdem prædecessoris nostri obitum suas proposuere in nostro auditorio quæstiones. Et primo quidem dilectus filius magister Egidius, præfatæ Comitissæ procurator, & nuncius pro ea taliter allegauit: Quod cum obeunte G. quon. Siclin. præpos. Siclinien. præpositura vacaret, ipsa, ad quam terra illa iure dotalitij ex dono prædicti Com. fuerat deuoluta, sicut idem Comes à longis retroactis temporibus, cum Siclinien. præpositura vacauit, in eadem ecclesia præpositum dignoscitur elegisse: vti suo iure cupiens virum idoneum, literatū, & honestum, qui non habebat alium personatū, magistrū E. in præpositū Siclinien. elegit, & ad Siclinien. ecclesiā destinauit: rogans, & postulans à canonicis eccle. memoratæ, vt ei ius suum cōseruantes illæsum, illum, quē ad eos destinauerat, recipere in præpositū nō differrent: quē cum in ecclesia canonici residentes admittere

mittere penitus recusassent, ipsa Comitissa ius suum, & electionem, quam fecerat, sub apostolica protectione constituit, & ad Romanam ecclesiam appellauit. Postea vero cum de communi assensu Capituli ecclesie memoratae fuerit interposita appellatione prohibitum, ne quis ab eis nominaretur in praepositum, nisi communi deliberato consilio, sicut in literis quorundam canonicorum eiusdem ecclesie manifeste conspicitur contineri: quinque tantum canonicorum dilectum filium Ioannem de Bitunia, qui septem alias habere dicitur praeturas, aliorum assensu minime requisito, qui erant absentes, & qui residentes in eadem ecclesia erant apud Siclinium non vocatis, nullumque assensum ipsi electioni praebentibus, in praepositum elegere, & installare: contra cuius installationem ex parte Comitissae iterato fuit ad sedem apostolicam appellatum. Verum cum causa eadem tibi frater N. Atrebaten. episcopo, & tuis coiudicibus fuisset ab apostolica sede commissa, & ab examine vestro neutra partium appellasset, praedictus Ioannes de Bitunia ignorante parte alia nuncium suum latenter ad sedem apostolicam destinavit, & se simplicem clericum Ioannem scilicet de Bitunia dolose faciens appellari, & falso significans violentiam per Comitissam Siclinien. canonicis irrogatam, & de interpositis appellationibus ab eadem Comitissa mentione non habita, se afferens electum canonice in praepositum, a praefato praedecessore nostro ad venerabilem fratrem nostrum N. episcopum, & dilectos filios N. decanum, & N. praepositum Suefionen. literas impetrauit: quibus datum est in mandatis, ut eandem Comitissam denunciarer, excommunicationis vinculo detineri, & tamdiu ab omnibus euitandam, donec ecclesiae Siclinien. & passis iniuriam de ablatis omnibus, & irrogatis iniurijs satisfaceret competenter, & de speciali esset mandato sedis apostolicae absoluta. Qui etiam sollicitè prouideret, ut si electione praepositi ad dictos canonicos ex legitimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, saepe nominatae nobili, & cuilibet laicae personae perpetuum silentium imposerent, & facerent praepositum ipsum collatae sibi canonice dignitatis, appellatione remota, pacifica possessione gaudere. Iudices autem ipsi nulla causae cognitione praehabita, vel etiam citatione praemissa, tenorem mandati apostolici praefatae Comitissae, cum suis literis direxerunt: eidem districtè mandantes, quatenus praeposito ecclesiae, & canonicis Siclinien. de illatis iniurijs cum plenaria damnorum restitutione satisfacerer competenter: scitura, quod donec quod mandauerat, adimpleret, & de speciali esset mandato apostolico absoluta, ipsam, & officiales suos, & alios bonorum Siclin. eccle. inuasores pro excommunicatis haberer: Et vobis fratres N. Torniacen. & N. Morinen. Episcopi, ut hoc denuncietis omnibus auctoritate dederunt apostolica in mandatis. Post haec vero cum praefata Comitissa ab eisdem citata iudicibus procuratorem suum ad praefixum sibi locum, & terminum destinasset, licet se excommunicatione crederet non teneri, sufficienter tamen obtulit cautionem, quod ecclesiae pareret iudicio, vel mandato, ut absolutionis beneficium mereretur. Quod cum ab ipsis iudicibus non posset aliquatenus obtinere, & usque ad productiones testium fuisset in causa ipsa processum, & iudices testes ex parte Comitissae productos admittere noluisent, mandato praedecessoris nostri minus rationabiliter inhaerentes: in quo continebatur expressum, ut si electionem praepositi ad iam dictos canonicos ex legitimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, praenominatae nobili & cuilibet laicae personae perpetuum silentium imposeret, & faceret praepositum ipsum collatae sibi canonice dignitatis, appellatione remota, pacifica possessione gaudere. Procurator eiusdem Comitissae ab eorum manifestis grauaminibus sedem apostolicam appellauit. Ipsi vero iudices nihilominus contra Comitissam sententiam protulere: à quorum sententia, sicut & prius ad Romanam fuit ecclesiam appellatum. Tandem vero dilectis filiis N. Sancti Quintini, & N. Roien. decan. & N. cantori Peronen. fuit causa eadem à Se. apostolica delegata. Quorum iudiciu, quia sicut & primi iudices praedictam Com. satisfacere volentem, absoluerunt, & testes suos admittere recusarunt: quia vnus ipsorum iudicum aduocati aduersae partis patruus, vel auunculus dicebatur, & alter cum causa ipsa sub eorum examine tractaretur, à praedicto Ioanne de Bitunia Duacen. praebende donationem recepit. Procurator saepe fatetur Comitissae

mitissæ penitus recusauit, & ab eis tanquam à suspectis, ante post sententiam sedem apostolicam appellauit. Et quoniam priores, & posteriores iudices in causa ipsa tam inordinate processerant, postulabat eadē Comitissā, vt quicquid factū esset per eosdem iudices, & in eius foret præiudicium post appellationē legitime interpositā attentatum, irritū fieret, & inane: præsertim cum cōmissio illa ad Suefsionen. iudices veritate nosceretur tacita impetrata. Econtra vero dilectus filius magister Robertus aduersæ partis procurator, & nūcius respōdebat, quod cum defuncto G. Siclinien. præposito fratres eiusdem ecclesiæ de successoris electione tractarent, & primo die non potuissent in personam idoneam conuenire: tandem prædictum I. de Bitunia, in Siclinien. præpositum vnanimiter elegerunt, & installarunt: nequid in præiudicium electionis eorum fieret sedem apostolicam appellantes. Clericus etiam Comitissæ, qui præsens aderat, nihilominus Romanam ecclesiam appellauit. Ipse autem Ioannes de Bitunia electus taliter in præpositum, omnium hominum ad præpositurā pertinentium in pace recepit homagia, & eodem die fructus præposituræ quiete habuit, & sine contradictione percepit. Præfata vero Comitissa Flandriæ cum sæpius suas literas ad Siclinien. Capitulum direxisset, vt magistrum C. clericum suum eligerent in præpositum, & non posset ab eis quod postulauerat obtinere, per se, & ministros suos ad res canonicorum, & illius, quem elegerant, & ad personas eorum manus extendit, personas male tractauit, & bona diripuit violentè. Cum autem ad venerabilem fratrem nostrum N. Remen. Archiepiscopum sanctæ Sabinæ Card. tanti excessus quæstio deuenisset, & eam, & fautores eius excommunicationis sententiam innodasset, quia tandem in manu eiusdem archiepiscopi de illatis iniurijs, & ablatis rebus promisit satisfacere competenter, ab excommunicatione extitit absoluta. Verum quia postmodum non seruauerat quod promisit, ab eodem Archiepiscopo fuit eadem sententia innodata, de excommunicatione ipsius circumpositis Episcopis literis destinatis. Cumque super his omnibus ad prædictum prædecessorem nostrum quæstio delata fuisset, ipse prædictis Suefsionen. iudicibus causam ipsam (vt prædictum est) terminandam commisit: qui secundum quod in mandatis receperant procedentes, vtriusque partis receptis testibus, cognoscentes ius electionis ad Siclinien. Capitulum pertinere, dictam electionem auctoritate apostolica confirmare, & præfata Comitissam denunciare excommunicationis sententiæ subiaccere. Cum vero præfata Comitissa nuncium ad sedem apostolicam direxisset, & de vtriusque partis assensu prædictis N. sancti Quintini, & N. Roien. decan. & G. cantori Peronen. causa eadem fuisset cognoscenda commissa ipsi auditis diligenter quæ hinc inde fuere proposita, de prudentium virorum consilio prædictorum iudicum sententiam approbare, ea auctoritate apostolica confirmantes: pro quo idem magister Robertus cum instātia supplicabat, vt quod erat per priores iudices sententiatum, & approbatū, nihilominus à secundis nostra quoque confirmaretur auctoritas, & res canonicorum, & dicti electi, quas prædicta Comitissa per se, & fautores suos occupauerat, faceremus cum integritate restitui, & de iniurijs satisfieri competenter. Nos igitur, quibus ex susceptæ incūbit administrationis officio diligere iustitiam, & odire iniquitatem, cum fratribus nostris vtriusque partis allegationes, & rescripta diligentius intuentes, cognouimus euidenter commissionem ad Suefsionen. iudices per precum mendacia impetratā, cum ipsius Ioannis suppressum fuerit nomē cuiuslibet dignitatis, & interpositæ appellationis à Comitissa, vel ab alio nulla in eis mētio haberetur, & mendax precator carere debeat impetratis. Præterea non est aliqua ratione credendum, quod idem prædecessor noster sine causæ cognitione præfata Comitissam voluerit excommunicatione notari, vel ei super iure suo perpetuum imponi silentium, cum merita causarum partium assertionē pandantur. Item ipsi iudices Suefsionen. videntur in rescriptis, quæ perspeximus discordare: cum in literis, quas posterioribus iudicibus direxere se asserant vtriusque partis receptis testibus ad sententiā processisse, & in rescripto prolata sententiæ se non vtrunque, sed ex parte canonicorū recepisse testimonia fateantur. Ex præmissis itaque,

itaque, & alijs rationibus tam priorum, quàm posteriorum iudicum inordinatas sententias cognoscentes, quicquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum ordinatum dignoscitur, vel statutum, de fratrum nostrorum consilio decernimus nō tenere: ad illum statū idem negociū reducentes, quem ante commissionem primam dignoscitur habuisse. Vt autem vtriq; parti sua debeat iustitia respondere, causam ipsam duximus secundum formam canonicam committendam. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

REMEN. ARCHIEPISCOPO S. SABINAE,
de eodem argumento.

SICVT officij nostri debitum, & sollicitudo requirit, iuste prolatas sententias apostolico munimine roborare, sic eiusdem officij ratione compellimur eas, super quibus inordinate processum esse dignoscitur, ad viam rectitudinis reuocare, & irritare penitus, quæ videntur contra sanctiones canonicas attentata. Sane cum inter dilectam in Christo filiam N. nobilem mulierem quondam vxorem Philippi Comitis Flandren. & Siclinien. Capitulum super electione Siclinien. præpositi olim quæstio suborta fuisset, & super causa ipsa, quamplures cōmissiones à sede apostolica emanassent, nouissimæ vtriusq; partis nuncijs in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis, & vtriusque partis rescriptis, & allegationibus diligenter inspectis, de fratrum nostrorum consilio quicquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum à sede apostolica obtentatum ordinatum dignoscitur, vel statutum, decreuimus non tenere: ad illum statum idem negocium reducentes, quem ante commissionum literas dignoscitur habuisse. Volentes igitur vtriq; parti (prout tenemur) in sua iustitia prouidere, causam ipsam de nuncijs vtriusq; partis assensu tuæ duximus experientiæ committendam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ad tuam præsentiam partibus conuocatis, solum Deum habens præ oculis. Qui iustitiam diligit, & affectat, omni personarū acceptione seposita, audias quæ hinc inde proposita fuerint diligenter, vt causam eandē appellatione remota, decidas, faciens quod decreueris per censuram ecclesiasticam, à partibus firmiter observari. Testes cogantur appellatione remota. Nullis literis obstantibus præter assensum partium &c. Datum Romæ apud S. Petrum III. Calend. Maij.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, NE IN LAESIONEM
aliarum ecclesiarum nouam capellam adificare pergat.

QVANTO personam tuam sinceriori charitate diligimus, tanto maiori dolore turbamur, quoties ea de tuis audiuius operibus, quæ pontificali derogant honestati. Cum enim Cantuarien. Ecclesia, cui præesse dignosceris inter Anglicanas ecclesias celebris habeatur, & inter alias consueuerit religione florere, nos, & fratres nostri graue, & molestum gerimus, quòd sicut dilecti filij nostri N. Prior, & conuentus eiusdem ecclesiæ humili nobis conuestione monstrarunt, tu ad ipsius desolationem ecclesiæ satagis multipliciter, & laboras in constructione nouæ capellæ de Lamche, contra prohibitiones felicitis recordationis Urbani, & Clementis Romanorum Pontificum, bonæ memoriæ N. prædecessori tuo factas post appellationes multiplices ad sedem apostolicam interpositas in magnum Cantuarien. ecclesiæ præiudicium propria temeritate procedens, & de bonis eiusdem ecclesiæ canonicos instituens: in eadem A. cuius si quidem constructione capellæ, si cam, quam debes Roma. Ecclesiæ reuerentiam, & obedientiam exhiberes, & commissæ tibi ecclesiæ prouisionem, & sollicitudinem gereres, quam teneris tibi, & honori tuo melius consulens penitus destitisses, nec super eo procedere studuisses, quod prædecessori tuo sic districtè cognosceres à S. apost. interdictum. Cum igitur diminutionem Cantuariensis Ecclesiæ, sicut nec debemus, nolumus aliquatenus sustinere, prædictorum prædecessorum nostro-

nostrorum vestigijs inhaerentes, de fratrum nostrorum cōsilio fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus omni mora, & excusatione postpositis (si etiam ab ecclesia tua absens fueris) aliquatenus nō obstante, quicquid post appellationes tam tempore prædecessoris tui, quàm tuo, ad sedem apostolicam interpositas, vel inhibitiones antecessorum nostrorum in opere actum capellæ dignoscitur memoratæ, infra triginta dies post susceptionem præsentium tuis expensis non differas demoliri: in irritum prorsus reuocans, & deducens quicquid de instituendis canonicis, & alijs, circa capellam ipsam factum est, vel enormiter innouatum. Clericos præterea, qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas diuina officia celebrarunt, tamdiu ab officio, & beneficio teneas pro suspensis, donec super hoc satisfecerint competenter vniuersis operibus demolitis, quæ apud eandem capellam facere præsumpsere, & vniuersa quæ post appellationem in prædictorum fratrum sunt attentata grauamen, in exeniorum videlicet ecclesiarum & aliorum inuasionem, quæ ante appellationem habuerant, in statum pristinum appellatione remota reducas: sententias excommunicationis, & interdicti, quas in quosdam ipsorum fratrum temere diceris promulgasse, publice nuncians non tenere, ac decætero circa statum ipsius monasterij cōtra prohibitionem nostram huius occasione negocij non præsumas aliquid innouare: illicitos inuasores villarum, possessionum, & reddituum prædictorum fratrum vsque ad satisfactionē idoneam vinculo excommunicationis alstringens. Si vero (quod non credimus) mandatum nostrum infra statutum terminū neglexeris, vel distuleris adimplere, quia iustū est vt ei obedientia subtrahatur, qui sedi apostolicæ negligit obedire, venerabilibus fratribus nostris suffraganeis tuis per scripta nostra mandauimus, vt tibi reuerentiam, seu obedientiam non impendant. Quod si forte ab eis, vel eorum aliquo contra prohibitionem nostram tibi feceris aliquam obedientiam, & reuerentiam exhiberi, scias te ex tunc ab episcopali dignitate suspensum, & tamdiu ipsi sententiæ subiaccere, donec satisfactorius de contemptu te nostro conspectui repræsentes. Non autem distinguimus vtrum in loco à nostris prædecessoribus interdicto, vel alio in prædictæ cōstructione capellæ, & canonicorum institutione processeris in Ecclesiæ Cantuarien. præiudicium, & grauamē eadem contradictionis causa durante, nisi quod ex hoc magis credimus eidem ecclesiæ derogari, quod in remotiori loco prior fabrica est translata. Datum Romæ apud S. Petrum.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum vniuersis Suffraganeis Cantuarien. Ecclesiæ.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS AD QVOS LITERAE ISTAE
peruenerint, meretrices ducere in vxorem piū & meritorium est.

Cap. Inter
opera de
sponsal. &
matrim.

INTER opera charitatis, quæ imitanda nobis auctoritate sacræ paginæ proponuntur, sicut euangelica testatur auctoritas, non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare, ac præsertim mulieres voluptuose viuentes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, vt castè viuant ad legitimi thori consortium inuitare. Hoc igitur attendētes præsentium auctoritate statuimus, vt omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores, quod agunt in remissionem proficiat peccatorum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum tertio Calend. Maij, pontificatus nostri anno primo.

ABBATI CLVNIACEN. OMNES ALIENATIONES BALMENSIVM
monachorum reuocantur: & ipsi Abbati Cluniacensi subiiciuntur.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud, Assensu. Venditiones, & alienationes, quæ factæ sunt ab excommunicatis, & rebellibus monachis Balmen. Ecclesiæ Cluniacen. apostolica auctoritate subiectis, irritas penitus nunciamus: districtius inhibentes, ne quis eis sub prætextu cuiuslibet obligationis aliquid credere, vel in aliquo obedi-

obedire præsumat. Præterea feudatos, qui Balmen. ecclesiæ fidelitatis iuramento tenentur, ab illa fidelitate quantum ad hoc, vt monachos illos contra iurisdictionem Cluniacen. monasterij tueantur, decernimus absolutos. Volumus autem, atq; præcipimus, vt tibi vel nuncijs tuis fidelitas ab eisdem feudatis, & obedientia debita nomine Balmen. monasterij impendatur. Nulli ergo, &cæt. Datum Romæ apud sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPO BISUNTIN. ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT CLUNIACENSIBUS ad corrigendos Balmeneses & subiiciendos auxilio sunt.

VM Balmen. monasterium cum omnibus pertinentijs suis ex culpa, & delicto monachorū eiusdem coenobij Cluniacen. ecclesiæ apostolica sit auctoritate subiectum, quia eiusdem monasterij monachi præceptis apostolicis inobedientes & ecclesiæ Cluniacæ. rebelles existūt, dilectis filijs Comitibus, & Baronibus per Bisuntin. prouinciā constitutis, dedimus nostris literis in mādatis, vt monachis ipsis rebellibus, & excommunicatis, exclusis, qui in terris eorū domos habent monasterio Balmen. subiectas, ipsos cū apenditijs suis à Cluniacen. ecclesia faciant potestate sibi concessa pacifice possideri. Et super hoc venerabili fratri nostro Matisconen. Episcopo per scripta nostra mandauimus, vt Comites, & Barones ipsos (si mandatū nostrum neglexerint adimplere) ad hoc per excommunicationis sententiam in personas, & interdicti in terras eorum de nostra fretus auctoritate, cessante appellatione cōpellat. Quo circa fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam, quam dictus Matisconen. episcopus in Comites, & Barones memoratos, & terras eorundem tulerit, obseruetis, & faciatis appellatione remota per vestras dioceses inuiolabiliter obseruari. Datum Romæ apud S. Petrum.

EPISCOPO, ET PRIORI S. PETRI MATISCO-
nen. eiusdem argumenti.

NAV DITAM seruitiam Balmen. monachorum, quam olim in magistrum O. ecclesiæ Rom. nuncium præsumpserunt iidem monachi nequiter exercere, discretionis vestræ forte credimus non ignotam, cum ex ipsorum nequitia, & pœna, quam exinde sustinuisse noscuntur, id iam peruenisse credamus ad exterarum regionum. Sane sacrosancta Romana Ecclesia, quæ ecclesiarum omnium caput est, & magistra, licet semper consueuerit iuxta Prophetam misericordiam, & non iudicium exercere, tamen quia ex offensa illorum honor prædictæ ecclesiæ lædebatur, maxime cum factum fuerit in aperto, ne alijs præberetur materia similia perpetrandi, & ipsi de impunitate possent quomodolibet gratulari, in ipsos iuxta excessum eorum sententiā promulgauit. Cum enim Balmen. Monasterium per fratres inibi congregatos odore bonæ opinionis, & religionis decore florere debuerit, quia veterem hominem cū suis actibus sequebantur in peccatis eorum, diabolo suadente contabuit. Vnde tam in spitualibus, quàm temporalibus miserabiliter fuerat imminutum. Cæterum cum placuit altissimo, vt tantis malis finem imponeret, & locum ipsum ad suum seruitium misericorditer reuocaret, facies eorundem fratrum implere ignominia voluit, vt per hoc suum nomen inquirerent, & ad viam rectitudinis inuiti etiam remanerent. Inde est, quòd felicitis recordationis Eugenius Papa prædecessor noster prædictum Balmen. monasterium cum omnibus pertinentijs suis Cluniacen. Eccle. subdidit, & ab ea in perpetuum statuit possidendum: quod tam ipse, quàm felicitis recordationis Urbanus, & Cœlestinus prædecessoris nostri priuilegiarum suorum munimine confirmarunt. Verum quia eiusdem monasterij monachi venerabilis fratris nostri N. Bisuntin. Archiepiscopi (sicut dicitur) fauore subnixi, præceptis apostolicis inobedientes, & Ecclesiæ Cluniacen. rebelles existunt, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus prædictos monachos, si ad cōmonitionem vestram Cluniacen. Ecclesiæ obedire noluerint, auctoritate no-

te nostra nuncietis excommunicationis sententiæ subiacere, & faciatis tãquam excommunicatos ab omnibus arctius euitari. Vbertum insuper, & Leobaudũ, & alios, si qui forte munus absolutionis obtinuere, ab apostolica sede, atq; Hay. dictum priorem Iusanen. monasterij, quãdiu Cluniacen. Ecclesiæ inobedientes extiterint, sublato appellationis obstaculo, eiusdem excommunicationis vinculo astringatis. Volumus præterea si quid per eos contra dictorum priuilegiolorum tenorem in præiudicium Cluniacen. Eccle. à sede apostolica fuerit impetratum quomodolibet, nullius penitus existere firmitatis. Quod si ambo, &cæt. tu frater episcopo &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum.

PRÆPOSITO, ET FRATRIBVS S. IVENCI DE PAPIA,

vt Carnelum clericum recipiant in canonicum

PLERVNQVE contigit, vt intentionem suam ad inuentionibus, & suggestionibus falsis ita pallient petitores, quod auditor beneuolus ad impendendum quod postulant seductus, fraudulentis persuasionibus inclinatur. Veruntamen apostolicæ sedis auctoritas, si quando taliter comperit se delusam, in auctori pœnam, fraudis, & malitiæ suæ commenta retorquet, & illi paterno affectu prouidet, in cuius grauamen credebantur & iniuriam introduci. Hoc autem ea ratione inducimur, quia vos receptis literis, & precibus felicitis memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri pro receptione dilecti filij Carnel. clerici nuntium proprium ad ipsius præsentiam direxistis, falso ei per ipsum (vt apparet ex sequentibus) suggerentes, quod ecclesia vestra tam onere paupertatis, quàm clericorum numero prægrauata non sufficeret illum admittere, nec posset ei nullatenus prouidere. Cumq; per dilectum filium nostrum Hug. tt. sancti Martini presbyterum Card. quem super hoc dederat auditorem, auditis grauaminibus, quibus vos premi falso id nuntius assererat, essetis ad tempus à iam dicti petitione clerici benignius absoluti, vos in elusionem mandati sui sex in vestrum cõsortium admistis: nec grauauit vos senarius numerus, quos ad interuentum ap. sedis vnus receptio irrationabiliter molestabat. Quia igitur ex hoc facto satis manifeste apparet, qd contra preces apo. sedis doli, & astutiæ clypeo vos armatis nolumus quod absolutio memorata prædicti clerici receptionem impediatur, quam fraudulenta, falsaq; suggestio procurauit. Cum omnino fuerit suggestioni vestræ contrarium, quod per vos postmodum in sex canonicorum receptione fecistis. Ideoq; discretionis vestræ per ap. scripta mādamus, atque præcipimus, quatenus iam dictum C. clericum non obstante absolutione per surreptionem obtenta, ob reuerentiam beati Petri, & nostram, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, in fratrem vestrum, & canonicum liberaliter assumatis: stallum in choro, locum in Cap. & beneficium sicut vni ex alijs canonicis ei sine difficultate qualibet assignātes. Alioquin noueritis nos dilectis filiis magistris M. Præposito canonice Gualteri subdiacon. nostro Martin. & Opizo canonicis S. Michaëlis maioris Papien. nostris literis districtius iniunxisse, vt inquirent super præmissis diligentius veritatem: & si rem nouerint ita esse, vos ad receptionem eius, & ad assignationem beneficii sublato appellationis obstaculo ecclesiastica districtione cõpellant: quoslibet, qui mandato apost. se duxerint opponendos, eadem districtione compescantes. Non enim est verisimile, quod tunc vnus tantum receptio vestram grauasset ecclesiam, quæ grauata in ampliori numero non apparet. Datum Romæ apud S. Petrum XIII. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

Scriptum est illis super hoc.

BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO, QVOD EPISCOPOS AD
aliam ecclesiam transferre absq; licentia Papa non liceat.

NE si vniuersis vniuersa licerent par videretur in singulis iurisdicção singulorum, & ex hoc Petri nauicula sine remige fluctuaret: Dominus noster eam ad humani corporis similitudinem figurauit, ponens Ro. Eccl. caput

caput eius, & ad suum, & ipsius obsequium cæteras secundum varia officia dignitatum ei pro membris adaptans, non ut omnia membra eundem actum haberent, sed dum permanerent in vnius corporis vnitatem: sic ad implendam legem Christi, alter alterius onera supportaret, ut capiti suo, in quo est plenitudo sensuum, suis vicibus deferrent, nec eius sibi officium alicuius præsumptionis audacia usurparent. Huius autem Domini, & magistri omnium magisteriū S. patres diligentius attendentes, maiores eccle. causas, utpote cessiones episcoporum, & sedium translationes sine apo. sedis licentia fieri vetuere, ut ea, quæ sola obtinet plenitudinē potestatis, de his disponderet: nec liceret alicui de episcopatu ad episcopatum sine ipsius auctoritate transire. Quod venerabilis frater noster Turonen. Archiepiscopus minus quàm honori suo expediret, attendens, posuit quodammodo sedem suam ad aquilonem, & pacis thalamum violauit, magistrum V. de Chymeleio, qui in Abricen. Ecclesia electus fuerat, & per Metropol. suum postmodum confirmatus, in ea diutius ministrauerat in Andegauen. Ecclesia transferre præsumens, & in ipsa episcopum propter auctoritatem sedis apostolicæ consecrare: cum dubium esse nō debeat, quod post electionem, & confirmationem episcopatus Abricen. sacramentali coniugio fuerit alligatus, ac propter hoc, secundum Apostoli verbum, quærere solutionem non debuit, nisi tantum ab eo, quem illius constat esse vicarium, qui dicit in Euangelio: Quod Deus coniunxit, homo non separet. Vnde idem quoq; magister de Chymeleio huius non est credendus præsumptionis immunis, qui sponte passus est taliter se transferri. Ne igitur tanta præsumptio remaneat impunita, & ex hoc accrescat alijs audacia delinquendi, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, licet hoc factum videatur esse notorium, quod etiam ipsius archiepiscopi nuncij non præsumpsere in nostra præsentia diffiteri: ad abundantiorē tamen cautelam inquisita diligētius veritate (si verum est, quod asseritur) dictum archiepiscopum à confirmatione, & consecratione Episcoporum: memoratū vero V. à pontificalis officij executione, donec super hoc aliud statuamus, omni contradictione, & appellatione cessante, auctoritate nostra suspendas: inquiras præterea sollicitius veritatem, si venerabilis frater noster N. Rothomagen. Archiepiscopus dictum V. ut sic transiret, absoluit, quāuis hoc ipsum non videatur aliqua posse tergiversatione cœlari: cum ipsius nobis literæ fuerint præsentatæ, per quas eum liberum & absolutum ad regimen Andegauen. Ecclesiæ trāsmittebat, & si præmissis veritas suffragatur, eundem archiepiscopum pari pœna cum alio percellere non omittas, ne sit immunis à pœna, qui non est alienus à culpa. Sicut enim aliorum iura volumus illibata seruare, sic iura nostra nolumus violari, cum charitas exigit ordinata, ut post Deū primo nos ipsos, ac deinde proximos diligamus. Illud autem in defensionem erroris, & excusationem excessus, nemo debet inducere, quod sanctæ memoriæ Pelagius Papa constituit, inquiens inter cætera: Si consecrandi episcopi negligentia prouenerit, ut ultra tres menses ecclesia viduata constet, communionē priuetur, quousq; aut loco cedat, aut consecrandus se offerre non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat, immo Metropolitanus suo iudicio cedat, cum recte intelligenti dubium esse non debeat, quin in alio casu loquatur, ne forte quod est statutum ad pœnam, trahatur ad gratiam, si per hoc Metropolitano liceret eum, quem electum in Episcopum confirmauerat, ut ad maiorem episcopatum transiret absolvere. Sed & huiusmodi cessio, quæ potius est dicenda deiectio, non sit sine Romani Pontificis concessa licentia, cuius finis nemini licet excedere, qui per illam cōstitutionem Metropolitanis indulget, ut eos qui consecrari contempserint post præfinitum tempus, ex illius cōstitutionis licentia possint deijcere, ut nusquam decætero valeant consecrari. Nec dicitur eccle. viduata, quasi sponsus non habeat, sed quia cū sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Ne vero nouum aliquid super hoc statuere videamur, quod cōtra venerabilem fratrem nostrum N. Patriarcham Antiochenum, & L. Tripolitanum di-

Etum Episcopum in simili casu sedes statuit apostolica, præsentibus literis fideliter duximus exprimendum. N. Antiocheno Patriarchæ, &c. Cum ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus non ster indulgit, canonica postmodum manauerint instituta continentia maiores ecclesiæ causas esse ad sedem apostolicam perferendas, ac per hoc translationes episcoporum, sicut depositiones eorum, & sedium mutationes ad summum apostolicæ sedis Antistitem de iure pertineant, nec super his præter eius assensum aliquid debeat attentari, miramur non modicum, & mouemur, quod tu prædecessoris tui exempla secutus, qui motu propriæ voluntatis Mamistan. in Tarsen. dicitur transtulisse. La. quondam Apamien. electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti, ne tibi suffecit dicti prædecessoris tui præsumptionem solummodo imitari, immo etiam iniuriam nostram ipsius transgressus excessum, nouo quodam promotionis genere paruificasti maiorem, & magnū quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum, immo potius de archiepiscopare præsumens: cum dictus prædecessor tuus dictum archiepiscopum de Tharsen. eccle. in ecclesiam transtulit similis dignitatis: licet enim dictus L. nondū fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia, quantum ei licuerat, ministrarat, sicut ipsius relatione nobis innotuit: qui se Valenien. Episcopum, cum in nostra esset præsentia constitutus, asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab episcoporum cōfirmatione duximus suspendendum, quousque super hoc aliud statuamus. L. dicto Tripolitano Episcopo. Cum ex illo &c. vt suprā, vsque ad verbum mouemur. Quod cum in Apamien. Ecclesia in archiepiscopum fuisses electus, & confirmatione suscepta, quantum tibi licuerat archiepiscopalia ministrasses, sicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud sedem apostolicam constitutus, venerabilem fratrem nostrum N. Valenien. Episcopum confessus es confirmasse, in Tripolitanum te trāsserri fecisti nouo quodam promotionis genere, non promotus, sed potius minoratus. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tātus excessus relictus fuerit impunitus, te ab executione pontificalis officij duximus suspendendum, donec super hoc aliud statuamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Maij.

EPISCOPO, CANTORI, ET MAGISTRO P. DE CORBOLIO PARISIEN.
canonico, vt N. in canonicatu Tornacensi per illos defendatur.

CONFIRMATIONIS nostræ manum in his, quæ per prædecessores nostros non sine maturitate consilij nouimus instituta, nec non & ex eorum auctoritate pariter, & mādato sortita sunt, effectus debiti complementum non tantum libēter apponimus, verum etiā in eos, qui ad institutiones huiusmodi eludendas in contradictionis & rebellionis aculeum erigūtur, grauiter (sicut tenemur) insurgimus ad vindictam: vt sic rebellium, & superbiorum contumacitas elidatur, & ecclesiæ Romanæ institutio, submoto cuiuslibet temeritatis obstaculo, sua gaudeat libertate. Tenor siquidem literarum dilecti filij H. decani Parisien. quas felicitis recordationis C. papæ prædecessori nostro tanquam nobis directas accepimus, nos instruxit, quod mortuo in vrbe bonæ memoriæ magistro Henrico de Sognies canonico Tornacen. ecclesiæ, præbendam eius directo filio Bernardo clerico de insula de sedis apost. benignitate concessit, eūq; de ipsa per annulum propria manu inuestiens, præbendam ipsi cōfirmavit eādem: super quo tam venerabili fratri nostro N. Tornacen. episcopo, quā dilectis filiis N. decano, & Capitulo Tornacen. districtè præcipiendo mandauit, vt factum suum in hac parte irrefragabiliter obseruantēs, præfatum Bernardum in suum canonicum admitterent, & in fratrem: inhibens etiam illis, ne ad præbendam illam aliquem alium in fratrem assumerent. Scripsit tam præfato decano, quā bonæ memoriæ P. cantori Parisien. cum districtione præcepti,

peti, ut eis in huius mandati executione cessantibus, ipsi auctoritate apostolica suffulti, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, quæ præmissa sunt exequi non tardarent: atque ipsum in possessione præbendæ illius corporaliter inducentes, facerent eum nihilominus possessione quietæ, & integra fructuum perceptione gaudere. Eos insuper, qui institutioni eius, ac inuestituræ tam sollemniter factæ seducerent opponendos, per distractionem ecclesiasticā, sublato appellationis obstaculo compescētes, si quid forte interim in ipsius clerici præiudicium de illa fuisset præbenda statutum, penitus irritarent. Verum memoratus Decanus, sicut ei de ipsius rescripti auctoritate licebat, solus executioni horum diligenter insistens, non semet, sed sæpius suis literis destinatis eo ordine, quo decebat, episcopum, & Capitulum attentè cōmonuit, ut præceptum apostolicum quamtocius adimplentes dictum B. qui de præbenda Tornacen. vacante per manum apostolicā, sicut dictum est, inuestituram acceperat in choro, & in Capitulo tam liberaliter, quàm libenter admitterent, & præbendæ fructus ex integro absque omni difficultate cōferrent. Episcopus vero, licet sæpe tam literis, quàm viua voce cōmonitus, ab eo (ut decuit) semper exhibuit se rebellem, nullatenus volens institutioni apostolicæ cōsentire. Sed tamē Parisijs veniens, cum prædictus B. vehementer instaret, præsentē te frater episcopo, necnon & dilecto filio N. abbate) sanctæ Genouesæ procuratore ipsius episcopi Tornacen. cum multis alijs religiosi, & honestis personis, post multas altercationes, & rationes hinc inde propositas de cōmuni consilio magistrorum prudentium, & iurisperitorum, qui uocati ad litem conuenerant decidendam, cum allegationes prædicti episcopi nullam vim, aut vigorem haberent, sæpe fatum B. auctoritate apostolica sententialiter in corporalem præbendæ illius possessionē induxit: eo modo laboras, quod decanus ipse, totumque Capitulum Tornacen. eundem clericum in fratrem, & canonicum suum cōmuniter receperunt, & adhibitis solennitatibus, quæ debent in admittendis canonicis adhiberi, stallum in choro, & locum in Capitulo ei libenter assignarunt: ita quod statim, & deinceps, sicut & reliqui iuxta consuetudinē ecclesiæ, plena, & integra perceptione fructuum est gaudens. Et ut mandatum apostolicum ex ordine cōpleretur, idem executor quicquid circa Huluinum ipsius B. aduersarium, vel alium ab episcopo, vel quolibet alio forte fuisset in eius præiudicium attentatum, cum ipso Capitulo Tornacen. penitus irritauit, solo Episcopo in sua rebellione contumaciter perdurante. Nos igitur quod ab eodem decano auctoritate apostolica prouidē super his omnibus est statutum, debitum volentes effectum sortiri, discretionē vestræ per apostolica scripta mādamus, & districte præcipimus, quatenus si idem episcopus, vel Huluin. siue alius prænominatum B. canonicum Tornacen. super illa præbenda, quam ipse tam sollemniter est adeptus, post monitionem vestram duxerint impetendum, aut possessionem præbendæ qualibet occasione turbendam, eos per seueritatem distractionis ecclesiasticæ omni cōtradictione, & appellatione cessante compescere nullatenus omittatis: nihilominus faciētes, ut prænominatus episcopus suum in hoc velit adhibere consensum. Nolumus enim (sicut nec fieri conuenit) ut apost. sedis institutio tam sollemniter celebrata, & tot, tantorumque virorum approbationibus, & sententia vnanimi roborata, temeritate, seu cōtradictione quorumlibet infirmetur, aut factum, quod de tanti consilij maturitate, ac prouida consideratione processit in recidiuæ quæstionis scrupulum relabatur. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &c. Quod si omnes, &c. Tu frater episcopo cum eorum altero &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum III. Calend. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

LAMECEN. EPISCOPO, ET G. MONACO QUONDAM EPISCOPO LAMECEN. & Priori de ecclesiola, ut causam inter Bracaren. Archiepiscopum & canonicum S. Martini de Castro, de exemptione institutā desiniant.

VM venisset olim ad apostolicam sedem N. canonicus sancti Martini de castro, nobis exposuit, quod bonæ memoriæ N. quondam Bracaren. Archiepiscopus de consilio fratrum, & canonicorum suorum assensu,

Illustris quoque Portugal. Regis A. & vxoris eius M. Reginae precibus inclinatus, ecclesiae sancti Martini de Castro priuilegium exemptionis indulsit, & eam ab omni iure episcopali prorsus absoluit: propter quod possessionem quadam in villa de Molas, & duo casalia in terra de Regaldos, ex quibus tantundem, vel eo amplius percipiebat ecclesia, dictus archiepiscopus in recompensatione accepit, sicut in priuilegio continetur, quod per sedem apostolicam fuit postmodum confirmatum: ita quod eadem ecclesia, ecclesiae Romanae certum censum annis singulis exhiberet. Verum e contra venerabilis frater noster N. archiepiscopus Bracaren. asseruit, quod eadem ecclesia, cum adhuc parochialis existeret, & postmodum cum per I. quondam Bracaren. archiepiscopum facta esset canonica regularis, iura episcopalia Bracarē. ecclesiae persoluebat. Tandem vero canonici eiusdem ecclesiae dicto archiepiscopo duo casalia conferentes, relaxationem iuris episcopalis pro parte quadam impetrarunt ab eo. Sed dissensione postmodum super hoc exorta, idem canonici casalibus, praedictis receptis, iura episcopalia memorato archiep. & successori eius diutius persoluerunt. Adiecit etiam idem archiepiscopus, quod ipse ab eadem ecclesia, sicut ab alijs monasterijs Bracaren. diocesis iura parochialia, & procuraciones annuas aliquam diu recepisset: quae cum sibi praesumpsisset postmodum denegare, post primam, secundam, & tertiam commonitionem suspensionis in Priorem, & in monasterium interdicti sententiam promulgauit, ac postmodum tam Priorem, quam conuentum, quia sententiam ipsam seruare nolebant, excommunicationi subiecit. Cumque postmodum coram dilecto filio G. sancti Angeli diac. Car. qui tunc in partibus illis legationis officio fungebatur, quaestio super hoc fuisset aliquandiu agitata, & tandem venerabili fratri nostro N. Priori sanctae Crucis ex ipsius delegatione commissa, pars aduersa lite pendente ad apostolicam sedem accedens, veritate tacita confirmationem praedicti priuilegij impetrauit. Allegabat etiam idem archiepiscopus ex priuilegio taliter impetrato nullum debere sibi praedictum generari, & se ante omnia debere restitui: cum cum iure consueto Prior, & canonici auctoritate propria spoliassent. Quia vero nobis ad plenum non constitit de praemissis, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis, audiat hinc inde proposita, & quod iustum fuerit inter eos appel. postposita statuatis, & faciatis quod decreueritis auctoritate nostra firmiter obseruari. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPO MEDIOLANEN. VT CANCELLARIAM DIGNITATEM in ecclesia Mediolanensi vacantem, subdiacono Pontificis conferat.

IN his, quae non solum ad spiritualia, verum etiam ad saecularia pertinent, te credimus adeo eruditum, ut satis inter bonum, & malum discernere debeas, & agnoscas, quibus inter deuotos, & fideles tuos ad maioris renumerationis stipendia tencaris. Vnde (quod absit) tanto maiori appareres reprehensione notandus, si merita tuorum bene viuientium absque remuneratione debita sub dissimulationis oculo pertransires, quanto minorem in his excusationem tuam prouidentia circumspectionis admittit. Sane si velles etiam diffiteri non posses, quantum dilectus filius Henricus Subdiaconus noster pro te tam apud sedem apostolicam, quam alias fideliter laborauerit, & deuote, pro quo tanto confidentius preces nostras pro ipso tibi duximus porrigendas, quanto iustiori causa, quae ad id efficaciter nos inuitat, ipsas credimus adiuuari: cum eas, quas tanquam primitias tibi dirigimus, apud te mereri speremus audientiam cum effectu, & si etiam secus eligeres faciendum, nulla rationabilis tibi excusatio superesset, ad prouisionem dicti subdiaconi congrua oportunitate se temporis ingerente. Inde est, quod cum, sicut audiuius, Cancellariae dignitas per annum, & ultra, iam in ecclesia Mediolanensi vacauerit, licet iurisdictio conferendi eam ad nos iuxta Lateranen. statuta Concilij pleno iure sit deuoluta, cum nec per te infra sex menses, nec per Mediolanen.

Capi-

Capitulum, infra sex alios fuerit ordinata. Nos tamen tibi tanquam fratri charissimo deferre volentes, deuotionem tuam rogamus affectuosius, & moneamus, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, quatenus eidem subdiacono, qui tam per se, quàm per consanguineos suos, tibi, & ecclesiæ tuæ plurimū esse poterit fructuosus, & ad ipsius executionem officij probatur idoneus, quem nos etiam quadam prærogatiua speciali diligimus, dictam Cancellariam sine cuiuslibet difficultatis obstaculo, tam nostrarum precum intuitu, quàm ipsius meritorum, & probitatis obtentu, non differas assignare: ita, vt ipse in hoc bonitatis tuæ dulcedinem valeat experiri, nosq; in nostrarum exauditione precum tuæ probare possimus deuotionis affectum. Quod si postquam literas nostras receperis ad eludendum mandatum nostrum in præiudicium iuris canonici, quod nobis cōpetit ex Lateran. statuto Concilij, de ipsa Cancellaria (quod non credimus) aliquid duxeris statuendum, nos id irritum decernimus penitus, & inane: sicq; (auctore Domino) faciemus idem mandatum efficaciter adimpleri, quod ad consumationem præsentis negocij, quæ de ipso non fide inceptimus, finis congruus subsequatur. Datum Romæ apud S. Petrum.

EPISCOPO, ET CLERO PLACENTIN. VT PALAVICINVM
compellat ad restituendum ablata Cardinali S. Mariae.

VI monitis acquiescere nolunt, & mandatis apostolicis obedire, nec ad obediendum minus etiam inducuntur, canonicæ seueritatis in se debent experiri rigorem, vt effectus ab eis obtineat, quod interminatio non potuerat obtinere. Sane cum olim consulibus, & populo Placentinis dederimus in mandatis, vt V. Palauicini filium, & socios, ac fautores iniquitatis ipsius commorantes, in vestro districtu ad restitutionem eorum, quæ dilecto filio nostro P. Sanctæ Mariæ in via lata, diacono Card. cum de prouincia legationis suæ rediret, violenter abstulerant, tradita sibi potestate compellerent: alioquin Ecclesiam Placentinam subijceremus Ecclesiæ Rauennati: ac si nec sic mandatis apostolicis obedirent, episcopali dignitate tam Placentin. quàm Parmen. ecclesiam priuaremus: quia quod mandabatur adimplere hæcenus distulerunt, ne mendacij arguamur, recedere non possumus à tramite veritatis, aut non concludere in effectū quæ prædiximus cōminando. Ea propter eorum contumaciam attendentes, præsentiam auctoritate de consilio fratrum nostrorum statuimus, vt nisi infra quindecim dies post receptionem præsentium mandatum, quod per alias eis literas fecimus, curauerint adimplere, Ecclesia Placen. Eccle. Rauennati subiaceat: & vos venerabili fratri nostro N. Archiepiscopo Rauennati respondeatis, & ipsius nō præsumatis mandatis, & admonitionibus contraire, donec nobis, & eidem Card. plenarie fuerit satisfactum, tam Placentin. quàm Parmen. Ecclesiam episcopali dignitate (dante Domino) priuaturi, si nec sic nobis fuerit plenarie satisfactum. Ideoq; per apostolica vobis scripta mādamus, & districtè præcipimus, quatenus eidem archiepiscopo respondere curetis: alioquin noueritis vos officio, beneficioq; suspensos. Mandauimus autem eidem archiepiscopo, vt vos ad obediendum tibi per cēsura ecclesiasticā, & aliter (si opus fuerit) appellatione remota compellat. Nos enim sententiam, quam in vos, si contumaces fueritis, tulerit, ratam habebimus, & faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Chariss. quoq; in Christo filiæ nostræ C. Imperatrici, & tam Francorum, quàm Anglorum Regi, & nobilibus viris N. Comiti, & Baronibus Campaniæ N. Duci Burgundiæ, ac N. Comiti Maurinen. firmiter præciendo mandamus, vt bona mercatorum Placentinorum, & Parmen. qui deinceps fuerint in terra eorū inuenti, tamdiu apud se sub custodia fideli detineant, vel faciant in tuto deponi, donec nobis, & eidem Cardinali fuerit plenarie satisfactum, & ipsi quid de his facere debeant, mandatum à nobis receperint speciale. Consules etiam Placentin. nisi nobis iuxta mandatum dilecti filij G. Sanctæ Mariæ in porticu diacon. Card. apostolicæ sedis legati curauerint satisfacere & terminum, quem ipse eis ad satisfaciendum præfixerit, se nouerint excommunicationis vinculo innodatos.

tos. Mandamus autē rectoribus Lombardię, vt cōsules ipsos, & potestātē Parmen. ad sua consilia non admittant, immo eos sicut excōmunicatos arctius studeāt euitare. Scribimus quoque vniuersis archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis in Lombardia constitutis, vt si consules Placentini, vel potestas Parmen. in ciuitates, vel quasq; terras Lombardię forte deuenierit eis præsentibus, in ciuitatibus, vel terris ipsis diuina prohibeant officia celebrari. Omnes autem literas, quæ pro eorum contumacia edomanda de mandato nostro super hoc negocio sunt confectæ, eidem Card. transmittimus, eis, ad quos diriguntur, nisi infra quindecim dies post susceptionem præsentium nobis iuxta formam literarum, quas idem Cardinalis ad vos primo detulit, ad plenum satisfactum fuerit, assignandas: ei dantes firmiter in mandatis, vt te frater episcopo, & clericos Placen. ad obediendum memorato archiepiscopo, cui vos ex tunc decernimus vsque ad dignam satisfactionem esse subiectos, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellat. Quod si forte Cardinalis memoratus in terra non fuerit, venerabilibus fratribus nostris N. Mediolan. Archiepiscopo, & N. episcopo Cuman. executionē huius apostolici mandati committimus, vt ambo, vel alter eorum, si his exequendis nequiuierint interesse (sicut præmissum est) in ipsius executione apostolica fretus auctoritate procedat. Illud etiam relinqui nolumus incorrectū, quod interdictum in ciuitate, & diocesi positum non plene (sicut dicitur) obseruatur, cum auctoritate nostra prolatum fuerit, & a nobis postmodum confirmatum. Vnde vobis in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt vos illud inuiolabiliter obseruetis, & faciatis per vestram diocesim inconcussè seruari: eos qui cōtrauenire præsumperint, officio, beneficioq; suspensis, ad sedem apostolicam tu frater episcopo transmissurus. Datum Romæ apud S. Petrum XI. Calend. Maij. Pontificatus nostri anno I.

Scriptum est prædictis omnibus super hoc, iuxta quod in eisdem literis continetur.

EPISCOPO, ET CAP. PARMEN. DE EADEM RE.

QVI monitis &c. vt suprā. In eundem fere modum vsque ad verbū illud Compellerent. Alioquin Burgum sancti Domini eximeremus à iurisdictione Parmen. Ecclesiæ, quia ipsi quod mandabatur &c. vsque ad verbum illud de cōsilio fratrum nostrorum. Burgum sancti Domini ab Eccle. Parmen. vsque ad satisfactionem congruam eximimus potestate, tam vestram, quàm Placen. Ecclesiam &c. vt suprā vsque ad verbum illud satisfactum. Scribimus autem charissimæ in Christo filiæ C. Imperatrici &c. vsque ad verbū illud speciale. Omnes autem literas, quæ pro eorum contumacia &c. vsque ad verbū illud firmiter in mādatis. Vt clericos in Burgo sancti Domini cōstitutos, à iugo Ecclesiæ Parmen. absoluat, & publice tantum Ecclesiæ Romanæ teneri. Quod si forte Card. memoratus in terra non &c. vsque ad verbū illud procedat. Ideoq; per apostolica vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus cū idem Burgum sancti Domini. à vestra fuerit iurisdictione exemptum, nullam in ecclesiis, vel clericos eius exercere præsumatis decetero potestatem sub pœna excommunicationis: vobis nihilominus inhibētes, ne Huberto Palauicini filio aliquid de prouentibus Parmen. Ecclesiæ impendatis, nec eū, vel suos, vel aliquos pro eo patiamini de ipsis aliquam vsurpare, vel qualemcunq; accipere portionem: cōtra quod hactenus egisse dicimini fraudulenter. Illud etiam impunitū relinquere nec possumus, nec debemus, quod interdictum in ciuitate vestra, & diocesi positum, non plene (sicut dicitur) obseruatur, præsertim cum auctoritate nostra prolatum fuerit &c. vt suprā vsque in finem. Datum vt suprā.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO, DE EADEM RE.

QVM apud sedē apost. potestatis resideat plenitudo, non est admiratione ducendum, si pensatis subditorū meritis, nūc exaltat humiles, nunc deprimat contumaces. Sane cum ipsa mater sit omnium generalis, vt in
subli-

sublimatione humilium ad obediendum prouocet contumaces, & in contumaciam depreffione tam superbis, quàm humilibus audacia subtrahat contemnendi, & mansuetos extollit, & deponit supercilium superbiorum. Ideoq; Placentinorum contumaciam attendentes, præsentium auctoritate statuimus de fratrum nostrorum consilio, & voluntate communi, vt ecclesia Placentina ecclesiæ Rauennati subiaceat, & venerabilis frater noster Episcopus, clerus Placentin. tibi obedientiam, & honorem exhibeant, donec nobis, & dilecto filio P. sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. iuxta tenorem literarum, quas eis direximus Placentiam, satisfactionem curauerint plenariam exhibere, auctoritate tibi apostolica indulgentes, vt eos ad obediendum tibi, & respondendum (sicut superius est expressum) compellendi liberam habeas facultatem. Nos enim sententiam, quam in eos propter hoc tuleris, ratam habebimus, & faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

OVETEN. EPISCOPO, VT EX COLLEGIO CANONICORUM iterum fiat monasterium.

VM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud Effectum. Significasti siquidem nobis, quòd cum in ecclesia sancti Seruandì institutio abbatis, & monachorum ad te de iure pertineat, monasterium ipsum conuersum est in canonicam sæcularē, & cuidam clerico in beneficiū assignatum, quòd tu quantum in te fuerat emendare intendens, monasterium ipsum in priorem religionis statum desideras reuocare. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis precibus annuentes, vt ecclesiā ipsam ad debitum religionis statū reducas, instituendi ibidem abbates, & monachos, sicut ad te pertinet liberam tibi cōcedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. Non. Maij.

FRATRI RAINERIO, VT CVRET OVETENSEM EPISCOPUM à Rege Legionen. eiectum restitui.

VM venerabilis frater noster Oueten. Episcopus interdictum, quòd in regnum Legionen. apostolicæ sedis auctoritate prolatum fuerat, & ipse seruauerit, & in sua diocesi fecerit obseruari, & propter hoc de regno Legionen. exilium coactus fuerit sustinere, iustum non esset aliquatenus, vel honestum, si de receptione ipsius in absolutione regis, & regni à te, vel nullatenus vel nimis tepide tractaretur. Ideoq; discretionis tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus si iuxta formā, quam tibi dedimus, Regem Legionen. duxeris absolendum, ex debito præstitæ cautionis illi præcipias, antequam interdictum regni relaxes, vt non impediatur, quominus dictus Episcopus suæ restituatur diocesi, & tam de damnis illatis, quàm de fructibus inde perceptis recompensationem ei exhibeat competentem, & ei faciat ablata cum integritate restitui. Noueris autem nos eidem episcopo de speciali gratia concessisse, vt cum regni Legionen. relaxaueris interdictum, latam in suam diocesim interdicti sententiam, & hactenus obseruatam per se, vel nuncium suum auctoritate nostra cum tuo consilio valeat relaxare. Vnde nihilominus volumus, & mandamus, vt prædictum episcopum non impedias, quominus secundum prædictam formam per se, vel nuncium suum diocesim Ouetensem absoluat. Datum vt suprā.

TERRACHONEN. ARCHIEPISCOPO, NE INTRA SEPTENNIVM proxime vacatura beneficia conferantur, sed redditus conuertantur in vsus creditorum.

MMINET nobis ex susceptæ administrationis officio vt ecclesiarum profectibus taliter intendere debeamus, quòd ipsi in statu debito persistentes salubribus proficere valeant institutis. Sane ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quòd ecclesia tibi commissā propter beneficia

tam mansionarijs, quàm nō mansionarijs assignata, cum ipsius redditus ad hoc sufficere non valeant, iam fere ad nihilum est redacta. Volentes igitur eiusdem ecclesiæ profectibus paterna solitudine providere, fraternitati tuæ per apost. scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si vera sunt, quæ dicuntur de possessionibus ad mensam tuam pertinentibus, infra septennium nulli beneficiū de nouo assignes, nisi necessitas, vel ecclesiæ utilitas postulauerit, vt per hoc saltē respirare valeat ab onere debitorum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Maij.

PRAEPOSITO N. DECAN. ET CAP. CAMERACEN. VT A DE-
cessore suo & a se institutum recipiant in canonicum.

Cap. Propo-
sui. de cō-
cessione
præbendæ.

ROPOSVIT nobis dilect. filius Thebaldus presbyter, quòd cum bonæ mem. C. Papa prædecessor noster post preces, quas vobis pro receptione ipsius in fratrem, & assignatione præbendæ, ad donationem vestram spectantis in eccl. vestra proximo vacaturæ, eidem faciendæ porrexerat, mandatum vobis apost. destinasset, & bonæ mem.

N. decan. Remen. executorem cōcessisset eidem, decanus ipse vos in executione mandati apost. contumaces inueniens, & rebelles, ipsum de præbēda primo vacatura in ecclesia vestra, quæ ad donationē Cap. pertinent, auctoritate apost. inuestiuit: vobis præcipiens, vt eum in canonicū recipientes, & fratrem, ipsi stallum in choro, & locum in Cap. conferretis, ecclesiarum vobis introitu interdicto, si quid mandabat differretis infra triduum adimplere. Vos autem nec mādātum eius exequi voluistis, nec ab ecclesiarum cessastis ingressu, immo potius in elusionem mandati apost. causā diffugij ad eundem decanum appellastis: & cum ipse decanus morte præuentus in negotio ipso vltterius non potuisset procedere, & præbendā, quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Camera-cen. vacasset, eam alij assignastis, in eundem presbyterum excommunicationis sententiam promulgantes, quia literas eiusdem decani sibi in testimonium referuauit. Cum autem propter hoc idem presbyter ad eiusdem prædecessoris nostri præsentiam accessisset, sicut ex literis eius nobis innotuit, ipse quod ab eodē decan. factum fuerat, ratum volens haberi, collationem præbendæ factā a vobis penitus irritauit, & eundem presbyterum ab excommunicationis vinculo absolutum, de ipsa manu propria per anulum inuestiuit. Licet autem intentionis nostræ non sit inuestituras de vacaturis factas, contra canonum instituta ratas habere, qui secūdum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare, attendentes tamen, quòd idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per prædecessorem nostrum fuerat inuestitus, vtpote quæ post cassationem cōcessionis à vobis factę intelligebatur vacare, discretionī vestrę per apost. scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus amoto ab eadem præbendā quolibet detentore, eam ipso T. omni dilatione, excusatione, & app. postpositis cōferatis, & permittratis ab ipso pacificè possideri, ei stallum in choro, & locum in Cap. cum plenitudine honoris canonici assignantes: alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro N. Cathalaunen. episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt ipse id auctoritate apost. exequatur: contradictores eccle. censura cessante appellatione percellens, si vos super executione mandati nostri desides fueritis, vel remissi. Nos enim sicut nolumus iniusta præcipere, sic iniustis præceptis nolumus pati repulsam, qui prompti sumus omnem inobedientiam secundum apost. verbum vlcisci: nullis literis &c. harum tenore tacito &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

In eundem fere modum N. Cathalaunen. Episcopo.

MATTHAEO ABBATI, ET CONVENTVI S. SPIRITVS DE ARENVLIS.

ACROSANCTA Rom. Eccle. &c. vsq; ad verbū illud suscipimus. Ad iudiciū autem huius nostræ protectionis paginæ nobis, nostrisq; successoribus vnum Bizantium annis singulis exoluctis. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. Nonas Maij.

N. OXO.

N. OXOMEN. N. OSCEN. ET N. DERTVSEN. EPISCOPI, ET

causam Archiepiscopi & Capitulum Terrachonenſe contra monasterium Riupollenſe determinent.

VENIENS olim ad apostolicā sedē Vuillielmus monachus Riupollen. causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum N. archiepiscopum, & dilectos filios canonicos Terrachonen. ex vna parte, & monasterium Riupollen. ex alia super villa, & honore de centū cellis vertebatur ad quosdam obtinuit iudices delegari. Verū quoniam ipse in falsitate bullæ nostræ fuit publice depræhensus, & suspectus habetur, ne præter literas, quas à nobis obtinuit, aliquas alias sub falsa bulla in Hispaniam destinaret, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus nullis literis super hoc impetratis obstantibus, & reuocato quicquid earum auctoritate est forsitan attentatum, audiat is causam, & eam sine debito terminetis, facientes quod statueritis per censuram eccle. inuiolabiliter observari: audituri nihilominus causam, quæ inter Terrachonen. Eccle. & monasterium Riupoll. super castro de Analech vertitur, & sine canonico decisuri. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Nonas Maij.

PHILIPPO ILLVSTRI REGI FRANCIAE, CONFIRMATIONE
fæderis inter ipsum Regem, & comitem Flandriæ.

ICET ex iniuncto nobis apostolatus officio cūctorum teneamur providere quieti, & pacem inter singulos exoptare, quietem tuam, & regni tui tanto specialius conseruare volumus, & debemus, & inter magnificentiam regiam, & homines suos firmæ pacis existere fœdera, studiosius affectamus, quanto personam tuam specialiori diligimus in Domino charitate, & pacem tuam, & regni tui ad eccle. commodum cognoscimus efficacius redundare. Ea propter chariss. in Christo fili tuis iustis precibus inclinati, & petitionibus tuis quantū cum Deo possumus, gratū impertientes assensum, felicitis mem. C. Papæ prædecessoris nostri vestigijs inherentes, compositionem factam inter serenitatem tuam, & dilectum filium nostrum Baldum Comitem Flandriæ pro pace perpetuè seruanda, sicut rationabiliter facta est corā viris religiosis, & prudentibus, & scripto authentico roborata, & firmata pluribus iuramentis, & ab vtraq; parte recepta, auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem ipsius facti notitiam authenticum prædicti Comitis, de verbo ad verbū præsentibus literis apponi fecimus, & transcribi: cuius tenor talis est. Ego Bald. Comes Fland. & Hainen. notū facio vniuersis præsentibus pariter, & futuris, quod ego concessi, & iuraui Domino meo Ligio Philippo illustri Regi Franciæ, quod omnibus diebus vitæ meæ bona fide, & sine fictione ipsum iuuabo contra omnes homines, qui possunt viuere, & mori, præterquam de terra Hainen. contra Dominum meum Episcopum Leodicen. si ipse vellet inquietare Regē Franciæ, vel Rex Franciæ eum, siue cōtra Dominū Imperatorem de eadem terra, neque Regi Franciæ de huiusmodi auxilio faciendo nūquam deero, quādiu idem Dominus meus Rex Franciæ rectitudinē mihi facere voluerit in curia sua, & me facere iudicari per eos, qui me iudicare debent in curia Regis Franciæ: & hoc faciam Domino meo Regi Franciæ asscurari per iuramenta viginti hominum meorū de Hainen. quos elegerit Rex Franciæ in hunc modum. Ipsi iurabunt, & literas suas patentes Regi Franciæ inde dabunt, quod mihi cōsulent, & volent, & efficient ad posse suum bona fide, vt hanc cōuentionem teneāt Domino Regi Franciæ integrè: & quod si ab hoc resiliro, in captionem Domini Regis Franciæ ibunt Parisios infra quadraginta dies, postquam id sciuerint, vel per se, vel per submonitionem Regis Franciæ, nisi infra eōdem quadraginta dies Regi Franciæ emendatum fuerit: nec de captione Regis Franciæ exhibunt, donec illud sit emendatum, & quotiescunque me cōtinget ab hac conuentione resili-
re, toties Parisios in captione Regis Franciæ ire, & captionem ei tenere tenebuntur ad eundem modum, qui prædictus est. Eandem securitatem faciam fieri

Iuramentum comitis Flandriæ, quod præstuit Regi Gallorum.

fieri domino Regi Franciæ cōtra omnes homines à quadraginta hominum de terra mea Fland. quam modo teneo, quos ipse Rex Franciæ elegerit: & quàm cito ad me venerit per ius meum terra, quam Comitissa vxor quondam auunculi mei N. Comitis Fland. Philippi tenet nomine dotalitij à quadraginta hominum eorum illius terræ, quos Rex Franciæ elegerit, eandem securitatem fieri, & præstari faciam Domino meo Regi Franciæ. Et quicumque morientur ex his, qui hanc fecerunt Regi Franciæ securitatem, hæredes eorum eandem securitatem præstare Regi Franciæ faciam. Quicumque hominum meorum de vtraque terra prædicta huiusmodi securitatem domino Regi Franciæ noluerint, terras suas eis auferam, nec reddam, donec Regi Franciæ dictam fecerint securitatem. Et interim alios ad electionem Regis Franciæ faciam regi facere illam securitatem: ceterum dominum N. Remen. Archiepiscopum, & N. Atrebaten. & N. Cameracen. & N. Tornacen. & N. Morinen. Episcopos rogabo, & bona fide requiram, quod quotiescunque me à prædictis conuentionibus resilire contigerit, toties me excommunicent, & terram meam totam interdicto supponant, non obstante aliqua appellatione, donec id emendatum sit Regi Franciæ: & literas meas patentes tam archiepiscopo, quàm dictis episcopis dabo continentes me his concessisse, quod hanc iustitiam possint in me exercere, non obstante appellatione, si à dictis cōuentionibus resiliero: & efficiam ad posse meum, quod ipsi literas suas patentes super hoc dabunt Regi Franciæ. Ita etiam quod quicūq; successerint Remen. archiep. & memoratis episcopis ad idem faciendum super me, & super terram meam Domino Regi Franciæ tenebuntur: Dominū Papam etiam, & alios summos pontifices Domini Papæ successores rogabo, & literas meas patentes, quas tradam Regi Franciæ, quatenus domino Regi Franciæ suas super hoc confirmationis dent literas, & iustitiæ in me, & terram meā exercendæ, si ab his resiliero. Sciendum præterea, quòd Domino meo Philippo Regi Franciæ, & hæredi suo quito feudum Bolen. & feudū Gumar. & feudum Osiaci, siquid in illis feudis habeo, quæ omnia iuravi, & sigillo meo rata firmaui. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

Scriptum est autem super hoc Vuillielmo Remen. Archiepiscopo, & Suffraganeis eius, ut apost. freti auctoritate dictam compositionem faciant, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstac. per excommunicationis in personas, & interdicti sententiam in terras inuiolabiliter obseruari.

N. CISTRIEN. ET N. CLARAEVALLEN. ABBATIBVS, VT PER
*Archiepiscopum Rothomageum, post interpositam à Philippo Gallorum rege
 appellationem, attentata reuocent.*

DEFERENDVM Regi, quasi præcellenti, cum in generali testetur Apostolus, illi deferre specialiter volumus, & deferri desideramus ab alijs, quem certis nouimus argumētis, & fidei Catholicæ integritate præcellere, & inter ceteros reges in deuotionem Rom. ecclesiæ proposito persistere firmiori. Hinc est, quòd nos attendentes fidem, & deuotionem, quam charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris, non solū circa Rom. ecclesiam, verum etiā circa ecclesias vniuersas, quasi ex liberalitate innata creditur exhibere, de venerabilis fratris nostri N. Rothomagē. archiepiscopi discretione miramur: quia (sicut audiuiamus) cum idem rex super facto Andeliaci ab ipso Archiepiscopo, tanquā à suspecto iudice appellarit, ne aliquid posset in eius præiudiciū generari: nihilominus idē archiepiscopus ipsum infestat, eiusq; terram in sua prouincia cōstitutam ecclesiastico minatur supponere interdicto. Vnde nos canonum statuta sequentes, si quid post appellationem illam rationabiliter interpositam in eius præiudiciū fuerit attentatū, irritū decernentes penitus, & inane præfato archiepiscopo mādauius districtius inhibentes, ne prædictum regem de cætero propter hoc molestare, aut in terram eius sententiam promulgare præsumat, quamdiu coram vobis, qui neutri partium meritò debetis esse suspecti, parere voluerit æquitati. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus si sæpe dictus archiepiscopus post appellationem illam eodem rege taliter iuristare

stare parato in prædictam terram aliquam in grauamen ipsius duxerint sententiam promulgare, vos nostra freti auctoritate illam denūcietis, sublato appell. obstaculo non tenere. Ne vero propter loci distantiam eidem Archiepiscopo graue sit ad vestram præsentiam pro cōsequenda iustitia laborare, præsentium vobis auctoritate mandamus, vt quoties necesse fuerit ad locum congruum accedatis, & sine personarum acceptione, iustitia mediente, procedere non tardetis. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint veritate tacita, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum.

ODONI THERDONEN. EPISCOPO, QVOD OMNES RELIGIOSOS
sibi subiectos liceat ad obseruationem interdicti compellere: saluis priuilegijs summorum Pontificum.

FFICII nostri debitum, & sollicitudo requirit, vt fratres & Coepiscopos nostros in iustis debeamus petitionibus specialius exaudire, nec eorum sententias, quas in contumaces, & rebelles duxerint rationabiliter promulgandas, permittamus temeritate qualibet violari. Cum igitur (sicut tua nobis insinuatio patefecit) multi religiosi tuæ diocesis contra generalem interdictum ante positum diuina non metuant officia celebrare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgendum, vt liceat tibi omnes tuæ dioc. saluis priuilegijs, & indulgentijs Rom. pontificum ad obseruantiam interdicti à te positi appellatione remota canonica distictione compellere. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

GRADEN. PATRIARCHÆ, VT DECIMAS A SIBI SVBIECTIS
parochianis recipiat: etsi hætenus sub alijs Episcopis habitauerunt.

I quādo à fratribus, & Coepiscopis nostris à nobis requiritur, quod à tramite rationis non deuiet, eorum postulationi facilem nos conuenit præbere consensum: vt eò fortius circa iniunctum sibi officium intendere valeant, & in nostra deuotione persistere, quo se à nobis benignius, ac celerius fenserint exauditos. Inde est, quod cum ecclesiam sancti Achindan. apud Constantinopolim te habere proponas, quidam Suffraganeorum tuorum decimas à parochianis eiusdem ecclesiæ, qui de tuis partibus ad eandem parochiam sæpe domicilia transferunt, ea occasione instanter requirunt, quia patres eorum, aui, siue proaui decimas ipsis aliquādo persoluerunt, & ad ipsas decimas extorquendas nonnunquam suos Vicarios transmittere non formidant: nō attendentes quod licet ipsi parochiani eorum aliquando fuerint, ex quo se ad alienam parochiam transtulerunt, manum nō licet cuiquam in messem mittere alienam. Ideoq; nos indemnitati tuæ sollicitè providere volentes, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus, vt liceat tibi à parochianis præscriptæ ecclesiæ tuæ beati Achindan. non obstante quod eorum antecessores prædictis Suffraganeis tuis, dum in ipsorum parochia permanebant, decimas persoluerūt, liberè decimas percipere, & tenere nihilominus etiam ius conuentuale, quod in capellis ecclesiæ prænominatæ tibi de iure competit, sine contradictione cuiuslibet de auctorit. nostra valeas exercere. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum IIII. Non. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

ABBATI, ET CONVENTUI BELLÆ VILLÆ, QVOD LICEAT IPSIS
cum consensu Episcopi, & sine detrimento alterius oratoria extruere.

VM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud effectum. Vt igitur apostolici fauoris obtentu religio vestra (Deo dante) grata in spiritualibus, & temporalibus recipiat incrementa, statuimus vt vobis de cōcessione nostra sit licitum in locis, in quibus cōpetens fratrum numerus à vobis fuerit institutus, cū assensu dioecesani episcopi sine detrimento iuris alterius, oratoria sine cuiuslibet contradictione construere, vbi

vbi fratribus morantibus cum familijs suis secundum statuta ordinis vestri, diuina valeant officia ministrari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Non. Maij, pont. nostri anno primo.

EISDEM, DE PROCURATIONE EXHIBENDA
fratribus S. Hyreni.

QVANTO Creatori vestro sub religionis habitu astricti estis deuotius famulari, tanto sollicitius nos conuenit prouidere, ne per immoderati oneris grauitatem aliquatenus possit in vobis monastici profectus ordinis impediri. Accepimus autem vobis significatibus, quod ab ipso domus vestre fundationis primordio de fundatoris voluntate processit, vt fratribus S. Hyreni procurationem vnā annis singulis liberaliter exhiberet, cum terras, vel redditus non teneatis ab eis, propter quos huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum, & seruientium paucitatem domum vestram exhibita procuratio nō grauabat, cum fines leuium non excederet expensarum: sed nunc tantum ibi excreuit numerus seruitorum, & fratrum, quod ad faciendam procurationem vix modo quatuor marchæ sufficerent, quæ pro vna sufficienter fieri consuevit. Vt igitur per apostolicæ sollicitudinis curam vestris possit in parte ista grauaminibus prouideri, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ne vltra primā mensuram in procuratione ipsa sitis vltius prædictis fratribus obligati, sed expensis illis, quæ sufficere consueuerant sint contenti, nisi forte facultates ecclesiæ vestræ in tantum excreuerint, quod sine grauamine ampliato fratrum numero ad soluendum debitum procurandi, extendi possit quantitas expensarum. Nulli ergo &c. Datum vt supra.

ABBATI, ET CONVENTVI S. VEDASTI, STATVTA ET
laudabiles cœnobij istius consuetudines Pontifex confirmat & approbat.

CV M à nobis petitur &c. vsque Vestris postulationibus inclinati. Rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ à bonæ memoriæ P. sancti Grisogoni presbytero Card. tunc Legato sedis apostolicæ approbatas, & per M. quondam abbatem sancti Vedasti de consilio maioris, & sanioris partis Capituli redactas in scriptis, & tam sigilli ipsius, quàm Card. eiusdem munimine roboratas, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus, inhibentes ne vel tu fili abbas, vel tuorum quilibet successorum cōtra eos temere veniat, nec vos filij monachi contrauenienti aliquatenus pareatis. Adijcimus etiam, vt sicut in instrumento earundem consuetudinum continetur, curias, & domos obedientiarum, in quibus monachi consueuerant hætenus ministrare, nunquam vlli laico sub quocunque censu temere concedere præsumatis, sed tam res ecclesiæ vestræ, quàm obedientiarum, ipsius per fratres vestros, & monachos custodiantur, & fideliter pertractentur. Ad hæc auctoritate vobis apostolica districtius interdiciamus, ne obuentiones charitatum annuos etiam redditus refectioni fratrum, & pauperum in anniuersarijs deputatos in alios vsus, nisi cuidēs ecclesiæ necessitas, vel vtilitas exigat, præter communem assensum, vel maioris partis consilij sanioris aliquatenus conuertatis: sed tam dictæ obuentiones, quàm & redditus ipsi per Priorem, & monachos, quos Capitulum ad hoc deputauerit, fideliter referuentur. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. nonas Maij.

GERARDO, ET CONVENTVI VIRZILIACEN. VETERES
consuetudines laudabiles approbat: & noua ijs priuilegia confert.

QVAMVIS vniuersa loca religiosa fouere, ac diligere teneamur, illis tamen propensiores curam impendere nos oportet, quæ specialiter beati Petri iuris existunt, & ad nostram nullo mediante prouisionem pertinent, & tutelam. Inde est, quod nos iura monasterij vestri volen-

volentes integra conseruari, & cōtra molestationes indebitas vos, & idem monasterium speciali communire priuilegio libertatis, ad exemplar felicitis memorie Urbani, Clem. & Cœlestini prædecessorum nostrorum auctoritate apostolica prohibemus, ne ullus omnino archiepiscopus, episcopus, aut alius ecclesiarum prælatus, nisi de speciali mandato Romani pont. vel Legati ab ipsius latere destinati, in monasterium ipsum, abbatem, vel aliquem fratrum vestrorum interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententiam promulgare præsumat: quod si fecerit eam decernimus non tenere. Libertates præterea, & immunitates, & rationabiles eiusdem monasterij consuetudines hætenus obseruatas, tam in animarum cura presbyteris ecclesiarum Virziliij, Asconij, Sancti Petri, Castri insulæ, & Monterione committenda, & contrahendis matrimonijs, & legitime dirimendis, & excommunicandis, vel absoluedis, suspendendis, destituendis, & restituendis presbyteris, clericis, & parochianis ecclesiarum illarum, quàm in alijs negocijs, & sacramentis ecclesiasticis ratas esse decernimus, & eas auctoritate apostolica vobis, vestrisq; successoribus confirmamus: districtius prohibentes, ne quis possessiones, iura, vel bona prædicti monasterij præter conscientiam sedis apost. cui specialiter est subiectum quomodolibet alienare, vel antiquas, & rationabiles eiusdem monasterij consuetudines, & hætenus obseruatas, violare præsumat. Quod si à quoquam fuerit attentatū, omnino statuimus irritandum. Addicimus etiam, vt si ecclesiarum prælati à vobis canonice tertio requisiti, manifestos malefactores vestros interdicere, & excommunicare neglexerint, licitū sit vobis, & successoribus vestris, vt eos candelis accensis vice nostra excommunicetis, & interdicatis, nuncietisq; excommunicationis, & interdicti vinculo innodatos: quos tamdiu volumus sicut excommunicatos, & interdictos ab omnibus cuitari, donec de perpetratis excessibus satisfaciant competenter. Et si delicti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicam cum testimonio literarū abbatis, vel Cap. veniāt absoluedi. Liceat insuper vobis, sicut à benignitate sedis apost. instātius postulastis, vt in solennitate, quam in transactione Beatæ Mariæ Magdalenæ infra quadragesimam annis singulis celebratis, ad gloriam Dei, & laudem ob solennitatis ipsius reuerentiam, Gloria in excelsis Deo, ad missas de festiuitate ipsius in monasterijs vestris sollemniter decantetis. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

EISDEM, DE PRIVILEGIO, IN FRAVDEM ALIORVM,
& quo priuilegiati abutuntur, impetrato, reuocando.

AD audientiam apostolatus nostri peruenit, quoddam canonici Castri censurij à sede apostolica indulgentiam impetrarunt, ne pro iniurijs à dominis eiusdem Castri vicinis ecclesijs irrogatis, Castrum ipsum subijci valeat interdicto, cuius libertatis occasione prædicti domini malignandi materiam assumentes, vobis, & ecclesijs vestris damna plurima, & iniurias intulerunt: de quibus nullam potuistis consequi rationem. Ideoq; præsentibus vobis literis indulgemus, vt præscripta indulgentia in præiudicium iustitiæ, & iuris monasterij vestri nullas vires obtineat in posterum, vel effectum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

GERARDO ABEATI VIRZILIACEN.

VM à nobis petitur & cæt. vsque ad verbum illud assensu. Deotioni tuæ præsentis pagina indulgemus, vt liceat tibi, & successoribus tuis homines tuæ subditos potestati ciuili iudicio experiri, coram te volentes lite mota iuris ordine obseruato, ad iudicium conuocare, & cogere appellatione remota ad iudicium, quod iuste tuleris obseruandum. Nulli ergo & cæt.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum
X. Calend. Maij.

H

ABBA.

VM ad quorundam malitiam coercendam in Cōcilio fuerit Lateranen. multa deliberatione statutū, vt archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, archipresbyteri etiam & decani certū euectionis numerum, & personarum in ecclesiarum visitationibus non excedant, quia sicut audiuius, quidam ex prædictis personis id in ecclesijs vestris nequaquam obseruant, si pereo commoditati vestræ salubriter duximus prouidendū. Ideoq; discretionē vestræ præsentium auctoritate concedimus, vt si prænominate personæ numerum euectionis, & personarum in Concilio constitutum, cum ecclesias visitāt, excedere forte præsumperint, & pro illis procuracionem exegerint, liberum sit vobis auctoritate apostolica denegare: & si propter hoc in ecclesias vestras, vel clericos vestros aliquam sententiam promulgauerint, ipsam auctoritate apostolica decernimus non tenere. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

EISDEM, CONCORDIAM SVPER PROCVRATIONE cum Comite Niuernen. approbat.

Cap. Cum
ad quorū-
dā de ex-
cessibus
pralat.

VM à nobis petitur & cæt. vsque ad verbum illud iustis precibus inclinati. Conuentionem inter vos ex vna parte, & dilectos filios nostros nobilem virū Petrum Comitem Niuernen. & Agnetem vxorem ipsius ex altera, per sollicitudinem venerabilis fratris nostri O. Hostien. Episcopi, tunc apost. sedis legati, mediante charissimo in Christo filio nostro Philippo Rege Francorum illustri vnanimiter factam, super obligatione procuracionum, quas ipse Comes in pascha, & festiuitate Sanctæ Marię Magdalenæ ab ecclesia vestra accipere dicebatur, pro mille quingentis marchis argenti facta, sicut in eorundem Regis N. Episcopi, Comitis, & Comitissæ, & bonæ memoriæ N. Archiepiscopi Senonen. & venerabilium fratrum nostrorum N. Eduen. N. Lingonen. N. Antisiodoren. & N. Niuernen. Episcoporum, scriptis authenticis, & testimonijs pro bono pacis, & concordia continetur, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina comunimus. Præterea vobis districtius sub excommunicationis pœna vetamus, ne de pecunia ista liceat vobis, vel successoribus vestris aliquid relaxare. Decernimus ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

SENONEN. ARCHIEPISCOPO, N. EDVEN. N. LINGONEN. N. ANTISIODOREN. & N. NIVERNEN. Episcopis, vt concordiam, de qua epistola præcedenti. Comitibus hæredes atque successores obseruare cogant.

ESTRA nouit vniuersitas, quæ conuentio interuenerit inter dilectos filios nostros Girardum abbatem, & fratres Virziliacen. & nobilem virum P. Comitem Niuernen. atque Agnetem vxorem ipsius super obligatione procuracionum, quas ipse Comes à cænobio Virziliacen. in pascha, & festiuitate beatæ Mariæ Magdalenæ recipere dicebatur. Cum igitur compositionem illam ad exemplar felcis memoriæ Cælestini Papæ prædecessoris nostri, qui eius processum plene cognouit, auctoritate apostolica duxerimus confirmandam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, firmiterq; præcipimus, quatenus si prædicti Comes, & Comitissa, vel hæredes eorum ab illa compositione resilierint, & non obseruauerint eam, quemadmodum in authenticis scriptis venerabilis fratris nostri Octauiani Hostien. Episcopi, tunc apostolicæ sedis legati, & charissimi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum illustris, & eorundem Comitis, & Comitissæ, & vestrise euidentissimè continetur: vos eos auctoritate nostra suffulti ad obseruationem eiusdem conuentionis, & singillatim, & communiter per excommunicationis, & interdicti sententiam, sublato appellationis impedimento

dimēto cogatis. Volumus autem vt sicut vos ad hoc tenemini, ita & vestri successores ad idem in posterum teneantur. Datum Romæ apud S. Petrum.

ARCHIEPISCOPO SANCTI ANDREAE DE PALLIAN. VT VXOREM,

quam maritus ob prauam suspitionem abiecerat, recipere cogat, & clericum de suo crimine gloriantem suspendat.

VAM sit graue crimen in clericis gloriari cum malefecerint, & in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane (quod non sine dolore referimus) quod cum Riccius de Gerrone R. filiam suam cuidam Ioannis nomine tradiderit in vxorem, Petrus diacon. eccle. S. Petri filius A. sacerdotis non erubuit publice profiteri, se prædictam fœminam carnaliter cognouisse: vnde factum est quod prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter per apostolica tibi scripta mādamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis, omni contradictione, & appell. cessante præfatum clericum ab officio, & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eiq; (sicut iustum est) officium exhibeat maritalē. Datum vt suprà. IIII. Idus Maij. pont. nostri anno primo.

Cap. quam sit graue de excessibus pralatorum.

BRIXINEN. ELECTO.

I gratis factam tibi à sede apost. gratiam recepisses, nec eius benignitate fuisses abusus, priuilegium forsan non mereris admittere, dum non abutereris concessa tibi à sede apost. potestate. Cum enim (sicut accepimus) bo. mem. Celestinus papa prædecessor noster tibi misericorditer indulgisset, vt aliquandiu morareris in scholis, vt paginæ diuinæ vacares, beneficij huius ingratus, & indulgentiam ipsam indecenter interpretans sæcularibus legibus adhæsisisti, non attendens quod secundum Apostolum, nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus. Quia igitur abusionem tuam non possumus æquanimiter sustinere, discretionis tuæ per apost. scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus omni mora, & excusatione cessante, ad gerendam sollicitudinem ecclesiæ tibi creditæ reuertaris, aliquem bene instructum in diuina pagina, per quem proficere possis, tecum si volueris, deducturus: ne forte, sicut in annis, ita pariter & in actibus iuuenem te ostendas. Datum Romæ apud S. Petrum.

N. DECAN. N. CANTORI, ET I. MORELLI CANONICO

Xatonen. vt Vuillielmum scriptorem Papa curent in canonicatu

Pictauiensi pacifice tueri.

OBIS nec immeritò ad cumulum indignationis accedit, quod multi apost. sedis reuerentiā minime attendētes in tantæ rebellionis aculeum eriguntur, quod ad receptionem eorum etiam quos nostris seruitijs insistere, nobisq; familiariter adhærere non dubitant, difficiles se ostendunt, grauiterq; repugnant, vt mandata apostolica eludantur, quod tanto nobis cedit ad dedecus, tantoq; acrius nos cōmouet contra eos, quanto ignominiosius videretur, si propter remissionē, ac tepiditatem nostram eorum infecta negocia remanerent: quibus non solū ad simplices preces nostras, verum etiā nobis tacentibus deberet liberaliter prouideri. Sane, sicut ex literis venerabilis fratris nostri N. episcopi, & dilecti filij N. archidiaconi Engolismen. accepimus, cum ipsi à bonæ memoriæ Coelestino papa prædecessor nostro mandatum apostolicū recipissent, vt dilectū filium magistrū Vuillielmum de marcheio scriptorem nostrū canonicum instituerent in ecclesia Picta. uen. contradictores ex cōmunicationis sententia percellentes, iidem mandatū illud fuerunt (prout decuit) executi. Nos autē quod ab eis rationabiliter factū est approbātes, venerabili fratri nostro N. Pictanen. episcopo, tūc apud sedē apostolicā existenti, viua voce iniunximus, vt ipsum scriptorē illius canonicæ plenæ, & pacificæ faceret possessione gaudere. Ipse vero (quod graue gerimus plurimū,

& molestum) propter contradictionem quorundam canonic. suorū, cum nulum vel in sue nouitatis exordio molestare, id exequi præremittit: licet de ipsius scriptoris (vt asseruit) promorione lætetur. Nolentes igitur, vt pro quorūlibet contradictione quod apost. fuit auctoritate statutū, citra perfectionis terminos relinquatur, sed potius celerī compleatur effectu per apost. vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus prædictum script. nostrū canonicam ipsam, quam auct. apost. est adeptus faciatis auctoritate nostra sublato contradictionis, occasionis, & appell. obstaculo plene, & pacifice possidere: quoscunq; contradictores, vel rebelles inueneris, per distinctionē eccle. appel. postp. cōpescētes. Insuper quia prædicti canonici Pictauē. quandā proposuere ordinationem de canonicis (vt dicitur) se facturos, prænominato Vuill. prorsus excluso, nos siquid in elusionē mandati apost. eo non admissio prius fuerit attentatū penitus irritantes, volumus nihilominus, & mandamus, vt ipsis auctoritate nostra curetis districtius inhibere, ne in illa procedere ordinatione præsumāt, donec mādatum nostrum de præfato Vuillielmo, secundum formā præscriptam fuerit adimpletum: scituri quòd sicut gratum nobis plurimum, & acceptū existet, si mādatum nostrum per vos diligenti fuerit executioni mādatum, ita dolebimus, nec poterimus in patientia sustinere, si in executione illius negligentes inuenti fueritis, & remissi. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint harum tenore tacito, &c. Quod si omnes duo vestrum, &c. Datum Romæ, vt suprā. II. Non. Maij.

N. PICTAVEN. ET N. PETRAGORICEN. EPISCOPIS, ET Arnaldo Archidiacono Petragoricensi Ecclesie, vt Caduniensē deformatum monasterium instaurarent.

INSIN VATIO dilecti filij Ay. abbatis Cadunien. nobis exposita patefecit, quòd cum ab antiquo Abbatia Cadunien. non solum patetorem, sed etiam habitum, & regularem obseruantia de Cisterciens. ordine suscepisset, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus coelestium donorum proficiens incrementis: tandem per quosdā indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui ceruices suas indomitas ab illo iugo suauis, & salutari minus licenter excutere præsumpsere, ad tantæ dissolutionis miseriam peccatis exigentibus iam deuenit, vt à malitia inhabitantium in ea (sicut testimonio plurimorum didicimus) defectum minetur pariter, & ruinam. Volentes igitur tantæ dissolutionis materiam per vestram sollicitudinem amputari, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mādamus, quatenus ad locum pariter accedentes, quicquid corrigendum inueneritis, tam in capite, quàm in membris auctoritate freti apostolica solum Deum habentes præ oculis, corrigatis, & monitione diligētī præmissa, vt ad ordinem Cisterciens. redeant, à quo formam religionis sumpserunt, ad emendationem ipsius loci, tam in capite, quàm in membris, prout expedire videritis, procedatis: quod statueritis facientes, per censuram ecclesiasticam nullius cōtradictione, vel appellatione obstante firmiter obseruari, solícite satagentes, vt conspirationes, & vitium proprietatis radicitus extirpentur. In quo si quis monachorum moriens fuerit, vel fratrum inuentus, Christiana careat sepultura. Nullis obstantibus literis &c. veritate tacita impetrate. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum vt suprā. VI. Idus Maij.

N. EPISCOPO, N. ARCHIEPISCOPO PETRAGORICEN. ET R. Archipresbytero de Marmundes, in Petragoricens. diocesi constitutis, vt latam contra Abbates intrusos sententiam tueantur atq; defendant.

DE commissio nobis statu ecclesiæ nos oportet esse sollicitos, vt si forsitan in eius corpore sit infectum quicquā morbi contagio, quod simplicitatē corporis valeat offuscare, illud vel debitæ correctionis capiat medicinam, vel ne corruptione ipsius pars sincera trahatur, ab unitate corporis penitus amputetur. Sane dilectus filius A. abbas Cadunien.

dunien. in nostra præsentia constitutus nobis exposuit diligenter, quòd cū Ca-
 dunien. cœnobij cōmissum sibi regnū assumpisset, ne aliqua de cōmissis ou-
 bus antiqui hostis versutia ab ouili suo posset surripere, iuxta vocem Domini-
 cam ad fratres suos conuersus sapius hortabatur, vt Domino in sanctitate con-
 scientiæ, & iustitia coram ipso seruire studentes, sectatores essent bonorū operū,
 & propria, quæ iuxta formā sui ordinis eis habere aliquatenus non licebat, ad
 cōmunem vtilitatem ecclesiæ resignarent, & ad Cisterciens. ordinē, de quo pri-
 mum patrem acceperunt, voluntate vnanimi se transferret. Cæterum quidam
 ex ipsis patris sui monita contemnentes, & ea, quæ salutem propriam contine-
 bant, ægro animo sustinentes, in ipsum insurgere præsumpserunt, & diabolica
 instigatione seducti & patrē, & pastorem pariter cōspirationē nefaria ab admi-
 nistratione abbatiæ nixi sunt amouere. Tandem vero cum idem abbas ex ini-
 quitate filiorum domui suæ timeret imminere periculum, in quosdā abbates
 monasterij sui subditos, & subiectos simul cum parte altera, cautione iuratoria
 interposita, super quærelis suis voluntarie cōpromisit. Tali tamen conditione
 adiecta, vt cum discretorum virorū cōsilio, & aliorū abbatum filiorū, & fratrum
 ecclesiæ Cadunien. quærelas ipsas iudicio, vel concordia terminarent. Verum
 cum ad statutū arbitrij diem alterutra partiū conuenissent, dicto abbate propo-
 nente contra monachos, & probare parato, quod cōspirationē fecerant cōtra
 ipsum, & ipsis in iure confessis propriū se habere, supradicti arbitri exclusis vi-
 ris honestis, ex cōsensu partiū iuxta formam cōpromissi ad arbitrandum rece-
 ptis, & non vocatis abbatibus, fratribus, & filiis ad diem assignatū, sententiam
 promulgarunt, & ipsos monachos nullam cōspirationē fecisse penitus asserē-
 tes, de proprijs abbati reddendis nihil pronunciauerunt. Vnde cum idem abbas se
 multipliciter grauari cognosceret, tum quia probationē suam de cōspiratione
 nolebant admittere, & bonos viros, & honestas personas excluderant, tum quia
 de restituendis proprijs nullam prorsus fecerant mentionē, & abbates, fratres, &
 filios ad arbitrandum nō conuocauerāt, tam se, quàm abbatiā suam apost. pro-
 tectioni supposuit, & à tam manifesto grauamine sedem apostolicā appellauit.
 Vnde proprio nuncio ad sedem apostolicam destinato, bonæ memoriæ Cæle-
 stino prædecessori nostro facti seriem plenius explicauit, qui prouida delibera-
 tione A. bonæ memoriæ Petragoricens. Episcopo dedit firmiter in mandatis, vt
 personaliter ad cœnobiū Cadunien. accedens, quod ibi statuendū, seu corrigen-
 dum cognosceret, auctoritate apostolica nullius contradictione, seu etiam cō-
 promissione prorsus obstante, tam in capite, quàm in membris corrigeret: &
 extirpatis vitijs, virtutes ibidem inserere laboraret: & si quid post appellationē
 ad sedem apostolicā interpositam inueniret circa statum ipsius abbatis temeri-
 tate qualibet attentatum, illud in irritū reuocaret. Cū igitur memoratus episco-
 pus mandatum apostolicum recepisset, & iuxta formam ipsius ad monasteriū
 Cadunien. accedere festinaret, abbatem de Faesia, quem eiectō pastore proprio
 præscripti monachi cum abbate de Gundunio in eadē ecclesia post appellatio-
 nem ad sedem apostolicam factam præsumptuose intruserant, cassauit penitus,
 & amouit tam ipsum, quàm abbatem de Gundunio, qui eum intruserat, & fau-
 tores, & electores ipsius excommunicationis vinculo innodauit. Quam sentē-
 tiam dicti abbates, & monachi obseruare penitus cōtempserunt. Vnde iam dictus
 A. Cadunien. abbas compulsus est ad sedem apostolicā laborare. Nos igitur la-
 tam à memorato episcopo sententiam in prædictos Faisens. & Gundunien. ab-
 bates, & aliorum eorum fautores, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes,
 & firmam, præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus ipsum tam diu
 faciatis auctoritate nostra, nullius cōtradictione, vel appellatione obstante, in-
 uiolabiliter obseruari, donec pastorem suum A. vnanimi voluntate recipiant,
 & debitam sibi obedientiam, & reuerentiam impendentes, de perpetratis excē-
 sibus iuxta disciplinam sui ordinis satisfecerint cōpetenter: in irritum reuocā-
 tes quicquid in prædicti abbatis præiudiciū post appellationem ad apostolicā
 sedem obiectam constiterit immutatum: ipsos monachos auctoritate apost. cō-
 pellentes eidem abbati satisfacere in expensis mutuatis, dum ad sedem aposto-

licam per suos nuncios, & etiam in propria persona coactus est laborare. Nullis obstantibus literis harum tenore &c. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Dat. Romæ vt suprâ VIII. Idus Maij. Pont. nostri anno I.

VENERABILIBVS FRATRIBVS ARCHIEPISCOPIS, ET
Episcopis ad quos litera ista peruenerint.

VM in ecclesijs dilectorum filiorum nostrorum abbatis, & fratrum Virziliacen. per eos capellani constituentur, qui debeant ipsis de temporalibus respondere, dignum est, & consonum rationi, vt sicut ex consuetudine obseruatur, super his controuersia mota ad iudicium ab eisdem fratribus compellantur. Ideoq; fraternitati vestræ presentibus literis inhiemus, ne capellanos ipsos, vel eoldem fratres, contra tenorem priuilegiorum suorum in audientia vestra pro temporalibus subire iudicium compellatis, vel si spontanci accesserint in præiudicium memoratorum fratrum vllatenus admittatis. Sed si quid super his quæstionis emergat, coram eis secundum ordinem iuris experientes suam iustitiam consequantur. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarVM PRÆ-
latu, ad quos litera ista peruerint: de immunitate & priuilegijs monasterij
Pestæ Maria Virziliacensis.

ICET vniuersa loca religiosa fouere, ac diligere teneamur, illis tantum propensioem curam impendere nos oportet, quæ specialiter beati Petri iuris existunt, & ad nostram nullo mediante prouisionem pertinet, & tutelam. Inde est, quod nos iura monasterij beate Mariæ Magdalene Virziliacen. volentes integra conseruari, & contra molestaciones indebitas fratres, & idem monasterium speciali cõmunire priuilegio libertatis, ad exemplar fe. record. Urbani, Clementis, Cœlestini prædecessorū nostrorū auctoritate apost. prohibemus, ne quis vestrum in monasterium ipsum abbatem, aut aliquem de fratribus eiusdem monasterij interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententiam promulgare præsumat: quod si fecerit, eam decernimus non tenere. Libertates præterea, & immunitates, & rationabiles eiusdem monasterij consuetudines hætenus obseruatas, tam in animarū cura presbyteris ecclesiarū Virziliacen. Asconij, S. Petri, Castri insulæ, & Monterione cõmittenda, & cõtrahendis matrimonijs, & legitime dirimendis, & excõmunicandis, vel absoluendis, suspendendis, destituendis, & restituendis presbyteris, clericis, & parochianis ecclesiarū illarū, quàm in alijs negocijs, & sacramentis ecclesiasticis rata esse decernimus, & eas à vobis præcipimus inuiolabiliter obseruari. Nihilominus etiā vobis præsentium auctoritate mādamus, quatenus subditos vestros, de quibus ad vos prædictorū fratrum fuerit perlata quærela, ad necessitatem satisfactionis debitæ, contradictione, & appellatione cessante per excõmunicationis, & interdicti sententiā cõpellatis. Alioquin eis auctoritate apostolica indulsimus, vt eos candelis accensis vice nostra excommunicent, & nuncient excõmunicationis & interdicti vinculo innodatos: quos tamdiu volumus sicut excõmunicatos, & interdictos ab omnibus cuitari, donec de perpetratis excessibus satisfaciant cõpetenter. Præterea quoniam (vt audiuius) parochiani præfati monasterij, qui pro manifestis excessibus à memoratis fratribus quandoq; sententiam ecclesiasticę districtiōis incurrunt, interdum ad alia loca se transferunt, vt sic sententiam, & iustitiam fratrum eludant, districtè mandamus, atq; præcipimus, vt eos, qui taliter duxerint correctionem ecclesiasticam contemnendam pariter, & alios malefactores eorundem fratrum, qui vel à vobis, vel ab ipsis, aut ab alijs fuerint excommunicationis, & interdicti vinculo innodati, cum requisiti fueritis per parochias vestras tamdiu, sicut excõmunicatos, & interdictos faciatis ab omnibus cuitari, donec idem malefactores satisfacere compellantur: & si dilecti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicā cum testimonio literarum abbatis, vel Capituli veniant absoluedi. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

GERAR-

GERARDO ABBATI MONASTERII BEATÆ MARIÆ MAGDALENÆ

Virziliacen. eiusq; fratribus tam presentibus, quàm futuris, regularem vitam professu in perpetuum, de eodem argumento.

RELIGIOSIS votis annuere, & ea operis exhibitione complere, officium nos inuitat suscepti regiminis, & ordo exigit rationis. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clemēter annuimus, & præfatum monasterium S. Mariæ Magdalænæ Virziliacen. in quo diuino mancipati estis obsequio, ab illustribus memoriaræ Gerardo Comite ipsius loci fundatore, & vxore eius Berta beato Petro Apostolorum principi propria deuotione oblatum, apostolicæ sedis patrociniō cōmunimus, & ad exemplar prædecessorū nostrorum piæ recordationis Leonis, Gregorij, Urbani, Eugenij, Alexandri, Lucij, Urbani, Gregorij, Clemētis, & Cœlestini Romanorum Pōtificum statuimus, vt idem monasterium in nullo teneatur alicui, nisi tantum Rom. Eccle. respondere, & illum vobis in abbatem dari volumus, & præponi, quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & beati Benedicti institutionem elegerint, & Romanus Pontifex prouiderit ordinandum, aut suggestionē monachorum eiusdem loci consenserit ordinatum. Sane consecrationem monasterij vestri, & ecclesiarū, quæ sunt in circumadiacenti villa Castri insulæ, & Monterione, chrisma, oleum sanctum, benedictionē abbatis, ordinationes monachorum, & clericorum, & cætera ecclesiastica sacramenta vobis, à quo malueritis catholico episcopo suscipienda concedimus: qui apostolica fultus auctoritate quod postulatur, indulgeat. Ecclesiæ vero eiusdē monasterij per diuersas prouincias constitutæ, & earum altaria ab episcopis, in quorum diocesi sunt, cōsecrentur: cœmeteria benedicantur, sacerdotes, & clerici ordinentur, chrisma, & oleum suscipiatur, siquidem gratiam, atq; cōmunionem apostolicæ sedis habuerint, & ea gratis, ac sine prauitate voluerint exhibere. Alioquin pro eorum susceptione catholica, quem malueritis episcopum adeatis: qui similiter apost. fultus auctoritate, quod postulatur indulgeat. Porro diocesano episcopo in monasterio vestro, nisi forte ab abbate fuerit inuitatus, nec stationes agere, nec missas liceat publicas celebrare, neq; vllam in eodem cœnobio, & circumadiacenti villa, & in ecclesijs Asconij, S. Petri, quæ sunt in radice montis ipsius sitæ, & in ecclesijs Castri insulæ & Monterione dominationem exercēdi, vel interdiciendi habeat potestatem. Mansuro in perpetuū præterea decreto penitus prohibemus, ne abbatem, vel monachos persona qualibet sæcularis ad curiā suam iudicandos, vel in causam ducendos vocet: nec abbas, vel monachi, aut eorū homines ab ecclesia, cui seruiunt, iudicādi coacti pro susceptione iudicij curias principum adeant aliquorū, neq; per alicuius principis potestatem abbas cum hominibus ecclesiæ Virziliacē. si qua inter eos quærela emerferit, in causam intret: nec aliquis eos aduersus abbatē defendere audeat, vel tueri: nec Burgen. vel homines ecclesiæ Virziliacen. præter abbatē, & monachos, quisquā principū ad suam curiam iudicandos, & distringendos, puniendosue ire cōpellat. Ad hæc sæpe dicto monasterio auctoritate apostolica confirmamus, quęcunq; prædictorū fundatorum, seu quorumcunq; fidelium legitima collatione, aut alijs iustis modis noscitur possidere, & quęcūq; iustè in futurū, & canonice (largiente Domino) poterit adipisci. Præterea quieti vestræ prouidentes auctoritate apost. interdiciamus, & sub excommunicationis vinculo prohibemus, vt infra pertinentias monasterij vestri crucibus determinatas nullus hominum capere, inuadere, seu bona sua auferre, siue assaultum, vel quamlibet offensionē facere, neq; per alicuius Ducis, vel Comitum auctoritatem quisquā sine licentia vestra in eodem monasterio missas celebrare, & oblationes detinere præsumat. Nihilominus quoque prædecessorū nostrorū se. mem. Urbani, Eugenij, Alexādi, Lucij, Urbani, Gregorij, Clementis & Cœlestini Rom. pontificum vestigijs in hærentes, statuimus, vt in ecclesijs, & capellis vestris per diuersas prouincias constitutis presbyteri à vobis, vel fratribus vestris eligantur: vt episcopis, in quorum diocesi

sunt, præsententur: à quibus, si idonei fuerint, curam animarum accipiant: ita quidem quod de plebis cura teneantur episcopis respondere. De oblationibus vero, decimis, alijsq; redditibus, sicut à prædecessoribus nostris vobis cōcessum fuisse dignoscitur, in curia vestra suam iustitiam exequantur: quod si facere forte noluerint, subtrahendi eis temporalia ipsa liberā habeatis auctoritate apost. facultatē. Sententiam in super super causa, quæ inter vos, & bo. memo. S. quondam Eduen. episcopum vertebatur, à Domino Urbano prædecessore nostro de communi consilio, & assensu fratrum prolata, & à felicis record. Clemēte prædecessore nostro postmodum confirmatam auctoritate apost. concedimus, & præsentis scripti pagina communimus: quæ quidem sententia talis est. Controversiæ, quæ sub examine sedis apost. terminantur, literarum debent memoriæ cōmendari, ne tractu temporis in recidiuæ quæstionis scrupulum deducantur. Meminimus autem piæ memoriæ prædecessorem nostrum Lucium Papam venerabilibus fratribus nostris T. Portuen. & N. Albanen. episcopis, & nobis adhuc in minori officio constitutis iniunxisse, ut in causa inter venerabilem fratrem nostrū N. Eduen. episcopum, & monasterium vestrum diutius agitata, testes ipsius episcopi audiremus, eo sicut recolimus patenter expresso, ut super his articulis, in quibus ius episcopale monasterij priuilegia excludebāt, nulla per testes inquisitio haberetur, sed super alijs, de quibus ab Episcopo quæstio cōtra monasterium mouebatur. Testibus itaq; præfato tenore receptis, & depositionibus eorū redactis in scriptis fuit indulta cōmissio, pro alijs testibus producendis diffinitiuam sententiam apost. sedis examini reseruata. Proinde postea quæ acta sunt sub iudicibus delegatis, tam episcopi, quàm monasterij procuratoribus statuto termino in nostra præsentia constitutis, post multa hinc inde proposita ab Episcopi procuratore quæsiuimus, ut quicquid peteret, scripturæ serie declararet: qui licet antea per adiucatum subiectionem monasterij cum alijs petiisset, tandem libello porrecto confessus est, quod nihil in corpore monasterij vendicaret, sed in ecclesijs in villa circumadiacenti monasterio constitutis clero, & populo earundem, & quibusdam alijs ius episcopale Domino suo restitui postulabat: quorum possessionem Eduen. ecclesiam habuisse, & præter iuris ordinem amisisse, sufficienter probatum esse testibus asserbat: & ideo attestaciones aperiri cum instantia requirebat. Ecōtra vero Virziliacen. nec litem fuisse super his, quæ exempta sunt per priuilegia, contestatam, & se libere vsos suis priuilegijs affirmabant. Nos vero priuilegijs monasterij diligenter inspectis, villæ circumadiacentis ecclesias, scilicet sancti Petri, sancti Christophori, sancti Stephani, sanctæ Marthæ, sanctæ Crucis, & sancti Iacobi plena, & pari cū monasterio gaudere reperimus libertate. Quia ergo (sicut dictū est) nostri nō fuit prædecessoris intentio, ut super his, quæ in priuilegijs eximuntur, vel haberetur quæstio, vel testimoniū redderetur, attestaciones oēs super his, si quæ sunt exhibitæ, duximus irritandas. Sane libertatē monasterij ex ipsa procuratoris episcopi confessione tenentes, & priuilegiorū claram seriem in alijs, quæ licet exempta in quæstione deducebantur, attentius intuentes, procuratori episcopi de consilio fratrum nostrorum super subiectione monasterij, & omnibus, quæ in priuilegijs eximuntur, per diffinitiuam sententiam silentiū perpetuū ita duximus imponendū, ut in ecclesijs supradictis clero, & populo earundem, & villa circumadiacenti nihil iuris, nihil cōsuetudinis, nihil omnino quisquā, præter Romanam ecclesiam, secundū quod priuilegia continent, quæ diligenter inspeximus, habeat potestatis, veruntamen principalem super ipsis priuilegijs quæstionem, si ea episcopus non in parte, sed totaliter tentauerit improbare, ipsi liberam reseruamus. Decernimus ergo, &c. vsq; ad verbū illud fatigare. Aut de proprijs animalibus, quæ in cellis eius sunt, decimas exigere, sed omnia, &c. salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate, & in illis ecclesijs, quæ exemptæ non sunt diocesanorū episcoporum canonica iustitia. Ad inditium aut, tam iurisdictionis Romanæ ecclesiæ, quàm libertatis vestræ, librā vnā argenti nobis nostrisq; successoribus annis singulis exsoluetis. Si qua igitur &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manū Rainaldi Domini Papæ Notarij vicem agentis Cancellarij. III. Non.

Non. Maij. indict. prima incarnationis Dominicæ. M. C XCVIII. pontificatus vero Domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

VVILLIELMO REMEN. ARCHIEP. S. SABINAE CARDINALI,
vt electo Cameracensi liceat resignare iuri: & vt eligatur alius idoneus à Capitulo, intra mensem, vel instituatur auctoritate Apostolica.

V M illos, qui ad prælationis officium euocantur, esse debeat sollicitos, & attentos, vt tãquam boni Pastores vigilias noctis custodiât super grege sibi cõmisso, ne lupo rapiat, vel dispergat, qui propter impedimentum cordis, aut corporis aliquãdo ad huius officij onus electi suam insufficiẽtiam recognoscunt, & malunt prælationis officium resignare, quàm velint sub eorum regimine gregem dominicũ deperire: gratũ exhibent Domino (sicut credimus) famulatũ, & petitionibus eorũ fauor est apost. impendendus: quia tutius est in ecclesia non præesse, quàm nõ prodesse, qui præsumunt: licet aut occulta cordium ille solus intelligat, qui renum est scrutator & cordium. Quia tamẽ à nobis tam ex parte tua, quàm dilecti filij N. Cameracen. electi extitit postulatũ, vt si idem electus cuiuspiam infirmitatis conscius, propter quam ad regimen ipsius ecclesiæ insufficiens dignoscatur, vellet sine prauitate aliqua resignare, liceret tibi eandem recipere cessionem. Volentes quantum cum Deo possumus Cameracen. ecclesiæ prouidere, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt si electus ipse propter prædictam causam sine prauitate renunciare voluerit, resignationem ipsius apostolica auctoritate recipias, & ascitis tibi venerabilibus fratribus nostris N. Atrebaten. & N. Ambianen. episcopis canonicos prædictæ ecclesiæ studiosius moneas, & inducas, vt infra mensem post admonitionem vestram, personam idoneam sibi communiter iuxta sanctionem canonicam eligant in pastorem. Si vero in electione facienda omnes, vel maior, & sanior pars non potuerunt cõuenire, vt ab eadem ecclesia dissensionis in electione amoueat materia, per quam iam dudum plurima sustinuisse dignoscitur detrimẽta, ex tunc, tu pariter cum prædictis Episcopis, vel eorum altero, si ambos habere non poteris, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet præficiendi ipsi ecclesiæ personam idoneam in pastorem liberam habeas auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo &c. Datum Romæ vt suprã. V. Idus Maij. pontificatus nostri anno primo.

EIDEM, QVOD NOVAM CATHEDRAM IPSI ERIGERE LICEAT: cœnobîa tamen in illos vsus non conuertantur, sed cœnobîa permaneant.

V M ad ecclesiastici honoris augmentum tuam tuam sollicitam cognoscimus voluntatem, tanto tibi propensius in Domino congaudemus, quanto personam tuam synceris charitatis brachijs amplexamur, & te tanquam præcipuum ecclesiæ membrum, in domino Domini desideramus euidentius elucere. Peruenit siquidem ad audientiam nostram, quod cum ad ampliationem diuini cultus, & honorem Ecclesiæ Gallicanæ, in Castro tuo, quod Mosouim dicitur, in Abbatia eiusdem Castri disposuisses nouum episcopatum erigere à felicis recordationis C. Papa prædecessore nostro super hoc licentiã postulasti: qui fratrũ deliberato cõsilio, sicut in eis literis cõtinetur, tibi per præscripta sua cõcessit, vt de assensu charissimi in Christo filij nostri. N. Illustris regis Francorũ, de cõsilio etiã venerabilium fratrum nostrorũ. N. Atrebaten. & N. Ambianen. episcoporũ illud apostolica auctoritate suffultus, nullius cõtradictione, vel apel. obstante in huiusmodi agere procurares, quod ad honorẽ Dei, & ecclesiæ cognosceres pertinere: illos ecclesiastica distictione percellens, qui tibi super hoc ducerẽt temeritate qualibet resistendũ. Nos igitur eiusdẽ prædecessoris nostri vestigijs in hæretes de fratrũ nostrorũ consilio, vt in prædicta abbatia iuxta præscriptam tibi formam à prædecessore nostro episcopatum erigere valeas, vel si malueris in eodem Castro cathedralẽ eccle. cui præficiatur episcopus, fabricare, liberã tibi cõcedimus auctoritate apostolica facultatem: ita tamen quòd ab eodem Monasterio Monachi

Nachi nullatenus exeludantur, ne forte venire contra sanctiones canonicas videremur, quibus prouida fuit deliberatione statutum, vt quæ semel DEO dedicata sunt Monasteria, semper mancant monasteria, cum, & hodie generaliter statuatur, vt ordo monasticus, qui in aliquo monasterio, secundum Deum, & Beati Benedicti regulam dignoscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Si vero prædictorum episcoporum copiam habere non poteris, tu cum eorum altero iuxta præscriptam formam in ipso negotio procedendi habeas potestatem. Nulli ergo, & c. Datum vt supra.

EIDEM, QVOD IPSI IN NOVO SVO EPISCOPATV,
dignum aliquem virum præficere liceat.

CVM in ecclesia DEI ex dispositione diuina locum obtineas digniorem, petitionibus tuis tanto libentius fauorem apostolicum impertimur, quanto eas credimus ex maturiori deliberatione procedere, & personam tuam cognoscimus ad augmentationem ecclesiastica dignitatis sollicitius aspirare. Cum igitur tibi, tam à felicitis recordationis. C. Papa prædecessore nostro, quam à nobis de fratrum nostrorum consilio sit indultum, vt infra Castrum tuum, quod Mosomum dicitur, in Abbazia eiusdem castri valeas episcopatum erigere, vel si malueris in eodem Castro aliam cathedralem ecclesiam, cui præficiatur episcopus fabricare, vt laudabile tuæ voluntatis propositum melior sequatur effectus, & ad exaltationem noui episcopatus studeas affectuosius, & intendas, personæ tuæ, quam prærogatiua dignitatis honorare uolumus, speciali auctoritate præsentium indulgemus, vt liceat tibi, quoad vixeris, personaliter in eodem episcopatu, eorum requisiti assensu, quibus Episcop. præficiendus extiterit: nullius contradictione vel appellatione obstante, personam idoneam instituere in pontificem, qui populo sibi commissio præesse valeat, & prodesse. Nulli ergo, & c. Datum & c. vt supra. VII. Idus Maij.

MAGISTRO GVISELIN. SVBDIACONO NOSTRO CANCEL-
lario Tornacen. sententia Cardinalis Remensis à Papa confirmatur.

CVM à nobis petitur & c. vsque ad verbum illud Effectum. Ad audientiam nostram si quidem te referente peruenit, quod cum felicitis rec. C. Papa prædecessor noster causam, quæ vertebatur inter te, & Laurentium clericum de Brugis, super præbenda spectante ad Magisterium scholarum sanctæ Mariæ in Brugis, venerabili fratri nostro Vuillielmo Remen. Archiepiscopo, sanctæ Sabinæ Card. commississet sine debito terminandam, ipse allegationibus vtriusque partis auditis, & cognitis, de prudentum virorum consilio, te ab ipsius impetitione absoluit, super hoc perpetuum silentium imponens eidem. Nos igitur quod per eundem Archiepiscopum factum est, volentes debitam firmitatem habere, præbendam ipsam, sicut iuste possides, & quietè deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & c. Nulli ergo, & c. Datum Romæ apud S. Petrum IIII. Non. Maij.

TORNACEN. EPISCOPO, VT A DECESSORIBVS
alienata reuocet.

CVM ecclesiarum omnium cura nobis immineat Pastoralis, sic nos conuenit circa vtilitatem ipsarum attentius vigilare: vt quæ male ordinata sunt in eis in statum reuocentur (auctore Domino) meliorem. Intelleximus siquidem per petitionem ex tua nobis parte porrectam, quod redditus duodecim altarium, qui ad mensam episcopalem specialiter fuerat deputati, quidam prædecessorum tuorum retroacto tempore minus rationabiliter distraxere. Volentes igitur tibi, & Ecclesiæ tuæ paterna sollicitudine prouideri, vt redditus illos, qui in præiudicium tuum à nescia episcopali irrationabiliter sunt subtracti, tibi liceat appellatione rem. legitime reuocare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo & c. Datum & c. vt supra VI. Non. Maij.

CANO-

V M à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Assensu. Vt redditus, qui à diuersis donatoribus ad vsum vicariorum ecclesiae vestrae, qui non sunt maioris altaris seruitio deputati per temporum vices proueniunt, colligantur in vnum, & per ministros vestros inter eosdem vicarios aequaliter diuidantur, qui communi assensu Capituli, secundum antiquam, & rationabilem ecclesiae vestrae consuetudinem institui valeant, & similiter amoueri, liberam vobis auctoritate praesentium concedimus facultatem. Decernimus ergo, &c. Datum &c. vt supra. VIII. Idus Maij.

CANONICIS, ET CLERICIS TORNACEN. ECCLESIAE.

V M à nobis petitur &c. vsq; ad verbum Postulationibus inclinati. Necoram alio iudice trahamini, nisi per appellationem in causam, quamdiu sub examine venerabilis fratris nostri episcopi Tornacensis vel dilectorum filiorum decani, & Capituli vestri stare iuri volueritis, praeterquam de nostro, vel legati nostri mandato, auctoritate vobis praesentium indulgemus. Liceat quoq; vobis cum generale interdictum terrae fuerit, exclusis interdictis, & excommunicatis, clausis ianuis, non pulsatis campanis, & suppressa voce diuina officia celebrare. Nulli ergo &c. Datum vt supra. IIII. Idus. Maij.

CANONICIS ECCLESIAE BEATAE MARIAE TORNACEN.
quod fructus maioris altaris possint diuidere.

V M à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud Assensu. Vt redditus, qui per temporum vices à diuersis personis ad vsum vicariorum maioris altaris ecclesiae vestrae proueniunt, colligantur in vnum, & per ministros vestros inter vicarios aequaliter diuidantur: qui communi assensu Capituli, secundum antiquam, & rationabilem ecclesiae vestrae consuetudinem institui valeant, & similiter amoueri, liberam vobis auctoritate praesentium concedimus facultatem. Decernimus ergo, &c. Datum Romae apud S. Petrum.

CANONICIS ECCLESIAE BEATAE MARIAE TORNACEN.
confirmatio constitutionis cuiusdam, super fructibus beneficij Iuonis.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud Tuis postulationibus. Gratiam conuenientiam impendentes, institutionem, quam super fructibus beneficij, quod fuit olim Hyuonis de vinea, cuius etiam donatio ad vos nullo medio pertinebat, de voluntate, & consilio venerabilis fratris nostri Stephani Episcopi vestri in Ecclesia vestra fecistis, videlicet, vt fructus illi ad agenda communia negocia Capituli perpetuo debeant applicari, sicut ipsa institutio rationabiliter facta est, & haecenus obseruata, & in authentico exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus, & cetera. Nulli ergo, &c. Datum &c. vt supra. II. Calend. Maij. pontificatus nostri anno primo.

N. ELECTO CAMERACEN. SANCTI AUBERTI, ET SANCTI
Gilleni Abbatibus, vt iniustam interdicti sententiam reuocent.

CVM in ecclesia DEI omnia fieri debeant ordinate, non est à praelatis ecclesiarum ex impetu, vel pro quaestu ad sententiam procedendum: sed ad hoc eo maiori debent maturitate procedere, quò turpius, & absonum magis existit deprolata temerè sententia, quàm de ferenda minus rationabiliter reprehendi: quorum alteri, primo videlicet poena ex praesumptione debetur, secundo verò venia pro ignorantia, vel diligentia minori donatur. Sane significantibus dilectis filiis N. Abbate, & conuentu S. Vedasti Atrebaten. didici-

didicimus, quòd si quando inter eos, & venerabiles fratres nostros Episcopos, & dilectos filios Archidiaconos, in quorum parochijs aliqua eorum obedientia, vel capella consistit, super aliquo controuersia vertitur, vel alicui ipsorum non satisfaciunt iuxta desiderium postulantis: ipsi ecclesias eorum in suis parochijs constitutas interdicto subiiciunt, & interdictum ipsum, nisi placati muneribus non relaxant. Volentes autem Ecclesie Sancti Vedasti paterna sollicitudine providere, eisdem Episcopis, & Archidiaconis per scripta nostra præcipiendo mandauimus, nec eius ecclesias, sine manifesta, & rationabili causa interdicto supponant, nec occasione sæcularium negotiorum, aut quæstionũ emergentium, seu causæ lucri captandi, capellanos, in eius ecclesijs commorantes impedian, quominus in ecclesijs suis diuina valeant officia celebrare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si præfati Episcopi, vel Archidiaconi forsitan, in ecclesias eorundem Abbatis, & conuentus sententiam interdicti minus rationabiliter duxerint promulgandam, vos de sententia ipsa, appellatione postposita cognoscatis, & eam post cognitionem, si talem ipsam inueneritis, auctoritate freti apostolica relaxetis. Nullis literis &c. harum tenore tacito. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Calend. Maij. pontificatus nostri anno primo.

ATREBATEN. EPISCOPO, ET N. CAMERACEN. ELECTO, VT CON-
cordia inita, & bona fide interposita transactio obseruetur.

VIRIS religiosus, & his præcipue, qui beati Benedicti regulam sunt professi, nõ credimus expedire, vt ocio claustrali postposito contra instituta sui ordinis discurrat per curias sæculares, aut sæcularibus negocijs inuoluatur. Inde est quòd nos dilectorũ filiorũ N. abbatis, & cõuentus sancti Vedasti Atrebaten. religioni, & honestati cõsultere cupientes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si nobiles viri N. comes Aionien. & Betunen. aduocatus à cõpositionibus, quas idem comes, cum eisdem fratribus super possessionibus de Haspra. & pater præfati aduocati super possessionibus de Saillis, & earũ appendicijs voluntate propria inierunt, temere resilire voluerint, eos ad obseruationem compositionũ ipsarũ, sicut sine prouitate factæ sunt, & ab vtraq; parte receptæ, à nobis etiã confirmatæ, monitione præmissa per distinctionem ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis literis, &c. vt suprã. Datum vt suprã.

N. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARD. ET ABBATI
sancti Remigij. & N. decan. Remen. vt Nouiomensem Episcopum tertia decimarum
parte contentum esse, & vexatione monasterij S. Vedasti abstinere, iubeant.

SIGNIFICANTIBVS nobis dilectis filijs, abbate, & conuentu sancti Vedasti nostro est apostolatu referatũ, quòd Martinus quondam eiusdem monasterij abbas, tertiam partẽ decimationis de Moilauis, & de Ernaldmensnil. ab R. quondam. Nouiomien. episcopo recepit ad censum, & ei tantam se redditurum promisit annis singulis pensionem, quod reliquæ duæ tertie cum illa tertia vix sufficiunt, ad solutionem ipsius, vnde ecclesia beati Vedasti iacturam enormem dicitur incurrisse, propter quod venerabili fratri nostro N. Nouiomien. Episcopo dedimus in mandatis, vt illa tertia parte decimationis prædictæ (sicut iustum est) de cætero sit contentus, & ecclesiam ipsam super exactione præmissæ pensionis amodo non molestat. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si supradictus Episcopus mandato nostro parere noluerit, & præmissis veritas suffragatur, vos auctoritate nostra suffulti memoratum Episcopum sua tertia manere contentum, & ab ecclesiæ supradictæ super exactione pensionis illius molestatione cessare (sicut iustum est) monitione præmissa per distinctionem ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Si qua vero partium legitime ci-
tata

rata &c. facientes quod decreueritis &c. Nullis literis &c. vt suprà, quod si omnes &c. tu frater Archiepiscopo cum eorum altero &c. Datum vt suprà.

N. ELECTO CAMERACEN. SANCTI AVBERTI, ET SANCTI GILLENII
abbatibus in Cameracen. diocesi constitutis, vt Episcopos per censuras compellant, monasterium S. Vedasti, contra suos aduersarios iure tueri.

VT loca religiosa & fratres in eis diuinis obsequijs deputati violentiæ non subiaceant laicali, sed instituta sui ordinis colant potius in quiete, specialis est eis gratia facienda, ne pro sui iuris defectu secularibus immisceri negocijs compellantur, & ad curias discurrere seculares. Hac igitur consideratione inducti, dilectis filiis abbati, & conventui sancti Vedasti Atrebaten. providere volentes, discretionis vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus si de malefactoribus suis per diocesanos Episcopos iustitiam non potuerint obtinere, vos post trinam admonitionem eisdem episcopis factam malefactores eorundem fratrum ad exhibitionem iustitiæ, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis, facientes quod decreueritis per distinctionem ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari, nec sententiam in eos latam à vobis, nisi damna, & iniurias passis prius fuerit satisfactum, aliquis audeat relaxare. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt cum ab eodem abbate, & fratribus fueritis requisiti ad eorum monasterium accedentes, quæ corrigenda fuerint in capite, vel in membris auctoritate freti apost. corrigatis. Nullis literis &c. vt suprà, quod si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. GRADEN. PATRIARCHÆ, VT CAUSAM ARCHIDIACONI
Ieruisini contra clericos de Quinto iure definiat.

CONSTITVTI præsentia nostra dilecti filij Iacobus, & Oliuierius nuncij clericorum plebanatus de Quinto, & dilectus filius N. Archidiaconus Taruisinus pro causa, quæ inter ipsos ex vna parte, & Archidiaconum memoratum ex alia super iure ipsius Archidiaconatus fuerat agitata, & tandem ad nos per appellationem delata diffinitioni eius contrarijs affectibus intendebant, & cum vellent ad inuicem litigare dilect. filium G. SS. Cosmæ & Damiani Diacon. Card. ipsis concessimus auditorem. Cumq; partes in eius essent præsentia constitutæ, prædicti nuncij pro ipsis, & parte sua firmiter asseriebant, quod causa eadem post tractatum diutinum amicabili tandem fuerat compositione sopita: quam quidem Archidiaconus iuramento, Episcopus vero sub poena mille librarum se promiserat firmiter seruaturum. Ex aduerso autem prædictus Archidiaconus proponebat, quod cum videret partem aduersam sibi super obseruatione compositionis factæ molestiam irrogare, bonæ mem. Clem. Papæ prædecessori nostro suam curauit proponere quæstionem: qui tandem ipsum à præstito iuramento post causæ cognitionem absoluit, & licentiam ei dedit, vt Archidiaconatus sui iura, non obstante compositione illa, prosequi non cessaret, præsertim cum eam præfatus Episcopus non seruasset, & tam ipse, quàm plebani socij eius super hoc contra mandati apostolici formam eum plurimum molestassent. Econtra præmissi nuncij affirmabant, quod Episcopus suus contra compositionem non venerat, immo ipsi archidiac. quærenti respõderat, quod paratus erat facere quod deberet, sicut per instrumentum publicum ostendebatur, & quod archidiaconus contra iuramentum licitum, ac sponte interpositum nulla debuisset ratione venire. Et si forte sibi esset aliquo modo (quod non credebant) indultum, prius quæ contra compositionis formam præsumperat, emendare penitus tenebatur, quàm statueretur aliquid super negotio principali. Cæterum cum in præsentia Card. prædicti diutius litigassent, tandem auditis per eum quæ duxerant proponenda, fratrum nostrorum consilio habito diligenti, causam ipsam sub certa forma tuæ fraternitati duximus commit-

I tendam,

tendam, per apost. tibi scripta mandantes, quatenus vtramque partem ad obseruationem compositionis prædictæ, quam licitam esse comperimus: & ideo iuramentum pro ipsius obseruatione interpositum censuimus fore seruandum: non obstante absolutione prædicta, quam credimus per subreptionem obtentam, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo cōpellere nō omittas: in irritum apost. auctoritate reducens, si quid contra compositionem prædictam per prædictū archidiac. cuiuslibet auctoritate rescripti noueris immutatum. Si quid vero postmodū inter eos fuerit quæstionis, partibus ad tuam præsentiam conuocatis audias, & illud appell. re. debito fine decidas. Volumus præterea nihilominus, & mandamus, quatenus clericos, & laicos, qui occasione quæstionis prædictæ, quam cum archidiac. habuerunt, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sunt vinculo innodati secundum ecclesiæ formam absoluas: illos, qui ipsis bona sua per violentiam abstulerunt, ad restitutionem eorum sicut iustum fuerit ecclesiastica censura remota appell. compellens, & non permittas, quòd ipsis super beneficijs suis grauamen, vel aliqua molestia ab aliquo indebite inferatur. Illos vero quos ecclesias violasse, & manus in clericos temerarias iniecisse cōstiterit, tam diu facias sicut excommunicatos ab omnibus arctius euitari donec passis iniuriam, &c. & cum testimonio literarum &cæt. Datum vt suprà, &c. IIII. Idus Maij.

ARCHIEPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarVM PRÆLATIS, MARCHIONIBUS, Comitibus, Baronibus, & alijs nobilib. viris, & vniuersis Christi fidelibus ad quos litæ ista peruenierint, vt commissarijs apostolicis contra hæreticos auxilio sint.

VM ad capiendas vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam Domini Sabaoth, species quidem habentes diuersas sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum, & hæreticos ab fidelium cōsortio excludendos: dilectum filium fratrem Rainerium potentem diuino munere in opere & sermone, & cum eo dilectum filium fratrem Guidonem virum Deum timentem, & vacātem operibus charitatis, ad partes vestras duximus destinandos: vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, & in remissionē iniungimus peccatorum, quatenus eos benigne recipientes pariter, & deuote contra hæreticos ipsis potenter & viriliter assistatis, eis consilium, & auxilium impendentes. Verum quia frater Rainerius pro arduis ecclesiæ negocijs in Hispaniā de mandato præcessit apostolico, volumus nihilominus, & mandamus, vt vos fratres Archiepiscopi, & Episcopi, cum à dicto fratre Guidone fueritis requisiti, in hæreticos, quos ipse vobis nominauerit spirituales gladium exeratis, laici vero bona eorum confiscent, & eos eiciant de terra sua, & eorū paleas separent à frumento. Omnibus autem, qui pro conseruatione fidei Christianæ in tātō discrimine, quod ecclesiæ imminet ipsis astiterint fideliter, & deuote, illam peccatorum suorum concedimus indulgentiam, quam beati Petri, vel Iacobi limina visitantibus indulgemus. Datum Romæ &c. vt suprà. III. Idus Maij.

ABBATI SANCTI VEDASTI, QVA APPROBAT PONTIFEX eius voluntatem, quòd ex cænobio factum olim collegium saculare, ad cænobium reuocare laboret.

PLAE postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ne refrigescat charitas postulantis ex longioris moræ fastidio, vel ex breui etiam dilatione tepescat. Significasti siquidem nobis, quod cū ecclesia sancti Petri de Castro sita iuxta monasterium tuum libera sit, & sicut ipsum monasterium ab episcopali iurisdictione penitus sit exempta, & in ea olim esse cōsueuerint canonici sæculares prædecessores tui, vt possessiones ipsius in suos vsus conuerterent, & in ipsa facerent per monachos ministrari, indulgētiam à sede apostolica impetrarunt. Verū quoniam in ea minus solemniter Domino deferuitur, ad ampliandum ibidem cultum diuini nominis canonicos sæculares, prout tibi quondam fuerāt, in ea ordinare deside-

desideras, & eis certos redditus assignare. Ea propter dilecte in Domino fili intentionem tuam laudabilem attendentes, auctoritate tibi presentium indulgemus, ut de consilio fratrum tuorum, vel maioris, & sanioris partis in ea canonicos seculares instituas, & tam de bonis monasterij tui, quam de his, quæ ibi à fidelibus offerentur, redditus eis competentes assignes: ita tamen, ut in nullo libertas illa depereat, quam ei prædecessores nostri Romani pontifices contulerunt. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. Idibus Maij. pontificatus nostri anno primo.

B. MAGISTRO SCHOLARVM, ET VALBERTO CANONICO TARVISINIS, Episcopi trucidatores à solo Papa absolendi, excepto articulo mortis.

SUPER eo de quo nos vestra discretio requisivit, videlicet, quid faciendum sit de his, qui captioni bonæ memoriæ V. Bellunen. episcopi ex qua dignoscitur à quibusdam alijs crudelissime interemptus, se diabolico instinctu interfuisse fatentur si ad ecclesiam redire voluerint, in qua sint forma recipiendi ab ea, vobis taliter respondemus, quod cum tam enorme flagitium debita velimus severitate punire, ne facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi si communioni fidelium reconciliari desiderant, ad sedem apostolicam veniant absolendi, nisi forte articulus mortis immineat, vel hostilitas impediat capitalis: quibus in utroque casu recepta, secundum formam ecclesiæ sufficientissima cautione, quod nostris debeant obedire mandatis, absolutionis beneficium nostræ auctoritate potestis impendere: ita tamen quod opportunitate recepta susceptui mandatum ad sedem apostolicam accedere non postponant. Prouideatis autem attentius, ne quid contra præscriptam formam quomodolibet attentetis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO TURONEN. CITANTUR AD audiendum sententiam proferre in causa ipsorum contra ecclesiam Dolensem.

LICET in Ezechiele legatur: Animalia ibant, & non reuertebantur, tamen sequitur in eodem: Animalia ibant, & reuertebantur. Quamuis autem hæc vocum dissonantia secundum sanum consonet intellectum, & varias expositiones habeat mysticas, & morales, possunt tamen per animalia munda, quæ ruminant & ungulam findunt, Rectores ecclesiæ non incongrue designari: qui discernendo fingunt ungulam, & ruminant meditando: qui dum aliqua statuunt, quæ postmodum non retractant, eunt, & non reuertuntur. Cum vero aliquid statuunt, quod postmodum reuocant consilio saniori, eunt, & (sicut de animalibus legitur) reuertuntur. Utinam autem prædecessores nostri Romani Pontifices in diffinitione illius veteris, & nondum inueteratæ, sed pro vetustate notissimæ quæstionis, quæ inter Turonen. & Dolens. ecclesias fuit diutius agitata, & adhuc sub iudice lis est, animalibus, quæ ibant, & non recurtebatur possent secundum formam expositionis suprapositæ comparari: ut quod super ea statuerunt, taliter receptum fuisset à partibus, & seruatum, quod nec causa ipsa in recidiuæ contentionis scrupulum denuo deuenisset: nec nos oporteret super ea cum partibus laborare. Sane, quamuis causa ipsa frequenter fuerit per sedem apostolicam diffinita, peccata tamen exigentibus redijt male sana cicatrix in vulnus antiquum, hodieque manent vestigia veteris quæstionis, & euidenter apparent ex damnis, quæ utraque partium eius occasione vehementer incurrit, sicut ipsi nouistis, nec nos etiam ignoramus. Quod si verum inspicimus, & attendimus causas controuersię diuturnæ, per vos interdum sterisse videtur quo minus legitimum finem acceperit quæstio toties suscitata. Nam (ut non longe petamus exemplum) cum bonæ memoriæ Cle. Papæ prædecessor noster partes ad iudicium citauisset, terminum eis certum præfigens, & eum postmodum de voluntate partium prorogasset, licet dilectus filius N. Dolens. electus ad sedem apostolicam, propter hoc in persona propria non sine multo grauamine accessisset, tu tamē frater Archiepiscopo nec

venisti, nec misisti ad nos idoneum responsalem, sed nuncios solummodo minus sufficienter instructos pro sola dilatione petenda. Nolentes autem dictas ecclesias huius occasione discordiæ nō sine magnæ vtriusque dispendio diutius laborare, festum dedicationis beati Michaëlis proximo futurum peremptorio termino vobis, & parti aduersæ duximus præfigendum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ad prædictum terminum, quicquid de te frater Archiepiscopo quocunque modo contingat, per vos, vel procuratores idoneos ad sedem apostolicam accedatis, nostræ dispositionis formam, vel iustæ diffinitionis sententiam recepturi. Cum enim instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarū sollicitudo continua, de plenitudine potestatis, quā super omnes ecclesias ab ipso IESU Christo suscepimus, ea cupimus consilio saniori disponere, sicut viderimus expedire, quæ ad pacem, & vtilitatem proueniant ecclesiæ vtriusque: alioquin ex tunc in diffinitione ipsius causæ, vel dispositione (dāte Domino) procedemus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Maij. pont. nostri anno primo.

In eundem fere modum Bituricen. Archiepiscopo. Licet in Ezechiele, &c. vsque ad verbum illud Procedimus. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, vt supra memoratis Archiepiscopo, & Capitulo Turonen. ex parte nostra districtè præcipias, vt in termino sibi peremptorio constituto nostro se conspectui representent, & literas nostræ citationis per tuos nuncios ipsis facias præsentari. Datum Roma &c. vt supra. XVII. Calend. Iunij. &c.

N. ARCHIEPISCOPO TARENTASIEN. ET N. EPISCOPO AUGUSTEN. & Abbati Boni montis, qua committitur ijs causa Episcopi & Capituli Lausannensis.

LICET iniunctæ nobis administrationis officium profectibus nos admoneat intendere singulorum, & tanquam de commisso nobis grege rationem Domino reddituri cunctos, facere exoptemus quæ ad vitam proficiant sempiternam. Fratres tamen, & Coepiscopos nostros, qui in partem sunt solitudinis euocati, sic vellemus commissi eis officij executionem diligenter peragere, quod non lucerna sub modio, sed supra candelabrum posita videretur. Verum cum de ipsis ea nostris auribus referuntur, quæ in infamiam pontificalis dignitatis redundant, dolemus admodum, & turbamur: quia iuxta diuinæ legis sententiam: Si sacerdos, qui est vnctus peccauerit, facit delinquere populū. Olim siquidem cum venerabilis frater noster N. Lausannen. Episcopus felicitis recordationis C. Papæ prædecessori nostro à Capitulo suo delatus fuisset in multis, idē prædecessor noster venerabili fratri nostro N. Maurianen. Episcopo, & dilectis filijs N. Bellæ vallis, & N. de charitate abbatibus apostolica auctoritate præcepit, vt ad ecclesiam Lausannen. personaliter accedentes, quæ in eadem tam in capite quàm in membris digna correctione cognoscerēt, studerent diligenti solitudine emendare. Qui cum die statuta Lausannam accessissent, & fecissent in præfati Episcopi, & Capituli præsentia commissionis literas recitari, sicut in eorum literis perspeximus contineri, ipsum episcopum, & Capitulum ad compositionem amicabilem faciendam inducere studuerunt. Tūc Capitulum duo instrumēta exhibuit, quorum vnum erat sigillatum septem sigillis arbitrorum, in quostam canonici, quàm episcopus compromiserant memorati: alterum vero erat sigillo iam dicti episcopi consignatum, in quo se fatebatur reatum periurij incurrere, si à facta compositione à iam dictis arbitris ratione qualibet ab arbitrio resiliret. Episcopus autem in præsentia delegatorum iudicum, quod compositionem illam nō tenuerat, nec teneret, proposuit: asserens quod canonici antea à compositione resilierant, & emendationem, quam super quibusdam articulis præfati arbitri ei facere compromiserant, nondum potuerat obtinere: & ideo se non incurrisse reatum periurij fatebatur: quia canonici prius compositionem in fregerant, & compositionis chartam arbitri non curauerant emendare. Econtra vero Canonici respondebant, quod nec ipsi à compositione resilierant, nec aliquid arbitri in compositione promiserant emendare. Licet autem è contra episcopus se pro-

barç

bare promitteret, quod dicebat, in præsentia tamen ipsorum iudicum non probavit. Cumq; præfati canonici super monetæ diminutione, & exactione noui pedagij memoratum episcopum conuenirent, & peterent, quod ab arbitris præceptum fuerat obseruari: respōdit Episcopus. memoratus, quod moneta erat procul dubio diminuta, nec licuit arbitris super hoc aliquid arbitrari, cum tanquā Domino monetæ licitum ei sit eam pro suo beneplacito minuere, & augere, & iste fuit vnus de articulis, in quibusemendationem arbitrij postulauit. Pedagiū autem à quadraginta annis acceptum fuisse asseruit, & in grauamen inimicorū suorum se illud proposuit statuisse. Cumq; adijcerent canonici antedicti, quod præter illa, quæ in compositionis instrumento contendebantur, alia vellent contra eundem episcopum proponere, & probare, respondit Episcopus, quod eos aliquatenus non audiret: quia non tenebatur coram ipsis iudicibus respondere: cum literæ commissionis non ex parte Capituli (sicut cōtinebatur in eis) sed per falsam suggestionem fuerint impetratæ: quia P. de Exchandens, qui eas impetrauit, mandatum non habuit, vt talia postularet, ad quod P. ipse respondit, quod, licet cum ad Romanam ecclesiam accessit, non omnibus suum propositum reuelauerit, sed quibusdam: postquam tamen redijt, commissionis literas omnibus, qui aderant in Capitulo legit, & exhibuit, & vniuersis ipsæ literæ placuerunt: & ideo asseriebant, Episcopum debere coram eisdem iudicibus respondere: quia rati habitio retro trahitur, & mandato comparatur. Et quoniam eorum iudicium noluit sæpe fatus episcopus subintrare, licet ipsi iudices in eadem ecclesia multa digna correctione cognoscerent, & à statu præstino miserabiliter corruisse, & bona tam episcopi, quàm Capituli, viderent plurimum imminuta, in executione tamen mandati apostolici vltra procedere noluerunt, negotium ipsum ad Roman. ecclesiam remittentes. Ad hæc tam literis Capituli Lausannens. quàm religiosorum Abbatum, Comitum, & Baronum eiusdem diocesis, & aliorum multorum nostro apostolatu est suggestū, quod idem episcopus bona ipsius episcopatus dilapidando consumpsit, matrimonia non iungenda coniungit, & diuortia celebrat indiscrete: & cum incontinentiæ laboret infamia, familiaritatem amplectitur iniquorum, iustitiam denegat postulātib; & quibuslibet contumeliose respondet, in se non ostendens mansuetudinem pastorem. Præterea contra eundem multa alia proferuntur, quæ longum esset literis præsentibus enarrare. Super quibus siquidem omnibus, tanto dolemus vehementius, & mouemur, quanto eundem Episcopum tanquam in Romana ecclesia enutritum, & ab ea in pontificalis officij dignitatem assumptū, quantum cum Deo possumus synceriori charitate diligimus, & specialius amplexamur. Quoniam igitur, quæ de præmissis episcopo referuntur sub dissimulatione transire non possumus, nec debemus, inquisitionem ipsius negocij de fratrum nostrorum consilio vestræ duximus experientiæ committendam, per apostolica vobis scripta districtè præcipientes, quatenus ad locum cōpetentem pariter accedentes, & partibus cōuocatis solum Deum habentes præ oculis, appellatione postposita audiat is hinc inde proposita, & attestaciones & allegaciones vtriusq; partis discussas, & examinatas canonice, sub sigillis vestris nobis dirigere procuretis, præfigentes vtriq; parti terminum cōpetentem, quo sufficienter instructæ ad recipiendam sententiam vestro se conspectui repræsentent. Si vero præfati canonici ab accusatiōe destiterint, & probare noluerint quod proponunt, vos si præfatus episcopus super his fuerit infamiæ nota respersus, purificationem ipsi canonicam indicatis, vt cum tribus episcopis suā si valet innocentiam purgare, nō differat, & eam si præstiterit auctoritate apostolica admittētes, eum ab impetitione canonicorum penitus absoluat, & ab obiectis criminibus denunciatis infontem. Verum si se non poterit iuxta sanctiones canonicas expiare, voseum dispensum ad nostram præsentiam sublato appellationis obstaculo transmittatis, vt in negotio ipso (sicut expedire viderimus auctore Domino) procedamus: attentius prouisiuri vt mandatū apostolicum ita prudenter ac diligēter exequi studeatis, vt nos deuotionē, & sollicitudinē vestrā possimus merito commendare. Volumus aut nihilominus, & mandamus, vt eidem epi-

scopo districtius iniungatis, ne bona Lausannens. ecclesiæ huius occasione negocij quomodolibet alienare præsumat, in quorum distractione dicitur hætenus satis enormiter excelsisse. Si qua vero partium legitime citata vestram præsentiam adire contempserit &c. Nullis literis obstantibus harum tenore tacito &c. quod si omnes &c. Tu frater archiepiscopo, cum eorum altero &c. Datum &c. vt supra Idibus Maij.

PHILIPPO ILLVSTRI FRANCORVM REGI, VT REPUDIATA PELLICE LEGITIMAM VXOREM RECIPAT.

ICET dextera Domini suam fecerit in nostra promotione virtutem de terra suscitans inopem, & de stercore erigens pauperem, & illud nos voluerit dignitatis soliū obtinere, vt non solum cum principibus sed de principibus etiam iudicemus: cum tamen conditionem humilitatis vestræ conspiciamus, & de quo ad quid simus vocati pensamus, præter generale debitum pastoralis officij, quod singulis nos constituit debitores, tibi, & regno tuo specialiter nos fatemur teneri, in quo nos recolimus in studijs literarum ætatem transegisse minorem, ac diuino munere quantæcumq; scientiæ donum adeptos beneficiorum impensam multiplicem suscepisse. Ad cumulum aut huius præcipuæ dilectionis accedit progenitorum tuorum grata memoria, quos sicut Christianissimos principes, nec ventus turbinis, nec impetus tempestatis ab ecclesia Romana potuit aliquando separare, quin potius tanto amplius in ipsius deuotione seruirent, quanto fortius in nauiculam nostri piscatoris fluctus insurgerent, & mare tu multo osius ventorum incurfibus fluctuaret. Vnde cum in minori quondam officio constituti serenitatem regiam, & regnum Franciæ speciali amplexati fuerimus dilectionis affectu, nunc ad apicem summi pontificatus (licet insufficientes) assumpti, priuatis affectibus, cõmunibus superuenientibus causis tam ardentius in regiæ serenitatis dilectione flagramus, vt occasionem nobis precemur à Domino indulgeri, per quam affectus interior prodeat, in effectum, & prærogatiua synceritatis, quā ad tegerimus in opere pateat vniuersis. Verum quanto amplius celsitudinem tuam honorare cupimus, & ad profectum tuum ardentius aspiramus, tanto magis de tua sumus salute soliti, & grauius ferimus, si nostræ charitatis affectus circa serenitatem tuam, te præsertim dante materiam, videretur (quod absit) refrigerescere, vel tepere. Sane quātum scandalum sit exortum ex superinductione illius, quam post multiplices inhibitiones ecclesiæ, quarum vnā factā per bonæ memoriæ M. sanctorum Ioannis, & Pauli presbyterum Card. tunc apostolicæ sedis Legatum, & dilectum filium C. subdiaconum, & notarium nostrum, cum felicis record. C. pp. prædecessoris nostri literas in tua fecere præsentia recitari, quæ inhibitionem apertius continebāt, ad te nouimus peruenisse, & post datas, & receptas epistolas venerabilibus fratribus nostris N. Suefionen. & N. Nouien. episcopis, nuncijs tuis propter hoc apud sedem Apostolicam constitutis superinducere voluisti: tibi credimus ex parte liquere: in quo ad discretionē veritatis non debet vincere sensualitas rationem. Nosti etenim, quod morbus iste iam vicina corrumpit, & ad excusandas excusationes in peccatis factus es cæteris excusatio, & in nos & Romanam ecclesiam detractionem non modicam suscitasti. Quantū aut ex hoc te ipsum læseris, ex eo manifestè perpenditur, quod omnia tibi contraria successerunt, quæ prius prospera succedebant, nec datum est tibi frui etiam pace diurna, quin, & si nō corpus, mentem saltem sollicitudo grauis vrgeret, quod tibi esse debet euident argumentū, quod propter hoc diuinam indignationē incurreris: præsertim cū superinductæ consanguinitas opponatur: charissimæ aut in Christo filiæ nostræ N. Regiæ Fraciæ, nō nisi impedimentū fuisset affinitatis obiectū. Vt igitur saluti tuæ consulas, & honori, vt nos & Romanā ecclesiam à labijs iniquis, & lingua libera detrahitrice, vt Dominū tibi reddas propitium, quem iratum tibi hætenus reddidisti, rogamus serenitatem regiam, monemus, & exhortamur in Domino, & in remissionē iniungimus peccatorum, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus in te ipsum accipim

Innocentij
tertij erga
regnū Frā-
ciæ volun-
tas.

faciem tuam considerationis reflectens, sic tuos actus diiudices, ut ab alijs non debeas iudicari. Memor esto conditionis tuæ, & nouissima iuxta verbum sapientis attendens, quod scandalum in ecclesia parit, quod nobis detractionem generat, quod in perniciem tuam salutis vertitur, & in dispendium totius regni redundat: alios simili corrumpens exemplo, corrigas per te ipsum superinductam de finibus regni Francorum, remoueas, & eam reducas in regnum, & Reginam appelles, ac facias appellari: mandans ei ab omnibus, tanquam Reginam deferri, quam a te minus rationabiliter abiecasti. Quod si postmodum usque adeo serenitatem tuam oriens ex alto respexerit, & cor tuum lux illa dignata fuerit illustrare, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ut prædictam Reginam, quam ex testimonio plurium, quibus est religionis, & dignitatis ratione credendum miram sanctitatis, & honestatis audiuius esse, retineas in gratia coniugali: præsertim cum vix nobiliorem ducere possis, & id tibi plurimum expedire noscatur, in his facilius, & ad votum tuum celerius exequendis, quæ serenitati tuæ diebus istis incumbunt, gaudebimus plurimum, & in agendis tibi gratiarum actionibus assurgemus. Quod si forsan (quod absit) desuper datum non fuerit, sicut de iure tenemur, iuris tibi licentiam non negamus, quo minus facta prius restitutione audiamus, & exaudiamus quod rationabiliter duxeris proponendum. Si autem (quod non credimus) nec famæ tuæ, nec honori consuleres, nec mandatis nostris, nec monitis obedires, quantumcunque nobis molestum existeret te in aliquo molestare, contra te tanto amplius moueremur, & manum curaremus apostolicam aggrauare, quanto serenitatem tuam syncerius diligimus, & quos amamus feruenter arguere intendimus, & durius castigare. Cum (inspirante Domino) immutabilem animum, & inflexibile propositum habeamus, nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio declinandi a semita rectitudinis, sed via Regia incedentes, nec ad dexteram declinabimus, nec deuiabimus ad sinistram, sine personarum acceptione facientes iudicium, quia non est personarum acceptio apud Deum. Non ergo posses quantumcunque confidas de tua potentia subsistere ante faciem, non dicimus nostram, sed Dei, cuius (licet immeriti) vices exercemus in terris cum auctore iustitiæ, qui est veritas pro iustitia, & veritate pugnante inimici tui in te, ac Regum Franciæ præualerent, nec valeret temporalis tuius, & exiguus potentatus diuinæ ac æternæ repugnare omnipotentiae maiestatis. Facias ergo fili charissime de necessitate virtutem, & nobis in hoc immo creatori tuo, per quem viuis, & regnas, humiliter satisfacias, quatenus, & ipsum tibi reddas propitium, & nos tibi constituas amplius debitores: sciturus pro certo, quod nisi mandatum nostrum hac vice curaueris adimplere, non differemus ulterius, quin officij nostri debitum exequamur. Datum & cæt. ut supra.

XVI. Calend. Iunii.

Innocentij
PP. in iusti-
tia constan-
tia.

VVILLIELMO REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARDI-
nali, ut existat conseruator priuilegiorum ecclesie S. Germani de pratis, Parisijs.

PIA patrum predecessorum meorum; nostrorum sollicitudo se circa statum ecclesie in sua integritate seruandum mirabiliter exhibuit circumspectam, ut videlicet ipsas, quæ sæcularium turbationum fluctibus concutiuntur assiduis, protectione sedis Apostolicæ specialiter permuniret, & cum ipsa præsens omnibus adesse non posset per convenientia instrumenta eisdem indulta, suæ potentiam auctoritatis extendens per uerorum malitiam coerceret. Sed cum malitia hominum excreuerit in immensum, nec modum sibi peruersitas eorum effrenata imponat, nos, quos eidem sedi gratia diuina præfecit, qui predecessorum nostrorum mandata seu institutiones soluere non venimus, sed implere iuxta malitiam temporis, in his esse rigidiores oportet. Inde siquidem est, quod cum Ecclesia sancti Germani de pratis Parisien. quæ Romanæ sedis filia deuota, & specialis existit, Priuilegiorum, Indulgentiarum, confirmationum, & libertatum plura obtinuerit à Romanis pontificibus instrumenta, quibus prælati ecclesiarum, & quam plures alij minime deferentes ea infringere,

ipsisq; temere obuiare non dubitant, sicq; libertatibus sibi concessis vti plene non valeat, & in pluribus sustineat detrimentum, te obseruatorem eorum, quæ ad ipsius Ecclesiæ tranquillitatem à sede apostolica sunt indulta specialiter duximus concedendum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si quos indulgentijs, confirmationibus, priuilegijs, seu quibuslibet alijs instrumentis apostolicæ sedis, seu alijs immunitatibus à quibuscunque monasterio sancti Germani depratis præuia ratione concessis, per quæ libertas debet ecclesiastica integra conseruari, temere inueneris obuiantes, eos per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, quemadmodum videris expedire, à sua temeritate compescere non moreris, ipsiusque iura monasterij sancti Germani studeas illibata seruare. Nullis literis, &c. harum mentione non habita &c. Datum &cæt. vt suprà. V. Idus. Maij.

ROBERTO ABBATI SANCTI GERMANI PARISIEN. EIVSQUE FRATRIBUS, tam presentibus, quàm futuris regularem vitam professu in perpetuum, quod eos recipiat sub protectione apostolica, veteraq; priuilegia, non paucis additis, confirmet.

N eminenti apostolicæ sedis specula ad hoc sumus licet immeriti disponente Domino constituti, vt iustas petitiones debeamus libenter admittere, & eis studeamus effectū vtilem indulgere. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus annuentes monasterium beati Germani depratis, in quo diuino mancipati estis obsequio, quod proprie beati Petri iuris existit, ad exemplar felicitis memoriæ Paschalis, Innocentij, Lucij, Eugenij, Anastasij, Alexandri, Lucij, Urbani, Clementis, & Cœlestini, prædecessorū nostrorum Rom. pontificum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina cōmunimus, in primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & beati Benedicti regulam, in eodem Monasterio, institutus, &c. vsq; ad verbum illud. Obseruetur. Præterea quascunq; possessiones, &c. vsq; ad illud Illibata permaneant. Per præsentis itaq; priuilegij paginā vobis, vestrisq; successoribus in perpetuum confirmamus, vt quæcunq; libertas, quæcunq; dignitas priuilegio beati Germani scriptis Eilheberti, Elotharij, atq; aliorum regum Francorū vestro monasterio collata est, eidem permaneat illibata. Ad hæc volentes te dilecte fili Roberte Abbas, & monasteriū tuum honoris, & gratiæ priuilegio decorare, ad instar dictorum prædecessorum nostrorum Alexandri, & Cœlestini vsum mitræ, & annuli, atq; sandaliorum tibi, & per te successoribus tuis de cōsuetā sedis apostolicæ benignitate duximus indulgēdum. Præcepimus autem, vt chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, ordinationes, & quæcunq; vobis ex pōtificali sunt ministerio necessaria, à nullo catholico episcopo vobis, vestrisq; successoribus denegentur. Sane missas, ordinationes, stationes, ab omni episcopo, vel clero Parisien. Ecclesiæ in eodem monasterio præter voluntatem Abbatis, vel cōgregationis fieri prohibemus, nec habeant potestatem aliquid ibi imperandi, sed nec diuina officia ipsis interdicere, nec excommunicare, nec ad synodum vocare, aut abbatem, aut monachos, presbyteros, aut Clericos ecclesiarum ipsius loci, tribuimus facultatē. Addicimus etiam vt in parochialibus ecclesijs, quas extra Burgum beati Germani tenetis, presbyteri per vos eligantur, & Episcopo præsentur, quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam cōmittat, vt ei de plebis cura, de rebus vero tēporalibus ad monasteriū pertinentibus, vobis respondeāt. Quod si facere forte noluerint, subtrahēdi eis tēporalia, q̄ à vobis tenent, liberā habeatis auctoritate apostolica facultatē. Auctoritate etiā apostolica statuimus, & vobis de consueta clemētia & benignitate sedis apostolicæ indulgemus, vt nullius legationi, nisi à latere Romani Pōtificis specialiter fuerit delegatus subiacere, vel subesse amodo debeatis: nec alicui liceat obtentu legatiōis ab apostolica sibi sede indulgēte vos vel successores vestros, seu monasteriū vestrū, vel Ecclesias, q̄ infra Burgū beati Germani sunt, vlla interdicti, vel

excom-

excommunicationis sententia prægrauare, vel super vos, aut super dictas Ecclesias iurisdictionem aliquam exercere: nisi specialiter hoc fuerit à Romano Pontifice illi mādatum. Præterea compositionem, quæ inter monasterium vestrū, & bonæ memorię Guidonem quondam Senonen. Archiepiscopum super procurationibus, quas à vobis in quibusdam villis petebat, rationabiliter intercessit: sicut prouide, ac sine prauitate facta est, & recepta, & hæcenus obseruata, atque in instrumento exinde confecto plenarie continetur, ratam habentes, auctoritate apostolica duximus confirmandam. Ad maiorem autem euidentiam compositionis ipsius rescriptum illud de verbo ad verbum huic priuilegio duximus inferendum: cuius tenor talis est: In nomine sanctæ, & indiuiduæ trinitatis. Guido Dei gratia Senonen. archiepiscop. omnibus, ad quos præsentis literæ peruenerint, in Domino salutem. Notum fieri volumus vniuersis præsentibus pariter, & futuris, quod discordia, quæ erat inter nos, & Fulconem abbatem sancti Germani de Pratis, & ipsam ecclesiam de procurationibus, quas ab eis petebamus in Emant, & Balneolo, & sancto Germano iuxta Musteriolum in præsentia Domini Philippi Francorū regis ita terminata est. In hoc siquidē quitauimus N. Abbati, & ecclesiæ sancti Germani in perpetuū procurationes, quas in prædictis locis petebamus ab eis, tali modo: quòd abbas, & successores sui nobis, & successoribus nostris, vel nostris certis nuncijs pro procurationibus illis reddēt singulis annis octo libras Parisiē. apud Emāt in octauis Paschæ. Et si nos, vel successores nostri venerimus semel in anno ad Emāt, vel Balneolum, vel ad villā, quæ dicitur sanctus Germanus, Abbas, & successores sui, aut ille, qui domū tenebit recipiēdos & successores nostros, & viuemus ibi nos, & successores nostri nocte vna sumptibus nostris proprijs: infra quod ille, qui domum tenebit, non tenebitur aliquid dare nobis, vel successoribus nostris, præter hospitium, nisi hoc de gratia facere voluerit. Et si nos, vel successores nostri semel recepti fuerimus, in vno prædictorum locorū, non tenebuntur monachi recipere nos, siue successores nostros in aliquo illorum trium eodem anno. Nos autem fecimus quitari iam dictæ Eccle. & Abbati medietatem decimarum, à presbyteris, qui sunt in ecclesijs sancti Germani, per archiepiscopatum Senonen. constitutis, scilicet Emant, Balneolo, villa, quæ dicitur sanctus Germanus iuxta Musteriolum Matriolis, & presbyteri dictarum ecclesiarū aliam medietatem eiusdē decime habebunt. Nuncij autē Abbatis Sancti Germani facient fidelitatem presbyteris, qui in dictis ecclesijs erant, & presbyteri per nuncios suos nuncijs Abbatis de dicta decima communiter, & fideliter quærenda, & inter se diuidenda. Quod ne valeat alicuius obliuioē deleri, vel malitiose perueri, sigillo nostro fecimus id confirmari, astantibus ecclesiæ nostræ personis Salone dec. Manasse archidiacon. Vuliemo thesaurario, Gaufrido pcentore. Testes huius rei sunt Stephanus abbas sanctæ Genouefæ, & canonici illius, Hugo almaricus milo. N. abbas sancti Remigij Senonen. magister Ansell. de cācellaria, Ogerius de Auons. Actum apud fontem Blaudi anno ab incarnatione Domini M. C. XC I. Deinde prohibemus, vt monasterij vestri monachos vbicunq; de mandato Abbatis habitauerint, nullus præter Rom. Pont. vel legatum ab eius latere missum absque speciali mandato apost. sedis, vel præter abbatem, ad quem cura, & custodia eorum pertinet, excōmunicet, aut interdicat. Obeunte vero &c. vsq; ad verbum illud Eligendū. Electus autē vel à Romano Pontifice, vel à quo maluerit catholico Episcopo munus benedictiōis accipiat. Sane noualiū &c. Apostolica insuper auctoritate vobis duximus indulgendū, vt infra parochias ecclesiarū ad iam dictū Monasteriū pertinentiū nullus oratorium, capellam, vel ecclesiā ædificare, aut cœmeteriū facere, sine diocesani episcopi, & vestro consensu, audeat, nisi forte templarij vel hospitalarij fuerint, quibus hoc Apostolicæ Sedis priuilegijs indultū fuisse noscatur. Paci quoq; & tranquillitati vestræ pontificali volentes prouisione prospicere, præsentī priuilegio duximus statuendū, vt si quis terras ad vos de iure spectantes, in quibus portionē habetis, vel campos donatione, aut venditione, seu quolibet alio alienationis titulo, in aliam ecclesiā, vel religiosā loca transtulerint, ecclesijs illis, vel locis religiosīs vltra annum, & diem, eas

sine

sine assensu vestro non liceat retinere, sed iuxta cōsuetudinem Gallicanarum ecclesiarum talibus personis precio, seu dono concedant, quæ vobis, & monasterio vestro iura vestra cum integritate persoluant. Decernimus ergo &c. salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, per manū Rainaldi Domini Papæ notarij, Cancellarij vicem agentis. II. Idus Maij. Inditione prima incarnationis Dominicæ Anno. M. C., XCVIII. Pontificatus vero Domini Innocentij Papæ III. anno primo.

*HVGONI ABBATI SANCTI DIONYSII, EIVSQUE FRATRIBVS TAM
præsentibus, quam futuris, regularem vitam professis imperpetuum, quod
eorum iura priuilegiaq̃, confirmet.*

EFFECTVM iusta postulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo postulat rationis: præsertim, quando petentium voluntates, & pietas adiuuat, & veritas non relinquit. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clemēter annuimus, & præfatum monasteriū sancti Dionysij, quod specialiter beati Petri iuris existit, in quo diuino estis obsequio mancipati ad exemplar felici recordationis Zacharię, Stephani, Leonis, Alexandri, Paschalis, Calixti, Innocentij, Eugenij, & Lucij, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina comunimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundū Deum, & beati Benedicti regulam &c. vsque ad verbum Obseruetur. Præterea quascunq; possessiones, quæcunq; bona &c. vsque ad verbum Permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis, donationem præbendarum in ecclesia sancti Pauli. In episcopatu Parisien. ecclesiam sancti Leodegarij, ecclesiam S. Martini in strata, cellam beatæ Mariæ prope Corbolum, super fluuium Essonesitam, cum appendicijs suis, eccle. de Trembleiaco, monasterium beatæ Mariæ de Argentolio, quod situm est super fluuium Sequanam, cum pertin. suis. In archiepiscopatu Rothomagen. ecclesiam S. Petri del Caluo monte cum tribus capellis sibi adiacentibus, scilicet S. Mariæ, sancti Ioannis, & capella de calloel. eccle. de Cergiac, quæ nec synodum, nec circatam persoluūt, ecclesiam de Busiaco, ecclesiam de Sagiaco, ecclesiam de Cormelijs, ecclesiam de Caiz, ecclesiam de monte Gerulsi, ecclesiam de Ablegijs, ecclesiam de sancto Claro, ecclesiam de monte Genuoldi. In Normania vero ecclesiā de Mo. Reniaco, ecclesiam de Liliaco, ecclesiam de Floriaco, ecclesiam de Berneualle, ecclesiam de sancto Martino, ecclesiā de Fregellis. In episcopatu Carnoten. ecclesiam de Trapis. Concessionem etiam patronatus ecclesiæ beatæ Mariæ de medonta cum omnibus possessionibus, & appendicijs suis à charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri rege Francorū vobis provide factam: ita quod decedentibus canonicis eiusdē eccle. loco eorum vestri monachi ordinentur, per quos gratius in eadē ecclesia Deo seruitiū assidue impēdatur. In episcopatu Aurelianen. ecclesiā de Toriaco, Campū manerij Villare, Vendrous, Villā Meui, Fiens, Luins. Ad hæc cōpositionem illam, quā bonæ memoriæ Henr. quondam Syluanecten. Episcopus super diuersis quærelis, quæ inter vos & nobilē virum Vull. de Melloto, tam in talijs, quàm in corueis, & Terris cēsualibus, & quibusdam alijs vertebantur, statuit obseruandā. Concessionē vobis, & per vos monasterio vestro factā à bonæ memoriæ Guidone quondā Senonen. archiepiscopo, & eius antecessoribus de ecclesijs de bella, de sancto Lupo, de Iosanuilla, de ver. de Firiaco, de Grandipute, de sancto Audoeno: præsentationem etiam presbyterorum in eisdem ecclesijs, concessionē similiter vobis factā à bonæ memoriæ Rog. quōdam Cameracen. episcopo, & eius antecessoribus Gualchero, Odone, Nicolao de ecclesia de forest, altari de Solemio, altari de vernuilo cū decimis, & omnibus appendicijs eorū, portionē cuiusdā decimæ de Ruu. Item cōpositionē, quam iam dictus Syluanecten. episcopus super controuersia, quæ inter vos, & Albertum de monte Omorio de quadam viatura, & quibusdam prauis consue-

consuetudinibus vertebatur, statuit obseruandam. Cōcessionem quoq; cāno-
bio vestro factam à venerabili fratre nostro Philippo Beluacen. Episcopo tam
de personatu, quam de præsensatione in Ecclesijs sacerdotum, videlicet Eccle-
siam Sancti Martini de Colle, Ecclesiam de Asnerijs, ecclesiam de Villiaco, ec-
clesiā de Ciris, ecclesiam de Croi, ecclesiā de Morentiaco, ecclesiam de Massiers,
ecclesiam de Nosaico, ecclesiā de Murno, & ecclesiā de Buxorta. In pago Meten.
cellam nouā cum omnibus appēdicijs suis, videlicet Hulsperre, Asminge, Eme-
lingas, ecclesiā de Fulcrepa, salinas, ac patellas saleninarū apud Massaltiē. In epi-
scopatu Laudunē. altare de cadursa, altare de sancto Gaberto, altare de Pirolis,
Altare de Seiriaco, cū cappella sancti Dionysij, quæ est apud Ribomontē. In Iusa
valle, altare de Sorbeis, altare de Altrepia, altare de Rosbes, altare de Rochenijs,
altare de serenis fontibus, ex dono illustris memoriæ Ludouici quondam regis
Frācorum, quicquid in villa de trapis habebat, præter annualem hospitatiōē,
quando ibidem iacuerit, & talliam, quam apud Gergiacū in Vuscasin. & apud
cormelias vobis donauit. Ex dono bo. mem. Gaufredi Carnoten. Episcopi, Al-
taria de Monaruilla, & de tubrido. Ex dono Aluifij bo. memoriæ quondam
Atrebaten episcopi, Altare de Anechin. Ex dono illustris memoriæ, Eduradi
scilicet, & Vull. quondam Regum Angliæ Deherstiam super fluuium Sabrinæ
sitam, Tantoniam molam cum appendicijs suis. Ad hæc comitatum Vulcasi-
ni, qui iuris beati Dionysij est, quem illustris memoriæ Ludouicus quondam
Rex Fancorum, per Sugerium quondam abbatem sancti Dionysij in beneficiū,
& feudum suscepisse cognoscitur: quoniā is possidet cuius nomine possidetur,
tibi, tuisq; successoribus confirmamus. Vicariam quoque & omnimodam iu-
stitiam, ac plenariam libertatem iuxta Villam sancti Dionysij, sicut subscriptis
terminis destinguitur à fluuio videlicet Sequanæ, à molendino, quod vulgo ap-
pellatur baiart, vsque ad supremum caput villæ, quæ vocatur alberuillare, quā
præfatus rex iuris esse beati Dionysij recognoscens, eidem monasterio restituit,
vobis nihilominus confirmamus. Præterea omnimodam potestatem, om-
nemq; iustitiam, & vniuersas consuetudines nundinarum in dicti ipsius regis
liberalitate vobis concessas, vt perpetuis eas quiete obtineatis temporibus, con-
firmationis nostræ munimine roboramus. Ad hæc refutationem prauæ con-
suetudinis, quā Bucardus de monte Morentiaco in vineis vestri monasterij, in
Diogico villa sitis habebat, & Rotagici terræ suæ. Similiter compositionē ini-
tam inter monasterium vestrum, & ecclesiam sancti Exuperij Corbolien. in
præsencia bonæ memoriæ Ioannis quondam Carnoten. episcopi super integri-
tate præbendæ eiusdem ecclesiæ. Ad exemplar insuper felicitis memoriæ Inno-
centij, & Anastasij Rom. Pontificum prædecessorum nostrorum, compositi-
onem super controuersia, quæ quondam inter monasterium vestrum, & mona-
sterium sancti Michaëlis vertebatur, sicut in eorundem Romanorum pontificū
plenarie cōtinetur, auctoritate apostolica cōfirmamus. Has siquidē cōpositio-
nes oēs, seu refutationes, sicut absque prauitate factæ sunt, receptæ, & in scriptis
authenticis cōtinentur, & etiā hætenus sunt seruatę, apostolico munimine ro-
boramus. Sane noualiū vestrorum, &c. licet quoq; vobis clericos, &c. prohibe-
mus insuper, &c. discedentem vero, &c. Auctoritate quoque apostolica prohi-
bemus, ne aliquis abbas monasterij ipsius, terras redditus ad ipsum spectātes, pa-
rentibus suis, aut alijs domos, vel etiam ea, quæ de caducis proueniunt, aut mi-
nisteria domus, nisi illa tantum, quæ sunt seruientium clericorum, dare præ-
sumat, nec pecuniam vltra centum libras sine assensu totius Capituli vel ma-
ioris, & sanioris partis mutuo suscipere audeat. Nulli quoque monachorum
quicquam sine consensu abbatis ab aliquo mutuo recipere liceat. Is autem,
qui ministerium domus habuerit, vltra centum solidos mutuo non accipiat,
præter abbatis consensum. Statuimus etiam, vt abbas sigillum proprium ha-
beat, sicut est de consuetudine hætenus conseruatum. In parochialibus au-
tem ecclesijs, quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere, & diocesano episcopo
præsentrare, quibus si idonei fuerint episcopus animarū curam cōmittat, vt ei de
spiritualibus, vobis autē de tēporalibus debeant respōdere. Iustitias etiā, aut offi-
cia

cia laicorum, quæ bonæ memoriæ Vu. quondam abbas eiusdem monasterij ad manus suas ab omnibus in Burgo sancti Dionysij commorantibus legitime reuocauit, de cætero alijs assignari. Regulares etiam consuetudines à prædecessoribus vestris, & à vobis hæcenus obseruatas aliqua leuitate mutari, nisi de tua, siue tuorum fuerit prouidentia successorum cum consensu Capituli, vel maioris, & sanioris partis, auctoritate apostolica prohibemus. Nouas præterea, & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, vel alijs ecclesiarum prælatis omnino vobis fieri prohibemus: chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, seu monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à quocūque malueritis suscipiatis episcopo, siquidem catholicus fuerit, & gratiā apostolicæ sedis habuerit, & ea vobis, & absque aliqua prauitate voluerit exhibere. Inhibemus insuper, vt infra fines parochialium ecclesiarum vestrarum nullus sine diocesani episcopi, & vestro assensu, cappellam, vel oratoriū ædificare præsumat, saluis priuilegijs Romanæ ecclesiæ: missas sane publicas celebrari, aut stationes in eodem monasterio, præter abbatis voluntatem, fieri prohibemus: sed nec interdicere, nec excommunicare, nec ad synodum vocare, vel abbatem, vel ipsius loci monachos, episcopis, aut episcoporum ministris permittimus facultatem. Apostolica etiam auctoritate vobis duximus indulgendum, vt non nisi legato à latere Romani pontificis destinato, legationis obtentu teneamini respondere. Porro tam tibi, quàm tuis successoribus licentiam indulgemus, in grauioribus negocijs sedem apostolicam appellare, nec appellâtes ante negocij finem læsio vlla contingat, quatenus auctore Deo in sanctæ religionis studijs quieti, ac seduli permanere possitis. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, &c. sepulturam vero, &c. libertates insuper dignitates, &c. obeunte vero, &c. vsque ad verbum Eligendum. Electus autem, vel à Romano pontifice vel à quo maluerit, catholico episcopo munus benedictionis accipiat. Decernim. ergo, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & in prædictis ecclesijs diocesanorum episcoporum canonica iustitia. Si qua igitur, &c. Datum vt suprà, &c. II. Idus Maij.

ABBATI, ET CONVENTUI SANCTI DIONYSII, NE BENEFICIA NONDUM VACANTIA, VEL PETANTUR, VEL ETIAM CONFERANTUR.

EX parte vestra fuit in audientia nostra propositum, quod quidam clerici, quorum vita, & conuersatio ignoratur, ecclesias, præbendas, & beneficia nondum vacantia sibi contra decretū Lateranen. Concilij conferri volentes, vestrum monasterium intendunt multipliciter aggrauare. Nos igitur volētes eidem cœnobio vestro super his paterna in posterum sollicitudine prouidere, auctoritate vobis præsentium indulgemus, vt salua sedis apostolicæ auctoritate à talium impetitione maneatis penitus absoluti. Nulli ergo, &c. Datum vt suprà.

ABBATI, ET CONVENTUI CISTERCIEN. VT PRO SE, TOT grauiſſimis omnium ecclesiarum negotijs occupato, Deum orent: Deq; summi Pontificis dignitate atq; oneribus.

IN VM non solum quid in summo Pontifice, verum etiam in quolibet episcopo requiratur, aduertimus, & grauitatē officij pastoralis, & præteriti temporis attendimus libertatem, & fere prorsus in insufficientia nostra deficiamus, & in eo solo, cuius vices in terris gerimus confidentes, de nostris meritis non speramus. Quamuis enim varijs simus negocijs occupati, vtpote quibus omnium ecclesiarum sollicitudo semper incumbit, aliquando tamen in vos ipsos nostræ considerationis aciem reflectentes, dum priorem statum præsentem conferimus, & vtrumque ad alterū rationis lance pensamus, seruos seruorum (prout in compendio salutationis literarum nostrarum apponitur) nos esse agnouimus: qui non solum de nobis, sed

bis, sed de omnibus omnino fidelibus tenemur Deo reddere rationem. Cumq; suscepti regiminis onus, quod est debilibus nostris humeris importabile, cogitamus, illud propheticum posse nobis credimus coaptari: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Et vtinam illud nobis coaptari non valeat: Exaltatus autem, humiliatus sum, & confusus: ne forte simus ex illis, de quibus inquit scriptura: Deiecisti eos dum alleuarentur. Quem enim sanæ mentis, & intelligentiæ plene non terreat verbum illud Apostoli ad Timotheum in sua loquentis epistola: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum. Nam (vt difficultatem Capitulorum sequentium taceamus) qui se poterit irreprehensibilem exhibere, cum secundum Ioannem Apostolum: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est, cum, & de illo, qui peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, dictum fuerit: Ecce homo vorax, potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus, & alibi seductor, & habens dæmonium, appellatus fuerit, & cū impijs deputatus. Cum etiam si actus nostros in obseruatione mandatorum suorum ille dirigeret, nec nos permetteret declinare ad dexteram, vel sinistram, à quo bona cuncta procedunt, refrenare tamen non possemus os iniqua loquentium, vel cauere nobis à labijs iniquis, & lingua dolosa. Quia igitur nō de nostra virtute confidimus, sed de vniuersalis ecclesiæ prece speramus, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatenus præter communem orationem, quæ pro nobis fieri consuevit, insufficienciam nostram vestris orationibus specialius adiuuetis: puras manus sine disceptatione leuantes ad Deum de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta petentes, vr quia non sunt in homine viæ eius, ipse, qui pro nobis factus est homo, dirigat gressus nostros in semitis suis, vt vestigia nostra nullatenus moueantur. Sed ipse, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, gratiam suam in nobis multiplicet, motus interiores deponens, & actus exteriores modificans: quatenus ea semper, & meditemur interius, & exterius operemur, quæ ad laudem nominis eius, ad salutem animæ nostræ, nec non, & profectum totius ecclesiæ debeant prouenire: nec nobis, sed sibi det gloriam, qui est gloriosus in sanctis, concedens nobis per suam misericordiam ineffabilem, quod sic transeamus per bona temporalia, vt non amittamus, immo potius consequamur æterna. Datum &c. XII. Calend. Iunij. Pont. N. anno prim.

Scriptum est autem super hoc N. Abbati, & conuentui Clara vallen. N. Abbati, & conuentui. S. Victoris Parisien. N. Abbati & conuentui Pramostren.

N. ANDINACHANEN. ARCHIEPISCOPO, VT POST ACCEPTAM Episcopi Rathobotensis, electionem alterius confirmet.

RER alias literas tuæ fraternitati mandasse meminimus, vt venerabilem fratrem nostrū N. Rathoboten. episcopum ad recipiendam curam suæ diocesis, quam aliter, quàm debuerat, resignarat, compelleres, & si forsan eam postmodū in tuis manibus auctoritate sedis apostolicæ resignaret, ecclesiæ ipsi in personam faceres electione canonica prouideri. Verum ne personam dilecti filij fratris G. reprobasse forsitan videamur, si idem Episcopus resumptam curam pastoralis officij spontaneus voluerit in tuis manibus resignare, & clerici eiusdem ecclesiæ ipsum in episcopum canonice duxerint eligendū, cōfirmandi electionem ipsius, & cum in episcopū cōsecrandi tibi licentiā non negamus. Datū Ro. &c. XV. Cal. Iunij.

P. PRESBYTERO CANONICO SANCTI MICHAELIS MAIORIS PAPIEN. quod confirmetur sententia, lata per Cardinalem S. Maria in causa P. & Iacobi, clerici Papiensis.

EVM tam tu, quàm dilectus filius Iacobus clericus Papien. pro controuersia ecclesiæ sancti Michaëlis præbendæ, quæ inter te, & ipsum vertebatur, in nostra essetis præsentia constituti, vobis dilectum filium P. sanctæ

K

Mariæ

Mariæ in via lata, diacon. Card. concessimus auditorem: antecuius præsentiam taliter fuit ex parte ipsius I. allegatum, quòd olim Streuua quondam præpositus, & canonici dictæ ecclesiæ de cõmuni consensu, & voluntate vnanimi septem clericos in canonicos elegerunt, inter quos ipse in sexto loco fuit ab eis nominatus canonicè, & electus. Cumq; procedente tempore duo ex ipsis electis obissent, & de canonicis ipsius ecclesiæ vnus in præpositum fuisset assumptus, & duo viam vniuersæ carnis intrassent, & primo vacatura præbenda deberet ipsi assignari, & ipse præpositus ad iam vacantem præbendam eum recipere recusaret, ipse cognoscens quod præbendam ipsam alibi conferre volebat, ne tua electio, & receptio fieret, sedem apostolicam appellauit, & curauit quātum potuit fortius inhibere, & ad Romanam accedens ecclesiam ad dilectos filios B. maioris ecclesiæ, & magistrum I. sancti Romani præpositos Papien. literas impetrauit: qui cognito per testes idoneos, & quosdam canonicos ecclesiæ memoratæ de electione ipsius, stallum ei in choro, & locum in Capitulo, & refectorio assignarunt. Sed quia in literis apostolicis de præbenda, quæ iam tibi collata fuerat, mentio non fiebat, iterum ad apostolicam sedem accessit, & ad dilectum filium N. Abbatem sancti Petri in cœlo aureo, & prædictum præpositum sancti Romani literas reportauit, vt ipsi causam audirent, & eam appell. rem. sine canonico terminarent: qui vtriusq; partis rationibus auditis, ac testibus, quos ipse I. produxerat receptis, & attestationibus publicatis pro eo sententiam promulgarunt, quam postulabat auctoritate apostolica confirmari. E contra vero tu taliter respondebas, quod cum felicis memoriæ Urb. Papa prædecessor noster duos vellet clericos in præfata ecclesia ordinare, ipsi ad mandatũ apostolicum declinandum sex de nobilibus Ciuitatis Papien. ad vacaturas præbendas, quæ non essent sacerdotales in clericos nominarũt. Postmodum vero quidam de fratribus eiusdem ecclesiæ consanguineus I. antedicti, præpositum, qui tunc erat, & quosdã de fratribus rogauit attente, vt eum post dictos sex electos in clericũ nominarent: qui pluribus de fratribus irrequisitis, qui præsentibus erant, fiat sicut dicitur, responderũt: pro quo dicebas eius electionem aliquã nō fuisse, quia quàm plurium fratrum præsentium nō fuit requisitus assensus, cum electio cõsensum, vel saltem requisitionem fratrum exigit singulorum. Dicebat etiam dilectus filius N. præpositus tuus, in eiusdem Cardinalis præsentia cõstitutus, quod à felicis recordationis C. Papa prædecessore nostro idem I. per falsam insinuationem, & tacitam veritatẽ ad prædictos præpositos Papien. obtinuit, per quam se nō esse cogendum præfato I. respondere in præsentia ipsorum iudicum allegauit: quia pro eodem negotio specialem nũcium ante citationem ad sedem ap. destinarat, & quoniã ipsi iudices tam ipsam exceptionem, quàm alias, quas proponebat, admittere noluerunt, ipse sedem apostolicam appellauit: qui appellatione cõtemptra ante litis cõtestationem pro ipso I. sententiam protulerũt: quã ideo nō tenendam dicebat, quia post appellationes legitime interpositas, & nō seruato fuit iuris ordine promulgata. Post modicum aut̃ temporis sæpe dictus I. contra te, qui tam per præpositum, quàm canonicos prædictæ ecclesiæ, vacantem præbendam canonicè fueras assecutus, literas ad prædictos Abbatem, & præpositum impetrauit, quorum tu nolens iudicium subintrare, quia vnus eorum consanguineus erat I. antedicti, & alter super eadem causa tertio iudex fuerat delegatus, sed e apostolicam appellasti: qui licet morte prædecessoris nostri eorum iurisdictio expirasset, sententiam tamen cõtra te protulerunt, quam sicut post appellationẽ a suspectis iudicibus, & mandato expirato irrationabiliter latam, auctoritate postulabas apostolica infirmari. Prædictus itaque Cardinalis auditis hinc inde propositis, & diligenter inspectis de mandato nostro habito prudentum virorum consilio, cognoscens præfatam electionem contra Lateranen. concilium celebratam, canonicam non fuisse, cum in ea fratrum præsentium assensus non fuerit requisitus, & ideo si quid ex ea, vel ob eam factũ fuit aliquo modo, vel secutum, nullius debebat existere firmitatis, eundem I. nihil iuris in præbenda quam postulabat habere sententiando decreuit, & te, & ecclesiam prædictam ab impetitione ipsius, occasione electionis prædictæ penitus liberauit.

berauit. Nos verè eiusdem Car. sententiam approbantes, eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. vt suprà. XV. Calend. Iunij.

N. ABBATI SANCTI DIONYSII, DE ELECTIONE

sui in Abbatem confirmatione Apostolica.

LAVDABILIS vita in tuo degentium monasterio, quam ille à quo cuncta bona procedunt per morum consonantiam mirabiliter ordinauit, se nobis exhibet plurimum in Domino commendandam, & ex eo, quod in ordinationibus ecclesiæ tuæ cum maturitatis multæ consilio in voluntate vnanimi fit processus, quem in factis suis exulans tãquam peregrina dissensio cordium non perturbat, vehementer inducimur, vt eorum concordia noster concurrat assensus, & quæ rite aguntur fauore apostolico prosequentes apponendo manum nostræ confirmationis, eadem approbemus. Sane per literas dilectorum filiorum conuentus eiusdem monasterij sancti Dionysij nobis innotuit manifeste, quod in electiõe tua tanta concordia fuerit animorũ, vt ab eo qui fidelium mentes vnus efficit voluntatis, omnium vota in vnum directã fuisse credantur. Vnde nos paci, & tranquillitati ecclesiæ tuæ plurimum congaudentes in Domino, eorumq; petitioni clementius annuentes, ipsam electionem de te canonice celebratam, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà. XII. Calend. Iunij. Pont. nostri anno I.

N. AGRIGENTIN. EPISCOPO, QVOD IPSI LICEAT

monasteria transferre ad loca tutiora.

IN his, quæ pro religionum locorũ reparatione requiris à nobis, & quæ postulas pro statu ecclesiastico cõseruando, tanto libentius assensum tibi apostolicum impertimur, quanto ad id amplius pastoralis officij debitum nos inducit. Significasti siquidem nobis, quod quædam monasteria in tua diocesi cõstituta, tempore seditionis inter Sarracenos, & Christianos exortæ, depauperata quædam negligentia abbatũ deserta, quædam vero omnino destructa fuerant, quæ ad tutiora desideras loca transferre. Insuper in reditu tuo possessiones quasdam, & decimas ad mensam clericorum Agrigentinen. ecclesiæ pertinentes inuenisti alienatas ab ipsa, quas intendis ad vsum ipsius de auctoritate sedis apost. reuocare. Ea propter ven. in Christo frater, tuis præcibus annuentes, fratern. tuæ auct. apost. indulgemus, vt monast. ipsa cum dignitatibus suis ad loca tutiora cum consilio Metropolitanĩ tui transferre possessiones, & decimas, & alia, tam mobilia, quàm immobilia illicite alienata, à mensa ecclesiæ, ad eam tibi liceat legitime reuocare. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà. IIII. Idus Maij.

ABBATI, ET CONVENTV SANCTI GERMANI ANTISIODOREN.

qua indulgetur ijs, quòd sacrum chrisma. & oleum, atq; consecrationes ab alio catholico Episcopo accipere liceat, si Antisiodorensis gratis impartiri nolit.

EX multiplicitate quærelarum vestrarum, quas aduersus fratrem nostrum N. Antisiodor. episcopum præpositas à vobis audiui, ipsum monasterio vestro vsq; adeo arbitramur infestũ, vt per eum (sicut dicitis) sine difficultate non possitis pōtificalia percipere sacramenta. Nos autem, quibus imminet vniuersorum necessitati prospicere, volentes vobis ex ministerio suscepti regiminis providere, ne pro durtia ipsius Episcopi defectum in talibus incurratis, præsentī vobis scripto duximus indulgendum: vt si memoratus episcopus à vobis humiliter requisitus, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, benedictionem abbatis, & ordinationes monachorum, qui fuerint ad ordines promouendi, gratis, & sine prauitate vobis indulgere noluerit, vel malitiose distulerit, liceat vobis alium, quem malueritis catholicum adire Pontificem: qui auctoritate nostra fretus, vobis, quod postulatur, indulgeat. Indulgemus etiam vo-

bis, vt si quando homines monasterij vestri vinculo tenentur excommunicationis astricti, pro eorum absolutione præfatus episcopus, vel quilibet alius potestatem non habeat pecuniam extorquendi. Et si in eos, quia propter hoc pecuniam non exsoluunt, ecclesiastica fuerit sententia promulgata, eam decernimus auctoritate apostolica non tenere. Nulli ergo &c. Datum &c. vt supra. XVII. Calend. Iunij.

N. LINGONIEN. EPISCOPO, QVOD CONTROVERSIAM INTER
ipsum & suum Capitulum exortam grauate audierit, & vtrique parti
certum agendi terminum præfigit.

ICET iuxta testimonium veritatis necesse sit, vt veniant scandala, quia tamen secundum idem: vix homini illi per quem scandalum venit, dolemus non modicum, cum inter viros ecclesiasticos, qui pacem euangelizare tenentur, seditionis alicuius materia pullulat, & litigiorum incentiua subcrescunt, cum in ecclesie corpore omnia debeant in vinculo pacis, & vnitatis tractari. Quamuis autem super quorūlibet ecclesiasticorum virorum discordia plurimum doleamus, maiori tamen dolore concutimur, cum vel pater in filios, vel filij seditionem suscitant in parentem, & illos discordia diuidit: quibus ad vnius ecclesie obsequium deputatis deberet esse cor vnum, & anima vna. Sane cum tu Lingonien. ecclesie caput existas, dilecti autem filij decanus, & canonici Lingonien. sint membra ipsius, actua, tanto vos vellemus ad inuicem charitatis vinculo cōniri, vt vicissim vestra onera portaretis, & tu membris dolentibus cōdoleres, & ipsi suis tibi vicibus in vnitatis spiritus deferuierēt. Verum (sicut accepimus) inimico homine super seminante zizania, tanta inter vos discordia est suborta, vt dictis canonicis te coram venerabili fratre nostro Lugdunen. archiepiscopo, super dilapidatione, & insufficientia in causam trahentibus, tu ad apost. sedis audientiam appellaris, festum beati Luca prox. futurum terminum appellationi prosequenda præfigens, quem iidem canonici ad dominicam, qua cantatur Iubilate Deo, proximo præteritam, sicut eorum continebant literæ, coartarunt. Nos igitur vtrique partium deferre volentes, ne sub intemperie aeris, & caloris distemperantia cogamini ad sedem apostolicam laborare, fraternitati tuæ sub peremptorio per apostolica scripta mandamus, quatenus hinc ad festum beati Michaelis proximo futurum apostolico te conspectui repræsentans, canonicorum responsurus obiectis, & propositurus, siquid proponere volueris contra ipsos, nisi forsā interim inter vos pacis possint fœdera reformari. Scias autem nos partem aduersam ad eundem terminum citauisse, ita vt illi, quorum nomina per tuas nobis literas expressisti, personaliter ad nos accedant, his, quæ proposueris, responsuri. Ad hæc tibi fortius inhihemus, ne occasione huius discordiæ bona ecclesie tuæ dilapidare præsumas. Datum, vt supra.

N. ATREBATEN. ET N. SYLVANECTEN. EPISCOPIS.

PIA patrum, prædecessorumq; nostrum sollicitudo. Require superius pagina 103. Et sicut scriptum est pro ecclesia S. Germani de Pratis, ita scriptum est pro monasterio sancti Dionysij in Parisiensi diocesi cōstituto.

N. ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI ANTISIODOREN.
quod excommunicatio Episcopi Antisiodorensis iniusta, & contra iuris
ordinem inflicta, non obliget.

RAVIS ex parte vestra fuit in auditorio nostro quærela proposita, quod venerabilis frater noster N. Antisiodoren. episcopus, & presbyteri eiusdem diocesis homines vestros absq; manifesta, & rationabili causa non seruato iuris ordine, excommunicationi subiiciunt pro sue arbitrio voluntatis. Volentes igitur grauamini vestro paterna sollicitudine prouidere, si prædictus episcopus, & presbyteri in homines vestros excom. sententiam, absque manifesta, & rationabili causa & iuris ordine non

non seruato duxerint promulgandam, eam decreuimus non tenere & vos auctoritate apostolica diuina eis officia celebretis. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà. XVII. Calend. Iunij.

EISDEM, QVOD LICEAT ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM
pro iustitia adire, si Antisiodorensis eam administrare negligat.

VM venerabilis frater noster N. Antisiodoren. episcopus, vsque adeo (sicut dicitis) sit vobis infestus, vt de parochianis suis malefactoribus vestris, per eum iustitiam nō possitis habere, nobis imminet prouidendum, ne pro defectu iuris monasterium vestrum violentijs pateat, & incurribus malignorum. Ea propter dilecti filij presentibus vobis literis indulgemus, vt ad venerabilem fratrem nostrum N. Senonen. Archiepiscopum pro coërcendis ipsis malefactoribus vestris recursum habere possitis, qui defectum ipsius episcopi de auctoritate nostra debeat in hac parte supplere. Nulli ergo &c. Datum vt suprà.

N. EPISCOPO, ET N. DECAN. MATISCONE. QVA IIS
causa ecclesiæ Eduensis & canonijs Balmenfis committitur.

XPOSITA nobis Eduen. ecclesiæ petitio continebat, quod cum olim felicitis recordationis C. pp. prædecessori nostro deposuissent, de Balmen. monachis, quæstionem de terris, & ecclesijs in valle poliniaci constitutis, & idem prædecessor noster causam ipsam venerabili fratri N. Cabilonen. episcopo, & dilecto filio N. abbati de firmitate commisisset sine debito terminandam, à præfatis tadem monachis, fuit ab eisdem iudicibus appellatum. Ille vero, qui abbas ipsius monasterij dicebatur, ad prosequendam appellationem accedens, semel se tantum apostolico cōspectui præsentauit, & de appellatione facta mentionem faciens illicentiatus recessit. Cumq; nuncius Eduen. ecclesiæ ad appellationem prosequendam ad sedem apostolicam destinatus apud eam fuisset longo tempore commoratus, idem prædecessor noster peremptorie citauit monachos antedictos, eis sub excommunicationis pœna præcipiens, vt ille, qui se gerebat abbatem cum aliquibus ipsius monasterij monachis, in festo beati Lucæ proxime præterito ad eius præsentiam sufficienter instructi accederent, vt Eduen. ecclesiæ plenarie responderent, & satisfacerent Romanæ ecclesiæ de contemptu. Ipsi vero licet iuxta formam mandati Apostolici non venissent, quidam tamen monachorum ad Romanā ecclesiā acceperunt, quos nuncius præfatus Eduen. ecclesiæ inuenit apud sedem apostolicam commorantes, qui de suo negotio diffidētes ante causæ discussionem, vt magis aggrauarēt Eduen. ecclesiā, recesserunt, & ad venerabilem fratrem nostrum N. Beden. Episcopum, & dilectum filium N. abbatem de Balerna, & N. priorem boni loci per subreptionem præfato nuncio Eduen. ecclesiæ ignorante literas (vt dicitur) reportarunt. Postmodum vero, cum præfato nuncio Eduen. ecclesiæ, se quidam N. Balmen. monachus opposuisset, eis dilectos filios I. tt. Sancti Stephani in cœlio monte presbyterum, & G. Sancti Adriani, Diac. Card. concessimus auditores. In quorū præsentia cum aliquandiu litigassent, & sua scripta eisdem Cardinalibus tradidissent, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiam expectare. Cum igitur cuiq; simus in sua iustitia debitores, & nolimus aliquem de fraude sua commodum reportare, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus conuocatis ad vestram præsentiam partibus, si vobis constiterit Eduen. ecclesiā à præfatis monachis, prædictis terris, & ecclesijs præter iuris ordinem spoliatam, vos ei auctoritate nostra prædictas terras, & ecclesias cū fructibus inde perceptis, non obstante cōtradictione, vel appellatione cuiuslibet, resignetis: prædictis literis nequaquam obstantibus, quas etiā morte præfati prædecessoris nostri credimus expirasse. Post restitutionem vero integram ablatorum, & expensarum, quas canonici Eduen. ecclesiæ in appellatione monachorum prosequē-

da, quam ipsi monachi prosequi non curarunt, se rationabiliter fecisse probabunt, audiat siquid emergerit quaestionis, & illud sine debito appellatione postposita terminetis. Quod si ambo, &c. tu frater episcopo, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum. Idibus Maij. Pontificatus nostri anno primo.

CAPITULO MEDIOLANENSI, VT PRAEBENDAM ET DOMUM Episcopo Terdonensi, suo collegae restituant.

SINCERITATE eorum, qui feruentiores in ecclesie deuotione persistunt, ecclesia Romana ampliori benignitate consuevit amplecti, & iuxta meritorum suorum praerogatiuam eis debiti honoris gratiam impertiri. Insinuauit siquidem nobis venerabilis frater noster O. episcopus Terdonen. quod cum bonae memoriae Coelestinus praedecessor noster, eidem per apostolicam indulgentiam concessisset, ut beneficia, quae habebat, quando fuit ad officium Pontificale vocatus, ei liceret usque ad triennium possidere, & auctoritate illius indulgentiae, praebendam, quam in ecclesia vestra fuerat assecutus, integre possedisset, ita quod in electione archiepiscopi vestri, sicut vnus canonicorum vocem habuit, & in venditionibus, alijsque negocijs Mediolanen. ecclesiae, ipsius tanquam canonici fuit requisitus assensus, & in instrumentis etiam manum subscriptionis apposuit. Nos super quo de prudentia vestra miramur, post appellationem ab ipso episcopo ad nos interpositam, ex quo etiam iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, non expectantes terminum in ipsa indulgentia praefinitum, cum ipse (sicut asserit) non renunciauerit indulgentiae, in contemptu ecclesiae Romanae praesumpstis de ipsa praebenda in eius prauiudicium ordinare, & eam cuidam clerico assignastis, ac domum eius non estis veriti occupare. Nos ergo (si verum est quod asseritur) reuocantes in irritum, quicquid per vos contra formam praescriptae indulgentiae in prauiudicium eius noscitur attentatum, vobis per praesentia scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus tam praebendam, quam domum ei restituere minime differatis, & antequam praescriptus terminus compleatur, cum interim non intelligatur vacare praebenda, super ipsa nullum ei grauamen, vel molestiam irrogetis, sed eum plena, & quieta permittatis illius possessione gaudere. Alioquin noueritis nos, venerabili fratri nostro N. Vercellen. episcopo dedisse firmiter in mandatis, ut ipse auctoritate nostra sine appellationis obstaculo quae praemissimus exequatur. Datum &c. VIII. Calend. Iunij. Pont. nostri anno primo.

Illiscriptum est super hoc.

N. ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT COGAT EPISCOPUM Eduensem cum abbate Flauiniano initam concordiam obseruare.

VM olim dilectus fil. G. abbas Flauiniacen. pro iniurijs, & grauaminibus, quae ipsi ven. fra. noster episcopus Eduen. intulerat, ad sedem apostolicam accessisset, & ibidem non sine dispendio, si forte aliquis aduersarius appareret, diutius expectasset: tandem nuncios eius post moram diutinam aduenerunt, qui cum parati fuissent adinuicem litigare, facta compromissione hinc inde legitima in venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum conuenerunt, eodem post multam deliberationem arbitrij sententiam proferente: qua ipse episcopus in scriptum de vtriusque partis assensu redegit, poena hinc inde statuta, si quis ab arbitrio resiliret, sicut in scripto authentico eiusdem episcopi continetur. Inde est, quod eidem episcopo Eduensi mandamus, ut sententiam illam arbitrij absque refragatione qualibet studeat obseruare. Si enim contra eam (quod non credimus) temere ipsum venire contingeret, nullatenus dissimulare possemus, quin eum ad obseruationem illius, vel ad solutionem poenae statutae, praeuia ratione cogeremus inuitum. Vnde fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus diligenter inquiras, vtrum praedictum arbitrium a partibus obseruetur, & per quam partem, & ex qua causa stare cognoueris, quominus ipsum obseruetur arbitrium, & secundum formam ipsius fiat

fiat restitutio ablatorū, nobis nō differas intimare, atq; in irritū app. postposita reuocans, si quid in præiudiciū ipsius abbatis, vel ecclesiæ suæ post iter ad sedem apostolicam arreptum, & post appellationē ad sedem apostolicā positam temere inueneris attentatum, non permittas ipsos indebite molestari. Verum quia antequā idem abbas iter arripuisset ad sedem Ap. veniēdi, tam eum, quā obediētes ei excommunicasse prædictus Eduen. episcopus dicebatur, & terram eius supposuisse sententiæ interdicti, licet eadem sententiæ latæ minus legitime viderentur, cum ipse abbas prius ad sedem apost. (vt asserit) appellasset, per dictum tamen Ostien. Episcopum, ad maiorem cautelam munus ei fecimus absolutio- nis impendi. Datum Romæ &c. XI. Calend. Iunij.

Scriptū est autem Eduen. episcopo, vt ipsam sententiā arbitrij absq; refragatione qualibet studeat obseruare.

HVGONI ABBATI VIRZILIACEN. ECCLESIAE, QVA CONFIRMAT
electionem ipsius: hortaturq; vt magno & forti animo tantum opus aggrediatur.

CVM status ecclesiarum, & rigor monasticæ, ac canonicæ disciplinæ ex maiori parte pendeat ex prælatis, vtpote, qui probitatis, vel prauitatis exemplo, vel informant subditos, vel corrumpunt, cū aliquis ad officium prælationis assumitur, per quē committenda ei ecclesia in spiritualibus possit, & temporalibus suscipere incrementum, gaudemus plurimū, & electioni canonicæ apostolicū libenter impertimur assensum. Significarunt siquidē dilecti filij N. Prior, & cōuentus Virziliacen. per literas suas, & iidem dilecti filij, monachi, & nuncij eorum suā nobis relatione monstrarunt, quod G. quondam ipsorū abbate viam vniuersæ carnis ingresso, volentes suæ ecclesiæ filiali sollicitudine prouidere, in te vota sua vnanimiter contulerunt, patrem te sibi, & fratribus suscitantes: qui eis vtilius, & melius præsis, & prosis: cum te non aliunde vocatū, sed de ipsis eisdem vnanimi cognoueris electione assumptum. Circa cōmendationē quoque personæ plurimū institerūt, asserentes per eosdem nuncios, & literas, quōd talis existas, qui & temporalia vtiliter dispensare noueris, & spiritualia laudabiliter ministrare, & per quem possint proficere, vita pariter, & doctrina. Præterea venerabilis frater noster Senonen. archiepiscopus per literas suas, & electioni canonicæ testimonium perhibuit, & personam idoneā esse asseruit ad officiū abbatie. Nos igitur super forma electionis nuncijs & literis ipsorum, super idoneitate verò personæ fidem dicto archiepiscopo adhibentes, quē credimus nihil nobis cōtra conscientiā suggesturum, quod ab ipsis canonicè factū est auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio cōmunimus. Hortamur autē, vt in eo confidens, qui aperit ora mutorū, & linguas infantium facit disertas, sollicitudinem, ad quam ipsius es prouidentia euocatus, assumēs, talem te subiectis exhibeas, vt te non tam prælatum, quā patrem experiantur, & sic se in bonis à te foueri congaudeāt, quod circa correctionem excedentium rigorem in te vigere sentiant monasticæ disciplinæ. Datum, vt suprā.

N. ARCHIEPISCOPO, ET N. ARCHIDIAC. SENONEN.
qua clericus qui casu puerum occiderat absoluitur.

EXPOSUIT nobis dilectus filius M. presbyter de stabulis, quod cū olim inuitatus à quibusdam pueris de manu vnus eorum arcum receperit & sagittam, & eam dirigere voluerit in arborem, quæ obstabat, manu errante sagitta cadē discurrens per aërem, puerū quendam valde distantem modicum vulnerauit in capite: propter quod idem puer creditur postmodū expirasse. Quod cū idem presbyter bonæ memoriæ G. prædecessori tuo frater archiepiscopo sponte curasset humiliter cōfiteri, ipse poenitentia, & contritionē ipsius attendēs, super beneficio ecclesiæ de stabulis, quā in archidiaconatu tuo fili archidiacone adeptus fuerat, misericorditer dispensauit, vt ipsum, quoad viueret possideret: mandans eidem, vt ad sedē apostolicā accederet, mādatis super officio apostolicis pariturus. Quia vero in hoc

non ex voluntate (sicut asserit) sed casu deliquit, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si verum est (quod asserit) factam cum eo misericordiam attendentes, quod à dicto archiepiscopo factum est ratum habentes, & firmum, eum super beneficio praedicto propter hoc nullatenus molestetis, aut patiamini ab alijs molestari. Datum Romae apud Sanctum Petrum.

N. TRECEN. EPISCOPO, VT PLURA BENEFICIA HABENTES RESIGNARE COGANTUR: & quod clericos suos, quando publica salus postulat, ad maiores ordines suscipiendos compellere queat.

INNOCENTII nobis officij ratione compellimur, & charitatis debito prouocamur fratribus, & episcopis nostris in suis iustis petitionibus fauorem apostolicum impertiri: vt qui specialiter in partem nostram sollicitudinis sunt vocati, tanto commissum sibi officium liberior exequantur, quanto se, & iura sua maiori viderint sedis apostolicae benignitate iuuari. Ea propter venerabilis in Christo frater tuus iustis precibus benigno com. ass. ad exemplar praedecessorum nostrorum felicitis memoriae Lucij, & Clementis Romanorum Pontificum auctoritate tibi praesentium indulgemus, vt clericos tuae diocesis qui contra statuta Lateranen. concilij prauae cupiditatis ardore, plures Ecclesias, vel ecclesiastica beneficia detinere contendunt, cum de prouentibus vnus ipsi congrue valeant sustentari, ad canonicum valeas reducere moderamen. Clericos vero ecclesiae tuae, quos necessitas postulauerit ad sacros ordines promoueri, secundum priuilegium M. praedecessori tuo, & successoribus tuis à felicitis record. Alexandro pp. praedecessore nostro indultum, liceat tibi, si idonei fuerint, nec de canonica poterint institutione repelli, ad eosdem ordines suscipiendos, secundum canonum instituta compellere, vel si inobedientes fuerint animaduersionis ecclesiasticae sententia cogere: nisi contra hoc alicui fuerit sedis apostolicae auctoritate indultum, vt ad suscipiendos ordines non cogatur. Et quia Trecen. ecclesia tuae prouisioni commissa, tuo debet moderamine gubernari, nec ullus in messem tibi creditam falcem debet ausu temerario mittere, praesentium auctoritate statuimus, vt nulli subditorum tuorum liceat post appellationem ad te rationabiliter factam, parochianos tuos excommunicatione percellere, vel commissas tibi ecclesias supponere interdicto. Quod si praesumptum fuerit, sententiam decernimus non tenere, & si non praecedente appellatione sententia talis ab aliquo subditorum tuorum fuerit irrationabiliter promulgata, sententiam talē valeas (prout iustum fuerit) relaxare. Nullis literis institutioni canonicae praedicti facientibus à sede apostolica impetratis. Dat. Rom. apud S. Petrum.

N. SENONEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. TRECEN. EPISCOPO, ne quid in proprium commodum, & successorum detrimentum canonici constituent.

Cap. Cum omnes de constitutionibus.

CUM omnes vnū corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, non debent maiores minoribus, aut seniores iunioribus inuidere: si omnes, qui in vna ecclesia vni Domino famulantur, pari gaudeant libertate, cum pondus, & pondus, mensura, & mensura, vtrunq; abominabile sit apud Deum, & euangelicus pater familias pari mercede primos vineae suae operarios remunerauerit, & extremos. Verum ad audientiam apostolatus nostri peruenit, quod dilecti filij Trecen. Canonici proprijs inhabitantes commodis, & aliorum profectibus inuidentes, nouum fecerunt in Trecen. ecclesia constitutum, vt eis tam in praesentia sua, quam absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem ecclesia post illam institutionem fuerunt, vel de cetero fuerint instituti, redditus ex ea in absentia non percipiant, sed tunc solum, cum in ea fuerint residentes: cum secundum Trecen. ecclesiae consuetudinem omnes in hoc consueuerint esse pares, statuerunt etiam, vt cum singulis praebendis annexae sint vineae, ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineae decedentium ad successores non transeant, sed prouentus earum inter singulos diuidantur. Cum igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat in eodem, & sapientis dicat auctoritas, patere legem quam tuleris, fraternitati vestrae per apo

apostolica scripta mandamus, quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quam vinearum coarquetis antiquis, secundum priorem consuetudinem usque; ad tempus prædictæ institutionis servatam, vel secundum rationabilem institutionem deinceps observandam, illos per districtiōem ecclesie. percellentes, siqui duxerint renitendum. Nullis literis &c. harum tenore &c. quod si ambo &c. alter vestrum &c. Datum.

TRECEN. EPISCOPO, IN ITAE CONCORDIAE
confirmatio Apostolica.

VSTIS petentium &c. usque; ad verbum Assensu. Compositionem super abbatia Belli loci, quoad vixeris ordinanda inter te ex vna parte, & dilectos filios Alesum Abbatem Calmonten. Robertum, & Geruasium canonicos Præmonstraten. nomine Abbatis, & totius conuentus Præmonstraten. apud ecclesiam Romanam agentes ex altera, per dilectum filium S. tt. sanctæ Prædis presbyterum Car. de mandato apostolico celebratam, sicut sine prauitate qualibet facta est, & ab vtraque parte recepta, & in eiusdem Car. authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum.

N. XANCTONEN. EPISCOPO, VT PRIOR DE
Prato dilapidator deponatur.

NTER ea, per quæ status ecclesiæ vacillat, sapius est causa potior incuria, seu perniciose negligentia prælatorum. Nam cum forte caput est languidum, est necesse quod membra langueant, & infecta morbi contagia, nec fomentum medentis capiunt, nec pristina possunt de facili restitui sanitati. Sane dilecti filij pauperes Canonici de Prato Apostolatu nostro significare curarunt, quod cum Petrus nunc Prior ipsorum olim in Grandimoten. ecclesia sub religionis habitu per annos plurimos permanisset, arctam tandem deuitans regulam, ad ollas carniū redire voluit, & oblitus voti, quod fecerat ad canonicos se transtulit regulares, & in ipsa ecclesia de Prato voluit eligi in Priorem. Cumque; domus sibi dominium commissum iam esset à fratribus, debacchatur in gregem subditum, nec illorum bona distrahere pertimescit, sed solus fugiens fratrum mensam atque collegium, ab illorum quidem consortio se reddit sapius alienum. Vnde quisque passim ad libitum impune potest excedere, & sic perit honestas ordinis, per quam locus olim floruerat, & vilescebat, quod charum omnibus religionis, hospitalitatisque; gratia præpollebat. Adiecerunt in super, quod cum domus bona deficerent plures ibidem canonicare præsumpsit: laicos etiam contra approbatam ecclesiæ consuetudinem multos intrudere non expauit, sed quod ab eis fuerat elargitum non transfundit in usus fratrum egentium, sed male acquisita iuxta motum proprię voluntatis expendit. Nolentes igitur, vt arbor sterilis occupatam diutius terram detineat, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus de veritate prædictorum inquirere non postponas, & si rem noueris ita esse, ipsum ab administratione prioratus amoucas, & prædictis canonicis eligendi personam idoneam auctoritate nostra liberam tribuas facultatem: dictumque; Priorem, vt ad claustrum prædictum redeat, per censuram ecclesiasticam appellatione cessante compellas: & cum antiqua sit ipsius ecclesiæ consuetudo, & approbata, vt in singulis officiis singulæ personæ ponantur, quæ ordinanda videris auctoritate nostra disponas. Nullis literis veritate, & iustitiæ præ. &c. Datum vt supra. 11. Idus Maij &cæt.

N. XANCTONEN. ET MAG. P. PETRAGORICEN.
Archidiacon. eiusdem fere argumenti.

NTER ea vt sup. usque; ad verbum Sanitati. Insinuantibus equidem nobis dil. filiis monachis, de Brantonio nostro fuit apostolatu declaratum, quod cum Abbati suo domus dominium &c. usque; ad verbum facultatem:

tem: excepto quod ubi superius dictum est canonicare: hic dicitur sine fratrum assensu monachare, & cum antiqua sit ipsius ecclesiae &c. usque in finem, ut supra. Nullis literis &c. ut supra. Datum &c. VI. Calend. Iunij.

N. ABBATI, ET FRATRIBVS PRAEMONSTRATEN. VT DISCIPLINA monastica obseruetur, & quod Pontifex eam non velit turbare.

SQVE adeo nos, & praedecessores nostros flagrans religionis vestrae fama respergit, ut odore syncerae opinionis vestrae in Domino delectati super his, quae a vobis in communi Abbatum vestri ordinis Capitulo statuuntur, nisi vel honore nostro, vel iustitiae apertius obuiarent nullatenus dubitemus, quin ad ea secundum Deum, & statuta vestra recte, ac rationabiliter procedatis. Sane cum praedecessores nostri Romani pontifices ordini vestro privilegium indulserint speciale, & speciali semper gratia vos fuerint prosecuti, in his, quae ad correctionem fratrum vestrorum pertinent, vos non intendimus aggrauare, quominus in delinquentes exerceatis libere canonicam disciplinam. Praesentatae siquidem nobis fuerunt ex parte vestra binae literae, a sede apostolica diuersis temporibus impetratae: in quarum primis bonae memoriae C. Papa praedecessor noster sententiam, quam in Balduinum, & Hugonem eius socium tuleratis ratam habens, & volens inuiolabiliter obseruari, vobis mandabat, ut neutrum eorum admitteretis ad consortium vestrum, praeter mandatum sedis apostolicae speciale: nisi forsan in tantum ad vos in corde contrito, & spiritu humiliato accederent, quod eorum postulatio vobis videretur misericorditer admittenda. In alijs vero vniuersitati vestrae mandauit, ut memoratum B. nulla facta mentione de ordinis disciplina in vestrum consortium admittere nullatenus differretis. Quia vero (sicut vestrae literae continebant) in eiectione praedictorum B. & H. & fautorum eorum exulauit a vobis scandalum, & pax inter vos, & concordia plena regnauit, ne ex receptione talium concordia vestra turbetur, quid de his, vel alijs, quod secundum statuta vestri ordinis a vestro consortio amouistis, vel duxeritis impofterum amouendos, statuendum fuerit, vestrae discretionis relinquimus: ne per nos rigor vestri ordinis eneruetur. Ad haec vobis auctoritate apostolica indulgemus, ut si pro receptione alicuius, qui a vobis eiectus fuerit, literas vobis apostolicas duxerimus destinandas, cum nullatenus recipere teneamini, nisi literis nostris expressum fuerit: salua ordinis disciplina. Datum &c. ut supra. V. Idus Maij.

P. ABBATI PRAEMONSTRATEN. ET EIVSDEM ORDINIS ABBATIBVS, qua confirmatur constitutio, quod Praemonstratenses non debeant vti mitra, & chyroreco.

VAE in fauorem religionis, ad subtrahendam dissolutionis materiam sunt prouide instituta, firma debent, & illibata seruari, & ne infringi valeant apostolico praesidio communiri. Significasti siquidem nobis, quod communi consilio Abbatum vestri ordinis statuistis, quod nullus Abbatum vestrorum mitra, vel chirothecis utatur, ne forsan ex ipsis supercilium elationis assumat, aut sibi videatur sublimis, cum his uti se viderit, quae pontificibus, & maioribus ecclesiarum praelatis a sede apostolica sunt concessa. Nos igitur institutionem ipsam, sicut a vobis prouide facta est, & recepta, auctoritate apostolica confirmamus, & praesentis scripti pagina communimus: statuentes, ut si qua forsan ecclesia laxioris ordinis vestram voluerit regulam profiteri, huiusmodi pontificalibus, etiam si ea prius habuerit, ulterius non utatur, immo potius humilitatem seruet, & in ea statuta vestri ordinis imitetur. Praesenti quoque institutioni addicimus, quod nullus fratrum vestrorum ad apostolicam sedem accedens, vel recedens ab ipsa, vel alias incedat in habitu saeculari, nisi euidentis hoc necessitas postularit. Inhibemus praeterea, ne quis contra statuta generalis Capituli, siue in habitu, siue in vniiformitate officij, seu etiam in temporalibus temere venire praesumat: quod si quis praesumpserit regulariter puniatur. Nec aliquis assumat honorem, ad quem fuerit forsan electus sine

sine licētia, vel præcepto illius, cui obedire tenetur, nisi forte ipse sibi eam malitiose præsumpserit denegare, vt tandem pro licentia obtinenda maiori liceat supplicari. Nulli ergo, &c. Datum &c. IIII. Idus Maij.

P. ABBATI PRÆMONSTRATEN. ET CAETERIS EIVSDEM ORDINIS Abbatibus, confirmatur constitutio quòd Præmonstratenses conuersos recipere non teneantur: nec bona sua alienare possint.

VM à nobis petitur, &c. vsque ad verbū Effect. Significastis siquidem nobis, quòd ad implendum illud apostolicum: ab omni specie mala abstinete vos ad reprimendum os loquentium iniqua, qui de tractionibus gloriantur, & opinionem iustorum nituntur multipliciter infamare: olim in communi Capitulo statuistis, & postmodum sub interminatione grauis poenæ sæpius innouastis, vt nullam de cætero in sororem recipere teneamini, vel conuersam, præsertim cum ex hoc aliquando incommoda fueritis multa perpessi. Nos igitur institutionē ipsam, sicut de communi cōsilio abbatum ad cōmune Capitulum cōuenientium prouide facta fuit, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina cōmunimus. Ad hæc addicimus, ne aliquis abbas, vel cōuentus possessiones ecclesiarum vestri ordinis, præter assensum generalis Cap. vendere audeat, vel sine patris abbatis licentia cōmutare. Nulli ergo, &c. Datum &c. III. Idus Maij.

N. DECAN. N. CANTORI, ET MAGISTRO P. CANONICO
Remen. vt ablatum contumeliose equum Abbati restitui curent.

IGNIFICAR VNT nobis dilecti filij N. Abbas, & fratres Præmonstraten. quòd cum dilectus filius Hugo de petra ponte Archidiaconus Laudunen. in promotione ipsius abbatis palefridum ab eo obtentu cuiusdam prauæ consuetudinis exegisset, quia super hoc ei acquiescere recusauit, conuersum quendam ipsius de equitatura, cui insedebat, deponere, & eam secū abducere per violentiam nō expauit. Vnde nos eidem archidiacono per literas nostras mādauimus, vt similia de cætero nō præsumat, immo de hoc ipso eidem abbati satisfactionē exhibeat cōpetentem. Ideoq; discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si dictus Archidiaconus ea, quæ præmissa sunt adimplere noluerit, tam eum, quàm alios, qui probenedicendis, installandis, vel deducendis ad sedem tam ab abbatibus, quàm alijs ecclesiasticis personis palefridum, vel aliud exigere, vel extorquere præsumpserint impostero, vel hæten. præsumpserunt, nisi ad commotionem vestram à sua præsumptione destiterint, & de perceptis taliter satisfecerint competenter, excommunicationis censura appellatione postposita percellatis, & sicut excommunicatos faciatis ab omnibus arctius euitari. Quod si omnes duo vestrum, &c. Datum Romæ &c. IIII. Idus Maij.

Scriptum est autem ipsi archidiacono super hoc.

VNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, IN QVORVM PAROCHIIS
grangia Præmonstraten. ordinis sita sunt, ne procurationū pretextu contra Apostolica priuilegia Præmonstratenses grauentur.

I veri Christianæ religionis amatores, & cultores essetis, religiosi viris in personis, vel rebus nullam molestiam inferretis, quorum potius tenemini grauaminibus obuiare. Verum conquerētibus dilectis filiis Abbate, & fratribus ordinis Præmonstraten. nostris est auribus intimatum, quod licet in eorū priuilegijs inhibītū sit expresse, ne quis archiepiscopus vel episcopus, nisi in manifesta necessitate in eorum grangijs hospitetur, quidā vestrū in singulis grangijs eorundē fratrum in suis diocesis constitutis, procuraciones exigunt annuatim: quæ si eis aliquando forte negantur, ministri eorum de animalibus eorundem fratrum prædas violentè abducunt, quas vel pignori obligant, vel alienant omnino: nec fratribus
ipsis

ipsis restituunt, donec pro requisita procuracione certa pecunia persoluator: qui vt auaritiam suam, & exactionem excusent, friuolas exigendæ procuracionis causas assignant: vel quod in grangijs ipsis decimæ colligantur, vel quod canonici, qui parochialem ecclesiam in vicinis locis obtinere noscuntur, aliquando commorantur in grangijs, vel quod in eis claustrum sororum habetur, quæ potius ex accessu vestro materiam dissolutionis accipiunt, dum confabulantur cum clericis, & per officinas discurrunt, quàm doctrinam recipiant salutarem. Quia vero causæ huiusmodi friuolæ sunt, nec earum occasione fratres ipsos in exhibendis procuracionibus credimus esse cogendos, fraternitatî vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus fratres ipsos cōtra indultam sibi à sede apostolica libertatem, nec in prædictis, nec in alijs aggrauetis, nec exactiones aliquas ipsis imponere præsumatis. Alioquin non poterimus sub dissimulatione transire, quin eorum indemnitati contra exactiones vestras paterna sollicitudine consulamus. Datum Romæ &cæt. vt suprâ.

N. EPISCOPO, N. DECAN. ET N. ARCHIDIACON. SVESSIONEN.
vt ob turpe & illicitum iuramentum puniantur, nec tamen seruare debeant.

SIGNIFICAVIT nobis dilectus filius abbas sancti Eligij Nouiom. quod cum olim Monasterium sancti Eligij abbatis esset regimine destitutum, omnes fratres ipsius Monasterij de substituendi abbatis electione tractantes, sacramento firmarunt, quòd quicunq; assumeretur ad officium abbatix tres tantum obedientias modicas, & exiles in manu sua teneret: singulos monachos instituēs in singulis reliquarū. Postmodum aut in abbatem assumptus cum quosdā monachos ratione suorum excessuum à cōcessis sibi obedientijs intenderet amouere, alijs resistentibus non solum eos obedientijs non priuauit, immo potius seruato priori iuramento in veritatis verbo promisit, quod nullum de cætero, nisi de consilio, & assensu duorum obedientiariorum, & trium, vel plurium aliorum concessa sibi obedientia spoliaret, nec ad venerabilem fratrem nostrum Remen. Archiepiscopum sanctæ Sabinæ Card. nec ad apostolicæ sedis audientiam appellaret super iniurijs, quæ sibi à monachis inferrentur. Qui tamen postmodum de consilio quorundam monachorum, licet non habito præfato numero prepositum eiusdem monasterij ab officio suo amouit, in quo minus vtiliter ministrabat. Quia igitur hæc sub dissimulatione transire nō possumus, nec debemus, discretionî vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de prædictis, tam abbati, quàm monachis pœnam debitam infligatis, & imposita eis de læsione fidei pœnitentia competenti, quod illicite iurauere eos cogatis appellatione remota nullatenus obseruare. Quod si omnes &c. tu frater episcope, &c. Datum, vt suprâ. Idibus Maij.

P. ABBATI PRAEMONSTRATEN. VT DISSOLVTI ATQVE
rebelles monachi puniantur: serueturq; monastica disciplina.

INTER cætera desideria cordis nostri, & hominis interioris affectus, hoc præter diuinam gratiam quasi præcipue affectamus, vt temporibus nostris melius religio Christiana proficiat, & instituta regularia per nos de die in diem amplius conualescant. Multū enim Christianæ fidei deperiret, si rigor monasticæ, ac canonicæ discipline eneruaretur per incuriā prælatorum, aut dissolueretur (quod absit) per negligentiam nostram, qui tenemur errata corrigere, & bene acta fortius roborare. Accepimus siquidem, quod cum Petrus Rufus, Rainaldus de Ribe monte, Iohannes de Leeris, Arnulfus Delier Canonici sancti Martini Laudunen. contra abbatem suum nequiter coniurassent, & eum super dilapidatione domus, nixi fuissent multipliciter infamare, qui eam pro maiori parte releuauerat ab onere debitorum, detecta eorum malitia, per fratres, qui exteriores obediētias procurabant,

curabant, ipsos censuisti per Abbantias Præmonstraten. ordinis diuidendos. Verum ipsi correctionem tuam nullatenus admittētes, immo iniquitate iniquitati addita hoc fecerūt, vt quidam eorum fautores coram te, & alijs Abbatibus Præmonstraten. ordinis in Abbatem suum per violentiam irruentes, manus in eum iniicerent violentas, & vsque ad effusionem sanguinis eum inhonestè, ac turpiter pertractarent: qui cum postmodum non inuenissent, quie eos contra te in hac malitia tueretur, ad te (sicut videbatur) cum humilitate reuersi postulatam veniam acceperunt. Sed quidam eorum in priori proposito perdurātes, quibusdam rebus monasterij furto sublaris fugam latenter arripere præsumpserunt. Quia vero dubitas, ne super receptione talium te aliquatenus molestemus, & propter hoc seriem facti nobis duxisti per tuos nuncios exprimendam, quod de his, & similibus sit agendum, tuæ discretionis relinquimus, ne per nos religionis vestræ rigor depercat, vel in aliquo minoretur. Datum Romæ, vt suprà. IIII. Idus Maij.

VNIVERSIS ABBATIBVS, ET PRAEPOSITIS PRAEMONSTRATEN. ORDINU IN SAXONIA, & CONFINIO SAXONIA CONSTITUTIS, VT OMNES ABBATES ATQ; PRAEPOSITI PRAEMONSTRATENSES IUXTA REGULA CONSTITUTIONEM, CERTIS TEMPORIBUS PRAEMONSTRATUM VENIANT: NULO PRIVILEGIO EXCUSANTE.

N eo sumus loco, & officio constituti, vt viros religiosos manutene-
re, ac defendere teneamur, nec patiamur regularia instituta per
aliquorum insolentiam eneruari. Accepimus siquidem, quod à pri-
ma plantatione religionis vestræ generalis institutio emanauit, vt
abbates, & præpositi vestri ordinis certis temporibus conueniant
Præmonstratum, vt si qua forsan vel institutionibus vestris, vel personis fue-
rint corrigenda, de communi Abbatum, & præpositorum consilio corrigan-
tur, & reformatur in melius, quæ visa fuerint reformanda. Verum vos contra
hanc tam generalem, & necessariam constitutionem temere venientes, ad ge-
nerale Capitulum non acceditis, nec vultis communibus institutionibus ve-
stri ordinis obedire, asserentes vos à sede apostolica exemptionis priuilegium
impetrasse: quod tamen non profertis aliquatenus in cōmune. Quia igitur hoc
in dissolutionem ordinis non est dubium redundare, vniuersitati vestræ per
apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, vt cum in priuilegijs ge-
nerali Capitulo Præmonstraten. ab apostolica sede indultis cōtineatur expres-
se, ne quis ordinem ipsum professus contra communia instituta priuilegium
impetrare præsumat, vel impetratū audeat retinere. priuilegio, quod vos à se-
de Romana obtinuisse asseritis, non vtamini, immo potius ad commune Ca-
pitulum statutis temporibus accedatis: vt inde recipiatis correctionem, vnde
formam religionis, & ordinis accepistis. Alioquin noueritis nos dilectis filijs
abbati Præmonstraten. & cæteris abbatibus eiusdem ordinis in generali Capitu-
lo cōuenientibus Præmonstratum, dedisse firmiter in mandatis, vt si ad com-
monitionem ipsorum venire cōtempseritis Præmonstratum ad generale Ca-
pitulum celebrandum, vos excommunicationis sententia ap. re. percellant,
& faciant sicut excommunicatos ab omnibus arctius euitari. Venerabilibus
etiam fratribus, archiepiscopis, & episcopis in Saxonia, & in confinio Saxonie
constitutis, districtè præcipiendo mandauimus, vt si post commonitionem vo-
bis factam ab ipsis inuenti fueritis contumaces, cum à præfatis abbate,

& generali Capitulo Præmonstraten. super hoc fuerint re-

quisiti, vos excommunicationis censura nihilo-

minus appellatione remota percellant,

& ecclesias vestras sententiæ in-

terdicti subijcere non

postponant.

Datum Romæ, &c. III. Idus Maij.

illis scriptum est super hoc.

L

ARCHI.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS. ET CAETERIS
ecclesiarum praelatis. Vt Præmonstratenses Monachos ab iniurijs & contumelijs defendant.

ON absq; dolore cordis, & plurima turbatione didicimus, quod ita plerisque partibus ecclesiastica censura dissoluitur, & canonice sententiæ seueritas enervatur, vt viri religiosi, & hi maximè, qui per sedis apostolicæ priuilegia maiori donati sunt libertate, passim à malefactoribus suis iniurias sustineant, & rapinas, dum vix inuenitur, qui cõgrua illis protectione subueniat, & pro fouenda pauperum innocentia, murum se defensionis opponat. Specialiter autem dilecti filii nostri N. abbas, & fratres Præmonstraten. & cæteri ordinis ipsorum professi, tam de frequentibus iniurijs suis, quàm de ipso cotidiano defectu iustitiæ conquerentes, vniuersitatem vestram per literas petierunt apostolicas excitari, vt ita videlicet eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum prompta debeatis magnanimitate consurgere, quod ab angustijs, quas sustinent, & præssuris, vestro possint præsidio respirare. Ideoq; vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus illos, qui in aliquè de prædictis fratribus (instigante Diabolo) manus violentas iniecerint, siue possessiones, vel res, seu domos Præmonstraten. aut aliorum fratrum ipsius ordinis, vel hominum suorum irreuerenter inuaserint, aut ea, quæ prædictis fratribus è testamento decedentium relinquuntur, contra iustitiã detinuerint, seu in ipsos fratres contra apostolicæ sedis indulta sententiã excommunicationis, aut interdicti proferre præsumpserint, vel decimas laborum, seu nutrimentorum suorum spretis priuilegijs apostolicæ sedis extorserint: si laici fuerint, publicè candelis accensis excommunicationis sententiã percellatis: Clericos autem, Canonicos, siue Monachos appellatione remota, ab officio, & beneficio suspēdatis, neutram relaxaturi sententiã, donec prædictis fratribus plenarie satisfaciāt, & hi præcipuè, qui pro violenta manuum iniectione vinculo fuerint anathematis innodati, cum diocesani episcopi literis ad sedem apostolicam venientes, ab eodem vinculo mereantur absolui, nisi fortè monachi vel canonici regulares per Abbates, vel priores suos post satisfactionem congruam secundum ordinis disciplinam, fuerint absoluti. Villas autem, in quibus bona prædictorum fratrum, seu hominum suorum, per violentiam detenta fuerint quandiu, ibi sunt, interdicti sententiæ supponatis. Datum Romæ &c. Idus Maij &c.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum pro fratribus militia templi.

SYLVANECTEN. EPISCOPO, NE ALICVI DIMIDIA
præbenda conferatur: nec præbenda secetur.

VM in Turonens. concilio inhibita sit sectio præbendarum, & de rigore iuris redintegrari debeant officia decurtata, vix de tua possumus fraternitate sperare, quod præbendam aliquam ad preces nostras conferres alicui, qui ad duplex mandatū bonæ memoriæ Cle. Papæ prædecessoris nostri, quod prædicti concilij erat auctoritate munitum, dimidiam præbendam dilecti filij magistri Aimerici noluit aliquatenus integrare, immo vacantem præbendam, de qua iuxta tenorem mandati apostolici dimidiæ debueras supplere defectum, alij in contemptum Sedis apostolicæ contulisti. Ne igitur quod de prædicto magistro inceptum est, remaneat imperfectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus de præbenda ad donationem tuam spectante, quam primò in ecclesia tua vacare contigerit, non obstante inuestitura de non vacante, contra statuta Lateranen. concilij facta, eiusdem magistri dimidiam non differas integrare, nec aliquem de cætero ad dimidiam præbendam admittas. Alioquin tam diu te noueris à præbendarum collatione suspensum, donec eidem magistro super integratione dimidiæ fuerit satisfactum. Dilectis etiam filiis canonicis, Syluanecten. districtius inhibemus, ne priusquam satisfiat eidem magistro, aliquem in ca-

in canonicum, vel fratrem admittant, etiam si contra statuta Lateranen. concilij de vacatura fuerit inuestitus, vel stallum in choro, vel locum in Capitulo vacaturæ nomine affectus. Nullis &c. harum mentione &c. Datum Romæ &c. VII. Calend. Iunii &c.

illis scriptum est super hoc.

ILLVSTRI REGI ANGLIÆ, QVATVOR AVREORUM annulorum mysterium explicat.

INTER opes terrenas, quas mortalis oculus concupiscit, quasi cariora desiderat aurū obrizum, & lapides preciosos: licet autem his, aliisquæ diutius excellentia regalis abundet, in dignum tamē dilectiōis, & gratiæ, quatuor annulos aureos, cū diuersis lapidibus preciosis tuæ magnitudini destinamus, in quibus te volumus spiritualiter intelligere formam, & numerum, materiam, & colorem: vt mysterium potius quàm donum attendas. Rotunditas enim æternitatē significat, quæ initio caret, & fine. Habet igitur regalis prudētia quid in annuli forma requirat, vt de terrenis trāseat ad cœlestia, de temporalibus ad æterna procedat. Quaternarius aut, qui numerus est quadratus, constantiam mentis insinuat, quæ nec deprimi debet aduersis, nec prosperis eleuari. Quod tūc laudabiliter adimplebit, cū quatuor virtutibus principalibus fuerit adornata, videlicet iustitia, fortitudine, prudentia, temperantia. Intelligas igitur in primo iustitiam, quàm exerceas in iudicijs: in secūdo fortitudinem, quam exhibeas in aduersis: in tertio prudentiā, quam obserues in dubijs: in quarto temperantiā, quā in prosperis nō dimittas. Per aurū verō sapientia designatur, quia sicut aurū præeminet vniuersis metallis, sic sapientia donis omnibus antecellit, Propheta testante, qui ait: Requiescet super eum spiritus sapientiæ, & intellectus, &c. Nihil est, quod magis oporteat regē habere. Vnde rex ille pacificus Salomon, solam à Deo sapientiam postulauit, vt populū sibi cōmissum sciret prouidē gubernare. Porro Smaragdi viriditas, fidē: Saphiri serenitas, spem: Granati rubicunditas, charitatē: topatij claritas operationē significat, de qua Dominus ait: Luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificent patrē vestrū, qui in cœlis est. Habes igitur in Smaragdo qd' credas: in Saphiro, quod speres: in Granato, quod diligas: in Topatio, quod exerceas, vt de virtute in virtutē ascēdas, donec Deū deorum videas in Syon. Datum Romæ apud S. Petrū. IIII. Cal. Iunii.

N. EPISCOPO, LEXOVIEN. VT PENSIONES ad verum moderamen reducantur.

VM à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Assensu. Auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt ad debitum statum reducere possis appellatione postposita pensiones ecclesiarum tuæ diocesis contra Lateranen. concilium augmentatas. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. XII. Calend. Iunii. Pont. nostri Anno primo.

EIDEM, VT FRVSTATORIÆ APPELLATIONES non recipiantur: & reliqua debito tempore finiantur.

ICET sit appellantibus deferendū (vt sacrorum canonū approbāt instituta) non tamen vsq; adeo relinquenda est appellantibus effrenata licentia motus iudicis euadendi: vt ea, quæ correctione indigent, in aliorū, & appellantium detrimentū, remaneāt incorrecta, vel alterius ius esse diutius oporteat in suspenso, aut ei debeat præiudicium aliquod generari. Sane proposuisti nobis in nostra præsentia cōstitutus, quod cū multi plerūq; de tua diocesi aduersarios suos sub examine tuo cōueniant, iidem ad oppressionem eorū appellationes frustratorias interponunt, nec ipsas volunt prosequi, vt tenētur. Quocirca fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt cū à tuis subditis, ad sedē apostolicā fuerit appellatū, licitū tibi sit cōpetentem ei terminū ad prosequendā appellationē præfigere: in-

fra quem si contempserit appellationem prosequi, quam emisit, ex tunc in ipso negotio procedendi appellatione interposita non obstante, nisi appellans impedimento fuerit impeditus, liberam habeas facultatem. Nulli ergo, &c. Datum &c. XIII. Calend. Iunij, &c.

R. ET R. ARCHIDIACON. BAIOCEN. ET H. ARCHIDIACONO

Constantien. De cuiusdam Decani audacia coercenda: & ne absolatur nisi lesus prius satisfecerit.

VERELA venerabilis fratris nostri N. Lexouien. episcopi nobis exposita demonstravit, quod N. minor Decanus ven. fratris nostri N. Rothomagen. Archiepiscopi, & Simon cappellanus eiusdem ecclesie sancti Candidi minus reuerenter intrantes, in Lucā presbyterum non tantum manus iniecere violentas, verum etiam ad sacra vestimenta manus sacrilegas extendere presumpserunt, atque tam ecclesiam ipsam, quam clericos eius alijs iniurijs intolerabiliter molestantes, eandem Parochiam contra iustitiam inuasere, corpora mortuorum in eorum preiudiciu ad suam ecclesiam deferentes. Quia igitur prater hanc enormia dictus decanus quandam mulierem pregnantem pede taliter dicitur percussisse, quod ex eo fecit abortum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de premissis, predictum decanum ab officio, beneficioque, suspensum, & cappellanium ipsum tamdiu appellatione postposita nunciatis, ut excommunicatos ab omnibus arctius euitari, donec passo iniuriam satisfecerint competenter, & cum vestrarum testimonio literarum ad sedem apostolicam veniant absoluendi. Nullis literis &c. Quod si oēs &c. duo vestrum, &c. Datum ut supra. V. Calend. Iunij.

N. EPISCOPO EBROICEN. ET N. ARCHIDIACON. LEXOVIEN.

Vt a Rodulpho milite constructam ecclesiam consecrent, deducantque.

DILECTVS filius nobilis vir Radulphus de Rupetra miles, nobis humiliter fecit exponi, quod cum in diuersis ecclesijs ius obtineat patronatus, in quadam capella sua de Rupetra, quae est in suo proprio matrimonio constructa, de auctoritate nostra proposuit canonicos instituere saeculares: ita quod redditus predictarum ecclesiarum decedentibus earum Prelatis ad eosdem canonicos deuoluatur. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super premissis diligentius veritatem, & prout id (secundum Deum) videritis adimplendum, eiusdem nobilis propositum effectui mancipare curetis. Quod si ambo &c. tu frater episcope &c. Datum &c. III. Cal. Iunij, &c.

N. ILLVSTRI REGI NAVARRAE, VT REGI AN-

glorum quadam castella tradat.

HARISS. in Christo filius noster N. Rex Anglorum illustris, transmissa nobis conquestione monstravit, quod quadam Castella, videlicet castrum sancti Ioannis de Pedeportae, & de Rochabrun. quae bonae memoriae pater tuus in dotem cum filia sua liberaliter ipsi concessit, pro tua detines voluntate, & adhuc ea reddere contradicis. Unde regiam magnitudinem rogamus attentius, & hortamur per apostolica tibi scripta, mandantes, quatenus Castella illa sine qualibet difficultate restituas conquerenti: alioquin noueris nos venerabili fratri nostro N. Archiepiscopo Narbonen. scripsisse, ut te ad restitutionem eorum per censuram ecclesiasticam monitione premissa cessante appellatione iustitia mediante compellat. Datum ut supra.

N. PRIORI ET CONVENTUI BURGVLIEN. QVOD ABBAS

ipsorum & canonicorum bona obligare non possit.

VANTO per professionem monastici ordinis diuini estis obsequijs fortius obligati, tanto ea sollicitius volumus remouere, quae normam religionis, & profectus spirituales in vobis suscitatis dissensionibus poterant facilius impedire. Ideoque volentes quieti vestrae, & indemnitati monasterij benignitate

gnitate apostolica providere, presentium vobis auctoritate concedimus, ut abbas, qui pro tempore fuerit sine maioris, & sanioris partis assensu vestrum, nisi manifesta, & rationalis causa emerferit, per quam sine manifesto, & gravi monasterij detrimento id evitare non possit, domum vestram gravibus non possit debitis aggravare. Quod si forte tentaverit, ad soluendum ea, quæ contra formam nostræ concessionis acceperit, personas, seu monasterium vestrum nullatenus eis volumus obligari: quibus ante contractum debitum hæc forma nostræ concessionis innotuit. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. II. Cal. Iunij.

N. BRACHAREN. ARCHIEPISCOPO, ET N. ABBATI DE
Burio. *Ut causam ecclesiæ S. Christinæ de Longos, & Hospitalariorum ratione decimarum audiant.*

HX quæstione dilecti filij P. prælati ecclesiæ Sæctæ Christinæ de Longos nobis innotuit, quod cum Menendus miles, quasdam possessiones suas infra Parochiam eiusdem ecclesiæ, in quibus prædecessor ipsius P. vineas plantauerat, & domos construxerat in expensis ecclesiæ supradictæ, cum alijs possessionibus suis domui hospitalis, cum ipsius prædecessoris assensu in ecclesiæ maximum præiudicium cõtulisset, hac tamen conditione retenta, ut domus hospitalis prænominate ecclesiæ de omnibus possessionibus prælibatis deberet persolvere decimas annuatim. Hospitalarij quamvis decimas ipsas ecclesiæ diu persolverint sine lite, nunc eas eidem auferunt, violenter fulti potentia laicali: Quia igitur omnibus ad nos clamantibus tenemur iustitiam exhibere, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus euocatis quos præter hoc noueritis euocandos, causam inter eos au. & appellatione remota mediante iustitia terminetis. Nullis literis veritati, & iustitiæ, &c. Quod si ambo &c. tu frater archiepiscopo &c. Datum.

N. BITVRIEN. ARCHIEPISCOPO, N. ABBATI S. EPARCHII, ET N.
Decan. Petragoricens. *Ut causam inter Episcopum & Capitulum Engolismense, super numero canonicorum, audiant.*

ACCEDENTES ad præsentiam nostram circa promotionis nostræ primordia, Vu. Presbyter, & R. Diaconus nuncij Engolismen. Capituli proposuere firmiter coram nobis, quod venerabilis frater N. Engolismen. episcopus, cum ecclesiam ipsam per auctoritatem mandati apostolici ordinasset, grauata illam attendens sterilitate temporis, & longarum turbatione guerrarum, ipsam sufficienter ordinatam fuisse publicè recognouit, & super hoc promisit testimoniales literas se daturum, & quod eis literas apostolicas, quarum occasione processerat, resignaret. Innotuit etiam nobis per literas bonæ mem. Cle. PP. prædecessoris nostri, quas in medium produxerunt, quod tempore dilecti filij lord. tt. sanctæ Pudentianæ presbyteri Card. cum ibi fungens legationis officio, quosdam ad præbendam ipsius eccl. nominasset, idem episcopus suo testimonio demonstrauit, ecclesiam in facto illo multipliciter prægrauari, cum esset de personis idoneis sufficienter ornata, à quo tempore non est canonicorum numerus imminutus, sed auctus. Per literas in super venerabilis fratris nostri N. Burdegalen. archiepiscopi ostendebant, quod anno præterito, cum dilectus filius Greg. sancti Angeli Diacon. Card. tunc apostolicæ sedis Legatus de partibus Hispaniæ remearet, hoc idem ei fuit testificatus episcopus, & eis tunc non fuerat canonicorum numerus imminutus. Verum cum episcopus post promissionem factam utrasque literas denegaret, à Capitulo requisitus, canonici contra eum suspicionis materiam conceperunt: præsertim cum ad eorum (sicut dicebāt) audientiam peruenisset, ipsum cum archidiacono de ordinanda ecclesia literas alias à sede apostolica impetrasse: super quo ab eis sæpe commonitus exprimere noluit veritatem. Vnde cum propter hoc ad sedem apo. appellassent, statum ecclesiæ protectioni apostolicæ sup-

ponētes, appellatione facta sæpius innouata ad prosequendā eam, dicebāt se præfati nuncij ab eis dē canonicis ad sedē ap. destinatos. Cumq; super grauaminibus prædictis, & alijs, si quæ idē Episcopus post appellationē, & iter arreptū intulerat, postularēt sibi à benignitate sedis apostolicæ remediū adhiberi. Dilecti filij N. cantor, Magister Hel. Bran. & Petrus Rossinol. canonici eiusdē ecclesiæ, necnō & ex alia parte dilectus filius. I. Morelli procurator eiusdē Episcopi aduenēre: quibus primo dilectos filios. I. tr. sanctæ Pudentianæ, & S. tr. sanctæ Prædix presbyteros, & G. sanctæ Mariæ in Aquiro, & postmodū P. sanctæ Mariæ in via lata Diacon. Card. cōcessimus auditores: in quorū præsentia fuit præmissis ex parte canonicorū adiunctū, quod dominica vltima ante Natalem Domini, cū in domo de corofa pro cōsecratione ven. fratris nostri N. Petragoricens. episcopi dictus Archiepiscopus, cū Xanctonen. & dicto Engolismen. episcopis cōuenisset, ex parte Capituli sub eorū testimonio fuit iterū solenniter appellatū, & denunciatum, ante oēm citationē, quod nūcios suos iam ad curiā destinassent. Ideoq; cum hoc audiens episcopus tacuisset, ipsum admississe appellationē factam merito crediderunt. Addebant insuper, quod tam ex parte sua, quā Ar. de Mairinac. sub persona Archidiaconi postmodum primo mandauerat per literas ad certas causas Capitulum conuocari, vt videlicet literas Domini Papæ continentes auctoritatem, quam habebant de ecclesiā ordinanda, ostenderent, & tractarent de pace ecclesiæ, & cantoris. Die autem statuta post completorium claustrum intrarunt, & fecerunt literas, in quibus pendebat sericum, recitari, quas dicebant se à sede apostolicā recepisse, quarum copiam postulantes canonici, habere nullatenus potuerunt: licet personam legentis suspectam esse affererent, & nescirent, an in Bulla, vel scriptura, vel alio quolibet vitium continerent. Proposuerunt præterea coram ipsis, quod de primis literis, ordinatione facta per eas, mentionem aliquam non habebant, cum ex hoc & si valerent alijs viribus carere deberent: quia in obtentu earum fuerat sedes apostolica circūuenta, & etiam interuenerat fraus tacēdi: sed super hoc, & alijs exceptionibus, quas canonici prætendebant, fuit eis audientia penitus denegata. Vnde cū propter grauamen istud iterum appellassent, & nulla ordinatione, seu nominatione sciēte Capitulo facta, prædicti cantor & P. Rossinol. euntē ad domum suam episcopum sequerentur, ab eo petierunt licentiam ad curiam veniendi, quia timebant eum velle contra ecclesiā malignari: & in mane audita Missa in maiori ecclesiā iter veniendi ad sedem ap. in ceperunt. Per hæc quidem, & alia multa, quæ coram prædictis Cardinalibus firmiter proponebant, si quid factum erat postea contra ipsos, vel etiam ante occultē, ac sine conscientia sua postulabant penitus vacuari: proponentes ipsā de iure vllatenus non valere: attendens quoque, quod quamdiu ibi fuerant, communicauerat eis episcopus, nec tunc venerat ad eorum notitiam, quod aliquam in eo sententiam promulgasset. Econtra verò præfatus procurator episcopi proponebat, quod idem episcopus vidēs tempore suo propter defectum canonicorum seruitiū ecclesiæ deperire, Capitulum sæpe monuerat, vt cū eo de ordināda ecclesiā cōuenirent: sed Canonici lucrū proprium attendentes, & præcipuē cātor, qui recipiebat de bonis ecclesiæ in maxima quātitate bonæ voluntati episcopi resistebant. Quod cum ad felicitis memoriæ C. PP. prædecessoris nostri notitiā peruenisset, deolationi ecclesiæ paternis voluit affectibus prouidere, & tam eidē episcopo, quā Archidiacono dedit firmiter in mādati, vt ecclesiā tā in canonicis, quā alijs ordinarent. Ipsi autē mandato suscepto fecerūt Capitulum euocari: & licet scriptum apostolicum corā omnibus legi fecissent, ad faciendā ordinationē, Capitulum ipsum diligentius præmonendo, noluit tamē vllatenus cōsentire. Vnde cum in defectu canonicorum vellent mādatum apostolicum adimplere, tam cantor, quā alij eis deuotissimē supplicarunt, vt quinq; cum pace ecclesiæ ordinarēt: quorū supplicationibus pro virando scādalo annuerūt: sed & duos ad eorū instantiā admiserūt, venerabilem videlicet fr. nostrum N. Patriarch. Antiochenū, & nepotē eius ab eodē patriarcha vocatum, vt maiore possent institutorum numerum prædicare. Sed ipsi hoc in fraudē factum esse postmodū cognoscen-

gnoscentes, dixerunt, quòd non reputabant, sufficienter ordinatā ecclesiā, im-
mo electionē, & nominationem, quā fecerant, apostolici auctoritate mandatū
tempore cōgruo effectui manciparent. Cæterū processu tēporis literarū alia-
rum auctoritas superuenit, ex quibus plenā facultatem habebāt ecclesiā ordi-
nandi, quarum auctoritate vocati canonici, & diligenter admoniti, vt ordinā-
di cōsentirent, assensum præbere nullatenus voluerūt. Vnde ipsi cum magi-
stro scholarum, & supra dicto I. Morelli cum Villielmo, Arnaldi, & magistro
V. Testaldi, & quibusdā alijs canonicis, quorum assensum habebant, ordinatio-
nem ecclesiæ de personis idoneis, & honestis, qui in prima ordinatiōe electi fu-
erant secundum facultates ecclesiæ, auctoritate apostolica cōpleuere: ita quòd
ordinati fuere de canonica per eiusdē episcopi annulum inactiti: & cōtradi-
ctores excōmunicatione notati. Sed instituti statim se, & canonicas suas, & alia
beneficia sub protectione sedis apostolicæ posuere, contra oēm hominem, qui
eos veller impetere appellantes. Hæc autē institutio extra matricē ecclesiā fuit fa-
cta, cum eadem esset ob delictū comitis interdicta. Postmodū verò ecclesia ab-
soluta, episcopus in vigilia circuncisionis Capitulum cōuocauit, & ei cum Ar-
chidiacono ordinationē factam, & excōmunicationem latam in cōtradictores
denunciare curauit, & literas prædecessoris nostri auctoritatem, quā de ecclesia
ordinatā susceperant cōtinentes, fecit ostendi, & publicè recitari. Sed & sequēti
die, videlicet Circūcisionis festo post celebrationē Missæ maioris institutis præ-
sentibus, Clero, & Populo, qui ad festū conuenerant, assignarunt, & in corporalem
præbendæ possessionē miserunt: quare ipsos institutos asserit possidere. Verūm
quia canonici excōmunicati, in ecclesia celebrabāt institutis accessum ad ma-
ius altare libros, & alia ornamenta ecclesiæ prohibentes, in eos fuit excōmuni-
cationis iterū lata sententia, & ecclesia supposita interdicto, sed ipsi nihilomi-
nus ibi diuina celebrare præsumūt. Cum verò pars canonicorum assertionē suā
per instrumēta, & testes vellet incōtinenti probare, & testes eius essent saluis ex-
ceptionibus, & iure partis aduersæ recepti, & ideo peterent publicatis dictis te-
stium negotium diffiniri, procurator episcopi proponebat se in terra sua quæ-
dā Capitula probaturū, videlicet, quod tēpore ordinatiōis ordinari ecclesia in-
digeat, & quod canonici ab episcopo sæpè cōmoniti, ad ordinandū secū eccle-
siā conuenire noluerāt: quod episcopus, & Archidiaconus auctoritate ap. ordinaue-
rant ecclesiā de personis, quæ ecclesiæ debeāt deferuire, & de alijs idoneis, & ho-
nestis: & quod illi, qui fuerunt modo vltimo instituti, electi fuerāt cum quinq;
primitus ordinatis, & quod tā nouis, quā antiquis residentibus, secundū con-
suetū cursum ecclesiæ suppetunt facultates: & quod oēs, qui modo sunt ibi ca-
nonici residentes, consuetū numerū non excedunt: & quod facto sunt plures de
maioribus ecclesiæ cōsensere, quod & primū, & secundū rescriptū fuerit canoni-
cis recitatū, & quod cōtradictores post excōmunicationē diuina præsumpserūt
officia celebrare. Vnde (sicut dicebat) sine ipsorū cognitione, absq; p̄iudicio par-
tis suæ, causa illa non poterat terminari. Nos igitur eandē vobis de fratrum no-
strorū consilio cōmittentes, discretionī vestræ per apostolica scripta mādamus
quatenus inquiratis vtrinq; super p̄missis omnibus diligētius veritatē, tā ex at-
testationibus, quas vobis sub Bulla nostra trāsmittimus, q̄ ex alijs, quæ duxerint
proponēda: & si legitimis probationibus vobis cōstituerit post ap. rationabiliter
interpositam, prænominatos episcopū, & Archidiaconū processisse, quod ab eis
factū esse dignoscitur, appel. cessante decernatis irritū, & inane: & nisi vobis cō-
stituerit rescriptū apostolicū fuisse subreptū, & præfatos episcopū, & Archidiaconū
contra formā ipsius mādati præter iuris ordinē processisse, dum modo sup-
petant ecclesiæ facultates, & institutæ personæ sint vtilēs, & idoneæ, nec exce-
dant numerū consuetum, ordinationem ipsam omni cōtradictione, & appel-
latione cessante auctoritate apostolica cōfirmetis: & si qui se duxerint opponē-
dos per censurā ecclesiasticā compescatis: eos, qui post excōmunicationē diui-
na dicuntur officia celebrasse, cū vobis cōstituerit, nisi legitima præcesserit appel-
latio, poena canonica percellentes: satagētes, vt via regia procedatis, ita quòd in

iudicio vestro nulla sit personarum acceptio, sed iuxta mādātum diuinū iustē, quod iustum est iudicetis: ne forte propter defectum iustitiæ partes cogātur vltērius laborare. Adhæc volumus, & mandamus, vt tam indulgentiē, quā mandati rescripta faciatis vobis in iudicio resignari, ne occasione illorum ecclesia vltērius prægrauetur. Testes autem cogantur. Nullis literis, &c. si quæ appuerint præter assensum partium &c. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ, &c. IIII. Calend. Iunij, &c.

EGIDIO CANONICO VASTINEN. DE CAUSA IPSIVS
contra Hugonem: & pro ipso iudicatur.

M super præbēda Vastinen. ecclesiæ inter te ex vna parte, & Hug. Capusum procuratorem, & canonicū ecclesiæ Vastinen. ex altera quæstio verteretur, & propter hoc ad sedem accessissetis apostolicam, in præsentia ven. fratris nostri Oñ. Ostien. episcopi, quē vobis dedimus auditorem, pro te fuit taliter allegatum: quod à bonæ memoriæ CPP. prædecessore nostro pro tua receptione in ecclesia Vastinen. rogatorias primum literas, secundo præceptorias, & executorias impetrasti: sed canonici ecclesiæ, vt euadere possent apostolicam iussione, ad Rom. ecclesiam nuncios destinarunt: qui de mandato præmissio tacita veritate, vt à tua de cætero essent impetitione liberi, & infra terminum neminem recipere cogerentur, indulgentiam impetrarūt. Tu verò denuo ad eosdem literas impetrasti, vt elapso spatio indulgentiæ, præbendam tibi conferrent, interim stallum in choro, & locum in Capitulo, sublato appellationis obstaculo assignātes, & super hoc ipso dilecti filij N. de domo Dei, & N. de oliueto abbates, & N. prior Exoldunen. executores fuerunt à sede apostolica deputati. Cumq; literas prædecessoris nostri, & executorum, qui eiscertum diem præfixerant, vt mandatum apostolicum adimplerent, priori, & canonicis præsentasses, sicut in executorum literis continetur, nec mandatum prædecessoris nostri exequi, nec literas recipere voluēre, appellationis obstaculū prætendentes. Ipsi verò executores iuxta tenorem rescripti te inuestientes de præbenda stallum in choro tibi, & locum in Capitulo assignarunt, canonicis comminantes, quod nisi præfixo eis tempore mādātum apostolicum adimplerent, eorum ex tunc contumaciam debita seueritate punirent. Cæterum cum nec sic possent à sua pertinacia reuocari, elapso tempore constituto, excommunicationis in eos sententiam promulgarunt: quam & inuestituram tibi factam petebas humiliter confirmari. Verum ex aduerso fuit ab ecclesiæ procuratore responsum, quod quando tu præceptorias obtinuisti literas pro præbenda Her. & A. de Curia clerici, vt & ipsi canonici fierent literas detulerunt. Videntes ergo canonici, quod super trium clericorū receptio ne plurimum ecclesiæ grauaretur, quod dictum A. clericum in fratrem reciperent, eidem prædecessori nostro per P. Belin. canonicum, & nuncium ecclesiæ intimarunt, & per indulgentiā, de qua præmissum est ab impetitione tua, & dicti Her. expressis vestris nominibus fuēre penitus absoluti. Postea verò tu executorias (vt dictum est) literas asportasti, quas procurator ecclesiæ dicebat falsa suggestionē obtentas, priori etiam memoratæ ecclesiæ de Vasten. alias præsentasti, contra quas appellans, cum auctoritate obtentæ indulgentiæ ab impetitione tua sciret suam ecclesiam liberatam, octauas Paschæ appellationi suæ terminum assignauit: easdem etiam literas absente priore quibusdam de Canonicis præsentasti, quas, cum eorum non interesset, recipere noluerunt. Post paucos verò dies eorundem executorum literas in absentia prioris Capitulo præsentasti. Consequenter verò iidem executores ad ecclesiam venientes domum prioris intrarunt, & quod executores ad hoc dati essent, & ordine debito vellet in facto procedere, coram paucis canonicis edixerunt: quibus prior, & indulgentiæ beneficium retulit, & quod à parte ipsorum erat ad sedem apostolicam appellatum, ipsamque appellationem eis præsentibus innouauit. Alter etiam executorū videlicet abbas de oliueto, prædecessoris nostri obitū quibusdam

dam de canonicis proponitur nunciasset: unde mandatū ad ipsos emissum cum mandatore dicebant penitus expirasse: & post prædicta impedimenta executores contradicentibus omnibus canonicis, processisse. Ad hæc proponebat eiusdem ecclesiæ procurator afflictionem eius de regum discordia procedentem, & quod nunc viginti quatuor sint in ea canonici, cum non nisi sedecim esse consueverint ab antiquo, nec redditus excreuerint augmentato numero personarum: unde ne ad recipiendum aliquos cogerentur, suppliciter postulabant. Sane cum à dicto episcopo Ostiensi, hæc, & similia essent nobis, & nostris fratribus enarrata, nos volentes quantum cum eo, & honestate possumus facta prædecessoris nostri obtinere debitam firmitatem, illud etiam attendentes, quod beneficio indulgentiæ in ecclesiæ fauorem concessæ non sit persequentes literas in grauumen ecclesiæ derogatum, cum pro stallis chori, & loco Capituli nullum præiudicium ecclesiæ generetur, inuestituram tibi factā ratam habentes ita duximus sententialiter statuendum: vt tu sine contradictione, vel dilatione qualibet stallum in choro, & locū in Capitulo consequaris, post triennium ab indulgentiæ tempore numerandum præbendam integram habiturus. Nulli ergo &c. Datum &c. VII. Calend. Iunij.

N. BESVEN. ABBATI. QVOD IPSI LICEAT ALIQUOS EX ALIIS
canonijs ad instaurandum suum euocare, & ex suo quosdam ad alia remittere.

CVM à nobis petitur, &cæt. vsq; ad verbum assensu. auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt quia Besuensis ecclesia pro incendio, quod sustinuit ad tantam deuenit inopiam, vt monachis, & cōfratribus ibi manentibus, vitæ saltem necessaria ministrare non potest: liceat tibi aliquos de monachis, & confratribus tuis ad obedientias Cluniacen. pro vitæ sustentatione transmittere, & aliquos de monachis Cluniacen. quos ad hoc magis noueris expedire, ad ecclesiam tuam pro reformatione, & conseruatione ordinis sub appellationis obstaculo conuocare, donec ecclesia tua (dante Domino) restau-retur. Nulli ergo &c. VII. Calend. Iunij.

N. BERGENSI EPISCOPO. QVOD MERCATO-
res ecclesia decimas persolvere cogantur.

CVM à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum effectum. Sane sicut ex tua significatione comperimus, mercatores diocesana tibi lege subiecti cum eos negociationis causa in Islandiam transfretare contingit, decimas, quas ecclesia tua percipere ab antiquis temporibus consuevit, contra salutem suam detinent, eas reddere denegantes. Volentes igitur tibi, & ecclesiæ tuæ paterna sollicitudine prouidere, fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus, quatenus mercatores ipsos ad persoluendas cōsuetas, & debitas decimas, si monitione præmissa noluerint, ecclesiastica distictione sine appellationis obstaculo compellendi, liberam habeas facultatem. Nulli ergo, &cæt. Datum vt supra. VIII. Calend. Iunij.

N. ORCHADIEN. ET N. ROSMARCHNEN. EPISCOPIS. DE
annatis & decimis, promissisq; elemosynis Romana ecclesia persoluentis.

DILECTVS filius nobilis vir H. Catenen. & Orchadien. comes nobis significare curauit, quod ipse pro redemptione peccatorum suorum à te mpore felicitis memoriæ Alexandri PP. prædecessoris nostri denariū vnū de qualibet domo in comitatu Catenen. habitata annuatim statuit pro elemosyna colligendū, & ob reuerentiā beatorū apostolorū Petri, & Pauli ad sedem apostolicā dirigere cōsuevit: quā visitationē nomine elemosynæ annuatim ad opus Romanę Ecclesię colligēda tam suo, quā bonæ memoriæ A. olim Catenen. episcopi, & aliorū mobiliū illarū
partium

partium testimonio confirmavit. Cum autem postea memorato A. Catenen. Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, venerabilis frater noster I. in eandem ecclesiam fuisset in episcopum institutus, prædictā elemosynam irritare præsumens, eam ab his, qui sunt in sua diocesi constituti, auctoritate propria interdixit exsolui. Quo circa fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de prædictis præfatum Caten. episcopum, si monitione præmissa hoc facere neglexerit, ad satisfaciendum de elemosinis subtrahitis hucusq; & ne eas reddi de cætero interdicit (sicut iustum fuerit) auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo per cen. Ecclesiasticam compellatis. Quod si ambo alter vestrum, & cat. VI. Cal. Iunij.

N. ARCHIEPISCOPO LVGDVNEN. ET N. ABBATI AITANACEN. *Ut litera apostolica, quæ surreptitia erant impetrata, reuocentur.*

DILECTI filij Canonici Matisconenses nobis per suas literas intimarunt, quod cum olim Valt. de Berziaco eorū Concanonicus tempore bonæ memoriæ C. PP. prædecessoris nostri ad sedem apostolicam accessisset, licet fide interposita firmauisset, quod contra diuisionem terrarum vacantium, quam dilectus filius Anninus eiusdē ecclesiæ decan. iuxta suæ voluntatis arbitrium ordinaret, deberet nullatenus obuiare, & tam pro hac, quàm alijs multis causis periurij reus existens pro debitis ecclesiæ, quæ retinuerat violenter, & fractura clastri sententia excommunicationis teneretur restrictus, per suggestionē falsi nulla facta super præmissis omnibus mentione, ab eodem prædecessore nostro quondam obedientiā, quæ præsteria nuncupatur, in salutis suæ perniciem obtinuit sibi dari, tam ab eo, quàm à nobis confirmatione super hoc impetrata: Quia igitur id in graue præiudiciū ecclesiæ noscitur redundare, cum de prouentibus illius præsteriæ illis, qui assidue in ecclesia seruiunt memorata, consueuerint necessaria ministrari: discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si prædictas confirmationis literas, per suspensionem veri, & falsi suggestionem (vt supra dictum est) vobis constiterit impetratas, nullatenus permittatis, quod dictus G. ex his fructum aliquem consequatur, quin potius, tam ecclesiam quàm canonicos antedictos ab impetitione ipsius, quantum ab obtinendum præsteriam illam appellatione remota penitus absoluat: cum secundum canonicas sanctiones mendax prelator carere debeat impetratis, in statū debitum reuocantes, si quid post appellationem ad nos legitimè interpositam in eorundem canonicorum præiudiciū temere noueritis attentatum, & facientes, quod exinde duxeritis statuendum per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter observari. Nullis literis veritati, & iustitiæ &c. Quod si ambo &c. tu frater archiepiscopo & cat. Datum &c. III. Calend. Iunij.

N. ABBATI DE IVGO DEI, ET N. PRIORI DE SEILLIN. *Ne pro mortuorum sepultura, & coniugum copulatione pecunia exigatur.*

SVAM nobis dilecti filij Parochiani de villa Franca querimoniam destinarunt, quod Dalmasius capellanus eorum pro exequijs mortuorum, & benedictione nubentium minus licitè pecuniam ab eis exigit, & extorquet, quod si forte cupiditati eius non fuerit satisfactum, ne possint mortuorum corpora sepeliri, vel nubentium benedictio celebrari, fictitia eius impedimenta fraudulenter opponit. Quia igitur exactiones huiusmodi sacrorum canonum obuiant institutis, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus dictum cappellanū, vt à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis attentius, & efficaciter inducat. Quod si forte vestris monitionibus noluerit obedire, ipsi appellatione remota pœnam canonicam infligatis.

Datum &c. II. Cal. Iunij.

N. DECAN.

N. DECAN. VLIXBONEN. PRIORIBVS N. SANCTI VINCENTII,
& de Alcobacia. Vt causam Episcopi Colimbriensis, & Milites templi audiant.

EXPOSVIT nobis venerabilis frater noster N. Colimbrien. episcopus, quod cum causa, quæ inter eum, & dilectos filios fratres militiæ templi super ecclesijs de Ega, & de Rodina, & Palumbario vertebatur, à bonæ memoriæ Lucio Papa prædecessore nostro venerabilibus fratribus N. Bracharen. archiepiscopo, & episcopo Portu- galen. fuisset à sede apostolica delegata, iudices ipsi partibus conuocatis, & in eorum præsentia constitutis (sicut in literis eorum accepimus) dictis fratribus mandauerint, vt de prædictis ecclesijs, vel eidem episcopo vigesimo die post receptionem literarum, ipsorum iustitiam exhiberent, vel ei rāquam diocesano suo iura episcopalia in integrum persolvere procurarent: prædictis ecclesijs interdicto subiectis, & Parochianis earum excommunicationis sententia innodatis, nisi dicti fratres mandatis paterent ipsorum, vel iidem Parochiani eis nō parentibus in prædictis ecclesijs diuinis officijs interessent, aut decimas eis, primitias, siue mortuaria soluerent, vel in ipsis corpora mortuorum sepelirent. Verūm prædictis fratribus sententiam eorundem iudicium nullatenus obseruantibus, à felicis recordationis Urbano Papa prædecessore nostro primo ad Io. quondam vicedominum Brixien. & magistrum Io. Bergomen. Subdiaconū apostolicæ sedis sub forma prædictis iudicibus delegata, ac deinde ad venerabilem fratrem nostrum N. Tuden. Episcopum, & dilectos filios N. de Reforio, & N. Alcobatiæ priores fuerunt literæ impetratæ: quarum auctoritate non fuit vsq; ad ad calculum sententiæ diffinitiuæ processum, nec interdicti ecclesiarum, aut excommunicationis Parochianorū sententia relaxata. Tandem verò cum dilectus filius noster G. sancti Angeli Diaconus Car. tunc apostolicæ sedis legatus, intrasset Hispaniam, eandem causam venerabili fratri nostro N. episcopo, & dilecto filio N. Archidiacono Vlixbonen. delegauit: qui priorum iudicium sententiam confirmantes interdicti, & excommunicationis sententias in ecclesias ipsas, & earū Parochianos latam à primis iudicibus innouarunt, ac postmodum idem Cardinalis, quod ab eis factum fuerat cōfirmavit. Quia verò nobis ad plenum non constitit de præmissis, discretionis vestræ per apostolicā scripta mādamus, quatenus recepta ab eisdem templarijs parendi coram vobis iustitiæ legitima cautione, partibus conuocatis inquiratis de prædicta sententia diligentius, veritatem: & si eam inueneritis iuste latam, faciatis mandari executioni, & vsq; ad satisfactionem à partibus per cēsuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Eodem modo per omnia processuri, si forsan fratres ipsi noluerint, quod stent & pareant iuri cauere: alioquin. par. con. audiatis causam ex integro, & ipsam appellatione remota mediante iustitia terminetis, non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Romæ &c. XII. Calend. Iunij, &cæt.

ABBATI DE ALCOBATIA F. MENENDI, ET P. EXOD. MONACHIS

Alcobatia. Vt fratres S. Crucis reuerentiam & Episcopalia iura Colimbriensi Episcopo suo reddant: & quod matrix ecclesia, cathedralis vocetur.

VENERABILI fratre nostro N. Colimbriensi episcopo didicimus cōquerente, quod cū fratres sanctæ Crucis monasteriū de Arganil. sub protectiōe sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodā de canonicis suis sine suo cōsensu ibi facto priore, occasione cuiusdam priuilegij à bonæ memoriæ Cle. Papæ prædecessore nostro veritate tacita impetrati, eidem episcopo debitam obedientiam denegat exhibere: inde sumpta occasione, quod per matricem ecclesiam non cathedralem intelligūt, sed Romanā. Quia verò: nō est nostræ intentionis, vt iura fratrum nostrorum temporibus nostris indebitè minuātur, causam ipsam vobis duximus cōmittendā, per

per scripta apostolica mandantes, quatenus si vobis aliud non occurrerit, propter quod dictus prior non debeat Diocesano episcopo respondere, cum ad præstandum dicto episcopo debitam reuerentiam sicut prædecessoribus episcopi præstiterunt, appellatione remota per censuram ecclesiasticam compellatis. Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligere volumus, non Romanam, non obstante priuilegio in præiudiciū Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento: Quod si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Romæ &c. III. Calend. Iunij.

N. EPISCOPO, ET N. PRIORI ELBORENSI.
eiusdem ferè argumenti.

INNOTVIT nobis, venerabili fratre nostro N. Colimbrien. episcopo cōquerente, quod cum olim magna pars Colimbrien. diocesis ab inimicis crucis teneretur inuasa, bonæ mem. Inno. pp. prædecess. noster Lamecen. & Ausien. ecclesias Colimbrien. (sicut ex priuilegio eius apparet) concessit tamdiu detinendas, donec amisam partem diocesis rehabetet. Cum autem A. quondam Rex Portugalie diocesim illam liberasset à manibus paganorū, quandam partem ipsius dilectis filiis, fratribus militiæ templi, quandam vero monasterio sanctæ Crucis motu proprio assignauit, & in prædictis ecclesiis episcopos obtinuit ordinari. Ne igitur dicta Colimbrien. ecclesia se doleat suo iure priuatam, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus vocatis illis, qui propter hoc fuerint euocandi, audiat is quæ hinc inde duxeritis proponenda, & quod canonicum fuerit super his appellatione postposita statuatis: facientes, quod statueritis firmiter obseruari: non obstante priuilegio, vel rescripto in præiudiciū Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento: Nullis līteris veritati, & iustitiæ, &c. Quod si ambo, &c. Tu frater episcope, &c. Datum. II. Idus Maij.

N. DECAN. VLIXBONEN. N. PRIORI. ET P. FRODIZ MONACHO
de alcobatia. Priuilegium in graue detrimentum alterius impetratum reuocatur.

INNOTVIT nobis, venerabili fratre nostro Colimbrē. Episcopo intimante, quod cum M. quondam canonicus sanctæ Crucis in episcopū fuisset Colimbrien. assumptus, priuilegium quoddam de consilio quorundam canonicorum ecclesiæ Colimbrien. monasterio sanctæ Crucis indulget, in non modicum eiusdem ecclesiæ præiudiciū, & grauamen. Quia vero nobis non constat de præmissis, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis inquiratis de præmissis diligentius veritatem, & si priuilegium ipsum in graue dispendium Colimbrien. ecclesiæ videritis redundare, quod illicite factum est, auctoritate apostolica appellatione remota legitimè reuocetis, non obstante priuilegio in præiudiciū Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem ab apostolica sede obtento. Datum Romæ, &c. III. Non. Iunij.

N. DE SAZETA, ET N. DE MAZENERA ABBATIBVS, ET P. FROD.
Monacho de Alcobatia: Vt ecclesia Colimbrien. suo iure & priuilegijs non spoliatur.

QVERELAM venerabilis fratris nostri N. Colimbrien. episcopi ad nos delatam accepimus, quod cum charissimus in Christo filius A. Illustris Rex Portugallie partē territorij Colimbrien. & vicinorum castrorum in loco, qui Alathen vocatur, & in sua proponitur diocesi constitutus, iam dudum hominibus dederit incolendum, qui ei de regalibus responderent: fratres Monasterij sanctæ Crucis in locis illis quasdam denuo ecclesias construxerunt, & construunt: ex quibus episcopalia iura percipiunt, & reddere contradicūt: cum in suis priuilegijs habeatur, quod in illis tantum villis, quas de nouo ædificant, episcopalia iura valeant obtine.

obtinere. Nolentes itaque prædictos fratres alijs iniuriosos existere, causam ipsam vobis duximus committendam: per apostolica scripta mandantes, quatenus partibus conuocatis, audiat is quæ proponuntur hinc inde, & quod canonicum videritis super his appellatione postposita statuatis, facientes quod statueritis firmiter obseruari, non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ &c. VI. Calend. Iunij.

N. DE ALCOBATIA, ET N. DE SEIZA ABBATIBVS, ET N.
Priori de Alcobatia. Eiusdem argumenti cum precedenti.

EXPOSVIT nobis ven. frater noster Colimbrien. episcopus in nostra præsentia cõstitutus, quòd Portugalen. ecclesia flumen Dorij, quod Portugalẽ. diæcesim à Colimbrien. separat, & ab antiquo fuerat certus terminus vtriusque transgressa, magnam partem Colimbrien. diæcesis occupauit, contra compositionem à bonæ memoriæ Busonen. quondam Card. tunc apostolicæ sedis legato apud Burgum in concilio factam, & per sedem apostol. postmodum cõfirmatam. Volentes igitur Colimbrien. Ecclesiæ in suo iure adesse, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus venerabilem fratrem nostrum Portugalen. Episcopum ad restituendam illam partem diæcesis, quam præter iustitiam derinet occupatam, cum fructibus inde præceptis monitione præmissa, per cẽsuram ecclesiasticam sicut iustum fuerit appellatione postposita compellatis. Nullis literis veritati, & iust. &c. Quod si oēs &c. duo vestrum &c. Datum Idibus Maij.

N. DE SAZETA ET N. DE MANZENERA ABBATIBVS, ET
F. Menendi monacho de Alcobatia. Eiusdem argumenti.

INSINVAUIT nobis ven. fra. noster Colimbrien. episcopus, quòd cum illustri Rex Portugalix fratribus sanctę Crucis apud Castrum de Leirena in vna tantum ecclesiā ius concesserit patronatus inconsulto diæcesano episcopo, in eodem loco cõstruere alias motu proprio præsumpserunt, quas & per cappellanos cõductitios regunt, & in nullo pro ipsis volunt diæcesano Episcopo respondere: easdem etiam Ecclesias priuilegijs suis fecerunt inscribi, cum ab episcopali iure nūquam fuerint de cõsensu Episcopi liberatæ: vnde totum ius episcopale in oppido nominato sibi præsumunt temerè vendicare. Quia igitur nobis constare non potuit de præmissis, discretionis vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis &c. quod iustum videritis super his appell. postposita statuatis &c. non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. eccl. per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum. Datum &c. VI. Calend. Iunij.

ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO ET SVFFRAGANEIS EIVS.
Ab episcopis suis excommunicati, non facile sunt ab alijs absoluendi.

AD reprimendam malitiam peruersorum, poenæ certæ sunt in canonibus institutæ, quas sicut latas interdū à vobis in subditos vultis inuiolabiles obseruari, ita latas ab alijs debetis inuiolabiliter obseruare. Inde est, quòd vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus sententias, quas venerabilis frater noster N. Lexouien. episcopus in subditos suos duxerit canonicè promulgandas, & vos ipsi seruetis, & eas à vestris subditis violari nullatenus permittatis. Tu verò frater archiepiscope, cum excommunicationis sententia, per appellationis non suspendatur obiectum, si quis excommunicatus ab ipso, de iniusta tibi excommunicatione conquestus fuerit, ad ipsum ei quasi cõepiscopo deferens absoluendum, secundum ecclesiæ formam remittas: qui si fortè noluerit illum ab-

M

soluere

soluere, tu recepta iuratoria cautione, absolutionis ei munus poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitimè tibi constiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi iuramenti præcipias, vt super eo, de quo fuit excommunicatione notatus, eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere fortè contempserit, eum in excommunicationis sententiam appellatione remota reducere non omittas. Datum &c. Calend. Iunij.

LEXOVIENSI EPISCOPO, NE CORAM SVPPPOSITIS IVDICIBUS, ETIAM DELEGATIS RESPONDERE TENEATUR.

Cum à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt si fortè contigerit aliquam causam te, vel tuos principaliter contingentem, iudicibus Rothomagen. ex apostolica delegatione ad petitionem partis aduersæ committi, coram eis, cum tibi fuerint certa ratione suspecti, respondere minimè teneamini, nisi fortè in literis commissorijs huius indulgentiæ expressa mentio habeatur. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. vt suprâ.

In eundem modum scriptum est pro Rothomagen. Archiepiscopo.

REGI ANGLIÆ, QUAE HONESTE FACERE LICUIT, IN IIS
se Regi gratificatum dicit, hortaturq; ad pacem seruandam cum Rege Francia.

ECCLESIAM suam, quam per Salomonè dominus, & amicam, & sponsam frequenter appellat, flori Lilij eleganti quadam, & quasi expressa similitudine coaptauit, ait enim: Sicut Lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: lilium quidem quanto fortiores spinarum sustinet punctiones, tanto vim odoris copiosioris emittit, & quò plus læditur, redolere suauius comprobatur. Vnde sibi merito comparatur eccl. sponsa Christi, quæ cum tribulationibus multis impetitur, tunc potissimum insolidatæ fidei pro tuenda iustitia roboratur, & in ipsis punctiõibus, aduersitatũq; molestijs cõstantior, & firmior inuenitur. Nos verò, quos ad eius regimè quanquã non suffragantibus meritis diuina prouidit dispositio eligi, & assumi, illã cõcepimus firmiter volũtatem, vt neq; mors neq; vita ab amplexu nos possit, seu obseruatione iustitiæ reuocare. Sane venientes ad p̄sentiã nostrã ven. fr. noster N. Lexouien. episcopus, & dilectus filius magister Garnerus nũcij tui petitiones, quas nobis ex parte regia obtulerunt, sincero affectu, quãtum cum Deo, & honestate potuimus, curauimus promouere. Rogamus aut, & monemus attentius serenitatem regiã, quatenus si fortè in aliquo effectus tuo desiderio nõ respõdet, non nostræ vnquã duritiæ imputerur: cũ honestis, & iustis petitionibus excellẽtiæ tuæ benigni semper, & faciles proposuerimus inueniri: sed iustitiæ potius, quã officij nostri debitũ certòs fines transgredi nõ permittit: ad quã tenendã firmiter, & seruandã, in suarũ primitijs literarũ serenitas regia nos monuit, & induxit. Caterũ, super eo, quod prædicti tui nuncij postularũt, vt nobilem virũ. N. filium ducis Austriæ, ad restituendã pecuniã, quã pater suus in periculum animæ suæ ad te dum redires ab obsequio Iesu Christi pro redemptione tua violenter extorsit, & in vltima volũtate pœnitentia ductus per eundem filium suũ tibi restituendam mãdauit, auctoritate apostolica cogeremus: noueris nos eisdẽ nostris literis iniunxisse, vt prædictã pecuniam sine difficultate qualibet restituere non omittat: ailoquin venerabili fratri nostro N. Salzburchen. Archiepiscopo literis nostris iniungimus, vt ipsum ad restitutionem eiusdẽ pecuniæ faciendã moneat diligentius, & inducat, & per seueritatẽ ecclesiasticã appellatione remota cõpellat. Verũ quia circa personã nobilis viri N. Ducis Sueuiæ quãdam audiuius im mutata, eidem ad p̄sens scribere cautela prohibente nequiuimus: vt iuxta postulationẽ pecuniam tuam, quã te Henricus quondam Imperator frater ipsius cõtra Deum, & periculũ animæ suæ extorserat violenter, dum de trãsmarinis partibus remeares, deberet tibi restituere: præsertim cum eiusdẽ fratris sui thesaurus ad eum esset ipso mortuo deuolutus.

lutus, & ipse, vel hæres sit, vel tutor hæredis. Veruntamen scripsimus venerabili fratri nostro Magdeburgen. Archiepiscopo, vt ducē ipsum, ad restituendā pecuniam ipsam moneat diligentius, & inducat: alioquin tantam iniuriā nō poterimus sub dissimulatione transire, quin in eundē ducem, & terrā eius sine cuiuslibet acceptione personæ nostri officij debitū, & seueritatem curemus ecclesiasticam (sicut iustum fuerit) exercere. Insuper scribimus Charissimo in Christo filio nostro N. Illustri Regi Nauarræ, vt pecuniā & castella sancti Ioannis de Pedeportæ, & Roccabruna, quæ pater suus tibi cū filia sua concessit in dotem, sine aliqua difficultate restituat: alioquin venerabili fratri nostro N. Narbonen. Archiepiscopo, cui iam alia vice (si benè recolimus) super hoc scripsimus, nostris damus literis in mādatis, vt ipse eum per censurā ecclesiasticam ad hoc monitione præmissā sine appellationis obstaculo iustitia mediante cōpellat. Ad hæc cum iidem nuncij à nobis cum instātia postulassent, vt Charissimū in Christo filiū nostrum Philippū illustrem Franciæ regem, ad restitutionē castrorū illorum, & terræ cōpellere deberemus, quæ contra protectionē ab apostolica sede tibi cōcessam inuasērat, antequā de peregrinationis obsequio ad propria remearet, dilectus filius magister Vu. de sancto Lazaro Nunciuseiusdē Regis se constanter pro eodē opposuit: illum ad hoc asserens nō teneri: cū pactiones, & conventiones solennes, quæ inter vos præcesserant, & hinc inde fuerant roboratæ, tua magnificētia nō seruasset, & per te fuissent primitus violatæ: maximè cum sororem ipsius dimiseris, & aliam tibi curaueris matrimonio copulari. Et quia post arreptū iter Hierosolymā adeundi, cum acquisita quælibet deberetis habere cōmunia, pecuniam à Rege Tancredo receptā, & thesaurū de Cipro habitum tua sibi cōmunicare noluerit magnitudo, immo in trās marinis partibus damna ei plurima, & iniurias irrogarat, suos milites, immo cōsanguineos ab ipsius deuotione, & seruitio subtrahēdo. Propter quod nō sine cōfusione sua coactus fuerat ad propria remeare. Adiecit etiam, quod vbi restitutus fuisti propriæ libertati, cum eo super omnibus quærelis voluntate spontanea transegisti: quin potius post pacem adinuicem factā, multa tibi castra de mera liberalitate donauit. Econtra verò prædicti nuncij serenitatis tuæ nihilominus proponere constanter curauerunt: quod post fœdus prius in te, & iuramento firmatæ societatis, idem Rex Franciæ tibi primus iniuriam intulisset, apud Messanū videlicet: vbi insurgentibus hominibus Tancredi Regis in tuos de impēdendo tibi auxilio requisitus, nō solum defecerat, sed etiā propria manu tres de hominibus tuis occideret cū balista: post quod factū cum se pœnitundine duci assereret, inter vos pactio intercessit: in qua pro decē millibus marchis argenti, quas ei reddere promisisti, prædictus Rex à cōtrahendo cū sorore sua matrimonio te absoluit: & Gisortium cum Vlcassino tibi quietū in perpetuū omninò dimisit. Asserebāt quoq; de thesauro Cypri, & de pecunia à Tancredo habita, præterquam de dote sororis tuæ I. Illustris quondam Reginæ Siciliæ, eidem Regi, sicut de cæteris ad voluntatē tuam plenissimè satisfactū: ita quod cum prædictus Rex Franciæ ab orientali terra discederet, sub iuramēto promisit, quod terram magnificentiæ tuæ tibi conseruaret integram, & illāsam in eo statu, in quo fuerat, quando Hierosolymitanum iter fueratis aggressi: quod usq; reuersus ad propria moram quadraginta dierū in terra propria peregisses: cōtra quam promissionē eandem terrā, & castra non fuerat veritus occupare. Super quibus conuentionibus literas eiusdē Regis patentes apud tuā asserebant magnitudinē residere. Cōuentiones verò, quas idem Magister V. de sancto Lazaro persona tua libertati propriæ restituta inter te ac prædictū Regem vltimo interuenisse retulerat, iidē nuncij tui, si quæ fuerant, asserebant præfatū Regem Franciæ primitus violasse: cum etiam si qua tunc pacta subierat, spoliatus eadē subijsses: propter quæ ad ea dicebant nullatenus te teneri. Licet itaq;, & hæc, & alia multa pars vtrq; proponeret, quæ pro ipsis facere videbantur: quia tamen causarū merita partiū assertionem pandūtur, & ipsi personā standi in iudicio non habebāt, nō potuimus salua iustitia in ipso negotio sine veritatis inquisitione procedere. Nos ergo iuxta regiæ petitionis instantiam, propter has, & alias necessitates quā plurimas, fa-

cultate nobis à Christo concessa, nacta quoq; temporis oportunitate condigna, dispositis prius quæ tam circa urbem, quàm circa regnū Siciliæ, nec nō & aliud ecclesiæ patrimoniū fuerint disponenda: licet multæ nobis, & magnæ sollicitudines ex diuersis causis incumbāt: si tamen ille nobis annuerit, à quo speramus dirigi gressus nostros, partes vestras, vt tamen nos ad promissionis debitū non ligemus, nisi aliud impedimentū occurrat, intendimus visitare: vt super his, & alijs, quæ toti Christianitati credimus profutura, deliberatione prouida procedamus. Si verò de super datū non fuerit, per legatos nostros quod iustum fuerit, sine personarum acceptione (fauente Domino) statuemus. Illud autem serenitatem regiam nolumus ignorare, quod quātumcunq; nobis molestum existeret, præfatum Regem Franciæ, ac te ipsum in aliquo molestare, non pōterimus aliquatenus sustinere, quin vos ad pacem incundam pariter, & seruandam, per distictionem ecclesiasticam ratione præuia compellamus: non de nostris viribus confidentes, sed de illius omnipotentia, cuius vices (licet immeriti) exercemus in terris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Calend. Iunij.

N. BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO. VT INQUIRAT CONTRA
Engolismensem Episcopum, dilapidatorem ecclesiæ suæ.

QVAE nobis est admodū, & molestum, cum de aliquo fratrum, & coepiscoporum nostrorum aliqua in nostro auditorio proponuntur, quæ in ipsis episcopale officium, & integritatem famæ denigrare videntur: cum semper velimus audire de singulis ea, quæ ad perfectam curam pastoris pertinent, & ad cōmissi gregis commodū, & salutem. Insinuarunt autem nobis dilecti filij quidam, Engolismen. ecclesiæ canonici, quòd venerabilis frater noster I. episcopus suis patrimonium episcopatus minus vtiliter administrans, dilapidauit multa de bonis, mensæ suæ vsibus deputatis, & per alienationes illicitas contra iuramentum, quo tenetur ecclesiæ, possessiones episcopatus enormiter minuit, & consumpsit. Proponebāt in super, quòd multas ecclesias post appellationem in Synodis sæpius iteratam præter assensum Capituli collegijs perpetuò assignauit, cum id canonicis dissonet institutis. Alienata verò, & dilapidata, & ecclesias episcopali ordinationi subtractas sub tua reseruarunt præsentia exprimenda: ne prolixa orationis series legenti pariter, & scribenti fastidium importarent. Adiecerūt etiam, quòd sit insufficiens, indiscretus, inutilis, appellationumq; contemptor, & quod per suæ simplicitatis negligentiam sub ipsius regimine non solum mensa, & ecclesiæ suæ, verum etiam tota diocœsis admodum grauiam sustinuit detrimenta: pauca siquidem de pluribus exprimentes, dixerunt ipsum Episcopum indignis, & minus idoneis sacros ordines, & ecclesiastica beneficia contulisse: ita quòd cū olim ordines celebraret, & ventum esset ad presbyteros ordinandos, in manu vñctione quidam inter presbyteros consecrandos inuentus est pollicem non habere: minoribus, & nondum in sacris ordinibus constitutis, animarum curam dicitur commississe, & etiam à pluribus ordinandis suscepisse ante datum ordinem iuratoriā cautionem: ne post ab eodem beneficium ecclesiasticum contra suam peterent voluntatem. Ad magnum autem indiscretionis suæ, & insufficientiæ argumentum constanter fuit in audientia nostra propositum, quod cum olim idem episcopus super ordinanda ecclesiæ literas impetrasset, monachos albos, & nigros, & priorem de Allauilla canonicum regularem ordinauit in ecclesiæ suæ canonicos. Quod factum tanquam ridiculosum sedes apostolica, cum ad eius venisset notitiam reuocauit. Præterea, quendam nepotem suum, qui professus ordinem de corona, ibi in sacerdotali officio, & habitu regulari diu fuerat conuersatus, extractum inde canonicauit in ecclesiæ cathedrali. Sed abbas loci tanquam discretus, & prouidus ipsum postmodum reuocauit ad claustrum. In solennitatibus expressis à Canone in maiori Ecclesiæ non deferuit: confirmat Abbates, & tractat causas difficiles sine canonicorū assensu: Presbyteri, & clerici per eius insufficientiā capiūtur: bona ecclesiastica occupātur, & homines sibi, & antecessoribus eius debita, & exhibita subtrahuntur:

tur: & præterea iura, quæ prædecessores sui in Ciuitate hæcenus habuerunt, se-
rè permisit penitus deperire: sententias quoq; à sede apostolica cõfirmatas, præ-
sumpsit auct. apostolica relaxare, & alia multa cõmittere, quibus correctionis
debita manus celeriter conuenit adhiberi. Ideoq; fraternitati tuæ per apost. scri-
pta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam tuã, qui fuerint euocandi, in-
quiras super præmissis omnibus, & alijs, quæ proposita fuerint appellatione re-
mota diligentius veritatem: & quæ inueneris fideliter redacta in scriptis nobis
sigillo tuo signata mittere non postponas, præfigens partibus terminum cõpe-
tentem, quo cum ipsi nostro se debeant præsentare conspectui, sententiam (au-
ctore Domino) recepturæ: attentius prouisurus, quod mandatum nostrum ta-
liter executioni demãdes, quod tua fraternitas meritò possit, & debeat cõmen-
dari. Nullis literis, &c. veritate tacita. Dat. Ro. apud S. Petrum III. Cal. Iunij.

N. ABBATI, ET CONVENTUI CHARI LOCI.

EX parte vestra nostro fuit apostolatu referatum, quod quidam mona-
chus vester se ad nigros monachos transferens, & habitum nigrum ibi-
dem assumens ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. Vn-
de, quia in hoc articulo dubitatis, vtrum in assumpto taliter ordine debeat mi-
nistrare, vobis hoc dubietatis scrupulum enodantes, per apostolica vobis scri-
pta mandamus, quatenus nisi aliud canonicum ei videritis obuiare, ipsum mo-
nachum officium sacerdotis exequi liberè permittatis. Dat. Ro. apud S. Petru.

N. ABBATI VNGIACEN. IN CAUSIS ECCLESIAE

& cœnobij ecclesiæ membra testantur.

IVNC libentius postulata concedimus, quando quod petitur ab
æquitate non deuiat, & petentis personæ grauitas morum, & vitæ
merita suffragantur. Postulasti siquidem à nobis dilecte fili debeni-
gnitate tibi sedis apostol. indulgeri, vt in causis ecclesiæ tibi com-
missæ vti testimonio fratrum *nostrorum valeas, & eis habeatur fi-
des, sicut consuevit testibus adhiberi. Nos ergo attendentes petitionem tuã in-
stitutis canonicis conuenire, quæ in causis ciuilibus, illos testes statuunt assumē-
dos, qui negocia ecclesiastica tractauerunt, & de quorū fide non potest aliquate-
nus dubitari, auctoritate tibi præsentiu indulgemus, vt quoties eccl. tuæ videris
expedire in causis, quæ nõ fuerint criminales, fratres, & canonicos ecclesiæ tuæ
inducere possis, vt perhibeant testimonium veritati. Dat. Ro. &c. X. Cal. Iunij.

N. EDVEN. EPISCOPO, N. VNGIACEN. ET N. SANCTAE MARGA-

rite abbatibus. De restaurandis cœnobijs, & reformanda monastica disciplina.

ICET bonæ memoriæ Clemens, & Coelestinus prædecessores
nostri de tuæ frater Episcopo, discretionis honestate cõfissi, sollicitu-
dini tuæ dederint in mandatis, vt tui episcopatus loca religiosa, quæ
à sui status integritate collapsa cognosceres, & in quibus religionis
obseruantiam attenderes diminutam pōtificali auctoritate corri-
gere non differres, vt tamen tuæ maturitatis correctio maiorem obrineat fir-
mitatem, auctoritatem nostram super hoc, & fauorem sollicitè postulasti. Nos
igitur considerationem tuam dignis laudibus commendantes, & volentes Ab-
batiam Sancti Ioannis Eduen. quæ in magnam dissolutionem religionis, & or-
dinis collapsa proponitur, per tuæ discretionis industriam correctione debita
reformari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad lo-
cum pariter accedētes de statu monasterij plenam studeatis elicere veritatem,
& quæcunque in capite, vel in membris tam circa spiritualia, quàm tempora-
lia de iure statuenda, & corrigenda videritis, auctoritate freti apostol. sine ap-
pellationis obstaculo corrigatis, & faciatis quod à vobis statutum fuerit sine

refragatione seruari. Nullis literis veritati, & iustitiæ, &c. Quod si omnes, &c. Tu frater episcopo cum eorum altero, &c. Datum, &c. Calend. Iunij.

VV. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARDINALI,
& Suffraganeis eius. Ut per quosdam falsarios confictas Bullas intercipient.

DURA sæpe mandata, & institutiones interdum iniquas à sede apostolica emanare multi arguunt, & mirantur, & in hoc ei culpam imponunt, in quo synceritas eius, culpæ prorsus ignara per innocentiam excusatur. Nos etenim circa maiora negotia frequentius occupati, & curam vniuersorum ex officio nostro gerentes, per quod sumus omnibus debitores, cum omnibus apud nos instantibus incontinenti satisfacere non possimus, quidam eo, quod à semita iustitiæ oberrantes, aut ultra quàm permittit honestas suæ petitionis licetiam extendentes, exaudiri non possunt, in motum propriæ voluntatis irrumpunt, & ad sua ingenia falsitatis, & artes perditionis cum animi exquisita malitia recurrentes, per falsæ astutiam speciei candorem puritatis apostolicæ denigrare, ac deprauare nituntur. Ex cuius falsitatis ingenio quot, & quanta mala proueniant, cum per eam & innocentes quandoque damnentur, & rei ab obiectis criminibus absoluantur, nec non, & apostolicæ sedis lædatur auctoritas, ipsa rei euident malitia protestatur. Licet autem huiusmodi falsitas aliquandiu possit cum operibus tenebrarum abscondi, tamen quia per eam beatis apostolis specialiter infertur iniuria, ille, à quo in persona eorū Romana ecclesia auctoritatē super Ecclesias vniuersas accepit, vnde & Bulla nostra, per quam totius negotia Christianitatis aguntur, capitum ipsorum charactere præsignatur, perniciem tanti sceleris non patitur in tantum præiudicium eorum diutius occultari. Accidit enim nuper in vrbe, quod quidam huiusmodi falsitatis astutiam perniciosius exercētes, in suis fuere iniquitatibus depræhensi: ita quod Bullas tam sub nomine nostro, quàm bonæ memoriæ Coelestini PP. prædecessoris nostri, quas falsò cōfinxerant, & quàm plures literas Bullis signatas eisdem inuenimus apud eos ipsosque captos adhuc in carcere detinemus. Nos autem honori Romanæ ecclesiæ, & vtilitati omnium paterna volentes solitudine prouidere, de cōsilio fratrum nostrorum statuimus, & sub excommunicationis pœna, & suspensionis ordinis, & beneficii districtius inhibemus, ne quis apud sedem apostolicam de cætero literas nostras, nisi à nobis vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro sunt ad illud officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis extiterit, ut deceat cum per nuncium literas nostras recipere, nuncium ad cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas apostolicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiaceat, si clericus officij, & beneficii sui suspensione damnetur. Verum quia (sicut à falsariis ipsis accepimus) tã ad partes vestras, quàm ad cæteras regiones per literas transmissas ab eis suæ iniquitatis falsitas multipliciter est diffusa, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus prouinciale concilium euocetis, in quo solenniter, & generaliter statuatis, ut per singulas parochias publicè proponatur. Quod si quis à sede apostolica literas impetrauit, quarum tenor possit esse suspectus, & eis uti voluerit, ut statutam pœnam euadat: primò fiat collatio de falsa Bulla cum vera, & si eam inuenerit falsitate notandam, Episcopo diocesano, Abbati, vel Archidiacono loci easdem literas non differat præsentare: qui veritate comperta illum, qui tales literas reportauit, si laicus fuerit excommunicationi subiaceat, si clericus eum ab officio, beneficioque suspendat. Ad hæc adiicientes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innouari. Quod si quis falsas literas se cognoscit habere, infra quindecim dies literas illas aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit euadere: quam nisi forsan in mortis articulo sine speciali mandato nostro à quocūque nolu-

nolumus relaxari: nec etiā si pręsumpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis: ne fortē post tempora nostra falsitas interim occultata cuiquam valeat pręiudicium generare. Cæterum ad maiorem illius notitiam falsitatis habendam, vt fieri possit Bullę falsę cum nostra collatio, pręsentibus literis vnā de Bullis falsis, cum vera Bulla duximus appendendam: districtius iniungentes, vt quasq; literas inueneritis hac, vel alia falsitate notandas, si quid auctū fuerit occasione illarum appellatione postposita irritetis: ita quod huiusmodi falsitas nullo temporis spatio valeat excusari: & portitores earum tamdiu faciatis sub arcta custodia detineri, donec receperitis super hoc nostrę beneplacitum voluntatis. Datum Romę apud sanctum Petrum. XIII. Calend. Iunij. Pont. nostri anno primo.

In eundem modum scriptum est super hoc, vniuersis Archiepiscopis, & eorum Suffraganeis singulariter.

N. MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCOPO. VT DUCEM SVEVIAE
cogat Anglię regi ablatam pecuniam restituere.

N eo sumus officio disponēte Domino constituti, vt singulorum & omnium saluti consulere debeamus, & vniuersis petētib; tam maioribus, quā minoribus in executione iustitię prouidere. Sane quā potenter, & magnificē charissimus in Christo filius noster R. Illustris Rex Anglię se ad obsequium Domini in partibus transmarinis habuerit, ita vt nec rebus suis pepercerit, nec personę, sed se ipsum multis, & varijs discriminibus pro exaltatione Christiani nominis exposuerit, quāquam graues, & enormes iniurias, & iacturas ab H. quondam Imperatore pertulerit: inde reuertens per totum ferē orbem fama notissima diuulgauit. Quę res tantō perfunditus Romanam tangit ecclesiā, quātō iniurię, & grauamina Regi eidem illata in eius ignominiam, & iniuriam noscuntur grauius redundare. Quia igitur tam grauem Domino, & apostolicę sedi, nec non & ipsi regi iniuriam irrogatam salua conscientia dissimulare non possumus, nec debemus, fraternitati tuę per apostolica tibi scripta mandamus, & districtē pręcipimus, quatenus nobilem virum N. Ducem Sueuię, ad cuius manus thesaurus pręfati Imperatoris peruenit, & patrimoniū eius, vel iure successionis, vel saltem tutelę nomine noscitur deuenisse diligēter admoneas, & quā efficacius poteris procures inducere: vt eidē regi de ablata pecunia satisfaciant competēter: alioquin nouerint, quod nostantam iniuriam non poterimus sine dissimulatione transire, quin in eum, & terram eius nostri officij debitum, sicut iustum fuerit, exequamur. Datum Romę apud sanctū Petrum. II. Cal. Iunij.

N. TARENTASIN. ARCHIEPISCOPO.
De incendiarijs absoluendis.

NTER alias petitiones tuas postulasti nuper à nobis, quod circa incendiarios absoluendos, qui non possunt ad sedem apostolicam proficisci, tecum dispensare vellemus: vt eis posses absolutionis beneficium impertiri. Nos ergo, quia personam tuam sincera charitate diligimus, auctoritate tibi pręsentium duximus indulgēdum, vt illos incendiarios absolvere tibi liceat vsq; ad triennium: qui propter aegritudines, aut inimicitias capitales se non possunt nostro conspectui pręsentare: appellatiōibus quoq; quas parochiani tui, vel diocesani episcopi tuū volentes iudiciū declinare, frustatorie interponunt, nolumus te deferre. Nulli ergo &c. Datum Romę, &c. V. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

EVERARDO NITRIEN. EPISCOPO. VT OBLATA ECCLESIAE
bona retineat, & de pradijs quę ipse colit, decimas non persoluat.

VSTIS petentium &c. et. vsque ad verbum, Assensu, Statuimus, vt quasq; possessiones, quęcunque bona Ecclesię Nitrien. in pręsentiarum iustē, & canonicē possides, aut in futurum concessione pontificum

M 4 largitio.

largitione regum, vel principum oblatione fideiū, seu alijs iustis modis (præstante Domino) poteris adipisci, firma tibi, & per te ecclesiæ tuæ, & illibata permaneant. Prædia quoque ad ecclesiam tuam diocesana lege spectantia, quæ proprijs laboribus excolis, à solutione decimarum eximimus: nec aliquis de laboribus tuis ausu temerario decimas exigere, vel extorquere præsumat. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. Calend. Iunij.

BVRGEN. ET PALEN. EPISCOPIS. QVI SPOLIATVS
est, non potest alijs soluere antequam restituatur.

Cap. olim
de restitu-
tione spo-
liatorum.

LIM vobis dedisse meminimus in mandatis, vt venerabilem fratrem nostrum N. Oueten. Episcopum ad debitam restitutionem partis Zamoren. dioc. quam tenebat cum perceptis fructibus cogere-
tis, si dilectum filium fratrem Rainerium priusquā super hoc mandatum apostolicum adimpleret, viam ingredi contingeret omnis
carnis. Verum quia inanis est actio, quā inopia debitoris excludit, fraternitati
vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus non prius episcopum ipsum
ad restitutionem fructuum compellatis, quā ipse fuerit taliter restitutus, vt
restituere possit, quod percepit de prouentibus alienis. Nō autem per hoc prio-
res literas reuocamus, sed eis in sua firmitate manentibus coactionē ipsius epi-
scopi ad restitutionem fructuum taliter perceptorum differri volumus, donec
id valeat adimplere. Datum Romæ, &c. V. Calend. Iunij.

In eundem modum episcopo Palentino. & abbati de Spina scriptum est pro restitutione partis Salamantine
diocesis detenta ab eodem Episcopo Ouetensi.

N. LEXOVIEN. EPISCOPO. DE OFFICIO ARCHIEPISCOPI
ad suum Suffraganeum, & Suffraganei ad suum Archiepiscopum.

ICVT ea, quæ pacem, & concordiam nutriunt, pura debemus in-
tentione perquirere, ita ex debito sollicitudinis pastoralis, illa tene-
mur ab ecclesiasticis viris studiosius extirpare, quæ seditionē excu-
tiunt, & scandalum introducunt. Sanecum occasione illius indul-
gentiæ, quā de benignitate sedis apostolicæ cognoscendi venerabi-
lis frater noster N. Rothomagen. Archiepiscopus per prouinciam suam de in-
nouatis post appellationē, appellatione remota facultatem habebat, inter te, &
ipsum grauis hætenus fuerit discordia excitata: præsertim cum tu ipse per dioc-
cesim tuā hanc eandem gratiā de indulto cōsimili à sede apostolica meruisses:
auditis grauaminibus, & detrimentis tuæ propter hoc, & Rothomagen. eccle-
siæ irrogatis, ad pacem, & quietem vestram nō potuimus non moueri: maxime
cum ex vtraq; indulgentia non modicum Romanæ ecclesiæ præiudicium ge-
neretur. Ideoq; vt per studium nostrum inter vos discordiæ fomes super hoc de
cætero penitus extinguatur, prædictam in vtroq; vestrum indulgentiam de cō-
muni fratrum nostrorum consilio penitus vacuantes, statuimus vos esse vltē-
rius, quò ad hunc articulum communi iure contentos. Ad hæc ne propter hoc
tu videaris ab ipsius subiectione subtractus, volumus, vt sibi tanquam Metro-
politano tuo debitam obedientiam exhibeas cū honore. Ipse vero (sicut ratio
mutuæ charitatis exposcit) tibi, vt fratri, & coepiscopo suo paternam benigni-
tatem, ac dilectionem impendat. Cæterum vt tu ipse non possis, vel debeas ab
ipso indebite aggruari, de communi fratrum, consilio tibi duximus indul-
gendum, vt si fortè ad dictandam in te, vel ecclesiam tuam sententiam casu
aliquo moueatur, trina semper admonitio competenti temporis spatio in-
teriecto canonice antecedit. Et si forte ab imminente duxeris grauamine ap-
pellandum, cum appellationis remedium institutum sit ad præsidium oppres-
sorum, nolumus post appellationem emissam, vel ante commonitionem ex-
positam cōtra personam vel ecclesiam tuam aliquid attentari. Si verò vel an-
te commonitionē emissam, vel post appellationē rationabiliter interpositam
in te, vel ecclesiam tuam suspensionis interdicti, aut excōmunicationis dictus
archi-

Cap. Cum
speciali por-
ro de ap-
pellat.

archiepiscopus sententiam promulgauerit, illam decernimus non tenere, nec volumus personæ, vel ecclesiæ tuæ grauen aliquod exinde, seu præiudicium generari: nisi fortè (quod absit) tantū, & talē excessum cōmitteres, propter quē de iure communi tibi prouocādi foret interdicta facultas. De personis autem, & causis Lexouien. diæcesis nil amplius statuat, vel disponat, nisi quantum de iure communi sibi dignoscitur esse concessum, liberam tibi tuæ dioc. dispositionem, & ordinationem relinquens appellationis iure ad eum, vel ad nos faciendum nullatenus impedito. Datum Rom. apud sanctum Petrum, &c.

In eundem ferè modum scriptum est N. archiepiscopo Rothomagen,

N. LEXOVIEN. EPISCOPO.

EVM occasione illius indulgentiæ, quam de benignitate, &c. vt suprà, vsque ad verbum illud Contentos. Cæterum, ne propter hoc aliæ indulgentiæ, quas habes videātur quomodolibet reuocari, significatione tibi præsentium innotescat, quia nos prædictam tantum indulgentiam, & non alias reuocamus. Datum &c. Calend. Iunij.

NOBILI VIRO N. FILIO DVCIS AVSTRIÆ. QVA IMPERAT,
vt Regi Angliæ ablatam pecuniam à patre restituat.

Neo sumus officio disponente Domino, &c. vt suprà, vsque ad verbum Prouidere. Sane quàm graues iniurias, & iacturas Charissimo in Christo filio nostro S. Illustri Regi Anglorū à crucis obsequio reuertenti, dux Austriæ pater tuus intulerit, nullum Christiani nominis professorem credimus ignorare: quæ res tantò profundius Romanam tangit ecclesiam, quantò iniuriæ regi eidem illatæ in eius iniuriam, & ignominiam noscuntur grauius redundare: cum ipsi regi nondum fuerit satis factum, licet nō credamus à tua memoria excedisse, quod (diuina gratia inspirante) prædictus pater tuus suum recognoscēs excessum, ablatam pecuniā ipsi regi non solum reddi præceperit, verum etiam à te, & ab alijs familiaribus suis, & fidelibus, qui præsentibus aderant, super solutione ipsius pecuniæ præstari fecerit corporaliter iuramentum. Quia igitur tanti excessus incuriam, clausis oculis præterire non possumus, nec debemus, nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, atq; in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus tam tuæ, quàm animæ patris tui salutem, iuxta præstitum à te prouidens iuramentum, prænominato regi pecuniam sine difficultate restituas antedictam: & de iniurijs irrogatis satisfactionē congruam non differas exhibere: alioquin noueris nos venerabili fratri nostro N. Salesburgen. Episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt te ad hæc per excommunicationis sententiam in personam, & interdicti in terram, cōtradictionis occasione, & appellatione cessantibus, monitione præmissa compellere non omittat. Datum &c. III. Calend. Iunij, pontificatus nostri anno primo.

Illi scriptum est super hoc.

GARNERO PRIORI LOCHEIEN. QVOD LICEAT IPSI TERRARVM
quarundam firmam retinere, salua Capitulo antiqua pensione.

VSTIS petentium &c. vsque ad verbum Effectū. Sane (sicut nobis exponere curauisti) idem Prioratus tuus redditus sufficientes, de quibus pro loci, & Prioratus nominis celebritate honestè valeas sustentari, non habet. Verum cum tam apud Corne. quàm Mollerum, & Murum eadem ecclesia quædam iura, & redditus habeat, videlicet hominum, & terrarum, quæ voluntate Prioris, & Capituli dantur ad firmam, & de firmarijs frequenter ad alios firmarios transferantur, de illis ipsi ecclesiæ nullum prouenit incrementum: quæ si apud aliquem perpetuò residerent, salua pensione, quā Capitulum inde percipere cōsuevit, aliquod emolumentum posset exinde prouenire. Vnde nostam tuis, quàm ecclesiæ tuæ volen-

volentes intendere incrementis, duximus statuendū, vt cōpleto termino eorū, qui prædictos redditus, & iura ad firmam habere noscuntur, salua cōsuetā pensione, Capitulo ipsi reddenda, tibi, & Priori, qui pro tempore fuerit, ea liceat retinere, nisi fortè redditus ipsi tantum per meliorationem accreuerint, vt & ipse census debeat augmentari. Decernimus ergo &c. Datum II. Cal. Iunij.

N. EPISCOPO, ET CAPITULO ENGOLISMEN. CANONICI APVD EC-
clesiam non residentes, non possunt infringere quæ ijs absentibus rectè statuuntur.

AD audientiam nostram meminimus peruenisse, quòd quidam ecclesiæ vestræ canonici, licet tibi non faciant mansionem, sed in locis alijs maiori parte anni pro suæ voluntatis arbitrio sine rationabili causa morētur, vel etiam circumpositas circummeant regiones: tamen quoties de terrarum ecclesiæ dispositionibus, vel canonicorum receptione tractatur, eandem sibi volunt, siue in contradictione, siue procuratione terrarum auctoritatem inter cæteros vendicare, quam illi, qui circa ecclesiam continuè demorantur, & seruitijs diuinis assistunt. Vnde, quoniam plus emolumentum merentur accipere, qui plus inueniuntur circa ministerium ecclesiasticum sustinere laboris, ad exemplar sanctæ recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, vniuersitati vestræ præsentibus literis indulgemus, vt, si tales canonici nullam rationem canonicam prætendentes, rationabiles dispositiones Capituli vestri communi iudicio celebratas, pro eo solo, quòd præsentes non fuerint, attentauerint impugnare, vel contradictionē obiecerint, cum talia tractabuntur, obiectionē eorum, vel appellationem, si quam interpolauerint, necesse non habeatis admittere, vel eis terrarum vestrarum præposituras cōmittere, quas Balias vulgariter appellatis, qui noluerint in personis proprijs ministrare. Datum Romæ &c. VIII. Idus Iunij.

N. CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. LINCOLNIEN. ET N. VVIL-
gonien. Episcopis, & N. Abbati de Theoches. Vt eiekti ex canobio monachi, in pristinum statum restituantur, vtriusq; canonici omnia relinquere cogantur.

SICVT ea, quæ à prædecessoribus nostris prouida fuerunt deliberatione statuta, nullatenus irritari volumus, vel infringi: sic quæ ab eis sunt per subreptionem obtenta, in honestatis ecclesiasticæ detrimentum corrigi volumus, & in statum redigi meliorem. Cum enim (sicut accepimus) in Conuentren. ecclesiā ferè à prima fundatione Christianæ religionis in Angliā ordo fuerit monasticus institutus, & in tantum in ea obseruātia ferbuerit regularis, vt ab apostolica sede privilegiari, & ab inclytæ recordationis Regibus Angliæ dotari meruerit, & ditari: dolemus plurimum, quòd venerabilis frater noster N. Cestren. Episcopus occasione quarundam literarum, quas à bonæ memoriæ Clemente Papa prædecessore nostro ad falsam suggestionem (sicut dicitur) impetravit: dilectos filios M. Priorem, & conuentum de eodem monasterio violenter eiecit, & canonicos in eo instituit sæculares. Cum igitur id in monasticæ religionis iniuriam, & totius eccl. disciplinæ redundet opprobriū: & vix credere valeamus, quòd dictus prædecessor noster tantæ irregularitati (nisi circumuentus) auctoritatē præstiterit, aut fauorem, de cōmuni fratrum nostrorū consilio discretionē vestræ per ap. scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus prædictis literis, vel alijs priuilegij, confirmationis, siue indulgentiæ, si quæ apparuerint à sede ap. impetratæ nequaquam obst. absq; dilatione qualibet, seu causæ cognitione, cū in manifestis ordo iudiciarius minimè requiratur, a motis ab eodem monasterio sæcularibus clericis, qui in eo fuerunt per supradictum episcopum instituti, monasticum ibidem ordinem reformatis, monachos eiektos exinde reducentes in illud: non obstant, si dictus episcopus, vel pars aduersa, aut eius nuncius ante susceptionem literarum nostrarum,
aut

aut post iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, & I. monacho Cluniacen. vel quolibet alio illicito detentore amoto, dictum M. priorem cum prædictis monachis, & alias personas instituatis, qui beati Benedicti regulam debeant, & desiderant observare. Memoratum verò episcopum, & vniuersos detentores, & spoliatores bonorum eiusdem ecclesiæ ad eorum restitutionem, & de damnis illatis cōgruam satisfactionem per censuram ecclesiasticam, cuiuslibet appellatione, vel contradictione cessante cogatis. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt omnes donationes ecclesiarum infeudationes, locationes, & alienationes possessionum eiusdem ecclesiæ, ab eo tempore factas nostra freti auctoritate cassatis: eos, qui contra venire præsumpserint, sublato appellationis obstaculo censura canonica percellentes. Illos autem, qui manus violentas in prædictos monachos temerè iniecerunt, excommunicatos publicè nuncietis, & ab omnibus faciatis arctius euitari, donec iniuriam passis, satisfaciant competenter, & cum vestrarum literarum testimonio ad sedem apostolicam veniant absolendi. Quod si omnes, & cæt. Duo, vel tres vestrum, & cæt. Datum Romæ. III. Non. Iunij.

N. BYRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO SANCTI EPARCHII, ET
N. Nantolien. abbatibus. *Qua ijs committitur causa P. Engolismensis contra
Ar. de Mairinac. super Archidiaconatu Engolismensi.*

QUONQUESTVS est coram nobis dilectus filius P. Engolismen. dilectus archidiaconus, quòd cum venerabilis frater noster N. Engolismen. Episcopus cuius nepos esse dignoscitur, archidiaconatum vacantem quam cito de morte bonæ memoriæ I. quondam Engolismen. Archidiaconi certus fuit, ei liberaliter cōtulisset, ex parte illius fuit ad sedem apostolicam appellatum, ne quid contra donationem sibi factam deberet præter iuris ordinem immutari. Cum autem postmodum Parisijs disciplinis scholasticis institisset, & rediens ad propria, vellet in concessio sibi archidiaconatus officio ministrare Ar. de Mairinac. presbyter, qui ad hoc assumptus fuit in canonicū ecclesiæ cathedral. vt ibi continuè in sacerdotali officio deferuere, non permisit cum prædictum archidiaconatum liberè obtinere, licet privilegium donationis ostendere, & donum sibi factum vellet tam viuus testibus, quàm scriptis authenticis declarare. Vnde cū vocatus esset à te frater archiepiscope, vt super hoc pareret iustitiæ, causa dilationis frustratoria (vt dicitur) appellauit. Quia igitur plenè de præmissis non potuimus elicere veritatem, de assensu partium causam super his vobis duximus committendam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus partibus cōuocatis audiat causam, & ipsam appellatione remota sine debito terminetis, facientes quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes appellatione remota cogantur. Nullis literis obstantibus præter assensum partium, & c. quod si omnes, & c. duo vestrum & c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Non. Iunij.

N. HIVERNEN. EPISCOPO, ET N. SANCTI BENIGNI DE VIOTIEN.
& N. Teloci abbatibus. *Committitur ijs causa Episcopi Eduensis, contra Abbatem
de Buxeria super testamento, & bonis cuiusdam defuncti: quem
abbas monachum fuisse aiebat.*

VM dilectus filius N. Abbas de Buxeria ad nostram nuper præsentiam accessisset, & pro causa, quam aduersus venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum Eduen. habebat, ibidem diutius expectasset, tandè nuncius eiusdem episcopi superuenit, quibus volentibus adinuicem litigare, venerabilem fratrem nostrum I. Viterbien. episcopū Sancti Clementis Card. cōcessimus auditore. Ipsi igitur in eius præsentia constitutis, abbas proposuit antedictus, quòd cum N. archipresbyter de Alezio se, ac sua ad participationem orationum monasterio de Buxeria pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus suis vsui suo simplici reseruans de manu cuiusdam fratris eiusdem Cœnobij augmentationem coronæ in signum illius oblatio-

oblationis accepit, & quòd hanc concessionem hoc modo fecisset, & non suo nomine, sed nomine monasterij possideret, & monasterio quicquid acquireret, acquireret, sæpè fuit in communi Capitulo protestatus. In hoc etiam publicè per viginti annos ferè idem archipresbyter nullo contradicente, vel reclamante permanfit: ità quod per publicam famam id omnibus notum fuerat.

Nam abbas de Duxeria, qui pro tempore fuerat, & ipsi monachi rebus ipsius, nō secus quàm alijs rebus proprijs monasterij sciente episcopo Eduen. qui pro tempore erat, & in nullo penitus reclamante publicè utebātur. Id autem, quod mēte compoti dictus archipresb. fecerat inter viuos, in vltima voluntate mente sanus, licet æger corpore cōfirmavit. Cumq; idem abbas, & monachi res sic legitime datas, & alias, quas archipresb. ipsi concesserant, ad vrendum ad suum monasterium reducere vellent, prædictus Episcop. eis violentiam inferens, non solum res archipresbyteri, verum etiam res ipsius monasterij occupavit: quas cū in bona pace repeterent, ipsi vt in rebus illis ei posset grassandi materia plenior indulgeri, sed à apostolicam appellauit, in octauis beati Martini proximo præteritis suę terminū appellationi præfigēs. Ecōtra prædicti nuncius episcopi allegauit, quòd quādo illa donatio facta fuit, archipresbyter erat positus extra mētem: ita quòd cum interrogatus fuisset à monachis, Vistu habitum suscipere monachalem? & respondisset, Volo: statim interrogatus ab alio, Vis tu esse asinus? respondit similiter, volo: sicq; prædicti monachi cum ad suum monasterium deportarunt: quod idem nuncius se obtulit probaturum. Præfatus siquidem abbas, cum ad assertionem partis suæ quosdam testes incōtinenti produceret, nos ipsos recipi fecimus, & diligenter audiri: quorū attestaciones cum interloquendo decreuissēmus publicari debere, quoniam super illis Capitulis pars Episcopi nolebat testes producere, super quibus idem abbas testes produxerat, ipsa quæ fuissent in publico recitatę, disputatione super attestacionibus ipsis habita diligenti, multa fuēre cōtra dicta testium allegata. Cumq; renunciatum fuisset à partibus, dictus Card. quæcunq; fuerunt hinc inde proposita, nobis, & fratribus nostris fideliter recitauit. Quibus auditis, & cognitis, sufficienter intelleximus esse probatum, quòd dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimam exprimens voluntatem, asseruit se, ac sua monasterio de Buxeria contulisse. Vnde cum requisitus esset, vt conderet testamentum, respondit se nō posse testari, quia se, & sua contulerat monasterio sæpè dicto. Et licet vnus solus testis dixerit se vidisse, quando præfatus archipresb. se, & sua obtulit monasterio, quia tamen alij testes dixerunt se audisse ipsum archipresb. in abbatis præsentia confitentem, & quòd prædictum est attestantem, non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer adminiculantes, assertionem abbatis plurimum adiunabant. Quia verò pars Episcopi assererat se velle probare quòd dictus archipresb. in extremis laborans, tãquam freneticus alienatus erat à mente, vnde non valuit quòd expressit: nos super his, & alijs, quæ fuerūt hinc inde proposita, cum fratribus nostris diligenti deliberatione præhabita, causam ipsam vobis sub hac forma duximus committendam: quòd nisi prædictus Episcopus legitime comprobauerit sæpè dictum archipresb. suæ mentis compotem non fuisse, cum vltimam voluntatem expressit super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio, quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri, vel etiam monasterij occupauit. Si vero legitime comprobauerit, prædictum archipresbyterum quæ super vltima voluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse, ad faciendam ei nomine Parrochialis ecclesiæ, cuius administrationem gesserat, dum vixisset, restitutionem bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnatur: cum idem archipresbyter ab intestato decesserit, ipsiq; monasterio

super impetitione episcopi, silentium imponatur. Nullis literis

obstantibus præter assensum partium, &c. Quod

si omnes, &c. tu frater episcope cum

eorum altero, &c.

Datum Romæ, &c. IIII. Non. Iunij.

N. ABBATI SANCTI EVCARII N. DECAN. ET I. CANONICO TREVEREN. *Qua committitur illis causa litigantium super prabenda in collegio Verdunensi.*

VM P. Diaconus ad sedem apostol. accessisset super prabenda sanctæ Mariæ Magdalenæ in Verduno, de qua tempore bonæ memoriæ C. PP. prædecessoris nostri, per delegatos ab eo executores fuerat inuestitus, coram dilecto filio nostro P. sanctæ Mariæ in via lata Diacon. Cardinal. quem sibi, & aduersario dedimus auditorē, confirmationem volebat apostolicam obtinere. Vt autē rei veritas ipsi Cardinali plenius eluceret, progressum sibi negotij curauit (sicut cōtigerat) aperire. Idem enim prædecessor noster dilectis filiis N. præposito N. Decano, & Capitulo sanctæ Mariæ Magdalenæ mandauit pariter, & præcepit, vt ipsum P. in fratrem reciperent, & canonicum, non obstante promissione alicui facta de beneficio nō vacante: cui super hoc ipso N. Decan. Remen. N. Archidiaconum Cathalaunen. & Decanum Montis falconis executores concessit, si mādato suo Capitulum non pareret. Ipso itaq; Capitulo negligente mandatū apostolicum adimplere, dicto archidiacono Cathalaunē. ante processum negotij, sublato de medio, Remen. & Montis falconis Decani, vt cum reciperent infra triduū sub pœna suspensionis districtius mandauēre: quibus adhuc cessantibus obedire, & sententiam obseruare, ipse P. ad executores rediens, Decanum Remen. reperijt expirasse. Interim verò, contingit vacare prabendam in ecclesia nominata, & Decanum in Remen. ecclesia ordinari: & quia nomen defuncti non fuerat literis executionis insertū, idem Decanus Remē. per literas, Decanus verò Montis falconis viua voce canonicos monuēre, vt mandatū apostolicum adimplerent. Sed cum viderent se non posse proficere, ipse Decanus Remen. tanquā remotior alij Decano, qui erat propinquior, vices suas commisit, vt mādatum apostolicum effectui manciparet: qui prædictum P. de prabenda, quam vacare diximus, inuestiuit, sibi stallum in choro, & locū in capitulo assignando: contradictores verò, & præpositum nominatum, excommunicationis nunciavit sententiæ subiacere. Ipsa verò die inuestituræ possessionem prabendæ habuit: ita quod recepit stipēdia, & in officio ministrauit. Cū autē postea sæpē dictus præpositus contra ipsum P. Decanum, & alios commoueret, suamq; possessionem faceret perturbari, ipse hoc præsentiens, in præsentia ven. fratris nostri N. Verdunen. episcopi se, suaq; omnia, & specialiter prabendam sibi collatam, cum stipēdijs eius sub apostolicæ sedis protectione posuit, & ad Dominicā, qua cantatur Exurge, terminum appellationi suæ præfixit. Exinde ad nostram præsentiam veniens, cum diutius expectasset, tandem quidam se Capituli nomine præsentauit: qui de procuratione sua literas quasdam ostendens contra eū proposuit, quæ sequuntur, quòd scilicet veritate tacita, & in excommunicatione positus literas impetrauit, & talibus Romana Ecclesia non consuevit ecclesiastica beneficia impertiri: & quòd vnus solus de tribus executoribus mandatū apostolicum fuerit executus: propter quod, & quoniam executorem ipsum, tanquam consanguineum ipsius P. suspectum habebant, ante executionem Capitulum ad sedem apostolicam appellauit, & quod ipse P. de non vacante prabenda fuit, quia iam alij ex quo vacauerat collata fuerat, inuestitus. Cuius obiectionibus responsum fuit taliter ex aduerso: quòd si excōmunicatus tunc temporis extitisset, quod penitus denegabat, hoc ab aduersarijs, qui ei ferè per biennium comunicauerant, eumq; pro non excommunicato habuerant, non poterat allegari. Executorem autem non solum in executione processisse illa ratione dicebat: quia tam suis, quàm alterius partibusungebatur. Appellationem verò Capituli nullam dicebat, cum fuisset inhibita in rescripto: & licet dicatur, quòd ex secundo legato, & à suspecto Iudice liceat appellare, illud tantū in iudicijs, & non in executoribus locū habet, à quibus appellari non potest, nisi modum executionis excedant. Quòd autem de vacante fuerit inuestitus, & per literas executoris se probasse dicebat, & in partibus illis si opus esset melius probaturum. Cumq; super his, & alijs coram eodem Card. diutius liti-

N

gassent,

gassent, tandē habito prudentū consilio, ita sententialiter diffiniuit, vt si prænominatus P. probare poterit, quod priusquā prębenda vacauit, de ea vacante antequā alius fuerit inuestitus, ipsam de cætero possideat in quiete, nisi contrariū pars aduersa probando poterit præualere: vel quod tunc temporis excōmunicatus fuisset, & vitatus ab eis, quo literas impetrauit. Nos ergo quod à prædicto Cardinali rationabiliter factū est, ratū habentes, per apost. vobis scripta mandamus, quatenus super præmissis articulis, vtrum prębenda tēpore inuestiturę vacauerit, & clericus excōmunicatus fuerit quādo literas impetrauit, & à canonicis euitatus, inquiratis diligētius veritatē, & pro varietate probationū latam à Cardinali sententiā, auctoritate nostra freti, faciatis appellatione rem. inuiolabiliter obseruari. Si verò postquā idem clericus appellationē legitimē interposuit, & iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, in ipsius præiudiciū factum est aliquid de prębenda (sicut iustum fuerit) in irritum reuocetis. Nullis literis, &c. præter assensum partium, &c. Testes, &c. cogantur. Quod si oēs, &c. duo vestrum, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum. VIII. Idus Iunii.

FRATRI RAINERIO. VT PORTVGALLIÆ ET CASTELLÆ Reges percussum & iureiurando confirmatum fœdus seruare cogat.

REFERENTE dilecto filio N. magistro scholarum Bracaren. ecclesię nūcio, & clerico Charissimi in Christo filij nostri S. Illustris Regis Portugalen. nostris est auribus intimatum, quod cum inter ipsum, & Illustrē Regem Castellę, pacis fœdera interuenerint, & vtrinq; fuerint iuramentis ab ipsis Regibus, & eorum vasallis corporaliter præstitis cōfirmata, nunc quidam homines pestilentes, qui gloriātur cū malefecerint, & exultant in rebus pessimis, inter eosdē Reges pro dilectione odiū seminātes, ad rixas, & cōtentiones eos inducere nequiter elaborant. Quia verò nemini licet iuramenta, quę honestatem continent, violare, discretioni tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Reges, & eorum homines, vt pacem adinuicem habeant, & obseruēt, sicut inter eos apparet per instrumentum publicum conuenisse, sollicitē moneas, & inducas, & si opus fuerit per excōmunicationis interdicti sententias ad id eos appellatione remota compellere studeas, sicut videris expedire. Si quid autem contra formam pacis vtrinq; inueneris attentatum, per tuam sollicitudinem appellatione remota facias emendari. Datum &c. vt suprà, Pont. nostri anno primo.

Scriptum est Regi Portugalen. super hoc.

N. NEOCASTREN. EPISCOPO. QVOD A DECESSORIBUS alienata, reuocare liceat.

SIGNIFICASTI nobis per literas tuas, quod bonę me. G. prædecessor tuus, & qui secuti sunt eum, vsque ad tempora tua ad mensam Pont. pertinentes, in tuum, & ecclesię detrimentum quibusdam laicis minus rationabiliter contulerunt, concessionem ipsas instrumentis publicis munientes, & vt auctorit. nostra quod ab eis perperam factum est, tibi corrigere liceat, suppliciter postulaſti. Nos ergo attendentes quod delictum personę non debet in damnum ecclesię redundare, fraternitati tuę per apostolicas literas indulgemus, vt quod à iam dictis prædecessoribus tuis, vsq; ad præsens, in præiudiciū Neocastren. ecclesię minus legitimē alienatum est, ad ius ipsius tibi liceat appellatione remota legitimē reuocare. Nulli ergo, &c. Datum Romę apud S. Petrum nonis Iunii, Pont. nostri anno primo.

Cap. Delictum, de re. in 6. *gulus iuris*

N. STRIGONIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA priuilegia ecclesię suę confirmat.

QVIA te tanquam præcipuum Sacrosanctę Romanę ecclesię membrū, & venerabilem fratrem diligimus, & totis in Christo visceribus amplectamur, tuis desideriis grato concurrentes assensu, petitiones tuas ea, quę decuit

decurat affectione recepit, & earum tenore plenius considerato, quantum cum Deo potuimus, curauimus executioni mandare, & deuotionis tuæ feruorem, quem ad Romanam ecclesiam, & nos specialiter habere dignosceris, studiosius commendantes tam priuilegia ecclesiæ tibi commissæ canonice à prædecessoribus nostris indulta, quàm etiam indulgentias, vel alia quælibet regalia scripta, saluis Romanæ ecclesiæ priuilegijs, & indulgentijs auctoritate apostolica illibata præcipimus, & inconcussa manere. Nulli ergo, &cæt. Datum, &c. II. Non. Iunij.

FRATRI IOANNI, ET ALIIS FRATRIBVS DOMVS SAN-
ctæ Trinitatis Cerui frigidi. Data hys bona, in pios vsus conferenda
auctoritate Apostolica confirmantur.

V M à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Personas vestras cum omnibus bonis tam ecclesiasticis, quàm mundanis, &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem domum Sanctæ Trinitatis Cerui frigidi, quam charissima in Christo filia M. Comitissa Burgundiæ, pro redemptione illorum, qui armatura fidei communiti, pro lege Dei se murum defensionis hilariter opposcentes, ab inimicis crucis Christi sæpius detinentur, & barbaricæ captiuitatis iugum in fame, & siti, omnimodisq; laboribus pro Christo sustinere lætantur, vobis charitatiuè contulit. Locum quoque de Planels, cum ecclesiâ ibidem fundata à Nobili viro R. de Planels ad idem opus vobis collata. Domum etiam, quam Nobilis mulier Maria panateria in Parisien. diœc. videlicet in Burgo Regin. vobis ad hoc idem in perpetuam eleemosynam assignauit, cum omnibus ad ea spectantibus, sicut ipsa iustè, & pacificè possidetis, vobis & successoribus vestris auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuimus etiam, vt domus vestræ præsentis, atque futuræ à statu illo in quo eas deliberatione prouida ordinastis, videlicet ad redemptionem captiuorum, vel ab obseruantia vestri ordinis, & institutionis, nullius præsumptione temeraria valeant immutari. Nulli ergo, &cæt. Datum, &cæt. XVII. Calend. Iunij, &c.

N. EPISCOPO, ET ARCHIDIACONO ZAMORENSI, ET DI-
acopriori de Morerola. Vt causam Capituli Legionensis contra
monasterium Sancti Facundi cognoscant.

X parte Legionen. ecclesiæ fuit in auditorio nostro propositum, quòd cum olim inter ipsam, & monasterium Sancti Facundi, super ecclesijs de Burgo, & Cauto, quæstio verteretur, abbas ipsius monasterij litè pendente ad apostolicam sedem accedens, à bonæ memoriæ C. PP. prædecessore nostro priuilegium impetrauit: in quo veritate tacita prædictas sibi fecit ecclesias, & multas alias confirmari: sed priuilegio ipsi magna pars fratrum nostrorum, nec subscribere, nec consensum suum voluit adhibere. Volentes igitur eidem ecclesiæ in sua iustitia non deesse, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus, tam super priuilegio ipso, quàm super memoratis ecclesijs, & alijs quæstionibus, audiat quæ fuerint hinc inde proposita, & appellatione remota vsque ad diffinitiuæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis, & sigillis vestris impressa, ad sedem apostolicam destinetis: statuentes partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Si qua verò partium, super principali, vel incidenti duxerit appellandum, vos nihilominus quantum de iure poteritis, seruato tamen mandati nostri tenore, in ipsius in-

quisitionem negotij procedatis. Quod
si omnes, &c. Tu frater epi-
scope, &cæt.

Datum Rom. &c. II. Non. Iunij, &c.

N 2

ALFON.

VAE ad ampliandum cultum diuini nominis à praelatis ecclesiarum prouidè statuuntur, firma debent, & inconcussa seruari, & ad obtinendum robur perpetuæ firmitatis, apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis, quòd, vt in ecclesia tua solennius Domino seruiretur, de consilio Capituli tui sex præbendarum prouentus prouida deliberatione conferre duodecim portionarijs statuisti: qui debeant in eadem ecclesia ad supplendum aliorum defectum continuè residere. Hæc propter venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, institutionem ipsam (sicut prouide facta est, & recepta) auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum VIII. Idus Iunij, &c.

N. CYPERSANO EPISCOPO, ET N. ARCHIDIACONO ORITAN. VT
contra Episcopum Mutilensem, dilapidatorem, & aliorum criminum reum inquirant: & Archidiaconum quem spoliatur, restituant.

ILECTO filio Hugone Mutilen. Archidiacono conquerente, dicimus, quòd cum quondam Mutilen. Episcopus curam rerum Mutilen. ecclesiæ olim ei cantori, & thesaurario, præsentis Capitulo assignasset, venerabilis frater noster Mutilen. Episcopus eum, quia quandam mulam ecclesiæ cuidam clerico commodauerat, quæ ei fuit postmodum violenter ablata, ipsum post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, & per se verberauit, & fecit ab alijs verberari: qui in granario postmodum iussu præcipitatus, ipsius manibus post terga ligatis, cippo fuit, & compedibus ferreis alligatus: vbi propter pænæ alleuiationem Vuillicmo nepoti, & Simoni genero eiusdem Episcopi decreta, & eorum summam cum rebus alijs concessit inuitus. Cum autem de tam arcta custodia fuisset (sicut asserit) non humano, sed diuino potius auxilio liberatus, idem Episcopus eum ab officio, beneficioque suspendit, & Vuillicmum nepotem suum, in Castro Massafro Archidiaconum, & quendam alium in Mutilen. ecclesia in præiudicium iuris eius Archipresbyterum ordinauit, & eundem Archidiaconum, Stephanus filius Alfaranæ, baiulus ciuitatis, mobilibus spoliavit: & dominator ciuitatis immobilia auferens, eidem Archidiacono ciuitatis aditum interdixit. Proposuit etiam idem Archidiaconus, graua contra Episcopum memoratum, super electione non canonica, dilapidatione ecclesiæ, & crimine Symoniæ: ac quòd episcopus ipse cuiusdam manifesti adulterij, & alterius falsarij familiaritate vtatur. Verum quia nobis non constitit de prædictis, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis audiatis, quæ fuerint hinc inde proposita: & receptis testibus, & attestationibus publicatis, & examinatis, legitime gesta omnia redacta in scriptis, & sigillorum vestrorum munimine roborata, ad nos dirigere procuratis: statuentes partibus terminum competentem, infra quem, recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem Archidiaconum ipsum ad officium, & beneficium, & dignitatem archidiaconatus restituatis, si id de iure videritis faciendū. Eos aut, qui in eū manus iniecere temere violentas, tam diu excommunicatos denunciatis, & mādētis ab omnibus euitari, donec passo iniuriam, & de ablatis omnibus, & illatis iniurijs satisfecerint competenter, & cum vestrarum testimonio literarum, ad sedem apostolicam venerint absoluedi.

Dictos præterea episcopum Vuillicmum, & Simonem ad restitutionem librorum, & aliarum rerum, prout iustum fuerit, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota cogatis.

Testes autem &c. cogantur. Quòd si ambo &c. tu frater episcopo, &c. Datum Romæ, &c.

CONSULIBVS, ET POPVLO BENEVEN. NE VNIVS

iudicis testimonio credatur in causis.

CVM à nobis petitur &c. vsq; ad verbum Assensu. Et canonica, & ciuilia iura sequētes, districtius inhihemus, ne vnus iudicis, quantacūq; fuerit auctoritatis, verbo credatur in causis, siue super testamentis, siue super quibuscumque alijs contractibus agitentur: nec scriptū eorū, nisi testiū adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem, quin ei possint, & debeant duorum, vel trium testiū bonorū testimonia præualere: salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum IIII. Idus Iunij.

Cap. Cum à nobis, De testibus.

CONSULIBVS, IUDICIBVS, ET POPVLO BENEVEN.

De palatio iudicum & tabellionum statutum confirmat.

IN dilectione ciuitatis vestræ, ac vestra, prædecessorum nostrorum volentes vestigijs inhærere, vt & vos in progenitorum vestrorum deuotione, quam circa sedem apostolicam habuerunt, feruentius de cætero, & fidelius persistatis: quæ ad profectum vestrum proueniant, sine honoris nostri dispendio gratis vobis, & tam libenter, quàm liberaliter indulgemus. Sane exhibitum fuit quoddam scriptum, in præsentia nostra, in quo Capitula quædam erant expressa, quæ de comuni omnium vestrum assensu, nostris petebatis literis confirmari: de quibus nos quædam excepimus, quæ iuxta votum vestrum vobis duximus concedenda. Cum ergo à vobis sit communiter constitutum, vt iudices pro salario nihil accipiant, vltra vigesimam litis, nec de subscriptione testamentorum, vel alijs cōtractibus, iudices ipsi à ciuibus plusquam duos tarenos, aut notarij nisi vnum: extra ciuitatem autem iudices centesima, notarij verò ducentesima sint eorum, quæ testamento legantur, aut quocunque modo veniant in contractum portione contenti: vestris precibus annuentes, id (sicut à vobis est communiter postulatum) concedimus, confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: præsentis quoque confirmationi adiicimus, vt si quando curia sub certo banno inhibuerit fieri assemblatas, hi, qui contrauenire præsumpserint, bannum sine diminutione persoluant: exceptis ministerialibus curiæ, quos iuxta mandatum Rectoris, qui pro tempore fuerit pro commodis ciuitatis volumus, cum necesse fuerit, & Rector mandauerit, conuenire: salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, V. Idus Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO BENEVENTAN.

Vt Albertum Subdiaconum in canonicum recipiant.

AD admirationem inducimur vehementem, quoddam apo. mandata contemnitis, cum pro eorum receptione preces vobis ab eo, qui potestatis plenitudinem obtinet, diriguntur: ex quibus nō minus honoris ecclesiæ vestræ accederet, quàm ex hoc vtilitatis ipsis, & commodi proueniret. Cū enim bonæ mem. C. Papa prædecessor noster te frater Archiepiscopo, apud Sedem apost. constitutū, per se duxerit exhortandum, & vobis filij canonici preces, ac secūdo communiter vobis mandatū apostolicum destinaret, vt dilectum filium Albertū Subdiaconum nostrū, dilecti filij nostri G. Sancti Georgij ad velum aureum diacon. Cardin. clericū reciperetis in canonicum, & in fratrem, vos implere id hætenus distulistis: cum id etiā solius eiusdē Subdiaconi bonitatis intuitu debuissetis effectui mancipare. Nolentes igitur quod de ipso inceptū est relinquere imperfectū, rogamus discretionem vestram, monemus, ac per ap. vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum in canonicū recipientes, & fratrem, stallum in choro, & locum in Capitulo appellatione postposita conferatis: & tu frater Archiepiscopo cōueniens ipsi, vel nuncio, eius ipsius nomine beneficiū sine dilatione assignes: mā-

datum apostolicum taliter impleturi, quod propter hoc denuo scribere non cogamur, aut implere per alios, quod vos nolueritis effectui mancipare: scituri quod sicut nolumus iniusta precipere, sic cum honesta mandamus, cupimus celeriter, & efficaciter exaudiri. Datum, &c. Idibus Iunii, &c.

V. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO ROTHOMAGEN. DE
reparanda ecclesia decretum maiorum & sanioris partis obtinet.

Cap. vlt.
De his quae
fiunt à ma-
iori parte
Capituli.

EX parte tua frater Archiepiscopo, apostolicis fuit auribus intima-
tum, quod ad restaurandam fabricam Rothomagen. Ecclesiae tra-
ctatum, communiter habuistis, te frater Archiepiscopo postulante,
ut quilibet canonicorum tecum pariter, aliquam suorum reddituum
portionem operi tam pio, & necessario deputaret. Quia vero super
hoc diuersae fuerunt inter vos filij Canonici, & variae voluntates, ne tam lauda-
bile opus ex vestra dissidentia negligatur, auctoritate praesentium duximus sta-
tuendum, ut si qui vestrum ipsius Archiepiscopi, & maioris, & sanioris partis Ca-
pituli futuris super hoc constitutionibus duxerint resistendum, obtineat sen-
tentia plurimorum. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum
V. Idus Iunii, Pontificatus nostri anno primo.

VALTERO ARCHIEPISCOPO ROTHOMAGEN. VT AVDACTER
sua iurisdictione utatur, & Regum minas non pertimescat, Pontificis auxilio confusus.

ANXIETATE cordis, & amaritudine premimur, cum angustias,
onera, & grauamina, quae zelo iustitiae, pro libertate ecclesiae manu-
tenenda, equo animo, & inuicta fortitudine toleras, ad memoriam no-
stram reducimus, & meditatione sedula cogitamus. Veruntamen quod
in te perfectionem virtutis adimplens, non potuisti à tua constantiae
proposito amoueri, tuam super hoc prudentiam commendamus, & fortitudini tuae
plurimum in Domino congaudemus. Nos autem fraternitati tuae volentes patroci-
nium apostolicum impertiri, tam te, quam ecclesiam regimini tuo commissam
sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus. Verum quia (sicut ex literis tuis
nobis innotuit) Charissimi in Christo filij nostri Philippi Francorum, R. Angliae
Reges illustres, dum inter se componerent, statuerunt super caput tuum quatuor cle-
ricos eligendos: ad quos pertineat iudicare, utrum tenere, vel non tenere debeat
sententia, quam in terram, vel homines Regum ipsorum pro suis excessibus, ordine ca-
nonico duxeris promulganda: quam si iudicauerint non tenere, ipsi Regibus
sive ei, in cuius terram, vel homines sententiam tuleris, licebit bona tua, & red-
ditus occupare, donec lata sententia reuocetur: fraternitati tuae sub poena officij,
& beneficij districtius inhiibemus, ne illi tam iniquae conventioni auctoritatem
praebeas, vel assensum: sed sicut consueuisti, & antecessores tui fecisse noscun-
tur, tuae iurisdictionis officium, per tuam prouinciam studeas exercere: nosque
sententiam ratam habemus, & habebimus, si quam in terras, vel homines tuae
iurisdictioni subiectos hactenus canonice promulgasti, vel amodo decreueris
promulgare. Datum, &c. ut supra III. Non. Iunii.

N. VVIGORNIE N. EPISCOPO,
De Symoniaco puniendis.

QUAMVIS ad abolendam Symoniacam prauitatem à praedeces-
soribus nostris varia emanauerint instituta, usque adeo tamen in
quosdam Satanæ filios morbus ille irrepsit, ut adhuc peccatis exi-
gentibus, nec leui potuerit medicamine, nec igne curari, quin eo po-
tius iniquitatis semina pullularint, quod amplius sollicitudo messorum,
ea visa est suffocare. Significasti siquidem nobis, quod in dioecesi tua in-
tantum Symoniaca labes praeualuit, ut quidam publice fuerint ipsius conta-
gio maculati, nec crimen suum aliqua possint tergiuersatione celare. Ea pro-
pter

pter ven. in Christo frater, tuis precibus annuentes, eos, quos tibi constiterit reos esse criminis memorati. appel. frustratoria non obstante, canonice puniendi liberam tibi concedimus auct. ap. facultatem. Nulli ergo, &c. Datum, &c. VI. Idus Iunij.

N. EPISCOPO, ET CANONICIS OSCEN.

Vt falsarius quidam puniatur.

MILLE nocendi modos, & dolositates multiplices suorum mentibus spiritus perditionis inspirat, immo etiam eos potius deicere nititur, quos maiori viderit religioni astrictos. Non autem de ipsis nobis est fraudibus conquerendum, qui à suæ creationis primordio mala semper meditatus est in corde suo: propositis iustis invidit, & iniquis cogitationibus aspiravit: sed de eo potius condolemus, cum in eos præualeat, qui religionis tenentur formam, & habitum observare. Sane cum nuper in Vrbe, quidam in falsitate Bullæ nostræ depræhensi fuissent, & falsariorum fraude detecta, tutum non esset aliquibus per eos sui cordis malitiam exercere, G. quondā Sacrista Oscen. apud Sedem apostolicam constitutus, ad quendam notariorum nostrorū accessit, & se Sacristiæ renūciasse officio in manibus nostris, & eam denuò à nobis recepisse confingens, literas sibi super hoc fieri postulavit. Cum autē notarius ipse, utpotè qui pro novitate sua minus instructus, fraudes talium minus nouerat euitare, literas notatas secundum arbitrium postulatis, & redactas in grossam literam, in nostra præsentia relegisset: nos, utpotè quibus nihil super hoc propositū fuerat, literas illas falsas esse cognouimus, & per surreptionem obtētas. Cum autem dictum G. constitutum in præsentia nostra, qualiter res processerat curassemus, de benignitate Sedis ap. conuenire, quia se in infirmitate positum, per quendam socium suum ad nos trāsmisum, Sacristiæ renūciasse asseruit, eum perpetuò decernimus esse priuatum: ei super hoc, qui pro se cōfessus est, Sacristiā sibi fuisse auctoritate apostolica restitutam, fidem nullatenus adhibentes, cū id certo certius nouerimus esse falsum. Ideoq; discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus eo ab officio Sacristiæ amoto, alium instituatis in ipsa, qui religionis propositum melius velit, & nouerit observare. Datum, &c. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

N. AMBIANEN. PISCOPO. VT ADMONITO ET
negligente Abbate, ipse monasterium instauret.

HIS, quæ à fratribus, & Coepiscopis nostris, in fauorem religionis postulatur à nobis, libèter annuimus, & votis ipsorū apostolicum libenter impertimur assensum. Ea propter Venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut, nisi dilectus filius Abbas S. Martini de Gemellis, Canonicos sui ordinis in domo Spissi Campi, quam eius ecclesiæ religionis obtētu, ad instituendos ibidē sui ordinis fratres, liberalitate propria cōcessisti, duxerit statuēdos: tu posttrinam cōmonitionem, vel eiusdē, vel arctioris ordinis viros, instituēdi appellatione postposita, liberā habeas facultatē: prouisurus tamen attentius, ut si fortè prædictus Abbas excusationem, vel exceptionem legitimam ostenderit contra concessionem ei factam, nullatenus venire præsumas. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. XVII. Calend. Iunij.

V. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD
possit seipsum presentare ad beneficia.

PER nostras postulasti literas edoceri, utrum clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, se ipsum, si idoneus est, valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat, ad ecclesiasticæ prælationis officium, inquisitioni tuæ taliter respondemus: quòd nul-

Cap. Per nostras. De iure patronatus.

Ius se possit ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare, quantumcunque idoneus sit, & quibuscunq; studiis, & meritis adiuvetur. Datum Romæ, &c. III. Idus Iunii, Pont. nostri anno primo.

EIDEM. SENTENTIAE INTERDICTI AB EPI-

scopo prolatis omnes obedire tenentur.

ON licet à capite membra discedere, aut inferioribus superiorum dispositionibus contraire. Ea propter ven. in Christo fr. tuis precibus annuentes, auct. tibi præsentium indulgemus, ut cum in dioc. tuam protuleris sententiam interdicti, omnes tibi lege diocesana subiecti, eam teneantur inuiolabiliter observare: nisi per speciale privilegium, vel alias legitimè ad id se ostenderit non teneri. Nulli ergo, &c. Datum, &c. ut suprà.

EIDEM. EIVSDEM FERE ARGUMENTI.

VM in aliquos ob suorum exigentiam meritorum, ecclesiasticæ districtiōis censura profertur, & interdicti, vel suspensionis sententia promulgatur, tamdiu eam servari oportet firmiter, & teneri, donec satisfactione congrua præcedente, eam deceat relaxari. Inde est, quod cum in quosdam clericos, & laicos tuæ diocesis, ipsorum exigentibus meritis, excommunicationis, & interdicti sententiam promulgaris, & ipsi adhuc in suæ iniquitatis contumaces intentione persistant, donec tibi, & Ecclesijs, ac Clero, quibus iniurias intulerunt, congruè fuerit satisfactum: easdem sententias inuiolabiliter sine appel. remedio volumus, & præcipimus observari: fraternitati tuæ facultatem auct. præsentium indulgentes, clericos diocesana tibi lege subiectos, qui post interdictum tuum divina præsumpserunt, aut de cætero præsumpserint officia celebrare, sine appellationis obstac. pœna canonica percellendi. Nulli ergo, &c. Datum, ut suprà.

N. EPISCOPO, ARCHIDIACON. ET SACRISTAE MAGALONEN.

nen. De Archidiaconatu Magalonenfi copiosè disserit.

VM olim (sicut accepimus) bonæ me. N. Magalonen. Episcopus, habito dilectorum filiorum P. de Agris folio Archidiaconi, & B. Prioris claustralis assensu, dilectum filium nostrum P. de Castro nouo ad vacantem Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominaret, Præposito ut nullas sibi, nisi prius duplici voce sibi concessa institueretur, per appellationem interpositam inhibente. Episcopus tum quia contra antiquam Magalonen. ecclesiæ consuetudinem, & commune ius canonum esse dicebat, aliquem sibi vocem duarum personarum in eadem eccl. vendicare, tum quia ex indulgentia fel. mc. Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, quam in Capitulo præsentis Præposito legi fecit, sibi probabat indultum: ut vacantem Archidiacon. vel Sacristiam, si contra personam ab ipso nominatam, aliquod rationabile, & canonicum non posset legitimè obijci, & probari, non obstante contradictione, vel appel. conferret, dictum P. de præfato Archidiaconatu per suum anulum inuestiuit, in locum Archidiaconi corporaliter illum inducens. Vnde nominatus Præpositus indignationis stimulis agitatus, aliud ad eundem Archidiaconatum postmodum nominare præsumpsit: cuius facti occasione, cum tam Præpositus, quam præfatus P. apost. se conspectui præsentassent, & nos in minori tunc officio constitutos, & dilectos filios nostros B. tt. Sancti Petri ad vincula, & bonæ me. M. tt. S. Ioannis, & Pauli Presbyteros Card. recepissent in suis quæstionibus auditores, Præposito obijciente, institutionem Episcopi post appellationem, & contra diffinitionem felicitis recordationis. Alexandri PP. prædecessoris nostri, & à suspensio factam cassari debere: à prædicto P. (sicut asserit) ad singula fuit hoc modo responsum, scilicet quod appellationem ipsam nullius constabat esse momenti, tum quia à suspensio fuerat appellatum, quod in continenti se velle proba-

probare dicebat, quare illius nō intererat appellare, & contra dictam indulgentiam appellatio interposita nō tenebat: tum quia causam in iure prohibitā, scilicet duplicis vocis, vel dignitatis, quæ nulli quantumlibet exercitata personæ secundū canonicas sanctiones debet cōmitti, in forma appellationis expressit: vnde tali appellationi non fuisse deferendū, ex consultatione felicitis memoriæ Alex. PP. probabat, nec cōstitutionē Henrici quondā Albanen. Episcopi, cuius obtentu, dignitatem prioris maioris vsurpauerat, illi posse patrocinari firmiter asserbat, cū in ipsa euidentius exprimat, nē deinceps prior maior in Magalonen. ecclesia haberetur: vnde sequebatur nec Præpositum, nec aliū dignitatem illam sibi posse aliquatenus vindicare: præsertim cum ibi cōtineatur expressè, quòd Præpositus nō dignitatem prioris, sed curā circa correctionē ex celsuum, & erratorū debeat dūtaxat habere. Si enim dignitatē vellet intelligi, vbi curam apposuit, dignitatis vocabulum expressisset, sicut ex cōsultatione dicti Alexandri Papæ prædecessoris nostri, cōprobari dicebat: ex verbis aut ipsius cōstitutionis, monstrabat, ipsum Præpositum dictam curā, de manu Episcopi accipere debuissē. Cæterū ex literis Episcopi super hoc cōquerentis euidenter liquet, Præpositum non tanquam Aaron à Deo vocatum, sed à se ipso exortum, sibi impudenter honorem sumpsisse. Vnde cum priuilegium mereatur amittere, qui præmissa sibi abutitur potestate, tam nomine Episcopi, quàm suo super hoc ei perpetuum silentium imponi petebat: proponens, quòd dignitas memorata nō nisi sacerdotali fungenti officio, de iure, & antiqua Magalonen. ecclesiæ consuetudine fuerat conferenda: Præpositum vero tam debilitate, quàm deformitate corporis impediēte, ad sacerdotium promoueri nō posse, affirmabat instanter: dicens partem Episcopi, vtpotē maiorem, & saniorē, non obstante vnus appellatione, meritò secundum Lateranen. Concilium obtinere. Insuper allegans, eundem Præpositum, appellationis renunciasse spontaneum interiectū. Cum enim taliter appellasset, vt nullius, nisi duplici sibi voce cōcessa, Archidiacon. deberet institui, & ipse ad institutionē alterius procedere attentaret, contrario actu conuincebatur, secundum consultationem bonæ memoriæ prædecessoris nostri Urbani Papæ ab appellationis beneficio recessisse. Ad diffinitionis autem articulum taliter respondebat, asserens Episcopum secundum tenorem diffinitionis rationabiliter processisse: adiiciens etiam, quòd Præpositus ecclesias Sancti Firmini, & de Marino retinendo, contra ipsam diffinitionem fecerat manifestè, & ideo eius auxilium de iure non poterat inuocare. Ad suspensionis obiectionem ex aduerso dicebat, quòd Episcopus prius legitimè appellauit, & ideo sentētia pōst lata nullatenus tenebatur astrictus: proponens etiam conditionālē, & ad tempus latam fuisse sententiam interdicti, scilicet, donec apostolicis obediret mandatis. Vnde cum antedictam institutionem sedis apostolicæ iussionibus paruisset, tam ciuilis, quàm canonici iuris censura indubitanter fuerat absolutus: præsertim cum ille, qui eum suspenderat, ipsi, vt plenè absoluto in omnibus communicare minime dubitaret. Ad vltimum concludebat, quòd, & si verè suspensus esset Episcopus memoratus, tamen à Præposito hoc ei non posset opponi, quia cum pro eodem suspensionis sententia notatus fuisset, morbo cōsimili laborātī, omnis contra Episcopum audientia debuit denegari, maximè cum ipsi Episcopo tam in ecclesiasticis sacramentis, quàm in ecclesiarū institutionibus sæpius cōmunicasset, & ideo ei notā suspensionis obijcere non valebat. Deniq; si nil horum parti suffragaretur Episcopi, ad denegandam Præposito audientiam, sufficere posse dicebat, quòd tam per sententiam iudicis ordinarij, quàm ipso iure eum excommunicationis vinculo innodatū esse, per Episcopi literas euidentissimè apparebat. Tandē dictus prædecessor noster, quòd ab vtraq; parte factū fuerat, pro sua volūtate cassauit, sententiando pronuciās, quòd aliquibus de provincia scriberet, vt tam Episcopū, q̃ personas, ad ordinandū concorditer archidiaconatū monerēt, & eorū fortè monitis nō admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exequi non differrent. Post hæc vero Geraldo Ioannino, qui nondum ad diaconatus erat promotus officiū, præter conscientia præfati Petri procuratoris

episco-

episcopi apud apostolicam sedem tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronuntiationem propriam contulit (sicut credimus) circumuentus. Nos igitur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorum, dicentium sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari, cum aliquid fuerit subreptum, quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam à te frater Episcopo in elusionem donationis apostolicæ nuper dicitur recepisse, de communi fratrum consilio in irritum reuocamus, & ei licet absenti, cum de subreptione liquido constet, superdicto archidiaconatu perpetuum silentium imponentes, vobis presentium auctoritate mandamus, ut nullius contradictione, vel appellatione obstante, infra unius mensis spatium post harum susceptionem sæpè dictum archidiaconatum, de persona, cui nihil de canonicis obuiet institutis, plena omnium vestrum, qui præsentis fuerint in ecclesia interueniente concordia ordinare curetis. Alioquin noueritis nos, venerabili fratri N. archiepiscopo, & dilecti filii N. Decano Arelaten. scripsisse, ut nullius contradictione, vel appellatione obstante, hoc exequi non omittant, facientes, quod statuerint per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, inuiolabiliter obseruari. Datum Romæ, &c. VI. Idus Iunij.

N. ARELATEN. N. AQUEVEN. ET N. EBREDVNEN. ARCHIEPISCOPIS,
& eorum Suffraganeis. Ut monasterium Sancti Victoris Massilia tueantur & defendant.

VM monasterium Sancti Victoris Massilien. ad ecclesiam Roman. nullo pertineat mediante, tantò facilius petitiones dilecti filii N. Abbatis, & fratrum, qui diuinis ibidem officijs mancipantur, volumus, quantum cum Deo possumus, exaudire, quantum præter commune debitum, quo tenemur vniuersis, & singulis ecclesijs prouidere, speciali respectu eis amplius existimus debitores. Sane conquerentibus eisdem fratribus nostris auribus est relatum, quod in prouincijs, & diocesis vestris, non solum à militibus, & alijs laicis, verum à clericis ipsis persecutiones innumeras patiuntur: ut videatur de talibus dictum: Et erit sacerdos, ut populus. Hi enim bona eiusdem monasterij diripiunt, occupant, & inuadunt, & in animarum suarum pericula male ablata detinere præsumunt, & reddere contradicunt: de quibus Caufridum de Massylia, & Vu. Vedianum, & Dalphinum milites, duximus nominandos. Quia verò non est facile prænominationis fratribus pro singulis iniurijs ad nos habere recursum, fraternitati tuæ, per apostolica scripta præcipiendo, mandamus, quatenus de prædictis malefactoribus, & alijs, tam clericis, quam laicis, quos ipsi vobis expriment nominatim, qui bona monasterij, & domus eleemosynæ, quæ ad ipsum spectare dignoscitur detinere, aut eorum antiqua iura præsumunt nequiter violare: cum ab eisdem fratribus fueritis requisiti, nisi prius commoniti, congruè satisfecerint de commissis, coram Vobis faciatis appellatione remota iustitiæ plenitudinem exhiberi, & quod statueritis, faciatis per excommunicationis, & interdicti sententiam, obseruari. Si quos autem in monachos eiusdem cœnobij clericos, vel conuersos, manus sacrilegas inueneritis iniecisse, ipsos excommunicatos nuncietis, & faciatis ab omnibus tam diu euitari, donec passis iniuriam satisfaciant competenter, &c. vestrarum, &c. Datum, &c. Idibus Iunij.

N. EPISCOPO VVARADIEN. VT AD SEDEM

Apostolicam veniat absoluendus.

IGNIFICA VIT nobis venerabilis frater noster S. Archiepiscopus Colocen. quod cum ipse pro quibusdam criminibus tuis, in te excommunicationis sententiam protulisset, tu in absolutione tua te confessus es eadē crimina commisisse, & confessionē tuam redactā in scriptis, sigillo tuo proprio roborasti. Ipse vero tibi sub debito præstitiā te iuramenti mandauit, ut apostolico te conspectui præsentares, dignam à nobis penitentiam recepturus, & vsq; ad Natiuitatem Beatæ Mariæ proximo ventu-

venturam, iter arripere veniendi. Ne igitur transgressor tuæ fidei videaris, qui teneris etiam, quod simplici verbo promittis, ducere ad effectū, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus, vsq; ad prædictū terminum, cū eiusdē Archiepiscopi literis ad nos iter arripias veniendi, & apostolico te cōspectui repræsentēs. Datum, &c. X VII I. Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE. QVOD VIGINTI VIROS AD TERRAE
sancta limina profecturos, ad regni sui pacem conseruandam retinere liceat.

SPECIALIS dilectionis synceritas, quam circa progenitores tuos ecclesia Roman. consuevit habere, & prærogatiua deuotionis, quā Illustris recordationis B. pater tuus exhibuit apostolicæ sedi, nos admonent propensius, & inducunt, vt se sicut specialem ecclesiæ filiū specialius honoremus, & exaudiamus in illis, quæ ad honorem tuum, & pacem regni tibi crediti non sit dubium prouenire. Sane significasti nobis, quòd cum nondum prorsus in Regno Vngariæ fuerit sedata seditio, quin adhuc quorundam animi præteritæ turbationis motibus excitati murmurent in occulto, guerram potius, quàm pacem amantes, dilecti filij N. Comitis Mozonis, & quorundam aliorum, qui ad visitandam terram Natiuitatis dominicæ, crucem sibi dominicam affixerunt, consilio indiges, donec tibi, & Regno tuo plena fuerit cōcordia restituta. Nos igitur honori tuo paterna volentes affectione consulere, Serenitatis tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt prædictum Comitem Mozonem, & alios, quos de his, qui crucem sumpserunt, tibi vtiliores videris, & quorum consilium, & auxilium tibi cognoueris potius opportunū vsq; ad viginti, quandiu tibi propter turbationem Regni necessarium fuerit retineas: ita tamen, quòd pro dilationis beneficio, aliquid dignum Domino recompensent. Nulli ergo, &c. Datum, &c. X VI. Calend. Iulij.

NOBILI VIRO A. DVCL. DE REGNI VNGARIAE
laudibus: & ne Regi bellum moueat.

EA semper ecclesiæ Romanæ Regnum Vngariæ deuotio cōiunxit illa semper dilectionis synceritas ecclesiam eidem Regno coniunxit, vt apostolica sedes Regno ipsi tam in spiritualibus, quàm temporalibus paternæ sollicitudinis affectū curauerit impertiri, & Regnum ipsum à fide, ac vnitatis sedis apostolicæ nulla recesserit tempestate. Inter ceteros autem, qui eidem Regno diuersis temporibus præfuerunt, illustris recordationis B. quondam pater tuus ecclesiæ Romanæ deuotior extitit, & se, ac regnum suum in illius necessitatis articulo exponere nullatenus formidauit: quo tumescētibus schismaticorū cordibus nostri piscatoris nauicula tumultuosis fluctibus iactabatur. Vnde nos, & prædecessores nostros tantò amplius ad idem Regnum seruandum in statum felicitatis antiquæ affectus hominis interioris induxit, quantò feruorē fidei, & synceritatis constantiam eiusdē patris tui in maiori necessitate probauimus, nec maculā in eo inuenimus aliquam, neq; rugā. Hoc igitur attendentes, ad honorem Charissimi in Christo filij nostri N. Vngariæ Regis Illustris, ac tuum, & reformandam inter vos plenæ pacis concordiam, & cōseruandam inuiolabiliter reformatam, tantò amplius aspiramus, quantò vtrumq; vestrū dicti patris tui obtentu syncerius diligimus, & Regem ipsum ratione primogenituræ, ac regni, sine tui iuris dispendio intendimus præcipue honorare. Vt igitur maneat inter vos fraterna dilectio, immo vt de die in diem potius augeatur, vt tu eidem Regi, tanquàm præcellenti debita exhibeas reuerentiam, & honorem, vt ipse tibi tanquàm duci à Deo misso deferat, & faciat ab alijs sicut fratri deferri, Nobilitatē tuā rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mādamus, quatenus taliter de cetero in fidelitate ipsius, ac deuotione persistas, vt seruētis, ac fidelis seruitij nouitas aboleat offensæ præteritæ vetustatē: & sic vos adinuicē mutuus vniat charitatis affectus, sicut sanguis paternus, & vterus maternus vniuit. Ad hæc tibi districtius inhiibemus, ne in Regē, vel regnum arma mouere præsumas, vel

vel seditionem aliquam suscitare: ne forsan amici te deserant, si fratrem haberis inimicum, & de fide tua desperare cogantur, si fraternæ, ac naturalis pacis fœdera te senserint violare: sciturus nos venerabilibus fratribus nostris N. Strigonien. & N. Colocen. Archiepiscopis, & eorū suffraganeis, per apostolica scripta distriktè præcipiendo mandasse, ut si contra memoratum Regem arma mouere, vel seditionē excitare præsumpseris, te, ac tuos sublato appellationis obstaculo excommunicationis sententia feriant, & totam terram tuam, & eorum subijciant interdicto. Datum, &c. XVII. Calend. Iulij.

Illis scriptum est super hoc.

N. ULTRASTLVANO EPISCOPO. A GREGORIO
sibi concessa priuilegia confirmantur.

VM à nobis petitur, &c. vsq; Assensu. Priuilegium super deserto à dilecto filio Gregorio sanctæ Mariæ in porticu Diac. Card. tibi indultum, auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina cōmunimus, ad maiorem autem huius rei euidentiā prædictum priuilegium huic nostræ paginæ de verbo ad verbum duximus inserendum. Gregorius de sancto Apostolo Deigratia sanctæ Mariæ in porticu Diacon. Card. Apostolicæ sedis legatus omnibus in Christo fidelibus, ad quos literæ præsentis deuenerint salutem, & orationem in Domino. Ne quorūlibet sopitæ quæstiones materiam recidiuæ contentionis inueniant, quod salubriter, & benè dispositum est, perpetuam debet stabilitatem obtinere, & iuxta maiorum monita literarum memoriæ commendari: ne processu temporis in dubiam quæstionem deueniat, quod diffinitiuæ calculum constat sententiæ suscepisse. Cunctis igitur fidelibus volumus notum fieri, quod cum occasione huius verbi deserto, quod verbū est in priuilegio Gloriosi, & Illust. Domini N. Regis Belæ, & nostro ad preces eiusdem Regis impetrato à nobis, & obtento super constitutione præposituræ Vltrasyuanæ, quam fecimus, cum prius officium legationis gessimus in Vngaria, quæstio esset orta inter venerabilem fratrem nostrum A. Vltrasyuanen. Episcopū, & dilectum amicum nostrum P. præpositum Cipinien. pro eo, quod occasione præfati verbi præpositus diceret, generaliter omnes Flandren. ecclesiæ suæ fuisse suppositos. Econtra Episcopus responderet Dominum Regem, & nos intellexisse de illis duntaxat, qui tunc erant in illo solo deserto, quod gloriosæ memoriæ G. Rex Flandrensis concessit, & de illis, qui in eodem tantummodo deserto erāt habitantium, & eo processum esset, quod quæstio eadē ad Dominū PP. fuisset delata, & inde ad nos remissa, utpote ad eū, cui interpretatio præfati verbi Domini Regis mente, & voluntate explorata deberet esse certissima: præfatus Illust. & Gloriosus Rex ad interrogationem nostram hanc interpretationem Vesprimij in præsentia magnatum suorum promulgauit, quod non fuit eius intentionis tempore constitutionis præposituræ, nec postea, quod alij Flandren. præposito essent subditi, nisi qui tunc tantummodo habitabant in deserto, quod sanctæ recordationis G. pater suus Flandrensis concesserat, & in eodem futuris temporibus essent habitaturi. Nos verò idem cū Domino Rege sentientes, & eandem interpretationem habentes in animo, prædictum verbū, sic interpretamur, quod de nullis alijs Flādrensisbus intelleximus, nec alios præposituræ supposuimus, nisi duntaxat illos, qui tempore, quo ipsam præposituram cōstituiamus, in illo tantum habitabant, & erant habitaturi deserto, quod G. Rex Flandrensis prioribus concessit: & ut hæc nostra, & Domini Regis interpretatio omni tempore plenum robur, & firmam stabilitatem obtineat, has inde literas scribi mandauimus, & sigillo nostro fecimus sigillari. D.

cernimus ergo, &c.

Datum, &c. XVII. Calend. Iulij.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO, DE
reformando monasterio Litinenſi.

D reformandam in locis illis ſtatum religionis antiquæ, in quibus vigeat olim obſeruatiã regularis, affectuoſius aſpiramus: præſertim cum loca ipſa nobis, & Eccleſiæ Romanæ nullo ſubiaceant mediante. Sane veridica multorum relatione comperimus monaſterium Litinen. quod olim religione florebat, & temporalibus abundabat, ad cum ſtatum ſic miſerabiliter deuolutum, quod nec regularia in eo inſtituta ſeruentur, nec fratres ibidem de ipſius poſſint facultatibus cõgruè ſuſtentari. Ne igitur monaſterio ipſi, quod ſpecialiter Beati Petri iuris exiſtit, noſtra videatur ſolicitudo deeſſe, quæ circa vniuerſas eccleſias diligentius vigilare tenetur, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus accedens ad locum, ſi per fratres eiufdem ordinis religionem ibidem poſſe videris reformare, & reduci monaſterium ipſum in ſtatum, id ſummo opere ſtudeas adimplere, indulta tibi à nobis libera facultate excludendi de monaſterio quoscuq; videris excludendos. Hoc etiam tuæ fraternitati præſentium auctoritate concedimus, vt ſi quos fratres eiufdem ordinis, in alienis etiam epiſcopatibus commorantes, ad quodcuq; officium, ſeu etiam obſequium memorati monaſterij videris opportunos, vt pereos ibidem reformata, per ſolicitudinem tuam regularis inſtitutio, futuris temporibus obſeruetur, ab abbatibus ſuis tibi concedi poſtules, & niſi abbates ipſi ad tuam commonitionẽ impleuerint, eos tibi ab eorundem abbatum obedientia prorsus abſoluere, & in prædicto monaſterio collocare. Quod ſi forſan id per fratres eiufdẽ ordinis non potueris adimplere, Ciſtertiẽ. ordinis viros, in eo noſtra fretus auct. inſtituas, per quos ſecundum ſtatuta Ciſtertiẽ. fratrum, reformetur ibi monaſticus ordo, & futuris temporibus, dante Domino, inuiolabiliter obſeruetur. Si qui autem ſuper ordinatione ipſius monaſterij tibi duxerint reſiſtendum, canonica eos pœna percellas, & nihilominus omni prorsus appellatione ceſſante, in mandati noſtri executione procedas: prouiſurus attentius, vt mandatum apoſtolicum ad honorem Dei, & noſtrum ita prudenter, & fideliter exequaris, vt fraternitas tua, de qua plenam fiduciam obtinemus, ex hoc debeat non immeritò commendari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Idibus Iunij.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. VT IN AREARVM
inſula monachi, de Epiſcopi conſenſu, & voluntate, inſtituantur.

D audientiam noſtram noueris perueniſſe, quod cum olim in inſula Arearum fratres quidam Ciſtertiẽ. fuerint commorati, eis à Sarracenis in captiuitatẽ deductis, quia locus eſt mari vicinus, ad eam ſe quidã regulares canonici tranſtulẽre. Verum cum ipſi præ nimia paupertate locum ipſum, nec ædificijs poſſint, nec poſſeſſionibus ampliare, in eo monaſticum ordinem inſtitui deſiderant, ſecundum fratrum Ciſtertiẽ. inſtituta, & id etiam Epiſcopus diœceſanus affectat. Ideoq; fraternitati tuę per apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus ſi ad hoc diœceſani Epiſcopi, & eorundem fratrum concurrat affectus, in memorata inſula monachos Ciſtertiẽ. inſtituas: facturis de canonicis memoratis, quod expedire videris ſecundum canonicam honeſtatem. Datum Romæ, apud S. Petrum XVII. Calend. Iulij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET N. ARCHIDIACONO NARBONEN.

Vt poſt appellationem ritẽ interpoſitam attentata reuocent,
excommunicatumq; abſoluant.

CCEDENS ad præſentiam noſtram, dilectus filius Vu. Manfridi monachus Sancti Saluatoris Ladouien. ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quod cum A. abbatem eiufdẽ monaſterij, pro eo quod bona monaſterij dilapidauerat: Symoniam etiã & periurium com-
miferat

miserat nimis inhonestè viuendo, ad Sedem apo. appellasset, se, ac fautores suos cum bonis suis Apost. protectioni supponens, idem abbas Vu. Ademar monachū, qui prædicto Vu. Madfridi fauebat, ab administratione cellerariæ, quā de communi assensu Capituli possidebat, sprete Sedis apostolicæ appellatione remouit. Præterea supradictū Vu. Madfredi, & ipsum Vu. Ademar, & R. Guntardi monachos ipsius monasterij per N. Lodouen. Episcopū, & P. Giberti Rectorem ecclesiæ sancti Petri, per omnes ecclesias ciuitatis Lodouen. fecit excommunicatos publicè nunciari: quibus secundum formam fecimus eccl. beneficium absolutionis impendi. Volentes igitur grauamini eiusdem ecclesiæ prouidere, discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus reuocato in statū debitum, quicquid post appell. ad nos legitimè factam inueneritis immutatum, super præmissis omnibus, & alijs, quæ proposita fuerint, inquiratis diligentius veritatem, & solum Deum habentes præ oculis, quod canonicum fuerit, sublato appellationis obstaculo statuatis, & faciatis quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Memoratos Episcopum, & P. Giberti, qui post appellationem ad nos rationabiliter factam, præfatos monachos excommunicationi subijcere minimè timuerunt, poena canonica punientes. Quod si ambo, &c. Tu frater Archiepisc. &c. Dat. Romæ, &c. III. Idus Iunij.

CAPITULO SANCTI IOANNIS BISVNTINI. VT NOVVM
illis collegium erigere, de Archiepiscopi voluntate, liceat.

VONIAM ex iniuncto nobis officio, subditorum animos ad charitatis opera diligenti sollicitudine debemus inducere, & de bono semper ad melius inuitare, illis, qui, supernæ benignitatis gratia inspirante, sectatores bonorū operum esse volunt, & in veritate, & iustitia coram Deo ambulantes, creatoris sui sibi cupiunt conciliare fauorem, specialius condescendere nos oportet, & eorū iustis petitionibus assensum apostolicum impertiri. Inde est, quod cum in ecclesia sancti Martini, quam habetis apud Salinum, iuxta facultates eccl. canonicorum ordinem velitis instituere, sicut fuit in adiutorio nostro propositum. Nos vestro proposito grata volumus condescendere voluntate, vobis præfenti pagina indulgentes, vt habito assensu venerabilis fratris nostri Bisuntini archiepiscopi, nullius contradictione, vel appellatione obstante, tam laudabile propositum valeatis effectui mancipare. Dat. Romæ, &c. V. Idus Iunij, &c.

N. BISVNTINO ARCHIEPISCOPO. QVA ILLVM INDICTA TAMEN
purgatione, ab accusatione Capituli absoluit, quod eam debito
tempore non adiderant.

I CET in Beato Petro apostolorum principi ligādī, atque soluendi nobis à domino sit attributa facultas, quā in subditis iuxta suorum exigentiam meritorum exercere liberè debeamus, exemplo tamen illius, qui omnes saluat, & neminem vult perire, libentius ad soluendum intendimus, quā ligandū: & si non nullæ sunt culpæ, in quibus est culpa relaxare vindictam. Sane cum olim ex literis G. dec. S. Stephani, Gerardi cantoris S. Steph. Ioannis Salinen. T. de Grai, Io. de Vuaresca, O. Fauerniacen. archidiaconi, & Norandini subdiac. nost. canonicorum ecclesiæ Bisuntin. ad apost. Sedis audientiā peruenisset, te varia crimina cōmisisse, ac ab eis fuisse per easdem literas super Periurio, crimine Symoniæ, & Incestu delatū, fel. recor. C. PP. prædecessor noster seruata iudiciaria grauitate tibi certum terminum assignauit: quo responsurus obiectis, apostolico te conspectui præstares. Cum autē tu iuxta tenorem factæ tibi citationis ad Sedē apostol. accessisses, te, & dilectis filijs Io. & O. Archidiaconis apud Sedē apostolic. constitutis expectauimus aliquandiu, si qui forsan contra te procederēt, & quæ de te literis intimaauerant, proponerent in scribendo. Ceterū cum ne vnus etiam appareret, qui te impe-

Cap. Licet
de accusa-
tionibus.

te impeteret de prædictis, ne aliquid de contingentibus omittere videremur, prædictis Archidiaconis vocatis ad præsentiam nostram, & in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis, quæsiuimus diligenter, siquid super præmissis aduersus te pro se, vel alijs proponere vellent, & quod scripserant legitimè demonstrare. Ipsi autem quod non proposito accusandi hæc scripserant, responderunt: sed quia tu super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Sed apostolicæ duxerant intimanda: sed nuncius qui pro literis impetrandis accessit, mandati formam præsumpsit excedere. Nos igitur famæ tuæ cōsulere cupientes, dictis canonicis cōtra te super prædictis silentium duximus imponen. ne te de cetero eis super ipsis accusare liceat, vel etiā infamare: Huius sequentes exemplum, qui cum mulieri dixisset: Nemo te cōdemnabit mulier, & illa: Nemo Domine, nec ego (inquit) te condemnabo. Vade iam amplius noli peccare. Quia verò prædicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerunt, eis de iuris permissione id nō duximus imputandū. Ne aut in absolutione tua nimis procedere videamur, quamuis potius in odore bonæ opinionis Coepiscoporum nostrorum, quàm eorū infamia delectemur, venerabili fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto fil. N. Abbati de Firmitate inquisitionem famæ tuæ duximus committendam. Datum Romæ, &c. quarto Idus Iunij.

CISTERTII, ET TVLLEI ABBATIBVS. VT THESAURARIVS
Bisuntinus ad personalem residentiam vocetur.

BX parte dilectorum filiorum canonicorum Ecclesiæ S. Iohannis Bisuntini, fuit in audientia nostra propositum, quod cum thesaurarium ecclesiæ Bisuntinæ cuidam Teutonico, videlicet C. qui in Treueren. & Spiren. Ecclesijs redditus quamplures habere dignoscitur, ad instantiam Othonis Comitis Burgundiæ* inuicti & coacti assig-
nauerint, licet necessitas multò plus exigat continuam residentiam thesaurarij, quàm alicuius personæ per spatium duorum annorum, & amplius præfatus thesaurarius nō habuerit ad eccl. Bisunt. accessum: & ita thesaurarij locū incassum occupet: propter quod ipsa eccl. debito seruitio defraudatur, & multiplex sustinet detrimentum. Quoniam igitur rationi, & equitati consonat, vt portet onus, qui percipit prouentus honoris: cum ecclesiasticæ dignitates ad hoc fuerint institutæ, vt hi qui obtinuerunt eas, dignè Domino famulentur: discretionem vestram per apost. scripta mandamus, quatenus memoratum C. vt in ecclesia Bisuntina, prout ex dignitate thesaurarij tenetur, residentiam faciat, moneatis diligentius, & studiosius inducatis. Si vero monitis vestris obtemperare noluerit, vel si fortè spontaneus cesserit, vos auctoritate nostra suffulti iuxta canonicas sanctiones, & consuetudinē ecclesiæ Bisunt. in substituendo thesaurario, sublato contradictionis, & appellationis obstaculo procedatis. Nullis literis, &c. harum mentione, &c. Datum Romæ, &c. VI. Idus Iunij.

* alias in
uiti

N. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. PONTIFICIS LIT-
erae sunt recipienda & exequenda, nisi obreptitia existant.

VM adeo scripta Sedis apostolicæ moderemur, vt ex certa scientia nihil in eis faciamus apponi, quod de iure debeat reprehendi: miramur non modicum, & mouemur, quod quoties ad te, vel aliquos tibi subiectos nostras literas destinamus, te super his mirari rescribis, ac si mādarem aliquid inhonestum. Scripsisti etenim nobis, quod cum P. clericus in ecclesia Modeuien. sufficientem sibi sit præbendam adeptus, mirabar, quod pro receptione ipsius in ecclesia de Grongonsola præposito, & fratribus eiusdem eccl. literas apostolicas miseramus: cum si literarum nostrarum diligenter seriem attendisses, nihil penitus inuenies in eis, quod tuum debuisset animum offendisse: cum enim in literis ipsis, nec de præbenda ipsius P. mentio haberetur, nec Modeuien. canonic. immo nec etiam clericus diceretur in eis, & in literis ipsis hæc esset adiecta conditio: Si dignus existeret ad

Cap. Cum
adeo, dere-
scriptu.

ecclesiasticum beneficium obtinendum, & si eadem eccl. ex dono parētum ipsius quandam cappellam cum dote fuisset adepta, & à consanguineis eius oblationes, & mortuaria pro tempore, & decimas perciperent annuatim, intelligere potuisses, qualiter literæ ipsæ fuerant impetratæ: in quibus de beneficio ipsius, pro quo scribebatur, mentio non fiebat. Ideoq; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum ad te, vel tuos literæ apostolicæ diriguntur, earum tenorem diligenter attendas, & quod mandatur in eis, dum tamen nec per suppressionem veritatis, aut expressionem falsitatis obtentæ fuerint, facias effectui mancipari. Datum Romæ, &c. XIII. Calend. Iulij.

N. PRAEPOSITO, ET CANONICIS ECCLESIAE COLOCEN.

Quæ ex certis villis decimas percipiendi tuis hys confirmat.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Decimas villarum in Colocen. parochia Zumuz circum minoris Ester: in parochia Ocur, Terethiæ, Varod, Cheud, & Cheud prædium Hyppoliti Scolounta, Varos, Yroud: in parochia Budrug, Luascu, Buu, Ban: prædium dom. Cheucucheton: in paroch. Cameras, Egres, Thoboid, & totius parochiæ: ecclesiæ de Miger: agnosetiam villarum Sarmegi, Ichasei abbatis Vdlaorcharian, Dobosa maioris, Dobosa minoris, posciba, Cheul, Sctij vobis à vener. fratre nostro Archiepiscopo Colocen. concessas, sicut prædicta omnia iuste, ac sine controuersia possideris, & in eiusdem Archiepiscopi authentico plenius continetur, vobis, & per vos ecclesiæ auct. apost. confirmamus, & præsentis scripti pagina cōmunimus. Nulli ergo, &c. Datum, &c. vt supra Idibus Iunij.

N. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. QVA

committitur illi instauratio cœnobij Sancti Stephani.

AD audientiam nostrā noueris peruenisse, quod inclytæ recordationis Dux Belus, olim in Archiepiscopatu tuo in proprio fundo suo, q̄ appellatur Caet, monasteriū in prothomartyris Stephani honorē construxit, adeo illud amplis possessionibus, redditibusq; ditauit, quod XXX. monachi in eo, secundū Beati Benedicti regulam Domino seruiētes, sustentationē sufficienter habebāt, & hospites, & pauperes ad ipsum monast. diuertentes, procurationē recipiebāt de necessarijs cōpetentem: quadringentas etiam marchas argenti (præter cruces, & calices) idem nobilis eidem loco ad ipsius ecclesiæ concessit ornatū. Cumq; post multa tempora prædicti fratres suū ibidem impendissent Domino famulatum, tandē de voluntate regia bonæ memoriæ A. prædecessore tuo, suum in parte prebente cōsensum, canonici Sancti Abrax de valle Ebron, idem cœnobiū est collatū, tali cōditione opposita, videlicet: si Sedis apostolicæ moderatio trāslationem huiusmodi approbaret, & duceret sustinendā. Verū dicti canonici monachis prænominatis exclusis, auctoritate apostolica nullatenus cōparente, monasteriū ipsum intrarūt: per quorum administrationē inutilem, adeo bonā eiusdem cœnobilij dilapidata noscuntur, possessionesq; distractæ, quod ipsum monasterium propter nimiam paupertatem deserere sunt coacti, vix in eo tribus solummodo remanentibus: qui cum rubore, & verecundia multa, in eo (sicut dicitur) cōmorantur. Quia igitur de ipsius processu negocij nobis plene non constitit, discretionī tuæ, de qua plenē cōfidimus, ipsius monasterij ordinationem, auctoritate præsentium cōmittentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus eiusdem cœnobilij utilitate pensata, solum Deum præ oculis habens, quicquid de ipsius institutione, siue de reducendis monachis in monasteriū ipsum, seu dimittendis in eo canonicis nominatis, secundū Deum videris statuendū, auctoritate nostra sine omni cōtradictione, & appellatione obstante instituere non omittas: ita quod idem monasterium in meliorem statum possit tua sollicitudine faciente reduci, & nos cum audierimus prouidentiam tuam, debeamus dignis in Domino laudibus commendari. Datum Romæ.

N. GRÆ.

N. GRADEN. PATRIARCHÆ. VT CONCORDIA INTER ECCLESIAM S. SALVATORIS, & ECCLESIAM S. BARTHOLOMÆI DE VENETIJS INITA SERVETUR.

V M dilecti filij G. prior Ecclesiæ Sancti Saluatoris, quæ Canonico-
rum est regularium, & D. Syndicus Ecclesiæ Sancti Bartholomæi de
Venetijs, quæ est sæcularium clericorum, pro quæstione, quæ inter
ipsas ecclesias vertebatur, ad Sedem apostolicam accessissent: dile-
ctum filiū P. tituli S. Cæciliæ presbyt. Cardinalem eis cōcessimus
auditorem: in cuius audientia Prior proposuit memoratus, quod felicitis recor-
dationis Lucius, & ad eius imitationē Urbanus, Gregorius, & Clemēs prædeces-
sores nostri, tum pro dissensione sedanda, tum etiā pro Religione fouendā, Ec-
clesiā S. Bartholomæi, per venerab. fratrem nostrum M. Castellanū Episcopū Ec-
clesiæ Sancti Saluatoris adiungi, & perpetuò subijci mandauere: & demū cum
per Castellanū Episcopum id nullatenus fuisset executioni mandatū, bonæ me-
morix Cœlestinus prædecessor noster, idem eidē Episcopo iniungēdo præcepit,
mandans venerabilibus fratribus nostris N. Exulan. & N. ciuitatis nouæ Epi-
scopis, vt ipso in executione huius mandati cessante, illi hoc exequi non differ-
rēt. Vnde idem Castellanus Episcopus, quod iniunctum ei fuerat, statim execu-
tioni mandauit, ipsum Priorem inuestiens de prædicta ecclesia, & per clericum
suum in eius corporalem possessionem inducēs: & ideo postulabat, vt quod ab
eo de mandato Sedis ap. factum erat, auct. nostræ robore firmaretur. E-con-
tra verò supradictus D. pro ecclesia S. Barth. respondendo proposuit, quod,
cū olim inter prædictas ecclesias, super iure Parochiali quæstio verteretur,
& à bonæ memoriæ Lucio Papa iudicibus delegatis commissā fuisset, per eos-
dem iudices inter eas amicabile compositiō interuenit: quæ fuit ab vtraque
parte præstito iuramento recepta, & redacta in publicum instrumentum, nec-
non & longo tempore obseruata. Vnde omnes supra nominatas literas asser-
bat, per subreptionem à Sede apostolica impetratas, cum in eis nulla mentio fa-
cta fuerit de compositione prædicta. Adiecit insuper, quod prædictus Castella-
nus Episcopus in negotio sine causæ cognitione processit, clericis eiusdē eccle-
siæ ignorantibus, & penitus inconsultis: ex quo graue scandalum in ipsa ciui-
tate proponebat exortum. Præterea suprā nominatus prior, coram prædicto
Cardinali fuit in iure confessus, quod præscripta cōpositiō recepta fuit ab vtra-
que parte, & sine quæstione seruata vsq; ad obitum Ioānis olim plebani Sancti
Bartholomæi, à cuius decessu nōdum quinquennium est elapsū. Cū autem
iam dictus Cardinalis, quæcūq; fuerāt hinc inde proposita, nobis, & fratribus
nostris fideliter retulisset: nos intelligentes nominatas literas per suppressio-
nē veritatis, quoniam in eis nulla mentio de cōpositiōe fiebat, nec non & per
expressionem falsitatis, quoniam ab ipsis ecclesijs compositiō seruabatur, ob-
tentas. Et quia licet executiō prænominato Castellano Episcopo fuerit demā-
data, oportebat tamen de veritate precū inquiri: nihilominus attendētes, quia
quod pro scandalo tollendo fieri dicebatur, maius scandalum generabat: sicut
etiam tam ex literis tuis, quàm dilecti filij N. Ducis Venetorū, nec non & aliorū
plurium, nobis est intimatū, de communi fratrum consilio, sanctæ recordatio-
nis Gregorij PP. vestigia imitantes: qui veritate comperta, prædictam cōpositi-
onem seruari mādauit, prout ex literis, quas dictus prior in iudicio nobis & fra-
tribus nostris exhibuit, constitit euidenter: licet religiosis & pijs locis, quātum
cum Deo possumus, fauorem velimus apostolicum impertiri: quia tamē oport-
ebat nos quæstionē propositam, secundū iustitiam terminare, ipsam cōpositiō-
nem decreuimus ratam, & firmam habendā, non obstāte, quod factū est ab Epi-
scopo Castellano, per literas ab apostolica Sede subreptas, cum mendax pecca-
tor carere debeat impetratis. Ideoq; fraternitati tuæ per apostolica scripta man-
damus, quatenus eandē cōpositiōnem, sicut sine prauitate facta est, & ab vtraq;
parte recepta, facias irrefragabiliter obseruari. Si qui cōtra eam venire præsum-
pserint, subl. appellationis impedimēto, per ecclesiasticam districtiōnem à sua
præsumptione compescens. Datum Romæ, &c. XIII. Calend. Iulij, &c.

HVGONI ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI ZENONIS. VERONEN.

Qua per sententiam decidit causam ipsorum contra ecclesiam S. Proculi, de subiectione.

V M inter vos ex vna parte pro ecclesia vestra, & Musetum Archipresbyterum, & clericos Sancti Proculi nomine ecclesie sue, super subiectione ipsius ecclesie Sancti Proculi, & alijs multis articulis quaestio verteretur, tibi fili abbas, & ipsi Archipresbytero in nostra praesentia constitutis, venerabiles fratres nostros P. Cōpostellanum Archiepiscopum, & O. Terdonen. Episcopū, tunc apud Sedem apostolicam cōmorantes dedimus auditores: sed ipso Episcopo li-
te pendente, ab vrbis partibus recedēte, dilectū filium M. Subd. & cappellanum nostrū loco eius curauimus substituere: in quorū praesentia ex parte tua fili abbas fuit propositum, quod dicta ecclesia Sancti Proculi monasterio Sācti Zenonis pleno iure debet esse subiecta, videlicet in institutione, destitutione, vel inuestitura Archipresbyteri, & eiusdē fidelitate ipsius, & fratrum obedientia, correctione, repraesentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione Chrismatis, statijs, & letanijs, & alijs similibus, per q̄ plena subiectio declaratur. Ad quod probandum instrumentum publicū concessionis bon. memoriae Brunonis quondam Veronen. Episcopi pars tua in mediū producebat: quā concessionē successor eius Thebaldus ratam habuit, & etiā confirmauit. Super his quoq; tam Patriarcharum Aquileien. quā Roman. Pontificū priuilegia, cōfirmationes induxit: quorū vnus scilicet Goteфриdus, de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio Riprandi quondam Veronen. Episcopi, qui eiusdē ecclesie Archipresbyter extitit factū fuerat, & cōpletum, & in eo à Priore monasterij Sancti Zenonis mandauit vice sua subscribi, sicut in instrumento publico continetur, adiecit etiā pars tua, quod inter Nobilem quondā abbatem eiusdē monasterij, & Sicherium Archipresbyterū, & fratres ipsius, procedente tempore, de fidelitate, & obedientia manuali controuersia fuit exorta. Ad quā duo dictus Archipresbyter cū fratribus suis, se duntaxat teneri negabat, & super his testes producti fuerunt. Tandem praefatus T. Veronen. Episcopus rationibus vtriusq; partis auditis, & cognitis, quendā Cardinalem sequens à quo fuerat iudicatū, quod vel Archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret: credēs etiā, quod testes vera deposuerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerant testimoniū idem, & ipse sententialiter diffiniuit, sicut in instrumento publico prospeximus contineri. Cuius sententia cum nulla fuerit appellatione suspensa in rem transit iudicatam: quam asserebat nullo posse iuris remedio attentari: à cuius prolatione, vsq; ad tempora ista, quinquaginta annorum spatium est transactū: per quos, quod monasterium Sancti Zenonis praefatā ecclesiam pleno iure possederit, & quod praedictus Archipresbyter, & fratres eius praeteriti, & praesentes, obedientiā abbatibus Sācti Zenonis fecerint, tonsuram ab ipsis receperint, & in alijs, quā praemissimus obsequia sibi praestiterint, per testes, & instrumenta probauit: & sic vsq; ad tempus litis nuper exortae, monasterium in possessione fuisse firmiter asserebat: quārēs ecclesiam Sancti Zenonis à nominato Archipresbytero super quibusdā de praemissis indebitē molestari. Tribus ergo praecipuē rationibus suā assertionē proponebat esse munitā, videlicet per priuilegiorū confirmationē, per auctoritatē sententiae, & per temporis longauitatem: vt quasi funiculus triplex difficilē dissoluatur. Ex opposito verò, memoratus Archipresbyter praedicta omnia monasterio competere denegabat, praemissis rationibus sic respondens: quod cum instrumentū concessionis praedicti B. Episcopi non fuerit publica manu confectum, nec sigillo Episcopali munitū: & propter rasuras quasdam suspectū prima facie videretur, parti suae nec poterat, nec debebat prauidicium generare: & sic nec ceterae probationes abbatibus, vt cōfirmationes, & priuilegia ex ipsa donatione pendencia, cum quasi arenoso fundamento, & arundineo baculo niterentur, & principali non valente nullam haberent accessoria firmitatem. Quod etiam parti suae, sententiam memorati T. Veronen. Episcopi, non noceret illa ratio.

ratione dicebat: quia nō continebat absolutionem, vel condemnationē, cum sub alternatione prælata fuisset, sicut & sententia Cardinalis, quæ cum in medium produci non posset, nec prodesse poterat, nec obesse: præsertim, cū & prolata esse penitus denegaret, cōtra quam, etiā si prolata fuisset, nec appellatio- ne suspensa, poterat tamē agi de falso: cum ex instrumēto prædicti B. Veronen. Episcopi, per vitium rasuræ falsato, lata fuisset. Sed nec testes ex tenore sententiæ dicuntur deposuisse iurati, quare nulla fides eis fuerat adhibenda. Longævita- tem etiam temporis, seu præscriptionem ecclesiæ suæ non posse nocere dicebat: quia pars aduersa nulla ratione probauerat subiectionem continuam, vel fre- quentem, sed quod ecclesiæ Sancti Proculi quandoq; præfuit abbatia. Cæterum ad assertionem intentionis suæ, pars Archipresbyteri prædicti supradicti B. Ve- ronen. Episcopi, publicum protulit instrumentū, antiquius illo quod fuerat à iam dicto abbate productū: in quo idem Episcopus lacrimabiliter postulantibus Archipresbytero, & clericis Sancti Proculi, sub pœna excommunicationis fir- miter repromisit, quod nunquam alij subijceret ecclesiam nominatam, quàm ecclesiæ Sancti Firmi Archipresbyter, & clerici audierant ab Episcopo suppo- nendam. Cuius factum dictus T. successor illius suis literis confirmavit: cōtra quas nulla ratione venissent, si præfatus abbas, cum subiectionis ab eis literas, de quibus præmisimus, impetrauit, quæ gesta fuerant expressisset. Ideoq; abbatis rescripta, per suppressionē veritatis, adhibita fraude dicebat obtenta. Idem eti- am Archipresbyter, libertatē ecclesiæ volens ostendere, quod ipse cum clericis suis sine abbatis licentia locauerit, & dislocauerit, & cappellas sanctorum Viti, & Maximi ordinauerit, conuersas, & alias in eis ponendo personas: & quod ca- necuarios, & alios officiales in ecclesia sua liberè instituerit, & ab ecclesia Cathe- drali quandoque Chrisma receperit, quandoq; à monasterio ominato, dispo- sitionibus testium legitimè comprobauit. Verum pars abbatis, vt responsionē aduersæ partis elideret, quæ instrumentum donationis viribus carere dicebat, illius temporis alia, instrumēta produxit: vt ex eorū collatione, cum nō essent publica manu confecta, instrumentū suum authenticū appareret: cum simpli- citas hominū illius tēporis talia non requireret, sed pars aduersa, & illud, & alia reprobabat. Porro instrumenta partis aduersæ, quæ notam falsitatis habere pars proponebat abbatis, etiam si vera essent, in nullo sibi posse nocere dicebat, cum in priori iudicio fuissent exhibita: vbi & hæc, & alia, quæ posset obijcere pars ad- uersa, siue omissa fuerint, vel etiam allegata, audiri vltius nō deberent, nè li- tes fierent immortales: quæ prætextu instrumenti post reperti non debent vl- latenus instaurari. Quærela quoque falsi, quam volebat proponere pars aduer- sa, viginti annorum spātium nō excedit: & cum à tempore latæ sententiæ qua- draginta anni, & amplius, à tempore verò litis motę, triennium sit elapsum, quæ- rela falsi non poterat vltius intentari. Cum itaq; hæc, quæ præmisimus, & si- milia multa præfati auditores nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulissent, nos communicato fratrum nostrorum consilio, quamuis fortè di- cto instrumento donationis non sit plurimum innitendum, nec cōfirmatio- nibus, vel priuilegijs, quæ de ipso causam, & originē acceperunt: attendentes, quod quantū ad litigantes ipsos ius ex sententia factū fuit, postquā in rem tran- siit iudicatam, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset: cum contra ius cōstitu- tionis expresse lata non fuerit, veritate gestorū sermonibus prævalente, quæ præ- sumuntur ritè per omnia celebrata: statuimus, & per sententiā diffinimus, vt Archipresbyter Sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatē, & obedientiā præstet abbati Sancti Zenonis. Et quia de alijs Capitulis tunc controuersia non fiebat, cū pars aduersa in priori iudicio se super his abbati subditā non negaret, decernimus, vt ecclesia Sancti Proculi monasterio Sancti Zenonis pleno sit iu- re subiecta. Et vt Archipresbyter, & clerici memorati super his, scilicet institu- tione, destitutione, & cæteris articulis memoratis, quæ pro monasterio in iudi- cium deducta fuerunt, abbatī Sancti Zenonis tanquam subditi prælato respon- deant: Chrisma quoq; à monasterio Sancti Zenonis recipiant: & sic eo medi- ante ab ecclesia Veronen. Verum dicti Archipresbyter, & clerici locādī, dislo-

candi, emendi, vendendi etiam res modicas ipsius ecclesie, non autem maximas, per quas immobilia, & ornamenta, & vasa sacra intelligi volumus: canuarios etiam, & alios officiales eccl. instituendi, & officiandi prefasas cappellas suas, & instituendi clericos, & inclusas in eisdem cappellis, sine abbatis licentia, liberam habeant facultatem: dum modo super premissos officiales eidem abbati correctio tanquam super ipsis clericis ecclesie Sancti Proculi referuetur. Eligendi etiam sibi fratres, & preficiendi sibi Archipresbyterum: qui a iam dicto abbate inuestituram accipiat, & eidem obedientiam repromittat: presentandi quoque ordinandos abbati, & eo mediante Veronen. Episcopo, ac celebrandi baptismi, plenam potestatem eos habere censemus. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum XIII. Calend. Iulij.

RADVLFO ABBATI ECCLESIAE SANCTAE OSTIAE DE CHVC. EIVSQUE

fratribus tam presentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. De ordinis priuilegiis, confirmatione, & norma viuendi.

IAE postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri: ut & deuotionis synceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitater assumat. Ea propter dilecti in Domino filij, &c. vsque ad verbum Annuimus. Et prefatam ecclesiam Sanctae Ostiae, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & presentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam, in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Praeterea quascunque possessiones, &c. in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo prefata eccl. sita est, cum omnibus pertinentiis suis: totum manerium de Chuc cum omnibus pertinentiis suis: Ecclesias de Sudministra, & de Meilande cum duabus hidis terrae, & Marfisco, & decimis, & omnibus pertinentiis suis: ecclesiam de Clacheton: ecclesiam de Hoilanda: ecclesiam de Michelestouue: ecclesiam de Huggelleia: ecclesiam de Petham: ecclesiam de Denham: ecclesiam de Sopiland. ecclesias de Blieburc: ecclesias de Stouuemarchet: ecclesiam de Neuthonia, & ecclesiam de Hilleiauerri, cum omnibus libertatibus, & pertinentiis suis, sicut in authenticis donatorum & Episcoporum noscitur contineri. Transactionem insuper, quae inter ecclesiam vestram, & ecclesiam Sancti Pauli Londonien. super ecclesijs de Sudministra & de Meilande, & de Alestorn, & earum pertinentiis amicabilem interuenit, sicut sine prauitate facta est, & ab utraque parte recepta, & hactenus obseruata, & in instrumentis exinde confectis continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Sane noualium vestrorum, quae propriis manibus, &c. liceat quoque nobis, clericos, & laicos, &c. prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum, &c. nisi arctioris religionis obtentu, &c. discedentem verò, &c. cum autem generale interdictum terrae fuerit, &c. Chrisma verò, &c. per dioecesanum Episcopum gratis, & sine prauitate aliqua vobis volumus exhiberi. Prohibemus insuper, ut infra fines Parochiae vestrae, nullus sine assensu dioecesani Episcopi, & vestro cappellam, &c. saluis tamen priuilegijs Romanorum Pontificum. Ad haec nouas, & indebitas exactiones, ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsque omnibus ecclesiasticis, saecularibusue personis omnino fieri prohibemus. Libertates praeterea, & immunitates, &c. sepulturam praeterea, &c. salua tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus, &c. obeunte verò, &c. Paci quoque ac tranquillitati vestrae, &c. decernimus ergo, &c. Si qua igitur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, per manum Rainaldi, Domini

PP. Notarij, Cancellarij viceagentis, Idibus Iunij, Indictione pri

ma Incarnationis Dominicæ. Anno M.C. XCVIII.

Pontificatus verò Domini Innocentij

PP. III. Anno primo.

VM à nobis petitur, &c. vsque Effectum: Sanè sicut nobis intimare curasti, cum in ecclesia tua vis aliquem canonicum, seu portionarium ordinare, licet multorum habeas in ipsa ordinatione cōsensum, pauci tamen, quandoq; non tam de ratione, quàm propria voluntate ipsam ordinationem impediunt, & te in ipsa procedere nō permittunt. Nolentes igitur, vt institutiones ecclesiasticæ tali occasione temerè valeant impediri, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt nisi à paucioribus & inferioribus, aliquid rationabile obiectum fuerit, & ostēsum, ordinandi canonicos, seu portionarios, appellatione remota, liberam habeas facultatem, semperq; præualeat, & suum consequatur effectum, quod cum maioris, & sanioris parte Capituli per te fuerit institutum: quòd si aliqui fortè se duxerint absentandos, dum volueris in huiusmodi ordinatione procedere, & accedere vocati noluerint, eorum appellatione, seu contradictione nequaquam obstante, nostra fretus auctoritate procedas. Nulli ergo, &c. Datum, &c. IIII. Idus Iunij.

N. ABBATI MONASTERII SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. EIVSQVE
*fratribus, tam presentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De eorum
priuilegijs, & quòd recipiantur sub protectionem Apostolicam.*

FFECTVM iusta postulantibus indulgerè, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis: præsertim quando petentium voluntates, & pietas adiuvat, & veritas non relinquit. Ea propter dilecti in Domino filij, iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum, felicitis memoriæ Eugenij, Adriani, Clementis, & Cælestini, Romanorum Pontificum, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communiemus. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quasunque possessiones, quæcunque bona, &cæt. vsque ad permaneant: in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinent. suis. In Episcopatu Antisiodoren. ecclesiam Sancti Lupi, ecclesiam digiæ, ecclesiam de escant, ecclesiam de patriniaco, ecclesiam de blaagniac, ecclesiam de banna, ecclesiam de venneto, ecclesiam de pratili, ecclesiam de irenziaco, ecclesiam de ariaco, ecclesiam de saliniaco, ecclesiam de roureto, ecclesiam de Castro Sancti Ferreoli, ecclesiam, quæ dicitur sanctos. Monasterium Melreden. cum adiacentibus ecclesijs, videlicet ecclesia Sancti Petri de ipso burgo, ecclesia Sanctæ Columbæ, ecclesia Sancti Boniti, ecclesia Sancti Amandi, & ecclesia annaio. monasterium Sancti Saluatoris, cum adiacente ecclesia Sancti Ioannis Baptiste, monasterium de fassiac, cum adiacentibus ecclesijs Sancti Christophori, & Sancti Machuti, quindecim solidos in ecclesia de Asnerijs, monasterium de bello monte, monasterium Sancti Verani, cappellam de verone, cappellam de fuerus. In parrochia Senonen. ecclesiam de agriaco, ecclesiam de fains, ecclesiam de Sancta Cruce, quicquid habetis in ecclesia de corberijs, ecclesiam de sancaasio, ecclesiam de hulmedo, ecclesiam de altaripa, ecclesiam de monte Sancti Sulpitij, ecclesiam de booliac, monasterium Sancti Florentini, cum cappella Vicecomitis, & alijs pertinentijs suis, monasterium airaldi cum pertinent. suis, & ecclesiam de eureio. In Episcopatu Trecen. ecclesiam de briniaco, cum cappella de valle charzi. In Episcopatu Lingonensi, Monasterium Sancti Leodegarii, cum adiacentibus ecclesijs, videlicet ecclesia Sanctæ Mariæ

Mariæ in eodem Burgo, ecclesia de mosteriolo, cum capella de æstual, & de cîrins, ecclesia de magniaco, ecclesia de massiliaco, & ecclesia de besueta, monasteriû Sancti Valentini, cum ecclesijs de niceto, de lauia, de ponziaco, ecclesiã de linorellis, ecclesiã de carissiaco, ecclesiam de mollaio ecclesiam de annaio. In Parrochia bisuntinen. monasterium de palmis cum ecclesia eiusdē Castri, ecclesiam de rumbeio. In episcopatu Eduen. Ecclesiam de luciaco, ius, quòd habetis in ecclesia Vultiniaco, ecclesiam de disengiaco: in ecclesia de maniaco, nouem Sol. & obulum. In episcopatu Niuernien. monasterium Sancti Petri de disesia, cum cappellas Sanctæ Mariæ Magdalenæ, & Sancti Martini: in eodē Castro ecclesiam Sancti Mauritiij, ecclesiã Sancti Leodegarij: quicquid habetis in ecclesia de toriaco, monasterium de massilijs, cum ecclesijs de viridi prato de monterrant, de rais, de vendenessa, & de Sancto Iacobo, monasterium de Castellion. cum cappellis eiusdē Castri, videlicet Sanctæ Mariæ, Sanctæ Cecilie, & Sanctæ Mariæ Magdalenæ: ecclesiam de aluia cum capella Sanctæ Mariæ, eiusdē. villæ: ecclesiam de fraxineto, ecclesiam de carniaco, ecclesiam Sanctæ Mariæ de capella, de caris. In episcopatu Nanneten. monasteriû Sancti Germani de aucto, quicquid nobilis vir Railnaldus de castellione, & Elisabet vxor sua vobis in eleemosynam contulere, sicut in scripto eorum authentico continetur. Libertates, & immunitates, quas habetis in Burgo Sancti Petri de didesia à Nobili viro Raynaldo, vobis concessas, sicut in eiusdē authentico cōtinerur. Castrû Sancti Germanicû Burgo, villam de digia, grangiã de recognito: villã de escanz, villam de orgiaco, medietatē nemoris de brueria, tam in iustitia, quàm in redditibus quoquomodo perueniant: villam de Patriniaco: grangiã de villamer, grangiã de Neiron. cū appenditijs suis quicquid habetis apud Soerias: grangiã de carmeyo, villam de vanneto, villã de balniaco, medietatē villæ nouæ, villã de Cheriaco, quicquid habetis in villa de roureto, in villa de altaripa, in villa de hulmeto, in villa de monte Sancti Sulpitij, in villa de booliaco: grangiã de grosso bosco, grangiam de villari vinofo, cum appenditijs suis, grāgiam de betriaco, cū appenditijs suis, villam de irentiaco, cū appenditijs suis, villam de aucep. cum appenditijs suis, villam de curte arnulfii cum appenditijs suis, villam de maros, grangiam de morlai, cum appenditijs suis: quicquid habetis in Castro de Silniaco, in Castro de Sancto Saluatore, in Castro de lainiaco, in Castro de merliniaco, in Castro Sancti Florentini, in Castro sancti Verani: quicquid habetis in villis de gurgi, de vallibus, de campis, de escolinis, de creuens, de Vultiniaco, de cusside pratigi, de nentri, de chabileia, de pontiaco, de baina, de linorolijs, de Oona, de sorgiaco, de iussiaco, de Syluarani, de chauantuis, de valant de luciaco, de disengiaco, de massengiaco Burgundiæ monasterijs, cū appenditijs suis: grangiã S. Boniti, quicquid habetis apud Agriacû apud villam de fain, & apud villam de amaio: quicquid habetis apud sacrum amandû, apud Sanctasium, apud villare super tholum, apud pontē nascentem, villas de S. Leodegario, de marendulio, de cussiri de beleneua, de maniaco, de mosteriolo, de æstual, & de cerins: grangias de maini, & de marceni. grangiam de brentiniaco cū appenditijs suis: quicquid habetis in seruis, & ancillis, decimis, censibus, molendinis, furnis, terris, vineis, pratis, nemoribus, & aquis cū alijs possessionib. vestris. In Parrochialibus autem Eccle. quas habetis, liceat vobis præbyteros eligere, & diœc. Episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, Episcopus curā animarū cōmittat, vt ei de spiritualibus, vobis autē de temporalibus debeant respondere. Vobis autē auctoritate præsentium indulgemus, vt excommunicandi, siue interdicendi, vel suspendendi vos, vel ecclesias vestras, earūq; capellanos, aut clericos, & homines vestros absque manifesta, & rationabili causa, & seruato iuris ordine, nisi tale commissum fuerit, quod iudicarium ordinē non requirat, nullam diœcesanus Episcopus habeat facultatem. Quod si cōtra indulgentiam nostrā fuerit attentatum, sententiam ipsam auct. ap. decernimus non tenere. Si quando verò homines monasterij vestri vinculo teneantur excommunicationis astricti, pro eorū absolutione diœcesan. Episcopus, vel quilibet alius potestati nō habeat pecuniā extorquēdi. Et si in eos, quia propter hoc pecuniā non exoluunt, ecclesiastica

stica fuerit sententia promulgata, eā decernimus Auct. apost. non tenere. Christ. ma vero, oleū sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarū, benedictionē abbatis, ordinationes monachorum, & clericorum vestrorū, qui ad sacros ord. fuerint promouēdi, à diœcesano suscipiens Episcopo, siquidē catholicus fuerit, & gratiā, & communionē apost. Sedis habuerit, & vobis ea gratis, & sine prauitate voluerit exhibere: alioquin liceat vobis quemcunq; malueritis, &c. vsque ad verbum Impendat. Auct. quoque præsentiū vobis duximus indulgendum, vt si diœcesan. Episcopus, vel Archidiac. ad ecclesias vestras in maiori numero equitaturarum, & hominum, quā in Lateran. concilio fuit statutū, accesserit, procurationes eis in vestris ecclesijs non teneamini exhibere: sepulturam præterea loci illius liberam esse decernimus, &c. vsq; ad Obsistat. Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus, &c. Libertates quoq;, dignitates, & immunitates, necnon antiquas, & rationabiles consuetudines monasterio vestro cōcessas, & hactenus obseruatas, ratas habemus, easq; futuris temporibus illibatas manere sancimus. Decernimus ergo, &c. siqua igitur, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, per manum Rainaldi domini Papæ notarij vicem agentis Cancellarij Indictione prima, incarnationis dominicæ anno M. C. XCVIII. Pont. vero domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

N. PAMPILONEN. EPISCOPO. QVOD TEMPORE GENERALIS interdicti ipsi liceat clausis ianuis, nec pulsatis campanis, celebrare.

RATRIBVS, & Coepiscopis nostris specialem volumus gratiā exhibere, & in suis cospetitionibus quantum honestè possumus exaudire. Ea propter ven. in Christo frat. tuis precibus anuentes, Auctoritate tibi præsentiū indulgemus, vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat tibi vbicunq; fueris clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, nō pulsatis campanis, suppressa voce, vel celebrare diuina officia, vel celebrantem cappellānum audire, dum tamen neuter vestrum excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus, aut id tibi fuerit expressè prohibitum. Nulli ergo &c. Dat. idib. Iulij.

N. REGIN. EPISCOPO. DE CAUSA DECANI SANCTI Quintini contra suum capitulum.

NOVERIT Fraternitas tua, quòd causam, quæ vertitur inter dilectos filios canonicos ecclesiæ Sancti Quintini Viromanden. & N. decanum eiusdem ecclesiæ, venerabil. fratribus nostris. N. Remen. Archiepiscopo, Sanctæ Sabinæ cardinali, & N. Episcopo Atrebaten. duximus committendas: ita tamen quòd ipse pro parte sua tertium iudicem eligendi liberam habeat optionem. Quoniam igitur (sicut nobis relatum est) idem decanus in partibus Lombardiæ moratur, Fraternitati tuæ per apost. scripta mādāmus, quatenus eidē decano Auct. nostra iniungas, vt ad prædictos iudices accedere non postponat, responsurus super quæstione premissa, & iudicium recepturus, eisdem iudicibus per latores præsentiū significare nō differas, qualiter à te iuxta mandatum nostrum fuerit ipsi dec. iniunctum, vt ad eorum præsentiā, vt prælibatum est, accedere non differat. Datum Romæ apud S. Pet. X. cal. Iulij.

N. ARCHIEPISCOPO REMEN. S. SABINAE CAR,
& N. Episcopo Atrebaten. De eodem argumento.

EX parte dilect. fil. canonicorum eccl. S. Quintini Viromāden. fuit in audientia nostra querela proposita, quod N. decanus eiusdē Ecclesiæ, cum potius teneatur discordantes ad concordiam reuocare, inter eos concitare seminarium dissensionis; ipsos etiam contra ecclesiasticā honestatem super enormibus criminibus publicè infamare, & aduersus eos prouocare laicos minimè dubitauit: in remissionem peccatorum

peccatorum eis iniungens, vt in ipsos canonicos irruerent, & funes campanarū, quas pro Capitulo congregando pulsabant, de manibus eorum auferrent: eisdem promittens, quod si quid detrimenti super hoc eis accideret, ipse perpetrare rei vellent auctor haberi. Præterea cum se seruaturum iura, & consuetudines ecclesiæ Sancti Quintini, & canonicis quandā pensionē, necnō, & procurationē in octauis Paschæ, annuatim iurauerit impensurū, contra suū veniens iuramentum statū cappellarū, & capellanorū, & ruariorū, Capitulo contradicēte, in eorū, & ecclesiæ suæ graue præiudiciū nixus est imutare: & prædictas pensionē, & procurationē, similiter iuramenti religione neglecta, ipsis canonicis renuit exhibere. Cumq; super his eū ad Sedem apostolicā appellauerint, ipse terminum appellationis abbrevians, eis ad proseguendā appellationem, festum sanctorū Philippi, & Iacobi proximo præteritum assignauit: sed nec ipse, nec aliquis coram nobis pro eo comparuit responsalis. Quia vero propter temporis intemperiem non decuit nos magistrum Vu. & T. canonicos ecclesiæ supradictæ, ad nostram præsentiam accedentes diutius detinere, volentes vtriusq; (sicut iustum est) prouidere, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus a scita vobiscū ecclesiastica persona, & suspicionē carente, de Remen. prouincia, quam dictus Decanus pro parte sua duxerit in iudicem eligendam: pariter cum ea super his, quæ hinc inde proposita fuerint, inquiratis diligentius veritatem: & quod iustum fuerit, appellatione postposita, statuatis, & faciatis quod decreueritis per censuram ecclesiasticam à partibus firmiter obseruari. Si verò prædictus Decanus eligere iudicem, & iuri parere noluerit, vos nihilominus, quātum de iure poteritis, in negotio procedatis. Nullis obstan. harū mentione non habita, &c. Quod si vos ambo simul cum tertio his exequēdis &c. Tu frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum vt suprà.

SIFFREDO AVGVSTEN. PRÆPOSITO. QVOD
varijs de causis electionem suam confirmet.

Ex ore sedentis in throno, procedebat gladius bis acutus: hic est gladius Salomonis, qui secat vtrinque, reddens vnicuique quod suum est. Nos ergo, qui (licet immeriti) locum veri Salomonis, diuina dignatione tenemus, gladium istum tunc prudenter exerimus, cum quæstiones in auditorio nostro legitimè vētilatas, mediante iustitia diffinimus. Ad hoc enim emergentium quæstionum perplexitas, & difficiles nodi causarum ad Sedem Apostolicam referūtur, vt cum earum merita fuerint assertionē partium patefacta, prodeat ab ap. Sede sententia, deducens in certudinem dubia, & obscura producens in lucem: vt litigantium dissensionē sopita, suum iustitia tueatur, & sequatur auctorem. Inde siquidem fuit, quod accedentibus ad præsentiam nostram te, ac dilecto filio nostro B. Augusten. canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositura Augusten. ecclesiæ vertebatur, nos venerabilem fratrem nostrum Octa. Hostien. Episcopum, & dilectum filium Grat. Sanctorum Cosmæ, & Damiani Diaconum Card. vobis concessimus auditores: in quorum præsentia fuit ex prædict. B. parte propositum, quod cum dilectus filius E. de Augusten. Præposito fuisset in episcopū Brixien. electus, rogauit Capitulum Augusten. ne aliquem sibi prius eligerent in Præpositum, quàm eius esset electio confirmata. Cumq; ipsi eius precibus annuissent, & idem electus, electionis confirmatione per suum Metropolitanum obtenta veniens Tybur, fuisset de regalibus inuestitus, B. miles pater ipsius B. ad apost. Sedem accedens, à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro, ad dilectos filios Decanum, & Capitulum August. literas obtinuit destinari, vt dictum B. filium eius infra spacium mensis vnus, sublato appellationis obstaculo, eligerent, & assumerent in Præpositum Augusten. in signum inuestituræ annulo ei aureo destinato: venerabilibus fratribus nostris N. Frisingen. & N. Eisteten. Episcopis, & dilecto filio N. maiori Spiren. Præposito mandati apostolici executoribus constitutis. Decanus autem, & Capitulum memorati, cum audis-

audissent, quod dictus electus fuisset in Episcopum confirmatus, licet dictas literas suscepissent, in contemptum tamen earum assignato prius termino, infra quem ipsi deberent, super mandato ap. respondere H. tunc Augusten. decanum in præpositum elegere. Sed ne eius confirmaretur electio, idem B. ad ap. Sedis audientiā appellavit: & licet super hoc postmodū à Sede ap. prædicto H. literæ varix, ac multiplices emanauerint, in quibus ei videbatur imponi silentiū, id tamen tenere non debuit: quoniam absens, & irrequisitus non potuit condemnari: & ipse nihilominus postmodū dicto H. super præpositura ipsa, quod per testes probavit, quantum potuit, contradixit: literas etiam ap. impetrauit, per quas nullis literis obstantibus, in possessionem præposituræ prædabatur induci. Unde cum eo viam vniuersæ carnis ingressō, decanus, & Cap. Augusten. vellent in præpositi electionem procedere, ne id fieret, ad Sedem apost. appellavit: sed ipsi appellationi minimè deferentes, exclusis quibusdam canonicis, quibusdā etiam non vocatis, te sibi in præpositum elegerunt: quare tuam electionē, non ab omnibus canonicis concorditer factam, sed post appellationem ad nos interpositam attentatam cassari petebat, & se in præpositum confirmari, cum à dicto prædecessore nostro de præpositura, quod per annulum sibi transmissum ab ipso probare volebat, fuisset primitus inuestitus. Ad hæc, ex parte tua, fili præposito, taliter est responsum, quod id, quod de B. factum fuerat ante quàm prædecessor noster præfati E. electionem ratam haberet, fuisset obtentum: quod etiam fuit testibus comprobatum, sed etsi dicto electo in Episcopum confirmato prædictæ literæ à Sede apo. emanassent, nullum tamen ius per hoc ei fuerat acquisitum, cum nec de præpositura inuestitus fuisset, nec iudices pro eo fuissent mandatum ap. executi. Hoc autem ex ipsarum literarū tenore probasti: in quibus cōtinebatur expressè, quod decanus, & Capitulum Augusten. ipsum eligerent, & assumerent in præpositum, infra mensem, & quod pro recipienda inuestitura annulus ei mittebatur. Nam si fuisset per Sedem apostolicam inuestitus, locum postmodum electio Capituli, & inuestitura executorum nullatenus habuissent. Adiecasti etiam, quod cum dictus H. ad Sedem postmodum apostolicam accessisset, & dicto prædecessori nostro electionis suæ modum, & causam contradictionis eiusdem B. exposuisset ad plenum, dictus prædecessor noster, non obstante inuestitura ipsi B. facta, electionem confirmavit ipsius, asserens se per falsam suggestionem fuisse in eo, quod pro ipso B. scripserat, circumuētum: cum quod esset infra sacros ordines constitutus, ei nō fuisset expressum, immo potius, quod idoneus esset, hi qui pro eo petebant, ipsi suggerere, curauissent. Et licet pro ipso B. dictis Frisingen. & Eisteten. Episcopis, & maiori Spiren. præposito literæ fuerint præsentatæ, in quibus eis in virtute obediētix mandabatur, vt ipsum in possessionē præposituræ inducerent corporalem: nullis literis obstantibus ante, vel post à Sede apostolica impetratis: dictus tamen prædecessor noster, eas nullatenus de cōscientia sua emanasse rescripit, & ipsas delernēs vacuas & inanes, siquid auctoritate ipsarum factum fuerat irritauit: mandans eisdem iudicibus, vt eum, qui easdem literas impetrarat, sub fidei custodia detinerent, donec ab eo reciperent in mandatis, qualiter super hoc procedere debuissent. Fuit præterea prædictis obiectum, quod etsi prædictū B. constaret, quod omnino falsum erat, fuisse per Sedem apostolicam inuestitum, & inuestiturā eius minime reuocatam: quia tamen dicto H. reuerētiam præposito debitam, quod probasti, per testes exhibuit, & stipendium (sicut ceteri canonici) percepit ab eo renunciauerat iuri suo, nec super hoc erat de cætero audiendus. Cæterum dicto H. naturæ debitum exolvente, cum decanus, & Capitulum de consilio venerabilis fratris nostri, Episcopi Augusten. primo sex hebdomadarū, ac secūdo aliarum sex, & deinde trium dierum spacium electioni de præposito celebrādæ, vt absentes canonici ad electionem concurrerent, statuissent, & eis postmodū conuenientibus fuisset de electione tractatū: idem B. non antea cōtradixit, quàm ab electione tam se, quàm alios in minoribus ordinibus constitutos, cognouit excludi. Sanè cum Decanus perscrutaturus omnium voluntates, dilecti filij Vualterij, Augusten. canonici super electione ipsa requisisset assensum,

ipse quod eis presentibus, qui erant infra sacros ordines constituti, suam non exprimeret intentionem, respondit: cum ipsi secundum statuta canonica nec eligi possent, nec iuxta ecclesie consuetudinem, in electione vocem aliquam obtinere: vnde cum capitulum communiter statuisset, eos ad electionem nullatenus admittendos, dictus B. eidem decano Vlrico archidiacono, & Ermano canonico conuitia inferens, ad Sedem apostolicam appellauit, ipsis, ut ad nos accederet, per appellationem indicens. Et licet ipse cum quibusdam canonicis suis de capitulo recessisset, decem tamen alij numero plures, & dignitate maiores cum decem, & nouem tantum, qui ius in electione habebant, ad hoc conuenissent, attendentes quod eius non intererat appellare, cui nihil iuris fuerat in prepositura, te vnde cum salua Sedis apostolicae gratia, ne videlicet in contemptum apostolicum aliquid committere viderentur, in prepositum elegerunt. Cum igitur ex predictis constaret, eum nec inuestitum fuisse per Sedem apostolicam, nec a capitulo, vel iudicibus delegatis electum fuisse in prepositum, vel assumptum: & si id etiam constitisset, sufficienter esset ex parte tua probatum, inuestituram illam, si qua fuerat, fuisse per dictum predecessorem nostrum postmodum reuocatam: & si haec etiam probata non essent sufficienter, esset per testes ostensum, eum dicto H. reuerentiam impendisse, nec esset contrarium, quod fuerat ex aduerso probatum, eum predicto H. semper contradixisse, cum verbis contradicere potuisset, & operibus consentire: praesertim cum (etsi testes generaliter dixerint, quod dictus B. semper contradixit) generalitas tamen illa debeat ad competentes horas restringi, ne conuincantur falsum dixisse, si generalius intelligatur, quod dixerant, & ex his omnibus sequeretur, quod sua non intererat, propter hoc ad Sedem apostolicam appellare: concluderebas, quod nihil eorum, quae facta fuerant, obesset, quominus tua deberet electio confirmari. Cum ergo dicti Card. haec, & alia quaecunque fuerant hinc inde proposita, nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, attestationibus, allegationibus, & rationibus vtriusque partis plenius auditis, & cognitis, quia legitime constitit, quod praefatus B. de prepositura ipsa non fuit aliquatenus inuestitus: & si mandatum fuerit, ut de ea inuestiretur, de qua etiam si inuestitus fuisset, inuestitura eius per predecessorem nostrum semel, & secundo certa fuit ratione cassata, quae si nec etiam cassata fuisset, per hoc, quod saepe dicto H. reuerentiam exhibuit, quae debetur preposito, iuri suo renunciasse videtur. Nos attendentes, sibi non potuisse de iure competere, ut per appellationem ob id interpositam, communem ordinationem ecclesiae impediret, intelligentes etiam te a maiori parte tam dignitate, quam numero eorum, quos ius eligendi constabat habere, electum fuisse canonice in prepositum, de communi fratrum consilio electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus, praefato B. super ipsa prepositura silentium imponentes. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum, &c. ut supra.

N. BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO. VT CONTRA ABBATEM

Stirpensem diffamatum inquirat.

CONQUERENTE dilecto filio Vullielmo canonico Stirpen. nostro est apostolatus referatum, quod N. abbas Stirpen. (quod dolentes referimus) canonicam professionis oblitus, & obseruantiae regularis in se male viuendo, ad alios perditionis exempla transmittit, cuius in tantum excreuit iniquitas, ut in ecclesia sibi commissa vigor sit religionis extinctus, & victus cotidianus non possit fratribus exhiberi. Ut enim multa, & graua, quae contra ipsum de dissolutione proprii corporis, dilapidatione bonorum ecclesiae, crudelitate nimia nobis proposita sunt, taceamus, illud videtur in eo reprehensione dignissimum, quod cum forma fieri debeat subditorum, & ea facere, quae alijs praedicat facienda, illius sequens vestigia, qui coepit facere, & docere, neque in dormitorio iacet cum alijs, neque in refectorio conuiuatur, torriamenta in partibus illis sine ipso non fiunt, studiosius saeculari insistit militiae, quam coelesti, cum scriptum sit: nemo militans deo, implicat se negocijs

gocijs sæcularibus, & discreti debeant esse milites Christi à militibus sæculi, per quos ad effusionem sanguinis peruenitur, & cum vix sine ipso illæ detestabiles nundinæ celebrentur, milites, quorum se ducem constituit, & magistrum secū trahit ad prandia, & de rebus ecclesiæ causa inanis gloriæ eos facit splendide procurari. Idem etiam abbas nouem, vel plures ecclesias, quæ per rectores proprios cōsueuerāt gubernari, suis vñibus, immo abusibus applicauit, & eas ad extremā inanitionē deducens, neq; ministros ibi constituit, nec prælatos: ita vt ecclesiæ luminaribus & diuinis officijs remanserint destitutæ, & eleemosynis pauperes defraudentur: & si vellemus singula prosequi, quæ aduersus eum sunt nostris auribus intimata, & lectio tædium pareret, & pagina cresceret in immensum. Nolentes inquam facile quicquam credere, nec re incognita, procedere ad vindictam, cum nobis non cōstitit de præmissis, causam ipsam fraternitati tuæ, de cuius synceritate indubitata fiduciam obtinemus, duximus cōmittendam, diffinitiuam nobis sententiā reservata, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus, vel accedas ad locum, si videris expedire, vel vocatis ad præsentiam tuam, quos videris euocandos, habito Dei timore præ oculis, sine personarū acceptione in causæ cognitione procedas: & per claustrales, & alios, quos auctoritate nostra remota appellatione compelli volumus, vt perhibeant testimoniū veritati. De præmissis articulis, & alijs, quæ partes duxerint proponenda, plenissimè studeas inquirere veritatē: & quicquid reprehensione inueneris dignū in capite, vel in mēbris, in scriptū fideliter redigens, ad nos cures sub sigilli tui munimine destinare, in festo Beati Andreæ terminum assignans partibus, quo se nostro cōspectui repræsentent, sententiam recepturæ. Illud autē attentè prouideas, quòd prædictus V. & hi qui aduersus abbatem aliquid duxerint proponendum nullius possit potentia impediri, sed eā securitatem te faciente obtineant, quā ordo iudiciarius litigantibus exigit impendendā. Si quid autem in præiudicium ipsius Vuillielmi, & sociorū eius ex quo iter arripuit ad Sedem apostolicā veniendi, inueneris attentatū, viribus carere decernas, in expensis legitimis eis faciens prouideri. Nullis literis, &c. harum tenore, &c. Datum vt supra.

G. AQVINATI EPISCOPO. VT A DECESSORE
suo alienata & vendita rescindantur.

ONGR VAM officij nostri actionem exequimur, si pro ecclesiarum statu in pigro studio satagimus, vigilem curam, & sollicitudinem adhibentes: ne in earum præiudicio aliquid statuatur, & si qua deprehenduntur temerè attentata, falce moderaminis rescamus. Intelleximus sanè, quòd bonæ memoriæ R. prædecessor tuus, partē decimarum ad mensam Episcopi pertinentem, in beneficium clericis quibusdam concessit: quædam etiam, cum ageret in extremis, tam in possessionibus, quam in quibusdam prouentibus, alijs personis, tam clericis, quàm laicis, non seruata Pōtificali maturitate, donauit. Volentes itaq; indemnitati tuæ, & ecclesiæ tibi commissæ pastoralis diligentia prouidere, prædicta omnia, sicut illicitè alienata esse constiterit appellatione remota, legitimè reuocandi facultatem tibi auctoritate apostolica indulgemus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. VIII. Calend. Iulij.

B. VVATIEN. EPISCOPO. CONSTITVTIO QVAEDAM,
de Synodo seruanda, confirmatur.

V M à nobis petitur, &cæt. vsque ad verbum Effectum. Ex parte siquidem tua nostris fuit auribus intimatum, quòd cum presbyteri tuæ dioc. nunquam ad Synodum conuenirent, tu sicut vir discretus, & prouidus diligenter attendens, quòd quia nunquam exhortationem sui Episcopi audiebant, nec percipiebant correctionem suorum excessuum, in eis, & eorum subditis apparebat morum nimia corruptela, & nimis existerant imperiti, & ru-

des in regenda animarum cura, habito concilio venerabilis fratris nostri Iob. Metropolitanus tui, & Capituli ecclesiæ tuæ, ut omnes presbyteri, & prælati tuæ diocesis, annuatim in Natiuitate Beatæ Virginis venirent ad tuam Synodum, deliberatione prouida statuisti, quibusdam decimis, quæ ad sumptus Episcopales specialiter pertinere dicuntur, ut eis materiam cuiuslibet difficultatis auferres, vniuersorum procurationi perpetuò deputatis. Nos igitur, venerabilis in Christo frater, tuis iustis postulationibus g. con. assensu, prædictam constitutionem, sicut de consilio Metropolitanus tui, & assensu canonicorū ecclesiæ tuæ prouide facta est, auctoritate apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. XII. Calend. Iulij, &c.

NICOLAO MILITEN. EPISCOPO. VT
à decessoribus alienata reuocentur.

ICVT ex officio, quod nobis est, diuina clemētia propitiante, cōmissum tenemur, his, quæ ritè, ac secundum formam canonicā peracta esse noscuntur, robur auctoritatis apostolicæ impertiri: sic ad ea in irritum reducenda, quæ minus licitè nouerimus attentata, studium nos conuenit, & operam impendere diligentem. Nos igitur indemnitati tuæ ecclesiæ prouidere volentes, ut vniuersa tam mobilia, quàm immobilia, quæ à prædecessoribus tuis, vel à canonicis ecclesiæ tuæ seu à quibuscunque personis in præiudicium tuum, ac ecclesiæ tuæ illicitæ collata, subtrahita, seu alienata fuerūt, liceat sibi, sine alicuius appellationis impedimento, ad ius tuum, & ecclesiæ tui commissæ legitimè reuocare: fraternitati tuæ liberam auctoritate præsentium tribuimus facultatem. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. VII. Calend. Iulij.

N. TRANEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. BRVNDYSIN. ARCHIDIAcono. Qua committitur ijs causa, Philippi Notarij sui, contra Thomam VI. super cantoria Hydruntina.

VM litigaturus super cantoria ecclesiæ Hydruntin. Thomas clericus ad nostram præsentiam accessisset, quia dil. filius, magister Philippus Notarius noster, super ea ipsi se aduersarium opponebat: dicens cantoriam ipsam sibi fuisse canonicè assignatam, nos ei dilectum filium G. Sanctorum Cosmæ, & Damiani diaconum Cardinalem concessimus auditore: corā quo ex parte prædicti T. taliter dicitur fuisse propositum, quod cum ipse cantoriam ipsam canonicè fuisset adeptus, & ferè per viginti annorū spatium pacifice tenuisset, & Romā veniens, ab Albertino quondam mercatore mutuo recepit pecuniā, ei apud Hydruntū cum accessionibus exoluendā. Cumq; dictus Al. propter ipsam recipiendā Hydruntū iuisset, ibidem infirmitate grauatus de pecunia ipsa disposuit: quā cum post eius obitū idem T. erogare intenderet, secundum abitrium testatoris, Ioannes, qui G. relictam ipsius Alb. duxerat in vxorē, ad venerabilem fratrem nostrum Hydruntinū Archiepiscopum à Sede apostolica literas impetrauit: in quibus habebatur, ut quia dictus T. ad terminum cōstitutum pecuniam nō soluerat memoratam, & propter hoc reuserat præstiti iuramenti, ipsum cogeret ad eandē pecuniam exoluendam, & properiurio ipsum ad Ro. ecclesiam destinaret. Cum autē ipse sæpe dictam pecuniam conquerenti iuxta mandatū apost. persoluisset, & dictus I. publicè fuisset, & sponte confessus, quod memoratus T. super solutione ipsius pecuniæ non præstitisset iuratoriā cautionē: sed ipse id ad terrorem in literis apostolicis fecisset apponi. Accedente propter hoc ipsius nuncio ad apost. Sedem, & dicto prædecess. nostro rei seriem exponente, ipse per literas dilecti filij nostri I. tt. S. Stephani in Coelio monte presbyteri Card. Archiepiscopo memorato mādauit, ut ab eodē T. super periurio, quod dictus fuerat incurrisse purgatione recepta ipsum nō permitteret super ea vltius molestari: licet autē dictus Archiepiscopus purgationē ipsius, qui eam spontaneus offerebat, primo recipere distulisset,

stulisset, ei tamen indixit, ut de periurio, adulterio, homicidio, & alijs criminibus se purgaret, indulta sibi super hoc consilij libertate, & nulla ei poena penitus irrogata. Cæterum cum idem T. reuersus ad ipsum humiliter rogauisset, ut eum indebite non grauaret, & ad Sedem apostolicam appellasset, ipse eum ab officio cantoriæ suspendit, & post appellationem iterum interpositam, ad ap. Sedem in eum excommunicationis sententiam ferre, & beneficijs suis non est veritus spoliare: cantoriam ipsam dicto notario nostro assignans: ut apud Sedem apostolicam eum patronatum sibi, & ei redderet inimicum: propter quod idem T. primo restitui postulabat, ac postmodum suam causam audiri. Verum ex aduersa parte memoratus notarius noster literas nobis ipsius Archiepiscopi præsentauit, ad bonæ memoriæ Cle. Papam. prædecessorem nostrum directas: in quibus erat expressum, quod cum archiepiscopus ipse apostolicas, & tam dicti Cardinalis, quam venerabilis fratris nostri Sipontini archiepiscopi, qui tunc apud Sedem apost. morabatur literas recepisset, ut dictum T. de periurio, quod commississe dicebatur, quoniam ad statutum terminū, prout iuramento firmauerat, pecuniam non soluerat memoratam, purgationem præstare compelleret: ipse accitis ad se Licien. Leucaden. & Augentinens. episcopis suffraganeis suis, sub apostolica ei auctoritate indixit, ut septima manu de periurio se purgaret: adiiciens, ut quia fama exierat, quod dictus Al. in domo sua fuerat interfectus, cuius certum erat indicium, quod nec à capellano, qui ad hoc in terra illa est specialiter deputatus, viaticum receperat, nec confessus fuerat alicui sacerdoti, nec pulsata fuerant in eius decessu campanæ, & eius erat sepultura incerta, super reatu homicidij tertia se cōpurgantiū manu ostēderet innocentem: præcipiens etiam quod de adulterio diffamatus fuerat, & a iustitiarijs propter hoc aliquando missus in carcerem: & quia cum quadam commatre sua coniugata incestum, & adulterium comississe publicè dicebatur, pro incestu septimæ, & pro adulterio tertiæ manus non tam delegata, quam ordinaria fungens auctoritate indixit, quam quia contumaciter præstare contempsit: ipse mandatum apostolicum exequens, & à iustitiæ tramite non recedens, eum ab officio, & dignitate suspendit, donec de præmissis omnibus se purgaret. Cum autem dictus T. sententiam suspensionis contemneret, & sicut prius dignitate, ac beneficio vteretur, & ducentos octoginta Malachinos, quos prædecessor ipsius Archiepiscopi, domui Hierosolymitani hospitalis, & militiæ templi legauerat, & quos ipse T. publice rapuerat de manibus testatoris, ab eo admonitus restituere non curaret, excommunicationis in ipsum sententiam promulgauit. Quia verò ipse, secundam sententiam, & priorem contemnens, choro se ingessit Ecclesiæ Hydruntinæ, & admonitionem ipsius Archiepiscopi, qui eum à tam temeraria præsumptione desistere commonebat, ac mandabat, ut exiret ecclesiam, quia erat excommunicationis vinculo innodatus, à sua præsumptione non destitit, immò quod Archiepiscopus mentiretur per medios dentes respondit, & quod tanquam ventum eius sententiā reputaret. Archiepiscopus ipse contumaciā tantā atrendēs, & considerās eū idioram esse, & ad cātoricū officiū minus aptū, ut pote, qui horas diurni officij per se, nec legere poterat, nec cātare, & solā capitis tonsuram habebat, ac quia confessus fuerat, quod conspirauerat contrā archiepiscopum, & manifestū erat eum contrā iuramentum, quod ipsi præstiterat, super fidelitate venissē, per sententiam dicta eum cantoria priuauit, & ipsam memorato nostro notario concessit: ac postmodum bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster eandē sententiam cōfirmavit. Cum igitur dictus Cardinalis, quæ coram eo proposita fuerant in nostra præsentia retulisset, nos causam ipsam vestro duximus examini committēdam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eum pro absoluto habentes, inquiratis super præmissis diligentius veritatem, & si vobis cōstiterit post appellationem legitimè interpositam, vel aliàs circa iustitiam, præfatam T. spoliātū fuisse appellatione remota, ipsum restitui faciatis, indicta sibi super præmissis criminibus purgatione canonica, in qua, si fortè defecerit, Cantoriæ sibi dignitas auferatur, & restituatur notario sæpè dicto pacificè possiden-

da. Testes, &c. cogatur. Nullis literis, &c. si quæ apparuerint præter assensum partium, &c. Datū Ro. apud Sanctū Petrū. IX. Cal. Iulij Pōtificat⁹ nostri Anno primo.

CANONICIS BASILICAE PRINCIPIS, TAM PRÆSENTIBVS, QVAM
*futuris canonicè substituendū in perpetuum. Quod eorum ecclesiam, in qua ipse canonicus
 fuerat, in honorem Apostolorum, ditiozem reddere velit.*

VM in lege veteri non solum laborum primitiæ, verū etiam hominū primogenita domino mandetur offerri, nos, quos ipse (licet immeritos) gratuito cœlestis gratiæ rore perfusus, ad summi pōtificatus apicē sublimauit, ut primogeniti simus in multis fratribus, cum omne corpus nostrū teneamur domino cōsecrare, promotiōis nostræ primitias ipsi fideliter offerre decreuim⁹: ut in honorē apostolorū principis, cui (licet immeriti) non sine magno quodam, & admirabili sacramento, successimus in officio pastorali, cum ea die simus in Sede apostolica cōsecrati, qua Beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus, sacrosanctā eius basilicam licet tenuis alicuius, tamē muneris priuilegio decorare: sperantes, quod is, qui mun⁹ Habel, & minuta viduę missā in Gazophilacium acceptauit, nostræ quoq; respiciat humilitatis affectū, non quantū, sed ex quanto proferamus attendens: qui cum sit dominus omnium, & bonorū nostrorū nō egat, quid dignè possimus tribuenti retribuere nō habemus: quia de suo reddimus, nō de nostro largimur. Ea propter dilecti in domino filij, vobis tanquā specialibus principis apostolorum ministris, ob ipsius apostoli reuerentiā cupientes vtiliter prouidere, attendentes etiam quod inter cæteras ecclesias per vniuersas urbem diffusas, basilicam principis apostolorū, ut pote Sedem nostrā specialius diligere, ac honorare tenemur, sicut qui olim in ipsa vobiscum pariter canonici beneficiū assecuti, nunc de filio in patrem eius diuina sumus miseratione promoti. Alterā quartam ministeriorū ad honorem Dei, & apostolorum Principis, ac ut sollicitius, & deuotius diuinis officiis intendatis, de communi fratrum nostrorum consilio, vobis, & successoribus vestris perpetua donatione concedimus, & apostolicæ Sedis priuilegio cōmunimus: ita ut deinceps medietatem omnium ministeriorum sine diminutione qualibet habeatis. Ad hæc ecclesias Sancti Iacobi, & Sancti Leonardi sitas in Septiniano, quantum ad spiritualia pleno vobis iure subiicimus, super iure patronatus nemini præiudicium facientes. Ab ecclesijs autem Sancti Michaelis, Sanctæ Mariæ in saxia, & Sanctæ Mariæ in trāspadina, concedimus, & statuimus in scrutinio, Baptismo, processionibus, & Chrismaris confectiōe, vobis subiectiōem, & reuerentiam perpetuis in posterum temporibus exhiberi. Nullis obstantibus priuilegijs, cum hoc beneficium vobis de certa conscientia conferamus: reseruantes nobis, & successoribus nostris in tribus prædictis Ecclesijs institutionem, destitutionem, & correctionem omnium clericorum. In cæteris autem Ecclesijs, quæ sunt in ciuitate Leoniana, & per stratam vsq; ad montem malum, ius, quod hætenus habuistis, vobis, & successoribus vestris auctoritate apostolica in perpetuum confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam Beati Petri temere perturbare, &c. si qua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Pap. Notarij vicem agētis cancellarij. III. Idus Martij, indiētione prima Incarnationis Dominicæ. Anno Millesimo, C. XCVII. pontificatus vero Domini Innocentij Pap. Tertij. Anno primo.

N. EPISCOPO GAUTERO, ET IOANNI ARCHIDIACONIS EXONI-
*ensibus. Furioso ablata beneficia reddi mandantur: & nē inuitus coactusq; consuratus,
 in monasterio, contra voluntatem, retineatur.*

ETRI diaconi humilis nobis querela monstrauit, quod cum coram dilecto filio N. Abbate Radingen. & bonæ memoriæ magistro Simone, quondam procuratoribus tunc Saresberien. Episcopi à Rogerio clerico, qui multasei molestias irrogauerat, & per cappellanū suū, eius cappellanū grauiter vulnerauerat, traheretur in causam in superbiæ spiritū, & in iram vehementer accensus, extra se ipsum factus duce-

ducebatur amens, petens se in flumen mittere, vel per laquei suspendium interire. Magister verò Simon talem ipsius amentiam, & infirmitatem attendens, sigillum suū ei surripuit, & præbendam eius accepit: alios quoque redditus, quos in episcopatu Saresberien. habebat, in manu sua retinuit, & partem sibi (pro ut voluit) reseruauit, partem verò alijs processu temporis assignauit. Abbas autem Radingen. ipsum capi faciens, & ad monasterium suum adducens pernoctantē ibi, & ductum in capitulum tōsurauit, & habitum monasticum eum indui fecit. Postea verò tali amentia, & alienatione cessante, ad se ipsum redijt, & coram Abbate, monachis, & quibusdā alijs reclamauit, dicēs se nec velle, nec posse monachorum ordinē, regulā, & tenere: petens instanter, ut in qua intrauit veste, liberabiret. Dicti verò Abbas, & monachi ei exitum denegantes, per nouem ferè menses inclusum, & custodiæ traditum retinuerunt inuitum. Cū autē idē in proposito suo firmus, & immobilis permaneret, à tanta violētia Sedem apostolicam appellauit. Permissus autem postmodum ab abbate de custodia, qua tenebatur exire, literis dimissorijs ab eisdem abbate, & monachis impetratis, iterum appellauit. Præscriptus vero magister Simon appellationi ad Sedem apostolicam factæ non deferens, tam ipsum P. quàm suos excommunicare præsumpsit: quos bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster absolutos nunciari mandauit per iudices delegatos. Quocirca discretionem vestrā per apostolica scripta præcipiēdo mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, præfato P. cui dictus prædecessor noster beneficium absolutionis impendit, præbenda sua, & alijs beneficijs spoliato, amotis ab eis quibuslibet illicitis detentoribus, præbendam ipsam, & omnia bona sua, quæ in ipsius iuris, præiudicium alienata dicuntur, appellatione cessante auctoritate nostra in integrum, sicut iustum fuerit, restitui faciatis: audituri postmodum, si quid propositum fuit quaestiois, & sine debito decisuri. Testes cogantur. Nullis, &c. Datum Ro. &c. X. calē. Iulij.

ARCHIDIACONO MEDIOLANENSI. QVOD HAERETICI AD
nullas dignitates nec eligi nec eligere possint.

HIS, quæ ad ampliandam fidem catholicam, & reprimendam prauitatem hæreticam statuuntur, auct. nostram libenter impendimus, & fauorem. Sane, sicut accepimus, dilectus filius noster G. Sanctæ Mariæ in porticu diacon. Cardin. dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, de consilio venerabilium fratrum nostrorū Mediolanen. Archiepiscopi, & Episcoporū, qui ad eum Veronæ conuenerant, & quorundam etiam sapientum instituit, ut de cætero hæretici ad consilia, & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitriū conferatur: nec in eligendis personis ad eas vocem debeant aliquam obtinere. Ad id autem seruandum in posterum, potestates, consules, consilia Lombardiæ astringen. constituit iuratoria cautione, & te ad recipienda iuramenta eorum in quibusdam ciuitatibus deputauit, indulta tibi libera facultate contumaces excommunicationis, & terras eorum interdicti sententijs feriendi. Nos igitur, quod ab eodem cardinali prouida deliberatione statutum est ratum habentes, ut iuxta mandatum eius à ciuitatibus illis super hoc exigas, & recipias iuramenta, ad quas te ipse duxerat destinandum, iniungimus auctoritate tibi præsentium indulgentes, ut contradictores excommunicationis sententia ferias, & terras eorum subijcias interdicto. Nulli ergo, &c. Datū Ro. apud S. Petrū XVII. cal. Iulij.

N. NIVERNEN. EPISCOPO, VIRGILIO, ET N. DE MACEN.
abbatibus. Quia ijs committitur causa abbatis Flamenfis contra priorem
de Sinemuro.

QUAM dilectus filius G. abbas Flauin. nuper apud Sedem apostolicam moreretur, superuenit dilectus fil. A. prior de Sinemuro, postulans instantissime, ut abbatiam Flauin. sibi restitui faceremus, qua dicebat se præter

prætermisso iuris ordine spoliatum. Nos autem dilectum filium G. tituli S. Mariæ trans tyberim presbyterum Cardinalem eis dedimus auditorem: in cuius præsentia fuit ex parte iam dicti prioris propositum, quod prædecessor noster C. papa bo. memoriæ venerabili fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio. N. Molmen. abbati districte præcepit, sicut in ipsis literis cõtinetur, vt R. quondam Abbatem Flauin. omni contradictione cessante deponerent: & nisi Capitulum infra certum terminum in idoneam personam canonice conuenirent, ipsi de prælato idoneo monasterium ordinarent. Amoto itaque abbate à iudicibus nominatis, & assignatis termino monachis, & de communi voluntate recepto, infra quẽ de substituendo pastore monasterio vnanimiter prouiderent, electioni fuit terminus assignatus: in quo cum de facienda electione communiter tractari deberet. N. monachus frater prædicti Abbatis, cum nouem fautoribus suis Monasterium noluit introire: sed ad ipsorum malitiam conuincendam, ab alijs de consensu omnium electioni fuit alius terminus assignatus: ad quem præter memoratos nouem, in sua, sicut prius cõtumacia perdurantes, omnes monachi conuenire: prædicti autem nouem se in domo cuiusdam laici receptantes, constanter asserbant, quod capitulum non intrarẽt, nisi electionis potestate in vnum ex ipsis collata: quod etiam conuentus facere voluit, vt scandalum schismatis vitaretur, dum modo electurus iuramento firmaret, quod de gremio ecclesiæ meliorẽ, secundũ conscientiam assumeret in abbatem: quod recipere noluẽre, nisi compromissio fieret absolute, vt cui daretur eligendi facultas, vndecunq; vellet assumeret eligendum. Sic ergo cõuētus habito prudentum virorum cõsilio, qui ad electionem conuenerant, & de voluntate absentium de facienda electione tractatũ habere cœperunt, & præmissos. IX. indignos electione credẽtes, tandem in quatuor monachos presbyteros de corpore cõuenerũt monasterij: q. p. miserunt præstito iuramẽto, quod de gremio ecclesiæ personam idoneam nominarent, iurantibus alijs, quod illum sine contradictione reciperent, qui esset à quatuor nominatus. Ipsi verò præfatum A. monachum ipsius ecclesiæ priorem Sinemuri virum prouidum, & discretũ vnanimiter elegerunt: quẽ conuent. gratanter suscipiens cantando (sicut moris est) Tedeũ laudamus, in Sede abbatis electum solemni ter posuẽre: q. rediens in capitulum cum conuentu, se electionẽ suã electores, & consentiẽtes eis in protectione Sedis apostolicæ posuit, ad eam appellandi, si qui ducerent resistendum: consequenter electionem, & formam eius per idoneas personas intimauit iudicibus intimatis: quibus electio valde placuit, & quod idẽ ipsi fecissent nuncijs responderunt, si ad eos electio pertineret, coram quibus, si qui electioni se opposerent, appellatio fuit à nuncijs innouata. Quibus iudices retulerunt, quod in absentia partium nihil penitus innouarent, & nisi prius de causæ meritis fierent certiores: & ita per septẽ septimanas, & amplius, dict. A. possessionẽ, & administrationẽ habuit, vt electus ex inde dict. G. cũ multitudine veniens armatorum, monasterium per violentiam occupauit, electis viginti duobus monachis, qui eius proposito resistebant, & post appellationem eo præsentem interpositam, iam tertio eos turpiter tractari fecit, & quosdam ex ipsis vsque ad effusionem sanguinis verberari. Postmodum verò memoratum A. per violentiam nobilis viri Ducis Burgundiæ de prioratu Sinemuri fecit expelli, data sibi magna pecuniæ quantitate, quam super possessionibus prioratus, vsque ad ducentas libras prouenien. & amplius mutuo dicitur accepisse. Propter quod eundem A. & fautores suos ita inhoneste tractatos exire à terra oportuit, & latere. Idem etiam Dux amicos ipsius A. vsq; ad subuersiones castrorum, & incendia fuit eius odiũ persecutus. Sed postmodũ ad se rediens, & gratiã eis restituit, & à persecutiõne destitit monachorũ: qui mox, vt eis fuit opportunitas reddita, quod persecutionis tẽpore facere nõ poterāt, ad Sedẽ apostolicã accesserunt, suppliciter postulantes, nè morate temporis, quã necessitas peperit, nõ voluntas eis deberet præiudiciũ generare. Contra quem citra litis contestationẽ fuit ppositũ ex aduerso, quod cũ ipse A. ex causa multiplici esset ex cõmunicatiõni subiect. ei dict. abbas nõ tenebatur aliquaten. respondere. Quondã enim ipsius

ipsius A. cōsanguinei, pro violenta iniectione manuum in priorem Flauiniacen. quem membris genitalibus mutilarunt, excommunicati fuerunt publicè nunciati, & Castrum eorum suppositum interdicto: infra quod dictus monachus se recipiens, sacrilegorum communionē nullatenus euitauit: quibus scienter cōmunicando labem excommunicationis incurrit: & cum sine abbatis sui licentia claustrum exierit, quod non est etiā pro ecclesiasticis vtilitatibus faciendum, secundū statuta regulæ, quæ excōmunicatos asserit, donec satisfaciāt monasterijs, quæ relinquunt, personā standi in iudicio non habebat. Auctoritate quoq; delegatorum iudicū, excōmunicationis vinculo dicebatur astrictus, sicut ipsorū literæ testabantur. Cumq; per annum, & dimidium in excōmunicatione permanserit, admitti non debebat amplius ad agendū. Adiectum fuit etiam pro abbate, quod cum propter onera debitorum, quibus suum monasterium prægrauatur, quæ contraxit prædecessor suus, ipsius A. cōsanguineus ad Sedē apostolicā accessisset, sicut ex arbitrio venerabilis fratris nostri N. Ostien. Episcopi euidenter apparet, cum trecentas quinquaginta marchas vener. fratri nostro Eduen. Episcopo, proinde soluere teneantur, nec ad causam istam fuerit euocatus, compelli non poterat, nec debebat, vt aduersario responderet: qui videbatur dolosè versari, cum illum volebat non præmonitū cōuenire, de quo coram ordinario iudice congruo loco, & tēpore, siquam haberet, poterat iustitiam obtinere: cui, quod nullum superesset ius ad agendum, per confirmationem eiusdem prædecessoris nostri, & acta delegatorum iudicū manifeste poterat approbari. Iudices etiam auctoritate apostolica inhibuēre cōuentui, ne sine Priore, Decano, & alijs ex iusto metu absentibus, ad electiōnem procederent, & hoc idem quidam de Capitulo inhibentes, ne contra prohibitionem iudicum aliquid fieret, Sedem apostolicam appellarunt. Quidam vero iuuenes inhibitione iudicum, & appellatione contemptis, absentibus Priore, Decano, & socijs, nolente quoq; parte residētium saniore, prædictum A. eligere præsumpsere: quibus, ne possent eum ad ecclesiā ducere, fores ecclesiæ clausæ sunt, ab his, qui rectius sentiebant, ruptis funibus campanarū: vnde factū est, vt neq; in obedientiam monachorū, vel fidelitate Burgen. fratrum ipsorum procederet, nec etiam insolennibus, quæ consueuēre in talibus adhiberi: & ita nec auctoritate iudicum, nec de conscientia Dioeceseo Episcopi, nec de voluntate ipsius Capituli in spiritualibus, vel temporalibus ministravit. Post hæc quidam de residētibus in Capitulo, cum literis ipsius Capituli, continentibus veritatem, accesserunt ad iudices delegatos, vt ecclesiæ iuxta tenorem apostolici mandati consulerent postulantes. Qui deliberato consilio, quod eis inhibentibus factum erat in irritum reuocantes, & eos qui elegerant, & electum per Dioeceseo Episcopum excommunicationis vinculo innodarūt. Postmodum ad ordinationem monasterij procedentes ipsum, G. qui præsidet tunc Virziliacen. hostalarium elegerunt: quem petiit solenniter, & concessum monachi, & populus Flauiniacen. sicut eis à iudicibus mandatum fuerat, cum honore debito recepere: ex tunc à Dioeceseo Episcopo munus benedictionis nullo contradicente suscepit. Exinde ad ecclesiā pariter accedentibus, Episcopus in Sede abbatis illum constituens, per funem Campanæ, sicut moris est, inuestiuit: cui, & monachi obedientiam, & Burgen. fidelitatem debitam præstitere: vsque ad hæc tempora, quātum ad ipsum A. pacificæ præfuit abbatiæ: hæc omnia, quæ præmisimus, scilicet. H. depositionem, & A. cassationē, verum etiam ordinationem, & institutionem dictus prædecessor noster per suas literas confirmavit: nec eo viuentē præsumpsit aliquis reclamare, cuius confirmationem ratam haberi petebat, & quæ per aduersariū amiserat. Postquam appellationē interposuit, & iter arripuit ad Sedem apostolicam veniēdi, sibi restitui postulabat. Cæterum præmissis obiectionibus, pars ipsius A. taliter respondebat, quod cū dictus G. canonicus fuerit regularis, & cucullam sine abbatis sui licentia accepisset, præsertim cū talis fuerit canonica regularis, quod canonicis, nè monachi fieri possint, per priuilegium denegetur, de recessu monasterij sine prælati licentia non poterat aduersariū accusare. Pari modo cū eos, qui dictum priorē genitalibus mutila-

runt

runt, ad osculum postea pacis receperit, redditus centum librarum tam eis, quā alijs per annos singulos persoluendo: super eorum communione aduersario quicquam obijcere non debebat, cum ipse commisisset similia, vel peiora, quibus tamen se communicasse penitus denegabat. A iudicibus vero delegatis ligari se potuisse illa ratione negabat, quod post depositionem memorati abbatis, eorum iurisdictio expirasset, maiore parte Capituli, & cōsiliij sanioris, abbatem concorditer eligente: & cum per narrationem, & responsionem litis, contestatio fiat, & hec obseruata fuerint inter ipsos, asserbat aduersarium nō posse instantiam iudicis declinare. Nos ergo, qui iuxta commissum nobis apostolatus officium, vniuersis sumus in sua iustitia debitores, per apost. vobis scripta mandamus, quatenus partibus ad vestram præsentiam cōstitutis, si prædictus A. legitimè comprobauerit iurisditionē delegatorum ante institutionem præfati G. penitus expirasse, legitimum etiam impedimentum ostenderit: propter quod non potuit appellationem prosequi infra annum, cum ex iusta causa indulgeatur biennium, tunc demum inquiratis super propositis, & proponendis diligentius veritatem: & Deum habentes præ oculis, sine personarum acceptatione causam ipsam ad locum idoneum accedentes, & vtriq; parti securū (si partes consenserint) sine canonico terminetis, vel eis non contentientibus vsq; ad diffinitiuæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis, & sigillorum vestrorum munimine roborata, ad nostram præsentiam transmittatis: statuentes partibus terminum competentem, ad quem recepturæ sententiam, per se, vel procuratores suos nostro se conspectui repræsentent. Interim autem prædictus G. sicut abbas liberè administret. Nullis literis, &c. præter assensum partiū, &c. quod si omnes, &c. tu frater Episcopo cum corū altero, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c.

N. MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS
eius Ne pro terra Sancta recuperatione laborantibus, iniuria inferantur.

QUANTO grauioribus rerū, & personarum periculis se opponūt, qui relictā domo propria, pro liberatione salutiferæ crucis, & terræ Sanctæ, quam Dominus noster Iesus Christus, pretioso sui corporis sanguine consecrauit, ad partes transmarinas accedunt, tantò circatuitionem ipsorum, & rerum suarum, vigilantior cura nobis incumbit, cum tam ipsi, quā res eorum sint, donec in Sancta peregrinatione permanserint, specialiter sub protectione Sedis Apostolicæ cōstituti. Ex parte siquidem dilectorum filiorum, principum, magnatum, & aliorum de vestra prouincia, qui crucem suis humeris infigētes, ad partes Hierosolymitanas, pro seruitio Iesu Christi, non sine magno discrimine laborarunt, fuit in auditorio nostro propositum, quod ipsi in obsequio sancto manentibus, contra protectionem, quam Sedes apostolica duxit eis specialiter impendendā, quidam de vestra prouincia malo spiritu concitati, postposita reuerentia venerandæ crucis, & eius, qui pro salute omnium tanquam pretium nostræ redemptionis in ea pepēdit, possessiones eorum, & bona inuadere minimè timuerunt: Volentes igitur eorum temeritati (prout conuenit) obuiare, fraternitati vestræ per apost. scripta præcipiendo mandamus, atque præcipimus, quatenus præsumptores illos, qui vobis suis nominibus exprimentur, ad faciendam plenariam restitutionem taliter ablatorum, & passis iniuriam satisfactionem congruam exhibēdam, singuli vestrum, cum fueritis requisiti, monitione præmissa per ecclesiasticam districtiōnem sine appellationis obstaculo compellatis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Iulij.

N. EPISCOPO LEXOVIEN. ET N. ABBATI VALLIS RICHERII.

Qua ipsi causa Abbatu de Concis committitur.

SICVT in literis bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri prospeximus contineri, cum olim quidam monachus Concen. ad Sedem

dem apostolicam accessisset, cum clamoribus importunis, & quarundam literarum, quas secum habebat testimonio præmunitus asseruit, quod ad mandatum dilecti filij nostri lord. tituli Sanctę Pudentianę presbyteri Card. tunc apostolicę Sedis legati, dilecti filij, N. abbas Toaruē. & prior Sanctę Barbarę, N. abbatem de Concis pro inutiles administratione, corporis incōtinentia, rerūquę Monasterij dilapidatione, ascito sibi priore de Lira prædicti legati auct. ab officio, & administratione abbatie memoratę deponere curauerunt. Cum itaque non esset, qui pro parte altera responderet, ad nimiam prædicti monachi pertinaciam, & clamorę instantiam, sententiam talem, prout rationabiliter lata fuerat, nec legitima appellatione suspensa, idem prædecessor noster confirmans, eam mandauit inuiolabiliter obseruari. Dictus vero Abbas postmodum ad apostolicam Sedē cū magnis veniens periculis, laborib⁹ & expēsis multorū, & magnorū virorū testimonialibus literis cōmunitus, se post appellationē interpositā ad literas per precū mēdacia impetratas, à iudicibus sibi suspectis iuris ordine non seruato, ab administratione monasterij se cōquestus est iniuste fuisse amotū, cum prædictus legatus sæpē dictum Monasterium visitās, nihil circa personam abbatis, vel ipsius administrationem inutile inuenisset, quod ei correctione dignum, vel reprehensione videretur. Idem etiam Cardinalis proprio fuit ore confessus, quod quādiu in monasterio fuit, cū cūcta diligētius inquisisset, domū per omnia in bono statu inuenit: nec aliquid aduersus abbatē fuit propositum quæstionis. Post discessum verō suum quidam aduersus sæpē dictū abbatem tot, & tanta proposuisse nefaria, quod nulla ratione, salua conscientia, sine inquisitione diligenti poterat præterire. Vnde, memoratis, & priori mādauit, vt de vita, & conuersatione ipsius abbatis, & totius capituli statu, associatis sibi viris prudentibus inquirerēt diligēter, & quicquid inuenirent ibidē, ei absque dilatione significare curarent: nunquam tamen suę fuisse intentionis asseruit, quod ipsi ad sententiam proferendā, absque ipsius consilio, procederent, & mandato: sicque sæpē dictus prædecessor noster nolens prædictum Abbatem inordinate grauari, quod à prædictis inquisitoribus, qui mandato cardinalis abusi fuerant, factum erat enormiter, circa ipsum penitus irritans, in eū statum ipsum restituit, in quo fuit cum dictus Cardinalis à monasterio præfato recessit. Subsequenter verō venerabili fratri nostro Episcopo tunc electo, & dilectis filiis Hu. & Lu. archidiacon. Ebroicen. præcipiendo mandauit, vt eidem abbati memoratę abbatie plenam, & pacificam possessionem auctoritate freti apostolica nullius cōtradictione, vel appellatione obstāte, restituere nō differrēt: reuocantes in irritum quicquid post appellationē ad nos interpositam in ipsius abbatis præiudicium noscerent immutatum: nē tamen illius restitutionis occasione vitia eius, si forte talis esset, qualem eius aduersarij asseriebāt, dissimulari, aut fouere deberet, eisdem iniunxit, vt si quis postmodum appareret, qui aduersus personam eius, vel administrationem inutilem aliquid proponere vellet, & canonica probatione monstrare, ea diligenter audirent, eique cum sigillorum suorum testimonio fideliter intimarēt: prouidentes attentius, nē bona ipsius monasterij ex tunc possent per eius negligētiam, seu malę administrationis studium dissipari. Verum cū, sicut idem abbas in nostra nuper præsentia constitutus asseruit, prædictus episcopus illius auctoritate rescripti, cum suis coniudicibus in negocij deberet executionē procedere, ipse post labores multiplices, restitutione nondū facta, diem ipsi apud Ebroicas assignauit: vbi pars aduersa ipsum ob multa pericula, quę personę suę imminere videbantur, quod præfati episcopi staret arbitrio, fidem interponere compulerūt, duobus alijs cōiudicibus in absentia constitutis. Nos igitur causam ipsam, tam super principali, quā incidenti quæstione, vestro examini committentes, discretionis vestrę, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quaten⁹ super his omnib⁹ studeatis elicere veritatē, & quod secūdū Deū videritis rationabiliter statuendum, appellatione postposita statuatis, & faciatis id per censuram ecclesiasticam irrefragabiliter obseruari. Siqua vero partium legitimē citata ad vestram præsentiam venire neglexerit, vos nihilominus, quan-

quantum de iure poteritis, in ipso negotio procidentes, finem ei debitum sine appellationis obstaculo imponatis: prouisuri attentius, ut ita per omnia seruato iuris ordine procedatis, quod discretio uestra meritò debeat commendari. Nullis literis, &c. harum mentione, &c. quod si ambo, &c. alter uestrum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. SIRACUSANO EPISCOPO, ET ABBATI SAMBUCIEN. VT
Crucem pradicent, & homines ad terra Sancta recuperationem adhortentur.

PLORANS plorauit ecclesia, & vox in Rama audita est, ploratus, & ululatus ipsius, immo etiam in omnem terram clamor eius exiuit, & in fines orbis terræ singultus ipsius, ex quo nunc ultimo peccatis Christiani populi promerentibus, uenerunt gentes in hæreditatem Domini: conquinauere templum sanctum eius: posuerunt Hierusalem, uelut pomorum custodiarium: posuerunt mortalia seruatorum eius, easque volatilibus cœli carnes sanctorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem, sicut aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret: fremuerunt enim gentes, & populi non prorsus inania meditati: astiterunt cum regibus suis, & principes conuenire in unum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, & quasi præualentes in ipsum, & in hæreditate possidentes sanctuarium, eius prophanantes sancta sanctorum, & ad pretiosa ipsius, manuum, & animum extendentes, sancta eius deripuerunt in prædam, & sorte sibi eius spolia diuiserunt. Sanè apostolica Sedes, quæ mater est omnium generalis, ægrè ferens uictimas filiorum, & suos dolens terminos coartari, prædecessorum nostrorum temporibus ad uniuersas prouincias, in quibus nomen colitur Christianum, literas sui gemitus destinauit: ut filios in iniuriæ paternæ uindictam, & fratres armaret in fraterni excidij ultionem. Licet autem diuersi Reges, & principes Christiani, ad cōmotionem ipsius arma mouerint in paganos, quia tamen (sicut effectus demonstrat) non ambulauerunt, prout debuerant in lege Domini, immo reuertebantur cum incederent, & ollas carniū in deserto, & Aegyptij delicias in solitudine affectabant, nec in digito Domini, sed sua potius potentia confidebāt, quibusdam eorum pereuntibus gladio, & alijs infirmitate consumptis, nondū auersus est à nobis furor Domini, sed ad huc manus eius extenta. Non aut hæc scribimus, ut vos de diuina misericordia desperare uelimus hoc, quæ uocat ea, quæ non sunt tanquàm ea, quæ sunt: quæ posset in Christiani populi necessitate exhibere, plusquàm duodecim legiones angelorum: quæ docet manus ad prælium, & digitos mouet ad bellum. Sed ut nostram potius incuriam arguamus, qui culpis nostris, miserationem Domini uisi sumus hætenus retardare, sicut filij Hierusalem, qui murmurauere in castris, nec exaudierunt uocem Domini, quadraginta dies, quibus potuissent terram repromissam intrare, in annos totidem conuètere. Sic sic olim populus Hierusalem, cum ad debellandum tribum Beniam in prius Domino consulto, deinde ipso ascenderet iniungente, non prius de ipsis uictoriam est adeptus, quàm semel & secundo conuersus in fugam, culpas suas hostili gladio expiaret. Siquidem si fides nostra sicut granum sinapis fuisset, & in lege Domini ambulassent, qui tulerunt crucem eius, ut ipsius iniuriam uindicarent, unus nostrum mille, & duodena millia effugasset: & sicut deficit fumus, & fluit cera à facie ignis, sic inimici eius ab eorum præsentia defecissent, quamuis autem contrarium merita non meruerint: qui per peccata, quæ iugiter facimus, ad duriora Dominum prouocamus: quia tamen miserationes ipsius sunt super omnia opera eius: & cum iratus fuerit misericordie recordatus, si conuersi fuerimus, adiiciet misereri Deus, & non continebit in ira misericordiam suam, nec dabit hæreditatem suam in opprobrium, ut dominantur ei decem nationes: nè fortè consentiant aduersarij nostri, & dicant: Manus nostra excelsa, non Deus fecit hæc omnia. Quis igitur in persona propria pro eo laborare recuset? immo etiam extrema pericula sustinere? qui pro nobis crucis patibulum subire, uelut inimici à nobis expelleret potestatem?

Quis

Quis sua denegat illi, qui nobis & esse contulit, & habere? qui centuplum retribuit in praesenti, & in futuro praemia pollicetur aeterna? Nam, & secundum Apostolum, pietas promissionem habet vitae, quae nunc est, & futurae. Quis pro eo mori denegat? qui factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis? qui habet potestatem corpus, & animam perdere in gehennam? & secundum multitudinem miserationum suarum, breui temporis spatio mortis compendio, vitam istam in aeternam potens est commutare? Exurgant igitur fideles Ecclesiae: apprehendant arma, & scutum, & exurgant in adiutorium Iesu Christi: ut & ipse mittat eis auxilium de Sancto, & de Syon tueatur: eo faciente cum ipsis signum in bonum, qui conterit bella, qui currum, & exercitum Pharaonis proiecit in mare, infirmi robore accingantur: ut arcum fortium superent, & superbiam eorum humilient, qui non in Deo, sed in sua feritate confidunt. Quia verò plerique laborare sufficiunt in personis, qui subuenire non possunt in rebus, & econverso nonnulli in personis, sed in rebus possunt praestare succursus: ut omnes laboris sint, & mercedis participes, dilectis filiis comitibus, baronibus, & vniuerso populo Siciliae mandauimus, & in remissionem iniunximus peccatorum, ut ad defensionem terrae Natiuitatis, & Resurrectionis Dominicae, ubi Deus Rex noster, ante saecula salutem in medio terrae dignatus est operari, in nauigio victualibus, & alijs necessarijs studeant subuenire. Cum enim Teutonici in vltamarinis partibus commorantes (sicut accepimus) in proximo sint ad propria redituri, nisi terrae illi deuotio populi christiani subuenierit, & residuum locustae comedit brucus, & non solum non recuperabimus iam amissa, immo potius recuperata, & possessa diutius (quod auertat dominus) amittamus. Nos autem ne videamur alijs onera grauiora, & importabilia imponere, digito autem nostro nolimus ita mouere, aliquem de fratribus nostris in expensis proprijs ad partes illas, cum alio competenti subsidio disposuimus destinare: qui exercitum domini in humilitate praecedat, & Iosue pugnante cum Aaron: ut ascendat in montem contemplationis, & oret: ut Amalech in fugam (faciente domino) in ore gladij couertatur. Omnibus autem, qui propter hoc, in persona propria laborabunt, de Dei, & Apostolorum eius Petri, & Pauli auctoritate confisi, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis, & oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus. Caeteros verò, qui ad opus huiusmodi exequendum, aliqua de bonis suis forte contulerint, iuxta muneris quantitatem, & praecipue iuxta deuotionis affectum, remissionis huius participes esse censemus. Sciata autem se culpabiliter durum, & dure culpabilem, qui monitis apostolicis in opere tam pio, & necessario neglexerit acquiescere, cum apostolorum moneamur exemplis, ut collectas pro fratribus, & indigentibus, maximè laborantibus in Hierusalem faciamus. Cum ergo vos ad proponendum verbum domini populo Siciliae de prouidentia, & religione vestra confisi duxerimus deputandos, discretionem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus circueuntes ciuitates, oppida, & castella, tam ciues, quam nobiles, & vniuersum populum Siciliae salubribus monitis, & exhortatione assidua inducatis: ut opponant se murum pro domo domini ascendentibus ex aduerso: & (sicut dictum est) supradictae orientali terrae studeant subuenire. Taliter autem sollicitudinis vestrae prudentia his exequendis insistat, ut zelum domini vos habere in instanti necessitatis articulo comprobemus, & ad dilectionem vestram tantò amplius prouocemur, quantò ad liberationem terrae illius ardentius aspiramus. Confidimus enim, quòd si cum Petro rete praedicationis vestrae laxaueritis in verbo Dei, non tam copiosam multitudinem piscium, quam vtilem, & necessariam, & per quam pater misericordiarum, & Deus totius consolationis finem imponet, super hoc laboribus ecclesiae concludetis. Datum Romae, &c. In eundem ferè modum omnibus per Apuliam, Calabriam, Thusciam, & constitutis.

AVsam, quæ inter P. quondam abbatem vestrum, ex vnâ parte, & voe ex altera vertebatur venerabilib. fratribus nostris. N. Beneuent. Archiepiscopo. N. Episcopo Telesin. & dilecto filio. N. priori Sâ. ctæ Andree recolimus comisisse: sed ipso episcopo propter ægritudinem excusato, & dicto archipresbytero vices suas, propter emergentia negocia, dilecto filio. N. Beneuentan. primicerio committente, cum præfatus prior, & primicerius controuersiâ vellent, seruato iuris ordine pertractare. Tandem, sicut accepimus, factum est de consensu partium, quod abbas sponte renunciauerit abbatiæ, & si placeret nobis in vno casali sibi monachi prouideret. Nos ergo attendentes, quod cuilibet licet renunciare his, quæ pro se introducta sunt, ratam resignationem eius habentes, & eligendi vobis pastorem facultatē liberam tribuentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis, vel de ipsius Monasterij gremio, si quispiam ibi ad hoc reperitur idoneus, vel de alio etiā monasterio, secundum regularem obseruantiam, talem personam studeatis eligere in Abbatem, quæ afflictio Monasterio præesse valeat, & prodesse: quem cum electus canonice fuerit, cum monachorum numero competenti nostro cōspectui præsentetis: benedictionem recepturum à nobis, si vestris votis duxerimus annuendum. Si verò secus agere præsumpseritis, & electum, & electores confusos ad nos remitemus, & nos ipsi per alios faciemus indemnitati Monasterij prouideri. Dat. R. apud Sanctum Petrum. V. non. Iulij.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO LEMOVICEN.

Vt quendam M. Petrum in canonicum recipiant.

EC nouum debetis, nec absonum reputare, si de illorum sumus prouisione solliciti, qui apud Sedem apostolicam pro suis, vel suorum dominorum negocijs constituti, nostram, & fratrum nostrorum gratiam conuersatione laudabili meruerunt. Tanta est enim apostolicæ Sedis benignitas, vt accedentes ad se fratrum, & Coepiscoporum nostrorum nuncios benignè recipiat, & laborem eorum, qui apud eam longo tempore commorantur, in beneficio, vel alijs, quæ dignè postulauerint, recompenset. Inde est, quod cum dilectus filius noster Magister Petrus Chalboini, venerabilis fratris nostri Vualteri Rothomagensis Archiepiscopi, Clericus ex diutina mora, quam apud nos fecit, suæ probitatis, & scientiæ meritis nobis, & fratribus nostris charus sit admodum, & acceptus, pro ipso literas vobis duximus apostolicas destinandas: rogantes, monentes, & exhortantes in domino, ac per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, cum in Ecclesia vestra certus non sit numerus præbendarum, cum in fratrem, & canonicum vestrum ob reuerentiam apostolicæ Sedis, & nostram liberaliter admittatis, præbendam, sicut vni ex vobis ipsi, vel procuratori suo, absque dilationis tardio conferentes: primitias precumstrarum taliter audituri, quod propter hoc vobis denuò scribere non cogamur: scituri, quod sicut nostræ intentionis existit, nihil præcipere inhonestum, sic non relinquemus, quod mandauerimus imperfectum, nec contemptum nostrum tolerabimus patienter. Datum Romæ Apud Sanctum Petrum X. Cal. Iulij. &c.

N. EPISCOPO, ET N. DECANO MATISCONEN.

Maior & sanior capituli pars in statuendo præualeat.

OFFICI

Efficiū iniunctæ administrationis exigit, vt de statu ecclesiarum curā gerere debeamus, & quæ minus ordinata fuerint, per studium nostræ sollicitudinis (prout congruū fuerit) ordinentur : quatenus personis idoneis substitutis in eis, & cunctis, iuxta normā cōstitutionis ecclesiæ rectē dispositis, diuinę laudis obsequia ibi digna valeant exerceri. Ex tenore siquidē literarū vestrarū nobis innotuit, quōd cum in ecclesiā vestra necessitas exigit aliquid ordinari, vel emendari, quōd minus canonicē noscitur attentatū, quodā maiori parte capituli prouido cōsilio disponendū fore censetur, duo, vel tres ex ipsis canonicis motū animi sui sequentes, suam contradictionē opponunt, & ita cōmunem vtilitatē, & ecclesię profectū, non metuunt impedire. Nos igitur ecclesię vestrę vtilitatibus prouidere volentes, discretionī vestrę præsenti pagina indulgemus, vt vobis liceat de assensu maioris, & sanioris partis capituli, paucorū contradictione, seu appellatione nequaquā obstante, corrigere, nisi iuxta cōstitutionē Lateranen. concilij ab eis rationabile aliquid obiectū fuerit, & ostensum, quæ in ecclesiā vestra corrigenda emerferint, & statuere, quæ fuerint statuēda. Nulli ergo, &c. Datum Romæ. Apud Sanctum Petrum, &c.

ATMONI DECAN. MATISCONEN. VT SACRILEGI ET
raptores bonorum ecclesię coercantur.

EVM antiqui hostis fallax suggestio fragilitatē conditionis humanę, sapius ad illicita declinare compellat, & quantō magis dolet de reparatiōe humani generis, tantō efficacius ipsum captiuare laboret, cōtra ipsius astutiam curā debemus insistere diligētī: & illos, quos fraudis suę laqueo nititur impedire, affectione omnimoda ad iustitię semitā reuocare. Quoniā igitur quidā (vt audiui mus) spiritu malignitatis inducti, ecclesiarū bona rapere, homines earum capere, sacrilegia etiā cōmittere, & multa alia damna eisdē non metuūt irrogare, p̄senti tibi pagina indulgemus, vt malefactores Matisconen. ecclesię, si tamen ei sint diocesana lege subiecti, nisi ad diligentem monitionem tuam satisfactiōe se digna correxerint, nullius cōtradictione, vel appellatione obstāte, per censuram ecclesiasticam valeas cōercere. Nulli ergo, &c. Datum, vt sup.

N. MILITEN. EPISCOPO. ABBAS OB GRAVEM CORPORIS
defectum amouetur

EXPO fuisti nobis in nostra p̄sencia cōstitutus, q̄ I. quondā p̄decessor tuus Ph. in abbate promouit, nesciens, quōd ipse manu esset altera mutilatus. Quia verō abbas ipse noscitur sinistra carere, quid sup hoc agendum sit, nostra voluisti responsione doceri. Nos igitur fraternitati tuę taliter r. spōdemus, quōd cum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoueri, & ipse in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab abbatię officio est non immerito amouendus. Datum Ro. apud. S. Pet. V. cal. Iulij, &c.

N. SENONEN. ARCHIEPISCOPO DE POENITENTIA
& absolutione Archidiaconi Lugdunensis.

EX parte venerabilis fratris nostri R. Lugdunē. Archiepiscopi literas accepimus, cōtinētes, quod cū R. quondā Archidiaconus Lugdunē. multa enormia cōmisisset, in ipsum exigentib⁹ meritis mandatum apost. auctoritate recepta, sententiā ex cōmunicationis iniecit, & eūdē officio, beneficioq̄, priuauit. Verū quia (sicut tam idē Archiepiscopus, quā multi alij p̄ suas nobis literas intimarūt) p̄dictus R. quoniā ei dedit vexatio intellectū, desiderat satisfacere de cōmissis, & suos excessus cum omni humilitate deplorat: de cuius deiectione multa Lugdunensī Ecclesię dicuntur incōmoda prouenire. Nos itaq; cum eo misericorditer agere cupiētes, vt cōtra iustitiā non recedamus à tramite veritatis, fraternitati tuę p̄ Apostolica scripta mādā⁹, quaten⁹ accepto à p̄fato R. iuramēto, iuxta formā Ecclesię, ipsum ab ex cōmunicatione absoluas. Si autē idē R. pro crimine secundū iuris ordinē, sententiā illius dispositionis incurrat, cum publicē criminosum, & maximē cōuinctū de crimine, in sua nouim⁹ nequitia cōfouere, eādē sententiā facias firmiter obseruari: alioquin sup ipso negotio, eius quę processu rei veritatē diligēter inquiras, & quod inueneris in scriptū redigēs totū rei processum sub tuis literis, & si-

Q 2 gillo in.

gillo inclusum, nobis fideliter non differas destinare: vt sic per te sufficienter instructi, melius, & liberius in negotio procedere valeamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. III. Non. Iulij.

N. PADVANO EPISCOPO. VT CLERICI LAICOS VITA, ET MORIBUS BONIS SUPERENT, QUOS DIGNITATE PRÆCELLUNT.

CVM in ecclesia Dei diuersi sint ordines cōstituti, & ab eis, quibus plus cōmittitur, plūs etiā exigatur, expedit his, qui in sortē domini sunt assumpti, quōd laicos vita, sicut dignitate præcellant: vt nō solū distantia sit in ordine, sed in moribus etiā gradus attendi valeat honestatis. Quidā verū officij sui debitū, nullatenus attendentes, quē in clericis, & laicis concupiscibilia sunt, affectant, dum præbendarij, vt clerici, & vt laici, immo plusquā laici non metuunt lasciuire. Sanē significauit nobis dilectus fili⁹ T. Feltren. Præpositus, quōd Feltren. canonici, qui laicos tenerētur ad viam rectitudinis, exēplo boni operis informare, clericali honestate neglecta, incedunt in habitu laicali, & cum concubinis suis publice non dubitant habitare. Cū igitur ministris altaris munditia sit indicta, dicente propheta: Mūdāmini, qui fertis vasa domini, &c. fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos canonicos moneas diligentius, & inducas, vt honestatem seruent, & habitum clericalē, & a cōcubinarum suarū cohabitatione recedant, & iuxta ecclesiæ cōsuetudinē, refectiōnē in canonica simul suscipiant, & nisi euidentē necessitas interuenerit, de nocte dormiāt infra claustrū. Alioquin eos Feltren. ecclesiæ beneficijs, sub appellationis obstaculo, auctoritate nostrā, nō differas spoliare. Datum &c. Cal. Iulij.

N. ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS. DE ILLORVM ABSOLUTIONE QUI VIOLENTAS MANUS IN CLERICOS INIICIUNT.

ICET percutienti nos in vnā maxilla, præbere alterā teneamur, & prosequentibus, & calumniantibus exorare, nectamē malignantium effrenata licētia, si quid libet impunē præsumeret, incentiuum pareret delinquendi, sic prouida prædecessorum nostrorum auctoritas cohibere voluit, a clericis violentiā laicorum: vt eorū excessum plūs corrigeret, quā puniret, dum nō eis temporalē poenā infligeret, sed ad correctiōnē a cōmunionē fidelīū, violētos manūū iniectores decerneret separatos. Propter quod etiā ad maiorē cautelā, & reuerentiā potiorē, absolutionē taliū sibi soli Sedes apost. reservauit: vt quos nec timor domini, nec religio clericalis a sua p̄sumptione cōpesceret. labor saltem, & difficultas itineris a violentia refrenaret. Huius autem constitutionis rigorem ecclesia Romana excertis causis, cum voluerit, speciali dispensatione relaxat: quā in hoc non tam vtilitatem propriam captat, quā clericorum immunitatem, & delinquentium in eos salutem affectat. Quia vero in Sicilia partibus, sicut & in regionibus alijs, in hoc nonnulli sæpius inconsulti calore delinquant, qui proprii corporis valetudine, licet infirmitate grauati, ad Sedem apostolicam pro absolutionis beneficio, laborare non possunt: vt eos, quos ætas maturior, vel euident infirmitas a labore huius itineris excusauerit, absoluas: dum tamen in hoc metas tuæ diocesis non excedas, nisi grandis fuerit, & enormis excessus, auctoritate tibi præsentium personaliter vsque ad triennium indulgemus. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. III. nonas Iulij.

ABBATI, ET MONACHIS BYRGVLIIEN. DE OFFICIO ABBATIS, & DE RESTITUENDA DISCIPLINA MONASTICA.

EA quæ a fratrib⁹, & Coepiscopis nostris, qui in partem sollicitudinis nostræ sunt vocati, auctoritate Sedis apost., ratione præuia statuuntur: ne per alicuius insolentiam, seu temeritatem immutentur, vel infringantur, aut in dubium reuocentur, apostolico debent munimine roborari. Ea propter dilecti in domino filij vestris, iustis postulationibus clementer, &c. vsq; ad Annuimus. Institutionem, quē in ecclesia vestra a ven. fratre nostro H. Redonen. Episcopo de mandato bonæ memoriæ Mart. Sanctorum Io. & Pauli presbytiri Card. qui tunc in partibus vestris legationis officio fungebatur, iustē, & rationabiliter factam, quam de verbo ad verbū plenius duximus exprimēdam, cū alijs bonis, & approbatis constitutionibus auct. apost.

apost. confirmamus, & presentis scripti pagina communimus. Statuimus enim p bono pacis, & amore religionis, quod abbas, qui plus debet prodesse, quam praesse, & discipulos suos magis exemplo, quam verbo edocere, & cui oportebit coram summo iudice, non tantum de se ipso, sed etiam de omnibus sibi commissis rationem reddere: ut semper pauset in dormitorio, nisi fuerit infirmus, aut minutus, vel de via post coepetorium venerit: quod tamen summopere cauendum est, nisi de necessitate hoc fiat. Quod si taliter contigerit, comedere, & dormire in camera sua poterit. Post comestionem vero vigilijs superfluis, & inordinatis, quae absque nimia potatione fieri non solent, omnino absteineat: ut cum conuentu sobrie ad matut. valeat recurrere. Praecipimus etiam, ut semper comedat in refectorio, nisi causa hospitalitatis cum viris religiosis, vel cum aliqua honesta persona in camera comedere voluerit. Praecipimus etiam, quod nunquam ibi carnes comedat, nisi infirmus, aut minutus fuerit, vel auctoritate maioris. Si vero abbas aliqua infirmitate laborauerit, cum fratribus, sed paucis, & sine laicis, & clericis carnes in camera comedere poterit: antiquas vero infirmarias fratrum non prohibemus. Praecipimus etiam, & suademus, ut quando ei licebit, in claustro sedeat cum claustralibus, causa aedificationis, & amore spiritualis refectionis. Coopertoria vero inordinata abbati, & monachis inhiibemus, & auctoritate, qua fungimur districte praecipimus, ne abbas, vel aliquis fratrum intus, vel extra coopertorium habeat, nisi de catiis, vel agniculis, aut vulpibus. Praecipimus etiam, ut cum de rebus monasterij tractare voluerit, consilio fratrum utatur, iuxta illud sapientis: Omnia fac cum consilio, &c. Suademus etiam, ut in quantum poterit, studeat vitiu elationis fugere, memineritque, scriptum: Rector te constituerunt, esto in illis, quasi vnus ex illis, Volumus praeterea, & causa dilectionis praecipimus, ut duo de fratribus, qui discreti sint, & boni testimonij, singulis annis in maiori capitulo eligantur, qui ad loca monasterij semel, & secundo accedentes, de vita, & statu monachorum diligenter perscrutentur, & quae corrigenda viderint, vel ipsi corrigant, vel abbati, & capitulo corrigenda relinquunt. Volumus etiam decanos, qui eidem monasterio vtiliter prouideant, ab abbate, ceterisque fratribus iuxta antiquam consuetudinem institui. Prohibemus etiam, ne ipse abbas absque assensu capituli sui, ultra summam decem librarum Andegauen. mutuo accipiat: quod si ab ipso praesumptum fuerit, ad solutionem, ultra accepti debiti volumus non teneri. Praecipimus etiam, ut duo fratres bonae vitae, & maturae etatis, sigillum capituli custodiant, nec ideo aliquid nisi de communi assensu sigillent, & quae in eo sigillata, vel confirmata sunt, abbate ipsum detinente, in irritum reuocentur. Prohibemus etiam, ut nulli personae duo officia committantur, nisi necessitate urgente, vel causa eminentis utilitatis. Quod si ab ipso abbate praesumptum est, in irritum reuocetur. Decernimus ergo, &c. Datum, &c. nonis Iulij.

N. EPISCOPO P. ARCHIDIACO. ET. N. DECAN. DE VVIRCHIA
Redonen. Eiusdem argumenti cum praecedenti

ONstitutus in praesentia nostra dilectus Læbertus monachus Burgulien. sua nobis querimonia declarauit, quod cum à felicis recordationis C. Pap. praedecessore nostro, super causa, quae inter ipsum L. & R. monachos, ex vna parte, & Hy. abbatem Burgulien. ex altera vertebatur, de dilapidatione bonorum Ecclesiae suae, & alijs in quibus abbatem iam dicti monachi impetebant, ad dilectos filios. N. Vindocinen. N. de Persenia, & N. de Bufferia abbates literas impetrasset, per insidias decepti, latentes, cum ad Vindocinen. abbatem venissent, ut ei suas literas exhiberent, ipsis literis à quodam milite cognato sui abbatis infra claustra Vindocinen. monasterij fuerunt per violentiam spoliati, & (ut asseruit praefatus L.) cum in manu praescripti abbatis Vindocinen. ipsae literae fuissent postea resignatae, & ab eo detentae, iidem monachi ne procederent in causa, fuere admissis literis impediti, unde dictum monasterium non modica patitur detrimenta. Nolentes igitur morbidum pastoris exemplum, gregem sibi commissum deflere, nec cum incorrectum

esse, per cuius alij debent corrigi disciplinam, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ad Burgulien. Ecclesiam pariter accedentes, tam intrinsecis, quam extrinsecis ad vos fratribus convocatis, veritate super statu, & ordine monasterij, & ipsius abbatis administratione à singulis seorsum, prout Eccle: noueritis expedire, diligentius inquisita, si culpam impositam in Abbatem noueritis redundare, excessus eius tantò districtius puniatis, quòd sibi ab excessibus in pastoralis sollicitudine positus, debuisset amplius praeuauisse. Si verò iidem fratres veritati testimonium renuerint perhibere, ad veritatis assertionem à vobis, quemadmodum iustum fuerit, compellantur. Nihilominus etiam in fratribus vestris, si aliqua videritis emendanda, quae in damnum Ecclesiae, vel ordinis inhonestatem possint aliquatenus denotari, auctoritate apostolica corrigatis. Vt autem honestas ordinis in eiusdem ecclesiae abbatem, & monachos fortius imprimatur, institutionem ad te venerabilis frater Redonen. Episcopo, cum bonorum virorum consilijs ordinatam, & auct. bonae memoriae M. tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli presbyteri Card. tunc temporis apostolicae Sedis Legati prouide promulgatam, cum alijs bonis, & approbatis constitutionibus faciatis inuiolabiliter obseruari. Nihilominus in debitum statum appell. postposita reducentes, quicquid ab ipso Abbate, vel à suis post appellationem ad Sedem apostolicam legitime interpositam, in praedictum ipsorum Monachorum temere noueritis attentatum: prouiduri, ne (sicut frequenter audiuius) Monachi malitiose procedant, non quae lesu Christi, sed quae sua sunt consequantur. Testes, &c. cogantur. Nullis literis harum tenore tacito, &c. quod si omnes, &c. Tu frater Episcopo cum eorum altero, &c. Datum Romae, &c. vi. supra.

R. ARCHIPRESBYTERO R. MAGISTRO SCHOLARVM, ET P. DE VICO
canonico Sancti Astregisili Bituricen. Vt Decima suae ecclesiae soluantur.

Cap. cum
Apostolica
Sedes, De
his quae fi-
unt à pra-
lato sine cō-
sensu capi-
tuli.

Cum Apostolica Sedes, cui (licet immeriti) praesidemus, vniuersis per orbem ecclesijs, non humana, sed diuina sit institutione praelata, iustum est, & conueniens, vt ad eam tanquam ad magistram, & matrē super diuersis iuris articulis referantur dubiae quaestiones: quae iura constituit, eadem quoque iura distinguat: ne quae diuersa cernuntur, videantur aduersa. Sanē (sicut ex literis vestris accepimus) cum ex vna parte capitulum Sancti Stephani, & capitulum de Salis, & ex altera monachi de Pratea super decima quadam, quam à monachis ipsis petebant, in vestrum compromississent arbitrium: & vos partibus convocatis cognosceretis de causa. Monachi proponebant donationem ipsius decimae, sibi à quodam milite factā, & venerabilis fratris nostri, N. Bituricen. Archiepiscopi, diocesani eius accedente consensu confirmatam fuisse: seque auctoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando fuerint à laicis male detenta, quae diuini iuris esse noscuntur, & in vsum transierint monachorum, Episcopo tamen loci illis praebente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. E contrario pars allegabat aduersa, consensum Episcopi sine cleri consensu minus sufficere, auctoritate Leonis Pap. dicentis: Ne quis Episcopus de rebus ecclesiae quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiae profuturū. Quia verò super his auctoritatibus dubitantes, Sedē apostolicā cōsulere uoluistis, humiliter inquirentes, vtrum quando decima possideretur à laico, si conferatur ecclesiae ad confirmandam donationem consensus Episcopi, sine cleri consensu sufficiat, nos deuotioni vestrae taliter respondemus, quòd monendus est, laicus qui decimam detinet, vt eam restituat ecclesiae, ad quam spectat. Quod si forsan induci nequiverit, & eam cum diocesani consensu alteri ecclesiae assignarit, praesertim religioso conuentui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. Auctoritates enim praemissae, licet diuersae, nō sunt tamen aduersae: cum aliud sit alienare, quod ab ecclesia possidetur, & aliud, quod detinetur à laico ad vsum Ecclesiasticum.

eum reuocare. In alienatione verò, iuxta Leonis Pap. decretum, consensus Episcopi, sine cleri consensu non sufficit. In reuocatione autem (iuxta responsum Hieronymi) sufficit consensus Episcopi, cum per vtrumque utilitati ecclesiasticæ consulatur. Nam, & in Lateranen. consilio est inhibuit, nè quælibet religiosa persona ecclesias, & decimas de manibus laicorum, sine consensu Episcoporum recipiat: per quod rectè datur intelligi, quòd sufficit consensus Episcopi, vt licitum sit ecclesiæ decimam de manu recipere laicali. Datum Romæ, &c. Non. Iulij. Pontificatus nostri anno primo.

MIDRAN. PRESBYTERO. CARDINALIS SENTENTIAM SESE

Pontifex confirmare ait.

EVM tu, & B. presbyter Taruisin. qui se sufficientem procuratorem pro sacerdote, quem similiter in causam traxeras, in præsentia nostra gerebat, pro multis quæstionibus inter vos habitis, apud Sedem apostolicam constituti essetis: nos tibi, & ei dilectum filium nostrum V. tt. S. Martini presbyterum Card. dedimus auditorem. Ipse autem auditis vtriusque partis rationibus, & plenius intellectis, habito consilio, dilectorum filiorum P. tt. Sanctæ Cecilie presbyteri P. Sanctæ Mariæ in via lata, diaconi Card. & Lotarij sub diaconi nostri iuris periti, & aliorum prudentum, de mandato, & voluntate nostra sententialiter diffiniuit, quòd sententia lata de mandato bonæ memoriæ C. Pap. prædecessoris nostri à venerabili fratri nostro. N. Episcopo, & dilecto filio. N. Archidiacono Taruisin. super restitutione, & possessione beneficij ecclesiæ de Mestre, cum ea integritate, quam unquam melius habuit, & possedit, sicut apparet ex publicis instrumentis, firmiter seruaretur. Executionis quoque sententiam à venerabili fratre nostro. N. Castellano Episcopo, super eodem negotio promulgatam, & qua prædictum B. in decem, & octo libris Venetum. pro damnis illatis tibi condemnauit, sententiando statuit inuiolabiliter obseruandas: adiiciens, quòd nominatus B. legitime compelli deberet, ad soluendam tibi pecuniam memoratam, & restituenda damna ex integro, pro fractione parietis camere, cum officinis domus, quæ fueras consecutus: præmissos etiam B. & l. ad satisfaciendum plenissimè de omnibus damnis tibi per se, vel per suos illatis similiter condemnauit. Et quia dictus B. presbyter ab apostolica Sede recedens pro se responsalem, sicut nos ipsi præceperamus, & etiam ipse nobis promiserat, idoneum non reliquit, in expensis à te factis post recessum eius ipsum B. legitime condemnauit. Nos ergo præmissam sententiam, sicut rationabiliter lata est à dicto Card. ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina comunimus. Decernimus ergo, &c. Datum &c. VII. Idus Iulij, &c.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. VT BONACOSAM

clericum & nuntium suum clericum efficiat.

EVM pro his tibi preces apostolicæ porriguntur, qui apud Romanam Ecclesiam obsequijs tuis, & ecclesiæ Mediolanen. insistent, miramur non modicum, si eas differas effectui mancipare: & ex hoc nos à te pro alienis minùs audiendos præsumimus, à quo pro tuis familiarib⁹, & domesticis non audimur. Meminimus. H. quod olim tibi preces porrexerimus, & mandatum, vt dilectum filium Bonacosam clericum, & nuntium tuum, qui apud Sedem apostolicam, pro tuis diutiùs obsequijs laborauit, in clericum ecclesiæ Beati Ambrosij recipi faceres, & beneficiū, quòd in ea vacare dicebatur, ipsi ob reuerentiam Sedis Apostolicæ assignari. Verū (sicut rerum demonstrat effectus) te id minùs solícite procurante, canonici eiusdem ecclesiæ, cum ad te dictæ literæ peruenissent post appellationem ad nos interpositam, tres in suos canonicos recepere, mandato apostolico, quod pro eodem B. tibi porrectum fuerat non admissio. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mādāmus, quatenus reuocato in irritum quicquid post appellationem ad nos interpositam, super beneficio ipso in ipsius præiudicium inueneris attentatum, ei beneficium, si quod vacat, appellatione remota non differas assignare. Datum, &c. VIII. Idus Iulij, &c.

CARO ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS. EIVSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDI IN PERPETUUM. A DECESSORIBUS SUI INDULTA PRIVILEGIA CONFIRMAT.

IC ET dominus noster Iesus Christus ecclesiam suam instituens, discipulis suis eandem super credentes ligandi, ac soluendi dedit potestatem, vnum tamen in ea, Beatum scilicet Petrum Apostolum, voluit præminere dicens: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Intelligendum ex hoc tribuens fidelibus vniuersis, quod sicut vnus erat mediator Dei, & hominum homo, Iesus Christus pacificans, quæ in cœlis erant, & quæ super terram, & dissoluens maceriarum parietem, ac faciens vtraque vnum, sic & in ecclesia sua vnum ex ipso, & per ipsum omnium caput esset: nec in membris fieret vlla diuersitas, quæ non per vnius auctoritatem, ac prouidentiam capitis, ad vnam fidei veritatem, eandemq, religionis regulam reducerentur, & cultum. Quod etiam in eo loco monstratur, in quo, & de confirmandis fratribus, & pascendis dominicis omnibus, præceptum à domino nostro legitur ei datū, Ex hac itaq, potestate, quæ ad Beatū Petrum ex dominica traditione peruenit, Sacrosancta. Ro. Ecclesia, quæ per dominū Iesum Christū ab eodē Beato Petro instituta est, & fundata, super vniuersæ ecclesiæ auctoritatē obtinuit: vt vbiq, ratū esset ac solidū, q̄ ipsius prouidentia statuisset. Quod etiā ab vniuersis ecclesijs per orbem terrarū vq, quaque diffusis, & receptū est, & seruatur: ita vt per eā, & distributio facta sit dignitatū, & indictū Christi fidelib⁹, & diligentib⁹ ordinatū quod ad cultū pertinere visum est pietatis. Ex hac siquidē data Beato Petro à domino potestate ipse, ac successores ipsius per diuersa mundi loca constituerunt Episcopos, & dignitates per prouincias diuiserunt. Nos etiā, qui eis, licet impares meritis, domino vocante successim⁹, in loco, q̄ Mons regalis dicitur, pro multa vtilitate populi Christiani, metropolita Sedem à piæ memorię domino Lucio prædecessore nostro statutā auct. apost. confirmamus. Cū enim illustris memoriæ. V. quondā Siciliæ Rex, diuinæ charitatis igne succensus, ad gloriā Dei, & salutem suam, ac parentū suorū Monasteriū ibi fundasset, & primo locū ad id agendū Beato Petro, & Romanæ obtulisset Ecclesię, ab Episcopali subiectione, per auctoritatē prædecessoris nostri felicitis memorię Alexandri Pap. assensumq, bonę memorię Vualterij Panor. Archiepiscopi liberum reddidit, & quietū: ac sic ædificijs erigendis, regiā curam impendens, breui tempore tēplum domino multa dignum admiratione construxit, castris munitissimis, & redditibus ampliauit: libris, & sacris vestibus, & argento decorauit, & auro: & tandem multitudinē monachorū de Cauen. ordine introduxit: & in tantū ædificijs, & rebus extulit alijs locum ipsum, vt simile opus per aliquem Regum factū non fuerit à diebus antiquis, & homines in admirationē adducat: ad quos ex auditu solo potuerit quod factū est peruenire: Deinde ad opus bonū, sicut Ceruus ad fontes aquarū anhelans, & modicū reputans quicquid desiderio fecerat æternorū, iuxta id, quod sapiētia dicit: Qui edūt me, adhuc esurient, & qui bibūt me, adhuc sitient: à prædicto Alexandro, & Lucio prædecessoribus nostris, ac fratribus cum multa instantia postulauit, vt idē locus dignitate metropolita donaretur: præsertim cum & illuc populum congregare cepisset, & disponderet cōgregare, qui ex illa parte contra omniū inimicorum incursus inexpugnabile munimen posset toti terræ conferre. Porro idē dominus Lucius, deliberatione habita nō parua cum fratribus, & attendēs cōmunē vtilitatē, quæ de incremento illius loci speratur, desiderio, & petitioni eius liberaliter acquieuit: nè vbi liberalissimus ipse de Thesauro & tenimentis suis extiterat, idem Papa de his, quæ ad iniunctum sibi Apostolatus officium pertinebāt existere difficilis videretur, & tanta eius minueretur tarditate deuotio, quam summi pōtificatus studio de bono congruebat ad melius incitari. Nā & hoc pro desiderio eius non parum facile videbatur, quod (licet insolitum esset) duæ metropole tam vicinæ consisterent, ex hac tamen noua constitutione nequaquam ius minueretur alterius: cū iam ante monasterium ipsum per Archiepiscopos, & Ep̄os tam in se, quàm in omnibus locis suis, ab omni episcopalī

pali iure fuisset exemptum, & plena in omnibus libertate donatum: ita, vt nullo Archiepiscopo, vel Ep̃o nisi tantū Romano Pōtifici subiaceret. Supradictū itaq; Vulliel. Prædecessorem tuū, suis tanq̃ Beati Petri manibus consecrauit, & Pallij dignitate statuit decorandum: recipiens eandem ecclesiā ad honorē domini Dei nostri, & memoriā Beatę Marię, semper virginis, regia liberalitate fundatā, sub apostolici tuitiōe muniminis, & suo priuilegio, quod factū fuerat roboraui. Statuit autē in primis, vt ordo monasticus, qui secundum Dei timorē, & Beati Benedicti regulā, & Cauen. Monasterij obseruātiā, in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem tēporibus inuiolabiliter obseruetur, Præterea quascunq; possessiones, & quacūq; bona eadē ecclesiā in præsentiarū, & dono prænominati Regis, ac quorumlibet aliorum rationabiliter possidet, aut in futurum, concessione pontificū, largitione Principum, fidelīū oblatione, &c. vsque ad verbum permaneant. In quibus Episcopatū Cathanien. proprio duximus vocabulo designandū, quem idē dominus Lucius de fratrum cōmuni consilio, ad multā prædicti Regis instantiam, dicto prædecessore tuo, eiusq; successorib⁹, sicut proprijs Archiepiscopis, metropolitico, in perpetuū cōstituit iure subesse. Episcopale quoq; ius, & omnia, quæ in subscriptis locis, ex concessione fratrum, & Coepiscoporum, idem prædecessor tuus habebat, ipsi, eiusq; successoribus confirmauit, & firma, & illibata perpetuis temporibus permanere decreuit. Ex concessione scilicet bonæ memoriæ Vualterij Panormitani Archiepiscopi, cum voluntate, consilio, & assensu omnium canonicorum suorum, & regia etiā cōniuentia: totā parrochiam, & diocēsim Castellī Corilionis, cum monasterio Sanctę Marię Magdalenę, & alijs ecclesijs, cū decimis, & alijs iustitijs, quas de baronibus, & alijs hominibus ipsius castelli, & pertinentiarū eius, Panormitana ecclesiā solebat percipere: & cū omni parrochiali iure, & Episcopali, quod in eadē parrochia, & diocēsi videbatur habere. Ecclesiā præterea Sancti Siluestri, quæ fuerat de Mania, & proprijs iuris Panormitan. ecclesię, quā p̃ eo, q; eccl. tuę multū vicina erat, & multum vtilior erat ei, q̃ panormitan. ecclesiā iam dictus Archiepiscopus (sicut in e⁹ scripto authenticō cōtinetur) de cōsilio, & assensu omnīū fratrum suorum, eidē ecclesiā libera, & spontanea tradidit voluntate, cum omnibus tenimentis, villanis, & possessionibus, & omni iure suo, Ex concessione bonę memoriæ Nicolai quondā Messanen. Archiepiscopi, cum totius capituli sui cōsensu, omne ius Episcopale, quod ecclesiā Massanē. deberet habere in Monasterio, & omnibus pertinentijs eius, quod illustris recordationis Margarita gloriosa quondā Regina in loco, qui dicitur Maniatium, in diocēsi Messanē. ad honorē Dei, & Beatissimę Marię semp virginis memoriā, p̃ sua deuotione cōstruxit, & p̃ prædictū Archiepiscopum, ab omni debito Messanen. Ecclesię liberū obtinuit, & quietum. Ex concessione T. Regen. Archiepiscopi, cū communi capituli sui consensu, totum ius ep̃ale, vel quodcunq; aliud Regni Ecclesię pertinebat, in monasterio Sancti Saluatoris de Marcello, quod cōstruxit Ioannes Calomē. Regius quondā camerarius, & in monasterio monialīū Sancti Ioannis Exocaliua, q̃ est extra muros ciuitatis Regij, & cællis, obedientijs, possessionibus, tenimentis, ac pertinen. monasteriorū ipsorum: iuxta quod in iam dicti Archiepi priuilegio cōtinetur. Ex concessiōe B. Agrigētini Ep̃i, cū capituli sui assensu, tā parrochiā, & diocēsim, q̃ vniuersum ius ep̃ale, cū omnibus decimis, & alijs iustitijs suis, quas de Baronibus, & alijs hominibus castelli Battellarij, & pertinentiarū eius, & Casalī Busachini, nec nō & alias decimas oēs, & alios redditus, quos Agrigētina ecclesiā in Castro Corilionis, & pertinentijs ei⁹ habebat, sicut in scripto ipsius Episcopi dignoscitur contineri. Ex cōcessiōe M. Mazanē. Episcopi parrochiā, & diocēsim, & ius Episcopale, omnesq; decimas, & alios redditus quos ecclesiā Mazanen. habebat in municipio lati, & municipio Calatratasi, cunctisq; pertinen. ipsorum, sicut in scripto præfati Ep̃i manifestius continetur. Ex concessione R. Anglonen. Ep̃i, cū cōmuni capituli sui cōsensu, in monast. Carbonen. cællis, obedientijs, & possessionibus eius: totū ius ep̃ale, & quodcunq; aliud in eo Anglonen. habebat ecclesiā, sicut in ipsius Ep̃i scripto denotatur expressum. Ex cōcessiōe Bisinianen. Ep̃i, cum capituli sui assensu, eccle-

siam

fiam Sanctæ Mariæ de Macla, cum Episcopali iure, & omnibus obediētijs, & pertinentijs suis, sicut in eiusdem Episcopi priuilegio demonstratur. Ecclesiā quoque Sancti Martini constructā, in tenimētis ecclesiæ à Petro Indulso, quam ipse P. obtulit eidem ecclesiæ, cū tenimentis, possessionibus, & pertinentijs suis: palliū ad hæc, plenitudinē scilicet pontificalis officij, fraternitati tuæ de Sedis apostolicæ auctoritate, ac liberalitate largimur: quo intra ecclesiā tuam ad missarū solēnia celebranda, subscriptis diebus vti debebis, Natiuitate scilicet domini nostri Iesu Christi, S. Stephani, octaua dominicæ natiuitatis, Epiphania Hypopātī, dominica in ramis palmarū, Cæna domini, Sabbato Sancto, Pascha, & duobus diebus sequentibus, Ascensione, Pentecoste, tribus festiuitatib⁹ Beatæ Dei genitricis, & virg. Mariæ, natalitio Beati Ioānis Baptistæ, cōmemoratione omnium Sanctorū, solennitatibus omnium apostolorū, & præcipuis festis Ecclesiæ tuæ, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus Episcoporū, ordinationib⁹ clericorum, & anniuersario tuæ cōsecrationis die. Prouideas igitur, quomodo huius indumenti honor, modestia sit actuum viuacitate seruandus: vt ei morum tuorum ornamenta cōueniāt, & esse valeas plūs bonis actibus, quā huiusmodi ornamento (Deo auctore) conspicuus: & quem pastoralis curæ constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere: vt in humilitatis virtute fundatus, nec eleueris prosperis, nec fatigeris aduersis. Ipsi etiam aduersarij propter mandatum dominicum, tuo circa te copulentur affectu, & quantum in te fuerit, pacē habeto cum omnibus, & ad pacem studeto reducere discordantes: fulgeat in pectore tuo rationale iudicij, cum superhumerali actione coniunctum: & ita in conspectu Dei procedas & hominū, quatenus cōmisso tibi gregi dominico, virtutis præstes exēplum: & taliter opere præcedas, & verbo, vt videntes opera tua bona, glorificent patrem nostrum, qui in coelis est, & gaudeant se talem Rectorem habere, per quem, & erudiātur ad fidem, & ad recta opera prouocentur. Obeunte verò te, vel tuorū quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia proponatur, nisi quem monachi eiusdem loci, vel maior pars consilij sanioris de ipso collegio, siquidem idoneus fuerit in eo repertus, secundum Deū, & canonicas Sanctiones crediderint eligendū. Quod si tortē idoneus ibi reperire nequiverit, & aliūdē fuerit assumendus, per fratres ipsius loci Monachus eligatur: qui nimirum, & regularibus cibis, & indumentis vtatur. Quæ omnia, sicut ab eodem prædecessore nostro prouide facta sunt, rata omni tempore volētes, & inconcussa seruari, nostri quoq; priuilegij munimine roboramus. Præterea ad exēplar felicitis recordationis Clementis Pap. prædecessoris nostri, vt ecclesia Syracusana, quæ vsq; ad tempus ipsius, nulli nisi Romano tantum Pontifici dignoscitur subiecta fuisse, tibi deinceps, & successoribus tuis catholicis, metropolitico debeat iure subesse, auctoritate apostolica cōfirmamus. Decernimus ergo, &c. salua Sedis apostolicæ auctoritate. Ad indicium sanctæ deuotionis suæ, ac demonstrādū, quod eadē ecclesia Romana tantū Pontifici subiaceret, supranominatus Rex, cū eā sub nomine Monasterio fundare cœpisset, centū tarenos Romano Pontifici annis singulis statuit persoluendos. Si qua igitur in futurū, &c. D. Ro. apud Sanctū Petrū, per manū Raynaldi domini Pap. Notarij cancellarij vicem agētis. V. Cal. Maij, Indictione prima Incarnationis dominicæ Anno M. C. XCVIII. Pontificatus verò domini Innocentij Pap. tertij. Anno primo.

N. ABBATI, ET CONVENTUI DE PIGAVIA. DE CAUSA,
ipsorum, quam habebant contra Episcopum Mersburgensem.

VM tempore bonæ Memoræ C. Pap. prædecessoris nostri, tu fili abbas, ad Romanam curiā accessisses, priuilegiū & alia scripta meruisti à Sede Apostolica obtinere: & (sicut à te accepimus) cum reuersus fuisses ad propria, priuilegium dictum, & alia scripta in præsentia fratrum tuorum, & quorūdam canonicorū Mersburgen. qui in defensionem quorūdā monachorū illuc venerāt, fecisti fideliter recitari: quod intelligens venerabilis frater noster Mersburgen. Episcopus, nūciauit, & scripsit impera-

imperatorī, tecōtra honorē Imperij ad Romanā Ecclesiā accessisse, & priuilegiū in eius præiudiciū impetrasse. Vnde motus Imperator curiā tibi indixit, & priuilegiū sibi præsentari præcepit, quod receptū noluit tibi postmodū resignare: & dum in his, & alijs te p̄ episcopū grauari sentires, appellatiōe interposita Sedē apostolicā visitasti: à qua per nūcios cōmissionis literis impetratis, partes iudices citauere, in causa ipsa iuxta formā mādati apostolici processuri. Verū dum hec agerētur, venerabilis frater noster Magdebur. Archiepiscopus ad petitionē Episcopi memorati, de mādato Imperiali te ab officio, beneficioq; suspēsum, à monasterij administratione remouit, & curā eius duob⁹ militibus assignauit. Vnde timēs abbatīæ periculū puenire, cū & tibi periculū immineret super cōtrouersijs, quæ inter te, & episcop. & quosdā Monachos vertebātur, arbitriū Archiepiscopi te p̄misiisti, fide in manib⁹ eius hinc inde præstita, seruaturū. Sicq; factū est, vt ipse archiepiscopus, adiunctis sibi tam clericis, quā laicis, inter quos erat & Dapifer Impialis, sub certa forma arbitriū p̄mulgauit. Post hæc iterū Romanā veniēs, quæ facta fuerāt eidē p̄decessori nostro diligenter exponere procurasti: cui, & aduersario tuo custodi Mersbur. p̄curatori dicti episcopi, nos ipsi cum essem⁹ in minori officio constituti, & dilecti filij I. tt. Sancti Stephani in Cœlio mōte, & I. tt. Sanctæ Priscæ presbyteri Cardinales deputati fuimus, auditores: & tandē auditis, quæ partes duxerāt proponēda, sub certa forma, de cōsensu partiū causa cōmissa fuit iudicib⁹ delegatis, videlicet, vt de omnib⁹ diligēter inq̄rerēt, excepto, quòd indagatiōe libertatis eiusdē monasterij, cū duob⁹ capellis, Apostolicæ Sedis examini p̄ omnia referuarēt. Cūq; ita iudices delegati partes ad suam præsentia, auctoritate apostolica euocassent, memorat⁹ Episcop⁹ delegatos ipsos suspectos sibi proposuit, & causas suspitiōis multiplices assignauit. Cōsequēter etiam eorū volēs iudiciū declinare, Sedē apostolicā appellauit. Sed reuersus postmodū corā eisdē, sacramentū calumniæ p̄stitit, testes produxit, petitis dilationib⁹, & obtētis. Ipsi ergo iudices procedētes in causa, auditis vtriūsq; partis rationibus, & plen⁹ intellectis, gesta omnia sigillorū suorū munimine roborata, ad Sedē apost. destinariūt, terminū partibus imponētes, quo recepturæ sententiā, apostolico se cōspectui p̄sonaliter p̄sentarēt: ad quē tu personaliter accedēs, Episcopus pro se misit dilectos filios. H. Mersburgen. Canonicū, & B. Sancti Nicolai Mersburgē. scholasticū resp̄siales: qui gesta, quæ delegati trāsmiserāt, nec publicari debere dicebāt, nec fidē eis penit⁹ adhibendā: cū & à suspectis iudicib⁹, & post appellatiōe legitimē interpositā recepta fuerint, & descripta: parte tua contrariū postulāte, p̄sertim, quia (vt firmiter asseribat) nūcij memorati personā stadi iudicio nō habebāt, cum excōmunicati essent, & episcopo fuisset sub pœna suspēisionis iniunctū, vt ad causam agendā in propria persona veniret: quòd cum nō fecerit pœnā suspensionis incurrit, quē prædicti nūcij, propter aegritudinē, & senectutē, p̄sonaliter ad Romanā ecclesiā nō posse accedere proponebant, alia, q̄ ipsis obiecta fuerāt denegātes, q̄ p̄ ipso Episcopo factū taliter proponebāt, quòd cum ab eo, tāquā à plato tuo abbatīā, & sacerdotiū p̄cepisses, sicut fueras in iure cōfessus, propter prauā conuersationē tuā, sup multis enormitatib⁹ cepisti à monachis cōueniri: inter quos Episcop. pacē, & concordia sēpius reformauit, monēs te, vt ad frugē melioris vitę trāsires. Cū aut fratres p̄ ea, quæ iugiter faciebas, de tua emēdatione nullatenus iā sperarēt, cōtra te proposuerūt in iyno do de dilapidatiōe, quòd res Monasterij pauperū vsib⁹ deputatas, voluptuosē cōsumeres, & pro defectu necessariorū religio ibi penit⁹ deperiret, te etiā de Sacrilegio, Simonia, alijsq; multis criminibus impetebāt: interdum coram Episcopo, quādoque in p̄sentia Card. quē Episcopus tam diu sustinuit, quòd Monachis denegare iustitiam dicebatur. Citatus exinde ab Episcopo nuncium misisti, sup omni grauamine, quòd tibi possit inferri, p̄sentia Episcopi prouocantē. Cū aut neq; per te, neque p̄ nunciū ad Archiepiscopū accessisses, ipse Archiepiscop⁹ appellatiōi tam generaliter factæ in p̄iudiciū ecclesię iudicauit nullaten⁹ deferendū. Episcopus itaq; habito prudenti cōsilio, citatū denuo te ab officio, beneficioq; suspēdit. Interim supueniēs dilectus filius noster. I. tt. S. Stephani in Cœlio mōte presbyter. Card. tūc apostolicæ Sedis legatus ad dictā abbatīā accessit,

cessit, ut componeret inter te, & Monachos memoratos. Sed te in villis proximis latitante, & Magistro Vlrice allegante dictus Card. latam in te suspensionis sententiam confirmavit. Sic ergo latenter Romam veniens, commissionis literas veritate tacita, & sub specie renouationis priuilegium, quod nunquam hactenus habueras, impetraſti. Cumque iudices delegati Episcopo suspecti essent, & monachis, à quibus nec vnus diei poterant indutias obtinere, appellatione interposita ab Episcopi nuncijs, statim cum priuilegium subreptitium legeretur, partes nuncios suos ad Sedem apostolicam transmiserunt: de quorum assensu causa tandem fuit alijs coniudicibus sub certa forma commissa, sicut in commissionis literis continetur. Sed cum non omnes possent examinationi causæ propter nimiam distantiam interesse, dilectus filius, N. abbas de Goizoché, vnà cum venerabilibus fratribus nostris, dicto Archiepiscopo. N. Balbergen. & N. Misnen. Episcopis, & quàm plurimis ecclesiarum prælatis, inter Episcopum, te, & monachos pacem, & concordiam reformauit. Iterum autem ad Romanam ecclesiam latenter accedens, & proponens multa contra monachos, & Episcopum ad duos iudicum illorum, quos uos superius Episcopo diximus esse suspectos, & à quibus nuper ipse Episcopus per nuncios appellauerat, commissorias literas impetraſti: qui cum iustas exceptiones Episcopi non admitterent, quas in contumaciter probare volebat, Sedem apostolicam appellauit. Sed ipsis in causa nihilominus procedentibus inuitus accessit ad eos, timens ne sua iustitia deperiret. Cum autem post alia, quæ iudices ipsi proprio motu fecerant, terminum publicandis attestationibus præfixisset, venientibus partibus, vnus tantum comparuit de iudicibus cum alterius nuncio: qui nec habebat ad alios literas, nec cauere volebat, quod dominus suus vices suas præſenti iudici commisisset. Sicque factum est, quod solus Nunburgen. præpositus, licet tribus sigillis apposis gestis, descriperat, quæ fuerant ad Sedem apostolicam destinata: unde dicebant fidem eis nullatenus adhibendam: & quia ipsum instrumentum relationis ipsorum iudicum fuit in superficie viciosum, & datum ab eo, quem plurimis dicunt excommunicationis vinculis innodatum. Verum præmissa ferè omnia pro Episcopi parte proposita, tu veritate destitui firmiter asserebas. Quia verò memoratus Episcopus eo quod iuramentum præstitit de calumnia, & à delegatis indutias postulauit, & testes coram eis produxit, appellationi renunciasse videtur, & eorum examini consensisse: nos habito fratrum consilio, in præmissa incidenti quaestione interlocuti fuimus, quod deberent quæ coram prædictis iudicibus gesta fuerunt, publicari: ut secundum tenorem ipsorum, nostra tandem sententia formaretur. Tibi igitur, & procuratoribus Episcopi supradicti, venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. Episcopum, & dilectum filium P. tituli Sanctæ Cecilie presb. Card. dedimus auditores: qui cum ea, quæ fuerant hinc inde proposita, & ostensa nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent: quia tam per confessiones, quàm per attestaciones legitimè constitit, quod fide hinc inde data compromissum est in arbitrium Archiepiscopi memorati, & quorundam etiam aliorum, nos de consilio fratrum nostrorum ipsum arbitrium decernimus obseruandum, illis duntaxat exceptis capitulis, quæ contra libertatem ipsius monasterij, & duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa: cum etsi sponte volueris, de iure tamen nequiuimus sine licentia Ro. Pontificis renunciare priuilegijs, vel indulgentijs libertatis: quæ monasterium illud indicant ad ius, & proprietatem Rom. ecclesie pertinere: præsertim cum in vltimæ commissionis literis contineatur expressum, quod sæpè dictus prædecessor noster super renunciatione à te super priuilegio, & alijs scriptis facta, nullum tibi, vel successoribus tuis, aut etiam monasterio, & duabus capellis de Pigauia præiudicium voluit generari. Quia verò in eisdem literis commissorijs expressit, quod indagacionem libertatis eiusdem monasterij, cum duabus capellis in eadem villa positis, apostolicæ Sedis examini per omnia reseruauit, quicquid contra formam huius mandati à delegatis prædictis actum est reuocamus, & viribus omnino carere censemus: reseruantes eidem Episcopo liberam facultatem, ut contra libertatem ipsius monasterij ordine iudiciario valeat experiri. Interim autem, donec ipsa

quaestio

quæstio canonicè terminetur, & monasterium tuum non compellamini obedientiam eidem Episcopo exhibere, sed in eo statu maneat, in quo post impetratum priuilegium, & ante datum arbitrium dignoscimini extitisse. Quoniã ergo personales iniuriæ, quæ præcesserāt per arbitrium sunt sopitæ, cum vos vicissim in pacis osculum receperitis, quæstiones tam super ablatorum restitutione, quàm super subiectione monasterij duximus cõmittendas. Nulli ergo, &c. Datum. Ro. apud S. Petrum III. idus Iulij, &c.

N. DE NOVO BURGO, N. DE VALLE S. GEORGII ABBATIBVS,

N. prapósito Sancti Seuerij de Effordia. Quæ est eiusdem fere argumenti.

VM interven. fratrem nostrum N. Mersburgen. Episcopum & dilectum filium. N. Abbatē de Pigauia super diuersis articulis cõtrouersia verteretur, & eadē sæpè fuisset à bonæ memoriæ C. Pap. prædecessore nostro cõmissa, tandē ad præsentiam nostrā abbas p̄dictus, & dilecti filij Hen. & B. procuratores ipsius Mersburgen. Episcopi accedentes, cum super ea in auditorio diutius nostro litigassent, sententiā à nobis accipere meruerunt: cuius tenor ex literis nostris sententiam continentibus, vobis plenius in notesceret. Verum cum pro defectu probationum, quæstio quæ vertitur inter eos sup̄ statu monasterij de Pigauia nō potuerit terminari, nos inquisitio nē ipsius vestræ duximus experientia cõmittendam, diffinitiuā nobis sententia reseruata. Cæterum quia idem Abbas multis, & magnis sequeritur à dicto Episcopo, vel mandato eius per alios spoliatum, per apostolica vobis scripta mandamus atq; præcipimus, quatenus thesauri ecclesiæ, priuilegiorum, indulgentiarum, & aliorum, quibus eum inueneritis minùs rationabiliter ab Episcopo destitutum, facta sibi restitutione plenaria super libertate seu subiectione præmissi Monasterij, & alijs quæ aduersus se duxerint proponenda inquiratis, solū Deū habentes præ oculis sine personarum acceptione plenissimè veritatē, & vsque ad diffinitiuā sententiam, sine appellationis diffugio procedentes, gesta omnia nobis mittatis sigillorū vestrorū munimine roborata: vt per ea certiores effecti, securius in ipso negotio procedere valeamus: certū terminum partibus assignantes, ad quem nostro se conspectui repræsentent, diffinitiuā sententiam recepturæ. Nullis literis, &c. harum mentione non habita, præter assensum partium, &c. quod si omnes, &c. tu dilecte fili Abbas de nouo Burgo cum eorum altero, &c. Testes cogantur. Datum Reate. XII. Cal. Augusti.

N. ARCHIPRESBYTERO. N. DECANO, ET. N. PRAECENTORI

Lugdunen. Committitur ijs causa Archidiaconatus Cabilonenfis.

VM pro causā, quæ inter dilectos filios Falconē, & Gualterū Cabilonen. Ecclesiæ Archidiaconos vertebatur, procuratores vtriusq; partis ad nostram præsentiam accessissent, nos eis dilectū filiū nostrū G. Sancti Adriani diacon. Cardinalē concessimus auditorē: coram quo ipsius F. Archidiaconi procurator proposuit, quod cum olim pro varijs grauaminibus, quæ aduersarij eius Cabilpnen. ecclesiæ inferebāt ad Sedē apostolicā accessissent, ad dilectos filios. N. Abbatem Sancti Martini. N. cantorem Eduen. N. Archidiaconum Flauiniacen. literas impetravit, vt dictū G. Archidiaconum canonica districtione compelleret, vt ab Cabilonen. ecclesiæ, & hominum cuiusdam obedientia ei⁹, qui potestas Boiaci dicitur molestatione cessaret, & de iniurijs illatis ipsum eidē ecclesiæ satisfactionē cogerent debitam exhibere. Cūq; iudices secundū mandatū apostolicū, vellēt in causā procedere, pars aduersa, vt iudicium declinaret, Sedem apostolicā appellauit. Adiecit etiam, quod à bonæ memoriæ C. Pap. prædecessore nostro confirmatiōis literas impetrarat, super quibusdam institutionibus eiusdem ecclesiæ decōmuni assensu Capituli constitutis, ex quarū inobseruantia, ecclesia ipsa debito seruitio fraudabatur. Licet autem idem prædecessor noster venerabili fratri nostro. N. Eduen. Episcopo ad eiusdem Archidiaconi postulationem mandasset, vt eas faceret obseruari, ipse tamen semel solum.

R

mo.

modo Cabilonen. Capitulo pro his seruandis suas literas destinauit, nec super hoc ultra processit. Petebat itaq; procurator ipse pro Archidiacono memorato priorem causam cōmitti, confirmari cōstitutiones prædictas, & ea sibi restitui, quæ ad vtilitatem eiusdem ecclesiæ coactus fuerat expendisse. Cæterum procurator partis alterius ex aduerso respōdit, quod cum dictus F. Archidiaconus in succentorem Cabilonen. ecclesiæ diaconatus fungentem officio in communi dormitorio manus inieciisset temere violentas, & cum traxisset verberando per claustrū, tu frater Archiepiscopo, cū ob violentā manuū iniectionē, & violationē immunitatis ecclesiæ, fecisti excōmunicatum publicè nunciari. Ipse verò ad apostolicā Sedem accedens cōfessus est, quod in clericū manus iniecerat violentas: suppressit autem quod immunitatem violasset ecclesiæ, super absolutione sua literas impetrauit: sed nihilominus in excommunicatione remansit, cū alteram causarum, pro quibus excommunicatus fuerat, tacuisset. Vnde ipsum nec in iure stare possedicebat, nec procuratorem constituere: præsertim cum is, cui causæ suæ procuratorem cōmiserat, ob excessum similem eadem innodatus sententia teneretur. Ea etiam carere viribus allegabat, quæ in excommunicatione positus, à Sede apostolica impetrarat. Licet autem per hoc dictus G. Archidiaconus ei non teneretur, nisi obtento prius absolutionis beneficio respondere, nihilominus tamen se dictorum iudicum cōspectui præsentarat, & per literas venerabilis fratris. N. Episcopi, & dilecti filij. N. decani ipsius ecclesiæ ostēderat, quod nec ipse aduersus eandem ecclesiam, nec ecclesia aduersus eum haberet aliquam quæstionem: & literæ, quas aduersarius ei⁹ obtinuerat ab apost. Sede, impetratæ non fuerant de capituli voluntate. Accedēte igitur die altera, quæ ipsis fuerat assignata, cū super eo quæreretur à partibus, vtrum renitente capitulo dictus F. Archidiaconus esset pro Cabilonen. eccle. contra eundē G. Archidiaconum admittendus, ipse G. propter suspicionem iudicum ad Sedem apostolicam appellauit. Ad ea verò, quæ super seruandis consuetudinib⁹ ecclesiæ proposita fuerant, sic respōdit: quod cum memorat⁹ Episcopus dictis decano, & capitulo mādauisset, memoratas consuetudines obseruari, responderūt se ipsas libētius seruatuuros, nisi paupertas ecclesiæ impediret: adiicientes, vt statum Cabilonen. ecclesiæ per suas literas Sedi apostolicæ nunciarent. Ex his igitur concludabat, nē expensas, quas dictus F. Archidiaconus fecerat, ipsi debere restitui: cū potius, vt ab excommunicationis vinculo solueretur, ad Sedem apost. accessisset, nec eum esse super confirmandis ecclesiæ consuetudinibus audiendum, cuius non poterat literas procurationis ostendere, immò ipse procurator esset à capitulo institutus: propter quod, cum instantia postulabat ordinationem ecclesiæ dictis Episcopo, & decano committi: ita quod quicq; de maiori, & saniori parte capituli, tam super instituendis canonicis, quàm super alijs ad ordinationem eiusdem ecclesiæ pertinentibus, constituerent, non obstante cōtradictione paucorū, inuiolabiliter seruaretur, nec obstantibus literis super seruandis prædictis cōsuetudinibus ad dictū Eduen. Episcopum destinatis. Petebat etiam dictū F. Archidiaconum excōmunicatum denunciari: cum nec satisfecisset passo iniuriam, & de violatione immunitatis ecclesiæ nō fecisset aliquā mentionem. Ex parte verò prædicti F. Archidiaconi taliter fuit ad obiecta respōsum, quod licet super violenta manuū iniectione accusatus fuisset, ei fuit Ecclesiæ solūmodo introitus interdictus: sed postmodū ad apostolicā Sedē accedēs sine cōtradictione qualibet fuerat absolutus. Nos igitur causam ipsam vestro examini committentes, discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua ab apostolica Sede obtinuit, ipsum tanquàm excommunicatum, satisfacere Ecclesiæ suæ de altera monitione præmissa per censurā ecclesiasticam, appellatione remota cogatis. Prædictas verò constitutiones, si eas de assensu capituli maioris, & sanioris partis sine prauitate qualibet inueneritis esse factas, & possibilitas Ecclesiæ patitur, faciatis inuiolabiliter obseruari. In alijs ordinationem Ecclesiæ prædictis Episcopo, & decano auctoritate apostolica cōmittas: ita vt quæ cum maiori

maiori parte Capituli tam super canonicis instituendis, quam super alijs canonicè duxerint statuenda, non obstante contradictione, vel appellatione paucorum obtineat firmitatem. Expensas verò antè dicto Archidiacono restitui faciatis, si legitimè probare potuerit, sedè Capituli mandato suscepisse prædicta negocia promonèda, & propter hoc ad Sedem apostolicam accessisse. Nullis literis, &c. præter assensum partium, &c. Quod si omnes, &c. tu frater Archiepiscopo, cum eorum altero, &c. Datum, &c.

P. SCHALAHOLTEN. ET B. HOLEN. EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLE-

fiarum prælatus, & clericis vniuersis, per Hyslandiam constitutis. Qua significat ijs gratia: quadam vitia qua per Hyslandiam corrigere audeant.

QVAMVIS in sua vestra longo terrarum tractu ab urbis partibus sit remota, vos tamen quod apostolicæ provisionis non sitis extorres, clementiam debetis: cum ex iniuncto nobis apostolatus officio facti simus (secundum apostolum) sapientibus, & insipientibus debitores, & ita pastorem sollicitudinem gerimus de propinquis, quod eam extendimus etiam ad remotas: quos absentes corpore, spiritu verò præsentibus, charitatis brachijs amplexamur. Sanè dilectum filium Erlend. Abbatem, latorem presentium, quem ad nostram transmittere curavistis, boni testimonij virum paterna benignitate recepimus, & sicut eo didicimus referente, licet nullas ex parte vestra portauerit nobis literas sigillatas, quas tamen asseruit se amisisse, in maris periculis constitutum, nonnulla in partibus vestris, velut in usum, & consuetudinem sunt redacta: quæ ab agro dominico sunt studiosius extirpanda: nè per spinas, & tribulos semen euangelicum suffocetur: inter quæ sequentia duximus ad cautelam exempli gratia exprimenda, ut per ea studeatis cætera vitia capitalia euitare, per quæ ira Dei venit in filios diffidentia: qui stercorea pro croceis amplectuntur, & luci tenebras anteponunt. Et ut incipiamus à primo inobedientia vitio, per quod peccatum intrauit in mundum, cum in ecclesia Dei, diuersi gradus ad instar cœlestis curia sint distincti, ut secundum dispositionem superiorum obtemperantibus inferioribus cuncta rite procedant: unde & Romana ecclesia tanquam magistra non humana, sed diuina dispositione vniuersis, & singulis per orbem ecclesijs est prælata: ut ad eam velut caput, aliæ sicut spiritualia membra respondeant, cuius pastor ita suas alijs vices distribuit, ut cæteris vocatis in partem sollicitudinis solus retineat plenitudinem potestatis: ut de ipso post Deum, alij dicere possint: & nos de plenitudine ipsius accepimus, sicut idem C. Abbas nobis diligenter exposuit, qui sunt inter vos subditi, dum prælatis suis in his quæ agunt perperam, nolunt humiliter obedire, ac secundum ipsorum monita salubria declinare à malo, & facere bonum, contra torrentem dispositionis diuinæ brachia nituntur extendere, & quasi contra stimulum calcitrare: quæ sic disposuit gradus, & ordines differentes, ut reuerentiam minores maioribus exhiberent. Profecto, qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, erroris magnitudinem non pensantes: cum (secundum prophetam) peccatum hariolandi sit repugnare, & scelus idolatriæ nolle acquiescere. Hi nempe, vel sunt potentes, & peccata sua propria temeritate defendunt, non attendentes quod legitur: potentes potenter tormenta patientur, & deposuit potentes de sede, vel minores. Et ut licentius proruant in peccatum, maiorem tuitione defendere se nituntur, declinantes corda sua in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, tanquam in extremo examine, quando unusquisque onus suum portabit, illi possint eos à ventura ira defendere: qui pro suis sceleribus æternis incendijs reseruantur. Quid de homicidijs, incendijs, & fornicationibus referemus? & quod excommunicatis communicare præsumitis? & præsertim Suero, & excommunicato, & Apostata, Deo, & Sanctis eius pro suis actibus inimico? Si vellemus ad vnguem singula prosequi, quæ inter vos dicuntur, peccatis exigentibus frequentari, pagina cresceret in immensum, & radium legentibus, & audientibus generaret. Dolemus ergo plurimum, & tristamur, hæc inter vos liberè perpetrari: sed veremur admodum,

& mouemur, ne fortè (quod absit) propter dissolutam negligentiam vestram ista proueniant, quæ dum negligitis perturbare, quid aliud facitis, quàm fouere facti canes muti non valentes latrare? quibus dicitur per prophetam: Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Vnde Apostolus inquit Ephesijs: Mundæ sunt manus meæ à sanguine omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annunciam vobis omne consilium Dei. Mundus ergo à sanguine ipsorum non esset, si eis annunciare Dei iudicium nolisset: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Cum itaque in tremendi die iudicii de vestris, & subditorum vestrorum actibus debeatis reddere rationem, quoniam etiam, & de omni verbo ocioso, quodcunque locuti fueritis, hortamur vniuersitatem vestram, monemus in domino, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus contra delinquentes, quasi contra bestias Ephesi viriliter exurgentes, ne post cursum vitæ labentis in manus dei viuentis (quod horrendum est) incidatis, murum vos pro domo Domini nō dubitetis opponere, & contra faciem Damasci turrim vos inexpugnabilem opposcentes, euellere, ac destruere, ædificare pariter, & plantare vnanimiter procuretis, quæ in Ecclesia Dei euellenda, & destruenda, ædificanda fuerint, & plantanda. Cæterum quoniam adhuc habemus multa vobis dicere, quæ non possunt commodè per præsentem Epistolam declarari, præmissis, breuiter prælibatis charitati vestræ duxim⁹ prædicendum, quod auctore patre luminum, à quo omne datum est optimum, & omne donum perfectum, in proximo inuento viro secundum cor nostrum, cū ad vos mittere disposuimus: per quem de singulis, quæ omittere, vel facere debeatis, & omnibus, quæ fuerunt nobis ex parte vestra proposita, cum ad vos veniret efficiemini certiores. Datum Reat. III. Cal. Augusti, &c.

IN eundem ferè modum scriptum est principibus, & populis per Hispaniam constitutis. Quamuis in insula vestra vt supra, &c. vsque ad verbum, Liberè perpetrari. Quos saluos fieri cupimus, & ad agnitionē veritatis venire: ad quod viam vobis salubriter præparabit, si habueritis in his, quæ Dei sunt obedientiam ad Prælatos, & eos immò Deum in ipsis curaueritis honorare: in quibus cōtemptis Deus sperniter, & in receptis recipitur, & etiam honoratur: & opera impenderit in operibus pietatis, & præsertim eleemosynis conferendis, quarum efficaciam scriptura commendans inquit: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum extinguit. Cæterum quoniam adhuc habemus, &c. vt supra Datum vt supra.

N. HIRVNTIN. ARCHIEPISCOPO: QVOD FILIVS. EX EA

susceptus, quæ putabatur esse concubina, & post apparuit, quod esset legitima vxor, sit legitimus.

Caput per
tuas lites
ras: Quasi
ly sint legi-
timi.

PER tuas nobis literas intimasti, quod Rao de Aceresia ex muliere quadam, quam secundum opinionem maioris partis vicinæ, in concubina habebat prole suscepta, quandam prius, & aliam ea defuncta duxit vxorem, & ea ex qua prolem susceperat, virum tibi alium copulauit. Processu verò temporis idem Rao in præsentia multorum firmavit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidauerat in vxorem, quam ex ipsa filium genuisset: & cū post iuramentum illud, per sex annos, & ultra vixisset, dum ageret in extremis eum, quem ex illa susceperat, filium legitimum appellauit, & hæredem instituit testamento. Cū autem tuæ fuisset inquisitioni, & decisioni commissum, an filius sic susceptus legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittend. tu præter id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alex. Pap. prædecessoris nostri standum esse super hoc verbo viri, & mulieris credebas, testes à filio eiusdem R. productos prouidè suscepisti: quibus legitimè comprobauit dictum R. Matrem suam in cappella Sancti Sergij affidasse: propter quod cum ipsius R. hæredem esse legiti-

legitimum iudicasti. Nos igitur attendentes, quod plus est, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, licet tam dictus R. quam ea, quam ut concubinam habuerat, cum ad alia vota transiuit, videatur ex ipso facto, quod matrimonium inter eos fuerit, denegasse, quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit, siue desponsatio ipsa fuerit de presenti, ut per consensum legitimum, & verbis de presenti expressum, siue de futuro, ut per sequentem carnis copulam matrimonium inter eos fuerit celebratum: non tam decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, & sententiam tuam auctoritate apostolica confirmamus, & presentis scripti pagina communimus: auctoritate tibi presentium iniungentes, ut sententiã ipsam facias monitione præmiss. per censuram ecclesiasticã inuiolabiliter obseruari. Nulli ergo &c. Datum Reat. III. nonas Augusti.

N. OSCEN. ET. N. TIRASONEN. EPISCOPIS.

De diacono, cuius amici abbatem trucidarant.

Diaconus, & monachus Sancti Ioannis de Pinna, sua nobis in sinuatione monstravit, quod cum in sæculari adhuc habitu consti- Ca. Petrus
tutum, in ecclesia de Rigulo quoddam beneficium obtinentem, Diaconus
N. Abbas ipsius ecclesiæ illum eodem beneficio spoliasset, cogn- extra de ho-
ti, & amici eius Abbati sæpius supplicarunt, ut beneficium sibi re- micio.

stitueret memoratum: quo nolente ipsorum precibus acquiescere irati plurimum, & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenire: & coena facta dixerunt, quod vindictam volebant sumere de Abbate. Inhibiti autem expressè ab eodem decano, ne Abbatem occiderent, vel aliquid ei facerent, unde ordinis sui discrimen incurreret, & animæ detrimentum, in eum nihilominus irruerunt, & plagis impositis abierunt, semiuiuo relicto: unde post dies aliquot spiritum exhalauit. Ab illo autem tempore, usque hodie, prædictus diaconus de eo, quod contigerat, tristis effectus, ab administratione cessauit: & nondum expleto biennio, habitum induit monachalem. unde à nobis suppliciter petijt edoceri, vtrum posset in officio diaconi ministrare: & si hoc ei liceret: an posset ad maiorem ordinem promoueri. Licet autem (si præmissis veritas suffragatur) præfatus diaconus super Abbatis interitu non videatur fuisse culpabilis, quia tamen bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est, quod ab administratione officij se propria voluntate suspendit, vel habitum induit regularem, sibi non ad peccatum ascribimus, sed ad meritum reputamus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præmissa noueritis veritate subnixa, sæpè dictum diaconum non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obtiterit impedimentum, liberam concedatis auctoritate apostolica facultatem: præsertim si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam, vel occasionem non dante ausu sacrilego proponitur à consanguineis attentatum (diuina scriptura testante) quod anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. filius non portabit iniquitatem patris, neque pater iniquitatem filij: quamuis hoc ipsum verius ad æternum, quam ad temporalem referatur vindictam. Datum Reat. II. nonas Augusti Pont. nostri anno I.

N. ATREBATEN. EPISCOPO. ET. N. DECANO CAMERACEN.

*Vt cogat Regem Gallorum. Duci Lotharingie
dorem reddere.*

Sicut ex parte dilecti filij nobilis viri. N. Ducis Lothoringiæ nostris fuit auribus intimatum, quando nobilem mulierē Matildem, neptem Philippi quōdam Comitis Flādriæ, sibi matrimonio copulauit: idem Comes redditus 50 talentorum percipiendos annuatim in terra Boloniæ præfato Duci assignauit in dotem: quæ post obitum ipsius Comitis nullatenus potuit obtinere: & insuper ipse Comes eandem terrā obligauit ei, pro 300 marcis, & 7 millibus talentorum. Quia igitur præscripta terra ad proprietatē est charissimi in Christo filij nostri Philippi illustris Regis Franciæ deuoluta, & dos pertinet ad coniugiū, quod est magnum in ecclesia sacramentum: nos, qui (secundum Apostolum) sapientibus sumus, & insipientibus debitorum, discretionem vestram per Apo. scripta mandamus, quatenus eundem Regem, ut super præmissis memorato Duci satisfaciatur (ut tenetur) moneatis diligenter, & efficaciter inducatis. Alioquin partibus conuocatis, audiat causam, & eam sine debito terminetis. Quod si ambo &c. tu frater Episcopo. Datū Reat. VIII. idus Aug.

CORRADO, ET PETRO QUONDAM FILIIS MALABRANCAE.

Puella ante annum septimum sponsalia contrahere non potest.

Cap. ad dis-
soluendum.
De despon-
satione im-
puberum.

AD dissoluendum, quod factū fuerat inter Ioannē filiū nobilis viri Leonis, de Monumento, & S. filiam quondam Matthei de Forte brachio super matrimonio contrahendo, in nostra, & fratrum nostrorum præsentia fuit ex parte vestra propositum, quod cum dicta puella, nondum ad septennium peruenisset, de ipsa nec matrimonium contrahi, nec sponsalia potuere. defuit etiam consanguineorum assensus, qui præcipue sunt in talibus requirendi: quod & si ætas sufficiens extitisset, & consanguineorum interuenisset assensus, personæ tamen non sunt legitimæ ad matrimonium contrahendum, linea consanguinitatis obstante. Accusatione verò super consanguinitate proposita, & tam ex parte iuuenis, quàm ex parte puellæ consanguinitatis gradibus cōputatis, cum eam velleris idoneis test. cōprobare, præfatus Leo multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur vos ab accusatiōe, multipliciter remouisse. Cumq; super exceptionib; ipsis fuisset utrinq; diutius disceptatū, auditis, & intellectis quæcunq; fuerunt hinc inde pposita, de cōsilio fratrum nostrorum interloquēdo, pnuiciauim; inter dictos iuuenē, & puellā, nec matrimoniū, nec spōsalia fuisse cōtracta, cū cōstet puellā nondū ad septennium peruenisse. Quo circa nec accusatio locū habebat, cum nō esset, q; posset legitimè accusari, denūciari tamē poterat cōsanguinitas, ut interdiceretur matrimoniū cōtrahēdū. Ad denūciationē ergo legitimè cōprobandā, festū omnium Sāctorum proximo venturū, pro termino assignauimus, saluis exceptionib; nō solū ppositis, sed etiā proponēdis. Ne verò quicq; interim in puellā carnaliter attentetur, auct. apost. firmiter interdiciamus, ut in ipso negotio de nouo non procedatur ulterius, donec, vel à denūciatione cessetur, vel denūciatione probata ordine iudicario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in præiudiciū ipsius quicquam fuerit attentatū, illud irritū esse decernimus, & viribus omnino carere.

N. FAVENTIN. EPISCOPO. QVA IPSI LICENTIAM INDVLGET TRANSCUNDI ad ecclesiam Papiensem: docetq; quibus ex causis Episcoporum translatio fiat, & quod à solo Pontifice illa fieri possit.

Similis Innocentij
epistola extat, cap. inter corpora
lia. de translatione
Episcoporum.

SACRA docēte scriptura didicim; ut quos Deus cōiunxit homo nō separet. Duplex est autē coniūctio coniugalis, vnā secundū carnē, q; carnalis dicitur, altera secundū spiritū, quæ spiritualis non incongruè appellatur: vtrāq; designat apostolus, qui verbū illud exponēs: Propter hoc relinquet homo patrē, & matrē, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo, in carne vna, cōsequēter adiūxit: hoc autē dico magnū sacramentū in Christo, & in ecclesia: nā carnalis coniūctio, quæ est inter virū, & legitimā fœminā, sacramentū est spiritualis cōiūctiōis, quæ consistit inter Christū, & Sanctā ecclesiā. Coniūctio carnalis hoc efficit, ut sint duo in vna carne, secundū illud, quod veritas ait: itaq; iam nō sunt duo, sed vna caro. Coniūctio verò spiritualis id efficit, ut sint duo, in vno spiritu, sc.

ritu, secundū illud quod dicit Apost. Qui adheret Deo vnus spiritus est cū eo, V. triq; aut, carnali scilicet, & spirituali coniunctioni cōpetit, quod superius est p. missum: quod Deus coniunxit homo non separet: vt nec liceat homini carnali matrimonio legitimè copulatos diuidere, nec spirituali coniugio canonicè vinctos, vt Episcopū, & suā eccle. separare. Licet autē videri posset ex his, quod summus Pontifex, spirituale matrimoniū, Epī scilicet, & Eccl. separare nō possit: cum tamen ex consuetudine, quæ est optima legum interpres, & sacris canonibus habeatur, quod per cessionē, depositionē, & translationem, quæ soli sunt Sedi apost. reseruata, super hoc plenā habeat potestatem. Sanè intelligētibus id, nullū dubitationis scrupulū generabit: cū nō humana, sed diuina fiat auctoritate, quod in hac parte per summū Pontificē adimpletur: qui nō hominis puri, sed veri Dei verè Vicarius appellatur. Nam quamuis simus apostolorum principis successores, non tamē eius, aut alicuius Apostoli, vel hominis, sed ipsius summus Vicarij Iesu Christi: vnde quos Deus spirituali coniunctione ligauit, non homo, quia non Vicarius hominis, sed Deus, quia Dei Vicarius separat: cū Episcopos à suis Sedibus per eorum cessionem, depositionem, & translationē aliquando remouemus. Quæ tria ex hac, quam ostendimus ratione, meritō sunt Romano tantū Pontifici reseruata: qui licet alios Episcopos vocauerit, in partem sollicitudinis, sibi tamē retinuit plenitudinem potestatis. Siquidem ex literis venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. & Rauennat. Archiepiscoporum, & Vercellen. Terdonen. Placentin. Parmen. Lauden. & Mutinen. Episcoporum, & dilectorum filiorum Capituli, præpositorum, & vniuersi cleri, consulum, & populi Papien. accepimus, quod bonæ memorię L. Papiensī Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, ipsi Capitulum, & clerus Papien. in te vnanimitè conuenerunt, te sibi petentes in Episcopum ab apostolica Sede concedi. Licet (quod negligentia ipsorum ascribimus) ipsi te elegisse scripserint, quem eis eligere non licuit, sed tantum modo postulare: quia cū esses spiritualiter alligatus vxori, nisi facta prius solutione, in te nō poterat legitimè consentiri. Quia verò in talibus euidentis vtilitas, & vrgens necessitas, secundum instituta canonica solent, & debent attēdi, vtrum hæc postulationem ipsorum fauorabilem redderent, & assensu Sedis apostolicæ non indignam, cum fratribus tractauim⁹ diligētē: visum est nobis, & fratrib⁹ nostris nō modicū vtile, vt de minori ciuitate ad maiorem, de min⁹ populosa diœcesi ad populosiorē, de min⁹ nobili ad nobiliorem ecclesiam transire debeas: vbi concessum tibi scientiæ, & eloquentiæ donum ad profectum plurimū valeas exercere: & creditum tibi talentum sub vsuris fertiliorib⁹ valeas erogare. Necessarium etiam subtiliter intuentibus videbatur, cum si à Sede apostolica nuncij, quos docti capitulum, & clerus Papien. ad nōs destinarunt, vacui rediissent præter personarum laborē, & magnitudinem expensarum, quas frustra fecisse dolerent, dissensionis inconuenien. Ecclesiæ Papiensī forsitan proueniret, quod nobis, & Ecclesiæ Romanæ posset ab aliquibus imputari. De tua igitur idoneitate securi, vt potecuius scientiam, & eloquentiam, ac morum honestatem, nos, & fratres nostri plenè cognouim⁹, dum apud Sedem esset apostolicam constitutus, & familiaria exempla sequentes, vt vctera relinquamus cum temporibus nostris, de Episcopo in Episcopum: vt Venetianus in Auerfan. de Episcopo in Archiepiscopum, vt Antien. in Viennen. de Archiepō in Archiepiscopū, vt Tarsen. in Nazaren. de Archiepiscopo in patriarcham, vt Cæsarien. in Hierosolymitan. & quod plus est, de Archiepiscopo in summum Pontificē, sicut bonæ memoriæ Urban. Papæ prædecessor noster, qui de Mediolanen. ecclesia, fuit in Pontificem Romanum assumptus, translationes fuerint sepius celebratę, supradictorum capituli, & cleri petitioni clemēter annuimus, & vt à Fauētin. transeas ad Ecclesiam. Papien. de benignitate Sedis Apostolicæ facultatem tibi liberam auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo &c. Datum Reat. VI. Id. Augusti.

ALFONSO EPISCOPO, ET CAPITULO AVRIEN. CONFIRMATUR illorum statutum de numero canonicorum.

R

4

POSTV

POSTVLATVM fuit à nobis ex parte vestra, quod deliberatione prouida vnanimiter statuistis ad conseruandā indemnitate ecclesiæ, & repellendam quorundam potentum, improbitatem, qui ecclesiam vestrā sapius prægrauabāt, ne plures triginta sex canonicis liceret in vestra ecclesia ordinari, auctoritas Sedis apostolicæ confirmaret. Nos ergo vestris iustis postulationibus annuentes, præmissum canonicorum numerum, sicut à vobis prouidē noscitur institutus, ratum habentes salua in omnibus apostolicæ Sedis auctoritate, præsentī pagina confirmamus, nisi fortē in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod ex eis commodē valeat pluribus canonicis prouideri. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c.

R. SANCTORVM MARCELLINI, ET PETRI, PRESBYTERO CARD. ABBATI, & conuentui Cassinen. *Qua ipsis commendat Episcopum S. Georgij, vt eum liber aliter, donec conualeſcat, alant.*

APVD religiosos extrinseca, & aliena commendatione nō indiget, quem propria, & innata in tus religio, & scientiæ prærogatiua commendant: & nō min⁹ his duobus iuuat causa, quam gerit: virtus enim sese diligit, aspernaturq; contraria, & similia in similibus delectantur. Quanta enim religione polleat venerabilis frater noster Episcopus Sancti Georgij, & locus indicat, in quo laudabiliter olim abbatis impleuit officium, vt potē, in quo vigēt regularia instituta, & canonica disciplina seruatur, & dignitas ad quē est vocatus, euidentius ipsius mores ostendūt. Quantū verō, & in quibus peritus existat, eloquentia sapientiæ, ac verbum eius testimonium perhibet veritati: quod tantō ex ipsius familiaritate, quam nostra significatione plenius cognoscetis, quāto fidelior testis est oculus, quā auditus. Gerēs autē causam non propriā, sed cōmunem, nō priuatæ personæ, sed ecclesiæ, immō Christi functus legatione orientaliū principū ad principes occidentis. Stetit fideliter, & cōstanter corā chariss. in Christo filiis nostris Philippo Francorum, & R. Anglorū Regibus illustribus verbum legationis, & causam exposuit Crucifixi. Et licet in ore eius verbum domini non fuerit alligatum, nec aliquid ex cōtingentibus omiserit, quia tamē vterq; Regum in alterū proprias intēdebat iniurias vindicare, neutrum ad plenum tetigit iniuria Iesu Christi. Quamuis autem voluissent, eidem Episcopo honores in regnis suis, & amplos redditus assignare, maluit tamen excutere puluerem de pedibus suis, terram eorum egressus in testimonium illis, quā suæ legationis causa neglecta, exule, ac paupere Christo ditari: æstimans quia vocati nō fuerūt digni paratis nuptijs, & triūpho: in quorū manibus tauros pingues, qui cū obsederāt, & altilia, quæ in hæreditatē domini flat⁹ tulerat aquilonis, Christi⁹ forsitan, occidisset: malēs per nos in subsidium pauperum terrę orientalis, saltem pauperum, & debiliū multitudinē congregare: ne fortē consentirent maiores, & dicerent: Manus nostra excelsa, & nō Deus fecit hæc omnia. Cū igitur ad verbū ipsius, immō potius ad vocē domini per vniuersam Italiā inter nostrę promotionis initia literas, curauerimus destinare, nec ei expediat, vt appareat in cōspectu domini vacuus sine fructu recedens, ipsum de voluntate fratrū nostrorū nō ad petitionē suam, sed motum nostrum ad monasterium vestrum duximus destinandū: vt ibi aëris inclementiam temperie fugiat autumnali. Rogamus igitur vniuersitatem vestram, monemus, & exhortamur in domino, per apost. vobis scripta mandantes, quatenus eum benigne recipientes, pariter, & deuotē, sicut tantum Episcopum decet, & populi christiani Legatum, honorare curetis: & in necessarijs omnibus ita liberaliter ei prouidere, quod nos id gratum habere possimus, & ipse vobis, & Eccle. Cassinen. in posterum obligetur, ac vos religiosos literatos pariter, & honestos videamini affectuosi⁹ in domino amplexari: scituri quod sicut gratū nobis erit plurimū, & acceptū si eū officiosē curaueritis honorare, ita p certo graue nobis & molestum existet, si (quod non credimus) mandatū nostrum neglexeritis

exau.

exaudire: cum eius prouisio magis vobis ad præmium æternum proficiat, quam ei accedat ad commodum temporale Dat. Romæ, &c.

CALARITAN ARCHIEPISCOPO N. EPISCOPO SORAN. ET N.

*electo Turritan. Qua ijs committitur causa Archiepiscopi Arborensis,
contra Capitulum suum.*

VM pro cōtrouersijs, quæ inter venerabilem fratrem nostrum N. Archiepiscopū ex vna parte, & dilectos filios canonicos Arboren. verterentur ex altera, ipse Archiepū, & Petrus de Staura presbyter ex parte capituli ad nostram præsentiam accessissent, dictus P. presbyter Archiepiscopum paratum esse dixit in multis & grauibus accusare: quem super homicidio, periurio, excommunicatione, incendijs, incantationibus, lardatione hominis cum lardo, & cera: & quod à nepote suo. N. Saracenis de Sicilia vendi cōcessit ecclesiæ suæ mācipiū christianū, & alijs enormitatibus, & capitulis volebat impetere aduersus eum tēpore congruo proponēdis. Verū ipse Archiepū proposuit ex aduerso, quod cū bonis ecclesiæ suæ per nobilē virū Vulliel. Marchionem iudicē Calaritan. & cōplices eius esset min⁹ rationabiliter destitut⁹, nō tenebatur æmulis respōdere: qui cum p̄dicto Marchione spoliatiōē suā fuerant machinati, nisi esset antea restitutus: quos etiā ab accusatione sua dicebat alijs rationibus repellendos. Vnde autē p̄dictos Marchionē, & canonicos aduersus se cōmotos diceret extitisse, sequētia vos verba poterūt edocere. Cū enim idē Marchio auctoritate quondā Apo. Sedis excommunicationis vinculo innodatus, nobilē virū A. Arboren. iudicē, & filiū eius paruum cepisset, & nequiter carcerari fecisset custodiæ mācipari, eorū terra, quam ab ecclesia Ro. tenebant, per violentiam occupata, ipse Archiepiscopus, qui natione Ianuen. erat, iram ipsius Marchionis, & qui secum erant, metuens, Pisanorum ad partes alias declinauit: in cuius absentia Marchio, & fautores ei⁹ Arboren. Ecclesiam spoliarunt in parte: & suffraganei sui, & clerici dicto Marchioni tunc excommunicatione notato, Arboren. terræ sceptrum solenniter concesserunt. Verū cū tempore procedente idē Archiepiscopus ad ecclesiam suam reuersus, præfatos clericos de eo, quod (vt sibi videbatur) in contēptum Apost. Sedis fecerant, redargueret: nec vellet sine mandato Apo. Sedis præfatum Marchionem habere patronum: timentes (vt credebatur) clerici, nē coram ipso Archiepō de sua possent incontinentia conueniri, contra eum cū dicto Marchione seditionem fecerunt: quem nihilominus in populo diffamātes, per duos de socijs suis ad Sedem Ap. appellarūt: sed duobus mēsis post elapsis, poenitentia ducti, ab eo veniam postulantes, remissis vtrinque iniurijs, in ipsius gratiam redierūt. Cū autē postmodū venerabilis frater noster Pisan. Archiepū Legatus Sardinia illuc venisset, præfatus P. de Staura clericus Arboren. procurator à Cap. constitutus, super remissis cōuitijs dictū Archiepiscopum ad Sedem ap. appellauit. Sed in præsentia dicti Archiepiscopi Pisani partibus cōstitutis, cū canonici Arboren. ibidem vellent suum Archiepiscopum conuenire, ne prouocationis beneficio responderet eis se tuentem: renunciantes appellationi, quam fecerant, quod nollent habere Papam, nisi Pisanum Archiepiscopum, responderunt. Cū autem coactus ab eodem Archiepiscopo, vt aduersarijs respōderet, & securitatē sibi à Marchione dari, ac suis peteret, & etiā aduocatū: & id obtinere nō posset, ad cōmune appellationis remediū conuolauit. Postea verò Pisani faciētes in eum impetum, quem petierat aduocatum, ipsum occidere voluerunt. Compulsus tandē à sæpē dicto Pisano Archiepiscopo appellatione salua, quam fecerant, excludendo P. memoratum tanquā min⁹ idoneum, respōdit, quod eum non posset vllatenus accusare: & hoc incontinēti constare poterat, vt dicebat, & quoniam iam dicti Marchionis, & suorum instinctu falsos contra se testes timuit introduci: & memoratus Pisanus Archiepiscopus laicos testes bonæ opinionis, & famæ, contra P. aduersarium suum admittere recusabat: denuo propter præmissa grauamina corā maiori parte prælatorū Sardinæ Sedē apo. appellauit: & cū apostolos ab antēfato Archiepiscopo postulas-

postulasset, & vt compelleret Marchionē, nē impediret eū, quo minū pōssēt de rebus Archiepiscopat⁹ sibi sumere necessaria, nihil horū potuit obtinere, quin immō postea fuit per Marchionem ipsum equis proprijs spoliat⁹. qui etiam inhibuisse dicitur, vt nullus eum in naui sua reciperet, ad Ro. Ecclesiam accedentem: & hospitalarium quendā, qui habebat vestes ipsius Archiepiscopi commē datas ad tempus, fecit in custodia detineri: apponēs etiam iniquitatem iniquitati, per iudicem Turritan. eum capi fecit, & arcto carceri mancipari longo tēpore, compedi bus ferreis religatū. Testes etiam partis aduersæ, post recessum suū dict⁹ Pisan. Archiepiscopus aduersus eum proponitur recepisse. Postea verō (sicut domino placuit) liberat⁹ de reb⁹ Archiepiscopi, quas occupauerat Marchio sæpē dictus, nihil potuit per Arboren. Archipresbyterum, & per suū canonicū obtinere: quin potius duo de clericis suis post appell. ad nos interpositā, septē panes cereos, quos ad donum Tēpli mittebat, sibi per violentiā abstulerunt. Quia verō neutra partiū fidē nobis facere poterat de præmissis, causam ipsam de voluntate ipsorum vobis duximus cōmittendam: per apostolica scripta districte præcipiēdo mandātes, quatenus si rem ita noueritis se habere cū laicis super ecclesijs, & personis Ecclesiasticis, non sit attributa potestas. quicquid à sæpē dicto Marchione, & fautoribus eius in præiudiciū prænominati Arboren. Archiepiscopi, vel ecclesiæ noueritis attentatū: denunciantes penitūs non tenere, ad faciendam sibi restitutionem plenariam, præfatum Marchionē, & complices suos, omni contradictione & appellatione cessantibus, per censuram ecclesiasticam cōpellatis: & non obstante, quod sæpē dictus Pisan. Archiepiscopus post appellationem ad nos interpositam, & iter arreptum ad Sedem apostolicam veniendi, lite nō contestata: præsertim in criminali cōtra eum testes recepit, sicut ex insinuatione literarum eius liquido intellexim⁹, super omnibus, quæ aduersum se partes duxerint, proponenda: & si bona Ecclesiæ ipsius Archiepiscopi tempore diminuta sunt, vel etiam agumentata, vocatis ad vos, qui fuerint euocandi sine personarum acceptione, solum Deum habentes præ oculis, seruato iuris ordine, inquiratis plenissime veritatē: & vsque ad diffinitiuam sententiam, remoto appellationis obstaculo procedentes, gesta omnia sub sigillorum vestrorum testimonio nobis transmittatis: certum terminum partibus assignantes, ad quē recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Testes appellatione rem, cogantur: prouisuri nē huius occasione discordiæ bona Arboren. ecclesiæ ab alterutra parte per dilapidationis vitium distrahantur. Nullis literis obstantibus præter assensum partium, &c. Datum Reat. III. Idus Augusti.

N. LEMOVICEN. EPISCOPO QVOD CLERICORVM VITIA
liberè & audacter corrigere possit.

AD audientiam nostram te significante peruenit, quod cum corrige re vis clericorum excessus excercentium negociationem illicitam, & vsuras vacantium ludis illicitis, & habentium concubinas, ipsi vt tuam correctionem eludant, ad Sedem apostolicam vocem appellationis emittunt. Ne igitur excessus delinquentium hac occasione remaneant impuniti, fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgendum, vt prædictos excessus corrigas, & emendes: & si qui super hoc duxerint ad Sedem apostolicam appellandum, statuas eis terminum competentem: infrā quem si appellationem prosequi fortē noluerint, ex tunc in eos correctionem non differas sublato appell. obstaculo canonicam exercere. Datum Reat. III. idus Augusti.

PETRO ABBATI PRAEMONSTRATEN. ET CAETERIS ABBATIBVS ET CANONICIS PRAEMONSTRATEN ordinis, tam presentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum De illorum approbatione, deque priuilegijs & viuendi ratione.

INe

Neminenti apostolicæ Sedis specula (licet immeriti) disponēte domino constituti, pro singulorum statu solliciti esse compellimur, & ea syncerè tenemur amplecti, quæ ad incrementum religionis pertinent, & ad virtutum spectant ornatum, quatenus religiosorū quies ab omni sit perturbatione secura, & à iugo mūdane oppressiōis seruetur illesa, cum apostolica fuerit tuitione munita. Attendentes, itaque, quomodo religio, & ordo vester multa refulgens gloria meritorū, & gratia redolēs Sāctitatis, palmites suos à mari vsq; ad mare extēderit, ipsum ordinē, & vniuersas domos eiusdē ordinis apostolicæ protectionis præsidio duximus confovedas, & præsentī priuilegio muniēdas. Ea propter dilecti in domino filij, vestris iustis postulationibus benignius annuentes, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri, Lucij, Urbani, & Clementis prædecessorum nostrorū Romanorū Pontificum, vniuersas regulares institutiones, & dispositiones, quas de communi consensu, vel maioris, & sanioris partis fecistis, sicut inferius denotatur, auctoritate apostolica roboramus, & præsentis scripti priuilegio cōmunimus: videlicet vt ordo canonicus, quemadmodū in Præmonstraten. Ecclesia, secūdū Beati Augustini regulam, & dispositionem recolendæ memoriæ Norberti quōdam Præmonstraten. ordinis institutoris, & successorū suorum, in candido habitu institutus esse dignoscitur, per omnes eiusdem ordinis Ecclesias perpetuis tēporibus inuiolabiliter obseruetur, & eiusdē penitus obseruatiā. Idem quoq; libri, qui ad diuinum officium pertinent, ab omnibus eiusdem ordinis vniiformiter teneantur: nec aliqua Ecclesia, vel persona ordinis vestri, aduersus cōmunia ipsius ordinis instituta priuilegium aliquod postulare, vel obtentum audeat quomodolibet retinere. Nulla etiam Ecclesiarum ei, quā genuit, quālibet terreni commodi exactionem imponat, sed tantū pater Abbas curā de profectu, tam filij abbatibus, quā fratrū domus illius habeat, & potestātē habeat secūdū ordinem corrigendi, quæ in ea nouerit corrigenda: & illi ei tanquā patri reuerentiā filialem humiliter exhibeāt. Abbas autem Præmonstraten. Ecclesiæ, quæ mater esse dignoscitur aliarum, non solum in his Ecclesijs quas instituit, sed etiam in omnibus alijs eiusdem ordinis, & dignitatem, & officiū patris obtineat, & ei ab omnibus tam abbatibus, quā fratribus debita patri obedientia impendatur. Præterea omnes abbates ordinis vestri, singulis annis, ad generale capitulum Præmonstraten. postposita omni occasione conueniāt: illis solis exceptis, quos à labore viæ corporis retardauerit infirmitas: qui tamen idoneum pro se delegare debebunt nūcium, per quem necessitas, & causa remotionis suæ capitulo valeat nūciari. Hi aut, qui in remotiorib⁹ partib⁹ habitantes, si ne graui difficultate singulis annis se nequiuierint capitulo præsentare, in eo termino conueniant, qui in ipso eis capitulo fuerit constitutus. Si verò qui libet Abbatum, aut Prepositorum, per contumaciam vestrum capitulum frequentare desierint, liceat abbati Præmonstraten. si, consilio sui capituli, eos vsq; ad dignam satisfactionem sententia percellere regulari: & sententiam, quā præfatus Præmonstraten. Abbas, siue in generali capitulo, siue extra capitulum consilio Coabbatum, in Prælatos, & subditos totius ordinis vestri canonicè tulerit, nulli Archiepiscoporum, seu Episcoporum, nisi fortè de mandato Romani Pōtificis, liceat relaxare. In generali igitur vestro Capitulo præsidente Abbate Præmonstraten. ceterisq; confidentibus, & in spiritu Dei cooperantibus de his, quæ ad ædificationem animarum, ad instructionem morum, & ad informationem virtutum, atque incrementum regularis disciplinæ spectabunt, sermo diligens habeatur. Porro de omnibus quæstionibus, & querelis, tam spiritualibus, quā temporalibus, quæ in ipso capitulo propositæ fuerint, illud teneatur irrefragabiliter, & seruetur, quod Abbas Præmonstraten. cum his, qui sanioris consilij, & magis idonei apparuerint, iuste, ac prouidè iudicabit. Sanè si Abbas aliquis vestri ordinis infamis, vel inutilis, aut ordinis sui præuaricator inuentus fuerit, & prius per patrem suum Abbatem, aut per nuncios eius admonitus, suum corrigere, & emendare delictum neglexerit, aut cedere (si amouendus fuerit) sponte noluerit, auctoritate generalis capituli.

pituli deponatur:& depositus sine dilatione ad domum vnde exiuit, seu ad aliā eiusdem ordinis, quam elegerit, sine vlla conditione temporalis commodi reuertatur, in obedientia Abbatis, sicut cæteri fratres ipsius domus firmiter permansurus. Id ipsum etiam alio tempore (si necesse fuerit) & Capitulum, sine scādalo, vel periculo expectare nequiverit, per Abbatem Præmonstratensem, & patrē Abbatē, & alios Abbates, quos vocaverit fieri licebit. Quod si depositus in se data sententiæ contumaciter contraire tentaverit, tam ipse, quàm principales eius, qui de ordine vestro fuerint in sua contumacia fautores, ab Abbate Præmonstraten. & cæteris abbatibus cēsuræ Ecclesiastica, donec satisfaciant, arceantur. Verum cum aliqua Ecclesiarum vestrarum abbate proprio fuerit destituta, vel cum ibi abbatis electio regulariter nō fuerit celebrata, sub patris Abbatis potestate, ac dispositione consistat, & cum eiusdem consilio, qui eligendus fuerit, à canonicis eligatur. Electo autem fratres Ecclesiæ statim obedientiam promittant: qui non quasi absolutus à potestate patris Abbatis, vel ordinis sui, Archiepiscopo vel Episcopo, in cuius diœcesi fuerit, præsentetur, plenitudinem ab eo officij percepturus: ita tamen, quod post factam Archiepiscopo, vel Episcopo suo, professionem, occasione illa nō transgrediatur constitutiones ordinis sui, nec in aliquo eius præuaricator existat. Siquis etiam ex vobis canonicè electus in Abbatem, diœcesano Episcopo semel, & iterum per Abbates vestri ordinis præsentatus, benedictionem ab eo non potuerit obtinere, nec ecclesia, ad quam vocatus est, destituta consilio periclitetur, officio, & loco abbatis plenarie, secundum ordinē fungatur in ea, tam in exterioribus providendis, quàm in interioribus corrigendis, donec aut interuentu generalis capituli vestri, aut præcepto Romani Pontificis, seu metropolitani, benedictionem suam obtineat. Porro nulla persona ecclesiastica pro chrismate aut consecrationibus, & ordinationibus, aut pro sepultura pretium, aut pro benedicendo Abbate, & deducendo in Sedem suam palefridum, aut aliquod aliud à vobis exigere, nullus vestrum, etiam si exigatur, dare præsumat: quia & exigentem, & dantem nota, & periculum Simoniacæ prauitatis inuoluit. Cæterum si aliqua ecclesiarum vestrarum pastoris solacio destituta inter fratres de substituendo Abbate discordia fuerit, vel scissura suborta, & ipsi facile ad concordiam, vel vnitatem reuocari nequiverint, pater Abbas consilio Coabbatum suorum eis idoneam prouideat personam, & illi eam sine contradictione recipiant in Abbatem: quam si recipere contempserint, sententiæ subiaceant, quam pater Abbas cum consilio Coabbatum suorum in eos duxerit auctoritate ordinis promulgādam. Ad hæc quoniam præmonstraten. Ecclesia prima mater est omnium ecclesiarum totius ordinis, & patrem super se alium non habet, sicut ad cautelam, & custodiam ordinis statutum est, per tres primos abbates Laudunen. Floressien. Cuiusiacen. annua ibidem visitatio fiat: & siquid in ipsa domo corrigendum fuerit, absque maiori per eos audientia corrigatur. Quod si Abbas in corrigendo tepidus, & fratres sapius moniti incorrigibiles permanferint, ad generale capitulum referatur, & sicut melius visum fuerit, consilio generalis capituli emendetur, & sententia in hac parte capituli sine retractione aliqua obseruetur. Quoties verò ecclesia Præmonstraten. sine abbate fuerit, ad præfatos tres abbates eius cura respiciat, & à canonicis ipsius ecclesiæ, cum eorum consilio persona in abbatem idonea eligatur: ad consilium suum quatuor alijs abbatibus ad eandem eccle. pertinentibus pariter aduocatis, quos ipsi canonici prouiderint aduocandos. Liceat quoq; vnicuiq; matri eccle. ordinis vestri cum consilio abbatis Præmonstraten. de abbatibus ecclesiarum, quæ ab ea processisse noscuntur, siue etiam de alia eiusdem ordinis inferiore ecclesia, sibi quemcunq; voluerit (si tamen idoneus extiterit) in abbatem assumere. Personam autem de alio ordine nulla eccle. vestrarum sibi eligat in abbatem, nec vestri ordinis aliqua in abbatem monasterij alterius ordinis, nisi de auct. Ro. Ecclesiæ, ordinetur. Nulli etiam canonicos, vel conuersos vestros sine licentia abbatum recipere, aut susceptos liceat retinere. Sanè nulli eccle. vestri ordinis liceat ad aliquā aliam professionem temeritate qualibet se transferre. Si quæ verò eccle. canonicorum alterius re-

rius ordinis ad ordinem vestrum venerint, ad eccle. vestri ordinis habeant sine refragatione respectum, in qua vestrum noscuntur ordinem assumpsisse. Præterea si inter aliquas ecclesias vestri ordinis de temporalibus quæstio emerferit, non extra ordinem ecclesiastica, vel secularis audientia requiratur, sed mediante Præmonstraten. Abbate, & cæteris, quos vocauerit, aut charitatiuè inter eas componatur, aut auditis vtrinq; rationibus eadem controuersia iusto iudicio terminetur. Ad maiorem quoq; ordinis vestri pacem cōseruandam, districtius prohibemus, ne aliquis prælatorum, vel subditorum vestrorum in his, quæ ad disciplinam, & instituta ordinis spectant, audeat pro vt statutum est in Lateranen. concilio appellare: sed si quisquam appellare tentauerit, nihilominus illi, quorum interest, regularem disciplinam exercere debebunt. De cætero quoniã à strepitu, & tumultu secularium remoti pacē, & quietem diligitis, grãgias vestras, & curtes, sicut & atria ecclesiarum, à prauorum incursum, & violentia libera fore sancimus, prohibentes, vt nullus ibi hominem capere, spoliare, verberare, seu interficere, aut furtum, vel rapinam committere audeat: Ob euitandas verò sæcularium virorum frequētias, liberum sit vobis, saluo iure diocæsano. rum Episcoporum, oratoria in grangijs, & curtib; vestris construere: & in ipsīs vobis, & familiæ vestræ diuina officia, (cū necesse fuerit) celebrare, & ipsam familiã, nisi aliq; sint, q; in vicinia habeat, ppria domicilia ad cōfessionē, cōmunio nē, & sepulturã, cū vestri ordinis honestate suscipere. Licet quoq; vobis psonas liberas, & absolutas è sæculo fugientes, ad conuersionem recipere, & eas cum rebus suis sine cōtradictione aliqua retinere. Infirmos quoq; absolutos, qui in extrema voluntate ad vos se trãsferri aut apud vos sepeliri deliberauerint, nullus impedire, seu res eorum legitimas detinere præsumat: salua tamen hæredū legitima portione, & canonica iustitia illarum ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad maiorem etiam ordinis vestri reuerentiã, & regularis disciplinæ obseruantiam, vobis filij Abbates subiectos vestros ligandi, & soluendi plenam concedimus facultatem. Quia verò singula, quæ ad religionis profectum, & animarum salutem ordinastis, præsertim abbreviationi nequiuere annecti, nos cum his, quæ pscripta sunt, cōsetudines vestras, quas inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, & deinceps auctore domino statuetis, auctoritate apostolica roboramus, & vobis, vestrisq; successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruandas decernimus: nec aliquæ literæ habeant firmitatem, quæ tacito nomine Præmonstraten. ordinis, contra libertates vobis ab apostolica Sede indultas fuerint impetratæ. Sanè laborum vestrorum, quos proprijs manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis vestrorum animalium, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat, licet fundorum dominis pro rei proprietate aliquem censum, vel quotālibet partem frugum reddatis. Interdicimus verò Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis, nisi seruato euectionis numero, in Lateranen. concilio constituto, in vestris monasterijs hospitari. Ad grangias autē vestras, & ad curtes hospitandi gratia, non nisi in magna necessitate diuertant, & tunc contenti sint ipsarum mansionum cibarijs consuetis cum honestate atque charitate exhibitis. Nulli autem sæculari personæ vel ecclesiasticæ in aliqua domorum vestrarum liceat carnibus vesci, nisi manifeste ægritudinis causa, & hoc in solis Monasterijs cōuentualibus vestris. Prohibemus insuper, ne aliqua persona fratres ordinis vestri audeat ad sæcularia iudicia prouocare: sed si quis aduersus eos aliquid sibi crediderit de iure competere, sub ecclesiastici examine iudicij experiendi habeat facultatem. Licitū præterea vobis sit, in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, & eorum testimonio (sicut rectum fuerit) & propulsare violentiam, & iustitiam vindicare. Prohibemus quoq; ne cui libet ecclesiasticæ, vel sæculari personæ fas sit in ecclesijs vestris cōtra statuta Lateranen. concilij tallias exercere, vel quaslibet alias vobis ineptas, & iniquas exactiones imponere. Interdicim⁹ etiam vobis, ne feras, aues, carnes, fues, & cætera huiusmodi curiositatis animalia à quolibet ad nutriendum, siue custodiendum in detractiōem vestri ordinis suscipere præsumatis. Porro, vt

S

quieti-

quietius Deo seruire possitis, & discurrendi à vobis necessitas auferatur, præsenti scripto duximus indulgendum, vt si Episcopis vestris, aut malitiosè differentibus, vel pro iusto impedimento, non valentibus ordinationes, & cætera ecclesiastica ministeria vobis conferre, aliquem Ep̃m, de cuius ordinatione, & officio plena sit nobis notitia, hospitè vos habere contigerit, liberum sit vobis ab eo, & ordinationes, & cætera sacramenta suscipere: dum tamen præiudicium dioecesano Episcopo non debeat generare. Præterea postulatione vestra clementius inclinati, præsenti pagina duximus inhibendum, ne quis Archiep̃s vel Ep̃s, aut eorū officiales ecclesias vestras, seu regulares personas eorū, adsq; manifesta, & rationabili causâ interdicere, seu suspendere præsumat: sed siquid in eis fuerit corrigendum, ad audientiam generalis capituli Præmōstraten. referatur, & ibi prout iustitiæ, & honestati congruerit emendetur. Porro si qui Ep̃i, aut eorū officiales in personas vestras, aut ecclesias sententiam aliquam contra libertatē eisdem à prædecessoribus nostris, vel à nobis indultam, promulgauerint, eandem sententiā, tanquā cōtra apostolicæ Sedis indulta prolatam, statuimus irritandā. Decernim⁹ ergo, &c. salua Sedis apostolicæ auct. Siqua igitur, &c. Datum Reat. per manū Raynaldi domini Pap. notarij cancellarij vicem agētis. VI. Cal. Aug. Indictione prima anno Dominicæ incarnationis. M. C. XCV III. Pont. verò Domini Innocentij Pap. III. Anno primo.

N. DECAN. VLIXBONEN. N. DE ALCOBATIA, ET. N. SANCTAE MARIAE DE CARCADI PRIORIBUS. Committitur ijs causa Ep̃s Colimbriensis, & monasterij Sanctæ crucis.

EX insinuatione venerabilis fratris nostri. N. Colimbrien. Episcopi, nostris est auribus intimatum, quod cum indulgentia, quæ cōcessa dicitur canonicis Sanctæ Crucis, à bonæ memoriæ Mich. prædecessore suo Colimbrien. canonicorum subscriptiones contineat, nunquam tamen in ea dicti canonici subscripserūt, cui⁹ tenor talis esse proponitur. In nomine patris, & filij, & spiritus Sancti amen. Ego M. Dei gratia Colimbrien. Episcopus sciens, vt ait Beat. G. valdè necessarium, & honestum esse Deo seruientium quieti prospicere, atq; de eorū perpetua securitate tractare, & attendēs nihilominus Colimbrien. monasteriū S. Crucis à Sacrosancta Ro. Ecclesia, quæ caput, & mater est omniū ecclesiarū, per Dei gratiā integrā libertatem habere, laudo, &cōfir. & cū assensu canonicorū meorū spontanea volūtate cōfirmamus. Libertatē vobis scilicet, & Domno I. eiusdē monasterij priori, & cæteris fratribus, tam p̃sentibus, quàm futuris in eodē monasterio regulārē vitam professis in perpetuū, quatenus, & conseruantes in Dei seruitio, gratia ipsi⁹ suffragante, mente libera perseuerent: & ordo canonicus, qui secundū Deū, & Beati Augustini regulam ibidem cooperāte domino noscitur institutus, perpetuis temporibus inuiolabiliter cōseruetur. Confirmamus igitur, & firmiter statuimus, vt idem monasterium, cum suis parochijs, & parochianis, & confratribus, ab omni Episcopali iure, & exactione omnino sit liberum. Quascunque etiam possessiones, & quascunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum possidet, & possidebit, aut in futurum concessione Pont. largitione Regum, vel principum, oblatione fideiū, præstante domino poterit adipisci, vobis vestrisq; successoribus, & per vos prædictæ Ecclesiæ Sanctæ Crucis præsenti pagina cōfirmamus: in quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis. Omnes videlicet ecclesias in Castro Leirene, & in terminis eius, sicut cōtinetur in testamento regis. Ecclesias Sancti Rōmani, & Sanctæ Mariæ de Sena: Ecclesiam Sancti Ioānis de Alcoba: Eccl. de Mira: & Eccl. de Talauerio: Eccl. de Laurizal. omnes illas Eccl. quas in vestris populationibus nouiter ædificaueritis: quicquid etiā aliud Illustris Rex Portugalen. vobis dedit. Sanè laborum vestrorum, quos proprijs manibus, aut sumptibus, colitis, siue de redditibus hæreditatum vestrarum, seu villarū, nec ego, nec aliquis Ep̃orum. qui in hac Sede post me sessuri sunt, à vobis decimas exigere præsumat. Siquis ad Eccl. vestrā conuerti voluerit, & ibidē habitū religionis assumere, nullus audeat prohibere. Sepulturā quoq; eiusdē lo-

ci li-

ci liberā esse cōcedimus, vt videlicet quicūq; clericus siue laicus, se illic sepeliri dcliberauerit, eius deuotioni, & extremæ voluntati, null⁹ obliſtat, niſi fortè an tea pro aliqua rationabili cauſa fuerit excommunicatus, ita tamē, vt de ſuis bonis Eccleſiæ ſuæ partē faciat: Chriſma quoq; oleum Sanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum ordinationes clericorum gratis, & abſq; vlla prauitate, nos vobis ſemper exhibeamus: nec habeat ibi Epiſcopus quamlibet poteſtatem imperandi, vel prohibendi, vel aliquā ordinationem (quamuis leuiſſimam) faciendi, niſi fuerit rogatus, quatenus canonici ſemper mancant in maiorū ſuorū profecta libertate. Et ſiqua fortè cauſa inter hoc monaſteriū, & noſtrā Sedē eue nerit, & pacificè inter ſe non potuerit terminari, apud religioſos viros Deum timentes, ſine voluntaria dilatione finiatur. Hanc ergo ſcripturæ huius paginā omni in futurum tempore, ab omnibus ſucceſſoribus noſtris firmam ſtatui⁹ illibatamq; ſeruari: vt remotis cunctis vexationibus, diuinum opus cū ſumma animi deuotione perficiāt, & in orationibus, & beneficijs eiſdem monaſterij partem ſemper habeamus. Et vt Epiſcopi, & Priores huius Sedis ſpecialiter in martirologio veſtro conſcribantur, & pro omnibus canonicis in vnoquoque anno communis commemoratio fiat. Siqua amodo Eccleſiaſtica, ſeculariſue perſona ſciens huius decreti paginam contra eam temerè venire, ſeu in aliquo diſturbare, vel minuere tentauerit, ſecundo tertioſue commonita, ſi non ſatisfactione congrua emēdaucrit, ream ſe diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoſcat, &c. vſque ad verbum Am. Facta libertatis hoc Menſe Martio Era. M. CC. regnante, & conſirmante Ildeſonſo Portugalen. Rege Ego M. Colimbrien. Epiſcopus conſirmo. Ego P. ſalua Sedis Sanctæ Mariæ prior conſirmo. Ego dominicus præſbyter Archidiaconus conſirmo. Ego M. Præſbyter & cantor confir. Ego Petrus Ioannis præſbyter confir: Ego M. præſbyter ſacriſta conf. Ego Ciprianus præſbyter conf. Ego Telus præſbyter conf. Ego Ciprianus præſbyter conf. Ego Go. præſbyter, conf. Ego Chriſtophorus præſbyter confir. Ego Petrus præſbyter Archidiaconus conf. Ego Telo pelagij præſbyter confir. Ego Ioannes præſbyter capellanus confir. Ego Gu. Præſbyter cōfir. Ego Magiſter Laurētius præſbyter conf. Ego Suarius præſbyter conf. Ego P. Saluatoris præſbyter conf. Ego P. Ioannis diaconus conf. Ego M. præſbyter conf. Ego ſua Petri præſbyter conf. Ego Dominicus præſbyter conf. Quia verò nobis non conſtitit de præmiſſis, cauſam ipſam vobis duximus com mittendam, per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus vocatiſad præſentiam veſtram, quos propter hoc videritis euocandos ſuper præmiſſis, inquiratis plenius veritatem, & vſque ad diffinitiuam ſententiam remoto appellationis obſtaculo procedentes, geſta omnia nobis ſigillorum veſtrorum munimine robora mittatis, certum terminum partibus assignantes, ad quem recepturæ ſentē tiam noſtro ſe conſpectui repræſentent. Teſtes cogantur. Quod ſi omnes, &c. duo veſtrum, &c. Datum Reat. II. idus Auguſti.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD MUTVS ET
furdus poſſint matrimonium: contrahere.

Vt apud Sedem apoſtolicam, cui (licet immeriti) præſidemus, totius Eccleſiaſticae diſciplinæ reſideat magiſtratus, dignum eſt, & con ſonum rationi, vt quoties circa negocia varia, & diuerſa quicquā dubitationis emerſerit, ad ipſius iudicium recurratur: quæ diſponē te domino, inter omnes Eccleſias obtinere meruit principatū. Sanè conſuluſti nos per nuncios, & literas tuas, vtrum mutus, & furdus alicui poſſit matrimonialiter copulari: ad quod fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cū prohibitorium ſit edictum de matrimonio contrahendo, vt quicunque non perhibetur, per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad matrimoni um ſolus conſenſus eorum, de quorum, quarumque coniunctionibus agitur, videtur quòd ſi talis velit contrahere ſibi non poſſit, vel debeat denegari: cum quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarari. Dat. Ro. apud S. Petrū idibus Iulij.

Capit cum
apud Sedē
de ſponſal:
& matri-
monijs.

ICET iniuncta nobis administrationis officium profectibus nos admoneat intendere singulorum, & tanquam de commisso grege nobis ratione domino reddituri, ea cunctos facere exoptemus, quæ ad vitam proficiant sempiternam, fratres tamē, & Coepiscopos nostros, qui in partem sunt sollicitudinis euocati, sic vellemus commisi eis officij executionem diligenter peragere: quod non lucerna sub modio, sed supra candelabrum posita videretur. Verum cum de ipsis ea nostris auribus referuntur, quæ in infamiam pontificalis dignitatis redundant, dolemus admodum, & turbamur: quia iuxta diuinæ Legis sententiā, si sacerdos, qui est vnctus peccauerit, facit delinquere populum. Olim siquidem cum venerabilis frater noster. N. Lausanen. Episcopus felicitis recordationis C. Papæ prædecessori nostro à Capitulo suo delatus fuisset in multis, idem prædecessor noster ven. fratri nostro Mauritiē. Episcopo, & dilectis filiis Bellæ vallis, & de Charitate abbatibus apostolica auctoritate præcepit, vt ad ecclesiam Lausanen. personaliter accedentes, quæ in eadem tam in capite, quàm in membris digna correctione cognosceret, studerent diligenti sollicitudine emendare. Qui cum die statuta Lausannam accessissent, & fecissent in præfati Episcopi, & capituli presentia commissionis literas recitari, sicut in eorum literis prospeximus contineri, ipsum Episcopum, & capitulum ad compositionem amicabilem faciendam, inducere studuerunt. Tunc capitulum duo instrumenta exhibuit, quorum vnum erat sigillatum septem sigillis arbitrorum, in quos tam canonici, quàm Episcopus compromiserant memorati. Alterum verò erat sigillo iam dicti Episcopi consignatum: in quo se fatebatur reatum periurij incurrere, si ab arbitrio resiliet. Episcopus autem in presentia delegatorum iudicium, quod arbitrium illud non seruauerat, nec seruaret, proposuit: asserens quod canonici prius ab arbitrio resilierant, & emendationem, quæ super quibusdam articulis præfati arbitri ei facere compromiserant, nondum potuerat obtinere: & ideo se non incurrere reatum periurij fatebatur: quia canonici prius arbitrium violauerant, & arbitrij paginam arbitri non curauerant emendare. quamquam (sicut in presentia nostra confessus est) arbitrium ipsum post triennium approbauerit, cum eidem arbitrio sigillum apposuit, & ex tunc illud inuiolabiliter obseruauit. Econtra verò canonici respondebant, quod nec ipsi ab arbitrio resilierant, nec aliquid arbitri promiserant emendare. Licet autem econtra Episcopus se probare promitteret, quod dicebat, in presentia tamē ipsorum iudicium non probauit. Cumq; præfati canonici super monetae diminutione, & exactione noui pedagij memoratum Episcopum conuenirent, & peterent, quod ab arbitris præceptum fuerat obseruari: respondit Episcopus memoratus, quod moneta erat proculdubio diminuta, nec licuit arbitris super hoc aliquid arbitrari: cum tanquam domino monetae licitum ei sit, eam pro suo beneplacito minuere, & augere: & iste fuit vnus de articulis, in quibus emendationem arbitrij postulauit. Padagium autem à quadraginta annis acceptum fuisse asseruit, & in grauamē inimicorum suorum se illud proposuit statuisse. Cumq; addicerent canonici antedicti, quod præter illa, quæ in arbitrij instrumento continebatur, alia vellent contra eundem Episcopum proponere, & probare: respondit Episcopus, quod eos aliquatenus non audiret, quia non tenebatur coram ipsis iudicibus respondere: cum litera commissionis non ex parte capituli, sicut continebatur in eis, sed per falsi suggestionem fuerint impetrata: quia P. de Ischandēs, qui eas impetrauit mandatum non habuit, vt talia postularet. Ad quod P. ipse respondit, quod licet, cum ad Romanam Ecclesiam accessit, non omnibus propositum suum reuelauerit, sed quibusdam: postquam tamen rediit, commissionis literas omnibus qui aderant in capitulo legit pariter, & exhibuit, & vniuersis ipse litera placuerunt: & ideo asserēbant Episcopum debere coram eisdem iudicibus respondere: quia rati habitio retrahitur, & mandato comparatur. Et quoniam eorum iudicium noluit sæpè fatus Episcopus subintrare, licet ipsi iudices in

ces in eadem ecclesia multa digna correctione cognoscerent, & eam à statu pristino mirabiliter corruisse, & bona tam Episcopi, quam Capituli viderent plurimum imminuta, in executione tamen mandati apost. vltra procedere noluerunt, negotium ipsum ad Romanam curiam remittentes. Ad hæc tam literis Capituli Lauanen, quam religiosorum Abbatum, Comitum, & Baronum eiusdem dioc. & aliorum multorum nostro apostolatu est suggestum, quod idem Episcopus bona ipsius Episcopatus dilapidando consumpsit, matrimonia non iniungenda coniungit, & diuortia celebrat indiscretè: & cum incontinentia laboret infamia, familiaritatem amplectitur iniquorum, iustitiam denegat postulanti, & quibuslibet contumeliose respondet, in se non ostendens mæ suetudinem pastorem. Præterea contra eundem multa alia proferuntur, quæ longum esset literis præsentibus enarrare: super quibus si quidem omnibus tantò dolemus vehementius, & mouemur, quantò eundem Episcopum tanquam in Romana ecclesia enutritum, & ab ea in pontificalis officij dignitatem assumptum, quantum cum Deo possumus, synceriori charitate diligim⁹ & specialius amplexamur. Cum autem ipsum negotium sub certa forma de concilio fratrum vobis disposuerimus committendum, sæpè dictus Episcopus superuenit, cui contra dilectos filios, & canonicos Lauanen. & eisdem contra ipsum Episcopum in præsentia nostra, fratrum nostrorum plenam cōcessimus audientiam. Ipsi ergo canonicis eadem quæ præmissa sunt contra Episcopum proponentibus, ipse circa iuramentum, & arbitrium quæ præmissa sunt replicauit: adijciēs, quod non alio modo iurauit, nisi quia in verbo veritatis promisit, quanquam in instrumento sui sigilli munimine roborato, quod iuramentum fuerit, exponere videatur: & vtraque pars asserbat, quod talis promissio vicem obtinet iuramenti. Adijciebat etiam, quod cum arbitri firmiter promississent, quod ad arbitrium præstito prius iuramento procederēt, & id post modum non seruasset, corū nō tenebatur arbitriū obseruare: quanquā exceptiones huiusmodi nō probauerit requisit⁹, sed earū tandē probationib⁹ libera renūciauerint voluntate. Quia verò idem Episcopus dictum arbitrium captiosum fuisse, illicitum, & damnosum firmiter asserbat, nec super hoc fides nobis poterat sufficiens exhiberi, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super hoc diligentius veritatem: & si illud constiterit, fuisse illicitum, vel iniquum, & in præiudicium ipsius Episcopi, vel Lauanen. ecclesiæ redundare, illum auctoritate apostolica corrigatis, & correctum faciatis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Quod si tale non fuerit, ad obseruationem eius vtranque partium compellentes, id nobis vestris literis intimetis: vt qualiter sit super iuramento, quod idem Episcopus præstitit procedendum, per hoc plenius cognoscamus: scituri, quod quia idem Episcopus nobis fuit super dilapidatione delatus, & ideo in hoc magis suspectus habetur, quod plures viri religiosi suas nobis literas direxerunt, nec se super ea sufficienter visus est excusare, ei districtè præcipimus, vt ante præsentis decisionem negotij, bona sui Episcopatus sine consilio, & assensu personæ illius, quam vos ei ad hoc duxeritis deputandum, nec in feudet, nec impignoret, nec distrahat, aut permutter, nec aliquo titulo alienet. Quia verò quæ super alijs, de præmissis Episcopo referuntur, quia grauiasunt sub dissimulatione transire non possumus, nec debemus, eorum etiam inquisitionem de fratrum nostrorum consilio vestræ duximus experientiæ committendam, per ap. vobis scripta districtè præcipientes, quatenus ad locū competentē pariter accedentes, & partibus cōuocatis solū Deū habētes præ oculis appellatione postposita audiat, hinc inde proposita: & attestaciones, & allegationes vtriusq; partis discussas, & examinatas canonicè sub sigillis vestris nobis dirigere procurent: præfigentes vtriq; parti terminū competentē, quo sufficienter instructæ ad recipiendam sententiam, nostro se conspectui repræsentent. Si verò præfati canonici duxerint desistendum, & probare noluerint quod proponunt, vos si præfatus Episcopus super his fuerit infamiæ nota respersus, purgationē ipsi canonicam indicatis, vt cum tribus Episcopis suā si valet innocentiam purgare non differat: & eam si præstiterit, auctoritate apostolica,

admittentes, eum ab impetitione canonicorum penitus absoluatis, & ab obiectis discriminibus, denunciatis insontem. Verum si se non poterit iuxta sanctiones canonicas expiare, vos eum suspensum ad nostram praesentiam sublato appellationis obstaculo transmittatis, ut in negotio ipso, sicut expedire viderim, auctore domino procedamus attentius prouiduri, ut mandatum apostolicum ita prudenter, ac diligenter exequi studeatis, ut nos deuotione, & sollicitudinem vestram possimus merito commendare. Volumus autem nihilominus, & mandamus, ut personam curetis idoneam providere, quae indemnitati consulat Ecclesiae Lausanen. ita videlicet, quod dictus Episcopus sine ipsius consilio, bonae eiusdem ecclesiae nullo titulo alienet: ei tamen expensae competentes, ac necessariae non negentur ad causam: ne pro expensarum defectu, causa sua detrimentum incurrat. Si qua vero partium legitime citata, vestram praesentiam adire contempserit, vos nihilominus in causa ipsa appellatione postposita, ordine iudiciario procedatis, cum in praesentia nostra litem fuerint contestati. Ad haec quia praefati canonici proponebant, se ab ipso Episcopo irrationabiliter spoliatos, vos si eorum assertioni veritas suffragatur, ipsos restitui faciatis. Nullis literis obstantibus praeter assensum partium, &c. Quod si omnes tu frater Archiepiscopo cum eorum altero, &c. Datum Reat. XIII. Calen. Augusti.

N. BAMBERGEN. EPISCOPO, ET P. SCOLASTICO MAGVNTIN.

Suspenditur Hildesemensis Episcopus quod sine auctoritate Pontificis, ad ecclesiam Herbipolensem transferat: & canonici Herbipolenses iurisdictione priuantur iure eligendi.

Cap. Quarto de translatione Episcop.

VANTO personam ven. fratris nostri. N. Hildesem. quondam Episcopi synceriori diligebamus affectu, tanto securius sperabamus, quod nihil aduersus matrem suam Romanam Ecclesiam, in praedictum sui ordinis, & ecclesiasticae disciplinae dispendium attentaret. Sane sicut certa multorum assertionem conperimus, & suarum didicimus nihilominus testimonio literarum, quibus ad nos directis Herbipolen. se Pontificem nominabat, ipse relicta Hildesem. ecclesia, cui fuerat spirituali coniugio copulatus, ad Herbipolen. sine auctoritate Romani pontificis propria temeritate transiit, non attendens, quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit homo non separet. Potestatem enim transferendi pontifices ita sibi retinuit dominus, & magister, quod soli Beato Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis, & nobis ipsis, qui locum eius (licet indigni) tenemus in terris, speciali privilegio praebuit, & concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta patrum sanxerunt reuerentiam exhibendam, & euidenter asserunt Sanctorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat quod Rom. Pontifex: qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed diuina potius auctoritate dissoluit. Nolentes autem tantae praesumptionis audaciam relinquere impunitam, cum secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti sumus vlcisci, ne facti peruersitas transeat praesumptoris in exemplum: quod quidem (si verum est) non potest non esse notorium, auctoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli apostolorum, & nostra de communi fratrum nostrorum consilio in virtute Spiritus Sancti districtè tibi praecipimus, ut visis literis nostris omni contradictione, & appellatione cessantibus, administrationem ipsius Herbipolen. Eccle. tam in spiritualibus, quam temporalibus penitus derelinquat. Si vero (quod non credimus) hanc suspensionem nostram non curauerit humiliter obseruare, & inhibita sibi usurpare praesumpserit, excommunicationis vinculo ipsum decernimus innodatum: omnibus etiam tam clericis, quam laicis Herbipolen. diocesis, sub anathematis interminatione praecipimus, ut non obstante iuramento fidelitatis, omnem ipsi obedientiam subtrahant, quam ipse sibi contra sacros canones usurpauit: non attendens, quod dicit apostolus: Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Ceterum quoniam Herbipolen. canonici vota sua in ipsum prorsus illicitè contulerunt, volentes (sicut dignum est) ut in eo puniatur, in quo

in quo peccarunt, eligendi eos hac vice potestate suspendimus: & si contra Sedis apostolicę interdictionem ad cuiusquā nominationem processerint, quod ab eis factum fuerit irritum decernimus, & inane. Quia verò iam dictam Hildesemen. Ecclesiam cui fuerat alligatus, vnde (secundum apostolū) solutionem querere nō debebat, nimis improbè dereliquit, ne ad ipsam vltiori redeat, in virtute spiritus sancti, ei districtius inhibemus: cum secundum traditiones canonicas, qui ad maiorem se plebem transtulerit, à cathedra quidem pelli debeat aliena, & carere propria, vt nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis, quos per auaritiā concupiuit. Nos quoque Hildesemen. capitulo dedimus in mandatis, vt ipsum redire volentem nulla ratione recipiāt: vt sic saltem, quem timor Dei, & bonum obedientię, de cuius laude quid sentiendum sit, ex diuerso melius demonstratur: cum secundū prophetam peccatum ariolandi sit repugnare, & scelus idolatrię nolle acquiescere, à malo non reuocat, ecclesiasticę saltē coerceat seueritas disciplinę. Quocirca discr. vestrę per apost. scripta mandam⁹ & sub poena officij, & beneficij, quanta possumus districtione præcipimus, quatenus, nisi dictus Episcopus, & alij quę statuimus, & mandauimus infra viginti dies post receptionem literarum nostrarū curauerint adimplere, vos ea sublato cuiuslibet con. & ap. ob. exequi non tardetis, & præfatum Episcopum excommunicatum per regnum Alamannię nunciantes, excommunicationem ipsam faciatis dominicis, & festiuis diebus pulsatis campanis, & accensis candelis publicè innouari. Quod si ambo, &c. Alter vestrū, &c. Dat. Spolet. XII. Cal. Septemb.

Scriptum est. Hildesemen. quondam Episcopo iuxta tenorem literarum istarum.

Scriptum est Hildesemen. capitulo. Scriptum est clericis, & laicis Herbipolen.

Scriptū est Colonien. Archiepiscopo, & suffraganeis eius, vt ipsum excommunicatum denuncient, & excommunicationem ipsam faciant dominicis, & festiuis diebus pulsatis campanis, & candelis accensis publicè innouari.

In eūdem modum. Magdeburgen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

In eundem modum Salsburgen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

N. NARBONEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, ABBAT.

quoq, Prioribus, & alijs eccl. & seculis, Comitibus etiam, & Baron. & vniuerso populo in Narbonen. prouincia & constitutis. Hortatur omnes & singulos ad sacrum bellum contra impios Saracenos, pro recuperatione terra Sancta.

OST miserabile Hierosol. regionis excidium, post lachrymabilē stragē populi Christiani, post deplorandam inuasionem illius terrę, in qua pedes Christi steterunt, & vbi Deus Rex noster ante secula salutem in medio terrę dignat⁹ est operari, post ignominiosam nobis viuificę Crucis translationem, in qua salus mundi pependit, & deleuit chirographum mortis antiquę. Apo. Sedes super tantę calamitatis infortunio conturbata laborauit clamans, & plorans, ita quod præincessanti clamore raticę factę sunt fauces eius, & ex vehementi ploratu penē ipsius oculi defecerunt. Verūm ne si secundum Proph. Hierus. obliti fuerimus, obliuiscatur nos dextera nostra, adhæreat lingua nostra faucibus nostris, si non M. eius clamat adhuc Ap. Sedes, & quasi tuba vocē exaltat, excitare cupiens populos Christianos ad prælium Christi bellandum, & vindicandam iniuriam crucifixi, vsa ipsius verbo dicentis: O vos omnes, qui transitis per viā, attendite, & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Ecce. n. hæreditas nostra versa est ad alienos, dom⁹ nostrę ad extraneos deuenerūt, vię Syon lugēt, eò quod nō sint qui veniāt ad solen. facti sūt inimici ei⁹ in capite, sepulchrū Domini, quod propheta gloriosū fore p̄dixit, pphanatū ab impijs in gloriū est effectū. Gloria nostra, de qua dicit Apostolus Mihi ante absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi,

sub manu tenetur hostili, & ipse dominus Iesus Christus, qui captiuitatem nostram pro nobis moriens captiuauit, quasi captiuatus ab impijs, ab hereditate sua cogitur exulare. Existente quondam in castris Archæ Domini sabaoth, Vrias domum suam ingredi recusauit, à licito etiam vxoris se cōpescens amplexu. Nunc verò principes nostri gloria Israël de loco suo in iniuriā nostri trāslata vacant adulterinis amplexib⁹, delicijs, & diuitijs abutētes, & dū se in vicem in exorabili odio persequūtur, dum vnus in aliū suas nititur iniurias vindicare, non est quē moueat iniuria Crucifixi: nō attendētib⁹ ipsis, quod iā insultant nobis inimici nostri, dicentes: Vbi est Deus vester? qui nec se potest, nec vos de nostris manib⁹ liberare. Ecce iā prophetauimus Sancta vestra: ecce iam ad desiderabilia nostra manū extēdimus, & ea loca impetu primo violentē inuasimus, & vobis tenemus inuitis, in quibus supstitionē vestrā principiū fingitis suscepisse: iā infirmamus, & confregim⁹ hastas Gallorū, Anglorū conat⁹ elisimus, Theutonicorū vires cōpressimus, nunc secundò Hispanos domuimus animosos: & cū omnes virtutes vestras in nos duxeritis cōcitandas, vix adhuc in aliquo profecistis: vbi ergo est Deus vester? exurgat nunc, & adiuuet vos, & fiat vobis, & sibi protector. Theutonici siquidem, qui se præsuebant inauditū de vobis reportare triumphum, ad nos vehementi spīritu transfretarūt: & cū solum castrum Baruth nullo defendente cepissent, nisi eos, sicut & alios principes vestros fugæ beneficium liberasset, in se potentiam nostrā grauiter fuissent experti, & eorū stragem ipsorum soboles perpetuò deploraret. Reges enim, & principes vestri, quos dudum de terra fugauimus Orientis, vt timorem suum audendo dissimulent, ad suas latebras (ne dicamus regna) reuersi, malunt se inuicem expugnare, quàm denuò vires nostras, & potentiam experiri. Quid igitur superest, nisi vt his, quos fugiētes in excusationē vestrā ad terræ custodiā dimisistis, gladio vltore peremptis, in terrā vestrā impetū faciamus, nomen vestrū, & memoriā perdituri? Qualiter ergo fratres, & filij opprobria exprobrantium repellamus? qualiter eis poterimus respondere? cū in eos pro parte verum prosequi videamur, sicut nuper ad audientiam nostram certa significatione peruenit? Recepimus enim literas de partibus transmarinis, quòd cum Theutonici Accon nauigio peruenissent, Castrum Baruth obtinuerunt nemine defendente. Sarraceni verò in Ioppen faciētes impetū, ex aduerso eā per violentiā occuparūt, & caesis multis Christianorū millibus eā funditus destruxerunt. Verū Theutonici rumoribus de morte Imperatoris acceptis, nō expectato passagij tempore, naues reduces ascenderūt: vnde Sarraceni qui ad resistendū eis exercitū parauerāt copiosum, in terrā Christianorum adeo debacchantur, vt Christianis, nec sine periculo ciuitates egredi liceat, nec in ipsis sine formidine remanere, immo eis gladius foris imminet, metus intus. Assumite igitur filij spiritum fortitudinis, scutum fidei, & galeam salutis accipite, non in numero, aut viribus, sed Dei potius, cui non est difficile in multis, vel in paucis saluare potētia cōfidentes, & ei per quē estis, viuitis, & habetis, secundū facultates proprias subuenire. Ipse quidē pro vobis semetipsum, exinanivit, formā serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuētus vt homo factus obediens vsq; ad mortē, mortē autē crucis, & vos eo paupere abūdati, ipso fugato quiescitis, & nec inopi, nec exuli subuenitis. Quisquis igitur in tantæ necessitatis articulo suū negauerit obsequiū Iesu Christo, cū ante tribunal eius astiterit iudicandus, quid ad suā excusationē ei poterit respondere? si Deus subiit mortē pro homine, dubitabit homo mortē subire pro Deo? cū nō sint cōdignę passionēs huius tēporis ad futurā gloriā, q̄ reuelabitur in nobis? Negabit etiā seruus domino diuitias temporales, cū dominus seruo diuitias largiatur æternas? quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderūt? Thesaurizet igitur homo thesauros in cœlis, vbi fures nō effodiūt, nec furātur, vbi nec erugo, nec tinea demolitur. Oēs, & singuli accingātur, ita q̄ in p̄xime sequēti Martio quēlibet vrbes p̄ se similiter, & Comites, & Barones iuxta facultates p̄prias ad defensionē terræ natiuitatis dominicæ certū in expēsis suis dirigant numerū bellatorū, illic saltē per biennium moraturum. Licet autē instantia nostra cotidiana, sūt omniū eccl. sollicitudo continua, modo tamē hāc quasi

quasi præcipuâ inter alias sollicitudines reputamus, per quâ terræ oriëntalis totis desideramus affectibus subuenire: ne si fortè fuerit dilata subuëctio, residuû locustæ comedat brucus, & fiât nouissima deteriora prioribus. Verûm ne nos alijs onera grauiâ, & importabilia imponere videamur, digito aut̃ nostro ea mouere nolimus, dicētes r̃atûm, & aut nihil, aut minimû facientes, cûm qui fecerit, & docuerit, magnus vocetur in regno cœlorû: cuius exēplo, qui cœpit facere, & docere, vt & nos qui (licet immeriti) vicē eius exercemus in terris, bonû alijs præbeamus exemplû, in personis pariter, & in rebus terræ Sanctæ decreuimus subuenire: dil. fil. nost. S. tt. Sanctæ Praxed. psbyt. & P. S. M. in via lata diacon. Card. viris utique timoratis, sciētia, & honestate p̃claris, potentib⁹ in opere, & sermone: quos inter alios fr. nost. speciali charitate diligimus, manu propria crucis signaculû imponētes: qui exercitû domini humiliter, & deuotè præcedât, & nō mendicatis suffragijs, sed nostris, & fratrû nostrorû sumptibus sustententur: per quos etiâ aliud competens subsidium, eidem terræ disponimus destinare. Interim autem dictum Sanctæ Mariæ in via lata diacon. Card. ad Charissimorû in Cbristo filiorû nost. Francorû, & Anglorû Regû Illustriû p̃sentiam destinamus ad reformandâ pacē, vel treguas, saltē vsq; ad quinquenniû ordinandas, & exhortâdos populos ad obsequiû Crucifixi. Dictû autem Sanctæ Praxedis psbyt. Card. Venetias pro terræ Sactę subsidio destinam⁹. De cōmuni p̃terea fratrû nost. deliberatione statutim⁹, & vobis fratres Archiepiscopi, & Ep̃i, & dil. fil. Abbates, Priores, & alij Eccle. Prælati districtè præcipiendo mandamus, quatenus certû numerum bellatorum, vel pro certo numero certâ pecuniæ quantitâtē, in proximè sequenti Martio pensata facultate cuiuslibet ad expugnandâ paganorum barbariem, & seruandam hæreditatē domini destinetis, quâm ipse proprio sanguine comparauit. Si quis autem (quod non credimus) cōstitutioni tam piæ ac necessariæ præsumpserit obuiare, sicut sacrorum canonû transgressorē decernimus puniendû, & vsq; ad satisfactionē cōdignam, ab officio cēscim⁹ manere suspensum. De Dei ergo misericordia, & Beat. Apost. Petri, & Pauli auct. cōfisi, ex illa quâ nobis Deus (licet indignis) ligadi, & soluēdi cōtulit potestate, omnib⁹, qui laborē hui⁹ itineris in personis proprijs subierint, & expensis, plenâ peccatorû suorû, de quibus oris, & cordis egerint poenitentiam, veniam indulgemus, & in retributione iustorû salutis æternæ pollicemur augmētum. Eis aut̃, q nō in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis tantû expēsis iuxta facultatē, & qualitâtē suâ viros idoneos destinauerint, illic saltem per bienniû moraturos, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleuerint, plenâ suorum concedimus veniam peccatorû. Huius quoq; remissionis volumus esse participes, iuxta quâtitatem subsidij, ac præcipue secundum deuotionis affectû, qui ad subuëctionē illius terræ de bonis suis cōgruè ministrabûntur. Bona in super ipsorû ex quo crucem susceperint, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, nec nō & super Archiepiscoporû, & omniû prælatorû ecclesiæ Dei defensione consistant: statuentes, vt donec de ipsorû obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneât, & quieta cōsistant. Quod si quisquâ contra præsumpserit, per censuram ecclesiasticâ appellatione postposita, compescatur. Si qui verò proficiscientium illuc ad p̃standas vsuras iuramento tenentur attriçti, vos fratres Archiepiscopi, & Episcopi per vestras diœceses creditores eorum sublato appellationis obstaculo, eadē districtione cogatis, vt eos à sacramento penitus absoluentes, ab vsurarum vlterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit vsurarum, eum ad restitutionem earum sublato appellationis obstac. districtione simili compellatis. Iudeos verò ad remittēdas ipsis vsuras, p vos filij principes, & sæcularē cōpelli p̃cipimus potestatē: & donec eis remiserint ab vniuersis Christi fidelibus, tam in merimonijs, quâm alijs per excōmunicationis sententiâ eis iubemus, cōmunionē omnimodam denegari. Ab hoc igitur opere nullus omnino se subtrahat, cûm id non à nobis, sed ab ipsis fuerit apostolis institutum, qui collectas faciebant in gentibus, vt fratribus in Hierusalem laborâtibus subuenirent. Nolumus autē vos de diuina misericordia desperare, quantūcunque sit domin⁹ peccatis nostris iratus

iratus, quin in manu vestra perficiat, si (prout debetis) in humilitate cordis, & corporis, iter fueritis pergrinationis aggressi, quod maioribus non concessit. Cōsensissent enim Maiores forsitan, & dixissent: Man⁹ nostra excelsa, & nō De⁹ fecit hæc omnia, & sibi, non Deo victoriæ gloriā ascripissent. Speramus enim, quod nō in ira misericordias cōtinebit, qui cū iratus est, nō obliuiscitur miseri, nos admonens: & exhortans: Cōuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos. Credim⁹ etiā, quod si ambulaueritis in lege domini, nō corū sequentes vestigia, qui vani facti sunt post vanitatē euntes, q̄ cōmessationibus, & ebrietatib⁹ voluptuo sē vacabant, & ea exercebant in partibus trasmarinis, quæ in terra natiuitatis propriæ sine multa infamia, & detractiōe plurima non auderent: sed spem vestrā in eo solummodo posueritis, qui nō deserit sperantes in se, non tantū ab illicitis, sed quibusdā etiā licitis abstinētes. Is qui currum, & exercitum Pharaonis proiecit in mare, arcus fortium infirmabit, & inimicos crucis à facie vestra delet, vt lutum platearū: non nobis aut vobis, sed nomini suo dans gloriā: qui est gloriosus in Sanctis mirabilis, in Maiestate faciens prodigia, & post lachrymationem, & fletum, gaudium, & exultationem inducens. Ad hæc autem expediti us, & melius exequēda vos fratres Archiepi. Nemausen. & Aurasicen. Epi duxim⁹ deputādos, qui verbū domini cæteris proponatis, & ad implendū mādātum Ap. Coepos vestros, & alios inuitātes taliter exequamini causā domini, quod & voshuius sitis remissionis participes, & in hoc deuotio vestra plenius elucescat: ad quod etiā laudabili⁹ exequendum, vobis vnū de frat. militiæ tēpli, alterū verò de frat. Hierosol. hospitalis, viros honestos, & prouidos assumatis. Dat. Reat. XVIII. cal. Septem.

In eundem modum scriptum est Lugdunen. & Viennen. Archiepiscopis, Abbatibus, quoq; Prioribus, & alijs Ecclesiarum Prælatibus, Comitibus, & Baronib⁹ & vniuerso populo in vtraq; prouincia constitutis. In eundem modum vniuersis de regno Franciæ, Angliæ, Vngariæ, & Siciliæ.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO TARVISIN. DE COLLATIONE

Præpositura Ioruisina quæ iam erat ad Sedem deuoluta.

LICET ex collata nobis à domino plenitudine potestatis, & auctoritate Lateranen. concilij, præposituram ecclesiæ vestræ, quæ iam vltra duodecim annos (sicut accipimus) certa relatione vacauit, liberè cōferre possemus, vt pote cuius donatio ad nos iam est, iuxta idē concilium deuoluta: volum⁹ tamen honori vestro deferre, ac vobis ex nostro meritum comparare. Ideoq; discretionem vestrā rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & per apostolica scripta præcipiēdo mādāmus, quatenus dilectū filiū. B. Subd. nostrū, quē suæ nobilitatis, literaturæ, ac honestatis intuitu nos, & fratres nostri synceræ charitatis brachijs amplexamur, in præpositū Eccl. vestræ ob reuerentiā Sedis apo. recipere non tardetis, cum in integritate omnimoda in qua præpositus aliquis eam vnquam noscitur habuisse: in choro etiā stallū præpositi, ac locum in cap. ei sine difficultate qualibet assignetis: faciētes de necessitate virtutem, & mandatis nostris humiliter, & deuotē parētes: scituri quia, quod de ipso incepimus, relinquemus nullaten⁹ imperfectum. Ad hæc auct. vobis præsentium districtius inhihemus, ne post literarum nostrarum susceptionem, alij cuiquam præposituram ipsam præsumatis conferre, vel circa eam aliquid innouare. Quod si (quod non credimus) secūs fuerit præsumptum à vobis, nos factum vestrum nullum esse decernimus, & carere prorsus robore firmitatis: venerabili etiam Fratri nostro. N. Mantuan. Episcopo per apostolica scripta præcipiēdo mandamus, vt vobis in executione mandati nostri cessantibus, nō obstante sacramēto, quod de nō eligēdo p̄posito p̄stitisse dicimini, cū eū id exequi vestro nō sit iuramēto cōtrariū, & iuramentū vestrū min⁹ videatur fuisse discretum, ipse sub appellationis obstaculo de prædicta eū p̄positura, auct. nostra inuestiat, & in corporalē possessionē inducat, stallū in choro, & locum in

cum in capitulo assignando, & quod fecerit, per cen. eccle. faciat inuiolabiliter obseruari, contradictores eadem distr. compescens. Nullis literis obſt. &c. Datum Reat. No. Aug. Illi scriptum est, vt hoc faciat.

N. ARCHIEPISCOPO SENONEN. ET P. S. MARIAE IN VIA
lata diac. Cardin. apostolica Se. Legato. Vt certus canonicorum numerus iu-
ramento firmatus, non augeatur.

ONſtitutus in pſentia dilecti filij noſtri G. Sancti Angeli diaconi cardinalis Petrus clericus, quem ei cōceſſeramus & parti alteri audito- rem, propoſuit coram ipſo, quòd cūm olim bonæ memoriæ C. Papa prædeceſſor noſter dilectis filiis N. dec. & capitulo Biturien. de- derit in mādatis, vt ipſum in canonicum reciperent, & in fratrem, & præbendam ei cōferrent, ſiqua tunc in corū vacaret eccleſia, vel proximo va- caturam, venerabili fratri noſtro Bituricen. Archiepiſcopo ei monitore cōceſ- ſo, & ipſi mandatum eius admittere non curaffent, eis præcipiendo mandauit, vt quod eis mandauerat adimplerent: dicto Archiepiſcopo, & venerabili fratri noſtro Claromontē. Epiſcopo ſup hoc executoribus deputatis. Interim aut cap- ituli nuncius, ad apoſtolicā Sedē accedens, cū ſuggeſſiſſet ipſum B. in pluribus eccleſijs habere ppendas, Bituricen. eccleſiā ab eius obtinuit impetitione abſo- lui: indulgētia etiam impetrata, ne infra triennium aliquem recipere in fratrem cogere- ntur. Cūmq; poſtmodum idem P. ad Eccleſiam Romanam reuerſus, eidē prædeceſſori noſtro exponere curauiffet, quod licet in Claromonten. Eccleſia quoddam beneficium, quod concedi etiā laicis conſueuit, & familiaritas appel- latur, fuiſſet adept⁹, & ex ipſo tamē, vel alio, quod haberet, nō poſſet cōmodē ſu- ſtētari, idē prædeceſſor noſter dictis Decan. & Capitulo per ſuas literas iniunxit, vt prædicta indulgentia in ſuo robore permanente, præbendā, quæ poſt trienni- um primo vacaret, ipſi cōferrent: interim aut ei ſtallū in choro, & locum in Ca- pitulo assignarent: executione huius mandati dilecto filio Claromonten. præ- poſito delegata: qui ſicut ex eius literis manifeſtē liquebat, cūm dictos decan. & Capitulū ad implendum mandatum Apoſtolicum diligentius monuiſſet, nec profeciſſet in aliquo, dictum P. de præbenda primo poſt triennium vacatura, auctoritate curauit apoſtolica inueſtire ei ſtallum in choro, & locum in Capi- tulo concedendum. Verūm dilectus filius P. Roſſignos ex aduerſo reſpondit, quod cum in Bituricen. Eccleſia certus eſſet canonicorū numerus inſtitutus, fir- matus iurciurādo, & per multos Romanos Pontifices cōfirmatus, & de hoc me- moratus P. non feciſſet in ſuis literis mētionem, intelligendus erat circumue- niſſe prædeceſſorem noſtrum, & dictas literas veritate tacita impetraſſe. Licet enim cum in aliqua Eccleſia certus ſtatuitur numerus, hæc apponatur cōditio, vel intelligatur apponi: Salua Sedis Apoſtolicæ auctoritate: nō tamē erat credē dū quòd eū ex certa ſciētia cōtra iuramentū eorum recipi mādauiffet, cū de hoc in eius literis nihil fuiſſet expreſſum. Nos igitur de prædictis p memoratū Card. inſtructi, diſcretioni veſtræ per Ap. ſ. p. m. quaten⁹ ſi legitimè vobis cōſliterit nu- merū canonicorū, qui nunc eſt in Eccleſia, eſſe per decan. & Capitulū eiſdē Ec- cleſiæ iuramēto firmatū, antequā p̄dict⁹ cleric⁹ à p̄deceſſore noſtro literas execu- torias impetraſſet: quicqd factū eſt occaſiōe literarū, quas idē cleric⁹ à Sede Apo- ſtolica impetraſſe dignoſcitur, caſū, & irritū decernatis haberi: aliqn ei faciatis in eadē Eccl. p̄bendā (ſiqua vacat) ſine Ap. ob. assignari: cōtradictores, ſi q fuerint, per diſtinctionem eccl. apoſt. compescētes: prouiſuri attentius, quod ita ſup hoc mādatum noſtrū adimplere curetis, quod eundem clericū non oporteat dein- cept ad nos iterare laborem: **QVIA SICVT NOLVMVS INIVSTA PRAECIPERE, SIC CVM IVSTA PRAECIPIMVS, VOLV- MVS EFFICACITER EXAUDIRI.** Nullis literis ob. harum tenore tacito, &c. Quod ſi ambo, &c. aliter veſtrum &c. Datum Spoler. XI. Cal. Septembris.

N. EPISCO

RO his, & nos fiducialius deprecamur, & ab alijs preces nostras facilius credimus exaudiri, quibus ad obtinendum, quod petimus, nobis etiam non rogantibus sufficienter eorum merita suffragantur. Sanè nobilitatem generis, honestatem morum, consilij maturitatem, & munus scientiæ dilecti filij boni Ioannis Subd. nostri nobis, & fratribus nostris propter hoc, ac propter obsequium Ecclesiæ in multis impensum accepti, vos ignorare nō credimus: & iccirco à vobis pro ipso nos credimus tantò libentius audiendos, quanto vobis sunt eius merita notiora: & quod Ecclesia vestra per eum apud nos gratius debeat in suis necessitatibus exaudiri, plenius agnouistis. Inde est, quod cum in ecclesiā vestra vacet Archidiaconatus officium, de quo tu frater Episcopo diceris fuisse assumptus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eum dicto subdiaconostro sine dilatione, ac difficultate qualibet ob Apostolicę Sedis reuerentiā cum omni iure suo liberaliter conferatis: stallum in choro, & locum in Capitulo Archid. debitum, eidem pariter assignantes: vt vos ad receptionem proborum virorum faciles, & ad implenda mandata Sedis apostolicę inueniamus beneuolos, & deuotos. Ad hæc auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne Archidiaconatum ipsum post receptionem præsentium alij cuiquam conferatis: quod si contrarium (quod nō credimus) faceretis, nos factum vestrum irritum esse decernimus, & inane. Noueritis etiam, vos dilectis filijs præposito Sancti Gaudētij Nouariē. & Magistro V. Balbo canonico Mediolanen. subdiaconis nostris præcipiendo mandasse, vt si vos, quod scribimus, nolueritis, vel distuleritis adimplere, ipsi id auctoritate apostolica exequantur, ipsum de Archidiaconatu inuestiētes eodem, & eius possessionem assignantes eidem: vos quoque ad receptionem ipsius, auctoritate nostra suffulti ecclesiastica districtione, sublato appellationis obstaculo compellentes. Datum Spolet. VII. Cal. Septemb.

CANONICIS BVRGI SANCTI DOMNINI DE PRIVILEGIO ET

exemptione illorum, ne ab Episcopo Parmensi
vexentur.

LX literis, & conuestione vestra, nobis innotuit, quòd cum propter præsumptionē, quā ciues Parmen. in inuasiōe dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. & ablatione suarum terrarū nō sunt veriti attentare, ecclesiā vestra sit per venerabiles fratres nostros. N. Archiep. Mediolanen. & N. Cuman. Episcopum secundum apost. mandati tenorem à potestate, & iurisdictione Episcopi Parmen. exempta, postquam idem episcopus comminationis recepit literas, occasione cuiusdam procurationis, quam à vobis indebitè requirebat: cum procuratio, quam ei debebatis paucis diebus elapsis, ei plenariè fuisset à vobis exhibita, Episcopus ipse dilecto filio Præposito vestro nullatenus requisito, vos ab officio, & beneficio suspendere minime dubitauit. Nos igitur quod in pœnam contra ciues Parmen. à nobis est prouida deliberatione statutum, temeritate cuiuspiam infringi nolentes, eidem Episcopo districtè præcipimus, vt in ecclesiā vestrā, vel vos, nullam iurisdictionem exercere, vel vobis aliquod grauamen inferre præsumat: alioquin nos dilecto filio Præposito Regin. dedimus in mandatis, vt eundem Episcopum ab huiusmodi per censuram ecclesiasticā, sublato appellationis obstaculo nostrā fretus auctoritate compescat: cum nihilominus ad exhibendam vobis iustitiā super Ecclesiā Sanctæ Mariæ, & alijs ecclesijs de Sorana, & super ecclesijs de Curticel. scilicet Sancti Victoris, & Sancti Ingulfi appellatione remota ecclesiastica districtione cōpellens. Vnde discretioni vestræ per apostolica scripta mādā, quatenus supradictā suspensionis sententiā in vos ab Episcopo iā dicto prolatā nullaten⁹ obseruetis. Dat. Spolet. VII. Cal. Septemb.

Scriptum

Scriptum est Parmen. Episcopo, districte precipiendo iuxta tenorem literarum istarum.

Scriptum est G. Regim. prapposito, vt ipsum Episcopum à predictis censura ecclesiastica compeſcat, & ad exhibendam iustitiam de predictis ecclesijs, eadem distictione compellat.

N. ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT A LAICIS RES ECCLE.

siastica non administrentur, sed extracta monasteria ab Episcopis consecrentur.

SI Gnificāte nobili viro R. comite Licij, nostro est apostolatui reseratum, quod capella Sanctæ Mariæ de Lanian. à se reparatam pariter, & dotatam Cisterciens. fratrum regulis informare disposuit pro salute sua pariter, & parentum: Monasterium quoque, quod est in castro Genuſij, in quo ius obtinet patronatus, propter nigrorum monachorum incuriam, in spiritualibus, & temporalib. vsque adeo iam consumptum, quod in eo vix possunt quatuor sustentari, vt in vtriusque respirare valeat, adiunctum ipsi capellæ abbatix Casemarij disposuit supponendum. Verum quia Laicis, etiam religiosis disponendi de rebus ecclesiæ nulla est attributa facultas, fraternitatem tuam rogamus pariter, & hortamur, quatenus quod per eū legitimè fieri non potest, per tuam fortiatur auctoritatem effectum, si utilitati ecclesiasticæ videris expedire. Datum. Spolet. VI. Cal. Septemb.

N. PRIORI ECCLESIAE SANCTI NICOLAI DE MONTE SECUS
Narniam constituta. De priuilegijs & immunitate illorum.

EA, quæ sunt iuris Beati Petri, & ad Romanam ecclesiam nullo pertinent mediante, sic teneri volumus, & seruari ab his, qui ad eorum sunt custodiam deputati, ne occasione qualibet debeat in posterum ipsi Ro. Eccl. aliquod præiudicium generari. Cum igitur prælibata ecclesia Beati Petri iuris existat, & in eius sis regimine constitutus, ad exemplar felicitis recordationis Alex. Clem. & Cœlestini prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, præsentibus tibi literis inhibemus, ne de ipsa Ecclesia, nisi nobis, & nostris successoribus respondere, aut eam recognoscere ab aliquo, nisi de mandato nostro, vel catholici successoris nostri præsumas. Prohibemus etiam, ne quisquam eandem Ecclesiam violenter intrare, aut eius possessiones, & bona diripere, seu temerè audeat perturbare. Præterea tibi concedimus, vt bona ipsius ecclesiæ, quæ ab aliquibus detinentur iniuste, licitum tibi sit legitimè reuocare. Ad iudicium autem huius præceptæ libertatis Ecclesia ipsa Roman. Ecclesiæ libram ceræ quolibet anno persoluet. Nulli ergo &c. Dat. Spolet. VI. Cal. Septemb.

N. EPISCOPO LIDDEN. VT SICVLVM ARMET AD BELLVM
sacrum pro recuperanda terra Sancta.

EM te credamus, immò teneamus pro certo, pro subiectione terræ natiuitatis dominicæ fideliter hætenus laborasse, ac certum nobis existat, quod adhuc super eodem laborare diligenter intendas: solitudinē tuā venerabilibus fratribus nostris Tranen. Archiepiscopo Epō Cuperſanen. & dilectis filijs Abbati de Floribus, Priori Sancti Andreæ de Beneuento citra Farum venerabili verò fratri nostro Siracusan, Episcopo, & dilecto filio Abbati de Sanbucin. per Siciliam ad proponendum verbum domini, pro liberatione illius terræ, in qua steterunt pedescius, & vbi Deus Rex noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem, venerabilib. fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filijs comitibus, & Baronibus, consulibus ciuitatum, & populis per totum regnum Siciliæ constitutis, immò ipsi, & Charissimæ in Christo filiæ nostræ illustri Imperatrici duximus adiungendam: vt tantò libentius vestrum verbum recipiatur ab omnibus, quantum propositum fuerit cum maioris deuotionis affectu: & exilium tuum terræ Sanctæ detentionem, & paganorum Barbariem, qui nec ætati, nec ordini detule

T runt

runt, mentibus omnium repræsentando impressus sigillabit. Qualiter autē terræ Sanctę per fratres nostros, & nostra disposuerimus subuenire, qualiter, & quē ad reformandum inter charissimos in Christo filios nostros Ph. Fracorum, & R. Anglorum reges illustres verā pacis concordiam, vel treguas, saltē vsquā ad quinquennium statuendas, & exhortandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, quem de fratribus nostris Pisas, quem Ianuam, quem & Venetias propter hoc duximus destinandos: quam remissionem his, qui Christo exuli, & ex termino Hierosolymitanæ regionis in personis & rebus, & vel in personis, vel rebus subuenerint cōcedamus, & quodd eorum bona sub nostra protectione suscipiamus, eos à foeneratorum instantia releuantes, tibi, & prædictis socijs tuis, ex forma litterarum cōmunium poterit manifestē liquere. Accingere igitur, & assume non nostrā, sed Dominicā causam, sonet vox tua in auribus omnium, necessitatē terrę orientalis, exilium Iesu Christi, causam scilicet tuę legationis, exponēs, & cū prædictis, vel eorum aliquo, aut etiā solus, si ipsi vel noluerint vel non poterint interesse: taliter quod tibi, & ipsis iniungitur, exequaris: ne appareas in conspectu domini vacu⁹, sed ad Hierosolymitanā prouinciam multa stipatus militia, cum Legatis nostris, & ad aream domini cum exultatione cum latus manipulis reuertaris. Datum Spoleti III. Calend. Septembris.

EIDEM. EIVSDEM PLANE ARGVMENTI.

AD sollicitandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, ne videamur liberalis domini dispensatores auari, præter remissionis gratiam, & apostolicę protectionis præsidium, quæ ad terram natiuitatis dominicę pficiscentib⁹, vel ei subuenientibus indulgemus, gratiam oportet nos facere in alijs etiam specialem: vt tantò libentius itineris Hierosolymitan. onus assumant, quantò se amplius viderint ab alijs oneribus releuari. Eapropter ven. in Christo frater, auctoritate tibi præsentiu indulgemus, vt eos, qui terram Sanctā, in huius necessitatis articulo personaliter visitabunt, si ob manus iniectas in clericum vinculo sint excommunicationis affecti, nostra fretus auctoritate absolvas. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis, &c. Datum Spolet. Cal. Septemb.

In eundem modum Tranen. Archiepiscopo.

In eundem modum Cuperfanen. Episcopo.

In eundem modum Priori Sancti Andrea de Beneuento.

In eundem modum Siracusan. Episcopo.

In eundem modum Abbati de Floribus.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVERSIS
ecclesiarum prelati per totum regnum Francia constituti. Vt Legatos Apostolicos, qui pacem inter
Gallia & Angliā regem facere, & contra Saracenos armare debebant,
humaniter acciperent.

LICET commissa nobis à domino potestatis ecclesiasticę plenitudo vniuersis Christi fidelibus nos constituerit debitores, statum tamē, & ordinē conditionis humanę nō possumus ampliare: quia (iuxta verbum Dominicum) ad staturam nostram, nec cubitum vnum valemus, adijcere, vel simul in diuersis locis existere: in vniustamē corporis vnitatem, vel ad remota quælibet in ictu oculi transuolare possumus, & cū Abacuc exuli, Danieli deposito in lacu Leonum, per nos ipsos tibi consolationem afferre, ac messoribus nihilominus ministrare. Quia verò lex id humanę conditionis non patitur, nec possumus in persona propria gerere sollicitudines vniuersas, interdum per fratres nostros, qui sunt membra corporis nostri, ea cogimur exercere, quæ si commoditas ecclesię sustineret, personaliter libētius impleremus. Cū autem omnes vnum corpus simus in Christo, singuli autē alter alterius mēbra, sic per singulos, cū oportet iniuncta nobis sollicitudinis onera, dispen-

dispensamus: vt cū alter alterius onera supportarit, à singulis lex Christi laudabiliter impleatur: non enim in vniformitate corporis Christi, quod est ecclesia, sicut in humani corporis constitutione segregatio partium generat sectionem: sectio verò mortem, vel deformitatem inducit, immò segregatio in obedientiæ virtute consistens, vnitatis est signum: vnitas verò verum est indicium charitatis, per quam multitudinis credentium erat (sicut legitur) cor vnum, & anima vna. Sanè licet inflātia nostra quotidiana sit omniū ecclesiarum sollicitudo continua, nuper tamen nobis sollicitudo potior superuenit: quæ, si reliquæ cederēt, sola tamē sibi nostros interiūs, & exteriūs vendicaret, nec sic etiā infirmitas nostra tantæ sufficeret grauitati. Recepimus enim litteras de partibus strāsmarinis, quòd cū Theutonici, capto Castro Baruth, & Ioppen ab impijs occupata, naues reduces ascendissent, Sarraceni, qui ad resistendum eis exercitum parauerant copiosum, sicut locustæ, terræ superficiem repleuerunt: ita quòd Christianis gladius foris imminet, metus intus, vt tutum eis non sit in ciuitatibus, & in locis munitissimis remanere. Cū igitur nos ad subueniendum Hierosolymitan. puinciæ dilectis filiis nostris S. tt. Sanctæ Praxedis presbytero, & P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. imposuerimus signū crucis, cū nec ecclesiæ necessitas pateretur, nec prædecessorū nostrorū monerēt exempla, vt itineris Hierosolymitani laborē personaliter subiremus, dictū P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. virū scientia, honestate morū, & consilij maturitate p̄clarum, p̄cipuè ad reformandā inter chariss. in Christo. f. nostros Ph. Frācorū, & R. Anglorū Reges illustres plenæ pacis concordia, vel treugas saltē vsq; ad quinquenniū statuēdas, & excitandos populos ad obsequiū Iesu Christi duximus destinādum: cui etiā cōmisimus plenæ legationis officiū, concessa sibi libera facultate, vt euellat, & dissipet, ædificet, & plantet, sicut viderit expedire Quia verò ipsum inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachijs amplexamur, vniuersitati vestræ per apo. scripta mādamus, atq; præcipimus, quatenus eū, sicut Legatū Sedis apost. immò Christi, cuius subuentionis causa dirigitur, benignè recipiētes, & honorificè pertractantes ea, quæ super prædictis, vel alijs deliberatione prouida duxerit statuēda recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: alioquin sententiā, quam in contumaces duxerit proferendam, ratā habebimus, & faciem⁹ auctore domino inuiolabiliter obseruari: scituri quod nos in eo, si vobis honoratus fuerit credim⁹ honorari, & contēptū eius propriū putarem⁹. Dat. Reat.

PETRO SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIACON. CARD. APOSTOLICA Sedis Legato. Qua datur illi potestas cogendi Episcopos Angliæ, vt ipsi consilio & auxilio sint.

VANTO ampli⁹ de honestate, tua discretiōe pariter, & literatura cōfidimus, tātō fiducialius ea tibi committimus exequenda, quæ apostolicæ Sedis honorem respiciant, & communem vtilitatem populi Christiani. Cū itaque de fratrum nostrorum consilio ad reformandam inter charissimos in Christo f. n. Ph. Francorum, & R. Anglorū Reges Illustres, plenæ pacis concordia vel treugas, saltē vsq; ad quinquenniū statuendas duxerimus inter cætera destinandum, discretioni tuæ auctoritate p̄sentium indulgemus, vt si quos viros ecclesiasticos, Archiepiscopos, vel Episcopos, vel minoris ordinis viros in regno Anglorum esse cognoueris, quorum tractatui pacis sit cōsiliū opportunū, eos ad te, cōuoces, & p̄distinctionē ecclesiasticā, si necesse fuerit, nostra fretus auctoritate venire cōpellas. Nulli ergo, &c.

EIDEM. VT REGEM GALLORVM PER CENSVRAS ECCLESIASTICAS cogat, suam vxorem recipere.

SCRIPsimus charissimo in Christo f. n. Ph. Illustri Regi Frācorum vt ea, quam superduxit contra Ecclesiæ interdictum à suo separata consortio, charissimam in Christo f. n. Francorum Reginam Illustrem, vxorem, suam

suam in gratiam recipiat cōiugalem, & debito pertractet affectu. Vt autem mādatum nostrum super hoc melius, & expeditius cōpleatur, discretioni tuā auctoritate præsentiū indulgemus, per apostolica scripta mandantes, & districtē præcipientes, vt nisi dictus Rex infra mensem post commonitionem tuā prædictam Reginam in gratiam receperit coniugalem, & honore debito pertractarit, ex tunc totam terram eius appellatione postposita subijcias interdicto: ita quod præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, nullū in ea diuinum officium celebretur: ven. ē. f. nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis nostris Abbatibus, Prioribus, & vniuersis Ecclesiarum Prælatiis constitutis in terra eius in virtute spiritus sancti districtē præcipimus, vt cum in terram regis eiusdem interdicti sententiam promulgatis, eam Ap. re. secundū prædictam formam obseruent, & per suas faciant prouincias, diœceses, & Ecclesias obseruari. Nulli ergo, &c. Scriptum est super hoc Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuersis Eccl. Prælatiis in terra Regis Franciæ constitutis.

PH. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT REGINAM VXOREM
recipiat, & cum rege Anglorum pacem seruet.

VM inter Principes Christianos personā tuā singulari quadam beneuolentia diligamus, super his infra nos ipsos vehementer ingemiscimus, & dolemus, quæ de serenitate tua sæpius ad nostrā audientiā referuntur: cū quod dolētes referim⁹ tam super facto char. in Christo f. n. Reginæ Frācorum Illustris vxoris tuæ, quā etiam super discordia, quā cum cherissimo in Christo f. n. Illustri Rege Anglorum exerceas, taliter te habere dicaris, vt æmulis tuis non solum repugnandi tibi materiem præbeas, sed etiā audaciā expugnandi: quod serenitati tuæ manifestū tribuit Argumentū, quod dominus Deus noster tuis sit peccatis iratus. Et licet olim super receptione prædictæ Regin. per venerabilem fratrem nostrum Parisien. Episcopū diligēter celsitudinē tuā cōmoneri fecerimus, ac postmodū propter id nostrastibi curauerimus literas destinare: volētes non min⁹ salutē tuā pariter, & honori cōsulere, quā eiusdē Reginæ iustitiæ providere, nondū tamē nescim⁹ quorū vsus cōsilio, ꝓ causa nobis nō modici stuporis existit, & doloris monita et mādata Sedis apostolicę, quę (Deo teste) ꝓcesserunt ex fomite charitatis, & synceræ, quā circa te gerimus, dilectionis affectu curasti (sicut debueras) humiliter exaudire. Verūm ne quid desit exhortationibus nostris, serenitatem tuā teritiō duximus commonendam, rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem tibi peccatorum iniungentes, quia mutato consilio dictam Regin. vxorem tuam recipias in gratiam coniugalem, & debito pertractes honore: vt, & Deum tibi raddas propitium, & tam te, quā nos à lingua liberares de tractrice. Mittim⁹ autem propter hoc ad præsentiam tuā dilectum f. n. P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. ap. se. lc. quem inter fratres nostros speciali amplectimur dilectionis affectu, & quem personam tuā, & regnum diligere syncrē cognoscim⁹, vtpote in eo nutritum pariter, & instructum: qui te ad hæc diligenter commoneat, & nostram tibi exponat plenius voluntatem, cui tanquā nobis ipsis fidem adhibeas super his, quæ tibi duxerit proponenda.

N. ARCHIDIAC. N. ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS
Mediolanen. Quod modis crimen falsi circa bullas apostolicas
committatur.

Li cet ad regimen Ap. Sedis, quæ dante domino, vniuersarū Ecclesiarū mater est, & magistra, in sufficiētes nos vita, & sciētia reputemus, quātum tamen dominus nobis sua miseratione cōcesserit, ab his propo suimus abstinere, per quā nobis possit meritō derogari: quanquā ex infirmitatis humanę defectu nō sic formā profectiōis semper, & in omnibus imitari possimus, quin aliquid aliquādo in nostris surrepat operibus, quod min⁹ circūspēctæ prouidētiæ valeat imputari: ꝓ tamē nō ex industria vel conscientia

Caput li-
cet. extra
de crimine
falsi.

conscientia certa, sed interdum ex ignorantia, vel nimia occupatione contingit. Significastis liquidem nobis per litteras vestras, quòd cùm quædam vobis fuissent literæ præsentatæ, per quas vobis districtè præcipere videbamur, vt I. de Cimilian. clericum Ecclesiæ vestræ in canonicum reciperetis, & fratrem nec aliquem alium in canonicum vocaretis, donec ipse præbendæ beneficium plenariè fuisset adeptus: earum tenore diligenter inspecto, vix eas credidistis, de nostra conscientia processisse: vel si etiam processerunt per nimiam fuisse importunitatem obtentas. Cæterùm cum easdem litteras, sicut viri prouidi, & discreti ad nostram remississetis præsentiam, vt ex earum inspectione plenius nosceremus, vtrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis inuenimus, quàm vestra fuisset discretio suspicata. Nam licet in stilo dictaminis, & forma scripturæ aliquantulum ceperimus dubitare, bullam tamē veram inuenimus, quòd primum nos in vehementem admirationem induxit, cum litteras ipsas sciremus de nostra conscientia nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intruentes in superiori parte, qua filo adheret, eam aliquantulum tumētem inuenimus: & cum filum ex parte tumentis, sine violentia qualibet aliquantulum attrahi fecissemus, bulla in filo altero remanente, filū ex parte illa, fuit ab ipsa, sine qualibet difficultate auulsum: in cuius summitate, adhuc etiā incisionis, inditium apparebat: per quod liquido deprehendimus bullam ipsam ex alijs literis extractā fuisse, ac illis per vitium falsitatis insertam, sicut ex literis ipsis plenius agnoscetis, quas ad maiorem certitudinem vobis duximus remittendas. Cùm igitur tantus excessus relinqui non debeat aliquatenus impunitus, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus quatenus dictum I. nisi infra viginti dies, post harū susceptionem à vobis cōmonitus, ad præsentiam nostram cū testimonio literarū vestrarū satisfactorius accesserit, ex tunc ab omni ecclesiastico beneficio, & clericali officio, sublato cuiuslibet con. & ap. ob. suspēdatis, vel si beneficio caret, anathematis eum sentētia innodetis: cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres, nec consanguineos nostros (nos licet sæpius rogatos) potuisset inducere, vt super hoc nostras vobis litteras mitteremus: ex quo fraudem auctoris, & si principalis falsarius ipse non fuerit sufficiēter agnoscere potuisset, præsertim, cum eo tempore præfens fuisse dicatur, quo contra falsarios de communi fratrum consilio publicè constituimus. Inter cætera sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes, ne quis litteras apostolicas, nisi de manu nostra vel bullatoris nostri reciperet, illis duntaxat exceptis, quibus propter dignitatis excellentiam indulgimus, vt per nuncios fideles, & notos id ipsum possent efficere. Vt autē varietates huius falsitatis, quas hætenus deprehēdimus, vos ipsi de cætero deprehēdere valeatis, eas vobis presentibus literis duximus exprimēdas: prima species falsitatis hæc est, vt falsa bulla literis apponatur, secūda, vt filū de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum falsis literis inseratur: tertia, vt filū ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis literis imitatur sub eadem plicatura cum filo simul Canapis restauratum. Quarta quòd à superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per id filum literis falsis inserta reducitur infra plumbū. Quinta, cum literis bullatis, & reditis aliquid in eis per rasuram tenuem immutatur. Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem præmissam sciēter litteras nostras, nisi de nostra, vel bullatoris nostri manu recipiunt. Eos quoque, qui accedentes ad bullam falsas litteras cautè proijciunt, vt de vera bulla cum alijs sigillantur. Sed hæc duæ species falsitatis nō possunt facilè deprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In cæteris aut diligēs indagator falsitatē poterit diligētius intueri, vel in adiunctione filorū, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione: præsertim si bulla nō sit æqualis, sed alicubi magis sit tumida, alibi magis depressa. Si verò, quòd cōtra ipsum I. vobis præcipimus, neglexeritis ad implere, noueritis nos venerabili fratri nostro. N. Vercellē. Episcopo præcipiēdo mādasse, vt ipse id auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo, exequatur. Datū Spolet. II. Non. Septem.

N. DE FAVRESHAM N. SANCTI AVG. ET N. SANCTI GEORG. PRIORIBUS in Cantuarien. diœcesi constitutis: Ne ad sedem apostolicam rite appellantes, impediatur, grauenturque.

Sic Apostolica sedes inter fratres, & Coepiscopos nostros pastoralis dispensauit oneris grauitatem, sic eos incredita sibi sollicitudinis partem assumpsit: ut nihil sibi subtraheret de plenitudine potestatis, quo minus de singulis causis ecclesiasticis inquirere possit, & cum voluerit iudicare, ad communem omnium vtilitatem constituens: ut ad eam tanquam generalem omnium Matrem, & singulare fidelium Christi refugium appelleretur, per quod, & minorum tollatur oppressio, & superiorum praesumptio refrenetur. Cum itaque appellationibus, quae ad sedem apo. interponuntur saepius velimus ab omnibus humiliter & deuote deferri, disc. vestrae per apostolica scripta mandamus, & districte praecipimus, quatenus ex parte nostra curetis fortius inhibere, ne quis in Cantuarien. Ecclesiam, & dilectos filios priorem, & monachos Cantuarien. post appellationem ad nos legitime interpositam excommunicationis, suspensionis, siue interdicti sententiam proferre praesumat. Siquis verò contra praesumpserit, vel haecenus forte praesumpsit, sententiam eius nullam esse penitus nunciatis. Siqui etiam possessiones eorum inuaserint violenter, eos ad restitutionem earum per censuram ecclesiasticam appel. postposita compellatis. Nullis literis ob. veritate tacita, &c. Quod si omnes, &c. Datum Spolet. III. Nonas Septembris.

N. SANCTI AVG. ET N. SANCTI GEORG. PRIORIBVS
Cantuarien. Eiusdem argumenti.

DILECTI filij Io. & Hubertus nuncij dilectorum filorum N. prioris, & Monachorum Ecclesiae Cantuarien. nobis humiliter retulerunt, quod cum pro causa, quae inter dictos priorem, & Monachos, & venerabilem fratrem nostrum. N. Cantuarien. Archiepiscopum, super capella de Lamech vertabatur, ab ipsis priore, ac monachis mitterentur, sicut eis propositum fuit, idem Archiepiscopus post iter arreptum in eos excommunicationis sententiam pro mulgauit. Cum autem plus sit ad sedem apostolicam facto prouocare, quam verbo, & ipsis propter praedictam causam ad Romanam Ecclesiam venientibus, intelligatur ad sedem apostolicam prouocatum, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si verum est, quod asseritur, dictos Io. & Hu. appellatione postposita denunciatis excommunicationis vinculo non teneri. Datum Perusij. III. Idus Septembris.

N. ARIANEN. EPISCOPO DE ELECTIONE ET CONFIRMATIONE abbatis, N. Beneuentani.

Cap. electi
filij extra
de appellat

ACcedentes ad praesentiam nostram dilecti filij Georg. & Aug. monachi monasterij sancti Saluatoris de Telesia, quod ad Romanam Ecclesiam specialiter noscitur pertinere, dilectorum filiorum conuetus ipsius Monasterij, ac prioris, & Primicerij Beneuentan. nobis literas praesentarunt: ex quarum continentia, & illorum diligenti significatione nobis innotuit, quod cum praedictis Priori, & Primicerio Beneuentan. nostras literas misissemus, ut P. tunc Abbati ipsius monasterij, quoniam ipsum minus prouide gubernabat, de bonis ipsius faceret congrue prouideri, & ibidem alium subrogari Abbatem: qui praesse sciret fratribus, & prodesse: prouiso conuenienter eidem. P. post resignationem ipsius, ipso praesente, ac suum praebente assensum dilectum filium Io. tunc priorem suum virum (sicut dicitur) literatum, prouidum & discretum canonice in Abbatem, & concorditer elegerunt. Cumque idem electus pro confirmatione suae electionis ad nostram praesentiam festinaret, propter inedia paupertatis, qua monasterium ipsum plurimum asserit aggrauatum, nec non & causa metus fuit ab ipso itinere reuocatus. Quoniam igitur nobis de rei veritate plenè constare nequiuit, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus de forma electionis, & de persona electi diligenter inquiras: & si inueneris formam electionis, & electi personam idoneam

idoneā, eā auctoritate nostra omni cōtradictione, vel appellatione cessante cōfirmes, & munus eis benedictionis impēdas: ab eo iuramētū recipiēs sub ea forma, quā sub bulla nostra tibi mittimus interclusam. Datū Perusij. XVIII. Cal. Octo.

ILLVSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI. VT SARRACENIS fortiter resistat, & Græcam ecclesiam ad Latinam, tamque matrem, redire cogat.

RMPERialis excellentiæ magnitudo, si se coram eo humiliauerit, qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit, & super eo sui stabilierit imperij fundamentum, præter quòd aliud poni non potest, quod est ipse Iesus, & super quo ipse dominus noster nascentis Ecclesiæ posuit fundamentum: Super hanc petram, inquit, ædificabo Ecclesiam meam: exaltabitur, & eleuabitur, quoniam omnis, qui se humiliat exaltabitur, secundum testimonium veritatis, & firmabitur, & non flectetur: quoniam ædificium, quod super hoc fundamentum consistit, nec casum timet, nec ad machinas formidat hostiles. Vt autem firmius, & fortius Imperium tuum in huius fundamenti firmitate persistat, oportet vt Deum vniuersis tuis affectibus anteponas, & sponsam eius Rom. Ecclesiam, cuius ipse fundamentum, & fundator existit, præcipue venereris: vt dum in dilectione sponsi, & spōsæ perstiteris vnitatem, ex nulla parte celsitudinis tuæ sublimitas quatiatur. Verum, nō vt ad detractationē, sed tuam potius correctionem loquamur, miramur non modicum, murmurat etiam aduersum te populus Christianus, immo, & ipse Iesus ubi ille te increpat: Hospes fui, & nō collegisti me: infirmus, & non visitasti me: in carcere, & non venisti ad me. Cū enim peccatis nostris ex gentibus venerint gentes in hereditatem domini, & coinquinauerint Templum sanctum eius, immo & ipsum Iesum Christum quodam modo captiuauerint, lignum sanctæ Crucis, in qua salus mundi pependit, & deleuit chirographum mor. an. in qua etiam Apost. seasserit gloriari: Mihi absit (inquit) gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi: nec Christo exuli subuenire, nec ad liberationem terræ natiuitatis ipsius intendere hætenus, sicut debueras, curauisti: cū tam ex vicinitate locorum quam abundantia diuitiarum tuarum, & potentia, qua inimicos Crucis munere diuino præcellis, id potueris commodius, & expeditius alijs principibus adimplere. Est etiam aliud propter quod solum aduersus te, immo aduersus Romanam Ecclesiam, quæ id hætenus, quasi sub dissimulatione transiit: murmurat populus Christianus. Cū enim dominus noster vnā sibi sponsam elegerit non habentem maculam, neque rugam, iuxta quòd in canticis protestatur: Vna est (inquit) dilecta mea, sponsa mea, columba mea, & in Euang. dicit: Alias oues habeo quæ non sunt, ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, vt fiat vnum ouile, & vnus pastor. Cū etiam iucon sutilis tunica Christi diuisa non fuerit, & in symbolo contineatur expresse: Credo vnā sanctā catholicā, & apostolicā Ecclesiā: Græcorum populi, ab vnitatem Apostolicæ sedis, & Romanæ Ecclesiæ recedentes, quæ disponente domino cūctorum fidelium mater est, & magistra sibi aliam ecclesiam cōfixerunt, si tamen quæ præter vnā est, ecclesia sit dicenda. Vt igitur in vtroque prædictorum murmur sileat populi Christiani, immo vt Christum tibi reddas propitium, celsitudinem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, & remissionem iniungimus peccatorum quatenus postpositis alijs sollicitudinibus viriliter, ac potenter assurgas in adiutorium Iesu Christi, & ad terrā ipsam, quā ipse proprio sanguine comparauit de qua in Psalmo habetur, homo factus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus, & alibi: Deus Rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ liberandā de manibus paganorum, & restituendam pristinæ libertati, vt in ea nomen domini glorificetur in sæcula, sicut tantus Princeps manum extēdas, & exercitum dirigas copiosum, sperans in eo, qui est spes omnium, qui non deferit sperantes in se, quod paganorum multitudinem à facie tui exercitus effugabit. Nos enim remissionis, & protectionis, quā propter hoc alijs Principibus christianis indulsimus, te volumus esse participem, dummodo ad succursum terræ sanctæ potenter assurgas. Studeas etiam, immo sicut potes efficias, vt Græcorū Ecclesia redeat ad sedis

apostolicæ unitatem, & ad matrem filia reuertatur vt oues Christi ab vno pastore regantur, sicut ei mandatur à Domino: Diligis me Simon Petre, pasce oues meas vt & sub vno capite cuncta membra corpori connectantur, illo videlicet, cui Dominus ait: Tu vocaberis Cephass, quod caput interpretatur. Alioquin quantuncunque nobis molestum existeret serenitatem tuam in aliquo molestare, non possemus vltius sub dissimulatione transire, quin nostrum exequeremur officium: cum per Dei misericordiam tempus acceperimus iustitiam iudicandi. Inspiret autem animo tuo ille, qui vbi vult spirat, vt ad honorem, & salutem tuam, & exaltationem ecclesiæ tanquam deuotus filius paternam exhortationem admittas presentans nobis materiam, immo causam, quod ad honorem, & profectum imperatoriæ celsitudinis, sicut in proposito gerimus efficaciter iuuare debeamus. Mittimus autem ad tuam sublimitatis presentiam dilectos filios A. Subdiac. & capellanum nostrum apostolicæ sedis legatum, & A. cameram nostram notarium familiares nostros, quos suæ probitatis, & honestatis obtentu sincere charitatis brachijs amplexamur, in his quæ tecum tractanda sint, seu etiam statuenda pari præditos potestate: qui tecum super prædictis, & alijs, quæ tibi ex parte nostra proponuntur, & nobis ex parte tua fuere proposita tractent, & statuunt, quæ ad honorem ecclesiæ, ac profectum imperij pertinuerint: quibus & serenitatem tuam fidem indubitatam volumus adhibere. Licet enim maiores ad te possemus nuncios destinare, istos tamen ad hoc prælegimus, vt dum minus, quæ sua sunt quæsierint, communi profectui, ecclesiæ scilicet, & imperij sollicitè magis, & diligenter insistant: quos serenitati tuæ propensius commendamus: rogantes attentius, vt eos honorificè ac benignè recipias, & sicuti decet magnificum, & munificum principem sine dilatione remittas, vt operemur dum tempus habemus. Ad hæc dilectos filios Ildeb. & Ioannem Gregorij nuncios tuos benignè recepimus, quorum fidem, & prudentiam nostro tibi testimonio commendamus super his, quæ ipsis ab imperiali magnificentia commissa fuerant exequenda.

N. PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITAN. QVOD. ROMANA

ecclesia sit mater omnium ecclesiarum, à qua Græci nullo iure discedere possint.

Eprobata quondam propter ingratitudinis vitium perfidia Iudeorum, & oblato synagogæ (quia non cognouit tempus visitationis suæ) libello repudij, vnam sibi ecclesiam ex gantibus congregatam non habentem maculam, neque rugam Dominus noster elegit, iuxta quod legitur in Canticis canticorum: Vna est electa mea, sponsa mea, im maculata mea. Ipse quoque dominus Iesus Christus, vnum esse ouile ouium, vnum pastorem in Euangelio protestatur, & in Apostolorum symbolo vnam esse catholicam, & Apostolicam ecclesiam, fides catholica profitetur. Hæc autem idem dominus Iesus Christus in se ipso lapide angulari fundauit, & eius magisterium Apostolorum Principi Beato Petro, cui (licet insufficientes) in apostolatus successimus dignitate, cōcessit: Tu es (inquiens) Petrus, & super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, & paulo post subdidit: Et tibi dabo clauces regni cœlorum: & etiam curam ouium suarum eodem verbo tertio repetito commisit, dicens: Pasce oues meas, & quod eius fides nunquam deficeret, se orasse fatetur, loquens ad eum in euangelio: Ego pro te rogavi Petre, vt non deficeret fides tua, & cōuersus aliquanto confirmā fratres tuos. Præterea licet vniuersis Apost. dixerit in cōmuni: Accipite spiritum sanctum, vt quorum remiseritis peccata remittuntur eis: ad eum tamen verbo vtitur speciali dicens. Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hoc autem Græcorum populus, non attendens aliam sibi confixit eccl. si tamē, quæ præter vnam est, ecclesia sit dicenda, & ab apostolicæ sedis unitate recessit: nec cōstitutionem domini, nec Petri magisterium imitatus, & inconfutilem vestem domini cui crucifixorum manus in aliarum vestium diuisione pepercit, scindere vsque hodie (licet frustra) conatur: non attendens, quod vna tantum

tantum extitit archa, intra quam sub vno rectore quicunque fuerunt, leguntur in cataclismo saluati: qui autem extra ipsam inuenti sunt, omnes in diluuiio perierunt. Quia igitur id in scandalum nostrum, & fidei Christianæ redundat dispendium, nec iam possumus vitare clamores ecclesiæ generalis, quæ nos, & prædecessores nostros negligentia, ac tarditatis redarguit, monemus frat. tuam, & exhor. in Domino, per apostolica tibi scripta mādantes, quaten⁹ omnimodam sollicitudinem, & efficacem operam interponas, vt Græcorum vniuersitas redeat ad ecclesiæ vnitatem, & ad matrem filia reuertatur, & fiat iuxta verbum Domini vnum ouile, & vnus pastor: alioquin non possemus vltcrius &c. vt supra vsque ad verbum Inspiret. Ceterum cum peccatis nostris exigentibus rebus, &c. in eundem modum vsq; ad verba In cruce domini nostri Iesu Christi. Miramur quod charissimus in Christo filius noster N. Constantinopolitan. Imperator illustri nec exuli Christo subuenit, nec liberationem terræ natiuitatis ipsius, in qua Deus Rex noster ante sæcula salutem dignatus est operari (sicut debuerat) intendere hæten⁹ procurauit. Cum tam ex vicinitate locorum, &c. vsq; ad uerbū Ad implere. Cum igitur terræ Sanctæ, in qua pedes Christi steterunt, totis desideremus affectibus subueniri, fraternitatē tuam rogamus attētius, & exhortamur in domino, quatenus præfatum Imperatorem monere studeas, & inducere diligenter, vt ad succursum eius potenter intendar.

N. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT CVM SERENISSIMO
Anglorum rege pacem faciat, & contra Saracenos bellum sacrum cum
reliquo Christiano orbe prosequatur.

Mediator Dei, & hominum ipse Iesus redemptionis humanæ misterium impleturus, pacem discipulis pro hæreditate legauit, vt eā seruent ad inuicem, & ad obseruationem eius ceteros inuitarent: Pacē (inquiens) meam do vobis, pacem relinquo vobis. Proph. quoq; monemur consilio, vt pacē non solū querere, sed etiam persequi debeamus: Inquire (dicentis) pacem, & persequere eam: vnde nos, qui vices Christi (licet insufficientes) exercemus in terris, eius sequētes exemplum, & prædecessorū nostrorum consuetudinē imitātes, ad reformādā inter discordantes, verā pacis concordiam intendere volumus, & tenemur: præsertim, cum ex discordantium ipsorum dissidio magnum, tam ipsis, quā ecclesijs, & pauperibus terræ suæ, immò, &c. toti christiano populo prouenit detrimentum. Nam vt stragem virorum, ecclesiarum grauamina, pauperum oppressionem, & totius tam Gallicanæ, quā Anglicanæ gentis periculum, quæ propter guerram, quam tu, & charissimus in Christo filius noster N. Rex Anglorum Illustris, ad inuicem exercetis, prouenerunt hætenus, taceamus. cōmuni populi christiani dispendio, & excidio Hierosolytanæ prouinciæ tu, & ipse causam videmini præstitisse, & materiem cum hominibus vtriusq; regni propter tuam, & eius dissensionem detentis, non solum, quæ amissa fuerant ab initio in partibus transmarinis nondum recuperari potuerint, immò his etiam graue videatur periculum imminere, quæ à Christianis hætenus sunt possessa. Antiquis enim, & tristibus rumoribus noui, ac tristiores superuenēre rumores, quod cō Theutonici Accon nauigio, &c. vsq; ad uerbū Assumite. Quia verò nos ad subuentionem terræ orientalis, tam in personis, quā reb⁹ dilectos filios nostros: S. tituli Sanctæ Prædixidis, & P. Sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. apostolicæ Sedis legatos viros honestate morum, maturitate consilij, & scientia reuerendos, quos inter alios fratres nostros speciali charitate diligemus, ministerio proprio Sanctæ Crucis charactere curauimus insigniri: ne quid ex cōtingētibus ommittere videamur, dictum Sanctæ Mariæ in via lata, diac. Card. virum scientia præditum, honestate præclarum Deo, & omnibus (sicut speramus) acceptum, ad tuam, & eiusdem regis præsentiam duximus destinandum, legationis ei officium committentes. Ideoq; serenitatem tuam rogamus, monemus, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus eum sicut legatū apostolicæ Sedis recipiēs, & honorās, ad
exhor.

exhortationē nostram, & eius, infra duorū, mēsum spatium, post receptionem præsentiū, & commonitionem ipsius factam vtriq; vestrum, quia hic est necessarium populo christiano, vt id sine dilationis diffugio maturetur: cum sine tuo, & fidelium tuorum, ac sine dicto rege, ac fidelium ei⁹ subsidio, quod in sequēti Martio proposuimus ad partes illas, dante domino, destinare, vix terre, in qua pedes Christi steterunt, & vbi Deus noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem, poterit subueniri, plenā pacem, vel treguas longas saltē vsque ad quinquennium incas, & obserues: ita quod interim nullum alterutri circa proprietatem, vel promissionem eorum, quæ à reliquo detinentur, præiudiciū generetur: alioquin (quantumcunque nobis molestum existat celsitudinem regiam in aliquo molestare) quia tamen Deum tibi præponemus, & communem vtilitatem tuis debemus commodis, immò potius commodis anteferre, nisi ad commonitionē eiusdem legati, mandatū apostolicū infra scriptū terminū humiliter receperis & impleris, ex tunc de communi fratrum nostrorum consilio totam terram tuam subiaccere decernimus interdicto: ita quod præter baptismam paruulorum, & poenitentias morientium, nullum in ea diuinum officium celebretur. Quod si nec per hanc distractionem impleueris quod mandamus, te ipsum, fautores, & consiliarios principales ecclesiastica seueritate noueris coercendos: id ipsum de terra Regis Angliæ ipso etiam fautoribus suis cōciliarijs decernentes. Venerabilibus etiam fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & vniuersis ecclesiarum prælatis vtriusque regni, sub poena ordinis, & officij sui mandamus, & in virtute spiritus sancti præcipimus, vt interdicti sententiam, secundum præscriptam formam inuiolabiliter studeant obseruare, & faciant ab alijs irrefragabiliter obseruari. Idem etiam fratribus militiæ tēpli, ac Hierosolymitani Hospitalis, sub priuilegiis, & indulgentiarum suarū poena mandamus, credentes ex hoc non voluntati tuæ, sed vtilitati, non affectui, sed profectui, non oneri, sed honori cōsulere, totiq; christiano populo prouidere. Satiuimus etiam vt si quis omnino clericus, cuiuscunque professionis vel ordinis, post interdictum nostrum diuinum tibi præsumpserit officium ministrare, ordinis, & beneficij sui se nouerit periculum incurrisse. Attendas igitur fili charissime nostram, & apost. Sedis tuæ matris affectū, causam coactionis inspicias, & communi vtilitati prospiciens, motui carnis animæ præpone salutē, & sensualitati præferas rationem: non apostolicæ Sedi regia potestate resistens, sed humilitate deferens filiali: quæ in hoc etiam salutem tuam procurat pariter, & honorem.

Scriptum est in eundem modum. R. illustri Regi Anglorum.

Scriptum est super hoc vniuersis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & ceteris ecclesiarum prælatis, in vtriusq; regis regno constitutis.

N. POTESTATI, ET POPULO SPOLETAN. BARONIBVS, NO-
bilibus, & vniuersis fidelibus nostris, in Spoletan. diœcesi constitutis. Vt Cardi-
nali, Ro. Pontificis magistratus, obtemperent.

Magnificauit dominus facere misericordiam nobiscum, iuxta quod scribitur in Propheta: Cui gratiarum referim⁹ actiones, quod vsque ad nostra, & vestra, tēpora seruauit, ad quæ prædecessores, tam nostri, quàm vestri summo desiderio anhelarūt. Ipse enim quidat las-
so virtutem, & his, qui non sunt fortitudinem, & robur, multipli-
cat patrimonium Beati Petri, portionem videlicet nostram desiderabile, & præ-
clarum hæreditatis nostræ funiculum, quæ in oppressionem diu posita fuerat p-
violentiam occupata, nobis sperantibus, quod manus eius abbreviata nō esset,
vt saluare nequiret, nec auris eius, vt non exaudiret, aliquatenus aggrauata abs-
que violentia qualibet, aut bellicoso congressu restituit, & bonā ad nos multi-
plicauit fidelium ecclesię voluntatē: ita vt secundū Esaiā, iā dicere posse sperem⁹, Se-
debit populus meus in plenitudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie
opulēta. Sanē qualiter Conr. Dux quondā dict⁹ Spoleti, ducatū Spoletan. in no-
stris manibus resignarit, & ad mandatū ecclesiæ cū humilitate redierit, vos non
conue-

conuenit edoceri: cum ille, qui forsan peccatis vestris exigentibus, iuxta verbū Hieremiæ: Super vos gentem robustam adduxerant de lōginq̄, gentem cui⁹ ignorabatis linguam: posuerit uisitationem vestrā pacem, & præpositos vestros iustitiam priorum timore sublato. Præpositi siquidē nostri, & voluntatis existit, vt terra, quam dominus (vt dictum est) ad manus nostras non in arcu, vel gladio confidentes, sola sua ineffabili pietate reduxit, in iustitia, & iudicio gubernetur, per nos fideiiter exequentes, quod scriptum est: diligite iustitiam, qui iudicatis terram, & inimici vestri in circuitu inflammētur, dum in deuotione Ro. ecclesiæ, quæ verē de se dicere potest: Iugum meum suauē est, & onus meum leue, securi hostium sublata formidine fideliter persistetis. Inde est, quod paci, & tranquillitati vestræ paterna volentes sollicitudine providere, dilectum filiū nost. G. S. Mariæ in Aquiro Diac. Card. virum vtique prouidum, & discretum, quem inter alios nostros fratres speciali charitate diligimus, vobis duximus proponendum, vt vestræ pacis, & salutis regimen vltius exequatur, vtrunque potestatem, spiritualement videlicet, & temporalem ei vice nostra commisimus, vt dum in eo potestas vtraque conuenerit, vtraque adiuta per alteram liberius valeat excerceri. Cui dedimus in mandatis, vt vos tanquā ecclesiæ Ro. filios speciales diligat, & honoret, & sic iura nostra procuret, vt aliena non lædat, sed quod suum est unicuique studeat conseruare. Vniuersitatem itaque vestram attenta in domino exhortatione monentes, vt deuoti, atque feruentes in fidelitate Ro. ecclesiæ matris, & dominæ vestræ immobiliter perduretis, per apostolicā vobis scripta mandantes, & districtè præcipientes, quatenus ipsum, rā, quā rectorem vestrum, & apostolicæ Sedis legatum eum, debito suscipientes honore, eique tanquā personę nostræ reuerentiam, & obedientiam in omnibus exhibentes, mandata eius pariter, & statuta recipiatis humiliter, & irrefragabiliter obseruetis. Nos enim quicquid idem legatus vester, & rector duxerit statuendum ratum habentes, & firmum, auctore domino faciemus inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Potestati, & populo Reatin. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Reatin. diœc. constitutis.

In eundem modum Potestati, & populo Fulginat. Baronibus nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Fulginat. diœcesi constitutis.

In eundem modum potestati, & populo Afsissinat. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus in Afsissinat. diœcesi constitutis.

In eundem modum Potestati, & populo Eugubin Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Eugubin diœcesi constitutis.

In eundem modum Potestati, & populo Perusino. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Perusino diœc. con.

In eundem modum Potestati, & populo Castellā. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Castellā. diœc. con.

In eundem modum Potestati, & populo Tudertin. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Tudertin. diœcesi constitutis.

ILLVSTRI REGI ANGLORVM. DE CAPELLA QVADAM CANTVARIENSI, propter quam Pontificem Rex adierat per literas.

ITER AS, quas nobis regia serenitas super negocio Cantuarien. Ecclesiæ destinauit, benignè recepimus, & earum tenore diligenter inspecto, intelleximus celsitudinem regiam super eo, quod scripserat, fuisse per falli suggestionem in pluribus circumuentam: cum bonæ memorię B. quondam Cant. Archiepiscopus in constructione capellæ iuxta Cantuarien. de felicitis recordationis Luc. & Urbani prædecessorum nostrorum scripserit processisse: cum potius idē V. prædecessor noster opus illud p̄ sententiā præceperit demoliri, & locū ipsum maledictū haberi mādauerit, & p̄phanū, sicut, ex literis eius serenitati Regiæ poterit manifestē liquere. Præterea cū dictus Archiepiscopus. denuo voluisset quæstionem suscitare sepultam, bonæ memorię N. quondam Cantuarien. Priorem, cum quibusdam monachorum, & nuncijs ipsius Archiepiscopi, propter hoc apud Sedem Apostolicam constitutis, felicitis recordationis

Clemens

Clemens Papa prædecessor noster opus illud de fratrum cōsilio funditus demoliri præcepit. Venerabilis verò frater noster Vbertus Cantuarien. Archiepiscopus volens in opere damnato procedere, & si locum mutauerit, à dicti tamē prædecessoris sui proposito non creditur recessisse: cum post multiplices inhibitiones sibi, ex auctoritate apostolica factas, post appellationem sæpius interpositam ad apostolicam Sedem post cōtradictionem dilectorum filiorum Cant. Monachorum de bonis Cantuarien. Ecclesiæ in non modicum eius præiudicium, & grauamen (sicut à multis, & magnis accepimus) in capella de Lamech amplas præbendas statuerit, & in largas ei possessiones, & redditus assignarit: & ad structuram ipsius eccl. ac domorum eius ea parauerit, quæ in vtilitatem, & decorē Cant. ecclesiæ sponsæ suæ potius debuerat conuertisse: quod cū ad bonæ memoriæ Cœlestin. Papæ prædecessoris nostri audientiam peruenisset, quod à dictis prædecessoribus nostris statutum fuerat, ratum habuit, & præcepit sine cuiusque refragatione seruari: clericos etiam de Lamech, à iuramento de obseruatione nouæ capellæ dicto B. Cantuarien. Archiepiscopo præstito, denunciari mandauit penitus absolutos: & eis districtè fecit iniungi, ne vltèrius nouam capellam, vel eccl. de Lamech obseruarent, nec per se, nec per suos ministrarent, in ea diuina: eos mandans ecclesiastica districtione percelli, qui mandato Apostolico cōtrairent. Sanè si dictus Archiepiscopus, quid potius expediret, attenderet in Ecclesia Cantuarien. metropoli sua, quā Beatus Pontifex, & Martyr Thomas suo sanguine consecrauit, libentius resideret, & in structura ipsius, vel alijs eius vtilitatibus erogaret, quod in damnati operis cōstructione dispergit: à quo & si nihil aliud eius compelleret voluntatem, vitatio tamen grauis scandali, quod inde peruenire cognoscit, cum debuerat reuocare, cū sacra scriptura docente, debuerit dedisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti nō possunt, non sint pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamē, quæ committi possunt sine mortali peccato pariter, & dimitti, sit pro scādalo tollēdo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum: vnde Apostolus in Epistola dicit: Si scandalizaretur frater, carnem nō comederem in æternū. & dominus in Euangelio contra eos, qui scandali præstant materiem: Væ (inquit) homini illi per quem scandalum venit, melius est ei, vt suspendatur mola a linaria ad collum eius, & demergatur in profundum. Rogamus igitur serenitatem regiam, monemus, & exhortamur in domino, quatenus non cito moueatur à sensu suo, nec facile credat omni spiritui, aut vsque adeo detractoribus beneuolū præster auditum, vt de nobis sinistra aliquid suspicetur, quòd aliquem, contra iustitiam grauare velimus, aut iura regni tui, quæ honestati conueniūt, vacuare. Nouimus enim, sicut in literarum tuarum exordio expressisti, quid ad officium nostrum pertineat, & quare si mus super gentes, & regna nō nostris meritis, sed diuino munere constituti. Nouimus etiam, quòd nobis incumbit vnus cuiusque iuratuere, & ideo à iuris tramite, nec in hoc, nec in alio negotio volumus fauorem cuiuslibet declinare. Nolumus præterea prædecessorum nostrorum rationabilia reuocando statuta reuocandi, quæ rationabiliter facimus, vel statuimus successoribus nostris exempla præstare: qui prædecessorum nostrorū vestigijs in præsentī negotio, & adhæsimus hactenus, & in posterum intendim⁹ adhærere: ne super crebra mutatione præstemus alijs materiam murmurandi: quamquam in literis tuis, ad falsam suggestionem expresseris, quòd in hoc negotio à vestigijs prædecessorum nostrorum videmur præpropere recessisse, non solum iura regni tui non lædere, immò etiam minores quoslibet in regno Angliæ constitutos, in suis iustitijs cōfouere: ac ideo sollicitè præcauere intēdim⁹, ne minores à maioribus opprimantur. Quod enim de consuetudine regni Anglorū procedere regia serenitas per suas literas intimauit, vt liceat tam Episcopis quàm comitibus, Baronibus, Ecclesiis in feudo suo fundare: Laicis quidem principibus id licere nullaten⁹ denegamus, dum modo diœcesani Episcopi eis suffragetur assensus, & per nouam structuram veterum Ecclesiarum iustitia nō lædatur. Sed ex hoc opere videtur Cantuarien. Ecclesiæ dignitas ex parte non modica

modica deperire, cum non referat, quod ad remotiorem locum transfertur, eadem contradictionis causa durante. Utinam ei diuina bonitas inspirasset, ut non de alieno, sed proprio construeret Ecclesiam, in qua regulares canonicos institueret, qui suum domino iugiter impenderent famulatum. Cum autem te sicut speciale Ecclesie filium, & catholicum Principem sincero in domino diligamus affectu, nec tuæ velimus postulationi (quatum cum Deo possumus) assensum apostolicum denegare, iuxta petitionem regiam in negotio memorato procedere differemus, donec dicti Archiepiscopi nuncij, nostro se conspectui repræsentent, nisi forsan ex malitia suam absentiam diutius procuraerint. Verum cum ad iudiciū ventum fuerit, nec declinabimus ad dextram nec sinistram, nec ob gratiam, aut fauorem cuiuslibet, à iustitiæ tramite recedemus: qui & iustitiam prosequi cupimus, & prompti sumus (secundum Apostolum) inobedientiam omnem vlcersi, cum acceperimus tempus iustitiam iudicandi.

PNIVERSIS ABBATIBVS CISTERCIEN. ORDINIS IN GENERALI
Capitulo constitutis, ut pro Pontifice ardentè orent & Abbatem Sambucinum, secū-
lis verbum Dei prædicantem, habeant pro excusato.

IN naui nostri Piscatoris, gubernatoris gerentes officiū, dum intumentium fluctuum tempestates elidimus, dum insurgentium ventorum rabiem euitamus, ex nostra quasi prorsus infirmitate deficimus, nisi vos, & alij, qui relictis retibus, & naui pauperem Christum, pauperes imitamini, & cum ipso vndas maris vestigio sicco calcatis, vestris nos iuuetis orationibus apud ipsum, qui sum imperat ventis, & mari, aquilonem cōuertit in austrum, & tempestatem redigit in tranquillum. Licet enim iuxta testimonium veritatis, iugum domini suaue sit, & leue onus ipsius, insufficiētia tamē nostra pressa grauitate pastoralis officij, & emergentiū negociorū multiplicitate grauata, dum cum Martha circa frequens satagit ministerium, nunc obscura quæstionum elucidans, & certo in ambiguis vsa responsa, nunc difficiles nodos causarum iustæ diffinitionis manu dissoluens, nunc malignorum incursum refrenans, nunc humilibus clipeum Apostolicæ protectionis indulgens, & quasi se totam inpendens negocijs aliorum, nisi vos qui cum Maria sedetis iuxta pedes domini audientes verbum ipsius, & suaues, Rachelis fouetis amplexus, immo, qui scala orationis continuæ nubes transcenditis cœlorum intima penetrantes, non solum cœlestes delicias, verum etiā cœlestium deliciarū auctorem, panem cœlestem, infirmorum salutē, remediū oppressorum, naufragantium portum, spem fidelium, militantiū brauium, morientium vitam, & Ecclesie sponsum. Verum scilicet Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua oculis contemplationis inspicitis, defectum nostrum sanctis orationibus supleatis, vix tolerare poterimus pastoralis onera grauitatis, quin potius tantę sollicitudinis succumbemus. Nouimus enim quod ab eo plus exigitur, cui plus committitur, & cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum: propter quod tantò amplius vestris orationibus nos credimus indigere, quantò maior nobis est sollicitudo commissæ, & ad superiorem sumus, immo supremum ecclesiasticæ dignitatis apicem (licet insufficiētibz meritis) exaltati: cum secundum Apostolum instantia nostra sit omnium ecclesiarum sollicitudo continua. Nouimus etiam, quod multum valet deprecatio iusti assidua, cum puras manus sine disceptatione leuat ad Deū: & quantò magis in conspectu domini, oratio humilior se prosternit, tantò se amplius ad eum dominus exaudiendum inclinat, & ipsum vincinius, & familiaris, inductur. Ipse etenim humilia respicit, & alta à longe cognoscit: qui superbis resistit, humilibz autē dat gratiam. Nouimus præterea in Euangelio esse scriptum: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis, & paulo post: Omnis enim qui petit accipit: & qui quærit inuenit: & pulsanti aperietur: qui petit fide, accipit vitam: qui quærit spe, inuenit viam: qui charitate pulsat, ei veritas aperitur, illa videlicet, quæ de se dicit: Ego sum via, veritas, &

V vita.

vita. Rogamus igitur vniuersitatem vestram, monemus, exhortamur in domino, quatenus insufficientiam nostram ex humana infirmitate pensantes, præter generalem illam orationem, quam pro nobis effundit vniuersalis ecclesia in orationibus vestris, memoriam nostri specialius habeatis: vt ille, qui ad apostolatus officium nos vocauit, ad salutem nostram, & commissorum regimini nostro populorum profectum, nos illud implere concedat: & defectum nostrum suo dignetur omnipotentatu supplere: qui dat omnibus affluenter, & non improperat, taliter in suorum nos dirigens obseruantiam mandatorum, vt vita nostra luceat subditis ad exemplum, & verbum proficiat ad doctrinam. Petite, vt spiritum vite nobis dominus benignus infundat, & gratiam suam in nobis multiplicare dignetur. Quærite, vt qui Petro porrexit dexteram naufraganti, & ne mergeretur erexit, viam nobis salutis ostendat, & erigat: ne secularibus negocijs vltra quam expedit immergamur. Pulsate, vt intelligentiam nobis veritatem aperiat, & sic dirigat gressus nostros, in semitis suis, vt non moucantur vestigia nostra, quinimmo lucerna pedibus nostris verbum eius existat, & sic actus nostros in sua pace disponat, vt eam semper meditemur interius, & exterius operemur, quæ nobis, & subditis nostris in præsentī proueniant ad quietem, & ad vitam in futuro proficiant sempiternam. Nos enim, quantum concesserit dominus profectibus vestris, imminere diligenter intendimus, & vobis in necessitatibus vestris potenter adesse, ac contra malignantium impetus apostolica protectione præsidium indulgere: quod tunc libentius exequemur, cum vestris nos senserimus precibus, & meritis adiuuari. Dignum est enim vt pro nobis vniuersalis Eccl. preces effundat, & insufficientiam nostram orationibus releuet, qui ad vniuersorum Christi fidelium regimē diuino numine deputati, ex iniuncti nobis officij debito vniuersorum cogimur onera sustinere: Ad hæc cum dilectum filium nostrum Abbatem de Sambucin. de fratrum nostrorum consilio ad proponendum verbum domini populis Siciliæ, ac eos citandos ad obsequium crucifixi duxerimus destinandum, ipsum habere vos rogamus, & volumus excusatum, vtpote quem causa domini auctoritas mandatoris, & utilitas communis etiam, sine literis nostris sufficienter excusant. Datum Reat III. Cal. Aug.

OCT. HOSTIEN. EPISCOPO, VICARIO NOSTRO DE CONSE-
cratione altarium, ex mandato D. Petri Apostoli.

Aucis diebus ante nostrum ab vrbe recessum, sacerdos quidam ætate longæuus, timoratus (vt creditur) ad præsentiam nostram accessit, secretò proponens, quod in visione nocturna per somnium ei apparuit, Beatus Petrus Apost. dices: Accede ad Pont. Innocent. & ex mea sibi parte significa, quod à natiuitate sua, quasi filiū illum dilexi, & per diuersos gradus promotum in mea tandem sede constitui. Qua propter, & ipse decorem, & honorem domus meæ debet diligere, studioque vigili promouere. Sciat ergo, quod in Eccl. mea pauca sunt altaria consecrata: vnde contingit, quod in altaribus dissecratis diuina misteria celebrantur: faciat igitur ea saltem cum debita reuerentia consecrari, super quæ nouit frequentius officium celebrari diuinum. Verum cum semel, & iterum eadem sibi fuisset visio reuelata, nec ipse, quod mandabatur impleveret, tertio tandem idem Apostolus, velut offensus intulit dicens: Quia meum obaudisti mandatū, ego tuū tibi tollam auditum. Ex tunc ita surdus effectus est, vt penitus non audiret. Gemens ergo vehementer, & plorans ad confessionem Beati Petri deuotus accessit, cum lacrimis postulans, vt misertus sibi restitueret auditum, quia mandatum ipsius illi adimpleret: quo per Dei misericordiam exaudito, quod acciderat ei, nobis per ordinem indicauit. Licet autem secundum apostolum, non sit credendum omni spiritui, quia tamen in tali negotio Angelus sathanæ non transfiguraret se in Angelum lucis, & melius est piè credere, quàm temerè dubitare, cum honestum sit, quod proponitur faciendum, & si verum non esset, quod asseritur reuelatum, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apost.

apost. scripta mandamus, quatenus altaria Philippi, & Iacobi. Simonis & Iudæ, Beati Grægorij, & sancti Andreæ, quæ dissecrata dicuntur, tu ipse consecres, vel per alios auctoritate nostra facias consecrari. Credimus enim, quod ex hoc nobis fructus æternæ retributionis accrescet.

CONSVLIBVS MEDIOLANEN. QVOD PASSAGVERRÆ.

in se fuerit excommunicatus.

SVper negotio Passaguerræ, pro quo nobis sæpè scripsistis, dicentes, quod ex leuibus causis cum excommunicari mandauimus, vnde contra nos graue scandalum est subortum, licet illud vobis respondere possemus, quod legalis sanxit auctoritas: quia videlicet instar sacrilegij est de factis Principis iudicare, illum tamen in nostra responsione magis volumus imitari, cuius (licet indigni) locum tenemus: qui Iudæis obloquentibus non est dedignatus pro se reddere rationem, inter cetera dicens: Si malè locutus sum, testimonium perhibete de malo, si benè cur me ceditis? Nos enim licet flagello linguæ vestræ cædamur, quia tamè secundum Apostolum pro minimo nobis est, vtrum à vobis, aut ab humano die fuerimus iudicati, dummodo nostra nos conscientia non remordeat, non timentes scandalum contra veritatem subortum: cum veritas non sit relinquenda pro scandalo, teste veritate: quæ cum ei ab Apostolis diceretur: Scis quia Iudæi audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: Sinitæ cæci sunt duces cæcorum: ad excusationem nostram, id vobis duximus respondendum: quod cum prædictus P. fuisset à nobis multipliciter honoratus, in tantam prorupit audaciam, vt contra verbum suum, quod post pronunciationem nostram publicè protulit in consistorio exclamando, iustus es domine, & rectum iudicium tuum, non sit veritus, non solum coram alijs, sed etiam coram nobis multoties replicare quod Mediolanè ecclesiam iniuste grauauimus. Cuius ausum sacrilegum cum multoties benigna quadam dissimulatione tulerimus patienter, ex patientia nostra factus audacior, coram fratribus nostris non expauit ponere os in cœlū, id ipsum quod dixerat replicando superbè. Nam licet peccatores simus, & nati de peccatoribus, illius tamè vices exercemus in terris, qui peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui honoratur, cum honoramur, contemnitur, cum contemnimur, ipso testante: Qui vos spernit, me spernit, &c. Idem etiam Passaguerra iniquitatem addēs iniquitati, cum non solum causidicus, sed procurator esset in causa, quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum. N. Mediolanen. Archiepiscopum, & dilectum filium Abbatem de Scozul. post acceptam diu desideratam sententiam, postulauit à nobis licentiam redeundi, volens (vt credimus) per excogitatam malitiæ subterfugium processum iustitiæ contra miserium illud monasterium impedire, sicut id ipsum post sententiam venerabilis fratris nostri. N. Veronen. Episcopi sanctæ Romanæ ecclesiæ Card. fuerat procuratum. Sed nos qui (secundum apostolum) sapientibus sumus, & in sapientibus debitores, volētes eidem monasterio (sicut iustum fuerat) prouidere, non solum ei negauimus licentiam redeundi, verum etiam districtè præcepimus, vt moram faceret prædicto Abbati de Scozula responsurus: qui præceptum nostrum contemnens, sine licentia redire præsumpsit: cum cautum sit in sacris canonibus, vt ipsius canonis verba ponamus: aliquem ex his tribus criminibus excommunicari debere. Cum ad synodum vocatus venire canonicè contemnit, aut si postquam illuc venerit sacerdotalibus respuit obedire præceptis, aut si antè finitam causæ suæ examinationem à synodo abire præsumit. Ad maiorem autem cumulum iniquitatis ipsius (sicut ex literis vestris accepimus) præsumit asserere, quod ipse in prædicta causa non extitit procurator, cum huiusmodi falsitas ex literis pronunciationis nostræ patentibus, quas ipsemet ad dictum Archiepiscopum reportauit, apertè valeat denudari: quæ continent manifestè prædictum. P. fuisse procuratorem ad causam prædictam. Ipse quoque non quasi pœnitens de commissis, sed pertinax in malitia scandalum contra nos

nititur suscitare, culpam suam in nostram volens iniuriam retorquere. Licet autem (secundum apostolum) omnem inobedientiam prompti sumus vlisci, volentes tamen eum corripere in spiritu lenitatis, sæpe dicto Archiepiscopo vestro mandauimus, vt infra quindecim dies reciperet ab eo iuratorium cautionem satisfaciendi nobis de commissis excessibus, vel infra quindecim alios compelleret eum ad præsentiam nostram satis facturum accedere: quod si neutrum efficeret, excommunicationis eum vinculo innodaret. Sanè si præmissa verba canonis attendatis, non seueritatem, sed benignitatem exhibuimus circa ipsum: & ecce quanta sit eius in hoc facto discretio, liquido potestis aduerte- re: cum suam ante excommunicationem per se potuit efficere, quod post excommunicationem per alium sibi fieri deprecatur, videlicet vt recepta iuratoria cautione mereatur absolui. Quia verò Ciuitatem vestram speciali quadam prærogatiua diligimus, & si non debueritis sinistra de nobis dicere, vel etiam cogitare, vestristamen precibus inclinati, Archiepiscopo vestro mandamus, vt recepta ab eo secundum formam ecclesiæ iuratoria cautione, munus ei absolutionis impendat: mandans ei statim ex debito iuramenti, quatenus infra mensem nostrum se conspicui repræsentet: vt vnde sine licentia præsumptuosus abscessit, illuc ex obedientia satisfactorius accedat: quod si facere fortè cõtempserit, eum, & pro præmissis excessibus, & reatu periurij in prædictam excommunicationis sententiam reducere non postponat. Monemus igitur prudẽtiam vestram, & exhor. in domino, quatenus carnalis effectus non extinguat in vobis igniculum rationis, cum nos in hoc facto, non tam nostram, quàm Iesu Christi prosequamur iniuriam: cum ex debito suscepti regiminis teneamur, vt iuxta sacrorum patrum statuta neruos seueritatis ecclesiæ non patiamur prophana facilitate dissolui.

Scriptum est super hoc Archiepiscopo Mediolanen.

HOMINIBVS DE MONTE FLAScone FIDELIBVS NOSTRIS.

De traditione castri & bonorum quorundam, vt pro ecclesia decerent.

Icet ad fidelitatem ecclesiæ Romanæ, quasi nouissimi redieritis, sperantes tamen, quod in ea quasi primi semper existere debeatis, specialem gratiam vobis duximus faciendam: cum castrum Montis flasconis ad ius, & proprietatẽ ecclesiæ Romanæ specialiter pertinere noscatur: Ea propter dilecti in domino filij medietatẽ Passagij vobis concedimus, vt milites vestri semper in equis, & tam ipsi, quàm pedites in armis sint pro seruitio nostro, & Castri defensione parati: ita quod præter ipsius Castri negocium de mandato nostro pro seruitio ecclesiæ procedentes, equos, & arma ipsos amittere fortè contigerit, faciemus ea iuxta curiæ consuetudinem emendari: bonas quoq; consuetudines antiquas pariter, & modernas cõmuniter obseruatas, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Cum Philippo verò non conueniemus finaliter, quin castrum ipsum quietem ecclesiæ Romanæ dimittat. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & nostram se nouerit incursum.

Positum est in optione eorum, si mallent prædictam medietatem passagij pro munitione Castri.

ABBATI SANCTI PROCVLLI, ET MAGISTRO LANFRANCO

canonico Bononien. De causa quandam matrimoniali.

Ad

AD hoc Deus in Apostolica sede constituit totius ecclesie Magistratum, ut quia secundum scripturæ sententiam fecit deus hominem rectum, sed ipse se in infinitis miscuit questionibus, ad eam nodi questionum difficiles referantur, suo recto iudicio dissolendi. Ad apostolatus quippe nostri notitiam literarum vestrarum insinuatione peruenit, quod cum causa, quæ inter Ca. & B. uxorem eius vertitur, à dilecto filio nostro. G. sanctæ Mariæ in Porticu diacon. Card. tunc apostolicæ sedis legato, vobis commissa fuisset sine debito terminanda, viro ipso ad vos ad instantiam mulieris sæpius conuocato, tandē. Ca. patrum suum in causa ipsa coram vobis constituit responsalem: qui assignata sibi die, ut libello responderet vxoris, quo virum à separatione thori, & ut dotem suā reciperet, de adulterio accusabat: donec aduocatus eius, qui absens erat, rediret, indutias postulauit: quibus ad diem certam obtentis, iterū propter eandē causam dilationes similes impetrauit. Cum autem tertio dilationes huiusmodi cum instantia petens, obtinere non posset, publicè proclamauit, se nunquam corā vobis aliter responsurum, nec quod aliter suā vobis præsentiam exhiberet. Vnde duobus ferè mensibus sic impedito causæ principio, & progressu, cum vobis dictus procurator illudere videretur, testes mulieris habito consilio recepistis, & allegationibus in super præbuisistis auditum. Quo facto dictus procurator, ad præsentiam vestram accedens dixit se respondere paratū velle negotio interesse: qui sibi die statuta cum crederetur libello, de quo præmissimus responsurus, restitutionē vxoris ex parte viri prius fieri postulauit: & ne secus fieret, ad sedem apostolicam vocē appellationis emisit. Verum quia mulier ipsa dicebat se virum habere suspectū, vel quia in domo eius coacta fuerat se adulatam cum pluribus confiteri, vel quia meretricem publicè detinebat, ex qua etiam prolem susceperat, sicut euidentia facti, & fama viciniae demonstrabat: super quo etiam testes produxerat, & alios parata erat ad hoc ipsum probandū inducere: ab ipso procuratore quaesistis, an vellet de mulieris impunitate cauere: qui dixit se super hoc de consilio responsurum. Sed ad diem statutam, neque respondit, neque se vestro cōspectui præsentauit: quin etiam ad aliū diem citatus se asseruit, ne prius aduocatus eius rediret, nullatenus responsurum, sicut nūcius vester iuramento firmavit. Vnde iterū testes mulieris de prudentū consilio recepistis, & attestationibus publicatis diligenter audistis, quæ fuerunt ipsius nomine allegata. Quia verò cum de ferenda sententia cum viris prudentibus tractaretis, diuersorum inuenistis diuersa consilia: quibusdam dicentibus appellationi simpliciter deferendū, alijs autem appellationi deferendum non esse, nonnullis etiam asserentibus appellationem nullatenus tenuisse, cum mulier non sit viro restituenda suspecto, nisi de impunitate sufficienti præstita cautione: vos in tanta varietate nos consulere voluistis, qualiter esset in hoc negotio proceden. Nos ergo consultationi vestræ, de fratrum nostrorum consilio taliter respondemus, quod licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs obseruandus, in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur, quia tamen in præsentī negotio, non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij, per quod ad separationem coniungum, non ad coniunctionem intenditur, cum lite non contestata testes fuerint recepti, & attestationes etiam publicatæ, siue deferendum, siue nō deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sententiam procedendum: potuit tamen præfatus Ca. propter contumaciam excommunicationis vinculo innodari. Datum Perusij. XV. Cal. Octob.

Cap. i. extra
ut lre
non conte.
stata:

N. LEMOVICEN. EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI EPARCHII
Engolismen. ut ablata ecclesia bona, detentique redditus restituantur.

V 3

Veni

Eniens ad praesentiam nostram dilectus filius. I. Petragoricens. decanus contra. P. de Rocenat. & S. Archidiac. Petragoricens. G. & Ar. Diacon. quaestionem intendit, asserens, quod cum decanatum ipsius ecclesiae, per donationem dilecti filij nostri Ior. tt. Sanctae Pudenti- an. presb. Card. tunc in partibus illis apostolice sedis legati, de assen- su episcopi, & cap. loci. Illius canonicè fuisset adeptus, ipsi redditus, & alia bo- na, quae praedecessores ipsius decani per XL. annos, & amplius pacificè tenuerunt, in eius praedictum detinent occupata, & reddere contradicunt: cuius assertio- ne A. clericus, qui ex aduersa parte procurator, ad eadem apostolicam fuerat de- stinatus, inficiabatur omnino, dicēs, quod ea, quae illi, pro quibus venerat, pos- sidebant, nullatenus idem Decanus, vel praedecessores eius decanatus nomine tenuerunt. Quia igitur super his nobis veritas non poterat denudari, de vtriuf- que partis assensu, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quate- nus si praemissis veritas suffragatur, memoratos Archid. & alios praedictorum reddituum detentores, ad restitutionem illicite detentorum, per censuram ec- clesiasticam, sicut iustum fuerit, appellatione postposita, compellatis: audituri siquid fuerit quaestionis & appellatione remota sine debito decisuri. Testes au- tem, &c. Nullis literis obstantibus, si quae apparuerint praeter assensum partium à sede apostolica impetrata. Dat. Reat. II. Id. August.

N. ARMACHAN. ET N. CESSLENN. ARCHIEPISCOPIS, ET
N. Episcopo Laomen. De electione Episcopi Roscensis.

M olim D. clericus ad sedem apostolicam de Hybernica partibus accessisset, bonae memoriae. C. pp. praedecessori nostro diuersas diuer- sorum praelatorum Hybernien. literas praesentauit: quibus se asser- bat in Episcopum fuisse Roscen. electum. Cumque nullus appare- ret, qui aliquid proponeret contra eum, dictus praedecessor noster ei per bo. me. A. Albanen. Episcopum munus fecit consecrationis impendi, & ad suam eum remisit ecclesiam consecratum. Postmodum verò dilecti filij Flor, & E. Monachi, ad eiusdem praedecessoris nostri praesentiam accesserunt: quorum vterque se asseruit à Canonicis ecclesiae Roscen. electum, sed idem. F. quod praedictus. D. ad eandem ecclesiam fuisset apud Se. ap. quam per falsas lite- ras circumuenerat, consecratus, exposuit: propter quod idem praedecessor no- ster causam eorum vobis fratres Casselen. & Laomen. Episcopi sub ea forma commisit, vt de forma, & processu electionis memorati. D. sollicitè quaereretis: & si eum electum canonicè fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere: alioquin inter praedictos F. & E. audiretis causam, & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inueneritis, ratione prauia curare- tis alterius electioni praferre: actu frater Cassellanen. alterum eorum, quem rationabiliter duceres confirmandum, in Episcopum consecraret. Verum (si- cut ex literis vestris accepimus) cum dictae commissionis vobis fuissent literae praesentatae iuxta tenorem earum, primo de electione praedicti. D. inquirere voluistis. Sed cum à vobis tertio citatus, vestro se nollet conspectui praesentare procedentes in causam, tam ex testimonio cleri, & populi Roscen. ecclesiae, quam assertionem illustris Regis Corcaiae, & praelatorum ipsius Prouinciae de pra- dicto F. electionem fuisse celebratam canonicè didicistis, & eam postmodum auctoritate curastis apostolica confirmare: praesertim cum decan. Archidiacon. Cantor. Thesaurarius, & totus clerus, & populus Roscen. eccl. dictum D. se non elegisse constanter assererent, nec de praedicti E. Monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim autem memoratus D. ad apostolicam sedem accedens & nullam penitus de commissione praedicta, vel etiam de praedictorum electi- onibus faciens mentionem, nobis suggerere non expauit, quod cum ad Roscen. dioecesim cum praedictis praedecessoris nostri literis remearet, supra dictus Rex Corcaiae ipsi fecerat inhiberi, ne dioecesim, vel ecclesiam Roscen. intraret, do- nec ei certam solueret, vel saltem promitteret pecuniae quantitatem. Cum au- tem

tem postmodum amici eius, præter ipsius conscientiam certa Regi munera promississent, ipse ad ecclesiam suam admissus, in ea per annum dimidium ministravit. Sed cum promissam ab amicis suis pecuniam nolisset exolvere, Rex ira commotus decano mandavit, ut ei reuerentiam nullatenus exhiberet, qui licet dicto D. iuramento teneretur astrictus, quia tamen ab eo pro filio suo adhuc paruo archidiaconatum non potuit obtinere, quinta feria maioris ebdomadæ, oleum quod benedici debuerat, furari præsumpsit, & quauis propter hoc ab eo fuerit excommunicationis vinculo innodatus, nihilominus tamen tertia feria septimanæ sequentis Roscen. ecclesiæ libros surripuit, & ad regem contra ipsum se transferre minimè dubitavit. Quorum duorum molestijs fatigatus, terram ipsius regis coactus exiuit. propter quod à nobis, ad venerab. fratrem nostrum Fernen. Episcopum, & coniudices suos literas impetrauit: qui memoratum Regem diligentius inducerent, & monerent, ut ipsum sine cuius exactione pecuniæ ad ecclesiam suam securè redire permitteret, & ad administrationem episcopatus, tam in temporalibus, quàm spiritualibus exerceat: alioquin eum excommunicationis vinculo innodarent, & terram eius subicerent interdicto, neutram relaxaturi sententiæ, donec super receptione ipsius mandatum apostolicum adimpleret: memoratum quoque decanum, si eis de præmissis constaret, ab officio, beneficioque suspensum, ad sedem apostolicam venire compellerent, & donec resipisceret, excommunicatum facerent publicè nunciari. Præterea contra Episcopum Corcaien. & F. Monachum literas impetrauit, asserens eundem Episcopum iura Roscen. ecclesiæ detinere, ac eundem F. monachum, in archid. & clericos manus iniecisse temerè violentas. Cæterum eodem. D. a nobis cum huiusmodi litteris recedente ferè post trium mensium spatium dictus F. monachus ad sedem apostolicam accessit, & ex parte vestra nobis literas præsentavit: quæ qualiter à vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant. Cum fratribus igitur nostris habito super hoc diligenti tractatu, timentes, ne sicut prædecessor noster dictus per literas, quas idem D. ei præsentauerat, dicitur circumuentus, nos etiam circumueniri cōtingeret, per literas vestras nobis ab eodem monacho præsentatas, volentes adhuc misericorditer agere cum absente, ut & eius malitia fortius conuincatur, dictum F. Monachum ad vos communiter duximus remittendum fraternitati vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandâtes, quatenus eo non obstante, quod eius fuit electio confirmata, sæpè dictum D. si in Hybernia poterit inueniri, legitimè citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indulta, solum Deum habentes præ oculis, in causâ ipsâ canonicè procedatis: quod si forsan in Hybernia inuentus non fuerit, indulto ei vnus anni spacio, ex quo ad nos, & si non verbo factò, tamen intelligitur prouocasse arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dicto f. administrationem Roscen. diocesis tam in spiritualibus, quàm temporalibus auctoritate freti apostolica committatis: quo elapso cum non differatis in episcopum, sicut canonicum fuerit, consecrare. Si verò prædictus D. inuentus in Hybernia, & citatus legitimè infra tres menses vestro se conspectui denuo contempserit præsentare, ad consecrationem prædicti f. sicut dictum est, omni contractione postposita, procedatis. Ne autem per appellationis, vel recusationis subsidium vester possit impediri processus, partibus, omnem appellationis, & recusationis penitus interdiciamus facultatem: ne contingat Roscen. ecclesia quæ ferè triennio iam vacauit, diutiùs carere pastore adhuc nobis fratres Archiepiscopi per apost. scripta mandamus, & districtè præcipimus, nobilis viri. N. Comitis de Mauritania, vel cuiusquam sæcularis potestate, gratia, vel timore prætermittatis vltèrius, quin electos canonicè confirmetis: confirmatis prout ad vos pertinet, sine dilatione qualibet consecrationis beneficium impensuri, ne plus videamini homini, quàm Deo deferre. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Perusij. XV. cal. Octobris.

V M à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Annuentes. Ad instantiam dilecti filij G. de Labro subd. nostri rectoris Masan. a. f. l. antiquas rationabiles, & approbatas consuetudines vestras, & hactenus obseruatas, auctoritate vobis apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c. Datum perusij. XI. cal. Octob.

CAPITVLO, CLERO, ET POPVLO, TAM CIVITATIS, QVAM
diœcesis Lethglennen. De electione & consecratione Episcopi Lethglennensis.

XLiteris venerabilium fratrum nostrorum. N. Ardinachan. N. Cassellen. Archiepiscoporum. N. Oseria, & N. Darien. Episcoporum, & vestris accepimus, quod Ecclesia vestra pastore vacante, in venerabilem fratrem nostrum I. nunc Episcopum vestrum, tunc autem Rosseuall. Abbatem vnanimiter couenistis electionem de ipso canonice celebrantes. Quia verò venerabilis frater noster. N. Dublinen. Archiepiscopus metropolitanus vester à sua diœcesi, & Ecclesia exulabat, nec idè ad eum super hoc recurrere potuistis, electionem vestram dicto Archiepiscopo Cassellè, tum Apostolicæ sedis legato curauistis humiliter præsentare: qui eam auctoritate, quaungebatur Apostolica confirmauit. Sed propter contradictionem Ademundi de Vallon, official. nobilis viri comitis de Mauritania electo ipsi consecrationis noluit beneficium exhibere. Nos igitur electionem ipsam canonicam attendentes, & de persona celebratam idonea, & à præfato Archiepiscopo confirmatam, quorum primum, & vltimum sufficienter per prædictas literas, & quarundam personarum, quas secum habebat testimonia, quæ ad maiorem cautelam sub iuramento recepimus, probatur: de secundo verò per examinationem personæ apud sedem Apostolicam vobis factam constitit, manifestè confirmationem ab eodem Archiepiscopo factam, ratam habuimus, & electum ipsum nostræ humilitatis ministerio curauimus in Episcopum consecrare. Eum ergo ad gerendam Ecclesiæ suæ sollicitudinem, ad eandem remittentes Ecclesiam consecratum, vniuersitati vestræ, per Apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eum recipientes humiliter, & deuotè tanquam pastorem, & Episcopum animarum vestrarum honorare curetis, & de vniuersis iustitijs ad eum spectantibus ei sine dilatione qualibet respondere: statuta, & mandata ipsius recepturi humiliter, & inuiolabiliter seruaturi. Datum vt supra.

NOBILI VIRO. N. COMITI DE MAVRITANIA. VT ECCLE-
siasticam libertatem, & priuilegia non perrumpat.

QVod contra Deum, & Eccl. libertatem per officiales tuos, in animæ tuæ perniciem, in causis spiritualibus indebita tibi iurisdictionem vsurpas, non attendens, quod Ozias Rex quia præsumpsit incensum offerre lepra fuit in fronte percussus: quod viros eccl. exulare compellis, quod electionibus canonicè factis repugnare præsumis miramur non modicum, & non minùs tibi, quàm Ecclesiarum grauamini condolemus. Cum enim noueris, quod omnis est potestas à Deo, & quod vsq; ad eam humana est infirmitas imbecillis, vt nec adicere possit ad staturam suam cubitum vnum, nedum regni sibi solium vendicare, dolemus, quod contra eum, & sponsam eius Ecclesiam videris supercilium assumpsisse, per quem Reges regnant, & Principes dominantur: qui potentes deponit, & humiles, & iustos exaltat, superbos

rum, & sublimium colla propria virtute conculcans: per quem si cuperes exaltari, te in ipsius oculis humiliare deberes: quoniam omnis, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, iuxta testimonium veritatis. Nam ut alia, quæ in libertatis ecclesiasticæ præiudicium attentasse diceris omittamus, & ut transeamus sub silentio, quod venerabilem fratrem nostrum. N. Dublinen. Archiepiscopum coegisti, sicut accepimus (exulare, id solum per literas explicantes: propter quod nunc assumptimus scribendi laborem, sine tua non credimus conuiuentia contigisse, quod cum dilecti filij Lethglennen. Canonici Ecclesiæ suæ pastoris solatio destituta, venerabilem fratrem nostrum I. nunc Lethglennen. Episcopum tunc autem Rosæual. Abbatem, canonicè, ac cōcorditer elegissent, Ha. de Valon. ministerialis tuus opponere se ipsorum electioni præsumpsit: ipsius ecclesiæ, ac canonicorum bona violenter inuasit, & vsque adeo contra ipsum, & eius fautores exarsit, ut venerabilis frater noster Cassel. len. Episcopus, tunc Apostolicæ sedis Legatus propter eum ausus nō fuerit electum ipsum in Episcopum consecrare, licet electionem cōfirmasset ipse, cum tu dictum Dublinen. Archiepiscopum, ad quem confirmatio eius, & cōsecratio pertinebat, in Normanniæ partibus exulem detineres. Quia verò tuæ nobilitati non expedit, Deum contra te per offensam Ecclesiæ prouocare, aut in eam nos credulitatem inducere, quod ad deteriora manum extendas, si regni fueris honorem adeptus, cum de vini non possit sapore sperari, quod prius acēscit, quàm vasi totaliter infundatur, discretionem tuam rogamus attentius, & exhortamur in domino, ac per Apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus, cum idem Episcopus consecratus à nobis, ad gerendam Ecclesiæ suæ sollicitudinem remittatur, non impendas, nec facias, vel patiaris ab alijs, impediri, quo minùs administrationem eiusdem Ecclesiæ, tam in spiritualibus, quàm temporalibus exequatur: immo dictum ministerialem tuū, tradita tibi potestate compellas: ut quæ, vel Eccl. vel canonicis Lethglen. abstulit, restituat vniuersa: ita quod ex hoc omnibus liqueat, manifestè, quod sine tuo consensu tanta fuerit iniquitas perpetrata. Hæc autem asperè scribimus, non ad petitionem Episcopi memorati, sed ut nostrum exprimamus affectum: quia pater filium, quem diligit corripit, & reuocare cupit errantem. Abstineas ergo fili diligenter ab his, quæ tuam famam denigrent, & profectum, impendant: ne si Deum ad iram contra te prouoces, & ecclesiā tibi reddas offensam, præter id, quod dicitur à psalmista: quoniam impius non dimidiat dies suos: tuæ promotionis intercludas assensum. Datum Perusij. XIII. cal. Oct.

N. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. DE COL-
latione Cancellariæ Mediolanensi.

VT nostrum prodeat de Dei vultu iudicium, & oculi nostri videant æquitatem, via regia debemus incedere, nec ad sinistram omnino, nec ad dexteram declinare, ita magnum iudicantes, ut paruum: quia non est apud Deum acceptio personarum. Ad audientiam sanè nostram multorum relatione peruenerat, quod Cancellaria Mediolanen. Eccl. vacauerat ultra annum: unde secundum Lateranen. Concilij statuta, ad nos ipsius erat donatio deuoluta. Volentes autem tibi solita dignitate deferre, rogauimus te attentius, & mandauimus, ut Cancellariā ipsam dilecto f. Henr. de Settara Subd. nostro Mediolanen. Eccl. Canonico benè apud te merito, & ad hoc officium obtinendū idoneo, benignè conferres: & si post receptionem literarum nostrarum quicquam de ipsa Cancellaria contra ius acquisitum nobis ex Lateranen. decreto statueres, decernebamus illud irritū & innane. Tu verò literis nostris receptis diceris respondisse, sicut ex publico declaratur authentico: quod Cancellariam ipsam alteri non cōtuleras: quia propter grauamina debitorum, prouentus ipsius tibi erāt plurimū necessarij. Literis tamen nostris apertis, earumq; tenore perfectò respōderes in crastino, quod crederes respondendū. Porro, sicut ex alio cōperimus instrumēto, postq; mādā-
ti

ti nostri audiuiſti tenorem variata locutione dixiſti, quòd Cancellariam ipſam nò poteras iuxta mādātum noſtrū, præſato Subd. noſtro cōſerre: quia reſeruatis tibi prouentibus eandem Cancellariam decem menſibus iam elapſis Henr. de Lamp. conceſſeras. Cumque nobis huiuſmodi reſponſionū varietas ex ſcriptis innotuiſſet authenticis, & ſi ſecundum Apoſt. omnem inobedienciā prompti ſimus vſciſci, adhuc tamen tibi deferre volentes, cui & in minori officio conſtitui, & promoti, ſicut domino placuit, ad maiora in multis, & magnis detulimus, tibi dedimus in mandatis, vt ad præſentiam noſtram procuratorem idoneum deſtinareſ: qui tuo nomine legitimè nobis oſtenderet, quòd dictam Cancell. perſonæ idoneæ modo canonico tempore tibi competente donaffes: dictus quoque. H. de Lampuniam, cui dicebatur facta donatio, ſi vellet ad præſentiam noſtram accederet, ſuam iuſtitiam deſenſurus: Veniētes igitur ad Apoſtolatus noſtri præſentiam, dilecti filij G. procurator tuus, & ſæpè dictus. H. ſuper varietate reſponſionum nitebantur te multipliciter excuſare. Licet publicis inſtrumentis fides non facilè derogetur, & ſecundum rerum naturam vix potuiſſet ſufficienter oſtendi, quod tu, id, quod dictum eſt, minime reſponderes: & ſi fortè potuiſſet oſtendi, quod aliud reſpondiſſes. Produxerunt autem in noſtra præſentia duos teſtes, qui iurati dixerunt, quod in Ianuario nuper præterito fuit annus, ex quo Mediolanen. Cancellarius debitum vniuerſæ carnis exoluit, & in ſequenti Maio, cum conſanguinei Henr. de Lampunen. frequenter apud te, ac vehementer inſtarent, vt Cancellariam ipſi conferreſ te reſpondente, quòd Cancellariæ prouentibus carere non poſſeſ: ad multam tamen inſtantiam eſt obtentum, vt Cancellariæ tibi retineres prouentus, & ius ipſius præſato conferreſ Henr. Quatuor ergò præſentibus inter quos duo teſtes memorati fuerunt, in ſecretiore Palatii tui Camera, eundem. H. ſecundum tenorem præſcriptum, de Cancellaria inueſtiſti per librum, & recepiſti fidelitatem ab eo: prohibens vniuerſis, ne verbum iſtud cuiquam reuelarent. Adiecit autem vnus teſtium prædictorum, quod poſtquam ad te mandatum noſtrum peruenerat, & ipſe. H. iam Bononia rediiſſet, tu ei ſolenniter, & publicè tradidiſti ſe vidente ſigillum: mandans ei, vt Cancellarij officium exerceret: quòd, & alter teſtis aſſeruit de auditu, & idem procurator tuus, quod verum crederet eſſe, reſpondit Henr. quoque conſeſſus eſt factum, ſed ſolennitatem facti negabat. Quia ergò poſt interdictum noſtrum ei præſumiſti tradere bullam, cum traditionem ipſam ſaltem debuiffes diſſerre, donec noſtrum conſuleres beneplacitum. Dilectis filiis I. Archid. & O. Lento Canonico Mediolanen. dedimus in mandatis, vt ſi etiam poſt ſecundum mandatum, per quòd totius cognitionem negocij ad noſtrum iudicium reuocauimus, id ipſum cognoscerent attentatum, traditionem ſigilli decernerent irritam, & inanem: Inhibentes Henr. ne quomodo libet eo vti præſumeret, cum plùs ſit Roman. Pontificem ad ſe aliquod euocare negocium, quàm quemquam ad eum ſuper aliquo negociocio prouocare. Tolerabamus autem ad tempus, vt negocij metita nobis plenius innotefcerent: in veſtiturā quæ dicebatur in occulto facta fuiſſe per librum, licet eccleſiaſtica beneficia non ſint donatione clauſte ſtina conferenda, teſte veritate, quæ dicit: Qui malè agit odit Lucem. Cæterum quia Cancellariæ officium memoratæ ſpirituale, vel annexum ſpirituali proponebatur exiſtere, cum Cancellarius ex officio ſuo multa facere debeat, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, ac per hoc ſub tenore præſcripto dicebatur, non debuiffes conferri, cum ab omni ſpecie mala præcipiat Apoſtolus abſtinere: quia etiam præſatus Henr. de Lamp. licet receptus ſit in fratrem ad vacaturam præbendam, ordinarius, tamē aſſerebatur non eſſe, ac per hoc Cancellariam ſibi nò debuiffes conferri: quæ de iure, vel cōſuetudine ordinario tantū debet committi: cum nec Mediolanen. Archiepiſcopi, ſed Mediolanen. Eccleſiæ Cancellarius eſſe ſcribatur, nec vacante ſede Cancellarij perdat officium: nam nec ipſum ſigillū ſubſtituto Pontifice variatur: inquisitionem horum duximus prænomiſſatis I. Archid. & O. lento Canonico Mediolanen. committendam, per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus omni contradictione, & ap-
ceſſante,

cessante, Deum habentes præ oculis, gratia, & timore postpositis sine personarum acceptione inquireret super præmissis diligentissime veritatē: & ne veritas celeretur, testes, qui eis nominarentur si se gratia, vel timore subtraherent, per censuram eccl. compellerent perhibere testimonium veritati, & quod super omnibus inuenirent, sub litterarum suarum testimonio ad sedem apostolicam destinarent: ut per inquisitionem ipsorum sufficienter instructi, negotium ipsum melius decidere valeremus. Ipsi verò mandatum apostolicum fideliter exequentes, conuocatis Mediolanen. Ecclesiæ ordinariis, & per poenam excommunicationis compulsis, dicere sub iusiurandi religione de facto Cancellarię, quia nouerant super præmissis articulis veritatē, attestations suas redactas in scriptis, sigillo munitas, ad nostram præsentiam transmiserunt. Interdixerunt etiā eidem H. administrationem sigilli, sicut ex literis eorum accepimus, iuxta formam mandati nostri de consilio sapientum. Cumque sæpeditus H. de lamp. cum patre suo Rogerio propter hoc nostro se conspectui præsentasset, copiam allegandi, pro se liberam, ac benignam in communi concessimus auditorio: qui per aduocatum proposuit, quod delegati prædicti sine inquisitione spoliauerunt eum executione sigilli, contra nostri mandati tenorem, cum ipsius sigilli traditio non fuerit facta post secundum mandatum: & ideo primo loco restitutionem sibi fieri postulabat: Formam verò concessionis nitebatur multipliciter excusare, proponens quod in retentione fructuum simoniaca prauitas nullatenus intercessit: tum quia officium Cancellarię, nec est spirituale, nec annexum spirituali: quia licet Cancellarius quædam agat, quæ spiritualia esse noscuntur, sicut ex attestationsibus liquet, ea tamen non agit ex officio Cancellarij, sed de mandato Archiepiscopi, sicut ex dictis testium comprobatur: tum etiam, quia nihil emit, aut vendidit, cum simonia describatur esse studiosa cupiditas vendendi, vel emendi spirituale, vel spirituali annexum: præsertim cum tu ante traditionem separaueris fructus, & ita quod tu erat tibi retinuit non accipiens alienum. Se quoque ad obtinendum Cancellariam proponebat idoneum, cum de mandato Roman. Pont. sit Mediol. ecclesiæ canonicus institutus, vocem habens in capitulo, & locum in choro, & ræquam verus, & plenus canonicus in tractatibus & contractibus ipsius ecclesiæ admittatur: nec obstat, quod integram præbendam non habet cum, sicut per dicta testium est probatum, Archidiaconatus eiusdem ecclesiæ, de quo nullatenus dubitatur, quin sit dignitas, & officium spirituale, quandoque fuerit concessus ei, qui præbendam integram non habebat. Quod autem à sexaginta annis, iuxta quorundam testimonium concessa fuit, tantum ordinario præbendato de numero viginti Canonorum, qui propriè ordinarij appellantur, sibi nocere non poterat: cum per hoc nullum sit tibi præiudicium generatum quin ei, qui de numero viginti non esset, præsertim canonico eandem Cancellariam potuisses conferre. Allegabat in super quod, & si pactio de retinendis ad tempus prouentibus interuenisset, quod ipse tamen negabat, inter te, ac parentes ipsius, ipse tamen de prædicta Cancellaria purè fuit, & simpliciter inuestitus, & ideo talis pactio sibi non debet obesse, cum parentes nihil tibi pro eo dederint, vel promiserint. Præterea proponebat, quod cum nullus debeat sine accusatore damnari, nec aliquid circa negotium istud actum sit in forma iudicij, depositiones testium non poterant sibi præiudicium generare. Quia verò per hanc ultimam allegationem personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissæ inquisitionis, & ordinem plenius explicare, ne quis quomodo libet suspicetur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus, præsertim cum ratio assignanda debeat esse posteris per futura. Cum enim iuris sit explorati, quod actore non probante is, qui conuenitur, & si nihil præstiterit, debet absolui, videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris à nobis, malitiosè, vel indiscrete onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet, ut ostēderes, quod prædictam Cancellariam personæ idoneæ modo canonico, & tempore tibi competentis donasses. Porro cum donatio fuisset occulta, & ideo suspitione non careat, & elapso iam anno nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito credebatur, quod secundum Lateranen. statuta Concilij ad nos esset ipse Cancellariæ

cellarię donatio deuoluta, & idē sine culpa potuissimus ipsam conferre. Quoniam, & si locum Dei teneamus in terris, non tamē de occultis possumus diuinare. Quōd ergo contra illud, quod prima facie iuste præsimebatur pro nobis, præsertim cū responderis prima vice, quōd Cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probādi concessimus, non fuit grauior, sed gratia, nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quōd etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus: tu causam præsististi mandato: qui sēpē nobis per literas intimasti, & tandem probasti per testes, quōd retentis tibi prouentibus officium concesseras memoratum: ex quo non immeritō contra talem concessionem fuimus suspicari: cū & proponeretur apertē quōd illud ei personę commiseras, cui secundum consuetudinem Mediolanen. ecclesię nō debuerat aliquo modo committi. Et ideo nō tam ex plenitudine potestatis, quā ex officij debito, quia possumus, & debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maximē causam, & occasionem præsente, inquisitionem commisimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis quęcunque fuerunt in nostro auditorio proponenda, deliberauimus cum fratribus nostris, & in ipsa deliberatione te in tribus pręcipuē comperimus fuisse culpabilē: circa contrarietatem responsi, quia non solum nobis qui (licet immeriti) Iesu Christi locū tenemus, sed ne cuiquam debuisses ex certa scientia cōtraria respondere: circa carnalitatem animi, quia non affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium in persona magis idonea dispensare: & circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, vel conuentione quacunque sub modo, vel tenore pręscripto concedere nudum officiū, & tibi retinere prouentus, cum, & in Lateranen. Concilio sit prohibitum, ne quis cōferendo ecclesiasticum beneficium partem prouentuum suis vsibus retinere præsumat: & alibi cautū reperiatur in canone, quōd ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. Vnde credimus distinguend. vtrum qui dat spirituale beneficium prouentus ipsius ante donationem percipiat: nam si prouentus ante donationē non percepit ipse, sed alius ex donatione consequitur, vt ipse prouentus percipiat, non est dubium intercedere simoniacam prauitatem. Si verō ante donationem percipit ipse prouentus, credimus etiam distinguend. vtrum antē donationem constituat, vt ipsi prouentus retineātur ad tempus pro causa iusta, & necessaria: an conueniat cum eo, qui accipit beneficium, seu cum mediatore quocunque, vt officio illi concesso retineat ipse sibi prouentus. Primum enim membrum credimus esse licitum: secundum autem dicimus non licere: ne viam aperiāmus his, qui prauitatem suam satagunt palliare. Quia verō maiorum excessus maiori debēt seueritate puniri, cum iuxta diuinę legis oraculum: si sacerdos qui est vnctus peccauerit, faciet delinquere populum: quōd inhonestē super retentione prouentuum pręsumpsisti, de communi fratrum nostrorum consilio irritauimus, & in pœnam pręsumptionis huiusmodi, vt in eo puniari, in quo peccaueras à collatione dignitatis, vel ecclesiastici beneficii, quōd ad tuam donationem in tua primo vacabit ecclesiā censuimus suspendendum. Ceterū quia diuina docente scriptura didicimus, quōd melior est sapiens viro forti, & qui dominantur animo expugnatore urbium, quantumcunque voluerimus, aut vellemus, si salua possemus iustitia, contra quā non iudicamus nos posse, cum simus in sede iustitię constituti, pręfatam Cancellariam prędicto Subd. nostro conferri, sēpē dictum tamen. H. de Lamp. non inuenimus ita culpabilem, vt cum exigēte iustitia ipsa Cancellaria priuare possemus: cum & si parentes eius ex simplicitate deliquerint, nihil tamen pro ca dantes, aut etiam promittentes, ipse tamen inuestituram cancellarię, sicut verus canonicus, & cui ratione canonicatus de iure nō poterat opponi defectus, sine pactione qualibet, & conuentione recepit: nec etiam fuit sufficienter probatum, quod Cancellarius ex officio suo faciat spiritualia memorata, cum ea potius de iure communi ad Archid. spectent officiū, repręsentare videlicet ordinandos Episcopos, & illos examinare, ponere Abbates, & Abbatissas in sede: quę cum probatum sit per aliquos testium Cancellarium facere de mandato Archiepiscopi,

de speciali potius, quàm de generali mandato videtur intelligi. Venit quod delegati præscripti scripserunt se interdixisse illi officium Cancellarij, secundum apostolici formam mandati de consilio sapientum, cum ab eis super hoc appellatum non fuerit, nec aliquid contra probatum de rigore iuris, ex quo præsumitur legitime factum, potuissemus illud decernere obseruandum: sed misericordia, quæ super exaltat iudicium, nos induxit, ut quod in cōtemptum nostrum creditur esse factum, de benignitate sedis apostolicæ remittamus, cum ad poenam illi sufficiat, quod propter hoc secundo ad sedem apostolicam laborauit. Datum Perusij IX. Octobris.

CONSULIBVS, ET POPVLO CASTELLAN. NOBISIBVS VI-
ria, & alijs per Castellam diocesim constitutis. Ut Pontifici fidelitatis
iuramentum præstent.

Rates multimodas omnipotentī Deo debetis referre, quod vestris videtis temporibus adimpleri, quæ vestri progenitores summo desiderio affectarunt. Vobis etenim est summopere congaudendum, quod terra vestra, quæ ad ius, & proprietatem eccles. Ro. pertinere dignoscitur, cum dudum fuerit per violentiam occupata, & per occupationem vehementer oppressa, nunc eiusdem ecclesiæ Ro. naturale dominium redeat non coacta, & ipsius iurisdictioni gratanti voluntate subdatur. Cum igitur vos filij consules, cum quibudam alijs in præsentia nostra fidelitatis nobis exhibueritis iuramentū, dilectos filios Mariscan. Subd. & Capellan. & nobilem virum Ioannem familiarem nostros ad partes vestras decreuimus destinandos. Volentes, & vniuersitati vestrae per apostolica scripta mandantes, quatenus in eorum manibus vniuersi, & singuli fidelitatis iuramenta præstetis, ut deinceps auctore Deo, terra vestra sub apostolice sedis dominio optata valeat securitatis, & pacis tranquillitate gaudere. Nos enim ad ea, quæ honori vestro, & vtilitati viderimus expedire, diligens studium, & efficacem operam impendemus.

HVBERTO CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. DE
recuperandis ecclesiæ bonis.

V Mā nobis peritur, &c. usque ad verbum Assensu. Fraternalitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus, firmiterque præcipimus, ut ea, quæ à temporibus Ric. & Bald. antecessorū tuorum circa res, & possessiones atque patrimonium Cantuarien. ecclesiæ, & mensam Archiepiscopalem in graue damnum, & iacturam ecclesiæ illicite alienata repereris, appellatione remota per censuram ecclesiasticam mediante iustitia reuoces, & debitis vīsibus non differas applicare. Reuocationes verò illorum, quæ per prædecessores tuos circa mensam Archiepiscopalem, possessiones, ecclesiās, & ecclesiarum concessionem auctoritate apostolica legitime reuocata sunt, ratas, & firmas esse iubemus: tibi districte iniungentes, ut ea nostra fretus auctoritate, firmiter appellatione remota facias obseruari. Decernimus ergo, &c. Indulgentiæ nostræ, &c. Si quis autem, &c. Datum Perusij. XIIII. Cal. Octob.

HVBERTO CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA CON-
firmat decretum quoddam Regis Anglorum.

Onet nos apostolicæ sedis, cui (licet immeriti) præsidemus, auctoritas, pro statu omnium ecclesiarum prouida circumspectione satagere, & ne malignorum rapinis, vel molestiis exponantur, apostol. ipsis patrocinium exhibere. Ea propter venerabilis in Christo frater tuus iustis precibus, & honestis gratam conuiuetiam impendentes,

dentes, statutū illud, quod charissimus in Christo filius noster. R. Illustris Anglorum Rex super libertate, ac immunitate ecclesiarum, & personarum ipsarum post redemptionem sui, preuida deliberatione fecisse dignoscitur, sicut in scripto ipsius regis exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus, & ad huius rei perpetuam firmitatem, continentiam ipsius rescripti, de verbo ad verbum his duximus inferendam. R. Dei gratia Rex Angliæ, Dux Normanniæ, Aquitan. Comes Andegau. Archiepiscopis, & Episcopis, & vniuerso Clero Regni Angliæ salutem. Gratas agimus affectuosas vniuersitati vestræ pro eo, quod de Thesauris, & ornamentis ecclesiasticis, & facultatibus vestris ad corpus nostrum redimendum, tam benignè nobis, & liberaliter subuenistis, & quod nobis in tanta necessitate res ecclesiarū vestrarum, & vestras gratis exponere voluistis. Ne igitur quod de mera liberalitate à vobis actum est, ad liberationem corporis nostri, & ineffabilem honorem, & vtilitatem nostram futuris temporibus trahatur in consequentiam, & sanctæ matri Ecclesiæ, vel vobis dispendium prauæ importet consuetudinis, ad omnium volumus notitiam peruenire: quod ea, quæ nobis in prædicto necessitatis articulo contulistis, nec vnquam ex debito, vel per consuetudinem exegimus, nec posteris sumus temporibus exacturi, nec hac, vel alia occasione volumus dignitatibus sanctæ matris Ecclesiæ in aliquo, vel eius libertatibus obuiare, sed pro omni posse nostro, & scientia (Deo volente) volumus omnem eius immunitatem, & vniuersas eius dignitates, & libertates (vt dignū est) conseruare integras, & pro loco, & tempore, in quibus licuerit augmentare, Nulli ergò, &c. Dat. Perusij. X V. cal. Octob.

ABSALONI LVNDEN. ARCHIEPISCOPO. DE BONORVM
quorundam præsertim castri Hosij donatione.

FRatres, & Coepiscopos nostros, tam propinquos quàm longè positos sincera tenemur charitate diligere, ipsosq; in his, quæ iuste requirunt libenter, & efficaciter exaudire. Ea propter ven. in Christo frater tuus iustis precibus clementer annuimus, ad exemplar fecord. Urbani Papæ prædecessoris nostri, Castrū de Hasn. quod illustris memoriæ Vualden. olim Rex Daciæ, tuæ fraternitati contulit, & tu tali conditione interposita Rosteilden. ecclesiæ, pia consideratione dedisti: vt ipsum debeas quoad vixeris detinere, post decessum tuum ad ecclesiā ipsam liberè deuoluendum, sub iam dictæ conditionis tendere, sicut ipsum iuste, & sine controuersia possides, cum omnibus pertinentijs suis, auctoritate tibi apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus videl. Villam ipsam de Hasn. mansionem de Otherslef cum omnibus pertinentijs suis, scilicet Sersfel, Solbiarge, Huanlolde, Vuigislef, Vualbu mansum vnum Brunsoge, Imbrethorp. mansiones de Gefnetofte, & de Murhoge cum omnibus pertinentijs earum, mansiones de Barsuerthe, & de Vuigurm, cum omnibus pertinentijs earum, mansiones de Husfretop. & de Hauerthi cum omnibus pertinentijs earū: mansiones de Burgbu, & de Hiartharum cum omnibus pertinentijs earum, & vniuersam partem earum, quæ acquisiuit Nicolaus Castellanus tuus, iuxta tenorē pacti, quod inter vos conuenit. Nulli ergò &c. Dat. Perusij. X. Cal. Octob.

PETRO ARYSIEN. EPISCOPO. QVA CONFIRMATVR
statutum de sex præbendarum institutione.

Eficij nostri debitum, & charitas ordinata requirit, vt quæ à fratribus, & Coepiscopis nostris acta laudabiliter fuerint, auctoritatis nostræ præsidio inconuulsam obtineant firmitatem, & plenam in futuro agendi fiduciā tribuant potiora. Sicut autem ex parte tua Ven. in Christo frater, nostris est auribus intimatum, de bonis patrimonialibus, & alijs quæ rationabiliter acquisisti, ac de his, quæ commissa tibi eccle-

si prius habuerat, sex præbendas prouidè statuisti canonicis assignandas, qui eidem ecclesiæ debeant deferuire. Nos ergò statutum ipsum dignis in domino laudibus commendantes, vt firmiter omnibus futuris temporibus obseruetur, prout circumspectè, & prouidè factum est, & in authentico scripto venerabilis fratris nostri Absalonis Lunden. Archiepiscopi. expressius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergò, &c. Datum Perusij VI. Cal. Octob.

N. VPSALEN. ELECTO. QVALITER, PALLIO VTENDVM SIT.

Receptis tam dilecte fili Capituli Vpsalen. ecclesiæ literis, quàm plurimum aliorum, qui pro pallij datione apud nos vehementer instabant, de tua fuimus promotione gauisi. Qui sperantes in domino, quòd eo adiuuante commissè tibi administrationis officium, debeas salubriter exercere. Ad augmentandum tuæ dignitatis honorè, quem in susceptione Pallij es cum potestatis plenitudine suscepturus, prompto fauore libenter intendimus, ad instantiam dilectorum filiorum Thobia nunciij venerabilis fratris nostri Lunden. Archiepiscopi, & Vualterij nunciij tui petitionibus prædictorum clementius annuentes. Vnde nos ipsum de Beati Petri corpore sumptum, plenitudinem videlicet pontificalis officii tibi transmittimus, vt tibi per Venerabilem fratrem nostrum Lunden. Archiepiscopum, vice nostra sub ea forma iuramenti, quam expressam ei sub bulla nostra transmittimus, assignetur. Tu verò tanquam vir prouidus, & discretus illud de manibus eiusdem Archiepiscopi iuxta formam, prædictam cum omni deuotione suscipiens, eo in festiuis diebus, & alijs temporibus, quæ in ecclesiæ tuæ priuilegijs exprimuntur, vt aris: ita videlicet, vt ex tantæ culmine dignitatis spiritum tibi superbix non assumas: sed quantò fueris præminentior dignitate, tantò iuxta illius magistri exemplum, qui cum, qui maior inter discipulos suos erat, fieri voluit minorem, ministrari non veniens, sed causa humilitatis alijs ministrare, te omnibus humiliorem exhibeas, te potius exaltandum humilitate sciturus: misericordiæ quoq; operibus iugiter te præstes intētum: quæ beatos efficit suos sectatores, eosdem euangelica veritate consecuturos misericordiā attestante. Omnibus, etiā hominibus tereddas affabilem, & si fieri potest (secundum apostolum) cum omnibus pacē habeas, vt pacificus vocari Dei filius merearis: te cum eodem Apostolo semper ad anteriora posteriorum oblitus extendas, manusq; tuas reddens in operibus innocentes. Sic ea lucere facias corā hominibus ad subditos tuos exempla bonorum multiplicata transmittens, vt Deus magnificetur in illis: & Lucerna tua iugiter super candelabrum ardens, omnibus introeuntibus in domum domini, viam absq; offendiculo præbeat expeditam. Ad quorum operum fortiùs fulcimētum non desint opera charitatis: sine qua, cum ipsa cæteris virtutibus præminentior habeatur, nihil omnino creditur esse perfectum, immò nullam retinet operatio firmitatem, nisi charitatis fuerit radice subnixa. Inter cætera verò, quæ tibi ex officio imminent facienda, tuum sit studium speciale, Rom. ecclesiam matrem tuam in omnibus, & per omnia reuereri: atque mandata, & institutiones ipsius, vt pote inter omnes ecclesias ex diuina prouisione primatum per Beati Petri merita obtinentis, studeas irrefragabiliter obseruare. Datum Perusij. VI. Cal. Octobris.

IOANNI POTESTATI, ET POPVLO PERVSIN. QVA IN SV-
am protectionem, saluis eorum antiquis priuilegijs Perusinos recipit.

Post. sedes, quæ (disponente domino) cunctorum fideiū mater est, & magistra, speciales filios ampliori consuevit gratia honorare: vt eos, & ad deuotionem suam feruenter accendat, & ad obsequium suum diligenter inuitet. Nos ergò, qui miseratione diuina huic sanctæ sedi (licet immeriti) præsidemus, deuotionis, & fidei puritatem, quàm erga matrem, & dominā vestram sacrosanctam Rom. Eccl. geritis,

attendentes, vestris quoque precibus inclinati, quos inter alios fideles nostros speciali charitate diligimus, Ciuitatem Perusin. quæ ad ius, & proprietatem ipsius pertinere dignoscitur, cum pertinentiis suis, & nunc habitis, & in antea legitime acquirendis, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Eam verò nunquam alienabimus, sed semper ad manus nostras curabimus retinere. Consulat autem cum iurisdictione sua vobis auctoritate apostolica confirmamus: concedentes, ut his qui sunt ipsius iurisdictioni subiecti, liberum sit ad potestatem vel consulem, qui pro tempore fuerint legitime appellare. Consuetudines quoque vestras antiquas, & nouas, rationabiles, & communiter obseruatas duximus approbadas. Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate pariter, & iustitia, & ecclesiarum omnimoda libertate. Nulli ergo, &c. protect. conf. & concess. &c. Datum Tuderti sexto nonas Octobris.

PRÆLATIS ET CLERICIS LOMBARDIAE. NE IUSTITIAM
vendant, aut cum clientibus de mercede paciscantur.

Vt ab omni specie mala præcipiat apostolus abstinere, nos qui (licet indigni) constituti sumus à Deo super gentes & regna, ut iuxta verbum propheticum euellamus, & destruamus, ædificemus, & plantemus, summo opere debemus satagere, quatenus euellamus vitia, & plantemus virtutes, destruamus iniqua, & ædificemus honesta: sicque

Cap. cum
ab omni,
extra de
vita & ho-
nestate cle-
ricorum.

nostra sollicitudine mediante praua transeant, indirecta, & aspra, conuertantur in plana. Licet autem huius nostræ sollicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi: quia sapientibus sumus, & insipientibus debitores, specialiter tamen ad clericos, qui dormire debent à vitiis, ut sint pennæ columbæ de argentata, ne quid in illis appareat, quod offuscet candorem ecclesiasticæ puritatis. Sane ad audientiam apostolatus nostri multorum assertionem peruenit: quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas more sæcularium, super decima litis, vel parte alia pro diuersa terrarum consuetudine, præter expensas victualium, tum ligantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis: quæ postmodum vsque ad solutionem pecuniæ nolentibus, & partibus contenditis detinere: non attendentes quod ad hoc vobis, & alijs clericis sunt ecclesiastici redditus deputati, & ut ex ipsis honestè viuere debeatis: ne vos oporteat ad turpia lucra manus extendere, vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cum ergo opera vestra lucere debeant laicis in exemplum, nec vos deceat instar sæcularium ad turpe compendium iuris occasionem arripere, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ab huiusmodi exactionibus de cætero abstinentes, vigorem iudicarium gratis studeatis litigantibus impertiri: non obstante quod in fraudem à quibusdam proponitur: quod id exigatur nomine assessorum, cum nec iustum iudiciū iudici vendere liceat, & venales sententiæ ipsis, & secularibus legibus reprobandur. Datum Tuderti. V. nonas Octobris.

N. NARNIEN. EPISCOPO. VT CAUSAM ABBATIS

de Ferentillo cognoscat.

Cum dilectus filius abbas de Ferentillo, ad nostram præsentiam accessisset, conquerens de nobilibus viris O. A. fratre ipsius, & filijs R. dominis de Arton. partibus in nostra præsentia constitutis, dilectos filios nostros l. tituli Sanctæ Pudæ, & G. tituli Sanctæ Mariæ in trans tyberim Presbyteros Cardinales deputauimus auditores. In quorum præsentia suā abbas proposuit quæstionem, quod præfati nobiles nulla requisitione præmissa manu armata, & cum exercitu ad castra monasterij Ferentilli, & Gab. venientes in prædis animalium, segetum cōbustionibus, captionibus hominum homicidijs perpetratis, & dānis alijs vsque ad quingentas libras Lucen. præter stragem hominum, & iniurias irrogatas, damificare dictum cænobium præsumpserunt. De quibus, & alijs pariter, quæ vellet

vellet proponere contra ipsos, iustitiam sibi fieri postulabat. Cui citra litis contestationem ex forma exceptionis fuit ex aduerso responsum: quod cum Abbas ipse nobilibus viris O. & R. promiserit præstito iuramento, quod eos contra omnes homines, exceptis Rom. Pontifice, Imper. ac legatis ipsorum ad retinendum quod tunc habebant, & possidebant in castris, villis, & bonis alijs, & recuperan. sine fraude ac malo ingenio, si eorum aliquid amitterent, adiuvarent, ipsius dolum, & violentiam castrum sacrati admiserant fraudulentè, quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete. Super quo ab ipsis sæpè admonitus, illud eis restituere denegavit: quin potius villas tres, Quadraginta scilicet, Casale, & Carpium, quas pro se, & parte sua, dictus Abbas suo securitate receperat, foedere violato, in animalibus, spolijs, & suppellectilibus alijs ipse cum suis fuerat deprædatus, coniugatis tractatis turpiter mulieribus, & acriter verberatis: etiam sacerdotem legatis à tergo manibus ante se duci fecit afflictum verberibus, & vestibus penitus spoliatum. Homines quoque villarum recludi fecit in carcerem: vbi vnum ex ipsis contigit expirare. Castro etiam, in quo dicti nobiles habitabant, ignem abbas de nocte fecit apponi: per quem in præmissis damnis, & alijs multis vsque centum marchas se spoliatos dicebant, petentes prius restitui, quàm ipsius petitionibus responderent: præsertim cum testes haberent præsentès, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant: & quod restitutio ante causæ ingressum deberet fieri spoliatis, vtriusq; iuris auctoritatib. ostendere conabatur. Verùm ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quod libello suo secundum regulam iuris, qua dicitur: Vt qui prior appellat, prior agat: debebat primitus responderi: nec ab eo restitutio peti poterat, qui non fuerat spoliator, præsertim cum castrum sacrati ad ius, & proprietatem sui monast. pertineret, quod & pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde vt verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscatur. Pro damnis quoque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea debebat actio competens intentari. Alioquin cum, & pars abbatis damna grauissima sibi quereretur illata, prius restituenda fuerant. Si pro huiusmodi esset restitutio facienda, secundum tenorem regulæ memoratæ, capitula quoque de restitutione faciendo loquentia, locum habere in criminalibus asserebant: Et quando quis ab aduersario spoliatur, & super re ipsa qua spoliatus fuerat, conuenitur. Cæterum ex parte abbatis regulam introductam, aduersa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat: cum causæ vicissim tractatæ vna postea sententia terminantur. Cum verò pars aliqua per restitutionem vel alio modo aliquid sibi debere proponit, & altera in modum exceptionis se asserit spoliata, nec ante restitutionem suam vllatenus responsuram, de incidenti asserebat antea cognoscendum. Cum autem, ea quæ præmissimus, & alia quædam prædicti Car. nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, nos distinguend. esse credentes, vtrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta, in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij repellendam: cum ea in modum actionis proposita intelligantur, diuersæ petitiones se minimè contingentes, ac per hoc iuxta regulam iuris præmissam: quæ prius esset proposita prius foret tractanda, quamquam in idem iudicium ambæ deductæ vicissimque tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis obiecta, de communi fratrum nostrorum consilio interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitimè non cogerentur abbati respondere, super petitionibus memoratis donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spoliatori ante restitutionem non cogatur vllatenus respondere. Spoliatione tamen in modum tantum exceptionis probata, non est per hoc restitutio facienda: quemadmodum cum in modum exceptionis aliquod testi crimen obijcitur, vt sic à testimonio repellatur: & sic crimen contra eum ciuilitè fuerit probatum. Nō

ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur: quod ea ratione contingit: quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobatur inter infames, quasi ex falso testimonio non habentur. Cum autem super exceptione ipsa probandi testes sint ex parte militum iam producti, & attestaciones etiam publicatæ, pars Abbatis ad repellendos eos nonnulla in præsentia nostra se proposuit obiecturam. Nos ergo volentes parcere laboribus partium, & expensis, & quia maioribus occupati, causas singulas in persona propria discutere non valemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus ad tuam præsentiam constitutis, audias, quæ pars Abbatis contra testes & attestaciones duxerit proponenda: & questionem ipsam seruatō iuris ordine, appellatione remota legitimo fine decidas. Postmodum autem si partes contra se mutuò duxerint aliqua proponenda, nihilominus audias: & si ambæ consenserint remoto ap. ob. iustitia mediante decidas. Alioquin omnia gesta redacta in scriptis sigilli tui munimine roborata, ad præsentiam nostram transmittas: vtrique parti assignans terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Datum Amelia. III. nonas Octobris.

NOBILIBVS VIRIS VGVIT. ET GVIDON. MARCHIONI FIDELIBUS nostris. Recipit illos cum ipsorum subditis in protectionem apostolicam.

Icet apost. sedes mater sit omnium, generalis eos tamen progrege consuevit specialius, & fouere, qui præter spirituales subiectionē, quæ ipsi debetur ab omnibus, ei sunt temporali etiam iurisdictione subiecti. Ea propter dilecti in domino filij, deuotionem, quam erga Rom. ecclesiam, & nos ipsos habetis diligentius attendentes, vos, & totam terram vestram, quæ ad ius, & proprietatem Beati Petri pertinere dignoscitur, cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis annuente domino recuperare poteritis, seu etiam adipisci sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus: specialiter autē maiorem, & minorem insulas, quas ad ius, & proprietatem nostram non est dubium pertinere, sicut eas iuste ac pacifice pos. auctoritate vobis apostolica con.&c. Decernimus ergo, &c.

NOBILI VIRO SPALAGRAN. QVA INDVLGETVR EI
vt licet cœnobium & ordinem S. Benedicti intrare.

I tua confessione reperimus, quod olim corde compunctus ad ordinem Hierosolymitani Hospitalis disposueras transferre, licet ad hoc te voto minimè astrinxisses. Si verò ille, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est, per quem de virtute ascenditur in virtutem, vino compunctionis ampliùs te potauerit, & ascensionem cordis tui dignatus fuerit in melius promouere: ita vt in aliquo monasterio in quo Beati Benedicti regula obseruetur, propositum concipias domino militandi. Quoniam, & tu super hoc à nobis consilium postulasti, nos diligentius attendentes, quod nullum iuxta confessionem tuam votum emisseris, aut feceris professionem, vnde secundum videatur propositum impediri, & etiam intuentes, quodd Beati Benedicti regula arduitatē vitæ continet arctioris, vt in aliquo monasterio prædicti ordinis domino si malueris valeas militare, liberam tibi concedimus auctoritate præsentium facultatem: & dummodo de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta procedat, vt hoc in monasterio sancti fortunati valeas adimplere,

tibi benignius indulgemus. Datum Turderti.

III. nonas Octobris.

N. EPI-

N. EPISCOPO LINCOLNIEN. ET N. DECAN. DE HVN-

tedon. Cap. veniens extra de cognatione spirituali.

Veniens ad præsentiam nostram G. Anglicus natione nobis exposuit, quod cum olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhæssisset, quam tamen quidam alius ante cognouerat, de consilio matris suæ factum est, ut eadem mulier quendam puerum, quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte leuaret, ad suspitionem, & infamiam vtriusque delendam. Deinde verò cum in eius amorem vehementius exarderet, absque consilio amicorum eam clandestinè desponsauit. Cumque prolem ex ea procreare non posset, & increpationes à patre suo grauissimas sustineret, quod eam despondendo deliquerat reuoluens in animo, ipsa dimissa causa orationis Hierosolymam est profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis prolem eam suscepisse de alio inuenisset, ei noluit adhærere: sed propter adulterium, quod commisisse taliter videbatur, ea omninò dimissa ad longinquam se transferens regionem, & ad Eugubina tandem veniens ciuitatem quandam ibidem cum terra, & dote decenti sibi matrimonialiter copulauit, de qua prolem se confessus est suscepisse. Ea propter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus super his inquiratis diligentius veritatem: & si primam mulierem prædicti viri filium de sacro fonte leuasse constiterit, antequam eam desponsasset uxorem, vos inter eos diuortium ap. postposita celebrantes rei processum nobis per literas vestras fideliter exponatis, ut an cum secunda valeat legitime commorari, veritate cognita decernere valeamus. Quod si ambo, &c. Tuae frater Episcopo, &c. Datum apud ciuitatem Castellanam, VIII. idus Octobris.

N. NIDROSIIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA ILLI AD

propositas aliquot quæstiones eleganter respondit.

Quod in dubijs nostro postulas certificari rescripto, ut iuxta illud tuæ discretionis arbitrium modereris, fraternitatem tuam dignis in domino laudibus commendamus. Sanè consuluit nos tua fraternitas, utrum altare, in quo excommunicatus diuina celebrare præsumpsit, reconsecrari debeat, & an sit communicandum excommunicato: qui quod staret mandato ecclesiæ iuratoriæ præstitit cautionem: sed nòdum absolutionis beneficium est adeptus. Et si excommunicato communicare aliquis, & qui etiam teneantur. Quæsiuit etiam, quæ poena his fuerit iniungenda, qui excommunicatis volentes communicant, vel inuiti, & quid de presbyteris sit agendum, qui gubernant naues ad pugnam, & pugnant, & his, qui alios incitant, sed non pugnant. Ad hæc autem fraternitati tuæ taliter respondemus: quod nec altare, in quo excommunicatus celebrat debet (nisi aliud interueniat) consecrari, nec excommunicato licet, quod stet mandato ecclesiæ, iuramento firmari, communicari debet, donec fuerit per ecclesiam absolutus. Alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Vtrum autem si absolutionis beneficium non contemptus religionis, sed articulus necessitatis exclusit, tali vel saltem in morte communicare sit licitum: quia minimè per tuas literas requisisti, ad præsens non duximus respondendum. Nullus autem omnino nominatim excommunicato scienter cōmunicare tenetur: nisi quædam personæ, quæ per illud Gregorij pp. Cap. Quoniā multos, specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excommunicatis præsumptuosè participant, præter personas dicto canone denotatas, nisi ab eorū participatione cōmoniti fortè destiterint, excommunicationis sunt vinculo innodandi. Secus autem si ei communicant scienter, qui cū participibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodatus, tūc enim & ipsi sententiā excommunicationis incurrūt. Quia verò tā sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm qui personaliter

exercent pugnae conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnam, omnes quidem enormiter peccant, de rigore canonum credimus deponendos. Hi praeterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuò à laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi: licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem. Altare verò in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, mota fuerit, vel enormiter fracta, debet non immeritò consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri. Clerici autem qui excommunicati, vel ab excommunicatis sciēter ad ordines sunt promoti, debent ab ordine sic suscepto deponi. Datum apud Ciuitatem Castellani. VI. Idus Octobris.

N. NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO, VNIVERSIS EPISCOPIS, ET
*alijs ecclesiarum praelatis in Noruugia constitutis, in fidelium commu-
 nione manentibus. De compescendo tyranno, qui eos
 miserè excruciat.*

IN vestrorum, & totius populi Noruugia criminum ultionem (permittēte domino) credimus accidisse, quod vsque adeò in vos, & totum regnum Noruugia tyrannica Sueri crudelitas, & violentia detestanda praualluit: vt & regnū nec electione principum (prout accepimus) nec ratione sanguinis occuparit: & in viros ecclesiasticos ipse quondam ecclesiastico (sicut dicitur) functus officio debacchetur, ecclesias opprimat, clericos persequatur, affligat pauperes, & sauiat in potentes: ita vt diuino credatur accidisse iudicio. Vt qui secundum etiam suam assertionem illegitimè natus ad sacros non fuerat ordines promouendus, contra sanctiones canonicas assumptus ad eos, fortiùs in illos desauiat, qui in ordinatione ipsius statuta canonum non seruauerunt. Miramur autem nō de Deo, qui ad correctionem vestram eius tyrannidem haecenus tolerauit: nec de ipso, cuius spiritus obstinatus in malo malum dediscere assuetus, iniquitati non potest: sed de his, qui apostatam, sacrilegum, & nefandum adhuc etiam sacrilegae temeritatis ausa sequuntur, & ei praebent auxilium, & fauorem, cuius tyrannidem persequi potius pro viribus tenebantur. Licet autem ad edomandam eius versutiam frequens manuerit ab apostolica sede mandatum, nondum tamen sic eius potuit peruersitas refrenari, quin adhuc quibusdam cum in suarum sequentibus perniciem animarum in quadam parte Noruugia dominetur, & in ea rabiem superet aquilonis. Qui, vt amplius vos, & vniuersum Noruugia populum circunueniret, & auctoritate apostolica regnum sibi ostenderet confirmatum, bonae memoriae Clementis Papae praedecessoris nostri bullam falsare non timuit, qua varias literas sigillauit: sed is, cui manifesta sunt omnia, eius falsitatem detexit. Ne autem eius peruersitas desauiat diutius in insontes, vniuersitati vestrae per apostolica scripta dis. p. mandamus, quatenus Noruagia populum diligentius moneatis, ne ipsum vltius sequi praesumant, aut ei prestare auxilium vel fauorem. Alioquin vniuersos sequaces ipsius excommunicationis nuncietis sententia innodatos, & claudentes ecclesias, & nullum in tota terra Noruagica, quae ipsum sequitur, sacramentum ecclesiasticum, praeter baptismum paruulorum, & poenitentias morientium celebrantes fautoribus eius decedentibus sepulturam ecclesiasticam denegetis. Ad haec discretionem vestram nolumus ignorare, quod cum nuncijs eius ad nostram praesentiam accessissent, à nobis super facto ipsius nihil potuerunt penitus impetrare. Vnde si quid pro eo se obtinuisse confixerint, à falsarijs id obtinere esse noueritis: quorum multitudo in nostrae promotionis iniurijs, cum falsis bullis per nostram fuit sollicitudinem deprehensa. Datum apud Ciuitatem Castellani. II. nonas Octobris.

N. ILLVSTRI REGI DANORVM. EIVSDEM ARGVMENTI.

Am cleri quàm Populi Noruagien. promerentibus culpis permit-
tente domino, credimus accidisse, &c. vsque ad verbum Descuiat in
in fontes. Serenitatem regiam rogamus, monemus, & exhortamur
in domino, ac per apostolica scripta mandamus, quatenus ad de-
fendendas ecclesias, clericos in sua libertate tuendos, liberandos
pauperes, & potentes de manu persecutoris illius, immò etiam ad deiiciendum
monstrum illud, quod his solis parcit, quibus nocere non potest, taliter accin-
garis, vt & à Deo retributionem æternam, & nostram consequi gratiam specia-
lius merearis: persecutoribus tantæ iniquitatis assistas, resistas sequacibus: ita
quòd membrum illud diaboli non possit in regno Noruagiæ denuo debac-
chari, aut persecutionem in ecclesijs vterius suscitare. Datum vt supra.
In eundem modum. N. Illustri Regi Suetiæ. In eundem modum nobili viro.
N. Comiti Suetiæ.

N. NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO. VT BERGEN

Episcopum tyranni fautorem deponat.

Xaminatam tuæ fidei puritatem, & feruoris cōstantiam, quam nec
persecutio, nec gladius, nec fames, nec exilium diuturnum à Charit-
tate Christi, & separare potuit, vel deiicere à statu libertatis ecclesi-
asticæ conseruando: quem etiam nec terror coegit, nec minæ moue-
runt, nec demulserunt blanditiæ, nec preces, nec promissiones po-
tuerunt inducere, vt Suerø sacrilego, & apostatæ, qui regnum Noruagiæ per
effusionem sanguinis, & violentiam occupauit: in matris in famiam se afferēs
de regali progenie descendisse: vel latenter annueres, vel expressè faueres, di-
gnis in domino laudibus commendamus: & tantò amplius ex hoc tuæ frater-
nitatis fortitudini congaudemus, quantò in te potiùs persecutor exarsit: sed
constantia tua eius tyrannidem superauit. Vnde cū tibi contra tyrannum il-
lum à tuis esset Suffraganeis assistendum, nec eorum aliquis eidem excommu-
nicato deberet præstare fauorem, vtpote qui ecclesias, & ecclesiasticos viros ser-
uituti subijcere nititur, opprimere pauperes, & effundere sanguinem innocen-
tem, ferre non possumus non molestè, quòd. N. Bergen. Episcopus, suffragane-
us tuus contra bonæ me. Clem. Papæ prædecessoris nostri mandatum, & contra
tuum etiam interdictum Castra ipsius sequi non dubitat, celebrans excommu-
nicato diuina, & in eius præsentia vniuersa exercens ecclesiastica sacramenta:
qui licet à te fuerit sæpiùs euocatus, tuo tamen se noluit conspectui præsentare.
Quia verò tanta præsumptio seueriori debet animaduersione puniri, fraterni-
tati tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus Episco-
pum ipsum, si præmissis veritas suffragatur, ab officio, beneficioque suspendas:
nec prius sententiam suspensionis relaxes, quàm nostro se conspectui præsen-
tarit. Quòd si forsan sententiam tuam seruare neglexerit, eum anathematis
censura percellas, & singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, &
candelis extinctis excommunicatum facias publicè nunciari: vt quem timor
domini à malo non reuocat, rubor saltem, & poena compescant: sciturus,
quod nōsprædictum Suerum absolvere non proposuimus, nisi ta-

liter satisfaceret de commissis, quòd eius esset satis-
factio non irrationabiliter admittenda.

Datum vt supra.

N. VE-

N. VERONEN. EPISCOPO SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE

Cardinali. De homicida deponendo ab ordine sacro.

Sicut ex tuarum, & aliorum multorum accepimus continentia literarum, cum. V. ecclesiae de Nigrario clericus aduersus. N. Archipresbyterum, & fratres ipsius plebis, graues inimicitias concepisset, tu eum propter enormia facinora sua, & quia cum sceleratis, & iniquis hominibus conuersando arma portabat clericis interdicta, multaq; alia nefaria committebat, ab officio, beneficioq; suspensum excommunicationis etiam in vinculo innodasti. Clericus autem ipse in concepta malitia perseuerans, eundem Archipresbyterum boni testimonij virum, sanguine generosum, amicum religionis, hospitalitatis cultorem, & aliorum operum pietatis, a Veronen. ciuitate, ad quam profectus fuerat pro ecclesiae suae negocijs peragendis, ad suam ecclesiam redeuntem, cum complicibus suis saeculari potestate bannitis, diabolo instigante, proprijs manibus (sicut dicitur) interemit, & in frustra concidere non expauit. Cumq; ceteris fugientibus ipse a potestate, ac consulis captus detrusus fuisset in carcerem, & propter validas probationes, & indicia manifesta ferri posset in eum sententia capitalis: ad maiorem facinoris euidentiam, licet quod reus esset sanguinis defuncti Archipresbyteri a populo clamaretur, ad paucorum tamen instantiam indictum est a potestate personale duellum. Verum in tanto discrimine constitutus, & vitae suae pertimescens, utpote perpetrati sceleris conscientia vulneratus, patre medio, qui pro se, ac filiis pacem pro morte dicti Archipresbyteri dicitur recepit, mandatis consanguineorum defuncti per omnia parere promisit. Quibus pro illata iniuria octingentas libras intercedente pacto promisit pariter, & persoluit. Et quoniam amici clerici memorati apud te precibus instare non cessant, ut eum officio, & beneficio restituere debeas, excommun. vinculo primitus absolutum. Alijse contra clamantibus clericis, & laicis rectius sentientibus, eum tanquam reum sanguinis restituendum non esse, sed potius perpetuo deponendum: tu in tanta rerum ambiguitate, quid tibi foreragendum sedem apostolicam consulere decreuisti. Nos ergo attendentes, quod non solum a malo, sed etiam ab omni specie mali sit (secundum apostolum) abstinendum, nec volentes quod maleficia remaneant impunita, fraternitati tuae taliter respondemus, quod si praemissis veritas suffragatur, praefatum V. clericum ab omni beneficio ecclesiastico per te fieri volumus alienum, ipsumque nihilominus excommunicatum publice nuncies, & facias tandiu appellatione remota ab omnibus euitari, donec cum tuarum testimonio literarum nostro se conspectui repraesentet animaduersione canonica puniendus. Siqui vero se duxerint opponen. quo minus mandatum apostolicum impleatur, tu eos, ut a sua temeritate desistant, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione compellas. Datum apud Ciuitatem Castellanam. VII. idus Octobris.

R. TITVLI SANCTORVM MARCELLINI, ET PETRI PRESB.

Card. N. Casinen. Abbati. Ut & suos fluxos mores & cetera nobis subcorrigat.

Acti sumus dolore cordis intrinsecus, & cor nostrum graui moerore tabescit: quoniam odoris suauitas, quae de sancta religione per Beati Benedicti meritum ab ecclesia Cassinense. ad cetera monasteria quondam effluerat, a qua etiam tanquam a suo fonte per totius orbis climata deriuata, suae sumpserunt institutionis exordium, ex maiori iam parte defecit, verum etiam in foetorem horridum est conuersa, ut ad eam adulescentulae iam dicere dedignentur: Curremus in odorem vnguentorum tuorum, cui dicere consueuerant: Oleum effusum nomen tuum, adulescentulae dilexerunt nimis. Super hoc autem tu non videris alienus a culpa: qui cum tibi sit ipsius ecclesiae cura commissa, culpam negligis corrigere subditorum: quia

quia (iuxta verbum sapientis) Vbi non est gubernator, populus corrumpitur, pastoris incuriam dissolutione ouium accusante. Veruntamen licet aliquid asperum tibi scribamus, plus id admonitioni, quam redargutioni debes ascribere: cum te per hoc cautum, & prouidum reddere intendamus. Scis etenim sacra te docente scriptura, quod pater filium, quem diligit, corrigit, & amici meliora sunt verbera, quam oscula inimici: via, quod vitæ est increpatio disciplina: quæ si diligenter attendas, cum sapiente qui timet, & declinat à malo, tuam diriges semitam circumspectus, in viam stulti non abiens, qui transilit, & confidit. Ad hæc si quasi ad excusationem in temporalibus tuæ studium intentionis expendis, vt ecclesia tua in possessionibus dilatetur, illas omnibus debes præferre diuitias, quibus inter filias Syon tua supergradi valeat vniuersas, quæ videlicet in spiritualibus attenduntur. Primum nanque iubemur quærere regnum Dei, & sic nobis adijci omnia promittuntur. Vnde si Marthæ studium laudabiliter retinens partem Mariæ, quæ non auferetur ab ea, tibi eligere voluisses, de spiritualibus sollicitius meditando scandalum illud potuisses euadere, per quod Casinen. ecclesia in obseruantijs regularibus, adeo inferior prædicatur, vt quæ mater religionis extiterat, & magistra, vix filia, siue discipula iam meruerit appellari. Vt igitur amplius in te proficiat manifesta correctio, quam amor absconditus, nos ad correctionem tuam hæc omnia prælibantes ad excitand. in melius, cum dulcibus amara miscendo, discretionem tuam rogamus, consulimus, & in domino plurimum exhortamur, quatenus ex his dignum capiens intellectum, tecum apostolo ad anteriora posteriorum oblitus extendas, & ad obseruantiam religionis, & ordinis, quam taliter excidisse dolemus, in tuo monasterio congruè releuandam, eo modo studeas vigilare, vt famæ dispendium, quod idem monasterium sub tuæ fuit hactenus negligentiæ torpore perpeffum, per tuæ sedulitatis instantiam redimatur, & dissolutionis amota materia, quæ tantorum origo malorum extitit principalis, per tuæ informationis exemplum grex tibi commissus sub regularibus institutis arctius restringatur. Vnum autem inter cætera debes summo opere præcauere, ne secundum quod dixit Apostolus: Timeo necum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar: in conuersatione tua te talem exhibeas, quod à te offendiculum aliquod oriatur, per quod via tuis subditis incorruptionem pateat, & ruinam: quin potius in operibus tuis eam mundiciam, & exemplum ostendas, quod ipsæ eadem sint lucerna, teq; tãquam ducem ouium liberè procedentem, absque alia offensione sequantur. Apostolicum verò tibi non timeas deesse fauorem, si ad dissolutionis excessus corrigendos in monachis, ne solito more vltius euagentur, iuxta nostræ instructionis monita duxeris procedendum: in quo laudabiliter ordinando, nec parcere sanguini, nec alicuius debes gratiam attendere, vel timorem. Vt autem in hoc liberior possit haberi processus, nec rebellio quorumlibet siue contumacia vires possit ex assuetudine dissolutionis assumere, ad sui tuitionem erroris, viros maturos, qui sint, & grauitate personarum, & morum honestate timendi, prout sanius consilium tibi dictauerit, instituere, & alijs præficere te oportet. Ad eos autem tuæ correctionis studium sollicitius debet extendi, qui post greges sodalium exterius euagantur: per quorum exempla peruersa vita claustralium infamatur: in quibus non dum ex tota religionis scintilla defecit, sed adhuc viret lilium inter spinas. Quantuncunque verò tibi deferre velimus, nisi fortè in correctione profeceris, tuæ motus volens sequi potius voluntatis, quam salubrem exhaurire doctrinam, nulla nos poterit occasio retardare quin in te, siue quoslibet alios, quos eadem inuolutos culpa nouerimus, manum correctionis grauissimam apponamus: ita quod ea, quæ demulcendo proferimus, secundum excessuum quantitatem debite sequi videbitur austeritatis affectus. Datum Romæ

apud Sanctum Petrum. XVII. Cal.

Novembris.

NOBI.

NOBILIBVS VIRIS HENRICO, LEONARDO, ET MARCO MAURICEN. Ciuibus Venetis. Vt seuerius quoddam contra Andream Iurifconsultum editum mandatum reuocent.

Veniens ad praesentiam nostram dilectus filius Andreas Mengunlator praesentium, humili nobis relatione proposuit, quod cum olim fuisset in praesentia dilecti filij nobilis viri. N. Ducis Venet. cum pluribus alijs constitutus pro multarum discussione causarum, accidit, vt cum Mauritio Mauricen. alternatim conuitia inferendo certaret. Propter quod cum graues inimicitias incurisset, & vos, & alij parentes vestri propter hoc fuissetis vehementius excitati: quidam qui partis vtriusque amatores extiterant, se in medium ingerentes, turbationem illam ad pacem studuerunt, & concordiam reuocare: suggerentes, & consulentes praedicto A. vt in satisfactionem iniuriarum vestro iuraret obedire mandato. Cumque idem non credens se tale quid commisisse, propter quod ei graue aliquid imponi deberet, iuramentum illud vobis sub tali confidentia praestitisset: ipsi statim sub iuramenti debito praecipitis, quod a festo beati Michaelis proxime praeterito, in antea nunquam curiam dicti Ducis intraret: nisi tunc, cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur: aut nisi per nobilem virum Rog. Comitem, & Nicolaum Mauricen. qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari. Verum quia idem Andreas, qui (sicut asserit) dicti Ducis consilijs, iuramento, & in iure suo multis ecclesijs, quarum est aduocatus, promissio tenetur adesse, nequaquam taliter iurauisset, si mandatum illud sibi contrarium praesciuisset: praesertim cum animae suae timeat obuiare saluti: per apostolica vobis scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus mandatum ipsum pro vestrarum remedio animarum penitus reuocetis. Quod si mandatum ipsum aut nolueritis, aut nequiueritis reuocare, noueritis nos venerabili fratri nostro. N. Patriarchae Graden. mandasse, vt si mandatum illud priori iuramento licite facto repugnat, ipsum auctoritate nostra denunciet non seruandum. Datum apud Ciuitatem Castellanam. III. Idus Octobris. Illi scriptum est, vt hoc faciat.

N. STRIGONIEN. ET N. COLOCEN. ARCHIEPISCOPIS, ET
suffraganeis suis. Vt ecclesiarum libertas immunitasque conseruetur.

Malitia filiorum hominum, qui latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, aded apud vos inualuisse proponitur, vt nec sciant, vel videant, quam periculosum sit eos dominum reliquisse, & eius apud ipsos non esse timorem: qui ponentes offendicula sua in domo domini, in qua inuocatum est nomen eius, ita apprehenderunt eam inter angustias, vt libertas eius in dissipationem iam posita penitus iaceat conculcata. Cum enim (sicut adiungimus) Ecclesia Dei in regno Vngariae in tanta reuerentia olim consueuerit haberi, vt si etiam publicus latro ad eam ob tutelam sui corporis confugisset, sub eius consisteret immunitate securus: & quandiu lateret ibidem tanquam innocens seruaretur: nunc euacuata omnino tanta per iniquitatis filios libertate, non tantum nocentes personae, verum etiam res sacrae, & aliae ibidem pro securitate depositae, violenter ab ecclesijs extrahuntur. Vnde nos, quibus (secundum apostolum) incumbit omnium ecclesiarum sollicitudo continua, propter tantum discrimen ecclesiae vehementer afflicti, vniuersitati vestrae per apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus statum eccl. quem taliter periclitari dolemus, ad antiquam studentes omnimodis reducere libertatem, eos, quos temerarios violatores earum vobis esse constiterit, tam nostra quam vestra auctoritate suffulsi, appellatione cessante, terram illius rigore sententiae compescatis, quem secundum canonum instituta in talibus videritis praesumptoribus adhibend. ita vt per vos ad honorem Dei, & ecclesiae officij vestri debitum exequentes, quod ecclesijs sub negligentiae torpore deperijt, laudabiliter

biliter releuetur, & studium vestrum apud Deum, & homines appareat commendandum. Dat. Lateran. XII. Cal. Nouembris.

Scriptum est. N. Illustri Regi Vngariæ, vt in his, quæ pro libertate ecclesiæ prædicti Archiepiscopi, & Episcopi duxerint statuenda, suum eis auxilium & consilium impendat, pariter & fauorem.

MAGISTRO APOLL. CLERICO VENERABILIS FRATRIS NOSTRI ARCHIEPISCOPI Strigonien à iuramento, quod ecclesia iura defendere quis velit, per appellationem non liberatur,

Reuì sedem Apostolicam sciscitatus es quæstione, vtrùm illis, qui iura alicuius ecclesiæ seruare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente, sub debito iuramento ad hoc fuerit requisitus, & nolens hoc facere, ad sedem apostolicam duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. Nos autem quæstioni tuæ taliter respondemus, quòd in hoc articulo appellanti à periurio, talis appellatio non excusat: immò, nisi aliqua difficultas obstitat, propter quam non possit requisitus ecclesiæ subuenire, culpa periurij potius irretitur. Datū vt supra.

LITERAE REGIN. ARCHIEPISCOPI AD DOMINVM PAPAM: QVOD causa tribus coniunctim delegata, à duobus, excluso tertio rectè definiri nequiverit.

Xcellentissimo domino, & beatissimo Patri suo domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ sedis reuerendissimo summo Pontifici G. humilis, & indignus Ecclesiæ Regin. minister salutem, & debitæ perpetuam deuotionis obedientiam. Placuit beatitudini vestræ causam, quæ vertitur inter venerabiles montis Regalis, & Russanen. archiepiscopos, mihi vestro deuoto clerico, vnà cum reuerendis fratribus Panormitan. & Capuan. Archiepiscopis per literas vestræ sanctitatis committere: quibus debita reuerentia, & honore susceptis, non multò post suspensionem earum me per aliquot dies languor aliquantulus, non sine meorum exigentia meritorum inuasit: nec tamen vt inde mandatum vestrum minus posset perfici, vel adimpleri, cum tam nos, quàm & partes præsentis omnes Panor. fuerimus: & si meis socijs onerosum videretur forsitan expectare, quandiu mei apponeret diuina clementia misereri, & nequiuissem tunc pro instanti debilitate corporis cum ipsis ad hoc exequendum personaliter interesse, vox tamen, & sensus mihi nunquam per Dei gratiam defuit, quin possemus deliberatione mutua, iuxta mandatum nostrum diligenti examine causam ipsam inquirere, ac sine debito terminare. Verùm iam dicti mei socij infra illud ægritudinis meæ spatiolum pro eorum volūtatis arbitrio, meam super hoc, & eorum sibi sollicitudinem vendicantes, me ignaro, & inconsulto in causam ipsam, secundum quod eorum dictauit consilium, processerunt: Et ne forte in his, quæ paruitati meæ ab apostolicæ sanctitatis eminentia iniunguntur, in conspectu mei domini palliata falsitas sub veritatis specie offeratur, processum ipsius causæ secundum quod ad diligentem inquisitionem meam certa quorundam, qui interfuerant, approbatæ opinionis virorum, & veridica relatione mihi licuit experiri, paternitati vestræ duxi præsentis textu paginulæ intimādum. Hinc est, quòd cum præfati mei socij prænominato Montis Regalis Archiepiscopo ex officio delegationis iniungerent, vt ad hoc, quod sibi ab Archiepiscopo Russanen. obijcitur, plenius responderet: & idem Archiepiscopus pro duabus causis nō debere se diceret eorum inde stare iudicio: tùm videlicet quia causa ipsa tribus fuerat delegata, & ab illis duobus tantum me præsentem inconsulto, & in scio, nec vice mea super hoc eis commissa, citatus fuerat ad iudicium: tùm etiā quia ante ipsorum citationem pro eadem causa nuncium suum ad pedes vestre sanctitatis transmiserat: in quo decretalis domini Alexādi sibi apertius dignoscitur suffragari. Ipsi eius assertiones nullatenus attendentes, iterum sine mei notitia

titia contra eum, vt responderet, sententiam protulerunt. In quibus omnibus prædictus Archiepiscopus grauari se sentiens, ad vestræ beatitudinis audientiam appellauit. Erit igitur si placet vestri fontis scientiæ, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, super his iuxta summum vestræ immensæ discretionis arbitriū prouidere. Datum Panorm. XXV. die mensis Augusti prima indiçtione.

LITERAE ARCHIEPISCOPI, ET CONVENTVS MONTIS REGALIS
ad Dominum Papam. De eodem Argumento.

Anticissimo Patri, & totius fidei Christianæ magistro domino Innocentio Ca. Montis Regalis humilis minister, eiusdemque ecclesiæ vniuersus conuentus pedum osculum, & quod potest peccatorum oratio. Placuit beatitudini vestræ causam, quæ vertitur inter Rossanen. Archiepiscopum, & ecclesiam nostram immò vestram, iudicibus delegatis committere, videlicet Panormitan. Regin. & Capuan. Archiepiscopis sine debito terminandam. Vnde nos in omnibus, & super omnia mandatis apostolicis parere cupientes, ad primam duorum tantū citationis vocem accessimus, exceptiones nostras (sicut iuris est) peremptorias opposcentes, videlicet quod nuncios nostros specialiter pro hac eadem causa ante citationem ad pedes sanctitatis vestræ transmissimus. Elapsis postmodū tribus, aut quatuor diebus, à Panormitan. & Capuan. tantum Archiepiscopis, sicut prius citati, ne vestram videremur contemnere maiestatem, eorumque conspectui præsentati: quia primam exceptionem nostrā friuolam iudicabant, aliam exceptionem nō minus peremptoria adiecimus, & obiecimus: quia cum causa fuisset à sanctitate vestra tribus iudicibus delegata, præsentē tertio, & irrequisito, videlicet domino Regin. nobis etiam absentibus, & ignaris, exceptiones nostras inutiles iudicantes, pronunciauerunt aduersæ parti nos respondere teneri. Vnde ob tam euidentes, & suspensionis: & grauaminis causas ad sedem Apostolicam appellauimus: quæ mater est, & subsidium omnium oppressorum, cum in omnibus his appellatione opus non esset. Nam prima causa est, quia nunciij nostri ante citationem iter arripuerant ad vos veniendi. Secunda quia præsentē tertio, & ignaro, & citauerunt, & decretalem Alexandri, quæ loquitur in hunc modum, friuolam iudicarunt. Cæterum cum aliquam causam contrigerit tibi appellatione remota, commissam fuisse, & aduersa pars post factam citationem iter arripuit ad sedem Apostolicam veniendi, nō minima poteris in negocij cognitione, secundum iuris formam procedere. Quod utique si ante citationem iter inceperit, non est utique obseruandum. Sed quod deterius est, nobis nescientibus, & irrequisitis pronunciauerunt præmissas exceptiones nullius fore momenti. Vnde prostrati ad pedes sanctitatis vestræ petimus plus affectu, quàm voce, plus deuotione, quàm verbo, vt ecclesiā nostram, quæ vestra specialis est, nullis patiamini perturbationibus concuti, nec æmuloꝝ nostrorum quasi luporum morsibus lacerari. Valeat sanctitas vestra.

N. REGIN ARCHIEPISCOPO, ET N. EPISCOPO CEPHALVDEN.

Qua causa, de qua dua præcedentes epistola loquuntur, ipsis committitur.

Vm causa, quæ vertitur inter venirabiles fratres nostros. N. Montis regalis, & N. Rossanen. Archiepiscopos, super quibusdam decimis ven. fratribus nostris. N. Panormitan. & N. Capuan. Archiepiscopis, & tibi frater Regin. commissā fuisset à nobis sine canonico terminanda: prædictus Archiepiscopus montis regalis, sicut ex literis eius accepimus, ad primam prædictorum Panormitan. & Capuan. Archiepiscoporum citationem accessit: in quorum præsentia constitutus excipiendo proposuit, quòd pro duabus causis non deberet eorum stare iudicio: tūm videlicet quia causa ipsa fuerat tribus delegata, & ab illis duobus tantum te frater Regin. præsentē inconsulto, & inscio, nec vices tuas eis super hoc committente, fuerat ad iudicium euocatus: tūm etiam quia ante ipsorum citationem pro

pro eadem causa nuncium suum ad apostolicam sedem transmiserat: in quo decretalem felicis mem. Alexandri Papæ. III. prædecessoris nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At verò idem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere, contra eum vt responderet interlocutoriam sententiam protulerunt: propter quod idem Archiepiscopus sentiens se grauari, sedem apostolicam appellauit. Nos igitur prædictorum inquisitionem, & decisionem canonicam vestræ discretionis examini committentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, qui fuerint euocandi, & inquisita supet præmissis dilihentius veritate, si vobis constiterit prædictos Archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admississe, non obstante eo, quod per ipsos factum est, decimas ipsas, quibus prædictus Monialis regalis Archiepiscopus, se postquam nuncij sui propter hoc ad sedem apost. accesserunt, asserit spoliatum, cum easdem tam sibi, quàm ecclesiæ suæ à sede apostolica fuisse asserat confirmatas, siue per laicalem potentiam, siue etiam per eosdem iudices factum sit, cum fructibus inde perceptis. sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo restitui faciatis: audiētes postmodū quantum de iure poteritis si quid fuerit quæstionis, & appellatione remota, sine debito decedentes. Datum Lateran. Calen. Nouembris.

N. EPISCOPO, CONSVLIBVS, ET POPVLO PARMEN.

De ablata per vim Cardinali in itinere pecunia.

Icet Romana ecclesia, quæ ceterarum mater est, & magistra, in delinquētes iuxta suorum excessuum qualitatem, rigorem seueritatis ecclesiasticæ consueuerit exercere, illis tamen, qui à suo resipiscentes errore humiliter ad eius obedientiam redeunt, solita est benignitatem, & mansuetudinem exhibere, & viscera charitatis misericorditer aperire: illius exemplo, qui neminem ad se venientem respuit. Accepimus si quidem ex tenore literarum tuarum frater Episcopo, ac dilecti filij P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. apostolicæ sedis legati, quod medietatem pecuniæ nostræ, ac suæ, ac seruiuentium ipsius, quæ dum per Lombardiam iter faceret, illi fuit violenter ablata, restituere promissitis: & solutis iam centum marcis, infra octauam proximo venturæ Paschæ vos firmiter obligastis residuum soluturos, à consulibus, rectoribus, tota credentia vestræ Ciuitatis, & ab alijs etiam, prout prædicti Card. nuncio visum fuit, super hoc data iuratoria cautione. Ipse verò Cardinalis sententias interdicti, & excommunicationis, quæ in quosdam vestrum, & Ciuitatem vestram fuerant promulgatæ, auctoritate apostolica relaxauit, & ecclesiam Sancti Domini de Burho, quæ propter hoc à iurisdictione Parmen. ecclesiæ fuit exempta, donec esset super hoc congruè satisfactum, ipsi Parmen. ecclesiæ fuit exempta, donec esset super hoc congruè satisfactum, ipsi Parmen. ecclesiæ statuit sicut prius de cætero fore subiectam: ita tamen quod si prædicta pecunia infra præscriptum terminum, prout tenemini, iuramento nō fuerit integrè persoluta, ex tunc tam vos, quàm Ciuitas vestra, & ecclesia Parmen. sitis eisdem sententijs, & eidem pœnæ subiecti. Idem insuper Cardinalis in manu vestra, quantum ad medietatem prædictæ pecuniæ iuri suo cessit omnino, & ex parte nostra promissit, quod nos iuri nostro similiter cederemus, vt repetendi medietatem illam, vel agendi aduersus quemlibet nomine nostro habeatis liberam facultatem. Nos igitur erga humilitatem vestram benignius agere cupientes, quod à prædicto Carduali (sicut præmissimus) factum est, ratum, & firmum habemus, & volumus inuiolabiliter obseruari: super illa medietate iuri, nostro cedentes, prout vobis Card. ipse promissit. Porro districte præcipimus, vt Palauicinus, & cæteri, qui cum eo fuerunt perpetratæ iniquitatis principales auctores vsque ad plenariam satisfactionem sententiæ promulgatæ in eosteneantur astricti. Datum Lateran.

X. Cal. Nouembris.

N. EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN. QVA RATIONEM PRÆ-
scribit, obseruandam circa sepulturam mortuorum, inter Episcopum & Cistercienses.

Honestatem Cisterciens. ordinis, quæ per Dei gratiam longè latequè diffunditur, tantò perfectius cupimus custodiri, quantò feruentius viros religiosos, & pia loca diligimus, & eos in suis iustitijs intendimus propensius confouere. Quia verò non solum illis, sed generaliter omnibus sumus in sua iustitia debitores, intellecta litis materia, quæ inter ecclesiam tuam, & monasterium Falaren. super sepultura defunctorum multipliciter agebatur, æquitate suadente mandauimus, vt monachi Falaren. nullum de cætero ad sepulturam recipiant, nisi sit eorum oblatus, vel alius, qui secundum institutionem Cisterciens. ordinis apud eos valeat sepeliri. Porro tam de oblatis, quàm de alijs iussimus obseruandum, vt quarta testamentorum reddatur illis ecclesijs, à quibus mortuorum corpora assumentur, nisi talis fuerit oblatus, qui habitum eorum suscepit ante mortem, vel antequam infirmaretur, se offerens viuus transeat ad eorum monasterium tumulandus, fraudis omnino cessante figmento. Sicut ergo super his, quæ mādauimus, nullum Ecclesiæ tuæ volumus præiudicium irrogari, sic eidem monasterio nullum grauamen inferri, saluis per omnia Cisterciens. ordinis institutis. Quod autem de quarta testamentorum religionis fauore mandauimus, nullum consuetudinibus, & rationibus aliarum ecclesiarum volumus impedimentū præstare. Ne verò mandatum nostrum in dubium valeat renocari, ipsum præsentī pagina duximus annotandum. Datum Lateran. XII. cal. Nouembris. In eundem modum scribitur abbati, & conuentui Falaren.

FRATRI RAINERIO. QVA DAT ILLI PONTIFEX FACULTATEM alius etiam ecclesias visitandi.

CRatus tui nominis odor, & suauis tuæ famæ dulcedo, per quam tuæ religionis honestas dignis vndique laudum præconijs exaltatur, tam ex literis, quàm ex relatione plurium ad nos vsque peruenit: ex quo tantò ampliori gratulatione animi iocundamur, ac spiritus noster in domino recreatur: qui suorum ministrorum dirigit actus in bonum, quantò tam ex communi fama, quàm ex confidentia, quam de tua gerimus puritate, cognoscimus euidentius, atque scimus, quòd per opera, quæ laudabiliter operaris ipso duce, qui est lucerna pedum tuorum, & ipse Deus glorificatur in terris, & gloria nobis, & ecclesiæ Romanæ non modicus honor accrescunt. Nos igitur exemplo illius, qui negociatorem suum fidelem inueniens ei multò maiora commisit: sperantes quòd pater omnium bonorum semper in melius tuas dirigat actiones: vt ecclesias, quas in locis, per quæ transitum feceris, inuenies à suo statu dilapsas, possis ad statum congruum reuocare, statuendo in eis, quæ secundum Deum videris statuenda, & corrigendo iuxta canonicas sanctiones, quæ corrigenda fuerint, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Volumus autem, vt ea, propter quæ specialiter te direximus, principaliter exequaris. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. III. cal. Nouemb.

N. AQVEN. ARCHIEPISCOPO. VT RESIGNATIONEM EPISCOPI Foroiulensis recipiat & alium idoneum Episcopum eligi curet.

Vm venerabilis frater noster. N. Foroiulien. Episcopus recognoscens suam insufficientiam, & defectum, & timens ex hoc sibi, & ecclesiæ suæ graue periculum imminere, nobis per suas literas intimasset, quòd desiderium haberet, ac propositum pontificali cedere dignitati: nos volētes in hoc debita maturitate procedere, statum Foroiulien. ecclesiæ, ac personæ ipsius episcopi tibi commisimus inquirendum: vt per te certū reddere mur, qualiter esset in nego-

negocio procedendum. Sicut autem ex literis tuis nobis innotuit, tam ecclesiæ Foroiulien. quàm ipsi Episcopo plurimum expedit, vt eidem abrenunciandi pontificali officio licentiam tribuamus: cum ille propter impedimenta tam cordis, quàm corporis non possit ecclesiæ regimini congruè prouidere, & ipsius administratio potiùs redundet in eiusdem ecclesiæ detrimentum. Volentes igitur tam saluti eiusdem Episcopi, quàm necessitatibus ipsius ecclesiæ prout tenemur ex iniuncto nobis officio præcauere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus solenniter, & publicè ipsius recipias auctoritate apostolica cessionem. Facta verò cessione spontanea, canonicos Foroiulien. moneas, & inducas, vt alium Episcopum eligant: qui tam spiritualiter, quàm temporaliter sit idoneus ad gerendam sollicitudinem pastorem. Datum vt supra.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSAN. VT CONTRA
Paganos arma suscipiat.

Vm in tantum te olim oriens ex alto respexerit, & tenebrarum mentis lux illa dignata fuerit illustrare, quæ illuminat hominem venientem in hunc mundum, vt reconciliatus fueris ecclesiasticæ vnitati, à qua fueras ob tuorum excessuum multitudinem separatus, deberes resurgere fortior, & præteritorum abundantiam delictorum satisfactione sic plenaria compensare: vt nouum meriti singularis præconium veteris nequitie deleret infamiam, & vitiorum notam virtutis titulus oboleret. Ne autem negligentiam tuam possis aliquatenus excusare, ac ne non subesse causam alleges, in qua militare valeas industriam in diuinis obsequiis exercere, se ipsum dominus denuò tradi passus est in manibus peccatorum, & hæreditatem suam se ipso exule ab impijs occupari: vt quantum facias in instantis articulo necessitatis ostendas: & an pro ipso te ipsum abneges, & tollas crucem eius, & ipsum sequaris, qui pro te semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis, omnibus manifestet. Sanè si nectimor domini, nec fidei Christianæ religio, nec communis vtilitas populi Christiani ad id tuam industriam commoueret, egregiæ tamen recordationis N. quondam aui tui memoria te ad terræ orientalis subsidium inducere potuisset: vt in partibus illis eius exemplo perpetuè tibi laudis titulos comparares: & auitæ virtutis præconium in paganorum excidium redoleres. Vt igitur præter diuinam gratiam peccatorum tuorum veniam, & apostolicæ protectionis præsidium, quæ in suis illic expensis proficiscentibus indulgemus, & augmentum æternæ coronæ, quod insuper pollicemur, à domino merearis, rogamus nobilitatem tuam, monemus, & hortamur in domino, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus signum viuificæ crucis assumes, & in satisfactionem criminum quæ hætenus commisisti, ad partes transeas transmarinas: vbi funiculū hæreditatis Christi, & iura populi Christiani defendas, & impugnes barbariem paganorum. Credimus enim, & de diuina miseratione speramus, quòd si (quod optamus) in humilitate cordis, & corporis iter fueris peregrinationis aggressus, is, qui ipsi aspirat propositis, diriget gressus tuos, & de inimicis crucis laudem tibi victoriæ, sicut quondam auo tuo, misericorditer largietur. Si autem in persona propria non potueris transfretare, vt aliquod saltem apostolicæ remissionis beneficium consequaris, iuxta quod tantum principem decet, certum vltra mare dirigas numerum bellatorum: vt vel per alios facias, quod per te non poteris adimplere.

Datum Lateran. II. nonas Nouembris.

FRATRI FVLCONI. VT CVM ALIIS PIIS
viris ad militiam sacram proficiscatur.

S Alutiferum tuæ doctrinæ iam pridem audientes exemplum plurimum gauisi sumus in domino, eius misericordiam implorantes: vt bonum in te corroboraret, quod incepit. Vt autem secundum Apostolum opus Euangelistæ faciens prædicationis officium fructuosius exequaris, præsertim in succursu hierosolymitanæ prouinciæ, ad quam totis viribus aspiramus, & talentum tibi commissum à domino in populi sui eruditione distribuēs, ipsum multiplicatum valeas reportare: nos illius videntes exemplo, qui dedit quosdā quidē apostolos, quosdā Prophetas, alios verò Euangelistas, vt in omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, plenam tibi auctoritate apostolica concedimus facultatem, vt cum consilio, & assensu dilecti filij P. sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. apostolicæ sedis legati, quem ad hoc officium exequēdum specialiter destinauimus, tam de monachis nigris, quàm albis, siue canonicis regularibus aliquot, quos ad prædicandum idoneos esse decreueris, nullius contradictione, vel appellatione obstante libere tibi possis coadiutores adinungere: qui tecum (iuxta verbum propheticum) seminent super aquas, ne frumentum in populis abscondatur. Datum Lateran. nonis Nouembris.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarVM PRÆLATIS
in regno Francia constitutis. Vt vsuarij puniantur, non obstante aliqua appellatione.

Quam perniciosum sit vitium vsurarum, discretionem vestram nō credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per prophetam detur intelligi eos, qui suam dant pecuniam ad vsuram, à tabernaculo domini repellendos, & tam in nouo, quàm in veteri testamento prohibitæ sint vsuræ? cum veritas ipsa præcipiat: mutuū date nihil inde sperantes, & per Prophetam dicatur. Vsuram, & omnem superabundantiam nō accipias. Inde est, quod vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus manifestos vsurarios, eos maximè, quos vsuris publice renunciaſſe constiterit, cum aliquis eos conuenerit de vsuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri. Datum Lateran. V. Cal. Nouembris.

N. SIPONTINO ARCHIEPISCOPO. DE COLLEGIATA EC-
clesia in cænobium monachorum conuertenda.

Um ad ea exequenda, quæ religionem sapiunt, & opus in se cōtinet pietatis, sollicitudinem tuam excitamus, tanto adimplere debes sollicitius quod mandamus, quanto ea exequi diligentius ex debito teneris officij pastoralis. Significauit siquidem nobis dilectus filius magister Nicolaus ecclesiæ Troianæ Decanus, quod cum ecclesiam sancti Nicolai de regulis possideat, & eam sufficientem, & idoneam cognoscat ad canonicam regularem, plantare ibidem religionem desiderat, & canonicos instituere in eadem: qui secundum regulam beati Augustini domino debeant iugiter deferuire. Licet autem hoc à nobis sibi postularet cum instantia indulgeri, nos tamen tuæ volentes fraternitati deferre, in cuius diœcesi esse proponitur ecclesia memorata, negotium ipsum tuæ duximus experientiæ commitendum. Idioque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfatam ecclesiam ad hoc idoneam, & sufficientem cognoueris, & fratres, clerici, & laici, qui nunc in ea deferuiunt in hoc sponte voluerint consentire, nec aliud obstiterit, per quod negotium ipsum debeat rationabiliter impediri,

tu præfato magistro, N. vt eandem ecclesiam canonicam instituat regularem, liberam tribuas facultatem: vt, & eius pio desiderio satisfiat, & tu de plantanda religione in Diœcesi tua possis meritò commendari. Datum Lateran. VII. Idus Nouembris.

NOBILIS VIRI ACERBO PRIORI ET ALIIS

Reſtoribus Ihuſcia, & ducatus.

Sicut vniuerſitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamēto cœli constituit, luminare maius vt præſſet diei, & luminare minus vt nocti præſſet, ſic ad firmamentum vniuerſalis eccleſiæ, quæ cœli nomine nuncupatur, duas magnas instituit dignitates: maiorem, quæ quaſi diebus animabus præſſet, & minorem, quæ quaſi noctibus præſſet corporibus: quæ ſunt Pontificalis auctoritas, & regalis poteſtas. Porro ſicut luna lumen ſuum à ſole fortitur, quæ re vera minor eſt illo quantitate ſimul, & qualitate, ſitu pariter, & effectū, ſic regalis poteſtas ab auctoritate Pontificali ſuæ fortitur dignitatis ſplendorem: cuius conſpectui quanto magis inhæret, tantò minori lumine decoratur, & quo plus ab eius elongatur aſpectu, eo plus proficit in ſplendore. Vtraque verò poteſtas ſui primatus ſedem in Italia meruit obtinere: quæ diſpoſitione diuina ſuper vniuerſas prouincias obtinuit Principatum. Et ideo licet ad vniuerſas prouincias noſtræ prouiſionis aciem extendere debeamus, ſpecialiter tamen Italiæ paterna nos cōuenit ſollicitudine prouidere: in qua Chriſtianæ religionis fundamentum exiſtit, & per apoſtolicæ ſedis primatum ſacerdotij, ſimul, & regni præminet principatus. Huius autem prouiſionis officium laudabiliter exercemus, ſi per noſtrę ſollicitudinis ſtudium procuramus, ne filij ſiant ſerui, neque minores à maioribus opprimantur: vt ſeruata moderaminis æquitate, ſic iſti ſeruiant, quòd illi non ſæuiant: vt nec iſti ſubefſe contendant, nec illi contemnant prodeſſe. Volentes ergò vos tanquam ſpeciales filios apoſtolicæ protectionis brachijs amplexari, firmum gerimus in deliberatione noſtra propoſitum, ad diuini nominis gloriam, & apoſtolicæ ſedis honorem, quantum cum noſtra poſſumus honeſtate vobis aduerſus oppreſſionis incurſum, & grauaminis insolentiam noſtrum patrociniū exhibere: quatenus per apoſtolicæ protectionis auxilium in debito ſtatu perſeuerare poſſitis: & in ita iam concordia, ſemper inter vos de bono in melius perſeueret: ſperantes, & pro certo tenentes, quòd vos nobis, & eccleſiæ Romanæ gratum ſemper deuotionis, & fidei debeatis obſequium impertiri: vt dum vos à nobis protectionis patrociniū ſuſceperitis, & nos à vobis deuotionis obſequium receperimus, vtrinque grata debeat vtilitas procurari. Monemus igitur vniuerſitatem veſtram, & exhortamur in domino per apoſtolica ſcripta mādantes, quatenus certam, & firmam de nobis fiduciam obtinentes, qui ſicut apoſtolicæ conuenit grauitati, plus facere pro vobis, quàm promittere vobis intendimus: ea ſemper agere ſtudeatis, quæ ad honorem, & profeſſum Eccleſiæ Rom. proueniant, vt merito debeatis ipſius fauoris dextra communiri. Datum Lateran. III. Cal. Nouembris.

N. EPISCOPO, ET CAPITULO AVERSAN. VT

Neapolitano archiepiſcopo obtemperent.

Cum ſimus ſingulis in ſua iuſtitia debitores, fratrum, & Coëpiſcoporum noſtrorum grauamina nec poſſumus, nec debemus æquanimiter ſuſtinere: aut pati, quòd aliquis à ſui ſuperioris obedientia præter auctoritatem iudiciariam qualibet occaſione recedat. Hoc ſiquidem attendentes, cum eccleſia veſtra hætenus eccleſiæ Neapolitanæ reſponderit, &

prædecessores tui frater Episcopo à prædecessoribus venerabilis fratris nostri N. Neapolitani Archiepiscopi cōsecrationis, & confirmationis consueuerint beneficium obtinere: ita quòd bonæ memorię L. prædecessor tuus, cui felicitis recordationis C. Papa prædecessor noster ex collata sibi plenitudine potestatis sine præiudicio ecclesię Neap. munus consecrationis indulgit: obedientiam, & reuerentiam, sicut Metropolitano suo curauerit eidem Archiepiscopo exhibere, ne dicta ecclesia Neapol. suę possessionis commodò prætermisso, iuris ordine priuaretur: te frater Episcopo ad obediendum ei, nostra mandauimus auctoritate compelli: adiicientes in literis nostris, quòd si vos crederetis aliquid iuris habere, illud postmodum audiremus. Cum igitur super obedientia dicto Archiepiscopo exhibenda, mandatum sit apostolicum adimpletū, ac nos per vestras duxeritis literas exorandos, vt certum vobis præfigeremus terminum, quo aduersus eundem Archiepiscopum vestram proponeretis, & persequeremini actionem, discretionem vestrā per apost. scripta mandamus, quatenus in octauis resurrectionis dominicę proximè venturis, nostro vos conspectui præsentetis, iustitiam recepturi. Nos enim eidem Archiepiscopo dedimus in mandatis, vt ad eundem terminum per se, vel sufficientem procuratorem ad præsentiam nostram accedat, vobis plenariè responsurus.

Datum Lateran. VI. idus Nouembris.

Scriptum est dicto Archiepiscopo, vt tempore constituto accedat.

N. ARCHIPRESBITTERO, ET CLERICIS BYRGEN. ECCLESIAE

vt Parmensi Episcopo rursus obediant tanquam absoluto & reconciliato.

CVM Ciuitas Parmen. & ciues eius ex cōmunicationi subiecti fuissent, propter violentam inuasionem, & depredationem dilecti filij P. sanctę Marię in via lata Diaconi Cardinalis, & ecclesia vestra à iurisdictione venerabilis fratris nostri N. Parmen. Episcopi propter hoc fuisset exempta, donec satisfacerent competenter: ipsi Parmen. memorato Cardinali sese obligarunt super restituenda medietate pecunię, quę ipsi fuit Cardinali ablata: cuius iam parte soluta, se partem reliquam soluturos præstita cautione iuratoria, promiserunt: & idem Cardinalis ex cōmunicationis, & interdicti sententias relaxauit: poenam remittens, quę super exemptione ecclesię vestrę Parmen. ecclesię fuerat irrogata. Nos igitur quod à prædicto Cardinali super hoc factum est ratum habentes, vobis per præsentia scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus præfato Parmen. Episcopo de cætero consuetam, & debitam obedientiam impendatis. Datum Lateran. II. idus Nouembris.

N. EPISCOPO ROFFEN. N. ARCHIDIACONO BATHONIEN.

& Magistro Vu. de sancta fide Canonico Vuellen. Qui allegat literas falsas esse, hoc probare tenetur.

Cap. ex cō-
tinentia ex
tra de cri-
mine falsi.

EX continentia literarum dilectorum filiorum, N. Abbatis Sanctę Crucis de Vualtham, & Magistri Simonis de Suuelle nobis in notuit, quòd cum olim quæstio, quę vertebatur inter dilectos filios M. Phil. de Ludeleuue ex vna parte, Robertum, & Vincentium clericos ex altera, super ecclesia de Streton, ipsis, & N. quondā Abbati de Straford. à bonę memorię C. Papa prædecessore nostro cōmissa fuisset, eodē Abbate pariter, & prædicto Vincētio de hac luce subtractis, prænominati duo iudices iuxta tenorē rescripti apostolici procedētes, attestaciones, & allegaciones vtriusque

vtriusque partis diligentius audierunt: & tandem cum renūciatum eis ab vtraque parte fuisset, & secundum allegata diffinitiva esset sententia promulganda, cōtra magistrum P. aduersa pars literas apostolicas arguit falsitatis: & eas esse falsas sub periculo causæ se firmiter asseruit probaturam: sibi legem imponens, vt à causa caderet, nisi probaret euidentius falsitatem: & ne vltius iudices in causa procederent, sedem apostolicam appellauit. Sepe dicto autem Phil. exhibente illum, per quem literas impetrauit, & firmiter promittēte, quod eas veras esse probaret, memoratus R. ab eisdē iudicibus requisitus, vt aliquam notam exprimeret falsitatis, propter quā falsas esse literas proponebat, nihil aliud specificare voluit, nisi quod eas falsas dixit: & asseruit à Cancellaria nostra nullatenus emanasse. Supradicti verò iudices ab ipso R. iuratoria cautione recepta, quod accusationem falsitatis prosequeretur, sicut superius est expressum, sequentem diem post dominicam, qua cantatur, Lætare Hierusalem, proximò præteritam, ad prosequendum coram nobis appellationem interpositam vtriusque parti terminum præfixerunt. Cæterum præfatus Robertus in termino prætaxato ad præsentiam nostrā accedēs, super falsitate literarū, ac processu negocij veritate suppressa (vt dicitur) à nobis ad prædictos iudices literas impetrauit, & nihil prorsus de falsitatis accusatione proponēs, à sede apostolica furtiue recessit. Verū nos literas ipsas, quæ redargutæ fuerāt falsitatis, diligentius intuentēs, nullum in eis signum falsitatis, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarū literarū raturas, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt. Ideoque discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super his diligentius veritatem: & si vobis cōstituerit iam dictas literas à nobis fuisse veritate tacita impetratas, & sæpè dictum Robertum se se obligasse sub periculo causæ, quod priores literas falsas esse probaret, cum inter ipsum, & aduersarium suum quæstio personalis agatur, & quilibet abrenunciandi iuri suo liberam habeat facultatem, ipsi Roberto super prædicta ecclesia silentium imponatis: alioquin partibus conuocatis audiatis causam, & appellatione remota sine debito termineris.

Datum Lateran. XIII. cal. Nouembris.

N. EPISCOPO ET. N. SANCTI MICHAELIS, ET N. SANCTI

Epiphaniū præpositis Papiensibus vt de canonicorum bonis, numero, & de B. collatione inquireant.

Accedentibus olim ad præsentiam nostram dilectis filiis Carnel. & Bernar canonico, & syndico Sancti Inuentij Papien. dilectū filium nostrum G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tyberim presbyterum Cardinalem concessimus auditorem: coram quo fuit ex ipsius Carnel. parte propositum, quod cum olim Canonici Sancti Inuentij Papien. bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri mandatum ipsis pro eius receptione, ac præbendæ assignatione porrectum noluisent humiliter adimplere: nec bonæ memoriæ L. quondam Papien. Episcopus, qui super hoc literas ab eodem prædecessore nostro receperat, mandatum fuisset apostolicum executus, ipse, ac prædictus Bernar. propter hoc ad sedem apostolicam accedentes, coram dilecto filio Hugone tituli Sancti Martini presbytero, Cardinale auditore sibi concesso, aliquandiu litigarunt: qui ad falsam ipsius B. suggestionem, qui prædictam ecclesiam, tam paupertate reddituum, quā fratrum asserebat numerositate grauari, ab instantia mandati apostolici, & executionis absoluit. Cæterum clerici eiusdē ecclesiæ absolutionis non expectato rescripto, sex in canonicos elegerūt: tribus eorum integra beneficia: reliquis verò tribus aliquid nomine beneficij annis singulis conferentes. Cum autem ad audientiam nostram id fuisset eodem C. referente delatum, intelligētes ipso facto prædictam absolutionem fuisse per falsam suggestionem obtentam: cum non esset verisimile dictā ecclesiam paupertate grauari, ad quam ipsi vix absolutione per surreptionē obtenta, ob reuerentiam Beati Petri, & nostrā, prædictū C. in canonicū, & fratrem reciperent,

&

& ei stallum in choro, & locum in capitulo, & beneficium, sicut vni ex alijs canonicis assignarent. Dilectis etiam filiis nostris M. Subdiacono nostro Præposito Canonice Gualteri, Martino, Opizone, Astario magistris Canonicis sancti Michaëlis de l'apia maioris præcipiendo mandauimus, vt inquirerent de præmissis diligentius veritatem: & si rem cognosceret taliter se habere, canonicos memoratos ad recipiendum eundem C. & beneficium assignandum, sublato appellationis obstaculo, ecclesiastica districtione compellere non tardarent: quoslibet, qui mandato apostolico seducerent opponendos, eadem districtione seuerius compescentes. Veruntamen (sicut ex literis eorum accepimus, cum partes ad suam præsentiam conuocassent, & dictus C. eiusdem ecclesie syndicus se ad receptionem ipsius C. diceret non teneri, qui rescriptum obtinuerat ab apostolica sede per mendacia precum: iidem executores auditis quæ fuerant hinc inde proposita, & rationibus, & allegationibus partium diligenter inspectis, de prudentum consilio per sententiam prædictis canonicis præceperunt, vt memoratum C. in fratrem, & canonicum reciperent, & vsque ad octauas apostolorum proximo termino futuras, sicut vni ex alijs canonicis beneficiū assignarent: canonicos ipsos tam receptos, quam electos, si eorum sententia non parerent, ex tunc auctoritate apostolica suspendētes. Verum dictus B. syndicus ecclesie supradictæ respondit, quod cum coram prædictis iudicibus constitutus in libello causam petitionis exprimi postulasset, & allegasset, quod minor sine curatore postulare non posset, & ipsi causam petitionis libello exprimendam non esse, & minorem posse sine curatore petere respondissent, ad sedem apostolicam appellauit. Sed iudices ipsi, nec eorum voluerunt appellationi deferre, nec de indignitate ipsius C. quam seasserit probaturum cognoscere, dicentes quod causa criminalis sibi non fuerat ab apostolica sede commissa. Afferuit etiam idem B. coram iudicibus memoratis, quod idem C. falsitatem suggesserat, & tacuerat veritatem: cum eos onus paupertatis falso allegasse dixisset: quod & tunc, & modo verè poterat allegari: cum sufficienter esset probatum per testes eandem ecclesiam tunc 110, & amplius, nunc verò 135. librarum debito prægrauari: quam etiam ex indulgentia bonæ memoriæ L. Papæ prædecessoris nostri eidem ecclesie super senario canonicorum numero seruando concessa, fratrum numerositate grauari petebat: cum tunc temporis septem ibi essent canonici constituti. Tacuerat etiam idem C. quod propter indignitatem suam, & quia maior pars canonicorum in eadem ecclesia per sedem apostolicam instituta fuisset, & quod pro duobus eodem anno idem prædecessor noster suas eis curasset literas destinare, ab impetitione ipsius fuerant absoluti. In alijs etiam se à prædictis iudicibus asseruit fuisse contra iustitiam aggrauatum. Cum autem dictus Cardinalis quæ coram eo proposita fuerant nobis fideliter retulisset, intelligentes, quod cui principale comittitur, totum etiam delegatur, sine quo iudicium exerceri non potest, causam ipsam vestro duximus examini committendam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus cæteris exceptionibus, ex canonicorum parte propositis omnino cessantibus, si infra sex menses post harum receptionem literarum probare poterint eundem C. criminisum esse, vel aliàs indignum ad prædictum beneficium obtinendum, cum ecclesiastica beneficia non sint indignis concedenda personis, ipsi C. super eadem ecclesia silentium imponatis: alioquin omni contradictione, & appellatione cessante ipsum in ea faciatis admitte, & tractari charitate fraterna: & beneficiū ei sicut vni ex alijs canonicis assignari. Volumus autem, vt à prædictis canonicis sufficienti prius cautione recepta, quod debeant parere iustitiæ coram vobis, interdictum appellatione postposita relaxetis. Si verò latæ sententiæ parere noluerint, eos per excommunicationis sententiam compellatis. Datum Lateran. VI. Cal. Nouembris.

N. EBRVDVNEN. ARCHIEPISCOPO. N. ARILATEN. N. AQVEN. ARCHIEPISCOPIS, & suffraganeis eorum, vt in concilio Prouinciali constituent, de acquirendo subsidio ad bellum factum contra Saracenos.

SI ad excitandos fidelium populos ad subuentionem orientalis prouinciæ, in qua dominus Rex noster ante sæcula salutem humani generis dignatus est operari, terræ ipsius miseriam sæpius deploramus, si nuncios multiplicamus, & literas, si mandata monitis, & mandatis monita frequentius conculcamus, id agimus quod tenemur: volentes ei, cuius vicem in terris gerimus, exulanti per eccl. filios subuenire, & fideles eccl. ad subsidium Hierosolymitanæ prouinciæ inuitare verbo, pariter & exemplo. Quis enim audiens salutis auctorem quasi captiuū ab impijs detineri, se pro liberatione ipsius, si necesse fuerit non ingerat etiam captioni? Quis pro eo nō abneget semetipsum? qui pro nobis semetipsum exinanivit formam, serui accipiens, in similitudinem hominis factus, & habitus vt homo? Quis non tollat crucem suam, & sequatur eum? qui pro nobis crucis non dubitauit subire discrimen, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis? Nunquid etiam esse potest, aut debet in successore Petri verbum domini alligatum, vt eccl. filios in eius subsidium non confirmet? qui pro Petro rogauit, ne deficeret fides eius, sed aliquando conuersus fratres suos sollicitus confirmaret. Nunquid præterea terræ illius possumus obliuisci, in qua Dominus noster posuit fidei fundamentum? cum Propheta sibi quodam modo imprecando proclamet: Si oblitus fuero tui i. o. m. d. in adhuc l. m. f. m. si. n. m. t. Ne autem illud nobis valeat imputari, quod in Euangelio legitur: dicunt enim, & non faciunt: nec rursum onera grauiā, & importabilia alijs imponere videamur: nos autem ea nolimus digito etiam nostro mouere, sed facere pariter, & docere volentes dilectis filijs nostris. S. tr. Sanctæ Prædix presbytero, & P. Sanctæ Mariæ in via laici Diac. Card. apostolicæ sedis legatis imposuimus signum Crucis: quos in expensis proprijs cum alio competenti subsidio in ducatum exercitus christiani ad partes Hierosolymitan. dante domino transmittemus. Vt autem ecclesiarum prælati ad opus tam pium, & necessarium subditos suos prouocent non minus exemplo quā verbo, de communi deliberatione fratrum nostrorum statuimus, vt vniuersi Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, & alij ecclesiarum Prælati, certum numerum bellatorū, vel pro certo numero, certę pecuniæ quantitatem, pen. satis facultatibus singulorum ad expugnandam paganorum barbariem, & hæreditatem domini seruandam, non differant destinare: ad quod etiā minores clerici manum porrigant secundum proprias facultates. Si quis autem (quod non credimus) constitutioni tam piæ, & necessariæ præsumpserit obuiare, sicut Sanctorum canonum transgressorem decernimus puniendum, & vsq; ad satisfactionem condignam ab officio manere suspensum, Peccatorum veniam, & apostolicæ protectionis præsidium indulgentes, iuxta quod in generalibus literis apertè distinguitur, his, qui terræ natiuitatis Dominicæ studuerint humiliter, & efficaciter subuenire. Vt autem id melius, & facilius in nostra Prouincia compleatur, dilectum filium R. subdiaconum nostrum Massilien. præpositum virum literatum, prouidum, & honestum, nobis, & fratribus nostris acceptum ad partes vestras duximus destinandum: vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus eum recipiatis humiliter, & deuote: ac vos fratres Archiepiscopi prouinciale conciliū cum eo pariter conuocetis, & quod quisque vestrum pro subuentione terræ in numero militum, vel quantitate pecuniæ præstare debeat, disponatis: ita quod nihil impediat quominus congruo tempore cū necessitas festinationem exoptulet, ad partes vltimarinas succursus transeat exoptatus: taliter ad cōmonitionem ipsius Subdiaconi mandatum apostolicū impleturi, quod pœnam constitutam à nobis, & expressam superius euadentes, laudem à nobis & à Deo præmium mereamini sempiternum. Nobiles etiam comites, & Barones, & vniuersum populum sollicitudini vestræ commissum sedulis exhortationibus inducat: vt ad terræ Sanctę subsidium in personis, vel rebus in suorum remissionem criminum viriliter accingantur.

NOBILI VIRO VV. COMITI FORCALCARIEN. SINE
salutatione, vt ad bellum sacrum vnā cum alijs Christianis
Principibus proficiscatur.

Sad actus tuos dominus haecenus secundum meritorum tuorum exigentiam respexisset, posuisset te ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti, quinimmo multiplicasset fulgura, ut iniquitatem tuam de superficie terrae deleteret, & iustus lauaret manus suas in sanguine peccatoris. Nos etiam, & praedecessores nostri, si ad iniquitates, quas operata est manus tua, debitum habuissimus respectum, non solum in te (sicut fecimus) anathematis curassimus sententiam promulgare, immo etiam vniuersos fidelium populos in tuum excidium armassimus, ut vel saltem temporalis poena compulsus, ab errore desisteres, vel ea depresso tam spiritualiter, quam temporaliter interires. Verum quoniam iustus, & misericors dominus misericordiam super exaltat iudicio, & miserationes eius sunt super omnia opera eius, sustinuit usque modo tuam nequitiam patienter, ut nunc tandem tuam malitiam recognoscens, dares gloriam creatori, & reuersus ad mentem ardentius iam ultimum in eius deuotione ferueres, quam haecenus in his, quae ipse sunt voluntatis contraria ferbuiisti. Nos etiam, qui (licet insufficientibus meritis) eius tamen vicem tenemus in terris, qui non vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat: qui non venit saluos facere iustos, sed peccatores: & qui Paulum in sua perseuerantem malitia, prius caecitate percussit, ut gratius eum postmodum sui luminis aspergeret claritate: expectauimus haecenus si patientia nostra te ad poenitentiam reuocaret, & praeteritarum malitiarum oblitus, manus extenderes ad virtutes, & ei tua nouissima deuoueris: qui pro te hostiam se ipsum non dubitauit offerre. Ecce autem misericors, & miserator dominus, ut te de profundo lacus, & tuorum volutabro peccatorum educat: se ipsum tradi denovo passus est in manibus peccatorum, & haereditatem suam ipso exule ab impijs occupari: ut cum Petro conuersus aliquando fratres tuos ecclesiae filios tua miraculosa conuersione confirmes, & arma, quae haecenus in fideles ecclesiae commouisti, in hostes Christi conuertas, & de persecutore in defensorem conuersus, te ipsum pro domo Israel murum defensionis opponas, & ad defendendam terram natiuitatis dominicae potenter, ac viriliter accingaris. Cum enim nos dilectos filios S. tituli Sanctae Praxedis presbyterum, & P. Sanctae Mariae in via lata Diaconum Card. apostolicae sedis legatos, viros prouidos, & discretos, duo videlicet de praecipuis membris ecclesiae ad partes Hierosolymitanas in expensis proprijs cum alio competenti subsidio destinemus crucis caractere insignitos: cum venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos, immo etiam vniuersum clerum ad tam pium opus necessaria de bonis suis statuerimus subsidia secundum facultates proprias ministrare: cum iam ferè vniuersi principes christiani terrae sanctae in rebus subuenerint, vel personis, aut nunc saltem subuenire disponant: saluti tuae credimus expedire, ut & tu cum Maria Sepulchrum domini visites, & impios non solum ipsum tulisse desceas, & posuisse alias, immo etiam deiecisse: ut eum tandem merearis in coelesti Hierusalem, quae interpretatur pacis visio, intueri. Ut igitur a malo desistas, ut quod bonum est toto mentis prosequaris affectu, rogamus nobilitatem tuam, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus satisfacto de his, pro quibus es nominatim excommunicatione notatus, & alijs, de quibus conscientia te remordet, signum dominicae crucis accipias, Hierosolymitanam visitaturus prouinciam, & defensionem eius pro viribus institurus. Nos enim ut plenam tibi gratiam faciamus, dilectum filium M. Massilien. praepositum subdiaconum nostrum virum literatum, prouidum, & honestum, quem nos, & fratres nostri syncerae charitatis brachijs amplexamur, ad te misericorditer duximus destinandum: qui tibi beneficium absolutionis impendat, si plenè satisfeceris super his, pro quibus in te fuerat excommunicationis sententia promulgata, omnium peccatorum tuorum, de quibus veram cordis, & oris egris poenitentiam, veniam indulgentes, & aeternae coronae pollicentes augmentum, si ad vindicandam iniuriam crucifixi personaliter (sicut decet tantum Principem, iter arripias, & laudabiliter in orientalis terrae defensione persistas. Reuerte igitur ad te ipsum: dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes

deprimentes: excute de ceruice tua iugum leonis illius, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: induere fidei armaturam, & pro Christo, à quo diceris Christianus, te ipso, & tuis penitus abnegatis, tollas crucē eius, qui pro te crucis non dubitauit subire discrimē: ne si domino tuo persecutionem patienti neglexeris subuenire, notam proditiōis incurras: & si cum eo non fueris, contra eum esse Euangelij testimonio conuincaris. Ille igitur, qui ubi vult, spirat, tibi dignetur misericorditer inspirare: vt postposito consilio vanitatis, salubribus monitis acquiescas, & fermento vetustatis penitus expurgato, nouum hominem induaris: non quæ tua sunt, sed quæ Iesu Christi de cætero quæsiturus, vt vel nouissima tua domino consecres, & per subsequētem cordis contritionem, & satisfactionem operis, excessus possis præteritos expiare. Si verò nostris volueris acquiescere monitis, & mandatis, ex quo crucem domini susceperis, bona tua sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, necnon & sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant.

NOBILI VIRO R. DE AGOVT. VT COMITEM FORCALSARIENSEM ad sacrum bellum munit.

Ad meritum tibi profecisse credimus, & ad gloriam prouenturam, quod nobilem virum Vu. Comitem Forcalariensem à pluribus (sicut accepimus) reuocasti, quæ iniquè meditatus fuerat in corde suo, & disposuerat iniquius operari. Licet enim vniuersis malitijs eius resistere non potueris, aut mētem eius peccatorum suorum mole depressam erigere ad virtutes, magnum tamen & tibi meritorium reputamus ab aliquibus reuocasse hominem hætenus pestilentem, & in aliquo saltem prauum eius propositum retardasse. Ne quid ergò tuo studio desit, immò vt ex bono Principio finem inferas meliorem, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & in remissionem iniungimus peccatorū, quatenus Comitem memoratum moneas diligentius, & inducas, vt in manibus dilecti filij R. Masilien. præpositi subdiaconi nostri, quem ad hoc specialiter destinamus super his, pro quibus est excommunicatione notatus, plenam satisfactionem impendat: & absolutionis beneficium consecutus, dominicam crucem assumat: & ad vindicandam iniuriam Crucifixi, ad partes se transferat transmarinas. Si enim ipsum domino potueris tua cōmonitione lucrari, & ad viam reducere veritatis, in presenti tibi cedit ad famam, & in futuro ad gloriam proficiet sempiternam.

N. PISAN. ARCHIEPISCOPO, N. EPISCOPO VRBINAT. N. CARMALIDULEN. & N. sancti Fridiani Prioribus. Quod collectam pecuniam non in suos vsus, sed ad vtilitatem publicam Pontifex conuertere velit.

CVM ad exhortandos fidelium populos ad obsequium Iesu Christi, & subueniendum orientali prouinciæ, illius terræ necessitas, & vtilitas totius populi Christiani, immò etiam causa Christi solummodo nos inducant, non ex hoc propria lucra captantes: in quo potius de nostris proposuimus liberaliter largiri, nec quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi quærentes: non est ab aliquo præsumendum, quod ea, quæ à fratribus, & Cōepiscopis nostris, & tam prælatis, quàm subditis ecclesiarum, in opus tam pium erogari mandauimus, proprijs velimus vsibus applicare, aut aliorum eleemosinas cupiditate qualibet terræ Sanctæ subtrahere: cui potius de nostris, & fratrum nostrorum disposuimus subuenire. Vnde siquid forsā in literis nostris, quas vobis direximus, continetur, per quod congregatam pecuniam ad nos mandauerimus destinari, id non ex intentione nostra, sed nimia occupatione processit: qui quantò intendimus pluribus, tantò minus sollicitè possumus de singulis cogitare: licet id non recolamus sic expressè mandasse, sed nostræ potius intentionis fuisse, vt summa collectæ pecuniæ nobis deberet per literas intimari. Ideo-

Z

que

quæ discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum secundum formam literarum, quas vltimò vobis direximus, pecunia fuerit in prædictæ terræ subsidium congregata, ex ea per diocesanos Episcopos, secundum discretionem eorum, & duorum fratrum, vnius militiæ Templi, & alterius Hierosolymitani hospitalis, quos ad hoc cum Episcopis per vos præcipimus deputari: militibus, & alijs cruce signatis, si tamen eguerint, non ad superfluitatem, sed necessitatem potius faciatis stipendia ministrari. Siquid verò residuum fuerit, id secundum dispositionem nostram, & consilium aliquorum de fratribus memoratis, vel in stipendia militum, vel alias necessitates terræ Hierosolymitanæ, dante domino conuerteretur. Datum Lateran. XIII. Cal. Decembris.

C. IMPERATRICI GLORIOSÆ REGINÆ SICILIAE, AC CHARISSIMO

*filio F. illustri Regi Sicilia, eorūque heredibus in perpetuum de Regum Sicilia
erga Romanam ecclesiam obseruantia, deque Pontificis
in illos voluntate.*

SVper gentes, & regna diuina prouidentia constituti, vt euellamus noxia, & salubria, cum Propheta plātemus sic ad vniuersas prouincias nostræ considerationis aciem extendere volumus: & circa eas piæ sollicitudinis studium exercere, vt sopitis turbinibus tempestatum, quas parit mater diuersitas, seruent ad inuicem mutuæ charitatis affectum: & in veræ pacis vinculo gubernentur. Porro specialiter, & præcipue specialem, ac præcipuam sollicitudinem circa Regnum Siciliae nos conuenit adhibere, quod in apostolicæ sedis feruentiùs hætenus deuotione permansit: ad quod etiam inclytæ recordationis R. quōdam patris Vu. fratris, & Vu. nepotistuoꝝ Regum Siciliae filia Imperatrix grata memoria nos inducit, qui in apostolicæ sedis, ac prædecessoꝝ nostrorum dilectione firmiter persistentes, ab eius non potuerunt unitatis firmitate diuelli, quin tantò fortius in ipsius obsequio permanerent, quanto aduersus eam se amplius impetus extolleret tempestatis. Hac igitur consideratione diligenter inducti, ac credentes, quod prædictoꝝ Regum vestigia vestra regia serenitas in deuotione, ac obsequijs ecclesiæ imitetur: vobis, & hæredibus vestris, qui sicut dictus Rex Vu. quondam frater tuus felicitis memoriæ Adriano Papæ prædecessoꝝ nostro exhibuit, nobis, & successoribus nostris, & ecclesiæ Rom. fidelitatem, & hominum exhibere: ac quæ subscribuntur, voluerint obseruare: concedimus regnum Siciliae, Ducatum Apuliae, & Principatum Capuæ, cum omnibus pertinentijs suis: Neapolim, Salernum, & Amalfiam cum pertinentijs suis, Marsiam, & alia, quæ vltra Marsiam habere debetis, & reliqua tenimenta, quæ tenetis à prædecessoꝝ vestris hominibus sacrosanctæ Rom. ecclesiæ iure detenta: & contra omnes homines adiuuabimus honorifice manutenere. Pro quibus omnibus coram venerabili fratre nostro O. Episcopo Hostien. apost. sedis Legato, quem ad iuramentum tuum filia Imperatrix recipiendum transmisimus, fidelitatem nobis, nostrisque successoribus, & ecclesiæ Rom. iurasti, sicut continetur in duobus similibus capitularibus, quorum vnum penes te sigillo nostro, alterum penes nos sigillo tuo aureo signatum habetur: firmiter repromittens, quod quia præfens præfenti debet hominum exhibere, quandocunq; nos aut successores nostri te in aliqua parte regni, quàm securè possis adire, ad nostram præfentiam vocauerimus, reuerenter accedes ligium hominum præstitura, nisi certum impedimentum, aut necessitas euidenter interueniat: quibus cessantibus sine fraude veniens ad ligium hominum faciendum. Cum autem tu filii Rex fauente domino, ad legitimam ætatem perueneris, nobis, & successoribus nostris, ac ecclesiæ Ro. fidelitatem, & ligium hominū exhiberetis: censum verò sexcentorum squifatoꝝ de Apulia, & Calabria: quadringentoꝝ verò de Marsia, vel æquiualens in auro, vel argento vos, ac hæredes vestros statuis-

stis ecclesiæ Ro. annis singulis soluturos, nisi fortè impedimentum aliquod interueniat: quo cessante census ex integro persoluetur. Electiones autem secundum Deum per totum regnum canonicè fiant de talibus quidem personis: quibus vos, ac hæredes vestri requisitum à nobis præbere debeatis assensum. Vt autem hæc, quæ supra diximus tam nostro, quàm successorum nostrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec vestris, nec hæredum vestrorum temporibus alicuius valeant præsumptione turbari, nos ea de communi consilio, & voluntate fratrum nostrorum auctoritate apost. cōfirmamus, & valitura in perpetuum præsentī pagina communimus: & tam à nobis, quàm successoribus nostris perpetuis temporibus statuimus obseruanda. Nulli ergò &c. vsque ad verb. Indignationem incurrat, reamque se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat &c. in modum priuilegij. Cunctis autem omnia prædicta seruantibus &c.

C. IMP. REGINAE SICILIAE, AC CHARISS. FILIO ILLVSTRI

Regi Sicilia. De forma & modo in electionibus Pontificum obseruanda.

Ec nouum, nec iniustum existit, si regno Sicilia gratiam facimus specialem, quod inter vniuersas, & singulas regiones, in quibus nomē colitur Christianum, ferè semper promptius, & deuotius in ecclesiæ Ro. deuotione permāsit: & ab eo specialius meruit honorari. Reges siquidem, & Principes eius in apo. sedis fidelitate fortius roborati, vsque adeò ei fideliter, & familiariter adhæserunt, vt ad ipsius exaltationem potenter intenderint, & ab ea nullius diuelli potuerint impetu tempestatis, se in ipsa, & per ipsam exaltari credentes: & in ea (post Deum) suæ spei ponentes, & gaudij fundamentum. Specialiter autem inclytæ recordationis F. quondam pater, Vu. frater, & Vu. nepos tui filia Imperatrix Reges Siciliae familiari eam venerati sunt deuotionis obsequio: & prædecessoribus nostris vsque adeò non minus in aduersis, quàm prosperis adhæserunt: vt cum fratribus nostris vobis ob eorum memoriam, & constantiam synceritatis, quam ad nos vos habere cognouimus, per effectum, quantum cum Deo, & nostra possumus honestate deferre velimus: & salua iustitia, & ecclesiarum canonica libertate, petitionibus vestris assensum faciliè exhibere. Ne igitur vlla de cætero inter nos, & successores nostros, ac vos, & hæredes vestros super electionibus dissensio suscitetur, modum faciendæ in posterum electionis, præsentibus curauimus literis explicare: in quibus sic in multis regiæ serenitati deferimus, vt libertatem eccl. non lædamus. Sede vacante capitulum significabis vobis, & vestris hæredibus obitum decessoris: deinde conuenientes in vnum inuocata spiritus sancti gratia, secundum Deum eligent canonicè personam idoneam, cui requisitum à vobis præbere debeatis assensum, & electionem factam non different publicare. Electionem verò factam, & publicatam denunciabunt vobis, & vestrum requirant assensum. Sed antequam assensus regius requiratur, non intronizetur electus, nec decantetur laudis solennitas, quæ intronizationi videtur annexa: nec antequam auctoritate pontificali fuerit confirmatus, administrationi se vlla tenus immiscebit. Sic enim honori vestro volumus condescendere, vt libertatem canonicam obseruemus, nullo prorsus obstante rescripto, quod à sede apostolica fuerit impetratum. Rogamus ergò serenitatem regiam, & attentius exhortamur, quatenus contra præscriptam electionis formam nec vos veniatis de cætero, nec cogatis alios, nec patiamini qualibet occasione venire: sed taliter in hoc nobis studeatis, & ecclesiasticæ libertati deferre, vt timorē eius habere præ oculis videamini, per quem reges regnant, & Principes dominantur, & spōsam eius ecclesiam venerari. Nulli ergò, &c. hanc paginam nostræ dispositionis, & constitutionis, &c. Datum Lateran.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarVM PRÆ-
latis, & vniuerso clero in Sicilia constitutis, eiusdem argumenti,
cum epistola præcedenti.

I charissimæ in Christo filiæ nostræ C. Imperatrici Reginæ vnâ cum charissimo filio Illustri Rege Siciliæ in multis gratiam facimus specialem, non est ab aliquibus in admiratione ducendum: cū regnum Siciliæ ad ius, & proprietatem ecclesiæ Romanæ pertineat, & in eius fidelitate perstiterit, ac permāserit vnitate. Nostis etenim qualiter inclytæ recordationis R. Vu. & Vu. Siciliæ Reges illustres in apostolicæ deuotionis ferè semper permanserint firmitate, qualiter prædecessores nostros fuerint humiliter venerati, qualiter etiam in ecclesiā Rom. post Deum suæ spei posuerint, & gaudij fundamentum, & in ea, & per eam se crediderint exaltari. Nostis etiam qualiter prædecessores nostri Romani Pontifices Reges ipsos, ac regnum Siciliæ quādam semper prærogatiua dilexerint, & ad augmentū ipsius, vtpote quod peculiare (sicut est) & proprium reputabant, intēderint, & quietem. Quia verò quantuncūque velimus eorum honori deferre, libertatem canonicam, & honestatem ecclesiasticam intendimus obseruare. Ne igitur vlla deceterò inter nos, & successores nostros, & prædictam Imperatricem, & filiū eius Siciliæ Regem illustrem, vel hæredes eorum super electionibus denuò dissensio suscitetur, quæ hactenus inter ecclesiā, & regnum rancoris cuiusdam, & indignationis fomitem ministrabant, modum faciendæ in posterum electionis præsentibus curauimus literis explicare: in quibus sic regiæ serenitati deferimus, vt libertatem ecclesiasticam non lædamus. Sede vacante significabit Capitulum eis, & eorum heredibus obitum decessoris, &c. vsque ad verbum immiscebit. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus cū aliquam ecclesiarum vestrarum pastore vacare contigerit, secundum præscriptam electionis formam omni gratia, & timore postpositis procedatis: nec contra eam aliqua præsumptis accusatione venire. Alioquin electiones taliter factas diligenti discussione præhabita dante domino infirmare curabimus, & elegantium transgressionem animaduersione debita castigare. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt decetero ad Rom. ecclesiā liberè cū opus fuerit appelletis: & interpositis ad nos appellationibus curetis humiliter, & deuotè deferre. Nos etiam quoties necessitas postulauerit, apost. sedis legatos ad vos curabimus destinare: qui quæ plantanda sunt plantent, & euellant quæ fuerint euellenda, quorum obediatis monitis, & præceptis. Nullo prorsus in omnibus præscriptis Capitulis obstante priuilegio, vel rescripto, quod à sede apostolica fuerit impetratum. Vt autem quæ præscripta sunt apud vos nulla possint obliuione deleri, mandamus, atque præcipimus, quatenus forma literarum istarum ad perpetuam memoriam in maioribus ecclesijs transcripta seruetur.

In eundem modum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuerso clero in Apulia constituto.

ARCHIEPISCOPIS. EPISCOPIS. ABBATIBVS. PRIORIBVS.

& vniuersis ecclesiarum Prelatis in Sicilia constitutis vt legato Apostolico obtemperent, & piam illius voluntatem, quantum possunt, adiuuent.

Persecutionis olim olla succensa, dum flantis rabies æquilonis Calabros montes nouo deiceret tremotu, & per plana iacentis Apuliæ puluerem in transeuntium, & habitantium oculos suo turbine suscitaret, dum etiam raurominitana carybdis sanguinem, quem tempore pacato sitiuerat, cuomeret cadibus satiata, vsque adeò fuit iter maris, & terræ præclusum, vt inter iacentis impetustempestatis mutuū matris ad filios, & filiorum ad matrem impediret affectū, & naturalis affectum interciperet charitatis. Nūc aut cum eo faciēte nobiscū signū in bonū, cui venti, & mare obediūt, nascentis austri clemētia cadentis fugauerit impetū æquilonis, & præterita turbationis caliginē æris, per Dei gratiā iam ex maiori parte placati claritas serenauerit: ita quod Regnū Siciliæ reparatum in statū felicitatis antiquæ,

ad

ad deuotionem ecclesiæ plenè redierit: à qua visum fuerat persecutionis tempore recessisse, beneficium ei volumus gratæ uisitationis impendere: ac in dilectionem ipsius prædecessorum nostrorum uestigijs adherere. Cùm autem ipsum inter vniuersas orbis prouincias tanquam ecclesiæ patrimonium specialiter diligamus, volentes mentis affectum, quem circa ipsum gerimus, ostendere plenius in persona legati, cum illuc de fratrum nostrorum consilio duximus destinandum, quem inter cæteros fratres nostros speciali charitate diligimus, & beneuolentia singulari eius exigentibus meritis amplexamur. Sanè cum adhuc in regno ipso remanserint uestigia quædam dissensionis antiquæ talem, & tantam personam huius legationis officio duximus deputandam: quæ auct. permineat, polleat honestate, & in opere, & sermone sit potens: & ex eo quod gratiam nostram plenius obtinet, & nostram nouit melius voluntatem, eos, qui pacem regni turbare forsitan moliuntur, liberiùs comprimere possit, & vniuersum regnum in charissimæ in Christo filiæ nostræ C. Imperatricis Reginae, ac filij eius F. Siciliæ Regis illustri fidelitate, pariter, & obsequio stabilire: cõtumaciam deprimens superbiorum, & colla sublimium cõmissa sibi potestate conculcans. Venerabilem igitur fratrem nostrum O. Hostien. Ep̃m apost. sedis legatum, virum prouidum, & honestum, qui ob gratiam familiaritatis, & dilectionis antiquæ, ac suæ dignitatis intuitu, primum inter fratres nostros apud nos locum meruit obtinere, in regnum Siciliæ duximus destinandum: qui iuxta verbum Propheticum dissipet, & euellat quæ nouerit euellenda, & ædificet, & plantet quæ cognouerit esse plantanda: vos etiam de beneuolentia, quam circa prædictam Reginam, & filium eius Regem illustrem gerimus, efficiat certiores. Ideoque vniuersitati vestræ per apost. scripta mandamus, & distictè præcipimus, quatenus prædictum legatum sicut personam nostram, immo nos ipsos in eo recipientes humiliter, & deuote, & sicut conducet vos, & ipsum honorificè pertractantes, quæ inter vos corrigenda duxerit, seu etiam statuenda recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: ita quòd nos, qui honorem eius proprium reputamus, vobis propter eum respondere gratius quasi ex debito teneamur: scituri quòd sententiam, quam in contumaces tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuersis eccl. prælatis per Regnum Siciliæ citra Farum constitutis: ita quòd ubi ponitur in Regnum Siciliæ duximus destinandum, ponatur Legatum in Sicilia, & totum Regnum duximus destinandum.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO, DE
pluralitate beneficiorum restringenda.

VM secundum doctrinam Apostoli non sit conueniens, vt vnus sit ebrius, & alter debeat esurire: nec iuxta instituta canonica vni personæ tantum debeat de redditibus ecclesiasticis assignari, vnde scrupuloso corde alij moueantur, qui ad dispositionem Pont. sunt pro personarum meritis diuidendi, non sufficimus admirari: quod sicut nostris auribus est relatum, in ecclesiæ tibi commissæ stipendijs obtinendis, quòd iniquum est, & absurdū, imperiti magistris, noui antiquis, rudes emeritis præferuntur. Vnde Ioannes filius quondam Comitum Aliern. ecclesiæ tuæ clericus plus potentia patris sui, quàm prædecessoris tui spontanea volūtate ultra viginti ecclesias in Ciuitate Neapolitan. & in maiori ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere. Cùm ergo in nullius persona prætermittendum sit, quod institutis generalibus cõtinetur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt non obstante ap. dif. superfluitatem ad moderamen reducas: nō plus de redditibus ecclesiasticis clerico præfato dimittēs, quàm apud vnū de plus habentibus noscitur residere, alijs omnibus beneficijs personis idoneis conferendis, quæ cum officijs diuinis inseruiant, nondum adeptæ sunt stipendia clericorum. Nulli ergo, &c. Concessionis, &c. Datum Lateran. idibus Nouemb.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO. QVOD IVRA-
mentum bonis moribus et iuri repugnans non sit obligatorium.

Cap. ad au-
dientiam,
de iurcin-
tando.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quòd dudum à te quasi per extorsionem tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudicarium obseruare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigēt, nec in eis est ordo iudicarius obseruandus, qui debet in alijs obseruari, neque tu quando sub præmissis tenore iurasti habebas in mente, vt propterea venires contra canonicas sanctiones: alioquin non iuramentum, sed periurium potius extitisset, nec aliqua ratione seruandum: nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quòd consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notorijs ratione iuramenti præmissi non credimus te teneri, seruare subtilitatem ordinis iudicarij, quam in his non seruari per omnia ipsa quoque iuris ratio postulat, & requirit: vnde videbitur nec immerito subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere: vt in præmissis non per omnia ordo iudicarius obseruetur: quanquam, & secundum approbatum intellectum scripturæ diuinæ rectè possit intelligi, quòd iurasti, vt in omnibus causis ordinem iudicarium obseruares, in illis videlicet in quibus est ordo iudicarius obseruandus. Sic ergò faciens, & iuramenti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes. Datum Lateran. XVIII. Cal. Decembris.

ABBATIBVS ABBATISSIS ET ALIIS ECCLESiarVM PRAELATIS
eccl. Neapolitanae subiectis. Ne bona & res ecclesie alienentur.

Cum sacris canonibus caueatur, ne abbat. præbys. alijsque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio deputatis absq; permissione ac subscriptione sui epi aliquid alienari liceat, vel etiam obligare, non possumus nō mirari, quòd sic nostro est apostolatu referatum, possessiones ecclesiarum donare, vendere præsumitis, & locare, venerabili fratri nostro A. Neapolitano archiepiscopo nullatenus requisito. Cum itaque cautum sit iure canonico, & humano, vt quæ contra leges fiunt, habeantur pro inutilibus, & infectis, vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ab his, quæ præmissimus desistentes, bona ecclesiarum, quarum conditionem meliorem potestis facere non peiorem, nisi necessitas, vel utilitas exegerit manifesta, & sine licentia præfati archiepiscopi alienare in præiudicium ecclesiarum vestrarum nullatenus attentetis: alioquin eidem archiepiscopo dedimus in mandatis, vt si aliter à vobis temere factum fuerit, auctoritate nostra, & sua (prout ius expostulat) decernat irritum, & inane. Datum Lateran. XVII. cal. Decembris.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO. PROPTER
debita ecclesie aliqua vendere licet.

Sicut nostris est auribus intimatum, ecclesia Neapolitana tantò premitur onere debitorum, quòd aliter liberari non poterit, nisi de ipsius possessionibus distrahatur: quod tu occasione iuramenti post consecrationem (sicut moris est) præstiti, quo inter alia vendi possessiones ecclesie perhibentur, absque licentia nostra facere non attentas. Nos igitur attendentes, quòd huiusmodi sacramenta sint ob fauorem ecclesiasticum introducta, nec in earum debeant retorqueri læsionem, plenam de tua discretione fiduciam obtinentes, vt pro eccl. tuæ debitis persoluendis, de ipsius eccl. possessionibus minus vtilibus, cum de mobilibus debita nequeant expediri, secundum instituta canonica, de consilio tuo.

rum vendere valeas clericorum, auct. tibi præsentium
indulgemus. Datum Lateran. Idibus
Nouembris.

DECA-

DECANO, ET CAPITULO BEATI HYLARII PICTA-

uen. Vt N. nepoti prabendam conferant.

Item, quæ apud nos plenitudo residet potestatis, qua non extolli-
mur in superbiam, sed ad prouidentiam excitamur, considerassetis
attente, & qua facta nostra prosequi perfectione velimus, voluisse-
tis subtilius intueri, nunquam cor vestrum in tantæ præsumptio-
nis audaciam ascendisset: vt (sicut testimonio multorum accepimus)
tam temere nostris præsumeret, & institutionibus obuiare.
Recolimus siquidem, quod defuncto quondam in vrbe magistro An. de Parti-
niaco erga dilectum filium Petrum nepotem ipsius non potuerimus miseri-
cordia non moueri: quem videntes omni consilio, & auxilio destitutum, ad
prouisionem eius fuimus vehementius excitati: sicque ad desolationis suæ
remedium præbendam, quam idem auunculus eius in ecclesia vestra olim ha-
buerat, sicut de plenitudine potestatis nobis concessæ licebat, ei misericorditer
duximus conferendam: de ipsa per anulum proprijs manibus inuestientes eun-
dem, càmque ipsi auctoritate apostolica confirmantes: ne inuestitura vestra, si-
ue donatio sperato posset effectu quorumlibet temeritate priuari. Vnde cum
vobis præcepissemus districtè, vt ipsum ob sedis apostolicæ reuerentiam, eius-
que probitatis obtentum, in vestrum fratrem, & canonicum admittentes,
iam dictæ præbendæ beneficium, sicut illam auunculus ipsius olim noscitur
habuisse, contradictione co. & ap. cessantibus, sine difficultate qualibet assi-
gnare minime differretis vos id noluisse exequi, vt decebat: licet venerabilis
frater noster N. Burdegalen. Archiepiscopus sicut ex literis eius accepimus,
bonæ memoriæ A. Pictauien. Episcopi volens supplere defectum, qui super hoc
à nobis datus fuerat executor, nostrumque tanquam prouidus, & discretus pro-
positum adiuuare, vos ad id cum suis literis monuisset. Nos igitur, licet ex
hoc nec immerito cōtra vos commonitionis materiam habeamus, vobiscum
in spiritu lenitatis, & mansuetudinis adhuc agere cupientes, per iterata vobis
scripta mandamus, & in obedientiæ virtute districtè præcipimus, quatenus pro-
ut in mandatis nostris (vt dictum est) recepistis dil. occasionis exceptionis, &
appellationis summo diffugio, non obstante etiam si interim propter hoc
nuncium ad sedem apostolicam transmisistis, præfato P. dictum beneficium
cum fructibus post præsentationem literarum nostrarum perceptis, tam liben-
ter, quam liberaliter, absque difficultate qualibet assignetis. Alioquin nou-
eritis nos ven. fratribus nostris Bituricen. & Burdegalen. Archiepiscopis præ-
cipiendo mandasse, vt si infra viginti dies post susceptionem præsentium man-
datum nostrum non duxeritis effectu mancipandum illos, quos contumaces
inuenerint, & rebelles sub cuiuslibet occasionis, & appellationis obstaculo ex-
communicationis vinculo innodantes ecclesiam ipsam subijciant interdicto.
Quod si nec sic infra duos menses poteritis emolliri, idem nullam sententia-
rum illarum aliquatenus relaxari permittant, sed tandiu singulis diebus do-
minicis, & festiuis pulsatis campanis, & extinctis candelis prædictam excom-
municationis sententiam per totam prouinciam Burdegalen. publicè faciant
innouari, donec prædictus P. plenam, & pacificam ipsius præbendæ possessio-
nem habuerit: & pro tanto satisfacturi excessu nostro vos duxeritis conspectui
præsentandos: rebelles nihilominus ab omni ecclesiastico beneficio suspen-
dentes vt saltem pœna coerceat, quos obedientia non emollit. Si quid
etiam post receptionem literarum in ecclesia vestra ordinatum
fuerit, vel statutum, per quod mandatum nostrum possit
eludi, aut etiam impediri illud irritum decernimus,
& inane. Datum Lateran. II. Idus Nouembris.

Neminenti apostolicæ sedis specula disponente domino constitui salubriter iniuncti nobis officij exequimur actionem, si ea, quæ per antecessores nostros ad salutem fidelium instituta noscuntur, consensu nostro firmamus, & necui libet temeritatis quatiuntur incurfu, exactam diligentiam adhibemus. Cum enim ecclesiæ suæ promiserit dominus, dicens, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram: illi benè videntur patribus successisse, atque vtiliter impositum gerere principatum: qui non potestate lætantur, sed ad salutem eorum, qui gubernandi sunt cum timore, ac tremore creditæ potestatis auctoritatem exercent: studentes semper antecessoribus suis in bonis actibus conformari: & quæ laudabiliter ab eis facta sunt, & seruare in semetipsis, & alijs nihilominus seruanda monstrare. Hac itaque nos suscepti officij consideratione inducti, & felicitis memoriæ Adriani Papæ antecessoris nostris vestigijs inhærentes, quod ipse de confirmatione regni Suetiæ cum fratrum suorum consilio, & voluntate constituit, nos etiam firmum, & illibatum perpetuis temporibus decernimus permanere. Constituit enim quod Lundē. Archiepiscopus, qui pro tempore fuerit super regnum illud, primatum semper obtineat, & ordine quo subsequitur, debeat ei præesse: qui tantò frequentius, & vtilius illi terræ, quæ ad salutem fidelium pertinet, ministrabit, quantò necessitatem eorum atque defectum è vicino plenius poterit iutueri. Pallium enim antecessori tuo tribuit, vt Archiepiscopum in regno Suetiæ quam citius opportunitas occurrerit, ordinaret. & pallium, quod nostra ei vice cōferret, eo quidem ordine obseruato, vt videlicet is, qui per Lunden. Archiepiscopum metropolitanus ibi fuerit institutus, gratiam consecrationis per manum Archiepiscopi Lunden. adeptus, ipsi, & Lunden. ecclesiæ, salua fidelitate Romanæ ecclesiæ, fidelitatem, & obedientiam iuramento promittat. Pallium sanè taliter consequetur: Nuncius Lunden. ecclesiæ siquidem cum nuncio illius ecclesiæ pro impetrando pallio ad ecclesiam Romanam accedat, & cum illud à Romano pontifice impetrauerit, ad Lunden. ecclesiam reportabunt. Lunden. autem Archiepiscopus illud accipiens, Archiepiscopo Suetiæ tribuet, & fidelitatem, & obedientiam Rom. ecclesiæ iureiurando promittet. Metropolitano verò ibi ad honorē Dei, & decorem domus suæ salutēque fidelium constituto, Lunden. Archiepiscopus, & dignitate primatus in perpetuum præsidebit, & ipse ei reuerentiam, & obedientiam tanquàm suo primati humiliter exhibere curabit. Quod utiq; in bonæ memoriæ Stephano quondam Vpsalen. qui à prædecessore tuo piæ recordationis Escillo Archiepiscopo tempore felicitis memoriæ Alexandri Papæ, eo præsentē Senon. ratione iam dictæ institutionis gratiam consecrationis accepit, & sub antecessoribus nostris bonæ memoriæ Lucio, & Clemente, secūdam præscriptum ordinem in Io. & Petro supradictæ ecclesiæ Episcopis, quos tua fraternitas in Archiepiscopos cōsecrauit, & pallium vice ipsorum antecessorum vestrorum cōtulit, dignoscitur adimpletum. Quoniam igitur hoc sicut à prænominato Adriano antecessore nostro statutū est, ita sub te, & antecessore tuo effectum accepit, nos memorati Adriani, & felicitis recordationis Alexandri, Lucij, Urbani, Clementis, & Cœlestini prædecessorum nostrorum Rom. pontificum vestigijs in tam laudabili opere inhærentes, nostro, & fratrum nostrorum fauore prosequimur, & firmum, & illibatum perpetuis temporibus decernimus permanere. Nulli ergò, &c. hanc paginam nostræ confirmationis, &c. Salua apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis. IX. Cal. Decembris, indictione II. incarnationis Dominicæ Anno. MCXC VIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij Anno primo.

Nostris fuit auribus intimatum, quod cum propter inundationem
aquarum in terra vestra impedimentis fossatorum obstantibus sit
accessus difficilis, & regressus ab eo tempore, quo ibidem fuit fidei
nouella plantatio est statutum, & vsque ad hæc tempora obseruatū:
vt præpositus, qui ibidem quantum licet vices gerit Episcopi tem-
poribus illis, quibus facilius patet ingressus, apud vnamquaque ecclesiam
propter magnitudinem parochiæ, & vniuersitatem delinquentium quatuor
diebus si voluerit maneat, synodum ibi celebraturus indicatam. Vbi si quis ac-
cusatus fuerit, & reatum suum confessus in publico, condigna ei poenitentia
iniungitur pro excessu, poena pecuniaria, pro eo de quo fuit sponte confessus,
postmodum puniendo. Si verò crimen inficiatur obiectum, cum duodecim
parochianis suis denominatis innocentiam suam præstito iuramento purga-
bit. Si qui verò in purgatione defecerint, vel ad synodum venire contempse-
rint, ad proximam ecclesiam secundæ synodi vocantur pro contumacia corri-
gendi, qui si fortè non venerint, vel incorrigibiles ibi apparuerint, ad tertiam
ecclesiam tertiæ synodi legitimè citabuntur: & si incorrigibiles adhuc extite-
rint, pro contumacia sua anathematis sententia ferientur. Nunc autem populi
eiusdem terræ volentes sua colla subtrahere synodalibus institutis, cum maio-
ribus, qui præficiuntur alijs iure fori, consilio inuito eis non modicam quanti-
tatem pecuniæ promiserunt: vt eorum auxilio, & fauore suffulti, si fuerint in
synodo accusati, quod excommunicatis communicare, præsumpserint, non
teneantur super hoc respondere: & quantuncunque legitimè quis ad synodum
sit citatus, si venire noluerit, propter contumaciam non possit vinculo excom-
municationis astringi. Illud etiā valdè reprehensibile de nouo inter alias con-
suetudines perniciosas obrepisse dolemus: quod quantuncunque quis deli-
quisset noscatur, non nisi ad satisfactionem vnus marcæ soluendæ compelli
possit: licet quādoque damna ecclesijs, vel alijs locis religiosis illata, longè ma-
ioris æstimationis existere videantur. Est etiam aliud quod Deo videtur, & sacris
canonibus inimicum, videlicet quia nituntur introducere violenter, vt qui-
cunque de equestri ordine aliquam se in quinta, vel sexta consanguinitatis li-
nea contingentem duxerit in vxorem, Episcopo, vel Præposito gerenti vices
Episcopi marcham argenti persoluat, & sic eam quoad vixerit sibi inuito Epi-
scopo etiam valeat retinere. Si verò pedestrium fuerit consortio deputatus, di-
midiam marcham argenti persoluat Episcopo, & sic cōsanguineam suam quo-
ad vixerit non dimittet. Vestræ igitur vniuersitati per apostolica scripta man-
damus, atque præcipimus, quatenus id, quod à prima fidei plantatione super
synodis celebrandis, & corrigendis excessibus noscitur rationabiliter introdu-
ctum, & laudabiliter hætenus obseruatum, faciatis inuiolabiliter obseruari,
quoslibet temerè resistentes per distictionem eccl. app. postposita compescen-
tes. Perniciosam verò consuetudinem de satisfactione vnus marcæ, quantun-
cunque videatur excessus, & de matrimonijs, quæ licet minus legitimè contra-
cta inter consanguineos dato pretio stare consueuerunt Episcopo renitente,
facientes penitus aboleri, si quos ita coniunctos esse noueritis, aut tueri volen-
tes sub huius prætextu consuetudinis matrimonia contrahenda, vel quæ tali-
ter sunt contracta, nisi tantam præsumptionem, secundum canonicas institu-
tiones, ad monitionem vestram digna satisfactione correxerint, sublato appel-
lationis obstaculo, excommunicatione notetis, & tanquàm excommu-
nicatos vsque ad satisfactionem condignam auctoritate aposto-
lica nuncietis ab omnibus arctius euitandos. Nullis literis
obstantibus veritate tacita, &c. Datum Lateran.
idibus Nouembris.

*Ne deli-
cta, redi-
mantur
pecunia.*

A. LVNDEN. ARCHIEPISCOPO.

Ostris fuit auribus intimatum, &c. ut supra ferè in eùdem modum, vsque ad verbum Arctius euitandos. Quo circa fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus si dicti præpositus, & prælati mandatum nostrum noluerint, vel contempserint adimplere, tu eos ad hoc monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nullis literis, &c. ut supra.

A. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO LVNDEN. DE
modo res ecclesie donandi in Dacia.

Cap. 2 de
consuetu-
dine.

EX literis, quas tu nobis frater Archiepiscopo destinasti, intelleximus manifestè, quòd regnum Daciæ quantum ad ea, quæ ius fori contingunt, consuetudinibus suis, & institutionibus regum suorum omnino regatur: vnde nullum vsum testamentorum illius prouinciæ habere contigit: qui alibi in vltimis decedentium voluntatibus secundum legalem obseruatiã custoditur. Si verò aliquis possessiones aliquas claustris, vel alijs religiosis locis in bona valetudine, vel voluntate vltima constitutus vult pro suorum remedio peccatorum conferre, hanc ecclesiæ conferendi formam esse proponis, quòd in huiusmodi donationibus modicum terræ cõsuevit assumere, aut in extremitate pallij, quod manu Episcopi, vel cuiuslibet alterius prælati ecclesiæ sustinetur, aut super ipsum altare aliquo inuolutum panniculo cum debita humilitate ponendum, sub testimonio vidètiũ, & audientium forma donationis huiusmodi subsequente, quæ Scotatio vulgariter appellatur. Verum quia huiusmodi donatio malitiosè à quibusdam cauillatoribus (sicut asseris) impeditur, à nobis humiliter postulasti, ne loca religiosa, & ecclesiæ, quibus multæ possessiones sub scotatione huiusmodi sunt collatæ, ab aliquibus possint, vel debeant temerè perturbari, paterna debemus sollicitudine prouidere. Nolentes igitur, vt tales constitutiones, quas diuturnitastemporis (vt asseris) obseruauit, & vsus consuetudinis hætenus approbatæ retinuit, temeritate qualibet infirmetur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis piè, ac prouidè conferuntur, vel etiam sunt collatæ, faciat irreuocabiles obseruari: cum huiusmodi signũ, quod scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit euidens argumentum, si quos contradictores inueneritis, aut rebelles auctoritate freti apostolica, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo compescas. Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

S. PRAEPOSITO DE STRAND. PRAEPOSITVRAM
ipsi Pontifex collatam confirmat.

VM à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Præposituram sitam in locis, qui vulgariter appellantur Strand, & Ford, sicut eam prædecessores tui iustè, & canonicè possederunt, & tu eandem à venerabili fratre nostro Vu. Episcopo Slethuicen. canonicè tibi concessam iustè, ac sine controuersia possides, cum omni iure, ac pertinentijs suis, auctoritate tibi apostolica confirmamus &c. Nulli ergo &c. Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

A. LVNDEN. ARCHIEPISCOPO. VT PRAEPOSITO
de Strand ablata ecclesia restituantur.

Trans-

Ransmissa nobis dilectus filius S. præpositus de Strand conquestione monstravit, quòd dilectus filius E. præpositus de Scelsuig. duas ecclesias, videlicet de Henestbl. & de Stuntabl. ad suam præposituram de iure spectantes, eidem iniuste sub traxit. Nolentes igitur eundem præpositum aliquod in suo iure dispendium sustinere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatum præpositum de Scelsuig. ad restitutionem ecclesiarum illarum per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, iustitia mediante, compellas. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

IOFFRIDO ABBATI MONASTERII DE SORE, EIVSQUE FRATRIBUS
tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Qua Privilegia ipsorum, atque donationes confirmat.

Religiosam vitam eligentibus &c. usque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum de Sore, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Grangias Slahglose, Luinge, Guthem, Biarby, Vuendelose, Vuethlebi, Asuuardabothe, Egby, cum adiacentibus sylvis, pratis, & pascuis, piscariis, & molendinis: & grangiam in Hallandia, quæ dicitur Toacher, cum sylvis, & cæteris pertinentiis suis: Nytorp, cum adiacentibus agris, sylvis, & pascuis: Gotstorp cum adiacenti sylva, & exteriores similiter mansiones, videlicet Snartinge, Glostorp, Vuinnige, Quercheby, Scupinge, Tornelef, cum adiacentibus terris, & concoloniis suis, & partem decimarum, quam habetis in parochiis Oleseh, Harastald, Finnatorp Gelet: & illud quod habetis in Leoghe, Sundetorp, Sumarthatorp, Biarby, & Gerlef, & illud, quod habetis in prouentibus apud memoriam Sanctæ Margaritæ ecclesiæ Beatæ Mariæ Roschildis. Præterea donationem, siue concessionem ab inclytæ memoriæ Vualdemaro quondam rege Danorum, & charissimo in Christo filio nostro Canuto rege filio eius, super libertate, & immunitate colorum vestrorum vobis pia deuotione factam, sicut in eorundem regum scriptis authenticis continetur, auctoritate vobis apo. confirmamus, & præsentis scripti privilegio communimus. Sanè laborum &c. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos &c. Prohibemus insuper, vt nulli vestrorum fratrum post factam &c. discendentem, &c. Illud districtius inhibentes, ne terras, &c. Si quæ verò, &c. Ad hæc etiam prohibemus ne, &c. quod si facere, &c. licitum præterea sit vobis in causis, &c. insuper auctoritate apostolica inhibemus ne vllus, &c. si verò Episcopus, in cuius parochia, &c. illud adijcienres, vt in recipiendis proc. &c. pro consecrationibus verò, &c. alioquin liceat, &c. quod si sedes, &c. Quia verò interdum, &c. Porro si Episcopi, vel alij, &c. Paci quoque, &c. Præterea omnes libertates, &c. Decernimus, &c. Si qua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis. IX. Cal. Decembris, indictione. II. incarnationis Dominicæ Anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij Anno primo.

CONSULIBVS, ET POPVLO TVDERT. QVA ILLOS RECIPIT
in protectionem apostolicam, confirmatque vetera ipsorum privilegia.

Sacro sancta Romana ecclesia, quæ omnium fidelium mater est, & magistra, illos propensius diligere cōsuevit, quos in deuotione, ac fidelitate sua nouit feruentius permanere: & vt liberiùs possint ab omnium incur sibus manere securi, costanquàm pia mater protectionis suæ munimine confouere. Eapropter dilecti in domino filij deuotionem, quam erga nos, & Romanam ecclesiam habere noscimini attendentes, vestris quoque precibus inclinati, Ciuitatem Tudertinam, quæ ad ius, & proprietatem apostolicæ sedis pertinere dignoscitur, quam, & nos ad manus nostras semper volumus retinere: ita quòd ei, cui vices nostras commiserimus, secundum mandatum nostrum debeat integre respondere, sub Beati Petri, & nostra protectione susci-

suscipimus, & presentis scripti pagina communimus. Cōsulatum autem cum iurisdictione sua vobis auctoritate apostolica confirmamus: concedentes, vt hi, qui sunt ipsius iurisdictioni subiecti, liberum sit ad consules, qui pro tempore fuerint legitimè appellare: ita tamen quòd appellationi ad sedem apostolicam interpositæ humiliter deferatur. Consuetudines quoque antiquas vestras, & rationabiles, & communiter obseruatas duximus approbandas. Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, pariter & iustitia, & earum omnimoda libertate. Nulli ergò, &c. nostræ protectionis conf. &c. conc. &c.

N. ABBATI, ET MONACHIS MONTIS SACRI. PER QVAM
diuturnam litem de superioritate & obedientia inter cœno-
bium Montis Sacri, & Calanenſe defuit.

Vm super libertate, ac subiectione abbatiæ vestræ, à multis retro tēporibus inter ipsam, & monasterium Calanen. controuersia fuerit agitata, & pro ipsa tu fili Abbas, cum quibusdam de fratribus tuis, & dilectus filius. N. Abbas Calanen. cum quibusdam similiter de fratribus suis ad nostram præsentiam venissetis, quòd dicta ecclesia vestra subiecta esse debeat Calanen. per authenticum felicitis recor. Anastasij prædecessoris nostri dictus Abbas Calanen. ostendere nitebatur: qui rationibus, & scriptis vtriusque partis prolatis in medium, & coram ipso, & fratribus suis quæ decuit subtilitate discussis, sicut ibidem plenius, continetur, tam scripturarum inspectione, quàm vtriusque partis attestacione cognouit, locum Montis sacri, & iure fundi, & ratione dispositionis ad ius, & proprietatem Calanen. monasterij spectauisse, cellamque ipsius fuisse propriam ab antiquo. Verùm quia religione recedente paulatim ab ipso monasterio Calanen. status sui sentiente iugiter detrimentum, locus Montis sacri, & religiosorum virorum numero, & terrenis capit facultatibus ampliari, orta est inter dicta monasteria de prælatione, ac subiectione dissensio: fratribus Montis sacri Calanen. in quibus feruor religionis pro magna parte defecerat, subesse nolentibus: alijs verò antiquum ius suum in loco Montis sacri laborantibus retinere. Vnde sicut in eiusdem Anastasij prædecessoris nostri authentico reperitur, cum piæ record. Honorius prædecessor suus ad partes accessisset Apuliæ, & causa ipsa per vtranque partem ad eius notitiam deuenisset, intellectis partium rationibus eam taliter terminauit: vt si habitum, & ordinem Calanen. monasterij acciperent, monachi Calanenſis in loco Montis sacri tanquàm in cella sua plenam dispositionem, & dominium obtinerent: & fratres Montis sacri Calanen. Abbati tanquàm proprii monachi obedirent. Si verò vel non susciperent, vel susceptum etiam non seruarent, monachi Montis sacri duos romanatos annuatim soluendos monasterio Calanen. plenam libertatem vltcriùs obtinerent: sic tamē vt si ad locum Montis sacri quandoque Abbas accederet Calanē, tanquàm Abbas proprius reciperetur ibidem: & quamuis eiusdem Honorij, prædecessoris sui mandatum de recipiendo Cauen. monasterij ordine, sicut in eodem dicitur instrumeto; à Calanen aliquandiu fuerit intermissum, quia tamē ibi postea receptus fuit, & seruatus, idem A. prædecessor noster iuxta institutionem sanctæ recordationis Innocentij antecessoris sui in eadem controuersia taliter diffiniuit, vt locus Montis sacri per se abbatia semper existeret, & Abbate proprio laturetur: & Calanen. Abbas primus existeret, Montis sacri secundus, & fraterna se inuicem charitate tractarent: & monasteriū Montis sacri ob reuerentiæ signū, & demonstrandum, quòd ad ius pertinuerit cœnobij Calanen. prædictum censum ei sine qualibet contradictione persolueret annuatim: & cum Abbatem Montis sacri mori contingeret, monachi eiusdem loci eligendi sibi Abbatem haberent liberam facultatem. Electum verò Calanen. Abbati, qui foret pro tēpore, præsentarent: ab eo, si persona esset idonea, & electio facta regulariter sine malitia, & prauitate qualibet confirmandum. Obeunte verò calanen. Abbate, Abbas Montis sacri electione fratrum interesse deberet: & vt ritè celebraretur electio,

electio, consilium, & operam adhibere. Si autem Calanē. Abbas ad monasteriū Montis sacri accederet, tanquā primus, & maior Abbas reciperetur, ibidem reuerenter, & honestè tractandus. Abbas verò Montis sacri futurus pro tēpore in festum Beatæ Mariæ veniens ad cœnobium Calanen. censum memoratum deferret, & in festo inibi remaneret, à Calanen. fraterna charitate tractandus. Intentionem itaque suam de subiectione monasterij vestri Calanen. probare premissis rationibus conabantur: contra quos fuerūt ex parte vestra proposita, quæ sequuntur: quòd cum tempore bonæ memoriæ Adriani Papæ prædecessoris nostri pro utroque monasterio partes essent in sua præsentia constitutæ, Calanen. subiectionem sibi deberi proponentibus à fratribus Montis sacri: alijs verò è contrario respondētibus, eos nullo tempore prælationem ibidem habuisse de iure: & si aliquam habuerunt, ipsos fuisse per bonæ memoriæ prædecessores suos Honorium, Innocentium, Eugenium, penitus absolutos. Ipse vtriusque partis allegationibus, & instrumentis auditis, & plenariè intellectis, sicut in eius authentico reperitur, eorundem prædecessorum suorum vestigijs inhærendo, de fratrum consilio diffiniuit, vt fratres Montis sacri omnimodam obtinerēt de cætero libertatem: ita quod neque ipsi, neq; successores eorum Calanen. subiectionem aliquam exhiberent: nec illi obedientiam, & reuerentiam ab eis exigere aliquatenus attentarent, saluo censu duorum solidorum Papien. monetæ annis singulis Calanen. monasterio persoluen. Illo etiam super addito, quòd si Calanen. Abbas, ac cœnobium Montis sacri aliquo casu accederet sicut hospes reciperetur ab eis honestè, & humiliter tractaretur. Idem quoq; Adrianus prædecessor noster iuxta tenorem priuilegij memorati Innocētij prædecessoris sui instituit, vt de cætero in eodem loco Montis sacri futuri temporibus sedes consisteret abbatiæ, & electus Abbas pro tempore ad Pont. Romanum accederet benedictionis gratiam recepturus. Nihilominus etiā statuit præfatus Pont. Adrianus, quòd si qua præcedentia scripta essent suæ diffinitioni aduersa, nullius haberent roboris firmitatem, sententia sua stabilitatem debitam obtinente. Per huius ergò diffinitionis paginam tanquā posterioris, vos præmissis Honorij, & Anastasij diffinitionibus dicebatis penitus derogatum: si exhibitæ fuerunt in iudicio à Calanen. pariter & ostensæ. Alioquin sibi debent penitus imputare, si tempore latæ à dicto Adriano prædecessore nostro sententiæ, ipsas in medium producere non curarunt: cum sub prætextu nouorum instrumentorum postea repertorum graue sit exemplo res iudicatas vltèrius restaurari. Lōginitatem quoque temporis, per quam in quasi possessione libertatis fuistis, pro parte vestra proponebatis in medio, & tam Lucij, quàm Anastasij, & Honorij Ro. Pont. priuilegia, quorum primus confirmauit sententiam Adriani: secundus Calanen. in loco Montis sacri censum tantum duorum solidorum de quo prædictur, reseruauit: tertius quando idem locus erat simpliciter prioratus de soluendo censu constituto ab l. seniore Calanen. abbate, & eiusdem benigna receptione apud Montem sacrum, cum illuc accederet, facit in suo priuilegio mentionem. Ad id quoque probandum induxistis bonæ me. Cœlestini Papæ prædecessoris nostri sententiam, & rescriptum: qui cum, sicut ipsius authentico reperitur, per priuilegia prædecessorum suorum Ro. Pont. tam antiquorum, quàm etiam modernorum, quæ in sua fecerat præsentia recitari, plenitè cognouisset monasterium vestrum ad Ro. Eccl. nullo medio pertinere, & ab omni iure ac subiectione sæpe dicti Calanen. monasterij fore liberum, & immune, nisi quòd duos solidos Papien. monetæ de mandato bonæ me. Adriani Papæ prædecessoris nostri sibi soluere tenebatur: volentes inter prædicta monasteria omnis dissensionis, & scandali materiam rescari, & ne monachi propter causarum strepitum à diuinis reuocarentur obsequijs, contra obseruantiam monasticæ disciplinæ, in recompensationem duorum solidorum aliquem locum certum, vnde redditus ipse perciperetur, ad eorum arbitrium: quibus super hoc sua scripta direximus, præcepit Calanen. assignari à fratribus Montis sacri, qui sic ex rescriptis iudicum delegatorum innotuit: licet in quibusdam alijs locis recompensationem obtuleritis congruentem. Apud Sipon. tamen areas quasdam faciendi

salis officio deputatas: de quibus ad minus vnius vncie auri redditus habebatur, quemadmodum iidem iudices rescripserunt, qui hoc ipsum sub testimonio bonorum virorum subtiliter indagarunt, spontaneè contulistis. Vnde idè prædecessor noster, meliorationem Calanen. Mona. considerans in hac parte, de cōmuni fratrum suorum consilio statuit, vt Calanen. cōnobiū prædicta esset recompensatione contentū. A cuius exactione, ac subiectione fratres Mōtis sacri prorsus absoluens, decreuit vt in nullo ei tenerentur de cætero respondere. Statuēs insuper, vt si qua præcedentia scripta inuenirentur præmissæ constitutioni contraria, ea in sua stabilitate manente, nullum robur, nullam obtinerent penitus firmitatē. Eiusdem etiā Cœlest. Alex. prædecessorū nostrorū priuilegia, quibus & Adr. Papæ de qua præmissimus sententia cōfirmatur, & monasteriū vestrū ad ius & proprietatē Eccl. Ro. ostendetur pertinere, ad probandā intentionē vestram in mediū produxistis. Præmissis ergo, & similibus corā nobis, & fratribus nostris prudētē à vobis, & alijs allegatis nos volentes parcere vtriusq; partis laboribus, & expensis, doloris etiā, & indignationis materiā amputare, vt obseruare deberetis, quod de ipsa quæstione pro bono pacis, citra diffinitionis calculū dicemus vos, & sæpe dictos Abbatē, & monachos Calanen. monuimus diligenter. Cum itaq; vtraq; partiū hoc se facturā promississet spontanea volūtate, nos prouida deliberatione statuimus, quod cōnobiū vestrū restituitis sibi arcis faciendi salis officio deputatis, quas de mandato dicti Cœlest. Papæ prædecessoris nostri iuxta bonorū virorum arbitriū in recompensationē prædicti census Calanen. monast. assignauit, ecclesiā S. Iacobi Melphiten. ad ipsum spectantē cum domibus, hortis, & duobus trapetis: & in super tot oliuas dicto mon. Calanen. cōferat, & assignet, ex quibus possit idē mon. Calanen. secundū bonorum virorū arbitrium, quibus hoc cōmittimus, arbitrantīū, xvj. saumas olei annis singulis obtinere. Illa videlicet moderaminis æquitate seruata, vt oliuarū assignatio nec fiat secundū tempus nimie vbertatis, nec secundū nimie sterilitatis euentum, sed iuxta quod sæpius accidere consuevit, post factā assignationē, & receptionem earum tam cōmodo, quā in incōmodo ad Calanē. mon. pertinente. Dictum verò Calanen. monast. renūciet omni subiectioni, iuri, ac censui, quod in loco Montis sacri aliquo vnquam tempore habuisset: nec ibidem occasione iuris præteriti futuris tēporibus aliquid audeant postulare, quod vtraq; partium acceptauit. Hoc ergo statutum, sicut à nobis prouidē factum est, & ab vtraq; parte receptū, volentes in posterum irrefragabiliter obseruari, de cōmuni fratrum consilio auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Non obstantibus priuilegijs, vel rescriptis super subiectione prædicti monasterij vestri hactenus impetratis: cum ex certa scientia inter præfata monasteria de voluntate partium, quæ præscripta sunt, statuerimus in perpetuum obseruanda. Decernimus ergo & c. nostræ constitutionis, & confir. & c. Datum Lateran. II. Idus Nouembris.

CAMERACEN. CAPITVLO. VT DE IPSORVM ELECTI VITIIS
inquiratur, statuaturque, antequā alium eligant.

Daudientiam apostolatus nostri multorum relatione peruenit, quod H. Ecclesiæ Cameracen. electus, cum ita incurtus sit, vt promoueri de iure non possit in minoribus ordinibus, constitutus fuit à vobis ad ecclesiam vestram electus, & à venerabili fratre nostro Vu. Remen. Archiepiscopo Sanctæ Sabinæ Card. eius fuit electio confirmata: quem post electionem, & confirmationem venerabilis frater noster Atrebaten. Episcopus de mandato ipsius Archiepiscopi Acolitum, & Subdiaconum ordinauit: & sicut communis habetur opinio dictus electus duxit viduam in vxorem, de qua suscepit filiū in præpositum Sancti Petri Duacen. sibi nullo medio succedentem. Cum igitur, si vera sunt, quæ præmissimus, relinqui non debeant impunita, cum & præsumpta sint contra canonicas sanctiones, & propterea decor honestatis ecclesiasticæ confundatur, venerabili fratri nostro N. Parisiensi Episcopo, per

per scripta nostra præcipiendo mandauimus, vt vocatis quos propter hoc viderit euocandos, de præmissis omnibus, & etiam fama publica inquirat plenius veritatem: & quicquid super his inuenerit, sub suarum testimonio literarum nobis studeat fideliter intimare, vt per relationem ipsius sufficienter instructi, securius in ipso negotio procedere valeamus. Dedimus etiam eidem Episcopo in mandatis, vt vobis ex parte nostra districtè prohibeat, ne ad nominationem, vel electionem alicuius personæ aliquatenus procedatis: si etiam dictus electus vellet spontaneè resignare, donec super hoc nostræ receperitis beneplacitum voluntatis: & si contra prohibitionem nostram, & suam aliquid præsumpseritis attentare, illud decernimus irritum, & inane. Dignum est enim, & consentaneum rationi, vt in eo puniamini, in quo peccastis, si circa præmissam electionem inuenti fueritis culpabiles extitisse. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint à sede apo. impetratæ. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus contra tenorem mandati apostolici non presumatis aliqua ratione venire, vel aliquid etiam attentare.

N. PARISIEN. EPISCOPO. PER QVAM IPSI INQVISITIO ET EXAMEN
super vita & moribus electi Cameracensis committitur.

Am de discretione tua fiduciam obtinemus, vt si quando tibi committimus, quæ ad honorem diuinum, & vtilitatem ecclesiasticam pertinere noscuntur, gratia & timore postpositis satagas promouere: in hac parte nobis coadiutor existens, qui ex iniunctæ seruitutis officio secundum prophetam debemus euellere, & plantare, quæ in ecclesia Dei euellenda fuerint, & plantanda. Et cum nos possimus omnia personaliter adimplere, per fratres, & Coepiscopos nostros cogimur supplere defectum: quos apostolica sedes in partem sollicitudinis euocauit. Sanè ad audientiam apostolatus nostri multorum relatione peruenit, quòd N. Cameracensis electus &c. vt supra ferè vsque ad verbum Impetratæ.

N. ATREBATEN. EPISCOPO. VT IPSE DE ELECTI
Cameracensis vita & moribus sententiam ferat.

Daudientiam apo. nostri multorum relatione peruenit, quòd N. Cameracensis electus &c. ferè vt supra, vsque ad verbum præcipiendo mandamus, quatenus cum propter vicinitatem locorum, & de forma electionis, & de qualitate ipsius electi dicaris habere notitiā pleniorē, tam de fama publica, quàm etiam de præmissis omnibus per literas tuas nobis intimare studeas veritatem, vt per relationem tuam, & venerabilis fratris nostri N. Parisien. Episcopi, cui hoc ipsum commisimus inquirendū sufficiēter instructi, securius in ipso negotio procedere valeamus.

N. ABATI, ET CONVENTVI COMPEDIEN. VT INIURIAS,
necessitateque suas Syluanectum Episcopo. Apostolica sedis legato exponant, & ab eo remedium querant.

Paci, & tranquillitati vestræ paterna volentes sollicitudine prouidere, cum ad hoc specialiter teneamur, ex eo quòd vestrum Monasterium ad nos, & Romanam ecclesiam nullo perrinet mediante, ad vestræ oppressionem, & necessitatem ecclesiæ releuandam, venerabilem fratrem nostrum N. Syluanecten. Episcopum in causis vestris, & alijs necessitatibus, pro quibus vobis est ad quos malueritis Episcopos generaliter recurrendum: quemadmodum in vestris priuilegijs continetur, per literas, quas super his exequendis specialiter ipsi dirigimus, de benignitate sedis apost. nobis duximus deputād. Vnde cum pro singulis necessitatibus vestris ad Romanā ecclesiam, & ad nos qui specialius id exequi deberemus, facilem, & si-

ne dispendio nō potestis habere recursū, volumus vt ad eundem Episcopū, qui in partem nostrā sollicitudinis est euocatus, tam pro iniurijs vobis, & ecclesiā vestrā à malefactoribus quibuscumque irrogatis, & deinceps irrogandis, quā pro chrismate, oleo sancto, consecratione basilicarum vestrarum, & clericorū vestrorum ordinatione specialiter accedentes, executionem eorum, quā præsentialiter per nostrum ministerium vobis impendi non possunt, ab eo suscipiatis humiliter, & deuotē. Datum Lateran. II. Calen. Decembris.

N. CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. VT A CONSTRUCTIONE

& prosecutione Capella de Lamech, cesset atque abstineat, vnde tot grauissima mala prouenerint.

Vm de iniuncto nobis apostolatus officio locum eius (licet immeriti) teneamus, qui iuxta verbum propheticum liberauit pauperem à potente, & inopem cui non erat adiutor, diligenti studio satagere nos oporteret, ne minores à maioribus opprimantur: sed vt praelati sic exerceant acceptam iurisdictionem in subditos, vt prodesse probentur potius quā praeesse. Hæc ergo secundum officij nostri debitum attendentes, districta dudum tibi iussione mandauimus, vt in negotio capellæ de Lamech, iuxta formam literis apostolicis comprehensam, ab oppressione monachorum Catuarien. omninō cessares: super quo venientes ad præsentiam nostram dilecti filij R. de Boxleia, & Vu. de ponte Roberti Abbates nuncij tui, fraternitatem tuam nitebantur multipliciter excusare. In primis siquidem proponentes, quòd cum bonæ memoriæ Theob. Cantuarien. Archiepiscopus, & gloriosus Thomas successor ipsius attendentes quòd nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus, & nolentes monachos Cantuarien. relictis diuinis officijs ad negocia sæcularia se transferre, ad honorem Prothomartyris Stephani ædificandi ecclesiam voluntatem, & propositum habuissent, & in ea sæculares clericos ordinandi, de suis prouentibus, & ecclesijs eis redditibus assignandis: per quos tam apud apo. sedem, quā apud curias sæculares sua possunt negocia expedire. Laudabile primi propositum obitus festinatus, secundi longum exilium impediuit, sicut in literis ven. fratris nostri I. quondam Lugdunen. Archiepiscopi plenius continebatur expressum: quā in nostra, & fratrum nostrorum fuerunt præsentia recitata. His bonæ memoriæ Bald. Cantuarien. Archiep. ita proposito, vt officio voluntate, vt dignitate succedens, prope suburbium Ciuitatis Cantuarien. quasi per stadia tria, vel quatuor ad honorē præfati prothomartyris, & Beati Thomæ cōstruere cœpit ecclesiam, felicitis record. Urbani Papæ prædecessoris nostri super hoc indulgentia primitus impetrata. Cuius sibi fuit auctoritate concessum, vt in honorem ipsorum martyrum, & ædificare posset ecclesiam, & de personis idoneis ordinare: quibus in ecclesiasticis beneficijs canonicè prouideret: sic tamen quòd ecclesiæ debitis obsequijs, & necessarijs stipendijs minimè fraudaretur. Et licet idem Urbanus aduersus dictum B. prædecessorem tuum super demolitione operis suas sæpius literas destinasset, quia in eis non faciebat de concessa iam indulgentia mentionem, & dicebant per rescripta frequentia nullatenus derogatum: quæ præterea proponebant, & per falsi suggestionem, & veritate tacita impetrata, & ad ipsius Archiepi. notitiam minimè deuenisse: vnde si eis non paruerat, de iure non poterat reprehendi. Rescriptum quoque sanctæ memoriæ G. Papæ prædecessoris nostri pro se pariter producebāt: qui cum per literas indulserit generales, vt rescripta, quæ à tribus mensibus ante obitum prædicti Urbani prædecessoris sui fuerant impetrata, eandem firmitatem haberent, non obstante obitu mādatoris, quam obtinere, si tunc viueret, debuissent negocia, quæ ipsum Archiepiscopū, & eius clericos contingebant, sub præmissa noluit generalitate concludi: per quod nimirum rescriptum prædecessoris sui dicebant literis derogatum, quas aduersus Archiepiscopum direxerat ad instantiam monachorum: quibus siquidem literis, & etiam bonæ memoriæ Clementis successoris sui, quæ eius in hac parte fuerat

rat imitator, per factam tunc temporis amicabilem compositionem de partiū voluntate inter Archiepiscopum, & monachos memoratos, per charissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum Regem illustrem, & venerabilē fratrem nostrum Vualterum Rothomagē Archiepiscopum, & quosdam Episcopos, & Abbates dicebant penitus derogatū. Cum enim tempore præfati. B. Cantuarien. Archiepi. præmissi Rex, Archiepi. & Epi. & Abbates Cantuariam accessissent, in eos fuit tam de constructione ipsius ecclesiæ, quàm institutione prioris, & quibusdam alijs quæstionibus à partibus compromissum. Ipsi autem diligenti deliberatione præmissa pariter iudicarunt, quod ipse Archiepiscopus rationabiliter ædificauerit ecclesiam memoratam. Ipse tamen pro bono pacis concessit ad prædicti Regis instantiam, & etiam aliorum, quod canonicoꝝ collegium ad locum transferret alium, quem eligeret competentem. Per hanc ergo compositionem dicti nunciij tui renunciassē dicebant, monachos rescriptis præcedentibus à sede apostolica impetratis: cum exinde dictus Archiepiscopus loco priore demisso, vbi ædificare non potuerat, sine scandalo monachorum, ad locum de Lamech per quinquaginta miliaria distantem à ciuitate Cantuariæ suum propositum translulisset: vbi, & ecclesiam, sicut prius fecerat, edificare cœpit ad honorem martyrum prædictorum: vt sic propter nimiam locorū distantiam nulla remaneret monachis materia conquerendi. Cui postea tu succedens, quod ab ipso minus factum fuerat perficere voluisti, & quod ipsum tibi liceret ex rescripto literarū bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri ostendere nitebantur: qui anno pontificatus sui septimo, & extremo, ad omnem inter ecclesias Cantuarien. & de Lamech discordiam sopiendā, & ne canonici de Lamech facultatem haberent contra cathedralem ecclesiam insurgēdi, disponendi de ipsa ecclesia de Lamech interius, & exterius non obstantibus literis ad venerabilem fratrem nostrum N. Cicestren. Episcopum, & dilectum filium N. de Vualthan, & N. de Rading. Abbates obtentis concessit tibi liberam facultatem. Per has ergo literas præcedentia scripta sua, quæ his videbantur aduersa, dicebant penitus reuocata. Intentionem ergo suam probare dicti tui nunciij satagebant, per laudabile propositum Theob. & gloriosi Thomæ martyris pontificum præmissorum, & per Urbani, Gregorij, & Cœlestini Rom. pontificum indulgentias, & rescripta, & præmissam compositionem factam de partium voluntate. Verum præmissis rationibus ex parte monachorum fuit ex ordine taliter obuiatum, quod de occultis hominum voluntatibus, quas sibi tantum dominus reseruauit, qui renes, & corda scrutatur, à nobis iudicari nō poterat, nec debebat: nec ipsi valebant ad talia respondere: quæ proponere in iudicio nihil aliud erat, quàm de secretis cordium diuinare. Sanè per indulgentiam Urbani Papæ prædecessoris nostri (de qua præmisimus) iuri suo in nullo dicebant penitus derogatum, quia canonica beneficiorum assignatio per eam Cantuariē Archiepiscopo seruabantur: quæ iuxta constitutionem canonicam sine tractatu, & assensu monachorum procedere non valebat: qui nedum quod ipsius facto in hac parte consenserint, verum etiā contradixerint expresse, sicut sequentia docuerunt, & adhuc in eodem proposito perseuerant. Eis ergo contradicentibus superioris fuerat iudicium expectandum. Idem etiam ea ratione ostendere nitebantur: quia iuxta sanctiones legitimas, si quando alicui conceditur beneficium principale, puta libera factio testamenti, nihil videtur aliud indulgeri, quam vt modo testetur legitimo, & etiam consueto. Ille quoque qui vt in loco publico ædificare posset, à principe similiter impetrauit, ædificare cum alterius incommodo non valebit, nisi & hoc ipsum à principe postulatum fuerit, & concessum. Per sequentes etiam ipsius Urb. literas executorias, quibus opus ipsum maledictum haberi voluit, & prophanum, asserbant præscriptæ indulgentiæ derogatum: quæ siue coram eodem Urbano fuerit ostensa, proponebant eam penitus abrogatum, cum ea non obstante demolitio ipsius ecclesiæ fuerit demandata: siue fuerit prætermissa, sibi debuit imputari, cum iure ciuili etiam caueatur, quod sub prætextu instrumentorum postea reperorum lites non debeant restaurari. Id ipsum per literas præ recordationis Clementis Papæ præde-

cessoris nostri probare volebant: in cuius praesentia nuncijs partium constitutis cum dictus B. praedecessor tuus opus maledictum, & prophanum noluisse contumaciter, & pertinaciter consummare ad exemplum Urbani Papae praedecessoris sui praefato Archiepiscopo, de consilio fratrum districtè praecipit, ut quicquid fecerat in ecclesia nominata, curaret sine diminutione qualibet demoliri: quod de instituendis canonicis, & alijs fuerat perperam attentatum, in irritum penitus reuocato: ubi siue omissa fuerit praemissa indulgentia, vel etià allegata, eorum non poterat ratione praemissa propositum impedire. Per ipsam verò compositionem, de qua praemisimus tanquam regio metu violentè exortam, partem suam in nullo grauari posse dicebant. Cum enim dictus Clemens Papa praedecessor noster pro sedanda discordia inter Archiepiscopum, & monachos Cantuarien. exorta, bonae memoriae Ioannem Anagninum tunc temporis tr. sanctae Marci presbyterum Card. apostolicae sedis legatum, postea verò Episcopum Praenestinum in Angliam specialiter destinasset, postquam illuc transfretauit factum fuit dicto B. Cantuarien. Archiepiscopo procurante, quod apud portum Douoriae contra voluntatem suam per dies plurimos teneretur, quod in grauem ecclesiae Rom. iniuriam redundauit: nec ante permissus fuit Cantuariam proficisci, quam per dictum Regem Anglorum, qui eodem tempore cum Episcopis suis Cantuariam venerat in pacis, quam fecerunt cum Archiepiscopo monachi vim passi fuerunt, & compulsi sunt omnia sustinere, quod ideo cum prope audisset positus, & postea praesens apud Cantuariam cognouisset, scripto mandare curauit: ut rei veritas omnibus in notesceret, & quod factum fuerat, non generaret praedudicium iustitiae monachorum. Et si Archiepiscopus ipse, vel aliquis de successoribus eius scripturam super formam pacis quandoque proferret, sciretur ab omnibus eam fratribus iam dictae ecclesiae, nec consentientibus, nec scientibus fuisse confectam, nec sibi exhibitam postulatam, qui ad causam fuerat à summo pontifice destinatus. Vnde vel rem gestam confirmare debuerat si iustitiae concordaret: vel si aliter facta fuerat infirmare. Sic ergo cognoscens intercessisse, illi facto violentiam manifestam, auctoritate, quaungebatur apostolica statuit, quod nec concordia sic facta valeret, neque compromissio violentè exorta, neque scriptum aliquod sic conceptum, & quod ipsis monachis in posterum praedudicium non afferret, cum omnia eo praesente, ac contradicente fuerint adimplera, sicut in suis literis patentibus continetur: quas coram nobis fecimus recitari. Post haec cum bonae memoriae Coelestinus Papa praedecessor noster omnia, quae per memoratum B. Archiepiscopum circa monachos vi vel metu acta fuerant, auctoritate apostolica in irritum reuocaret, nominatim ea, quae legato Rom. ecclesiae praesente, & contradicente contra mandatum sedis apostolicae facta proponebantur, sicut in authentico eiusdem legati, P. videlicet Anagnini quondam presb. Card. ob causam ipsam in Angliam destinati, continebatur expressa, viribus carere decreuit: & quaecumque contra ius monachorum, vel tenorem priuilegiorum apost. sedis idem Archiepiscopus impetrarat. Insuper statuens, ut nullus hominum quae male gesserat, ad consequentiam traheret: nec ea, quae à sede apostolica obtinuerat tacita veritate, iuri monachorum, vel priuilegijs vlllo vnquam tempore in aliquo praedudicium generarent: quemadmodum nobis, & fratribus nostris ex ipsarum constitit continentia literarum. Ex ipsa quoque maiore loci distantia sibi asseriebant monachi maius praedudiciū generatum: quia cum in eorum defectu, sicut à tuis nuncijs dicebatur, saeculares clerici fuerint euocati vix possent per eos vicinos Cantuarien. ecclesiae negocia monachis absentibus procurari, quae ipsis procul positis, & captata eorum absentia sine monachorum conscientia tractarentur, & eis penitus inconsultis: vnde Cantuarien. ecclesia dispendium incurreret, & iacturam. Sic ergo per hoc nihil eis accessit, eadem contradictionis causa manente. Vltimum quoque rescriptum dicti Coelestini Papae praedecessoris nostri carere viribus asseriebant, utpote per suppressionem veritatis surreptum: quoniam in eo nulla fiebat mentio mandatorum, quae ab Urbano Papa, & Clemente processerant: nec etiam confirmationis illius, quam ipsemet super cassatione compositionis praedictae concessit:

& præsertim cum rescriptum illud indulsisse, dicatur eo tempore, quo cum infirmitas admodum prægrauabat. Ad fundandam sane intentionem suam, prædictorum Vrbanus, Clemens, & Coelestini Rom. pontificum rescripta, nec non & nostrum post illa iidem monachi producebāt: quibus vrgentissime mandabatur, vt quicquid de præfata capella fuerat attentatum, haberetur irritum, & inane. Cum autem quæ præmisimus, & similia in nostra fratrumque nostrorum præsentia prudenter essent à nuncijs allegata, nos, qui tempus accepimus iustitiam iudicandi, volentes illius vestigijs in hære, apud quem non est acceptio personarum, cuius locū, (licet indigni) tenemus in terris, & ita via regia prudenter incedere, vt non declinemus ad dextram, vel sinistram: prædecesores quoque nostros Urbanum, Clementem, & etiam Coelestinum credentes amplius imitandos, in illis maximè, quæ deliberatione præuia statuerunt, de communi consilio fratrum nostrorum fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus omni contradictione, & excusatione, & appellatione cessantibus infra triginta dies post receptionem præsentium quicquid ædificatum est in eccl. memorata, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante si etiā absens extiteris: cū cautū sit etiā legitima sanctione, vt si is, cui fuerat opus nouū nunciatū ante remissionem ædificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatum debere, sibi debeat actio denegari: reducens proflus in irritū quicquid de instituendis ibidem canonicis, & alijs ad ipsam ecclesiam pertinentibus, à te, vel à prædecessore tuo cognoscitur ordinatum: eorum redditibus ad statum pristinum reuocatis, quos ab obligatione præstiti iuramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos. Cū enim a modo non teneat principale, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, sub præmissa distinctione decernimus irritādū, sicut sancitū est traditione canonica, & ciuili. Clericos præterea, qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas diuina officia celebrarūt, sicut nos per alia scripta nostra mādauimus, rādiu habeas pro suspensis, quousque super hoc satisfecerint cōpetenter: & vniuersa, quæ in prædictorum monachorū sunt attentata grauamen, exeniorū videlicet, & ecclesiarum, & aliorum inuasionem, quæ ante appellationem habuerant, non differas dictis monachis resignare, ac de cætero circa statum monasterij contra prohibitionem nostram huius occasione negocij non præsumas aliquid innouare. Si verò quod non credimus) præceptū nostrū, sicut præmissum est, vel cōtemperis, vel distuleris adimplere, à pontificali officio ex tunc noueris te suspensum: & pro contemptu mandati apost. ad nostram venire te volumus præsentiam responsurum. Venerabilibus quoque fratribus nostris Cātuariē. ecclesiæ suffraganeis de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus nisi tu infra præmissum tempus mandatum nostrum duxeris ad effectum, ipsi nullā tibi impendant obedientiam, vel reuerentiam: quia iustum est, quod ei non obediat a subditis, qui suo contemnit obedire prælato. Quod si forte nec sic te poterimus ad bonum reuocare, propter quod malum nunquam committitur, bonum autem debet sæpius intermitteri, maiorem tibi animaduersionem noueris imminere: cum ferro sint abscondenda vulnera, quæ fomentum non sentiunt medicinam. Sane super præmissis, in quibus salua conscientia non poteramus alio modo procedere, fraternitatem tuā rogamus nullatenus contristari: quia (teste Deo) non ex indignatione aliqua processerunt, sed quia cum simus (licet insufficientes) in sede iustitiæ cōstituti, vnde iura sua seruare tenemur singulis illibata, fraternitati tuæ, quam syncerius amplexamur, cū te inter fratres, & Coēp. nostros honorabile membrū, & in domo domini columinā immobilē habeamus, non potuimus sine graui offensa creatoris deferre, nec nobis in hac parte potes aliquid impetrare: cū secundū traditionem canonicam, quando non nisi peccando alicui consuli potest, tunc æstimare debet homo, quid faciat non habere. In ipsis etiam legibus sæcularibus inuenitur, vt quæ facta lædunt pietatem, æstimationem, verecundiam nostram, & generaliter quæ bonis moribus aduersantur, nec possent nos facere sit credendum. Super eo quoque non sufficimus admirari, quod cum dicta ecclesia iandudum

quasi lapis offensionis fuerit, & petra scandali, pro qua nos, & prædecessores nostri aduersus te, tuosque prædecessores, ita grauiter sumus moti, & viri religiosi, pariter & prudentes monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo tot laboribus, & doloribus, tot mortibus, & periculis personas, & res non dubitauerunt frequenter exponere: quod procul dubio tam illi, quam isti (vt dictum est) non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in graue Cantuarien. Ecclesie detrimentum. Vt de alijs omittamus, tu saltem pro vitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacra scriptura testimonio debueris didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato dimitti non possunt, non sint pro vitando scandalo dimittenda: nec ea debeant pro vitando scandalo committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quæ committi possunt, sine mortali peccato pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum: & eis etiam pro vitando scandalo insistendum: vnde Apostolus dicit: Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum. Et Dominus in Evangelio contra eos qui scandalizant præsentant materiam: Væ (inquit) homini illi, per quem scandalum venit: melius est ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum. Et licet maiorum scandalum sit vitandum, præcipue tamen vitandum est scandalum pusillorum iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit, inquit) vnū de pusillis istis minimis, qui in me credunt &c. Finis ergo his, quæ præmissa sunt à te de cætero taliter imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat non immerito expiari. Datum Lateran. IX. Cal. Decembris.

CANTVARIEN. ECCLESIAE SVFFRAGANEIS. NE ARCHIEPISCOPO suo obtemperent, qui summo Pontifici obedire contemnit.

CM ex iniuncto nobis Apostolatus officio &c. fere in eundem modum vsq; ad verbum Innouare &c. Sanè super præmissis &c. fere in eundem modum vsque ad verbum non immerito expiari, vt supra. Si vero (quod non credimus) &c. vsque ad verbum Responsurum. Quocirca vniuersitati vestra de cōsilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districte præcipimus, quatenus nisi sæpe dictus Archiepiscopus infra præmissum tempus mandatum nostrum duxerit ad effectum, vos ei nullam obedientiam, vel reuerentiam impendatis quia iustum est, vt ei non obediatur à subditis, qui suo contemnit obedire prælato: pro certo scituri, quod si præcepto apostolico in hac parte præsumpseritis obuiare, nos auctore Deo, inobedientiæ vestrae curabimus animaduersione debita respondere. Quod si forte nec sic eundem Archiepiscopum poterimus ad bonum obedientiæ reuocare &c. vsque ad verbum Medicinam. Dat. vt supra.

N. LINCOLNIEN. N. HELIEN. EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTI Edmundi. Vt ablata ab Archiepiscopo Cantuariensi monachis restituant cum fructibus perceptis.

INter alia, quæ venerabilis frater noster Cantuarien. Archiepiscopus super negotio cappellæ de Lamech de fratrum consilio felicitis recordationis Urbani, Clementis, & Cœlestini prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, per apostolica scripta mandamus, & illud specialiter cōtinetur, quod ecclesias monachorum cum fructibus medio tempore perceptis, exenijs, & alijs iniuste ablati, infra triginta dies, post receptionem literarum nostrarum, etiam si absens ab ecclesia sua fuerit, eis restituere non moretur. Volentes autem vt mandatum apostolicæ sedis debitam obtineat firmitatem, nec alicuius negligentia retardetur, discretionis vestrae per apostolica scripta districte præcipimus, quatenus nisi dictus Archiepiscopus, infra præfixum sibi tempus curauerit quod mandauimus adimplere, vos omni contradictione, delatione

delatione, & appellatione cessantibus ecclesias ipsas cū preceptis fructibus dictis Monachis restituere nō tardetis: detentores ipsarū si vobis in hac parte, immō nobis ipsīs præsumpserint obuiare, poena suspensionis, & excommunicationis etiam si opus fuerit percellentes: prouisiuri vt Deum habentes prae oculis sine personarum acceptione mandatum apostolicum taliter exequamini, quod deuotionem vestram & nos commendare possimus, & Deus debeat acceptare. Quod si omnes his exequēdis nequiueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. XI. cal. Decembris.

RIC. ILLVSTRI REGI ANGLORVM. NE REX ISTAM
restitutionem monachorum impediat.

Nter alia, quæ nos hortantur celsitudinis regiæ titulis congaudere, illud tanquam memoriale quia personam tuam syncera charitate diligimus, multa gratiarum actione prosequimur, quod iam dudum nos regijs apicibus rogauisti, vt pro nullo deberemus in his, quæ agimus à iustitiæ tramite deuiare, nec illud fuit in eisdem literis prætermisum: vnde circumspectionem regiam dignis laudibus commendamus: vt si fortè à nobis interdum aliquid postularet, quod esset obuium rationi, nolebat aliquatenus exaudiri. Nos ergo præter officij nostri debitum, ex quo cū (licet indigni) tempus acceperimus iustitiam iudicandi, vniuersis, & singulis in iure suo existimus debitores, regiæ prudentiæ salutaribus exhortationibus inuitati, & volentes regia via prudenter incedere, nec declinare ad dexteram, vel sinistram, nuper in præsentia nostra nuncijs venerabilis fratris nostri Archiepiscopi, & dilectis filiis N. & N. monachis Cantuarien constitutis in facto capellæ de Lamech, de cōmuni cōsilio fratrum nostrorum processimus, sicut nobis fuit diuinitus reuelatum: & literæ, quas eidem Archiepiscopo, & venerabilibus fratribus nostris Cantuarien. Ecclesiæ Suffraganeis distinamus, continent euidenter. Vt autem mandatum nostrum, quod de pura cōscientia (Deo teste) processit, liberius valeat adimpleri, serenitatem regiam prece qua possumus, & affectione rogamus, quatenus his, quæ à nobis facta sunt, benignius annuendo nō sit impedimento, quo minus debeant iuxta rescripti nostri seriem effectui mācipari, quin potius si quis se (quod vix credimus) duceret opponendum, eius audacia quæsumus potestate tibi tradita reprimatur: vt mandata sedis apostolicæ debitam obtineant firmitatem. Alioquin quantumcūque magnificentiam tuam in domino diligamus, & sibi velimus quantum cum Deo possumus, honestè deferre, contemptum apostolicæ sedis, & nostrum non poterimus æquanimitè sustinere: sed eos, qui se opponere nostris in hac parte iussionibus attentabunt, poena magistra docere curabimus, quàm durum sit contra stimulum calcitare. Prouideat igitur regia celsitudo, quod ita preces apostolicas in hac parte diligenter exaudiat, sicut petitiones suas apud sedem apostolicam cupit etiam in maioribus exaudiri: procurans attentius, vt præfatos monachos, quos sub protectione nostra suscipimus, ne minores à maioribus opprimantur, dextera suæ potentiæ protegat, & defendat: vt apud eum æternæ retributionis præmia consequatur, qui iuxta Prophetiæ testimonium) liberauit pauperem à potente, & inopem, cui non erat adiutor.

Datum Lateran. XII. cal. Decembris.

N. PRIORI, ET CONVENTVI CANTVARIEN QVA
illos ob acceptas iniurias consolatur, suumque auxilium of-
fert, & precibus ipsorum sese commendat.

Nisi

Isi viri prudentes essetis, & sacrarum haberetis scientiam scripturarum, pro tribulationibus, quæ inuenerunt vos, minùs egeretis forsitan consolationibus aliorum, scilicet imitatores Apostolorum effecti, vt relictis omnibus liberiùs sequi possitis Christum pauperem, & egenum: amissionem temporalium, quæ debetis cū Apostolo reputare tanquā stercore, vt Christum lucrifacere valeatis, excipere cum gaudio vos oportet, nec pro ea, sicut cæteri hominum cōtristari: ne per innotatum dolorem, postquam manum misistis ad fortia, retro aspicere comprobemini: & manna Aegypti contempto ad pepones, & allia, ollas carniū aspi-rare. Cū itaque non sint condignæ passionēs huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, monemus vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, quatenus ad memoriam reuocantes, quodd tribulatio patientiam operatur, patientia verò spem, spes autem (secundum Apostolum) non cōfundit, ex hoc ipso gratias agatis altissimo, quodd illi, de quibus iudibatam fiduciam habebatis, retribuētes mala pro bonis, vobis non cessant detrahēre, quia sequimini bonitatem: & quantò mundus, qui vos odit, quia de mundo nō estis, alioquin quod suum esset diligeret, per secutiones vobis excitat grauiōres, tantò ampliùs patri luminum, à quo est omne datum optimum, & omne donū perfectum, in gratiarum actionibus assurgatis, qui vobis dedit patientiam in aduersis. Despecta est enim confessio, quam facit prosperitas, teste scriptura, quæ dicit: Confitebitur tibi cū benefeceris ei: sed illa magni momenti debet existere, quam non admittit vis doloris, eius exemplo, qui ait: Si bona suscepimus de manu domini, mala quare non sustineamus? Sicut domino placuit, ita factū est: sit nomen domini benedictum. Nos autem quia locum eius (licet indigni) tenemus, qui iuxta Propheticum testimonium liberauit pauperem à potente, & inopem, cui non erat adiutor, affectu paterno vestris doloribus condolentes, nō attendimus contra vos vultum potentis, sed vt oppressionibus vestris finis debitus imponatur, spe sola retributionis æternæ Petri gladium exeruimus ad iustitiam faciendam, discretionem vestram rogantes attentius, & obsecrantes in domino, quatenus hanc nobis retribuatis mercedem, vt apud misericordissimum iudicem pro peccatis nostris preces, & lachrymas effundatis, puras ad eum manus sine disceptatione leuantes: vt iniunctum nobis apostolatus officium ad laudem, & gloriam nominis sui, ad honorem, & profectum ecclesiæ, & redemptionem, & salutem animæ nostræ concedat, & faciat adimplere. Dat. Lateran. XII. Cal. Decembris.

A. ILLVSTRI REGI, ET A. REGINAE HIEROSOLIMITAN.

*Quæ regnum Hierosolymitanum ipsis attribuit: et sub
protectionem apostolicam recipit.*

VM terra Sancta, in qua pedes Christi steterunt, & salutem nostram Deus rex ante sæcula dignatus est operari, sub protectione semper debeat sedis apostolicæ permanere, quæ domino disponente mater esse meruit generalis: licet omnibus ad vindicandam iniuriam Iesu Christi, & ipsius terræ succursu accedentibus munimen protectionis apostolicæ largiamur, vobis tamen, qui terræ illi temporaliter præesse noscimini, tantò libentiùs fauorem, & gratiam apostolicam impertimur, quantò patrociniō, & auxilio nostro amplius indigetis, & tam regnum vestrum, quàm vos habemus inter alios mundi Principes chariores. Ea propter charissimi in Christo filij vestris iustis petitionibus gratum concedimus assen. personas vestras, regnum Hierosolymitan. & cætera omnia, quæ nunc rationabiliter possidetis, vel in antea iustis modis præstante domino poteritis adipisci, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris.

N. COMITI TRIPOLITAN. VT REGI CYPRI CONTRA
Saracenos decertanti, in conseruando, & gubernando
isto regno auxilio sit.

In afflictione terræ sanctæ, quam dominus precioso sanguine com-
parauit, nos vehementer affligimur, & dolor noster quotidie inno-
uatur, donec eam pristinæ restitutam cognouerimus libertati. Sa-
ne licet instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum soli-
citus continua, præcipuum tamen ad liberationem dominici se-
pulchri nos, & fratres nostri sollicitudinis studium exercemus, ad subuentionē
ipsius cunctos assiduis exhortationibus inuitantes. Nuper autem cum literis
plurium de partibus transmarinis sedi fuisset apostolicæ nunciatum, quod char-
rissimum in Christo filium nostrum A. illustrem regem Cypri, tu, & alij vnani-
miter elegeratis in regem: per quem transmarinæ terræ tam ex districtione per-
sonæ, quàm affluentia rerum creditis posse salubrius prouideri: à quo bonum
omne procedit, humiliter exorauimus, vt regem ipsum de inimicis Christiani
nominis faciat triumphare. Cum igitur prædictus rex, sicut etiam in literis no-
bis transmissis perspicitur cōtineri, quietem regni Cypri dimiserit, & pro Chri-
sti nomine labores subierit trāsmarinos, & tibi, & alijs omnibus summa sit so-
licitudine satagendum, vt regnum Cypri non debeat aliqua tempestate turba-
ri, sed tranquillitate gaudere: cum de regno illo Hierosolymitan. regno vt pro-
ponitur multa subuentionis commoda ministrentur, nobilitatem tuam roga-
mus, monemus, ac per apostolica scripta mandamus, quatenus præscripto regi,
si quando necesse habuerit, ad defensionem regni Cypri, sic libenter, & efficaci-
ter, quātum salua defensione terræ, sanctæ potueris auxilium tuum impendas,
quod idem rex gratum meritò habere debeat, & acceptum: & tu tanquam Ca-
tholicus Princeps ad ea, quæ terræ Hierosolymitanæ commodum respiciunt, &
augmentum, videaris sollicitus, & attentus. Dat. vt supra.

In eundem modum nobili viro N. Principi Antiochen.

In eundem fere modum N. magistro, & fratribus militiæ templi.

In eundem fere modum N. magistro, & fratribus hospitalis Hierosol.

VNIERSIS HABITATORIBVS HIEROSOLYMITANÆ PRO-
uinciae. Vt hi quibus votum adeundi Hierosolymam adimitur, aliquam pe-
cuniam ad bellum sacrum nihilominus dare teneantur.

Icet quisque teneatur domino votum reddere, quod emittit, vo-
uentis tamen est attendendus affectus potius, quàm effectus:
cum ab executione voti necessitate retrahitur, quod deuote dis-
posuerat adimplere. Cum enim ad vindicandam iniuriam Iesu
Christi, & terræ sanctæ succursus, vniuersos assiduis exhortationi-
bus inuitemus, & illuc accedentibus de Dei confisi misericordia omnium pec-
catorum suorum veniam, & vitam promittamus æternam, nullatenus reputa-
mus indignum, si habitatoribus ipsius, qui vouent Sanctorum limina visita-
re, de benignitate sedis apostolicæ in terra ipsa, quæ peccatis exigentibus, & re-
rum penuria premitur, & assiduis indiget defensoribus, damus licentiam re-
manendi, ne (quod absit) dum personis terra ipsa minuitur, & expensis etiam
vacuatur, contra Christianos præualeant Philistei, & diu detineant Sanctuari-
um domini, quod cœperunt. Quia igitur votum cum requirit necessitas, po-
test, & debet in pietatis opus aliud commutari, vniuersitati vestræ auctoritate
præsentium duximus indulgendum, vt si qui vestrum vouerint Sanctorum li-
mina visitare, de auctoritate sedis apostolicæ à voti executione taliter se noue-
rint absolutos, vt expensas, quas facturi erant in via de religiosorum virorum
consilio pro reedificatione murorum, & stipendijs militum sine diminutione
qualibet largiantur, & pro labore itineris dignum aliquid domino recompen-
sent. Datum vt supra.

In eundem modum vniuersis habitatoribus Antiochen. prouinciæ.

N. Episc.

D. INNOCENTII PAPAE III.
N. EPISCOPO ACONEN. NE CANONICORVM
numerus augeatur vltra facultates.

Licet ad ampliandum diuini nominis cultum in singulis ecclesijs tencamur pastorem sollicitudinem adhibere, illum tamen modum in his sequi nos cōuenit, & seruare, ne minoratis ecclesiarum facultatibus, & multiplicatis expensis, ministrorum in eis numerus augeatur. Ea propter venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate præsentium forrius inhihemus, ne Aconen. ecclesia priusquam integritati, quam ante prouinciæ orientalis occupationem habuerat, fuerit restituta, per quenquam maiori fratrum numerositate grauetur, quam tempore suæ felicitatis habebat. Nulli ergo omnino, &c. nostræ inhibitionis, &c. Datum vt supra.

SANCIO ILLVSTRI REGI PORTVGALEN. QVA SIGNIFICAT
singularem erga id regnum voluntatem: & sub protectionem Apostolicam sese hoc recipere declarat.

In eminenti sedis apostolicæ specula disponente domino, constituti, sic nos conuenit ad vniuersos, & singulos aciem nostræ considerationis extendere, vt propinqui, & longè positi non remaneant apostolicæ benignitatis expertes, qui ab eo protegi cum deuotione requirunt. Cum enim Rom. ecclesia te quadam dilectionis prærogatiua inter alios mundi principes amplexetur, & tu, & prædecessores tui ei semper fideles extiteris, & deuoti, petitionibus tuis quoties offeruntur nobis, quantum cum Deo possumus tantò libentiùs fauorem apostolicum impertimur, quanto & personam tuam, & regnum tibi commissum, vt pote quod est Rom. ecclesiæ censuale, syceriori charitate diligimus. Ea propter charissime in Christo fili tuis iustis precibus grat. cō. assen. personam tuam, & regnum Portugalen. cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum iustis modis præstante domino poteris adipisci, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo vt nulli omnino, &c. Datum vt supra.

N. DECANO, ET CAPITVLO ABRINCEN. VT LITE ET APPELLATIONE pendente attentata reuocentur.

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius N. de Aquila mag. scholarum Abrincen. sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cum olim coram vobis nostram audientiam appellasset, ne ad aliquius electionem personæ nobis procederetis aliquatenus inconsultis: vel quia nihil certum statutum erat à nobis super trāslatione magistri Vu. Abrincen. electi, vel quia vos metu sæcularium in præiudicium libertatis ecclesiasticæ timebat aliquid attentare, aliasque causas rationabiles assignasset, appellatione ipsa in præsentia venerabilis fratris nostri N. Archiepiscopi, & dilectorum filiorum capituli Rothomagen. in scriptis, & per nuncios postea innouata, eum illuc accedere in persona propria non auderet, vos Vu. Tollermen. clericum N. Senescalci Normanniæ infra sacros ordines tunc temporis, sicut dicitur cōstitutum in fraudem ordinari fecistis, & in octauis Sæctæ Crucis elegistis ipsum: postquam dictus magister N. iter arripuit ad nos veniendi, licet contra ipsum Vu. coram te fili Decane, & quibusdam alijs de ipso capitulo à dicto magistro fuerit specialiter appellatū: quia, & prorsus illiteratus erat, & propter alia multa minus idoneus pōtificali officio videbatur, & in eadē ecclesia per intrusionem eligi laborabat. Cum aut appellatione rationabiliter interposita, secundum constitutiones canonicas nihil sit innouandum, nos apostolicæ sedis contemptum, & nostrum nolentes, sicut nec debemus surdis auribus petransire, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus aliquos ex vobis vsque ad dominicam, qua cantatur Lætare Hierusalem proximè venturam, remoto appellationis obstaculo ad nostram

stram præsentiam transmittatis, de præmissis excessibus responsuros: attentius prouisuri, ne circa præmissum factum procedere præsumatis, donec de his, quæ præmissis cognoscentes, de nostro beneplacito vos curauerimus reddere certiores. Datum Lateran. VII. idus Decembris.

N. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. EIVS-
dem ferè argumenti.

Ccedens, &c. vsque ad verbum Innouandum. Fraternitati tuæ de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus circa præmissum negocium ad confirmationem cuiusquam, vel consecrationem appellatione remota procedere non attentes, donec à nobis deliberatum fuerit, quid sit de his, quæ præmissis faciendum: cum sine contemptu apostolicæ sedis, & nostro contrarium fieri non valeret, nec nobis iniurias velimus à nostris fratribus, & Coëpiscopis irrogari, quin iura eorum seruare cupimus illibata. Datum Lateran. nonis Decembris.

N. VPSALEN. EPISCOPO. DE ILLEGITIMIS NON ORDINANDIS, nec ad dignitates eligendis.

D nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum quam plurimi Suetiæ clerici non sint de legitimo thoro suscepti, qui ob sue generationis erubescantiam altioris gradus Calmen. appetere nulla præsumptione deberent, contra constitutionem in Lateran. concilio prouida deliberatione innouatam, venire nullatenus metuentes. Episcopatum dignitates inuerecundè nimium obtinere contendunt, cum id fieri districtius in concilio ipso vetetur: & quamuis aduersus huiusmodi præsumptores (sicut accepimus) venerabilis frater noster N. Archiepisc. Lunden. sæpe cōnationes intenderit, & arctius inhibuerit, ne tale quid præsumeretur ulterius, nihilominus præsumunt agere perniciosius quod vetatur. Nuper etiā (sicut nostris est auribus suggestum) cum tres clerici de legitimo matrimonio non suscepti, in tribus ecclesijs cathedralibus aduersus ea, quæ superius annotauimus, electi fuissent, bonæ memoriæ N. prædecessori tuo, cuius erant ecclesiæ illæ iurisdictioni subiectæ, districtius vetuit, ne illorum electionem ratam haberet, vel eis consecrationis munus impendere attentaret. Verum ille constitutioni prædictæ, ac inhibitioni eiusdem Archiepisc. obuiare non metuens, duos eorum in episcopos consecrauit: quod præfatus Archiepisc. nolens relinquere impunitum, Episcopos illos ab officio iniquè recepto, & consecrationem tertij à complemento suspendit. Quia vero illius terræ homines sunt adhuc rudes in fide, ac inter eos pro huiusmodi clericorum excessibus antiqui hostis inuidia stimulante, scandalum non modicum (sicut dicitur) est exortum, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus inquiras super præmissis omnibus veritatem: & si rem noueris ita esse, Episcopos illos à pontificali officio sine appellationis, & contradictionis obstaculo seruato iuris ordine, nostra fretus auctoritate deponas, & electionem tertij decernas irritam, & inanem: ex parte tua, & nostra districtius inhibens, ne aliqui personas huiusmodi in pontifices præsumant aliquatenus nominare. Quod si fortè præsumpserint, tam electores, quam eos qui electionem præsumptuosè susceperint, ab officijs, & beneficijs sine qualibet dilatione suspendas, & si restiterint contumaciter, ab eis reddas penitus alienos. Si vero mandatū nostrum non duxeris effectui mancipandum, noueris nos prædicto Archiepiscopo dedisse firmiter in mādatis, vt te in prædictorū executione cessante, ipse auctoritate nostra quod mandamus, exequi sublato appellationis obstaculo, non omitat. Datum Lateran. nonis Decembris.

Scriptum est super hoc Lunden. Archiepiscopo.

N. EPISCOPO PETRAGORICEN. QVA DATVR ILLI POTESTAS visitandi, canobia & ecclesias constituendi, corrigendi abusus &c.

VM nobis (licet immeritis) in specula sedis ap. constitutis omnium ecclesiarum sit generalis cura commissa, nos attentè conuenit, ac sollicitè providere: vt per studium nostræ sollicitudinis in statu debito valeat conseruari. Et quoniam vbique præsentia corporali adesse non possumus, per fratres, & Coepiscopos nostros, qui sunt in partem sollicitudinis euocati, ad rectum ordinem reduci volumus, quæ in eis inordinate fuerint attentata, & in statum congruum reformari: vt personæ constitutæ in eis ad ecclesiastica obsequia prosequenda iuxta doctrinam canonicam diuinæ seruitutis cultibus vigilanter intendant, & cunctis recto progredientibus ordine dominus, & propitiator noster dignè in ministrorum suorum operibus collaudetur. Nos igitur venerabilis in Christo frater tuus iustis precibus, gra. con. ass. vt in ecclesia Sancti Stephani, in qua pontificalis administrationis officium assumpsisti, & in ecclesia Beati Frontonis, in qua curam geris Abbatis super correctione ordinis, & alijs ecclesiasticis constitutionibus cum maiori parte capituli, prout ipsis ecclesijs expedierit, valeas ordinare, seu statuere quod fuerit statuendū, & corrigere corrigenda, liberè tibi sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica tribuimus facultatem, nisi à paucioribus, iuxta constituta Lateranen. concilij rationabile aliquid obiectum fuerit, & ostensum. Nulli ergo, &c. Datum vt suprà.

EIDEM VT VAGI MONACHI IN CAENOBIA RETRVDANTVR.

Similis fere decretalis
Hugrj 3.
extat in
cap. vlt. ex
tra, de capellis monachorū,

Dauidicam apostolatus nostri peruenit, quòd quidam monachi, & canonici regulares singuli per cellas singulas contra Lateran. interdiktum con. per tuam diocesium in ecclesiæ scandalum demorantur. Super quo prudentiæ tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt tales nullius contradictionis, vel appellationis obstaculo auctoritate nostra compelli libere habeas potestatem: vt ad claustrum suum redeant, vel tres aut duos ad minus, de fratribus suis assumant secum, sicut in eodem concilio institutum esse dignoscitur, permansuros. Super eo verò, quod præterea postulasti, vt cum sæpius inter quoslibet sub examine tuo controuersia suscitata pro parte altera senes, aut valetudinarij producantur, & timeatur, ne deficientibus illis, partis illius debeat iustitia deperire, tibi huiusmodimittere liceat: fraternitati tuæ nihilominus duximus concedendum, vt tales, siue partes præsententes fuerint, vel altera forte contumaciter absens, sicut iuris ratio postulat, contradictione, & appellatione cessante ad perhibendū testimonium veritati recipias, & admittas. Datum Lateran. VI. idus Decembris.

N. TVRONEN. ARCHIEPISCOPO QVOD EPISCOPOS AD aliam ecclesiam transferre nemini, præter Ro. Pontificem liceat.

Similis est huic eiusdē Innocentij constitutio extra de translatione Episcop.

CVM fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari nō debet quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendum: qui dissolutionem carnalis coniugij, quod est inter virum, & foeminam suo tantum iudicio reseruauit: præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed diuina potius potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Rom. pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano pontifici reseruata. Sicut autem Episcopus consecratus sine licentia Rom. pontificis suam non debet ecclesiam derelinquere, sic electus confirmatus præter eius assensum suam deserere nequit ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus: cum non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentium, & electi coniugium sit speciale contractum. Quia licet inueniatur

in

In canone, quod si electus ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat: sed quia cum sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Nos ergo, qui sacra docente scriptura monemur, ne nostrum alij demus honorem, quoniam apostolatui nostro multis referentibus innotuerat, quod tu magistrum Vu. de Chimeleio, qui electus fuerat in Abrincen. Episcopum, & per metropolitanum suum postea confirmatus diutius, tam in spiritualibus, quam in temporalibus ministraret, in Andegauen. ecclesiam præter apostolicæ sedis auctoritatem præsumpsisti transferre, & Episcopum consecrare quem & venerabilis frater noster Rothomagen. Archiepiscopus præter apostolicæ sedis mandatum absoluit, & ei tribuit licentiam transeundi: venerabili fratri nostro Bituricē. Archiepiscopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mādatis, ut inquisita super hoc plenius veritate, si rem gestam taliter inueniret, te, & Rothomagen. Archiepiscopū, qui saltem apostolicam sedem super hoc consulere debuistis, à confirmatione, pariter, & consecratione Pōtif. memoratum vero Vu. ab executione pontificalis officij, nostra fretus auctoritate, suspenderet: qui mandati nostri diligens executor, super quo deuotionē eius digna gratiarum prosequimur actione: cum per confessionem spontaneam ei de veritate negocij constitisset, te, & dictum Archiepiscopum iuxta tenorem, apostolici mandati suspendit. Quia vero tu, & dictus Archiepiscopus nobis humiliter, & deuote per nuncios, & literas supplicastis ut veniam dantes errori, quia nō ex malignitate, sed ex simplicitate peccastis, cum id etiam, & vrgens necessitas, & euidens utilitas Andegauen. ecclesiæ postularet: quoniam in aliam personam idoneam non poterant conuenire, vestris canis misericorditer parceremus, ne vitam in confusione vllatenus finiretis. Nos, qui personam tuam sincera charitate diligimus, & tuo quātum cum nostro possumus intendimus honori deferre: cum te inter fratres, & Coëpiscopos nostros membrum honorabile reputemus: & confessionem spontaneam, & supplicationem deuotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia pœnam inflictam duximus relaxandam: venerabili fratri nostro Bituricen. Archiepiscopo per apostolica scripta mandantes, quatenus te, & præfatum Rothomagen. Archiepiscopum à pœna suspensionis publice denunciet absolutos. Datum Lateran. III. nonas Decembris.

In eundem fere modum Rothomagen. Archiepiscopo.
Scriptum est super hoc Bituricen. Archiepiscopo.

REGI PORTVGALLIAE VT PROMISSVM A PATRE SVO
ecclesiæ Romana censum liberaliter persoluat.

In eo sumus proposito constituti, ut personam tuam inter alios mundi Principes prærogatiua dilectionis, & gratiæ velimus, quantum cum Deo possumus, honorare: atque nimirum illud, nec immerito specialiter nos inducit, quod regnum tibi commissum ab inclytæ recordationis progenitoribus tuis ecclesiæ Romanæ constitutum est cēsuale. Vnde per dilectos filios Ioannem Ouezi, & Egeas Petri fratres hospitalis Hierosolymitani pro annuo censu quatuor vnciarum auri, quas magnitudo regia recognouit ratione temporis à Lateran. concilio iam elapsi, quingentos, & quatuor mirabutinos, ad suggestionem dilecti filij fratris Rainerij nuncij nostri nobis regia serenitas destinavit, quod debita prosequimur gratiarum actione. Quia verò de mille aureis à dicto patre tuo bonæ memoriæ Alexan. prædecessori nostro donatis, & de centum censualibus annuatim soluendis, es nescire professus veritatem, sed omnia discutienda nostro examini reseruabas, nos volentes omnem ambiguitatem à tuo pectore penitus amouere, rescriptum inclytæ memoriæ A. patris tui, sicut in registro eiusdem prædecessoris nostri, cui donatio facta fuit, de verbo ad verbum inuenimus, celsitudini tuæ præsentibus inclusum literis fideliter destinamus. Quo circa no-

bilitatem regiam rogamus attentius, & monemus, quatenus parentum inhaerens vestigijs, ut sicut es successor in regno, ita & voti successor existas: quæ pro salute sua, pariter & suorum Christi Vicario concesserunt, liberaliter, & sine difficultate qualibet persolvas: ex quo, præter æternæ remunerationis præmium, temporaliter quoque tibi, & regno tuo per apostolicæ sedis protectionem, & gratiam multa prouenire poterunt incrementa: neque contrarium posses sine offensa creatoris efficere, qui etsi de aliarum ecclesiarum iniurijs grauiter offendatur, tantò grauius aduersus eos, qui apostolicæ sedis iura illicite detinent, commouetur, quântò fortius peccare videntur, qui eius quæ caput est omnium, & magistra, non sine præsumptione sacrilega, iura inuadere non formidant. Datum Lateran. V. idus Decembris.

FRATRI RAYNERIO, UT IPSE REGEM PORTUGALLIAE AD
persoluendum Ro. ecclesie annuum censum adhortetur.

Icut nobis per tuas literas intimasti, charissimus in Christo filius noster N. illustris Rex Portugalliae nuper nobis pro annuo censu quatuor vnciarum auri, quas coram te recognouit, quingentos, & quatuor marabutinos fratri A. magistro Hierosolymitani hospitalis in Hispania nostro nomine assignauit, quos idem hospitalarius nobis nuper sine diminutione transmissit. Super alijs verò, de quibus idem rex se nescire professus est veritatem, & quæ nostro examini discutienda commisit, per rescriptum donationis bonæ recordationis Alexandro Papæ prædecessori nostro factæ ab inclytæ memoriæ A. patre ipsius regis, quod ipsi nostris inclusum literis destinamus, eum reddimus certiore. Tu autem eundem diligentius moneas, & inducas, ut sicut in regno, ita & in voto patri succedens, oblatum vicario Iesu Christi sine qualibet diminutione persoluat: quod non posset sine grandi sacrilegio retinere. Datum ut supra.

* alias Lug
dunensi.
Cap. Tu-
rum, extra
de priuile-
gijs.

N. ARCHIEPISCOPO * LVNDEN. UT ELEEMOSYNARVM
collectores pij & boni ordinentur, reiectis illis qui populum offendeant.

TVarum nos tenor literarum edocuit, quod fratres hospitalis Sancti Ioannis, laici, & illiterati ad partes illas mittuntur pro eleemosynis colligendis, quas populus ex deuotione pro sustentatione pauperum præfato loco mittere consuevit. Quia verò non sufficiunt per se loca omnia circumire, sibi clericos, sacerdotes, laicos, etiam rudes, non religiosos, sed in nequitijs exercitatos assumunt, eorum pectoribus crucis characterem imponentes. Cumque gulæ, & ebrietati deseruiant, se valde inhonestos in alijs ostendentes, clerum, & populum grauiter scandalizant: cum ipsi laici prioratum fungantur officijs, & tam clericis, quàm sacerdotibus præponantur: & non solum Episcopis inobedientes existunt, verum etiam quasdam immunitates tanquam ab apostolica sede sibi indultas præsumunt sibi temerè vendicare. Cum enim in quadam ecclesia baptismali eis à tuo prædecessore collata, quidam nuper percutiens vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione foedasset, usque ad reconciliationem, diuina ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi diuina in ea officia celebrarunt. Sacerdotes insuper vndecunque venientes ad eos, de quorum etiam conuersatione, & ordinatione nulla certitudo prorsus habetur, ad diuinum officium sibi celebrandum recipiunt, Episcoporum assensu minimè requisito: alios etiam presbyteros ab officio suspensos per Episcopos suos pro suorum exigentia meritorum, iidem cum sint laici ad officia restituunt exequenda. Quidam præterea cum vxoribus suis in domibus proprijs cōmorantur, quos eo quod eis de suis aliquid cōferunt annuatim, ita emancipare cōtendunt, ut alijs secundū leges terræ de sibi obiectis respondere minimè teneantur. Verum quia priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur libertate, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus si quos clericos, seu sacerdotes, aut laicos à prædictis fratribus pro colligendis eleemosynis

cruce

cruce falso signatos inueneris, his, à quibus ipsos missos fuisse constiterit, per totam prouinciam tuam, nostra fretus auctoritate exhortationis huiusmodi officium interdicis: missos etiam, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, vel presbyteri fuerint, ab officio, beneficioque suspēdas, nullo prorsus priuilegijs beneficio, vel appellationis refugio praualentē. Eos verò, quos in prædicta ecclesia lege sibi diocesana subiecta, post interdictum tuum diuina celebrasse cognoueris, eiusdem poena suspensionis inuoluens in ea, donec reconciliata fuerit, quemadmodum sacra præcipiunt instituta, officia non permittas celebrari diuina: presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per dictos fratres ad officia sua temerè restitutos, in eandem suspensionis sententiam, nostra fretus auctoritate reducas. Alios verò, quos ad respondendum alijs secundum legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas. Datum vt supra.

CANONICIS NOVARIEN. QVA SIGNIFICAT SENTENTIAM

pro ipsis contra Albertum Siccum latam sese confirmasse.

CAusam quæ inter vos, & dilectum filium Albertum Siccum clericum super præbenda Nouarien. Ecclesiæ vertebatur, quæ quondam fuit venerabilis fratris nostri P. Nouarien. Episcopi, de qua se dicebat idem Albertus per bonæ memoriæ C. Papam prædecessorem nostrum, fuisse per annulum inuestitum, coram nobis diutius ventilatam, venerabili tandem fratri nostro N. Lund. Episcopo, de consensu partium appellatione remota, commisimus terminandam. Qui, sicut ex literis eius accepimus, vtriusque partis rationibus plenius intellectis, pro vobis contra dictum Albertum definitiuam sententiam promulgauit: à qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Dicto igitur Alberto, & magistro I. & V. procuratoribus ecclesiæ vestræ in nostra propter hoc præsentia constitutis, idem Albertus probare multipliciter nitebatur sententiā ipsam iniquè latam fuisse ac propter hoc debere nō immeritò retractari: dictis procuratoribus vestris defendentibus sententiā, & eam petētibz confirmationis nostræ præsidio communiri. Nos igitur auditis quæ fuerant hinc inde proposita, & diligentius intellectis, habito etiam cum fratribz nostris, super hoc diligenti tractatu, licet ex parte ipsius Alberti fuisset propositum, quòd contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgauerat, sicut per attestaciones nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nihil cōtinebat iniquū, eidem iudici de cōmuni assensu partium causa fuerat appellatione remota cōmissa: qui vt sententiam ferret, post examinationem causæ ab vtraque partium fuerat requisitus, sententiam ipsam de fratrum nostrorum consilio, auctoritate curauimus apostolica cōfirmare: ac eam per venerabilem fratrem nostrū P. Portuen. Episcopum diffiniuimus obseruandam. Decernimus ergò vt nulli omnino &c. Datum Lateran. VI. idus Decembris.

N. VRGELLEN. EPISCOPO QVA RENVNCIATIONEM EPISCOPATVS APPROBAT.

Sicut venerabiles fratres nostri N. Terraconen. Archiepiscopus, & Suffraganci eius suis nobis literis intimarunt, inter multas tribulationes, & angustias, quæ inuenerunt nos nimis temporibus tuis, & propter insufficientiam tuam, Ecclesiam Vrgellen. nec possent facile propter multitudinē enarrari, culpe tuæ illud imputari & poterat, & debebat: quòd cū Episcopatū ipsum (vt fama testatur) minus canonicè fueris affecutus, quod malè coeperas, deteriori exitu concludisti: cū difficile sit vt bono peragatur exitu, quæ sunt malo inchoata principio. Verū cū tempore procedēte mala publicarentur in terra, nec imminētibus periculis opponere te auderes, vt tanquā murū te ipsum pro domo Israel ponēs, ascēderes ex aduerso, & in die domini, sicut athleta Christi fortiter dimicares, in salutatis fratribz clanculò recessisti: vt ex ipsis operibus mercenarium, qui videns lupum venientem dimittit oues, & fugit, te ostenderes nō pastorem, & ingressus monasteriū de Aspiran.

ab apostolica sede licentia non petita, cui soli Episcoporum depositio, cessio, & translatio reservatur, Vrgellen. canonicis per literas indicasti, quod propter insufficientiam, & occultam tui corporis ægritudinem non posses vltius ministrare: quibus de rebus tuis condito testamento, & facta renunciatione in scriptis, eligendi pontificem, & prouidēdi ecclesiæ suæ facultatem liberam tribuisti. Post hæc autem ad suggestionem, & instantiam quorundam militum, & etiam clericorum, te ad Episcopatum denuo proprio motu reuerso, cum in parte ipsius diocesis tanquam Episcopus ministrares, Aragon. & Bramātones cum vicinis militibus in manu forti ad Vrgellen. Ecclesiam, & hostiliter accedentes, eam bonis omnibus spoliarunt, pannos sericos, ornāmēta omnia, calices, & cruces argenteas asportantes: & parochianis ducentis, & amplius, clericis, & canonicis de gremio ipsius violenter eductis, & etiam captiuatis, ecclesiam ipsam homicidijs, adulterijs, & alijs varijs immunditijs feritate diabolica polluerūt: quibus omnibus propter vtilitatem tuam te opponere minime potuisti. Porro vidēs his malis praueniētibz quod ecclesia eadem denuo ad extremam inanitionem penitus deuenisset, & sentiens te ad ipsius ecclesiæ regimen inutilem, & insufficientem existere, iterato renunciāns renunciationem ipsam bonæ memoriæ Clementi Papæ prædecessori nostro, & Terraconen. Ecclesiæ per literas indicasti: & quantum in te fuit, canonicis Vrgellen. eligendi sibi pastorem tribuisti denuo facultatem. Vnde pro his, & alijs multis præfati Episcopi nobis per suas literas supplicarunt, vt cessionem tuam ratam habentes, sicut etiam tu ipse à nobis per literas proprias postulasti, canonicis sæpe dictis liberam daremus licentiam eligendi. Cum itaque secundum Apostolum instātia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum sollicitudo continua, nos & necessitatibus Vrgellē. Ecclesiæ inclinati, quæ per te non posset de lacu miseriz liberari, & tam eius, quā premissorum N. Archiepiscopi, & Episcoporum petitione deuicti renunciationem tuam vrgente necessitate suscepimus: & te à Pontificali onere, pariter & honore, quæ secundum traditionem canonicam nō sunt ab inuicem regulariter separanda, sicut tu minus prouide facere satagebas, qui reiecta oneris sarcina honorem tibi retinere volebas, auctoritate presentium de consilio fratrum nostrorum decernimus absolutum: vt in ecclesia de Aspiran. Deo valeas (sicut à nobis ex parte tua petatum) amodo deseruire, facultatem tibi liberam concedentes. Nulli ergo omnino &c. Dat. Lateran.

CAPITVLO VRGELLEN. VT NOVVM ECCLESIAE
sua Episcopum præficiant.

Icut venerabilis frater noster N. Terraconen. &c. fere in eundem modū, vt supra, vsq; ad verbū Concedentes. Nolētes igitur vt ecclesia vestra in medio nationis peruersa posita pro defectu prælati maneat vltius desolata, & gregi dominico diu desit cura pastoris, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus conuenientes in vnum, & spiritus sancti gratia inuocata, talem vobis personam in Episcopum, & pastorem animarum vestrarum canonicè præficere studeatis, qui clero, & populo sibi cōmisso & præesse nouerit, & prodesse. Dat. vt supra.

N. TERRACONEN. ARCHIEPISCOPO. VT CVRET PER
canonicos Vrgellenses dignum aliquem virum eligi in Episcopum.

Sicut ex tenore tuarum literarum, & suffraganeorum tuorum nobis innouit, inter multa &c. fere in eundem modum, vt supra vsque ad verbum Prodesse. Volentes igitur vt ipsi Vrgellen. Ecclesiæ metropolitico tibi iure subiectæ, per sollicitudinem, & vigilantiam tuam salubrius consulatur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus Capitulum eius ad cōcordem electionem, & canonicam faciendam, nostra, tuæque auctoritate studiosius moneas, & inducas, ne (quod absit) si eligentium se vota diuiserint in diuersa, ecclesiæ afflictæ dudum maior addatur afflictio, & sic contritione multiplici contrahatur. Dat. vt supra.

N. Pisa.

N. PISANO ARCHIEPISCOPO. DE ANNO PROBATIONIS MONACHO-

rum, & quatenus in cœnobis coniuges recipiantur.

AD Apostolicam sedem, quæ disponente domino cunctorum fide-
 um est magistra, super diuersis articulis quæstiones dubiæ referun-
 tur: vt quod ab ea fuerit super earum solutione responsum, indubi-
 tanter ab omnibus teneatur. Ex parte siquidem tua tales nuper su-
 scipimus quæstiones, quod cū monachū fieri ante vnius anni pro-
 bationē regularis institutio interdicat, monachi, & moniales in tua diœcesi cō-
 stituti, tā clericos, quā laicos vtriusq; sexus, sanos pariter, & infirmos religionis
 habitū volentes assumere nutu etiā aliquo profitētes, interdū absq; omni pro-
 fessione recipiunt, quandoque professionē illicō facientes: vnde multa mala no-
 scuntur sapius prouenire: cū infirmi ad monasteriū iam translati, & emissā pro-
 fessione postquam de infirmitatibus conualuerint, habitum religionis abijci-
 ant, & ad propria reuertantur. Contingit etiam tales in proprijs domibus rema-
 nere: cum monachi per eos dum viuunt, nolint sua monasteria prægrauari. Sa-
 ni etiam sic absque probatione recepti retro aspicientes, matrimonia contra-
 hunt reiecto habitu regulari: de quibus si habitum religionis assumant, ante
 vnius anni probationem, vel temporis competentis, vtrum facta professione à
 talibus vel omissa monachi debeant reputari: & si coniugatus conuerti desyde-
 rans, sit recipiendus in monachum, nisi vxor perpetuam continentiam repro-
 mittat, certificari à sede apostolica postulasti. Nos ergò quæstionibus tuis taliter
 ex ordine respondemus, quòd licet tempus probationis à sanctis patribus sit in-
 dultum non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterij: vt & ille asperi-
 tates istius, & istud mores illius valeat experiri: quod vtrinque diligēter est ob-
 seruandum: præsertim cum ab vtroque de reliquo certa notitia non habetur:
 quia tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui cōuerti de-
 syderat, habitum recipit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium
 professionem recipiente monasticam, & monachalem habitum concedente,
 vterq; renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductū: obligetur quòd
 per professionem emissam, pariter & acceptam ad obseruantiam regularem, &
 verè monachus est censendus: quia multa fieri prohibētur, quæ si facta fuerint,
 obtinent firmitatem. Prohibendum est tamen Abbatibus, ne passim ante tem-
 pus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contra formam
 præscriptam quoslibet indiscrete receperint, animaduersione sunt debita
 corrigendi: cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit re-
 gulariter institutum. Cū autem vir, & vxor vna caro sint per copulam coniu-
 galem effecti, nec vna pars conuerti possit ad dominum, & altera in sæculo re-
 manere, profecto non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regula-
 rem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: vitam quoque debet
 mutare, nisi fortè eius sit ætatis, vt sine suspitione incontinentiæ valeat rema-
 nere. Dat. Lateran. IX. cal. Decembris.

N. SIPONTINO ARCHIEPISCOPO. DE POENA EORVM

qui falsis literis vtuntur.

ACcedens ad præsentiam nostram P. presbyter lator præsentium sua
 nobis insinuatione monstrauit, quòd cum olim missus ab Archi-
 presbytero, & clericis de Casali nouo pro quibusdam causis, super
 quibus à te se fatebantur indebite prægrauari, ad nostram præsentiam
 accessisset, nec posset pro eo quòd tunc temporis nos eramus infir-
 mitate grauati, suas literas obtinere, moram apud sedem apost. faciendo, post
 paucos dies contigit ipsum etiam infirmari. Dum autem esset in lecto ægritu-
 dinis cōstitutus, accessit ad eum quidam clericus de Casali nouo Azo nomine,
 qui tunc temporis morabatur in vrbe, & sub spe dilectionis, & gratiæ promisit
 ei se quas à nobis postulabat literas obtenturum: qui credidit verbo eius, & ex-
 pensas tribuit, quas pro literis ipsis se expēsūrum præfatus clericus proponebat.
 Tandem ad eum quasdam commissionis literas ad venerabilem fratrem no-
 strum Trauensem Archiepiscopum, & dilectum filium Abbatem de Corona-

ta portauit: quas prædictus presbyter credens veras esse, & de nostra conscientia emanasse, ad iudices detulit delegatos. Cumque in præsentia ipsorum iudicum tu literas argueres falsitatis, & sacerdos ipse, & alij clerici de casali nouo eas veras esse proponerent, tu easdem literas sub sigillo prædictorum iudicum, ad nostram præsentiam direxisti: quas utique falsas esse deprehendimus manifestè. Pro quo tibi per scripta nostra mandauimus, ut illum, qui præfatas literas impetrauit, officio, beneficioque suspensum, ad nostram præsentiam dirigeres puniendum. Verùm cum sacerdotem prædictum sua redderet conscientia innocentem, postquam tu eum officio, & beneficio suspendisti, ad nostram festinanter accessit præsentiam, ad suam innocentiam excusandam. Sed cum apud nos moram faceret longiorem, & à nobis misericordiam postularet, præfatæ falsitatis omnimodam ignorantiam proponendo, ipsum tamẽ cum literis nostris ad te duximus remittendum: ut misericordiam inueniat, quam precatur. Inde est quod fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfatæ literæ, in quibus fuit falsitas deprehensa, formam de simplici iustitia habuerunt, cum præsumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ de facili possunt à quibuscumque obtineri, fraudem commiserit falsitatis, ab ipso presbytero canonica purgatione recepta, quod conscius non fuerit falsitatis, nec literis illis usus est, postquam eas falsas esse cognouit, tu ei diuinæ pietatis intuitu officium, beneficiumque restituas, & eum super hoc ulterius non molestes: quia, sicut iustum est excessus corrigere delinquentium, sic iniquum meritorè reputatur, si seueritas poenæ puniat innocentes.

N ABBATI, ET CONVENTUI SANCTI EDMUNDI

De consecratione ecclesiæ ipsorum.

Vm Ecclesiæ vestra Ecclesiæ Romanæ sit filia specialis, & ad eam nullo pertineat mediante, vos (vnde prudentiam vestram dignis laudibus commendamus) ad apostolicam sedem tanquam ad caput vestrum in arduis ducitis recurrendum. Et quia ecclesiæ ipsa nondum munus dedicationis accepit, super dedicatione ipsius à nobis licentiam postulastis. Nos ergo petitionibus vestris grato con. assen. postulatam licentiam indulgemus, concedentes etiam, quod cruces, & sanctorum imagines, quæ præ magnitudine sui de ipsa ecclesiæ non possent absque dispendio amoueri, in suis locis valeant remanere. Episcopis autem, quos ad dedicationem duxeritis inuitandos, per apostolica scripta mandamus, ut ad vocationem vestram veniant, quemadmodum postulastis. Datum Lateran. Cal. Decembris.

CLERICIS SANCTI PAULI DE CASTRO CERVARI. QVOD

sententiam pro ipsis circa ius baptisandi latam, auctoritate apostolica confirmet,

A, quæ auctoritate apostolica ratione præuia statuuntur, ne in recidiuæ quæstionis scrupulum relabantur, apostolico sunt munimine fulcienda. Ex literis siquidem dilecti filij nostri R. tituli Sanctorum Marcellini, & Petri presbyteri Car. Casin. Abbatis nuper accepimus, quod cum olim causam, quæ vertebatur inter vos, & ecclesiæ sanctæ Mariæ de Castro Ceruarij super baptismo, de cõmunia assensu partium ipsi duxerimus committendam: idem visis vtriusque partis rationibus, & plenius intellectis pro vobis sententiam promulgauit: clericis prædictæ Sanctæ Ecclesiæ Mariæ firmiter inhibens: ne vobis molestiam, vel grauamen inferrent, quominus pueros parochianorum vestrorum liberè sic baptizare possetis: cum vestra ecclesiæ ipsi ecclesiæ sanctæ Mariæ in nullo subiaceat, & iidem parochiani in ecclesiæ vestra cætera percipiant ecclesiastica Sacramenta. Nos igitur, quod à prædicto Abbate factum est ratum habentes, sententiam ipsam

ipsam, sicut rationabiliter lata est, vel legitimæ appellationis remedio subleuata, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò, vt nulli, &c. Datum Lateran. V. Cal. Decembris.

N. PRIORI, ET CONVENTUI ECCLESIAE DVNELMEN. VT MAIORIBUS in rebus Abbatis semper consensum requirant.

Nest prælatorum ad subditos, & subditorum ad prælatos suos dilectionis, & concordie seruandus affectus, vt nec illi, qui præsumunt, subditorum iura perturbent, nec qui subsunt, iustitiæ derogent præsentium, vel attentent præter eorum assensum, quæcum ipsorum tenentur conscientia pertractare. Sanè cum venerabilis frater noster P. Dunelmen. Episcopus inter vos vices gerat Abbatis, nec eis nocere debeat quòd Episcopali præminet dignitate, in his eius est à vobis requirendus assensus, quæ præter Abbatis assensum vobis agere non liceret. Ea propter auctoritate præsentium districtius inhihemus, ne præter conniuentiam eius vicem super hoc gerentis Abbatis ecclesias assignare, alienare possessiones, vel conficere super alienationibus instrumenta, priores instituere, vel ministros, & alia quælibet, in quibus Abbatis esset necessarius assensus, attentare aliquid præsumatis contra consuetudinem regularem. Quod si præter consensum ipsius, & inhibitionem præsentem aliquid (quod non credimus) super his duxeritis præsumendum, id irritum decernimus penitus, & inane. Nulli ergò &c. nostræ inhibitionis &c. Dat. Later. VI. idus Decembris.

PHILIPPO DVNELMEN. EPISCOPO. QVO TEMPORE CONFERENDA sint beneficia, & quando ad superiorem deuoluantur.

Vt negligentium quorundam desidia prædecessores nostri Romani pontifices ad sollicitudinem excitarent, & obuiarent fortius cupiditati multorum, qui vacantes ecclesias suis vñibus applicabant, tam antiquis temporibus, quam modernis certum tempus canonicis, & concilijs præfixerunt. Vltra quod nec ecclesiæ debeant nec ecclesiastica beneficia, seu præbendæ vacare, non approbantes, quod tandiu vacent, sed præcauentes ne diutius ecclesia qualibet solito ministrorum obsequio defraudetur. Nos etiam ipsorum ac præsertim felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri statuta sequentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vel si monachi Dunelmen. vel alij quilibet lege diocesana tibi subiecti, ecclesias, vel præbendas ad suam donationem spectantes vltra tempus in Lateranen. concilio diffinitum vacare permiserint, ex tunc monitione præmissa sublato appellationis obstaculo, eas tibi liceat idoneis conferre personis. Nulli ergò, &c. Datum vt supra.

N. EPISCOPO CESENAT. DE RELAXANDO interdicto.

Rediens de partibus Marchiæ dilectus filius C. rr. sancti Laurentij in Lucina presbyter Card. in quibus legatione sedis apostolicæ habuerat, apostolatu nostro exposuit, quod pro eo, quòd Cesenates cum Marchoardo iurauerant, & sæpius requisiti ad fidelitatem ecclesiæ redire noluerunt, terram ipsam interdicto supposuit. Quia verò, sicut tam per literas tuas, quàm etiā populi cesenat. nobis præsentatas accepimus, quod Marchoardi societate penitus reliquerunt, cum alijs ciuitatibus Romanodiolæ coniurantes, tuis & ipsorum precibus inclinati, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus recepto à tot, & talibus quot, & quales pro societate Rauennat. de Cesenat. iurauerunt, secundum formam ecclesiæ iuramenta, quod super his, pro quibus interdicti fuerunt, nostro debeant parere man.

mandato interdictum auctoritate nostra relaxes, referuans mandatum vsque ad nostræ beneplacitum voluntatis. Datum Lateran. idibus Decembris.

RAC. PETRAGORICEN. EPISCOPO. QVOD LAICI DECIMAS à Clericis exigere non possint.

QVoniam indignum est, & rationi contrarium, vt laici, qui personis ecclesiasticis decimas tenentur exoluere, eas à clericis rerum ordine præpostera confusione turbato extorquere præsumant: ad petitionem tuam vniuersis monasterijs, ecclesijs, & clericis tuæ diocesis duximus indulgendum, vt si fortè quilibet laici suo nomine decimas ab eis amodo consuetudinis obtentu longæuæ, vel alijs occasionebus duxerint exigendas, sit eis liberum quod ita postulabitur denegare. Si verò laici suæ animositatis spiritu concitati, violenter aliquid voluerint aduersus præsentis indulti beneficium attentare, tua fraternitas appellatione remota cos ecclesiastico interdicto supponat. Datum Lateran. XVIII. Cal. Ianuarij.

CAPITVLO ARELATENSI. DE MENSA, ET CIBO, habituque monastico præscribit.

QVanto recentior est in ecclesia vestra religionis introducta plantatio, tantò diligentius in ipsis primordijs est cauendum, ne aliquid honestati contrarium nutriatur: quod cum ex consuetudine fuerit confirmatum, ordinis claritatem obtenebret, & difficilius postquam inualuerit extirpetur. Cum autem vbi regularis ordinis professio antecessit, vna esse debeat mensa fratrum, & vnum dormitorium eorundem, nisi aliquem quandoque infirmitas, vel alia iusta causa excludat, præsentis scripti pagina prohibemus, ne aliquis vestrum post factam professionem, nec etiam aliquis canonicorū, seu clericorum sæcularium obtentu alicuius consuetudinis cibos, qui sibi ex administratione quotidiani stipendij apponuntur, extra claustrum vestrum de cætero audeat exportare, sed infra in locis ad hoc specialiter deputatis, simul dormiāt, & manducent. Statuimus insuper, & auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis canonicus, vel clericus capitulis vestris aliqua occasione nolentibus vobis interfit, nec quisquam ex ipsis vestibus rubeis, vel viridibus, seu capis manicatis vel alijs religioni contrarijs vti aliqua insolentia, seu remeritate præsumat, quod abiectæ secularitatis saperet vetustatem, & scandalum in populo generaret. Illi verò, qui super præmissis culpabiles de cætero potuerint inueniri, secundum Archiepiscopi vestri arbitrium canonicam subeant appellatione postposita vltionem. Constituimus etiam, & præsentium auctoritate sancimus, vt clerici ecclesiæ vestræ, qui non possunt, prout optarent, in ipsa canonici fieri sæculares, postquam fuerint ad alias translati ecclesias, & in eis præbendas, seu alia ecclesiastica beneficia consecuti, occasione attitulationis seu alia causa, nihil sibi iuris in ecclesia vestra valeant vendicare, nec prouisionem exposcere, nisi habitu religionis assumpto, cum alijs fratribus ibidem assidue seruituri. Nulli ergò, &c. prohibitionis, atque constitutionis &c. Datum Lateran. IIII. Idus Decembris.

N ARELATENSI ARCHIEPISCOPO. VT PER CENSVRAS Abbatem S. Geruasij ad obedientiam atque officium reducat.

Necumbit nobis ex debito pastoralis officij, vt iusta postulantibus audientiam cum efficacia præbeamus: maximè vbi eorum vota, & pietas adiuuat, & explorati iuris veritas non relinquit. Ad audientiam siquidem nostram te significâte peruenit, quod N. Abbas sancti Geruasij de se excommunicatos, & interdictos tuos pariter ad diuina, & sepulturam admittit, procurationes debitas, obedientiam, & reuerentiā, prout de iure tenetur, & debet exhibere, tibi penitus contradicit. Nolentes igitur

tur vt iuri tuo per eundem Abbatem super hoc valeat detogari, auctoritate tibi presentium indulgemus, vt in ipsum Abbatem, si in hac parte duxerit persistendum nullius contradictionis, vel appellationis obstaculo censura possis ecclesiastica exercere. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. nonis Decembris.

RICARDO ABBATI, ET CAPITULO COMPENDIEN. QVA IPSORVM
iurisdictio & priuilegia confirmantur.

Cum à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assen. Iurisdictionem, & potestatem, quam super clericos infra terminos Compendij habitantes, vsque ad hæc tempora rationabiliter habuistis, & nunc etiam iuste, & pacifice possidetis, vobis, & per vos Compendien. monasterio auctoritate apostolica confirmamus, & presentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt nulli, &c. Dat. Lateran. XVIII. Cal. Ianuarij.

ARELATENSIS ECCLESIAE SVFFRAGANEIS VT
Arelatensi Archiepiscopo suo obediant.

Cum secundum doctrinam euangelicam, quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eis eadem facere debetis, eam reuerentiam vos conuenit præstare prælatis, quam vobis vultis à subditis exhiberi. Sanè cum venerabilis frater noster N. Arelaten. Archiepiscopus metropolitanus vester illis studijs, & meritis adiuuetur, vt commendationibus non indigeat aliorum, fraternitati vestræ duximus auctoritate presentium iniungendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus ei tanquam patri, & Episcopo animarum vestrarum deuote studeatis, & humiliter obedire: ad vocationem ipsius, nisi euidens necessitas contradicat, secundum traditionem canonicam sine difficultate qualibet accedentes. Datum Lateran. III. idus Decembris.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO ARELATEN. VT IN
cœnobitum nemo recipiatur, nisi monachus.

Nihil magis esse religioni contrarium credimus, vel absurdum, quam si in eadem ecclesia, in professione, & ordine, & religione, ac moribus, & vita, & habitu seruitorum diuersitas nutriatur. Ne igitur in ecclesia vestra, in qua regularis ordo noscitur institutus, huiusmodi ultra confusio se perniciosè valeat immiscere, auctoritate presentium districtius prohibemus, ne in ecclesia vestra de cætero cuiuslibet meriti, vel nobilitatis instinctu aliquis in canonicum, vel in clericum admittatur, vel præpositum, aut Decanum, aut aliquem officialium penitus eligatur, nisi professione, & habitu se regularem ostendat, & secundum Beati Augustini regulam, in claustro, & capitulo regulariter conuersetur: ne status religionis, qui iam ibi per Dei gratiam confirmatus esse dignoscitur, alicuius mutabilitatis dispendio subuertatur: & resilire paulatim à religionis proposito cuiuslibet pretextu malitiæ compellatur. Datum Lateran. nonis Decembris.

N. CENADIEN. EPISCOPO. DE INFIRMIS EXCOMMUNICATIS
ad cautelam absoluendis donec reualecant.

Icet ecclesiasticis institutis, quæ prouida deliberatio Sanctorum patrum instituit, à nullo debeat obuiari: tamen cum iusta contingit impedimenta concurrere, quæ institutorum ipsorum ex necessitate processum impediunt, iuxta discretionem in medio residentis rigor est ecclesiasticus temperandus. Vnde nos tunc iuste petitioni fauentes, vt valetudinarijs, senibus

senibus, & infirmis diocesana tibi lege subiectis, qui pro iniectione manuum in personasecclesiasticas in canonem latæ sententiæ inciderunt, iuxta formam ecclesiæ beneficium absolutionis possis impendere: ita tamen quòd postquàm infirmi suæ restituti fuerint sanitati, ad apost. sedem accedant, & alij pro itinere labore sibi dimisso dignum aliquid recompēsent, plenam tibi vsque ad triennium auctoritate præsentium concedimus facultatem. Datum Lateran. XVII. Cal. Ianuarij.

EIDEM. VT CLERICI IN MAIORIBVS ORDINIBVS CON-
stituti, assumptas mulieres abijciant.

Vidam clerici tuæ diocesis manifestè dicuntur doctrinæ Apostoli obuiare: qui candorem ecclesiasticæ puritatis, quæ sine omni ruga, & macula esse debet, & omne, quod est irreprehensibile, sibi eligit suis spurcitijs deprauantes, & dantes offensionem in populo, ministerium suum in vituperium damnoſa præſumptione conuertunt. Quidam etenim ex ipsis in Diaconatus, & Subdiaconatus ordine constituti, vxores sibi (si tamen vxores sint nominandæ) contra instituta canonica (vt dicitur) copularunt: qui postmodum dignitates ecclesiasticas assecuti, curæ student domesticæ potius, quàm ecclesiasticæ imminere. Volentes igitur id per tuæ fraternitatis industriam emendari, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, quatenus si prædicti clerici ad commonitionem tuam mulieres ipsas non prorsus eiecerint, & de tanto excessu satisfecerint congruenter, licitum tibi sit ipsos auctoritate nostra ecclesiasticis redditibus, remoto appellationis obstaculo spoliare. Nulli ergò &c. Dat. vt supra.

N. DVNELMEN. EPISCOPO. QVA PER IPSVM INSTI-
tutas præbendas & personatus approbat.

T ad ampliandum cultum diuini nominis in locis Deo dicatis à fratribus nostris, & Coepiscopis statuuntur, præsertim cum pietas præbeat causam proposito, & ardor intimæ charitatis flagrat exteriùs, in effectum seruare volumus illibata, & munimine contradictionis apostolicę roborare. Ex charitatis siquidē (sicut credimus) fonte processit, quòd bonæ memoriæ prædecessor tuus, & tu post eum ipsius exempla secutus, in ecclesia de Deluton. præbendas, & personatus prouidē statuis: vt in eo honorabilius de cætero domino seruiatur: & ecclesia ipsa in se ministrantibus liberius possit, & melius prouidere. Nos igitur propositum tuum dignis laudibus in domino commendātes, institutionem tam personatum, quàm præbendarum in eadem ecclesia per te, & eundem prædecessorem tuum hætenus factam, sicut rationabiliter, & sine quorumlibet præiudicio facta est, & seruata auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina comunimus. Nulli ergò &c. Datum vt supra.

ARCHIEPISCOPO ARELATENSI. DE CAVENDA
beneficiorum pluralitate.

Vm secundum traditionem canonicam nō liceat aliquem in duabus ecclesijs titulari, sed quilibet debeat in ecclesia, in qua ordinatus est, perpetuò permanere, vt secundum Apostolum vnusquisque maneat in ea vocatione, in qua dignoscitur esse vocatus. Graue gerimus, & indignum, quòd (sicut accepimus) præpositus, & canonici Arelaten. qui professi sunt obseruantiam regularem, mutationes reddituum cupiunt, & in diuersis laborant ecclesijs præbendari: vnde contingit, quòd & claustrum ipsum, & episcopatus limites sæpiùs exeunt sine licentia prælatorum. Cum itaque nolimus ea viris religiosis permittere, quæ in ecclesijs etiam sæcularibus canonica reprobant instituta, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatis præposito, & canonicis ex parte nostra, & tua studeas

Studeas districtius inhibere: ne beneficia sibi multiplicari satagant, vel in alijs ecclesijs se faciant titulari: & ne limites episcopatus, vel claustrum sine licentia tua, vel illius, cui fratrum curam commiseris, exire temeraria facilitate præsumant. Alioquin tu eos ad id appellatione frustratoria non obstante, per censuram ecclesiasticam compellere non postponas. Datum Lateran. III. idus Decembris.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO ARELATEN. NE PRÆPOSITVS
absque consensu Capituli mutuum recipiat, vel fideiussionem præstet.

CVM ex Apostolatus officio, quod (licet indigni) suscepimus, ecclesiarum omnium curam, & sollicitudinem gerere debeamus, nobis est attentius providendum, ne circa spiritualia, vel etiam temporalia vlla detrimenta suscipiant, per illorum incuriam clericorum, qui quæ sua sunt, non quæ IESV CHRISTI quærentes, vtilitati communi præferunt specialem. Sanè, sicut nostro est apostolatus referatum, nonnunquam in partibus vestris propter insolentiam prælatorum, contingit ecclesias debitis intolerabilibus prægruari, pro eo quod earum negocia tanquam propria pertractantes, clericorum assensum non exigunt in agendis. Cum ergo quod omnes tangit, ab omnibus debeat approbari, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne præpositus vester sine omnium vel maioris partis, & sanioris assensu pecuniam recipiat mutuo, vel pro ea præstet fideiussionem cautionem. Si verò (quod non credimus) contra prohibitionem nostram ecclesiam præsumpserit aggrauare, quod ab eo factum fuerit, decernimus non tenere. Nulli ergo &c. Datum vt suprà.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO ARELATEN. VT PRÆPOSITVS
accepti, & expositi rationem reddat.

CVM instantia nostra quotidiana sit, secundum Apostolum, omnium ecclesiarum sollicitudo continua, summo studio satagere nos oportet, quod statu earum in spiritualibus, & temporalibus suscipiat incrementa, & in deterius (quod absit) aliquorum desidia non labatur. Sanè sicut nostris est auribus intimatum, in Arelaten. Ecclesia id consuetudinis noscitur obtinere, quod præpositus ipsius ecclesiæ coram Archiepiscopo, & Capitulo administrationis suæ reddat statutis temporibus rationem, sicut à suis prædecessoribus fuit hactenus obseruatum. Cum itaque consuetudinis, vsusque longæui non sit vilis auctoritas, & præsertim quando rationi non obuiat, & canonicis institutis, discretionem vestram per Apostolica scripta mandamus, quatenus præfatum præpositum ad præmissam consuetudinem obseruandam, appellatione remota (sicut iustum fuerit) compellatis: quod citra mandatum nostrum deberet efficere, si famam suam vellet seruare apud homines illibatam: ne Iudæ notam sinistra suspicionis incurreret, vnde facta sua vellet fratribus, & socijs occultare. Datum vt suprà.

ARCHIEPISCOPO ARELATEN. VT DE PERSONATIBVS
pro sua voluntate ordinare possit.

CVM Arelaten. Ecclesiæ personatus prædecessores tui dicantur de pontificalis mensæ redditibus statuisse, vsque ad tempora ista, ordinatio ipsorum ad pontifices, qui fuerint pro tempore, sicut nostro est apostolatus referatum, noscitur spectauisse. Cum autem personam tuam syncera diligamus in domino charitate, nec velimus pontificalia iura tuis temporibus minui, sed augeri: vt de iam dictis personatibus, sicut & prædecessores tui sine contradictione qualibet habuerunt, liberam habeas potestatem secundum Deum, & profes-

Cc tum

etum commissæ tibi Ecclesiæ ordinandi, appellatione frustratoria non obstante, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo &c. Datum vt suprà.

N. PRAEPOSITO S. IOANNIS DE CIMITERIO, EIVSQUE
fratribus tam præsentibus, quàm futuris canonicè substituendis
in perpetuum. Quæ eos recipit sub protectionem
apostolicam.

Effectum iusta pòstulantibus &c. vsque ad verbum Annuimus. Et præfatam Ecclesiam S. Ioannis de Cimiterio Papien. sub vrbio sitam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis, Ecclesiam Sancti Marci, quæ in parochia vestra fundata est cum omnibus pertinentijs suis. Ecclesiam Sanctæ Mariæ positam in porta aurea cum pertinentijs suis. Ecclesiam Sanctæ Mariæ, positam in Castello Lanfranci cum omnibus pertinentijs suis: & plebem, quæ dicitur Rete cum omnibus pertinentijs suis. Sanè cum generale &c. Sepulturam quoque &c. Obeunte verò &c. Decernimus ergò &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum &c. Datum Lateran. per manum Raynaldi domini Papæ Notarij Cancellarij vicem agentis X VIII. Cal. Ianuarij, indictione secunda, incarnationis dominicæ ann. M CXCVIII, pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno I.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. VT MONASTERIUM S. GERVASIJ INSTAURET.

Rauem lapsum monasterij Sancti Gervasij de Fos nostro noueris apostolatui reſeratum, quòd cum collegium ipsius propter insolentiam monachorum ad binarium sit redactum, duo monachi, qui supersunt, Dei timore prorsus abiecto non tanquam in monasterio, sed velut in prostibulo impudicè cum duabus mulieribus conuersantur: de quorum conuersatione religioni detractio euenit, & in populo graue scandalum generatur: & cum monasterium ipsum de redditibus, & possessionibus Archiepiscopalis mensæ fundatum sit, & ditatum, debitam tibi obedientiam dicti monachi denegant exhibere, quin potius etiam aduersus Rom. Eccl. calcaneum erigentes, interdictos, & excommunicatos passim recipiunt ad diuina: defunctis in excommunicatione sepulturam etiam impendentes: propter quod in partibus illis & contemptibiles habentur sententiæ prælatorum, & iustitia penitus non seruatur. Cum autem in dicto monasterio & ius habeas patronatus, & lege tibi sit diocesana subiectum: vnde ipsius commodis, & profectibus debes propensius imminere, fraternitati tuæ, quam syncrius amplexamur, auctoritate præsentium indulgemus, vt præfatum monasterium ad obseruantiam regularem, & statum religionis antiquæ, vel si poteris meliorem remoto appellationis obstaculo, valeas reformare: Abbates quoque tibi subiectos ad debitam obedientiam Arelaten. Ecclesiæ nunc,

& in posterum exhibendam, compellendi tibi nihilominus

concedimus facultatem. Decernimus ergò

&c. Datum Lateran. IIII. idus

Decembris.

N. ABBATI

N. ABBATI AVREAE VALLIS, N. ARCHIDIACONO PICTAVEN.

*& magistro G. Decano Asianen. Ut precarios Pontificis in benefici-
ciorum suorum possessione defendant, nisi statutum,
de certo canonicorum numero repugnet.*

Vm simus omnibus ex iniuncto nobis officio debitores, ijs specialiter, & præsertim providere tenemur, qui vel à sede apostolica ordinem susceperunt: vel apud eam in obsequio nostro, & fratrum nostrorum laudabiliter permanētes, nostram plenius meruerunt gratiam, & fauorem. Vndecum pro ignotis etiam Ecclesia Romana consueuerit à personis ecclesiasticis in suis precibus tam celeriter, quam efficaciter exaudiri, non possumus non mirari, si non audiamur pro illis, quibus ad obtinendum quod petitur, scientia suffragatur, & mores: & qui nobis sunt, & fratribus nostris accepti, & his, quibus scribimus non ignoti. Sanè cum pro dilectis filiis Vu. Rosio subdiacono nostro, clerico dilecti filij nostri Cent. S. Lucie Diaconi Cardinalis: qui videlicet subdiaconus ex eo, quod felicitis recollectionis C. Papæ prædecessoris nostri tempore in camera nostra diutius laudabiliter deseruiuit: & magistro Const. Natal. qui quoniam bonæ memoriæ I. Malabrançæ tunc Sancti Theodori diaconi Cardinalis diutius obsequium suæ deuotionis impendit: nostram, & fratrum nostrorum gratiam nec immeritò meruerunt: idem prædecessor noster venerabili fratri nostro Episcopo, & Capitulo Xanctonen. primo, ac secundo scripsisset, vt eos in canonicos suos reciperent, & stallum in choro, & locum in Capitulo assignarent: quia Capitulum ipsum preces, & mandata ipsius semel, & iterum implere contempsit, bonæ memoriæ Ad. episcopus tunc archidiaconus Pictauen, & dilecti filij N. decanus & N. cantor Sanctæ Radegundis Pictauen. quibus executio mandati apostolici fuerat diligenter contradictione, & appellatione postposita delegata, post frequentem commonitionem, cum nihil proficerent monitis apud ipsos, procuratorem eorum de canonica ecclesiæ Xanctonen. curauerunt auctoritate apostolica inuestire: dictis Episcopo, & Capitulo eadem auctoritate mandantes, vt eos permitterent canonicam ipsam pacificè possidere. Cæterum quia canonici eiusdem Ecclesiæ se contra hoc contumaces exhibebant, in omnibus & rebelles, iidem executores (sicut ex eorum literis accepimus manifestè) in eos excommunicationis, & in Xanctonen. ecclesiæ interdicti sententiam protulerunt: quam dicti canonici nullatenus obseruantes, præsumpserunt diuina nihilominus celebrare. Licet idem Episcopus Xanctonen. sicut ex literis suis nobis innotuit, apostolicis nolens contraire mandatis, super receptione ipsorum promptam habeat voluntatem. Iidem etiam canonici ad sedem apostolicam nuncium destinantes, suggesto quòd in Xanctonen. ecclesia quadragen. erat canonicorum numerus institutus, & per sedem apost. confirmatus: de quo nulla penitus habita mentione dictus subdiac. noster, & magister Const. super receptione sua literas obtinuerant ab apost. sede impetratas, à nobis prædictarum sententiarum processu nequaquam expresso, causam ipsam N. Abbati Syluæ maioris, & N. decano Burdegalen. committi, sic videlicet: vt si constaret literas non habita mentione de constitutione, & confirmatione prædictis, pro eisdem subdiacono nostro, & magistro Const. ab eodem prædecessore nostro manasse, quicquid factum inuenirent occasione literarum illarum post appellationem ad nos legitime interpositam, vel statutum denunciarent penitus non tenere: iniungetes ipsis districtius, ne occasione literarum illarum Xanctonen. ecclesiam indebite de cætero molestant. Cùmque literæ huiusmodi ad prædictos iudices peruenissent, dictus subdiaconus noster ad ipsorum citationem in eorum præsentia constitutus proposuit, quòd cum excommunicati essent, illis respondere minime tenebantur: & quòd voluntatem nostram volebat super hoc præsentialiter experiri: & ne vltius in negotio ipso procederent, sedem apostolicam appellauit. Quia verò labori eorum compati volumus, & debemus, ad deuotionem, & seruitium ipsorum nec immeritò paternum respectum

habentes, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus nisi infra 40. dies à commitione nostra auctoritate præsentium viua voce, vel literis sibi facta, vobis per testes omni exceptione maiores constiterit præfatum quadragenarium canonicorum numerum fuisse in præfata ecclesia institutum: vel si non habent plenum, vt duo desint de quadragenario constituto, vel post factam institutionem habuerint quandoque maiorem, cum ipsi factam institutionem non obseruauerint, ipsos in corporalem possessionem canonicæ ipsius appellatione postposita, auctoritate freti apostolica inducentes, stallum in choro, & locum in Capitulo secundum ecclesiæ consuetudinem assigneris: & canonicos memoratos ad receptionem ipsorum per excommunicationis in personas, & interdicti sententias in ecclesiam Xanctonem. sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, cogatis: reuocantes in irritum quicquid post susceptionem mandati eiusdem prædecessoris nostri in elusionem ipsius, & eorundem subdiaconi, & magistri præiudiciū in canonicis, vel præbendis inueneritis attentatum. Taliter autem mandatum apostolicum impleatis, vt obedientiam vestram commendare non immerito debeamus: & vestro, & ecclesiarum vestrarum profectui sollicitius imminere: ac Cardinalis prædictus, quem inter fratres nostros speciali diligimus in domino charitate: & idem subdiaconus, & magister propter hoc libentius intendant vestris commodis, & honori: scituri quod sicut gratum habebimus, si mandatum apostolicum fueritis efficaciter executi, sic ferre non poterimus non molestè, si (quod non credimus) in hoc negligentes fueritis, vel remissi. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, vt testimonium perhibeant veritati, per distictionem ecclesiasticam appellatione remota, cogatis. Nullis literis obstantibus, siquæ apparuerint harum tenore tacito à sede apostolica impetratæ. Quod si omnes &c. duo vestrū ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. XIII. cal. Ianuarij.

N. DECANO, ET CAPITULO EBORACEN. VT IN PETRO DE
Corbolio præbenda & Archidiaconatus possessio tradatur.

SI eorum petitionibus apostolicum gratate impertimur assensum, quos gratiosos inter alios clericos orbis, & literarum sciētia, & morum reddit honestas, officij nostri, sicut credimus, debitam prosequimur actionem, & Deo in hoc, & hominibus complacemus. Sane licet dilectum filium magistrum P. de Corbolio, de cuius literatura, & scientia in longinquis, & remotis partibus prædicatur, suæ tantum probitatis, & honestatis intuitu habere debeamus in visceribus charitatis. Cum tamen ad memoriam reducimus nostram, nos aliquādo sub ipsius magistro extitisse, & ab eo diuinarum audisse paginam scripturarum, quod vtique non pudet nos dicere, immò reputare volumus gloriosum, ad dilectionem ipsius efficiamur promptiores, & eius libentius augmento intendimus, & honori. Cum igitur venerabilis frater noster N. Eboracen. archiepiscopus præbendam Eboracen. ecclesiæ cum archidiaconatu eidem magistro contulerit, sicut nobis per suas literas (vt proponitur) intimauit, nec vos vnquam deceat talem, ac tantum clericum à societate vestra repellere, sed vocare: cum de literatis, & discretis personis ecclesijs multa prouenire consueuerint incrementa: deuotionem vestrā rogamus, monemus, ac per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus præfatum magistrum ad præbendam, & archidiaconatum sibi concessum tam libenter, quā liberaliter admittentes, faciatis eundem, vel procuratorem suum, præbendam, & archidiaconatum pacifice possidere. Vt & idem magister in vobis se gaudeat fraternæ dilectionis solatium inuenisse: & nos, qui pro ipso puro corde, & voluntate sincera scripta nostra dirigimus, deuotionem vestram valeamus in domino merito commendare. Alioquin nos venerabili fratri nostro N. Elien. Episcopo noueritis iniunxisse, vt præfato magistro præbendam, & archidiaconatum, non obstante contradictione, vel appella-

pellatione cuiuslibet, si ei de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differat assignare, & faciat pacificè possidere: illos censura ecclesiastica percellens, qui se duxerint mādato nostro temerè opponendos. Datum Lateran. xvj. Cal. Ianuarij.

N. ELIEN. EPISCOPO. EIVSDEM ARGVMENTI.

Sileorum petitionibus &c. ferè in eundem modum, vt suprā vsque ad verbum Commendare. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus præfato magistro præbendam, & archidiaconatum, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, si tibi de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differas assignare: & facias pacificè possidere. illos censura ecclesiastica percellens, qui se duxerint mandato nostro temerè opponendos. Datum vt suprā.

RICCARDO ILLVSTRI REGI ANGLORVM. EIVSDEM
argumenti cum duabus precedentibus.

Um regnorum status per virorum prudentum consilia de bono semper consueuerit in melius prosperari, qui ad ipsorum regimen domino disponente, vocantur, viris prudentibus, & discretis fauorem debent, & gratiam libenti animo impertiri: & ipsorum (prout conuenit) intendere incrementis. Cū enim (sicut credimus) magnificentia regia non ignoret, qualiter dilectus filius magister P. de Corbollo inter alios clericos orbis scientia literali præfulgeat, & sua probitate, & discretionem sit admodum commendandus, ad dilectionem ipsius prompta debes voluntate concurrere: & cum tam libenter, quā efficaciter exaudire. Cū igitur venerabilis frater noster Eboracen. Archiepiscopus ei præbendam Eboracen. ecclesiæ cum archidiaconatu contulerit, super cuius possessione per dilectos filios decanū, & capitulum Eboracen. prout dicitur, impeditur: pro ipso sub cuius magisterio nos aliquando extitisse recolimus, & ab eo audiuisse sacrarum paginam scripturarum puro corde, conscientia bona, & voluntate non ficta, Serenitatem regiam duximus literis apostolicis exhortandam: rogantes attentius, & monentes, quatenus prædictum magistrum nostrarum precum intuitu, & suæ probitatis obtentu diligas propensius, & honores: & ad habendam possessionem pacificam archidiaconatus, & præbendæ auxilium regię Serenitatis exhibeas: ita quod ipse magister ad seruitium magnitudinis regię fortius accendatur: & nos cum preces nostras, præsertim quas de tam puro corde proferimus, cognouerimus exauditas, ad audiendum petitiones tuas possimus magis fauorabiles inueniri. Datum vt suprā.

IOANNI MINISTERIO, ET FRATRIBVS SANCTÆ TRINITATIS. *Qua illorum regula recensetur & approbatur.*

Perante diuinæ dispositionis clementia in sedis apostolicæ specula constituti, pijs debemus affectibus suffragari: & eos, cū à charitatis radice procedūt, perducere ad effectum: præsertim vbi quod queritur Iesu Christi est, & priuatæ communis vtilitas antefertur. Sanè cum tu dilecte in Christo fili frater Ioannes minister, ad nostram olim præsentiam accessisses, & propositum tuum, quod ex inspiratione diuina creditur processisse, nobis humiliter significare curasses, intentionem tuam postulans apostolico munimine confirmari: nos vt desiderium tuum fundatum in Christo, præter quem poni non potest stabile fundamentum, plenius nosceremus, ad venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum, & dilectum filium N. Abbatem Sancti Victoris Parisien. cum nostris te duximus literis remittēdum:

ut per eos, utpote qui desiderium tuum perfectius nouerant, de intentione tua, & intentionis fructu, ac institutione ordinis, & viuendi modo instructi, assensum nostrum tibi possemus securius, & efficacius impertiri. Quia igitur, sicut ex eorum literis cognouerimus euidenter, Christi lucrum appetere videmini plusquam vestrum, volentes, ut apostolicum vobis adsit praesidium, regulam, iuxta quam viuere debeatis: cuius tenorem dicti Episcopus, & Abbas suis nobis inclusum literis transmiserunt: cum his, quae de dispositione nostra, & petitione tua fili minister duximus adiungenda, praesentium vobis, & successoribus vestris auctoritate concedimus, & illibata perpetuo manere sancimus. Quorum tenorem, ut euidentius exprimat, inferius iussimus annotari N. Nomine sanctae, & indiuiduae Trinitatis. Fratres domus Sanctae Trinitatis sub obedientia praelati domus suae, qui minister vocabitur in castitate, & sine proprio viuunt. Omnes res vnde cumque, licite veniant, in tres partes diuidantur aequales, & in quantum duae partes sufficiant, exequantur ex illis opera misericordiae, cum sui ipsorum, & eis necessario famulantium moderata sustentatione. Tertia vero pars reseruetur ad redemptionem captiuorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi à paganis: vel dato precio rationabili pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione paganorum captiuorum: ut postea rationabili commutatione, & bona fide redimatur Christianus pro pagano secundum merita, & statum personarum. Cum vero pecunia data fuerit, vel aliquid aliud licet specialiter, & propriè detur ad aliquid, semper de consensu illius, qui dederit, tertia pars separaretur, & aliter non recipiatur, exceptis terris, pratis, vineis, nemoribus, aedificijs, nurrituris, & huiusmodi. Fructus enim inde exeuntes, deductis expensis, scilicet medietate remota pro expensis in tres partes diuidetur aequales: sed quae paucae, vel nullas recipiant expensas, omnes diuidantur. Cum vero panni vel calciamenta, vel minuta huiusmodi, quibus necesse sit uti, quae vendi, vel conservari non expedit, data fuerint, vel à se ipsis habuerint, non diuidantur, nisi ministro domus, & fratribus visum fuerit expedire. De quibus singulis dominicis diebus, si fieri potest, in capitulo deliberetur. Si tamen praedicta, ut panni, terrae, nurriturae, siue minuta venderentur, precium inconueniens in tres partes ut supra diuidatur. Omnes ecclesiae istius ordinis intulentur nomine Sanctae Trinitatis, & sint plani operis. Fratres possunt esse in vna cohabitatione, tres clerici, & tres laici, & praeterea vnus, qui procurator sit: qui non procurator, sed minister (ut dictum est) nominetur ut frater A. minister domus Sanctae Trinitatis: cui fratres re promittere, ac impendere obedientiam teneantur. Omnibus fratribus suis, sicut sibi met minister fideliter administret. Vestimenta sint lanea, & alba: & liceat eis habere pellicias singulis singulas, & bracas, quas iacentes non deponant. Iaceant in laneis, ita quod plumbea fulcra, vel culcitrae nisi in aegritudine laborantes in domibus proprijs minime habeant. Ceruical vero ad sustentationem capitis permittantur habere. In capis fratrum imponantur signa. Equos non ascendant, nec etiam habeant: sed a sinos tantum liceat ascendere datos, vel accommodatos, vel de proprijs nutrituris susceptos. Vinum sumendum à fratribus taliter temperetur, ut sobrie sumi valeat. Ieiunent ab idibus Septembris, secunda quarta, & sexta feria, & sabbato nisi solennis festiuitas interuenierit usque ad Pascha: sic tamen ut ab aduentu usque; Natiuitate Dominicam, & à Quinquagesima usque; ad Pascha, exceptis dominicis diebus in cibo quadragesimali ieiunent, & alia similiter ieiunia, quae consuevit ecclesia celebrare. Potest tamen quandoque ieiunium minister cum discretione relaxare propter aetatem, vel viam & aliam iustam causam, vel facultate inspecta etiam augumentare. Carnibus datis ab his, qui foris sunt, vel sumptis de proprijs nutrituris vesci liceat tantum in dominicis diebus à Pascha usque; ad Aduentum Domini, & à Natali usque; ad Septuagesimam: & in Natiuitate, & Epiphania domini, & in Ascensione domini, & Assumptione, & Purificatione Beatae Mariae, & in festiuitate omnium Sanctorum. Nihil emant ad victum praeter panem, & pulmentum, scilicet fabas, & pisca, & huiusmodi legumina, olera, oleum, oua, lac, caseos, & fructus: sed neque carnes, neque pisces, siue vinum liceat emere nisi ad necessitatem infirmorum, vel minorum, vel

vel pauperum, aut in magnis solemnitatibus. Liceat tamen nutrituras emere, & nutrire. Cum verò in itinere siue, peregrinatione fuerint, liceat eis, sed par-
cè, vinum emere, & pisces in quadagesima si necesse fuerit: & si quid eis datum
fuerit inde viuant, & residuum in tres partes diuidant. Tamen si fuerint in via
profecti ad redimendum captiuos, quicquid eis datum fuerit, totum debent po-
nere in redemptionem captiuorum, præter expensas. In ciuitatibus, in villis
siue castellis, in quibus proprias domos habuerint, nihil omnino extra domos
illas nisi fortè in domo religionis, etiã si à quouis rogentur, comedât, vel bibât,
nisi fortè aquam in domibus honestis: nec pernoctare præsumât extra huiusmo-
di domos: nunquam in tabernis, vel in huiusmodi locis in honestis habitet, co-
medât, vel bibant. Qui aut hoc præsumpserit iuxta arbitriũ ministri graui & indi-
cæ subiaceat. Talis sit charitas inter fratres, clericos, & laicos, vt eodem victu, ve-
stitu, dormitorio, refectorio, & eadẽ mensa vtatur. Infirmi seorsum dormiât, &
comedât: ad quorũ curam habendã cõuersus aliquis laicus, siue clericus deputetur:
qui ea, quę necessaria fuerint, inquirat, & ministret sicut fuerit ministradũ. Mo-
neatur tamẽ infirmi, vt lauta, siue nimium sumptuosa cibaria nõ requirât, cõmo-
da poti⁹, & salubri moderatione cõtenti. Ad lauta quidem, & sumptuosa cibaria
nõ oportet quẽquam admitti: vni de discretioribus, & benignioribus fratribus
iniungatur qui audiat eos, & vt expedire viderit, charitatis solatiũ administret:
requirat tamen ab illis, quos crediderit admittendos, si eis, quæ fratribus oppo-
nuntur, velint esse contenti. Ad lauta quidem, & sumptuosa cibaria non opor-
tet quenquam admitti. Quæcunq; tamen præsentanda sunt, cum hilaritate præ-
sententur: & nulli maledictum pro maledicto reddatur. Si quis, & maxime re-
ligiosus ad hospitadũ aduenerit, benigne suscipiatur, & charitatiue iuxta posse
domus illi subministretur. Avena tamẽ, vel aliud in loco auenæ hospitibus nõ
detur, si fuerint in ciuitate, vel oppido, vel vbi venalis inueniatur: nisi fortè re-
ligiosi sint hospites, vel tales, qui ad manum non habeant, & nõ emere possint.
Si autem hospites venalem nõ inuenerint, & in domo qua suscepti fuerint, in-
ueniatur, congruenter eis præbeatur. Nullus frater laicus vel clericus sit, si fieri
potest, sine proprio officio. Si quis verò laborare noluerit, & potuerit, locum
ipsum deserere compellatur: cum Apostolus dicat, qui non laborat non man-
ducat. Silentium obseruet semper in ecclesia sua, semper in refectorio, semper
in dormitorio. De necessarijs tamen liceat loqui in alijs temporibus aptis, & re-
missa voce, humiliter, & honeste, & extra prædicta loca vbique sermo eorum sit
honestus, & sine scandalo: similiter & eorum omnis status, gestus, vita, actio, &
omnia alia honesta in eis reperiuntur. Capitulum si fieri potest singulis domi-
nicis diebus in singulis domibus minister cum fratribus suis teneat: & de nego-
cijs domus, & domui siue fratribus datis: vt ad redemptionem captiuorũ tertia
pars deputetur, fratres ministro, & minister fratribus rationem fideliter reddat.
Nõ solũ fratribus, sed & familiæ domus pro capacitate sua similiter singulis do-
minicis diebus, si fieri potest, exhortatio fiat: & quod credere, aut agere debeant,
simpliciter moneatur. De omnibus rebus, & clamoribus in capitulo fratres iu-
dicentur. Nullus fratrum fratrem suum in publico accuset, nisi benè possit pro-
bare. Qui autem hoc fecerit pœnam subeat, quam reus subiret, si conuinci po-
tuisset, nisi minister ex causa cum eo dispensare voluerit. Si qui scandalum, vel
aliquid huiusmodi fecerint, vel (quod absit) se inuicem percusserint, iuxta arbi-
trium ministri, maiori, vel minori vindiçtę subiaceât. Si quis frater in fratrem
peccauerit, id est contra fratrem, id est eo solo sciẽte, qui iniuriã passus est, sustineat
patienter, licet sit innocens: & cum quieuerit commotio animorum, benigne,
& fraterne commoneat, & corripiat eum vsque ter inter se, & ipsum solum, &
pœnitentiam agere de commissio, & à similibus in posterum abstinere: quod si
audierit, dicat ministro, & ille corripiat eum secreto secundum quod viderit
saluti eius expedire. Qui verò scandalũ mouit, & per se emendare voluerit, totũ
ante pedes scandalizati petens veniam se extendat: & si semel nõ sufficit vsq;
ter illud idem faciat. Si verò hoc in publicum venerit, quęcunq; secutura fuerit
pœnitentia hæc sit prior, scilicet ante pedes ministri petendo veniã totius corpo-

risextensio, & postea secundum eius arbitrium emendetur. Generale capitulum semel in anno celebretur: quod fieri debet in octauis Pentecostes. Si pro necessitate domus debitum fuerit aliquod contrahendum, prius in capitulo fratribus proponatur, & cum eorum fiat consilio, & assensu: ut sic & suspitiones, & murmura euitentur. Si quisquam de substantia domus violentiam fecerit, & ad iudicem oportuerit referri, non ante hoc fiat, quam charitatiue ille a fratr. primo, post ab alijs vicinis similiter moneatur. Electio ministri per commune fratrum consilium fiat: nec eligatur secundum dignitatem generis, sed secundum vitæ meritum, & sapientiæ doctrinam. Ille verò, qui eligitur, sacerdos sit, vel clericus ordinibus aptus. Minister verò siue maior, siue minor, sacerdos sit. Maior minister confessiones fratrum omnium congregationis eiusdem ordinis audire potest. Minor verò minister omnium fratrum suæ domus audiat confessiones, dum modo verecundia repetiti excessus occasionem minimè præbeat tardius prælatis suis, vel minus purè, quam deceat cōfiteri. Solicite verò minister provideat, ut præcepta regulæ, sicut ceteri fratres per omnia teneat. Postquam verò electus fuerit, si ex culpa deponi meruerit, per maiorem ministrū cōuocatis tribus, vel quatuor ministris minoribus deponatur, & alius qui dignus sit loco eius subrogetur. Si verò pro remotione terrarū, vel alia causa rationabili maior minister hoc facere nō poterit, ministris minoribus magis religiosus cōmittat: & quod illi fecerint auctoritate maioris, ratū habeatur. Maior verò minister, si processibus corrigēdis, vel deponēdis sit, per quatuor, aut quinque ministros eiusdem ordinis magis religiosos hoc fiat: qui tunc auctoritate generalis Capituli ad hoc eligi debent. Si quis huius ordinis frater esse voluerit, primo per annum cum expensis suis, præter victum, habitu suo, & omnibus suis relictis, in ordine pro Deo seruiat: & post annum si bonum, & conueniens videatur ministro domus, & fratribus, & illi, & locus vacauerit, recipiatur: nihil tamen pro receptione sua exigatur. Si quid tamen gratis dederit, recipiatur: dum tale sit, de quo non videatur ecclesiæ litigium imminere. Si verò de cuiusque moribus visum fuerit dubitandum, prolixior de eo probatio habeatur. Si ante receptionem aliquis se intemperanter habuerit, & impatiens disciplinæ, & ad arbitrium ministri non emendauerit mores suos, tribuatur ei modeste licentia cum omnibus quæ attulit recedendi. In ordine verò aliquis non recipiatur, antequam annum videatur vigesimum compleuisse. Professio verò in arbitrio ministri relinquatur. Pignora non accipiant, nisi decimas cum licentia sui Episcopi de manu laici, iuramenta non faciant, nisi magna necessitate cum licentia ministri, vel iussi ab Episcopo suo, vel ab alio vices apostolicas gerēte, & hoc pro honesta, & iusta causa. Si quod vitium in re, quæ venditur notum fuerit, indicetur emptori: depositum auri, vel argenti, vel pecuniæ non liceat eis suscipere. Ipsa die, qua infirmus venerit, vel apportatus fuerit, de peccatis suis confiteatur, & communice. Omni secunda feria præterquam in octauis Paschæ, & Pentecostes, & Natiuitatis domini, & Circumcisionis, & Epiphaniæ, & præterquam in festiuitatibus, quæ ad colendum pronunciantur, finita missa pro fidelibus fiat absolutio fidelium defunctorum in cœmiterio. Singulis quoque noctibus ad minus in hospitali coram pauperibus pro statu, & pace Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & totius christianitatis, & pro benefactoribus, & pro his, pro quibus generalis ecclesia consuevit orare, communis fiat oratio. In regularibus horis morem Beati Victoris obseruent, nisi fortè pausationes, vel aliæ prolixitates, vel vigiliæ, occasione laboris, & paucitatis seruientium de consilio priorum, & religiosorum virorum fuerint remittendæ, propter paucitatem etenim suam tātas pausationes in psallendo facere non tenebuntur, nec ita tempestiue surgere. In rasura similiter ordinem Sancti Victoris sequantur clerici. Laici verò barbas non radant, sed eas crescere modeste permittāt. Nulli ergo &c. nostrę concessionis, & constitutionis &c. Datum ut suprā.

G. PRAEPOSITO ALBENSI. QVA DATVR ILLI
potestas conferendi custodiam Albanensem.

Induit apostolatui nostro per petitionem nobis ex tua parte porrectam, quod cum in Alben. Ecclesia quædam dignitas, quæ custodia dicitur, ad tuam donationem pertinens habeatur: cuius curæ, ac solitudini ornamenta, ac priuilegia ipsius ecclesiæ, & diadema etiam regium committuntur: eam personæ idoneæ conferre desideras: ne forte per imperitiam, aut infidelitatem, vel negligentiam custodis ipsius ecclesiæ incurrat aliquod detrimentum, aut honor patriæ de Corona aliquam læsionem sustineat. Volentes igitur indemnitati ecclesiæ præcauere, & tibi tuam iustitiam conseruare, vt custodiam ipsam, sicut tui iuris existit, idoneæ personæ nullius appellationis obstaculo conferas, & assignes, liberam tibi damus auctoritate apostolica facultatem. Dat. Lateran. XII. cal. Ianuarij. ○

N. PICTAVIEN. EPISCOPO. VT MONASTERIA PER
suam diœcesim visitet atque reformet.

Super commisso tibi grege sic vigilare procuras, vt esse de illis pastoribus, qui nato domino super grege suo noctis vigilias custodiebant, merito comproberis, in tui executione officij semper cum discretione procedes: & de subditis tuis tanquam de eis redditurus domino rationem plantare virtutes, & extirpare vitia procurabis. Ad audientiam siquidem nostram noueris peruenisse, quod in Pictauen. diœcesi pro diutina pastoris absentia in religiosorum collegijs, & alijs personis ecclesiasticis multa, quæ statum perturbant religionis, & ordinis sunt præsumpta: ad quorum correctionem te oporteat propensioris solitudinis studium exercere. Volentes igitur, vt excessus liberiùs valeas corrigere delinquentium, cum nostra fueris auctoritate suffultus, tibi pagina præsentis mandamus, quatenus ad abbatias, & alia loca religiosa, & ecclesiæ tuæ diœcesis, quæ tibi sunt diœcesana lege subiectæ personaliter accedens, quæ tam in capite, quàm in membris in eis corrigenda inueneris, secundum Deum corrigas, & emendes, & reformationi eorum taliter procures insistere, quod de bona possis prouisione laudari: & ecclesiæ status per te studiosius reformetur. Datum vt suprâ.

FVLCONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI CORBEIEN. QVOD IN
pago Ambianen. situm est, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem
vitam professis in perpetuum. Quæ eos in protectionem recipit, & eleg-
gantia vitæ atque morum præcepta relinquit.

Apostolicæ sedis auctoritate, debitoque compellimur, pro vniuersarum statu ecclesiæ satagere: & earum maximè, quæ specialius eidem sedi adhærent, ac tanquam proprio iure subiectæ sunt, vtilitatibus prouidere. Ea propter dilecti in domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus: & ad exemplar prædecessorū nostrorum felicitis memoriæ Nicolai, Benedicti, Leonis, Urbani, Paschalis, Innocentij, Eugenij, Adriani, Alexandri, Clementis, Coelestini Ro. Pont. præfatū Corbeien. monasterium in pago Ambianen. situm, quod ad ius, & proprietatem Beati Petri specialiter pertinet: in quo estis diuino obsequio mancipati, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti pagina priuilegia communimus. In primis siquidem statuantes &c. vsque ad verbum Vocabulis, omnes parochias Corbeie, & Parochiam pratorum parochiam de Nauris, parochiam de Bus, parochiam du Thanes, & parochiam de Vscia. Ad hæc adijcimus, vt possessiones ipsius ecclesiæ, & beneficia absque abbatibus, & fratrum consensu, nullus hominum in vita, siue in morte alijs ecclesijs dare, vel alio quolibet modo alienare præsumat ab ipsa. Nec liceat Remen. Archiepiscopo, nec Ambianen. nec alicui Episcopo in abbate, & fratribus, vel clericis siue famulis, aut in laicis infra præfatas parochias constitutis dominationē aliquā exercere, aut eos excommunicare, vel interdicere: aut appellationes ab eis vel inuicem, vel cōtra eos ab extraneis factas aliquo modo recipere,

recipere, vel pro emendatione criminum actiones quærere præmiorum, neque potestatem aliquam in possessionibus ad ipsum monasterium, vel cellas eius pertinentibus, vel in posterum iuste, & rationabiliter acquirendis sibi audeant vendicare. Prohibemus quoque, ne Remen. Archiepiscopi, vel Ambianē. Episcopi, aut alij, vel eorum oeconomi, vel Archidiaconi, seu eorum nūcij, absque vestra, vel vestrorum fratrum gratuita vocatione ad monasterium vestrum, vel loca prædicta accedant, aut molestationem aliquam, seu perturbationem inferant: aut consuetudines prauas, seu nouas imponant. Chrisma vero, &c. Obeunte verò tenunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem tantum fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Deum, & Beati Ben. regulam de eodem collegio, vel alterius cœnobij, si ibi aliquis ad hoc regimen dignus repertus non fuerit, prouiderint eligendum: qui iuxta antiquam ecclesiæ vestræ consuetudinem, à quocunque malueritis Episcopo consecretur. Apostolica in super auctoritate statuimus, & sub interminatione anathematis prohibemus, ne abbates vestri, qui pro tempore fuerint, altaria, decimas, præbendas monachales, aliquo titulo alienare præsumant: nec alias possessiones monasterij, seu thesauros vendere, obligare, aut infeudare, sine communi consensu Cap. vel maioris, aut sanioris partis aliquatenus audeant. Ad hæc autem adiicimus, ne aliqui monachi, seu cōuersi sub professione domus vestræ astricti, sine cōsensu abbatis, & maioris, ac sanioris partis Cap. vestri pro aliquo fideiubeant, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant, vltra precium Cap. vestri rationabili prouidentia diffinitur, quod si facere præsumpserint, non teneatur conuentus pro his aliquatenus respondere. Indictum autem, sicut hætenus Corbeien. monasterium celebrare cōsuevit, vobis confirmamus: & ne quis eos, qui ad ipsum conuenerint in eorum bonis, vel in personis offendere, vel molestare præsumat, auctoritate apost. prohibemus. Illis verò, qui locum ipsum in hac die deuotionis intuitu visitauerint, & beneficia ei contulerint, de iniuncta eis poenitentia 40. dies auctoritate apost. relaxamus. Hospitali autem vestro, quod Portaria dicitur, decimas à Catholicis ipsius loci Abbatibus, & alijs Dei fidelibus rationabiliter concessas, auctoritate apost. cōfirmamus. Decernimus ergo, &c. salua sedis apost. auctoritate. Ad iudicium autem, quod monasterium vestrum ad ius, & proprietatem Beati Petri pertineat, & percepta à Ro. ecclesiā libertatis, vnciam auri nobis, & successoribus nostris annis singulis persoluetis. Si qua igitur &c. Datum Lat. per manum Raynaldi domini Papæ notarij, Cancellarij vicem agentis 15. cal. Ianuarij, indictione 2. incarnationis dominicæ anno 1198. Pont. Verò domini Innocentij Papæ III. anno I.

R. ILLVSTRI REGI ANGLORVM, NE CANTVARIENSES MONACHOS CONTRA IUS, CONTRAQUE REM IUDICATAM & Romani Pontificis auctoritatem opprimat.

CVM inter alios mundi Principes personam tuam, sicut charissimi filij, disposuerimus prærogatiua dilectionis, & gratiæ honorare, & tam tuis, quàm tuorum vtilitatibus paterna prouisione diligenter intendere, miramur plurimum, & dolemus, quod hoc propositum nostrum, ex quo nimirum quantum magnitudini tuæ valeat honoris, & vtilitatis afferri, Serenitatem regiam non credimus ignorare, prauis quorundam suggestionibus niteris impedire. Cùm enim negocium Cantuarien. dudum solum Deum habentes præ oculis, studuerimus secundum diuinum beneplacitum terminare: in quo si personas velle-mus accipere, vel munera forsitan acceptare, partem Cant. Archiepiscopi proculdubio prætulissimus partibus monachorum: credebamus quod factum nostrum Cel situdo deberet regia gratiarum prosequi actione: quæ nos hætenus de iustitia facienda sæpius exorauit: nec sustineret aliqua ratione, quod quisquam deberet in hac parte apostolicis iussionibus obuiare: quin potius si aliter fecissemus, præter offensam diuinam, & conscientiae læsionem plurimum verbumur,

mur, ne diceremur oppressores pauperum, & iustitiæ contemptores. Verum secus contigit quam vellemus, vel etiam credere deberemus: nuper enim accedentes ad præsentiam nostram dilecti filij nostri Prior, & socij sui monachi Cantuarien. lachrymabili nobis, & deflenda conquestione monstrarunt, quod cum regia sublimitas mandauisset de thesauro ecclesiæ Cantuarien. redigendo in scriptis, & sigillo tam regio, quam Archiepiscopi, necnon & monachorum signando: neque hoc, vnde ipsos in domino commendamus, facere voluissent, tunc prius in ipsorum perniciem cogitatum, sprete sedis apostolicæ reuerentia, suis sunt rebus, & possessionibus spoliati: vnde ad sedem apostolicam eos laborare oportuit inuitos, pariter & dolentes. In quorum aduentu renouatus est dolor noster, quia sustinuimus cum Propheta pacem, & non venit: quæsiuimus bona, & ecce turbatio. Cum enim veterem sedem nondum inueteratam, & perlatam quæstionem sæpius ad apost. sedem crederemus nos penitus extinxisse, cuius occasione, & religiosi viri, & Deum timentes N. quodam prior, & nonnulli Cantuarien. monachorum pro libertate ecclesiæ ipsius animas posuerunt, & hi, qui nuper ad nos venerunt prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, malunt mori pro eadem, quam videre mala gentis suæ, & Sanctorum. Ecce quasi morbus pullulat reciduus, & facta sunt nouissima eius deteriora prioribus, quod tristes referimus & dolentes. Porro quoniam auctoritatem apo. sedis, cui (licet immeriti) præsidemus, vigorem volumus obtinere debitum: nec sustinere possumus, nec debemus, ne in suggillationem eius aliquid debeat attentari magnificentiam regiam de puro corde rogamus, monemus, hortamur, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus reuocatis omnibus, quæ contra eisdem monachos attentata noscuntur, & in pristinum statum reductis, quos pro reuerentia sedis apost. apud sublimitatem tuam haberi volumus plurimum commendatos, mandatum nostrum in ea causa, quæ inter ipsos & præfatum Archiepiscopum vertebatur, emissum non sustineas ab aliquo præteriri: quod tanto fortius brachio potentie tuæ credimus effectui mancipandum, quanto amplius in tuis negocijs, & tuorum à nobis desyderas in maioribus exaudiri: neque super hoc circumspectionem tuam volumus dubitare: quod si præmissa studueris liberaliter adimplere, maiorem, ex hoc gratiam, & fauorem apud sedem valse apostolicam promereri. Alioquin quantumcunque personam tuam in domino diligamus, & honori tuo velimus, quantum cum Deo possumus, & nostro deferre, contemptum nostrum, immo Dei, cuius locum (licet indigni) tenemus in terris, non poterimus vltius æquanimiter sustinere, sed in eos quicumque fuerint, & terras eorum, qui nostræ dispositioni præsumpserint obuiare, eam animaduersionem sine differētia personarum curabimus exercere, quod per exhibitionem operum ostēderemus nos velle regia via prudenter incedere, nec cuiusquā gratia, vel fauore declinare ad dextram, vel sinistram: cum omnem inobedientiā secundum Apostolum prompti simus vlcisci. Si quis autem regie serenitati suggesserit, quod de ipsa quicquā sinistri à dictis monachis propositum fuerit coram nobis, fidem non adhibeas: cum potius afflictiones, & molestias suas plus altero procurante, quam de voluntate credant regia processisse. Dat. Lateran. XI. cal. Ianuarij.

N. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. N. EPISCOPO ELIEN. VT IPSI Pontificis literas Anglorum Regi offerant, & interpretentur causamque monachorum commendent.

Lachrymabilem afflictionem dilectorum filiorum Prioris, & monachorum Cantuarien & miserabilem apud sedem apost. toties replicatam, referre sine multa cordis amaritudine non valemus: cum eis apo. sedis subsidium nihil videatur commodi attulisse: quin potius quanto eis ratione præuia magis adesse volumus, & prodesse, tanto aduersus eos manus hostiles in contemptum apostol. sedis est diutius aggrauata: & cum per charissimum in CRISTO filium R. Anglorum regem illustrem oppressiones huiusmodi crederemus, & violentias pro reuerentia sedis apost. refrenari, cuius sæpius super hoc scripta recepit. E contra nunc vltimo in tantum profecimus, quod Prior & monachi sprete sedis apost. reuerentia suis rebus, & possessionibus spoliati, emissis edicto de thesauro ecclesiæ consignando, quod hactenus fuit penitus inauditum.

Volentes

Volentes aut̃ adhuc maternis insistere lenimentis, & nolentes illius exemplo, cuius vicem (licet indigni) tenemus, in terris per singulos dies irasci, adhuc semel super eodem facto prefato regi nostras literas destinamus. Vt autem preces, & mandata nostra cordi regio tenaciùs, quàm hactenus imprimatur, rogamus fraternitatem vestram attentius, & per apost. scripta præcipimus, quatenus literas nostras super hoc sibi transmissas, omni dilatione cessante, curetis ei fideliter explanare: quas si aure surda transierint, præter animaduersionem debitam, quam in contemptores Eccle. Ro. ac nostros non differemus vltèrius iaculari, eius instruemur exemplo, qualiter suas, suorumq; petitiones debeamus etiam in maioribus exaudire. Quod si ambo &c. Datum vt suprà.

AIMERICO ILLVSTRI REGI HIEROSOLIMITANO, QVA ILLVM
ad pietatem & modestiam hortatur, auxiliaque sua promittit.

Enientem ad nos dilectum filium magistrum I. clericum, & nuncium serenitatis regie, qua decuit benignitate recepimus: & in his, quæ nobis proposuit ex parte magnitudinis tuæ curauimus, quantum cum Deo potuimus, exaudiri. Verùm quia sicut domino placuit, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, manum misisti ad fortia, & illius terræ administrationem, & regimen assumpsisti: in qua dominus, & redemptor operatus salutem nostram dorsum posuit ad flagella, & humiliavit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem: regie magnitudini est summo opere satagendum: vt exemplo eius, qui coepit facere, & docere, in tribulationibus non deficiat: quæ terram illam nimis exigentibus peccatis inuenerunt: in quibus adiutor tibi aderit, si sustinueris patienter, fidelis Deus, qui neminem patitur tentari supra id, quod poterit sustinere, sed facit cū tentatione prouentum. Eiusdem quoque humilitatem studeas quantum poteris imitari: vt quantò maiores, tantò te amplius in conspectu domini humiles, vt exaltet te in tempore visitationis. Qui enim se humiliat, iuxta scripturæ testimonium, exaltabitur, & qui se exaltat humiliabitur: neque deuotio debet aliquatenus dubitare, quin si per opera virtutum præmissarum, & etiam aliarum studueris in lege domini ambulare, tribuat tibi dominus secundum cor tuum, & mittat tibi auxilium de Sancto, & de Syon te tueatur: & cum sit misericors, & miserator, non continebit in ira misericordias suas: qui etiam in vlciscendo non obliuiscitur misereri: qui si pro nobis fuerit, & nobiscum, quis contra nos? Alioquin cum renes, & corda scrutetur, nisi conuersus ad eum fueris, nec ipse ad te conuertetur: sine quo nec tu quicquam facere poteris, nec nos tecum: qui quantum pro subsidio terræ sanctæ dudum laborauimus, & laboremus indefinenter, serenitatem tuam non credimus ignorare: cum id ipsum ferè nouerint vniuersi, & prædictus magister magnitudini regie, poterit plenius indicare. Vt autem de solitudine, & labore nostro fructus proueniat exoptatus, rogamus magnificentiam tuam, monemus, & exhortamur in domino, quatenus in spiritu humilitatis, & animo contrito, susceptæ potestatis officium ita procures irreprehensibiliter exercere, quod per auxilium gratiæ diuinæ loca natiuitatis, & resurrectionis dominicæ, pristinæ valeant temporibus nostris restitui libertati. Nos enim sumus in eo proposito constituti vt quantum cum Deo poterimus auxilio tuo, & terræ adesse velimus iugiter, & prodesse. Latorem autem præsentium, virum prouidum, & fidelem magnificentiæ tuæ reddimus commendatum. Dat. Lateran. XII. Cal. Ianuarij.

N. NOVIOMEN. EPISCOPO. N. SANCTI MEDARDI SVESSIO-
nen & Compendij Abbatibus. Vt iniurias monasterij Corbeienfis pro-
sequantur: & priuilegia defendant.

Significantibus dilectis filijs Abbate, & monachis Corbeien. nos accepisse noscatis, quòd cum ecclesia de Vscia in pago Tornacen. sita, sicut in eorum priuilegijs continetur, ab Episcopali sit iurisdictione exempta, nec debeat alij, nisi

nisi prefato monasterio respondere, venerabilis frater noster Episcopus, & dilecti filij capitulum Tornacen. eam nituntur sue iurisdictioni supponere, & presbyterum eiusdem ecclesie (cum eis non liceat) excommunicare presumunt, & in hoc monasterium ipsum molestatione indebita fatigare: Super quo, licet per eosdem Abbatem, & monachos predictus Episcopus ad sedem apostolicam fuerit appellatus, & terminus festum Sancti Remigij appellationis proseguenda prefixus, per eum, nec per alium appellationem proseguere procurauit. Vnde nos eidem per scripta nostra precipimus, vt ab ipsius molestatione, indebita penitus desistentes supra ecclesia memorata contra priuilegia sedis apostolicæ non presumant ipsum lædere quomodolibet, vel turbare. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, atque precipimus, quatenus eos à molestatione ipsius contra priuilegia Romanorum pontificum districtonem, qua videritis expedire, sine appellationis obstaculo cōpescatis. Nullis literis, &c. Quod si omnes, &c. tu frater Episcopo cum eorum altero, &c. Datum vt supra.

N. EPISCOPO, ET CAPITULO TORNACEN. VT AB
iniurijs d. monasterio inferendis abstineant.

Molestatione indebita monasterij Corbeien. vestram, & sine mandato nostro deberetis taliter compescere voluntatem, quod non videremini illud in suis iustitijs contra priuilegia sedis apostolicæ fatigare. Significantibus siquidem nobis, &c. ferè in eundem modum vt supra vsque ad verbum turbare. Alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Nouiomen. Episcopo, & dilectis filijs Compendij, & Sancti Medardi Sueffionen. Abbatibus dedisse firmiter in mandatis, vt vos à molestatione ipsius contra priuilegia Romanorum pontificum appellatione remota, qua expedire viderint, districtione compescant. Nullis literis, &c. Datū vt supra.

N. EPISCOPO NANNETEN. QVA AVCTORITATE APOSTOLICA,
cui hoc tantum permittitur, ad ecclesiam Pictauiensem transfert.

CVM sedes apostolica à Deo plenitudinem suscepit potestatis, nos qui ei *Vide inter-*
(licet immeriti, diuina fauente clementia preſidemus, sic conuenit omni *grum titu-*
um ecclesiarum prouisionibus cogitare, quod illi, qui supra se ipsum petram *lum extra*
stabili soliditate fundauit, de commissis nobis dignam valeamus reddere ra- *de transla-*
tionem: quia super nos alium iudicem non habemus. Licet autem inter ec- *tione Epif-*
clesiam, & Episcopum esse spirituale matrimonium cognoscamus, quod *copi.*
non potest, nec debet humano iudicio separari: ipse tamen dominus no-
ster, & magister soli Beato Petro Vicario eius, & per ipsum successoribus suis,
& nobis ipsis, qui (licet indigni) locum tenemus ipsius, transferendi, & deponē-
di pontifices, & eorum cessiones recipiendi, ecclesiarum necessitate, vel utilita-
te pensata, sicut testatur antiquitas, & sacrorum canonum asserunt sanctiones,
speciali priuilegio tribuit potestatem. Quod quidem prouida, & sancta digno-
scitur deliberatione statutum, vt quos Deus spirituali coniunctione ligauit,
non homo, quia non Vicarius hominis, sed Deus: quia Dei Vicarius separaret,
vt non videatur contra doctrinam Euangelicam attēdari, in qua dicitur: Quod
Deus coniunxit, homo non separet. Intelleximus equidem per literas ven. fratrum
nostrorum Bituricen. Burdegalen. Archiepiscoporum, & Episcopi Xantonē.
& dilectorum filiorum Decani, & Capituli ecclesie Pictauiē. necnon Abbatum,
& aliorum Prelatorum ecclesiarum Pictauiē. diocesis, nostro apostolatu præ-
sentatas: quod defuncto bonæ memoriæ A. quondam Pictauiē. Episcopo, præ-
dicti decanus, & capitulum in personam tuam vnanimiter conuenerunt, te ip-
sis in Episcopum concedi à sede apostolica postulantes. Nos verò cum fratribus
nostris deliberato consilio, ad nostram memoriam reducentes, quantum Pic-
tauiē. ecclesia post decessum felicis recordationis Vu. quondam Pictauiē. Epi-
scopi pro substitutione pontificis laborauerit: credentes etiam quod per solici-
tudinis tuæ prudentiam ecclesia ipsa spiritualibus, & temporalibus assiduum

D d

suscipiat

suscipiat auctore domino incrementum: cum in talibus secundum instituta canonum evidens utilitas, & vrgens necessitas considerari debeat, & attendi: utile cognouimus, & necessarium, ut de minori ciuitate ad maiorem, de populosa dioecesi ad populosiores, & de nobili ad nobiliorem ecclesiam apostolica debeas auctoritate transire, ubi talentum tibi creditum domino tuo valeas reddere duplicatum. Sactorum igitur patrum institutionibus, & predecessorum nostrorum vestigijs inhaerentes, qui translationes huiusmodi, consideratis ecclesiarum utilitatibus, & necessitatibus, facere saepius consueverunt: supradictorum Decani, & Capituli, & Cleri Pictauien. petitioni clementer annuimus, & ut a Nanneten. ad ecclesiam transeas Pictauien. de benignitate sedis apostolicæ liberam inde legemus tibi auctoritate praesentium facultatem. Datum ut supra.

N. BURDEGALEN. ARCHIEPISCOPO. DE EADEM RE PERTRACTAT.

VM sedes apostolica &c. ut supra ferè in eundem modum, usque ad verbum Facultatem. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum Episcopum sicut venerabilem in Christo fratrem habeas, & fraterna benignius charitate pertractes: ut ipse te in doctrina patrem, & pastorem suum, & in mansuetudine fratrem agnoscat. Datum ut supra.

N. DECANO, ET CAPITULO PICTAVEN. EIVS-
dem argumenti cum praecedentibus.

VM sedes apostolica &c. ut supra ferè in eundem modum usque ad verbum Facultatem. Ideoque vniuersitati vestrae per apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus eidem Episcopo tanquam praelato, & pastori animarum vestrarum debitam obedientiam, & reuerentiam impendatis: ut cum ipse in vobis filialem deuotionem inuenerit, benignus vobis, & mansuetus existat: & vos, & ecclesiam vestram paterno benignius amplectetur affectu. Datum ut supra.

ABBATIBVS, PRIORIBVS, PRAEPOSITIS, ET ALIIS ECCLESIARVM
Prelatis, & vniuersis clericis Pictauien ecclesiae dioecessanae lege subiectis. Ut
postulato Episcopo suo obtemperent.

CVm sedes apostolica &c. ut supra ferè in eundem modum, usque ad verbum Facultatem. Cum itaque praedicto Episcopo vestro debeatis tanquam membra capiti cohaerere, & ipsius salubribus monitis, & mandatis deuotè, ac humiliter obedire, vniuersitati vestrae per apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus ei cum deuotione obedientiam, & reuerentiam impendatis: & de rationibus Episcopalibus curetis plenariè respondere. Sicque ipsi ad releuanda onera debitorum, quibus Pictauien. ecclesia (sicut dicitur) praegratur, grata subuentionis auxilia ministretis: quod ipse vos tanquam bonos filios habeat semper in visceribus charitatis, & vestris valeat utilitatibus imminere. Datum ut supra.

N. NARBONEN, ARCHIEPISCOPO, ET FRATRI RAINERIO, QVA
Episcopi Carcassonen. resignationem approbat,

Hanc inter corporalia, & spiritualia constat existere differentiam, quod corporalia facilius destruuntur, quam construuntur: è contrario verò spiritualia facilius construuntur quam destruuntur: vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus dare honorem potest, solus autem non potest auferre. Ex parte siquidem venerabilis fratris nostri N. Carcassonen. Episcopi fuit in audientia nostra propositum, quod in suis adeo processit diebus, & propter senium vigor naturalis in ipso defecit: quod omnino est inutilis, & insufficientis ad portandam curam Carcassonen. ecclesiae, immo eius administratio (sicut proponitur) animabus suis commissis perniciofa est potius, & damnosa: praesertim cum non solum in temporalibus, immò etiam in spiritualibus ecclesia suae curae commissa cum cæteris dioecesanis tantum lapsum incurrerit, quod
humani

humani generis inimicus fere vniuersorum corda iniquitatis gladio penetrauit, vt eos secum in ignem perpetuæ gehennæ retrudat: & in tantum in ea diocesi virus præuaricationis hæreticæ penetrauit, quod diuerfas, & inauditas sectas ministri diabolicæ fraudis ibidem adinueniunt, & publicè profitentur: & populum, qui sibi credant, habent: ita vt vox eorum angelica reputetur, nec sit inter eos, qui ab ore ministri verbum affectet, quinnimmo non dedignetur Euangelicæ prædicationis audire. Propter quod idem Episcopus suam insufficientiam recognoscens à nobis humiliter postulauit, vt ei cedendi licentiam præberemus. Nos igitur tam super lapsu ecclesiæ, quàm interitu animarum, quæ per incuriã pastoris in laqueum damnationis incidisse creduntur, pio condolentes affectu, & volentes super hoc congruæ prouisionis remedium adhiberi, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus si præfatum Episcopū propter impedimentū cordis, vel corporis insufficientem esse noueritis ad gerendam sollicitudinem pastorem, vos auctoritate nostra cessionem eius admittere minimè postponatis: & ea libera, ac sine prauitate recepta, canonicis ecclesiæ Carcassonen. tribuatis licentiam alium idoneum Episcopum eligendi. Qui opere, ac sermone fidei præuaricatores ad fidei reuocet vnitatem: & eradicato penitus zizaniorum germine, frumentum cum multiplicato fructu faciat, in spirante diuina clementia pullulare. Vobis autem in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt per vos ipsos, & quoscunque alios ad præfatos hæreticos de Narbonē. prouincia penitus excludendos, omne studium, & operam, quam poteritis, tribuatis. Datum. Lateran. X. cal. Ianuarij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET DECANO SENONEN. VT ECCLESIAM

S. Martini Turonensis ab iniurijs defendant.

Potestatis apostolicæ plenitudo longe, lateque diffusa, licet vbique præsens potentia liter habeatur, tamen quia ea, quæ ad tantum officium pertinent, per se prout singulis expediret, non valer præsentia liter exercere, tam vos quàm alios ministros ecclesiarum in partem sollicitudinis aduocauit: vt sic tãti onus officij per subsidiarias actiones commodius supportetur. Inde est quòd cum ecclesia Beati Martini Turonē. nostra filia specialis existat, nec ei possimus in quibuslibet necessitatibus suis præsentia liter, prout tenemur, adesse, nos per ministerium nostrum, quod eidem impedi non potest, vestræ sollicitudini committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus dilectis filiis canonicis ipsius ecclesiæ, quoties ad vos pro irrogatis sibi iniurijs duxerint recurrendum, de malefactoribus suis constitutis in terra char. in Christo filij P. illustris Regis Franciæ, appellatione remota nullatenus differatis iustitiæ plenitudinem exhibere, ad id liberior faciendum quemadmodum videritis expedire, monitione præmissa rigorem ecclesiasticum, prout iustum fuerit, adhibentes. Datum vt suprā.

Scriptum est in eundem modum Episcopo, & Decano Pictauen.

N. PICTAVEN. ET N. CENOMANEN. EPISCOPIS, ET ABBATI DE

Fontana. De eadem re præcipit. & vt ipsi vitia præscindant, atque fluxos mores corrigant eorum, qui in ecclesiam S. Martini ascripti sunt.

Potestatis apostolicæ, &c. vt suprā, vsque ad verbum committentes, Fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad eandem eccl. accedentes, ea quæ tam in vestimentis canonicorum inordinatis, quàm diuinis obsequijs, meditationibus, & firmis tempore residentiæ faciendæ, & alijs tam spiritualibus, quàm temporalibus videritis corrigendis cum consilio eorum, quos in ipsa ecclesia maturioris, & sanioris consilij esse noueritis, auctoritate apostolica sublato contradictionis, & appellationis obstaculo, Deum solum habentes præ oculis, corrigentes eos, quos vestris institutionibus contrarios inueneritis, aut rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita com-

pescatis: ita in hoc prouisione sollicita procedētes, quodd studium vestrum apud Deum, & homines multipliciter appareat cōmendandum. Quod si omnes &c. duo vestrum, &c. Datum vt suprà.

N. CONVARENTSI EPISCOPO. DE PAENA SYMONIACORVM.

Vltimum Symoniace prauitatis, quātum Deo sit odiosum, & quanta ex eo sequatur pernicies animarum, fraternitatem tuam credimus non latere. Inde est, quodd (sicut audiuius) plures clerici de tua diocesi sua sint beneficia symoniace affecuti: ita quodd ex hoc magnum scandalum in populo generetur: tibi præsentiū auctoritate duximus iniungendum, vt illis, qui legitime conuinci poterint, ecclesiastica beneficia taliter obtinere, amotis, tibi ea liceat, appellatio ne remota, personis idoneis assignare. Alios verò, qui canonicè conuinci non poterint, si fama publica noueris laborare, ad purgationem canonicam sine appellationis diffugio nostra possis auctoritate compellere, ne scandalum in populo generetur. Vellemus autē, quodd circa primordia promotionis tuæ maiorem nobis, & ecclesiæ Romanæ reuerentiam impendisses. Datum Lateran.

LITERÆ GUIDONIS COMITIS ALVERNIAE AD DOMINVM PAPAM,
qua Romana ecclesia castrum donat. fratris q̄, sui causam cōmendat Pontifici.

Domino Innocentio diuina bonitate Sanctæ Romanæ ecclesiæ summo, & vniuersali Episcoporum Episcopo, Guido Comes Aluerniæ salutem, cū omni reuerentia, & hominij fidelitatem debitam. A parentum meorum fide non degenerare laborans, qui quoddam suum proprium castellum nomine Vteo, Deo, & Sanctis Apostolis, & ecclesiæ Sanctæ Romanæ sibi quæ præsidentibus, domino Alexandro Papæ videlicet, & successoribus suis delegarunt, aliud non minus præcipuum castrum à me nouiter ædificatum, & meo nomine nominatum, præfata Sanctæ Rom. Ecclesiæ dono, & concedo, auri quæ vnciam pro mea recenti mutatione transmitto. Vestram itaque protectionem, & defensionem super fratrem meum R. Claromonten. Episcopū exorare (sicut videtur) decreui: quoniam idem frater me præfatus Episcopus conuinctis, & adiuratis sibi coterellorum, & basclorum ruptis diuersis in præiudicium sui ordinis, & præuaricationem totius iuris, terram meam incendijs, homicidijs, & rapinis, & quibuscunq; potest malitijs deuastat. Vestræ itaq; Sanctitatis pedibus prostratus preces fundo, vt eum à tanta iniuria reuocetis: & sententiam excommunicationis, quam in terram meam præter præfata mala tulit, amoueat, & iudices, vel examinatores causæ nobis constitutis, dominos Archiepiscopū Burdegalen. & Præpositum Euaunen. qui ab vniuersis abbatibus vicinis veritate cognita, remota appellatione, tām iniuriam terminare studeant. Precamur etiam, vt latori præsentiū super his, & alijs, quæ intimauerit, credatis.

N. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. VT MONACHIS NIGRIS OB NIMIS fluxos mores eieclis. fratres S. Augustini instituat in cœnobio S. Stephani.

Cum nobis (licet immeritis) in apostolicæ sedis specula consistentibus, sit vniuersarum ecclesiarum sollicitudo cōmissa, de statum illarum sollicitudinem nos conuenit gerere diligentē, & prouidere attēte, vt per fratres, & Coepiscopos nostros, cū nō possimus vbique nostram præsentiā corporaliter exhibere, possint in melius reformari. Ex parte siquidem tua nostris est auribus intimatum, quodd cum bonæ memoriæ Andreas antecessor tuus, monasterium S. Stephani prothomartyris situm in loco, qui dicitur Keu, concessisset fratribus S. Abrahæ de Valle Ebron, monachis nigri ordinis, propter dissolutionem suam remotis, & iisdem fratres S. Abrahæ bona eius dilapidando, & ducendo vitam nimium dissolutam, ipsum deduxissent ad nimiam

nimiam paupertatem, bonæ mem. C. Papa prædecessor noster, & nos etiam tibi dedimus in mandatis, ut restitutioni eiusdem monasterij prouideres: tuo committentes arbitrio, utrum prædicti fratres S. Abrahæ tolerandi, an monachi nigri essent in ipso monasterio reducendi. Tu verò (sicut accepimus) fratres S. Abrahæ propter dissolutionem suam inde penitus abiecasti: & nos per petitionem tuam duxisti super prouisione ipsius monasterij requirendos. Ideoque fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus, quatenus si per monachos ecclesiam illam videris reformari non posse, in ipsa ecclesia canonicos instituas regulares, qui secundum regulam Beati Augustini deuotum ibi domino famulatum impendant: & per eorum religionem locus ipse in melius tuo faciente studio reformetur. Datum Lat. xj. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE VT COMPELLAT SCLAVOS

ecclesia decimas persolvere.

Significante venerabili fratre nostro Colocen. Archiepiscopo ad audientiam apostolatus nostri noueris peruenisse, quod cum in dioecesi sua sint quàm plures villæ, in quibus Sclaui habitant, iidem Sclau præfato Archiepiscopo decimas exhibere cõtemnunt. Quoniam igitur de regia serenitate confidimus, & speramus: ut ecclesias, & earum ministros diligas, & earum commodis exemplo progenitorum tuorum diligenter intendas, excellentiam tuam rogamus, atque monemus, per apostolica scripta mandantes, quatenus memoratos Sclauos, ut decimas debitas præfato Archiepiscopo sine diminutione persoluant, tradita tibi potestate compellere non omittas. Datum ut supra.

N. ABBATI ET CONVENTUI S. PETRI CARNOTEN. QVOD

beneficia ecclesiastica, nemini promittenda sint, antequam vacent, & propterea facta promissiones iure non valeant.

Vm monasterium vestrum multorum grauetur onere debitorum, ut vix eius redditibus fratribus valeant necessaria ministrari, Abbat, qui fuerunt pro tempore, sicut nostris est auribus intimatum, occasione promissionum de beneficijs non vacantibus tantis pensionibus obligarunt, quod si etiam, ut dudum, monasterium in temporalibus abundaret, eas soluere vix valeret. Cum autem secundum instituta canonum, antequam vacent non sint ecclesiastica beneficia promittenda, & quæ contra leges fiunt, haberi debeant pro infectis: vos, & monasterium vestrum à præmissis promissionibus, & pensionibus denunciamus auctoritate præsentium absolutos: cum nec regulariter valeat accessorium, ubi non obtinet principale. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

N. EPISCOPO TRIPOLITANO. QVA REVOCAT TRANSLATIONEM SVI

ab ecclesia N. ad Tripolitana, à Patriarcha Antiocheno factam: sed auctoritate apostolica, cui soli hoc à Deo concessum ait, ex singulari beneficio tandem illum eò transfert.

Vm ex naturalis legis præcepto, quod dominus in Euangelio declarauit: Quæcunque volumus ut faciant nobis homines, & nos eis facere debeamus: & ex eo, quod legitur in Thobia: Quod tibi odis fieri, alij ne feceris: ab aliorum tenemur iniurijs temperare, nos qui sacra docente scriptura monemur, ne alij nostrum demus honorem: & ex apostolatus officio, quod (licet indigni suscepimus) aliorum iura, & præsertim fratrum, & Coepiscoporum nostrorum tenemur propensius defensare, ab eisdem nolumus nobis iniurias irrogari. Sanè cum ad apostolatus nostri notitiam luce clarius peruenisset, quod venerabilis frater noster N. Antiochenus Patriarcha prædecessoris sui exempla secutus, qui motu propriæ voluntatis N. Tarsen. in Mamistan. dicitur trāstulisse, te quondam Apamen. electum in Tri-

Vide, ca. 1. extra de translatione Episcopi

Dd 3 politanam

politanam Ecclesiam transtulisset, non potuimus non moueri, præsertim cum nec ei suffecerit dicti prædecessoris sui præsumptionem solummodo imitari, quin potius in iniuriam nostram ipsius transgressus excessum, nouo quodam mutationis genere paruificauit maiorem, & magnum quodammodo minorauit, Episcopare Archiepiscopum, immò potius dearchiepiscopare præsumens: cum dictus prædecessor eius dictum Archiepiscopum de Tarsen. Ecclesia in ecclesiam transtulit similis dignitatis. Licet enim tu nondum fuisses consecratus, confirmationis tamen munus receperas, & Archiepiscopalia, quantum tibi licuerat, ministraras, sicut tua nobis relatione innotuit: qui te Valenien. asseruisti Episcopum, cum nuper constitutus esses apud sedem apostolicam, confirmasse. Verum cum fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugiū, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tantum reseruauerit iudicio dissoluendum: qui dissolutionem carnalis coniugij, quod est inter virū, & foeminam suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed diuina potius potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcop⁹ ab ecclesia remouetur. Et ideo tria hæc, quæ præmisimus, nō tam institutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata. Sicut aut Episcopus cōsecratus, sine licetia Romani Pontificis suam non debet ecclesiā derelinquere, sic & electus cōfirmatus præter eius assensum suā deferere nequit ecclesiā, cui est alligatus: cum nō debeat in dubiū reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonica inter personas eligentium, & electi cōiugium sit spirituale cōtractum. Quia licet inueniatur in canone, quod si electus ultra quinque menses per suam electionem retinuerit viduatam ecclesiā, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat: sed quia cum sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam viri manet solatio destituta. Quamuis aut eidem Patriarchæ & alijs fratribus, & Coëpiscopis nostris, vt præmissum est, quātum cū Deo possumus deferre velimus, præsertim cum Ecclesia Rom. sit Antiochenæ plus cæteris quasi quædam germanitate coniuncta, ne tamen iure patriarchatus ad eum credatur Episcoporum mutatio pertinere: & hoc ipsum trahatur ad posteros in exemplū, per quod apostolicæ sedis priuilegio, cuius iura tenemur pro cæteris conseruare, posset plurimum derogari: pro præmissis excessibus cum ab electorum confirmationibus, & consecrationibus Episcoporum, & te ab administratione pontificalis officij de cōmuni fratrum nostrorum consilio duximus suspendendos: donec super hoc curaremus aliud ordinare: per quod idem Patriarcha honori suo asseruit literas suas plurimū derogatū: cum vsq; ad tempora ista Patriarchæ Antiocheni suspensio fuerit inaudita: quoniam & prædecessor noster Leo Papa Sanctissimus Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum quamuis Patriarcham Antiochenum præsumpserit consecrare, nec suspendit, nec excōmunicauit, sed redarguit, & ad melius mutauit: Ad excusandum quoq; quod fecerat, nonnulla in eisdem literis suis exprimere procurauit: quibus nos plus ad misericordiam, quàm ad iudicium suppliciter inuitabat, i. g. rātiā scilicet, cū nusquam expressum fuerit vsq; ad nostra tempora de electo, quod de Episcopis fuerat institutum: perturbationem mentis, quæ pro tribulationibus, quæ terram illam nimis peccatis exigētibus inuenerunt, rationis acumen intruere acutius nō sinebat idoneitatem personæ tuæ, quæ literatura, & honestate cæteris illius terræ clericis præminebat: & quod canonicorū vota in aliū non poterant de facili conuenire. Qui si aliquatenus discordassent à domino terræ parato ad prædam, & de scissuris mentium exultante, bona ecclesiastica essent mirabiliter desolata. Et sicut venerabilis frater noster C. Magūtinus Archiepiscopus, Episcopus Sabinē. cuius testimoniū præmissis rationibus cōcordabat, suis nobis literis intimaui, tua prudētia circūspecta totius terræ status plurimū poterat existere fructuosa. Propter quæ circa factū tuū facilius poterat dispēfari.

Nos

Nos ergò super facto tuo cum fratribus nostris communem tractatum habentes, & subtiliter attendentes, quòd consecratio tibi collata nec prioris ecclesiæ te pontificem feceris, cum ad eam non fueris consecratus, nec secūdæ, ad quam prioris vinculo perdurante non poteris canonicè consecrari: cum adhuc esses alteri coniugaliter alligatus: prædictis tamen rationibus ad dispensationis gratiam inclinati, quamvis secundum sacrorum canonum instituta vtraque carere deberes, de plenitudine potestatis à prioris vinculo te soluentes, auctoritate tibi præsentium duximus concedendum, vt de benignitate sedis apostolicæ quasi nouo consensu Tripolitanam ecclesiam de cætero tanquam proprius Pontifex ad honorem Dei, vtilitatem ipsius ecclesiæ, tuamque salutem, & cleri, populi que tibi commissi studeas gubernare, quatenus præueniente diuina gratia, & sequente plus prodesse velis, & valeas, quàm præesse: præsertim temporibus istis, cum vix sit qui faciat bonum vsque ad vnum: opus est non mercenario, sed pastore.

Datum Lateran. II. cal. Ianuarij.

N. PATRIARCHÆ ANTIOCHENO EIVSDEM FERE ARGVMENTI. Q.

Patriarcham Antiochenum, quod Romani Pontifices auctoritatem in transferendis Episcopis sibi temerè assumpserat, suspensum absoluit.

Vm ex naturalis legis &c. vt suprà ferè in eundem modum vsque ad verbum dispensari. Et quoniam suspensionis sententiam in te prolatam, sicut ex tuarum intelleximus continentia literarum, humiliter obseruasti: nos qui personam tuā sincera charitate diligimus, & tuo quantum cum nostro possumus intendimus honori deferre: cum te inter fratres nostros honorabile mēbrum, & in domo domini columnam immobilem reputemus, confessionem spontaneā, & supplicationem deuotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia poenam inflictam duximus relaxandam, à suspensionis sententia fraternitatem tuam auctoritate præsentium denunciante penitus absolutam. Datum vt suprà.

N. LINGONEN. EPISCOPO. QVA IPSVM AB OFFICIO SVSPENDIT, donec Capitulo suo super dilapidatione bonorum ecclesia respondeat.

SIne dolore tibi, & pudore scribere non valemus, cum sedes apost. quod olim in te dignoscitur approbasse, nunc peccatis exigentibus cogitur improbare. Cum enim ab ipso tuæ promotionis principio inter te, & dilectos filios canonicos Lingonen. multæ pullulauerint quæstiones, nec vnquam, postquam tuo commissa fuit regimini, pacem habuerit ecclesia Lingonen. sicut fama refert publica, & quamplurium prælatorum, & religiosorum ipsarum partium literis, nostro est apostolatu suggestum, non solum mobilia, sed etiam immobilia ipsius ecclesiæ ad eò distraxisti, quòd quæ olim inter gallicanas ecclesias nobilis fuerat, & famosa, nunc habeatur ab his, qui in circuitu eius sunt, in opprobrium, & contemptum. Super quibus, cum à Lingonen. capitulo coram venerabili fratre nostro Lugdunen. Archiepiscopo metropolitano tuo delatus fuisset: vt eius iudicium declinaret, apostolicæ sedis audientiam inuocasti: festum Beati Lucæ proximè præteritum terminum appellationi prosequendæ præfigens: quem Lingonen. Capitulum ad dominicam, qua cantatur: Iubilare Deo, proximè præteritam coartarunt, Quæ utique cum tam per literas, quàm nuncios vtriusque partis ad nostram audientiam peruenissent, volentes tibi, & eis pro intemperie aeris, & caloris distemperantia paterna sollicitudine prouidere, tibi per scripta nostra mandauimus, vt huius occasione discordiæ bona Lingonen. ecclesiæ minime dilapidare præsumeres: festum Beati Michaelis proximè præteritum sub peremptorio terminum assignaret, quo te nostro cōspectui præsentares: objectionibus Capituli responsurus, & propositurus contra ipsos, siquid velles proponere quæstionis. Cū aut canonici Ling. & illi præsertim, quos personaliter ad petitionē tuam literis fecimus apo-

stolicis euocari, ad nostram accessissent praesentiam: & nos tuæ volentes fraternitati deferre, ipsos diu detinuimus, aduentum tuum aliquandiu expectantes. Comparuerunt tandem in praesentia nostra duo nuncij tui, quibus (licet procuratores non essent) in consistorio nostram dedimus audiëntiam: & quæ ab eo proposita fuerunt, audiuius diligenter: faciētes literas nobis pro te transmissas, in nostro, & fratrum nostrorum auditorio recitari: in quibus continebatur expressum, quod in Cisterciē. cap. in multorum religiosorum, & aliorum praesentia signum viuificæ crucis acceperas, vouens pro amore Iesu Christi ad partes accedere transmarinas: quod tamen post edictum peremptorium à te procuratum constitit esse factum. Et licet ipsi canonici sapius reclamarent, quod in expectando plus debito grauarentur, sententiam tamen nostram vsque in vigilia Natiuitatis Domini proferre distulimus, credentes quod tu venires, vel saltem sufficientem mitteres responsalem. Quantumcunque verò nobis sit molestum te in aliquo molestari, quia tamen nobis incumbit ex iniunctæ administrationis officio corrigenda corrigere, & reformare in melius, quæ circa ecclesiarum statum noscuntur minùs licitè attentata: volentes etiam in iudicijs iuris ordinem obseruare, habito cum fratribus nostris super negotio ipso consilio, te pro contumacia manifesta, & dilapidatione vulgata, quam non solum ad aures nostras fama publica detulit, immò etiam Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum religiosorum virorum testimoniales literæ demonstrarēt, ab administratione totius Lingonen. episcopatus, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus omnino suspendimus: auctoritate tibi praesentium iniungentes districtius, vt suspensionem procures inuiolabiliter obseruare. Volentes autem, nisi fortè cedere fortè malueris, quod saluti tuæ magis credimus expedire, causam, quæ inter te, & dilectum filium Decanum Lingonen. pro ecclesia vertitur, super dilapidatione, & insufficiētia, & alijs multis iniurijs, & grauaminibus per te ipsi ecclesiæ irrogatis, examinari celerius, & canonico fine decidi: ne, si fuerit diutius prorogata, cadat irreparabiliter ecclesia Lingonen. quæ iam videtur ex parte maxima cecidisse, ipsam venerabili fratri nostro Parisien. Episcopo duximus committendam: per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum ab eo fueris requisitus, ipsius adire praesentiam non postponas: responsurus obiectis, & obiecturus, quæ volueris contra Decanum agentem pro ecclesia memorata. Si verò de vtriusque partis voluntate processerit, quod per ipsum Episcopum diffinitiuā sententia proferatur, ipse auditis hinc inde propositis, & ascitis sibi viris prudentibus, quo tanto negotio cognouerit expedire, causam ipsam fine canonico terminabit. Alioquin gesta vtriusque partis redacta in scriptis, & sigilli sui munimine roborata, ad praesentiam nostram transmittet: praefigens partibus terminum competentem, quo recepturā sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem per dictū Parisien. Episcopum in procuratorem idoneum Lingonen. ecclesiæ præcipimus prouideri. Datum vt suprà.

Scriptum est super hoc Episcopo Parisien.

N. PATRIARCHAE HIEROSOLYMITAN. CANONICIS DOMINICI SEPULCHRI. *Qua Hierosolymitanum Patriarcham hortatur, vt Antiocheno Patriarcha de certis querelis satisfaciat, vel causam coram Pontifice Roman. prosequatur.*

Vanto Antiochenam, & Hierosolymitanam ecclesias purius diligimus, & intendimus amplius honorare, tanto ad amouenda ea, quæ inter ipsas controuersiæ, atque, rancoris cuiusdam scrupulum pariunt, diligentius intendere volumus, ac quæstiones earum iudiciali calculo diffinire: vt earum sopita discordia seruent ad se inuicem mutuæ dilectionis affectum, & in suis sibi curent necessitatibus subuenire. Sanè cum inter prædictas ecclesias super Tiren. & Pererten. Archiepiscopatibus quæstio fuerit diutius agitata, quæ, sicut ex literis felicis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri didicimus, vobis, & prædecessoribus vestris quodam modo

do per negligentiam procurantibus finem non potuit debitum obtinere: cum peremptorio multoties fueritis euocati, ac idem prædecessor noster bonæ memoriæ N. prædecessori tuo frater Patriarcha, cum proficisceretur in Galliam mandauerit viua voce, vt vel sufficientem responsalem transmitterent, vel ipse rediret ad eius præsentiam responsurus: quia idem Patriarcha mandatum apostolicum non impleuit, dictus prædecessor noster vtrique parti peremptorium terminum assignauit: ad quem (sicut accepimus) nec venistis, nec misistis idoneos responsales. Quia verò quantuncunque Hierosolymitanam ecclesiam diligamus, quantuncunque etiam vobis, & ipsi velimus in instanti necessitate deferre: quia tamen Antiochenæ ecclesiæ iustitiæ deesse non possumus, nec debemus, quæ etiam non est Sarranicæ persecutionis immunis, licet aliud statuere contra vos de iuris rigore possemus, necessitatem tamen terræ Orientalis diligentius attendentes, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus à festo omnium sanctorum proximo venturo, vsq; ad annum, quod vobis peremptorio assignamus, ad respondendum sufficienter instructi nostro vos conspectui præsentetis, per sufficientes, & idoneos responsales. Quod si nec ad præsentiam nostram accesseritis termino constituto, nec transactioni steteritis, quæ per felicitis recordationis E. Papam prædecessorem nostrum inter easdem ecclesias intercessit, vel alias cum venerabili fratre nostro Patriarcha, & dilectis filiis canonicis Antiochen. curaueritis conuenire, nos (concedente domino) sicut iustum fuerit, procedemus. Datum Lateran. III. nonas Ianuarij.

FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI. QVA CERTORVM BONORVM
emptionem, auctoritate apostolica confirmat.

Vt is petentium, &c. vsq; ad verbum Assensu. Stagnum de Cucullo cum omnibus pertinentijs suis, & totum mansum de Granolijs, quæ à Fulcrando Magalonen, ecclesiæ præposito, de consilio, & assensu venerabilis fratris nostri Magalonen. Episcopi rationabiliter comparastis, sicut eam iuste, ac pacificè possidetis, & in venditionis scripto continetur, deuotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt nulli &c. Datum Lateran. IIII. nonas Ianuarij.

COMMENDATORI. ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI SITAE APVD
Montem Pessulanum. Quia transactionem inter ipsos & Præpositum atque Capitulum Magalonen olim celebratam confirmat.

A quæ de mandato sedis apostolicæ concordia, vel iudicio statuuntur, firma debent, & illibata consistere: & ne in recidiuæ contentione scrupulum relabantur, apostolico conuenit patrocinio commutari. Sanè cum controuersiam, quæ inter vos, & dilectos filios G. præpositum, & capitulum Magalonen. super diuersis capitulis vertebatur, bonæ memoriæ Cœlestinus Papa prædecessor noster venerabili fratri nostro Archiepiscopo commiserit sine canonico decidendam, ipse tanquàm vir prouidus, & discretus partibus in sua præsentia constitutis, communicato multorum consilio controuersiam ipsam amicabili compositione sopiuit. Nos itaq; ad exemplar eiusdem prædecessoris nostri, compositionem ipsam sicut ipsa sine prauitate facta est, & ab vtraque parte recepta, & in instrumento authentico exinde confecto plenius continetur, ratam habentes, & firmam eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Et vt maiorem obtineat firmitatem, ipsam de verbo ad verbum huic præsentis paginae duximus inferendam: cuius tenor talis est:

IN Nomine domini nostri Iesu Christi. Anno incarnationis eiusdem. MCXCVII. mense Aprili. Cum omne profuturæ rei stabilimentum, ne transeunte tempore euanescat, literarum oporteat testimonio præsignari: præsen-

præsentium, & futurorum memoriæ per huius præsentis paginæ instrumentum dignum fuit demonstrare, quòd causa, quæ inter Guidonem Præpositum, & capitulum Magalonen. ex vna parte, & P. de Caprespina commendatorem domus militiæ templi sitæ apud Montem Pessulanum, & fratres eiusdem domus ex altera parte, super multis, & varijs capitulis, videlicet super oblationibus, vigiliarum perceptionibus, cæmeterij obuentionibus, decimis ecclesiarum nouarum constructionibus, possessionibus, damnis, iniurijs, & inuasionibus, & alijs multis querelis coram domino Hymberto, Deigratia Archiepiscopo Arelaten. à domino Cem. bonæ memoriæ Papa tertio de legato hinc inde vertebatur. Post multas, & varias contentiones, altercationes ab eodem Archiepiscopo amabili compositione, & vtriusque partis assensu, & auctoritate Deodati de Breifaco tunc temporis magistri domorum militiæ templi in Narbonen. & Arelaten. & alijs prouincijs in hunc modum fuit decisa. Prædictus itaque Archiepiscopus assidentibus ei magistro Michaële Arelaten. sacrista, P. Alberto causidico Aquen. magistro Nicolao, R. de montilijs, P. Petito, communicato corû, & vtriusque partis consilio definiuit, quòd de cætero prior Sancti Firmini, & canonici Magalonen. tertiam partem omnium oblationum, denariorum, candelarum, panis, vini, & aliorum cuiuscunque modi sint, siue sint oblata ad manum sacerdotis, siue ad altare in ecclesia domus prædictæ, integrè, & sine diminutione percipiant. In præcipuis verò solennitatibus, scilicet Natalis Domini, Beati Stephani, Beati Ioannis Euangelistæ, Epiphaniæ, Ramis palmarum, Sancti Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, Assumptionis, & Purificationis Beatæ Mariæ, & omnium Sanctorum medietatem percipiant. In candelis autem vigiliarum nihil accipiant. In omnibus verò cæmeterij obuentionibus, & mortuorum legatis, seu relictis, cum apud eos elegerint sepulturam, omnium rerum tam mobilium, quàm immobilium, vel se mouentium cuiuscunque modi, vel generis sint, prior, & canonici Magalonen. tertiam partem integrè percipiant, exceptis armis, & armaturis, & equis. Si verò decedens pro armis, vel equis emendis pecuniam, vel terram, vel aliam quamlibet rem prædictæ domui legauerit, vel reliquerit, in his omnibus, & etiam in obuentionibus illorum, quibus infirmantibus templarij signum suæ religionis imposuerint, pallium scilicet cum cruce, vel aliud nihilominus dicti canonici tertiam partem percipiant: nisi tales fuerint, qui voto solenni, & perpetuo cum voluntate morandi, si euaserint, se domui templi pro fratribus tradiderunt: & qui ad domum sine alterius personæ sustentaculo pedites, vel equites venire poterunt. In quorum obuentionibus etiam si in illis ægritudinibus decesserint, & in obuentionibus familiæ domus templi ibi morantis, dicti canonici nihil accipiant. Decimas quoque torius pladi, & leguminum cuiuscunque generis sint: & vini in integrum in pace, & sine contradictione, canonici Magalonen. percipiant, & his contenti nihil aliud quærere possint. In decimis verò noualium, in hortis, & arboribus, & pratis, & animalium nutrimentis cuiuscunque generis sint dicti canonici nihil percipiant. Item diffiniuit dominus Archiepiscopus cum assessoribus prædictis, quòd templarij apud Lunellum, vel in tota diocesi Magalonen. ecclesiam, vel oratorium non construant, nec cæmeterium habeant sine voluntate Episcopi, & assensu ecclesiæ Magalonen. & illud oratorium, quod apud Lunellum inceptum esse videbatur, omnino remoueatur. Possessiones verò, stagni de Cucullo cum pertinentijs suis, & māsū de Granolet cum pertinentijs suis, quæ quondam emerunt à Fulcrādo quondam præposito Magalonen. templarij sine inquietatione, & vexatione aliqua in pace habeant, & possideant. De damnis datis super abductione pecorum, & animalium domus militiæ templi à canonicis Magalonen. & alijs dānis iniurijs, & inuasionibus hinc inde illatis, bonum finem, & mutuam remissionē inter se tam tēplarij, quàm canonici Magalonen. fecerunt. Præterea excommunicatos, vel interdictos Magalonen. ecclesiæ ad ecclesiam, vel sepulturam templarij nullo modo recipiant. Et si Episcopus, vel Prior parochialis ecclesiæ populum ab alijs ecclesijs conuocare decreuit, tunc templarij ad ecclesiæ officium nullū admittant, donec aliæ eccle-

ecclesiæ populum recipiant. Et ego G. Magalonen. præpositus, & ego P. de Agri-
folio archidiaconus, & ego Michael, & ego G. de Altiniaco, volūrate, & assensu
Magalonē. capituli missi, omnia supradicta in perpetuum valitura laudamus,
& confirmamus: & in proximo generali capitulo Magalonen. laudari, & cōfir-
mari faciemus, & hoc idem pro posse nostro faciemus à summo Pontifice con-
firmari. Et ego frater Deodatus de Breisaco magister domorum templi in Nar-
bonē. & Arelaten. & alijs prouincijs, & ego frater P. de Caprespina cōmendator
domus Montispeffulani, & ego frater G. de Solario cōmendator domus Arela-
ten. voluntate, & assensu fratris Pontij de Rigaudō magistri in citramarinis
partibus, omnia supradicta in perpetuum valitura laudamus, & confirmamus,
& in proximo generali Capitulo Templi ea laudari, & cōfirmari faciemus: &
hoc idem pro posse nostro faciemus à summo Pontifice confirmari. Acta apud
Arelatū in palatio domini archiepiscopi in præsentia, & testimonio P. Malaure
caput scholæ, priuati vestiarij, Vu. Helix infirmarij, G. Enguirāni Eleemosina-
rij, G. de Berra, P. Hysnardi, B. de Monins, Rost. cappellani domini archiepisco-
pi, Pon. prioris cappellani eiusdē, Hysnardi de Sancto Amātio, Michaelis cleri-
ci domini archiepiscopi, B. de Oliuario Aldeberti de Nouis, G. Raymundi de
Mol. P. Brunipont. scutarij, Franceschi, Iacobi, Columbi notarii regis Arago-
nen. P. notarij domini archiepiscopi, qui scripsit hæc. Nulli ergò &c. Datum
Lateran. II. calendas Ianuarij.

N. SYRACVSANO EPISCOPO, ET N. ABBATI DE SAMBVCINO.

Vbi varia de recuperanda terra sancta edisseruntur.

DE vestra discretione, ac synceritate cōfisi, etsi negotium laboriosum, me-
ditorium tamen, & (sicut credimus) vobis propter Christum acceptum,
duximus committendum, sperantes quòd illud tanto libentiùs impleatis, quā-
ro per ipsum (vt sic loquamur) & restitutio Iesu Christi exulis, & communis
Christiani populi vtilitas ampliùs procuratur. Vos autem mandati apost. tenore
suscepto, nec parcentes laboribus, nec expensis, proposuistis populis Siciliæ
causam Christi, nec fuit labor vester inanis, cū & multi de manibus vestris su-
sceperint signum crucis, & plures tam in victualibus, quàm alijs parati sint pro
necessitatibus signatorum congruentia subsidia destinare. Verūm (sicut ex lite-
ris, quas tu fili Abbas ad sedem apostolicam destinasti, didicimus) hi circa subsi-
dium terræ Oriētales negligentiores existunt, qui subditos sibi populos ad id
debent exemplo, & exhortationibus inuitare: & liberalitas laicorum, quos ad
succursum terræ Oriētales mandauimus simpliciter comoneri, eos in deuo-
tione præcedit, quibus id districte præcipimus, certam pœnam eorum negligen-
tiæ comminantes. Non enim (sicut perea sedem accepimus) archiepiscopi, & epi-
scopi redditus suos ab alijs sustinent æstimari: nec ipsi eos aliquatenus taxant: ne
secundum proprias facultates necessitatibus Hierosolymitanæ prouinciæ iuxta
tenorem literarum nostrarum congruentia destinare subsidia iubeantur. Scri-
psisti etiā, quòd de cōsilio religiosorum virorum procedit, vt in missa singulis
diebus in singulis eccl. pro peregrinis dicatur oratio specialis, & semel in heb-
domada pro tribulatione missa populo decātetur. Insuper quòd multi limina
Beati Iacobi Ap. visitare se vouerint, intimasti: qui præter oblationē altari Bea-
ti Iacobi deputatā, quam illuc deuotē transmittent, vniuersas expensas itineris
libenter impenderent, vel in stipendia signatorum, vel alias necessitates vltra-
marinæ prouinciæ dūmodò à voto emisso auctoritate ap. soluerentur: & quod
de cōsilio procedit quorundā, vt redditus vacantiū præbendarū, in vsum Ori-
entalis prouinciæ conuertantur, vsq; ad bienniū adieciisti, salua vicarijs solita
pensione, ne interim ecclesia suo seruitio defraudetur. Vt monachi præterea, &
alii religiosi extra claustra vagantes, auctoritate nostra reducātur ad claustrū: &
peculium, quod inuentum fuerit apud eos, erogetur in stipēdia signatorū, pro-
cedere dixisti de cōsilio non paucorū. Volentes igitur, quòd de subuētionē ter-
ræ orientalis incoepimus, quantū in nobis fuerit (domino concedente) cōplere:
discre-

discretionem vestram per ap. scripta mandamus, quatenus tam Archiepiscopos, & Episcopos, quàm alios ecclesiarum Prælatos, vt secundum proprias facultates terræ sanctæ iusta æstimatione subueniant, diligenter inducere procuretis. Quod si monitis vestris acquiescere fortè noluerint, vos ipsi per viros idoneos, & discretos, eorum faciatis redditus iusta æstimatione pensari: & nisi post modum secundum facultates suas, & discretionem vestram terræ Orientali curauerint subuenire, per vestras nobis literas intimetis. Volumus autem, vt per vniuersam Sicilia singulis diebus in missa pro peregrinis oratio domino porrigatur: & semel in hebdomada pro tribulatione missa publicè decantetur. Eos autem, qui se visituros limina Beati Iacobi deuotè vouerunt, si salua oblatione altaris reliquas expensas in signatorum voluerint subsidium erogare, dummodo laborem etiam redimant, quem sustinerent in via, auctoritate nostra suffulti, ab eo quod vouerant, absoluatis. Redditus verò præbendarum vacantiū, si de assensu dioecessani Episcopi, & clericorum illius ecclesiæ, in qua præbenda vacauerit, processerit voluntate, vt vsque ad biennium conuertantur in subsidium terræ sanctæ saluis vicariorum stipendijs, sustinemus. Volumus nihilominus, & mandamus, vt monachos, & alios religiosos extra claustra vagantes, ad fratrum redire consortium, qui eos recipiant, salua ordinis disciplina cogatis: & proprium quod inuentum fuerit apud ipsos, nisi eis ex ea causa, propter quam oporteat illud restitui, forsàn prouenit, in terræ orientalis subsidium conuertatis. De his, qui manus iniecerint in clericos temerè violentas, quia seueritatem canonicam nolumus eneruare, nihil aliud vobis ad præsens duximus concedendum, quàm per priores vobis literas est concessum. Super capitulis autem, pro quibus inclytæ recordationis C. Imperatrici nos scribere postulastis, ipsa sublata de medio votum vestrum non potuimus adimplere. Dat. Lateran. nonis Ianuarij.

N. SYRACUSANO EPISCOPO. VT PVLVLANTES
hæreses extirpare conetur.

Ergente iam in senium sæculo, & supercrescente malitia temporis friget charitas, & in agro euangelici patris familias zizania pullulant, & polluant messes tritico rarefcente: ac vulpes paruulæ iam in aperto præsumunt vineam Domini demoliri. Ecce etenim hæreses antiquæ suscitantur, ac innouatis veteribus noui adinueniuntur errores: & fidem catholicam prauis nituntur interpretes deprauare: non se conformantes legi diuinæ, sed in fauorem propriæ peruersitatis doctrinam euangelicam, propheticam, & apostolicam peruertentes: ita vt nouissimi dies videantur instare, secundum Apostolum, qui in nouissimis diebus mente prophetica talia præuidens euentura, cum multa de huiusmodi prædixisset, adiecit: Quemadmodum autem lampnes, & Mambres restiterunt Mosi, ita & hi resistent veritati: homines corrupti mente, reprobis circa fidem. Utinam autem, sicut ipse subiunxit, non proficiant vltra, sed insipientia eorum, sicut & illorum fiat omnibus manifesta. Aliud etiam inconueniens specialiter in Sicilia partibus dicitur euenire: cum hi, qui olim ex abnegato gentilitatis errore sacri baptismatis vnda renati, fidem catholicam receperunt: nunc abeuntes retrò, & ad vomitū redeuntes, pristinis inuoluantur erroribus: & Christianæ fidei, quam professi fuerant, immò Christo potiùs aduersentur. Cùm autem ad capiendas huiusmodi vulpes paruulas, species quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas: quia de vanitate conueniunt in idipsum, Salomon nos inducat in canticis canticorum, ne multis canibus latrare non valentibus comparemur: aut deformitatem vineæ domini Sabaoth, ad quam etsi in hora ferè vndecima, sumus tamen inter operarios, immò potiùs in operariorum magisterio deputati, negligere videamur, vel sub dissimulatione errare: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ob timorem domini, & reuerentiam apostolicæ sedis contra hæreticos, tanquam fidei Christianæ zela-

zelator assurgas: & si apud eos monitis obtinere non poteris, vt redeant ad ecclesiæ unitatem, ipsos fautores, defensores, & receptatores eorum, pulsatis campanis, candelis accensis, per totam diœcesim in qua fuerint, immò etiam per totā prouinciā singulis diebus dominicis, & festiuis excommunicatos publice nunciari facias, & bona eorum à principibus publicari. Ad hæc quia oblatum exigit, quod non exegerat offerendum, nec impunè conceditur cuiquam à fide catholica resilire, volumus, & sub eadem tibi districtione mandamus, vt eos, qui post susceptum sanctificationis lauacrum redire ad ritus Sarracenicis præsumpserunt, vt à suo reuertantur errore, & catholicam fidem obseruent, frequenti, ac diligenti exhortatione præmissa, & per te ipsum quacunque poteris districtione compellas, & compelli facias per principes sæculares. Dat. vt supra.

S. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. V: GEVRIEN. ET
D. Zagrabrien Episcopis.

D nostram noueritis audientiā peruenisse, quòd cum omnes communicantes in aliquo A. fratri chariss. in Christo filij nostri Vngarorum Regis illustris, qui scilicet vel literas sibi dirigerent, aut ab eo reciperent destinatas, vel eidem aliquod consilium, vel auxiliū exhiberent, vel ei in aliquo communicare præsumerent, de mandato bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri excommunicationis fuerint vinculo innodati N. & A. post excommunicationem, & inhibitionem apostolicam eidem communicare scienter, consilium, & auxilium impertiri, & diuina præsumpserunt etiam celebrare. Vnde propter hoc in N. Hidruntin. & N. Spalatin. Archiepiscopos, quamuis & illi excommunicationi subiaccant, ab eodem loco remunerationis, contra iuris ordinem in regiæ dignitatis præiudicium sunt promoti. Quia verò tantæ præsumptionis audaciam in iniuriā Dei, & contemptum sedis apostolicæ attentatam, impunitam relinquere non possumus, nec debemus, fraternitati vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus super præmissis inquirentes diligentius veritatem, si rem ita noueritis se habere, præfectos N. & A. eorum electionibus, immò veriùs intrusionibus penitus irritatis, excommunicatos publicè nuncietis: & vsque ad condignam satisfactionem faciat is ab omnibus arctius euitari: districtius inhibentes, ne quis eis obtentu electionum fidelitatem, obedientiam, vel reuerentiam audeant exhibere. Nullis literis &c. Quod si omnes &c. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET CÆTERIS ECCLESiarVM
prælati in Vngaria constituti. Ne quis in Vngaria Regis consiliarios faciliè
excommunicationis sententiam proferat.

Vn inter alios mundi principes personam charissimi in Christo filij H. Vngariæ Regis illustris, & regnum sibi commissum prærogatiua dilectionis, & gratiæ disposuerimus honorare, in admittendis petitionibus regijs, quoties nostro apostolatu porriguntur, tanto nos faciliores, quantum cum Deo possumus, volumus exhibere, quanto ad promouenda vniuersa, & singula, quæ regia debeat serenitas acceptare, volumus existere proniores. Sanè postulauit nuper concedi sibi à nobis ad instar bonæ memoriæ Clementis Papæ prædecessoris nostri regia celsitudo, vt nullus archiepiscopus, vel prælatus quilibet in familiares, & consiliarios suos, de quorum absentia, & priuatione tam regnum Vngariæ, quàm persona regis possit iucurrere detrimentum, & præsertim in Geurien. episcopum dilectum, & familiarem suum, qui post mortem inclyræ recordationis B. progenitoris eius tam in guerra, quàm in pace in omnibus, & præ omnibus fidelis sibi extitit, & deuotus, & inter fideiiores fidelissimus est inuētus: vnde ipsum dignis in domino laudibus commendamus, excommunicationis sententiam promulgaret. Quod si fuisset ab aliquo forsitan attentatum, per quem mallet archiepi-
Ee scopum,

scopum, vel episcopum vsq; ad decem absolui, faceret cuiuslibet contradic-
tionis, & appellationis obice non obstante. Nos ergò de benignitate sedis aposto-
licæ magnificentia regis vberiore volentes fauorem, & gratiam impertiri,
vniuersitati vestra auctoritate presentium duximus inhibendum, vt in consi-
liarios, & familiares ipsius, quorum in hac tempestate consilio, & familiaritate
sine magno sui dispendio carere non potest, nullus vestrum, nisi pro manife-
sta, & rationabili causa, & canonica monitione premissa, excommunicationis,
vel interdicti sententiam audeat promulgare. Quod si aliter fuerit in elusio-
nem mandati apostolici perperam per præsumptionem cuiuslibet attentatum,
decernimus non tenere. Nulli ergò &c. Datum Lateran. VI. idus Ianuarij.

PATRIARCHAE ANTIOCHENO. DE CONSERVANDA ECCLESIASTICA
libertate, & ne à laicis ecclesia exactiones imponantur & tallia.

Elædatur libertas ecclesiastica, vel ministri ecclesiarum à peruersis
hominibus opprimantur, nobis, qui omnibus sumus ex iniunctæ
seruitutis officio, secundum Apostolum, specialiter debitores effe-
cti, sollicitius imminet prouidere. Nostis siquidem fuit auribus in-
timum, quòd cum expensas in Antiochena ciuitate fieri pro ali-
qua necessitate contingit, communia ipsius ciuitatis, ecclesias, clericos, & eo-
rum homines, cuiuscunque conditionis, vel linguæ sint, in exactione talliæ
contra antiquam consuetudinem aggrauant: quam & recipere, ac pro sua ex-
pendere voluntate præsumunt. Præterea tam te, quàm ecclesias tuas in multis
alijs infestantes, omnes clericos Antiochen. ad iustitiam cuiuslibet laico exhiben-
dam nituntur sub prætextu sui compellere iuramēti. Possessiones etiam eccle-
siasticas per iudicium, & consuetudines Græcorum tractare conantes, iura ec-
clesiæ Latinorum consuetudinibus abusuè peruertunt. Nos igitur excessus hu-
iusmodi in patientia sustinere nolentes, auctoritate presentium districtius in-
hibemus, ne aliquis tibi, ecclesijs, seu clericis, vel hominibus vestris huiusmodi
violencias, vel grauamina de cætero inferre præsumat. Quod si quis facere ali-
qua temeritate præsumperit, licitum tibi sit in eum auctoritate apostolica cen-
suram rigoris ecclesiastici promulgare. Nulli ergo &c. Datum Lateran. nonis
Ianuarij.

N. TYREN. ARCHIEPISCOPO. QVATENVS TESTES AD EXCEPTIO-
nem probandam adhibiti in causa principali testimonium dicere cogantur.

Cap. De
testibus. ex
tra eodem
titulo.

Et testibus, qui ad exceptionem probandam à partibus inducuntur,
tua nos duxit fraternitas consulendos: vtrum cogendi sint super
principali etiam negotio ferre testimonium veritati: & an illi sint,
sicut cæteri testes, examinandi districtè, qui ad purgandam alicuius
infamiam inducuntur. Super hoc igitur fraternitatem tuam pluri-
mum in domino commendantes, quæ in dubijs apostolicæ sedis vult certifica-
ri rescripto, taliter ad proposita respondemus. Quod si testes inducti iam sint
ad exceptionem solummodo comprobendam, cum super ea tantum iurauerit
dicere veritatem, super principali nec debēt audiri, nec cogi testimonium per-
hibere, vtpote super quo deponerent non iurati. Si verò eum ad probandam
exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars su-
per principali etiam eos deponere fortè petierit: & vt cogantur super toto nego-
cio dicere veritatem, sacramento eos postulauerit obligari, ad id sunt sine du-
bitatione cogendi: nisi forsan sufficiens productio testium super principali fa-
cta iam fuerit, vel renunciatum à partibus, vel depositiones testium fuerint pu-
blicatæ. Illi verò, qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id so-
lum tenentur iuramento firmare, quòd veritatem eum cre-
dant iuramento dicere, qui purgatur. Datum
Lateran: IIII. nonas Ianuarij.

ARCHI-

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO TYREN. NE INFIDELES CON-
iuncti gradu prohibito, post Baptismum separentur.

DE infidelibus ad fidem conuersis nos consulere voluistis, vtrum se ante conuersionem suam, secundum legis veteris instituta, vel traditiones suas citra gradus consanguinitatis à canone denotatos, cōiuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur deuotioni vestræ duximus respondendum, quòd matrimonium sic ante conuersionem contractum, nō est post baptismi lauacrum separandum: cū à Iudæis dominus requisitus, si licet uxorem ex qualicunque causa relinquere, ipsis responderit: Quod Deus coniunxit, homo non separet. per hoc innuens, esse matrimonium inter eos. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

TYREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD PATRIARCHAE ET PRIMATES
Archiepiscoporum & Episcopum subditos iudicare in prima instantia non debeant

DVo simul consultationem scilicet, & querimoniam vnica tuæ fraternitatis petitio continebat: per quam à venerabili fratre nostro Hierosolymitano Patriarcha querebaris clericos tuos tecum iniuste grauari: qui eos spreto tuo iudicio, coram quo parati sunt de se querentibus iustitiam exhibere, licet ad eum per appellationem causa minimè deferatur, coram se respondere compellit: & vtrum ad id possint de iure compelli, per nostras postulabas literas edoceri. Volentes igitur tibi super grauaminibus prouidere prædictis, & consultationibus tuis, quod canones sanciunt, respondere: cum sit in canonibus diffinitum, Primates, vel Patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum canones sacri concedunt, & prisca consuetudo illis contulit ab antiquo: ita vt secundum Nicœnas regulas sua priuilegia seruentur ecclesijs, præterquam si apostolica sedes aliquam ecclesiam, vel rectorem ipsius quolibet speciali priuilegio decreuerit honorare, de fratrum nostrorum consilio respondemus, quòd quāmdiu clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium eiusdem Patriarchæ subire, nisi causa forsitan per appellationem ad eius audientiam perferatur: aut (quod non credimus) aliquid ei à sede apostolica sit indultum. Datum Lateran. nonis Ianuarij.

N ACONEN, EPISCOPO.

DVo simul consultationem scilicet, & querimoniam &c. ferè in eundem modum vt suprā.

N. EPISCOPO SIDONIEN. N. BERITEN. ET N. BIBLIEN EPI-
scopis. De decimarum solutione.

Significauit nobis venerabilis frater noster Acconē, Episcopus, quòd cum post recuperationem ciuitatis Acconen. ad inhabitandum in ea se contulissent quidam, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani perpetuam elegerant mansionem, & in ea residentiam fecerant aliquātam, & adhuc etiam resideant in eadem, Prælati prædictarum ciuitatum eos ad soluendum sibi ecclesiastica iura, ecclesiastica districtione compellunt. Quia verò transgredi non debemus terminos à patribus constitutos, aut falcem in messē mittere alienam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, vt sibi nullam in prædictos Acconen. habitatores iurisdictionem vsurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant monitione præmissa, districtione qua conuenit, compellatis: ita tamen, quòd si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt, & in vltimarum partibus ratione prædiorum decimæ persoluantur, de ipsis eis decimas cum integritate persoluant. Dicto verò Acconen. tãquam diocæsano suo de cæteris respondere cogantur. Datum Lat. x. cal. Ian. Quòd si omnes &c.

Cap. Sicut
nobis ex-
tra, de re-
gularib. s.

Sicut nobis est ex tua parte propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & recuperanda sospitate desperans, habitum canonicorum regularium petijt, & accepit: ea in susceptione habitus exprimens, ac promittens, quæ solent in huiusmodi repromitti: sed nec ad ecclesiam transijt, utpote infirmitate grauatus, nec bonis suis uti cessauit. Postmodum verò sospitate recepta post 15 annos, & ultra videntibus, & scientibus venerabili fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Priore, & canonicis ecclesiæ Nazaren. à quibus habitum susceperat regularem: tu, licet eo tempore, quo habitum suscepit, in ecclesia Nazaren. prioris sollicitudinem exerceres, immemor eorum, quæ facta fuerant circa ipsum, in Acconen. eum canonicum suscepisti. Quia verò quid super hoc facere debeas, per nostras expostulas literas edoceri, fraternitati tuæ duximus respondendum: quòd si regularem habitum sic postulante suscepit, & ad obseruationem religionis canonicæ suæ se professione ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogendus: cum, quod tanto tempore extra canonicam mansit, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum meritò valeat allegari.

Datum vt suprà.

N HIEROSOLYMITAN. PATRIARCHÆ. QVA ILLVM OFFICII
sui pie admonet, & propter sua delicta in ipsum iure animaduersurum significat.

Acti sumus dolore cordis intrinsecus, & medullas etiã doloris immensitas penetrauit: certis indicijs agnoscentes, quòd laici, clerici, subditi, & prælati, & tu ipse adhuc in vos, ac trans marinam prouinciam, immò etiam totum populum Christianum ultionem domini odio, maleuolentia, & detractionibus assiduis prouocatis: quem potius orationibus, vigilijs, ieiunijs, & alijs operibus charitatis, quantum in vobis esset deberetis ad misericordiam inclinare. Super quo tibi tantò fortius condolemus, quantò subiectos tibi populos ad viam rectitudinis verbo inuitare debueras, & exemplo: non doctrinam contrariam sermone, vel facto eorum oculis, vel auribus instillare. Recepimus enim literas illas, quas in derogationem famæ venerabilis fratris nostri Tyren. Episcopi edere, ac in quibus personam ipsius turpiter depingere voluisti, quia non expetita à te licentia nauigarat in Cyprum. Sicut autem ex tenore literarum illarum perpendimus, cum idem Archiepiscopus nauigasset in Cyprum, & chariss. in Christo filium nostrum A. tunc Cypri Regem illustrem ad chariss. in Christo filiam nostram Hierosolymitanæ Reginæ coniugium, & Hierosolymitani regni regimen, de consilio, & voluntate ferè totius Christiani exercitus euocasset, vt eorum matrimonium impedires, affinitatis, & incestus impedimentum: serò tamen obijciens consentire in eius copulam noluisti. Postmodum verò voluntate mutata eos in regem, & reginam coronasti conuinctos: in quo te tibi contrarium fuisse dolemus, & vel malè prius contradixisse conuincimus, vel malè postmodum consensisse. Super quibus cum veritas nobis plenius innotuerit, contra te non poterimus non moueri: immò etiam statuere, quod ius exegerit statuendum.

Datum vt suprà.

FVLCONI ABBATI CORBEIEN. ECCLESIARVM,
prælati quare annulus detur.

Ad

D hoc in ecclesia Dei visibilis est sacramentorū species instituta, vt per exteriora, quę cernim⁹, ad interiora, quę intelligimus, trāsmittamus. Inter ceteros siquidē sacramentales ornatus, prælatis ecclesiarū cōceditur annulus, qui est signaculū fidei: iuxta quod pater filio reuertēti dare annulū in manu pręcepit, vt videlicet ecclesiā sibi cōmissam prælatus ipsius intemerata fide custodiat: ad quā fideliter obseruādā per visibilem speciem iugiter admonetur. Cū igitur monasterium Corbeiē. quod Ro. ecclesiam nullo respicit mediāte, syncera diligamus in domino charitate: volentes ipsum in te alius dignitatis priuilegio decorare, vt & ecclesiā Ro. magis existas obnoxius, & deuotus, & fortius, & efficacius regimini commissi tibi monasterij debeas imminere, vsum tibi annuli de benignitate sedis apostolicę indulgemus. Nulli ergo &c.

Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

G. CONVENTREN. EPISCOPO. VT A DECESSORIBUS alienata reuocet.

Icut nostro est apostolatu referatum, nonnulli de prędecessoribus tuis non attendentes, quōd conditionem ecclesię meliorem facere poterant, non peiorem, possessiones ad tuum episcopium pertinentes iniuste alienare pro suę voluntatis arbitrio pręsumpserūt: vnde ipsa ecclesia graue dispendium proponitur incurrisse. Nos ergo nolentes, quōd delictum personę in damnum ecclesię debeat redundare, fraternitati tuę auctoritate pręsentium indulgemus, vt quę à dictis prędecessoribus tuis min⁹ legitimē alienata fuerunt, ad ius, & proprietatem ecclesię tuę tibi liceat appellatione remota legitimē reuocare. Nulli ergo &c.

EIDEM. VT PATRONIS IN PRÆSENTANDO CLERICVM IDONEVM discordantibus, Episcopus Vicarium durante lite, instituat.

Vm propter laicorum discordias non debeat ecclesijs pręiudicium generari, graue gerimus, & indignum, quōd (sicut nostro est apostolatu referatum) occasione dissensionis, quę de iure patronatus vertitur inter eos, ecclesię plus debito remanent rectoribus viduata: quod in ipsarum graue dispendium noscitur redundare. Verū quia) secundum Apostolum) instantia nostra communis est omnium ecclesiarū sollicitudo continua: volentes his, quę pręmisimus, ex debito pontificalis officij obuiare, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus si de iure patronatus quęstio emerſerit inter aliquos, & cui cōpetit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam appellatione remota, de persona non differas idonea ordinare: ita quōd illi ex hoc non debeat in posterum pręiudicium generari, qui ius euicerit patronatus. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

Cap. cūm propter extra de iure patronatus.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI MANDAT, VT DE VALETUDINE & persona Episcopi Regensis, qui ecclesia renunciare cupiebat, diligenter inquirat.

Anc inter spiritualia, & tempōralia constat existere differentiam, quōd corporalia facilius destruuntur, quā construuntur. E contrario verō spiritualia facilius construuntur, quā destruuntur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Nimirum venerab. frater noster Regen. Episcopus, sicut ex ipsius, ven. fratris nostri Aquen. Archiepiscopi literis, quas nostro apostolatu destinant, nobis innotuit euidenter, quoniam ecclesię suę propter manifesta impedimenta non sufficit prouidere.

Ec 3 Vnde

Vnde ipsi ecclesie, populoque sibi commisso non leue timet imminere periculum, omnino cedere, ac deponere onus solitudinis pontificalis affectat: super quo humiliter postulauit a nobis sibi licentiam indulgeri. Cum igitur inter sacros ordines dignitas pontificalis excellat, de qua soli Petro reseruatum est priuilegium, volentes in hoc deliberatione prouida, & debita maturitate procedere, fraternitati tue per apost. scripta mandamus, quatenus de statu Regen. ecclesie, ac persone ipsius Episcopi veritatem indagatione sollicita perscruteris, & vtrum eius persona propter impedimentum cordis, vel corporis, insufficiens sit ad gerendam sollicitudinem pastorem, veridica nobis relatione rescribas: vt per te certiores effecti securius in negotio procedamus. Datum vt supra.

N. BISVNTINO ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS. NE
quis in abbatem eligatur, nisi prius fuerit monachus istius cenobij.

Cap. cū ad
nostrā. De
electione,
& electi
potestate

Vm ad nostram nuper notitiam deuenisset, quoddam H. qui se pro Abbate Lexouien. gerebat, non antea fuerit monachus, quam electus: nos attendentes quod contra regulares traditiones istud fuerit attentatum, cum nullus spem, vel promissionem habens, vt Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam de consilio fratrum nostrorum curauimus irritare. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus tam monachis, quam alijs fidelibus monasterij memorati studeatis ex parte nostra districtius inhibere, ne prefato H. vllam obedientiam, vel reuerentiam propter iam dictam electionem audeant exhibere: & si quid in eodem monasterio disponendo iam perperam attentauit, nullius robur habere volumus firmitatis, sed penitus irritari. Quod si contra interdictum nostrum, curam monasterij vsurpare presumpserit, ipsum, & qui ei fauerint in hac parte, per censuram ecclesiasticam remoto appellationis obstaculo compescatis. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

N. ABBATI DE FLORE. QVOD PROFESSIO ABS-
que habitu edita obliget.

Cap. Porre-
ctum. I. De
regulari-
bus.

Orrectum nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. canonicus Acheruntinus infirmitate grauatus, votum, vt fieret monachus, se asseruit emisisse: vnde metuens ne voto decederet non completo, iunctis manibus tibi se reddidit in monachum, & in fratrem. Alij quoque in absentia tua sese in sacerdotum manibus monachos fieri deuouentes, sani facti ad vomitum redierunt. Et cum familiares monasterij tui antea extitissent, quia non fuerunt ad antiquam familiaritatem admissi, aduersarij facti sunt pro amicis. Vtrum ergo talium facta dissimulare valeas, ne fiant deteriores, an compellendi sint ad complenda premissa, per nos postulas edoceri. Nos ergo inquisitioni tue taliter respondemus, quod cum monachum faciat non habitus, sed professio regularis, ex quo a conuertendo emititur, & recipitur ab Abbate, vt talis fiat monachus, & reddat domino, quod promissit, erit utique non immerito compellendus.

Datum vt supra.

I. CAPPELLANO, ET S. SVBDIACON. NOSTRIS APOSTOLICAE SE-
dis Legatis. Qua illos ad Regem Dalmatie legatos facit.

Postolica sedis auctoritas, quae per diuersas mundi partes plenitudinem obtinet potestatis, illius sequens vestigia, qui Beato Petro, Pasce oues meas, tertio replicauit, in partem solitudinis viros conuocat prouidos, & discretos: qui regem domini, & pabulo salutis reficiant, & viam eis aeternae felicitatis ostendant. Ad quorum siquid auxiliū, & iuamē, vt ecclesiastica potestatis auctoritas in sua semper maneat firmitate, cum requirit necessitas, aliquos a suo latere dirigit, & transmittit, quibus legationis iniun-

iniungit officium exercendum. Hac itaque cōsideratione diligenter inducti, & charissimi in Christo filij V. illustris regis Dalmatiae, & Diocliae precibus inclinati: qui vt ad eos legatos mittere deberemus instantissimè postulauit, vos, de quorum probitate nos, & fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, ad Dalmatiam, & Diocliam prouinciam duximus transmittendos in prouincijs ipsis: vobis auctoritate praesentium legationis officium iniungentes, vt quae inueneritis corrigenda corrigatis, destruatis, & euellatis superflua, & nociua, ædificetis, & plantetis vtilia, & honesta, quatenus cum domino dicente reddetis talenta, vobis reddat is credita duplicata: & à nobis, & fratribus nostris valeatis in domino multipliciter commendari. Datum Lateran. VI. idus Ianuarij.

VULCANO ILLVSTRI REGI DALMATIAE, ET DIOCLIAE. VT LEGATOS
Apostolicos reuerenter accipiat, & officium suum exequi permittat.

Teuidentius Euangelica doctrina pateret, & in omnem terram, iuxta verbum Propheticum, sonus Apostolorum exiret, & in fines orbis terrae verba diffunderentur ipsorum, noster dominus, & magister, qui praeuit nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius, discipulos suos per vniuersas mundi partes ad praedicandum direxit, dicente eis iuxta Euangelicam veritatem: cunctes in mundum vniuersum praedicante Euangelium omni creaturae. Quam siquidem obseruantes constitutionem prouidam, & salubrem Rom. pontifices, Vicarij Iesu Christi, qui in Beato Petro Apostolorum principe ab ipso domino receperunt plenitudinem potestatis, & constituti sunt super gentes, & regna: vt iuxta verbum Propheticum euellant, & destruant, ædificent, & plantent: quia suam non possunt vbique praesentiam exhibere, per varia mundi climata à suo latere aliquos dirigant, & transmittant: qui fideles in fide consolident, corrigenda corrigant, de agro domini nociua destruant, & vtilia plantare procurant. Intelligentes igitur per lit. tuas nostro apostolatu praesentatas tuae deuotionis ardorem, quod videlicet Rom. ecclesiam matrem tuam super omnia post Deum diligere, & honorare proponis, & mandatis nostris omnimodis inhaerere, iuxta quod à nobis tua nobilitas postulauit, dilectos filios Io. cappellatum, & Symonem Subdiaconum nostros, de quorum scientia, & probitate nos, & fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, de fratrum nostrorum consilio ad partes tuas duximus dirigendos: per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eos tamquam apostolicae sedis legatos benignè recipias, & honestè pertractes: & quae secundum Deum in partibus ipsis duxerint statuenda suscipias humiliter, & sine refragatione conserues: vt cum ad nos domino dante redierint, nobis referre valeant tuae deuotionis effectum, & Rom. ecclesia tuis efficacius possit inrendere incrementis. Nos enim eis dedimus in mandatis, vt apostolicam in te confirmantes doctrinam, reforment quidquid inuenerint reformandum, & tanquam membra capiti apostolicae sedi conforment in ipsius deuotione pariter, & obedientia solidantes: per quos etiam pallium, plenitudinem scilicet pontificalis officij venerab. fratri nostro Dioclien. Archiepiscopo transmittimus, vt in partem nostrae sollicitudinis euocatus, sine defectu valeat officij sui debitum adimplere. Datū vt suprà.

Scriptum est super hoc in eundem ferè modum vxori eiusdem regis.

In eundem ferè modum nobili viro S. magno Iupan.

In eundem ferè modum vxori eiusdem S. magni Iupan.

In eundem ferè modum Dioclien. Archiepiscopo vsq; ad verbum adimplere.

Quibus etiam nobis, & successoribus nostris fidelitatis iuramentum, quod tibi sub bulla nostra mittimus inclusum, deuotè studeas, & humiliter exhibere.

In eundem ferè modum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ecclesiarum Praelatis, & alijs clericis per Dalmatiam, & Diocliam in regno charissimi in Christo filij nostri Vulcani illustris regis Diocliae, & Dalmatiae constitutis vsq; ad verbum solidantes.

CIVM ex apostolatus officio, quo (licet indigni) suscepimus ad vniuersos extendere curam prouisionis apostolicæ tencamur, specialius illis adesse volumus, & debemus, qui clericali militiæ deputantur: inter quos illos duximus non immeritò preferendos, de quorum meritis laudabilis conuersatio, & contracta vobiscum familiaritas, dum essemus in minori officio constitui, nos efficit certiores. Hinc est quod dilectum filium Raimundum clericum ecclesiæ vestræ, quondam familiarem nostrum vniuersitati vestræ sollicitè comendantes, rogamus attentius, & per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus cum pro reuerentia Beati Petri, & nostra, in canonicum vestrum, & fratrem tam libenter, quàm liberaliter admittatis: cum præbenda stallum eidem in choro, & locum in capitulo tamquam vni de vestris canonicis, occasione, contradictione, & appellatione cessantibus, assignantes. Sicut autem has primitias precum nostrarum reuerenter admittere studeatis, vt deuotionem vestram debeamus proinde commendare, & vos in vestris petitionibus efficacius exaudire. Alioquin venerabili fratri nostro Patriarchæ Antiochen. dedimus in mandatis, vt vobis cessantibus efficere quod mandamus, ipse id, remoto appellationis obstaculo, exequatur: contradictores quoslibet ecclesiastica censura percellens. Datum Lateran. II. cal. Ianuarij.

Scriptum est super hoc Patriarchæ Antiochen.

VNIVERSO CLERO, ET POPULO CREMONENSI DE S.

¶ Homine boni vitæ, miraculis, & canonisatione.

VIA pietas promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & future, iustus, & misericors dominus fideles suos, quos prædestinauit ad vitam, frequenter in hac vita glorificat, & semper in futura coronat: quibus & per Prophetam promittit: Dabo vos in laudem, gloriam, & honorem in cunctis populis, & per se pollicetur: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Mirabilis enim in se ipso Dominus, mirabilis in sanctis, mirabilis in omnibus operibus suis: verum nobis exhibet suæ virtutis indicium: & frigescentem iam in pluribus charitatis igniculum, mirabilium suorum signis accendit: assumptis in gloriam suam, qui certauerunt legitimè in hoc mundo. Ad memorias eorum innouat signa, & mirabilia iuxta Prophetam immutat: vt qui Sanctus est apud ipsum, sanctus etiam ab hominibus habeatur, & in hoc præsertim hæreticorum confundatur peruersitas, cum ad Catholicorum cumulos viderint prodigia pullulare. Licet autem iuxta testimonium veritatis, sola finalis perseverantia exigatur ad sanctitatem animæ in ecclesia triumphanti: quoniam qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Duo tamen, virtus videlicet morum, & virtus signorum, opera scilicet pietatis in vita, & miraculorum signa post mortem, vt quis reputetur sanctus, in militanti ecclesia requiruntur. Nam quia frequenter angelus satanæ se in lucis angelum transfigurat, & quidam faciunt opera sua bona, vt videantur ab hominibus: quidam etiam coruscant miraculis, quorum tamen vita meritò reprobat: sicut de Magis legitur Pharaonis: & etiam Antechristus, qui electos etiam si fieri potest, inducet miraculis suis in errorem: ad id nec opera sufficiunt sola, nec signa: sed cum illis præcedentibus ista succedunt, verum nobis præbent indicium sanctitatis: nec immeritò nos ad ipsius venerationem inducunt, quem dominus suus ostendit miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Evangelistæ plenius colliguntur: vbi de Apostolis loquens ait: Illi autem profecti prædicabant ubique domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. In eo namque, quod ait, cooperante, eos operatos esse demonstrans, & in eo quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immò dominum in eis miraculis claruisse. Hoc etiam dominus vsque hodie operatur in sanctis, & potentiam suam signis euidentibus manifestat, dum viuorum curat ægritudines ad memoriam

memoriam mortuorum:& eos plus posse post mortem,& felicius viuere mortuos, qui in domino moriuntur, quàm qui viuunt in mundo demonstrat. Sanè veniens ad præsentiam nostram venerabilis frater noster Episcopus vester, multis viris religiosis, & alijs honestis personis de sua diœcesi comitatus, cuiusdam Beati viri & re, & nomine Homoboni, vitam, & actus, necnon & modum transitus eius humiliter nobis aperuit: in quibus & Sanctæ ipsius degustauimus conuersationis odorem, Deumque mirabilem, & omnia opera eius in fide cognouimus, & prædicauimus gloriosa. Idem etenim Sanctus tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dat in tempore suo, prout eorundem nobis assertio facta tam viua voce, quàm aliorum plurium honestorum literis patefecit, adeò in lege domini meditabatur die, ac nocte, vt ei seruiens in timore, & secundum Prophetam media nocte surgens ad confitendum ei matutinis semper laudibus interesset. Missæ quoque officium, & alias horas cum summa deuotione frequentans, ita assiduis orationibus insistebat, vt in certis horis, aut incessanter oraret, aut horas ipsas aliquando præueniret: nisi fortè ipsum sollicitudo, quam super pace reformanda per ciuitatem tanquam pacificus vir gerebat, aut occasio eleemosinæ pro pauperibus acquirendæ, seu alia iusta causa in alijs operibus misericordiæ detineret. Qui nimirum antecrucem dominicam ex assuetudine se prosternens, opus quodlibet faciendo, stando, sedendo, iacendo, ad orationem labia mouere continuo videbatur. Inter alia verò pietatis opera, quæ tam circa pauperes, quos secum in domo propria tenebat, curabat, & pariter procurabat, quàm circa alios indigentes: quibus viuentibus humanitatis officium, mortuis sepulturæ beneficiū consueuerat deuotus impendere, diligentius exercebat. Ipse à secularium hominum consortio segregatus, inter quos virebat quasi lilium inter spinas, hæreticorum, quorum pernicies partes illas infecit, austerus exiitit aspernator. Deducto autem sic vitæ Sanctæ curriculo, cum matutinale officium, prout dictum est, in festiuitate Sancti Brictij surrexisset, circa missæ primordia idem se antecrucem domnicam more solito in oratione prosternens, dum cantaretur hymnus angelicus, Beato sine quieuit. Quæ verò, quot, & quanta miracula fuerint subsecuta, & quot aduenientibus ad sepulchrum eius sanitatis beneficia sint impensa, cum longum sit enumerare per singula, vnum inter cætera ad assertionem catholicæ fidei duximus expressius annotandum. Cum enim quædam dæmoniaca mulier ad sepulchrum eius deducta fuisset, ne aliqua fraus lateret, eadem primò fuit aqua non benedicta resperfa: quæ se patienter aspergi permittens, aquam secundò respuit benedictam. Et vt res euidentiori experimento pateret, oblatam non consecratam absque aliqua præsciētia sibi recipiens præsentatam, eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit, nec recepit: quæ & meritis eiusdem Sancti liberata recessit. Vt autem virtus morū, prout est superius prælibatū, licet omnis dubitatio amoueri ex subsecutione signorum per diuinum iudicium videretur: fide apud nos claresceret pleniori: ne miraculorum etiam virtus aliqua fraude posset, vel figmento iuari, veritatem rei sollicitius duximus inquirendam. Fidem nanque, quam super conuersatione ipsius absque figmento hypocrisis fraudulento, diuinum iudicium (vt dictum est) manifestè ostendere videbatur, per testimonium dilecti filij Osberti presbyteri Sancti Egidij Cremenensis præsentis cum Episcopo memorato, recepto ab eo firmauimus iuramento: sub cuius obtestatione videlicet iuramēti: ipse, qui patrinus eius existēs per XX. annos, & amplius confessionem eius sæpè receperat: quæ de illius Sancti conuersatione præmissimus, cum ipso Episcopo, & alijs supradictis iuratis similiter afferuit esse vera: & de obedientia, quam in orationibus, vigilijs, & alijs pœnitentiæ fructibus, in qua sibi ab eo imposita erat, plus iniuncto satisfaciens exhibebat, nos reddidit certiores. Ea etiam, quæ de miraculis ipsis fuerant nobis exposita, per iuramentum omnium prædictorum, qui propter hoc venerant, fide suscepimus pleniori: assertionem ipsius Episcopi sub firmo verbo sacerdotis requisito, in virtute obedientiæ concurrente: vt sic diuinum, & humanum secuti iudicium, cum maiori procedere securitate possemus.

Cum

Cum igitur hæc omnia tam de probitate morum, quam virtute signorum, ad fauorem petitionis, pro qua Episcopus memoratus, & alij supra dicti ex parte vestra vehementer instabant, concurrere videremus, de fratrum nostrorum consilio post multam deliberationem habitam cum eisdem Archiepiscopis, & Episcopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus, de diuina misericordia, & eiusdem Sancti meritis confidentes, ipsum sanctorum cathalogo duximus ascribendum: statuentes vt in die depositionis ipsius, eiusdem festiuitas deuotè à vobis, & alijs Christi fidelibus annis singulis de cætero celebretur. Inde est, quod vniuersitatem vestram rogamus in domino, & monemus per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus eiusdem Sancti memoriam (pro vt dictum est) cum celebritate debita venerantes, eius apud Deum suffragia humiliter imploretis: per cuius merita ad gaudia æterna pertingere valeatis.

Datum Lateran. II. idus Ianuarij.

N. ARCHIEPISCOPO SIPONTINO. HABENS LITERAS

falsas ignoranter, venia dignus est.

X literis dilectorum filiorum I. Archipresbyteri P. & L. primiceriorum ecclesiæ Sipontinæ accepimus, quod cum super accusatione, quam contra Abbatem Sancti Benedicti Sipont. falso R. clericus, Ioannes sacerdos, & Bartholomæus Diaconus intendebant, ad eos mādatum apostolicum emanasset, licet idem eum nomine monachorum, & oblatoium ipsius monasterij Sancti Benedicti super multis criminibus, videlicet super dilapidatione, adulterio, periurio, & falsitate impeterent: proponentes quod super his omnibus fuerat coram te conuictus, & causa ipsa viq; ad sententiam diffinitiuam deducta: ipsos tamen clericos mendaces, & abbatem innocentem in his omnibus inuenerunt. Veruntamen idem abbas fuit in tua præsentia proprio ore confessus, quod quasdam literas, quas à sede apostolica impetrarat, in manu tua resignauit: quas cum falsas esse constaret, tu ipsum ab officio tandiu decreuisti manere suspensum, donec nostro se conspectui præsentaret, mādato nostro per omnia pariturus. Vnde videlicet dicti clerici eundem abbatem, licet nec monachi sint eiusdem monasterij, nec oblato sumplerunt materiam accusandi, sed ipse abbas illius falsitatis innoxium, & inculpabilem se ostendit: constanter affirmans, quod nunquam ad conscientiam, vel notitiam eiusde illarum literarum falsitate prouenerat, sed eas pro veris habuerat vsque ad tempus, quo ipsas (vt dictum est) resignauit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ab eodem abbate cum tertia manu purificatione recepta, quod ei de falsitate literarum illarum non constitit, ipsum ab huiusmodi infamia denunciatis absolutum, & eidem officium auctoritate nostra restituere non omittas: prædictos clericos per censuram ecclesiasticam appellatione cessante, monitione præmissa compellens, vt ab ipsius abbatis de cætero molestatione indebita conquiescant. Datū Lateran. XIX. cal. Februarij.

N. DECANO, ET CAPITULO ANDEGAVEN TRANSLATIO

Episcoporum ad solum Romanum Pontificem iure pertinet.

Cap. 2. extra. de translatione Episcoporum.

I nter corporalia, & spiritualia eam cognouimus existere differentiam, quod corporalia facilius destruuntur, quam construuntur: spiritualia verò facilius construuntur, quam destruuntur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Episcopi quoque à metropolitans suis munus consecrationis recipiunt, qui tamen non possunt, nisi per Romani Pontificis sententiam condemnari. Cum ergo fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tantum iudicio referuauerit dissoluendum: qui dissolutionem carnalis, coniugij, quod est inter virum, & foeminam, suo tantum iudicio referuauit, præcipiens, vt quod Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed

sed diuina potiùs potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi, Episcopus ab ecclesia remouetur: & ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reſeruata. Sic autem Episcopus consecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam nõ debet eccleſiam derelinquere: ſic & electus confirmatus per eius aſſenſum, ſuam deferere nequit eccleſiam, cui eſt matrimonialiter alligatus: cum nõ debeat in dubiũ reuocari, quin poſt electionem, & confirmationem canonicam inter perſonas eligentium, & electi coniugium ſit ſpirituale contractum. Cui proſecto Episcopalis dignitas nihil addit, cum quis Episcopali præditus dignitate, nullius tamen eccleſiæ poſſit Episcopus eſſe: quemadmodum de illo contingit, qui honori pontificali renunciat, non honori. Vnde cum non maius ſit vinculum Episcopi ad eccleſiam quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, immò idem penitus, & non aliud idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergò Episcoporum translatio, vel etiã depositio, ſic & electorum poſt cõfirmationem ratione ſpiritualis coniugij ſoli eſt Romano Pontifici reſeruata. Licer vſq; ad tempora iſta quod cautũ fuerat de Episcopis, expreſſum non fuerit de electis, propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatem potiùs nemini poterat videri dubium ſubtiliter inuenienti: cum idem iudicium de ſimilibus ſit habendum. Sed neque illud quod in Canone legitur de electo, vt ſi vltra quinque meſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam eccleſiã, nec ibi, nec alibi cõſecrationis donum percipiat, immo metropolitani ſui cedat iudicio: aliter intelligẽtibus poterat ſuffragari, cum nõ intelligatur eccleſia viduata, quaſi ſpõſum nõ hæbeat, ſed quia cum ſpõſus eius nondum ſit consecratus, adhuc quo ad quædã quaſi viri manet ſolatio deſtituta: ſicut iuxta cõmunem modũ loquẽdi illa dicitur eccleſia viduata, quæ licet Episcopum habeat, inutilem tamẽ perhibetur habere. Nec quod de ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt ſicut metropolitani iudicio electus dicitur, ita etiam ad aliam eccleſiam poſſit transferri: præſertim cum nec ſine auctoritate Romani Põtificis fiat ceſſio, vel deiectione memorata: qui vt poſſent ex canone illo metropolitani indulſit. Vnde ſi circa translationem idem fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de translatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt Sãctorum patrum de cætero ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt ad inuentionibus præſumendum, præſertim cum nõ nunquam intelligatur prohibitum, quod nõ inuenitur expreſſum. Sanè nos, qui ſacra docente ſcriptura monemur, ne noſtrum alij demus honorem, quoniam apoſtolatui noſtro multis referentibus innotuerat, quòd venerabilis frater noſter Turonen. Archiepiſcopus magiſtrum Vu. de Chimeleio, qui electus fuerat in Episcopum Abricen. & per metropolitanum ſuum poſtea confirmatus, aliquãdiu tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus miniſtrarat, in eccleſiam veſtram, præter apoſtolicæ ſedis auctoritatem transferre præſumpſit, & Episcopum consecrare: quem & venerabilis frater noſter Rothomagenſis Archiepiſcopus præter apoſtolicæ ſedis mandatum abſoluit, & ei tribuit licentiam tranſeundi: venerabili fratri noſtro Bituricen. Archiepiſcopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mandatis, vt inquiſita ſuper hoc plenius veritate, ſi rem geſtam taliter inueniret, tam memoratum Turonenſem, quàm ipſum Rothomagẽſem Archiepiſcopos, qui ſaltem apoſtolicã ſedẽ ſuper hoc, quod nouũ emerſerat, præſertim cum iuxta traditiones canonicas maiores eccleſiaſtica cauſa ad ſedem apoſtolicam ſint deferendæ, conſulere debuerunt, à cõfirmatione, pariter & consecratione Pontificis. Memoratum verò Vu. ab executione pontificalis officij noſtra fretus auctoritate ſuſpenderet: qui mandati noſtri diligens executor, ſuper quo deuotionem eius digna gratiarum proſequimur actione: cum per confeſſionem ſpontaneam eidem Bituricen. Archiepiſcopo de veritate negocij cõſtituiſſet, dictos Archiepiſcopos, & Episcopũ iuxta tenorem mãdati noſtri ſuſpẽdit. Et quamuis iſdem Archiepiſcopi Turonẽ. & Rothomagẽ. tãquam maiores plus exceſſerint in præmiſſis, præfatus verò Episcopus minus, vt pote illorum

illorum tanquam maiorum errorem secutus, nos tamen intellecta per literas, & nuncios eorundem Archiepiscoporum confessione spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus: quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccarunt. Et quoniam praefatus Episcopus, qui & minus peccauit, & (sicut ex praemissis apparet) seuerius fuerat castigatus, ad apostolicam sedem spontanea voluntate, non tamen sine multis laboribus, & expensis accessit, reatum suum cognoscens humiliter, & deuote misericordiam postulans, iudicium non requirens: nos super facto eius cum fratribus nostris communiter tractatum habentes, & subtiliter indagantes, quod licet munus sibi consecrationis impensum, nec prioris ecclesiae ipsum Pont. fecerit, nec secundae, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam, prioris vinculo perdurante, non potuerit canonice consecrari, adhuc alteri alligatus coniugaliter: illud tamen prouide attendentes, quod, & vrgens necessitas, & euidentis utilitas ecclesiae vestrae, quoniam non poteratis in aliam personam idoneam conuenire, dispensationis gratiam requirebant: eo de plenitudine potestatis, tam a vinculo prioris ecclesiae, quam a poena suspensionis penitus absoluto, de benignitate sibi apost. sedis duximus concedendum: ut priore consensu haecenus perdurante, sicut per literas personarum ecclesiae vestrae nobis est intimatum, Andegauen. ecclesiam tanquam proprius pontifex ad laudem, & gloriam nominis Dei, ad honorem, & exaltationem ipsius, ad salutem, & utilitatem suam, & tam cleri, quam populi sibi commissi studeat gubernare: ut praeuiente diuina gratia, & sequente, plus prodesse velit, & valeat, quam praesse: praesertim temporibus istis, quibus cum abundet iniquitas, & peccatis exigentibus multorum charitas retrigescat, opus est non mercenario, sed pastore. Quocirca per apost. scripta praecipiendo mandamus, quatenus ipsum Episcopum tanquam patrem, & pastorem animarum vestrarum recipientes humiliter, & deuote, reuerentiam ei debitam, honorem, & obedientiam impendatis: ut ipse in vobis filialem deuotionem inueniat, & vos in eo paternum reperiatis affectum. Dat. Lateran. XII. cal. Februarii.

MONTANARIO SVBDIAcono NOSTRO. QVA IPSI PRIORATUM Sancti Sauini, ad quem electus erat, confirmat.

CVM super prioratu Sancti Sauini de plano Spoleti inter te, & Philippum Ioannis Pelagalli quaestio verteretur, & ob hoc ad sedem apostolicam venissetis, dilecto filio nostro G. Sancti Adriani Diacono Cardinali causam ipsam commisimus sine debito terminandam. In cuius praesentia quod prioratus ipse ad te pertineret probare, per electionem canonicam satagebas: cum a canonicis ipsius ecclesiae primo fuisset electus, quae ab annis quinquaginta priores in dicta eccl. sine contradictione qualibet eligerunt. Verum praefatus Philippus, quod idem prioratus sibi potius deberetur, ea nitetur ostendere ratione: quia per venerab. fratrem nostrum Matthaeum Spolet. ibidem fuerat institutus, ad quem institutionem ipsam spectare firmiter asserbat. Ad haec ergo probanda testibus vtriusque patris receptis, & eorum depositionibus publicatis, cum super eis sufficienter esset vtrinque, proutius expostulat, disputatum, antequam diffinitiva sententia proferretur, praefatus Cardinalis pro ecclesiae negociis fuit a nobis in regnum Siciliae destinatus, in cuius locum substituiimus dilectum filium nostrum Augonem Sancti Eustachij, & G. Sancti Nicolai in carcere Diac. Card. qui cum rationibus, & allegationibus partium diligenter inspectis, & de causae meritis habita notitia pleniore, quae praemissa sunt nobis fideliter retulissent: quia constitit nobis per confessionem etiam praefati Episcopi, quod dictus Philippus in praescripta ecclesia per eum non fuerat institutus, tibi adiudicauimus ipsius ecclesiae prioratum ab impetitione praefati Philippi, cui super quaestione praemissa silentium perpetuum imposuimus, te sententialiter absoluentes. Nulli ergo, &c. nostrae diffinitionis, &c. Datum. Lateran. X. Cal. Februarii.

Petro

PETRO COLIMBRIENSI EPISCOPO. EA QUAE DECESSORES

iuste hactenus possederant, ipsi confirmat.

Sacrofancta Romana ecclesia, &c. vsque ad verbum inclinati. Personam tuam, & Colimbriensem ecclesiam, cui auctore Deo praesse dignosceris, cum omnibus bonis, &c. vsque ad verbum suscipimus. Specialiter autem ecclesias de Couilian. & de terminis eius ad exemplar bonae memoriae, C. Papae praedecessoris nostri, & omnes possessiones Laicales, quas tam praedecessor tuus, quam tu in praedictis villis, & eius terminis acquisistis, sicut ea iuste possidetis, & quiete, tibi, & per te praefata Colimbriensi ecclesiae auctoritate apostolica confirmamus, & praesentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, &c. Datum Lateran. VII. idus Ianuarij.

I. CAPPELLANO, ET S. SUBDIACONO FAMILIARIBVS NO-

*stris apostolica sedis Legatis. Ne alterius Archiepiscopi suffraganeis**Archiepiscopali auctoritas vel pallium concedatur.*

Post dies aliquot, ex quo à nostra praesentia recessistis, ex relatione quorundam, & inspectione libri censualis camerae nostrae nobis innotuit, quod Antibaren. ecclesia inter suffraganeas Ragusan. metropol. numeretur. Vnde cum tu fili I. librum illum inspexeris, miramur, quod facta tibi copia libri praemissi, nobis non aperuisti expressius veritatem. Quia verò non est nostrae intentionis statum ecclesiarum euertere, deuotioni vestrae auctoritate praesentium districtius inhihemus, ne Antibaren. electo pallem aliquatenus concedatis, nisi vobis constiterit eius praedecessores fuisse palles decoratos, & dignitatem metropolitam habuisse. Ne autem iter vestrum, & legationis processus valeat aliquatenus impediri, eisdem personis, quibus per vos apostolica scripta dirigimus, sub eodem tenore literas nostras transmittimus, dempto capitulo quod faciebat de palleo mentionem: vt vtrasque penes vos habentes, vel primas, vel secundas, prout opus fuerit, praesentetis. Datum Lateran. VII. cal. Februarij.

N. ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS PRINCIPIS APOSTOLO-

rum. Quae suam beneuolentiam & munificentiam erga illos declarat.

Deriuata in nos ab apostolorum Principe per ipsius merita potestatis ecclesiasticae plenitudo, & apostolatus successio, non ratione carnis per hominem legitime procreata, sed per Deum ipsius gratia canonice facta: inter ceteras sollicitudines cordis nostri, & occupationes, quibus quotidie premimur, utpote quibus sollicitudo vniuersarum ecclesiarum incumbit, ad honorandam eiusdem principis apostolorum basilicam specialiter nos inducunt, vt cum propheta psallamus: Domine dilexi decorem domus tuae, & Lo. t. glorie tuae. Sanè cum dominus noster in Beato Petro, cui nos (licet immeritos) constituit successores, in spiritualibus praetulerit vniuersis, & ecclesiam in temporalibus etiam dilatarit, conueniens esse dignoscitur, vt eidem Beato Petro in vobis, immo Christo in eo, qui nobis exhibuit vniuersa: & si modicum, tamen aliquid tribuere studeamus, affectum nostrum in effectum humiliter producentes. Dignum est etenim, vt quia varijs pressis negocijs, dum circa lapsum religionis nobis propositum in melius reformandum intendimus, dum iustitiae consulimus oppressorum, dum singulorum consultationibus respondemus, dum ad reformandam inter discordantes pacis concordiam, & pro diuersis ecclesiarum, & prouinciarum necessitatibus legatos à latere nostro dirigimus: dum de terrae orientalis subuentione pensamus, principis apostolorum basilicam dignis obsequijs frequentare non possumus, aliquibus munusculis honoremus: nihil in hoc apostolorum principi largientes de proprio, sed de suo potius repetentes. Verum cum decor ecclesiarum, & earum thesaurus praesertim pendeat ex personis, quae ipsis deseruiunt, & domini laudes horis intonant constitutis, psallentes ei tam ore quam corde: vos, qui ad ho-

Ff norem

norem apostolorum principis in eius ecclesia domino iugiter deferuitis, inuocantes nomen ipsius, & voce consona modulantes laudes eius, immò Beatum Petrum in vobis tenui deuotionis nostræ munusculo decreuimus honorare: sperantes quòd qui minuta viduæ pauperis acceptauit, nostræ quoque humilitatis acceptabit affectum: non quid, sed ex quo potius tribuamus, attendens. Ea propter dilecti in domino filij tam redditum, quem de signis plumbeis, siue stagnis apostolorum Petri, & Pauli imaginem præferentibus quibus eorum limina visitantes in augmentum propriæ deuotionis & testimonium itineris cõsummati seipsos insigniunt, prædecessores nostri, & nos ipsi percipere consueuimus, quàm auctoritatem fundendi ea, vel quibus volueritis fusoribus concedendi, qui vobis tantum de ipsis respondeant, vobis, & per vos canonicæ vestræ præsentium auctoritate concedimus, & præsentis scripti pagina communi-mus. Ad hæc sub pœna excommunicationis districtiùs inhibemus, ne quis ea præter assensum, & concessionem vestram aliquatenus formare præsumat, Decernimus ergò, &c. nostræ confirmationis, concessionis, & inhibitionis, &c. Datum Lateran. XV. cal. Februarij.

N. PHAREN. EPISCOPO. VT CVM ALIQVOT CANONICIS ROMAM,
causam suæ translationis dicturus, veniat.

Mitari cogimur, & moueri, quòd (sicut à multis accepimus) tu regimen ecclesiæ Iadertin. sine mandato sedis apostolicæ irreuerenter assumere præsumpsisti. Licet enim clerici ecclesiæ Iadertinæ cum suæ ciuitatis nuncijs ad nostram præsentiam accessissēt, & nobis tam ex relatione ipsorum quàm literarum inspectione, quas tulerant, patuisset, quòd in Iadertin. Archiepiscopum electus fueras, immò veriùs postu-latus: quia tamē, & si de modo postulationis possumus reddi per easdem literas certiores, de persona tua nobis non poterat fieri certa fides, nec examinare debemus absentem, eis de consilio fratrum nostrorum decreuimus respondere: vt aliqui de canonicis eiusdem ecclesiæ nostro te conspectui præsentarēt: vt de studijs postulantium, & de meritis postulati certiores effecti, securiùs in ipso negotio procedere valeremus. Adjicientes quod licet Episcoporum translatio ad solum pertineat Rom. pontificem, quia tamen ad venerab. fratrem nostrum Patriarcham Graden. cõsecratio Iadertin. electi noscitur pertinere, cum de beneplacito nostro procederet, vt tibi palleum conferremus, & tu nobis iuramentum fidelitatis præstares, te procul dubio fateremur dicto Patriarchæ Graden. professionem canonicam, & debitam obedientiam exhibere. Sed ipsi nuncij tales noluerunt literas reportare: quibus reuersis sine mandato nostro ecclesiæ Iadertinæ diceris regimen assumpsisse, & in ea tam temporalia, quàm spiritualia ministrare. Quia verò graue nimis est, quod de tua præsumptione proponitur, nec subito volumus damnationis sententiam iaculari, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus quatenus infra duos menses post susceptionem præsentium cum compotenti numero canonicorum ecclesiæ Iadertinæ iter arripas ad sedem apostolicam veniendi, redditurus nobis super excessu, quem prædiximus, rationem: ita quòd si culpabilis inuentus non fueris, cum nobis de postulatione canonica, & personæ tuæ idoneitate constituerit, translationis gratiam, & vsum pallei recipere merearis. Postmodum debitam nobis fidelitatem, & dicto Patriarchæ professionem canonicam impensurus. Alioquin ex tunc te noueris ab officio pontificali suspensum, & nos canonicis Iadertinæ ecclesiæ dedisse firmiter in mādatis, vt aliam personam idoneam canonicè sibi eligant in pastorem. Datū Lateran. III. nonas. Decembris.

Scriptum est Iadertinis canonicis in eundem ferè modum vsque ad verbum Suspensum. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus si prædictus Episcopus præceptum nostrum contempserit adimplere, vos aliam personā idoneam vobis eligatis canonicè in pastorem. Datū vt suprā.

DVCI

DVCI, ET POPVLO VENETORVM. NE SARACENIS ARMA

& subsidium, mecatura pretextu subministrant.

IN fauorem orientalis prouincię præter peccatorum veniam, quam in suis illuc expensis proficiscentibus pollicemur, & apostolicę protectionis gratiam, quam eidem terrę subuenientibus indulgemus: illud etiam Lateran. concilij constitutum curauimus innovare, quod eos, qui Saracenis arma, ferrum, lignamina galearum ministrare præsumpserint, & in galeis, & piraticis eorum nauibus curam gubernatoris, & regimen exercere, ab ecclesię communione præcidi: & excommunicationi pro sua iniquitate subiectos rerum suarum per principes sæculi Catholicos, & consules Ciuitatum priuatione multari: & capientium seruos, si apti fuerint, fore decernit, ad exemplar felicitis recordationis G. Papę prædecessoris nostri omnes illos excommunicationis sententię supposuimus: qui cum eis de cætero habere consortium, vel per se, vel per alios nauibus, seu alio quocunque ingenio, aliqua rerum suarum subsidia impendere, vel transmittere attemptauerint, quandiu inter nos, & ipsos guerra durarit. Verum accedentes nuper ad apostolicam sedem dilecti filij nobiles viri Andreas Donatus, & Benedictus Grilion. nuncij vestri nobis exponere curauerunt, quod ex cõstitutione huiusmodi ciuitati vestrę proueniret non modicum detrimentum: quæ non agriculturis inservit, sed nauigijs potius, & mercimonijs est intenta. Nos igitur paterno dilectionis affectu, quem ad vos specialiter habemus, inducti, sub districtione anathematis prohibentes, ne in ferro, stupa, pice, acutis, pironibus, funibus, armis, galeis, nauibus, & lignaminibus paratis, vel imparatis, vendendo, donando, vel commutãdo Sarracenis ministrare subsidium præsumatis, sustinemus ad tempus, donec super hoc aliud dederimus vobis in mandatis, vt in regnum Aegypti vel Babylonis alia inituri commercia cum necessè fuerit transfretatis: sperantes, quod propter hanc gratiam in subsidium Hierosolymitanę prouincię debeatis fortius animari, prouisuri ne quid in fraudem circa statutum apostolicum præsumatis: quia dubium esse non debet eum diuina ligari sententia, qui contra propriam conscientiam in elusionem huius mandati fraudulenter aliquid attentabit. Datum vt supra.

N. EPISCOPO GEVRICENSI, ET N. ABBATI DE BOCCAN.

De pœna eorum qui crimen falsi commiserunt.

IN auditum falsitatis genus tam nouitate nocendi, quàm præsumptionis audacia vniuersa ferè hætenus inuenta genera falsitatis excedens, perpetratum prædecessorum nostrorum temporibus, nostris est auribus reuelatum. Sanè proposuerunt nobis dilecti filij magister R. Præpositus Colocen. & magister I. Archidiaconus Seghedien. quod magister L. Taruisinus olim ad apostolicam sedem accedens, de regesto felicitis recor. Alexandri Papę prædecessoris nostri, quondam chartam dolosè surripuit, quam in ea parte dolosè abscidit, qua tribus alijs chartulis quia fuerat in quaterno medio iungebatur filo integro remanente. Cùm autem idem præpositus eandem vobis chartulam præsentasset, ex eo rem sic se habere cognouimus, quod in proximo præcedenti chartula eiusdem regesti quarundam habebatur principium literarum, quæ eadem pagina terminabat: & rursum circa finem ipsius paginæ quædam literæ fuerant inchoatæ, quæ finiebantur in folio subsequenti. Cùm igitur huiusmodi falsitatis vitium tãto amplius persequi debeamus, quantò maius posset scandalum generare, cum pro literis de quibus dubium est, an à sede apostolica emanarint, ad regestum de consuetudine recurratur: cum etiam vix posset aliquis amplius Rom. ecclesiã offendere: quàm si ei regesta, & alios libros surriperet: in quibus tam ipsius, quàm aliarum ecclesiarum priuilegia continentur, discretionis vestrę per apost. scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus magistrum P. Strigonien. præpositum, & magistrum Robertum Anglicum, & Azonem presbyterum, quos huius iniquitatis confocios esse audiuius, ad vestram præsentiam euocantes, ab eis sub iureiurando

Ff 2

verita.

veritatem diligentius exquiratis, quo mandante, cuius consilio, quo consilio, & quo procurante tantæ falsitatis crimen fuerit attentatum. Confessionem autem ipsius sub iureiurando factam redactam in publicam manum, ac vestri sigilli signatam ad nos sine dilatione aliqua transmittatis. Volumus autem, & sub eadem districtione mandamus, ut tam eos, quam alios, qui huius iniquitatis participes fuisse dicuntur, ad veritatis assertionem monitione prævia, per suspensionis, & excommunicationis sententiam appellatione postposita compellatis.

Datum Lateran. III. cal. Februarij.

Scriptum est super hoc ferè in eundem modum Patriarchæ Graden.

P. DE CASTRO NOVO ARCHIDIACONO MAGALONEN. QVA

ipfi Archidiaconatum ab Arelatensi Archiepiscopo donatum confirmat.

Cap. Cum
olim, de sen-
tentia &
reindicata

Vm olim bonæ memoriæ Magalonen. Episcopus habito dilectorum filiorum P. de Agrifolio Archidiaconi, & B. Prioris claustralis assensu, te ad vacantem Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominasset, præposito ut nullus ibi, nisi prius duplici voce sibi concessa institueretur, per appellationem interpositam inhibente, Episcopus tum quia contra antiquam Magalonen. ecclesiæ consuetudinem, & commune ius canonum esse dicebat, aliquam sibi vocem duarum personarum in eadem ecclesia vindicare, tum quia ex indulgentia bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri, quam in Capitulo præsentis præposito legi fecit, sibi probabat indultum, ut vacantem Archidiaconatum, vel sacristiam, si contra personam ab ipso nominatam aliquod rationabile, & canonicum non posset legitime obijci, & probari: nõ obstante contradictione, vel appellatione conferret, te de præfato Archidiaconatu per annum inuestiuit, in locum eiusdem corporaliter te inducens. Vnde nominatus præpositus inuidiæ stimulis agitatus alium ad eundem Archidiaconatum præsumpsit postmodum nominare. Cuius facti occasione te, & dicto præposito ad sedem apostolicam accedentibus nos in minori tunc officio constitutos, & dilectum filium nostrum B. tituli Sancti Petri ad vincula, & bonæ memoriæ M. tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli presbyterum Cardinalem habuistis in vestris quæstionibus auditores. Cumque multa hinc inde allegata fuissent, tandem dictus prædecessor noster quod ab utraque parte factum fuerat, pro sua voluntate cassauit, sententiando pronuncians, quod aliquibus de prouincia scriberet, ut tam Episcopum, quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerent, & eorum fortè monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exequi non differrent. Post hæc verò Geraldo Ioannino, qui nondum ad diaconatum erat promotus officium præter conscientiam tuam, cum tunc apud sedem apostolicam pro Episcopo morareris, ipsum archidiaconatum contra propriam pronuntiationem (sicut credimus) contulit circumuentus. Nos igitur inherentes vestigijs prædecessorum nostrorum dicentium sententiam Romani Pontificis posse in melius commutari. Cum aliquid fuerit subreptum, quod de prædicto G. factum fuerat, non obstante donatione, quam à venerabili fratre nostro Magalonen. Episcopo in illusionem donatione, apostolicæ dicitur recepisse: de communi fratrum consilio in irritum reuocauimus: & ei licet absenti cum liquido nobis de subreptione constaret, & in manifestis iuxta canonicas sanctiones non sit rigor iudiciarius obseruandus super dicto archidiaconatu, perpetuum silentium imponentes, prædicto episcopo, & dilectis filiis archidiacono, & sacristæ Magalonen. dedimus in mandatis, ut nullius contradictione vel appellatione obstante, infra unius mensis spacium post literarum nostrarum susceptionem sæpe dictum archidiaconatum de persona, cui nihil obuiaret de canonis institutis plena omnium, qui præsentibus essent, interueniente concordia ordinarèt: ne, si fortè iterum suboriretur discordia, fieret nouissima deteriora prioribus, & error nouissimus esset peior priore. Venerabili etiã fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Decano Arelatē. dedimus in mandatis, ut ipsis in executione mandati nostri cessantibus, iidem nulli contradictionis, vel appellationis obstaculo, illud exequi nõ tardarēt. Cumque prædicti Episcopus Archidiaconus, & sacrista mandatum nostrum

infra

infra dictum terminum differrent, & negligerēt adimplere, prædictus Arelatē Archiepiscopus attendens personam tuam ad hoc officium non indignam, tibi (sicut ex literis eius accepimus) Archidiaconatum ipsum auctoritate nostra canonice cōtulit, & te de ipso per annulum inuestiuit. Cū igitur nobis de tuæ constet idoneitate personæ, quod de te per eundem Archiepiscopum auctoritate mandati nostri legitime factum esse dignoscitur, ratum, & firmum habentes, archidiaconatum ipsum tibi auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo &c. Datum Lateran. VI. cal. Februarij.

PRIORIBVS, ET FRATRIBVS DE GRANDIMONTE. QVA
iplos ad concordiam & mutuam charitatem hortatur.

CVM dilectus filius noster B. frater vester, orta olim inter fratres Grandimontis dissensione non modica, cum .N. tunc priore suo, & alijs multis fratribus ad sedem apostolicam accessisset, quia tunc controuersia ipsa non potuit plenè sopiri idem B. se transferens ad partes Prouinciæ in Auinionensi diocesi in terra dilecti filij nobilis viri R. comitis Tolosani, de concessione bonæ memoriæ R. Auinionen. episcopi ordinis vestri domum construxit, & in ea cū .N. fratre vestro tunc, & suo, & alijs, quos de nouo recepit, fratribus est moratus: quanquam à morte prædicti Prioris, & post substitutionem alterius, lite quoque per auctoritatem sedis apostolicæ iam sopita, non videatur posse rationabiliter excusari: quod vsque nunc ad obedientiam vestram accedere non curauit. Volētes autem, sicut tenemur, matri filiam, & membra cariti cōnnectere, cum & vos circa receptionem fratrum vestrorum, vos non debeatis exhibere difficiles, sed benignos, vt eos Christo lucrificare valeatis, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eundem B. ad vos humiliter redeuntem, & fratres, quos ipse recepit, suscipiatis humiliter, & fraterna charitate tractetis, & inter ecclesias vestras suscipiatis ecclesiam, quam construxit. Verū quia de voluntate venerabilis fratris nostri Auinionen. Episcopi, & patroni eiusdem ecclesiæ procedit affectu, vt eidem ecclesiæ in priorem clericus præferatur. cum & vos quibusdam cellis vestris clericos duxeritis præferendos. Volumus nihilominus, & mandamus, vt vel eidem ecclesiæ clericum præferatis, per quem secundum regularem obseruantiam vestri ordinis salubriter gubernetur, vel dictum B. & memoratum fratrem ipsius, qui ex facta vobis professione tenentur, à iugo obedientiæ absoluatis: vt ibi de cætero absque inobedientiæ culpa valeant domino famulari. Quod si neutrum facere volueritis, ne ipsis perditionis materiam præbeamus, aliter saluti eorum curabimus (dante domino) prouidere. Datū Lateran. III. cal. Februarij.

N. CONSTANTIEN. EPISCOPO. APPELLATIO NISI INTRA
decem dies interponatur, sententia transit in rem iudicatam.

Vid ad consultationem, quam nobis nuper fecisti de duabus partibus decimæ frugum feudalium, quas laici tanquam feudum suum religiosi domibus volunt conferre, presbyteris reclamantibus, & inuitis & ad suas ecclesias vnde laici percipiunt sacramēta, decimas ipsas afferētibus pertinere, debeat responderi, per decretalem epistolam ad aliorum postulationem in simili casu dudum à nobis emissam, cuius rescriptum fraternitati tuæ de verbo ad verbum duximus transmittēdum, perpendere poteris euidenter. Ei autem quod à nobis similiter postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies, vel amplius sine contradictione recipiens, & ad diem veniens consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus, nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententiæ, à cuius latione, ac purgatione iniuncta ultra decennium dicitur effluxisse, taliter credimus respondendum, quod cum post

decem dierum spacium sententia in auctoritatem rei transeat iudicata, qui ad prouocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditū denegauit: cum per hoc videatur per interpretationem iuris lata sententia paruissse: præsertim ubi causa non redditur appellandi, sed nec executionem ipsius sententia, ideo conuenit retardari: licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum, quia id arctari potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recepit terminum breuiorem, imputare sibi potest, & debet, cum ex hoc videatur amplioris beneficium contempsisse: unde talis non audietur appellans, nisi fortè aduersus eum modus executionis canonicus excedatur. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

N. VVACIEN. ET N. GENADIEN. EPISCOPIS, ET N. ABBATI Siricen. Per quam ipsis committit cognitionem controuersia inter Episcopum & abbatem.

Vm dilecti filij S. Abbas de Felduar, & magister Obertus nuncius venerabilis fratris nostri Quinqueecclesiē. Episcopi pro quaestione, quæ vertitur inter eundem Episcopū, & ipsum Abbatem, ad nostram præsentiam accessissent, noseis dilectum filiū nostrū G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconū Card. cōcessimus auditorē, in cuius audientia Abbas proposuit memoratus, quod cū esset in procinctu itineris ad Romanam ecclesiam veniendi, & supra dictus Quinqueecclesiē. Episcopus ad monasterium suum hospitandi causa venisset, priuilegium, quod clara memoria B. quondam Rex Vngariæ super ecclesiæ suæ libertate concesserat, quàm à iurisdictione prorsus Episcopi exemptam esse proponit, & pecuniam, quam parauerat ad expēsas itineris, illi abstulit violenter, ipsumq; in quodam claustro Cisterciē. ordinis carceri mancipauit, ne posset vel ad regem ire, vel Romanam ecclesiam v̄sitare. Subsequēter verò cum ad Abbatiam suam eum dictus Episcopus remisisset, & coram rege proposita super hoc querimonia fuisset inficiatus, se priuilegium eius, & pecuniā accepisse, dictus abbas, vt suis, & ecclesiæ suæ grauaminibus prouideret, vocē ad nos appellationis emisit: & festū Sancti Lucæ proximè præteritū appellationi præfixit: quam appellationem, licet Episcopus ipse admiserit, & promiserit se venturū in termino constituto, post multos dies in eum excōmunicationis sentētiā promulgauit. E cōtrario præfatus magister Obertus respōdit, quod memoratus Episcopus pro eo quod dictus Abbas super falsitate duorum priuilegiorum apud eum accusatus fuerat, & cōuictus, & crimen suum ore proprio manifestè confessus, eum non appellantem, nec contradicentem deposuit, & misit ad monasterium de Sicodora ad pœnitentiam peragendam: de quo cū fuisset egressus pœnitentia nō peracta, monasterium de Felduar inuasit per potentiam laicalem: & ecclesiam quandam ad ipsum Episcopū pertinentem parochianis proprijs spoliavit, clericose eius eijciens domibus proprijs verberando: super quibus cū pluries citatus fuisset, quia cōtumax apparebat, Episcopus eum excōmunicationi subiecit: sed ipse post excōmunicationē diuina officia celebrare, & bona monasterij violenter rapere, ac dilapidare præsumpsit. Cū igitur prædictus Card. nobis hæc omnia retulisset, de cōsensu partis vtriusq; negotium ipsum vestro duximus examini cōmittendum: & memoratum abbatem ad maiorem cautelam de benignitate sedis apostolicæ fecimus iuxta formā ecclesiæ à vinculo excōmunicationis absolui. Verū quia idem abbas ex duplici causa se proposuit iniuste grauatum, quoniam & propter monasterij libertatem illius iurisdictioni non suberat, & propter appellationis remedium ab eo tutus esse debebat, cum super his nobis plena fides facta non fuerit, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus, inquisita super præmissis, & alijs, si qua fortè alterutra partiū duxerit proponēda, diligētē veritate, si legitimè vobis cōstiterit de libertate monasterij memorati, præfato Episcopo super hoc silētium imponatis: ad ablatorum restitutionem, & priuilegij maxime auctoritate ipsum apostolica per cēsūrā ecclesiasticā, sublato appellationis obstaculo compellentes, & reformantes in statum debitum, quicquid post recessum

recessum Abbatis circa monasterium inueneritis immutandum, alioquin cum dictum monasterium Quinqueclesien. diocesi sit constructum, ad exhibendum eidem Episcopo debitam reuerentiam compellatis, & sententiam depositionis, quam idem Episcopus in præfatum Abbatem asseruit protulisse, nisi post appellationem ad nos legitime interpositam, vel ex alia causa constiterit iniquè prolatam, sicut rationabiliter lata est, appellatione remota faciatis inuiolabiliter obseruari. Si verò post appellationem ad nos interpositam tam dictum episcopum in memoratum Abbatem condemnationis, & excommunicationis sententiam inueneritis in contemptum sedis apostolicæ dictauisse, ipsum tamdiu nuncietis ab officio pontificali suspensum, donec super hoc per nos aliud fuerit ordinatum. Nullis literis obstantibus, præter assensum partium, si quæ apparuerint à sede apostolica impetrata. Quòd si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Lateran. III. cal. Februarij.

CANONICIS SANCTI LAURENTII DE SPELLO. QVA SENTENTIAM Cardinalis, super Prioratu S. Laurentij confirmat.

Quæstionem prioratus inter vos, & Albericum Priorem Sancti Laurentij de Spello diutiùs agitatam, dilectis filiis nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem iamdudum commisimus terminandam: qui cum eidem non possent intendere maioribus occupati, duobus iudicibus de Spello eam de consensu partium commiserunt: à quibus ad Cardinales ipsos eodem Abbate prouocante causa fuit venerabili fratri nostro Spoletano Episcopo, & suo coniudici R. delegata. Sed cum ab eis non fuerit in ipsa quæstione processum, à dilectis filiis nostris S. tituli Sanctæ Praxedis presbytero, & G. Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinali commissa fuit venerabili fratri nostro Perusino Episcopo: quam nimirum commissionem ratam habentes, eidem dedimus in mandatis, vt dictam causam deberet infra duorum mensium spaciū diffinire: à cuius præsentia dictus Abbas sedem apostolicam appellauit. Ipso ergò, & B. Sindico vestro in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinali causam ipsam commisimus sine debito terminandam: in cuius præsentia contra ipsum priorem dictus Syndicus vester multa proposuit, quibus eum amouendum à prioratu ostendere conabatur. Dicebat enim electionem ipsius canonicam non fuisse: cum & tunc temporis laicus fuerit, & Alexandro eiusdē ecclesiæ priore viuente intrusus symoniacè ibidem fuerit, per potentiā laicalem: electionis quoq; tēpore de ipsius ecclesiæ gremio non extiterat, nec datus volentibus, sed inuitis: ad cuius electionem non omnes fuerunt canonici conuocati: quem etiā C. quondā Ducem Spoleti, quòd ad mādātum eius teneret ecclesiam, vitasse firmiter proponebat: & quòd de genere illorum fuerat, ac societate, qui Soperclum Priorem eiusdem ecclesiæ interficere præsumperunt. Præmissis itaq; rationibus dictum Abbatem dicebat prioratu ecclesiæ memoratæ. Verum pars altera electionem suā multis nitebatur rationibus roborare: proponens quòd dictus Alexander promotionis suæ tempore laicus similiter fuerat, filios habens, & etiam concubinam: & cum prioratum voluntate propria resignasset, vos eum vnanimiter elegistis, & per quinquennium tenuistis eum exinde pro priore: cuius quidem electio non solum à venerabili fratre nostro Spoletano Episcopo, verum etiam à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro fuit postea confirmata. Intentionem itaq; suam fundare iam dictis rationibus satagebat: quibus fuit à præfato B. taliter obuiatum, quòd cum renunciatio Alexandri præmissa per vim extorta fuerit, & obtenta, nullum vobis poterat præiudiciū generare: præsertim cum neque coram iudice suo facta fuerit, & tempore illo dictus Alexander vobiscum pariter possessione tam ecclesiæ, quàm rerum ipsius esset penitus spoliatus. His ergò, & similibus coram dicto Cardinale prudēter à partibus allegatis, ipse allegationibus, & rationibus hinc inde productis auditis, & plenius intellectis, habito prudentū virorū consilio, sæpè dictum Albericū à memorato

prioratu remouendum sententialiter diffiniuit. Nos ergò sententiam eius, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsenti scripti pagina communimus. Nulli ergò &c.
Datum calen. Februarij.

N. STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO, N. PATAVIEN. ET N. CENAD-
dien Episcopis. *Vt causam accusationis capituli Vuaradiensis contra suum
Episcopum cognoscant.*

CUm venerabilis frater noster Episcopus, & dilecti filij B. præpositus M. can-
tor S. & M. canonici Vuaradien. essent in nostra præsentia cōstituti, ex par-
te canonicorum fuit propositum coram nobis, quòd conquerētibus eis in præ-
sentia venerab. fratris nostri Colocen. Archiepiscopi super quibusdam iniu-
rijs sibi ab ipso Episcopo irrogatis, Episcopus in vocem appellationis erupit: &
ipsi nihilominus eum de crimine symoniæ ad nostram audientiam appellarūt.
Vtraque verò parte post annum, & dimidium ad sedem apost. accedente, cum
in eodē proposito memorati canonici permanētes, periurij, & symoniæ ipsum
Episcopum reum facere in nostra, & fratrum nostrorum præsentia niterentur,
ex parte ipsius Episcopi fuit propositum ex aduerso, quòd cū super his citatus
non fuerit, nec propter hoc venerit, & ideo ius remeandi domum haberet, non
tenebatur suis aduersarijs respondere. Cumque super his, & alijs esset ab eis in
auditorio nostro diutius litigatum, nos habito cum fratribus nostris consilio,
volentes parcere laboribus partium, & expensis, cū & nos plus solito varijs si-
mus occupati negocijs, eas ad vos duximus remittendas, per apostolica scripta
mandamus, quatenus iuris ordine per omnia conseruato, causam ipsam dili-
genter examinantes, & vsque ad diffinitiuam sententiam procedentes, gesta
omnia sigillorum vestrorum munimine roborata nobis fideliter transmitta-
tis: diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro
se conspectui repræscentent. Ad quem si qua earum venire contempserit, nos ni-
hilominus, quantum de iure poterimus, procedemus. Quia verò supradicti ca-
nonici se queruntur à iam dicto Episcopo contra iustitiam spoliatos, volumus,
& mandamus, quatenus, si rem ita inueneritis se habere, secundum quod eidem
Episcopo dictus Colocen. Archiepiscopus sub debito iuramenti dicitur præce-
pisse, ablata omnia eis, appellatione remota, restitui faciatis: prouidentes, vt ei-
dem Episcopo faciatis ab ipsis canonicis obedientiam, reuerentiam, & obsequi-
um debitum exhiberi. Si verò idem Episcopus aliquid proponere voluerit con-
tra canonicos memoratos, audiat illud, & appellatione remota sine debito
terminetis. Nullis literis, &c.

Datum III. cal. Februarij.

N. ABBATI MONASTERII FRANCARVM VALLIVM, EIVSQUE
*Fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpe-
tuum De confirmatione priuilegiorum, & bonorum.*

Religiosam vitam eligentibus, &c. In primis siquidem statuentes, vt
ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulā,
atque institutionem Cisterciē. fratrum, &c. vsque ad verbum Vo-
cabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est
cum omnibus pertinentis suis: Grangiam de mala musca: Gran-
giam de Argētia: Grangiam de Campignola: Grangiam de Rocchetta:
Grangiam de Sornellis: quicquid habetis in Auinione: quicquid habetis
in Cauellione: quicquid habetis in Bellicadro: quicquid habetis in Lunel-
lo: quicquid habetis in tenimento Villæ Sancti Egidij: quicquid habetis in
Cauomonte, & alijs locis. Sanè laborum vestrorum, &c. Prohibemus in super,
vt nulli fratrum, &c. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus, &c. In-
super auctoritate apostolica in hibemus, ne vllus Episcopus, &c. Si verò Episco-
pus, in cuius parochia, &c. Pro consecrationibus verò altarium, &c. Quod si se-
des,

des, &c. Quia verò interdum, &c. Porro si Episcopi, &c. Paci quoque, &c. Præterea omnes libertates, &c. Decernimus ergò, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. usque in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis, calen. Februarij, indictione secunda, incarnationis Dominicæ Anno MCXC VIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. Anno primo.

PRIORISSAE COENOBII DE CVRTO RIVO, EIVSQVE SORORIBVS

tam presentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. De eodem argumento quo præcedenti epistola.

Rudentibus virginibus, &c. In primis siquidem statuētes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cisterciensium fratrum in cœnobio vestro, &c. usque ad Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum cœnobium situm est cum omnibus pertinentijs suis: Coruatam Don Garnier, quam Hu. de illidio miles dedit vobis laude, & assensu hæredum suorum in omni vsu habendam: & campum Olrici cum integritate: & quicquid in molendino, & Batarino de Gunencort habebit, & terram, quæ est iuxta pratum Sancti Martini: & illud, quod habetis in molendino, & Batarino de Gunencort habebat, & terram, quæ est iuxta pratum Sancti Martini: & illud quod habetis in molendino, & Batarino ex dono Ginardi Pohiers, ex dono Sybillæ, & filij eius Arnulfi: tria iugera terræ sita inter campum Olrici, & Hugonis, & pratum Dauen. & sedem Batarini, in quo molendinum ædificastis: & tertiam partem de cultura in terretorio de Brenuilla. Ex dono Galteri de Solascort, & partem Euerardi de Irruceria in eisdem tertijs tam in nummis, quam in segetibus: & partem Alberti Corelli similiter vobis ab ipso concessam: & vsum in terretorio de Brenuilla. Ex dono Hugonis de Ambleio vnam falcatam de prato sub burgo Sanctæ Mariæ, & tertias de Mannia, quas vobis Rainerius de Pares de cultura suorum hominum dedit vobis: & ex dono Humberti de Doncuria, vnum pratum super ripam Mosæ. Sanè laborum vestrorum, &c. Liceat quoque, vobis, &c. Prohibemus insuper vt nulli sororum &c. Paci quoque, &c. Decernimus ergò, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. usque in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis. III. cal. Februarij indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ tertij Anno Primo.

HEN. ILLVSTRI REGI VNGARIAE. NE TESTES SV-
per falsitate cuiusdam examinandi impediatur verum dicere.

Nauditam hætenus speciem falsitatis, quam oculis nostris vidimus, serenitati tuæ, quia id expedire credimus, duximus referendā. Cum enim dudum (sicut moris est) apostolicæ sedis regestum felicitis record. Alexandri Papæ prædecessoris nostri cuidam fuisset exhibitum, tanquàm rescriptū aliquodi inspecturo, vt conceptam iniquitatem pareret, de medio quaterno duo folia est furatus, sicut indicijs deprehendimus manifestis: cuius facinoris testes, & conscijs perhibentur in regno Vngariæ permanere. Quia verò grauiter peccat, & qui loquitur mendacium, & qui subicit veritatem, & publicè interest, quod maleficia non remaneant impunita, magnificentiam tuam rogamus attentius per Apostolica scripta mandantes, quatenus, ne testibus illis, qui super iam dicto facinore nominati fuerint, vt perhibeant testimonium veritati, quisquam de regno tuo noceat, aut impedimentum præstare præsumat, eos potenter protegas, & defendas.

Datum Lateran. II. nonas

Februarij.

N. LIN.

N. LINCOLNIEN. N. VVINTONIEN. EPISCOPI, ET N. ABBATI

Sancti Edmundi. Vt cognoscant causam Episcopi Conuentrenses, & monasterij.

EX insinuatione venerabilis fratris nostri Gonuentrensis Episcopi nostris est auribus intimatum, quod cum bonæ memoriæ Vu. prædecessor suus de claustro monachorum ad pontificalem assumptus fuerit dignitatem, voluntatibus Conuentren. monachorum vsque ad eum conscendit, quod ferè ab omni episcopali iure ipsos exemit in successorum suorum graue præiudicium, & iacturam: possessiones etiam, & beneficia quædam Lachefeldensis ecclesiæ ad sustentationem clericorum ibidem Deo seruientium deputata, & diutius in pace possessa, eis absentibus, & irrequisitis sub prætextu cuiusdā compositionis, quam tamen ipsi monachi non seruauerunt, alienare præsumpsit, in graue ipsius Lachefeldens. ecclesiæ læsionem. Exinde verò præfati monachi, tacito quod in episcopalis dignitatis, & Episcoporum Conuentren. detrimentum esset factum præfati Episcopi attētatum, compositionem ipsam per subreptionem obtinuerunt, à felicis memoriæ Alexandro Papa prædecessore nostro, postea confirmari: de qua nimirum compositione successores Episcopi memorati, videntes, tam sibi, quàm ipsi à ecclesiæ Lachefeldens. enorme periculum imminere, ne aduersus eos præscriptio curreret, cum non possent naturaliter, ciuilitate eam interrompere curauerunt. Cum ergo ecclesiarum iura ex apostolatus officio teneamur propensius defensare, nec quibusdam velimus consulere cum iniurijs aliarum, de voluntate nunciorum vtriusque partis causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus vocatis ad vos, qui fuerint euocandi, & tam super episcopali iure, quàm alienatis possessionibus, & beneficijs ecclesiasticis inquisita diligentius veritate, quod canonicum fuerit remoto appellationis obstaculo statuatis: facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam à partibus inuiolabiliter obseruari. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint harum mentione non habita, à sede apostolica impetratæ. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c.

Datum Lateran. III. nonas Februarij.

GAYDE MARIO ABBATI BOSCAVDONEN. MONASTERII, EIVSQUE

*fratribus tam presentibus. quàm futuris. regularem vitam professis in perpetuum.**De confirmatione ipsorum priuilegiorum*

Religiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum Statuentes. Vt ordo monasticus qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cisterciens. fratrum in eodem monasterio, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis: Abbatiam de Pratis, Abbatiam de Lura, quas ædificastis cum possessionibus suis: Lauercum cum possessionibus suis: domum Sancti Mauricij cum pertinentijs suis: vineas de Romonolo: vineas de Capdenaso: vineas de Moilatio: Grangiam de Paillairols cum omnibus, quæ in illo territorio habetis: Grangiam de Villario Roberti, & quicquid ibi habetis, & possidetis: Grangiam de Cantalupa, & quicquid ibi possidetis: præterea quicquid Ebreduni habetis, & possidetis. Sanè Laborum vestrorum, &c. Liceat quoque vobis, &c. Prohibemus in super, vt nulli fratrum, &c. illud districtius inhiabentes, ne terras, &c. Si quæ verò donationes, &c. Ad hæc etiam prohibemus, ne aliquis monachus, &c. Licitum præterea sit vobis in causis proprijs, &c. in super auctoritate apostolica inhiabemus, ne vllus Episcopus, in cuius parochia, &c. Illud adijcientes, vt in recipiendis professionibus, &c. Pro cōsecrationibus verò, &c. Quod si sedes diocæsani, &c. Quia verò interdū, &c. Porro si Episcopi, &c. Paci quoq; &c. Præterea omnes libertates, &c. Decernimus ergo, &c. Salua se dis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. vsq; in finem. Datum Lateran. per manum. Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis III. nonas Februarij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

IOANNI MINISTRO DOMVS SANCTÆ TRINITATIS CERVI FRIGIDI

eiusque fratribus tam presentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Quæ ipsos & ipsorum domum recipit in protectionem apostolicam.

Perante patre luminum à quo est bonum omne datum optimum, & omne donum perfectum: qui solem suum oriri facit super bonos, & malos etiam diebus nostris, in quibus peccatis exigentibus abundat iniquitas, & multorum charitas refrigescit, nonnulli faciente cum eis domino signum in bonum, vnde inter alia beneficia, quæ nobis misericorditer impertitur, aut gratiarum actiones propensius inuitamur, posteriorum obliti, ad anteriora cum apostolo se extendunt: & exuentes veterem hominem cum actibus suis, & nouum, qui secundum Deum creatus est, induentes, in vitam transeunt nouitatem: cum relictis pro Deo, quæ possidēt, & non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærentes, voluntariam eligunt paupertatem: & diuinæ se subiiciunt seruituti: quorum desiderijs tanto est propensius annuendum, quanto per opera pietatis gratiorem præstant altissimo famulatum. Licet autem secundum apostolum neque qui plantat, neque qui rigat sit aliquid, sed qui incrementum dat Deus: plantationem tamen vestram nonnullo apostolicæ protectionis præsidio disposuimus irrigare, quatenus Deo præstante misericorditer incrementum, fructum proferat exoptatum. Ea propter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam domum Sanctæ Trinitatis Cerui frigidi, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Pe. & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus: statuentes vt quascunq; possessiones, &c. vsq; ad verbum Vocabulis. Locū ipsum in quo eadem domus vestra sita est cum omnibus pertinentijs suis. Ecclesiam de Planellis cum omnibus pertinentijs suis, Domū Burgi Regine cum omnibus pertinentijs suis. Sanè noualium vestrorū, &c. Liceat quoq; vobis clericos, vel laicos, &c. prohibemus in super, vt nulli fratrum, &c. Chrisma verò, &c. cum autem interdictū terræ, &c. obeūte verò, &c. paci quoq;, &c. Decernimus ergò, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur, &c. vsq; in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cæcellarij vicem agentis III. nonas Februarij indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

N. EPISCOPO, ET MAGISTRO P. DE CORBOLIO CANONICO PARISIEN.

Vt ipse vnà cum N. Episcopo, controuersiam Capituli Lingonensis contra suum Episcopum pertractet.

Vm olim dilecti filij Decanus, & canonici Lingnen. contra Episcopum suum ad citationem nostram ad petitionem ipsius Episcopi procuratam, ad sedem apostolicam accessissent, expectauimus si Episcopus idem, qui personaliter citatus fuerat, nostro se conspectui præsentaret. Qui cum nec venisset, nec misisset idoneos responsales, habito cum fratribus nostris super negotio ipso, consilio, ipsum pro contumacia manifesta, & dilapidatione vulgata, quam nō solum ad aures nostras fama publica detulit, immò etiā Archiepiscoporū, Episc. & aliorum religiosorū virorum testimoniales literæ demonstrarunt ab administratione totius Lingonē. episcopatus tā in spiritualibus, quàm tēporalibus omninō suspendimus: eis literis apostolicis districtiūs iniungentes, vt suspensionē ipsam curaret inuiolabiliter obseruare. Volentes autē, nisi fortē cedere mallet, quod salutis suæ melius expediret, causam, quæ inter ipsum Episcopum, & dilectum filium Decanū Lingonen. prò ecclesia vertebatur super dilapidatione, & insufficiētia, & alijs multis iniurijs, & grauaminibus ipsi ecclesiæ per eundem Episcopum irrogatis, examinaricelerius, & canonico fine decidi: ne si prorogaretur diutiūs, caderet irreparabiliter ecclesia Lingon. quæ iā videtur in parte maxima cecidisse: ipsam tibi frater episcope duximus cōmittendā: per apostolica scripta mandātes, quatenus parti.

partibus conuocatis, si de vtriusque partis voluntate procederet, quod per te definitiua sententia proferretur: auditis hinc inde propositis, & ascitis tibi viris prudentibus, quos tanto negotio cognoscere expedire, causam ipsam sine canonico terminares. Alioquin gesta vtriusque partis redacta in scriptis, & sigilli tui munimine roborata ad praesentiam nostram transmitteres: praefigens partibus terminum competentem, quo recepturae sententiam nostro se conspectui praesentarent. Interim autem in procuratorem idoneum Lingonen. ecclesiae praecipimus prouideri. Cum autem praedictus decanus, & socij eius cum praedicta commissionis literis recessissent, dilectus filius E. Archidiaconus Lingonen. aduenit: ad cuius instantiam te fili magister P. duximus eidem negotio adiungendum: cum in primis literis esset expressum, ut tu frater Episcopo viros tibi prudentes ascires. Volentes igitur ut tenorem praedictae commissionis inuiolabiliter obserueris, licet ex abundanti, ad multam tamen instantiam Archidiaconi memorati discretioni vestrae praesentium auctoritate mandamus, quatenus si dictum Episcopum per iudicium inueneritis innocentem, ipsum non solum ab interdicti sententia, verum etiam ab impetitione Decani, & Capituli super obiectis appellatione postposita penitus absoluatis. Personales autem quaestiones, si quas idem Episcopus, & tam praedictus, quam maior Archidiaconus aduersus decanum, vel aliquos canonicorum habuerint, audiat, & sublato appellationis obstaculo, curetis sine debito terminare: talem ad procuratorem ipsius ecclesiae interim deputantes, qui neutri parti esse debeat de ratione suspectus.

Datum Lateran. IIII. idus Februarij.

N. COLIMBRIENSI, ET ALIIS EPISCOPIS IN REGNO PORTUGALLIAE constitutis. Qua differentiam inter edictum generale & particulare declarat.

Cap. cum in
partibus.
De verborum
significatione.

Vm in partibus vestris peccatis exigentibus saepius contingat diuersa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium reuocari: cum illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerunt, videlicet ut cum generale interdictum terrae fuerit, liceat eis clausis ianuis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare, interdicto particulari se afferant non arctari: asserentes illud interdictum generale duntaxat, quando regnum, vel saltem prouincia tota subijcitur interdicto: propter quod & iustitia saepius deperit, & praelatorum sententiae contemnuntur, cum in alijs interdictis promptius diuina celebrent, & suspensis organis, aliorum ipsi pulsatis campanis, & apertis ianuis quoslibet passim recipiant ad diuina. Ne autem diuersa interpretatio discordiae causam inter vos ulterius, & odij fomitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale, amodo in dubium reuocetur, significatione vobis praesentium intimamus, quod cum in priuilegijs de regno, vel prouincia nihil expresse dicatur nomine terrae, non solum regnum, vel prouinciam intelligi volumus, verum etiam villam, & castrum: ut & in his locis habeat, quod de generali dicitur interdicto, videlicet ut cum villa, vel castrum generali subijcitur interdicto, praescripta priuilegij forma debeat obseruari. Datum Lateran. VII. idus Februarij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CLERO PISANO. UT CIVES SVOS hortetur illam pacem atque concordiam seruare, quam reliqui ordines Tusciae seruabant.

Cum apostolica sedes ecclesiam, & ciuitatem Pisanam multum dilexerit hactenus, & in multis studuerit honorare, sicut operis exhibitio, quae probatio est dilectionis, euidenter ostendit, nos qui (licet indigni) ad apostolatus nostri officium sumus domino faciente promoti, praedecessorum nostrorum, &

& præcipue sanctę memorię Innocentię Papę volētes vestigijs inhærere, si quando nobis occurrunt, per quę honori ecclesię vestrę, ac ciuitatis debeat derogari, ab eis vos, & ciues vestros curamus propensius reuocare, quemadmodum vice versa vos, & ipsos ad exequenda illa libentiùs intendimus adhortari, vnde possit communis vtilitas prouenire. Sanè cū bonę memorię C. Papę prædecessoris nostri temporibus legati apostolicę sedis ciuitatem Pisanam supposuerint interdicto, pro eo quod ciues Pisani à generalibus institutis patrię deuiabant: quia tamen forma tractatus illius nobis primitus oblata non placuit sub eo tenore, ad petitionem, & instantiam Pisanorum, interdictum duximus relaxandum: vt si correctione adhibita, forma concordię nobis placeret in posterū, eam nobiscum pariter recipere tenerentur. Alioquin ciuitas ipsa reduceretur in sententiā interdicti: exinde verò dilecti filij Prior, & alij ciuitatum rectores ad nostram præsentiam accedētes, tractatum concordię nobis, & fratribus nostris pariter obtulerunt: in quo post correctionem adhibitam nihil inuenimus, quod in ecclesiastici iuris, vel cuiusquā minoris, vel maioris personę præiudiciū redundaret. Nec ista dicimus ideo, quin concordia illa possint malè vtentes abuti: cum vix contingat in rebus humanis aliquid tam salutiferum inueniri, vnde per culpam abutentium, aliqua sinistra non valeant prouenire: quoniam & Apostolus alijs fuit odor vitę in vitam, alijs odor mortis in mortem, & ipse Christus lapis offensionis nonnullis extitit, & petra scandali positus in ruinam, & in resurrectionem multorum. Et licet omnis potestas à Domino Deo sit, teste scriptura, ea tamen præminentes nonnunquā peccatis exigentibus abutuntur. Nos autem prædictos rectores sollicitis exhortationibus curauimus admonere, quatenus in itam concordiam, & firmatam itę prouidē administrer, quod per ea & ipsi à grauaminibus liberentur, & alijs grauamina non infligant. Ne igitur in verbis nostris inueniremur mendaces, & in operibus inconstantes, dilectis filijs potestati, & populo Pisano per apostolica scripta meminimus iniunxisse, vt tractatum concordię receptum à nobis, & ipsi reciperent, ne communem totius patrię viderentur impedire profectum. Alioquin per dilectos filios nostros P. basilicę duodecim apostolorū presbyterum Cardinalem apostolicę sedis Legatum ciuitatem Pisanam in interdicti sententiā mandauimus monitione præmissa reduci: quod cum idem Cardinalis effectui mancipasset, quia Pisanos ipsos audiuius fuisse conquestos, quod correcti capitularis eis copiam non exhibuit, & quod eos præter formam mandati, non solum interdicto, sed etiam maledicto subiecit, eidem per iterata scripta præcepimus, vt competētes eis daret inducias, infra quas copia correcti capitularis exhibita deliberaretur, vt mandatum apostolicum adimplerent. Vos tamē positum interdictum pro reuerentia sedis apostolicę humiliter seruauistis, & seruatis. Cōsequenter verò rectores omnium ciuitatum Thuscie ad sedem apostolicam venientes, de ciuibz vestris grauissimē sunt cōquesti, quod ipsi soli omnibus alijs ad vnitatem, & concordiam iam inductis, tanquā hostes patrię imminere omnium excidio viderentur: quod cū ciuitas ipsa maxima sit inter Thuscie ciuitates, ex parte illa posset toti patrię prouenire: & nisi mutato cōsilio reciperent quod tota Thuscia iam recepit, id non possent vltius æquanimiter sustinere, quin potius ad grauamē ciuitatis illius totis viribus laborarent, qua satius esset perire dūtaxat, quā patriā totā trahere in ruinā. Nos igitur affectione paternā volentes Pisanos ipsos tanquā charissimos in Christo filios, ad quorū profectum Deo teste libenter intendimus, ad viā rectitudinis reuocare, cū turpis sit omnis pars suo non congruens vniuerso, vniuersitatem vestrā monemus attentius, hortantes in domino, & per apostolica scripta præcipiendo mādantes, quatenus ipsos monere pariter, & inducere satagatis: vt pacē, & concordiam inuentā non ad iniuriam cuiuslibet, vel iacturam, sed ad totius patrię libertatem tuendam, & exequendum iugum grauissimę seruitutis, quam ferē vniuersi, & singuli de Thuscia receperunt, humiliter recipiant, & obseruent: in cuius tractatu, quē cautē eis præcepimus exhiberi, ne iurare ipsos oporteat, quod ignorāt, nihil (vt credimus) inuenimus, quos oporteat sollicitius præcauere, ne, dum in suo sensu

nimis abundant, & reprobant, quod alij approbarunt, & nos ipsi cognouimus approbandum, de nostro videantur iudicio non sine culpa sacrilegij dubitare. Si autem (quod non credimus) monitis, & præceptis nostris duxerint sicut hactenus, contumaciter resistendum, nos siquid eis, & vobis pariter sinistrè contigerit, erimus de cætero apud Deum, & homines excusati: qui quod ad nostrum officium pertinebat, opportunè, & importunè non cessauimus exercere: animam nostram liberare volentes, & vobis ipsis à malis imminetibus præcauere. Quia verò multa sæpè beneficia præstantur inuitis, cum eorum non voluntati, sed vtilitati consulitur, vt iuxta verbum dominicum compellantur intrare, manus nostras non ex odio, sed ex amore curabimus in eos durius aggrauare. Vt autem eorum honori, pariter & profectui consulatur, valdè quidem expedire cognouimus, vt ad id exequendum magis nostra, quàm aliena distributione cogantur.

Scriptum est in eundem frè modum Potestati, & populo Pisano.

ILLVSTRI REGI NAVARRAE. QVOD EXTORTVM ET INHONESTVM IVRAMENTVM NON SIT SERVANDVM.

Audientiam nostram noueris peruenisse, quòd cum Castellæ, & Aragonæ reges illustres anno præterito regnum tuum cum suis exercitibus introissent, de illo capiendo, & diuidendo ad inuicem tractauerunt. Cùmque ibidem duobus castris per violentiam occupatis, tam ecclesias, quàm priuatorum terras multipliciter afflissent quòd deteriora in posterum facerent minabantur, si suum posset propositum adimplere. Vnde totus populus metuens vehementer, quo se verteret, nesciebat: vel qualiter imminetem posset effugere tempestatem. Interim autem dictus rex Aragonæ suos ad te nuncios destinauit, de componendis treugis tecum pariter tractaturos: secreto per eosdem requirens, vt sororem tuā sibi traderes in uxorem. Tu verò attendens quòd vel sic saltē eorum posses instantiā cuitare, tam de treugis, quàm de contrahendo matrimonio respondisti, quòd suam perficeres voluntatem: prius tamen quàm de regno tuo exirent, nihil horū duceres ad effectum. Post hæc autem ad reges ipsos dicti nuncij redeuntes, responsum quod eis dederas, retulerunt. Præfatus autem rex Castellæ metuēs ne si à regno exirent, ab his, quæ promiseras resilires, respondit se à terra tua nullatenus egressuros, nisi prius iurares, quæ nuncijs promiseras te firmiter seruaturum. Cùmque hoc tibi per eosdem nuncios intimaissent, tu considerans, quòd in necē, & exhæredationem tuam, si fieri posset, præfati reges intendere satagebant, iurasti coactus, pariter & inuitus, quòd à te fuerat de treugis, & matrimonio postulatam, quamuis soror tua præfato regi Aragonæ consanguinitatis gradu tertio coniungatur. Nos igitur attendentes quòd iuramentum non vt esset iniquitatis vinculum fuerit institutum, & quòd in malis promissis fides sit penitus rescindenda, serenitati tuæ districtiùs in hibemus, ne si vera sunt, quæ præmisimus occasione iuramenti præmissi, quod periurium est veriùs nominandum, procedas ad incestuosam coniunctionem complendam. Datum Lateran. III. idus Eebruarij.

PANORMITAN. REGIN. CAPVAN. MONTIS REGAL. ARCHIEPISCOPIS, & EPISCOPO TROIAN. FAMILIARIBUS REGIS Vt necessariam contra hostes regni pecuniam sine mora transmittant.

Sidiligenter attenditis, vt debetis, quot, & quanta pro honore regis, & statu regni Siciliae ab obitu illustris memoriae C. Imperatricis sollicitè gessimus, & agere non cessamus, per effectum operum potestis euidenter agnoscere, quòd tutelam regis, & regni balium nobis ab eadem Impetratrice relicta non tã verbo, quàm factò recepimus, & studiofissimè procuramus. Prius enim quàm dilecti filij magister B. subdiac. noster. & L. iudex ipsius imperatricis, & regis, ac vestra nobis scripta tulissent, ad defensionem

tionem regni accingebamur viriliter, & potenter, & resistendum Dei ecclesiæ inimicis milites in expensis ecclesiæ miseramus. Licet autem ex pusillanimitate hominum de Sancto Germano, nō ex potentia hostium Castrū Sancti Germani traditum fuerit in manu hostili, militibus nostris se recipientibus in monasterium Cassinen. plus tamen in hoc vobis dominus, & toti regno consuluit, quā fragilitas humana speraret. Nam Marcoualdo circa obsidionem Cassinen. Monasterij inaniter occupato, comites, barones, ciues, & alij reges, & regni fideles ex magna parte in singulis prouincijs conueniētes in vnum, ad resistendum ei sibi mutuo subuenire iuramento firmarunt: immunita munientes, & villas, & casalia reducentes ad ciuitates, & loca munita, & contra eum etiam exercitum congregantes. Interim etiam non cessauit manus domini flagellare tyrannum, cum milites nostri sæpius in exercitum Marcoualdi facientes insultum, multos ex eis occiderint, multos ceperint, plures etiam vulnerauerint, & obsessi de obsidentibus frequenter victoriam reportarint. Nec cessauit etiam manus nostra super eum effundere vasa iræ, non solum spiritualiter, sed etiam temporaliter nostram super eum immō diuinam potiūs potentiam exercendo: cū per dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum, tota ferè terra, quam idem Marcoualdus habuerat in Marcia, sit diuino munere in manu forti, & brachio extento ad dominium ecclesiæ reuocata, munitioibus eius, in quibus spem suam posuerat, reductis in cinerē, & fauillam. Nos etiam thesauris nostris in nullo percepimus, immō etiam non modicam pecuniæ quantitatem ab alijs mutuantes, dilectum filium I. tituli Sanctæ Pudentianæ presbyterum Cardinalem, apostolicæ sedis Legatum, & cum eo dilectum filium O. subdiaconum consobrinum nostrum cum eadem pecunia in Marciam ad Comites, Barones, & alios regis, & regni fideles duximus destinandos: qui iam validum cœperunt exercitū congregare. Fecimus quoque à multis comitibus, baronibus, ciuibus, & alijs multis charissimo in Christo filio nostro F. illustri regi Siciliæ innouari fidelitatem: & nos super tutela ipsius, & regni balio per eorum reddi iuramenta securos: licet autem vobis per literas nostras dederimus in mandatis, vt in custodia regis, & cura regni vsq; ad aduentum Legati fungeremini vice nostra. Vt meliūs tamen vobis benigna intentio nostra pateret, dilectum filium G. Sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. apost. sedis Legatum in Sicilia duximus destinādum: qui sicut vir prouidus, & discretus vices nostras exerceat in vtroque. Cū igitur pium mentis nostræ propositum, quod circa tutelam regis, & regni quietem gerimus, per vos non debeat retardari, & prædicta Imperatrix ad resistendum turbatoribus regni, de thesauro regis, & regni prouentibus sufficientem nobis mandauerit pecuniam ministrari, & iuxta quod ex relatione nunciorum vestrorum accepimus, vos id parati sitis implere, cū meliūs sit simul, & semel expendere, quā expensas amittere successiuas, vt rex, & regnum ab eius defendantur incursu: qui non solum rerum, & bonorum excidium, verū etiam personarum periculum meditatur, fraternitatem vestram rogamus, monemus, & per apostolica vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus cū negocium dilationem non capiat, & tutiūs, & faciliūs obuietur principijs, quantūq; pecuniam poteritis tanto negotio necessariam per discretos, fideles, & prouidos nuncios transmittatis, in stipendia exercitus, & alia, quæ instantis necessitatis articulus postulat conuertendam. Si enim solliciti procur. existitis, & cauti custodes, non debetis parcere rebus, vbi periculum vertitur personarū, nec causas dilationis innectere, vbi gladius non cessat hostilis. Nostis enim non solum per auditum, sed etiam per experientiam tyrannidem Marcoualdi. Nostis qualiter eo procurante non solum eiusdem regni principes sæculares, verū etiam maiores ecclesiarum prælati damnati fuerint exilio, & vinculis ferreis alligati. Nostis etiā, & notitiæ huius memoria vestris oculis iugiter inculcatur, qualiter nobiles vestri facti sunt membrorū mutilatione deformes. Scitis quod si Marcoualdus priori potētatu vsq; hodiè potiretur, nec semen etiā nobiliū in regno reliquisset: nec ætati, nec sexui, sicut inceperat, pepercisset. Scitis etiam

qualiter viros ecclesiasticos, & alios quosdam viuos fecerit flāma torreri, quosdam sagimine liquenti peruri, quosdam in maris præcipitari profundum: & ex præteritis qualiter futurus sit vobis, & regno, si eam, quam credimus, discretionem habetis, intelligitis manifestè: qui iusto Dei iudicio in eos amplius & crudelius defæuiuit, qui ei in regni prodicione amplius seruierunt: experti estis astutiam eius, & frequentiam peierandi: & quòd fidem non seruet fideli testimonio didicistis. Prouidete igitur regi, & regno, immò etiā vobis ipsis, & iuxta mandatum imperatricis eiusdem, quæ talia futura quasi præscia mente præuidit, tantam pecuniam ministretis, quòd prædictus Mar. hostis Dei, ecclesiæ inimicus, persecutor regni, qui cum omnibus familiaribus, & participibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, nō solum præualere nō possit, immò nec fugere valeat: & nunc taliter conteratur quòd de cetero regnū ab eius sit vexatione securum. Oportet enim vos sollicitos, & studiosos existere, vt exacta diligentia procuretis, quòd homines regni ad resistendum ei, potenter ac viriliter se accingant, & sano, pariter accōcordi consilio dirigantur: ne si fortè vos, & ipsi ex illa parte remissi, aut ociosi fueritis, studium nostrū ex hac parte, quod circa multa versatur, minus efficax habeatur: propter quod culpa non leuis in caput vestrum debeat retorqueri. Speramus autē quod hæc, & alia, quæ imminent facienda, fideliter adimplebitis. tum ex debito fidelitatis, quo nobis & ecclesiæ Rom. tenemini, & etiam ipsi regi, tum ex officio, quod vobis incūbit, ad quod vtiliter exequendum fauor apostolicus vobis non deerit opportunus: quin etiam ad honorem, & profectum vestrum, si sollicitam fidem, & fidelem: sollicitudinem in vobis experti fuerimus (vt speramus) efficaciter intendemus. Nos autem interim assidue procuramus, vt de Lombardis, Thuscis, Romanis, Campanis, & alijs adiacentibus prouincijs validus exercitus congregetur, per quem dictus Marcoual. vel fugetur quā citius, vel irreparabiliter conteratur. Ad quæ procuranda rectores Thuscis apud Urbem fecimus cōuenire: cum quibus ita procurauimus, quòd duo millia militum, vel ad minus mille quingentos nobis sine solidis, in moderatis tamen expensis, similiter, & pedites, & archarios, quot necessarij fuerint, ad mandatum nostrum in regni subsidium destinabūt: per quos dante Domino, nisi per vos steterit, reportabimus de inimicis regni triumphum. Volumus etiam nihilominus, & mādāmus, vt eos super tutela regni balio ante omnes vestro reddatis iuramento securos: & iuxta prouidum dicti legati consilium, tam nostras, quā regis per vniuersum regnum literas per nūcios idoneos destinatis: vt omni dil. & exceptione cessā, vestrum imitantes exemplum, id debeant adimplere. Datum Lateran VIII. Cal. Februarij.

CLERO, BARONIBVS, IVDICIBVS, MILITIBVS, ET VNIVERSO
populo Capuano. Vt pro patria contra hostes fortiter decertent.

Icet circa statum regni Sicilia ex generali debito pastoralis officij sollicitudinem gerere teneamur, ex eo tamen, quòd regnum ipsum ad proprietatem ecclesiæ pertinet, & nobis ex inclyte recordationis C. Imperatricis legitimo testamēto charissimi in Christo filij F. illustris Sicilia Regis est cura commissa, tanto amplius ad quietem ipsius intendimus, & augmentum, quanto ad id rationibus pluribus inuitamur. Vnde cum non sine magnis expensis ecclesiæ ad ipsius defensionem intenderimus hactenus, & adhuc etiam intendamus, eos quos fideles fuerimus, & constantes in articulo necessitatis instātis experti, curauimus. nec eis, aut regno aliqua deerimus ratione. Illos verò, qui regni meditantur excidium, & Mardominationem affectāt, redigemus dante Domino in perpetuam seruitutē, vt pater proditor in filijs etiā perpetuò puniatur. Licet autē Castrū sancti Germani à Marc. & sequacibus eius potius ob pusillanimitatē hominū ipsius Castri quam ipsius Marc. potentiam fuerit occupatū, plus tamen nobis, & toti regno diuino munere castri amissio contulit, quā dicto M. & suis eius occupatio profuisset:
cum

cum ipso Mar. circa obsidionem monasterij Casinen. inaniter occupato, vos, & alij regni fideles contra eius incursum vos duxeritis fortius muniendos. Nos autem ne quid ex contingentibus omittere videremur, dilectum filium G. Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Card. apostolicæ sedis legatum in Siciliã duximus destinandum, qui nobis in pecunia, & alijs, quæ necessaria fuerint, propter imminentem regni necessitatem curet liberaliter subuenire.* Dilectum autem filium I. tt. Sanctæ Pudentianæ presb. Card. apostolicæ sedis legatum, & cum eo dilectum filium O. Subdiaconum, & consobrinum nostrum cum non modica pecuniæ quantitate, ad dilectos filios P. Celanen. & R. Teatin. & alios comites, & Barones eiusdem prouinciæ misimus, qui non solum in regni subsidium, & fidelium eiusdem regis, & deuotorum ecclesiæ Rom. succursum, sed in exterminium Marc. validum exercitum coadunent, & in proximo dante domino conuenient cum exercitu, qui est in Apulia congregatus: & ad debellandum eundem Mar. & exercitum eius, in nomine domini exercituum in manu forti, & brachio extento procedent. Monemus igitur vniuersitatem vestrã, & exhortamur in domino, ac per apostolica scripta vobis mādamus, quatenus in fidelitate regis eiusdem, & deuotione sedis apostolicæ firmiter persistentes, fortiter & viriliter resistatis inimicis ecclesiæ persecutoribus regni: qui vos sicut hactenus seruituti supponere moliuntur, bona diripere, mutilare personas, & coram viris vxores, patribus filias, & fratribus dehonestare sorores: quibus cum soli fideles nostri de Marchia ipsum, & complices suos de terra fugauerint, & modicum quod sibi remanserat, iam penè penitus occuparint, nisi homines regni mens effœminet muliebris, non solum est leue resistere, immò etiam de ipsis vobis non est difficile triumphare: cum eos spoliis vestrorum cupiditas, vos autem iustitia moueat ad pugnandum. Illi enim vt in seruitutem vos redigant, vim vobis inferre nituntur: vos autem violentiam repellitis, vt vestram tueamini libertatem. Præterea cum ipsi nec occasionem etiam habeant regem, & regnum, & vos ipsos taliter molestandi, defensionem vestræ iustitiæ præstabit effectum: quos ad resistendum viriliter præteritarum iniuriarum memoria debet fortius animare. Nostis enim qualiter quidam nobiles vestri fuerint macerati exilio, quidam membris honorabilioribus mutilati, quidam flammis traditi, quidam post liquentis adustionem sagiminis, viuentes in mari receperint sepulturam facti cibis piscium, & marinarum esca modica beluarum. Nostis qualiter omnes in possessionibus fueritis, & pecunia diminuti, qualiter Teutonicorum promissionibus defraudati: & vt comprehendamus breuiter vniuersa, vix est aliquis in toto regno, qui in se, vel suis, persona, vel rebus, consanguineis vel amicis graue non incurrerit per Teutonicos detrimentum: quod ex maiori parte procuratum est per astutiam Marcoualdi: quem nos iam dudum cum participibus, & fautoribus suis excommunicationis vinculo innodauimus, & à vinculis iuramenti, quo sibi tenentur, absoluius vniuersos. Nos igitur huiusmodi præcauentes, ad defensionem vestram potenter intendimus: & si quid opus esset eandem peccatorum remissionem concederemus omnibus qui Marcoualdi, & suorum violentiam expugnarent, quam concedimus omnibus, qui contra Sarracenorum perfidiam ad defensionem orientalis prouinciæ accinguntur, quin per eum impediatur terræ sanctæ succursus.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS,

& vniuerso clero per Calabriam, & Apuliam constitutis.

Eiusdem fere argumenti cum epistola præcedenti.

S, qui Beatum Petrum in fluctibus ambulante ne mergeretur erexit, & pro eo rogauit ne deficeret fides eius, ipsius nauiculam, licet magnis fluctibus iactetur interdum, non patitur naufragari: sed tempestatem in tranquillum conuertens, & aquilonem in austrum, tunc eam mirabilius suæ potentis dextera gubernat: cum penè mergi fluctibus, penè ventorum videtur impetu conquassari, iuxta verbū Prophetæ

Gg 3 dicen-

dicentis: in tribulatione dilatasti me. Qui enim eidem apostolorum principi potentiam calcandi super scorpiones indulgit. ipse ab ecclesiæ facie praua in directa, & aspera in vias planas immutans, omnia subiicit sub pedibus eius, & eam de humili exaltat in altum. Sanè qualiter diebus nostris, & vestris persecutio inuauerit contra eam, qualiter visa fuerit conculcari, & qualiter domino faciente cum ea signum in bonum instātia fuerit persecutoris elusa, & ipsa in statum redierit felicitatis antiquæ, ac in eo augmentum suscepit, in quo videbatur dispendium incurrisse, patet omnibus manifestè. Innouator etenim veterum, & inueterator nouorum dominus Iesus Christus veterem ecclesiæ Rom. ac regni Siciliae vnitatem, quæ quodammodo fuerat passa scissuram, innouare, ac roborare disponens, & innouatam, & roboratam in longæuæ dirigere sæcula vetustatis, inclytæ recordationis C. Imperatrici pium inspirauit affectum, vt charissimum in Christo filium nostrum F. Siciliae Regem illustrem nostræ tutelæ committeret, & regni balium nobis relinqueret testamento: sicut & vos ipsi audistis, & nos certiores reddidit ipsius transmissi nobis inspectio testamenti. Vnde cum de salute regis eiusdem, & regni statu sit à nobis sollicitius cogitandum, & propter hoc regnum ingredi disponamus: vt ad introitum nostrū pax ipsi reddatur, immò præueniat potiùs nostrū ingressum, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus in fidelitate regis eiusdem, & deuotione sedis apostolicæ firmiter persistatis: inimicis regni, & ecclesiæ iuxta debitum pontificalis officij resistentes, & ad resistendum viriliter inducentes laicos vestræ iurisdictioni subiectos. Exponite singulis, & per vniuersam parochiā vestrā faciatis exponi tyrannidē Marcoualdi: cuius consilio nobiles vestri passi exilium, & ferreis vinculis alligati, facti sunt membrorum mutilatione deformes: quo procurante magnates vestri, etiam clerici fuerint ignis ardore consumpti, quidam adusti liquenti sagimine, quidam vndis submersi: qualiter omnes, & singuli vel in personis, vel rebus plurimum prægrauati, & prægrauandi vltèrius, si (quod absit) in eis poterit præualere. Vt enim Vrbes in villas redigat, nobiles, & potentes subiiciat seruituti, personas rapiat, & bona diripiat impotentum, patribus filias surripiat violenter, & maritis uxores, immò etiam vt indigenas vniuersos eiciat, & alienos in indigenarum labores inducat, ne ipsum denuo de regno contingat expelli, regnum denuo est ingressus, & prioribus peiora committit. Cum autem iam pridem propter suos excessus cum vniuersis fautoribus, & participibus suis à nobis excommunicationis vinculo fuerit innodatus, volumus nihilominus, & sub eadem restrictione mandamus, vt ipsum, & vniuersos complices eius singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, & candelis extinctis, excommunicatos publicè nunciatis. Vniuersos etiam qui ei vel in occupatione regni, vel alijs fauere præsumpserint, vel qui literas, vel nuncios eius in regis, & regni susceperint detrimentum, vel suas ei præsumpserint destinare, eadem sententia innodetis: vniuersas Ciuitates, castella, villas, & ecclesias, ad quas fortè deuenierit, eo præsentè subiacere denunciatis sententiæ interdicti. Ad hæc ea, quæ venerab. frater noster Tarentinus Archiepiscopus vir utique prouidus, & fidelis, qui tam ecclesiæ, quàm regni diligit incrementum, vobis ad commodum vtriusque duxerit proponenda, indubitata fide credatis.

COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERSO POPVLO
in Apulia, & Calabria constitutis. Eiusdem argumenti cum duabus præcedentibus.

Satis haftenus manus teutonica regnum turbauerat, satis attriuerat opes eius, satis ipsum viribus, & viris exhauferat, vt nō denuo moliret rex cidiū, nec quieti eius, & paci aliquatenus inuideret. Verū Marcoualdus Dei, & ecclesiæ inimicus, antiquus regni Siciliae persecutor: qui quondam Imperatoris animum ad eadem nobiliū, pauperum oppressionem, mutilationem potētum, & magnatum exilium iniquitatis suæ inducebat: qui muros: & munitiones Ciuitatum, ne à se iugū possent

excu-

excutere seruitutis, redigebat in puluerem, & fauillam, vt quod tūc eius proposito defuit, inique valeat consumere, vt videlicet vrbes cōuertat in villas, & earum augeat seruitutem, regnum iterum est ingressus, & prioribus peiora committit: pessima commissurus, si (quod absit) potuerit præualere: cōtra quem vniuersos habitatores regni præcedens eius iniquitas, sicut credimus, sufficiēter inducit: vt pote cū vix in regno vel vnus etiam valeat inueniri, qui eo procuratē in se, vel in suos grauaminis causam non senserit, & adhuc etiam materiam habeat deplorandi. Debent enim homines regni ad memoriam reuocare, qualiter quidam eorum in exilium ducti, membrorū facti sunt mutilatione deformes, qualiter quidam igniti sagiminis liquore perusti, quidam flāmis traditi, quidā in maris præcipitati profundum, ad colla eorum molari lapide alligato: qualiter ciuitates sint muris discinctæ, qualiter diuites, pauperes cum ecclesijs spoliati, & ad tantæ crudelitatis memoriam non solum ipsum persequi, sed, & nomē eius, & contra eum vnanimiter conuenire. Scientes autem fidelitatis vestræ constantiam, quæ inter aduersa semper magna eluxit, prædicto M. nullatenus consentire, vniuersitatem vestram monemus, rogamus, & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus in charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ Regis illustris fidelitate, ac deuotione sedis apostolicę solita fortitudine persistentes, eidem M. qui cū omnibus fautoribus, & participibus suis excōmunicationis est vinculo innodatus, potenter, & viriliter resistatis: nec residuū libertatis vestrę patiamini suffocari. Nos enim si super hoc nostris parueritis monitis, & mandatis, ad honorem & profectum dante domino intendemus. Illud autem vos nullo modo deterreat, quod Burgum Sancti Germani noscitur occupasse, cū non suæ virtutis, sed habitatorum ipsius timiditati sit penitus ascribendum, qui cum deseruerant ex toto. Milites enim omnes abierunt illæsi, & apud Montem Casinum locum vtique munitissimum, & necessarijs abundantem intrepidi perseverant: cōtra quos cum exercitus Marcoua fecisset insultum (sicut accepimus) turpiter est fugatus, multis occisis, & pluribus vulneratis: & forte diuina factum est prouidentia, vt illic inaniter occupetur, vt interim vos, & alij contra eum vires vestras fortius præparetis. Volumus igitur, & mandamus, vt ne qui falsis rumoribus seducantur, hæc per regnum faciatis publicè nunciari. Nos autem licet hætenus contra eum milites studuerimus, congregare, nunc tamen de Imperatricis dispositione certiores affecti per scriptum nobis à venerabilibus fratribus Panormitan. Capuan. Regin. Montis Regal. Archiepiscopis, & Troiano Episcopo sub eiusdē Imperatricis bulla trāsmissum, ad defensionem regni tāto amplius aspiramus, quanto plus præter debitum officij pastoralis de statu, & quiete ipsius tenemur specialius cogitare. Verū ne quid ex contingentibus omittamus, dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Pudentianę presbyterum Cardinalem, & apostolicę sedis Legatum, ad dilectos filios nobiles viros P. Celanen. & R. Teatin. comites, quos vere fideles regni, & ecclesię Rom. deuotos inuenimus, cum non modica pecunię quantitate in stipendia militum eroganda dirigimus, vt per eos, & militum nostrorū subuentio, & defensio regni celeriter, & vtiliter procuretur. Studete igitur omnes, & singuli taliter præparari, vt pro regni defensione resistatis violētix Marcoualdi, qui perpetuæ nos nititur tradere seruituti.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET VNIVERSIS ECCLESIARVM
prelatis in Sicilia constitutis De eodem argumento.

Ræter generale debitum &c. vsque ad verbum Mandauit. Licet autem ad suscipiendam tutelam regis ipsius, & regni balium assumendum ad regni iugiter præparemur ingressum, quia tamen negociū dilationem non capit &c. in eundem ferè modum vsque ad verbum Assistatis. Et nos ad honorem regis ipsius super eius tutela, & regni balio assicuretis, sicut dicta disposuit Imperatrix: vt ex hoc fides, quam circa eundem regem, & nos ipsos habetis, manifestius elucescat: &

nos ad honorem vestrum intendere non immeritò debeamus. Nos enim &c. vsque ad verbum Attendentes igitur. Qualiter regi teneamini memorato &c. vsque ad verbum Curetis adesse. Quod ex hoc nos vobis constituatis quodammodo debitores. Præcaute vobis &c. vsque in finem.

G. SANCTAE MARIAE IN PORTICV DIACONO CARDINALI
apostolica sedis Legato. Qua ipsi gubernationem Regis minoris,
& regni Siciliae committit.

Constantiam tuæ mentis, prudentiam, & dispositionem in arduis negocijs apostolicæ sedis experti, certi etiam de fortitudine, quam in negocijs regni Siciliae pro statu, & honore ipsius manutenendo, immò etiam promouendo in melius tam nostris, quàm prædecessorum nostrorū temporibus habuisti: quod ad præsens circa tutelam charissimi in Christo filij nostri F. Siciliae Regis illustris, & regni dispositionem implere per nos ipsos personaliter non valemus, tibi fiducialiter duximus committendum: scientes quòd in his, sicut & alijs negocijs tuæ curæ commissis, honorem sedis apostolicæ vtiliter, & efficaciter promouebis. Hac igitur cōsideratione inducti, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt in negocijs sollicitudini tuæ commissis, quæ vel ad tutelam regis, vel regni dispositionem pertinere cognoueris, vice nostra sublato appellationis impedimento, prout melius videris expedire, procedas.

NOBILI VIRO L. DE AQVILA COMITI FVNDANO, VT LEGATIS
Apostolicis obtemperet, & consilio atque auxilio sit.

Quod in obsequio, & fidelitate inclytę recordationis C. Imperatricis fortiter perstitisti, quod inimicis regni restitisti viriliter, & eos etiam expugnasti, gaudemus plurimum, & ex hoc futuræ deuotionis tuæ sumimus argumētum: sperantes, immò etiam pro certo tenentes, quòd iam nunc in regni tuitione fortius perseueres, cū ad nos præter id, quod regnum Siciliae ad ius, & proprietatem ecclesiæ pertinet, specialius ipsius defensionem spectare noscatur. Siquidem Imperatrix prædicta legitimum condidit testamentum, quo nobis charissimi in Christo filij nostri F. Siciliae illustri, tutelam, & curam regni concessit, ac postmodum vigesimo septimo die mensis Nouembris, viam est vniuersæ carnis ingressa. Vnde cum de fratrum nostrorum consilio, regnum dante domino ingredi disposuerimus, ad ipsum solidandum in eiudem regis fidelitate, ac obsequio, & tranquillitate, pace, ac iustitia conseruandum, dilectum filium nostrum I. tituli Sancti Stephani in Coelio Monte presbyterum, & G. Sancti Adriani Diac. Card. quos inter fratres nostros sincero prosequimur dilectionis affectu, & specialis beneuolentiæ brachijs amplexamur, ante faciem nostram duximus præmittendos: qui & aduentum nostrum prænuncient, & de beneuolentia, & gratia, quam ad eundem regem, & regnum gerimus, vos efficiant certiores. Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus, & per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus Cardinales ipsos tanquam Legatos apost. sedis suscipiens humiliter, & deuotè, vel ad ipsos vocatus accedens, quæ tibi ex parte nostra duxerint proponenda, humiliter audias, & efficaciter prosequaris. Ad obsequium etiam nostrum & regni defensionem taliter accingaris, vt cū mandatum nostrum ad te iterum emanarit, nihil te prorsus detineat, quin, si necesse fuerit, nos sequaris, vel ad resistendum inimicis regni, & Ecclesiæ, iuxta dispositionem nostram procedas.

PANORMITANO, CAPVANO. REGIN. ET MONTIS RE-
galis Archiepiscopis, & Episcopo Troiano. De eadem reperscribit, qua epistola præcedenti

Præter generale debitum officij pastoralis, per quod vniuersis Christi fidelibus, & singulis prouincijs, in quibus nomen colitur Christianum, sollicitè cogitare

cogitare tenemur, illa praerogatiua dilectionis, & gratiae, quam praedecessores nostri circa regnum Siciliae praeteritis temporibus habuerunt, & fidei, ac deuotionis synceritas, quam idem regnum, & principes eius ferè semper exhibuerunt apostolicae sedi, ad prouidendum eidem regno specialiter nos inducunt: quibus nunc causa potior, & vrgentior superuenit, cum inclytæ recordationis C. Imperatrix charissimi in Christo filij nostri F. Siciliae Regis Illustris tutelam, & regni balium nobis testamento reliquit, & nos super vtroque ab omnibus asscurari mandauit. Licet autem testamentum Imperatricis eiusdem nobis expectemus per vestros nuncios destinari, quia negocium dilationem non capit: cum Marcoualdus Dei, & ecclesiae inimicus, persecutor regni non dormiat, sed regnum perturbare, immò etiam occupare cum suae iniquitatis fautoribus molitur, dilectum filium nostrum G. Sanctae Mariae in porticu Diac. Cardinalem apostolicae sedis legatum virum vtique prouidum, & discretum, verum, & veterem regni Siciliae amatorem, qui pro honore ipsius nullius erubuit faciem potestatis, quem inter fratres nostros speciali diligim⁹ charitatis affectu, in Siciliam duximus destinandum, vices nostras ei tam super hoc, quàm alijs negocijs committentes. Credimus enim quod per dispositionem, & prouidentiam eius in fidelitate regis ipsius, & deuotione nostra regnum solidabitur vniuersum, & malignantium perfidia confundetur. Ideoque fraternitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus, quatenus legatum eundem tanquam personam nostram recipientes humiliter, & deuotè, taliter ei super nostris, & eiusdem regis negocijs assistatis, quod in hoc manifestius appareat fides vestra, & ex eo tam piam Imperatricis dispositionem de vestro, sicut iam credimus, cognoscamus processisse consilio, quod eam non patiemini effectu debito defraudari. Nos enim nec labor personae, nec vlla negligentia reuocabit ab illis, quae nos facere deceat, & tanto videantur negotio expedire. Attendentes igitur, qualiter nobis, & regi teneamini memorato, ad honorem, & salutem ipsius, & nostram vtiliter, & efficaciter eidem legato curetis adesse: dispositionem, & statuta ipsius velut nostra recipientes humiliter, & inuiolabiliter obseruantes: cum de synceritate, ac industria vestra indubitata fiduciam habeamus. Praecauete vobis, & regno ab insidijs Marc. qui licet aliud mentiatur, regnum tamen non regi, sed sibi vsurpare contedit: & in vos, & alios Teutonicorum caedes, & suam, & suorum iniuriam vindicare: de quo non est aliquatenus diffidendum, cum & si contingeret eum in regnum procedere, non tamen proficeret, immò potius deficeret labor eius: praesertim si Sicilia fideliter in eiusdem regis fidelitate, ac eccl. Ro. deuotione persistat. Nos autem contra eum validum exercitum destinamus.

ILLUSTRI REGI SICILIAE. QVA, OB VIRIVSQUE PARENTIS PRAEMATURAM mortem tristem, Regem minorem, consolatur: suumq; auxilium pollicetur.

Quod prima primi lactis pocula tibi Dominus ab initio miscuit, quod vix bene balbutientem infantiam quasi continuata reddidit lamentatione disertam, & recenti pueritiae non solum recentem, sed & repetitum amaritudinis calicem propinauit: tibi tanquam speciali apostolicae sedis filio specialiter condolemus: & tecum pariter, & in te propinatae tibi amaritudinis violentiam experimur. Recepimus enim per dilectos filios magistrum G. Subdiaconum nostrum, & L. iudicem nuncios tuos, viros peritos, prouidos, & discretos, tuae serenitatis literas doloris, & gemitus expressiuas: quibus & patris decessum, & matris obitum aetas tenerrima deplorauit, vtpote quæ primum vtrunque flere didicit, quàm elementis plenè alterum nominare. Nondum enim regalis infantia super morte patris consolationem acceperat, & dolorem antiquum superueniens doloris nouitas innouauit, & pueritiae tuae primitias eorum deputauit exequijs. Quorum obsequijs secundum naturae iura iuuari debuerat, & sollicitius & diligentius enutrir. Verum pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, nobis, & tibi super hoc consolationem obtulit salutarem: & in eo tibi consulit,

luit, in quo te visus fuerat aliquantulum asperè visitare. Sanè ne si parceret vitæ, te secundum Salomonem, videretur odisse: aut si te non corriperet, à dilectione sua infantiam tuam ostenderet alienam: cum iuxta testimonium sacræ scripturæ, quos amat arguat, & castiget: vt quod te in primis infantie tuæ annis in filium adoptaret, ostenderet, ætatis tuæ primitias misericorditer visitauit: qui castigat omnem filium, quem recipit, & facit in tentione prouentum. Vt autem id euidentibus indicijs, euidentiùs demonstraret, vicarium suum ad tutelam tuam misericorditer deputauit, patris defectum patre tibi digniore, secundum miserationem suarum multitudinem recompensans, & matrem tibi meliorem restituens pro matre defuncta, eam scilicet, sub cuius capite leua eius, & dextera eius, sicut in canticis legitur, amplexatur: vt dum ipsa te sicut filium fouerit, eum à quo castis confouetur amplexibus, ad tutelam tuam, & protectionem inducat. Nos igitur, qui præter debitum officij pastoralis, quo sumus singulis, & præsertim pupillis, & orphanis debitores, te tam ea ratione, quod inclytæ recordationis C. Imperatrix mater tua nostræ te tutelæ cõmisit, quàm eò quod regnum Siciliæ ad patrimonium ecclesiæ pertinet, diligere volumus, & fouere: ad honorem, & incrementum regiæ celsitudinis, statum regni, & fidelium tuorum profectum dante Domino efficaciter intendemus, & circa te paternam curabimus sollicitudinem exercere. Monemus igitur serenitatem tuam, & exhortamur in Domino, quatenus omni penitùs mœrore deposita, effugatis tristitiæ tenebris, exultes in domino, & in eo consolationis suscipias medicinam: qui pro temporali spiritualem tibi patrem prouidit, & in matris obitu matrem ecclesiam materna sollicitudine tuæ indoli deputauit: vt factus postmodum vir, & in regni folio solidat⁹ eam ampliùs venereris, per quam te cognoueris exaltatum. Dictos autem nuncios tuos serenitati tuæ propensius commendamus: quos magnificentie tuæ fideles, & in commissis sibi negocijs exequendis, sollicitos sumus, & diligentes experti, rogantes celsitudinem tuam, & monentes, vt eos intuitu benigno respicias &c.

PANORMITANO ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI CVRAM ET
infaurationem monasterij Panormitani committit.

Ircæ statum ecclesiarum, in quibus est ordo regularis statutus, in melius reformatum sollicitum te credimus, & attentum, vt in eis ordo deperditus restauretur. Sanè significauit nobis dilectus filius nobilis vir R. Comes de Agello, quod bonæ memoriæ M. Cancellarius pater ipsius monasterium quoddam in ciuitate Panormitana fundauit, & in eo fratres Cisterciē. induxit, quibus exinde recedentibus, Teutonici monasterium ipsum per laicalem potentiam occuparunt. Volentes igitur vt eidem monasterio tua sollicitudine succurratur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus si res ita se habet, amoris inde Teutonicis memoratis, abolitum inde ordinem Cisterciē. fratrum reformes. Quod si regula nō patitur, pro eo quod in ciuitate inter hominum frequentias est constructum, cū consilio, & assensu eiusdem Comitiss, & fratrum suorum, fratres alterius ordinis in eo nostra freris auctoritate instituas: qui domino in eo iugiter famulentur, & regularia seruent in perpetuum instituta. Datū Laterā. VI. idus Februarij.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS HIEROSOLYMITANI HOSPITALIS. VT
causam suam contra fratres militie templi iure, non vi prosequantur.

N totius christianitatis dispendium, apostolicæ sedis opprobrium, & animarum vestrarum periculum controuersia, quæ inter vos, & dilectos filios nostros fratres militie templi, super quibusdam possessionibus constitutis in tenimento Margati, & Valeniz vertebatur, nocendi magnitudine ferè vniuersas huius temporis cōtrouersias excedebat: vtpote quæ toti erat christianitati damnosa, iniuriosa nobis,
 mor-

mortifera partibus, vtilis inimicis fidei christianæ: quibus & nocēdi audaciam, & detrahendi materiam ministrabat. Armauerat in se inuicem Christianos, religiosos (si religiosi tamē dici debeat,) qui nimis iniuriosè proprias iniurias persequuntur) in grauem religiosorū perniciem excitarat, & manus contulerat in se ipsas, quæ in christianorū defensionem acies cōsueuerant sarracenicis expugnare. Nō enim sufficiebat partib⁹ disceptare iudicio, sed sibi in propria causā dicentes, violentiam sibi mutuò irrogare, & vim virepellere, non solū nō seruato moderamine inculpatæ tutelæ, sed etiam transgressæ vltionis excessu temerè contendebant: & qui confluuerant in hostes fidei christianæ communes copias communiter congregare, terga vertētes hostibus non solum verbis, sed & factis, & scriptis se inuicem grauius offendeabant. Cum autem propter controuerſiam ipsam dilecti filij Diligius Prior Baroli, & Og. præceptor Italiæ fratres vestri, & ex parte aduersa Petrus de Villa plana, & Terricus fratres militiæ templi ad nostrā præsentiam accessissent, præsentato nobis arbitrio, quod inter partes protulerant peregrini, cum vltimarinarū terræ prælatis. Licet plenè nobis de iure liqueret, malimus tamen etiam personaliter ad pacem intendere, ac causam ipsam amicabili compositione sopire, quàm iudicio terminare. Fratres igitur tam eorum, quàm vestros conuocantes in vnum, ac de compositione tractantes, de voluntate ipsorum præſente, ac consentiente Seguino milite dictas possessiones cū fructibus inde perceptis plenè restitui de fratrum nostrorū cōsilio fratribus militiæ templi mādaui mus: ita tamē vt postquā ipsi per mensem pacificam possessionem habuerint, eidē militi, qui proponit ad se possessiones illas de iure spectare, vel filijs eius post citationem vestram teneantur in vestra curia respondere: sic scilicet, quod vos de principatu Antiochiæ, & de comitatu Tripolitano viros idoneos ad iudicium conuocetis: qui fratribus militiæ templi esse non debeant de ratione suspecti. Quod si forsitan eorum aliquos de iure suspectos habuerint, ipsos eis liceat sine malitia recusare, vt iudicium penitus sine suspitione procedat: præſertim cum ipsis sub obtentu gratiæ nostræ dederimus in mādati, vt nullum sine certa ratione recusent. Quod si (prout duximus) citati venire cōtempserint, ex tūc militem ipsum, vel filios eius in possessionem causa rei seruandæ mittatis. Viri autē vocati iuramēto firmabunt, quod odio, gratia, & timore postpositis sine aliqua personarum acceptione causam audient: & secundū approbatam terræ consuetudinem terminabunt. Quod si fortè noluerint venerabilibus fratrib⁹ nostris Patriarchæ Antiocheno, Archiepiscopo Nazareno, & Valenienſi Episcopo dedimus in mandatis, vt eos ad præſtandum huiusmodi iuramentum per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellant: nec liceat partibus ab eis ante sententiam appellare. Si verò post sententiam alterutra partium duxerit appellandum, cum appellationem fuerit interpositam proſecuta, nos, vt per eos causa eadem melius terminetur, quibus melius poterunt eius merita ex locorum vicinitate liquere, ipsam aliquibus de prouincia, appellatione postposita commitemus: qui pensata consuetudine causam ipsam iustitia mediante decident. Quorum sententiam faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari. Per hoc autē, quod pro bono pacis hac vice mandauimus, nullum alterutri partium volumus præiudicium generari. Cæteræ verò, quas habetis, vel habituri estis ad inuicem quæſtiones, secundum compositionem inter vos, & eos antiquitus initam, & à bonæ memoriæ Alexandro Papa prædecessore nostro, & à nobis postmodum confirmatam, tractentur, concordia vel iudicio terminandæ. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & sub obtentu gratiæ nostræ, excommunicationis interminatione, in virtute spiritus sancti, & sub obtestatione diuini iudicii districtè præcipimus, quatenus vos ad inuicem diligētes, tam causam ipsam, quàm alias honeste (sicut condecet) pertractetis: nō per violentiā, vel iniuriam cōtendētes, sed quæ pro vtraq; parte vidētur facere, in iudiciū rationabiliter deducētes. Scituri quod si qua partiū cōtra tam expressam inhibitionē venire præsumperit nos super eam durissime manus nostras curabimus aggrauare. Datum vt suprā.

PRIMI.

Vm instantia nostra quotidiana sit, secundum debitum apostolicæ seruitutis, omnium ecclesiarum sollicitudo continua, quoties ipsarum negocijs promouendis, non possumus personaliter imminere, per fratres nostros ea expedire compellimur, quos à nostro latere destinamus: illius exemplum in hac parte secuti, qui discipulis suis in mundum vniuersum transmissis, ipse in medio terræ salutem fuit personaliter operatus. Hinc est, quod cum nuper dilectum filium B. tituli Sancti Petri ad vincula presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis legatum, pro negocijs ecclesiæ in Lombardiam duxerimus destinandum: & is ciuitatem vestram ingressus procuraciones à vobis exigeret, quæ consueuerunt apostolicæ sedis legatis, & nuncijs exhiberi, vos non attendentes, quod dicitur ab Apostolo: Si vobis spiritualia seminauimus, non est magnum si carnalia vestra metamus: ne vos ad onus procurationis arctaret, nisi à canonicis maioris ecclesiæ se faceret antea procurari, sedem apostolicam appellastis: & sicut idem Cardinalis per suas nobis literas intimauit, in alijs etiam non modicum iniuriosi fuistis. Propter quod dilecti filij Præpositus Sancti Nazarij, & A. canonicus Sancti Stephani sindici, & procuratores vestri, cum dilecto filio Abbate Sancti Vincentij ad sedem apostolicam venientes, vt super his statuere-mus ordinem, & mensuram ex parte vestra suppliciter postulabant. Licet autem pro eo, quod prædicto Cardinali, vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes iuxta verbum dominicum: Qui vos recipit, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: necessaria denegastis, non pro vobis, sed contra vos potius meruerint exaudiri: quia tamen paternam affectationem, qua nobis est proprium de Romanæ sedis clementia misereri semper, & parcere, offensi etiam deponere nō valemus, de consilio fratrum nostrorum taliter in huiusmodi duximus respondendum. Quod cum omnes ecclesiæ Legatis, & nuncijs apostolicæ sedis procuraciones impendere teneantur, ab earum præstatione nullam prorsus volumus haberi excusatam: nisi fortè per speciale priuilegium sedis apostolicæ (quod non credimus) sit exempta: etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderit: cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vindicare: cum nos à prouisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omninò cessamus. Sanè in his exigendis cum modum, & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia, vel prælatus se indebitè prægrauari rationabiliter conqueratur. Si verò de communi collecta Legatorum, & nunciorum nostrorum duxeritis faciendas expensas, quod vobis non duximus inhibendū, ex hoc nobis, & nostris nullum præiudiciū volumus generari, quominus possint à quocunque maluerint procuraciones sibi debitas postulare: ita quod si exactus vltra suam grauatus fuerit facultatem, sibi ab alijs restauretur. Nuncijs tamen nostris in necessarijs exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus humiliter, & deuotè: ita tamen, quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procurationis obsequium si noluerint recipere, compellantur. Qui verò contumaciter eis dixerit resistendum, omni prorsus appellatione remota, per ecclesiasticæ districtiōis sententiam compescatur. Super iniurijs autem dicto Card. temerè irrogatis volumus, & mandamus, quatenus ei satisfactionem congruam impendatis, ad quam si fortè contempseritis exhibere, ipse vos appell. remota, compellat. Datum Lateran. XII. Cal. Martij.

Scriptum est super hoc B. tt. S. Petri ad vincula Presb. Card. apost. sedis Legato.

ABBATI DE CERRETO. VT MEDIOLANENSIVM CAVSAM,
quare procurationem legatus negarint, cognoscat.

Cap. Accedentes de
prescriptio
nibus.

Ccedentes ad præsentiam nostram dilecti filij N. Præpositus Sancti Nazarij, & A. canonicus Sancti Stephani sindici, & procuratores dilectorum filiorum Primicerij, & Cleri. Mediolanensis, de ordinarijs maioris

ris ecclesiæ nobis grauiter sunt conquesti, quod cum ipsi legatos, & nuncios apostolicæ sedis deuotè recipiant, & procurèt, dicti ordinarij, & procurare ipsos renūunt, & procurantibus ad expensas subsidium impertiri: vnde clericis Mediolanen. graue querebantur præiudiciū generari. Cum enim per ciuitatem ipsam sæpè contingat transitum facere nostros nuncios, & legatos, quantò in eorum procurationibus faciendis pauciores existunt, tantò facientes amplius prægrauantur: & quantò per plures onus esset procurationis diuifum, tantò à facientibus facilius portaretur: qui siquidem ordinarij, cum pro eis, & alijs vigilare iugiter non cessemus, & spiritualia (sicut dominus dederit) omnibus ministrare, cur in huiusmodi speciali se iure satagant tueri, nō videtur, præsertim cum & apostolus dicat: Si vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus: & instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum sollicitudo continua, sicut plenius norunt præsentēs, pariter & remoti. Volentes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus comportetur, discretionī tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prædictis ordinarijs ad tuā præsentiam conuocatis, nisi per speciale priuilegium apost. sedis à præstandis procurationibus ostenderint se immunes, etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cum in talibus sibi præscriptio locum nequeat vendicare, ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito subeūdā, appellatione remota teneri decernas. Si quid etiam aliud dicti syndici cōtra præfatos ordinarios habuerint quæstionis, audias illud, & remoto appell. obstaculo, iustitia mediante decidas: faciens quod decreueris per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Datum Lat. VII. cal. Martij.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS HOSPITALIS, QVOD TEVTONI-
cum appellatur. Qua inuitam celebratamque concordiam inter fratres
militie sacra approbat:

Sacro sancta Romana ecclesia, & c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem ordinationem factam in ecclesia vestra iuxta modum templariorum in clericis, & militibus, & ad exemplum hospitalariorum in pauperibus, & infirmis, sicut prouidè facta est, & à vobis recepta, & hætenus obseruata, deuotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo & c. nostræ protectionis, & confirmationis, & c. Datum Lateran. XI. cal. Martij.

N. PATAVIENSI EPISCOPO. VT PRAVA IVDICANDI
consuetudo rescindatur.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod in tua diœcesi, etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur: quod cum aliqua causa tractatur ibidem, allegationibus, & querelis vtriusque partis auditis, à præsentibus literatis, & illiteratis, sapientibus, & insipientibus quid iuris sit, quæritur: & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum præsentium consilio requisito pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes quod consuetudo, quæ canonicis obuiat institutis, nullius debeat esse momenti: cum sententia à non suo iudice lata nullam obtineat firmitatem: vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquam tibi de meritis earum constiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, auctoritate tibi præsentium præmissa consuetudine non obstante, concedimus facultatem. Nulli ergo, & c. Datum Lateran. XII. Calendis Martij.

Cap. 3. extra de consuetudine.

PATAVIENSI EPISCOPO. QVA DATVR ILLI POTES-
tas incendiarios pœnitentes absolendi.

H h

Sicut

Icut ex parte tua nostro fuit apostolatui referatum, prædecessores nostri felicitis recordationis Clemens, & Coelestinus, & deuotionem tuam, & gentis tibi subiectæ duritiam attendentes, vt absolueret, ac iudicare posses incendiarios in tua diocesi constitutos, fraternitati tuæ de benignitate sedis apostolicæ indulserunt. Nos igitur tibi, quæ inter fratres, & Coëpiscopos nostros sincera diligimus in domino charitate, abundantio rem deferre volentes honorem, & illud nihilominus, attendentes quod ex hoc vita hominum facilius corrigatur, ad exemplar eorundem prædecessorum nostrorum potestatem incendiarios tuæ diocesis absoluendi, deuotioni tuæ auctoritate præsentium indulgemus: nisi fortè tantus sit aliquorum excessus, vt eos oporteat ad sedem apostolicam destinari. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. XI. Cal. Martij.

HENRICO DIACONO. QVA IPSI ECCLESIAM LITIGIOSAM
confert: aduersarioque silentium imponit.

CVm inter te, & Albertum clericum de Tetingin super ecclesia Sancti Calixti quæstio verteretur, partibus in nostra præsentia constitutis dilectum filium nostrum G. Sancti Nicolai Diaconum Card. deputauimus auditorem: coram quo cum fuisset aliquandiu litigatum, & idem nobis quod inuenerat, fideliter retulisset, nos rationibus vtriusque partis diligenter auditis, & cognitis, tibi adiudicantes ecclesiam nominatam, ad quem de iure spectabat, te ab impetitione prædicti aduersarij tui prorsus absoluius, perpetuum super hoc sibi silentium imponentes. Nulli ergò, &c. nostræ diffinitionis, & absolutionis, &c. Datum Lateran. XIII. Calendas Martij.

C. QVONDAM HYLDESEMEN. EPISCOPO SINESALVATIONE.

Ne qui propria auctoritate sine consensu Papa, ex vna ecclesia in aliam emigret.

Vide ca. 3.
extra de
trāslatione
Episcoporum

Vod tibi apostolicæ salutationis alloquium denegamus, nō ex maleuolentia nostra procedit, sed cum olim præter auctoritatem apostolicæ sedis, ad quam cessiones, depositiones, & trāslationes Episcoporum spectare noscuntur, ad Herbipolen. ecclesiam ab ecclesia præsumpsisses Hyldeemē. trāsire, Archiepiscopis, & Episcopis, Alemanniæ, ac tibi ipsi (si tamē ad te literæ nostræ peruenerūt) & tam Herbipolen. quam Hylde semen. capitulo cōtra te literas curauimus destinare: quas cum ad eos ad quos mittebantur, sicut ex relatione cursorum nostrorū accepimus, nouerimus peruenisse, ab ipsis iuxta tenorem ipsarum in te credimus fuisse processum. Sanè nō erat nobis tutum in hoc articulo dissimulare apostolicæ sedis iniuriam, aut priuilegiorum nostrorum æquanimiter sustinere iacturam: ne dissimulatio in approbationem, & taciturnitas in consensum posset ab aliquibus allegari. Vnde malumus in te, licet olim dil. nobis cū in minori essemus officio constituti, aliquam exercere vindictam, quā impunitus excessus traheretur à posteris in exemplum. Miramur autē nō modicū, & nō sine tatione mouemur, quod cōtra nos ausus es ponere os in cœlum: asserens quod contra te nec citatum, nec conuictum non fuerat sententia proferenda. Sed ecce in quo alterum iudicas te ipsum cōdemnas: cum tuum nō fuerit de superiori temerè iudicare, & in eo quod in excusationem tuam, immò potius accusationem nostram allegas, tertium membrum omiseris, cum in manifestis non sit ordo iudicarius requirendus. Verūm vtrum excessus tuus fuerit manifestus, conscientia tuæ relinquitur discernendum: cum non pōtuerit esse occultum, quod tam publicè factum fuit, & per totam Teutoniā publicatum. Tu etiam confessus videris de crimine, cum in literis ad nos directis, quas adhuc apud nos in testimonium reseruamus, Herbipolen. te præsumseris Episcopum appellare. Nec credere de facili debuisses, quod in odium tuum aut in exaltationem alicuius, & depressionem alterius, duximus procedendum: cū te dilexerimus hactenus, & adhuc etiam (nisi forsan tu ipse inpedias) diligimus: & non gloriosum, sed periculosum nobis existeret, in fauorem alicuius in te proferre sententiā, aut aliquem ex maleuolentia

uolentia condemnare. Omni ergò excusatione cessante, si apud nos desideras gratiam inuenire, mandatum studeas apostolicum adimplere: non rediens ad Hyldefemen. ecclesiam, & ab Herbipolen. recedēs, vt tunc tandem, quem circa te in hoc etiam geramus effectum, euidenter agnoscas.

NOBILI VIRO VV. COMITI CASERTAN. VT CAPTOS REGIS
& regni Sicilia hostes diligenter custodiat: seque modertim gerat.

Icet hæten⁹ inter cæteros principes regni Sicilia specialem de nobilitate tua fiduciam haberemus, nunc tamen prudentiam tuam in opere manifestissimè sumus experti, quæ talia nuper per Dei gratiam procurauit, ex quibus honor regis, & noster, ac regni defensio ad tuum magnificè proueniet incrementum. Accepimus enim, & pro certo tenemus, quod Diubuldum occultum olim, nunc autem manifestum persecutorem regis, & regni, non sine magna discretione, ac prudentia captum vinculis tradidisti: qui potentior erat in regno, quàm Marcoualdus Dei, & ecclesiæ inimicus, immò etiam sine cuius fauore dictus Mar. nec ingressum, nec progressum in regnum aliquatenus habuisset. Cùm igitur te, & posteritatem tuam secuturam in hoc dominus præuiderit exaltandam, nobilitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & sub obtentu gratiæ nostræ, ac debito, quo charissimo in Christo filio nostro F. illustri Regi Sicilia teneris, distriçtè præcipimus, quatenus facta tibi à Domino gratia prudenter utaris: nec des honorem tuum alijs, nec gloriam tuam participes alienis. Nos enim tam in honoribus, quàm terra, & alijs, quæ à nobis duxeris postulanda, nobilitatis tuæ potentiam dante domino, curabimus dilatare. Tu verò sicut charam habes gratiam nostram, & regis, memoratum D. & alios, quos cum ipso cepisti tam cautè, tam diligenter, & arctè facias custodiri, quod nec fugere possint, nec circumuenire valeant tuæ industriam probitatis: nec te Marcoualdi, aut suorum minæ deterreant, nec preces demulceant, nec munera frangant, nec promissiones emolliant aliquorum iuramentis, aut obligationibus quibuscunque omninò non credens, donec de terris, personis, & rebus ita prouida cum nostro consilio disponatur, vt per hoc & regis honos, & regni tranquillitas, & tuus profectus per nos magnificè procuretur: pro certo cōfides, quèd nos vltra fortè quam credas, tuum procurabimus incrementū, quoniam si (quod absit) semel tuas manus euaderet in te, ac terram tuā perpetuò desæuaret. Volumus autem vt super hoc nobis consilium tuum plenius, & voluntatem exponas: vt cognita intentione, quā habes, possimus expressius respōdere,

PE. COLIMBRIENSI EPISCOPO. VT OMNES IVRA EPISCOPALIA SVO EPISCOPO PER SOLUANT.

Ratrum, & Coëpiscoporum nostrorum iustitiæ consulere volumus, & eorum grauaminibus præcauere: ne si nostro fuerint subsidio destituti, grauem sentiant læsionem. Sanè significasti nobis in nostra præsentia constitutus, quòd quidam in tua diocesi commorantes, eo quòd in canonicorum Sanctæ Crucis, vel aliorum priuilegiatorum sunt fraternitate recepti, iura tibi Episcopalia non persoluant. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt quandiu confratres huiusmodi moram fecerint in domibus suis in habitu sæculari, & ab ecclesijs tuis ecclesiastica receperint sacramenta, sicut prius, tibi iura Episcopalia soluere teneantur.

Nulli ergò &c. Datū Laterā. XIII. Cal. Martij.

LIBRI PRIMI FINIS.

Hh 2

INNOCEN.

INNOCENTII III.

PONT. MAXIMI DECRETALIVM, AT-

QUE ALIARVM EPISTOLARVM.

LIBER SECVNDVS.

CLERO, CONSVLIBVS, ET POPVLO VITERBIEN. DE
persecutione & pœna hereticorum.

Cap. Vergē-
 tis extra.
 De hereti-
 cis.

VERGENTIS IN SENIVM SAECVLI CORRVPTELAM non solum sapiunt elementa corrupta, sed & dignissima creaturū ad imaginē, & similitudinem condita conditoris, praelata priuilegio dignitatis volucris coeli, & bestiis vniuersae terrae testatur: nec tantum eo quasi deficiente iam deficit, sed & inficit, & inficitur scabra rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum homo miserrimus: & qui non potuit in sui, & mundi creatione in paradiso persistere, circa sui, & orbis dissolutionem degenerat, & precij suae redemptionis circa fines saeculorum oblitus, dum varijs, ac vanis quaestionum se nexibus ingerit, seipsum laqueis suae fraudis innectit, & incidit in foueam, quam parauit. Ecce etenim inimico homine messi dominicae super seminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant, vel potius polluantur, triticum arescit, & euanescebat in paleas, in flore tinea, & vulpes in fructu demoliri vineam Domini moluntur. Noua siquidem sub nouo testamento Achor progenies ex spolijs Iericho lingulam auream palliolumque furatur, & Abiron, Dathan, & Chore soboles detestanda, nouis thuribulis fermentatum, & in iama nouis volunt altaribus adolere: dum nox nocti scientiam indicat: dum caecus praebet caeco ducatum: dum haereses pullulant, & quem diuinae reddit hereditatis expertem, suae constituit haereticus haeresis, & damnationis haerodem. Hi sunt caupones, qui aquam vino commiscunt, & virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes secundum Apostolum speciem pietatis, virtutem autem eius penitus abnegantes. Licet autem contra vulpes huiusmodi paruulas, species quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum, diuersa praecessorum nostrorum temporibus emanauerint instituta, nondum tamen vique adeo pestis potuit mortificari mortifera: quin sicut canes amplius serperet in occulto: & iam in aperto suae virus iniquitatis effundat, dum palliata specie religionis & multos decipit simplices, & quosdam seducit astutos: factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam vndecimam inter operarios, immo verius super operarios vineae Domini Sabaoth, sumus a patre familias Evangelico deputati, & quibus ex officio pastoralis sunt oues Christi commissae, nec capere vulpes demolientes vineam domini, nec arcere lupos ab ouibus videamur, & ob hoc merito vocari possimus canes muti non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis, et mercenario comparemur, contra defensores, receptatores, fautores, & credentes haereticorum aliquid seuerius duximus statuendum: ut qui per se ad viam rectitudinis reuocari non possunt, in suis autem defensoribus receptatoribus, & fautoribus, ac etiam credentibus confundantur: & cum se viderint ab omnibus euitari, reconciliari desideret omnium unitati. De communi ergo fratrum nostrorum consilio, assensu quoque Archiepiscoporum, & Episcoporum apud sedem apostolicam existentium districtius inhibemus, ne quis haereticos receptare quomodolibet, vel defendere, aut ipsis fauere, vel credere quoquo modo praesumat: praesenti decreto firmiter statuentes, ut si quis aliquid horum facere forte praesumpserit, nisi primo, secundoque communitus, a sua super hoc curauerit praesumptione cessare, ipso iure sit factus infamis: nec ad publica officia vel consilia ciuitatum, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sic etiam intestabilis, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus praeterea ipsi cogatur super quocunque negotio respondere. Quod si forsan iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causae aliquae de eius audientia perferantur. Si fuerit aduocatus eius

elus patrociniū nullatenus admittatur. Si Tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnetur: in similibus etiam idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si quis autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, contempserit euitare, anathematis se nouerit sententiam incurrisse. In terris verò temporalis nostræ iurisdictioni subiectis, bona eorum statuimus publicari, & in alijs idem fieri præcipimus per potestates, & principes sæculares, quos ad id exequendum, si fortè negligentes existerent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compelli volumus, & mandamus: nec ad eos bona ipsorum vltèrius reuertantur, nisi eis ad cor redeuntibus, & abnegantibus hæreticorum consortium aliquis voluerit misereri: vt temporalis saltem poena corripiat, quem spiritalis nō corrigit disciplina. Cū enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona confiscantur ipsorum, eorum filijs vita solummodo ex misericordia conseruata, quantò magis, qui aberrantes in fide, Deum Dei filium Iesum Christum offendūt: à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cum longè sit grauius æternam, quàm temporalem lædere maiestatem. Nec huius seueritatis censuram Orthodoxorum etiam exhereditatio filiorum, quasi cuiusdam miserationis prætextu debet vllatenus impedire: cū in multis casibus, & secundum diuinum iudicium filij pro patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas sanctiones quādoque feratur, vltio non solum in auctores scelerum, sed & in progeniem damnatorum. Decernimus ergò &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis &c. Datum Lateran VIII. cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

N. MELFIENSI EPISCOPO. VT SPONSALIA INTER IMPUBERES CONTRACTA, SI PUBERES FACTI CONSENSERINT, CONSUMMANTUR.

Aliquo dubitationis scrupulo emergente, ea quæ incerta videntur Sancti Patres ad sedis apostolicę decreuerunt oraculum perferenda: quorum siquidem vestigia laudabiliter imitatus, à nobis inquirere studuisti, vt rum inter duos parochianos tuos, matrimonium, quod puella probante infra nobiles annos se ductam à viro fuisse, de consilio dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. tunc apostolicę sedis legati, per diuortium sententiā diremisti, possis redintegrare licenter: cū eadem puella iam nubilem ætatem attingens consensum adhibeat, & nullus ex eis ad alia vota seduxerit transferendum. Ad quod tibi taliter respondemus, quod nisi aliam causam rationabilem interuenire cognoueris, securus ad copulam ipsius matrimonij tibi patet absque aliqua hēsitatione processus. Datum Lateran. II. idus Martij.

GVIDONI ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARIAE DE LVNDORS, eiusque fratribus, tam presentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum

Religiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum, ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem monasterio, &c. vsq; ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium à dilecto filio nobili viro David Comite fratre charissimo in Christo filij nostri Vu. illustris Scotiæ Regis constructum est cum omnibus pertinentijs suis, per suas rectas diuisas, & liberā curiam in terra vestra, & firmam pacem intra diuisas ipsius villæ de Lundors, sicut charta dicti comitis protestatur: Eccl. quoque eiusdem villæ de Lundors, cum omnibus pertinentijs suis, scilicet capellas de Bundamor, & terram ad prædictam ecclesiam pertinētem, per suas rectas diuisas, & alias terras in eadem villa sicut in charta eiusdem Comitiscōtinetur. Insulam, quæ vocatur Redinche,

& Piscarias in They, iuxta prænominatam insulam Molendinum de Lundors cum omni secta sua, & multura: ecclesiam quoque de Dūdecum omnibus pertinentijs suis, & terram ad eandem ecclesiam pertinentem: & vnum toftum in burgo de Dunde liberum, & quietum ab omni seruitio, & exactione: & vnam carrucatā terræ in villa de Neutile, & in villa de Pert. terrā, quæ vocatur Insula: Ultra Mineth Fintreth per suas rectas diuisas cum omnibus pertinentijs suis: Ecclesiam eiusdem villæ cū pertinentijs suis: in Garuah, Lethgael, & Malind, cum omnibus pertinentijs suis per suas rectas diuisas: Ecclesiam de Rotcheth cum capellis suis, scilicet Inuerurin, & Munchegin, & alijs pertinentijs suis, ecclesiam de Durnah, ecclesiam de Prame, ecclesiam de Rathmuriel, ecclesiam de Inchemabanin, ecclesiam de Cullamuel: In Episcopatu Lincolnien. ecclesiam de Cuningrone, ecclesiam de Vuissindē. In Episcopatu de Stratheren, ecclesiam de Mothel, ecclesiam de Chelalmūd, cum capellis prædictarum ecclesiarum, & terris, & decimis, ac omnibus earum pertinentijs ad proprios vsus monachorum concessis: & vnum plenarium toftum in burgo de Inuerurin, liberum, & quietum ab omni seruitio, & exactione. Decimas omnes, quas habetis in terra prædicti Comititis, & extra: ex donatione quoque regis Scotiæ vnum plenarium toftum in burgo de Berruic, & aliud plenariū toftum in burgo de Striuelin, plenarium toftum in burgo de Carel, plenarium toftum in burgo de Pert. plenarium toftum in burgo de Forfar, plenarium toftū in burgo de Munros, & vnum plenarium toftum in burgo de Aberden. & terram vnam in villa de Pert. in libero burgagio. Sane noualium vestrorū &c. Prohibemus in super, vt nulli &c. Cum autem generale interdictum &c. Crisma vero &c. Sepulturā præterea &c. Prohibemus in super, vt infra fines &c. Ad hæc etiam in hibemus, ne quis in vos &c. Obeunte verò te &c. Decernimus ergo &c. Salua sedis apostolicę auctoritate, & diocesani Episcopi canonica institutio. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij Cancellarij vicem agentis XIII. cal. Aprilis, indictione I. Incarnationis dominicę anno M. CXCVIII. Pont. verò domini Innocentij Papæ III, anno II.

CONSULIBVS, ET POPVLO ESINIS. VT IN REDVCCENDA MARCHIA ad obedientiam Pontificis diligenter laborent.

Vm apostolicę sedis iurisdicctio spiritualis nullis terminis coarctatur, immò supergentes, & regna sortita sit potestātē, in multis etiam per Dei gratiam eius extenditur iurisdicctio temporalis: quæ licet aliquando visā fuerit propter quorundam violentiā coarctari, nunc tamen eo faciente nobiscū signū in bonū, qui imperat ventis, & mari, & facit trāquillū. qui deponit potentes, & exaltat humiles, violentia per se ipsum humiliata, redit in potentatū antiquum, & de die in diem amplius dilatatur: nō homine pugnāte pro nobis, sed Deo potiùs respiciente humilitatem nostram, & violentiam ab ecclesia repellente. Ecce etenim per Dei gratiam ad fidelitatem ecclesię cum Perusin. Tudertin. Castellan. & alijs adiacentibus ciuitaribus munitionibus, & castellis Ducatus redijt Spoletan⁹, & magna pars Thuscīę, quæ in nostris priuilegijs continetur. Ecce etenim vniuersa ferè Marchia præter Camerinen. & Esculan. ciuitates, quas tamen sperauimus in proximo redituras, faciente domino, ac vestro studio procurante deuote redijt ad fidelitatem ecclesię, ac fideliter per Dei gratiam in ipsius deuotione persistit: quæ verè per se dicere potest: Iugum meum suauē est, & onus meum leue: iugum sane, quod iuuat, & onus quod non onerat, sed honorat. Iugum etiam, quod inexperti fortiter diligunt, & experti fortius concupiscunt. Onus quod nescit sarcinam grauitatis, sed exonerat potius oneratos. Nos itaque studium, & sollicitudinem vestram sollicitius attendentes, vniuersitati vestrę copiosas gratiarum exoluimus actiones, quòd quàm citius se obtulerit opportunitas, ad fidelitatem sedis apostolicę matris vestrę humiliter redijtis, & alios ad dominum ecclesię reuocandos dilectis filijs nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctę Priscę presbyteris Cardinalibus, tunc apostolicę sedis

sedis Legatis, quos ad partes vestras circa nouitatis nostræ primordia destinaui-
mus, assistitis viriliter, & potenter: nec personis, nec rebus parcentes, sicut eu-
identiùs operis euidentia manifestat: & nuper dictus Sanctæ Priscæ presbyter
Cardinalis ad præsentiam nostram reuertens, nobis, & fratribus nostris viua
voce plenius intimauit. Vt igitur laudabile fidelitatis vestræ principium finis
laudabilior subsequatur, rogamus discretionem vestram, monemus, & exhor-
tamur in domino, ac per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus in ince-
pta fortitudine persistentes, ad reuocandas ciuitates prædictas ad nostri fidelita-
tem dominij deris operam efficacem, vt cum tota Marchia, dāte Domino, fue-
rit in fidelitate sedis apostolicæ solidata, ipsius promissionis prælidio, & nostra
protectione lætetur. Nos enim ad honorem totius Marchiæ, ac ciuitatis vestræ
profectum dante Domino efficaciter intendemus. Datum Lateran. X VI. cal.
Aprilis, pont. nostri anno II.

R. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. NISI INTRA TEMPVS
iuris, ecclesiarum patroni præsentent, deuoluitur ad superiorem.

Sicut nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam, & canonici Cap. Sicut
ex 11. 1. De
supplend
negligenti
pralator.
regulares, ecclesias, quæ ad eorum præsentationem pertinent, in tuo
episcopatu habentes, proprijs vsibus deputare nituntur: nec ibi vo-
lunt ad eas, cum vacauerint, personas idoneas præsentare: quin po-
tius occasione concessionis quorundam episcoporum vicarios in
eis pro sua instituunt, & destituunt voluntate: admissis ita pensionibus onerā-
tes: quod nec ecclesijs competenter possunt præ paupertate nimia deseruire, nec
Episcopo in episcopalibus respondere, nec hospitalitatem, sicut conuenit, tran-
seuntibus impertiri. Nolentes autem vt status ecclesiarum debitus, & antiquus
per alicuius insolentiam subuertatur, fraternitati tuæ per apostolica scripta
mandamus, quatenus nisi à iurisdictione tua exemptæ sint ecclesiæ supradictæ,
præmissos excessus studeas rationabiliter emendare: & nisi præfata personæ in-
fra tempus in Lateranensi Concilio constitutum, ad ecclesias vacantes tibi per-
sonas idoneas præsentarint, ex tunc tibi liceat appellatione remota, in eisdem
ordinare rectores: qui eis & præesse nouerint, & prodesse: ita quod ex hoc nul-
lum patronis in posterum præiudicium generetur. Datum Lateran. VI. Cal.
Martij, pont. nostri anno II.

R. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. CRESCENTE NUMERO
parochianorum, nouam licet extruere ecclesiam.

SICUT nobis tua fraternitas intimauit, eum in parochia Sancti
Andræ pauci homines antiquitus fuerint, & rari habitatores, vni-
cam tamen matricem, & parochialem ecclesiam deuotio sibi fide-
lium fabricauit. Nunc autem diuina gratia faciente, vsque adeo
multitudo excreuit in eadem parochia populorum, quod ad ani-
morum euitanda pericula, quæ ibidem proponuntur, sæpius im-
minere, alia sic ecclesia necessariò construenda. Cum itaque damnis rerum
temporalium sint animarum pericula præferenda, fraternitati tuæ, de qua
indubitata fiducia obtinemus, committimus, qualiter sit super his, quæ præ-
misimus, procedendum: vt si utilitati fidelium noueris expedire, Deum ha-
bens præ oculis sine contradictione cuiuslibet, nouam valeas ecclesiam fabri-
care: prouisurus attentius, vt concessa tibi non abutaris licentia, ne for-
tè priuilegium merearis amittere, si permessa tibi abusus
tueris potestate. Datum Lateran. IIII.
nonas Martij.

Hh 4

MATTHÆO

Væ in ecclesiarum, & ecclesiasticorum virorum præiudicium attentantur, firmitatem sortiri non decet, sed ad ecclesiarum indemnitate debent potius infirmari. Sanè peruenit ad audientiam nostrā, quod Teruisin. & Coneglanen. constituendi sibi, & vtinam sibi tantum, iurisdictionem temerè vsurpantes, impietatem palliant sub nomine pietatis: & dum quibusdam ex alieno gratiam exhibere nituntur, ecclesijs sunt, & viris ecclesiasticis onerosi. Constituerunt siquidem, sicut accepimus; quod si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegarit, alienandi feudum, quod ab ecclesia, vel alijs tenet, officiales, adhuc à Teruisinisciuibus, & Coneglanen. deputatis, liberam habeant facultatem, ne emptor priori teneatur domino respondere, nisi tantummodo in sexta parte precij, quam ipsi, si recipere voluerit, exhibebit: ex quo ecclesiastica non modicum iura læduntur. Volentes igitur ecclesiarum indemnitati consulere, & huiusmodi grauaminibus præuidere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, occasione constitutionis, immò veriùs destitutionis, vel destructionis istius, præsentium auctoritate cassamus, & vires decernimus non habere, Nulli ergò &c. Hanc paginam nostræ cassationis &c. Datum Lateran. X. cal. Aprilis.

AQVILEGIEN. PATRIARCHAE, ET EPISCOPO FERRARIEN.

Vt curam & instaurationem Cenetensis ecclesia, auctoritate Apostolica suscipiat.

Vtilitas, & necessitas dispensationem inducunt, & repentini casus: & si non noua, non tamen vsitata remedia nos excogitare compellunt. Sanè cum apostolica sedes super vniuersis ecclesijs non humani, sed diuini muneris largitate magisterium suscepit, & primatum, & nobis licet immeritis ad ipsius regimen euocatis, super cunctis fidelibus sollicitudo sit credita pastoralis, sic ad eorum statum nos decet actionem apostolicæ prouisionis extendere: vt & obuiemus violentiæ iniquorum, & eorum necessitatibus consulamus. Accepimus siquidem, venerabili fratre nostro Cenetensi Episcopo intimante, quod ecclesia Ceneten. & villa in planitie sunt fundatæ: quas propter loci debilitatem, & raritatem inhabitantium ab iniquorum incurribus tueri non potest, immò vsque adeo incursum expositæ sunt hostili, vt nuper villa eadem à Teruisinis destructa fuerit, & ecclesia cathedralis cum alijs duabus combustæ, altaria diruta, & deiecta: nec licuit relinqui reliquias in solo, altaribus desolatis, nec meruerunt esse Teruisinorum reliquiæ reliquiæ martyrum, & sanctorum. Vt igitur vno, & eodem remedio, & malignis malignantibus tollamus materiam, & eidem ecclesiæ in necessitatibus consulamus, cum idē Episcopus ecclesiā ipsam vel ad castrum Ceneclan. quod populosum dicitur, & munitum, vel ad aliam partem eiusdem villæ tutiorem de licentia nostra transferre disponat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus accedentes ad locum in castro prædicto, vel in eadem villa Cenece in loco magis munito, prout vtilitati eiusdem ecclesiæ magis videritis expedire, auctoritate nostra suffulti, cum id vobis ex vestra nō liceat transferendi sedem, & fundandi eandem ecclesiam Episcopo memorato, sublato appellationis obstaculo, concedatis liberam facultatem. Datum Lateran. VIII. cal. Aprilis: Pont. nostri anno II.

ILLVSTRI MIRAMOMOLIN. REGI MARROCHETAN, ET SVBDITIS

eius ad veritatis notitiam peruenire, ac in ea salubriter permanere. De approbatione ordinis ad redimendos captiuos inueniit.

Inter

Inter opera misericordiæ, quæ Iesus Christus Dominus noster fidelibus suis in Euangelio commendauit, non minimum locum obtinet redemptio captiuorum: vnde personis illis, quæ circa talia occupantur, fauorem debemus apostolicum impertiri. Sanè viri quidam, de quorum existunt numero præsentium portitores, nuper diuinitus inflammati regulam, & ordinem inuenerunt: per cuius instituta tertiã partẽ prouentuũ omnium, quos vel nunc habent, vel in futurum poterũt obtinere, in redemptionem debent expendere captiuorum: & vt melius valeant suum propositũ adimplere, cum sæpè facilius per commutationẽ, quàm per redemptionẽ, de captiuitatis ergastulo valeant liberari: vt paganos captiuos à christianis redimant, est concessum: quos pro liberandis christianis debeant commutare. Caterũ quoniam opera, quæ præmisimus, & christianis expediunt, & paganis huiusmodi vobis duximus per apost. literas intimanda. Inspiret autem vobis ille, qui via, veritas est, & vita: vt agnita veritate, quæ Christus est, ad eam venire quantocyus festinetis.

Datum Lateran. VIII. idus Martij, Pont. nostri anno II.

CAPITVLO XANTONEN. DE NON FACILE AVGENDO
Canoniconum numero.

Onstitutionibus, quæ in ecclesijs factæ, canonicis non obuiant institutis, cum ab apostolica sede suæ robur confirmationis expectant, fauorem apostolicum libentius impertimur: vt ea, quæ pro ipsarũ utilitatibus ordinantur, inconuulsa maneant firmitate: & quæ stabilita ratio comitatur, aliquorum temeritas non infirmet. Ea propter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus grato concedentes assensu, institutionem, quam de quadragenario canonicorum numero cum assensu venerab. fratris nostri Episcopi vestri, consentiente, & assistẽte bonæ memoriæ Vu. Archiepiscopo Burdegalen. & piæ recordationis Henrico quoddam Albanensũ Episcopo tunc apostolicæ sedis legato approbante id ipsum in ecclesia vestra fecistis, sicut rationabiliter facta est auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus: auctoritate apostolica districtius inhibentes, ne aliquis ad receptionem alicuius vltra numerum cõstitutum, qualibet vos temeritate, saluo in omnibus apostolicæ sedis mandato: compellat: nisi fortè ecclesiæ facultates in tantum excreuerint, quoddam earum prouentus pluribus sufficere dignoscatur. Decernimus ergo &c. nostræ confirmationis, &c. Datum Lateran. VI. cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Vide cap.
cum M.
Ferrariensis.
de constitutionibus.

N. PICTAVEN. EPISCOPO. NE MONACHIS LICEAT SINE
Abbatibus licentia in alium ordinem transire.

Roposita nobis dilectorum filiorum Abbatibus, & conuentus Sancti Rufi querimonia demonstrauit, quod A. Iordanicorum canonicus habitu regularium canonicorum reiecto, sine Abbatibus sui licentia in monasterio Malliacen. suscepit ordinem, & regulam monachorum. Cũ igitur iuxta canonicas sanctiones religiosi canonici non credantur à consortio sanctorum monachorum seiuncti, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis iam dictum canonicum ad ecclesiam redire priorem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas: vbi & memorialem cucullam eum deferri facias, & vltimum in choro manere: vt exemplo eius alij similia non attentent. Datum Lateran.

XIII. Calen. Aprilis, pontificatus nostri
anno secundo.

MAR.

MARTINO PRIORI, ET FRATRIBVS CAMALDVLEN. NE
ecclesia in 40. annorum possessione percipiendi decimas turbetur.

Rostulastis nuper à nobis, vt Heremo Camaldulensi, & ecclesijs alijs ad ipsam spectantibus super decimis, & possessionibus, quas per annos XL. pacificè possederunt, paterna vellemus in posterum solitudine prouidere, quatenus nullius temeritas posset possessionem eorum, quæ præmiū impedit. Nos igitur volentes iustis petitionibus vestris fauorem apostolicum impertiri, districtiū auctoritate præsentium inhiibemus, ne vos, vel ecclesias vestras super illis, quæ bona fide per annos XL. continuè possedistis, aliquis præsumat de cætero molestare. Nulli ergo, &c. nostræ prohibitionis, &c. Datum Lateran. VI. idus Martij, pontificatus nostri Anno secundo.

N. MUTINEN. EPISCOPO. TEMERARIAE APPELLATIONES non sunt recipiendæ.

Benignitate iuris plurimi hodiè abutentes, in sui erroris defensionem assumunt, quod in grauaminum fuerat releuationem inuentum: & vt suorum superiorum correctionem eludant, sine causa frequenter ad apostolicam sedem appellant. Sanè ad audientiam apostolatus nostri peruenit, quòd quidam clerici Mutinen. diocesis turpia vsurarum lucra captantes fornicationibus, & adulterijs, & alijs criminibus dediti, clericalem honestatem inhonestè viuendo diffamant: in quos si quando canonicè animaduertere fortè volueris, ad audientiam apostolicæ sedis appellant. Quia verò appellationis remedium est inuentum non in diffugium malignantium, sed in remedium oppressorum, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt ad talium correctionem canonicam, si eorum crimina fuerint manifesta omni appellatione remota, si verò nō manifesta fuerint, appellatione frustratoria non obstante procedas. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. VII. idus Martij.

N. ARGENTIN. EPISCOPO. NE, INCENDIARII ET EXCOMMUNICATI in ecclesia sepeliantur.

Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quod in tua diocesi contra sanctiones canonicas, & consuetudinem hætenus approbatam, excommunicati propter crimen incendij per violentiam laicalem traduntur sepulturæ ecclesiasticæ. Quia verò id redundat in ecclesiarum omnium, & iuris ecclesiastici læsionem, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ex parte nostra districtè inhiibeas, ne qui excommunicatos huiusmodi in cimiterio audeant ecclesiastico tumulare. Quod si secus (quod non credimus) fuerit fortè præsumptum, tam præsumptores, quàm defensores eorum in tua diocesi constitutos, monitione præmissa vsque ad satisfactionem condignam excommunicationis sententia sublato appellationis obstaculo, innodare procures. Quod si nec sic à sua voluerint præsumptione cessare, terras eorum subijcias sententiæ interdicti: tumulatos verò, qui ob dictam causam excommunicati, non percepto absolutionis beneficio decesserunt, à cimiterio facias christiano expelli: illis autem, qui resipuerint, & condignam voluerint agere poenitentiam, si propter inuitabiles casus, ad sedem apostolicam accedere non valuerint, recepto publicè iuramento, quod super hoc nostro debeant parere mandato, beneficium absolutionis impendas: taliter super prædictis mandatum apostolicum impleturus, quod aliorum culpa in poenam tuam non debeat retorqueri. Datum Lateran. XVI. cal. Aprilis pontificatus nostris Anno secundo,

In eundem modum Archiepiscopis, & Episcopis per Teutoniam constitutis.

PRIORI

PRIORI, ET CLERICIS SANCTI PETRI EXTRA PORTAM SPOLETI.

Quod sententiam inter ipsos & Episcopum Spoletanum à Cardinali lata confirmavit.

Cum inter venerab. fratrem nostrum B. Spoletanum Episcopum ex vna parte, & vos ex altera super plebe Sancti Brictij cum capellis suis, & ecclesia Sancti Gregorij in Xenodochio, quæ pro parte media vtrinque mutuo petebatur, & cappellis Sancti Pauli de Azano, & Sancti Angeli de Naci cōtrouersia verteretur, cum dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Card. commisimus terminandam. Ipse verò auditis rationibus partium, & plenius intellectis habito consilio quorundam de fratribus nostris, & aliorum prudentum virorum pro vobis sententiam de nostro mandato apud sedem apost. promulgauit, quemadmodum in suis literis plenius continetur. Nos ergo sententiam ipsam, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, cum auctoritate apostolica confirmamus, &c. Saluo quatuor solidorum illius monete, quæ tunc in ciuitate Spoletana currebat per annos singulos Episcopo memorato, quod bonæ memoriæ M. prædecessor eius in prædicta plebe sibi noscitur seruasse, sicut in authentico factæ vobis donationis ab ipso reperitur expressum. Nulli ergo, &c. Datum Lat. XVI. cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

R. ABBATI SANCTI IULIANI, ET I. PRIORI SANCTI GREGORII
Spoleiani. Ut in possessionem, rei adiudicatæ inducantur.

Cum inter venerabilem fratrem nostrum, &c. ut supra ferè in eundem modum usque, ad verbum Continetur. Ut autem nihil moræ, vel difficultatis rectis dispositionibus afferatur, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus dictum priorem in corporalem prædictarum possessionem, quæ sibi adiudicatæ sunt per sententiam Card. & rerum ad eas spectantium appellatio. ne remota mittere procuretis: contradictores si qui apparuerint censura ecclesiastica coercentes. Quod si ambo, &c. alter, &c. Datum Lateran. XII. Calen. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

DONATO ALADEN EPISCOPO, EIVSQUE SUCCESSORIBVS
canonicè substituendis in perpetuum, De priuilegiis confirmatione.

In eminenti apostolicæ sedis specula, licet immeriti disponente domino constituti, &c. usque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Aladen. ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis. Insulam Gedig. Corbali, Cellarloch, Senhen cum insula Dorri, Glenngallrigi, Glenech, Cellardub. Achad, Gunnig, Drogheda, Carnamalgaid, Raith, Coëman, Cassel, Bernach cum suis pertinentiis: Dumaais, Imbertrach, Cillialid, Muniruaioig, Rathneogid, & Rathcerna, quæ omnia ad mensam Episcopalem pertinent. Drumart, Scrinadanmani, cum pertinentiis suis: Cellbroccada, Cellcorechach, Lassariani cum Vsuauio cum pertinentiis suis, Cellmagfalgam, Ceslglassi, Cellanli, & Cellnagaruan, cum pertinentiis suis: Roseric. cum pertinentiis suis: Ardomain cum pert. suis: Arrdachad Vsuauig cum pertinentiis suis: Innislaig, Dorimenniainni cū suis pert. Olenaclassi, Oruidlachacon cum pertinentiis suis: & Dargauillachō cum pertinentiis suis: Maggarnach, cum pert. suis, Drumnanagel cum suis pert. Cellerrannan, cum pert. suis Celldariuled. cum suis pert. Crofrechig. cum suis pert. Innisgluaribrandam cum pertinentiis suis Cathir cum pert. Cellchoman cum pert. suis: Dunfini cum pert. suis: Cellbrigdi, cum pertinentiis suis: Lecu cū suis pertinentiis Olechutrialacha cum pertinentiis suis: Balischriniutrialacha, Baliserini, Magneglan, Cellcumin cum pert. suis Cellgoban cum pert. suis cellalad cum pert. suis: Cellcormich cum pert. suis, Cellro cū pert. suis Crospatrai cū pert. suis. & Domnachinor. Prohibemus insuper ne interdictos, &c. Libertates præterea, &c. Decernimus ergo, Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate,

Tu

& Tuamen. Archiepiscopi debita reuerentia. Si qua igitur, &c. Datum Lat. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Canc. vicem agentis III. Cal. Aprilis indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pont. verò domini Innocentij Papæ III. Anno secundo.

DECANO, ET CAPITULO ABRINCEN. VT PROPTER COMMISSVM
in electione priori vitium nunc rectè alium eligant Episcopum.

Inter corporalia, & spiritualia, &c. vt suprà in lib. primo in literis. Decano, & capitulo Andegauē. directis ferè in eundem modū vsq; ad verbum. Et quamuis factum istud ratione causarum, & etiam personarum tam celebre fuerit, & solenne, vt cū in partibus illis ab omnibus ferè sciretur, à vobis non potuerit, vel debuerit ignorari: præsertim, & cum per assertionem dilecti filij magistri, N. de aquila in ecclesia vestra scholarum magister cum obtinentis, certificati fueritis de præmissis, & per confessionem nunciorum vestrorum in auditorio nostro factam nobis constiterit, quod suspensio præfati electi octo diebus electionem præcesserit memoratam. Vos tamen nihilominus ad ecclesiam tunc temporis non vacantem Vu. Tollem. post appellationem etiam ab eodem magistro ad sedem apost. interpositam eligere præsumpsisti: contra quem multa fuerunt in auditorio nostro proposita, quæ ad reprobendam ipsius electionem citra præmissa impedimenta sufficere videbantur, vel quod primo electo nondum ritè translato, se in locum ipsius tanquam viuentis intrudi non debuit consentire: quod cū non fecerit, secundum canones ab ecclesiastica debuit communione depelli. cum & contra eum esset specialiter appellatum, qui propter ignorantiam literarum, & quia de gremio non erat ecclesiæ, nisi eius clericis antea reprobatis nō poterat postulari: præsertim cū inter vos plerique idonei haberentur. In subscriptionibus etiam literarum vestrarum quædam repugnantia videbatur, alijs asserentibus singulos subscripsisse: alijs quod præfatus magister scholarum causas friuolas assignando pro sua recesserit voluntate. Et cū viginti sint ecclesiæ vestre canonici, absente parte tertia, & nihil de ipsa electione sciente xix. canonicorum subscriptiones ibidem inuentæ fuerunt. Vnus etiam de præsentibus nepos scilicet venerab. fratris nostri Andegauen. Episcopi minor XIII. annis, nec locum in capitulo, nec stallum habebat in choro: alius etiam se tunc fuisse absentem, & quod contradixerit facto vestro, & appellauerit ante factam electionem, in auditorio nostro est publicè protestatus: vnde crimen falsi committentes poterant formidare. Cūque huiusmodi, & similia obijcerentur præfato Vu. tanquam reus delatus ante sententiam honores non poterat postulare: cū & secundum Canones, valde graue sit, & indecens, vt vir de quo talia referuntur, cum ante discuti, & disquiri debeat, honoretur. Ad hæc accedit, quod idem Vu. astrictus curiæ nexibus perhibetur: & cū filios habeat vnde cunque, fraudulenter proponitur in diacon. ordinatus. His igitur, & similibus contra factum vestrum in nostro, & fratrum nostrorum auditorio allegatis, cū nobis de veritate negocij constitisset, attendentes quod non statim qui accusatur reus est, sed qui cōuincitur criminosus, quamuis multa contra præfatū Vu. fuissent proposita: quia tamen nulla probata fuerunt, communicato fratrum consilio non ob impedimentum personæ, sed propter electionis vitium, quod à vobis factum fuerat, circa præmissam electionem duximus irritandum, vniuersitati vestre per apostolica scripta mandantes, quatenus conueniētes in vnum, & spiritus Sancti gratia, sicut moris est, inuocata, in patrem, & Episcopum animarum vestrarum talem personam canonicè, ac concorditer eligatis, quæ tam præesse nouerit, quàm prodesse: per cuius circūspeditionem prouidam, & prouidentiam circūspectam Abrincen. ecclesia præueniente diuina gratia, & sequente in spiritualibus, & temporalibus valeat salubriter gubernari. Datum Lateran. XVI. cal. Aprilis pontificatus nostri anno secundo.

ABBATI SANCTAE MARIAE DE CASANOVA, EIVSQUE FRAT-
tribus tam praesentibus, quam futuris regularem vitam professis
in perpetuum. De confirmatione privilegiorum.

Religiosam vitam eligentibus, &c. usque ad verbum. Vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio, &c. usque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo praefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Ex dono nobilis viri Bernardi Comitis Laureti, terras cultas, & incultas, vineas, & sylvas, quae his finibus concluduntur, videlicet à pede fluminis, qui dicitur Scaone usque ad riuum Camardellae, & ascendunt per ipsum riuum Camardellae usque ad viam publicam, quae vadit super Sanctum Stephanum, & transit per ipsam viam, & reuertitur in praedicto flumine Scaonis. Culturam comitis Laureti, quae iacet in valle S. Stephani super viam & subter viam cum pertinentiis suis. Vineam de Castro Celere cum pertinentiis suis, & locum qui dicitur campus sacer cum suis pertinentiis. Sanè laborum, &c. Liceat quoque vobis, &c. Prohibemus in super, &c. Illud districtius inhibentes, ne terras &c. Ad hæc etiam prohibemus, ne aliquis monachus &c. Licitum praeterea sit vobis in causis propriis &c. Insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne ullus Episcopus in cuius parochia &c. Illud attendentes &c. Pro consecrationibus verò &c. Quod si sedes &c. Quia verò interdum &c. Porro si Episcopi &c. Paci quoque &c. Praeterea omnes libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ notarii cancellarii vicem agentis XVI. calen. Aprilis, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno II.

LVGDOLFO MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI
dat facultatem beneficia ecclesiastica conferendi, & prelatos ad officia
sua faciendum cogendi.

Superna providentia, quæ populum humanum per diuersa rectorum officia statuit in rectitudine gubernandum, pontificalem ad hoc tibi contulit dignitatem: ut per congruam executionem officij tibi crediti, sis alijs virtutis specular, & exemplum. Et licet omnium tibi subditorum cura generalis incumbat, tamen circa ecclesias, & ecclesiasticas constitutiones tibi sollicitudo imminet specialis: ut per tuam diligentiam ecclesie ipsæ, prout conuenit, ordinentur, & rite singulis ordinatis in eis diuini cultus obsequia celebrentur. Nos igitur in his, in quibus cum Deo possumus, tibi fauorem apostolicum impertiri volentes, ut officium tibi commissum valeas liberius exercere, tibi auctoritate praesentium liberam concedimus facultatem, ut praelationes, dignitates, praebendas, & certa beneficia ecclesiarum illarum, quæ sunt tibi metropolitico iure subiectæ, appellatione cessante valeas idoneis conferre personis, si iuxta constitutionem Lateranen. Concilij illi, ad quos pertinent, ad commonitionem tuam ea neglexerint ordinare. Tibi praeterea pagina praesenti concedimus, ut praelatos tuæ iurisdictioni subiectos per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra praeuia ratione compellas ad consueta, & debita tibi obsequia exhibenda. Nulli ergò &c. Datum Lateran. VII. idus Aprilis, pontificatus nostri anno II.

N. DECANO MAIORIS ECCLESIAE MAGDEBURGEN. QVA
ipso indulget, ut Decanatum Magdeburgum retineat.

Ii

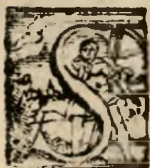
Sacro-

Acrosancta Romana Ecclesia &c. vsque ad verbum fili. Super inopinato catu tuæ cæcitatib; tibi plurimum condolentes, & gerentes erga te pia compassionis affectum, personam tuam cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem decanatum ipsum Magdeburgensis ecclesiæ, sicut ipsum iuste, ac pacificè possides, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus: mandantes, vt quod per te non poteris adimplere, per idoneum vicarium exequaris. Nulli ergo &c.

Datum Lateran. VI. cal. Aprilis, pont. nostri anno II.

N. ABBATI, ET CONVENTUI SANCTI RFFI. VT SENTENTIA Lugdunensis Archiepiscopi pro ipsa lata firma rataque maneat.

Sententia, quæ ex delegatione sedis apostolicæ ratione præuia promulgatur, firma debet, & illibata consistere; & ne in posterum aliquorum temeritate valeat perturbari, apostolico est munimine roboranda. Ea propter, dilecti in Domino filij, vestris postulationibus grato conced. assensu, sententiam, quam venerabilis frater noster Ram Lugdunen. Archiepiscopus in causa, quæ inter vos ex vna parte, & hospitalarios ex altera, super ecclesia Sancti Iacobi de Valentia vertebatur, ex delegatione sedis apostolicæ noscitur promulgasse, sicut iuste lata est, nec legitima appellatione suspensa, & in ipsius Archiepiscopi authentico plenius continetur, ad exemplar bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, &c.

Datum Idibus Martij pont. nostri anno II.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICAE sedis Legato Quia ipse industria in concordandis Galiorum & Anglorum rebus laudat.

Sollicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quæ nec difficultas itineris, nec infirmitas corporis, nec debilitas egritudinis reuocare potuit, aut etiam retardare, quo minus festinares ad mandatū apostolicum adimplendum & semen verbi dominici, ac verbum pacis charissimorum in Christo filiorum nostrorum Ph. Francorum, & R. Anglorum regum illustrium auribus tam sapiēter, quàm salubriter instillares. Dedit autem Dominus, qui est in se sperantium fortitudo, affectibus tuis in te nostris effectū, & eorundem corda regum indurata prius, ad vocem prædicationis tuæ misericorditer emolliuit. vt & si nōdum plenam pacem statuere potueris, inter ipsos treugas saltem quinquennes receperint, & à multis de veræ pacis concordia per tuum studium incunda speraretur. Vt autem ad seruandas treugas iam initas, & statuendam plenam pacem melius valeas coercere rebelles, discretionis tuæ auctoritate præsentium facultatem liberam indulgemus, quicquid vel in reges ipsos, vel in terras eorum, aut alios, & terras ipsorum, ecclesias, & ecclesiarum prælatos propter hæc, vel aliqua, quæ istorum aliqua, vel vtrunque contingant, statuendum videris sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo liberè statuendi, & transgressores, ac contumaces ferendi districtione qua noueris expedire. Quia verò quosdam nobiles de vtroque regno, qui signum dominicæ crucis assumpserant, à bonæ memoriæ Cle. Papa prædecessore nostro per falsitatis expressionem, vel suppressionem veritatis, absolutionis indulgentiam accepimus impetrasse, cogendi tales ad implendum votum peregrinationis emissum, non obstante indulgentia per subreptionem obtenta, cum mendax precator carere debeat impetratis, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet facultatem. Decernimus ergo &c.

Datum Lateran. cal. Aprilis.

PH. II.

PH. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. QVA INITAS INTER IPSVM
& anglorum regem treugas, approbat, & hortatur illum, vt eas fortiter obseruet.

QVI operatus est Petro in Apostolatu, nobis per ipsum operari, & cooperari dignatus est, dum ad aduentum dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in via lata diaconi Cardinalis apost. sedis Legati, terra cordis tui venientem super se imbrem deuotè suscepit: & sulcata vomere prædicationis ipsius semen verbi dominici & recepit hilariter, & in fructum vberius pullulauit. Ne autem fructus ipse, qui adhuc, quasi viret in flore, inimico homine superseminante zizania (quod absit) valeat suffocari: ne semen supra petram cecidisse credatur, si antequam ad plenam veniat maturitatem, arescat: cùm secundum Apostolum non auditores legis, sed factores iusti sint apud Deum. & alibi: Auditor verbi, & non factor viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo comparetur: nec sufficiat incipere bonum, nisi & perseueretur in ipso: quoniam non qui inceperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Oportet magnificentiam regiam cauere præcipuè consilia detractorum, qui pacis consilium odientes, scandala suscitant, & nutriunt suscitata: qui lætantur cùm malè fecerint, & in rebus pessimis gloriantur. Cùm igitur, sicut ex literis eiusdem Legati, & tuis accepimus, inter te, & charissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum Regem illustrem treugæ firmatæ sint, pariter & receptæ quinquennes, nos treugas ipsas iuxta mandati nostri tenorem initas, & firmatas, ratas habemus, & præcipimus inuiolabiliter obseruari: serenitatem tuam rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, & in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus & treugas obserues prædictas, & ad tractatum pacis eidem Legato nostro auditum præbeas facilem, & benignum. Vt sicut inclytæ recordationis L. pater tuus pacem colere videaris, & Romanam ecclesiam honorare. Noueris autem nos eidem Cardinali auctoritatem plenariam indulsisse: vt quicquid super treugis iam initis, & concordia ineunda seu alijs, quæ contingunt vtrunque, vel alterum prædictorum, vel in coactione contumacium, vel poena transgressorum, & alijs quibuscumque ad hoc pertinentibus viderit statuendum, statuatur appellatione remota, & faciat inuiolabiliter obseruari. Vniuersis etiam Archiepiscopis, & Episcopis constitutis tam in regno Franciæ, quàm, Anglorum districtè præcipiendo mandamus, vt omnia, quæ prædictus Card. propter prædicta statuerit, humiliter recipiant, & app. postposita studeant obseruare. Alioquin sententiam, quam in eos tulerit, ratam habebimus, & faciemus, dante Domino inuiolabiliter obseruari. Datum Lateran. VII. cal. Aprilis: pont. nostri anno. II.

In eundem ferè modum scriptum est districtè præcipiendo vniuersis Archiepiscopis, Episc. & alijs ecclesiasticis tam in regno Franciæ, quàm in regno Angliæ constitutis.

P. S. MARIAE IN VIA LATA DIACONO CARD. APO. SEDIS

*Legato. Qua declarat, per ipsum initas treugas inter Gal-
lorum & Anglorum Reges sibi placere*

QVæ auctoritate nostra per Legatos sedis apostolicæ prouidè statuuntur, firma volumus, & illibata seruari: ne vel reuocentur in dubium, vel temeritatè cuiuscumque irritentur. Eapropter dilecte in Domino fili synceritatem deuotionis, & fidei, quam in exequendo creditæ tibi legationis officio adhibere dignosceris attendentes, ac de tua discretione confisi, quinquennes treugas inter charissimos in Christo filios nostros Phil. Francorum, & R. Anglorum Reges illustres iuxta mandati nostri tenorem initas, & firmatas auctoritate apostolica confirmamus &c. Decernimus ergo, &c.

Datum Lateran. III. Cal, Aprilis.

II 2

MAN.

M Eminimus nos olim venerabili fratri nostro Episcopo, & dilectis filiis capitulo Taruisin. nostris dedisse literis in mandatis, ut prapositionem ecclesie Taruisinae, quae ultra duodecim annos vacauerat, cuius etiam donatio ad nos auctoritate Lateran. conc. fuerat deuoluta, dilecto filio B. subdiac. nostro sine aliqua difficultate conferrent: tibi etiam, si bene recolimus, auct. fuit apo. mandatum, ut praedictis Episcopo, & cap. in executione mandati nostri cessantibus, non obst. sacramento, quod dicebantur de non eligendo prapposito praestitisse: cum id exequi eorum non esset iuramento contrarium, & iuramentum ipsum videretur minus fuisse discretum, sublato appellationis obstaculo, de praedicta prapositione eundem B. non differres aliquatenus inuestire, & in possessionem inducere corporale. Sanè praedicti Episcopus, & capitulum dilectos filios Vualpertum subdiaconum nostrum, & Tolbertum canonicos Taruisinos ad nostram postmodum praesentiam destinantes nobis exponi fecerunt, quod literae illae ad factam fuerant suggestionem obtentae. Super hoc enim mentio facta non fuerat, quod cum per quosdam prappositos, qui curam bonorum canonicae Taruisinae gerebant, eadem usque adeo districta fuisset, quod vix poterant ex eis praedicti canonici congrue sustentari, ad tantum incommodum remouendum, iidem canonici cum bonae memoriae C. eorum Episcopo, & quibusdam alijs praedecessoribus communiter statuerunt, ut vnum de canonicis ipsis assumerent annuatim: qui vice prappositi ad ipsorum commodum bona eiusdem canonicae dispensaret, & viginti fratres in eadem ecclesia semper esse deberent Domino militantes. Quam constitutionem felicitis recordationis Alexander, Lucius, Urbanus, & Clemens praedecessores nostri auctoritate apostolica confirmarunt, sicut ex priuilegijs eorundem nobis innotuit manifestè. Cum igitur nostrae voluntatis, vel propositi non existat, ut antecessorum nostrorum priuilegia, vel indulta suggestionem cuiuslibet violenter: praesertim cum mendax precator carere debeat impetratis, nosque ipsi subdiacono, qui, sicut credimus, & speramus, statutum illud penitus ignorabat, alias si congruè fecimus prouideri, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus praedictos Episcopos, & capitulum, quos ab impetitione praedicti subdiaconi diximus penitus absoluendos, nostra fretus auctoritate denuncies penitus absolutos: in irritum appellatione cessante reducens, quicquid occasione literarum illarum per te contra ipsos factum est, vel statutum. Datum. Lateran. III. nonas Aprilis.

Scriptum est Episcopo, & canonicis Taruisinis in modum indulgentiae.

POTESTATI, ET POPULO TARVISINIS SINE SALVTATIONE.

Qua ipsos ad penitentiam hortatur, & nisi Ro Pontifici circa grauissimos excessus satisfecerint, acerba minatur.

N On merita vestra, quae demeruerunt penitus gratiam sedis apostolicae, nos inducunt, sed mouet, & monet potius debitum officij pastoralis, ut contumaciam vestram sollicitare literis procuremus, si forsàn adiciatis resurgere, nec sicut haecenus semper in deterius corruatis, vel si incepta malitia duxeritis persistendum, admonitione ultio debita subsequatur: & ferro curentur vulnera, quae fomentum non sentiunt medicinam. Expectauimus etenim haecenus, si forsàn patientia nostra vos ad poenitentiam reuocaret, ut accusante conscientia per vos ipsos dijudicaretis ac condemnaretis actus vestros: & tandem resipiscentes à malo Deum vobis per condignae satisfactionis opera placaretis, & Romanam ecclesiam, quam lesistis. Verum patientia nostra vobis haecenus (sicut apparet ex opere) visa est tribuisse materiam malignandi: ita quod indurato corde, nec accusantium vos interius cogitationum aculeos sentiat, nec fomētum ecclesiasticae disciplinae, quae ad correctionem vestram ciuitatem Taruisin. supposuit sententiae interdicti: sic
ut

vt de vobis iam dicere valeamus: Curauimus Babylonē, & non est sanata: peccator enim dum venerit in profundum vitiorum, contemnit. Olim siquidem (sicut accepimus) ciuitatē Feltren. ad Feltrensem pertinentem ecclesiam penitus destruxistis, combussistis ecclesias, & tam bonæ memoriæ Episcopū, quàm homines ciuitatis eiusdem stare mandato vestro iuramēti vinculo astrinxistis: & cū Feltren. Belunenen. ac Ceneten. diœceses ferè penitus vastassetis, & curiam Sancti Pauli de Medates ad Aquilegien. pertinētem destruxissetis omnino, castro de Caneua quindecim diebus obseſſo, ac pluribus nobilibus interfectis ibidem, & deuastatis omnibus circumquaque, bonæ memoriæ G. Aquilegien. Patriarcha consules: & consiliarios vestros excommunicationis, & ciuitatē vestram interdicti sententia innodauit. Sed bonæ memoriæ Vrbanus Papa prædecessor noster gratiam impendere volens ingratis, & secundum Apostolum vincere in bono malum, simplici solummodo super præstanda satisfactione promissione accepta, per eundem Patriarcham latam in vos obtinuit sententiam relaxari. Vos autem ex hoc deteriores effecti, & in ecclesiam insurgētes, Episcopatum Belunenen. & Ceneten. manu intrastis armata, & multipliciter afflixistis. Licet autem in compositione inter F. quondam Imperatorem, & Lombardos habita, prædictas diœceses ad nos nullatenus pertinere fuerat diffinitum, & vos iuri, si quod in eis habueratis, quod tamen nullum erat, abrenunciaueritis per publicum instrumētum, ac postmodum idem Imperator per priuilegia sua Episcopatus prædictos à iurisdictione, ac potestate vestra decreuerit absolutos, vos hæc omnia contemnentes, castra, & possessiones ad Belunenen. ecclesiam legitime venditionis titulo deuolutas ab his, ad quos non pertinebant, illicite comparastis: possessione ipsorum per violentiam occupata, & appellatione contempta, quæ ad apo. sedem, & imperium fuerat interiecta: & hostiliter Feltren. ac Belunenen. Episcopatum intrantes, omnia circumquaque vastastis, ducentes de melioribus locorum illorum captos ducentes vsque ad ciuitatem vestram, quos diu detinuistis carceri mācipatos. Quamuis etiam postmodum super possessionibus ipsis pro Belunenen. ecclesia tertio lata fuerit sententia per iudices delegatos, & per sedem apostolicam confirmata, & vos postmodū per Veronensem, & Mantuanorum arbitrium, ad quod seruandū vos iuramentis, pignoribus, & obsidibus obligastis ad restitutionē possessionum ipsarū faciendā ecclesiæ Belunenen. fueritis condemnati, prædictis Episcopatibus à violentia vestra penitus absolutis, ac vobis promittētibz hæc omnia inuiolabiliter obseruare, in præconcepta tamen malitia persistētes, in simulata pace bonæ memoriæ Belunenen. Episcopo parauistis insidias: & eum captum, & vinctum quasi latronē per nemora die noctuq; trahentes, tandem acclamāte populo, moriatur, ipsum nequiter occidistis: & quasi non id vobis sufficeret, castrum Opitergij, & tertiā partem Belunenen. ecclesię possessionū per violētiā occupastis. Propter quod bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster Ciuitatem vestram supposuit sententiæ interdicti, & principales huius iniquitatis auctores excommunicatos mandauit publicè nunciari: euitari præcipiens vos & ciuitatē vestrā in cōmercijs à vicinis. Tādem verò circa nostræ promotionis initia, cū quidam vestrū ad sedem apostolicā accessissent, vt gratiam vobis (licet immeritis) faceremus, venerabilibus fratribz nostris A. sanctæ Rom. ec. Car. Veronen. & H. Ferarien. Episcopis dedimus in mandatis, vt à vobis sufficiēti cautione recepta, quod tã super nece Episcopi memorati, quam super occupatione & detentione possessionum mandatis apostolicis pareretur, latam in vos relaxarent sententiam interdicti, & cognoscentes de causa partes cum suarum testimonio litterarum ad nostram præsentiam destinarent. Verū nec prædicti nuncij literas sedis apostolicæ receperunt, nec vos ad eorundem iudicum præsentiam accessistis, sed inimicos sedis apostolicæ vos dicentes, constitutionem dilecti filij nostri G. Sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. tunc apostolicæ sedis legati contra hæreticos promulgatam, nec voluistis recipere, nec seruare. Nuper etiam cum Vicentin. & Veronen. coniurantes, & cum multo exercitu irruentes in diœcesim Ceneten. licet seruare firmam treugam eidem Episcopo iurassetis, villā ipsam

Ceneten. & tam matricem quàm alias ecclesias combussistis, profanis manibus diruentes altaria, & sanctorum reliquias asportantes, & vastantes possessiones ad eundem Episcopum, & suos spectantes in villis alijs constitutas. Cùm itaque contumaciam vestram dissimulare de cætero non possimus, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & sub obtestatione diuini iudicii districtè præcipimus, quatenus super prædictis omnibus Deo, & ecclesiæ Romanæ quâ principaliter offendistis, satisfacere procuretis, ablata omnia restituentes ecclesijs antedictis & de molestijs, damnis, & iniurijs irrogatis, venerabilibus fratribus nostris P. Patriarchæ Aquilegien. Feltren. Belunenen. & M. Ceneten. Episcopis, & alijs temporali eorum iurisdictioni suppositis, quos læsistis, condignam coram venerabili fratre nostro Patriarcha Graden. & Episcopo Glugien. quibus super hoc nostras literas destinamus, satisfactionem sine dilatione, ac contradictione qualibet exhibentes: ita vt prædicti Patriarcha, & Episcopi pro vobis apud nos intercedere teneantur. Alioquin quoniam in ecclesiam Dei coniurasse videmini, & Episcopos de ciuitate in ciuitatem fugare, vt in eo, in quo delinquitis, sentiatis rigorem ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatem vestram pontificali priuabimus dignitate: & vos mandabimus tam à rectoribus, quàm vniuersis ciuitatibus Lombardiæ in cōmercijs, colloquijs, & alijs euitari: ac mercatores vestros vbicunque inuenti fuerint capi per principes sæculares: & publicatis bonis eorum personas etiam sub arcta custodia detineri. Alias etiam in vos manus nostras tam spiritualiter, quàm temporaliter aggrauare curabimus, ita quòd quantus sit vester excessus in pœna cognoscatur euidentius, quàm in culpa. Interim autem eisdem Graden. Patriarchæ, & Episcopo Glugien. districtè præcipimus, vt latam in terram vestram interdicti, & personas principalium auctorum, & fautorum necis Episcopi memorati excommunicationis, sententias innovent, & curent solenniter publicare. Ad vos ergò cum propheta clamamus. Redite præuaricatores ad cor, & ante oculos vestros districtum Dei iudicium statuatis: vt fugere valeatis ab ira ventura, quæ iam contra vos incepisse videtur, qui peccatorum tenebris interius excæcati, ad exteriores inferni tenebras properatis: nec Deum timētes, nec reuerētes ecclesiam, immò vt obstinati de misericordia desperantes. Agite igitur pœnitentiam, cum locus est pœnitēdi, ne tandem frustrà pœniteat noluisse vos pœnitere. Datum Lateran. VII. cal. Aprilis pontificatus nostri anno secundo.

ILLVSTRI REGI ARAGONVM. QVA DE VERA MONE-
ta. & pondere præcipit.

Cap. Quã-
to, De iure
iurando.

Vanto personam tuam inter alios principes Christianos synceriori charitate diligimus, tantò serenitati regis diligentiori sollicitudine volumus præcauere: ne quid ei (quod absit) immincat, quod vel in periculum animæ, aut in detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore si quidem literarum tuarum, & plurium prælatorum, nec non, & aliorum multorum in tuo regno consistentium nobis innotuit, quod cùm aduersus inimicos christianitatis, qui præ magnitudine suæ potentie terram Hispaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo filij nostri Castellæ Regis illustris, cum armatorum multitudine festinares, quidam consiliarij tui, quin immò porius deceptores tuum animum induxerunt, vt iurares irrequisito assensu populi vsq; ad certum tempus patris tui conseruare monetâ: quæ tamen circa mortē ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem moneta est adeò diminuta, & minoris valoris effecta, quod graue propter hoc in populo scandalū generatur: tu quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prædicti, ex quo tibi, & regno tuo metuis graue periculum imminere, postulasti suppliciter à nobis absolui: super quo diligens indagator veritate cōperta potuisset facile intueri, quòd non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cùm iuramentū fecisti, monetâ aut falsam, aut legitimâ esse

esse credebas: si falsam (quod de regis serenitate non credimus) iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo tibi esset poenitentia iniungenda, cum iuramentum ut esset iniquitatis vinculum, non fuerit institutum. Si verò ipsam legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & usque quaque seruandum. Et ut irreprehensibiliter obseruetur, consulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat diminuta, alia sub nomine patris tui moneta cudatur: quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem: ita quod, & antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expēdatur: per quod, & dispendium vitari poterit, & iuramentum seruari. Verū tamen, si forte monetam ipsam in pręstatione iuramēti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordet, venerabili fratri nostro Episcopo Cæsaraugustan cui super hoc scribimus, tuum humiliter confitere reatū, & satisfactionem, quam indixerit tibi pro illicito iuramento, deuotè suscipias, & studeas adimplere. Datum Lateran. nonis Aprilis.

Scriptum est super hoc Cæsaraugustan Episcopo.

N. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. DE POENA FALSARIORVM.

Icut nobis tua fraternitas indicauit, peregrini quidam ab vrbs partibus redeuntes sub apostolica bulla literas sæpè reportant ad iudices delegatos: pro quorum imperitia in regno Scotorum multa nonnunquam proueniunt detrimenta: præsertim cum literæ taliter impetratę, manifest. in falsitatis suspicionem prætedant: & illa sæpè contineant, quæ nulli consuevit sedes apostolica in dulgere. Nos ergo nolentes, ut maleficia remaneant impunita, fraternitati tuę per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si ad manus tuas huiusmodi scripta quādoque peruenerint, auctores eorum prudenter inuestigare labores, & inuentos tādū facias in custodia detineri, nisi propter fideiussoriam, vel aliam securitatē idoneam, ipsos fidei proprios duxeris committendos, donec, & literas ipsas nobis transmittas: & quod de ipsarum auctoribus, & illis qui eis sciēter vsi fuerint efficere debeas, per responsum nostrum valeas edoceri: prouisurus attentius, ne huius occasione mandati præter culpam suam aliqui grauētur iniuste. Datum Lateran. v. idus Martij.

N. DE CELLASANCTI PETRI, ET N. MITREN. ABBATIBVS, ET N. Praposto Vuerden. Qua ipsis committitur examinanda electio Scaffusen.

Vm inter dilectum filium R. seniore, & R. iuniorem super, Abbacia Scaffusen. quæstio verteretur, eis in nostra præsētia cōstitutis dilectos filios G. Sanctorum Cosmæ & Damiani, & G. Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacon. Cardinales dedimus auditores, in quorum præsētia pro R. seniore fuerunt proposita quę sequuntur. Quod cum H. quondam Abbas ipsius cōnobij onus regiminis inuito capitulo suo spontaneè resignasset, & ab obedientia sua monachos absoluisset, ipsi prædictum R. seniore, & dicto H. consentiente, sibi. quę obedientecum alijs in Abbatem vnanimiter elegerunt. Postea verò electus diocessano Episcopo præsētatus munus ab eo benedictionis accepit, ecclesiam ipsam per biennium, & amplius, sicut Abbas proprius administrans. Verū quoniam moniales Sanctæ Agnetis eiusdem villæ, quæ peccandi materiam iunioribus monachis ministrabant, arctiori custodiæ mancipauit, exinde occasione inuenta, iuuenes monachi contra ipsum alios concitarunt, tanquam prædicti H. resignatio minus canonica extitisset: quod audiens Episcopus antedictus ad locum accessit, causam dissensionis requirens, & prædictum H. paternè redarguens tanquam odij fomitem in ecclesia seminaisset, accepit, ab eo, quod per ipsum talia non fiebant: & cum quidā de monachis ipso Episcopo præsēte se dicerent ab obedientia præfati H. nullatenus absolutos, idem H. quod eos absoluerat est professus: & ut omnem à se suspicionis materiā amoueret, cū

iureiurando vehementer asseruit coram Episcopo antedicto, quod neq; illam, nec aliam habere vellet vltcrius abbatiam. Monachi verò post recessum Episcopi ad artes solitas nihilominus recurrentes coram dicto Episcopo, & capitulo Constantien. aduersus eundem R. controuersiam agitarunt, tanquam minus canonicè dictus H. dimiserit abbatiam. Cumq; dictus R. paratus esset de iustitia sua incontinèti probare, monachi defectum causæ suæ videntes in nullo grauati, sedem apostolicam appellarunt, & per literas infra terminum appellationis per subreptionem obtentos, contra ipsum R. per nuncios appellantem iniqua sententia promulgata, eius fuit aduersarius restitutus. Ipse verò R. appellationem interpositam per nuncium prosequens, & termino constituto commissiõis literas ad certos iudices impetrauit: vt quod occasione prioris commissiõis cõtra eum iudicatũ fuerat, ad statũ debitum reuocato, & ei restitueret abbatiam, & à monachis sibi facerent debitam reuerentiam exhiberi. Sed monachis obstinatis, & sibi obedire nolētibus, ambæ partes ad sedem apostolicam accesserunt: quibus à bonæ memoriæ Cœl. Papa prædecessore nostro, nos ipsi dum in minori eramus officio constituti, & dilectus filius noster I. tt. Sãcti Stephani presb. Card. dati fuimus auditores: & cum vtrinq; coram nobis esset diutius allegatum, & eidem prædecessori nostro per nos esset processus negocij declaratus, ipse prædictum R. sententiam cum instantia postulantem, ad componendum coëgit inuitum: & sic abbatix renunciando, de manu eius custodiam, & etiã prioratum recepit ab eo dum viueret sine quæstione qualibet possidēdos. Huic autem ordinationi licet inuitus cõsentiret, domum tamen reuersus, aduersarijs compositionem ipsam in nullo volentibus obseruare, non potuit quæ sibi concessa fuerant obtinere, quin potius in eum, quod deterius est, manus iniecerunt postea violentas. Sed adiutus ab ipsius loci hominibus, & monachorum manuseuadens, ad apostolicum subsidium conuolauit. Interim verò dilectus filius noster P. Sanctæ Mariæ in via lata diaconus Cardinalis apostolicę sedis legatus ad partes illas accedens, pro iam dictis, & alijs multis excessibus, & suspendit monachos, & monasterium interdixit. Ipsi verò contempta sententia Cardinaliua, promptius quàm antea celebrarunt, & in hac suspensione prædictus aduersarius eius de medio est sublatu: quo comperto ad ecclesiam venit, & cum vellet prædictæ compositioni parere, parte altera hoc nolēte, ne ad electionem abbatis procederetur, quousq; quæstio inter eos finiretur, obicem prouocationis obiecit. Sed monachi per omnia contumaces, & dictum R. iuniorem pariter eligentes ipsum benedicendum diocesano Episcopo præsentarunt: qui post appellationem interpositam benedixit eum, & in ecclesia interdicta. Vnde idẽ R. iterato ad sedem apostolicam accedens à nobis literas impetrauit, vt quod post appellationem legitime interpositam perperam fuerat à monachis attentatum, ad statum debitũ reuocato, si constaret à suspensis, & interdictis electionem factam fuisse, denũciarent eam penitus non tenere. Super restitutione verò ipsius R. senioris, & alijs, quæ vtrinq; ducerent proponenda, statuerent appellatione remota, quod ordo posceret rationis. Cæterum iudices delegati literis his receptis, partes ad suam præsentiam citauerunt, & cum monachi per suggestionem falsi probare vellent literas impetratas, iudicibus nolentibus ipsarũ probationem recipere, sedem apostolicam appellarunt. Delegati verò quia remota erat in literis appellatio, in causa nihilominus procedentes, cum per depositiones testiũ eius de veritate negocij cõstitisset, pro sæpè dicto R. seniore sententiã protulerunt, adiudicātes ei ecclesiã memoratam. Petebat itaq; quod factũ erat ex delegatione apostolicę sedis, per nos obtinere debitam firmitatem: vt repressa cõtumacia monachorũ, pacifica ipsius abbatix possessione gauderet. Cæterum contra eundem R. seniore fuit ex parte altera taliter allegatum, quòd cum dictus H. quõdam abbas minus legitime resignasset, & monachi de electione tractarēt, senior R. fraude adhibita procurauit, quòd cū vesperę cantarētur, & die sequēti esset electio celebrāda, homines burgi ad ecclesiã accedentes, ipsum R. fere omnibus monachis reclamantibus ibidem per violentiam intruserunt. Monachi verò postea cognoscentes renunciationẽ præfati H. minimè tenuisse, pariter,

pariterque p̄santes, quòd sub eius conuersatione laudabili monasterium proficere posset, ipsum tanquàm Abbatem proprium requirebant. Vnde factum est, quòd post multas altercationes, & commissiones factas, tandem de vtriusq; partis assensu commissio est obtenta: quòd si de informi resignatione H. & inutili substitutione R. senioris constaret iudicibus delegatis R. remoto, sæpè dicto H. restituerent Abbatiā, & ita fuit effectui mancipatum. Post hæc ipso R. nihilominus murmurante, ambo pariter ad prædecessoris nostri præsentiam accesserunt: qui sicut iam præmissus nos, & præfatum presb. Card. eis tribuit auditores: & tandem causa diutiùs actitata, per eundem prædecessorem nostrum de vtriusque partis assensu fuit compositio taliter celebrata, quòd H. Abbatiā, R. verò prioratum, & custodiam obtineret: propter quod ipsi H. obedientiam re-promisit. Sic ergò eis reuersis ad propria præfatam compositionem idem R. coram diocesano Episcopo approbavit. Sed ab ipso Abbate postea requisitus tertio, si custodiam, & prioratum vellet habere, post trinam citationem veniens dixit, quòd non per eum, sed per Rom. Pontificem volebat habere præmissa, unde nullam obedientiam ei noluit exhibere. Recedens igitur absque Abbatis licentia, cum extra monasterium moram faceret longiorem, ab ipso H. de fratrum consilio fuit excommunicationis vinculo innodatus: & cum per longum tempus non rediret ad monasterium, Abbas dicta officia consulentibus fratribus alijs assignauit: qui quādiu Abbas vixit, ea pacificè tenuerunt. Abbate verò defuncto fratres conuenerunt in vnum, nonnullis Abbatibus, & alijs viris religiosi præsentibus: qui ad defuncti conuenerant sepulturam: & R. iuniorem seniore absente in Abbatem vnanimè elegerunt: quem præsentatum sibi diocesanus Episcopus confirmavit, & benedixit. Consequenter verò senior R. ad præsentiam nostram accedens, literas ad remotos per dietas quatuor iudices & suspectos monachis per mandacium impetrauit. Ad quos pars monachorum ante aliquam citationem accedens, copia commissionis obtenta, literas per falsi suggestionem proposuit impetratas: pro eo quòd dicebatur in eis compositionem sibi non fuisse seruata, monasterium interdictum, & se appellasse priusquàm R. iuniore lectus fuerit in Abbatem: quæ falsa penitus asserbat. Tacuit etiā se excommunicatum ab hoc Abbate defuncto, & alia quædam, quibus expressis literas ipsas nullatenus impetrasset. Cumque omnia, quæ præmissus sufficienter probare vellent, & iudices eorum probationes recipere, tanquàm demandatum eis non fuerit, recusarent: ipsi monachi ante ingressum iudicij appellarunt, sicut ex depositionibus testium est probatum. Delegati verò nihilominus procedentes, & recipientes testes partis aduersæ, seniore R. instituendum sententialiter decreuerunt: quorum factum tanquàm iniquum irritari à nobis monachi suppliciter postulabant. Cum autem quæ præmissa sunt, & alia quædā præfati Cardinales nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulissent, nos attendentes, quòd ex consensu compositionis receptæ, quam prædecessor noster etiā confirmauerat, ius (si quod sibi competierat) R. senior amississet: ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, appellare de iure minimè potuisset: cum, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes, de consilio fratrum nostrorum appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, unde per eam electio non potuit impediri. Quia verò constitit nobis monachos ante litis exordium rationabiliter appellasse, pro eo quòd super falsi suggestionem probationem nolebant admittere delegati: & per consequentiam eo ipso, quòd benè appellatum fuerat, iurisdictionem iudicum expirasse, quicquid ab eis est perperam attentatum, vel de recipiendis ante litem contestatam testibus, vel de sententia proferenda, denunciamus sententialiter non tenere. Sanè quāuis dilecti filij Præpositus, & Capitulum Constantien. de interdicto præmissio ad Cardinalem, qui posuerat illud, suis literis inseruerint, quia tamē per id, quòd R. iuniori diocesanus Episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quòd præmissus obuiare: unde vel scriptura facta, vel factum scripturæ præiudicat: nec probatum fuit, licet obiectum, quòd ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare: præsertim cum contra personam electi nihil fuerit intentatum. Ideoq; causam ipsam

sub

sub ea forma vobis duximus de consensu partium committendam: vt si constiterit, quod electio fuerit facta à suspēsis ea omninò cassata ipsi monasterio post satisfactionem condignam, suspensionis, & interdicti sentētia relaxata, de persona idonea cōsulatur. Alioquin ne vtilitas monasterij retardetur, prēmīssam electionem per vos appellatione remota volumus confirmari, & R. iuniorem abbatiz pacifica possessione gaudere: alium verò custodiā, & prioratum, quæ sibi fuerant à suprā memorato prædecessore nostro concessa, non obstante donatione ab H. quondam abbate facta de ipsis, volumus, & mandamus sine contradictione qualibet obtinere. Testes autem &c. Nullis literis præter assensum partium. Quod si omnes &c. Datum Lateran. VII. idus Aprilis.

VV. ABBATI DE DEREฟอร์ดIA, EIVSQVE FRATRIBVS TAM PRAE.
sentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De pri-
uilegiis confirmatione

Religiosam vitam eligentibus &c. vsque ad verbum Ordo cānōnicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam, atque Præmonstratēn. fratrum institutionem in eodem monasterio &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, sicut terminorū designat appositio: & molendinum, quod Henricus clericus tenuit, cum pertinentiis suis: & decimam pedagij de Herting in denariis, & in portis: & totam decimam casei sui, præter vnā pēsā, quæ ad ecclesiam eiusdem loci dicitur pertinere: & terram de Vura: ex dono Henrici Hofati secundū augmentū terræ, & nemoris, scilicet à via Londonien. quæ tendit de Derefordia versus Sing, vsq; ad diuisam Hamtesir, & Suserxiæ: & capellā de Standena cum pertinentiis suis: & xxxvj. acras terræ in Vulgaston. & molendinum de Hagedebed. cum pertinentiis suis: & decimam domus suæ, scilicet de pane, & carne, & pisce: & terrā, quam Robertus de Sanda tenuit cum pertinentiis suis: ex dono Clemētiæ vxoris suæ assensu Domini sui xx sol. cēsuales in ciuitate Vuintoniæ: & terram de Albedelton. Ex dono Iocelini fratris quondam. N. reginæ vnā virgatam terræ in Ecchiete. Ex dono Vu. de Braosa vnum tunellum vini rubei ad missas celebrandas in villa de Sorahan, & vnā salmam. Ex dono H. Comitissæ Glocestriæ terras, quas T. de Vuitru. & Matthæus, & Robertus, tenuerunt: & sedecim acras in essartis de Nutstede. Ex dono Hugonis Hofati duas virgatas terræ in Berithon, cum pertinentiis suis. Ex dono Galfridi Hofati medietatem terræ, quam emit de Gualtero de Selca, in Edboldinton. Ex dono Vu. de Suneuuerda vnā virgatam terrā apud Holt. Ex dono R. de Mesnil, & Iordani de Vualcheruilla terram, quam Reginaldus filius Vlfi tenuit in Subreton. Ex dono R. capellani de Saldeford, vnum masagium in Geldeford ex dono Hugonis de Bernier vnum masagium apud Deuifas. Ex dono Vu. de Elestede terrā de Vuihus. Ex dono Alani de S. Georgio quinque solidatas redditus in manerio de Tradinchon. Ex dono Vualteri Hofati terram de Scartorp. Sanè noualiū &c. Liceat quoque vobis &c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum &c. Ad hæc præsentī decreto statuimus, ne quis vos &c. Prohibemus insuper, vt infra fines &c. In parochialibus autem &c. Chrisma verò &c. Licitum &c. Cū autem generale interdictum &c. Sepulturam præterea &c. Paci quoque &c. Libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua sedis apost. auctoritate, & dioc. Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij cancellarij vicem agentis VI. idus Aprilis indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

N. CORCAIEN. EPISCOPO, EIVSQVE SVCCESORIBVS CANONICÈ substituendis in perpetuum. De confirmatione priuilegiarum.

Ex

X iniuncto nobis apostolatus officio &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum, in quo prefata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs suis, & libertatibus intra, & extra ciuitatem. Ecclesiam S. Mariæ in monte, & ecclesiam Beati Michaelis, & coemiterium in quo positæ sunt, & atria circumquaque posita: ecclesiam S. Nessani, ecclesiam S. Brigidæ, ecclesiam S. Sepulchri, ecclesiam S. Ioannis in ciuitate, ecclesiam S. Trinitatis, & ecclesiam S. Perri in ciuitate cum molendino Corcaix, quod est inter insulam, & rupem, cum piscatura Vadubgaill, & piscaturam Macmoelpoil, & cæteras piscaturas iuratas ecclesiæ tuæ cathedrali S. Barri, Achadnanhos, Dunculinn, Clochan, Nahulain, Duoless Vchonduban, Balinagerranach, Ardachad, Baliugiphan, Balliudunchada, Lesnaedenan, Balufobedi, Cellmagimchrinn, Duobetheig, Lesadhdi beccam, Celludri, Cellcroman, Cellcul, Ardinor, Durusguill, Cellescop, Mellan, Cellescoplappan, Cellcunran, Cullecha, Dubtulach, & alias terras S. Barri: in Vturp, & totum Vmacciar, in terris, ecclesijs, aquis, & possessionibus. Terram Sancti Barri in Ciarrigi, in Ispich, cum pertinentijs suis: Rosbech, Cellnaclerech, Cellimeclan, Aesgabri, Hucubmachino, Cellinellaig, Cullen cum pertinentijs suis, Nochoengbail, Cennsali cū pertinentijs suis, Techsachsan cum pert. suis: in Iseoganan, Cell Moesenocho Cellbrogan, Cellmathnain, Midisfel, Achadmeleitig, Cellsinchill cum pert. suis, Techmolaggi cum pert. suis, Domnachior, Cellfaeleah, Ciseicerum cum pert. suis, Inisduni cum pert. suis, Magalaid, Glennberchin, Cellarchadangli, Acchaddun, cum pert. suis, Cellmugana, Cluamechi, Cellcillin, Cellcohi cum suis pert. Scol cū suis pert. Celloran, Cellmolaggi, Cellmua, Durrus cum pert. suis. Insscuingi cum suis pert. Cellmochomoc, Cellechdach, Cellmana, Cellcharthigern, Cellmacceogam, Dramdalach, Fanlobais, Magatia, Dissaert saergussa, cennech, cluannached, Dunufci, Cennmugi, Magalaid, Disert mort cum pert. suis, Dissertanaeda cum pert. suis. Rathen cum pert. suis, Claennabur cum pert. suis, cum cennmugi, & alijs per. suis, Athbruanni, Ardmacchfaelan, Tulachrata, cellia, cluanpruches, corcachbet & Archadfadda. Prohibemus insuper, ne interdictos &c. Præterea libertates &c. Decernimus ergo &c. Salua in omnibus apost. sedis auctoritate, & Casselen. Archiepiscopi debita reuerentia. Siqua igitur &c.

Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ Notarij Cancell. vicem agentis II. idus Aprilis, indictione secunda, incarn. dominicæ anno M. CXCIX. Pont. vero in domini Inno. Papæ III. anno II.

Pro patri, & domino Inno. diuina gratia Sanctæ Rom. ecclesiæ summo Pont. R. Castell. ecclesiæ humilis seruus, & bonus Comes ciuitatis Castell. potestas, cum eiusdem terræ maioribus, & minoribus debiti obsequij deuotissimum famulatum. Cum pristina memoria terra nostra, immo vestra ad patrimonium S. Rom. ecclesiæ communi, ac priuato iure spectare noscatur, & nuper sanctitatis vestræ sollicita cura antiqua statuta inde sint innouata, dignum duximus ad præsens debitum canonem scilicet per vnāquāque domum denarium colligere, & in signum nostræ fidei per præsentium latorem nobilem virum ad pedes vestræ sanctitatis dirigere: cuius facti humilis deuotio nos corroborat: & in quibus indigemus à sanctitate vestra protectionem quærere confortat. Aretini ciues nobis alijs proximiores, Castellan. Episcopatus fines inuadere conantur, & cum Marchionibus confœderati: qui contra præceptum vestrum de destructione montis Sanctæ Mariæ acriter doluerunt, aliud castrum Castellan. ecclesiæ expugnare, & memoratum montem post Pascha reficere ordinauerunt. Subueniat ergo famulis suis vestræ sanctitatis benignitas, & iam dictos Aretinos ab huiusmodi vexationibus imperiosè compescat: & adiacentes vicinos, scilicet Perusinos, & Massanos, vt nobis subueniant, vestræ paternitatis prouidentia, si placet, inducat.

N. EBRE.

N. EBREDVNEN. ARCHIEPISCOPO. VT VENTIENSEM EPI-

scopum publicè excommunicatum denunciaret.

Icut nobis tua fraternitas suis literis intimauit, cùm bonæ me. C. Papa prædecessor noster tibi, & ven. fratribus nostris Dignen. & Senecen. Episcopis dedisset firmiter in mandatis, vt pro enormibus, quæ sibi de Ventien. Episcopo fuerant nunciata, ipsum, si rei veritas taliter se haberet, ab officio, beneficioque suspensum, ad sedem apostolicam mitteretis, vos diligenter, quæ vobis iniuncta fuerant, exequentes, cum illis, & deterioribus præfatum Episcopum inueneritis maculatum præcepistis eidem, vt suspensus apostolico se conspectui præsentaret: qui neque ad ecclesiā Romanam accessit, neque propter suspensionem episcopatum desijt ordinare. Nolentes autem, vt quæ de mandato maximè apostolicæ sedis à venerabilibus fratribus nostris rationabiliter disponuntur, alicuius debeant temeritate conuelli, fraternitati tuæ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Episcopum, qui suspensionis sententiam in se latam obseruare contempsit, excommunicatum publicè nuncies, & facias ab omnibus arctius euitari, donec ad præsentiam nostram cum tuarum testimonio literarum accedat: redditurus, si poterit de suis actionibus rationem: cui (volente domino) in nostra, & fratrum nostrorum præsentia sua iustitia respondet. Datum Lateran. VI. idus Aprilis.

N. AVINIONEN ET N. TRISCASTRINEN. EPISCOPIS.

Vt templarios oratorium sibi extruere patiantur.

Ausam, quæ inter dilectos filios fratres militiæ templi ex vna parte, & præpositum, & canonicos Sistaricen. ex alia super constructione oratorii vertebatur: super qua post commissiones plurimas ab apostolica sede obtētas à venerab. fratrib. nostris Dien. & Dignē. Episc. pis, & dilecto filio Abbate de Boscaldun fuerat sententia promulgata, vtraque parte in nostra præsentia constituta, dilectis filiis G. Sanctæ Mariæ trans Tyberim presbytero, & H. Sancti Eustachij Diacono Cardin. commissimus audiendam: qui auditis vtriusque partis rationibus nobis, & fratribus nostris fideliter, quæ audierant, retulerunt in scriptis, allegationes parrium præsentantes. Nos autem auditis omnibus, & diligenter inspectis cum fratribus nostris deliberato consilio, quia durum admodum videbatur, quod priuilegia felicis recordationis Romanorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & nostra concessa tēplarijs debita firmitate carerent: volentes quod & priuilegia tam prædecessorum nostrorum, quàm nostra illibata seruentur, & sententia prædictorum iudicum, quæ per bonæ memoriæ C. Papam prædecessorem noscitur confirmata, in sua remaneat firmitate, taliter duximus super ipso negotio statuendum, vt Præpositus, & Capitulum Sistaricen. si voluerint à templarijs sufficientem infra duos menses recipiant cautionem: quod de oratorio illo damnum, aut præiudicium matri ecclesiæ nullatenus generetur: & sic secundum quod in eorum habetur priuilegijs, habeant facultatem præfatum oratorium consummandi. Quod si fortè prædicti Præpositus, & canonici cautionem ipsam non duxerint admittendam, vt sic latæ sententiæ pareatur, quod priuilegijs indultis minimè derogetur, templarijs ipsis auctoritate dedimus apostolica potestatem: vltra locum illum, in quo construere inceperunt, sicut per sententiam est inhibitum, ne vltius in ipso procedant, vbiunque maluerint, duntaxat in suo solo, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, iuxta priuilegiorum suorum tenorem oratorium fabricandi. Inde est, quod fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Præpositum, & canonicos, vt sibi, & Sistaricen. ecclesiæ à templarijs præcauant, vt prædiximus, & constructionem oratorii iam incepti non impediant, moneatis attentius, & inducere procuretis. Quod si facere fortè noluerint, ne templarios super constructione oratorii vltra locum illum (vt superius est distinctum) contra concessam eis libertatem à nobis, impedire præsumāt, ipsos

ipſos per cenſuram eccleſiaſticam, ſublato appellationis obſtaculo compella-
tis. Datum Lateran. VI. idus Aprilis.

N. BYRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO. N. AGENEN. EPISCOPO. ET

*Abbati Syluæ maioris. Ne vetus canonicorum munus exstingua-
tur sine magna neceſſitate.*

X parte venerabilis fratris nostri Vafaten. Episcopi fuit in audiētia *Vide ca. ex*
nostra propositum, quod cum in nouitate promotionis suæ de or. *parte, de*
dinatione Vafaten. Ecclesiæ tractatus inter ipsum, & canonicos ha. *constitutio-*
beretur, per mendacium confixerunt, quod in ipsa ecclesia non fue- *nibus.*
rant ab antiquo nisi decem, & octo præbendæ, nullam ei super hoc scripturam
authenticam exhibentes, & falsis persuasionibus eius animum induxerunt, vt
super statuendo numero decem & octo canonicorum, qui tamē essent in eccle-
sia residentes, & ibidem assidue deseruierēt, suum præberet assensum: & licet pro-
uentus ipsius ecclesiæ xxiiij. canonicis cōgruē sufficere valeant, non etiam sunt
xij. canonici, qui ecclesiæ seruitium suum impendant: & ijdem lucrum suum
potius, quā ecclesiæ commodum attendentes, vt prouentus ecclesiæ in suos
usus conuertant in substituendis canonicis, nec volunt, nec student esse concor-
des. Quoniam igitur quod per fraudem, vel mendacium obtinetur, effectum
habere non debet, discretionī vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus,
si præmissis veritas suffragatur, non obstante constitutione prædicta super nu-
mero XVIII. canonicorum facta per fraudem in ecclesiæ detrimentum, secun-
dum quod ecclesiæ potuerunt sufficere facultates, sub conuenienti numero ca-
nonicos eligi absque appellationis obſtaculo, & institui faciatis: qui cōtinuam
ibidem residentiam facientes deuotum in eā domino exhibeāt famulatum, di-
strictius compescentes, si qui vobis super his temerē præsumpserint refragari,
Nullis literis, &c. Quod si omnes, &c. Datum Lateran. II. idus Aprilis.

PH. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. QVA DISCVTITVR ET

definitur causa inter cænobium S. Donati, & Archiepiscopum Mediolanensem.

Inter dilectos filios Gerardum Abbatem Sancti Donati de Scōzula *Cap. Inter*
ex vna parte nomine monasterij, & Vu. Balbum Mediolanen. ca. *dilectos, de*
nicum procuratorem tuum nomine Mediolanen. Archiepiscopa *fide instru-*
tus ex altera super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio li. *mētorum.*
tigatum. Petebat siquidem dictus Abbas nomine Monast. S. Donā-
ti de Sexto à præfato procuratore tuo nomine Mediolan. ecclesiæ restitui mo-
nasterio memorato, Portum Scozulæ, siue Sexticum honore, districtu, & iuris-
dictione præfati loci, & castellantiæ, dicens ad monasterium hæc omnia perti-
nere. Hoc ipsum dicēs de hominibus, qui habitāt in curte Baueni, & tenent res
monasterij memorati, scilicet in Gralia, Carpuneno, Vesterpeno, Cademple-
no, Baueno, & Insula superiori, Bolgerate, ac Lisia. Petens etiam, vt Mediolan.
Archiepiscopus cessaret ab inquietatione hominum, qui habitant in loco Ba-
ueni super manso de Curte, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio pos-
fessorio per sententiam Episcopi Veronē. Item vt cessaret ab inquietatione vi-
cariarum, idest communium, & terrarum in terretorio Sexti, siue Scozule, &
in eius Castellantia positarum: ab inquietatione quoque albergariæ prædicti lo-
ci Scozule, siue Sexti, & illius etiam Castellantiæ, rursus vt nō inquietaret mo-
nasterium antedictum in possessionem, vel quasi possessionem piscariæ totius
aquæ Ticini vsque ad rauiam Castelleti, vel Pigaroli, & hæc omnia petebat cum
omnibus fructibus inde perceptis, saluo in omnibus iure addendi, vel minu-
endi: satagens multipliciter comprobare omnia, quæ præmissa sunt, ad suum
monasterium pertinere. Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam
Episcopi Ticinen. qui monasterium ipsum fundauerat, & ei, quæ præmissa
sunt, donauerat vniuersa. Secundo per instrumentum sententiæ Asperti
quondam Mediolan. Archiepiscopi, quam ex delegatione Lodoici Imperato-

Kk

ris

ris, tulit pro Monasterio sæpè dicto, super his contra Nottingum præfati Luitardi nepotem, qui super eis molestabat monasterium. Tertiò per priuilegia Rom. Imperatorum, & præsertim Hinrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabant, & conferebant. Quartò per instrumenta locationum, quas fecerant diuersis personis Abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium à sexaginta annis infrà, & à quinquaginta annis, & suprà tenuerat, & possederat omnia supradicta: & quòd fama publica erat ea omnia præfato monasterio, à iam dicto Luitardo fuisse donata. Sed contra priuilegium donationis à præfato procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò quia ibi maximè apparebat consumptum, vbi potuisset falsitas faciliùs deprehendi, videlicet, in annotatione indictionis. Secundò quia cùm charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquàm non illo tempore facta fuisset. Tertiò quia falsum sigillum vitiosè videbatur appositum, eo, quòd à media parte sigilli apparebat quædam imago: non cum mitra in capite, sed cum pileo, nec induta pontificalibus, sed regalibus, tenens in manu non baculum pastorem, sed quasi sceptrum regale: cuius facies non apparebat integra, sed dimidia, tanquàm in alia medietate respuiceret aliam, quæ tamen tota vacua remanebat: sed quædã imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat: vnde non Episcopi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in vna medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in aliera medietate præsumebatur vel filij vel coniugis imaginem habuisse. Nam, & in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quæ nomē proprium cùm hac adiectione. Dei gratia, designabant. Sed cùm proprium nomē ipsius Episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio, quòd exprimebat sigillum deletæ fuerant duæ literæ, secunda quæ fuerat inter L. & t, & sexta quæ fuerat inter r, & u: ita quod si secunda fuisset o, & sexta fuisset i, procul dubio non Luitardus, sed Lotarius legeretur: quòd etiam inde cognosci poterat, quia secundum dispositionem aliarum literarum inter l, & t, non erat spatium, nisi quòd potuisset vnam literam continere: cùm secundum integritatem huius nominis Luitardus inter l, & t, duæ literæ sint diuersæ. Præterea inter r, & u tam modicum erat spatium, vt in eo non hæc litera d, quæ maius occupat spatium, sed hæc litera i, quæ minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursus cùm cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera, quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad cōseruationem sigilli, recēs erat & mollis. Quod cùm diligenter inuestigatum fuisset, certo certius est comperitum, quòd sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinū nouæ ceræ, quæ fuerat posita exteriùs, quasi ad cōseruationem sigilli, vitiosè fuit ipsi chartæ coniunctum, eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli. Cæterà ferè priuilegia Rom. Imperatorū præter priuilegium Henrici, vel falsa reperta sunt, vel falsata. Sed & ipsum Henrici priuilegiū ad fidē astruendam nō videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quòd erat ex media ferè parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi vltima medietas, videlicet icus: nec de cæteris literis nisi hæc adiectio, Dei gratia, comparebat, ita quod ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici quàm Lodoici. Instrumentum quoq; sententiæ multis modis inueniebatur suspectum: tum quia quædam in ipso apparebant lituræ, tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manus fuisse, quàm conscriptio instrumenti: cùm tamen notarius in subscriptione profiteretur se instrumentū manu propria conscripsisse. Litera quoq; recentior videbatur, quā charta, & aqua videbatur encaustum infectū, vt antiquius appareret. In omnibus etiam imperialibus priuilegijs, quæ posteriora fuerant, nulla prorsus est habita mentio de illa sententia: quamuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro si legitimum esset, & verum instrumentum sententiæ, per illam tamen sententiam nullum Mediolan. Archiepiscopatu præiudiciū poterat generari: cùm ipsa sententia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta alij nō præiudicet: nec attestations, quæ cōtinebātur

in instrumento sententię per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem Archiepiscopatu nocumentum aliquod irrogare: cum inter alias personas, & in alio iudicio receptę fuissent. Cæterum memoratum Henrici priuilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, vnderum dominium donatarū intelligi fortē poterat monasterio acquisitum, & traditum: quamuis ex forma petitionis, quę in ipso priuilegio declaratur, & quibusdam alijs verbis, quę ponuntur in ipso, confirmatorium tantum videretur fuisse. Vt tamē intelligatur eo modo quo magis posset valere, distinguendum utriusque videbatur ut idem Henricus alia donauit, & alia confirmauerit, cum eadem legitimē nequiuissent, & confirmari pariter, & donari: confirmari, tanquā prius habita, & possessa: donari, tanquā tunc tradita, & concessa. Donauit inquam illa, quę ipse intra trium miliarium spatium monasterio concedebat. Confirmauit autem, quę prius ipsi monasterio concessa fuerant, & donata: inter quę illa continebantur, quę deducta sunt in iudicium, ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed confirmata: cum iuxta legitimas sanctiones, quod meum est, ex alia causa meū fieri non possit, nisi desierit esse meum: præsertim cum pars monasterij nixa fuerit comprobare, tum per priuilegium concessionis, tum per instrumentū sententię, quod illa legitimē fuerint à Luitardo donata, & illi donationi per totū iudicium est innixa. Vnde post donationem huiusmodi eadem eidem non poterant redonari. Cum ergo confirmatorium tantum extiterit, saltem quo ad illa, quę deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessoriū, quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum. Pari modo cætera priuilegia Rom. Imperatorum, etiam si vera fuissent, & sine suspicionē ad probationem tamen inuvalida probarentur. Per instrumenta verò locationis nec est ut cunque probata proprietates, nec etiam plenē possessio: cum iuxta legitimas sanctiones ad probationem rei proprię, siue defensionem non sufficiat facta locatio. Licet autē his, & alijs modis sæpē dictus procurator tuus intētionem Abbatis videretur elidere, cautunq; sit in iure ciuili, quod auctore non probante is, qui cōuenitur, & si nihil præstiterit, obtinebit, ad ostendendam tamen euidentius iustitiā tuę partis per testes videbatur probare, quod Mediolanen. Archiepiscopus omnia, quę præmissa sunt à sexaginta annis infra possederat inconcussē. Verum contra præscriptiones huiusmodi, dictus Abbas interruptionem medijs temporis ciuilem pariter & naturalem obiecit. Olim enim Gozouio quondam comite à Federico Imp. super his iudice delegato, cum post citationes legitimas Mediolan. Archiepiscopus se contumaciter absentasset, pro monasterio fuit lata sententia, & ipsius nomine corporalis possessio assignata, quam per sex annos, & ampliùs habitam in bello Mediolan. asserebat amissam: per quod allegabat præscriptionē ciuilitē, & naturaliter interruptam. Porro ad exceptionem præmissam sæpē dictus procurator tuus taliter replicabat, quod bonę memorię Io. Anagninus sanctę Marię in porticu Diac. Car. postea Sancti Marci presb. & tandem Episcopus Prænestin. tunc apostolicę sedis legatus, attendens quam barbarica feritate, & insatiabili odio ecclesiā, & ciuitatem Mediolan. Federicus Imperator. funditus vellet euertere, atq; in supremam redigere seruitutem, quicquid ipse, vel aliquis iudex, seu ministerialis eius in ecclesias, clericos, vel ciues Mediolan. statuto erat tempore illo, in irritum reuocauit. Cuius factū felicis recordationis Alex. Papa prædecessor noster approbās confirmauit: vnde quod à præfato comite factum fuerat, in odium Mediolan. quos dictus Imp. acrius infestabat, Mediolan. ecclesię præmissa ratione non poterat præiudicium generare. Porro rationem huiusmodi pars aduersa friuolam reputabat: cum factę causę nulla iurisconsultatione fieri possint infectę. Cum autem super his, quę præmissimus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia fuisset diutius litigatum, quia legitimē probatum non fuerat, ea, quę petebantur ad monasterium pertinere, de comuni fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius præfati procuratoris tui nomine tuo, & Mediolan. ecclesię sententialiter duximus absoluendū: quoniā cum obscura sunt iura partium, consuevit contra eum, qui petitor est, iudicari.

Super manso vero de Curte Baueni, quod ab ante dicto Episcopo Veronen. fuit ipsi monasterio per diffinitionis calculum in possessorio iudicio attributum, nos quoque eidem cœnobio procuratorem ipsum nomine tuo, & Mediolanē. eccl. in petitorio iudicio, auctoritate iudiciaria cōdemnamus: cum liquidò sit probatum, quod dictum monasterium mansum ipsum longissimo tempore quietè possedit, in ea parte perpetuum sibi silentium imponentes. Caterum auctoritate apostolica districtius inhihemus, ne tu, vel tuorum quilibet successorū ad res, & possessiones, & iura prædicti monasterij manus extēdat, præter id, quod de portu, honore, districtu, & iurisdictione à nobis est sentēcialiter diffinitum. Nulli ergò, &c. Absolutionis, inhibitionis, & diffinitionis, &c. Datum Lateran. xvi. cal. Maij. In eundē ferè modum scriptum est. G. Abbati de Scozula.

CONVERTVI DE CONCHIS. DE CONTROVERSIA, ET SENTENTIA
super Abbacia siue præfectura ipsorum.

Cum super Abbacia monasterij vestri inter vos, & S. quōdam Abbatem olim fuisset quæstio diutius agitata, partibus tandem ad nostram præsentiam accedentibus, dilectum filium nostrum H. Sancti Eustachij Diac. Card. dedimus auditorem: in cuius præsentia pro ipso S. taliter fuit allegatum, quod cum dilect⁹ filius noster I. tt. Sanctæ Pudencianæ præsb. Card. tunc apostolicæ sedis legatus intrasset Normanniam, & super statu ipsius Abbatiæ cum Abbate, ac fratribus inquisitionem habuerit diligentem, nihil reprehensione dignum inuenit ibidem, sicut ex literis bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri euidenter apparet: quibus ipsius Card. confessio est inserta. Eò verò postmodum ab ipso monasterio recedente, literæ ipsius ad dilectos filios N. Toarcen. Abbatem, & N. Priorem Sanctæ Barbaræ fraudulenter obtentæ fuerunt, super inquisitione Abbatis, & totius monasterij facienda, nulla data inquisitoribus potestate, in abbatem aliquid statuendi, quemadmodum ex testimonio eiusdem Card. colligitur euidenter. Prædictis ergò inquisitoribus accedentibus ad monasterium memoratum, & volentibus fines mandati excedere, in facienda inquisitione, iuris ordine non seruato, idem Abbas antequam inquisitio sortiretur effectum, sedem apost. appellauit, & quamuis iter arripuisset ad Rom. ecclesiam veniēdi, dicti tamen inquisitores, nec appellationi rationabiliter interpositæ, neq; ipsius absentia, vel excusationibus aliquibus deferrentes, destitutionis in eum, sentēciam contra iuris ordinem promulgarunt: licet nō pronūciandi potestas eis esset concessa, sicut ex multorum Prælatorum literis liquidò declaratur. Memorato igitur Abbate ad dicti prædecessoris nostri præsentiam accedente, postquam de inordinata destitutione sua eum reddidit certiore, omnibus irritatis, quæ contra iuris ordinem, à dictis inquisitoribus fuerant ordinata, eundem Abbatem sententia sua restituit, executione Solauē. fratri nostro Episcopo, & dilectis filiis L. & H. Archidiac. Ebroicen. demādata. Die verò à solo Episcopo partibus assignata, & ad terminum vtraque partium veniente cum expectaret Abbas restitutionem fieri sibi, secundum apostolici mandati tenorem, eam non potuit obtinere: quin potius precibus, minis, & terroribus eum Episcopus inducere laborauit: vt in ipsum non super restitutione facienda, quod erat principale negocium compromitteret, sed super executione tantummodo differenda, & quoniam pars aduersa cum armis illuc accenserat, & multitudine armatorum factum est, quod in dictum Episc. sicut præmissum est, compromisit, fide in manu ipsius præstita, & restitutionis literis depositis apud Deum non tradendis parti aduersæ, sed diligenter seruandis, & restituendis sibi tempore oportuno. Ipse verò Episcopus cōtra id, quod promiserat, venire nō metuēs, aduersarijs Abbatis literas restituit memoratas. Sicq; compromisso ex parte ipsius Episcopi, & aduersariorum pariter violato, monachi bonæ memoriæ Mel. tt. Sanctorum Ioannis, & Pauli presbyteri Card. tūc apostolicæ sedis legati præsentiam adeuntes, ad I. quondam Rothomagē. Decanum super grauamine compromissi, cōmissionis literas impetrarunt. Ad cuius primā citationē monachus à dicto Abbate transmissus captus fuit ab aduersarijs, & vinculis ferreis

reis mancipatus. Ad secundam verò citationem idem Abbas accedēs, per impressionem coactus fuit compromittere in Decanum: non super abbacia, de qua sub eo nulla quæstio vertebatur, sed pro quibusdam bladi redditibus minuendis. Parte autem altera super compromisso seruando, fidem, sicut conuenerat, non seruāte, dictum S. iterum oportuit ad sedem apostolicam laborare: vbi à nobis tam super principali, quàm incidenti etiam quæstione ad venerab. fra. nost. Lexouie. Episcopum, & dilectum filium Abbatem Vallis Richer. literas impetrauit, vt super his, quæ nobis fuerant intimata, studerent elicere veritatem: & statuerent, quod secundum Deum viderent rationabiliter statuendum, iuris ordine per omnia obseruato: ita quòd alter sine altero adesse nolente, vel etiam non valente, mandatum apostolicum adimpleret, mentione facta in literis ipsis de fide violenter (sicut idem S. asserbat) extorta, & non super monasterio abiurando, sed restitutione (vt dictum est) tantummodo differenda: ne his omissis tacita veritate, commissio videretur obtenta. Partibus verò coram delegatis iudicibus constitutis, pars illius, quem dixit intrusum, præfatum Episcopum duabus de causis sibi dixit esse suspectum: tum quia super eccl. quandam causam habebat cum monasterio memorato, tum etiam quia ipsum à Romana curia redeuntem ad pacis osculum non admisit: vnde neque coram illis, neque coram illorum altero iuri stare voluit: quamuis nihil diceret in Abbatem, sed appellans frustratore se contumaciter absentauit. Verùm dicti executores appellationi, quæ nulla fuerat, minimè deferentes, habito multorum prudentium virorum consilio, sententiam à dicto prædecessore nostro prolatam executioni mādauit: restituentes prædicto S. Abbatiam, & præfato intruso perpetuum silentium imponentes. Cumq̃, ad eorum ex parte apostolica quæstionem diocesanus Episcopus sæpius requisitus ipsum S. in corporalem possessionem inducere recusaret, id exequendum quibusdam diaconibus mandauerūt: qui nedum quod admissi fuerūt, verum per monachos, & fautores eorum afflicti verberibus carcelari sunt custodiæ mancipati. Quapropter in intrusum monachos, & fautores eorum à delegatis fuit secundum apostolici mandati tenorem excommunicationis sententia promulgata. Sed ob hoc intrusus, & monachi non dimiserunt diuina officia celebrare: qui etiam ipso intruso defuncto alium excommunicatum eligere præsumpserunt, sicut ex delegatorum literis perpenditur euidenter. Cumq̃ ne sic possent ad frugem melioris vitæ reduci, sæpe dictus S. iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi. Sed præuenientes eum nuncij monachorum, de benedictionis munere illi, quam elegerant, impendendo, fraudulenter literas impetrarunt: quas ad partes suas miserunt festinantius, quàm deberēt. Petebat itaque dictus S. monachos ipsos, qui cuidam prædecessorum suorum amputare linguam, & oculo seruere præsumpserunt: in alium sedentem ad mensam cum gladijs, & fustibus impetum faciētes, alium solum in ecclesia dimittentes missam celebrare paratū, animaduersione condigna puniri, & possessionem abbatiæ plenariè sibi restituit, sicut à dicto prædecessore nostro statutum fuerat, & à delegatis postea iudicibus ordinatum, intruso qui post latam in eum sententiā excommunicationis assumptus fuerat, per silentium perpetuum condemnato. Cæterum pro vobis ita fuit propositum ex aduerso, quòd cum præfatus I. Cardinalis in partibus illis legationis officio fungeretur, & causam ipsam super dilapidatione ipsius S. & incontinentia pariter præfatis Abbati Toarnē. & Priori Sæctæ Barbaræ commiserit terminandam, ipsi cognita veritate, & ordine iuris per omnia obseruato, in eum depositionis sententiā protulerunt: quæ à dicto prædecessore nostro fuit postea confirmata. Ipse autem S. eidem prædecessori nostro, quòd abbacia ipsa iniuste spoliatus fuerit, intimauit: præfato Cardinali etiam asserente non fuisse intentionis suæ, quòd ad depositionem abbatis procederent iudices delegati: quamuis & hoc esset eis commissum, sicut in eorūdem literis reperitur. Vnde sæpe dictus prædecessor noster eum non restituit altera parte absente, sed restituendum mādauit Episcopo, & Archidiacono memoratis: quia tacitum eis fuerat, quod præfatus Cardinalis dictis abbati, & priori deponendi etiam cōcesserit facultatem. Conuenientibus

igitur partibus ad diem, & locum sibi à Delegatis sedis apostolicæ assignatū, dictus S. in manu Episcopi, quod eius super causa ipsa staret arbitrio, fide data firmavit: qui partes ipsas, ut ad ea, quæ pacis sunt, intenderent, monuit diligenter: inter quas talis compositio intercessit, ut dictus S. in perpetuū cederet abbatiæ: quam cessionem ratam Delegati iudices habuerūt: & idem S. sicut in delegatorum literis continetur, iuramento firmavit se illam firmiter seruaturum. Et cum super restitutione sua duplices literas eiusdem prorsus continentia, impetrasset, facta compositione, quam sæpè dictus prædecessor noster postea confirmavit, alteras resignavit, alteras retinuit fraudulenter. Processu verò temporis compositione ab eo aliquandiu observata, per iam dictum M. Car. I. quodam Rothomagen. Decano eandem fecit causam committi: fuit quæ in eius præsentia, & venerabilis fratris nostri Rothomagen. Archiepiscopi prima compositio innouata, ubi præfatus S. Abbatiam denuò abiuravit: & quod compositionem ipsam deinceps observaret, corporaliter præstitit iuramentū, sicut in ipsius Rothomagen. Archiepiscopi literis continetur, & multis posset testibus approbari. Fuerunt autem ista coram Rothomagen. facta, ea præcipue ratione, quoniam prioratus, quem ipse S. debuit obtinere, in Rothomagen. erat diocæsi constitutus: quem cum per biennium detinens in honestè viuendo ferè omnia consumpsisset, ad alia bona monasterij se violenter extendit. Et tandem ad præsentiam nostram accedens, & quædam de præmissis exprimens, alia verò reticens, ad præfatos Lexouien. Episcopum, & Abbatem Vallis Richer nostras literas reportauit, ut diligenter inquirerent de omnibus veritatem, & statuerent quod iustitia postularet. Ipsi verò partibus ad se citatis, quamuis Episcopus pro memoratis causis, & quoniā R. Abbatem respondit, quod si posset sibi noceret, esset alteri parti suspectus, & ab eo fuerit recusatus, vellet quæ coram coniudice, qui suspectus non erat, vel coram arbitris electis à partibus id probare: dicto Abbate Vallis Richer admittere hoc nolente, ante ingressum causæ fuit ab illis duobus postmodum appellatū, ipsi nihilominus eūdem S. restituendum sententialiter decreuerunt, aduersario eius super Abbatia perpetuum silentium imponentes. Cum igitur quæ præmissa sunt, & alia quædam prædictus Cardinalis nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulisset, quia constituit nobis per literas iudicium prædictorum Episcopi, & Archidiacon. Ebroicen. quibus super restitutione ipsius S. à dicto prædecessore nostro, fuerat causa commissæ de vtriusque partis assensu, compositionem sub eo tenore factam fuisse: quod prioratus Sancti Stephani cum omnibus pertinentijs suis, & alia quædam sibi cōcessa fuerunt, dum viueret, possidenda, & ipse à lite spontanea voluntate recessit: & instrumenta sua fracto sigillo, quo usus fuerat, in manibus eorundem iudicum resignavit: & quod abbatiam abiurauerit memoratam, ex literis iam dicti Rothomagen. Archiepiscopi perpendimus euidenter. Nolentes per nos, qui punimus periuria, viam periurij aperiri, cum & ipse recipiendo compositionem huiusmodi renunciauerit Abbatia, communicato fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius S. vos, & monasterium vestrum absoluiamus, perpetuum ei super quæstione ipsa silentium imponentes: non obstante quod factum est, ab ultimis delegatis: cum ex his appareat euidenter ipsos (ut de alijs taccamus) si eis de præmissis constituit minus legitime processisse: restituentes illū, qui non habebat ius aliquod repetēdi. Et quamuis solus Abbas antequā appellaretur ab eo, iuxta formam literarū nostrarū procedere potuisset: quia tamen ex eo quod cum ipso Episcopo interlocutus est, appellationem, non tenuisse de iure sine ipso, dum posset, & vellet negotio interesse: per consequentiam confessus est, se non posse mandatum apostolicum adimplere: nec suæ intentionis extitit, ut sine coniudice suo aliquid diffiniret: & cum eo, qui iam iudex esse desierat, aliquid super præmisso negotio ritè disponere non valebat voluntate, ac potestate sibi mutuo aduersantibus cum noluerit quod potuit, & quod voluit, adimplere nequiuit, quod à duobus factum fuit, effectum de iure non potuit obtinere. Nulli ergo &c. Datum Laterā. idibus Aprilis.

N. LOCE.

Vm plenitudo legis secundum Apostolum sit dilectio, profecto dissensio diuinæ legis hominem constituit transgressorem: quæ sæpius ex odij radice procedit, & eliminatis virtutibus copiam generat vitiorum: dum vnus vt in alterum suas iniurias vindicet, dum vt de inimico triumphet, nec diuinam offensam, nec homicidij crimen, nec reatum periurij expauescit. Hæc enim naturalis legis iura confundēs, quod sibi non vult, alij per violentiam nititur irrogare. Hæc dum persequitur proximum, nec Deum, nec proximum diligere comprobatur. Qui enim non diligit fratrem, quem videt, Deum quem nō videt, quomodo potest diligere? Huius autem incommoditates plenius veritas, quæ mentiri non nouit, attendens in Euangelio protestatur: Omne (inquiens) regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Cæterum, quamuis in libro scripturæ satis dissensionis incommoda prænotentur, manifestius tamen diligenter inspicientibus in libro experientię quotidianę, parebunt. Nam (vt non longè petantur exempla) quot ex dissensione, quæ inter Placentin. & Parmen. super burgo Sancti Domini vertitur, mala cōtigerint, quot sint pericula (nisi Deus aliter prouiderit) prouentura, tua discretio non ignorat. Ecce enim inuicem sanguinem suum sitiunt, & esuriunt mutuò stragem suam: nec sufficit vtrisque per se contra alteros dimicare, sed vniuersam Lombardiam commouerunt ad arma: & alteri cum vniuersis fautoribus suis, alteris & omnibus eorum complicibus generale prælium indixerunt. Quia verò nos) licet insufficientibus meritis) vicem eius tenemus in terris, qui nascēs ex virgine per cœlicos ciues pacem bonæ voluntatis hominibus nunciauit: & resurgens, & ascensus in cœlum, pacem legauit discipulis: vt & ipsi eius imitantes exemplum, pacem alijs prædicarent: ne si ventum fuerit ad conflictum, multis hinc morientibus fiat hæc dissensio immortalis: ne etiam præter stragem corporum incurrant in super periculum animarum discretionī tuæ per apostolica scripta mandamus, & in virtute obedientię sub quantacunque possumus districtione præcipimus, quatenus cū venerabilibus fratribus nostris Mediolan. Archiepiscopo, & Vercellē. Bergomē. Lauden. Brixien. Cremon. Regin. Placentin. & Parmen. Episcopis, quibus super hoc etiam scribimus, per te, & alios, quos ad hunc necessarios cognoueris esse tractatum, ad eorum concordiam, & pacem intendas: & vt imminetia mala vitentur, indefesso studio, & solitudine diligēti procures: ita quod apud Deum æternæ retributionis mercedem, & apud nos dignas gratiarum actiones valeas promereri. Si verò desuper datum non fuerit, vt per admonitionem, & exhortationem ipsorum, & tuā impleri valeat, quod mandamus: tu per excom. potestatum, consulum, & consiliarios, & principaliū fautorū tam Placent. quàm Parmen. ipsos Placen. & Parm. ad subeundum iudicium nostrum sufficientissima in manibus tuis hinc inde præstita cautione, vel Parmē. vt burgū ipsum nomine nostro in manibus tuis tenendū assignent restituendū per nos eis, quibus de iure fuerit assignandū, omni occasione, excusatione, dilatione, appellatione, & recusatione cessantibus, nostra fretus auctoritate compellas: & eis in super commineris, quod nisi mandatis paruerint apostolicæ sedis, manus nostras super eis curabimus aggrauare. Quod si competentiore modū, dum tractaueris super his cum partibus, poteris inuenire, secundū eum procedere non omittas. Nouit enim Dominus, qui renū, & cordiū est scrutator, quod super hoc ex puritate procedimus, non vt alterutri partiū cum alterius dispēdio placeamus, sed vt officij nostri debitum exequentes, sopiamus dissensionē ipsam cōcordia, vel iudicio terminemus: cū in simili casu reges, & principes (sicut te latere nō credimus) ecclesiasticā districtione duxerimus cōpellēdos. Cū enim inter alias orbis prouincias præsertim simus de Lōbardię statu solliciti, cōmuni Lombardorū vtilitati cōsulare cupimus, & grauaminibus præcauere: ne si (quod absit) inter se processerint ad conflictū, præter alia pericula strages exinde non modica subsequatur.

Sufficienti verò cautione ab vtraque parte quoddam iudicio, vel mandato nostro pareat, & à Parmen. possessione receptis, si per publicam famam, vel alias legitime tibi constiterit, Parmen. ipsos possessionem temeritate propria Placentin. per violentiam abstulisse, possessionem ipsam restituas Placentin. cum id ordo iuris exposcat: ita tamen quod prius tibi sufficienter caueant, ut siquid postmodum propositum fuerit, mandato nostro sint, & iudicio parituri. Datum Lateran. V. cal. Maij.

VV. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARD.

Ut Comes Flandriae ab excommunicationis, & interdicti sententia populus eius absolatur.

Vm ex iniuncto nobis apostolatus officio sumus secundum Apostolum sapientibus, & insipientibus debitores, & omni petenti iustitiam facere teneamur, mirum esse non debet aliquibus, vel molestum, si ad ea corrigenda, quae noscuntur contra iustitiam attentata, manum apostolicæ correctionis apponimus, & ad iuris tramitem studemus, sicut conuenit, reuocare. Sanè ad audientiam nostram dilecto filio nobili viro B. Comite Flandren. significante peruenit, quod cum olim apud Vernonem cum charissimo in Christo filio nostro illustri Rege Franciæ quasdam conuentiones inisset, quas se promisit iuramento interposito seruaturum: quia tamen homines suos inducere non potuit ad obseruationem ipsarum, ab ipso Rege postulauit absolui: qui eum apud Compendium coram multis viris prudentibus, & discretis, ab ipsis denunciauit conuentionibus absolutum. Cumque postmodum idem Rex instrumentum super conuentionibus ipsis confectum, quod penes se post factam absolutionem retinuit, fecisset felices recordationis C. prædecessori nostro cum literis testimonialibus præsentari, absolutionis prædictæ non habita mentione, ipse prædecessor noster conuentiones illas auctoritate apostolica confirmauit, & præcepit inuiolabiliter obseruari. Postmodum verò cum per insinuationem præfati Comititis, & virorum religiosorum testimonium, qui absolutioni factæ interfuisse dicuntur, eidem prædecessori nostro de absolutione illa plenius constitisset, ipse præfatum Comitem tam à conuentionibus ipsis, sicut eas ipsi memoratus Rex asseritur remississe, quam à iuramento super earum obseruatione præstito, confirmatione sedis apostolicæ, seu literis alijs nequaquam obstantibus, reddidit penitus absolutum: sicut in rescripto eiusdem absolutionis sigillis dilectorum filiorum nostrorum electi, Præpositi Decani, & Capituli Cameracen. & de Gamberon. Sancti Dionysij, Sancti Gilleni, de Crispinio, de Sancto Amando, de Sancto Ioanne de Vallencenis, de Asnonio, de Aquicineto, de Marchenis, Sancti Auberti, & Sancti Sepulchri in Cameraco Abbatum signato perspeximus contineri. Nos etiam (si benè recolimus) rescriptum conuentionum ipsarum nobis ex parte regia præsentatum inspeximus diligenter, & eas, sicut prædecessor noster confirmauerat, auctoritate duximus apostolica confirmandas: tibi per scripta nostra mandantes, ut ipsum Comitem ad obseruationem earum per excommunicationem personæ, & interdictum terræ, compellere non tardares. Cumque tu postmodum iuxta mandatum nostrum velles ipsum Comitem excommunicare, & terram ipsius interdicto supponere, ipse per nuncios suos asserens literas illas per suppressionem veritatis obtentas, quia in eis absolutionis factæ mentio non fiebat, ab interlocutione tua nostram audientiam appellauit. Cum ergo rescriptum per suppressionem veritatis, vel expressionem falsitatis obtentum vigorem habere non debeat firmitatis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, infra viginti dies post suspensionem præsentium ipsum Comitem ab excommunicatione, ac terram eius ab interdicto sublato appellationis obstaculo absolueri non postponas: Chariss. in Christo filio nostro Ph. illustri Francorum Regi ex parte nostra significans, ne id molestum accipiat: cum ex iniuncto nobis seruitutis officio sine personarum acceptione nulli debeamus iustitiæ debitum denegare. Alioquin

quin noueris nos venerabilibus fratribus nostris Ambianen. & Tornacen. Episcopis, & dilecto filio Aquicinctin. Abbati literis nostris districtius iniunxisse, ut cum eis legitime constiterit de præmissis, ipsum Comitem ab excommunicatione, & terram eius ab interdicto nullius contradictione, vel appellatione obstante, denuncient penitus absolutos.

Datum Lateran. VI. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Ambianen. & Tornacen. Episcopis, & Aquicinctin. Abbati, ferè in eundem modum ut supra usque ad verbum Absolutos. Nullis literis, harum mentione non habita. &c. Quod si ambo, &c. tu frater Ambianen. cum eorum altero, &c.

PH. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. NE COMITIS FLANDRIÆ

absolutionem indignè ferat: cum Pontifex cogatur omnibus iustitiam administrare.

Vm ex iniuncto nobis, &c. ferè in eundem modum, ut supra usque ad verbum Absolutos. Rogamus igitur magnificentiam regiam, & exhortamur in domino, quatenus te non moueant aliquatenus, vel perturbent, quæ secundum Deum & iustitiam super ipso duximus negotio statuenda, quia licet te tanquam charissimum nostrum, & specialem ecclesiæ filium, & Christianissimum principem amplexemur ætius in visceribus charitatis, & tuis, quantum cum Domino possumus, velimus intendere profectibus, & augmentis, in nostri tamen executione officij apparere nolumus concedente Domino, negligentes, cum illius vicem in terris gerere dignoscatur, qui iudicat populos in æquitate, & cuique vult suam iustitiã conseruari. Datum ut supra.

VV. REMEN. SANCTAE SABINAE CARDINALI, ET SENONEN.

Archiepiscopis, Antisiodoren. & Niuernen. Episcopis. Quod quis promissit, vel iuramento asseruit, seruare debet

Ignificante nobis dilecto filio nobili viro B. Flandren. comite, ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quod cum inter N. Patrem ipsius Comitis, & dilectum filium nobilem virum Comitem Niuernen. super matrimonijs contrahendis taliter fuerit interposito iuramento statutum, quod ipse pater Comitis filiam suam I. nomine eidem comiti Niuernen. traderet in uxorem, & ipse filiam suam cum ad annos nubilem perueniret, Philippo præfati comitis Flandriæ fratri, vel Henrico fratri eius, si fortè præmoreretur Philippus, matrimonialiter copularet: & ad complementum ipsius contractus chariss. in Christo filius noster illustris Rex Franciæ ex condicte vnanimi deberet vtrunque compellere: nec nõ vos illum per excommun. personæ, & interdictum terræ cogeretis, qui à pacto matrimonij resiliret, sicut in literis eiusdem Regis, & vestris fratres Episcopi dicitur manifestius contineri: idem Niuernen. Comes quod tam solènitè factum est, adimplere negligit, & recusat: licet ei sit ab altera parte super contractu matrimonij plenariè satisfactum. Cum igitur tanquam vir nobilis, & discretus illæsam debeat famam sui nominis conseruare, ut non possit super eo, quod licitè dicitur iurasse, meritò reprehendi: ipsum comitem attentè monētes, per literas nostras mandauimus, ut iuxta quod iuramento fuit interposito, compromissum, complere matrimonium, quantum in ipso fuerit, non postponat: ut videatur iuramenta tam à se, quàm hominibus suis exhibita, sicut conuenit obseruare: & ad id exequendum quod per se potest laudabilius adimplere, per alium non cogatur. Ideoque fratern. vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus sepe dicto comite ab executione mandati nostri cessante, ipsum ad obseruationem iuramenti, sicut de iure tenetur, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Datum Lateran. V. Cal. Maij.

Scriptum est super hoc Comiti Niuernen.

Super eodē scriptum est Philippo illustri regi Francorum, ferè in eundem modum ut supra usque ad verb. Appellatione remota, cōpellant. Quia verò magnificentia regia

regia fideles suos ad ea debet exequenda inducere, in quibus non offendatur Deus, & fama boni nominis non lædatur, rogamus magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatenus non impedias, quominus præfatus Comes adimpleat quod iurauit: quia cum eius licitum sit iuramentum, ab obseruatione ipsius non debet retrahi, sed compelli. Dat. vt suprà.

BALDOINO COMITI FLANDRIÆ, ET MARIAE VXORI
eius. *Qua ipsos recipit in protectionem Apostolicam.*

Apostolica sedes, quæ disponente domino, cunctorum fidelium mater est generalis, licet omnes teneatur paterno affectu diligere, in eos tamen vberius gratiæ suæ dilectionis effundit, quos ad exhibenda sibi grata deuotionis obsequia inuenit promptiores. Attendentes igitur dilectionis feruorem, quam prædecessores vestri ad Rom. ecclesiam habuisse noscuntur, & deuotionem nihilom. quam vos ad personam nostram habere proponitis, firmo gerimus in proposito voluntatis, personas vestras oculo benigniori respicere, & syncerioris dilectionis, & gratiæ brachijs amplexari: ac in his, quæ à nobis secundum Deum duxeritis requirenda, gratanter vobis assensum apostolicum impertiri. Eapropter volentes vos tanquàm speciales ecclesiæ filios protegere, pariter & tueri, personas vestras cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum, & vsque ad verbum suscipimus. Auctoritate præsentium districtius inhibentes, ne aliquis sine manifesta, & rationabili causa, in personas vestras excommunicationis, aut in terras vestras interdicti præsumat sententias promulgare. Ad hæc adijcientes statuimus, vt si vos in aliquo præsenferitis aggrauari, liberè vobis liceat sedem apostolicam appellare. Si quis verò post appellationem ad nos legitime interpositam in vos, vel terras vestras excommunicationis aut interdicti sententias promulgauerit, ipsas decernimus non tenere. Nulli ergò, &c. protectionis, inhibitionis, & institutionis, &c. Datum Lateran. III. cal. Maij.

THEOBALDO PRESBYTERO CANONICO CAMERACENSI.
*Qua significat, pro ipso in causa præbendæ fuisse iudicatum:
eamque sententiam sese protecturum.*

Nefiant controuersia litigantium immortales, si sopitæ iudicio quæstiones in antiquæ contentionis scrupulum reducantur: sententias per fratres nostros ex delegatione nostra canonicè promulgatas, apostolicæ confirmationis præsidio consueuimus roborare: ne si pateret partibus à lata sententia resiliendi facultas, non litigantes litigia, sed litigia potius fugerent litigantes: dum non nisi eis expirantibus expirarent. Sanè cum inter te, & dilectum filium I. presb. de Landreceis super præbenda Cameracen. ecclesiæ, de qua te felicitis record. Coelestinus Papa prædecessor noster post preces, & mandatum dilectis filijs capitulo Cameracæ. porrecta, & executorem tibi ab ipso concessum cassata collatione ipsius præbendæ, dicto presb. facta per capitulum Cameracense, sicut ex literis eius accepimus, curauerat inuestire: & super qua idem presb. eam sibi asserens canonicè fuisse collatam, ad venerab. fratrem nostrum Episcopum, & dilectos filios Decanum, & cantorem Atrebaten. commissionis literas impetrarat: qui eum postquam iter aggressus fueras ad sedem apostolicam veniendi, causa rei seruandæ in possessionem miserunt, quæstio verteretur: nos tibi, & dilecto filio G. procuratori presb. memorati constitutis in præsentia nostra, dilectum filium Hugonem. tt. Sancti Martini presbyterum Card. concessimus auditorem. Coram quo, cum super causa ipsa fuisset diutius disceptatum, ipse tenore literarum inspecto, quas prædecessor ipse noster pro te Cameracen. Capitulo, & bonæ memoriæ Decano Remen. transmiserat: & earum etiam, quas nos circa nostræ promotionis initia, Venerab. fratri nostro Cathalaunen. Episcopo miseramus: intellecto etiam ex literis eiusdem Episcopi, qualiter de mandato nostro in tantum processerat, quod

quoddà Capitulo fueras receptus in fratrem, & in corporalem ipsius præbendæ possessionem inductus. Inspectis insuper literis, quas dictus presb. ad memoratos Episcopum, & Decanum & Cantorem Atrebatē. à sede apostolica impetrarat, & totius causæ meritis, rationibus, & allegationibus intellectis, auctoritate nostra de consilio venerab. fratris nostri N. Albanen. Episcopi, & dilectorum filiorum G. tt. Sanctæ Mariæ trans Tyberim. & S. tt. Sanctæ Praxedis, presb. Cardinalium formauit sententiam: & nobis prius retulit, quàm proferret, ac postmodum formatam, & expositam nobis sententiam de mādato nostro promulgans, super eadem præbenda silentium imposuit presbytero memorato, & procuratori eiusdem: & eam tibi per sententiam diffinitiuam adiudicare curauit. Nos igitur sententiam ipsam, sicut per eundem Car. de mādato nostro lata est, auct. apost. confirmamus, præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, &c. Datum. Lat. VIII. cal. Maij.

N. PRAEPOSITO. N. DECANO, ET CAPITULO CAMERA-
censibus. De eodem Argumento rescribit.

Vm inter dilectos filios Theobaldum cōcanonicum vestrum, & I. presb. de Landreceis, &c. ferè in eundem modum vt suprà vsq; ad verbum Curauit. Quam nos postmodum sicut per eundem Car. de mandato nostro lata fuerat, auctoritate curauimus apostolica confirmare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus sententiam ipsam studeatis inuiolabiliter obseruare. Alioquin noueritis nos venerab. fratri nostro Cathalaunen. Episcopo districtiùs iniunxisse, vt eam faciat per censuram ecclesiasticam appellatione remota, inuiolabiliter obseruari: contradictores tam vos, quàm alios eadem districtione compescens. Nullis literis obstantibus, latæ sententiæ, & confirmationis nostræ tenore tacito, &c. Datum vt suprà.

Scriptum est super hoc Cathalaunen. Episcopo.

N. DECANO, V. CANCELLARIO, ET C. CANONICO LAV-
dunen. In dubio semper præsumitur pro iudice & pro illius sententia.

Icut nobis vestris literis intimastis, cū causa, quæ inter Henricum subdiaconum, & Huardum Presb. Sancti Clementis super quinque frumenti modijs vertebatur, qui dicebātur ipsi Henrico per annos singulos exoluendi, ex delegatione nostra vobis commissā fuisset, & partibus in vestra præsentia constitutis, idem Henricus restitutionem sibi fieri postularet, aduersarius se ad hoc non teneri respondit: cū alia vice super hoc coram iudice conuentus fuerit, & sentētia liter absolutus: quod ostendere voluit duorum testimonio sacerdotum. Ex quorum depositionibus vobis constitit, quod mag. A. ex parte venerab. fratris nostri Episcopi Laudunē. Huard. presb. per iudicium absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verū quia testimonium ipsorum quasi nudè prolatum fuerat, cū de allegationibus, testibus, & ratione, quæ iudicem mouere solet ad sententiam proferendam, nihil se scire dixissent, variatum fuit inter iuris peritos, à quibus consilium postulastis: alijs afferentibus tale testimonium non valere, alijs sententibus quod valeret: vnde in hac ambiguitate quid tenendum sit, sedem dixistis apostolicam consulendam. Cū autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod causæ, quæ iudicem mouerant, non exprimantur in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus: quod cū ex depositione testium prædictorum constiterit vobis sententiam à iudice suo fuisse prolatam, propter auctoritatem iudiciariam præsumi debet omnia legitimè processisse. Datum

Lateran. II. cal. Aprilis.

Cap. Sicut
nobis, De
sententia
& re iudi-
cata.

MAR.

MAR. EPISCOPO, CASTELLAN. NE CLERICIS PRAETER
*ter suam voluntatem in ipsius dioecesi diuina officia celebrare
 aut sacramenta administrare liceat.*

Ratrum, & Coepiscoporum nostrorum postulationibus, quæ ratio
 ni consonant, & non deuiant ab honesto, tantò gratius, & libentius
 assensum apostolicum impertimur, quantò eos ad postulandum
 quod petitur non ob proprium commodum, sed ecclesiæ sibi com-
 missæ vtilitatē induci credimus, & moueri. Eapropter ven. in Chri-
 sto frater tuus precibus annuētes, auctoritate præsentium districtius inhi-
 bemus, ne qui presb. vel alij in quocunque officio constituto, fas sit in tua dioecesi, præ-
 ter tuum assensum (quem tamen nolumus malitiosè cuiquam denegari) offi-
 cia celebrare diuina, ad poenitentiam recipere confitentes, vel quæcunque sa-
 cramenta ecclesiastica exercere, nisi necessitatis articulus id exposcat. Nulli etiā
 Metropolitano, vel Episcopo liceat in ecclesijs lege tibi dioecesana subiectis,
 auctoritate propria clericos instituere, vel institutos etiam te in scio, promo-
 uere, vel parochianos in tuum præiudicium tradere sepulturæ. Saluis in omni-
 bus supradictis consuetudinibus approbatis, & tam indulgentijs quàm priuile-
 gijs pontificum Romanorum. Ad hæc vt decimas, quas prædecessores tui hæc-
 tenus in Romanæ partibus iustè ac pacificè perceperunt, exigere, ac percipere li-
 berè possis, auctoritate tibi apostolica indulgemus. Nullis ergò, &c. inhi-
 bitio-
 nis, & concessionis, &c. Datum Lateran. VI. cal. Maij.

FERRARIENSI EPISCOPO. AN HAERESIS MATRI-
monium contractum dirimat.

Cap. Quin-
 to. De di-
 uortijs.

QVanto te magis nouimus in canonico iure peritum, tantò fraterni-
 tatem tuam ampliùs in Domino cōmendamus: quod in dubijs quæ-
 stionum articulis ad apostolicam sedem recurris: quæ disponente
 Domino, cunctorum fidelium mater est, & magistra: vt opinio, quā
 in eis quondam habueras, dum alios canonici iuris peritiam edoce-
 res, vel corrigatur per sedem apostolicam, vel probetur. Sanè tua nobis frater-
 nitas suis literis intimauit, quòd altero coniugum ad hæresim transeunte, qui
 relinquitur ad secunda vota transire desiderat, & filios procreare: quod vtrum
 possit de iure fieri, per easdem nos literas duxisti consulendos. Nos igitur con-
 sultationi tuæ de communi fratrum nostrorum consilio respondentes distin-
 guimus: licet quidam prædecessorum nostrorum sensisse aliter videantur: an
 ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam conuertatur, vel duobus fide-
 libus alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter
 infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo mo-
 do, vel saltem nō absque blasphemia diuini nominis, vel vt cum protrahat ad
 mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur ad secunda, si volue-
 rit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus quod dicit Apostolus Si infidelis
 discedit, discedat: frater enim vel soror non est seruituti subiectus in huiusmo-
 di: & canonem etiam, in quo dicitur: quod contumeliæ creatoris soluit ius ma-
 trimonij, circa eum, qui relinquitur. Si verò alter fidelium coniugum, vel la-
 batur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quòd in
 hoc casu, is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuola-
 re: licet in hoc casu maior appareat contumelia creatoris. Nam, & si matrimo-
 nium verum quidem inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles
 autem verum quidem, & ratum existit: quia sacramētum fidei, quod semel ad-
 missum nunquam amittitur, ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in
 coniugibus illo durante perduret. Nec obstat, quòd à quibusdam forsan obij-
 citur, quod infidelis relictus nō debeat suo iure sine culpa priuari: cum in mul-
 tiscasibus hoc contingat, vt si alter coniugum incidatnr. Per hanc autem re-
 sponsonem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium cōiugum, vel quan-
 do sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularēt hæ-
 resim,

resim, vt ab ipsa coniugibus nubentibus reslirent. Per hanc ipsam responsione illa soluitur quæstio, qua quæritur, vtrum ad eum, qui vel ab hæresi, vel ab infidelitate reuertitur, is qui permanet in fide redire cogatur. Datum Lateran. cal. Maij.

N. AVRELIANEN. EPISCOPO VT D. DE CORBOLIO

primò vacatura præbenda conferatur.

Ro dilecto filio D. de Corbolio paupere Subdiacon. nullum adhuc ecclesiasticum beneficium assecuto, ad preces dilecti filij mag. P. de Corbolio, quem sincera diligimus in domino charitate, fraternitati tuæ scripsisse recolimus, vt præbendam ecclesiæ tuæ pro reuerentia Beati Petri, & nostra, sibi liberaliter assignares. Tu verò (vnde valdè miramur) non curasti precum nostrarum primitias, & mandatum apost. adimplere: quin potius antequam idem subdiaconus à te posset obtinere respōsum, multis fuit expensis, & laboribus fatigatus. Post hæc verò nuncij tui ad sedem apost. accedentes, vt te ab impetitione præfati clerici absolueretur curarem, instantius postularūt, quod non potuerunt aliquatenus obtinere. Nolentes autem quod pro Deo de prouisione præfati Subdiac. laudabiliter incepimus relinquere imperfectum, fraternitati tuæ per iterata scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus si qua præbenda nunc vacat in ecclesia tua, eam sibi nō differas assignare: stallum eidem in choro, & locum in capitulo conferendo. Alioquin quam primo vacare contigerit, nostræ donationi præcipimus reservari, personæ idoneæ conferendam: de qua siquid à te fuerit ordinatum, decernimus non tenere. Dilectis quoque filiis Decano, & capitulo Aurelianen. dedimus in mandatis, ne aliquem ad institutionem tuam recipiant in canonicum, & in fratrem ad præbendam primitus vacaturam. Dat. Lateran. IIII. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Decano, & Cap. Aurelianen.

HVGONI NVCKERINO EPISCOPO. VT MONA-

sterium de Vualdo instauret.

Sic nos de singularum eccl. statu decet esse sollicitos, vt & vtilitatibus consulamus ipsarum, & grauaminibus obuiemus: ne creditam nobis sollicitudinem postponere præsumamur. Attendentes igitur qualiter monasterium de Vualdo, quod ad Rom. ecclesiam nullo pertinet mediante, in spiritualibus dissolutum sit, & in temporalibus diminutum, qualiter etiam à vicinis vndique molestetur: ipsum tibi personaliter de fratrum nostrorum consilio committimus, quantum dominus tibi permiserit restaurandum in temporalibus, & spiritualibus reformandum: facultatem tibi corrigendi, quæ in eo corrigenda fuerint, & statuendi quæ statuenda cognoueris, auctoritate præsentium liberam indulgentes: ita tamen quòd ex hoc libertas ipsius monasterij non lædatur. Nulli ergò &c. nostræ concessionis &c. Datum Lateran. IIII. nonas Maij.

N. MAGISTRO ET FRATRIBVS ORD. DE CALATRAVA TAM

præsentibus quàm futuris secundum ord. Cisterciën. fratrum viuentibus.

De ipsorum vita & moribus, deque priuilegijs.

Quoties à nobis petitur &c. vsque ad verbum Annuimus, & felicis record. Alexandri, & Gregorij prædecessorum nostrorum Rom. Pont. vestigijs inhærentes, præfatum locum de Calatraua, & locum de Salua terra, in quo ad seruiendum Deo diuino estis obsequio mancipati, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuantes, vt institutio, quam Abbas, & fratres Cisterciën. vobis in eodem loco morantibus, non vt familiaribus, sed vt veris fratribus fecisse dicuntur, perpetuis temporibus ibi-

dem inuiolabiliter obseruetur, videlicet, vt militaribus armis accincti contra Sarracenos pro tuitione Christiani populi fideliter dimicetis. Præterea cā, quæ de victu, & vestitu vestro præfati Abbas & fratres cisterciens. & vniuersum cap. eiusdem ordinis à vobis regulariter obseruanda sanxerunt, vobis nihilominus confirmamus: videlicet vt lineis in femorabilibus tantum vobis liceat vti: vestes quoque moderatas, honestas, & commodas secundum consilium Morimunden. Abbatis, & magistri vestri, cum scapulari pro habitu religionis habebitis. Vestiti, & cincti dormietis: & in oratorio, dormitorio, refectorio, & in coquina silentium iugiter tenebitis. Cauebitis autem ne in qualicunque veste aut superfluitatis argui, aut curiositatis notari possitis. Tribus verò in ebdomada diebus, id est feria tertia, quinta, & die dominica, cum præcipuis solennitatibus vobis carnibus vesci licebit: vno tantum ferculo, & vnus generis, quantum ad carnes pertinet, contenti eritis, & ad mensam vbique silentium tenebitis. Ab exaltatione quoque Sanctæ crucis, vsque ad Pascha tribus diebus, scilicet secunda feria, quarta, & sexta, præter Natale Domini, Epiphaniam, Hypopanti, & festiuitates omnium Sanctorum, & apostolorum, omnes qui præsentibus domi fuerint, in septimana qualibet ieiunabunt. Qui autem in castris militiæ fuerint, pro magistri arbitrio ieiunia obseruabunt. Præterea quasunque possessiones &c. vsque ad verbum Vocabulis exprimenda. Calatrana cum pertinentiis suis, & quintis, & omnibus pertinentiis suis. Castellum de Caracui cum omnibus pert. suis. Castellum Dolarcus cum pert. suis. Castellū de Beneueto cū omnibus pert. suis. Castellum de Suffera cum pert. suis. Castellum de Malagon cum portaticis, & alijs per. suis. Castellum de Gualdaferza cum pert. suis. Domum de Nōbroca cum pert. suis: Domos de Toleta cum tendis, molēdinis, vineis, terris, & hortis: ecclesiā S. Rōmani vltra Tagum cum per. suis. Domos de Talauera cū vineis, oliueris, hortis, molendinis, canalibus, & puteis, & cū aldeis, & alijs pert. suis. Domos de Salamancella cum pert. suis. Domos de Macheda cum vineis, hortis, terris, & alijs pertinentiis suis. Mendenocum suis pertinentiis. Sotello cum suis pertinentiis. Castellum de Affecha cum suis pertinentiis. Casafola cum suis pertinentiis. Alfondega cum suis pertinentiis. Figarola cum suis pertinentiis. Castellum de Cyrol cum suis pertinentiis. Castellum de Sorita cum portaticis, quintis, aldeis, & alijs pertinentiis suis. Castellum de Almogera cum portaticis, quintis, aldeis, & alijs pertinentiis suis. Balaga cum pertinentiis suis. Almonacir cum suis pertinentiis. Pengia cum suis pertinentiis. Onnon cum pert. suis. Casas de Collado, de Verniges, & Oua cum pert. suis. Medietatem de Moracella cum pert. suis. Castellum de Cogolludo cum aldeis, & pert. suis. Hæreditatem de Mollin. cum domibus suis, & cum aldea de Merla, & pert. suis. Ecclesiam Sancti Saluatoris de Soria. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Villares pardos cum omnibus domibus, aldeis, vineis, & earum pertinentiis. Castellum de Alcobella cum suis pert. Berezosa cum Baldalbin, ecclesijs, & pertinentiis suis. Castellum rubeum cum omnibus pert. suis. Villam de Valuert cum pert. suis. Burgell in Nauarra cum ecclesia, & alijs pert. suis. Formella cum pert. suis. Hospitale de Bellota, cum ecclesia, & pertin. suis. Domum de Formosella cum hæreditatibus, & pert. suis. Quintanella de Borona cum suis pert. Hæreditatem de Aluellos cum domibus, & suis pert. Villas de Perros, & canones in campo de Monnio cum suis pertinentiis. Terradellos ibidem cum suis pertinen. Fontodra iuxta Amaia cum pert. suis. Palatia in ripa de Pisorga cum suis pert. Medietatem de Auarcha cum ecclesia ipsius loci, & pertin. suis. Famuscu in riuo de Asageua cum pert. suis. Vallorabona in Episcopatu Palentin. cum pertin. suis. Sanctam Mariam domino Echa super riuum de Pisorga, & villam Ramira in Alcordutella, & hæreditates in termino de Courel cum pertinentiis suis. Padelam cum ecclesia Sanctæ Mariæ, & pertinentiis suis. Rauanal cum ecclesia iuxta Castrum Vert. & Val. in ripa de Stola, & nauam cum pertinent. suis. Caso cum pert. suis in Asturus, cum ecclesia, & pert. suis, Villester iuxta Bamba, pallos in ripa de Doira, & ecclesiā Sanctæ Mariæ de Zamorra cū pert. suis. Pinos in Gallitia & Cōgeli in Gallitia iuxta Allariz, domū de Allariz, domos de Trōcoso,

& minium cum vineis, terris, & pert. suis. Domum de Benevento super Oruegun cum pert. suis. Vannexandines in terra de Astorga cum domibus, & pert. suis. Ecclesiam de Maiorica cum domibus, & pert. suis. Elpererij inter ciuitatē Rodrogo, & Tronchofo cum omnibus possessionibus, & pert. suis. Domos de Segobia cum tendis, vineis, & alijs pert. suis. Erigerum cum omnibus pert. suis. In Portugal in ciuitate, quæ dicitur Estora, duos alcazarel, vetus, & nouū cum omni hæreditate regia, & alijs pert. suis. Castellum de Guluce cum pert. suis. Domos de Scaren cum hæreditate regia de Ortalogon, & pert. suis. Castellum de Alcanethet, Alpedriz, Benamesi, Iurumenia, Albofeira, Malfora, & casas de Vlixbona cum vineis, & alijs pert. suis. Cazaraboton, Sanctum Vincērium, Boluaidi, Oriz. In Aragona Castellum de Alcaniz cum villa sua, aldeis, & alijs pert. suis. Medietatem de Maella cum oliuetis, & pert. suis. Pomer cum pert. suis. Saluam terram, Castellum de Domnifronda, Sanctum Syluestrum, medietatē de Veilozeil, Contai, & Enforlopes. Castrum lege Eerraira, Cameles, & Ort. cum pert. suis. Quintanella de Redofresnos, S. Felicem, & Losbarros cum pert. suis, & S. Nicolaum de Lamina, & Sequela cum pert. suis. Sanè laborum &c. Liceat quoque vobis clericos &c. Prohibemus in super, vt nulli &c. Cū autem generale &c. Liceat etiam vobis in locis vestris sine manifesto dispendio vicinarū eccl. oratoria cōstruere, in quibus fratres, & familiæ vestræ diuinum audire officium, & Christianam habere valeant sepulturam. Clerici quoq; ordinis vestri clericum priorem habeāt, cui professionem faciant, reuerentiam, ac subiectionem impendant. Nihilominus verò præsentī decreto sancimus, vt si quis in aliquem fratrum vestrorum, temerarias manus iniecerit, nisi rationabilis causa obstitat, excom. sententia sit astrictus, & illud pro tutela vestra tam in sententiā, quā in pœna seruetur, quod sub Inno. Papa de clericorum tuitione noscitur institutum. Regulares, & antiquas consuetudines ordinis vestri à prædecessoribus vestris, & à vobis hætenus obseruatas aliqua leuitate mutari, seu etiam possessiones domorum vestrarum alienari, nisi de magistri prouidentia fiat, cum consensu cap. vel maioris, & sanioris partis, auctoritate apo. prohibemus fieri. Prohibemus in super, vt infrā fines parochiarū vestrarum, quas à Sarracenis acquisistis, vel in posterum acquirētis, capellas, vel oratoria, seu ecclesias nullus audeat sine assensu vestro construere, si vos pro necessitate populi duxeritis cōstruendas: in quibus cū constructæ fuerint, liceat vobis clericos eligere, & Episcopo præsentare: quibus si idonei fuerint, Episcopus curam animarum committat, vt ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Præterea nouas, & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsue ecclesiasticis, sæcularibusue personis, vobis omnino fieri prohibemus. Chrisma verò &c. Inhibemus adhuc ne inter dictos &c. Paci quoque &c. Ad hæc libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua in omnibus sedis apost. auctoritate. Siqua igitur &c.

Datum Lat. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis. IIII. cal. Maij, indict. II. incarn. verò dom. anno MCXCIX. Pont. verò Domini Inn. Papæ. III. anno II.

CAPITULO HILDESEMENSIS. VT NOVVS HILDESEMENSIS
Episcopus eligeretur, reiecto illo, qui propria auctoritate ad Herbipolensem ecclesiam transferat.

Vm in negocijs ecclesiasticis studiosa sit discretio adhibenda, ex in- *vide cap.*
stitutione Sanctorum patrum, summa prouidentia prælationis ec- *Quinto de*
clesiasticæ dispositioni debetur: & siquid in illa contra ea, quæ sunt *translatio-*
certis decretorum expressa, capitulis, alicuius fuerit auctoritate præ- *ne Episcopi.*
sumptum, Romanæ ecclesiæ, quæ inter alias sortita est, à Domino principatum, sollicitius imminet corrigendū. Et ne apostolicæ sedis auctoritas super his, quæ contra dignitatem eius attentata noscuntur, honoris sui dispendium patiatur, nos, qui licet immeriti eius sumus regimini deputati, debemus omnimodis præcauere. Sanè cū vobis quondam nostris dedissemus literis in

mandatis, vt quia Hildesemenſen. olim Episcopus relicta Hildesemenſi eccleſia, cui fuerat ſpirituali cōiugio copulatus, ad Herbipolen. ſine auctoritate Romanī Pontificis propria temeritate tranſiuit, ipſum redire volentem recipere nullatenus deberetis: idem tale mandatum contra ſe ſentiens emanafſe, ſuas ad vos literas deſtinauit, vt nullatenus procederetis ad electionem aliquam faciendam: alioquin omnes eccleſiæ redditus in tantum diſtraheret, quòd ſucceſſor ipſius nec Episcopalem habere poterit ſuſtentationem, nec Episcopus nominari. Aſſeruit etiam, quòd cum eius nunciuſ à ſede apoſtolica rediſſet, & de literis noſtris non feciſſet ei aliquam mentionem, arguebat illas literas falſitatis. Et quia nuncijs eius, qui apud ſedem apoſtolicam commoratur, nihil de his intellexerant, pro conſtanti habebat, quòd literæ illæ non ex æquo libramine, ſed ex aliquorum ſuorum æmulorum inuidia fuerant impetratæ. Nos igitur eius volentes cōtumaciam reprimere, ſicut decet, ne alijs forè huiuſmodi præſumptio vergeret in exemplum, diſcretionī vestræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, quatenus ne ipſa eccleſia diuitiis maneat viduata paſtore, ad electionem canonicè de perſona idonea faciendam, ſublato cuiuſlibet contradiſtionis, & appellationis obſtaculo, procedatis. Noſ enim dilectis filijs N. Corbeien. & N. de Herſued. Abbatibus, & N. Decano Paderbornen. dedimus in mandatis, vt poſtquàm ad electionem iuxta mandatum apoſt. proceſſeritis, vel ſi iam forſitan proceſſiſtis, ipſi tam formam electionis, quàm perſonā electi diligenter examinent: & ſi eam canonicè, & de perſona idonea inuenerint celebratam, ipſam ſublato appellationis obſtaculo auctoritate noſtra non differant confirmare: laicis ſub poena excommunicationis firmiter inhiſcentes, ne ampliùs quàm conſenſum debitum in electione præſumāt aliquatenus uſurpare. Eiſdem etiam firmiter auctoritate noſtra præcipimus, vt prædictum quondam Episcopum per diſtrictionem eccleſiaſticam compellant, quòd bona Hildesemen. Eccleſiæ, quæ per ipſum ſunt impedita, non differat expedire: & tam vos, quàm eccleſiam veſtram ab ipſius, & fautorum ſuorum grauamine tueantur. Prouideatis autem, vt taliter quæ mandamus, curetis effectui mancipare, quòd non videamini mandati apoſtolici contemptores, & de inobedientia, per quam fuit primus caſus hominis procuratus, argui non poſſitis. Datum Lateran. II. nonas Maij.

N. CORBEIEN. N. DE HERSVED. ABBATIBVS, ET N. Decano Paderbornenſi. De eodem Argumento.

CVM in negocijs &c. ferè in eundem modum, vt ſuprà vſque ad verbum Grauiamine tueri curetis. Nullis literis veritati, & iuſtitia, &c. Quod ſi omnes &c. Duo veſtrum &c.
Datum vt ſuprà.

CL. LVBVSSEN. EPISCOPO, EX LAETIORI ORDINE MONASTICO ad arctiorem tranſire licet: non contra

Reſerente dilecto filio fratre B. hoſpitalario noſtro eſt apoſtolatui reſeratum, quòd cum à tempore iuuentutis ſuæ, ſecundū inſtitutiones canonicorum regularium Arrouaſien. eccleſiæ Beati Auguſtini regulam profeſſus fuiſſet, & in ea vltra decennium permanens, ſacros ordines vſque ad ſacerdotium ſuſcepiffet, iuuentute poſtmodū impellente, curioſitate potiùs, quàm religionis amore deuictus, terram hieroſolymitan. & alias videre deſiderans, ab Abbate ſuo non tam voluntariam ſub eadem conditione licentiam obtinuit, quàm extortam: vt ſi bonæ me. Alexandrum Papam prædeceſſorem noſtrum inueniret in via, cauſam itineris ſibi exponeret, & iuxta mandatum eius vel procederet, vel rediret. Verū ipſe neglecta cōditione procedens, ſuſcepit habitum hoſpitalis: in cuius ſeruitio vſq; ad hæc tempora fideliter laborauit. Sed cū ordo præmiſſus diſtrictioris ſit obſeruantia, quàm ſecundus, prudenter attendens, quòd de laxiore aſcendendū ſit ad ordinē arctiorem, nō autē de arctiore ad laxiorē ſit ratione aliqua deſcendendū,
ad

ad se Domino inspirante reuersus, ad bonum redire desiderat, quod dimisit. Cùm itaque non mediocriter erret, qui minus bonum maiori bono præponit, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus inquisita super præmissis diligentius veritate, si rem inueneris ita esse, præfato fratri B. licetiam auctoritate apostolica præbeas ad primum ordinem redeundi.

Datum Lateran. VIII. idus Maij.

R. ANGLIÆ REGI ILLVSTRI. NE EBORACENSEM ARCHIEPISCOPUM OPPRIMAS, SED AB LATA RESTITUAS, & BENEVOLE ILLUM TRACTES.

Postolica sedes vniuersorum Christi fidelium mater, & magistra, non ab homine, sed Deo potius constituta, tunc veræ matris affectum, & magisterij redolet disciplinam, cùm ad benignitatem gratiæ diligit filios, & discipulos ad iustitiæ dirigit æquitatem. Non enim potest vel dissimulare matrem, vel magisterium qualibet occasione negligere, quæ à Domino in signum dilectionis oues dominicas pascendas in Beato Petro recepit, & ligandi, & soluendi ab eodem, & in eodem obtinuit potestatem. Ad id autem iuxta pastoralis officij debitum exequendum, circa nostræ promotionis initia regia serenitas per literas, quas penes nos in tuæ serenitatis testimonium reseruamus, efficaciter nos induxit: dum vt benignè tractaremus subditos, & in causis sine personarum acceptione procedere curaremus: nec declinantes ad dextram, nec ad sinistram per easdem literas, & consuluit salubriter, & humiliter postulauit: addens quod sic possemus ceruices sublimium, & superborum colla calcare. Ex pastoralis igitur officij sollicitudine provocati, & regalis consilij continentiam recolentes, venerabili fratri nostro G. Eboracen. Archiepiscopo ad sedem apostolicam recurrenti nec voluimus, nec debuimus audientiam, vel iustitiam denegare. Conquerebatur enim se per magnificentiam tuam temporalibus sui Archiepiscopatus redditibus destitutum: & quod longo fuerat afflictus exilio: & iniuriam totius cleri mendicare coactus, supplex, & humilis proponebat. Volentes itaque ipsum tanquam fratrem nostrum, & ecclesiæ filium diligere ad gratiam, & te tanquam catholicum principem, & apostolicæ sedis filium specialem, ad iustitiam dirigere conseruandam, immò directum potius exhortari: cùm in contemptum eius cuius existit minister, & apostolicæ sedis iniuriam, quæ ipsum in partem sollicitudinis euocauit, & tuam etiam (vt prosequamur verum) verecundiam cuius est frater, recludet, ministrum Dei sollicitudinis nostræ consortem, & regali stirpe progenitum mendicare: serenitatem regiam omni qua possumus affectione rogandam duximus, & monendam: quatenus tam nos quam te ipsum ab huius onere difficultatis absoluas, & à labijs liberares detractorum: qui non solum, quæ perperam attentantur, ad detractorem assumunt, sed etiam secundum Prophetam exaceruerunt vt gladium linguas suas: tetenderunt arcum rem amaram, vt sagittent innoxios in occultis. Attendas igitur quanta nos infamia, quanta te detractio sequeretur, si vel iusta petitio exulis non introiret in aures nostras, vel te fratris exilium non moueret, & eundem Archiepiscopum ob reuerentiam apostolicæ sedis, quæ te tanquam filium diligit specialem: & in hoc, & maioribus de celsitudinis tuæ syeritate confidit, in plenitudinem gratiæ regalis admittas, & diligas sicut fratrem, & velut Christi ministrum honores: vt in vno eodemq; negotio Deum tibi reddas propitium, consulas apostolicæ sedis honori, tuæ salutis provideas, & fratri subuenias exulanti. Memore esto salubris consilij, quod nobis per tuas literas (vt diximus) præbuiisti: & dum secundum illud nos agere recognoscis, quod agimus approbes, & regaliter exequaris: ne qui nos iuste in omnibus procedere suggessisti, secundum iustitiam agentibus te opponas, sed taliter ad exhortationem nostram cures cum eodem Archiepiscopo conuenire: quod iura eius auferre vel minuere minimè videaris: & ipse contra sitiam, & ecclesiæ non veniat honestatem, Ad id autem laudabilius & celerius exequendum, venerab. fratrem nostrum Rothomagen. Archiepiscopum, & dilectum filium Abbatē de

Perfagnia, de quorum discretionem plenè confidimus, duximus deputandos: qui honestum modum pacis inueniant, & eundem Archiepiscopum regiæ beneuolentiæ reconciliare studeant, & in tuæ serenitatis deuotione, ac obsequio solidare. Quod si fortè (quod absit) per eos tractatus pacis iuxta votum nostrum, & desiderium non poterit cōsummari, eundem Archiepiscopum ad temporalia restituere non omittas, nec impediās quominus in spiritualibus creditæ sibi dispensationis officium exequatur: sciturus nos dilecto filio P. Sanctæ Mariæ in via lata diacono Card. apostolicæ sedis legato dedisse firmiter in mandatis, vt apud te monitis, & exhortationibus diligenter insistat, quòd eidem Archiepiscopo possessiones subtractas, sine dilatione, & difficultate restituas vniuersas: & deprouentibus inde perceptis, & damnis illatis satisfacias competenter. Ita quòd si ipse aliquid serenitati regiæ tenetur exoluere, tibi cum integritate persoluat: nisi forsā quod tibi debebatur de ipsius prouentibus à te, vel alijs tuo nomine sit perceptum. Datum Lateran. III. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Rothomagēsi Archiepiscopo, & Abbati. de Perfagnia ferè in eundem modum, vt suprā vsq; in finem, & hoc plus. Volumus autem nihilominus, & mandamus, vt literas nostras, quas eidem Regi pro dicto Archiepiscopo destinamus, ipsi præsentes, & respōsum eius curetis dicto Car. per vos, vel per literas vestras plenius intimare. Quòd si ambo, &c. Alter, &c. Datum vt suprā.

R. ANGLIÆ REGI ILLVSTRI. DE EODEM ARGVMENTO.

Apostolica sedes, &c. vsque in finem, & hoc plus. Alioquin cū serenitatem tuam super hoc semel, & iterum, & rogauerimus efficaciter, & monuerimus diligēter, & si molestius nobis, quam tibi futurum existat, si te occasione qualibet molestemus: quia tamen à prædicto tuæ serenitatis consilio declinare nec volumus, nec debemus, nec culpa tua nobis, & in præsentem ad detractiōem, & in futuro imputetur ad pœnam, eidem Cardinali dedimus in mandatis, vt magnificentiam tuam ad hoc per interdictum totius Eboracēsis prouinciæ appellatione, remota, compellat. Et si nec sic infrā tempus, quod idem legatus tibi statuerit, effeceris, quod mandamus, ex tunc totam Angliam sublato appellationis obstaculo subijciat sententiæ interdicti. Eligas igitur sicut vir prouidus, & discretus in nobis potius matris affectum, quā magistrī experiri rigorem: qui sine multa molestatione nostra te molestare non possumus, & in his etiam salutem tuam sollicitè procuramus: nec nobis causam, vel occasionem aliquatenus tribuas, per quam feruorem illum tepescere facias, quo non mediocriter sumus ad tuum promouendū honorem accensi.

Datum vt suprā.

Scriptum est super hoc P. Sanctæ Mariæ in via lata Diacono Cardinali apostolicæ sedis legato.

P. SANCTÆ MARIÆ IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICÆ sedis legato. Vt quicunque beneficia in Archiepiscopatu Eboracensi contra Archiepiscopi voluntatem acceperunt, destituantur.

Quia diuersitatem corporum diuersitas sæpè sequitur animorum, ne plenitudo ecclesiasticæ iurisdictionis in plures dispēsata vilesceret, sed in vno potius collata vigeret, apostolicæ sedi Dominus in Beato Petro vniuersarum ecclesiarum, & cunctorū Christi fidelium magisterium contulit, & primatum: quæ retenta sibi plenitudine potestatis, ad implendum laudabilius officium pastorale, quod omnibus eam constituit debitoricem, multos in partem sollicitudinis euocauit, sic suum dispensans onus, & honorem in alios, vt nihil suo iuri subtraheret, nec iurisdictionē suam in aliquo minoraret. Cū autem ex susceptæ auctoritatis officio singulis tanquam singulorum mater iusta petentibus iustitiam nec possit, nec debeat dene-

denegare: cum iustitia, & iudicium sit præparatio sedis eius: nos quia eius regimen sumus (licet insufficientes) assumpti, fratribus, & Coepiscopis nostris ad nos clamantibus non possumus in iustitia non adesse, aut quod iuste postulauerint non audire: ne si forsan circa exhibendum eis iustitiam fuerimus inuenti remissi, ipsi quoque negligentes inueniantur in reddendis iuribus subditorum, & commissam sibi nostræ sollicitudinis partem minus laudabiliter exequantur, si (quod absit) nos viderint vel declinare à iure, vel non audire iustitiam postulantes. Hac autem ratione diligenter inducti, venientem ad apostolicam sedem venerab. fratrem nostrum G. Eboracen. Archiepi. benignè recepimus, & multiplices eius curauimus querelas audire. Conquereretur autem inter cætera, quod cum ad eum in Eboracen. ecclesia, & in alijs ecclesijs suis collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiã quidam se præter eius auctoritatem in ipsas intruserant: & in hoc & alijs iuri ei non modicum derogarant. Quidam etiam in quasdam Abbantias, diœcesis Eboracæ. post interpositam ad nos appellationem irrepsert: qui ab eo nec confirmatio nis munus nec benedictionis gratiam postularunt. Volentes igitur eidem Archiepiscopo per tuæ sollicitudinis industriam, prouideri de fratrum nostrorum consilio, discretionis tuæ per apostolica scripta districtè præcipiendo mādamus, quatenus eos, qui præbendas, vel dignitates Eboracen. ecclesiæ, vel aliarum ecclesiarum ad donationem eius spectantes, præter auctoritatem acceperunt ipsius, ad eas resignandas moneas diligentius, & inducas cum eas non possint (salua conscientia) detinere. Quod si monitis tuis acquiescere fortè noluerint, eos ad id per excommunicationis sententiam, & subtractionem aliorum beneficiorum suorum, non obstante confirmatione à sede apostolica obtenta sub forma communi: quæ confirmat beneficia, & præbendas, sicut iuste, ac pacificè possidentur appellatione remota compellas: nisi forsan aliqui præbendas ipsas vel ex speciali mandato apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateran. cōcilij ab Eboracen. capitulo sunt adepti: sic tamen vt tempus suspensionis in sex mēsis nullatenus computetur: cum illa Lateran. concilij constitutio cōtra negligentes tantum, & desides fuerit promulgata, & tunc si voluerit non tamen valuerit Archiepi. ipse in conferendis præbendis vti propria potestate: à qua, & si fuerit sua culpa suspensus, non tamē ad ipsum cap. ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius præbendarum donatio pertinebat: qui præter eius negligentiam, & desidium poterat præbendas donare. Tempus etiam quo ad apostolicam sedem accessit, apud illam permanfit, vel recessit ab ipsa infra sex menses nullatenus computatur. Semestre quoq; tempus non à tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ potius ipsius Archiepi. & cōmonitionis ad personam eius à capitulo factæ: cum in priuilegio quod à prædecessore nostro idem capitulum dicitur impetrasse, fiat mentio de commonitione canonica præmittenda, volumus computari. Illud autem omninò frivolum reputamus, si qui fortè se dicant ex donatione regia quasdam ex illis obtinuisse præbendis, quasi regalis sublimitas tempore suspensionis Archiepiscopi præbendas ipsas sua potuerit auctoritate conferre. Abbates autem prædictos si post appellationem ad nos legitimè interpositam confirmationis, & benedictionis beneficium susceperunt, canonicè punias: ne alij eorum exemplo contra prælatos suos supercilium elationis assumant. Datum vt suprā.

N. ABBATI SANCTI ANDREAE. QVOD QVI VIVI ABSOLUTIONEM DESIDERAVERT, sed morte præventi eam non acceperunt, post mortem absolui ab ecclesia possint.

Nobis est sæpè quæsitum, vtrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentiae manifesta, nec per eum steterit, quominus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutio nis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus: & vtrum pro tali recipienda sit

Cap. 2. no-
bis, de sen-
tentia ex-
communi-
cat.

eleemosina, & à fidelibus sit orandum. Vt autem quod intendimus per suppositionem exempli apertius exprimamus, quidam presb. & canonicus regularis, sicut pertuas nobis literas intimasti, cum publica laboraret infamia, quod ad quandam coniugatam accederet, maritus mulieris, & consanguinei eius in eum manus iniecerunt temerè violentas: propter quod per Episcopum denunciati sunt excommunicationis sententiæ subiaccere. Verum ipsi postmodum ad eundem Episcopum accedentes, præstito in manus eius quod parerent iudicio ecclesiæ corporaliter iuramento, in mandatis receperunt ab ipso, quod propter hoc apostolico se conspectui præsentarent. Cumque vnus illorum se ad iter accingeret veniendi, à quibusdam suis æmulis est peremptus, & extra cœmeterium ecclesiæ tumulatus. Et licet contra interfectores amici, & consanguinei interfecti grauiter sint commoti, eis tamen omnem rancorem remitterent, & offensam, dum modo, interfecti cadauer traderetur ecclesiasticæ sepulturæ. Videtur igitur forsitan in hoc casu quibusdam, quod cum Sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, & iudicium ecclesiæ diuinum debebat iudicium imitari, cum etiam in interfecto prædicto manifesta poenitentiae signa præcesserint: & propter hoc absolutus apud Deum esse credatur: absolutus etiam ab ecclesia sit habendus. Sed è contrario cum ex sola culpa ligetur quis quo ad Deum apud triumphantem ecclesiam, ex sola verò sententia ligetur, quo ad hominem apud ecclesiam militantem: quando vinculum culpæ remittitur, absoluitur apud Deum, sed apud homines non absoluitur, nisi quando vinculum sententiæ relaxatur. Alioquin ecclesiæ absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione, præter sacerdotale officium, rigor relaxaretur ecclesiasticæ disciplinæ. Nos igitur consultationi tuæ de communi fratrum consilio breuiter respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ nec fallit, nec fallitur, semper innititur: iudicium autem ecclesiæ nonnunquam opinionem persequitur: quam & fallere sæpè contingit & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum, apud eccl. sit solutus, & qui liber est apud Deum, eccl. sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, inculpæ remissione dissoluitur. Illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam cum sententiā remittitur, relaxatur: quod in suscitatione Lazari sermo Euangelicus manifestat: quem prius dominus suscitauit, & apostolis præcepit postmodum soluere suscitatum. Vnde quantuncunque prædictus se iuramento præstito, quod ecclesiæ mādato pareret, humiliare curauerit, quantuncunque in eo poenitentiae signa præcesserint, quia tamen morte præuentus absolutionis non potuit beneficium obtinere: quamuis apud Deum absolutus fuisse credatur, nondum tamen apud ecclesiam habendus est absolutus. Potest tamen, & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri: scilicet, vt cum de ipsius viuentis poenitentia per euidentia signa cōstiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi, & soluendi homines super terram, tanquam non possit soluere, & ligare sub terra sepultos, & quod legitur, ne communicetur mortuo, cui non est communicatum, & viuo: cum & si communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit: & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, & soluisse. Vt autem in vno pariter eodemque negocio, & seruemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus, statuimus, vt illius mortui absolutio à sede apostolica requiratur: qui cum viueret ab apostolica sede fuerat absoluendus. Aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, à quibus cum viuerent, fuerant absoluendi: Absolutionis autem forma seruetur, vt fiat cum poenitentiali Psalmo, & tam oratione Dominica quàm alia consueta. Hæredes tamen ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si commonitione præmissa noluerint, per distictionem ecclesiasticam compellantur. Datum Lateran.

II. nonas Maij.

NOBILI

NOBILI VIRO L. DE MONTE LONGO CONSOBRINO NOSTRO. VT IN-
uentum thesaurum conseruet donec Pontifex suam voluntatem declaret.

CVM gratiam nostram, quam tibi potes cognoscere multipliciter fructuo-
sam, vniuersis debeas hominibus anteferre, & neminem quantum perso-
nam nostram diligere, & vereri, de discretione tua cogimur admirari: quòd, si-
cut dilectus filius Gaurifex Alatrinus in nostra præsentia constitutus asseruit,
tu ab eo xj. libras argenti puri, quas filij sui in dotem receperant à quodam ho-
mine Montis S. Ioannis, qui thesaurum inuenisse proponitur, abstulisti, & per-
misisti eum ab alijs taliter molestari, quòd coactus est iij. marchas, & vnam vn-
ciam nuncio dilecti filij nobilis viri Ioannes de Certan. persolvere, ac totidem
marchas Pelagio Alatrin. Matthæo Adenulphi, & Philippo vnam libram, & de-
cem uncias: decem etiam, & nouem uncias consuli Alatrin. cum ignorare non
debeas, quòd sic inuentus thesaurus dispositioni nostræ debuit reſeruari. Inde
est, quòd discretioni tuæ sub obtentu gratiæ nostræ præcipiendo mandamus,
quatenus omni mora, & excusatione postpositis, argētum prædictum qualiter-
cumque expensum sit, studeas rehabere, ipsumque reſerues fideliter, donec no-
stræ recipias beneplacitum voluntatis. Illos autem, qui argentum ipsum, habu-
isse noscuntur, nisi tibi celerius curauerint resignare, auctoritate nostra confi-
dens, & eorum præsumptionem cum fidelibus studeas, sicut conuenit, castiga-
re: quia sic nostra iurisdictione deperiret, si in patrimonio ecclesiæ, quod nostrum
est, alij præsumptione qualibet occuparent. Illos etiam, qui thesaurum inuenisse
noscuntur, ad assignandum illum dispositioni nostræ, quanta potes distri-
ctione, compellas: eis ex parte nostra promittens, quòd si paruerint humiliter,
& deuotè, congruè sibi prouidere. Datum Lat. V. idus Maij.

N SENONEN. ARCHIEPISCOPO. VT DECANVS NIVERNEN-
sis de hæresi suspectus sepurgare eamque abinurare cogatur.

INter sollicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vul-
peculas, quæ moliuntur vineam domini demoliri, species quidem
habentes diuersas, sed caudas admodum colligatas, quia de vanita-
te conueniunt in idipsum. Hi sunt namque caupones, qui aquam
vino commiscunt: qui virus draconis in aureo calice Babylonis
propinant: qui (iuxta verbum Proph.) arcum rem amaram intendunt, vt sa-
gittent innoxios in occultis: quorum error serpit vt cancer: ita quòd nisi bo-
trus in flore lædatur, fructum non solum amarum, sed etiam pestiferum ger-
minabit. Hoc Apost. egregius prædicator in epist. sua prophetico sermone
ne describit, & docet omnimodis euitandos. Contra quos sacerdotes tubis ar-
genteis clangere debent, vt conclamante populo arca fœderis præcedente, mu-
ri corruant Hierico, quæ iam fuerat perpetuo anathemate cõdemnata: ita quòd
siquis ex ea vel regulam auream furari præsumpserit, cum Achor filio Charmi
lapidibus obruatur. Tu ergò sicut vir prouidus, & discretus veri pastoris ad im-
ples officium, & super grege tibi cõmisso purè, ac plenè sollicitudinem pastoralē
exerces, dum & legem Christi zelaris, & hæreticorum impugnans errorem, in
fautores ipsorum exeris gladium canonicæ vltionis. Vigilans enim vigilas super
grege tuo, ne relicto veri pastoris ouili, quod est vnum, oues aberrant post vesti-
giagregum, qui non sunt ex eo, temerè abeunt: vel ne lupus eas rapiat, & dis-
pergat, quas veritas in eodem ouili sub vno pastore fidei catholicæ cõiunxit. In-
ter præcipuos quidem vineæ domini Sabbahot agricolas deputatus, vulpeculas,
quas descripsimus, non pateris eius speciem demoliri, sed eas vel capere potiùs
fatagis, vel fugare. Sanè sicut ex literis tuæ fraternitatis accepimus, cum ad preces
venerabilis fratris nostri Altisfodorē. Episcopi ad villam, quæ Charitas dicitur,
accessisses, præsentibus eodem, & venerabilibus fratribus nostris Niuernē.
& Melden. Episcopis, in vnum fecisti eiusdem villæ populum congregari: vbi
de hæreticis, & eorū dogmatibus inquisitione diligenti habita inter alios, quos
super hæretica prauitate reperisti publicè infamatos, Decanum Niuernē. cõmu-
ni didicisti opinione grauari, & in eo, & per eum non modicū fuisse scandalum
catho.

Cap. Inter
sollicitudi-
nes, extra
de purga-
tione cano-
nica.

catholicorum animis declaratū. Vnde propter vehemētem infamiam, & graue scandalū ipsum ab officio, & beneficio suspendisti: apud Altisiodorum ei diem certū assignās, quo tuo se cōspectui præsenteret, ab obiecto crimine defensorū. Cumque statuto termino ad tuam præsentiā accessisset, præsentibus dictis Altisiodorē, & Niuernē. Episcopis, ac pluribus in vtroque iure peritis, cū certus accusator cōtra eum minimē compareret, tu ex officio tuo testes tam pro ipso, quā contra ipsum recipi, ac diligenter examinari fecisti, & attestaciones etiam publicari. Cumque postmodum se non ad concessum ei diem, tuo se cōspectui præsenteret, cū facultatem ei liberam indulgisses, in testes, ac eorum dicta dicendi, ac proponendi suas in mediū rationes, quibusdam propositis probationibus, & allegationibus tandem renunciāns, sententiam postulauit. Tu verò cum venerab. fratr. nostris Trecent. ac dictis Altisiodoren. & Niuernen. Episcopis sedens in vnum, inspectis attestacionibus diligenter, & adhibito plurium cōsilio sapientum, quia crimen contra eum liquido probatum non erat, ipsum nō duxisti de hæresi cōdemnandum. Verū quoniam ex dictis testium multa erat præsumptio contra eum, vtpote cū esset manifestè probatum, cum familiaritatem hæreticorum non solum habuisse, sed etiam captasse sciēter, cū publica etiam laboraret infamia, & tantum suscitātū esset scandalum cōtra ipsum, quod nō posset canonica purgatione deleri, nec ipsum absolueret: nec purgationem, quam obtulerat ab initio, & tunc etiam offerebat, recipere voluisti, sed ipsum cū literis tuis ad sedem duxisti apostolicam destinandū: intelligēs quod ex concessa nobis plenitudine potestatis, citra pœnam canonicam dispensare possimus, & vltra eam rigorem seueritatis augere. Ceterū ei postmodum in nostra præsentiā constituto, cōmunem audientiā in consistorio nostro concessimus. vbi se multipliciter nixus est excusare: illud præsertim allegans, quod cū nō apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerant aliquatenus admittendi. Nos igitur literarum sciētiā, & honestatem morū in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum vīq; ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quod tamen etiam eum à beneficio propter immanitatem criminis (vt credimus) suspēdisti, nolimus improbare: nec illud etiam propter causam improbamus eandem, quod licet nullus contra eum legitimus accusator compareret, ad detegendam tamen huius mortiferæ pestis, immò pestiferæ mortis radicem, ex officio tuo fama publica deferre, voluisti plenius inquirere veritatem. Attendētes autem vulgatam infamiam, graue scandalū, & vehementem suspicionem ex testium dictis abortam, quæ contra eundem Decanum facere videbātur, cū propter eorum quodlibet ei esset purgatio iniungenda, & seruantes, & mollientes rigorem, de cōsilio fratrum nostrorū Archiepiscoporū, etiam & Episcoporum apud sedem apostolicam existentū, purgationem quartedecimæ manus sui ordinis ei duximus indicendam. Ipsum igitur ad te cū literis apostolicis remittentes, vt ibi purgetur, vbi noscitur infamatus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādāmus, quatenus ascitis tecum dicto Niuernē. & venerabili fratre nostro Parisien. Episcopis, indictam ei à nobis purgationē accipias. Ita tamē vt qui ad eius purgationem processerint comprobādā, sint fide catholici, vita probati: qui cōuersionem, & vitam ipsius, nō tam moderno tempore nouerint, quā trāsacto. Purgatione verò recepta beneficiū ei restituere nō postponas, ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cū hæreticis sciēter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspēsum, donec scandalū sopiatur: ita tamen vt publicè familiaritatē hæreticorū abiuret, Præcipias insuper ipsi districtè, vt in prædicta, & alijs villis circumpositis profiteatur, & prædicet fidem catholicam, ac cōfundat, & detestetur hæreticam prauitatem: sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in famam, & omne scandalum, & suspitio de catholicorū mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticæ districtiōnis mucrone percellas: & ab officio, beneficioque depositum ad agendam poenitētiā in arcum monasterium retrudere non omittas. Datum Lat. nonis Maij.

N. OXOMEN. EPISCOPO. QVA REFORMATIONEM MONASTERIORUM ab ipso introductam Pontifex approbat.

Rdinem religionis plantare, ac fouere plantatum, ex officij nostri debito prouocamur: & sic religiosis locis apostolicum nos conuenit præbere patrocinium, & fauorem, quòd sub regimine, ac gubernatione nostra assiduis proficere valeant incrementis. Intelleximus equidem per scriptum authenticum sigillo tuo, & venerabilis fratris nostri Toletan. Archiepiscopi communitum, quòd tu de communi cōsensu totius Cap. Oxomen. auctoritate præfati Archiepiscopi, cōsensu etiam, & cōsilio chariss. in Christo filij nostri A. regis illustris Castellę deliberatione prouida statuisti, vt secundum præceptum felicitis record. Alex. & Lucij Rom. Pont. in Oxomen. ecclesia sint de cætero canonici regulares: nec aliquis in portionariū, vel sæcularem canonicum recipiatur, deinceps in eadem: quædā etiam alia Cap. statuisti, quæ in eodem scripto perspeximus contineri. Volētes igitur, quòd à te videtur pia deliberatione statutum, debita firmitate gauderet, cōstitutiones ipsas, quas possemus restitutiones potius nominare, cum à longis retrò temporibus hoc ipsum de Oxomen. ecclesia fuerit (sicut asseris) à Rom. Pontificibus ordinatum, sicut ipsæ à te rationabiliter factæ sunt, & à tuo receptæ Cap. auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti pagina cūmunimus. Nulli ergò &c. Datum Lateran. V. idus Maij.

OXOMEN. EPISCOPO. CONCVBINARII PVBLICI PVNIANTUR clancularijs indicatur purgatio.

Va nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando conueniuntur à te se esse concubinos diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos viuere dignoscuntur. Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si crimen eorum ita publicum est, vt meritò debeat appellari notorium, in eo casu nec accusator, nec testis est necessarius, cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione cædari. Si verò publicum est, non ex euidētia, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonijs, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis illis talis habeatur suspitio, vt ex ea scandalum in populo generetur, licet contra ipsos non apparuerit accusator, tu tamen eis canonicam potes purgationem indicere: quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica poteris animaduersione punire. Datum Lateran. V. idus Maij.

Cap. Tūc nos de cohabitacione clericorum et mulierū

N. VRATIZLAVIEN. EPISCOPO. QVATENVS EXCOMMVNICATI SINT laici, qui clericis violentas manus iniiciunt, & cum excōmunicatis cōmunicat.

Vper à nobis tua fraternitas requisit, quid sit de illis laicis sentiendū, qui clericos violenter sine læsione, tamen in cūstodia detinent publica, vel priuata, vel etiam detrudūt in vincula, vtrū in excōmunicatū canonem sententiæ latæ incidant, vt ipso facto sint vinculo excōmunicationis innodati, sicut illi, qui manus in clericos iniiciunt temerè violētis: & vtrū qui nominatim excōmunicatis scienter cōmunicāt, absolui ab excommunicatione possint, per confessionem à simplici sacerdote, vel Episcopi, seu Archipresbyteri sit ab eis absolutio expetenda: & si post actam poenitentiam cum illis valeas dispēsare, qui & si bigami de iure non sunt, de facto saltem bigami nominantur: eo quòd in sacris ordinibus constituti more nuptiali, secundas in cōubernium sibi mulierculas adiunxerūt. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter duximus ex ordine respōdēdū, quòd in primo cōsultationis articulo non credimus laicos poenam excōmunicationis euadere, quamuis eorū factum corporalis læsio non fuerit subsecuta: citra quam violētiam sæpius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda verò quæstione credimus distinguendum,

Ca. Nuper de sentent. excōmunicatū

guendum, an is, qui nominatim excommunicato scienter communicat, in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium, vel fauorem, aut aliàs in oratione, vel osculo, vel orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo cum talis & communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc, ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnauit, ab eo vel eius superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda: cum iuxta canonicas sanctiones facientes, & consentientes pari poena constringat. In secundo verò casu, à suo Episcopo, vel proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere. Quamuis enim & tunc non iudicis, sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonam solutionem eius sibi specialiter non retinuit, eo ipso cōcessisse videtur facultatem alijs relaxandi. Is autem, qui iuxta primum modum excommunicato communicat, cum iuramento debet absolui. Qui verò iuxta secundum modum illi participat, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verum si difficile sit ex aliqua iusta causa, quòd ad ipsum excommunicatorem absolendus accedat, concedimus indulgendo, vt prastita iuxta formam ecclesiae cautione, quòd excommunicatoris mandato parebit, à suo absoluator Episcopo, vel proprio sacerdote. Tertius, & vltimus inquisitionis articulus videbatur habere nō modicum quæstionis: quoniam, cum in matrimonijs contrahendis non iuris affectus, sed animi destinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, qui duas simul habet vxores, quod partim ad factum conuenit retorqueri, sicut & quòd in canone legitur de præsbytero, qui non legalibus nuptijs detinetur, eadem censura tales inter bigamos videntur reputandi: licet obuiet ex aduerso, quòd opinioni sit veritas præferenda, & quòd iuxta præmissa, qui nullam vxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret si quis de facto contraheret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quòd cum huiusmodi clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres matrimonialiter coniunxerunt, tanquam cum bigamis non liceat dispensari: licet in veritate bigami non existant, non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Datum Lateran. XVII. cal. Iunij.

HISP. DECANO TOLETANO. QVA DECANATVM
Toletanum ipsi confert.

Acrosancta Romana ecclesia &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Decanatus Toletanæ ecclesiæ, sicut illum iuste possides, & quietè, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt si te in aliquo grauari præsenferis, liberè tibi liceat sedem apostolicam appellare. Decernimus ergo &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

HISP. ARCHIDIACONO DE COLERA, QVA CARDINALIS
collationem super Archidiaconatu confirmat.

Vm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Archidiaconatum de Colera, quem in Segobien. ecclesia dilectus filius G. Sancti Angeli Diaconus Cardinalis dum in partibus Hispaniæ legationis fungeretur officio, cum omni iure, ac pertinetijs suis tuæ tibi contulit intuitu probitatis, sicut illum iuste possides, & quieti, & in eiusdem Card. authentico continetur, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

IOANNI ABBATI SANCTI MICHAELIS VILLAE MAIORIS, EIVSQUE FRATRIBUS tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.
De priuilegiis suorum confirmatione.

Religiosam

Eligiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum Ordō canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam atque institutionem Præmonstaten. fratrum in eodem loco, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo dicta ecclesia sita est, cum omnibus pertinetijs suis, videlicet Rodam cum omnibus pert. suis. Ecclesiam Sancti Ioannis cum omnibus pert. suis. Ecclesiam Sancti Cypriani de patella, cum omnibus pert. suis. & ius, quod habetis in Masallos. Ius quod habetis in ecclesia Alba. Ecclesiam Sancti Pauli cum pert. suis, & ecclesiam Sancti Clemētis, cum villa quæ dicitur de Fabar, & ecclesiam Sancti Stephani de ques. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de spinosa cum pert. suis. Ius quod habetis in villa, quæ dicitur Sorita, & ius quod habetis in flumine, quod dicitur Pizorga. Sanè laborum vestrorum &c. Licet quoque vobis, &c. Prohibemus insuper vt nulli fratrum, &c. Ad hæc etiam inhihemus, ne cui Episcopo, &c. Cùm autem generale interdictum, &c. Chrisina verò, &c. Prohibemus insuper, vt infra fines, &c. Ad hæc nouas &c. Sepulturam quoque, &c. Obeunte verò, &c. Decernimus ergo, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & dioecani Episcopica canonica iustitia. Siqua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis. XIII. cal. Iunij, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno. MCXCIX. Pont. verò domini Innocentij Papæ tertij anno secundo.

N. EPISCOPO ABVLENSI. VT SARRACENI DE BONIS, QVÆ A Christianis ad colendum receperunt, ecclesia parochiali decimas soluant.

X parte dilectorum filiorum Capituli Abulensis fuit in audientia nostra querimonia recitata, quòd cùm homines tuæ diocesis in castris, & in ipsa ciuitate morantes, de tribus partibus frugum totius agriculturæ suæ, molēdinorū etiam, & hortorū, & ruricolæ de quarta parte parochialibus ecclesijs, à quibus ecclesiastica percipiunt sacramenta, decimas soluere teneantur, licet ministri ecclesiarum ipsarum ferè nullos habeant redditus præter decimas, vnde valeant sustentari: domini prædictorum hortorum, & molendinorum ipsa tradunt Sarracenis in graue detrimentum ecclesiarum, & præiudicium excolenda: qui nolunt ecclesijs, sicut olim Christiani solebant, freti potentia, & fauore illorum, à quibus illis excolenda traduntur, decimas exhibere. Volentes igitur ipsis ecclesijs, & earum ministris super hoc, prout conuenit, providere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus nisi Sarraceni illi ad commonitionem tuam cum ea integritate, qua christiani solebant, prædictas decimas ecclesijs voluerint exhibere, eis facias cōmunionem à christianis super mercimonijs rerum venaliū, & alijs penitus denegari: Christianos illos, qui talibus contra formam mandati apostolici communicare præsumperint, à sua præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens. Datum Lateran. XII. cal. Iunij.

N. LINCOLNIEN. ET N. ELIEN. EPISCOPIS. ET N. ABBATI
Sancti Edmundi. Vt controuersiam inter Archiepiscopum Cantuariensem
& monasterium ibidem componere studeant.

Intervenerab. fratrem nostrum Archiepiscopum, & prædecessores eius ex vna parte, ac dilectos filios Priores, & monachos Cantuariē. ex altera super quibusdam capellis, quas ipsi Archiepiscopi laborarunt in præiudicium partis alterius, sicut monachi proponebant, iandudum grandis, & grauis quæstio pullulauit, pro qua prædecessores nostros, & nos ipsos sæpius oportuit apostolicas litteras destinare. Verùm cùm in ipso negotio, auct. litterarum nostrarum vsq; ad eò processum sit, vt capella de Lamech diruta sit penitus, & consumpta, præfatus Archiepiscopus prædecessorum suorum volens laudabile propositum adimplere, capellam ad honorem gloriosorum martyrrū Stephani, & Thomæ, in qua canonicos preben-

M m darios

darios institueret, de nouo fundare volebat de nostra licētia speciali: quòd sibi per nuncios & procur. suos de cōmuni iure competere asserbat, cōtradictione partis alterius non obstante. Cuius indemnitati per idoneam, & sufficientem cautionem poterat prouideri: sed neque per demolitionem capellæ præfatæ de Lamech suum dicebat desiderium retardandum: cuius opus ea potissimum ratione fuerat condemnatum, quòd post denunciationem noui operis inhibitionem prædecessorum nostrum, & appellationem ad sedem apost. interpositam fuerat attentatum. Cæterum pro monachis fuit propositum ex aduerso, quòd cum mādatur nostrum ad ipsum Archiepiscopum, & vos directum, circa Exeniorum ecclesiarum, & aliorum restitutionem adhuc nō fuerit adimpletum, nec opitum scandalum ex ea causa subortum: nec constaret adhuc de præiudicio in posterum auferendo, eadem contradictionis causa durante, non erat præfari Archiepiscopi petitio admittēda. Cum autem hæc, & similia fuissent vtrinq̃ue in nostro auditorio allegata, nos volentes vtrique partium pastorali solitudine prouidere, de communi fratrum nostrorum consilio causam eandem sub ea forma vobis duximus cōmittendam: vt ante omnia inter ipsos amicabiliter componere laboretis. Quòd si fortē desuper datam non fuerit, vos facta prius restitutione plenaria monachis memoratis eorum quæ ob hanc causam fuere subtrahēta, inquiratis super his, quæ præmissimus remoto appellationis obstaculo plenius veritatem: & si de partium voluntate processerit, ad diffinitiuam sententiam procedatis: facientes quòd decreueritis per censuram ecclesiasticam à partibus inuiolabiliter obseruari. Alioquin gesta omnia in scriptis fideliter redigētes ad nos ea sub litterarum vestrarum testimonio transmittatis: diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent: ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus in causa ipsa quantum de iure poterimus, procedemus. Ad hæc volumus, & mandamus, vt ad locum ipsum pariter accedentes super statu Cantuariē. ecclesię tam interiori quàm exteriori inquiratis, appellatione remota, plenius veritatem: & quicquid super his inueneritis, nobis fideliter intimetis, vt per relationem vestram certiores effecti, quod statuendū fuerit, statuamus. Nullis litteris obstātibus, præter assensum partium, &c. Quòd si omnes &c. duo, &c. Datum Lateran. XIII. cal. Iunij.

M. ABBATI, ET CONVENTUI DE CERTESEIA VT DECIMAS quas hætenus possederunt iure posthac retineant.

Vm à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Assensu. Decimas de Certesies de Eggeh. de Torp. & de Chabehan. ad opera vestri monast. deputatas, sicut eas iustè, ac sine controuersia possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò, &c. Datum Lateran. VIII. cal. Iunij.

EISDEM. QVOD DE NOVALIBVS QVÆ IPSI PROPRIIS manibus sumptibusq; colunt, decimas soluere non teneantur.

X pastoralis officij debito prouocamur, religiosam vitam eligentibus apostolicum, &c. Ea propter dilecti in domino filij, &c. vsque ad verb. Suscipimus. Ad hæc vt deuotius pijs operibus insistatis, vobis auctoritate præsentium indulgemus, vt non liceat alicui in vos, vel in monasterium vestrum sine manifesta, & rationabili causa excommunicationis, aut interdicti sententiam promulgare. De noualibus verò quæ proprijs manibus, aut sumptibus colitis, aut de vestrorum animalium nutrimentis, siue de hortis, & virgultis, aut piscationibus vestris, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat, sed eas elemosinæ, aut pauperibus monasterij vestri, iuxta quòd tu fili Abbas postulasti à nobis, præcepimus assignari. Decernimus ergò, &c. Datum vt suprà.

VGONI

VGONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI DE INSVLA ARBEN.

cuſq; fratribus tam præſentibus quàm futuris monaſticam vitam profeſſis in perpetuum. De confirmatione ipſorum priuilegiorn.

Plax postulatio voluntatis, &c. vsque ad verbum Ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs, & appendicijs suis, & terminis, qui sic distinguuntur. Primitus à capite macerix à monte vsque ad riuum descendendo, per riuum vsque ad mare, & per mare ad molendina, & ascendendo per montis verticem, & eundo per illum vsque in priora cōfinia. Ecclesiam Sancti Cypriani cum pertinentijs, & appendicijs suis, & terminis, qui sic distinguuntur. Aualle obscura vsque in vallem de Frasinu, aliæ tres partes mare circumdant, vna cum manna omnibusque scopulis: ad istud promontorium, subiacentia, & valles quæ sunt apud Sanctum Cyprianum, & aliæ quæ sunt apud Sanctum Petrum: inter quas salinæ vestræ, & piscariæ consistunt. Sanè non aliū &c. Liceat quoque, &c. Prohibemus in super, &c. Cum autem generale, &c. Sepulturam quoque, &c. Salua tamen &c. Obeunte verò, &c. Libertates, &c. Dcernimus, &c. Salua apostolicæ sedis auctoritate, & diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur, &c. Datum Lateran per manum Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis VIII. cal. Iunij indictione secūda, incarnationis dominicæ Anno MCXCIX. Pontificatus verò Domini Innocētijs Papæ tertij Anno secundo.

N. COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET VNIVERSIS EPISCOPIS

in re gno Legionen. constitutis. Vt per excommunicationis & interdicti sententiam Rex Legionis & regis Castella filia, in gradu prohibito copulati, separentur.

LT si necesse sit, vt scandala veniant, vñ tamen est homini illi per quē scandalum venit. Quot enim turbationes, & scandala diebus nostris orbi superuenerint vniuerso, hodiè plus experimur in facto, quàm scriptum reperiāmus in libro. Necesse est autem, vt veniant scandala, non solum scilicet inuitabile, sed & vtile: quoniam in quo deficit malus, proficit bonus, & aurum in fornace probatur. Inter cætera verò, in quibus scandalizatur hodiè populus christianus, præcipuum est persecutio paganorum: quæ tam in oriente, quàm in occidente peccatis exigentibus inualuit vltra modum, contra quam vtrobique simile quodammodo putauerunt remedium inuenire: sed quia Deum ante suum non proposuere conspectum, quod inuentum est in remedium, in periculum est conuersum. Sanè in oriente vna duobus fuit incestuosè coniuncta, in occidente verò vnus sibi duas præsumpsit iungere per incestum, & incestui quidem in oriente commisso non solum consensus, sed, & auctoritas clericorum ibi consistentium intercessit: sed in detestabili copula in occidente contracta, licet non absque quorundam ecclesiasticorum virorum assensu fuerit forsitan attentata, auctoritas tamen ecclesiastica nullatenus interuenit. Volens autem Deus maius peccatum vindicare celerius, & à similibus alios detertere, tam C. quondam Marchionem, qui N. Reginæ Hierosolymitanæ prius adhæserat per incestum gladio, quàm Henricum quondam Campaniæ Comitem, qui ei & in culpa quodammodo, & in pœna successit, præcipitio, vtrunque verò morte impræuisa peremit. Nondum autem in huius iniquitatis auctores in occidente suam exercuit ultionem: sed quanto longanimius sustinet, tantò forsan seuerius vindicabit. Licet autem apostolica sedes quod super hoc fuerat in oriente commissum, propter malitiam temporis, & persecutionem vrgentem dissimulare sit visa, ad vindicandum tamen quod in occidente fuerat attentatum, rigore canonice distictionis est vsa. Nam cum ad bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris

M m 2

nostri

nostri audiētiam peruenisset quod Rex Legionen. filiam charissimi in Christo filij nostri Portugalliae Regis illustris incestuasē sibi praesumpserat copulare, tā Regem ipsum Portugalliae, quā incestuosē coniunctos excommunicationis sententia innodauit, & Legionen. ac Portugalliae regna sententiae supposuit interdicti: vnde quod il legitime factum fuerat, est penitus reuocatum. Verū dictus Rex Legion. ad deteriora manum extendens, sicut is de quo dicit scriptura: Vā homini illi, qui post se trahit peccatum quasi longam restem, & impius cū venerit in profundū vitiorum contemnit, filiam charissimi in Christo filij nostri Regis illustris Castellae neptem, videlicet propriam impudenter sibi contra interdictum ecclesiae copulare praesumpsit. Quod cū ad nostrā notitiam peruenisset, dilectum filium fratrem Rainerium virum scientia, & religione pariter reuerendum, Deo, & hominibus obtentu scientiae, & honestatis acceptū, in Hispaniam duximus destinandum: vt iuxta verbum Propheticum dissolueret colligationes impietatis: solueret fasciculos deprimētes: qui per Dei gratiam ab omni munere manus excussit: ita vt quod legitur de ipso, possit verē referri. Non fuit qui ditauerit Abraam. Ipse igitur cū in Hispaniam peruenisset, dictum Regem Legionen. semel, & iterum ex parte nostra cōmonuit diligenter, vt à tam detestabili, & nefanda copula resiliret: vniuersis colligationibus dissolutis, quae fuerāt pro ipsa copula consummanda cōtractae. Sed cū apud eum nihil prorsus monitis profecisset, certum ei diem assignauit, & locum: & cū ipsum etiam vltra terminum expectasset, in eum se contumaciter absentantem iuxta formam mandati nostri excommunicationis sententiam promulgauit, & regnum Legionen. interdictō generali conclusit. In memoratū verō Regem Castellae, vel terram suam in nullo processit: cū idem Rex se mandatis eius exponeret, & quod reciperet filiam suam, si sibi redderetur, proponeret assertiue: quod vtrum ex animo fecerit ille plenius nouit, qui scrutator est cordiū, & cognitor secretorum. Nuper autē venerabiles fratres nostri Toletanus Archiepiscopus, & Episcopus Palētinus ex parte ipsius Regis Castellae, & ex parte Regis Legionen. venerab. frater noster Zamorensis Episcopus ad sedem apostolicam accedentes postulabāt, vt cum eodem Rege Legion. & filia dicti Regis Castellae deberemus super tam incestuosa copula dispensare: propter quod nisi specialis illa gratia, quam ad deuotionem dicti Regis Castellae habemus, motum nostri animi temperasset, in ipsos ita curassemus seueritatem ecclesiasticam exercere, quod nulli de cetero temporibus nostris ad nos repudiatas toties, & damnatas petitiones afferrent: cū ipsi etiam nouerint, quod id ab eodem praedecessore nostro saepius postulatum fuerit, & ab eo inhibitum, non indultum. Tandem verō intelligentes Archiepiscopus, & Episcopi memorati, quod non solum indulgētiam super hoc à nobis, sed vix etiam posset à nobis audientiam impetrare, interdictum in terram dicti Regis Legionen. prolatum, tandem à nobis postulauēre remitti: afferentes quod ex eo triplex toti regno periculum ab haereticis. Sarracenis, & christianis etiam imminerebat. Ab haereticis quia cū per interdictum ipsum clausa essent in partibus illis ora pastoriū, non poterant fideles per eos cōtra haereticos instrui, & ad resistendū eis aliquatenus informari: vnde cū ex hoc, tum quia Rex Legionen. ab ecclesia se asserens aggrauatum, eis minime resistebat, inualecebant contra fideles haeretici, & in regno ipso haereses variae pullulabant. A Sarracenis, quoniā cū per exhortationes, & remissiones ecclesiae, Hispaniarum populus consueuisset ad expugnationem paganorū induci, cessante praedicatorum officio, populi etiam deuotio tepecebat, quia cū se cum principe suo, quo ad interdictū, eidem videret poene subiectum, à culpa, cui vel tacendo consenserat, fortē se nō credebatur immunem: propter quod minus circa debellationem Sarracenorum feruebat, ne decederet in peccato. A catholicis, quia cū clerici laicis spiritualia ministrare non possent, laici clericis temporalia subtrahebāt: oblationes, primitias, & decimas detinētes. Vnde cū clerici ex his pro maiori parte in partib⁹ illis cōsueuerint sustentari, eis subtractis nō solum mendicare, sed fodere, & seruire iudeis in eccl. & totius christianitatis opprobriū cogeantur. Videbatur autē difficilē petitioni corū annuere, & sententiam

tiam ex animo, ordine, & causa latam canonicè, & sine satisfactione congruè relaxare. Ex animo siquidem, quia sicut Deus perhibet testimonium conscientie nostræ, ad hoc non nisi iustitiæ, & honestatis obtentu processimus: cum ex contrario potius, contra nos oriri præsumptio potuisset, si tam detestabile facinus duxissemus in patientia tolerandum. Ex ordine, quia dictus frater R. post commonitiones, & dilationes legitimas, tandem districtione percussit ecclesiastica contumacè. Ex causa exemplo diuino videlicet, & humano. Diuino, quia cum Dauid in populi numeratione peccasset, dominus in populum vasa sui furoris effudit: unde idem Dauid dixisse legitur, peccatum suum domino confitendo: Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè egi. i. q. o. f. q. s. u. ob. f. r. domine à populo tuo. Humano, cum iam dictus prædecessor noster (vt nō longè petatur exempla) in prædictos Portugalliæ, & Legionen. reges, & regnā ipsorum prædictas sententias curauerit promulgare. Effet insuper res mali exempli, quia si forsan in alia regna similem nos cōtingeret promulgare sententiā, similis à nobis gratia peteretur: quam si forsità negarem⁹, apud nos esse videretur acceptio personarū. Ex hoc etiā de nobis posset apud aliquos oriri suspitio, præsumētib⁹ fortè quibusdā, quòd ad id moueremur ex causā latēti. Licet igitur ex causis præmissis nō videretur dicta petitio admittēda, quia tamē vbi multitudo in causā, detrahendum est aliquid seueritati: vt maioribus malis sanādis charitas sincera subueniat: in eo ad petitionem prædictorū Archiepiscopi, & Episcoporū gratiā de communi fratrum nostrorum consilio duximus faciendam, ex quō videbantur impedimenta expressa superius prouenire. Relaxauimus ergo non totum, sed in vna parte solummodo interdictum: nec perpetuò, sed ad tempus, quandiu scilicet nobis placuerit, & viderimus expedire: vt probemus inteterim spiritus, si ex Deo sint, & an (sicut iidem Archiepiscopus, & Episcopi asseuerant) sperata inde vtilitas sequeretur: sic videlicet, vt in regno ipso diuina celebrantur officia: sed decedentium corpora sepultura ecclesiasticā non tradantur: in quo tamē clericis gratiam facim⁹ specialem, in eo videlicet, vt in cōmiterio ecclesiastico, cessante solennitate solita, tumultentur. Quod licet aliquibus posset absolum fortè videri, vt officio restituto sepultura ecclesiastica denegetur: quia iuxta canonicas sanctiones, cui cōmunicauim⁹ viuō, cōmunicare deberemus & mortuo: rectè tamen intelligētib⁹, nihil ex hoc incongruitatis occurrat: cum iuxta Lateranen. instituta concilij decedentes ex torneamentis & si per poenitentiam reconcilientur ecclesiæ, christianā tamen sepultura priuētur. Vt autem non remittere poenam, sed commutare potius videamur, dictum regem Legionen. & memoratā filiam regis Castellæ, ac omnes principales eorum cōsiliarios, & fautores excommunicationis curauimus sententia innodare: mandantes vt ad quamcunque ciuitatem, oppidum, vel villam deuenierint, nullus ibidem eis præsentibus diuina præsumat officia celebrare. Dicto autem regi Castellæ, & chariss. in Christo filiæ nostræ reginæ vxori eius dabimus in mādatis, vt quod stent mandatis nostris iuratoriā exhibeant cautionem: & vel exprimant in iuramento, quòd ad dissoluēdam tam illegitimā copulā, dēt operam efficacem: vel id nos eius faciemus præstito iuramento mandari: nec credimus, quòd super hoc se aliquatenus nobis exhibeāt cōtumaces, cum quòd starent mandatis ecclesiæ, in manibus prædicti fratris R. (sicut ex literis eiusdem regis apparet) firmiter promississent, & impendissent causā sufficiētem ad copulā huiusmodi consummandā. Quod si forsan (quod non credimus) mādatis nostris noluerint obedire, ipsos, & principales eorum cōsiliarios, & fautores ex cōmunicari mandabimus: & quocunq; deuenierint diuina prohibebimus officia celebrari. Vt sic saltem ad mandatum ecclesiæ reuertantur: iuxta quod legitur in Psalmista: Imple facies. e. i. & q. n. t. d. Quia verò castra quādam, quæ idem rex Legionen. dictæ filiæ regis Castellæ in dotem tradidisse proponitur, ita vt si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedimentum præstare videntur huiusmodi copulæ dissoluendæ: cum castra ipsa, nō tam obturpem, quā ob nullā potius causā sint data, vt potest, cum inter eos virum & matrimonium non existat: & ideo nec dos, nec donatio propter dotem, ne ad

commodum eiccedat, quod debet in pœnam eius potius retorqueri, castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coarctari: auctoritate apostolica decernentes, vt si ex tam incestuosa, & damnata copula proles est, vel fuerit quacunque suscepta, spuria, & illegitima penitus habeatur: quę secundum statuta legitima in bonis paternis nulla prorsus ratione succedit. Quod si nec sic prædicti rex Legionen. & filia regis Castellæ à se inuicem iuxta mādātum apostolicum discedere maturarint, in eos distriktionem curabimus grauissimam exercere, quam ad cautelam præsentibus non duximus literis explicādam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & distriktè præcipimus, quatenus factam vobis ab apostolica sede gratiā, gratius prosequentes, sic vti in nri permissione nostra in celebrandis officijs, vt decedentiū corpora, nisi clerici fuerint, tumullare nūlatenus præsumatis. Si quos autem post latam in regnum ipsum sententiam interdicti ante susceptionem præsentium, diuina inueneritis officia celebrasse, singuli vestrū in sua diocesi talium præsumptionem auctoritate freti apostolica, sublato appellatio nis obitaculo, canonica distriktionem percellant. Si verò aliquis vestrū fratres Episcopi in hoc deliquit, excepto Salamantin. cuius correctionem sedi apostolicæ reseruamus, tu frater Archiepiscopo animaduersione ipsum canonica non differas castigare. Volumus autem nihilominus, & distriktè vobis præcipiendo mandamus, quatenus ad quancunque ciuitatem, villam, oppidum, vel ecclesiā dictus rex Legionen. & supradicta filia regis Castellæ, vel principales fautores, & consiliarij eorum fortè deuenerint, diuina ibidem officia, quandiu ipsi præsentibus fuerint, nullatenus celebrentur. Siquis autem cōtra hoc venire præsumpserit, diuina eis officia celebrando in ciuitatibus, villis, castellis, oppidis, aut ecclesijs, vel vbicunque ipsi præsentibus extiterint, vos temeritatem ipsorum, appellatione postposita, non differatis canonica distriktionem ferire. Datum Lateran. vt suprà.

VV. PRIORI ECCLESIAE SAGIEN. EIVSQUE FRATRIBVS

tan præsentibus, quā futuris regularem vitam professis in perpetuum.

De confirmatione priuilegiorum.

Voties à nobis petitur &c. vsque ad verbum Ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs suis, omnes oblationes, quæ ad manus sacerdotum in Sagiensi ecclesia offeruntur, & medietatem Pentecostes, & medietatem omnium legatorum, & confratriæ, & medietatem omnium asportationum, quæ ad ecclesiam ipsam proueniunt, vel prouenire debent, his exceptis, auro, serico, & candelis, quæ in die Purificationis Beatæ Mariæ, & in die cinerum, & in die cenæ domini offeruntur, quę integræ ad Episcopum loci pertinere noscuntur. Bodeuillam cum pertinentijs suis: ecclesiam de Soroudon. ecclesiam de manso Vuidonis: ecclesiam de Alneto: ecclesiam de Challoci cū iure Episcopali, excepto diuortio matrimonij: ecclesiam de Alodio cum omnibus decimis: ecclesiam de Corteuesque: ecclesiam de Mesnilberat cum eremitagio: ecclesiam de Bonna fide, & illud, quod habetis in ecclesia Sancti Aniani super Spartum, & illud quod habetis in ecclesia Sanctę Scholasticę, videlicet de feudo de Esseio: & illud quod habetis in ecclesia de Talerijs, videlicet de feudo Guillelmi de Plessei. Ecclesiā de Columberijs, ecclesiam de Froc, ecclesiam de Landa de Goul, ecclesiam de Francheuillis: eremitagium de Blanchalanda, ecclesiam de Flureio. Apud Cornelium. xij. acra terræ cum duabus garbis decimæ. In ciuitate Sagiens. altare in crucifixo, medietatem nūdinarum Sanctę crucis in Maio. In pratorio Episcopi Sagiens. lx. sol. Cenomanen. In parochia Sancti Petri de Castallo, duas garbas de feudo Episcopi. Ab Episcopo Sagiens. xij. procuraciones singulis annis reddendas. In Molendino de Puchou in anniuersario Frog. Episcopi. xx. sol. Cenomanen. In pago Oximen. ecclesiam de Pinu, ecclesiam de Auesnes, ecclesiam de Arenis, ecclesiam de Verceuillis ecclesiam de Neers ecclesiam

ecclesiam de Estreis, ecclesiam de Condeio super Leison, ecclesiam de Toftis, ecclesiam de Voire. In ecclesia de Nealpa vnum presbyteratum, & duas garbas decimæ de feudo Vu. Bordon. apud Estias. In pago Humen. ecclesiam de Castella, ecclesiam Sancti Geruasij de Messeio, ecclesiam de Crosmenil, ecclesiam de Mesnilian, & eremitagium cum omnibus appendicijs suis, ecclesiam de Barthe, ecclesiam de Messheudin, ecclesiam Sancti Martini Laguilon. ecclesiam de Landa, de Loge, ecclesiam de Sancto Salvatore, eremitagium de Monte Tohard, ecclesiam Sanctæ Margaritæ cum capella Sancti Iacobi de Quarrog cum omnibus pertinentijs suis. In pago Belismon. ecclesiam Sancti Iuliani de Merula, ecclesiam de Baruillis, ecclesiam Sancti Ioannis de Foresta, ecclesiam Sancti Quintini parui. In pago Corbonen. ecclesiam Sancti Quintini de Bago, de Sagien. Hulmen. & Oxomen. Archidiaconibustertiam partem de circatis, & synodis. De Corben. Archidiacon. tertiam partem de synodis. De Belismon. Archidiacon. tertiam partem de synodis. In Episcopatu Cenomanen. ecclesiam de Banuo. In parochia de Dampere, & de campo Segrei duas partes totius decimæ de feudo Vu. de Auncicapellam quæ est in grangia vestra de Bodeuilla, & Mestruas de Archidiaconatu Belismon. In molendino Baruilla decimam, & partem Vu. Carrel militis cum piscatoria, & quicquid Gaufridus Lemorel in decimis parochiæ de Bauilla, & Sancti Iuliani habebat & duas garbas totius decimæ Sancti Iuliani cum capella cœmiterij. Redditi Archidiaconatum vacantium, sicuti habetis, vel habere debetis Archidiaconis viuentibus, & totam decimam de Flurcio, eremitagium de Martellaio, & mansuram, quæ est de feudo Vu. de Chantapia, & duas garbas de feudo Vu. de Plesseio. In parochia S. Germani veteris duas partes decimæ de feudo Guidonis de campo Milonis. In parochia de Mesnillerros duas garbas decimæ de feudo Teoboudorum. In parochia de Gaspreia duas Garbas decimæ de feudo Hugonis de Franchauilla, & capellam, quæ est in Messeio. In molendino de Peruers illam partem, quæ est de feudo Gaufridi de Fontibus, Astreas quondam canonicorum sæcularium cum omnibus pert. consuetudinibus, & libertatibus suis, & terram Bogarel. In Argentonio sex libras Cenoman. & x. sol. & vj. denarios. In Falesia lxv. sol. Cenoman. in Oximis. cv. sol. Cenoman. & quinque de Teloneo regis. In Anglia decem libratis terræ in manerio regis, videlicet de Bentona, scilicet Britalmeto, quæ est membrum ipsius manerij cum omnibus consuetudinibus, libertatibus, & quietudinibus. In foresta de Escoues pasuagium quitum, & xxij. fagos absq; aliqua traditione, annuatim quando volueritis accipiendas. In parochialibus autem ecclesijs vestris liceat vobis proprios sacerdotes eligere, &c. Libertates præterea &c. Decernimus ergo, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocæsani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis VIII. cal. Iunij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pont. verò Domini Innocentij Papæ III. anno secundo.

N. TYRONEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD ARCHIEPISCOPVS,
possit per suffraganeum tempore necessitatis consecrare Episcopos.

Quod sedem apostolicam consulis super his, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus, & acceptum, & tua exinde fraternitas videtur merito commendanda: cum lex diuinæ constitutionis eandem sedem totius posuerit orbis terrarum magistratam: vt quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem eiusdem ratio requiratur. Nos siquidem decreuisti prouidè consulendos, vtrum si fortè aliqua infirmitate, vel alia causa iusta detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas licitum committere tibi esset, & vtrum electus, qui pro consecratione instaret, ab eo, cui vices tuas taliter commisisses, deberet licite consecrari. In quo tale damus tuæ consultationi responsum, quod in tali articulo constituto & tuas vices (vt dictum est) committere tibi licet: & consecrandus

Cap. Quod
sedem. De
officio ordi-
narij.

debet munus consecrationis ab eo recipere, cui eas duxeris committēdas, dummodo catholicus habeatur, & impedimētum ex subtractione gratiæ sedis apostolicæ non obstat. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLANÆ. VT CIVITAS
Castellana ab edicti sententia liberetur.

Ccedentes nuper ad præsentiam nostram dilecti filij P. Quintauall. de Cōuersan, & M. Aldebr. ex parte populi ciuitatis Castellane, electioni factæ de nobili viro B. de Fordeuoliæ, quem sine conscientia nostra elegerant in rectorem, publicè renunciare, sicut in mandatis receperant, curauerunt: & idem B. nostro super hoc iurans stare mandato, ei nihilominus renunciare curauit. Vnde suppliciter postularunt, vt cessante causa, pro qua subiecta erat ciuitas interdicto, & effectus de medio tolleretur, diuinis officijs eidem populo restitutis. Nos ergo prædictorum ciuium iustis postulationibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus & interdictum denunciis relaxatum, & in ciuitate ipsa fretus auctoritate nostra, diuina liberè officia celebrari facias.

Datum Lateran. IIII. Cal. Iunij.

RAINERIO ABBATI, ET CONVENTUI S. PETRI EVGV-
*bini. Quod ipsi monasteriumque ipsorum immediate sedi
apostolicæ sit subiectum.*

CVM olim effemus apud Perusium constituti, tu fili Abbas ad nostram præsentiam accessisti, priuilegium bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri nobis humiliter repræsentans, & postulans illud suppliciter innouari: quod propter contradictionem venerabilis fratris nostri Marci Eugubini Episcopi, qui tunc temporis superuenit, asserentis hoc in suum præiudicium redū dare, non fuit effectui mancipatum. Cūque alter vestrum de altero in nostro auditorio quereretur, venerabili fratri nostro Asisinati Episcopo, causam sub ea forma commisi mus audiendam, vt vos, & iam dictum Episcopum curaret ad concordiam reuocare. Alioquin audiret vtrique proposita, & omnia in scriptis redigens, nobis processum negocij fideliter resceraret. Qui cū indulta vobis à sede apostolica priuilegia inspexisset, intellecto quod monasterium vestrum ad Romanam ecclesiam specialiter pertineret, in causa non duxit vltcrius (sicut accepimus) procedendum. Consequenter verò ad venerabilem fratrem nostrum Callen. Episcopum, & dilectum filium Ar. Abbatem Sanctæ Mariæ Vallis pontis ad postulationem præfati Episcopi Eugubini, literæ nostræ fuerūt super mutuis quæstionibus destinatæ. Sed quia pendente iudicio, Ioannes monachus priuilegia, chartas alias, & thesaurū monasterij vestri rapuit, te Abbas ad nostram oportuit præsentiam iterum laborare: vbi literas impetrasti, quod per excommunicationis sententiam, qui de amissione priuilegij scirēt aliquid, cogerentur dicere veritatem. Sed quoniam neque sic amissa potuisti priuilegia reperire, ad nos denuò es reuersus. Te igitur cum testibus tuis, & præfati Episcopi Eugubini procuratoribus in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro Pand. basilicæ duodecim apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres producendos. Qui mandati nostri diligens executor præsentibus præfatis procuratoribus fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, iam dicti procuratores ad producendos testes Episcopi, per quos inductos à parte aduersa repellerent, indutias postularunt: quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas: vt apud apostolicam sedem probarent, quæ vellent, vbi onus probationis pars altera subiisset. Cæterum quoniam infra datum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt, nos tam per depositiones testium, quàm per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem

talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quod videlicet ipsum cœnobium nullo mediante ad Rom. eccl. pertineret, & quod non liceret alicui Episcopo eidem monast. & eius eccl. excōmunic. indicere, vt fratres illic Domino seruiētes ab omniū potestate liberi, ecclesiæ Rom. libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eo mentio dioecēsani Episcopi habebatur. Illud etiam nihilominus attendētes, quod sicut ex dictis quorundam testium intelleximus euidenter, & pleriq; de nostris fratribus tempore illo præsētibz recolebant, cū tu fili Abbas tempore bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri ad ipsius præsentiā accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te, licet excōmunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris, tanquā non ligatum admisit ad osculum: quod præsūmitur non fecisse, nisi monasterium vestrū cognouisset ad Rom. ecclesiā specialiter pertinere: de communi fratrum nostrorum consilio pronūciandum decernimus priuilegium illud bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri, quod sine omni reprehensione bullæ, chartæ, vel literæ apparebat, quādo fuit nobis ostensum illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testiū, & assertiones fratrum nostrorum præmisimus extitisse. Decernimus ergo, &c. nostræ pronūciationis, &c. Datum Lateran. II. cal. Iunij.

N. ABBATI DE FIRMITATE, G. ET F. ARCHIDIACONIS
Cabilonen *Qua ipsis committitur cognitio causæ inter ecclesiā
Eduensē, & cœnobium Balmense.*

Xpositam nobis Eduen. ecclesiæ accepimus quæstionē, quod cū causam, quæ inter eam, & Balmen. monasteriū vertebatur super terris, & ecclesijs in valle Polliniaci constitutis, Fel. record. C. Papa prædecessor noster venerab. fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio B. quondam Abbati de firmitate commisisset sine debito terminandam, monachi Balmen. ab ipsis iudicibus appellarunt. Ille verò, qui Abbas eiusdem monasterij dicebatur, se simulans ad prosequendam appellationem accedere, semel tantū apostolico se conspectui præsētauit, & sic illicentiatus recessit, de appellatione interposito nullā faciens mentionē. Cūq; post paucos dies ecclesiæ Eduen. nuncius pro appellatione prosequenda transmissus fuisset apud sedem apostolicā diutius commoratus, idē prædecessor noster monachos antedictos peremptoriē citauit, per literas suas eis sub pœna excommun. iniungens, vt ille qui se gerebat Abbatem cum aliquibus eiusdē monasterij monachis, in festo Beati Lucæ iam secundo præterito ad eius præsentiā accederent sufficienter instructi, Eduen. Ecclesiæ plenariē respondere, & satisfacere sedi apostolicæ de contemptu. Ipsi verò, licet iuxta quod eis iniunctum fuerat, non venissent, quidam tamen monachorū ad Rom. eccl. accesserunt, quos nuncius Eduen. ecclesiæ apud apostolicam sedem inuenit: sed de suo negotio diffidentes ante causæ cognitionem, vt magis Eduen. aggrauarēt ecclesiā, recesserunt, ad venerabilem fratrem nostrum Bellicen. Episcopum, & dilectos filios Abbatem de Balerna, & priorem Boni loci per suppressionē veritatis ignorante præfato nuncio Eduen. ecclesiæ litteras (vt dicitur) reportantes. Postmodum autem cū iam dicto nuncio Eduen. sequidam Balmen. monachus obieciisset, & ne posset obtinere litteras impediret, eis dilectos filios I. tt. Sancti Stephani in Cælio monte presb. & G. Sancti Adriani Diacon Card. concessimus auditores: in quorum præsentiā cū super causa illa fuisset aliquandiu litigatum, & eis scripta, & allegationes ab vtraque partium assignatæ, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiā expectare. Quæ omnia cū ad nostram audientiam peruenissent, nolentes aliquem de fraude sua commodū reportare, ven. fratri nostro Episcopo, & dilecto filio Decano Matisconen. per scripta nostra mandauimus, vt conuocatis ad præsentiā suam partibus, si eis constaret Eduen. ecclesiā prædictis terris, & ecclesijs à præfatis modò fuisse præter iuris ordinem spoliata, ipsi ei auctoritate nostra terras ipsas, & ecclesias cū fructibus perceptis ex eis non obstāte cōtradictione vel appellatione cuiuslibet resi-

reſignarent, prædictis literis non obſtantibus, quæ etiam morte præfati prædeceſſoris noſtri credimus expiraſſe. Poſt reſtitutionem verò integram ablatoꝝ, & expenſarum, quas canonici Eduen. eccleſiæ in proſequenda monachorum appellatione, quam ipſi monachi proſequi non curarunt, ſe rationabiliter feciſſe probarent, audirent ipſi iudices, ſi quid emergeret quæſtionis, & illud ſine debito appellatione poſtpoſita terminarent. Quòd ſi ambo his exequendis intereſſe nequirent, prædictus Epiſcopus nihilominus quod mandauimus adimpleret. Cùm autem, ſicut in literis eiufdem Epiſcopi perſpeximus contineri, vtraque partium in eius eſſet præſentia conſtituta, & pars Eduen. eccleſiæ iuxta mandati noſtri tenorem reſtitutionem ablatoꝝ, & expenſarum cum inſtantia poſtularet, Balmen. monachi ſe ad ea nolle reſpondere, nec de iure debere aſſerebant, eò quòd ad ſuggeſtionem falſi à nobis ipſæ literæ fuerant impetratæ. Cæterùm econtra Eduen. canonici reſpondebant, quod illa falſitatis ſuggeſtio principale negocium, pro quo iam dicti canonici literas impetrarunt, non poterat impedire: & ideo monachorum Balmen. allegatio, in caſu ipſo non erat aliquatenus admittenda. Et cùm prædictus Epiſcopus paratus eſſet in ipſo negotio iuſtè procedere, accanonicè, & nullum monachis contra iuſtitiam grauamẽ inferre, ipſi pro eo, quia Decanus Eduen. eccleſiæ filius erat fratris Epiſcopi memorati, ab examine ipſius noſtram audientiam appellarunt: qui factæ appellationi, licet in literis noſtris appellatio eſſet inhibita, detulit: & octauas natiuitatis Domini proximo præteritis, terminum appellationi proſequendæ præfixit. Ad cuius proſecutionem appellationis, licet nuncius Eduen. eccleſiæ acceſſerit termino conſtituto, pro parte tamen alia nullus prorsus comparuit reſponſalis. Volentes igitur quòd ipſi cauſæ finis debitus imponatur, nec prorogetur vltèrius per fraudem vel inſolentiam aliquorum, diſcretionem veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtictè præcipimus, quatenus Eduen. eccleſiā in poſſeſſionem terrarum, & eccleſiarum in valle Poliniaci poſitarum, quibus eam vobis conſtiterit per Balmen. monachos præter iuris ordinem ſpoliatam, cum fructibus inde perceptis, non obſtante contradic-tione, vel appellatione cuiuſlibet, auctoritate apoſtolica inducatis, à moleſtatione ipſius ſuper poſſeſſione Balmen. monachos per cenſuram eccleſiaſticam compescentes. Qui ſi nõ potuerint tali diſtictione compeſci, & poſſeſſionẽ eorum præſumpſerint impedire, venerabili fratri noſtro Biſuntino Archiepiſcopo, & ſuffraganeis eius ex parte noſtra firmiter iniungatis, vt ſententiam, quam in dictos monachos rationabiliter duxeritis promulgandam, faciant auctoritate noſtra ſuffulti inuiolabiter obſeruari. Volumus autem nihilominus, & mandamus vt expenſas, quas Eduen. eccleſia in proſequendis appellationibus à monachis interpoſitis ſe rationabiliter feciſſe probabit, ipſi eccleſia faciatis à Balmen. monaſterio cū integritate perſolui: nec eos ſuper quæſtione proprietatis, ſi litigare voluerint, audiatis, donec iuxta mandati noſtri tenorem terras prædictas, & eccleſias reſtiterint, & expenſas. Super quibus omnibus eis penitus appellationis remedium interdici-mus: nec à vobis appellationem eorum, ſi obiecerint, audiri volumus vel admitti. Poſt factam verò reſtitutionem integram ablatoꝝ, & expenſarum, audiatis ſiquid emerſerit quæſtionis, & illud appellatione remota ſine debito terminetis. Taliter autem in noſtri procedatis executione mandati, quòd ſollicitudinem veſtram debeamus in Domino commendare, nec audiamus ſuper his vltèrius quæſtionem. Teſtes autem &c. Nullis literis, &c. Quod ſi omnes, &c. duo veſtrum, &c. Datum Lateran. IIII. Cal. Iunij.

CONVENTVI MONASTERII SANCTI LEVFREDI DE CRUCE.

Sententia ſecunda contra primam lata, ſi ab ea non appelletur, iure tenet.

Nter monaſterium Sancti Audoeni Rothomagẽ. & veſtrum ſuper modo eligendi Abbatem in dicto monaſterio veſtro iam dudum fuit quæſtio agitata: pro qua partibus ad ſedem apoſtolicam accedentibus, venerabilem fratrem noſtrum Oct. Epiſcopum Hoſt. & dilectum filium G. Sancti Georgij ad velum aureum diac. Card. dedimus

dimus auditores. In quorum præsentia propositum fuit pro monasterio vestro, quod cum Abbazia ipsa olim pastore vacaret, vos conuenientes in vnum Riccardum monachum virum religiosum secundum Beati Benedicti regulam, & ecclesiæ libertatem, apostolico etiam priuilegio roboratam, de gremio ipsius ecclesiæ in Abbatem vobis per electionem canonicam assumpsistis: electum ipsum ad benedictionis munus obtinendum, diocesano Episcopo præsentantes: qui per dilectum filium Gaufridum Abbatem præfati monasterij sancti Audoeni prohibitus, quod postulatum fuerat non concessit. Vos ergo videntes vestrum propositum retardari, ne aliquid in præiudicium monasterij vestri fieret, sedem apostolicam appellastis: à qua postmodum ad venerabilem fratrem nostrum Henr. Episcopum, & dilectos filios Hen. cantorem, & R. Archidiac. Baiocen. sub eo tenore per nuncios vestros commissionis litteras impetrastis: vt partibus ad suam præsentiam conuocatis, inspecto priuilegio, & rationibus omnibus, quas vtrunque ducerent proponendas, causam ipsam appellatione remota, concordia, vel iudicio terminarent, nullis litteris obstantibus ipsarum mentione non habita à sede apostolica impetratis. Quod si omnes interesse non possent, Episcopus cum eorū altero ea nihilominus exequeretur. Cum igitur partes in præsentia prædictorum Episcopi, & præcentoris Baiocen. constitutæ, Archidiac. collega ipsorum ex certa causâ, & necessaria excusato, non possent ad concordiam reuocari, parte vestra volente testes suos omni exceptione maiores producere ad probandam electionem canonicè celebratam, iuxta tenorem priuilegij bonæ memoriæ Lucij Papæ prædec. nostri super electione faciendâ indulgi R. monachus procurator dicti Abbatis sancti Audoeni. eis ven. fratris nostri Rothomagen. Archiepiscopi, Episcopi Ebroicen & dilecti filij R. Ebroicen. archidiac. patentes litteras præsentaui, ne in causâ procederent inhibentes, pro eo quod super eiusdem causâ discussione mandatum se dicebant apostolicum receperunt. Verum quia tenor mandati litteris illis non erat insertus, nec procurator, licet sæpius requisitus, originale ostendere voluit, vel rescriptum, eorum prohibitione postposita, probationem vestram oblatam sæpius super electione canonica decreuerunt pariter admittendam. Sed procurator iam dictus probationi obuiare contendens in electione præmissâ, monasterium sancti Audoeni spoliatum fuisse cuiusdam iuris sui possessione dicebat: quam vsque ad creationem Abbatis illius loci nouissimi obtinuerat inconcussè: qui de cōgregatione sancti Audoeni à monachis de cruce postulatus fuerat, & electus. Eo igitur id probare volente, testes vestros super electione canonica, procuratores verò super spoliatione opposita receperunt: quorum depositiones cum post diligentem examinationem disponderent publicare, ad instantiam dicti procuratoris secundæ productioni testium, qua se dixit fore contentum, diem alteram assignarunt. Cumq; partes ad diem, & locum pariter conuenissent, requisitus procurator ab ipsis iudicibus de testibus producendis, ipse quasi testium productioni renunciâns, dilectorum filiorum N. de Bellebec, & N. de Mortuomari Abbatum, & N. prioris de Bellebec litteras eis porrexit, ne in causâ procederent inhibentes. Dicebant enim se suscepisse mandatum primò præiudicans, cuius tenorem è suis litteris adiunxerunt. Cæterum cum primi iudices rescripto diligenter inspecto cognoscerent, illud per falsi suggestionem, & veritate tacita impetratum, cum in secundo mentio facta nõ fuerit apostolici priuilegij, vt in primo: ex quo electio fortiebatur præcipuam firmitatem, & ipsi iudices in secundis litteris à monachis sancti Audoeni dicerentur certa ratione suspecti: quod ostendere non potuit procurator, causis quibusdam suspicionis satis friuolis allegatis, ab eis contumaciter nulla expectata interlocutione recessit. Attendentes igitur iudices recusationem huiusmodi, & allegationē dictæ suspensionis seram, & superuacua extitisse, præsertim post litem inchoatam, & testes vtrinq; productos, quæ fortè ante litis ingressum colorem aliquem poterat habuisse: considerantes etiam idem mandatum non plenè, sed perfunctoriè prioris fecisse mentionem, prohibitioni posteriorum iudicum, sicut nec priorum acquiescere noluerunt, magis volentes iussionibus mādatis apostolicis obedire, quā inferiorū mandatis inde-

indebitam reuerentiam exhibere: multis, qui aderant, iuris peritis sentientibus cum eisdem. Quòd cùm sæpè dictus Abbas san. Audoeni primò ad priores iudices litteras impetrasset, quarum non habebatur mētio in secundis, carere debebat beneficio vtrarumque: vel si deberet mandatum alterum alteri præualere, primo esset parendum potius quàm secundo, in quo non habebatur mentio de priore: cùm nec primum ab eodem Abbate Sancti Audoeni obtentum de illo faceret mentionem, quòd pars altera impetrarat. Præscriptis itaque rationibus moti, & vñ consilio discretorum, publicatis etiam attestationibus partium, & earum rationibus, & allegationibus subtiliter intellectis, prædictam electionē auctoritate mandati nostri ratam habuerunt, & firmam: super illa molestatione ipsius electi perpetuum Abbati, & monachis Sancti Audoeni silentium imponentes: quos condemnarunt etiam in expensis centum librarum Andegauē. licet pars altera de ducentis vellet sacramento præstito declarare. Pars igitur vestra petebat à nobis factum delegatorum iudicum confirmari, & electo munus benedictionis impendi. Cæterum pars altera proposuit ex aduerso, sæpè dictum monasterium vestrum à primordio constructionis suæ, in tantum ex consensu diocesani Episcopi alteri fuisse subiectum, vt non aliunde assumeretur ibi aliquis in Abbatem, nisi de monasterio Sancti Audoeni, dum modò in eo posset aliquis idoneus ad hoc reperiri. Correctio quoque monachorum, & Abbatis de cruce, si negligens esset, fuit S. Audoeni Abbatibus reseruata: & ita obtinuit à longis temporibus, quorum memoria non habetur. Et hæc siquidem institutio, & vsus ipsius, à bonæ memoriæ Alex. Papa prædecessore nostro proponitur confirmata. Vnde cùm quondam monachi Sancti Leufridi Abbatem quendā aliunde, quàm de Sancti Audoeni gremio elegissent, Abbas S. Audoeni hæc comperiens appellauit: & per sententiam delegatorum apostolicæ sedis electū, renunciare oportuit Abbati: qui cùm facta professione Abbati S. Audoeni per dies aliquot in ipso monasterio resedisset, per Abbatis concessionem datus fuit præfatis monachis in Abbatem. Cæterum Abbate nouissimo adhuc monasterium detinente, à quo regio metu compulsus secessit ad tempus: & monachis se in libertatem volentibus vindicare, atque ad electionem procedere in suam, Abbas Sancti Audoeni hoc præsentiens, sedem apost. appellauit, sicut Ric. tunc electus vester in iudicio est confessus, adiiciens tamen se primitus appellasse. Verum sæpè dicti monachi cum eligentes nihilominus in Abbatem, ad iam dictos Hen. Episcopum Baiocen. & collegas suos rescriptum apostolicum impetrarunt: quorum iudicium, vt suspectum Abbas Sancti Audoeni cupiens declinare, ad præfatos Abbatem, & priorem litteras reuocatorias impetrauit: qui post inhibitionem priorum iudicum, qui eis tenorem mandati apostolici per suas litteras intimarunt: & postquam procurator Abbatis eis authenticum præsentauit, asserētes litteras illas per falsi suggestionem obtentas, quia priuilegij partis aduersæ in eis mentio non fiebat, post appellationem quoque ab eodem procuratore interpositam, in causam nihilominus processerunt: quorum factum pro monasterio Sancti Audoeni petebant in irritum reuocari. His igitur, & similibus, quæ iam dicti Episcopus, & Card. nobis, ac fratribus nostris prudenter, ac fideliter retulerunt plenius intellectis, cùm constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam: tum quia causæ suspitionis in iure positæ friuolæ videbantur, quas etiam tanquàm dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent: quibus coram delegatis eisdem subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de priuilegio apostolicæ sedis, & processu negocij, vsq; ad publicationes testium coram primis iudicibus, nihil in secundis litteris dicebatur: quod si fuisset expressum, obtineri minimè potuissent: non obstante sententia, quæ pro monasterio Sancti Audoeni dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cùm si prædictis iudicibus fuerit ostensa, ea posthabita contrarium statuissent. Alioquin est quòd eam obijcientibus imputetur: cùm sub prætextu nouorum instrumentorum lites non debeant instaurari: communicato fratrum consilio, factum priorum iudicum ratum, & firmum habemus, & eorum sententia approbantes, ipsam auctoritate

Autoritate apostolica confirmamus, & electo à vobis postmodum nos ipsi munus benedictionis, salvo iure diocesani Episcopi curauimus exhibere. Nulli ergo &c. Confirm. &c. Datum Lateran. III. nonas Iunij.

BARTHOLOMAEO TURONEN. ARCHIEPISCOPO, RIVSQUE
successoribus canonicè substituendis in perpetuum, Quod Turonensi Archiepiscopo Dolenfis Episcopus tanquam Suffraganeus subesse debeat.

Icet primum, & præcipuum ecclesiæ fundamentum sit vnigenitus Dei filius Iesus Christus, iuxta quod dicit apostolus: Quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus: secundum tamen, & secundarium ecclesiæ fundamentum existit beatissimus apostolus Petrus, ad quem veritas ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: qui sicut à Christo petra dictus est Petrus, ita etiam à Christo capite vocatus est caput, ipso sibi dicente: Tu vocaberis cephas, vt per hoc vniuersi fideles agnoscerent quod ad ipsum tanquam ad fundamentum, & caput, maiores debeant ecclesiarum causis referri, quatenus quod ipso tanquam à capite principali fuerit auctoritate statutum, ab ipso tanquam in fundamento stabili firmitate consistat. Nobis ergo, qui (licet indigni) locum eius in apostolica sede tenemus, incumbit ex debito pastoralis officij de vniuersali ecclesia scandala tollere, ac iurgia refecare: & tam emergentes de nouo quæstionum articulos, quam causas ab antiquo tractatas, sed adhuc in antiquæ contentionis scrupulo remanentes, iudicialis sententiæ calculo terminare. Inter cæteras verò causas veteres, ac modernas, vetus illa quæstio, quæ inter Turonen. & Dolen. ecclesias vertebatur, ecclesiam non modicum vsque ad hæc moderna tempora conturbabat: ad quam vel sopiendâ concordia, vel iudicio terminandam, post multas prædecessorum nostrorum citationes, nos tandem dilecto filio Ioanne Dolen. electo ad sedem apostolicam accedente, termino vtrique partium à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro præfixo, cum tu non nisi nuncios minus sufficienter instructos pro sola dilatione petenda misisses, partem citauimus ecclesiæ Turonen. mandantes, vt quicquid de te quocunq; modo contingeret, pars eadem per se, vel per procuratores idoneos ad apostolicam sedem accederet, nostræ dispositionis formam, vel iustæ diffinitionis sententiam receptura. Alioquin ex tunc nos ad horum alterum procedere curaremus. Dicto igitur electo, Iuliano, Rodulpho, & Hugone canonicis Dolen. cum litteris de procuratione ipsis super hac causa specialiter ab ecclesia Dolen. concessis, & dilectis filiis Gaufrido cancellario, Senoreto, Ioanne, Ernaudo canonicis Turonen. & Gaufrido de Iouiac, cum litteris de rati habitione datis eis, tam à te, quam ecclesia Turonē. in nostra præsentia constitutis, frequenter per nos, interdum etiam per fratres nostros audientiam plenam, & benignam indulimus: & quæ fuerunt hinc inde proposita intelleximus diligenter. Fuit autem propositum ex parte Dolen. ecclesiæ, quod cum eadem ecclesia longissimo tempore fuerit in possessione metropoliticæ dignitatis, sicut ex gestis quorundam sanctorum, & alijs scriptis apparere dicebat: tandem cum temporibus bonæ memoriæ Nicolai Papæ prædecessoris nostri Festiniano tunc in Archiepiscopū Dolen. promot, vsum pallei à sede apostolica postulasset, licet idem Nicolaus quod petebatur, ei non duxerit concedendum: quia litteras apostolicæ sedis, quas prædecessores eius prædecessorib. ipsius Festiniani in pallei collatione transmiserant, ei non fecerat præsentari: non tamē quod petebatur negauit expressē, sed partes ad suam præsentiam conuocauit: mandans Erardo tunc Archiepiscopo Turonen. vt ad ipsum suum Legatum transmitteret: cum quo & Dolen. ecclesia suos nuncios destinaret, vt vtriusque positis coram eo equa lance causa librata, quæ esset sedes metropolitana plenius appareret. Scripsit etiā idem Nicolaus, sicut ex authenticis ipsis appareret, Salomoni tunc Regi Britannorum, & vxori eius, vt idē Festinianus idoneū mitteret ad Rom. ecclesiam ex proprio clero legatum: qui scripta fidei catholicæ documēta

Nn

defer.

deferret, & eundem Festinianum ita credere, & seruare de cætero iuramento firmaret: quod nisi palleum ei disposuisset per eundem legatum transmittere, nō mandasset. Verū eodem Nicolao sublato de medio, cū nunciij Dolen. ecclesiæ ad apostolicam sedem accessissent, bonæ memorię Adrianus Papa, eidem Festiniano palleum cum priuilegio destinauit: quod pars Dolen. eccl. per scriptū authenticum non probauit. Præterea quod temporibus Ioannis VII. ecclesiæ Dolen. Archiepiscopus præsideret, nixa est parseadem comprobare per litteras eius, quas Mayn. Archiepiscopo destinauit, & cæteris Episcopis per Britanniam constitutis. Cæterū cū quidam iuuenis felicitis recordationis Gregorij VII. consecrandus fuisset à Dolen. ecclesia præsentatus, ipse iuvene illo propter minorem ætatem repulso, I. tituli S. Melanij Abbatem in Dolen. Archiepiscopū consecrauit: ei, & successoribus eius pallei vsum indulgens, & mandans Episcopis Britannię, vt ei tanquā Archiepiscopo reuerentiam, & obedientiam exhiberent. Quæ quoniam authenticum non habebat, per Vrb. II. litteras voluit edocere: felicitis etiam record. Vr. II. R. Dolen. Archiepiscopo iuramento ab ipso recepto, quod memoratus G. prædecessor ipsius, prædecessori eiusdem R. & successoribus eius vsum pallei concessisset, sicut in transcripto litterarum ipsius G. quarum authenticum se habere iurauit, erat expressum: munus pallei ex apost. sedis liberalitate concessit. Licet ipsi mandasset, vt exhibere se nullatenus recusaret ad discutiendam querimoniam, quam Turonen. Archiepiscopus de subiectione Dolen. ecclesiæ, & obedientia sibi negata, tam apud ipsum, quā prædecessores eius fecerat sepè proponi. Idem etiam eum in litteris, quas principibus, & populo Dolen. ecclesiæ destinauit, pro iustitijs eiusdem ecclesiæ duxit Archiepiscopum nominandum, sicut per scriptum authenticum parseadem demonstrauit. Pix quoque memoriæ Paschalis II. Baldrico Dolen. Archiepiscopo à Gerardo tunc Engolismen. Episcopo auctoritate sedis apostolicæ instituto, palleum, plenitudinem scilicet officij pastoralis indulgit: vt eo secundum consuetudinem prædecessorum suorum vteretur. Præterea in synodo à bonæ mem. Calixto Papa celebrata Remis, B. Dolen. Archiepiscopus cū duobus suffraganeis suis interfuisse legitur, & ad ipsam prius tanquā Archiepiscopus euocatus. Honorius insuper cū prædictum G. tunc Engolismen. Episcopum, tanquā legatum suum, & ap. sedis vicarium destinaret, inter alios legitur B. Archiepiscopo Dolen. scripsisse, vt eum reuerenter susciiperet, & ipsi humiliter obediret: qui etiam B. quatuor suffraganeos habuisse probatur. Ad hæc felicitis me. Innocentius Papa prædecessor noster G. Dolen. Archiepiscopum, & suffraganeos eius ad concilium, quod Pisis postea celebrauit, legitur euocasse, & ad querimoniam eius citasse Archiepiscopū Turō. vt super subiectione, quam à Dolen. petebat, iustitiam ostenderet eccl. Turon. & eidem Dolen. de Alaten. diocesi responderet. In quo etiam pix me. Cœl. eūdem prædecessorem suum Inno. est secutus. Et licet bonæ me. Lucius Papa II. præd. noster contra Dolen. ecclesiā pro Turon. sententiam promulgarit, semper tamen Dolen. eccl. in libertatis possessione permansit: cū, sicut in scripto etiā ab aduersa parte inducto perspicitur contineri, concessum fuerit, vt G. tunc Dolen. Archiepiscopus quandiu ecclesiæ præesset eidem, vsum pallei nō amitteret, nec alij, quā Ro. Pont. subiaceret. Idem etiā G. cū ad Capuanæ sedis metropolim aspiraret, in via cū Turō. Archiepiscopo dicitur colluisse, nec benè defendisse causam Dolen. eccl. à qua tam corpore, quā animo discedebat, cū statim post sententiā trāsierit ad eccl. Capuan. Oliuerius quoq; successor ipsius electus, eosdem suffraganeos, quos G. præd. eius habuerat, habuit, & in Dolen. ecclesia ministravit, sicut per plures testes fuerat comprobarum. Adiecit etiam pars Dolen. quod processu tēporis bonæ me. Eugenius Papa prædecessor noster felicitis record. B. Claræuallen. Abbatē ad sopiendam inter easdem ecclesias controuersiā destinauit: cuius statutū seruare noluit ecclesia Turō. Cæterū cū H. postmodum Dolē. electus propter illiteraturam suam apostolico se timeret conspectui præsentare, cum cantore, & quatuor alijs canonicis Dolē. Andegauis, quasi cum Turonen. compositurus accessit: & ex inde contra prohibitionem cantoris, & alterius canonici senioris,

ris, cum tribus iunioribus Turonen. adiit ciuitatem: & corruptis alijs tribus canonicis per collationem præbendarum, & saluo iure Dolen. eccl. iurare inductis, se seruatuos quod oblata eis chartula continebat, à Turonen. Archiepiscopo munus consecrationis accepit. Quod autem idem H. tres iuuenes memoratos corruerit, vni scilicet Archidiaconatum, alteri præbendam conferens, tertio præbendam susceptam de manu laicali confirmans: quod cantor, & locutus eius eidem H. ne Turonis accederet, curauerint districtius inhibere: quod iidem iuuenes, saluo Dolen. ecclesiæ iure iurauerunt: quod idem H. adulterinum sigillum habuerit, eadem pars per suos testes sufficienter asseruit fuisse probatum. Adiectum est etiam, quod litteræ nomine Dolen. Cap. super ipsius H. præsentatione confectæ, veræ non essent: utpote in quibus nomen præmittitur Decani: cum Decanus nullum haberet in eadem ecclesia personatum, sed cātor primum locum potius obtineret. Idem etiam H. in professione, quam fecit Archiepiscopo Turonen. senō Episcopum, sed Archiepiscopum nominauit. Cæterum cum idem H. propter prædicta non fuisset à Dolen. receptus, ad apostolicam sedem accedens, à bonæ memoriæ Adriano Papa prædecessore nostro ab obedientia fuit, quam Turon. Archiepiscopo in consecratione sua promiserat, absolutus. Sed hoc non potuit pars eadem per litteras authenticas demonstrare. Cui cum Dolen. eccl. ab eodem Adr. Papa vsum pallei tum ex tenore concordie, quam inter se, & Turon. Archiepiscopum factam fuisse confitebatur, tum ex antiqua consuetudine postularet: nuncij verò Turon. ecclesiæ compositionem quandam factam per Abbatem de Fontanis, in qua Dolen. eccl. suffraganeis renunciassent dicebant, peterent confirmari, addentes quod sic fuerat à præfato Lucio Papa prædecessore nostro de fratrum consilio per sententiam diffinitum, parte Dolen. eccl. prædictam compositionem, & sententiam non tenere dicente: cum is, qui in Dolen. ecclesia tunc præsulatus gerebat officium, dolum adhibuisset, & fraudem, utpote qui cum iam ad Capuanam metropolim aspiraret, nihil ad commodum Dolen. ecclesiæ allegauit: cum & Dolen. ecclesia prætens in examinatione negocij non fuisset. Idem etiam Adrianus prædictam compositionem omnino cassauit, & eam virescensuit non habere. Eidem H. pallei vsum indulgens, ac E. tunc Archiepiscopo Turonen. præcipiens, ut aut cum eo super suffraganeis conueniret, aut vsq; ad festum sancti Michaelis proximo tunc venturum plenam ei exhibiturus, & recepturus iustitiam apostolico se conspectui præsentaret. Interim autem ipsum, vel clericos eius excommunicationis, vel interdicti sententia non præsumeret aggrauare. Iterum etiam idem Adrianus ad festum omnium sanctorum citauit partem ecclesiæ Turonen. & eundem H. frequenter in litteris suis Archiepiscopum nominauit: quod ex scriptis authenticis pars eadem demonstraui. Insuper bonæ memoriæ Alexander Papa eundem Adrianum prædecessorem suum postmodum imitatus dictum H. nominauit Archiepiscopum, & te non semel, sed & saepius, & tandem peremptorio euocauit, ut ad apostolicam sedem accederes, Roll. tunc Dolen. electo de suffraganeis responsurus. Asseruit etiam idem Alexander in suis litteris, sicut ex earum inspectione patebat, quod dictus Adrianus prædecessor ipsius questionem illam, quæ inter Turon. & Dolen. ecclesias per sententiam terminata fuerat, coeperat retractare. Vnde volens plenius super causa ipsa cognoscere veritatem, cum vtraque parte præsentem, à Roll. tunc Dolen. electo testes recepisset inductos, & depositiones eorum super quibusdam capitulis admisisset, G. tunc Senonen. H. Baiocen. & Abbati sanctæ Genouefæ, & decan. Baiocen. tam testes, quos ipse receperat super quibusdam alijs capitulis audiendos, quam alios ab alterutra partium inducendos, recipiendos, & audiendos super possessione subiectionis, in qua te tu frater Archiepiscopo esse dicebas, vel libertatis, in qua se idem tueri nitebatur electus super capitulis certis commiserit, quem Lucius etiam successor ipsius in hoc imitatus N. Cenoman. decanum, I. de Veteri ponte Archidiacono Rothomagen. N. Ianuen. præposito Sanctæ Mariæ de Castell. per suas litteras idem iniunxit: qui iuxta mandatum apostolicum procedentes receperunt testes super

prædictis capitulis inductos à partibus: & eorum depositiones redigentes in scriptis sub sigillis suis ad sedem apostolicam transmiserunt. Ex his ergò concludens Dolen. ecclesia postulabat, vt cum in libertatis semper possessione fuisset, dictum electum Ioan. per dilectum filium nostrum Ior. tituli sanctę Pudentianę presbyterum Cardinalem, tunc apostolicę sedis legatum auctoritate apostolica confirmatum, consecrare in Archiepiscopum, & ei vsum pallei curaremus de solita sedis apostolicę benignitate conferre. Cæterum ex parte Turonē. ecclesię fuit ad prædicta responsum, quòd cum olim tota Britannia fuisset Turonen. ecclesię tanquam metropoli suę subiecta, Britannis tandem conspirantibus contra regem Francorum, & proprium sibi constituentibus regem, occasione Beati Sansonis, quondam Eboracen. Archiepiscopi, qui dum in partibus Britannię pateretur exilium, in Dolen. ecclesia cum Archiepiscopalis insignibus ministrarat, Dolen. ecclesia contra Turonen. supercilium elationis assumpsit, Britannis volentibus sibi nouum Archiepiscopum, sicut nouum regē creauerant, suscitare. Vnde bonę memorię Nicolaus Papa prædecessor noster Salomoni tunc regi Britannię scribens, quòd omnes Episcopi regni eius suffraganei essent ecclesię Turonen. per litteras suas expressit: adiiciens tandem, vt si contentiosus agere vellet, ad sedem ap. destinaret: vt quę esset sedes metropolitana per eius iudicium appareret. In alijs etiam litteris directis eidem Turon. eccl. metropolim esse Dolen. ecclesię, sicut ex prædecessorum suorum monimētis, & exemplis priorum patere dicebat, asseruit: & Festiniano Dolen. Antistiti scribēs, quòd Turo. ecclesia metropolis eius esset se comperisse, sicut ex litteris eius apparet, descripsit: necessariū esse adiiciens, vt eam Dolen. Episcopi sequerentur: & ipsam in negocijs suis adiret: nec exquirere ipsius iudiciū detrectaret, sicut per monimēta prædecessorū suorū, & exempla priorū dicebat ostēdi. Addito vt idē Festinianus se metropolitanū nullatenus appellaret, quousq; scripta Romanorum pontificū, quę in acceptione pallei eius antecessores acceperāt, destinaret: cum in regestis Siri, & Adriani nullatenus inuenisset, quòd Bestoualdo, & Iunemeno prædecessoribus eiusdē F. sicut scripserat, vsum pallei concessissent. Præterea Ioannes Papa prædecessor noster Episcopis Britannię interdixit, ne iuri ecclesię Turon. resisterent, super omnibus quę Turō. Archiepiscopus ad suā pertinere metropolim assererat, donec vtraque partium ad apostolicam sedem accederet, vt ibidem eadem causa finiretur. Adiiciens quòd si aliter agerēt, se scirent excommunicationis sententię subiacere, & ab omni ecclesiastico beneficio esse suspensos. Quem piā record. Leo Papa successor ipsius postmodum imitatus, se in scriptis veterum reperisse asseruit omnes Episcopos Britannię Turonen Archiepiscopo subiacere. Adiiciens quòd cum ad eum in Remen. concilio super hoc quęstio delata fuisset, statuerat, vt Dolen. pseudo Archiep. cum suis subiectis Rom. concilio interesset, non solum super hoc, sed etiam de simonia etiam responsurus. Quod quia implere contempsit, eum, & omnes Episcopos, qui ei adhæserant, excommunicationis sententia innodauit: sic scilicet, vt nec peragerent diuinum officium, nec audirent, nec etiam benedicere attentarent. Tandem verò cum vtraque partium super hoc coram felicis record. Gregorio Papa VII. præd. nostro diutius litigasset, idem Gregorius post longam discussionem in Rom. synodo vtraque parte præsentē, & causa non sine multo labore discussa, contra Dolen. ecclesiam sententiam promulgauit: vt nisi fortē Britannia subiectione eiusdē ecclesię se possent authentica sedis apostolicę auctoritate tueri, Turonen. ecclesiam matrem suam, & metropolim recognosceret, & eam quam decet metropolitanam subiectionem, & obedientiam Turonen. Archiepiscopo exhiberet: vsum pallei tunc Dolen. electo reseruato, sic tamen, vt nullus successor eius ad dignitatem huiusmodi aspiraret, sed tam ipsi, quàm cæteri Episcopi Britannię sub Turonen. Archiepiscopi magisterio perpetuò permanerent. Ad quod melius cognoscendum idem Gregorius legatos sedis apostolicę in prouinciam destinauit: qui congregato concilio Xanctonis auditis propositis cum Dolen. ecclesia nullum ad suę defensionis præsidium apostolicę sedis priuilegium induxisset, sed quasdam litteras potius sub nomine

nomine Adriani Papæ confectas, quas P. Clericus Dolen. antistitis ipso audiente, ac racente in regesto Rom. ecclesiæ se mentitus fuerat reperisse. & quas idem Antistes falsatas esse in versiculo, in quo de datione pallei fiebat mentio, recognouit, quod Gregorius sub conditione statuerat, purè curauerunt, & simpliciter diffinire: scilicet, vt tam idem Dolen. quàm cæteri Britannia Episcopi, perpetuam deinceps subiectionem, & obediẽtiam exhiberent Archiepiscopo Turonen. quod prædictus Dolen. in manu dicti Gregorij Papæ post datum iudicium promiserat se facturum: quamuis autem prædictorum Ioannis, Leonis, Gregorij, & legatorum eius pars eadem authentica non haberet, ea tamen authentica esse per bonæ memoriæ Urb. II. authenticum demonstrauit. Cùmque postmodum R. Dolen. Episcopus memorati Urbani Papæ se conspectui præsentasset, iuramento firmavit, quod prædictus Gregorius præd. eius salua querimonia Turonen. ecclesiæ, pallei vsum concesserat: sic tamen, vt si etiam Dolen. ecclesiæ in causa succumberet, vsum pallei nihilominus retineret: quod per quoddam litteras eiusdem Gregorij ostendere nitebatur, propter quod Urbanus ei palliũ indulgit. Cæterum cùm R. Turonen. Archiepiscopus ad eius præsentiam accessisset, & quod per eundem Gregorium, & legatos eius diffinitum fuerat, demonstrasset, idem Urbanus de consensu partium certum terminum partibus assignauit: ad quem si qua partium non veniret, causæ suæ periculum sustineret. Vnde Turonen. ad terminum veniente, Dolen. per nuncium verò suum excusationes solummodo prætendente minus legitimas, causa cognita de consilio fratrum suorum sanciuir, vt tam Dolen. quàm cæteri Episcopi Britannia Turonen. ecclesiæ suam esse metropolim recognoscerent, & debitam ei reuerẽtiam exhiberent, nec vllò vltius tempore post Roll. obitum ad vsum pallei Dolen. Episcopus aspiraret, sicut in eius authentico perspeximus contineri. Idẽ etiam Urbanus Episcopis Britannia suam sententiam denunciando præcepit, vt Turonen. sicut archiepiscopo suo in posterum obedirent. Cùm autem postmodum tempore bonæ memoriæ Lucij Papæ secundi, causæ eadem fuisset ad apostolicæ sedis audientiam procurante Dolen. ecclesiæ reuocata, ipse vtraque parte præsentē, latam ab eodem Urbano per sententiam confirmavit: & Turonen. ecclesiæ super Dolen. & aliorum Episcoporum Britannia obedientia per baculum inuestiuit: præcipiens, vt tam Dolen. quàm cæteri Episcopi Britannia Turon. ecclesiæ tanquàm propriæ metropol. subiacerent, & ei debitam obedientiam, & reuerentiam exhibere curarent. Hac tamen moderatione habita, vt G. tunc Dolen. Episcopus retineret vsum pallei quoad viueret, & Rom. tantum pontifici subiaceret, sed post ipsum nullus Dolen. Episcopus ad vsum pallei aspiraret, sicut in ostenso nobis ipsius authentico priuilegio continetur. Qui etiam Briocen. & Trecor. Episcopos ab obedientia Dolen. absoluit: & vt Turonen. Archiepiscopo reuerentiam, & obediẽtiam exhiberent iniunxit: adiiciens, quod si mandati essent apostolici contemptores, sententiam quam Turonen. proferret in eos, ratam haberet, & faceret inuiolabiliter obseruari. Mandans etiam comiti, & baronibus Britannia, vt sententiæ nullatenus obuiarent, sed eam paterentur executioni mandari. Alioquin ratam haberet sententiam, quam Turon. Archiep. in contradictorem quemlibet promulgarat. Hanc autem eiusdem Lucij sententiã Eugenius, & Anastasius successores ipsius auctoritate apostolica confirmarunt: & idem Eugenius ratam habuit excommunic. sententiam, quam in Dolen. & Briocen. clericos E. tunc Turon. Archiepiscopus propter eorum inobediẽtiam promulgarat. Tandem verò Dolen. ecclesiæ sententiæ parere coacta, Hugonem tunc electum suum consecrandum per x. Dolen. canonicos, & clericos cum decreto capituli subscriptiones canonicorum omnium continente, absolutione recepta ab Archiepiscopo Turon. eidem Archiepiscopo præsentauit, & ei professionẽ fecit, sicut alij suffraganei Archiepiscopo suo facere consueuerunt, ac rediens à clero, & populo Dolen. fuit cum processione receptus. Et licet idem H. postmodum, sicut ab aduersa parte proponitur, pallium, & absolutionem obediẽtiæ, quam in consecratione sua exhibuerat ecclesiæ Turonen. tacita de latis sententijs veritate, &

falsitate suggesta: scilicet quòd ille, qui tunc in Dolen. ecclesia præfulatus gere-
 bat officium, fraudem adhibuerat, nec sufficienter partem Dolen. ecclesiæ de-
 fenderat, à sede apostolica impetrasset: rediens tamen eidem Archiepiscopo de-
 bitam obedientiam exhibere curauit, & se teneri recognouit, eidem, ad conci-
 lium eius vocatus accessit: & tam ei quàm l. eiusdem Archiepiscopi Successori
 obedientiam, sicut suo metropolitano reuerenter impendit, sicut per testes fu-
 erat legitime comprobatum. Qui cùm tandem, quia transgressus fuerat pro-
 prium iuramentum, ab eodem l. fuisset excommunicationis vinculo innoda-
 tus, tandem cæcitate percussus, pœnitens, & de periurio spontè confessus, abso-
 lutionis ab eo beneficio impetrato, annulum etiã ei resignauit: quod totũ per
 testes fuerat comprobatum. Idem quoque Adrianus in litteris, quas pars aduer-
 sa super pallio eidem H. cõcesso, inducit, inter cætera protestatur, quòd quia su-
 per controuersia proposita, plenam nõ potuerat cognitionem habere: cū alte-
 ra pars in negatione consisteret, & se non habere mādaturum penitus affirmaret,
 nihil ab eo fuerat super eodem negotio terminatum. Felicis etiam recordatio-
 nis Alex. Pada prædecessor noster de sententia Lucij, confirmatione Eugenij, &
 Anastasij, concordia H. & pallio ipsi H. ab Adr. Papa concessio habita mentione,
 Turon. ecclesiæ in Dolen. ius metropoliticum reseruauit: mandans Dolen. capi-
 tulo, vt si forsan in personam idoneam conuenisset, eam Turon. Archiepisco-
 po confirmandam, & consecrādā, si electionem factā inueniret canonicè,
 præsentaret, & consecraturus ei debitam obedientiam, & reuerentiam secundũ
 ecclesiæ consuetudinem exhiberet. Adjiciens, quòd si per legatos sedis apostoli-
 cæ eorum esset electio confirmata & electus etiam cõsecratus, nihilominus ad
 eundem Archiepiscopum vocatus, accederet, & ei obedientiā exhiberet. Quòd
 si forsan ab eo vocatus ad præsentiam eius infra tres menses accedere non cura-
 ret, ex tunc idem Alex. ipsum ab administratione temporalium, & executione
 officij, quod post electionem susceperat, suspendebat, sicut per eius authentica
 patuit manifestè. Nec nocuit, nec nocere potuit ecclesiæ Turon. quòd idem A-
 lex. fortè in fauorem Dolen. electi citauit partes, testes recepit, & alijs recipien-
 dos commisit: cùm non in præiudicium alter vtrius partiũ id intelligatur egis-
 se: præsertim cum tibi etiam ad Turon. metropolim euocato, Dolen. diocesis
 in pulsatione campanarum, & causarum delatione detulerit, & Abbas sancti
 lacuti, qui est de Dolen. dioc. ad concilium tuum vocatus accesserit, & tibi etiã
 curauerit obedientiam exhibere. Nos ergò diligenter auditis, quæ fuerant hinc
 inde proposita, & rationibus, & allegationibus partium cum instrumentis, &
 attestationibus sufficienter inspectis, de fratrum nostrorum, & tam Archiepiscopo-
 rum quàm Episcoporum existentium, apud apostolicam sedem consilio, pe-
 tionem Dolen. ecclesiæ interlocuti sumus non esse aliquatenus admittendam:
 cum probatum non esset Dolen. ecclesiam in libertatis possessione, sed Turo-
 nen. potiùs in subiectionis ipsius possessione manere. Ad abundantiorē autē
 cautelam ab eodem electo coram fratribus nostris quæsiuimus, si Dolen. eccle-
 sia iam probasset, vel adhuc posset probare dolum, quem præfatus G. Dolen. Ar-
 chiepiscopus dictus est commisisse, per quem pars Dolen. ecclesiæ remāsisse pro-
 posita fuerat indefensa. Qui respondit, quòd dolum ille nec probatus fuerat, nec
 poterat probari: cùm sæpè dictus G. & qui cum eo venerant in Apuliam
 transeuntes, nunquam postea remearint. Et quamuis causa non super proprie-
 tate, super qua sæpè fuerat sententialiter diffinitũ, sed super possessione tantũ
 subiectionis, & libertatis commissā sub certa forma fuisset: ad omnem tamen
 occasionem tollendam, liberam eis concessimus facultatem, vt ex his, quæ acta
 fuerant, adhuc summam de proprietate proponeret, siquid posset rationabi-
 liter allegare. Audientia ergò sibi propter hoc publica in consistorio bis indul-
 ta, quia præter præmissa nihil ad commodum partis suæ potuit allegari: cùm
 quasi prænosceret, quod debet in causa succumbere, electioni renūciare voluit
 in manibus nostris: & à commissā sibi, & socijs suis à Dolen. capitulo super ea-
 dem causa procuratione cessare. Nos autē nolentes hominũ malitijs indulgere,
 nec renūciationem recepimus, nec passi fuimus, vt à cõmisso sibi, & socijs suis à
 Dolen.

Dolen. ecclesia super eadem causa procuratoris officio resileret. Ipso igitur nihil quod ad causam suam faceret postmodum proponente, cum ipsum negocium diu quidem cum multa diligentia nos, & fratres nostri sufficientissime discussimus, premissis & alijs multis rationibus per idoneos aduocatos, ab vtraque parte prudenter inductis: quas propter prolixitatem superfluum in hac pagina prætermisimus annotare: de communi fratrum nostrorum consilio, auctoritate Dei omnipotentis, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra vtraque parte presente, prædictas prædecessorum nostrorum sententias confirman-tes, decernimus, statuimus, & sancimus, vt Dolē. ecclesia perpetuis semper temporibus suffraganea plenē subiaceat ecclesiæ Turonen. & debitam ei suæ veræ metropoli reuerentiam, & obedientiam cum alijs suffraganeis ecclesiæ Tyron. impendat: nec vnquam Dolen. Episcopus ad pallei vsum aspirēt. Et ne causa toties diffinita, de cætero valeat in contētionis scrupulum refricari, si qua post hac instrumenta, vel argumenta pro parte Dolen. ecclesiæ possent quomodolibet inueniri, nos auctoritate apostolica nihil ea penitus valitura cēsemus. Nul- li ergo, &c. diffinitionis, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Pa- pæ notarij Cancellarij vicem agentis, cal. Iunij, indictione secunda, incarna- tionis Dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno secundo.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITULO TYRONENSIBVS.

De eodem argumento.

Ad conuincendam malitiam, & improbitatem eorum, qui contra rationes, & iura venire non metuunt, sedes apostolica consuevit ri- gorem, & seueritatem aliquoties temperare: vt vincēs in bono ma- lum, omnem auferat materiam murmurandi. Hoc enim quidam prædecessorū nostrorū in causa, quæ vertebatur inter Turon. & Do- len. ecclesias fecisse noscuntur: qui contra res iudicatas, & per sententias sedis a- postolicæ sæpius diffinitas, Dolen. audientiam in iudicio præstiterunt, cum cō- tra res iudicatas nullo iuris remedio valeat attētari: ita quod & iudicis inferiō- ris sententia, quæ legitima non est, appellatione suspensa, postquā in rem transierit iudicatam, vt contra ius litigatoris prolata, retractari de iure non de- bet, vt sic finis litibus imponatur. Nos quoque postquā causam illam, quæ cō- missa fuerat à bonæ memoriæ Alex. & Lucio prædecessoribus nostris inter ipsas ecclesias super possessione tantum subiectionis, & libertatis, rationibus vtriuf- que partis, & allegationibus cum instrumentis, & attestationibus diligenter au- ditis, & cognitis pro Turonē. contra Dolen. canonicē terminauimus, ad abun- dantiorem cautelam benignam adhuc ipsis Dolen. indulgimus facultatem: vt quoniam in examinatione illius causæ multa fuerunt in diuersis articulis corā nobis, & fratribus nostris vtrinque de proprietate proposita, summatim non quasi litem contra priores sententias cōtestando, sed vt ex his, quæ fuerunt acti- tata, de proprietate, si possent, aliquid plenius & efficacius allegarent: per quod fortè posset ostendi, an aliquid fuerit omissum, sicut ipsi frequentius asseruerāt, propter quod ipsa Dolen. ecclesia in prioribus iudicijs remanserit aliquatenus indefensa. Sed cum præter illa, quæ prius multipliciter allegauerant, nihil pos- tea cōmodiūs allegarent, nos ex allegationibus ipsis nihil penitus audientes, quod contra vires priorum sententiarū animum nostrum posset, aut deberet a- liquo modo mouere, dictas prædecessorum nostrorū sentētiās cōfirmauimus. Statuētes vt Dolen. ecclesia tanquam suæ veræ metropoli perpetuis semper tem- poribus suffraganea plenē subiaceat ecclesiæ Turonen. nec vnquam Dolē. Epif- cop⁹ ad pallij vsum aspiret. Et ad omnem malitiam conuincendā decreuimus, vt ne lis toties diffinita posset vltteriūs refricari, si qua post hæc argumēta, vel in- strumēta pro parte Dolē. ecclesiæ cōtingeret inueniri, tāquā nihil penitus va- litura, omni prorsus vtilitate carerent. Vt autē de ordine processus istius nulla possit in posterū dubitatio suboriri, hæc vobis literas ipsum processū cōpendio- sius cōtinentes duximus testimoniū concedendas. Dat. Lat. III. nonas Iunij.

Entilata diutius, & quasi frustra sapius sopita contentio, quæ inter Turonen. & Dolen ecclesias vertebatur, vsque ad eò statum generalis ecclesiæ hætenus molestauit, vt non solum Dolen. doleret ecclesia, & metropolis Turon. turbaretur, sed prædecessorum nostrorum aures vtriusq; sapius querela pulsaret, & ipsi frustra quodammodo visi fuerint laborasse. Nam, & si frequenter ad Romanam curiam quæstio ipsa perlata fuisset, & per multos prædecessores nostros non tantum semel sopita, sed sæpe, nihilominus tamen super ea nos oportuit laborare: nec fuit per Dei gratiam labor noster inanis, sed principium nostrum finis est debitus subsequutus. Siquidem cum vtraque partium ad citationem nostram apostolico se conspectui præsentasset, auditis, quæ fuerat hinc inde proposita, rationibus, allegationibus, & attestationibus, & instrumentis partium diligenter inspectis, de cõmuni fratrum nostrorum consilio sententiam dictauimus pro ecclesia Turon. auctoritate apostolica decernentes, vt Dolen. ecclesia suffraganea semper existat ecclesiæ Turon. & ei suæ veræ metropoli reuerentiam, honorem, & subiectionem semper impendat: nec villo vnquam tempore ad vsum pallij Episcopus Dolen. aspiret. Ideoque serenitatem regiam monemus, & exhortamur attentius, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus latam à nobis sententiam, quantum in te fuerit, & tu ipse conserues vltterius, & facias ab illis obseruari, eandem ecclesiam Turon. in suis iustitijs, & manutenens, & defendens.

Datum Lateran. II. cal. Iunij.

In eundem modum Comitissæ, & A. filio eius, & vniuersis Baronibus Britanniæ, vsque ad verbum Obseruari. Turon. ecclesiam vestram recognoscentes metropolin, & ad eam, in quibus necesse fuerit deuotè & humiliter currentes. Alioquin sententiam, quam in vos propter hoc canonicè tulerit ecclesia Turonen. ratam habebimus, & faciemus auctoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Datum eadem.

In eundem modum clero, & populo Dolen. vsque ad verbum Aspiret. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus latæ à nobis sententiæ deuotè, ac sine omni contradictione parentes, Turonen. ecclesiam videlicet metropolim vestram curetis humiliter reuereri, & ad eam in quibus necesse fuerit, & ius metropolitanum postulat, recurratis. Alioquin sententiam, quam in vos propter hoc canonicè tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Dat. eadē.

In eundem modum Capitulo Dolen. vsque ad verbum Recurratis. Volumus etiam, & sub eadem sententia districtè præcipimus, quatenus dilectum filium electum vestrum consecrandum, venerabili fratri nostro Turon. Archiepiscopo omni appellatione, contradictione, & occasione cessantibus, præsentis: qui ei more suffraganeorum Turon. eccl. professionem faciat, & obedientiam promittat. Quod nisi infra duos menses, postquam requisiti fueritis, volueritis adimplere, sententiam, quam propter hoc idem Archiepiscopus in vos canonicè tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Archiepiscopo Rothomagen. & suffraganeis eius, vsque ad verbum Aspiret. Ideoque fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus, quatenus latam à nobis sententiam, quantum in vobis fuerit, & vos obseructis vltterius, & faciatis ab alijs obseruari: nec alicui de Dolen. diœcesi chrisma, vel alia sacramenta ecclesiastica ministretis, nisi de consensu Eccl. Turon. Sententiam insuper, quam venerabilis frater noster Archiepiscopus Turonen. in dilectos filios electum, & Cap. Dolen. propter contumaciam, seu inobedientiam eorum canonicè tulerit, vsque ad satisfactionem cõgruam per diœceses vestras ratam faciatis, & firmam haberi. Datum vt suprà.

PRIORI,

Vm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. De Felechiurche, de Fedrestam, de Batteleya, & de Vuarnefeld ecclesias, quas monasterio vestro bonæ me. B. Eboracen. Archiepiscopus canonicè contulit, sicut eas iustè possidetis, ac pacificè possidetis, & in authentico ipsius Archiepiscopi plenius continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apo. confirmamus. & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo &c. Datum Lateran. II. nonas. Iulij.

PRIORI, ET CANONICIS DE S. OSWALDO.
Eiusdem argumenti.

Vstis petentium &c. vsque ad verbum Assensu. Ecclesias de Boolton. de Sudcherchebi, de Rouuelle, & de Felechurche, sicut eas iustè, ac pacificè possidetis, ad exemplar felicitis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c. Datum Lateran. iij. idus Iunij.

MASSILIEN. ET AGATEN. EPISCOPIS. VT CAENOBIORVM
in Arcarum insulis instaurationem prudenter suscipiant.

CVM dilectus filius Abbas de Floreia nuper ad nostram præsentiam accessisset, nobis exposuit diligenter, & hoc ipsum abbatis insularum, & aliorum quorundam litteræ continebant, quod in insulis Arcarum fratres Cisterciens. quondam fuerant commorati: sed eis in captiuitatem paganorum deductis, quoniam locus mari erat vicinus, illuc se quidam regulares canonici transferunt: qui licet iam per annos triginta canonicorum regularium habitum portauissent, opera tamen contraria regularibus faciebant. Sed ad se domino inspirante reuersi monasticum ordinem ibidem plantari volebant, secundum Cisterciens. instituta, quod etiam diocesanus Episcopus affectabat. Vnde nos ad Abbatis ipsius instantiam venerabili fratri nostro Arelaten. Archiepiscopo dedimus in mandatis, vt si diocesani Episcopi, & eorundem fratrum in id ipsum desideria conuenirent, Cisterciens. monachos institueret in insula memorata, facturus de canonicis quod crederet expedire secundum canonicam honestatem. His igitur litteris impetratis, idem Abbas de Floreia reuersus ad propria prius quàm eas ad dictum Archiepiscopum detulisset, cum venerabili fratre nostro Tolonen. Episcopo ad locum memoratum accessit: & omnium fratrum ibidem manentium in tantum obtinuerunt assensum, pariter & fauorem, quod Abbas insularum clauis domus, & seipsum in manibus alterius Abbatis tradidit, professione facta cum quibusdam ex canonicis de Cisterciens. ordine in posterum obseruando: quod & quidam canonicorum in manu eiusdem Abbatis de Floreia Sacramento præstito firmauerunt, osculo dato eidem, quod vsque in finem in eodem ordine permanerent: alijs promittentibus per iuratoriam cautionem, quod per se, vel alios contra factum istud de cætero non venirent: iurantibus reliquis, quod super prouisione sua starent arbitrio Episcopi memorati, & nobilis viri G de Fossa sacristæ, qui aberat assensu probato per testes, quod postmodum rediens est confessus. Consequenter verò idem Episcopus, & Abbas de Floreia dicto Archiepiscopo Arelaten. per suas litteras intimarunt, quod diocesanus Episcopus, & canonici memorati translationem Cisterciens. fratrum illuc fieri vnanimiter appetebant: quod acceptans Archiepiscopus memoratus, factum eorum auctoritate quaungebatur apostolica confirmauit: vices suas eis in hac parte committens, vt quæ bene inceperant de instituendo ibi ordine Cisterciens. vice ipsius perducerent ad effectum. Cuius mandatis parentes humiliter, & deuotè, quæ ipsis iniuncta fuerant, curauerunt ducere ad effectum: dantes
generalis

generali Cisterciē. cap. in mādatis, vt in prædicto loco suū ordinē instituere procurarēt. Petebatur itaq; pro iam dicto Abbate de Floreia, translationem factam ratam à nobis haberi, & auctoritate sedis apo. confirmari: transgressores etiam, & cōtradictores omnes, qui contra vota, & iuramenta præstita nitebantur, quod ab eis factum fuerat impedire, canonica pœna percelli. Cæterum F. sacrista, P. Vuarardi, & P. Guil. coram venerabili fratre nostro P. Portuen. Episcopo, quem ipsis, & parti alteri dedimus auditorē, processum negocijaliter proponebāt. Cū enim prædicto Arelatē. Archiepiscopo causa fuerit à nobis sub forma, quam præmisim⁹, delegata, præfatus Abbas accedens ad locū cum Episcopo Tolonen. priusquam literas nostras Archiepiscopo præsentasset, qui iuxta tenorem ipsarum de singulis debebat inquirere diligenter, motu proprio cum socia multitudine insulam occupauit: constanter affirmans, quod eis volentibus, vel nolentibus locus idem pura, ac simpliciter à nobis sibi fuerat assignat⁹. Cumq; se in his grauari sentirent, Abbate ipsorum eis omne auxilium denegante, qui cōtra quosdam de canonicis odium dicebatur, & ingratitude cōcepisse: vnde in ipsorum dispendiū super munitione armatos ponere nō expauit, amora inde scala, ne facultas esset canonicis ascendendi, sedem apo. appellarunt. Sed dicti Abbates nihilominus ab incepta violentia desistentes, cū quosdam ex ipsis nō possent corrumpere pecuniæ sponione, quod super his starent mandatis Episcopi Tol. per violētiam cogere voluerunt. Cū autem nec quindecim dierum possent indutias obtinere, quas quidam ex ipsis ad deliberādū plenarie postularāt, iurare compulsi fuerunt mandato dicti Episcopi, & G. de Fossā laici, qui eis arduæ rupis præcipitiū fuerat cōminatus, se super præmissis quæstionib⁹ parituros. Alij promiserunt in menu abbatis, probatione sibi annua reſeruata, quod regulam Cisterciē. obseruarent. Aliqui verò nec iurauerūt, nec promissionem aliquam facere voluerūt. Horū ergò tacita veritate nominati Episcopus, & Abbas de Floreia dicto Archiepisc. suggererūt, quod diœcesanus Episcopus, & omnes loci canonici super institutione Cisterciē. vnanimiter concordabant: & ita fuit eius confirmatio impetrata. Sed cū paucis diebus elapsis præfati canonici Archiepiscopo cuncta quæ gesta fuerant intimaſſent, ipse quod in præiudiciū eorū factum fuerat, ipsis compatiens reuocauit: restituēs eos ad omnia, quæ habuerāt tempore illo, quo litteræ fuerant impetratæ: licet postmodum possessionē eorū prætermisso iuris ordine sequeſtrarit, contradictores omnes excommunicacionis gladio percellendo. Et cū canonicis ad restitutionem instātibus, confessiones, & attestaciones vtriusq; partis audisset, ad nos duxit ipsum negociū remittendum. Partibus itaque apud sedem apost. cōstitutis, canonici spoliati sæpè dictum Abbatem de Floreia multipliciter arguebant. Primò quod literas à nobis per veritatis suppressionem, & expressionem falsitatis studuerat impetrare: suppressum enim fuerat in illis, quod ecclesia de insulis Arcarū ad Ro. eccl. solummodo pertineret: sicut ipsius priuilegia, quorū ad nos transcripta præfatus Archiepiscopus destinauit, indicāt euidenter. Falsitatis verò suggestio inde perpēditur, quod omnes canonici translationem ordinis cum diœcesano Episcopo pariter affectabāt, quod aliter esse ipsorum contradictio liquido arguebat. Sed neq; sæpè dictus Tolē. Episcopus diœcesanus erat ipsorū, qui nullo mediante ad Ro. eccl. pertinebant: vnde ipsius consensus in hac parte pro nullo erat penitus reputandus. Secundo quod per vim, & dolum eos seduxit, pariter & coegit, vt quidam eorum votum emitterent, alij iuramenta præstarent. Nos ergò rationibus, & allegationibus partium per iam dictum Episcopum Portuen. qui eas in scriptis nobis exhibuit, plenius intellectis, quia constitit nobis de voto emisso, & præstito iuramento à canonicis Insularum, quod regulam Cisterciē. obseruarent, vel quod ordinationem huiusmodi nullatenus impedirent: cum vtrūque seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolētes viam periurijs aperiri, nō obstante violentia, quæ proponebatur illata: cū non metus mortis continuerit, neq; corporis curciatum: & ideo non debuerat cadere in cōstantes, nec obsistente dolo, quo se proponebant fuisse seductos, cū talis dolus nō tam ad circumuētionem abbatis, quàm ad fatuitatem eorū debeat retorqueri super restitutione petita silentiū eis de cōsilio fratrum nostrorū duximus sententialiter

imponendum. Verum quoniam sæpe dicti Episcopus, & Abbas de Floreia fines mandati per suæ temeritatis audaciam excedentes, quod per iam dictum Arelaten. Archiepiscopum, cui causa fuerat delegata, fieri debuisset, per se ipsos facere præsumpserunt. Et quia litteræ per suppressionem veritatis, & falsitatis expressio- nem fuerant impetratæ, factum ipsorum tanquam minus legitimum per sen- tentiam duximus irritandum. Et quia secundum Apo. instantia nostra quoti- diana est omnium eccl. sollicitudo continua, ne occasione præmissæ discordiæ locus idem remaneat destitutus, & delictum personarum in damnum eccl. con- uertatur, fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus, atque præcip. quatenus Deum habentes præ oculis, ad ordinationem ipsius ecclesiæ vice nostra sollicitius in- tendatis: in qua per viros eiusdem ordinis, si fieri poterit, regularium canonicorum professionem, & ordinem volumus reformari. Alioquin ne locus idem remaneat deformatus, per fratres Cisterciens. ordinis eundem reformari volu- mus, & mandamus, correctione prædictorum excessuum nobis in hoc articulo reservata: ita quod si per sollicitudinem, & providentiam vestram locus idem Cisterciens. fuerit assignatus, nullum quoad ius proprietatis ecclesiæ Romanæ præiudicium generetur: quod in plerisque monasterijs eiusdem ordinis noui- mus observari. Taliter autem mandatum apostolicum exequamini, ut frater- nitatem vestram de qua plenè cōfidimus, debeamus meritò cōmendare. Quod si præmissum locum Cisterciens. duxeritis conferendum canonicis memoratis, in locis idoneis per vos prouideri volumus competenter. Nullis literis &c. Præ- ter assensum partium &c. Datum Lateran. III. idus. Iunij.

EISDEM. DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM.

Vm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Ecclesiam de Cucheuald. cum capell. de Silton. & de Brudeford, & omnibus alijs pertinentijs suis, sicut eam iuste, ac sine controuersia possi- detis, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica con- firmamus &c. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. II. idus Iunij.

M. PRIORI, ET CANONICIS DE NOVO BVRGIO.
De eodem argumento.

Vstis petentium &c. vsque ad verbum Assensu. Ecclesiam de Ho- uingham, cum omnibus pertinentijs suis, sicut eam iuste, ac sine controuersia possidetis, ad exemplar felicitis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apo- stolica confirmamus &c. Decernimus ergò &c. Datum ut supra.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI. QVA
sententiam Cardinalis pro ipsis latam confirmat.

CVm ex conuestione vestra iam pridem ad audientiam sedis apostolicæ peruenisset, quod canonici Sancti Quintini vobis quasdam subtraherent de illarum præbendarum oblationibus portiones, quas decedentibus canoni- cis, seu quocunque modo cedentibus, percipitis annuales, felicitis recordationis Lucius Papa prædecessor noster causam ipsam sub hac forma venerabili fratri nostro Atrebaten. Episcopo delegauit: ut inspectis litteris, quas super illis an- nualibus habebatis, si qua contra ipsarum continentiam subtracta existerent, ea vobis omni appellatione postposita, faceret resignari: & iam dictis canonicis inhi- beret districtius, ne quid de prouentibus, quos percipere in ecclesia ipsa de- betis, subtrahere aliquo modo præsumerent. Quod si aliquatenus attentarent, ipsos districtione canonica coerceret. Episcopus verò, sicut ex authentico ipsius cognouimus, per authentica vestra cognouit, quod quocunque modo præben- dæ illius ecclesiæ de persona ad personam transirent, earum annualia in inte-
grum

grum percipere debeatis, & in vsus vestros perpetuò possidere. Canonici verbò quasdam obuentiones, quas vocant panem, vinum, capones, & quadragesimam exceperunt: occasione cuiusdam transactionis, quam inter eos, & quendam fratrem vestrum intercessisse coram Sansone bonæ memoriæ Remen. Archiep. affirmabant. Ad quod probandum, licet testes plurimos induxissent, vtrum tamen frater ille potestatem, vel auctoritatem habuerit transigendi, vel excipiendi, quod ex parte vestra constantissimè negabatur, probare minimè potuerunt. Episcopus autem licet ex abundanti, nihilominus tres ex vobis bonæ opinionis viros tactis sacrosanctis Euangelij iurare fecit, prædictum fratrem sic transigendi, vel excipiendi potestatem, vel auctoritatem nullatenus habuisse: nec quòd litteras de rati habitione habuerit, per dictos testes dictum fuerat, vel probatum. Vnde Episcopus ipse totam integritatē ipsorum annualium vobis auctoritate apostolica iudicauit: vos in adiudicatæ rei possessionem inducens: à cuius sententiâ, licet in cōmissione appellationis fuisset subterfugiū interdictū, canonici, tamen nihilominus appellarunt. Cumq; postmodū iidem fratres ad sedem apostolicā accessissent, felicitis recordationis Urbanus Papa prædecessor noster bonæ memoriæ Bobon. Sancti Angeli diacono Cardinali ipsum commisit negocium audiendum, ac postmodum sine debito terminandum. Qui intellecta, & cognita veritate, quòd in cōmissionis litteris appellatio interdicta, nec suam canonici fuerant persecuti, immò ei ex parte ipsorum interposito Sacramento fuerat renunciatum, iam dictam sententiam Episcopi de mandato, & auctoritate apostolica roborauit. Ne igitur sedatum litigium vltèrius malignitate aliqua suscitetur, nos Episcopi memorati sententiam, sicut à prædicto Card. de mandato est apostolico confirmata, ad exemplar memorati Urbani Papæ prædecessoris nostri ratam esse decernimus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes vt nulli omnino hominum &c. Datum Lat. idus. Iunij.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICA sedis legato Vt propter vitia quadam corporis Cameracensis electus deponatur, & eligatur alius, qui doctrina, & moribus præstat.

VM enormes excessus relinqui non debeant impuniti, ne fortè trahantur à præsumptoribus in exemplum, nos qui (licet indigni) speculatoris officium super vniuersam ecclesiam exercemus, summo debemus studio prouidere, ne quod contra disciplinam ecclesiasticam enormiter attentatur, in confusionē ipsius remaneat segniter incorrectū: quia quod cōtra leges præsumitur, per leges dissolui meretur. Sanè cū olim nobis denūciatū fuisset, quòd H. Cameracē. electus electionis suæ tempore in minoribus esset ordinibus cōstitutus, & quòd post electionem suam per ven. fratrem nostrum Remen. Archiepiscopum Sanctæ Sabinæ Cardinalem confirmatam, de mandato ipsius per venerab. fratrem nostrum Atrebaten. Episcopū fuerat in acolitum, & subdiaconum ordinatus: & quòd viduam duxerat in vxorem, de qua filium susceperat: qui in præpositura Sancti Petri Duacen. ei nullo mediante successit: & quòd ita incuruus existeret, quòd de iure non posset aliquatenus promoueri: venerabili fratri nostro Episcopo Parisien. dedimus in mandatis, vt vocatis ad præsentiam suam quos nosceret euocandos, & inquisitionem super præmissis omnibus, quàm publica fama diligentius veritate, quod inueniret, per suas nobis litteras intimaret: mandauimus etiam ei, vt Cameracen. capitulo ex parte nostra districtius inhiheret, ne si etiā dictus electus electioni renunciaret spontaneus, ad nominationem, vel electionem procedere attarent: cū in eo essent meritò puniendi, in quo videbantur taliter deliquisse. Dicto etiam Atrebaten. Episcopo dedimus in mandatis, vt huiusmodi veritatem negocij per suas litteras nobis intimaret. Cæterum memoratus Parisien. Episcopus mandati nostri diligens executor, inhibitione facta Cameracen. capitulo iuxta formā apost. mādati ne ad electionem procederent, etiā si idem electus voluntate propria resignaret, ipsius electi cōfessionem audiuit, testiū depositiones recepit, & omnia redacta in scriptis sub sigillo suo ad nostram curauit præ-

præsentiam destinare: quæ ad maiorem cautelam sub bulla nostra tibi duximus remittenda. Nos igitur cum fratribus nostris super hoc deliberatione habita diligenti, de ipsorum consilio discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum, sicut ex litteris ipsius Parisien. tibi plenè patebit, per ipsius electi confessionem constiterit, quòd electionis suæ tempore solam clericum tonsuram habuerat, & ex litteris dicti Atrebaten. Episcopi nobis constiterit, quòd ipse cum de mandato dicti Archiepiscopi post confirmationem ipsius in acolitum, & subdiaconum ordinauerit: & sicut ex depositionibus testium paruit, non in ieiunijs quatuor temporum, sed potius eodem die dominico, cum etià idem electus confessus fuerit, quòd de vidua filium suscepisset, qui ei per electionem capituli Sancti Petri Duacè. in præposituram nullo successerat mediante: cum ex inspectione corporis eius, ipsius sit incurvitas manifesta: & si tanta non sit, quin posset sine reprehensionis vitio promoueri, si alia non obstarent: cum ipse etiam electionis suæ tempore fuerit protestatus, quòd quia solam tonsuram habebat, & erat corpore debilis, eligi non poterat nec debebat, cum conscientia dicti Parisien. Episcopi, cui volumus, quia prudenter processit in inquisitione, deferri, memoratum electum, & capitulum Cameracen. ad locum conuoces competentem: & si electus ipse vel venire distulerit, vel veniens infra triduum cedere spòte noluerit, electiones ipsius omni prorsus contradictione, & appellatione cess. denuncies irritam, & inanem. Inhibēs districtiùs Capitulo memorato, ne ad electionem procedere vlla prorsus occasione præsumant, cum in eo sint puniendi, in quo peccarunt. Postmodum verò personam aliquam scientia, & honestate perspicuam, per quam Cameracem. ecclesia in spiritualibus proficere valeat, & intemporalibus reformari, ei appellatione remota præficias in pastorem: tam canonicos quàm homines Cameracen. ecclesiæ ad impendendā ei reuerentiam, & honorem per censuram ecclesiasticam appell. remota compellens, & compescens districtione simili resistentes. Dat. Lat. XIII. Cal. Iulij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE VT EPISCOPO VVATIENSI DE
Abbat ex ecclesia thesauris satisfaciat.

INter vniuersi orbis prouincias apostolica sedes regnum Vngariæ speciali quadam prærogatiua dilexit, ob merita Regum ipsius, ac præcipuè ob feruentis deuotionis constantiam, & inuiolabilis sinceritatis affectum, quem inclytæ record. B. Rex Vngariæ pater tuus circa sacrosanctam Rom. ecclesiam matrem suam ferè semper exhibuit ad exaltationem ipsius, augmentum ecclesiarum regni sui, & honorem omnium clericorum, tam humiliter quàm potenter intendens. Nos etiam sperantes quòd in filio paternæ vigeat deuotionis affectus, & tua regia celsitudo sic eidē patri tuo in proposito, sicut in regno, sic in voluntate, sicut in dignitate succedat, ad integritatem regni tui, & tui honoris augmentum efficaciter intendimus hætenus, & adhuc intendere non cessamus: sperantes quòd, & tu co fortius in nostra, & ecclesiæ Rom. deuotione persistas, quo amplius nostram circa te, ac regnū tuū expertus fueris gratiam, & fauorē fratrum. Verū quātō sincerius regiæ serenitatis diligimus incrementum, tantō amplius contristamur, si quando ea de tuis actibus ad nostram audientiam perferuntur, quæ circa te prouocent diuinæ indignationis offensam, & in iniuriam apostolicæ sedis, & tuæ videantur famæ dispendium redundare. Sanè peruenit ad audiētiā nostram, quòd in prima transactæ obseruatiæ quadragesimali hebdomada, quarta feria quatuor temporum circa crepusculum noctis, venerab. fratre nostro Vuatien. Episcopo cum canonicis suis completorium decāante, accedens ad ecclesiam Vatien. clauēs sacrarij exhiberi tibi, & Episcopum de ecclesia egredi præcepisti. Cumque ipse positas sibi formidās insidias, cum ipsa hora ei multæ suspicionis certius ingereret argumentum, obtemperare iussioni regiæ recusaret, hostium sacrarij mandasti violenter infringi: & cum idem Episcopus, & canonici propter hoc conuersi ad dominum cum lachrimis decantarent. Aspicce domine de
O o se,

ce. sa. t. & cogita de nobis: tu quasi molestè ferens, quòd diuinum auxilium implorabant, irruens in Episcopum, ipsum à summo gradu, quod est ante altare vsque in pauimentum violentis manibus attraxisti, & pauimento allisum tradidisti, non minus violentis tuorum manibus de ecclesià extrahendum. Ipso igitur de ecclesià violenter eiecto, & relicto quodam modo semiuuo, fracto sacrarij ostio, & scrinijs violatis, thesaurum ecclesiæ occupasti, & patrimonium eiusdem Episcopi, quod domui cuidam religiosæ, quam ipse de nouo fundauerat, concesserat intuitu pietatis, fecisti pro motu voluntatis propriæ confiscari. Postmodum verò cum idem Episcopus propter hoc in ecclesià sua taliter violata, diuina prohibuisset officia celebrari, tu decimas sibi de negari fecisti, ac vetuisti nuncijs eius sub pœna priuationis oculorum, ne regnum tuum egredi attentarent, quasi tacitè prohibens, ne ad apostolicam sedem accederent, super his querimoniam delaturi. Quia igitur saluti tuæ consulere cupimus, & potius animæ, quàm corpori prouidere, cum nobis non constiterit de prædictis, serenitatem regiam monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem iniungimus peccatorum, per apost. scripta mandantes, quatenus taliter, quæ prædicta sunt, corrigas per te ipsum, taliter episcopo satisfacias memorato, immò potius sedis apostolicæ, quam læsisti: taliter Vuatien. ecclesiæ damna restaures, quod nos ad id seueritatis ecclesiasticæ manum apponere non cogamur. Alioquin quantumcunque personam tuam in domino diligamus, quia tamen potius Deo, quàm homini volumus complacere, dissimulare nō poterimus, quin in te, & terram tuam exerceamus canonicam ultionem. Certè priorum exempla te potuerant ab huiusmodi reuocare, & à tanta præsumptione tuam debuerant compescere voluntatem. Legisti enim, vel forsàn audiuisti: quòd cum Helyodorus ærariū, quod erat Hierosolymis spoliaret, percussus ab Angelo expirasset, nisi pia ei subuenisset oratio sacerdotis. Baltasar dum spoliato templo vasis sacris in conuiuio vteretur, articulos manus regni sui terminum notauit in pariete depingentis. Pompeius, non quia spoliauit, sed quia intrauit solummodo sancta Sanctorum, de semper victore victus effectus, commissum iugulo expiauit. Sano igitur ductus consilio per condignæ satisfactionis effectum, tantæ præsumptionis reatum studeas abolere: ne præter canonicæ distictionis rigorem, quem debes meritò formidare, Deus ultionum dominus, qui reddit retributionem superbis, in te, ac regnum tuum iniurias dicti pontificis, immò suas potius grauitervlciscatur. Datum Lateran. XI. Calendas Iulij.

In eundem ferè modum scriptum est Colocen. Archiepiscopo, vsque ad verbum Cogamur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & distictè præcipimus, quatenus regem ipsum ad implendum mādatum apostolicum salubriter moneas, & tam efficaciter, quàm diligenter inducas. Quòd si nec mandatis nostris, nec monitis tuis acquiescere fortè voluerit, tu cum suffraganeis tuis, si vnquam fieri poterit, id studeas ad honorem apostolicæ sedis, & nostrum, & tam prædicti Episcopi, quàm ecclesiæ Vuatien. vtiliter emendare. Quòd si per studium, & sollicitudinem tuam id fieri fortè non poterit, præsentium tibi auctoritate in virtute obedientiæ distictè præcipiendo mandamus, vt postpositis gratia, & timore, solum Deum habens præ oculis, sicut de tua discretionē confidimus, inquiras de prædictis omnibus diligētius veritatem, & quod inueneris per tuas nobis cures litteras intimare: vt re cognita apostolicū à nobis procedat edictum, per quod tantæ præsumptionis audacia distictione canonica feriat. In hoc enim proposuimus experiri, si magis terrenum regem metuas, quàm coelestem: & an honorem ecclesiæ gratiæ Regi anteponas. Datum vt suprā.

ABBATI SANCTAE CRVCIS, ET SANCTI LEVFREDI CONFESSORIS,
*eiusque fratribus tam presentibus. quàm futuris. regularem vitam professis in
 perpetuum. De confirmatione priuilegiorum.*

PIAE

PIAE postulatio voluntatis, &c. vsque ad verbum statuentes vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem loco institutus, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo ecclesia memorata sita est, cum omnibus adiacentijs, quæ ad eandem ecclesiam pertinent: ex dono Abduini quondam Ebroicen. Episcopi, ecclesiam Sancti Petri de Fontanis cum decimis, & manso presbyteri, & alijs, quæ ad eandem ecclesiam pertinent. ecclesiam Sancti Germani de Escardenuilla, cum decimis suis, & triginta solidos solitæ pensionis, ecclesiam Sancti Pauli de cruce cum medietate eiusdem villæ, decimis, & annua pensione quindecim librarum Andegauen. eccl. Sancti Remigij de Calliaco cum eadem villa, & appenditijs suis, cum decimis, & annua pensione quadraginta sol. eccl. de Grouilla cum decimis, & vno manso, eccl. de Vuilla cum decimis in toto feudo de Monte forti, excepto dominico Thomæ de planca, & dominico Rog. de Vuilla quantum pertinet ad mensam eorum. Ecclesiam de Trunco cum decimis suis in feudo. Galerani de Mara, & vno manso, & xx. sol. Andegauē. solitæ pensionis, ecclesiam de Alpegart cum decimis de feudo Vullielmi de Essarris, & de feudo Hugonis miliris, & vno manso, & alijs quatuor hospitibus. Ecclesiam de Campenart cum eadem villula, & pertinentijs suis, & pensione solidorum quinque Andegauen. ecclesiam de Merfi cū decimis suis, eccl. de Allega cum decimis suis, eccl. de Cahanijs cum decimis suis, & tribus partibus hospitum. Ecclesiam de Dardeis cum decimis suis, & pensione x. solidorum Andegauē. Ecclesiam de Venabulis cū decimis suis, & terris eidem ecclesiæ pertinentibus. Ecclesiam Sancti Albini de Vuallon cū decimis suis. Ecclesiam de Bruolio cum decimis, & pertinē. suis. Eccl. de Sallcio cum decimis, & terris eidem pertinentibus. Ecclesiam de Tonaiio cū medietate Altenag. terris, & decimis de feudo Ric. eiusdem villæ domini. Eccl. Sancti Georgij de Efferra, cū eadem villa, & pertinentijs suis, & xx. sol. Sterlingorum annuæ pensionis. Capellam sanctę Mariæ in eadem parochia sitam. Eccl. S. Remigij de Besu cū hospitibus, terris, & decimis de feudo Iohannis de Gisorz, & alijs hospitibus, & terris, & nemore Allodiariorum Reg. eccl. Sancti Albini de Besu cū terris ei pertinentibus. Capellam Sanctę Austrebertæ, cum pertinentijs suis. Capellam Sancti Dionysij de Banficort cū decimis de feudo Osmundi monnarij apud Sanctum Eligium. Decimam de feudo Hugonis de Seusei apud Nenuillam. Decimam Vull. de Maudiur apud Luderuillam, de feudo Vulliel. Pelet. apud Aamercort. decimam de feudo Matthei de Gamachijs apud Maneuillam. Duas partes decimarum de feudo Pagani de Sancto Luciano, & de feudo Orfelli, & de feudo Flooldi. In parochia Sancti Dionysij de Formam ecclesiam ipsam cum parte decimarum. Ecclesiam Sancti Andreæ de Autuliolo cū tertia parte decimæ, & pensione duorum sol. elemosinam de insula, quæ dicitur Guernere, quartam partem oblationum de fexia, & de feito Sancti Christophoride Roilli. Decimam de Heudienuilla, & de Sesseuilla in feudo Autulij. Decimam de Boeleio in feudo Roberti filij Vul. decimam de Mesnilla in feudo Hugonis de Lace, & decima de Buison in feudo Hug. Bigot. Quartam partem decimæ de Autulio. Decimam de feudo Almarici Doefnel apud Vuateuillam. Totam decimam Essarorum de Loniers de feudo Galerani comitis Melleten. Ex dono Galerani comitis centum solidos Sterlingorum annuatim reddendos in Dorferta apud Scellentonam, & decimam denariorum suorū de cruce. Ex dono Vullielmi alliacen. medietatem Escardē. uillæ in elemosinam. Decimam quā habetis in in feudo Galterij, Arou de Anes cum alijs decimis. Possessiones præterea, terras, vineas, nemora, prata, molendina, furnos, aquas piscarias, redditus, & alia, quæ superius expressa sunt, & quæ a quadraginta annis vsq; ad hæc tempora iuste, & sine controuersia tenuistis, & nunc pacifice possidetis. Sanè noualiū, &c. Liceat quoq; vobis, &c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum, &c. In parochialibus verò ecclesijs, &c. Libertates, etiam, &c. Immunitates à Rothomagen. Archiepiscopis, Ebroicen. & alijs Episcopis vobis pia deuotione indultas, & vsque ad hæc tempora sine controuersia conseruatas, ratas habemus, & auctoritate apostolica confirmamus. Cum au-

tem generale interdictum, &c. Sepulturam præterea, &c. Obcunte verò te, &c. Decernimus ergò, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocessani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Pape notarii Acherontin electi Cancellarii vicem agentis XIII. Cal. Iulij, indiēt. secunda, incarnationis Dominicæ anno MCXCI X. Pont. verò domini Innocentij Papæ tertij anno Secundo.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIACONO CARDINALI APOSTOLICÆ sedis legato, & Episcopo Parisien. vt Niuernensis Abbas hereticus & depositus, carceribus monasterij includatur.

Vod legimus in Apocalypsi prædictum, ecce nunc videmus impletum, quia de fumo putei abyssi exierunt locustæ similes equis paratis in prælium, facies quidem habentes humanas, sed caudas similes scorpionum, & aculei sunt in caudis earum. Hi sunt hæretici, qui de puteo confusionis egressi, non vt ipsi confusionem euadant, sed vt alios in confusionem inducant, faciem prætendunt humanam, vt seducant incautos, quibus tandem in similitudinem scorpionum damnationis infligunt aculeum, dum eis iuxta scripturæ sententiã, fel draconis in aureo calice Babylo- nis propinant. In tantum autem iam eorum excreuit audacia, vt velut equi parentur ad prælium: cum in aperto suæ falsitatis doctrinam disseminare præsumant: contra quos nisi gladius exeratur eccl. disciplinæ, vt iam nõ solũ capiantur, sed exterminentur vulpeculæ, quæ vineã domini demoliri moliuntur: verendum existit, ne, quoniam error eorũ serpit vt cãcer, pars etiam sincera trahatur. Nuper enim, sicut ex tenore literarũ venerabilis fratris nostri Senonen. Archiepiscopi, & relatione dilectorũ filiorum R. & B. nunciorũ eius nobis innotuit, multa de hæreticis, & eorũ sc̃tis in partibus gallicanis, quæ ab huiusmodi fece prorsus olim intacte manere solebant, increbrescente iam vehemeter infamia, cum idem Archiepiscopus ad villam, quæ Charitas appellatur, in qua plurimi dicebãtur professores hereseos delitescere, rogat⁹ à venerabili fratre nostro Antisiodoren. Episcopo, in cuius dioecesi prædicta villa cõstitit, accessisset perscrutaturus diligentius veritatem, clerò, & populo conuocatis post diligentem indagacionem præter alios quàm plures, qui erant ibi de hæresi publicè infamati, Rainaldũ quondã Abbatem S. Martini Niuernnen. comperit huiusmodi cõtagatione respersum, & publica super hac infamia laborantẽ. Et quoniam in eo plurimũ scandalizabatur & populus, & clerus, de consilio prædictũ Antisiodoren. Melden. & Niuernnen. Episcoporum qui aderant, & plurium prudentum viro- rum, cum officio, beneficioque suspendit: diem apud Antisiodorũ illi præfigens, vbi corã eo fortẽ si posset se de tanto crimine tueretur. Cumq; die præfixa suam corã eodem Archiepiscopo exhibuisset præsentiam, assistentibus prædictis Antisiodoren. & Niuernẽ. Episcopis, multisq; alijs viris discretis, & Prior ecclesiæ S. Martini de hæresi, adulterio, & vsura, & quibusdam alijs eum intederet, & paratus esset protinus accusare, ante litis ingressum, licet nullũ inferretur ipsi gra- uamẽ, sedem apostolicam appellauit: cuius appellationem frustratoriam, quon- iã propter infamiã, & publicam notam criminis dictus Archiepiscop⁹ non ad- misit, & præfatus prior paratus fuit in continenti obiecta probare, spontaneus causam subiit, & obiecta criminis penitus denegauit. Prior aut̃ confestim quosdã ex canonicis suis testes produxit: qui cum à præfato Archiepiscopo recepti cano- nicè, ac diligẽter examinati fuissent, & attestationibus, prout debuit fieri, publi- catis, ipsi etiã R. postulãti copiam earũ sufficiẽter exhibitis, ei dies esset apud Se- nõ. assignata, vt in cõcilio suffraganeorum exciperet, si vellet cõtra testes: & eo- rum dicta, & suæ defensionis proponeret rationes. Die præfixa, & loco etiã assignato suis liberè, ac plenariè propositis rationibus interrogatus pluries, si pro se vellet aliquid aliud allegare, probationibus, & allegationibus omnino renun- cians, sententiam postulauit, & postmodum sæpè dicto Archiepiscopo pariter, cum venerabilibus fratribus nostris Trecẽ. Antisiodorẽ. & Niuernẽ. Episcopis,

alijs.

alijsque prudentibus viris secretæ deliberationis tractatum habente, aduocatus prædicti R. sine illo ad consilium eorum intrauit: & proposuit ipsam appellationem, quam antelitis ingressum interposuerat, ratam habere, & eam iterum innouare. Cumque postmodum ad ferendam sententiam exeuntes comperissent pro certo, eum clanculò recessisse, dictus aduocatus eius, sicut fecerat in secreto, appellationem denuo publicè innouauit. Vnde memoratus Archiepiscopus, quamuis non fuisset appellationi huiusmodi deferendum, noluit eum de hæresi condemnare, pro adulterio tamen, & alijs, quæ in damnationem eius erant manifestius diuulgata. Et quoniam propter infamiam hæresis, & scandalum, quod in populo fuerat inde subortum, nullatenus etiam ad tempus in administratione abbatiæ sine omnimoda desolatione monasterij poterat tolerari, de communi consilio Coëpiscoporum, & aliorum prudentum, qui aderant, ipsum in perpetuum per sententiam diffinitiuam officio priuauit Abbatis: & canonici Sancti Martini de licentia eius quendam alium elegerunt. Cæterum idem Archiepiscopus attestaciones contra eum receptas, nobis transmisit redactas in scriptum: ex quibus duo grauias satis probata esse videtur, videlicet, eum scribendo, & assertiuè dixisse disputando, & defendendo hæreticorum errorem, quod Corpus domini mittitur in secessum: & iuxta verbum Origenis omnes tandem fore saluandos. Allegationes autem, & rationes prædicti R. de quibus sæpe dictus Archiepiscopus in suis litteris fecerat mentionem, nobis per literas, vel per nuncios exponere non curauit: propter quod diutius expectauimus, si fortè alij nuncios super hoc instructi plenius aduenirent. Quoniam igitur causam transmisit ad nos minus sufficienter instructam, & ex hoc nobis scrupulus non modicæ dubitationis emerisit, maximè cum sit plena maturitate in tam arduo negotio præcedendum, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus Deum habentes præ oculis, & catholicæ fidei veritatem tam attestacionibus, quæ contra prædictum R. nobis transmissæ fuerunt, quas vobis sub bulla nostra transmittimus, quàm etiam allegationibus, & rationibus sæpe dicti R. quas coram præfato Archiepiscopo proposuisse proponitur, attentè, ac diligenter inspectis, publica quoque fama nihilominus inquisita, nisi ex eis aliquid perpendere poteritis, quod à ferenda condemnationis sententia contra eum merito animum vestrum debeat retardare, sublato cuiuslibet contradiccionis, & appellationis obstaculo, vt in eo puniatur, in quo peccauit, ipsum à sacerdotali officio depouatis. Et quoniam metuendum est, ne in laqueum desperationis incidens, & ad perfidorum hæreticorum infidelitatem ex toto cõuersus eorum præuaricationibus contamine gregem intactum, retrudi eum in districto monasterio faciatis, & ibi ad agendam poenitentiam sub arcta custodia detineri: attentius prouisi, vt ita mādatur apostolicum exequamini, quod deuotionem vestram debeamus merito commēdare. Nullis litteris &c. Harum tenore tacito &c. Quod si ambo &c. Alter &c. Tu verò fili Card. diligens studium, & operam efficacem impendas, sicut de tua discretionis cōfidimus, vt per diligentiam, & sollicitudinem tuam ascitis tecum, quos noueris necessarios, hæretica prauitas extirpetur: & hæretici cum suis falsis dogmatibus confundantur. Quod vt melius, & plenius possis efficere, plenam tibi super hoc app. remota, concedimus potestatem. Datum Lateran. XIII. cal. Iulij.

ABBATI SANCTAE MARIAE DE CANNETO, EIVSQUE FRATRIBUS tam presentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.
De confirmatione priuilegiarum.

Postulatio voluntatis &c. vsque ad verbum Ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentijs suis: ecclesiā Sancti Andree apostoli in insula, quæ vocatur Minerua cum tota insula: ecclesiā Sancti Bartholomæi, quæ est in ciuitate Polæ. cum redditibus suis ecclesiā Sancti Laurentij de Campanoso, cum campis, vineis,

vineis, pascuis, pratis, montibus, vallibus, aquarijs, & omnibus ad eam pertinē-
tibus: ecclesiam Sanctæ Mariæ Bauran. cum omnibus possessionibus suis: & eccle-
siam Sancti Blasij Sauinian. cum omnibus pertinentijs, & possessionibus suis:
ecclesiam Sanctæ Mariæ Saccian. cum omnibus pertinentijs, & possessionibus
suis: ecclesiam Sancti Pauli, & locum Barcilian. cum montibus, vallibus, habi-
tationibus, pascuis, aquarijs, syluis, arboribus fructiferis, & infructiferis, pesca-
rijs, atque ripis ad eundem locum pertinentibus: & Piscariam de Muccla de me-
zo: locum Valbēdonij cum habitationibus, terris cultis, & incultis, arboribus,
oliuis, pratis, & omnibus pertinentijs suis: piscariam portus Valbendonij: lo-
cum Florian. cum oliuis, terris cultis, & incultis, habitationibus, domibus, cur-
tibus, & omnibus pertinentijs suis: Sancti Georgij, & Sancti Nicolai ecclesias
cum omnibus pertinentijs, & possessionibus: locum Philippani cum māsis,
curtibus, pascuis, terris, aquarijs, syluis, campo de puteo, terris Carlæ planæ, &
Cisterneolę: fundum Volasij cum molendino: ecclesiam Sancti Laurentij cum
tota valle. turri, curia, gurgo, & omnibus pertinentijs suis: ecclesiam Sancti Leo-
nardi cum horto maiori, & curia, quæ est ante portam monasterij cum omni
circuitu suo: terram de Ducende, & terram de Bagnole cum omnibus pertinen-
tjs suis. Sanè noualium &c. Liceat quoque vobis &c. Prohibemus in super &c.
Cum autem generale interdictum &c. Libertates præterea &c. Sepulturam quo-
que &c. Obeunte verò te &c. Decernimus ergò &c. Salua sedis ap. auctoritate, &
diocesani Episcopi canonica iustitia. Siqua verò &c. Datum Lat. per manum
Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis XI. Cal. Iunii,
indictione II. incarnationis dom. anno MCXCIX. pontificatus verò domini
Innocentij Papæ III. anno II.

GOSTADIGIN. FVNDATRICI, ET FRATRIBVS, AC SORORIBVS ECCLE-
sia Beata Maria de Rocca maiori sita in loco, qui dicitur Putens de Chartarijs.
De eodem argumento.

Vm à nobis petitur &c. vsq; ad verbum Assen. Ecclesiam ipsam, &
personas ibidem diuinis obsequijs mancipatas, cum omnibus bo-
nis, quæ in præsentiarum eadem ecclesia rationabiliter possidet, aut
in futurum iustis modis præstare domino poterit adipisci, sub Beati
Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina
communimus. Ad indicium autem perceptæ huius à sede apo. protectionis,
vnā libram cæræ nobis, nostrisque successoribus annis singulis persoluetis.
Nulli ergò &c. Datum Lat. Cal. Iulij.

ROMANO ARCHIPRESBYTERO, ET CLERICIS SANCTORVM
Martini, Sergij, & Bacchi tam præsentibus, quàm futuris in perpetuum. Eius-
dem argumenti cum præcedentibus.

Icet omnium ecclesiarum sit nobis cura, & sollicitudo commissā,
illis tamen, quæ in vrbe consistunt, tantò sollicitius nos conuenit
providere, & earum iura illibata seruare, quantò amplius ad iuris-
dictionem nostram noscuntur specialius pertinere. Ea propter dile-
cti &c. vsque ad verbum Annuimus. Et præfatam ecclesiam Beato-
rum martyrum Sergij, & Bacchi, in qua diuino &c. vsque ad verbum Vocabu-
lis. Medietatem arcus triumphalis, qui totus in tribus arcubus constat, de quo
vnus de minoribus arcubus propinquior est vestræ ecclesiæ, supra quem vna
ex turribus ædificata esse videtur: & medietatē de arcu maiori, qui est in medio
cum caminatis iuxta minorem arcum cum introitibus, & exitibus suis, & alijs
omnib⁹ suis pertinētijs, quæ sub his finibus cōcludūtur. A primo latere est altera
medietas eiusdē arcus triumphalis iuris hæredū Cimini: à secundo latere est ali-
ud claustrū superscripti Cimini, & curtis, & via publica: à tertio latere est curtis
ecclesiæ vestræ: & à quarto latere est via publica, quæ pergit ante supradictam ec-
clesiam: sicut in instrumēto locationis factæ à bonæ memoriæ Gregorio eiusdē
ecclesiæ

ecclesiæ Diacono Cardinali plenius continetur. Ecclesiam Saluatoris de Statera cum pertinentiis suis: ecclesiam sancti Laurëtij positam sub Capitolio, cum casis, cryptis, hortis, & omnibus alijs suis pertinentiis. Omnes domos positas in Gallicis, quæ his finibus concluduntur. A duobus lateribus tenet ecclesia vestra: à tertio tenet ecclesia sanctæ Martinæ: à quarto latere via publica, quæ pergit ante dictam ecclesiam. Omnes domos, quæ sunt positæ in regione Piri, cum casalinis, & hortis, & alijs pertinentiis suis, præter vnum casalinum iuris sancti Sabæ, & vnam domum Pantalei addextratoris: Domum vnam positam in regione sancti Adriani iuxta columnas sancti Ioannis ante portam latinam. Domum vnam positam iuxta domum Ioannis de Ascesa. Quatuor cryptas, cum casalinis ante se, vsque ad viam publicam post ecclesiam Saluatoris de Statera, quas emistis ab hæredibus Petri de Ascesa. Vnum casalinum in regione sancti Theodori in pede Canaparix: duo casalina iuxta columnam perfectissimam: vnum casalinum iuxta domum Roggij de Rozo, & iuxta domum Vrb. turrim in casale Barbarian. cum terris, vineis, syluis, pratis, montibus, collibus, pascuis, salictis, arboribus fructiferis, & infructiferis, puteis, fontibus, riuis, ædificijs parietinis, & alijs suis omnibus pertinentiis: quæ infra subscriptos terminos continentur. A primo latere riuus de Luzan. & tenimentum hæredum Fusci de Berta, & tenimentum sanctæ Anastasiæ: à secundo latere via publica Ardeatina vsque ad fossatum sancti Nicandri: à tertio latere idem fossatus inter vos, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Auentin. & tenimentum sancti Georgij, & quatuor sanctorum Coronatorum: à quarto latere tenimentum sanctæ Mariæ Maioris, & tenimentum monasterij sanctæ Mariæ in Campo Martis, vsq; ad prædictum riuum Luzan. Quatuor vinealia iuxta Cantarum Alban terram, quam habetis in territorio Ariciæ supra lacum de Nemo: duo sila salinarum in Bordanaria, in loco, qui dicitur Caput bouis iuxta filum sancti Pancratij. Tenimentum Tusculani vobis, & ecclesiæ sanctæ Mariæ in Porticu, à felicitis recordationis Cœlestino Papa prædecessore nostro concessum: quod infra hos fines concluditur. A primo latere via Cauon. à secundo latere fossatus, qui ascendit ad columnam felleris vsque in caput pantani: à tertio latere super caput pantani vsque ad limitem maiorem, & per eundem limitem vsque ad fossatum Berardi Anagnini: à quarto latere per idem fossatum vsque ad viam Cauonis. Inferioris verò camellariæ parochiam, & eiusdem camellariæ proprietatem: ita quod nulla iniuria inferatur habitatoribus ipsius camellariæ. Ab habitatoribus superioris camellariæ, hortum quoque sancti Laurentij, siue supra sanctum Laurentium, Terram, quæ quondam fuit oliuetum à caua vsque ad Saluatorem. Terram supra oliuetum vsque ad balneariam, siue vascam. Hortum sancti Sergij, siue post sanctum Sergium, & hortum inter columnas vsque ad Abscidam, & vsque ad custodiam mamortinam: super quibus inter vos, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Capitolio quæstio diutius fuerat agitata, & ex delegatione felicitis memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri per dilectos filios I. tt. sancti Stephani in Cæliō Monte, & Sofr. tt. sanctæ Praxedis presbyteros cardinales amicabili compositione sopita, sicut in scripto eorundem cardinalium exinde confecto plenius continetur: vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Duas insuper petias vinearum in Viuario infra muros vrbis, & vnam extra portam sancti Pauli in Castannola, & aliam petiam foris portam latinam cum cryptis, torcularibus, & alijs earum pertinentiis vobis nihilominus confirmamus. Decernimus ergo &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis VI. nonas Iulij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno secundo.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO. QVOD
Vlixbonensis & Elborensis Compostellano, non Bracarenfi Archiepiscopo subiecti sint.

In causa duorum episcopatus videlicet Vlixbonen. & Elboren.
 quæ inter te, ac venerabilem fratrem nostrum Bracaren. Archiepi-
 scopum vertebatur: cuius examinationem plenariam sola senten-
 tia sedi apostolicæ reservata, felicitis recordationis Urbanus Papa præ-
 decessor noster Vicedomino Brixien. & magistro I. Bergomen. cõ-
 misit in Hispaniam destinatis: te coram ipso Vicedomino, altero iam collega
 post citationem defuncto, contra dictum Archiepiscopum in initio propo-
 sisse cognouimus, quod Bracaren. Archiepiscopus post litteras citationis rece-
 ptas, post appellationem, & inhibitionem à te interpositas, ne in prædictis epi-
 scopatibus aliquid in tuum præiudicium attentaret, electos illius temporis cõ-
 secrauit. Vnde te offensus grauiter querebaris: vbi à te nihilominus fuit pro-
 positum contra ipsum, quod ante inuasionem barbaricam Vlixbona, & Elbo-
 ra ciuitates ad Emeriten. metropolim pertinebant: sed ea postmodum captiua-
 ta, & ipsæ cum ea captiua fuerunt, donec dignitas eius cum omni iure suo in
 Compost. eccl. est translata. Dictæ quoque ciuitates Christianorum cultui sunt
 faciente Domino restitutæ: de quibus vsque ad tempora iam dicti præd. nostri
 non fuit in dubium reuocatum, quin ad Compost. eccl. pertinerent: licet rex
 Portugal. ad suggestionem Bracaren. eccl. ius eccl. Compostel. pluries molesta-
 rit: pro cuius prohibitione secundus Elborē. electus in tantū distulit cõsecrari,
 quod absq; cõsecratione decessit: cuius successor, & tertius Vlixbonē. electus præ-
 fato rege viuente nõ fuerūt ab aliquo consecrati. Huius aut violentiæ successor
 filius superauit: cogens Bracarē. Archiepiscopum cogi volentem, vt iam dictos
 electos, quod pater nunquam fecerat, consecraret. Contra quod ex parte tua
 prius fuerat ad sedem apostolicam appellatum: à qua commissionem, de qua
 præmissimus impetraras: proponens coram dicto Vicedomino Brixien. te illos
 duos Episcopatus possidere, ac possedisse, atque ad tuam ipsos ecclesiam perti-
 nere: petens nihilominus vt Bracaren. Archiepiscopus tibi de illatis iniurijs sa-
 tisfaceret, & cohiberetur de cætero, ne in prædictis Episcopatibus te liberè vt
 iurisdictione metropolitana impediret, quos ad ecclesiam tuam indubitatè spe-
 ctare per apostolicæ sedis priuilegia: concilia quoque diuisiones, & historias, &
 publicam famam, sicut in causa quatuor episcopatus feceras ostendere nite-
 baris, parte altera respondente Bracaren. ecclesiam illos duos Episcopatus, &
 possidere tunc, & ab eo tempore possedisse, quo per gratiam Dei, & virtutem A.
 Regis Portugalen. duæ Ciuitates prædictæ de manu paganorum fuerant libera-
 tæ, atque ad cultum fidei Christianæ per Bracaren. Archiepiscopi prædicationē
 reductæ: & iure suo sic vsum Archiepiscopatū Bracaren. asserbat tibi aliquate-
 nus iniuriam non fecisse. Ex his ergo circa iniuriarum possessionis, & proprie-
 tatis articulos, intentionem tuam asserbas esse fundatam, & ad singulos arti-
 culos partem alteram respondisse. Ad iniurias quidem, & possessionem expre-
 sè, ad proprietatem verò latèter: cum iuxta canonicas sanctiones quicquam ad
 suam cathedram pertinentia loca lucrari negligunt in catholicam vnitatem,
 si post tempus canonicum id moniti non effecerint, ad eum perueniunt, qui
 poterit ea sua prædicatione lucrari. Porro Bracaren. Archiepiscopus responde-
 bat, quod cum in præmisso iudicio satisfactio tantum iniuriarum petita fuisset,
 & vt cohiberetur Archiepiscopus Bracaren. ne impediret te vt iurisdictione
 metropolitana in illis duobus Episcopatibus, sicut ex forma libelli conijci-
 tur manifestè: profecto nec proprietatem, nec possessionem ab eo iam petere
 poteras in præsentis iudicio, præsertim cum te diceres possessorem: vnde propri-
 etatem, vel possessionem ab eo petere non valebas, quæ non nisi à possidentibus
 repetuntur: adiungens, quod, & si ad proprietatem, vel possessionem aliquid
 pertinens à parte sua coram nobis fuerit allegatum, cum ius suum fuerit prote-
 stata, non debebat in eius dispendium redundare. Interdictum quoque vt possi-
 detis, quod in hoc casu locum videbatur habere: cum vtraque partium se pos-
 sidere diceret, tibi non competere proponebat, cum te, sicut dicebat, non proba-
 ueris possessorem, nec interdicto illo alius agere valeat quàm possessor: in quo
 ille debet per sententiam obtinere, qui nec vi, nec clam, nec precario ab altero
 possi-

possidet. Tu verò possessionem ecclesiæ tuæ multipliciter ostendere satagebas, tam per confessiones aduersæ partis, quàm per electorum, & Episcoporum recognitiones, & professiones, & obediẽtiam eorundem, quàm etiam per executiones Rom. Pontificum, quæ singula tam instrumẽtis quàm testibus asserebas esse probata. Interrogatus enim in iure G. Bracaren. Archiepiscopus proximus antecessor istius, si credebatur aliquem prædecessorum suorum hos Episcopatus aliquando possedisse, respondit: quidam dicunt sic, quidam non, & ideo nescio quibus credam, & addidit postea, nec inde certus sum, nec incertus: quæ verba in id eum videbantur inducere, vt nullum prædecessorum suorum crederet possedisse. Primus autem post liberationem Vlixbonen. Episcopus G. nomine, nec non & Aluarus successor ipsius professionem fecerunt in scriptis, & etiam manualemente Compostellan. Archiepiscopo, & ei sicut metropolitano suo reuerentiam, & obediẽtiam impenderunt. Tertius quoque, qui superest, dum adhuc esset electus, idem cum tota sua ecclesiâ recognouit: veniens vt confirmationẽ electionis, & munus consecrationis reciperet ab Archiepiscopo memorato, nisi de medio ferẽ intineris per prohibitionem Regis sui fuisset ad propria reuocatus: sicut per multos testes asserebas esse probatũ. Executiones quoq; Rõ. pontificũ, videlicet Alexandri, Lucij, & Cœlestini, qui possessionem quam te habere, licet cum perturbatione, credebatur, declarare voluerunt, demonstrant, quòd te in plenum iurisdictionis vsum inducere curauerunt: facultatẽ tibi liberam tribuentes suspendendi, excommunicandi, & electionẽ cassandi, præcipientes etiã sententias à te latas inuiolabiliter obseruari, sicut in eorundem litteris continentur. Pro iurisdictionis autẽ executione liberẽ obtinenda in Elborẽ. episcopatu, punitus est Bracaren. Archiepiscopus in episcopatibus Galliarũ tibi per sedem apostolicã assignatis, sicut in litteris bonæ memoriæ Alexandri Papæ contineri dicebas. Ex litteris etiam Vlixbonen. Episcopi, quas ostendebas bullatas, ostendere nitebaris, quòd Elboren. Episcopus sententiã à te latam in ipsum inceperat obseruare. Bracaren. autem Archiepiscopus respõdebat professiones prædictas non esse per testes approbatas, quandã ipsis testibus de ratione temporis impossibilitatem obijciens: asserens etiam quòd per professiones huiusmodi clam ignorante Bracaren. Archiepiscopo factas, non potuit ecclesiã Bracarẽ. sua possessione priuari: cum, & quædam earum factæ fuisset probentur, cum Vlixbonẽ. Episcopus exulabat, possessionẽ suam multò plenius, & efficacius satagens comprobare: cum omnes Episcopi à liberatione ciuitatum illarum in illis duobus episcopatibus per Bracaren. Archiepiscopum fuerint cõsecrati, qui ei tanquàm suo metropolitano reuerentiam, & obediẽtiam impenderunt, venientes ad concilia Bracaren. tanquàm proprii suffraganei, & querelas suas coram eodem Archiepiscopo proponentes, sicut per multos testes assererat, & tuæ partis, quædam etiam instrumenta sufficienter esse probatum. Litteras autẽ bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædicti nostri super eodem negotio pro te contra Braceran. ecclesiã impetratas, in nullo sibi posse præiudicare dicebat: cum lite pendente fuerint impetratæ, quando non licet etiam supplicare. Tu verò præter præmissa fortius allegabas, quòd cum G. Bracarẽ. Archiepiscopus, & M. canonicus, & clericus tuus olim essent in præsentia bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri pariter constituti, eodem M. clerico tuo firmiter præponente, quòd Bracaren. Archiepiscopus plures de suffraganeis tuis, & præcipuẽ Vlixbonen. & Elboren. Episcopos occupauerat: dictus Archiepiscopus econtra respondens asseruit, quòd præfatos Episcopos nullatenus detineret, nec ab eis obediẽtiam vel reuerentiam aliquam exigeret, nec etiã quomodolibet impediret, quo minus tibi, & ecclesiæ tuæ obediant, & subiectionem impendant. Adiecit etiam quòd cum nobilis vir Dux Portugalen. ciuitatem Elboren. cepisset, ne in paganismum rediret, instantia eius N. prædecessor suus ibidem Episcopum consecrauit. Sed tamen ab eo nullam obediẽtiam, vel reuerentiam requisit, immò vt ecclesiã Compostellanæ obediret mandauit: qui nondum propter paupertatem, & quia nimium remotus est, ad tuam accessit ecclesiã. De alijs verò episcopatibus quos idem M. clericus tuus dicebat ad tuam ecclesiã pertinere, dixit

dixit quodd ad ecclesiam suam spectant, & sibi iure metropolitico debent subesse & super hoc priuilegia Rom. Pontificum multa produxit. Cumque ab eodem nuncio tuo idem predecessor noster instantius requisisset, si qua exinde priuilegia ecclesia tua haberet, & ipse asseuerasset se id omnino nescire, statuit ut Episcopi, quos Bracaren. non recognouit, ad te pertinere: asserens ad ecclesiam suam ipsos spectare, ei, & ecclesiae suae, quousque hoc iudicio diffiniretur, obedientiam, & reuerentiam impendant: & ipse praedictos duos Episcopos liberè tibi, & ecclesiae tuae obedire permittat. Licet autem Bracaren. Archiepiscopus contra praedictas litteras allegaret, quod illa confessio sibi prauiudicare non poterat, cum in iure facta non fuerit. eo quod praefatus M. non procurator, aut responsalis, sed Canonicus tantum, & clericus in illis litteris appellatur, quia tamen saepe dictus Bracaren. Archiepiscopus illas litteras impetrauit, & eis pro se usus est in iudicio, magnumque de illis commodum acquisiuit: & tu quod per eundem M. canonicum, & clericum tuum super hoc factum fuit ratum habes, & approbas. Vnde iam ille non potest obijcere, quod nullus pro parte tua ibi fuerit procurator: nam & quod per falsum procuratorem agitur in iudicio valet utique, si postea per dominum approbatur: tum etiam praesumendum sit pro facto Rom. pontificis: unde conijcitur quod coram Alexandro Papa, qui statutum illud emisit, lis fuerit contestata. Nos attendentes quod forma petitionis, quam tu in hoc iudicio porrexisti, eadem est cum forma constitutionis, quam dictus predecessor noster Alex. Papa fecisse probatur, cum forma quoque assertionis, quam Bracaren. Archiepiscopus coram eodem Alex. fecisse dignoscitur. Super quo testes in hoc iudicio producti fuerunt, & attestationses etiam publicatae, necnon, & super ipsis attestationsibus disputatum, rationibus, & allegationibus utriusque partis diligenter auditis, & cognitis, attestationsibus quoque, ac instrumentis visis, & intellectis, habito fratrum nostrorum consilio de communi deliberatione decernimus, & sententialiter diffinimus, ut Bracaren. Archiepiscopus, vel ecclesia Bracaren. nullatenus te, vel ecclesiam Compostellan. impediatur, quominus in praedictis duobus Episcopatibus plenè, ac liberè iurisdictionem metropolitica valeas exercere. Nulli ergo, &c. Diffinitionis, &c. Datum Lateran. VI. nonas Iulij.

CANTVARIEN, ARCHIEPISCOPO. VT SIMONIACA
labes planè caueatur.

Cap. Intā.
tum simo-
nia.

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca prauitas deprauauit, ut in exterminium canonicae sanctionis, & elusionem quodammodo diuini iudicii lucris turpibus inhiantes, ac dicentes in corde suo, non est Deus, simoniam sub honesto nomine pallient, quasi mutato nomine culpa transferatur, & poena. Verum nec Deus secundum apostolum irridetur, nec tales Simonis sectatores, & si temporalem in praesenti forsan eludant, in futuro poenam effugiant sempiternam: cum nec honestas nominis criminis malitiam palliabit, nec vox poterit abolere reatum. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate contra canonicas sanctiones certam accipere consueuerunt pecuniae quantitatem, metuentes poenam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendae solutionis anticipiant, recipientes in media quadagesima quod recipere consueuerunt post pascha. Et ut causam accipiendi dissimulent, nomen etiam variarunt, denarios quos prius chrismales, secundo paschales, dicebant, consuetudinem mediae quadagesimae nuncupantes. Quidam verò nec tempus solutionis, nec soluendorum nomen in aliquo variarunt, veterem per omnia consuetudinem imitantes. Quia verò expressius exprimit venditionis speciem, qui prius percipit precium, quam rem conferat preciosam, quam qui tempus recipiendae mercedis dissimulando distulerit, & dissimulauerit differendo, licet utrunque in talibus periculosum existat, cum gratis sit gratia conferenda: ne ipsam conringat, & rem, & nomen gratiae demereri, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, & districte praecipimus, quatenus auctoritate nostra fretus,

fretus, & tua taliter excessus corrigas supradictos: suffraganeos tuos, & eorum officiales monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appell. obstaculo, à tam illicita exactione compescens, quòd ad nos de cætero super hoc querimonia deferri non possit: nec aliorum culpa tibi ob tuæ negligentiae meritum imputetur ad pœnam. Eadem quoq; auctoritate suffultus prauam illam consuetudinem de tua prouincia studeas abolere: per quam pro ecclesiarum inuestitura Archidiaconi maream argenti, minores verò Decan. vaccam albā sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem. Dat. Lat. VI. cal. Iulij.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD SENTENTIA INTER IPSVM
& ecclesiam Compostellanam ipsi, & ecclesie suae non præiudicet.

Vm simus in sede iustitiæ disponente domino constituti, quaestiones, quæ perferuntur ad sedem apostolicam terminandæ, subtili nos oportet examinatione discutere, iustoque iudicio diffinire: quia sicut eius sententia non potest ab alio retractari, sic alijs formam tribuit iudicandi. Sanè inter alias controuersias, quæ inter Compostellan. & Bracaren. ecclesias vertebantur, super sententia quoque lata pro Compostellan. metropoli super episcopatu Zamoren. non leuis fuit quaestio ventilata: pro qua te ac venerab. fratre nostro Compostellano Archiepisc. in nostra præsentia constitutis, quòd idem episcopatus ad tuam ecclesiam pertineret, sententiam super eo latam pro compostellan. ecclesia, petendo penitus infirmari, ostendere nitebaris. Olim enim à paganis capta Valentia ciuitate, Valentin. Episcopus per terræ Principem impetrauit, vt ad sustentationem suam ab Astoricen. Episcopo Zamora, quæ pars erat Astoricen. diocesis, cum quibusdam alijs locis, & terminis sibi daretur, vbi tanquàm Episcopus pontificalia coepit officia exercere, obediendo Archiepiscopo Toletano, cuius extiterat suffraganeus, & à quo fuerat consecratus. Videns autem hoc Astoricen. Episcopus, ad quem Zamora cum locis prædictis pertinere dicebas, ad Deum dedit presb. Card. tunc apostolicæ sedis legatum accessit, tam de Archiepiscopo Toletano, quàm de N. tunc Episcopo Zamoren. proponens in eius auditorio quaestionem: per cuius sollicitudinem taliter proponebas fuisse compositum inter partes, quòd dictus Episcopus honore Zamoren. ecclesiæ dum viueret, vteretur, nisi de auctoritate apostolicæ sedis loco mutato transfiret ad sedem aliquam, quæ vacaret: quod si cõtingeret, Zamoren. ecclesia, & campus tauri Astoricen. ecclesiæ modis omnibus redderetur: alioquin eo defuncto idem penitus seruaretur. Cum autem in eodem loco multitudo populi excreuisset, dictus Toletanus, & Princeps terræ nepos bonæ memoriæ Calixti Papæ præd. nostri, qui tunc sedi apostolicæ præinebat, rogauerunt eum, vt sæpè dictum Episcopum in Zamoren. præfulem confirmaret: quorum precibus acquieuit: dans eidem Episcopo in mandatis, vt interim nulli professionem faceret, nec ecclesiam sibi commissam permetteret alij subiugari, donec instrueretur ab ipso, quid eum facere oporteret. Audiens autem hoc Archiepiscopus Toletanus ad apostolicam sedem iuxta tuam assertionem accessit: vbi de obedientia sibi à Zamoren. Episcopo impendendi litteras (vt dicebas) apostolicas impetrauit: qui post obitum primi Episcopi etiam alium ibi Episcopum consecrauit propter quod tunc Archiepiscopus Bracaren. ad felicis recordationis N. Papam prædecessorem nostrum accedens multis argumentis, & rationibus asseuerauit, Zamoren. ecclesiam ad Bracaren. metropolim pertinere. Vnde ab eodem citatus fuit Archiepiscopus Toletan. in cuius præsentia vtraque partium constituta, eorum auditis rationibus, & plenius intellectis, de consilio fratrum prædictam Zamoren. ecclesiam perpetuò subiectam esse decreuit ecclesiæ Bracaren. sicut in authentico sententia continetur: & mandans Episcopo, clero, & populo Zamoren. vt Bracaren. Archiepiscopo, eiusque successoribus tanquàm metropolitano proprio debitam obedientiam, & reuerentiam exhiberent. Cuius auctoritate sententiæ à piæ record. eodem Eugenio, Adr. & Alex. Rom. pontificibus cõfirmatæ, quòd à Brac. Archiep. apprehensa fuerit possessio corporo.

corporalis, per depositiones testium, & rescripta quædam ostendere satagebas. Consequenter verò Compostellan. Archiepiscopus, quia tempore Calixti semper tacuerat, vt dicebas, ad eundem Alexandrum accessit, & veritate tacita cum instantia nimia commissionem satis insolitam impetrauit, vt Zamoren. Episcopum ad exhibitionem iustitiæ de subiectione Zamoren. ecclesiæ, quam sibi vindicare volebat, pro debito cogeret officij pastoralis: quamuis enim Bracaren. Archiepiscopus tempore patris, & prædecessoris sui Eugenij Papæ per sententiam eius contra Toletan. obtinuit subiectionem eccl. Zamoren. Quia tamen possessionem non habuit, & res inter alios acta alijs non præiudicat, in cōscientia sua, idem Alexander Papa & consilio fratrum suorum inuenit, quòd Compostellanus Archiepiscopus conuenire posset Episcopum Zamoren, & Episcopus deberet ei secundum iuris ordinem respondere. Vnde Tirasonen. Abulen. & Portugallen. Episcopis mandando præcepit, vt Episcopum Zamoren. monere curarent, & ipsius auctoritate compellere, quòd de subiectione suæ ecclesiæ Compostellano Archiepiscopo sub eorum examine, occasione, & contradictione cessantibus non differret iustitiæ plenitudinem exhibere. Bracaren. quoque auctoritate apostolica nunciarent, vt si suæ voluntatis existeret, eundem Episcopum coram eis ab ipsius Compostellani, si quo modo de iure posset, studeret impetitione tueri: qui si à Zamoren. non vocatus ad causam duceret appellandum, propter hoc cognitionem, & decisionem ipsius causæ inter Compostellanum, & Zamoren. prætermitti, vel differri nolebat. Si verò Portugallē. exequendis præmissis nollet, vel nequiret adesse, alij duo ea nihilominus adimplerent. Has siquidem litteras commissorias de suggestionem falsitatis, iniquitate formæ, ac inæqualitate mandati tu coram nobis arguere satagebas. Suggesterant enim Compostellanus Archiepiscopus, quòd non habueras possessionem ecclesiæ Zamoren. quod fallum fuisse per attestaciones ostendere nitebaris. Mandabatur etiam delegatis iudicibus, vt si Bracaren. à Zamoren. non vocatus ad causam duceret appellandum, decisio causæ nullatenus tardaretur. Quod iniquum admodum prima facie videbatur: cum quorum interest, audiri solebant appellantes. Et si Portugallen. qui erat suffraganeus Bracaren. nollet causæ, vel non posset adesse, alij duo procedere non differrent: quod in suffraganeo Compostellanæ ecclesiæ non mandabatur aliquatenus obseruandum, vt scilicet in eius absentia reliqui duo possent aliquid diffinire. Contra processum quoque delegatorum iudicum allegabas, quòd cum tres iudices locum idoneum partibus communiter assignassent, duo ex ipsis suffraganeis, scilicet ecclesiæ Compostellanæ, alijsque tanquàm medius delegatus in absentia tertij, qui erat suffraganeus Bracaren. mutato loco communi deliberatione prouiso, alium ferè inaccessibilem partibus assignarent. Qui cum esset in sarracenorū faucibus constitutus, & per decem dietas distaret ab ecclesia Bracar. propter regum discordias, & alia multa impedimenta illuc ire non potuit Archiepiscopus Bracar. petens per duos de socijs suis, cum litteris excusationis ad eosdem iudices destinatos, vt loco mutato alium assignarent partibus competentem. Quod cum facere noluissent, iidem nuncij sedem apostolicam appellarūt: sicut etiam idem Archiepiscopus per suas litteras appellabat. Sed ipsi iudices appellatione contempta, in causa nihilominus processerunt, Zamoren. ecclesiam per iniquitatem, & colludium (vt dicebas) Compostellano Archiepiscopo assignantes. Quorum sententiam asserebas multipliciter irritandam, propter manifestam suspicionem duorum iudicum: qui sine tertio pro loco idoneo inaccessibilem elegerunt, nec receperunt excusationes, & appellationem ecclesiæ Bracar. tam arduum negocium in momento temporis decidentes: cum etiam in causis minimis, dilationes variæ postulantibus non negentur. Vnde propter hæc, & similia tam coram ipso Vicedomino prius propositam, quàm postmodum coram nobis petebas præmissam sententiam infirmari, & consequenter quicquid ex ea, vel ob eam fuit postea subsecutum. Cæterum præfatus Compostellanus Archiepiscopus pro ecclesia sua factum aliter proponebat, Zamoram ab antiquo partem Episcopatus Salamantini asserens extitisse. Cùm que Sala-

mantina

mantina ciuitas post paganorum persecutionem restituta fuisset cultui Christi-
 ano, diœcesis illa sicut nunc pertinet ad Episcopum Zamoren. fuit Salamanti-
 no episcopo totaliter restituta. Cuius subiectionem mediantibus Hieronymo,
 Geraldo, & Munione Salamantinis Episcopis, Cōpostellana ecclesia facta me-
 tropolis noscitur habuisse: quod sicut ipse dicebat, multa documenta fama pu-
 blica, & recens memoria hominum protestatur. Processu verò temporis in tan-
 tùm excreuit in loco eodem hominum multitudo, quòd per studiũ Regis pro-
 prius fuit ibi Episcopus institutus, & ad instantiam regiam, per Toletan. tunc le-
 gatum totius Hispaniæ consecratus: qui mādātum à Calixto Papa recepit, sicut
 est superiùs prælibatum, quòd nulli professionem faceret, donec super hoc sibi
 denuò scriberetur: in quo tamen tum pro debito consecrationis impensæ, tum
 propter legationis officium Toletan. cœpit sibi speciale aliquid vsurpare: qui
 successorem primi Episcopi similiter consecrauit. Accidit autem quòd tempo-
 re illo (prout Compostellanus dicebat) in caussa primatiæ condemnatus Braca-
 ren. Archiepiscopo Tolet. compulsus fuit ab Eugenio Papa debitam illi obedi-
 entiā recognoscere. Propter quod ei amicabiliter sociatus sperare cœpit, quòd
 Episcopatum Zamoren. per ipsum posset euincere, ad cuius metropolim non
 spectabat. Vnde in eiusdem Papæ præsentia propter causam Zamoren. Epi-
 scopatus, dictis Archiepiscopis constitutis, nil fuit contra Bracaren. à Toletano
 responsum, quod ipsius propositum impediret, sicut ex tenore sententiæ decla-
 ratur. In his autem omnibus defuerat Zamoren. qui de mandato apostolicæ se-
 dis secundum assertionem Compostellani archiepiscopi pro libero se gerebat.
 Vnde in ipsius præiudiciũ sicut neque aduersus Compostellanam ecclesiam
 indefensam tunc temporis, & absentem nulla sententiæ, vel rescriptum impe-
 trari poterat cum effectũ: ex qua tamen sententia non fuit possessio acquisita.
 Cumq; postea Bracaren. resiliiret ab obedientia Toletani, & ipse suspensus fuit,
 & ab eius obedientia omnes suffraganei absoluti. Vnde per factum, vel manda-
 tum ipsius possessio spiritualis, & quæ ad sacramenta spectabat, secundum asser-
 tionem Compostellani Archiepiscopi non potuit obtineri. Sed cum successor
 ipsius contra Zamoren. Episcopum executionem sententiæ sæpius postularer,
 responsum accepit, quòd nisi prius acquiesceret sententiæ de primatia, hoc nul-
 latenus impetraret. Vnde vsq; ad tempora bonæ memoriæ Alexandri Papæ re-
 manſit negocium in suspensio. In cuius præsentia præsens Compostellanus præ-
 sentem Zamoren. compelli petijt, vt dicebat, sibi de subiectione Zamoren. ec-
 clesiæ respondere. Verũ quia idem Alexander sententiæ latæ ab Eugenio Pa-
 pa præſentialiter interfuerat: nec contra factum ipsius venire volebat: rationi-
 bus tamen inductus de fratrum consilio, plena tandem deliberatione statuit,
 prout idem Compostellanus dicebat, vt quia res inter alios acta alijs non præiu-
 dicat, non obstantepriori sententia Zamoren. teneretur de subiectione tua Cō-
 postellano Archiepiscopo respondere. Sic ergò sub certa forma, quæ superiùs est
 expressa, fuit commissio impetrata. Cumq; per litteras ipsius Alexandri non
 fuisset in caussa processum, successor eius Lucius commissionem innouauit
 eandem: cuius tenore iudices denunciauerunt viua voce Archiepiscopo Bra-
 caren. & duo ex ipsis, Tirafonen. scilicet, & Salamantinus diem, & locum, eidẽ
 per litteras intimarunt, tertio rescribente duobus, quòd non poterat interesse,
 quemadmodum Compostellanus Archiepiscopus referebat. Conuenientibus
 autem tam duobus prædictis iudicibus, quàm partibus ad diem, & locum, neq;
 Bracaren. comparuit, neque eius aliquis responsalis. Et cum Zamoren. iudici-
 bus respondisset, quòd ipsum ad defensionem sui vocare nunquam voluerat,
 nec volebat: ipsi iuxta formam commissionis procedentes in caussa, sicut Com-
 postellanus Archiepiscopus proponebat, inspectis rationibus partium, & ple-
 niũs intellectis, quòd ecclesia Zamoren. de cetero Compostellanae tanquàm sue
 metropoli esset subiecta, sententialiter decreuerunt. Cum autem ab Urbano
 Lucij successore latæ sententiæ confirmatio peteretur, propter contradictionẽ
 Bracaren. Archiepiscopi non potuit obtineri: non quòd super ipso Episcopatu
 possessionem, vel proprietatem eius petendo, Compostellanam ecclesiam con-

ueniret, sed super sola sententia confirmanda, vel infirmando in ea, sicut existeret infirmandum, litteras ad Brixien. Vicedominum, quem pro hac causa, & alijs, quæ inter Compostellanam, & Bracaren. ecclesias vertebantur, destinauerat in Hispaniam, impetrauit. Ipse verò inter alia super possessione Zamoræ. Episcopatus, & lata sententia super ipso duabus vicibus multos testes productos ab Archiepiscopo Bracaren. recepit, qui de proprietate dixit, neminem eorum scire aliquid (vt credebat) Verum si quis inde aliquid diceret, iuri suo renunciare nolebat, quāuis Compostellanus Archiepiscopus testes præfatos, non super possessione Lamoren. Episcopatus, sed super sententia tantum diceret admitte-
tendos. Super qua sola commissio à parte altera impetrata: & in receptione suorum testium de Zamoren. Episcopatus possessione, non fuerat in forma iuramenti expressum aliquid, vt dicebat. Et quoniam dictus delegatus vsque ad sententiam diffinitiuam procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad sedem apostolicam destinauit: prætaxatam sententiam tanquam canonicè latam confirmari à nobis Compostellan. Archiepiscopus requirebat: non obstante quòd contra commissionem de falsi suggestionem, vel alijs fuerat intentatum: cum nec ante sententiam obiectum fuerit, nec si veritas illa fuisset expressa, commissionem nullatenus impedisset: nec Bracaren. intererat appellare, cum sibi per ea non fieret præiudicium, quæ inter alios agebantur: sicut nec ultimam clausulā litterarum, quæ à forma communi, & solita non sensu, sed verbis tantummodo discrepabat. Nos ergò rationibus, & allegationibus, attestationibus quoque, ac instrumentis vtriusque partis diligenter auditis, & intellectis, visis, & cognitis post longam discussionem, & examinationem perfectam, de communi fratrum nostrorum consilio decernendo pronunciamus, & pronunciando decernimus, sententiam illam in nullo prorsus obistere tibi, vel ecclesiæ Bracaren. Nulli ergò &c. Diffinitionis &c.

Datum Lateran. III. nonas Iulij.

MARTINO BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVA CONCORDIAM inter ipsum & Compostellanum Archiepiscopum initam confirmat.

Aepè contingit ex contentionibus litigantium, quòd in tantum se partes laboribus aggrauant, & expensis, vt non solum quæ vincitur, sed quæ vincit, tandem poenireat litigasse. Nos ergò, qui sollicitudine pastoralis singulorum tenemur grauaminibus præcauere: ne præ multitudine, ac magnitudine quæstionum, quæ inter te, ac venerabilem fratrem nostrum Compostellanum Archiepiscopum vertebantur, importabile vobis grauamen incumberet: super quæstione de vsu crucis aliquandiu ventilata, vos ad concordiam duximus inuitandos: qui nostris acquiescentes consilijs, in hunc modum concorditer conuenistis, vt vterque per prouinciā alterius vniuersam, crucem ante se faciat sine contradictione deferri. Volentes igitur, vt hæc forma concordie nostro mediante studio procurata inter vos, & successores vestros inuiolabiliter obseruetur, eam auctoritate sedis apostolicæ confirmamus: statuentes, vt nulli omnino hominum &c.

Datum Lateran. II. nonas Iulij.

In eundem modum Petro Compostellano Archiepiscopo.

PRAEPOSITO SANCTI SEVERINI, DECANO, ET L. CANONICO
maioris ecclesie in Eupburdia. Promissiones & constitutiones iuri
repugnantes non valere.

Transmissam nobis dilecti filij H. magistri scholarum Vuirseburgen. recepimus quæstionem, quòd canonici sancti Ioannis contra Turonen. statuta concilij, stipendia quatuor clericorum personis sexdecim assignarunt: ea conditione adiecta, vt quatuor tandiu essent stipendio vno contenti, donec tot morerentur, quòd quilibet posset integrum beneficium obtine-

obtineret: quodd dilecti filij nostri P. tituli sanctæ Cecilie, & Ioannes tituli sancti Stephani in Cœlio Monte presbyteri Cardinales, tunc in partibus illis legationis officium exercentes, sicut decuit, irritarunt. Idem quoque canonici præbendam vnam Vu. & A. clericis sub eo tenore dederunt, vt alter succederet proximo morienti. Cùm itaque successorium edictum à sanctuario domini sit exclusum, nec illa sint in clericis sustinenda, quæ ipsæ quoque leges reprobant sæculares, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus præfatis donationibus, & concessionibus tanquàm iuri contrarijs, penitus irritatis, præfatos canonicos ad faciendam ordinationem canonicam, & de personis idoneis monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si omnes &c. Duo &c. Dat. Lat. V. nonas Iulij.

ERMILINDAE ABBATISSAE MONASTERII S. MARIAE AQUILEGIEN.

eiusque sororibus tam Præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiarum.

PRudentibus virginibus &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis. Præterea specialiter prouentus decimarum de insula tam olei, quàm aliarum rerum omnium, quas illustribus memoria Engelbertus Comes de Goriza, à Tergestin. ecclesia in feudum habuit, & in manibus bonæ recordationis Vlrici Patriarchæ tunc apostolicæ sedis legati resignauit, sicut eas recolendæ memoriæ quondam Tergestinus Episcopus monasterio vestro rationabiliter contulit, & prædictus Aquilegien, Patriarcha confirmauit: & vos sine controuersia possidetis, nos denuò ad instar felicitis recordationis prædecessorum nostrorum Alexandri, Lucij, Vrbanij, & Cælestini Romanorum pontificum secundum compositionem, quæ facta est propter controuersiam, quæ inter bonæ recordationis Aldigerum Iustinopolitanum Episcopum, & vestram ecclesiam super præfatis decimis postea vertebatur, sicut ex vtriusque partis consensu in præsentia felicitis memoriæ Gotsfridi Aquilegien. Patriarchæ terminatum esse, eiusque scripto confirmatum fuisse dignoscitur, vobis, & per vos monasterio vestro in perpetuum auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergò &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis VII. idus Iulij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCLX, pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

ABBATI, ET CONVENTUI S. CRVCIS DE VVALTHAN.

Eiusdem Argumenti.

Vstis petentium &c. vsque ad verbum Assensu. Institutiones ecclesiarum de Nefinges, & de Netlesuulle factas vobis, & concessas per Archidiaconum, cùm sedes Episcopalis vacaret, substituto Episcopo concessionem ipsius postmodum approbante: quæ utique ecclesiæ in fundis vestris constructæ sunt, & in quibus patronatum antea habebatis, sicut eadem institutiones vobis iuste concessæ sunt, & vos ipsis hætenus rationabiliter, ac pacificè vsi estis, saluo tamen iure canonico diocesani Episcopi, sicut hucusque solitus est habere, ad exemplar bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri, auctoritate apostolica confirmamus & præ. s. pag. communis. Nulli ergò &c.

Datum Lateran. nonis Iulij.

ABBATI, ET FRATRIBVS ECCLESIAE SANCTAE CRVCIS

de Vualthan. De eadem re.

Pp 2

Licet

Icet ex iniuncta nobis administrationis officio vnineras ecclesias oculo debeamus benigniori respicere, & earum tranquillitati, & paci studio intendere pietatis: circa prouisionem tamen illarum, quæ ad ius Beati Petri nullo mediante pertinent, eò maiorem diligentiam habere nos conuenit, quò specialius ad nostrum regimen pertinere noscuntur. Eapropter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & felicitis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, ecclesiã vestram, in qua diuino mancipati estis obsequio, quæ Beati Petri iuris existit, sub ipsius, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam in eadem ecclesia noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Statuimus autem, vt quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum iuste, & canonicè possidet, aut in futurum iustis modis præstante domino poterit adipisci, vobis & ecclesiæ vestræ firma & illibata permaneant. Statuentes in super, vt quicumque in eius ecclesiæ fuerit Abbatem electus, postquam munus benedictionis receperit, se non alienaturum bona ipsius ecclesiæ iuramento promittat, sicut tu fili Abbas fecisse dignosceris, cum à bonæ memoriæ Lucio Papæ prædecessore nostro benedictionis gratiam recepisti. Sanè cum possessionum vestrarum ecclesiæ, quarum vobis præsentatio competit, decedente pastore vacauerint, vos presbyteros, qui in eis ministrent, diocæsano Episcopo præsentetis, qui eis in spiritualibus, vobis autem in temporalibus debeant respondere. Interdicimus in super, & auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis in ecclesias vestras indebitas exactiones, vel grauamina contra statuta Rom. Pontificū, & præcipuè Lateran. concilij, exercere præsumat. Cum verò generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, excommunicatis, & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. Nulli ergo, &c. protectionis, confirmationis, constitutionis, & prohibitionis, &c.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

CRIM. PLACENTINO ELECTO. QVA ELECTIONEM

ipsius confirmat.

Ccedentes ad præsentiam nostram dilecti filij Hugo Vicedominus maioris ecclesiæ, magister Alb. sancti Antonini canonicus, & Al. prior sancti Sauini Placentin. cum litteris dilectorum filiorum Archidiaconi, cleri, & populi Placentini sua nobis relatione monstrarunt: & hoc ipsum præmissæ litteræ continebant, quòd defuncto bonæ memoriæ Episcopo Placentino, clerici eiusdem ciuitatis conuenientes in vnum, & de substituendo pastore longum tractatum habentes: tandem faciente illo, qui diuisa congregat, & congregata conseruat, in te vota sua vnanimiter contulerunt: suppliciter postulantes, vt electionem de te canonicè factã ratam habentes eam curaremus auctoritate apostolica cõfirmare. Nos ergo volentes de forma electionis fieri certiores, sicut moris est approbati, de processu ipsius per venerab. fratrem nostrum I. Albanen. Episcopum, & dilectum filium I. tt. sanctæ Priscæ presbyterum, & G. sanctæ Mariæ in Aquiro diac. Card. inquiri fecimus diligenter: & tam per examinationem nunciorum ipsorum, quam ex decreti tenore nobis exhibiti cognouimus euidẽter electionem canonicam extitisse. Verum quoniam in huiusmodi duo tanquàm potissima requiruntur, quòd scilicet electio sit, & idonea sit electi persona: quorum primũ eligentiũ factum, secundum autem electi meritum respicit: & ob hoc duplex fit examinatio necessaria, electionis videlicet, & electi: licet per examinationem præmissam de forma electionis canonicæ redditi fuerimus ceriores, tuam tamen personam velut absentem examinare nequiuimus. Cæterum quia quorundam fratrum nostrorum assertio, qui te plenius cognouerunt, super vita, pariter, & scientia laudabile tibi testimoniũ perhibebat: & hoc ipsum præsumi poterat euiden-

evidenter ex eo quòd in ordine Cisterciën. & ad prioratus officium, & ad Abbatiæ regimen assumptus fuisti, & in vtroque laudabiliter conuersatus: nos tam tuæ personæ quàm ecclesiæ Placentinæ ampliorem volentes gratiam exhibere de consilio fratrum nostrorum electionem ipsam, sicut canonicè facta est, approbantes, eam duximus auctoritate apostolica confirmandam: confidentes in domino, & in potentia virtutis eius, quòd cum honoris augmento, virtutum tibi dabitur diuinitus incrementum: quibus potenter adiutus, feliciter maiora procures, qui minoribus hæctenus laudabiliter insudasti. Et quoniã ad Episcopale onus pariter & honorem non duxisti absq; nostra licentia transeundum, negregi dominico diu desit cura pastoris, discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ad regimen ecclesiæ Placentinæ, tanquàm ipsonæ tibi diuinitus præparatæ securus accedens, auctoritate apostolica præmunitus, circa vtilitatem cleri, & populi tibi commissi, sollicitudinem vigilanter impendas, & operæ efficacem: vt sub regimine tuo plus per Deum, quàm per hominem, sicut creditur, procurato, præfata ecclesia, quam prædecessoris tui obitus ad vesperam contristauit, de promotione tua lætitia matutina recepta, spiritalibus, & temporalibus proficiat institutis. Datum Lateran. V. idus Iulij.

Scriptum est super hoc in eundem ferè modum clero, & pòpulo Placentin. vsque ad uerbum Institutis. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eidem electo tanquàm patri, & pastori animarum vestrarum, debitam obedientiam, & reuerentiam impendentes, tam circa spiritualia, quàm etiam temporalia sibi pareatis humiliter, & deuotè, recipientes firmiter, & tenentes ipsius salutaria monita, & præcepta, vt subsidio vestræ deuotionis adiutus, diuina præcedente gratia, & sequente ad honorem Dei, salutem suam, vtilitatem vestram, & profectus ecclesiæ Placentinæ, iniunctum sibi officium valeat feliciter consummare. Datum vt suprà.

ALDIGERIO DECANO, ET CANONICIS AQVILEGIEN. DECIDITVR
controuersia Decani & Capituli Aquilegensis contra suum Præpositum, & im-
ponitur Præposito perpetuum silentium.

Rta nuper inter vos, & dilectum filium Poponem præpositum Aquilegien. super administratione possessionum Aquilegien. ecclesiæ ad canonicos pertinentium contentione non parua, cum propter hoc vtraque partium ad nostram præsentiam accessisset, nos vobis, & ipsi præposito dilectum filium nostrum S. tt. sanctæ Praxedis presb. Cardinalem concessimus auditorem: coram quo fuit ex Præpositi parte propositum, quòd vacante præpositura ecclesiæ Aquilegien. voseum absentem in præpositum purè, ac simpliciter elegistis, & electionem venerab. fratris nostri Aquilegien. patriarchæ secundum consuetudinem præsentantes, postulabatis eam secundum tenorem cuiusdam transcripti, quòd sumptum esse dicebatis, ex priuilegio Ol. bonæ memoriæ Aquilegien. Ecclesiæ patriarchæ auctoritate metropolitana confirmari. Cùmque ipse deliberatione præmissa requisisset à vobis, vtrùm iustè in Præpositum fuisset electus, vobis respondētibus electionem fuisse de ipso canonicè celebratam, te purè recipere quòd sibi iustè offerebatur adiecit, tenoris eiusdem priuilegij, & præcedentis canonicorum status ignarus. Requisitus autem postmodum, vt vobis iuramento caueret, ne vos vltra id, quòd in priuilegio prædicti Patriarchæ continebatur, aliquatenus molestaret: quòd id simoniacum esset asseruit, renunciationi vobis faciendæ renuncians: & se negans super hoc cautionem vobis aliquam præstiturum. Deinde Patriarcha prædictus electionem ipsius simpliciter confirmauit: & præcepit ei locū secundū prædecessorū suorum consuetudinem assignari. Accepto verò postmodum à ministerialibus suis, quòd ad eum de iure præposituræ administratio pertineret, ad villas eccl. Aquilegien. accessit, & officiales cum in præpositum humiliter receperunt, iuramentum ei super fidei villicatione præstantes. Cùmque postmodum regressus Aquilegiam sibi vellet administrationem cellarij vendicare, quasi possessionem eius

per seram, quia clausum erat cellarium, apprehēdit: propter quod postmodum quidam vestrum, & ipse cum eis ad nostram audientiam appellarunt, appellatione ab vtraque parte denuò postmodum innouata. Ceterum cum vtraque partium in patriarchæ fuisset præsentia constituta, licet patriarchæ quærenti, si contra vos aliquid vellet proponere, quod nihil proponeret, respondisset, sed paratus esset potius respondere, quia esse se in administrationis possessione credebat: nūcius vester ab impetitione ipsius vos postulauit absolui: & vos postmodum præposito regresso Aquilegiam, vetuistis, ne vos aliquatenus aggrauaret, & super hoc ad eiusdem patriarchæ audientiam appellastis: qui patriarcha cum præpositum vellet inducere, ne administrationi se aliquatenus immisceret, ipse ad nostram audientiam vocem appellationis emisit: vnde dictam administrationem sibi dari, sicut antecessores sui eam habuerant, postulabat. Verum ad hoc fuit ex parte vestra responsum, quod Ol. quondam Aquilegien. ecclesiæ patriarcha, volens necessitati canonicorum, & ipsius ecclesiæ consulere honestati, auctoritate felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri, & legationis, quaungebatur, & sua, in eadem ecclesiâ communem vitam instituit, & prouentus ecclesiarum, & prædiorum, quæ prius ad præposituram spectauerant, necnon, & obedientiarum redigi statuit in vsus communes, præposito omni prorsus iurisdictione, potestate, ac vtilitate in eisdem bonis sublata: cui tamen vassallos ministeriales, & ipsorum beneficia reseruauit, sicut in ipsius priuilegio continetur. Hanc autem ipsius Patriarchæ institutionem, & possessionem prædictorum bonæ memoriæ Lucius Papa prædecessor noster auctoritate vobis apostolica confirmauit. Postmodum verò cum G. secundum formam priuilegij memorati electus fuisset in præpositum, & etiam confirmatus, quosdam canonicorum precibus, quosdam verò terroribus adeò circumuenit, N. magistro scholarum, à cōsanguineis eiusdem G. præpositi iurare coacto, quod se ipsi super administratione non opponeret obtinenda, quod administrationem ipsi salua institutione prædicta, & cōfirmatione ipsius personaliter cōmiserunt: sic tamen quod in administratione non prædecessorū suorum sequeretur exempla, sed præfixam sibi à Capitulo formam potius obseruaret: quod idem præpositus se fideliter impleturū fide data in manu patriarchæ firmavit. Eo verò viam vniuersæ carnis ingresso, ad petitionē patriarchæ ipsius dictum P. secundum formam institutionis prædictæ in præpositū elegistis, & electione cum institutionis transcripto patriarchæ postmodum præsentata, & in præsentia ipsius P. lecta, & exposita in teutonico idiomate diligenter, idem P. requisitus à patriarcha, si secundum formam eiusdem rescripti electionem recipere vellet, secessit in partem, & institutionis tenore perlecto, per venerab. fratrem nostrum Episcopum Concordiæ. respōdit, quod cum esset patrimonio diues, & ecclesiasticis beneficijs abundaret, de præpositura ipsa nomen volebat solummodo, & honorem: adiiciens per se ipsum, quod proposituram recipere volebat secundum institutionis prædictæ tenorem, & secundum hoc ab eodem patriarcha de præpositura fuit postmodū inuestitus. Deinde verò licet institutionis auctoritate prædictæ administrationem, & possessionem prædictorum omnium haberetis, ea tamen ad maiorem cautelam de patriarchæ, qui nunc residet, manibus suscepistis: qui etiam institutionem communis vitæ ante litteram motam suo priuilegio roborauit. Veniens verò præpositus Aquilegiam, postulauit à vobis, vt beneficium ei aliquod cōferretis: & cum ad respondendū certum terminum statuisset eidem, possessiones vestras inuadere voluit, & officiales vestros contra formam iuramenti vobis præstiti, iurare coëgit: propter quod prouisor vester ad sedem apostolicam appellauit: eodem prouisore possessiones retinente, vt prius, & administrationis officium exercecente. Verum præpositus ad cellarium vestrum cum armatis accedēs, ipsum frustra nixus est occupare: ac cum iterum ecclesiam intrasset armatus, ex parte vestra fuit ad nostrā audientiam appellatū. Tādem verò idē præpositus ad memoratū patriarcham accedēs, & appellationi, & inuasioni, quam fecerat, in manibus renunciauit ipsius. Cum autem idem patriarcha ex delegatione dilecti filij nostri S. ut. Sanctæ

Pra-

Prædis presb. Card. tunc apostolicæ sedis legati, partes ad suam præsentiam convocasset, & dixisset eidem Præposito, ut proponeret si quid aduersus vos quaestio-
nis haberet: eo respondent: quod nihil contra vos proponere vellet, sed paratus esset, potius proponentibus respondere: vos ab impetitione ipsius postu-
lastis absolui, & ne possessiones vestras inuaderet, ad sedem apostolicam ap-
pellastis. Quod autem hæc sibi obesse non possent: pars præpositi nixa est
multiplici ratione monstrare: afferens institutionem illam Ol. patriarchæ in ipsius non
debere præiudiciū retorqueri: cum obtenta fuerit contra ius commune, consue-
tudinem ecclesiæ Aquilegien. & institutionem patriarchæ Poponis, & in præpo-
situræ læsionem enormem facta fuerit præpositura vacante. Contra ius com-
mune, quia ex iure cōmuni procedit, ut præpositus bona ecclesiæ, cuius est præposi-
tus, administret. Contra consuetudinem Aquilegien. ecclesiæ, quoniam per
centum annos, & vltro præpositus administrationem bonorum eius habuerat,
à tempore videlicet Patriarchæ Poponis vsque ad tempus Olrici. In enormem
læsionem præposituræ ipsius, quia per ipsam ius præposituræ vsque adeo fuerat
decurtatum, ut non nisi nomen, & onus relictum præposito videatur. Præterea
si etiam institutio memorata teneret, iuri præpositi non obesset: cum per ipsam
non fuerit præposito administratio expressè sublata, & post eam prædecessor ip-
sius vsque ad hæc tempora administrationem habuisse probetur. Nec nocet, nec
nocere potest, quod in eadem institutione subiungitur, præposito omni iurisdic-
tione, potestate, & vtilitate sublata, cum dictus L. prædecessor noster illud in
confirmationis suæ litteris non apponat. Cum enim ipse in confirmatione sua,
quædam minuat, ut de duplici portione in vestitu conferenda decano, & magi-
stro scholarum, quædam addat, ut de his, quæ pro vestitu canonicis conferenda
fuerint, per manum vnius, vel plurium, qui ad hoc ordinati fuerint, conferen-
dis: quædam corrigat, ut super vestimentis præsentibus, & absentibus pariter im-
pendendis: vbi addidit, si ex rationabili causa defuerint, si quid in eadem insti-
tutione reperiatur, de quo mentio in eiusdem Lucij confirmatione non fiat, id
intelligitur reprobatur. Aut enim capitulum illud ei cum alijs expressum fue-
rat, aut dolose suppressum: si expressum fuit, & illud idem prædecessor noster
noluit cōfirmare, intelligitur reprobasse: quod si suppressum fuerat, confirmatio
eadem probabitur fuisse surrepta: quod verisimilius videtur, cum in ipsa cōfir-
matione de iure præpositi nihil penitus exprimat. Præterea in eadem institutio-
ne administratio non aufertur præposito, sed iurisdictio, vtilitas, & potestas.
Quod sanè intelligendum est, ut canonicorum vtilitati proficiat, & iura præpo-
siti non offendat: sic videlicet, ut non liceat præposito cōtra tenorem institutio-
nis eiusdem extra cōmune refectorium ministrare fratribus alimenta, vel præ-
posituræ prouetus (sicut prius) suis vsibus applicare. Vnde vos verba illa contra
præpositū minus sufficere cognoscētes, institutionem prædictam vobis fecistis
per Patriarcham, qui nunc residet, innouari, & apponi in capitulo memora-
to: præposito omni iurisdictione, potestate, vtilitate, & dispositione sublata: &
quasi conscij quod administrationis vobis officium præsumpseratis indebitè
vsurpare, institutioni patriarchæ prædicti, vbi habebatur, ut omnia bona, quæ
de præpositura, de ecclesijs videlicet, & prædijs, & obedientijs prouenirent, redi-
gerentur in vsus cōmunes, vtilitati vestræ omnimodis profutura, dispositioni
fecistis apponi. Fuit etiam ex eadem parte adiectum, quod præpositus ipse quic-
quid ei fuisset electionis suæ tempore sub quacunq; forma propositū, quod sibi
iuste offerebatur, se recipere simpliciter, & purè respondit. Nec adiecit secundū
formam institutionis prædictæ, immò cum postmodum quæreretur ab eo, ut ca-
ueret, ne quid sibi vltra formam institutionis prædictæ aliquatenus vendica-
ret: quod non cauerat asseruit, quia id simoniacam saperet prauitatem. Nec no-
cuit, quod in prima responsione sua non contradixit expressa: cum sciret ius su-
um ubique durare: nec adhuc plenè nosset tenorem institutionis eiusdem, ut-
potè qui in Aquilegien. ecclesiā nunquam fuerat conuersatus. Ex responsio-
ne quoque facta per Concordien. Episcopum, qui responderat, cum ex præ-
positura non quærere, nisi nomen solummodo, & honorem: nullum

iuri suo asseruit præiudicium generari: cum in hoc nomen dignitatis intellexerit, & administrationis honorem. Adiecit etiam, vos esse quodammodo de simonia confessos: cum ipsum in Præpositum secundum formam institutionis prædictæ, ut seruaret videlicet quod continebatur in ea, vos elegisse dixistis: cum huiusmodi cōditio simoniacam sapiat prauitatē. Cæterum pars vestra rationes inductas taliter suis rationibus repellebat: asserens quod prædicta institutio & tenuerat & tenebat: cum vtilitatem cōmunem, & ecclesiæ respiceret honestatē: & memoratus Ol. Patriarcha in ea, & auctoritate legationis, & metropolitana vsus fuerit potestate, & de totius Aquilegien. Cap. eadem fuerit instituta consensu: nec oberat quod consummata fuerat præpositura vacante: cum viuente adhuc priore Præposito sæpius fuerit de ipsa tractatum, & successor ipsius tanquam canonicus faciendæ: iam factæ verò factus ipse Præpositus suum expressè præstitisset assensum: cum & ante electionem, & confirmationem ipsius per annum, & plus, & post per septem menses, & amplius in plena, & pacifica possessione iuxta ipsius institutionis formam liberè fuissetis, donec eidem administrationem non tanquam Præposito, sed tanquam canonico personaliter commisit, sicut per testes fuerat legitimè comprobatum. Per illa etiam verba, scilicet omni iurisdictione, potestate, & vtilitate sublata, omnem administrationem sublatam præposito dicebatis: cum in iurisdictione statuendi auctoritas in potestate ministrandi facultas, & in vtilitate conuertendi (sicut prius) in suos vsus præposituræ prouentus ei fuerit licentia denegata. Sic enim in talibus potestas accipitur, secundum canonicas sanctiones: ut cum dicitur quod omnes res ecclesiæ in Episcopi potestate consistent, & ad eius dispositionem pertineant: sic etiam & secundum constitutiones legales, bona pupilli dicuntur esse in potestate tutoris. Cumque cōsuetudo sit optima legum interpres, qualis illorum verborum fuerit intellectus ex eo, quod continuè subsequutum est, declaratur. Statim enim Capitulum (ut dictū est,) sine cōtradictione cœpit administrare ante electionem G. substituti Præpositi per annum, & plus, & post electionem, & cōfirmationem ipsius per septem menses, & amplius administrans, immò ex tunc administrare nunquam cessauit: cum G. Præpositus non ratione præposituræ, sed ex commissione Capituli ministrarit, sicut per testes sufficiēter fuerat comprobatum: & is utique possideat, cuius nomine possidetur. Adiecit etiam, quod & si prædicta institutio non teneret, idem tamen Præpositus sibi nihilominus præiudicium irrogaret: cum secundum formam institutionis eiusdem, electionem (sicut per testes probatum fuerat) recepisset, & nihil aliud nisi nomē & honorem ex præposituræ officio postularet: nec oberat, quod in confirmatione dicti Lucij prædecessoris nostri de iurisdictione, potestate, & vtilitate sublata, præposito nihil expressum extiterat: cum non semper quod simpliciter est suppressum, intelligi debeat reprobatum: immo fortius id exprimi soleat, quod approbatis cæteris reprobat: cum non minor in reprobatione, quàm in approbatione sit solennitas requirenda. Nec fuerat simoniacum, si eum secundum formam sæpè dictæ institutionis in præpositum elegistis, cum determinatio illa non conditionem denotet, sed modi, vel status sit potius expressiua. Nos igitur his, & alijs diligenter auditis, per Cardinalem eundem quæ fuerant hinc inde proposita, & diligentius intellectis, de fratrum nostrorum consilio ab impetitione præpositi memorati sententialiter ecclesiam, & Capitulum Aquilegię. absolui mus: eidem præposito super hoc perpetuum silētium imponentes. Decernimus ergò &c. Diffinitionis &c. Datum Lateran. VII. idus Iulij.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. VT ECCLESIIS
parochialibus iuste decima persoluantur.

Vide cap.
peruenit,
extra de
decimis.

Peruenit ad audientiam nostram, quod multi in diocesi tua decimas suas integras, vel duas partes ipsarum non illis ecclesijs, in quarum parochijs habitant, vel ubi prædia habent, & à quibus ecclesiastica percipiunt Sacramenta, persoluant: sed eas alijs pro sua distribuunt voluntate. Cum igitur inconueniens esse videatur, & à ratione

ratione dissimile, vt ecclesiæ, quæ spiritualia seminant, metere non debeant à suis parochianis temporalia, & habere, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt liceat tibi super hoc non obst. contradictione, vel appellatione cuiuslibet, seu consuetudine hætenus obseruata, quod canonicum fuerit ordinare, & facere quod statueris per censuram eccle. firmiter obseruari. Nulli ergò &c. confirmationis &c. Datum Lateran. II. nonas Iulij.

EIDEM. VT ONERA ET PENSIONES ECCLESIIS
imposita rescindantur.

QVAE in derogationem Sanctorum canonum attentantur, tanto potius infringi volumus, & carere robore firmitatis, quanto auctoritas vniuersalis ecclesiæ, cui (licet immeriti) præsidemus, ad id nos prouocat, & inducit. Significasti nobis siquidem, quod plures sunt in Cantuarien. diocesi, qui contra iuris canonici sanctionem nouas pensiones ecclesijs quibusdam imposuerunt: & veteres temeritate præsumperunt culpabili augmentare. Cum igitur id in contemptum ecclesiasticæ institutionis redundet, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt liceat tibi pensiones de nouo impositas, in irritum reuocare, & in statum priorum appellatione remota reducere augmentatas. Nulli ergò &c.
Datum Lateran. VI. cal. Iulij.

SIMONI ARCHIDIACONO VUELLEN.

IUSTIS petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Vuellen. cum ecclesia de Iuuis, & ecclesia de Subrèt. ad ipsum Archidiaconatum pertinentibus, sicut ea iuste possidetis &c. Nulli ergò &c. Datum vt supra.

EPISCOPO TVDEN. DECANO ZAMOREN. ET PRIORI SAN-
cti Hyfideri Legionen. Quia ijs committit cognitionem causæ Episcopi Au-
rien. & Abbatis atque monasterij Cellæ nouæ.

CONTROUERSIAM. quæ inter venerabilem fratrem nostrum Episcopum Aurien. ex vna parte, & Abbatem, & conuentum Cellæ nouæ ex altera vertebatur, super libertate, ac subiectione ipsius monasterij, & sententijs excommunicationis, & suspensionis in Abbatem prolatis, & in monasterium interdicti, venerabili fratri nostro Lucen. Episcopo, & dilectis filijs Abbati de Melon. & P. Ioannis Archidiaconi Astoricens. commisisse recolimus sine debito terminandam, qui cum eis de causæ meritis constitisset, ad diffinitiuam sententiam processerunt: adiudicantes subiectionem monasterij ecclesiæ Aurien. Abbatem verò, & monasterium ab Episcopi sententijs absoluentes: quemadmodum ex ipsorum authentico nobis exhibito demonstratur: quam idem Episcopus petebat auctoritate sedis apostolicæ confirmari. Verum ex parte dictorum Abbatis, & monachorum fuit propositum ex aduerso, ipsam sententiam nullius esse momenti, tãquam post appellationem prolatam, & à suspectis iudicibus, & super articulo, de quo lis non fuit contestat: a contra eandem quoque alia quædam coram vobis expressius designanda, nihilominus eorundem nuncius apponebat. Quia verò nobis non constitit de præmissis, causam ipsam discretionem vestræ de Assensu partiū duximus committendam: per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus de præfata sententiâ cognoscentes, si eam inueneritis rationabiliter fuisse prolatâ, confirmâtes ipsam faciatis auctoritate nostra, remoto appellationis obstaculo, firmiter obseruari. Alioquin ex integro de causâ cognoscetes, iuxta formam prioris commissionis quod canonicum fuerit, statuatis appellatione remota: cogentes partes per censuram ecclesiasticam &c. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium &c. Quod si omnes &c. Duo &c. Dat. Lat. V. idus Iulij.

ABBATI

D. INNOCENTII PAPAE III.
ABBATI ET CONVENTUI DE VVALTHAN. VT AD SVAS EC-
clesias ipsi clericos idoneos presentent, & nulli alij ordinentur.

Um vos ecclesia vestra, in qua estis de noue plantationis origine, & assumptione religionis Dei obsequio mancipati, de gratia sedis apostolicæ tanquam speciales filij specialibus merueritis priuilegijs honorari: prouidere volumus, ne in his, quæ de iure, & dudum obseruata consuetudine obtinetis, iniustæ vexationis dispendium subeatis. Vt itaque religio, quæ in ecclesia vestra laudabili noscitur inchoata principio, bonis secundum Deum progressibus amplectitur: & vos à matre vestra ecclesia Romana iura vestra sentiat illibata seruari, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, presentibus litteris vobis duximus indulgendum: ne in ecclesijs ad repræsentationem, & ordinationem vestram spectantibus, aliqui clerici nisi à vobis præsentati fuerint, ordinentur: vel ad earum regimen præter assensum vestrum, & conuiuentiam admittantur. Si verò contra hæc ausu temerario aliqui venire præsumpserint, & iura vobis debita sibi usurpare tentauerint, factum, & præsumptionem eorum viribus carere decernimus: & per vos auctoritate apostolica, qui taliter intrusi fuerint, concedimus amoueri: nisi fortè (quod absit) repræsentationem, & ordinationem earum constiterit vos malitiosè differre. Nulli ergò &c. indulgentiæ nostræ &c. Datum Lateran. III. nonas Iulij.

EIVSDEM. NE VISITATORES MAGNO NUMERO VENIANT
ad ecclesias, vt ipsis graues existant.

D notitiam apostolatus nostri peruenisse noueritis, quòd Archidiaconi, & officiales eorum contra statuta Lateran. concilij ad ecclesias vestras maiore, quàm debeant numero euectionis accedunt, & alijs eas grauinibus indebitè opprimētes, ita graues in procurationibus suis existunt, quòd non nunquam longi temporis victum brevis hora consumat. Ea propter ne de cætero talia præfati Archidiaconi, vel officiales eorum attentare præsumant, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlest. Papæ prædecessoris nostri, auctoritate præsentium districtius inhibemus. Et si ab huiusmodi grauinibus non duxerint abstinendum, liceat vobis receptiones, exactiones, & procurationes indebitas denegare. Quòd si propter hoc interdicti, vel excommunicationis sententiam in clericos, vel ecclesias vestras temerè iaculari præsumpserint, indulgemus vobis vt eam non teneamini, vt potè latam contra sedis apostolicæ statuta, seruare. Nulli ergò &c. inhibitionis, & indulgentiæ nostræ &c. Datum vt suprà.

EISDEM. DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM.

Ncumbit nobis ex debito pastoralis officij &c. vsq; ad verbum Annuimus. Et præfatum monasterium, quod specialiter Beati Petri iuris existit, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Libertates præterea, & immunitates, antiquas, & rationabiles consuetudines monasterio vestro per priuilegia Romanorum pontificum, & scripta regum, & principum præuia ratione cōcessas, & hætenus obseruatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergò &c. Protectionis, & concessionis. &c. Dat. Lateran. nonis Iulij.

EISDEM. DE EODEM ARGVMENTO.

Feruor religionis, & deuotionis vestræ nos mouet propensius, & inducit, vt præter commune debitum petitiones vestras, quæ rationi conueniunt, debeamus libenter admittere: & vtilitati monasterij vestri, quòd ad iurisdictionem

nem Beati Petri, & nostram specialiter pertinet, pastoralis sollicitudine prouidere. Ea propter &c. vsque ad verbum Assensu. Auctoritate vobis apostolica indulgemus, quòd si Episcopi, in quorum dioecesi ecclesias parochiales habetis, infata concesserint, & ecclesias vestras interim vacare contigerit, cappellani in ipsis instituendi, ne ordinationes ecclesiarum inutiliter differantur, ad præsentationem vestram ab eo, qui sede vacante vices Episcopi debet de iure supplere, si ne contradictione qualibet admittatur: qui vobis de temporalibus, Episcopis, vel eorum officialibus de spiritualibus debeant respondere. Adijcimus etiam, quòd sicut rationabili consilio, & prouidentia capituli vestri ecclesiam de Vuindesores ad cellarium: & ecclesiam de Alricheseia, & ecclesiam de Herford, & ecclesiam de Nesinges ad vestimenta fratrum vestrorum inuenienda: Ecclesias verò de Epinges, & de Vudelford, & de Neclesuuelle, & de Luchenton. ad vsus sacristiæ vestræ de Assensu dioecelani Episcopi assignastis, ita vobis, vestrisque successoribus in perpetuum permaneant ad hos vsus. Et ne imposterum hæc assignatio vestra possit, vel debeat in aliquo mutilari, ipsam auctoritate apostolica confirmamus, & præf. &c. Decernimus ergò &c. Concessionis, & confirmationis &c.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

FRATRI R. APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO. QVA CREAT
ipsum legatum apostolicum, & hortatur vt istum magistratum diligenter administret.

Icet solitæ solitudinis locum affectes, fugans vel fugiens potius tu: multus sæcularium potestatum, vt Rachelis fouearis amplexu, & in lege diuina iugiter mediteris, sedens secus pedes domini cum Maria, cum tamen in lege mandatorum ipsius legeris, quòd obedientia præferenda sit victimis, & proximum diligere debeas, vt te ipsum, nec potes, nec debes sic viuere soli tibi, vt vel recedas ab obedientia præsentis, vel proximorum salutem negligere videaris, sed à contemplatione Mariæ ad actionem Marthæ teneris saltem ex obedientiæ virtute descendere: vt in Lia Rachelis sterilitatem tua prædicatione fecundes: dum quòd in solitudinis, & claustrii silentio didicisti, iuxta mandatum Euangelicum prædicaueris super tecta, & talenta tibi credita erogaueris ad vsuras. Nos autem, qui (licet immeriti) vices eius tenemus in terris, qui discipulis suis officium prædicationis iniunxit: Ite (inquiens) in orbem vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ, plenè de tua conscientia, & religione confisi, plenæ tibi legationis officium per Ebredunen. Aquen. Arelaten. & Narbonen. prouincias duximus committendum: corrigendi, & statuendi tam in monasterijs, quàm alijs ecclesijs, quæ correctione, vel institutione cognoueris indigere, audiendi, & decidendi, vel etiam committendi causas, & absoluendi eos, qui ob violentam manuum iniectiorem in clericos vinculo sunt excommunicationis astricti, si ex iniectiione tali vel enormis læsio, vel homicidium non fuerit subsecutum, confutandi hæreticos, & cogendi eos redire ad catholicæ fidei vnitatem, & plenæ legationis officium super his, & alijs exequendi, & percellendi poena canonica contumaces, indulgentes tibi auctoritate apostolica liberam facultatem. Nulli ergò &c. concessionis &c. Datum Lateran. III. idus Iulij.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. ET SVFFRAGANEIS EIVS VT
illum legatum reuerenter & benignè tractent: eidemq; auxilio & consilio sint.

S, cuius omnes viæ misericordia sunt, & veritas testante Psalmista, cuius omnia verba doctrinam sapiunt salutarem, cuius opus exemplum nobis vitæ sanctioris ostendit, licet solo verbo virtutis suæ possit, & poterit vniuersa: vtpotè qui dixit, & facta sunt, mādauit & creata sunt, operarios tamē in vineam suam, & messem induxit,

& preter sacrum duodenarium discipulorum numerum, quibus potestatem ligandi contulit, & soluendi, alios septuaginta duos elegit, & binos illos ad prædicandum direxit, iudulta eis calcandi super scorpiones, & regulos potestate: nobis relinquens exemplum, vt vestigia eius quantum fragilitas humana permittit, in debitæ humilitatis deuotione sequamur. Hoc sanè apostolica sedes, quæ cunctarum ecclesiarum à domino in Beato Petro magisterium obtinuit, & primatum, assiduè meditatione reuolens, multos in partem creditæ sollicitudinis euocauit, vt diuersis mundi partibus per eorum præsentiam ipsius absentia suppleretur: & defectum vnius multorum releuaret affectus: quorum sollicitudo diligēs, & sollicita diligentia expeditius in singulis prouincijs, & eradicaret noxia, & profutura plantaret. Nos etiam qui (licet immeriti) vicem Christi tenemus in terris, nostram insufficientiam attendentes, quorum mentem diuersæ diuersarum ecclesiarum iugiter necessitates vrgerent: quorum corpus assidui conquerentiū clamores affligūt, præter eos, quibus pars est sollicitudinis nostre commissa: cum necessitas exigit, vel requirit vtilitas, in diuersas prouincias legatos à nostro latere destinamus: quibus tãtò amplius credatur à subditis, quãtò specialius eis apostolicæ sedis auctoritas delegatur. Dilectū itaq; filium nostrū fratrem Rainerium virum vitæ probatę, ac conuersationis honestę, Deo & hominibus, obtentu suę religionis acceptum: cuius scientiam, & industriam in similibus iam sumus experti: commisso ei plenæ legationis officio ad partes vestras duximus destinandum: vt euellat, quæ euellenda cognouerit, & plantet, quæ plantatoris cognouerit officio indigere. Specialiter autem, & præcipuè ad confutandam hæreticam prauitatem assurgat, & scorpionum illorum aculeos omnipotentis Dei virgute reprimat, & conculcet: qui virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes, secundum Apostolum, speciem pietatis, virtutem autem eius penitus abnegātes: quorum principii religionem palliat, medium non docet, sed seducit indoctos, finis perpetuum interitum cōminatur: qui etiam secundum Euangelicam veritatem, ad nos veniunt in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Monemus igitur fraternitatem vestram, & exhortamur in domino, ac per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus eundem legatum sicut personam vestram recipientes, humiliter, & deuotè, quæ ipse inter vos statuenda duxerit, seu etiam corrigenda, recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: præsertim autem contra hæreticos taliter ipsi curetis adesse, vt per sollicitudinem vestram, & diligentiam eius, vobis cooperantibus de partibus vestris gens extirpetur iniqua, & confutata hæreticorum perfidia, doctrina præualeat salutaris: & falsis dogmatibus reprobatis viuatur, & inualescat apud vos veritas in æternum. Datum Lateranensis Iulij.

In eundem modum Narbon. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

In eundem modum Aquen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

In eundem modum Ebredunen. Archiepiscopo, & suffragan. eius.

DECANO, ET CAPITVLO AQVILEGIEN. VT PRÆPOSITUM suum spoliatum restituant.

CONstitutus in præsentia nostra dilectus filius P. ecclesiæ vestræ præpositus sua nobis conuestione monstrauit, quòd vos ipsum villa de Dranis, quæ est inter beneficia vassallorum, ad ipsum ratione præposituræ de iure spectante, sicut in priuilegijs vestris perspeximus contineri, prætermisso iuris ordine contra iustitiam spoliastis, eam ven. fratri nostro Patriarchę, vestro motu proprię voluntatis in dicti præpositi præiudiciū assignantes. Cum itaque non sit alicui consulendum cum alterius detrimento, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus præfatam villam, cum omnibus pertinentijs suis, & fructibus inde perceptis, & omni integritate in qua tempore donationis extitit, memorato præposito restituere non tardetis: famulos quoque à suis prædecessoribus infeudatos, quominus dictus præpositus instituere

tuere possit, & etiam infeudare, prout ad ipsum de iure pertinet, impedire minime præsumatis. Alioquin dilecto filio G. Tergestino electo præcipiendo mandauimus, ut ipse vos ad ea, quæ præmisimus prout iustum fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Nullis litteris, &c. Datum Lateran. III. idus Iulij.

POPON. CANONICO FRISAGEN. VT PRAEBENDAE
sua fructus percipiat.

QUoniam de consuetudine Frisagen. ecclesiae fructus praebendae tuae proponaris haecenus, sicut & alij canonici faciunt, liberè præcepisse, nolentes ut super his iuri tuo processu temporis præiudicium generetur, ut eos de cætero sicut fecisti haecenus percipere valeas, & habere: non obstante siquid in absentia tua factum est in præiudicium tuum contra priorem consuetudinem ecclesiae memoratae, auctoritate tibi praesentium indulgemus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. II. idus Iulij.

ABBATI, ET CONVENTUI DE VVALTHAN.

CUM à nobis petitur, &c. usque ad verbum Assensu. Ius quod habetis in ecclesia de Scerninges, sicut illud iuste, & canonicè possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iulij.

E I S D E M.

USTIS petentium, &c. usque ad verbum Assensum. Ecclesiam de Lamburn. quam ex concessione dioecessani Episcopi obtinetis, sicut illam iuste, ac pacificè possidetis, & in authentico scripto dioecessani Episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Datum ut supra.

CUM à nobis petitur, &c. usque ad verbum Assen. ecclesiam de Vurengle vobis à venerab. fratre nostro Lincolnien. Episcopo concessam, sicut eam iuste, & canonicè possidetis, &c. Nulli ergo, &c. Dat. Lateran. XVII. cal. Iulij.

USTIS petentium, &c. usque ad verbum Assen. ecclesiam Sancti Andreae de Geiste, ecclesiam omnium Sanctorum de Geistetorp, Ius, quod habetis in ecclesia Sancti Petri de Vudennorton. sicut ea iuste ac pacificè possidetis, & in authentico scripto dioecessani Episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c. Dat. Lat. XVI. Calendas Iulij.

ARCHIEPISCOPO CANTVARIEN. DE CERESIA, ET DE
Cirestria Abbatibus. Ut Abbatem S. Crucis legitime constitutioni per
Pontificem Maximum approbata obedire cogant.

AD audientiam apostolatus nostri noueritis peruenisse, quod cum olim tam à dilecto filio abbate Sanctae Crucis de Vualthan. quam capitulo suo communi consilio fuerit ordinatum, pecuniam eorum integrè in vno marsupio congregari, & seruari per duos vel tres canonicos ad hoc per eosdem Abbatem, & capitulum voluntate vnanimi deputatos, qui in praesentia ipsius abbatis, & dilectorum filiorum Prioris, & Subprioris, nec non, & trium aliorum de senioribus per eundem Abbatem, & capitulum electorum, singulis tribus mensibus de praedicta pecunia red-

derent rationem: constitutione ipsa postmodum à sede apostolica confirmata, sæpè dictus Abbas capituli sui non requisito assensu, & custodes eligit, & computationem solus recipit propria voluntate. Vnde nos eidem Abbati per scripta nostra mandauimus, vt constitutionem ipsam studeat, sicut sine prauitate facta est, inuiolabiliter obseruare: ne vtilitatem ecclesiæ videatur in aliquo impedire. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si sæpè dictus Abbas iuxta mandatum nostrum constitutionem prædictam obseruare neglexerit, voseum ad obseruationem eiusdem auctoritatem præsentium per censuram ecclesiasticam, sicut iustum fuerit appellatione remota cogatis. Quòd si omnes, &c. tu frater Archiepiscopo &c. Dat. Lat. nonis Iulij.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO ROFFEN.

Vt hic nominatos monachos ab iniurijs defendant.

Sicut dilecti filij Abbas, & conuentus de Vualthan. nobis significare curarunt, quidam quos vobis proprijs nominibus designabunt, libertatem eis, & monasterio eorum ab apostolica sede concessam præsumptuosa temeritate infringunt, ipsis alia damna graua, & iniurias irrogando. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eorundem molestatores iniustos, vt ab ipsorum grauamine, & indebita infestatione quiescant, permittentes eos pacificè frui libertate sibi ab apostolica sede concessa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris, &c. Quòd si ambo, &c. alter, &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iulij.

ABBATI, ET CONVENTUI DE VVALTHAN.

Vstis petentium, &c. vsque ad verbum Assen. ecclesiam de Badburgham, quam ex concessione diocesani Episcopi obtinectis, sicut illam iustè ac pacificè possidetis, & in authentico scripto eiusdem Episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica, &c. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. nonis Iulij.

PEIRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO. VT INTER
ecclesiam Compostellanam & Bracarensem inita transactio obseruetur

Icet vnum sit corpus ecclesiæ in quo Christus est caput, & vniuersi fideles sunt membra, ille tamè, qui à Christo Petra dictus est Petrus, etiam à Christo capite vocatus est caput, ipso testante qui ait. Tu vocaberis cephas: quod secundum vnam interpretationem exponitur caput: quia sicut plenitudo sensuū abundat in capite, ad cetera verò membra pars aliqua plenitudinis deriuatur, ita ceteri vocati sunt in partè solitudinis, solus autè Petrus assumptus est in plenitudinè potestatis: ad quem velut ad caput maioris ecclesiæ causæ nō tam cōstitutione canonica, quàm institutio nediuina meritò referuntur: inter quas illa non minima reputatur, quæ inter Compostellanam, & Bracaren. ecclesias super quatuor Episcopatibus, videlicet Colimbrien. Lamecen. Visen. & Egitanien. ex delegatione sedis apostolicæ longo fuit tempore sub diuersis iudicibus vtilata: quam nos auctore domino te frater Archiepiscopo Compostellā. & venerab. fratri nostro M. Bracarē. arch. pro diffinitione huius causæ presentibus exacta diligētia curauimus terminare. Petebas siquidem à dicto Bracarē. Archiepiscopo quatuor præfatos Episcopatus asserens, eos ad compostellanam ecclesiam iure metropolitico pertinere. Tuam autè intentionem fundare multipliciter nitebaris, per priuilegia, per cōcilia, per historias, per diuisiones, per famam, & per sententiam. Volens enim apostolica sedes compostellanā ecclesiam pro reuerētia Beati Iacobi apostoli, cuius venerandū corpus in ea conditū requiescit, speciali priuilegio decorare, dignitatem Emeriten.

Emeriten. metropolis, quæ peccatis exigentibus à longis retrò temporibus vsq; nunc barbarica tenetur feritate captiua, eidem ecclesiæ cum integritate Lusitanix prouinciæ liberali concessione donauit: sicut priuilegia felicitis mem. Calixti Papæ prædecessoris nostri liquidò protestatur, tres de suffraganeis Episcopatibus exprimens nominatim, videlicet. Colimbrien. Salamantin. & Abulen. qui soli tunc in confessione christiani nominis permanebant. Ceteros autem generali donatione concludens. Hos autem Episcopatus de quibus quæstio vertebatur, ad Emeriten. pertinuisse metropolim per Emeritē. nitebaris consilium demonstrare: in quo xij. Episcopi, qui conuenerant, se omnes esse de Lusitania prouincia profitentur, dicentes in primo capitulo: conuenientibus nobis omnibus Lusitanix prouinciæ Episcopis, &c. qui post vniuersa statuta consilij, omnes cum suo metropolitano subscribunt, tam ex nomine sedium quàm etiam ex nomine personarum. Inter quos Colimbrien. Egitanien. & Lameccen. expresè subscribunt. In octauo quoque capitulo eiusdem concilij continetur, quòd supplicante Sanctæ memoriæ Orontio Episcopo Rex Recessundus inductus est, vt reduceret, atque restauraret Episcopos huius prouinciæ Lusitanix, ad suæ prouinciæ nomen, atque consilium, & sic demum secundum canonicas regulas decreto synodico, iudicij formula, & suæ clementiæ confirmatione ad nomen prouinciæ, suamq; metropolim sunt reducti: quibus verbis indubitanter exprimi asserebas, quòd hi quatuor Episcopatus, qui vsque tunc fuerant sub nomine prouinciæ Galleciæ, per sententiam sunt reducti synodicam: quorum vnus videlicet ex reductis exprimitur fuisse Selua Egitanien. Episcopus, qui est vnus de quatuor: quos omnes eadem quæstio apprehendit, & ad maiorem expressionem in subscriptionibus post metropolit. Selua primus cum tali adiectione subscribit. Ego Selua Egitanien. Episcopus pertinens ad metropolim Emeriten. vna cum Archiepiscopo meo proficio, subscribo, & quisq; sequentiū dicit, ita similiter subscribo, intelligens totū cum verbo, idest pertinēs, ad Emeriten. metropolim. Isidorus aut in chronicis de Gothis titulo de Sueuis testatur, quòd Remismundus ad Lusitaniam transijt, Colimbriam pace deceptam diripit, Vlix bona quoque ab eo occupatur: per quod videtur ostendi, quòd tam Colimbria, quàm Vlix bona consistit in Lusitania. Plinius quoque narrat in libro secundo naturalis historiæ circa finem, quòd Durius è maximis Hispaniæ fluminibus iuxta Numantiam lapsus, dein Lusitanos à Galedis determinat: per quòd apertè monstratur, quòd cum quatuor Episcopatus prædicti sint vltra Durium, non in Gallecia, sed in Lusitania sunt prouincia constituti. Diuisiones etiam multas produxisti de locis (vt asseris) non suspectis assumptas, & exhibitas sub testimonijs, & sigillis authenticis: quæ connumerant hos quatuor Episcopatus inter Emeriten. ecclesiæ suffraganeos, & eosdem ipsi metropoli euidēter assignāt. Per testes etiam ab aduersa parte productos ostendere voluisti, quòd publica fama testatur hos Episcopatus ad Emeritam spectauisse. Felicitis quoque memoriæ Cœlest. Papa prædecessor noster cum in minori ordine constitutus, legationis officio in Hispania fungeretur, de hac causa cognoscēs, pro cōpostellana ecclesia contra Bracaren. sententiam promulgauit, sicut per multos testes tu ipse nixuses comprobare. Verū ex aduerso dictus Bracaren. Archiepiscopus rationes huiusmodi friuolas asseuerans, nixus est eas multipliciter infirmare: proponens quòd priuilegia donationis per suppressionem veritatis, & falsitatis expressionem à Calixto Papa fuere surrepta. Suppressum est enim verū in illis de duobus præcedentibus priuilegijs, quæ Felicitis recordationis Paschalis Papa super redintegratione ipsorum Episcopatum concesserat, in perpetuum ecclesiæ Bracaren. De possessione quoque, quàm eo tempore in præfatis Episcopatibus ecclesia Bracaren. habebat: quorum alterum per priuilegia, reliquum verò per testes, & instrumenta sufficienter ostendere satagebat. Expressum autē erat in illis falsum in eo, quòd Colimbriē. Episcopatus dicebatur ad Emeritam pertinere: cum idem Bracarē. multis rationibus astruere niteretur, tam Colimbrien. quàm tres alios Episcopatus ad metropolim respicere Bracarē. In tātum enim Paschali Papæ, qui priuilegia super redintegratione prædictorū Episcopatum

patuum ecclesie Bracaren. concessit, constituisse videtur hos Episcopatus ad eandem Bracaren. Ecclesiam pertinere: quod ipse in litteris, quas direxit Gunfalu Colimbrien. Episcopo, manifeste testatur: quod constat Colimbrien. ecclesiam in Bracaren. prouinciæ catalogo contineri. Vnde quia Toletanus Archiepiscopus ad mandatum ipsius Colimbrien. Episcopum non restituerat ecclesiam Bracaren. priuauit ipsum legationis officio: ut Bracaren. Archiepiscopus liberrius in prouincia sua iustitiam exerceret. Emeriten. vero concilium non esse authenticum, multipliciter asserbat: tum quia non inuenitur in aliquo authentico libro inter alia concilia contineri: tum quia nec constructione, nec sensum, nec latinitatem in plerisque locis continere probatur: tum etiam quia contra canonicas sanctiones, & apostolicæ sedis primatū aliquid videtur in eo esse statutū contra Episcopum, qui non venerit ad concilium, ut videlicet à metropolitano debeat in cella retrudi. Per vndecimum quoque Toletanum conciliū, quod constat authenticum, nitebatur illud Emeriten. concilium improbare ratione temporis, quod in utroque reperitur expressum: cum simul vtrunque stare non possit, obijciens contra illud nonnullas alias rationes. Historias autem indutas sanè, ac veraciter intellectas, nihil ad propositum valere dicebat, sicut & per quasdam alias historias ostendere nitebatur: cum & iudex ecclesiasticus ad gentiles præsertim historias non debeat se conuertere, quando per constitutiones canonicas, vel scripta Romanorum Pōtificum, aut sacras auctoritates doctorū, ecclesiasticum potest negocium terminare. Diuisiones etiam, quas pro se pars tua induxit, inuvalidas asserbat: tum quia longè plures, & euidentiores diuisiones pro sua sunt parte productæ: tum etiam quod in eodem quaterno quem contra sæpe dictum Bracaren. Archiepiscopum produxisti, Lucen. concilium est inuentum: in quo Episcopatum Gallicie fuit facta diuisio, per quam Episcopatus de quibus agitur, ad Galliciam prouinciam pertinere monstrantur. Famā verò dicebat contra se nullatenus esse probatam: sed nec sententiā præfati legati alicuius fuisse momenti, cum in scriptis nō inueniatur fuisse redacta: quamuis super tanto dicatur negotio fuisse prolata: vnde nec nomen sententia habere meretur, nec obstat si fortè dicatur, quod fuerit amissa: quia qui casum allegat: debet casum probare. Testes autem, qui de ipsa loquuntur sententia, inter se omnino discordant, & in dicto, & in tempore, & in loco. Præterea cum talis sententia nō intelligatur super proprietate fuisse prolata: quia præsumi nō debet, ut apost. sedis legatus tam arduum negotium, & difficile, velut indiscussum subito diffinierit: cum etiam pars tua postea litteras apostolicas impetrarit, quibus districte præcipiebatur Archiepiscopo Bracaren. ut hos Episcopatus Compostellano Archiepiscopo restitueret: & facta restitutione, si super hoc agere veller, ordine posset iudiciario experiri. Patet quod illa sententia super possessione duntaxat, causa cōtumacie fuit lata, quod ipsi testes magis dicere cōprobantur. Vnde cum Bracaren. ecclesia se postea iudicio præsentauerit, & causa postmodum fuerit ab apostolica sede cōmissa, mora purgata talis sententia expirauit. His, alijsq; rationibus intentionē tuæ partis multipliciter elidere nitebatur: vnde licet auctore non probāte, is, qui cōuenitur, & si nihil præstiterit, absoluat, ad ostendendam tamē euidentius suę partis iustitiā, hos Episcopatus ad Bracarē. metropolim pertinere satagebat ostendere, per priuilegia videlicet, & concilia, confessiones, & diuisiones, præscriptiones, & instrumēta. Si enim priuilegia priuilegijs cōferantur, sua dicebat priuilegia debere præferri, cum & plura sint numero, x. videlicet Ro. Pontificum. Inter quę post tria priuilegia Paschalis secundi est, & priuilegiū Calixti Papæ: qui nominatim hos Episcopatus redintegrauit, & confirmauit ecclesie Bracaren. Quorum videlicet priuilegiorū septem sunt redintegrationis, & confirmationis. Tria verò sequentia, videlicet Eugenij, & Adriani, & Alexandri: sunt etiam concessionis perpetuæ, per quæ totum videtur negotium diffiniri. In secundo verò Bracaren. concilio, de quo non dubitatur, quin sit authenticum, continetur expressum, quod Episcopi Gallicie cum suis metropolitani ad illud concilium conuenerunt, & in eorū numeratione isti quatuor continentur: qui post statuta concilij cum alijs Coëpiscopis tam ex nomine personarū, quàm

quàm ex nomine sedium expresse subscribunt. Vnde liquidò patere dicebat, quòd & Galleciæ sunt prouinciæ, & ad metropolim pertinent Bracaren. Confessus es etiam tu ipse frequenter in iure, quòd omnes Episcopi, qui primo Bracaren. consilio affuerunt, indubitanter pertinent ad metropolim Bracaren. Sed per quoddam Capitulum secundi consilij Bracaren. aperte probatur, quòd hi qui quatuor interfuerunt primo concilio Bracaren. cùm ad secundum concilium Bracaren. conuenisse dicantur Episcopi, tam ex Lucen. synodo, quàm etiã Bracaren. & inter eos, qui ex Bracaren. synodo conuenisse dicuntur, isti quatuor nominantur. Porro secundum Bracaren. consilium non præcessit Bracaren. synodus, nisi prima. Constat ergò, quòd isti quatuor fuerunt in prima synodo Bracaren. Vnde videtur colligi manifestè, quòd isti quatuor iuxta præmissam confessionem tuam indubitanter pertinent ad ecclesiam Bracaren. Scriptura quoque Lucen. concilij, quæ continetur in libro à tua parte producto, indicat hos quatuor Episcopatus secundum diuisionem quàm facis, ad Bracaren. metropolim pertinere: quàm etiam diuisionem tres Romani pontifices dicuntur in priuilegijs Bracaren. ecclesiæ confirmasse. Pluralitatis quoque ratio, secundum quam dicitur, quia præualet sententia plurimorum, diuisiones suas, quæ lōgè plures sunt numero, præfert diuisionibus partistuar. Sed & ratione temporum ei perpetuū silentium imponere nitebatur: cùm à primò Bracaren. consilio vsque ad Emeriten. concilium per spaciū centum, & septem annorum hos quatuor Episcopatus Bracaren. Ecclesia deberet possedisse. A tempore quoque Paschalis secundi, qui hos Episcopatus redintegravit ecclesiæ Bracaren. vsque ad tempora trium iudicum, quibus hæc causa fuit primò cōmissa, præscriptionis tempus cōstat fuisse completū: per quòd Ecclesia Bracarē. hos Episcopatus iuxta suam assertionem inconcussè possedit. Rescripta quoque Paschalis transmissa Toletano Archiepiscopo, & Episcopo Colimbrien. de quibus est superius prælibatum, id ipsum (vt asserit) euidenter ostendunt. Porro tu respondebas, quòd post latam pro te ab apostolicæ sedis Legato sententiam, iam non tenebaris ad has, aut alias rationes, quæ contra rei indicatæ auctoritatem inducebantur aliquid respondere: nisi quòd sine præiudicio tuo, licet ex abundanti satisfacere sustinebas, asserens possessionem Bracarē. ecclesiæ per testes non esse probatam: cùm quidam testium ad probationem inueniantur inutiles, alij verò probentur mendaces. Litteræ quoque Paschalis, quibus eandem possessionem astruere satagebat, contrarium potius astruere videbantur. Sed & priuilegia Pasch. eiusdem, quæ suæ concessionis priuilegiū præcesserunt in multis reprehensibilia denotabas: primò secundum formam, & in bulla, & in scriptura, secundò iuxta cōtinentiam, & in enumeratione sedium, & in falsitate suggestionū. Persona quoque, quæ illa priuilegia, videlicet secundum, & tertium impetrauit, merito suæ prauitatis reddidit illa suspecta. Mauriti⁹ scilicet, qui postea fuit Hæresiarcha in ap. sedē intrusus: qui qualis extiterit, litteræ Gelasij Papæ missæ ad Viennē Archiepiscopū aperte depingūt. Præterea cōtra rei iudicatæ auctoritatē impetrata sunt illa rescripta, sicut probatur per Emeritē. conciliū: in quo per decretū synodicū, & iudicij formulam, secundum canonicas regulas illi Episcopi videntur fuisse reducti. Postremò dicti Legati sententia lata est contra ipsa: quibus si tunc fuerunt exhibita, derogatum est per sententiam. Si autem exhibita nō fuerunt occasione iustrumentorum nouiter repertorū, auctoritas rei iudicatæ non potest ulterius attentari. Tua verò priuilegia multipliciter asserebas omni suspitione carere: quorū veritas constat ex apo. sedis archiuijs: in cuius regestis fideliter cōtinētur, quæ aduersæ partis priuilegijs cōparata certa debēt ratione præferri: quia tua sunt priuilegia donationis certa, & absoluta: sua verò sunt priuilegia confirmationis, seu redintegrationis, cōditionalia tantum, & respectiua. Nec oportebat in tuis priuilegijs fieri mentionem suorum præcedentium: quibus nihil iuris acquirebatur, quòd istis posset obistere: cùm & alias nullius debeant reputari momenti. Nam inter scripturas, quæ parilitatis aliquid habere videntur, scilicet in litteris commissorijs, inuenitur hoc obseruari. Secundum verò Bracaren. conciliū, quòd in superficie tantū dicebas tibi posse aliquatenus obuiare,

fideliter intellectum afferebas tibi nequaquam obfistere: cum illa verba, quibus
 Episcopi Galleciæ dicebantur ad aliud concilium conuenisse, notarij tantum,
 seu compilatoris extiterint, quæ non habent auctoritatem concilij, cum in toto
 concilio nihil inueniatur statutum, vel factum omnino, quod ad recogniti-
 nem pertineat, ut isti sunt de Gallecia, vel ad metropolitanum Galleciæ quoquo
 modo pertineant. Respondebas etiam aliter, quod quia Rex Galleciæ, ut ex ve-
 teribus constare dicebas historijs, occupauerat de prouincia Lusitanæ has qua-
 tuor ciuitates, ad eas sui regni nomen extenderat, ut per quandam æquiuocatio-
 nem totum etiam regnum Galleciæ diceretur: & ita non secundum limitatio-
 nem prouinciæ, sed secundum occupationem regni, dicti sunt illi, Episcopi de
 Gallecia, quod inde maximè comprobari dicebas: quia postquam illa regno-
 runt scissura, quæ huic nominationi causam præstiterat, est sublata, reductæ
 sunt hæc ciuitates ad suæ nomen prouinciæ: ut iam non Galleciæ, sed Lusitanæ
 nominentur, sicut aperte probari dicebas ex sequenti postea Emeriten. concilio,
 in quo dicuntur ad prouinciæ suæ nomen reducti. Nec ex eo probantur
 ad Bracaren. metropolim pertinere: quia interfuerunt concilio Bracaren. vel
 etiam subscripserunt: cum constet Narbonen. per multa tempora uenisse ad
 concilia Toletana: nec tamen Toletana metropolis aliquod iuris habuit in
 ecclesia Narbonen. sed mandato regum illa fiebat: quod magis violentum,
 quam iustum præsumitur extitisse. Prædictam uero confessionem, qua recog-
 nouisti in iure omnes Episcopos, qui interfuerunt primo concilio Bracaren.
 indubitanter ad Bracaren. metropolim pertinere, in nullo tibi posse præiudi-
 care dicebas: quia siue concilium intelligantur personæ, siue statuta, stare non
 potest, quod ad secundum Bracaren. concilium Episcopi tam de Lucen. quam
 de Bracaren. concilio, conuenissent: sed per illam enormitatem, quæ sta-
 tuta sunt in suo Lucen. concilio mandauerat Rex propter dilationem prouin-
 ciæ, ut sex Episcopatum sui regni Pontifices facerent concilium apud Lu-
 cum, & sex alij apud Bracaram. Et ideo dicebantur sex ad unum concilium,
 & sex ad aliud pertinere, & de utroque concilio apud Bracaram, quasi de utra-
 que concilij assignatione uenisse. Cuiusmodi significationem nominis appro-
 bari dicebas ex epistola, quam Martinus Bracaren. Archiepiscopus ex certa sci-
 entia dirigit ad Episcopos Lucen. concilij, non quod tunc celebraretur ibi ad
 consilium, cum idem M. legatur illo concilio affuisse: sed ad Episcopos, qui te-
 nebantur ex prædicto regis mandato, temporibus suis illuc ad consilium conue-
 nire. Emeriten. uero concilium authenticum esse multis rationibus astruebas:
 tum quia cum alijs concilijs continetur in libro, qui corpus canonicum appel-
 latur, quem Alex. Papa per interlocutionem authenticum approbavit: tum
 quia de ipso concilio sumptum est illud Capitulum, Priscis quidem canoni-
 bus, quod continetur in corpore Decretorum. Vnde respondens ad ratio-
 nes præmissas, quæ contra hoc concilium sunt obiectæ, omnes quasi friuo-
 las ostendere nitebaris. Diuisiones autem, quæ pro Bracaren. ecclesia sunt
 productæ, omnes de locis sibi subiectis, & ideo suspectis proponebas assumptas,
 in quorum armaria propter hæc causam facile potuerunt corruptæ submitti. Tu
 uero diuisiones omnes sunt secundum statum antiquum, vel de locis non tibi, sed sibi
 subiectis assumptæ. Vnde amplius illis contra se credi debet, vel de remotis prouin-
 cijs, apud quas non extitit causa corruptionis, vel suspicionis prædicta, quas etiam
 protulisti sub testimonijs, & sigillis authenticis, quibus & canones, & veteres scri-
 pturas concordare dicebas. Præscriptiones autem, ex quibus etiam aduersus uerum domi-
 num competit actio, nedum quod exceptio competat prædictis, multis rationibus
 annulabas: asserens quod Bracaren. ecclesia in prædictis Episcopatibus nullam posses-
 sionem obtinuit, & ideo nihil in eis omnino præscripsit. Deinde si possessionem
 aliquam habuisset, sententia quæ super his lata probatur, ex Emeriten. concilio vim
 præcedentis præscriptionis penitus vacuasset. Sequentis uero præscriptionis effe-
 ctum præfati Legati sententia penitus interrupit. Ipse uero Archiepiscopus Bra-
 caren. contra reductionem Episcoporum, quæ dicitur in Emeriten. concilio decreto
 synodico, & iudicij formula facta fuisse multipliciter allegabat. Primò quia sy-
 nodus

nodus illa, cuius auctoritate dicitur facta fuisse reductio, nequaquam apparet, nec scitur à quibus, vel ubi, vel quando, vel quare fuerit celebrata, vtrum generalis, an prouincialis extiterit: & vtrum auctoritate Rom. pontificis, an alicuius tantum Archiepiscopi fuerit ordinata. Deinde si mentio fiat in aliquo documento de alio, nihil ex secundo probabitur documento, nisi & primum, de quo mentio facta fuerat, proferatur. Præterea cum secundum concilium Bracaren. præcesserit Emeriten. concilium, & celebrius habeatur, vt de quo plura sunt assumpta Capitula in corpore decretorum, patet profectò, quòd illud debet isti præferri: nec illi per istud potest in aliquo derogari, sicut cautum habetur in canone: quia quoties in gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illud est præferendum, cuius antiquior, & potior extat auctoritas. Rursus non probantur vllatenus isti quatuor Episcopi fuisse reducti, sed de solo Selua Egitanien. Episcopo dicitur, quòd vnus fuerit de reductis: & ipse solus in subscriptione profitetur expressè, se ad Emeriten. metropolim pertinere: quamuis & ipse Selua Egitanien. Episcopus non intelligatur vnus de reductis ad Emeritanam metropolim, sed potius ad diœcesim propriam, sicut ex eodem Capitulo Emeriten. concilij comprobari dicebat; in quo de illo dicitur, quòd ad debitam diœcesim redijt. Cum igitur synodus illa minimè proferatur, cuius iudicio, & decreto in Emeriten. concilio dicuntur reducti, patet quòd illa reductio per Emeriten. concilium non probatur. Ad hæc respondebas, quòd maior est auctoritas approbati concilij, quàm vnus solum modo documentum: & ideo dubitari non debet, quin verum sit quod asseritur ab Episcopis in concilio congregatis: à quibus asseritur illa reductio facta fuisse decreto synodico, iudicij formula secundum canonicas regulas, sicut & dicitur in primo concilio Bracaren. quòd Thuribius notarius à Papa Leone ad synodum Galleciæ missus fuit: nec tamen illa synodus inuenitur: & in primo concilio Toletan. mentio fit de statutis Lusitanorum Episcoporum: & tamen non inuenitur synodus, in qua illa fuerit constituta. Moyses quoque in libro Numeri mentionem facit de libro bellorum domini, qui tamen nusquam apparet, & tamen creditur ita fuisse, sicut Moyses narrat in illo volumine contineri. Auctoritas autem alicuius concilij non ex eo solo maior existit, quòd extat antiquior, sed quòd potior. Alioquin Bracaren. concilium Lateran. concilio præferretur, sed illorum duorum conciliorum par extat auctoritas: cum prouinciale fuerit vtrunque, & ambo dicantur pariter ab apostolica sede recepta. Cum autem inter Episcopos Emeriten. concilij tantum hi quatuor inueniantur, inter Episcopos Galleciæ nominati, sicut dicitur in secundo concilio Bracaren. patet quod de his quatuor debet intelligi, quòd ad nomen prouinciæ sunt reducti: quia non possunt intelligi fuisse reducti, nisi qui fuerunt abducti. Vnde facta reductione in tertio concilio Bracaren. quod secutum est Emeriten. concil. nullum istorum quatuor legitur extitisse. Postquam igitur hæc, & alia fuerunt vtrinque prudenter, ac subtiliter allegata, quorum multa propter prolixitatem superfluum, in hac pagina prætermisimus annotare, partes ad amicabilem compositionem induximus diligenter: quæ tandem per Dei gratiam nostra solitudine mediante, ad hanc compositionis formam libera voluntate venerunt, vt de quatuor prædictis Episcopis duo assignarentur Compostellan. metropoli, & duo relinquerentur metropoli Bracaren. Nos autem habito super hoc cum fratribus nostris diligentibus tractatu, compositionem ipsam duximus approbandam, intelligentes eam æquitati canonicæ cõcordare. Cum enim Viscen. Episcopus cum Episcopis Galleciæ interfuerit secundo concilio Bracaren. & Emeriten. concilio non affuerit, in quo plenus suffraganeorum numerus Emeriten. metropolis legitur affuisse. vnde nec potest vnus de reductis intelligi: cum etiam inter alios suffraganeos Bracaren. ecclesiæ in suis priuilegijs numeretur. In priuilegijs autem Compostellan. ecclesiæ Viscen. Episcopus nullatenus habeatur, sæpè dictum Archiepiscopum Bracaren. nomine Bracaren. ecclesiæ ab impetitione tua, nomine compostellanæ ecclesiæ, super eodem episcopatu duximus absoluendum: tibi super hoc perpetuum silentium imponentes. Lamecen. autem & Egitanien.

Episcopatus, quos ad Emeriten. pertinuisse metropolim certis didicimus rationibus, & validis argumentis, de consilio fratrum nostrorum adiudicauimus compostellanæ metropoli: ipsum Bracaren. Archiepiscopum super illis nomine Bracaren. ecclesiæ condemnantes: Episcopatum autem Colimbrien. licet eis, dem rationibus cognouerimus ad Emeritam spectauisse: quia tamen Irien. Episcopatus auctoritate sedis apostolicæ subtrahitur est ecclesiæ Bracaræ. & sede mutata, pro Beati Iacobi reuerentia totus concessus est Compostellæ, in recompensationem ipsi Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. concessimus perpetuò retinendum. In tantum autem illa forma compositionis tibi complacuit, quòd pro bono pacis liti cessisti, & petitione renunciauisti omnino, super duabus ecclesijs videlicet sancti Fructuosi, & sancti Victoris, & medietate Bracaræ cū pertinentijs suis omnibus, de quibus cum alijs fuit facta commissio, refutans quicquid iuris in illis habuisti, vel potuisti habere: renuncians quoque sententiæ, quæ super eis pro compostellana ecclesia contra Bracaren. fuerat promulgata: super qua coram nobis aliquandiu fuerat litigatum. Nulli ergò, &c. diffinitionis, absolutionis & concessionis, &c. Datum Lateran.

In eundem serè modum scriptum est Bracaren. Archiepiscopo.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO EIVSDEM ARGUMENTI.

Valiter veteres, sed non inueteratas vsque ad nostra tempora quaestiones inter Compostellanam, & tuam ecclesias tam prædecessorum nostrorum, quàm nostris etiam temporibus diutius agitas non sine multa sollicitudine, ac labore nos, & fratres nostri exacta diligentia curauerimus terminare, tua fraternitas, quæ omnibus præsentialiter interfuit, non ignorat: & hoc ipsum ex rescriptis apostolicis rei processum plenius continentibus liquidò declaratur. Volentes autem, vt apostolicæ sedis sententiæ perpetuam obtineant firmitatem, & quòd lites extinctæ in recidiuam contentionem, vltèrius non resurgant, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus statutis apostolicæ sedis obediens humiliter, & deuotè, quæ à nobis ad perpetuam pacem prædictarum ecclesiarum sunt sine personarum acceptione salubriter instituta, de cætero studeas irrefragabiliter obseruare. Venerabiles fratres nostros Vlixbonen. Elboren. & Lamecen. Episcopos, & eorum ecclesias, & dilectos filios clerum, ac populum per Egitanien. diocelsim constitutos, Compostellano Archiepiscopo, & eius ecclesiæ, sicut à nobis est ordinatum, obedire sine qualibet difficultate dimittens: quos tu & venerab. frater noster Colimbrien. Episcopus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia, sicut bene nouisti ab obedientiæ vestræ vinculo absoluistis: & nos eosdem à vestræ obedientiæ debito auctoritate apostolica reddimus absolutos. Prouideas igitur ne per potentiam regiam, vel alia qualibet machinatione impediuntur Episcopi memorati, & prædicti clerus, & populi obedientiam secundum sententiam, & præceptum nostrum eidem Compostellano Archiepiscopo, vt prædiximus exhibere. Alioquin quòd à sanctæ recordationis Alexandro Papa prædecessore nostro de obedientia Compostollano Archiepiscopo, ab Episcopis Galletiæ impendenda dignoscitur olim fuisse statutum: verendum est tibi, ne nos ipsi ratum habeamus, & firmum, & faciamus auctore domino inuiolabiliter obseruari, tantoque culpam inobedientiæ curabimus grauius castigare, quantò in contemptum apostolicæ sedis, & personæ nostræ specialiter huiusmodi rebellio amplius redundaret.

Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

In eundem modum scriptum est Colimbrien. Episcopo.

VLIXBONEN. ELBOREN. ET LAMECEN. EPISCOPIS, ET
clero, & populo Egitanien. De eadem re.

Anti-

Antiquas controuersias, & difficiles inter Compostellanam & Bracaren. ecclesias, tam prædecessorum nostrorum, quàm nostris etiã temporibus agitatas, sicut vestra fraternitas non ignorat, non sine labore multo nos, & fratres nostri exacta diligentia, per auxilium diuinæ gratiæ curauimus terminare: quemadmodum in rescriptis apostolicis processum causarum plenius continentibus, perpendere poteritis euidenter. Volentes autem vt apostolicæ sedis, &c. vsque ad verbum Obseruare, Venerab. fratri nostro P. compostellano Archiepiscopo eiusque successoribus tanquàm metropolitano vestro, sicut alij suffraganei sui faciunt, obedientiam, & reuerentiam debitam impendentes. Alioquin sententiã, quam idem Archiepiscopus in vos rationabiliter tulerit, auctore domino ratam, & firmã habebimus, & faciemus inuiolabiliter obseruari. Vt autem quæ præmisimus liberius adimplere possitis, venerab. fratres nostri Bracaren. Archiepiscopus, & Episcopus Colimbrien. vos coram nobis, & fratribus nostris ab omni obedientiæ suæ vinculo absoluerunt. Nos etiam ab ipsorum obedientiæ debita auctoritate apostolica vos reddimus absolutos.

Datum Lateran. III. idus Iulij.

Scriptum est super hoc singulariter singulis nominatis Episcopis, & clero, & populo per eorum dioceses constitutis.

LVCEN. ASTORICEN. MINDONIEN. AVRIEN. ET TYDEN.

Episcopis.

Antiquas controuersias, &c. vsque ad verbum Resurgant. Fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus apud venerab. fratrem nostrum Arch. Bracaren. & chariss. in Christo filium nostrum Portugal. Regem illustrem partes vestras efficaciter interponere procuretis, vt statutis ap. se. &c. vsq; ad verbũ Obseruare. Venerab. fratres nostros Vlixbonen. Elboren. & Lamecen. Episcopos, & eorum ecclesias, &c. ferè in eundem modum vt suprã vsque ad verbum Dimittentes. Alioquin quod à sanctæ recordationis Alexandro Papa, &c. ferè vt suprã vsque ad verbum Redundaret. Et quoniam nuncius, vt accepimus non facile reperitur, qui litteras apostolicas vel Compostellan. Archiepiscopi audeat super his in regnum Portugalen. deferre, sub eadem distictione vobis iniungimus, vt litteras nostras. & ipsius Archiepiscopi compostellani, quibus super hoc missæ fuerint occasione, & excusatione cessante, sine dilatione qualibet tãdiu fideliter transmittatis: cum ab eodem compostellano simul omnes, vel seorsum singuli fueritis requisiti, donec idem Archiepiscopus prædictorum quatuor episcopatum possessionem pacificam fuerit assecutus. Si verò, quod non credimus, præceptum nostrum non fuerit adimpletum, volumus, & mandamus, vt cum fueritis Compostellanam ecclesiam requisiti, veritatem super his nobis significare vestris litteris procuretis.

Datum vt suprã.

ARCHIEPISCOPO. ET CAPITVLO COMPOSTELLANO.

Quoniam dilectus filius A. ciuis Anagninus tutor, & curator nepotum suorum, filiorum quondam G. ciuis Anagnini à te frater Archiepiscopo apud sedem apostolicam permanente, nonaginta marabutinorũ uncias repeteret nomine pupillorũ, Dilecti filij canonici vestri, ei pro bono pacis quadraginta malachinos per manus dilecti filij Mar. capellani, & subdiaconi nostri dederunt. Ipse verò coram nobis omni iuri renunciauit, quod aduersus Compostellanam ecclesiam pupillis competeret memoratis. Ne autem quod in præsentia nostra factum est, vterius in dubium reuocetur, præsentibus vobis litteras in factæ resignationis testimonium duximus concedendas. Datum Lateran. II. idus Iulij.

MART.

MART. BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. DATAS A REGE
Bracarenſi eccleſia decimas confirmat.

Um à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Effectum. Sanè signifi-
 caſti nobis in noſtra præſentia conſtitutus, quòd cùm chariſſ.
 in Chriſto filius noſter Portugalix Rex illuſtriſſ. quaſdā poſ-
 ſeſſiones dilectis filiis fratribus militiæ templi conceſſerit, rece-
 ptis ab eis in permutationem duobus caſtris, ſcilicet Mugatorio,
 & Petraſroias: quæ idem fratres habuerant in diœceſi Bracaren.
 Rex iſe tertiam partem decimarum quas dicti fratres prius perceperant in ec-
 cleſiis caſtrorum ipſorum, pietatis intuitu concedi fecit eccleſiæ Bracaren. Nos
 igitur tuis precibus annuentes, decimas ipſas, ſicut legitimè conceſſæ ſunt ec-
 cleſiæ Bracaren. & tu eas iuſtè poſſides, & quæ tibi, & per te ipſi Bracarē. eccleſiæ
 auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus.
 Nulli ergò, &c. noſtræ confirmationis, &c.

Datum Lateran. III. idus Iulij.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO EIVSQUE SVCCES-
*ſoribus canonicè ſubſtituendis. in perpetuum. Vt eccleſia Compoſtellana poſthac me-
 tropolitana habeatur, de que illius excellentia & priuilegijs.*

Neminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula diſponente domino conſtitu-
 ti, &c. vsque ad verbum Aſſen. ad exemplar prædeceſſorum noſtro-
 rum Feliciſ record. Calixti, Anaſtaſij, Alexādri, & Lucij Rom. pont.
 Compoſtellan. Beati Iacobi eccleſiam, cuius in eo venerandiſſimū
 corpus eſt poſitum, apoſtolicæ ſedis priuilegio communimus, & ob
 ipſius à Deo electi apoſtoli reuerētiam, Archiepiſcopalis cathedræ dignitatem,
 quam opulentiffima quondam, & famoſi nominis Emeritana ciuitas, prius
 quàm peccatis, exigentibus ab impia Sarracenorum tyrannide poſſideretur, ha-
 buiſſe dignoſcitur, præſentis ſcripti pagina in perpetuum confirmamus. Statu-
 entes, vt eadem Emeritana Ciuitas, ſi ad poteſtatem Chriſtianorum domino
 donante redierit, Episcopum habeat: qui Compoſtellano Archiepiſcopo ſicut
 metropolitano ſuo debeat perpetuò ſubiacere. Omnem quoq; pontificalis of-
 ficii plenitudinem, quam ipſius Emeritanæ eccleſiæ Antifiteſ antiquitùs ha-
 buerunt, Compoſtellanus præſul eccleſiæ integrè ſemper obtineat & quietè.
 Suffraganei verò Episcopii Emeritan. metropoli, qui per Luſitaniam prouinci-
 am, vel modò ſedes proprias obtinent, vel in futurum per domini miſericor-
 diam obtinuerint, Salaman. videlicet, Abulen. Caurien. Ciuitaten. Placentin.
 Pacen. Oxonoben. & præterea Lamecen. & Egitanien. nec non Vlixbonen. &
 Elboren. ſicut in noſtris ſententijs continetur: Compoſtellano Archiepiſcopo
 cuius conſecratio ad Rom. tantum eccleſiam ſpectat, obedientiam, & reueren-
 tiam tanquàm proprio metropolitano prorsus exhibeant. Ipſe autem illos con-
 ſecrandi, ad ſua concilia conuocandi, cum ipſis etiam eccleſiaſtica negocia ter-
 minandi, & eorum eccleſias diſponendi, auctoritate ſedis apoſtolicæ liberam
 omnino habeat facultatem. Prohibemus autem, vt nulli canonicorum eiſdē
 eccleſiæ Beati Iacobi, qui ad aliarum eccleſiarum prælationem aſſumpti ſunt,
 vel in poſterum aſſumentur, honorem vel præbendam, ſeu canonicatū in ipſa
 eccleſia liceat retinere, ſed alia idonea perſona in loco ipſius ſubrogetur, quæ
 ipſi eccleſiæ deferuiat, & eiſdem beneficium ſortiatur. Illum etiam cenſum,
 qui vota dicitur, quem Hiſpanorum catholici Reges ex ſingulis boum paribus
 à flumine Piſorga vsque ad mare occidentale, & per totam Luſitaniam prouin-
 ciam, atque etiam in Toletto, & Tranſſerram annuatim perſoluen. pro ſalute
 totius terræ liberaliter ſtatuerunt, eidem eccleſiæ confirmamus, & omnimodo
 interdiciamus, vt nulli ſas vnquam ſit eum ipſi eccleſiæ qualibet occasione ſub-
 trahere. Obeunte verò te, &c. Prætererea quaſcunque poſſeſſiones, &c. vsque ad
 verbum Vocabulis. Ciuitatem ipſam Compoſtellam cum Cauto ſuo, cum ec-
 cle.

celestis, & monasterijs infra eam, vel eius terretorium constitutis, cum omni iure tam dioecesano quàm regali, & cum terminis totius Episcop. videlicet cum archipresbyteratibus de Morracio, & de inter Ambos pontes de montibus vtriusque, de Taberiolis, & de Ciria, de Pilonio, & de insula Laonij, de vtroque Coronato, de Dormian. & Superaddo, & Aranga, & monte laurino quomodo diuiditur, cum Parrega de Prucijs, & de Bifaucijs, cum tota interiacente diœcesi, à castello sancti Pelagij de Luco vsque Transancos: monasterio quoque omnia, & conuentuales, seu alias ecclesias, infra hos terminos constitutas, cum omni iure parochiali, & quæ intra regalia Beati Iacobi continentur, cum omni seu patronatus, seu alio iure, quod ad reges pertineat, videlicet monasterium sancti Pelagij de antecaltaria monasterium sancti Martini de foris, ecclesiam sanctæ Mariæ de Sara, monasterium sanctæ Mariæ de Canogio, monasterium sancti Petri de Foris, monasterium sancti Iulii de Luania, monasteriū de Superaddo, de Aziuario de Codeseda, de Mosonzo, de Cinijs, de Monte ferro, de Borgondo, de Nogaria, de Solandres, de Calauario, de Siauia, de Riuomalo, de Moriamie, de Ozon, de Sauarde, de portu Orij, de Nometi, de Ciuitio, de Briuijs, de Meeis, de Dormian, de Calago, de Podio, de Lerze, de Armentaria, de Harcos, & monasterium sancti Iohannis de Cauea, sancti Christophori, sancti Vereximi, sancti Georgij, sancti Thomæ, de Pimario, & sancti Iacobi de Ermello. Præterea regalem capellaniam, & cancellariam, quam bonæ memoriæ Alfonsus illustris. Hispaniæ Rex ecclesiæ vestræ concessit, & scripti sui pagina roborauit. Castrum quoque quod vocatur Honestum, & Iriam cum seruis, & omnibus appendicijs suis, Castrum, quod vocatur Sancta Maria de Lanceata, cum ecclesijs, & omnibus pertinentijs suis. Castrum, quod vocatur Ciria cum ecclesijs, & omnibus pertinentijs suis. Castrum quod dicitur Cito facta, cum eccl. & omnibus pertinentijs suis. Castrum quod dicitur Cathobadi cum pertin. suis. Castrum Daranum, cum villis, & ecclesijs, & omnibus pert. suis. Castrum quod dicitur Luparia cum eccl. & pert. suis. Territor. quod vocatur Amaea cum omnibus possessionibus, quas ibi habetis. Pistomarcos cum seruis, & possession. quas in eo habetis. Bisetium cum seruis, quos ibi habetis. Dubriam cum possessionibus, quas ibi habetis. Lantias cum pert. suis. Lucrosam cum seruis, & pert. suis. Montanos cum eccl. & possessionibus, quas ibi habetis. Coronatum cum possessionibus, quas ibi habetis. Ventosam cum insula de Laonio. Montes, quos quandoque Suarius Friolæ à vestra ecclesiā tenuit, cum altera medietate integros. Burgum de Ponte veteri cum pertinentijs suis: Taueiriolos cum ecclesijs, & possessionibus, quas ibi habetis. Ripam Vliæ cum ecclesijs, & possessionibus, quas ibi habetis: Deciam cum possessionibus, & ecclesijs regalibus, & omnibus pertinentijs suis: terram de Superaddo integram cum pertinentijs suis. In eadem Decia monasterium sancti Laurentij de Carbonario, quod ecclesiæ Compostellaniæ secūdum ius patronatus adiudicatum est per sententiam dilecti filij nostri G. S. Angeli Diaconi Cardinalis tunc apostolicæ sedis Legati. Medietatem Burgi de Faro cum pedagio nauium, & iure fisci. Villas de Cceia in Nemancos, & de Oca in Bregantin. de Leiloio, in Seia, de Augundo Piaueladegio, Liure, & de Ruijs in Endis, de Tooure in Prucijs cum cautis ecclesijs, & pertinentijs suis, & alias ecclesias, seu possessiones, quas iure proprietatis extra fines regalium vestrorum per eundem Episcopatum habetis. In Episcopatu quoque Mindunien. ecclesiā sancti Laurentij de arbore cum Cauto, quod dicitur villa de Maures, & villam Petri cum ecclesia sua, & ecclesias de Riua auerso, & sanctæ Eolaliæ altæ, & de Radigosa, & sanctæ Mariæ de Turre, & sancti Martini de Palatijs cum omnibus pertinentijs suis. In Episcopatu Lucen. villas de Recelli, & de Cesa. In Episcopatu Aurien. villas de Amarante, de Iouin, & de Vite, & de Villari regis, & medietatem Souti de Parata. In Episcopatu Tuden. Cautum, quod dicitur de Molis cum omnibus ecclesijs intra ipsum contentis, & monasterium de Cela, & villas de Lazorio, Baldranes, Lamala, & Nugaria. In Episcopatu Bracaren. villas de Cornelian. cum ecclesijs suis, & Moaci, & Gandusi, cum montibus, exitibus, & pertinentijs suis. In valle Carceris hospitale, quod dicitur Anglorū cum

cum ecclesia sua, & aliam ecclesiam, quæ ipsi ex eadem parte superiacet: & villas de Tabladelo, & de Parata. In Episcopatu Astoricens. villas de Cacauell. cum ecclesia sua, & de Caruallial, & ecclesiam sancti Iacobi de Requeixo, de Sanabria. In episcopatu Legionen. domos, quæ fuerunt Archidiaconi Thomæ. In ipsa ciuitate villam de Ledigos, cum ecclesia sua, & partem villæ de Furones, cum omni iure, quod habetis in ecclesia. In ripa Estolæ, villam Alexis, & villam Leandri cum ecclesijs suis, & iuxta monasterium sancti Facundi villam Cerame. In episcopatu Palætin. ecclesiam sancti Michaelis de Vallouria, & villam dictam Sauugelo de Raaces cum pertinentijs suis, & omni iure regali, sicut Alphonfus illustris. Castellanorum rex ecclesiæ Beati Iacobi eam donasse dignoscitur. In episcopatu Oueten. in villa Olerxida omnes ecclesias, & in Beneuento ecclesiam sanctæ Mariæ de Ventosa. In Asturijs ecclesias sancti Ioannis de Cerreda, & villam Armillum cum hospitali, quod est in Strata cum montibus, & omnibus pertinentijs suis. In episcopatu Zamoren. villas, & ecclesias de Arquilinis, & de Arcos, & ecclesiam sancti Iacobi de Zamora: villas de Palatijs, & de Spino, & de Aldeola cum ecclesijs suis. In Episcopatu Salamantin. villam de Mungno, Asnar cum ecclesijs suis, & villam, quæ dicitur Ecla, & villam Biluestre cum iure regali, & ecclesiam sancti Martini de Ledesma, & alias ecclesias, vel possessiones, quas in prædictis episcopatibus habetis. In Episcopatu Caurien. Castrum quod dicitur Attalaia Pelagij, videlicet cum terminis suis, & ecclesiā de Granata, quæ dicitur sancti Iacobi cum domibus, & piscarijs, & alijs possessionibus, quas ibi acquisistis: ecclesias quoq;, & possessiones, quas in Vasconia, & in Italia, & in alijs partibus orbis per diuersos episcopatus habetis. Decernimus ergo &c. Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis, secundo idus Iulij, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCIX. Pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

MARTINO BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD SENTENTIAM Portugalsis Episcopi in causa decimarum confirmet.

CVM à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Sententiam à venerabili fratre nostro Portugallen. Episcopo, & dilecto filio I. Cantore Tuden. à venerabili fratre nostro Tuden. Episcopo delegato in causa, quæ inter te, & Abbatem de castro suprà decimis Bracantiæ vertebatur, apostolicæ sedis auctoritate prolata, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo &c. Datum Lateran. XVI. Cal. Augusti.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS TAM IN VRBE METEN. quàm eius diœcesi constitutis. Quòd rudiores laici de scripturis sacris temerè iudicare, priuatim conuenire & concionari, sacerdotes & ecclesiam contemnere non debeant:

CVM ex iniuncto nobis apostolatus officio facti simus secundum Apostolum sapientibus, & insipientibus debitores, pro vniuersorum salute nos oportet esse sollicitos, vt & malos retrahamus à vitijs, & bonos in virtutibus foueamus: tunc autem opus est discretione maiori, cum vitia sub specie virtutum occultè subintrant, & angelus Sathanæ se in angelum lucis simulatè transformat. Sanè significauit nobis venerabilis frater noster Metensis Episcopus per litteras suas, quòd tam in diœcesi, quàm vrbe Meten. laicorum, & mulierum multitudo non modica tracta quodammodo desiderio scripturarum, euangelia, epistolas Pauli, psalterium, moralia Iob, & plures alios libros sibi fecit in Gallico sermone transferri. Translationi huiusmodi ad eò libenter, vtinam autem & prudenter intendens, vt secretis conuentionibus talia inter se laici, & mulieres eructare præsumant, & sibi inuicem prædicare: qui etiam aspernantur eorum consortium, qui se similibus non immiscent, & à se reputant

putant alienos: qui aures, & animos talibus non apponunt. Quos cum aliqui parochialium sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eis in faciem resisterunt: conantes rationes inducere de scripturis, quod ab his non deberent aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt: & cum ipsis per eos verbum salutis proponitur, se melius habere in libellis suis, & prudentius se posse id eloqui, submurmurant in occulto. Licet autem desiderium intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum, in eo tamen apparent meritò arguendi, quod tales occulta conuenticula celebrant, officium sibi prædicationis usurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhaerent. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit operatenebrarum, ut apostolos suos in mundum vniuersum prædicaturos euangelium omni creaturæ missurus, eis apertè præcepit dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta: per hoc manifestè denuncians, quod euangelica prædicatione non in occultis conuenticulis, sicut hæretici faciunt, sed in ecclesijs iuxta morem catholicum est publicè proponenda. Nam iuxta testimonium veritatis, omnis qui malè agit, odit lucem: & ad lucem non venit, ne eius opera arguantur. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta: propter quod cum pontifex interrogasset Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius, respondit: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo quo omnes Iudæi cōueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Porro si quis obijciat, quod iuxta præceptum dominicum non est sanctum dandum canibus, nec margaritæ mittendæ sunt ante porcos, cum & Christus ipse non omnibus quidem, sed solis Apostolis dixerit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: intelligat canes, & porcos non eos esse, qui sanctum gratanter accipiunt, & margaritas libenter acceptant: sed illos, qui sanctum dilacerant, & margaritas contemnunt: quales sunt qui euangelica verba, & ecclesiastica sacramenta, non ut catholici venerantur, sed abhominantur potius ut hæretici, oblatrantes semper, & blasphemantes: quos Paulus Apostolus post primam, & secundam admonitionem docet esse vitandos. Arcana verò fidei sacramenta non sunt passim omnibus exponenda: cum non passim ab omnibus possint intelligi, sed eis tantum, qui ea fidei possunt concipere intellectu: propter quod simplicioribus inquit apostolus: Quasi paruuli in Christo lac potum dedi vobis, non escam. Maiorum est enim solidus cibus, sicut alijs ipse dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos, inter vos autem nihil iudicauimus scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum: Tanta est enim diuinæ scripturæ profunditas, ut non solum simplices, & illiterati, sed etiam prudentes, & docti non plenè sufficiant ad ipsius intelligentiam indagandam. propter quod dicit scriptura: Quia multi defecerunt scrutantes scrutinium. Vnde rectè fuit olim in lege diuina statutum, ut bestia, quæ montem tetigerit, lapidetur: ne videlicet simplex aliquis, & indoctus præsumat ad sublimitatem scripturæ sacræ pertingere, vel eam alijs prædicare. scriptum est enim, Altiora te ne quaesieris. propter quod dicit Apostolus: Non plus sapere quàm oporteat sapere, sed sapere ad sobrietatem. Sicut enim multa sunt membra corporis, ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium: quia secundum Apostolum: Alios quidem dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare: nam secundum Apostolum: Quomodo prædicabunt nisi mittantur: & veritas ipsa præcepit apostolis: Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Quod si fortè quis argutè respondeat, quia tales inuisibiliter mittuntur à Deo: & si non visibiliter mittantur ab homine, cum inuisibiliter missio multo sit dignior, quàm visibilis, & diuina longè melior, quàm humana. Vnde Ioannes Baptista non legitur mis-

sus ab homine, sed à Deo, sicut euāgelista testatur: quia fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Potest, & debet utiq; ratione prauia responderi, quòd cum interior illa missio sit occulta, nō sufficit cuiquam nudè tantum asserere, quòd ipse sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret: sed oportet ut asstruat illam inuisibilem missionem per operationē miraculi, vel per scripturæ testimonium speciale. Vnde cum dominus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, ut crederetur ei quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signū, ut conuerteret virgam in colubrum, & colubrum iterum reformaret in virgam. Ioannes quoque Baptista suæ missionis speciale testimonium protulit de scriptura, respondens sacerdotibus, & leuitis, qui missi fuerant ad interrogandum quis esset, & quare baptizandi sibi officium assumpsisset: Ego vox claman-
 tis in deserto: dirigite viam domini: sicut dixit Isaias propheta. Non ergò creden-
 dum ei, qui se dicit missum à Deo, cum non sit missus ab homine, nisi de se spe-
 ciale proferat testimonium de scripturis, vel euidentis miraculum operetur. Nā
 & de his, qui missi leguntur à Deo, euāgelista testatur: Quod ipsi profecti præ-
 dicabant vbique domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus
 signis. Licet autem scientia valde sit necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia
 iuxta verbum propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem
 exquirunt ex ore eius: non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam à schola-
 sticis detrahendum, cum in eis sacerdotale ministerium debeat honorari: pro-
 pter quod dominus in lege præcepit: Dis non detrahes, sacerdotes intelligens:
 qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, decorum nomine nun-
 cupantur. Iuxta quod alibi dicit de seruo volente apud dominum remanere, ut
 dominus offerat eum gl'is. Cum enim iuxta verbū apostoli, seruus suo domino
 stet, aut cadat, profecto sacerdos ab Episcopo, cuius est correctioni subiectus, de-
 bet in mansuetudinis spiritu castigari, non autem à populo, cuius est correctio-
 ni præpositus, in spiritu superbiæ reprehendi: cum iuxta præceptum dominicū
 pater, & mater non debeāt maledici, sed potius honorari: quod de spiritali pa-
 tre multo fortius debet intelligi, quàm carnali. Nec quisquam suæ præsumpti-
 onis audaciam illo defendat exemplo, quòd aīna legitur reprehēdisse prophe-
 tam, vel quòd dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato: & si malè lo-
 cutus sum, testimonium perhibe de malo: cum aliud sit fratrem in se peccan-
 tem occultè corripere: quod utique quisque tenetur efficere secundum regu-
 lam euāgelicam. In quo casu sanè potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus
 ab aīna: & aliud est, patrem suū etiam delinquentem reprehendere manifestè,
 ac præcipuè fatuum pro simplici appellare, quod utique nulli licet secundum
 euāgelicam veritatem. Nam qui etiam fratri suo dixerit fatue, reus erit gehē-
 næ. Rursus aliud est, quod prælatus se sponte de sua confusus innocentia, subdi-
 torum accusationi supponit. In quo casu præmissum domini verbum debet in-
 telligi: & aliud est, quòd subditus non tam animo corripiendi, quàm detrahen-
 di exurgit temerarius in prælatum, cum cum potius maneat necessitas obsequē-
 di. Quòd si fortè necessitas postularit, ut sacerdos tanquàm inutilis, aut indi-
 gnus, à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè apud Episcopum,
 ad cuius officium tam institutio, quàm destitutio sacerdotum noscitur perti-
 nere. Illud autem tanquàm de supercilio pharisæorum procedens, debet ab
 omnibus aspernari: quòd tanquàm ipsi soli sint iusti, ceteros aspernantur: cum
 & hætenus ab initio nascentis ecclesiæ multi fuerint viri sancti: qui nec tales
 fuisse leguntur, nec talibus adhæsisse, cum de nouo tales surrexisse legantur: qui
 nisi contenti sint doceri potius, quàm docere: ad illos forsitan pertinebūt, qui-
 bus dominus ait: Nolite fieri plures magistri. Nos ergò filij, quia paterno vos
 affectu diligimus, ne sub prætextu veritatis in foueam decidatis erroris, & sub
 specie virtutum in laqueum vitiorum: vniuersitatem vestram rogamus atten-
 tius, monemus, & exhortamur in domino, in remissionem vobis peccatorum
 iniungentes, quatenus ab his, quæ superius reprehensibilia denotauimus, & lin-
 guam, & animum reuocetis, fidem catholicam, & regulam ecclesiasticam ob-
 seruantes, ne vos verbis fallacibus circumueniri, vel etiā circūuenire contingat:

quia

quia nisi correctionem nostram, & admonitionem paternam receperitis humiliter, & deuotè, nos post oleum infundemus & vinum, seueritatem ecclesiasticam apponentes: vt qui noluerint obedire spontanci, discant acquiescere vel inuiti. Datum Lateran.

EPISCOPO, ET CAPITVLO METENSIBVS, DE
eodem Argumento.

Icut ecclesiarum prælatis incumbit ad capiendas vulpes paruulas, quæ demoliri vineam domini moliuntur, prudenter, & diligenter intendere, sic est eis summo opere præcauendum, ne ante messem zizania colligantur, ne forsan (quod absit) cum eis etiam triticum euellatur. Sanè sicut non debet hæretica prauitas tolerari, sic enervari non debet religiosa simplicitas, ne vel patientia nostra hæreticis audaciâ subministret, vel simplices impatientia multa confundat, vt nobis diruptis conuertantur in arcum peruersum, & in hæreticos de simplicibus commutentur. Sanè significasti nobis per litteras tuas frater Episcopo, quod tam in diocesi, quàm Vrbe Meten. &c. vt suprâ. vsque ad verbum in occulto. Quia verò in dubijs non est de facili sententia proferenda, cum quod vel ijdem errent in fide, vel à doctrina discrepent saluari, nobis per tuas litteras frater Episcopo non duxeris exprimendum: cum opinionem, & vitam eorum penitus ignoremus, qui sacras scripturas taliter transtulerunt: aut eorum qui docent taliter iam translatas: quorum neutrum potest fieri sine scientia litterarum, licet in his arguendi meritò videantur, quod occulta conuenticula celebrant, officium sibi &c. vsque ad verbum Non inhærent. Discretionem vestrâ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eos commonere diligentius studeatis rationibus, & exhortationibus innitentes, vt ab his, in quibus apparent reprehensione notabiles, omnino desistant: nec officium sibi vendicent alienum. Inquiratis etiam sollicitè veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis, quæ fides vtentiũ, quæ caussa docendi, si sedem apostolicam, & catholicâ ecclesiâ venerentur, vt super his, & alijs, quæ necessaria sunt ad indagandam plenius veritatem, per litteras vestras sufficienter instructi, quid statui debeat, melius intelligere valeamus. Reuocandi autem eos, & conuincendi secundum scripturas super his, quæ reprehensibilia denotauimus, viam vobis in litteris, quas communiter illis dirigimus, aperimus. Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

ARCHIEPISCOPO, DECANO, ET CAPITVLO COMPOSTELLAN.
Qua concordiam quandam auctoritate Apostolica confirmat.

A, quæ concordia, vel iudicio &c. vsque ad verbum Assensu. Ad exemplar felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri concordiam, quæ inter vos, & Vu. Vicecomitem, & G. filium eius Vercellen. ciues, super hospitali, & ecclesiâ sancti Iacobi de Cassina, mediante venerabili fratre nostro Taurinen. Episcopo, & dilecto filio Hard. Mediolanen. Ecclesiæ canonico facta dignoscitur, sicut de beneplacito vtriusque partis stabilita est, & tuo, frater Archiepiscopo, subsequente assensu firmata: & hinc inde suscepta, & hætenus obseruata, auctoritate vobis apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes vt sicut in authentico scripto ipsius transactionis habetur, post decessum prædicti G. & Iacobi fratris eius, nullum ius siue foundationis, seu aduocationis, aut cuiuslibet alterius rei, quisquam de cognatione eorum in prædicta ecclesiâ, vel hospitali valeat vendicare: sed in potestate, & regimine Compostellan. ecclesiæ, sine iniuria Vercellen. Episcopi remaneant absolutè. Præterea refutationem, quam super iure foundationis, & aduocationis, vel alterius cuiuslibet rei quod sibi quocunque modo competere videbatur, in præfata ecclesiâ, siue hospitali, præfatus Vu. pro se, & hæredibus

suis per instrumentum publicum spontaneè fecit, ratam decernimus permanere. Nulli ergò &c. confirmationis, & constitutionis &c.

Datum vt suprà.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO. VT ABBAS
& monasterium de Antecaltaria Compostellano Episcopo subiectum sit.

CVM olim esses in felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri præsentia constitutus cum Abbate de Antecaltaria, varias querelas contra cum priùs in præsentia quorundam Cardinalium, quibus causa commissa fuerat audienda, & postmodum in ipsius auditorio proponebas, asserens quòd prædictum monasterium quoad ius patronatus, tibi, & Compostellan. ecclesiæ subtrahere voluisset, alium eiusdem monasterij nominando patronum: sed & ipse Abbas aliqua contra te, ac fratres tuos se dicebat habere. Tandem cum ad compositionem per eundem prædecessorem nostrum moniti fuissetis, elegit ipse Abbas porius, quæ ad pacem erant, quàm disceptatione contendere, & coram eo publicè recognouit præscriptum monasterium ecclesiæ Compostellan. diocæsano simul, & terretorij iure subiectum: utpote quòd non solum in cœmiterio, verùm etiam in parietibus, præscriptæ ecclesiæ noscitur esse constructum, ut per ecclesiam ad monasterium transitus sine aliquo interstitio habeatur: & tu, & fratres tui in processionibus ad cœmiterium pertinetibus per claustrum monasterij transeat. Interrogatus autem Abbas respondit in solo ecclesiæ Compostellanen. fundatum, eamque solam ius in eo patronatus habere. Ne igitur quod eidem Alexandro de confessione Abbatis in iudicio facta innotuit, ulterius in recidiu contentionis scrupulum reducat, idem monasterium, sicut Abbas recognouit, ad exemplar eiusdem prædecessoris nostri decernimus ecclesiæ tuæ diocæsano, & terretorij, ac patronatus iure perpetuo subiacere, ipsumque tibi, & ecclesiæ tuæ auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergò &c. constitutionis, & confirmationis &c.

Datum Lateran. VII. idus Iulij.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO. VT
rusticos Legionenses vota persolvere cogat.

CVM sit regula iuris, qua dicitur, ut actor forum rei sequatur, preces ex parte tua nobis super hoc obtinendo porrectas, libenter admittimus, quod tam canonicæ, quàm legali consonat æquitati: maximè cum, id quod petis, in fauorem beati Iacobi, & Compostellanæ eccl. debeat adimpleri. Innotuit siquidem nobis, quòd quidam laici rustici de Regno illustris. regis Legionem. super votis beato Iacobo persolvendis, nolunt in præsentia ipsius regis, qui ordinarius iudex eorum existit, quando cõueniuntur aliquatenus respondere. Unde petitioni tuæ gratum præstando assensum, ad exemplar felicitis recordationis Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, fraternitati tuæ præsentipagina indulgemus, ut tibi liceat rusticos ipsos tanquàm votorum debitores sub examine prædicti Regis: quandoquidem tibi aliàs eorundem votorum solutio debita denegatur, super eisdem votis remoto cuiuslibet appellationis, vel contradictionis obstaculo conuenire. Decernimus ergò &c.

Datum Lateran. III. idus Iulij.

TOLETAN. ET BRACAREN. ARCHIEPISCOPIS, ET SVFFRAGANEIS eorum Orien. & Legionen. Episcopis, De eodem
Argumento.

Querelam

Verclam venerabilis fratris nostri P. Archiepiscopi Compostellan. accepimus, quod eius ecclesiæ ad mandatum etiam apostolicum sepius iteratum, vota Beati Iacobi à parochianis viris non facitis, sicut debentur, exolui. Quoniam igitur ad seruanda iura præscriptæ ecclesiæ non decet vos existere negligentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus memorato Archiepiscopo, & ecclesiæ suæ præscripta vota à parochianis vestris, vt debentur, solui de cætero faciatis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Zamoren. & Salamantin. Episcopis datum noueritis in mandatis, vt parochianos vestros ad vota illa soluenda, sublato appellationis obstaculo eccl. distictione compellant. Vos itaque sententiam, quam iidem Episcopi, vel eorum alter in eos propter hoc rationabiliter tulerint, vsque ad dignam satisfactionem denunciari faciatis, & inuiolabiliter obseruetis.

Datum Lateran. II. idus Iulij.

Scriptum est super hoc Zamoren. & Salamantin. Episcopis.

MAGISTRIS, ET FRATRIBVS, SPATARIIS, ET RELIGIOSIS
per Hispanias constitutis. Vt censum ecclesiæ Compostellanae debitum soluant.
nec retineant aliena, quæ propria reliquerunt.

Audientiam apostolatus nostri transmissa conuestione ecclesiæ Compostellan. peruenit, quod cum per totam ferè Hispaniam auctoritate principum, & prælatorum fauore, etiam clerici, & populi ecclesiæ Beati Iacobi ob reuerentiam ipsius apostoli census quidam certus, qui vota dicitur, de singulis partibus bonum antiquitus fuerit constitutus, plerique vestrum de terris vestris, & hominum vestrorum eundem censum præscriptæ ecclesiæ pro sua tantum voluntate soluere contradicunt. Verum quia valde periculosum est quibuslibet aliena tenere, nedum viris religiosis, qui perfectionis amore propria dimiserunt, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus censum ipsum, secundum quod antiquitus statutus est, eidem ecclesiæ cum integritate soluatis. Cæterum si (quod non credimus) mandatum apostolicum in hac parte duxeritis contemnendum, noueritis nos venerabilibus fratribus nostris Salaman. & Zamoren. Episcopis mandauisse, vt ad id per interdicti, & excommunicationis sententiam, sublata appellationis difficultate, sicut visum fuerit, vos compellant.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

Scriptum est super hoc eisdem Episcopis.

CAPITULO BALNEARIE. NE EX MONACHIS QVIC-
quam restituatur, & de pœna simoniacorum.

Lim ad instantiam Vu. presbyteri conquerētis, quod ecclesia, quam ei de consensu vestro, Prior vester sub annua pensione concesserat, & quam ipse animalibus multis ditauerat, abstulisset, & extendisset manum ad personam pariter, & res eius astringens eum ferreis vinculis ad sedem apostolicam appellantem, causam ipsam venerabili fratri nostro Messanē. Archiepiscopo meminimus commisisse. Cum autem ad citationem ipsius (sicut ex litteris eius accepimus) partes in ipsius essent præsentia constitutæ, dictus presbyter ea, quæ Priori in ecclesiæ receptione contulerat, Prior verò, quæ ipsi presbytero pro concordia dederat, sibi restitui postulabat. Cumque postmodum idem presbyter & sua sibi restitui, & de violentia irrogata iustitiam fieri postularet, Prior ipsum conuersum, ac professum suum esse asseruit, & ad id probandum quosdam testes induxit: quorum depositiones Priore postmodum appellante, idem Archiepiscopus sub suis nobis litteris de-

R r 3

stinavit.

stinavit. Transcriptum etiam quoddam concessionis, quam idem Prior dicto presbytero super ecclesia de Castro nouo cum omnibus eius pertinentijs concedebat tali tenore: quod eam in domibus, hortis, & vineis augumentaret, & sexaginta porcos, pullum vnum equinum, mulam vnam, & quadringentos tarenos offerret. Ceterum cum dictus frater Vu. propter hoc ad nostram praesentiam accessisset, Prior vero non procuratorem idoneum, sed nuncium minus sufficientem solummodo destinasset, nos venerabili fratri nostro Montis Regalis Archiepiscopo, & P. tunc Regiae Capellae canonico subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut dictum Priorem in expensas legitimas condemnantes, inter partes, si fieri posset, concordiam reformarent. Alioqui auditis quae proponerentur hinc inde, & rationibus partium plenius intellectis, ita ut nihil restare, nisi sententia, videretur: gesta omnia redacta in scriptis sub sigillis suis ad nostram praesentiam destinarent: statuentes partibus terminum competentem, quo praesentarent se nostro conspectui sententiam recepturam. Licet autem (sicut idem Archiepiscopus nobis per suas litteras intimauit) coniudex ipsius antequam partes vocarentur ad causam, viam fuerit vniuersae carnis ingressus, ipse nihilominus de consensu partium in causa processit, & Priore in expensas, quas idem presbyter in via fecerat, condemnato, cōquestionem eiusdem presbyteri super spoliatione, captione, ac detentione sua, & Prioris excusationem audiuit: ac super conuersione, & susceptione habitus ipsius presbyteri ex parte Prioris inductos mandauit recipi, & audiri. Licet idem presbyter contra id, quod prius promiserat, receptioni eorum noluerint interesse, fuerunt etiam pro eodem presbytero quidam ad testimonium aduocati: qui non iurati deposuerunt presbyterum ipsum fuisse carceri mancipatum. Verum cum postmodum idem presbyter, & frater Io. canonicus Balneariae procurator ad hanc causam specialiter constitutus, ad nostram praesentiam cum eiusdem Archiepiscopi litteris accessissent, nos eis dilectum filium nostrum G. sanctae Mariae diaconum Cardinalem concessimus auditorem: qui cum omnia, quae coram eo recitata fuerant, ad nostram praesentiam retulisset, nos intelligentes sufficienter fuisse probatum per testes ipsum in domo Balneariae fecisse professionem, suscepisse habitum, & portasse, ipsum esse professum eiusdem ecclesiae per sententiam diffiniuimus, & ab impetitione ipsius super his, quae sibi restitui postulabat, sententialiter absoluius ecclesiam memoratam. Adijcientes, ut quia pro ecclesia de Castro nouo, sicut ex assertionem ipsius, & concessione Prioris patuit, reatum cōtraxerat simoniae, ad eam de cetero nullatenus reuertatur. Quia vero Prior vester non minus, immo magis in hoc deliquisse videtur, volumus, & mandamus, ut vsque ad Festum omnium sanctorum nostro se conspectui repraesentet: rationem nobis super contractu simoniaco redditurus. Nulli ergo &c. diffinitionis, & absolutionis &c.

Datum Lateran. XIII. Cal. Augusti.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. VT CONCORDIAM INTER
ecclesiam Compostellanam & Bracaren. initam seruet.

Ontrouersiam quatuor Episcopatum Colimbrien. videlicet, Visen. Egitanien. & Lamecen. inter Compostellan. & Bracaren. ecclesias diutius agitatam, non sine multo labore nuper curauimus exacta diligentia terminare: sicut ex authentico sententiae liquidò declaratur. In qua re causa quoque quinque Episcopatum Galletiae scilicet, Tuden. Aurien. Mindunien. Lucen. & Astoricen. qui à bonae memoriae Alexandro Papa praedecessore nostro venerabili fratri nostro P. Compostellan. Archiepiscopo pro illis fuerant assignati, terminata dignoscitur, cum principali quaestione sopita, & accessoria per consequentiam sit sublata. Ut autem super hoc nulla in posterum dubietas oriatur, fraternitati tuae auctoritate praesentium duximus concedendum, ut super praefatis Episcopatibus Galletiae indubi-

tan-

tanter pertinentibus ad metropolim Bracaren. propterea, quæ hætenus gesta sunt, non valeas de cætero conueniri. Præsentibus quoque litteris duximus annotandum, quod præfatus Compostellanus Archiepiscopatus sui nomine præmissis Episcopatibus Colimbrien. scilicet, Visen. Tuden. Aurien. Mindunien. Lucen. & Astoricen. Ecclesijs etiam Sancti Victoris, & Sancti Fructuosi cum omnibus pertinentijs suis, & medietati Bracaren. renunciauit in perpetuum in præsentia nostra, & fratrum nostrorum, super quibus fuerat à partibus litigatum.

Datum Lateran. XIII. cal. Augusti.

VIMANEN. DE COSTA, ET DE SANCTO TORNACO PRIORIBUS. *Vt Archiepiscopo Bracarensi obediant.*

Vm non liceat à capite membra recedere, non sufficimus admiri, quod, sicut referente venerabili fratre nostro Bracaren. Archiepiscopo, nostris est auribus intimatum. Licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen nullum exemptionis priuilegium prætendentes: obedire sibi tanquam Episcopo vestro contumaciter recusatis. Cum igitur crimen ariolandi sit repugnare, & scelus idolatriæ nolle acquiescere, sustinere nolentes quod subditi prælaris suis non obediant, vt tenentur, de communi fratrum consilio per apostolica vobis scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus præfato Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. obedientiam, & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diœcesis faciunt, de cætero sine contradictione qualibet impendatis: præscriptione temporis non obstante. Alioquin sententiam, quam idem in vos, vel ecclesias vestras propter hoc rationabiliter tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari. Datum Lateran. XII. Calendas Augusti.

PORTVGALLEN. ET LAMECEN. EPISCOPIS, ET ABBATI DE BVRIO VT Archiepiscopo Bracarensi Priorem S. Martini de castro obedire cogant.

Ntimante venerabili fratre nostro Bracaren. Archiepiscopo, nostris est auribus intimatum, quod dilectus filius Prior Sancti Martini de Castro, occasione cuiusdam priuilegij, quod pendente lite de nouo eodem Archiepiscopo ignorante, à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro dicitur impetratum, obedientiam consuetam, & reuerentiam debitam denegat exhibere. Cum igitur de iure naturali procedat, & hoc ipsum in Euangelio Dominus manifestet, quod, quæcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos eadem eis facere debeamus: sicut nobis ab alijs debitum honorem impendi, sic & fratribus, & coëpiscopis nostris à subditis deferri volentes, eidem Priori de communi fratrum nostrorum consilio, per scripta nostra præcipiendo mandamus, vt non obstante huiusmodi priuilegio, neque commissione ad te frater Episcopo, & prius Episcopum Lamecen. & dilectum filium Priorem Ecclesiolæ postea impetrata, præfato Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. de cætero sine contradictione qualibet, sicut alij prælati suæ diœcesis faciunt, humiliter obedire procuret. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mādāmus, quatenus, si prædictus Prior mādato nostro parere noluerit, vos eum ad id veritate cognita per cēsuram ecclesiasticam sine appellationis obstaculo compellatis. Quod si omnes &c. Datum vt supra.

EXONIEN. PORTVGALLEN. ET PLACENTIN. EPISCOPIS. VT CAUSAM Compostellani & Bracaren Archiepiscopi super ecclesia Zamarensi cognoscant.

Cum olim inter Toletanam & Bracarensem ecclesias super Zamoren. Episcopatu, quem tunc Toletanus Archiepiscopus (vt dicitur) possidebat, quæstio verteretur, felicitis recordationis Eugenius Papa prædecessor noster nec Compostellani. Archiepiscopo, nec Episcopo Zamoren. citato, nec denunciatione aliqua, sicut venerabilis frater noster Compostellanus

Archiepiscopusasseruerat,super hoc facta eisdem,sententiam pro Bracaren.ecclesia promulgauit,scribens Episcopo,clero,& populo Zamoren.vt ei,& ecclesie Bracaren.tāquam suæ metropoli humiliter obedirent, ac postmodum possessionem ipsius Bracarē. Archiepiscopus,sicut nobis ex parte sua fuit propositum est adeptus.Postmodum vero idem Compostellanus Archiepiscopus primò à bonæ memoriæ Alexandro Papa,ac demum à Lucio prædecessoribus nostris ad delegatos iudices contra Zamor.Episcopum,qui tunc se iuxta eiusdem Archiepiscopi assertionem habebat, pro libito litteras impetrauit: qui pro eo diffinitiuam sententiam protulerunt:cuius inquisitionem felicitis recordationis Vrbani Papa prædecessor noster commisit ad petitionem venerabilis fratris nostri Bracaren. Archiepiscopi faciendam.Nuper autem cū idem Compostellanus,& idem Bracaren. Archiepiscopi propter hanc,& alias causas, quas habebant ad inuicem ad nostram præsentiam accessissent,& super his fuisset ab eis aliquandiu disceptatum: de consilio fratrum nostrorū sententiando decreuimus,vt illa sententia in nullo prorsus obsteret Archiepiscopo, vel Ecclesie Bracaren.Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus,quatenus siue aduersus eundem Compostellanum,siue aduersus venerabilem fratrem nostrum Zamoren.Episcopum, vel etiam aduersus vtrunque super hoc agere voluerit Archiepiscopus Bracaren.denunciatione tamen facta prius à vobis Compostellano,vt si voluerit Zamoren. Episcopum tueatur. Si Bracaren.Zamoren.maluerit conuenire,vos ad locum congruum accedentes, ad quem partes suos possint testes inducere:& de fama diligentius inquirentes, partibus conuocatis,& ipsius causæ meritis per earum assertionem plenius intellectis,ad sententiam ap. po.procedatis,facientes &c. Testes cogantur. Quòd si omnes &c.tu frater Oxomen.&c. ita quòd si alterum vestrum fratres Portugallen.& Placentin.decedere fortè contigerit,liceat metropolitano suo,in locum decedentis,quem voluerit ex suis suffraganeis subrogare.

Datum vt supra.

CLERICIS SANCTI GRISOGONI TAM PRÆSENTIBVS, QVAM
futuris canonicè substituendū in perpetuum. De confirma-
tione Priuilegiorum.

IA, quæ à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus ratione præuia statuuntur,tantò volumus firmitus obseruari, quantò de maturiori videntur consilio processisse:& ne imposterum alicuius valeant temeritate turbari,apostolico sunt munimine fulcienda. Sanè cum bonæ memoriæ Ioannes Crema ecclesie vestræ presbyter Cardinalis in præsentia felicitis recordationis Calixti Papæ prædecessoris nostri aduersus clericos S. Saluatoris de Curte suam deposuisset querelam,pro eo videlicet,quòd tam ei,quàm ecclesie vestræ debitam obedientiam subtraxissent, & iura parochialia denegarent,idem prædecessor noster vtraque parte ad suam præsentiam euocata,& rationibus vtriusque diligenter auditis,& cognitis, inspectis etiam priuilegijs bonæ memoriæ tam Ioannis XV.Papæ,quòd supradictam ecclesiam Sancti Saluatoris de Curte in fundo ecclesie vestræ sub censu annuo constitutam monstrabat,quàm Vrbani II. In quo euidenter diffinitum agnouit, vt clerici prædictæ ecclesie Sancti Saluatoris essent in canonica subiectione, & facerent vobis,& ecclesie vestræ obedientiam,& deberent scrutinium,baptisma,capitulum,processiones,& clericorum ordinationes vobis,& ecclesie vestræ, sicut proprio titulo exhibere:quæ idem Cardinalis ad tuitionem suæ causæ in medium producebat,fratrum suorum habito consilio per sententiam diffiniuit, præfatam ecclesiam Sancti Saluatoris debere in prædictis omnibus vestræ ecclesie respondere:quam videlicet sententiam bonæ memoriæ Innocentius,& Lucius Papa Secundus postmodum cōfirmarunt,sicut in eorum vidimus priuilegijs contineri.Cumque postmodum prædicti clerici eandem nollent sententiā obseruare,bonæ memoriæ Guido ecclesie vestræ Sancti Grisogoni presbyter

byter Cardinalis in præsentia felicitis memoriæ Adriani Papæ anno eius primo suam deposuit quæstionē: qui auditis, & cognitis, quæ proponebātur hinc inde, & inspectis priuilegijs bonæ recordationis tam Urbani, quàm Calixti Romanorum pontificū: & qualiter hanc eandem controuersiam, cum in suis temporibus inter ipsas ecclesias emerisset, diffinierit, controuersia ipsi debitum finem imposuit: & eorum sententias priuilegij sui pagina confirmauit: & clericos illius ecclesiæ vobis, vestrisque successoribus, & ecclesiæ vestræ Beati Grisogoni parochialia iura, sicut proprio titulo exhibere decreuit. Postmodum autem quinto anno pontificatus eiusdem Bonadies præbyter Cardinalis ecclesiæ vestræ, cui prædicti clerici Sancti Saluatoris tanquam contumaces, & rebelles, subiectionē, & obedientiam facere noluerunt: accessit ad eundem Pontificem prædecessorem nostrū Adrianum, & coram eo de illis suam deposuit quæstionem. Qui cum eandem causam cognoscendam bonæ memoriæ Bernardo Portuen. Episcopo commisisset: idem Episcopus prædecessoris nostri Calixti sententia diligenter inspecta, de mādato eiusdem pronunciauit, eandem sententiam à dictis clericis Sancti Saluatoris debere inuiolabiliter obseruari: sententiam ipsam proferens, sicut in authentico scripto per manum Scriptorij exinde factō continetur expressē: quæ ad exhibitionem iuris parochialis Ioānem Oeconomū prædictæ ecclesiæ, & omnes eiusdē ecclesiæ clericos condemnauit, videlicet in scrutinio, baptismo, capitulo, processione, & clericorum ordinatione: & præfatū titulum ecclesiæ vestræ Sancti Grisogoni ad omne ius parochiale restituit, sicut in priuilegijs vestræ ecclesiæ continetur. Cæterum cum tempore felicitis recordationis Alexandri Papæ I I I. sæpe dicti clerici contumaces existerent, & rebelles, nec latæ sententiæ vellent aliqua ratione parēre, ad instantiam clericorum tunc ecclesiæ vestræ eos ad suam præsentiam euocauit: qui coram eo proponere curauerunt, quod sententia illa non deberet aliqua ratione tenere, pro eo quod interposita fuerat appellatio suspensa, & etiam lata contra libertatē ecclesiæ suæ per priuilegiū apostolicæ sedis indultam: in quo videlicet priuilegio continebatur expressum, quod ecclesia sancti Saluatoris de Curte nulli alij, nisi Romanæ ecclesiæ subiaceret. Quod quidem priuilegiū (sicut in publico instrumento per manū Scriptorij exinde factō habetur) ab Oeconomō ecclesiæ vestræ in controuersia illa, quæ actitata est coram prædicto Bernardo Episcopo Portuen. & alia similiter priuilegia, quæ pro libertate suæ ecclesiæ pertendebāt, sunt falsitate penitus confutata: tum quia recens iunctura, & in collatura euidentius apparebat, & multa in se mendacia continebant: tum quia nullis alijs temporibus visa sunt, vel exhibita. Auditis itaque, & cognitis vtriusque partis rationibus, & priuilegijs prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum diligenter inspectis, habito fratrum suorum consilio, prædicti Episcopi sententiā confirmauit: & perpetuis temporibus firmam manere sancit: quam etiam felicitis recordationis Lucius Papa III. prædecessor noster ratam habuit: cum duo ex clericis Saluatoris, quos ad suam propter hoc præsentiam euocarat, coram eo confessi fuissent, sententiā fuisse prolatam, eandem se seruasse, ac seruare firmiter velle asserentes. Nos igitur eorundem prædecessorum nostrorum Ioannis, Urbani, Calixti, Honorij, Innocentij, Lucij, Adriani, & Alexandri vestigijs inhærentes, eandem sententiā auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Vobis etiam, vestrisque successoribus, & per vos eandem ecclesiā vestræ Sancti Grisogoni in perpetuum confirmamus: ecclesias, & capellas, quæ infra eiusdem Beati Grisogoni parochiam continentur, videlicet sæpe dictam ecclesiam Sancti Saluatoris de Curte: quæ etiam Felix aquila nuncupatur: ecclesiam Sanctæ Bonosæ, ecclesiam Sanctæ Agathæ cum pertinentijs earum: ecclesiam Sancti Stephani, quæ vtroque iure, parochiali videlicet, & proprietatis ad vestram dignoscitur ecclesiam pertinere: ut quicquid dignitatis, quicquid reuerentiæ, quicquid parochialis iuris matrix ecclesia in suis habet ecclesijs, & capellis, hoc vos in istis per Dei gratiā habeatis, tam in ordinationibus clericorum per easdem ecclesias collocandorum, siue ad ecclesiasticos ordines promouendorum, quam in scrutinij, baptismatibus,

pro.

processionibus, capitulis, & in criminalium quæ publica sunt iudicijs. Nullus ergo Episcopus, nullus Cardinalis, nullus Abbas, nullus Archipresbyter in prædicti Beato Grisogoni titulo in capellis, & terretorijs earum parochialia sibi iura audeat vendicare: nec Abbatum alicui facultas sit parochianos vestros, nisi fortè ab eis deliberatū sit, in suis ecclesijs sepelire. Quod si viuentes adhuc religionis intuitu apud eos sepeliri deliberauerint, cum vestra quoq; præsentia, salua matricis ecclesiæ iustitia tumultentur: ad hæc adiiciētes vobis, vestrisq; successoribus, & per vos ecclesiæ vestræ perpetuo cōfirmam⁹: ecclesiā Sācti Iuliani cum domibus, cellis, cryptis, hortis, vineis, & arenarijs suis, cū terris cultis, vel incultis, syluis, pantanis, & pratis suis, cum suis aquiniolis, in riuo, qui vocatur Artoe: quæ quidem ecclesia sita est iuxta Castrum, quod vocatur de Guid. Casale de Maliana cum turri, vineis, argis cultis, & incultis, pratis, syluis, aquis, & aquarum decursibus. Vineas, quas in Marcello, in Rosario, & in pratis Papæ possidetis, cum pratis, & alijs pertinētijs suis: vineas etiam, & terras in Virgine: molam, quam in flumine Tyberis habetis, & quartam partem alteri⁹ molæ: Casale in campo de Merulis, terras in Marcello, terras in Ventrebublo, cum alijs omnibus, quæ impræsentarium iustè, & canonicè possideris, vel in futurum largiente domino poteritis adipisci. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat honores, & bona sæpe factæ ecclesiæ vendere in feudum dare, aut ab eadem ecclesia modis quibuslibet alienare, ipsam ecclesiam temerè perturbare &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis X. cal. Augusti, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

AIMERICO ABBATI CADVNEN. VT REFORMATIO ISTIC
adita, & à legato Apostolico probata seruetur.

INter cæteras sollicitudines, quæ nobis ex officio creditæ seruitutis incumbunt, animum nostrum sollicitior cura perurget: cum eos, qui terrenas illecebras sumendo habitum regularem deberent penitus abdicasse, & obsequijs efficacius diuinis insistere: audimus esse inquinamenti malitię, ac dissolutionis vitijs irretitos, & ad eorum correctionem studium efficax, & promptam voluntatem nos conuenit adhibere. Nimirum cum per insinuationem tuam ad apostolatus nostri audientiā peruenisset, zelo Dei conscientiam tuam, sicut credimus, excitante, quod ab antiquo Abbatia Cadunien. non solum pastorem de ordine Cisterciens. suscepit, sed etiam habitum, & obseruantiam regularem: per quam tam in temporalibus, quàm spiritualibus olim cœlestium donorum profecerat incrementis: & tandem per quosdam indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui ceruices suas indomitas ab illo iugo suauis, & salutari minus licenter excutere præsumperunt, ad tantæ dissolutionis miseriam peccatis exigētib⁹ iam deuenit, vt à malitia inhabitantium in ea, sicut etiam ex testimonio plurimorum didicimus, defectum minaretur pariter, & ruinam: propter hoc bonæ memoriæ A. Pictauen. & venerabili fratri nostro R. Petragoricens. & Episcopis, & dilecto filio Arnaldo filio Arnaldo Archidiacono Petragoricē. præcipiendo mandauimus, vt ad locum pariter accedentes, quicquid corrigendum inuenirent tam in capite, quàm in membris, & auctoritate freti apostolica solum Deum habentes præ oculis, præiua ratione corrigerent, & fratres ipsos diligentius commonentes, vt redirent ad ordinem Cisterciens. à quo formam religionis sumpserunt, procederent ad emendationem ipsius loci tam in capite, quàm in membris, prout expedire viderent: & quod statuerent, per censuram ecclesiasticam facerent firmiter obseruari. Conspirationes etiam, & vitium proprietatis penitus extirpari, & fratres, quos morientes in eo contingeret vitio deprehendi, Christiana sepultura carere. Adiectum fuit etiam quod si prædicti tres iudices interesse non possent, reliqui duo præmissa exequi non differrent. Vnde prædicti Episcopus, & Archidiaconus Petragoricens. sicut tenor litterarum suarum nobis plenius
iati.

intimauit, cum dictus Episcopus Pictauen. iam esset morte præuentus, ad tuum monasterium accedentes, & intelligentes per famam publicam fratres eiusdem monasterij tam in proprijs habendis, quam in dissolutione vite sue grauiter dif-
famos, & eosdem propter nimiam dissolutionem, in qua erant nimium ob-
stinati, & admonitionem penitus contemnebant, ad debitum religionis statu
nullatenus aliter, nisi per ordinem Cisterciens. posse reduci, astantibus plurimis
discretis viris tam clericis, quam baronibus, ad quos locus ille ratione funda-
tionis dignoscitur pertinere, ipsum monasterium Cadunien. decreuerunt ad
Cisterciens. ordinem reducendum: & ipsum cum omnibus Abbatibus suis, Abba-
tis Pontiniacen. præsentem ipso G. Pontiniacen. Abbate in perpetuum submise-
runt: & quod ab eis statutum est, & decretum, dilectus filius noster P. Sanctæ Ma-
riæ in via lata diaconus Cardinalis, apostolicæ sedis Legatus, sicut nobis per suas
litteras innotuit, auctoritate suæ legationis postmodum confirmauit. Nos igitur
tuis iustis postulationibus grato, & pio concurrentes assensu, quod ab ipsis
iudicibus, & prædicto Cardinali prouida deliberatione factum est, ratum, & fir-
mum habentes, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina
communimus. Statuentes in prædicto monasterio tuo, & alijs ei subiectis Cister-
ciens. ordinem futuris temporibus inuiolabiliter obseruandum: & eadem Pon-
tiniacen. Abbatia, sicut est superius prælibatum, perpetuo deinceps fore subie-
cta. Decernimus ergo &c. confirmationis: & constitutionis &c. Datum La-
teran. X. cal. Augusti.

BYRDEGALEN, ARCHIEPISCOPO, AGENNEN. ET PICTAVEN.

Episcopis. De eodem argumento.

Inter ceteras sollicitudines &c. vsque ad verbum Fore subiecta. Quo-
circa fraternitati vestræ per apost. scripta mādamus, atq; præcipim⁹,
quatenus in monasterio Caduniē. & alijs Abbatibus, quæ sunt illi sub-
iectæ, sub obediētia Pontiniacē. Abbatis per censuram ecclesiasticā,
sublato cuiuslibet cōtradictionis & appellationis obstaculo, Cister-
ciē. ordinem seruari, sine refectione aliqua faciatis. Et quoniam Abbas Faciē.
per Abbatem Gundonien. & quosdā Cadunien. monachos se in locū antedicti
Aimerici Caduniē. Abbatis intrusit, & eo cassato, & excommunicatione promul-
gata tam in ipsum, quam in Abbatem Gundonien. & complices eorum, Geral-
dus dela costa cantor Cadunien. ipsam abbatiam per intrusionem similiter oc-
cupauit: qui licet cassatus fuerit auctoritate apostolicæ sedis, & cum fautoribus
suis excommunicationis vinculo innodatus, sæpe dicto Aimerico Cadunien.
Abbate in corporalem possessionem Abbatia suæ reducto, eandem abbati-
am per laicalem potentiam adhuc violenter nititur detinere: volumus nihi-
lominus, & mandamus, vt iuxta sententiam in eos rationabiliter, latam, ta-
ciatis ipsos, & vniuersos fautores eorum sicut excommunicatos, vsque ad con-
dignam satisfactionem ab omnibus arctius euitari. Nullis litteris obstan-
tibus: harum tenore tacito. Quod si omnes &c. Datum Lateran. VI. calendas
Augusti.

*ASISINATI EPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI PERVSINI. VT ARCHI-
presbytero purgationem canonicam super symonia indicat.*

Vm ciuitatem Perusinam inter alias, quæ Beati Petri iuris existunt,
speciali diligam⁹ affectu, & vtilitati cleri, & populi velimus solliciti⁹
imminere, quæ inter eos scandalum generant, de medio tollere
cupimus: & ea fouere, per quæ pax inter eos valeat cōseruari. Sanè si-
cut ex litteris venerabilis fratris nostri Episcopi, & dilectorū filiorū
cleri, & populi Perusinorum nobis innotuit ex discordia illa, quæ inter l. Archi-
presbyterū, & Hermānum canonicū est exorta, super eo, quod dictus Hermānus
in.

intendebat de simonia, & dilapidatione præfatum archipresbyterum accusare, concepto iam, & recepto libello tota ferè ciuitas est commota: & si ea de medio tolleretur, grata inde posset ipsi ciuitati tranquillitas prouenire. Nos ergò prædictorum Episcopi, & cleri, & populi precibus inclinati, iam dicto Hermannò, qui (sicut suis nobis litteris intimauit) sponte vult à præfati Archipresbyteri accusatione desistere, abolitionem duximus indulgendam, cum ab obseruatione nostri iudicii absoluentes. Ipsum Archipresbyterum, qui etiam suis litteris purgationem canonicam obtulit, licet ei de rigore canonum septima sui ordinis manus esset purgatio indicenda: tertia manu duntaxat innocentiam suam purgari misericorditer indulgemus super crimine simoniæ: ita duntaxat, vt inter cetera nullum omnino colludium intercedat: quod vtique si foret admissum, grauissimè puniremus. Volentes autem etiam in hac parte prædictis archipresbytero, & canonico misericordiam exhibere, ne ad nos accedendo fatigarentur laboribus, & expensis, discretioni vestrà per apostolica scripta mandamus, quatenus gratiam eis impensam in publicum proponentes, purgationem ab ipso Archipresbytero iuxta quòd præmissum est, publicè recipere procuretis: vt ex hoc mala fama quiescat, quæ aures respererat populares. Quia verò dilapidationis vitium propter enorme damnū ecclesiæ remanere nolumus indiscussum: per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus appellatione remota inquiratis super eo diligentissimè veritatem: & quod inueneritis vestris nobis litteris intimetis: vt per inquisitionem vestram sufficienter instructi, melius procedere valeamus. Datum vt suprà.

ANDREAE ACHERVNTINO ARCHIDIACONO. QVA IPSI
Archidiaconatum cum omni iure tribuit.

Sacro sancta Romana ecclesia &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Acheruntinæ ecclesiæ cum omni iure, libertate, ac dignitate, qua ipsum prædecessores tui hætenus habuisse noscuntur, sicut illum iuste possides, & quietè, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina comunimus. Decernimus ergò &c. protectionis, & confirmationis &c.
Datum Lateran.

VERONEN. PRAESBYTERO CAPELLANO SANCTI MICHAELIS
de Trouald. Quod ipse recipiat sub protectionem Apostolicam.

EX parte tua, & nobilium virorum Opithingorum, & Cadulingorum patronorum ecclesiæ Sancti Michaelis de Trauald, fuit à nobis precum instantia postulatum, vt ecclesiam ipsam, quam ecclesiæ Romanæ censualem facere volebatis, sub protectione apostolicæ sedis, & nostra recipere deberemus. Nos igitur tuis, & præmissorum nobilium precibus inclinati, eandem ecclesiam sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus: & præsentis scripti pagina comunimus. Ad indicium autem huius ab apostolica sede protectionis obtentæ, Bizantius vnus nobis, nostrisque successoribus annis singulis persoluetur. Decernimus ergò &c. protectionis &c.
Datum Lateran. II. cal. Augusti.

SVFFRAGANEIS ACHERVNTINAE ECCLESIAE. QVOD IPSORUM
Archiepiscopus breui ad ipsos sit venturus: etsi Pontifex illibenter eum dimittit.

Quantum honoris, & gratiæ vobis consecratione venerabilis fratris nostri R. Acheruntini Archiepiscopi, & in concessione pallei facta eidem, duxerimus exhibendum, vestra (sicut credimus) fraternitas satis intelligit per seipsam. Non enim in hoc vel vtilitatem nostrā, vel ipsius Archiepiscopi commodum, sed necessitatem ecclesiæ vestræ

strā duximus potius attendendam, cū non modicum obsequijs nostris ex eius absentia si ad vos accesserit, subtrahatur: & ipse licet promotus videatur in ordinem, in eo tamen intelligitur minoratus, quod à latere matris, circa quam lōgo tempore laudabiliter deseruiuit, ad filiā transfertur amplexus: in qua, & si solitudinem exercere debeat pastorem, non tamē minus ei oneris ex hoc proueniet, quā honoris. Intelligentes autem necessitatem ecclesiā, Acherunt. quā cum vicinis eccl. grauatur excidio, & bonā memoriā N. quondam Archiepiscopi Acheruntini exilium sola deplorat, redacta in solitudinē, & diminutionem conuersa: quā prius commissos sibi populos tam verbo, quā exemplo minuebat, pariter, & monebat, inter eiusdem regionis ecclesias incl. ta quodam modo, & præcellens cū non inuenisset consolatorem ex omnibus charis suis, dictum Archiepiscopum probatum vita, litteratura pollentem, honesta te præclarum, potentem in opere, & sermone regimini eius duximus deputandum: subtrahentes non modicum commoditatibus nostris, vt ipsius ecclesię possemus necessitatibus subuenire: ac sperantes quod per salubrem doctrinā ipsius, sic in spiritualibus proficiat institutis, quod in temporalibus etiam per accuratā eius sollicitudinem cōualecat. Gratis igitur, & humiliter factam vobis gratiā attendētes, ne videamini exhibitā vobis benignitatis ingrati, fraternitati vestrę per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum sicut patrem, & pastorem vestrū pium geratis deuotionis respectum: & licet propter inclementiam aëris, & tempus impacatum obsequijs nostris detentus, nō dum ad gerendam eiusdem ecclesię sollicitudinem, & difficultatem itineris, & viarum discrimina fuerit subire permissus, nihilominus tamē procuratorem, & officiales ipsius sicut ipsum recipere, ac de vniuersis iustitijs eius ipsis curetis plenariē respondere: quoniam auctore domino vos in proximo visitabit. Sicut enim gratū habebimus, si ei curaueritis in omnibus humiliter, & deuotē deferre, sic non poterimus æquanimiter sustinere, si inobedientes ei fueritis, & rebelles. Datum vt suprà.

CAPITULO ANGLONEN. VT SVVM ARCHIEPISCOPVM
reuerenter excipiant, atq; benignē tractent.

Vantum honoris, &c. vt supra vsque ad verbum Conualecat. Cū igitur ipsum non solum in his, in quibus eius honorauimus decessorem, verū etiam in maioribus disposuerimus honorare, discretionī vestrę per apostolica scripta mādāmus, & distictē præcipimus, quatenus præter id, quod ei tanquam metropolitano vestro reuerent. ā tenemini debitam exhibere, de vniuersis iustitijs Episcopalibus plenē respondere curetis, donec de prouisione ecclesię vestrę aliud statuamus. Procuratorem etiam, & officiales ipsius sicut ipsum recipere, ac de vniuersis iustitijs eius, ipsis curetis plenariē respondere. Scituri quod non possemus in patientia sustinere, si mandatis nostris præsumeretis cōtumaciter refragari. Noueritis etiam, venerabilibus fratribus nostris Cuperfanen. & Grauinē. Episcopis dedisse firmiter in mandatis, vt personaliter ad vestram ecclesiam accedentes, & litteras nostras vobis assignent, & vos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Ita quod si ambo, &c. alter eorum, &c. Datum Lateran. IIII. nonas. Augusti.

Scriptum est illis Episcopis super hoc.

ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT AFFIDATIONES HOMINUM, pro consuetudine istius loci recipiat.

Robata in multis apud nos tuā synceritas bonitatis inductione nos excitat speciali, vt præter cōmune debitum, quo vniuersi tenemur ecclesijs, ecclesię tuę cōmodis, & augmentis ratione personæ specialiter intendamus. Ea propter venerabilis in Christo frater p. t. gratā con. in auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt homines, qui se tibi, vel ecclesię tuę recomendare
Sf voluerint,

voluerint, quod secundum terrę consuetudinem, affidatio nūcupatur: cū in pluribus partibus parochiæ tuæ ius istud ecclesia Acheruntina, ex antiqua consuetudine, & priuilegijs regum obtineat, tibi recipere liceat, & absq; contradictione cuiuslibet retinere. Decernimus ergo, &c. concessionis, &c. Datum Lateran. IIII. calen. Augusti.

**CAPITVLO, ET VNIVERSIS CLERICIS DE MATERA. NE A
quoquā ad iudicium seculare trahantur.**

Ordinis clericalis immunitas eo est libertatis priuilegio insignita, vt cū suos iudices habeat, sub quibus possit, & debeat conueniri, à seculari iudicio penitus sit exempta: quæ nimirum nullis publicarum functionum oneribus obligata, iugum secularis effugit seruitutis. Vnde vt vos sub regimine venerabilis fratris nostri Rainaldi Archiepiscopi vestri, cuius synceritas bonitatis apud nos approbata in multis, ad prouisionem vestrā specialiter nos astringit, liberiores possitis domino militare, atque sub eo amplioris libertatis beneficio vos, & iura vestra tueri, auctoritate præsentium districtiùs inhihemus, ne aliquis ad iudicium seculare vos trahere aliqua temeritate præsumat, aut publicis exactionibus, & angarijs fatigare: cū etiam super hoc principalis iussio (sicut dicitur) emanarit. Decernimus ergo, &c. inhibitionibus, &c. Datum Lateran. II. cal. Augusti.

In eundem modum vniuersis clericis, per Acheruntinam diœc. constitutis.

VNIVERSO POPVLO DE MATERA. VT A CLERICI IN IVRIIS ABSTINEANT.

Vm esse vos ecclesiæ filios non negetis, aut liberam esse dicetis ecclesiam, aut vos non negabitis esse seruos, vtpote nati fueritis, ex ancilla, cū conditionem matris sequatur filius, secūdum legitimas Sanctiones. Peruenit autem ad audientiam nostram, quòd vos ecclesias publicis exactionibus, & angarijs aggrauatis, & clericos ad forum interdum trahitis seculare. Quia verò id in ecclesiasticæ redundat libertatis iniuriam, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ab vniuersis ecclesiarum grauaminibus desistatis, nec super possessionibus, aut alijs contra consuetudinem, & specialem etiam concessionem eis indultam, trahatis clericos ad iudicium seculare: cū secundū verbum apostoli, suo domino stet, aut cadat. Alioquin sententiā quam venerabilis frater noster R. Archiepiscopus vester per se, vel procuratorem suum, in aliquos propter hæc rationabiliter tulerit, nos ratam habebimus, & volumus vsque ad satisfactionem congruam inuiolabiliter obseruari. Datum vt suprā.

**ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT ECCLESIA S. PETRI
de Matera ad mensam Archiepiscopi Acheruntini restituaatur.**

Audientiam apostolatus nostri peruenit, quòd cū ecclesia Sancti Petri de Matera, quæ ad mensam dignoscitur Acheruntinæ ecclesiæ pertinere, à bonæ memoriæ R. & P. Acheruntinæ ecclesiæ Archiepiscopis fuisset quibusdam minus licitè infeudata, felicitis recordationis P. eiusdem ecclesiæ Archiepiscopus ad venerabilem fratrem nostrum Potentin. Episcopum super hoc commissionis litteras à sede apostolica impetrauit, qui personaliter ad locum accedens, ecclesiam ipsam mensę Acheruntinæ restitui sententialiter iudicauit. Nos igitur sententiā, ipsa sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habentes, & firmam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c. Datum Lateran. VI. idus Augusti.

**EIDEM. VT DECIMAE ECCLESIIIS IN.
tegrè persoluantur.**

VM de latere nostro fueris in Archiepiscopum Acheruntinum assumptus, tam te quàm Acheruntin. ecclesiam specialiter honorare disponimus, in his præsertim, quæ iustitiam sapiunt, & continent æquitatem. Sanè significasti nobis in nostra præsentia constitutus, quòd cum in quibusdam locis tuæ diocesis integrè quondam decimæ soluerentur, dum prædia, de quibus decimæ proueniebant, essent in sæcularium potestate: postquam possessionum ipsarum dominium ad religiosos quosdam, seu ecclesiasticos viros deuenit, cultores earum, quia decimas ipsis religiosis, seu ecclesiasticis viris exhibent terragij ratione, decimas ecclesijs non persoluunt. Præterea homines de Matera, licet decimas integrè non persoluant, eas tamen, quas soluunt, pro motu voluntatis propriæ diuidentes, quandam partem ecclesijs, quandam pauperibus, quandam suis patrinis impendunt: per quod tam tuo, quàm ecclesiarum iuri non modicum derogatur. Eapropter venerab. in Christo frater tuis iustis precibus annuentes, vt cultores possessionum, de quibus decimæ ecclesijs constitutis in diocesi tua debentur, ad ipsas non obstante eo, quod pro terratico soluunt, cum integritatè reddendas: & vt homines de Matera eas de cetero àlter diuidere, vel distribuere non præsumant, sed ipsas ecclesijs quibus debent, sine diminutione persoluant, per cèsuram ecclesiasticam appellatione postposita compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Ad hæc auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt possessiones spectantes ad mensam tuam alienatas illicitè, legitimè tibi liceat renocare. Præterea concessionesecclesiarum, & prabendarum non vacantium à prædecessoribus tuis factas contra statuta Lateranen. concilij præter apostolicæ sedis mandatum, præsentium auctoritate cassamus: cõcessa tibi libera facultate testamentum de bonis ecclesiæ Acheruntinæ, à prædecessore tuo factum contra canonicas sanctiones, auctoritate apostolica reuocandi. Nulli ergo, &c. Concess. & cassationis &c. Dat. Lat. VI. idus Augusti.

ASISINATI EPISCOPO. QVOD EXCOMMVNICATI
absolutionis litteras exhibere teneantur.

Icut nobis tuis litteris intimasti, cum aliquos tuæ diocesis clericos, ^{Cap. Sicut nobis de sententia excomunt} vel laicos culpis suis exigentibus excom. supponis, ipsi postmodum ad te nulla satisfactione præmissa, sine testimonialibus litteris redeuntes, dicunt se absol. beneficium recepisse: quibus si credi debeat in hac parte, per nos instrui suppliciter postulasti, cū propter causam huiusmodi, sicut dicis, tuæ sententiæ à subditis contemnantur. Nolentes itaque malitijs hominum indulgere, fraternitati tuæ taliter respondemus: quòd nisi excommunicati à te super absolutione sua litteras nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportarint, aut alio modo legitimo de illorum tibi absolutione constiterit, tu eorum absolutioni fide non habita, ipsos pro excommunicatis, vt prius, habeas, & facias euitari. Datum Lateran. II. idus Augusti.

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS,
& vniuerso populo in regno Sicilia constitutis. De absolutione Marcoualdi, qui
Siciliam oppresserat: ideoq; excommunicatus erat.

Dreconciliationem, & receptionem Marcoualdi, & debitum officij pastoralis, quo tenemur omnes ad viam rectitudinis reuocare, ac redeuntes recipere nos induxit, & optata regni tranquillitas inuitauit: vt simul & humiliaremus hostem, & humiliatum, & poenitentem eius reciperemus exemplo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat: qui Cananzam, & Publicanum non solum vocauit ad poenitentiam, sed & traxit. Vt autem super modo reconciliationis ipsius nō possit ab aliquo dubitari, formam excōmunicationis, & præceptionis præsentibus duximus litteris explicandam. Forma excōmunicationis hæc fuit.

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate, & nostra, Marcoualdum, & omnes fautores eius tam Teutonicos, quàm Latinos: specialiter Diopuldum, Othonem, Siffredum, & Othonem de Lauian. Hermannum, & Castellenum Sorellæ, qui principaliter adhærent Marcoualdo: quia cùm idem Marcoualdus à dilectis filiis nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteris, Cardinalibus, apostolicæ sedis Legatis cōmonitus fuerit, vt ab ecclesiarum, & villarum incendio, & vastatione cessaret, quæ in eorum oculis committebat, & exercitum dimitteret, cuius occasione tota ferè Marchia vastabatur, eorum monitis non satisfecit: propter quod ab eis excommunicatus fuit: & quia iuramentum multoties nobis præstitum violare, ac patrimonium ecclesiæ inuadere, ac detinere præsumpsit: & nunc Regnum Sicilia, quod ad ius, & proprietatem Beati Petri pertinere dignoscitur, cuius Balium cum regis tutela illustribus memoriæ C. Imperatrix nobis testamēto reliquit, infestat, & innititur occupare. Omnes autem, qui ei fidelitatis, vel societatis iuramento tenentur, denunciamus penitus absolutos. Siquis autem clericus cuiuscunque dignitatis, & ordinis officia ecclesiastica, vel sacramenta diuina ei, vel sequacibus suis ministrare præsumeret, sciat se dignitatis, & ordinis periculum incurrisse. Item excommunicamus I. quondam electum Sanctæ Seuerinæ: qui eidem Marcoualdo adhærens, administrationem Salernitanæ ecclesiæ de ipsius manu recepit. Forma receptionis hæc fuit: Iurauit Marcoualdus publicè sine pacto quolibet, & tenore super crucem, & Euangelia, quod super omnibus, pro quibus excommunicatus existit, sine fraude mandatis nostris obediet vniuersis, quæ sibi per nos, vel nuncios, aut litteras nostras duxerimus facienda. Tenor verò mandati apostolici fuit talis: Mandatum est ei sub debito præstiti iuramenti, vt à Balio regni, inuasionem quoque, ac molestationem ipsius per se, ac suos omnino desistat: nec ipsum, aut patrimonium Beati Petri per se, vel alium villo modo molester: vniuersa, quæ de regno per se, vel suos inuasit, quæ detinentur ab ipso, restituat, & ab omni prorsus obligatione absoluat. Quæ verò detinentur ab alijs, pro posse suo restitui faciat bona fide. Super his autem, quæ nec ab ipso, nec suis habentur, vtpote super damnis, & iniurijs illatis præsertim nobis, & monasterio Cassinen. satisfaciat competenter, secundum dispositionem nostram, & proprias facultates. In clericos de cætero, & viros ecclesiasticos manus nec iniiciat, nec iniici faciat violētis. Cardinales, & Legatos apostolicæ sedis nec spoliet, nec spoliari, nec capi faciat, aut etiam obsideri, nisi forsan impugnatus ab eis, in defensionem propriam id facere cogeretur: non quòd id tunc ei licere dicamus, sed quia hoc ei non interdiciamus ex debito iuramenti. Accedens igitur Marcoualdus Verulas ad præsentiam venerabilis fratris nostri O. Ostien. Episcopi, & dilectorum filiorum G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tyberim præbyteri, & H. Sancti Eustachij Diaconi, Cardinalium, Legatorum apostolicæ sedis iuxta modum expressum superius, publicè iuramentum exhibuit: & secundum ecclesiæ formam beneficio absolutionis obtento, mandatum sub eodem tenore recepit, & se promisit fideliter impleturum. Quòd autem ei nihil super terra illa mandauimus, quàm antequam nunc vltimò regnum intraret, ex concessione fuerat Imperatoris adeptus, nullatenus admiremini: cùm propter eam non fuerit excommunicatione notatus. De ipsa tamē dante domino ad nostrū, & charissimi in Christo filij nostri F. Sicilia regis illustribus honorem vobis scientibus vtiliter disponemus. Nullus igitur vos omnino seducat, nullus aliquatenus blandiatur, quòd secundum aliam formam idem Marcoualdus iuramentum præstiterit, aut aliter fuerit receptus à nobis: nec turbentur in aliquo corda vestra, sed potius solidentur: cùm si seruauerit quod ei est sub debito præstiti iuramenti mandatum, ad statum totius regni, & tranquillitatem vestram sit non modicum prouenturum. Si autem (quod non credimus) non seruauerit, nihil sit auctoritati nostræ detractum, sed eius sit potius potentia diminuta: & tam ex inclementia temporis, quàm ex forma mandati, quam facimus, absoluti fautores eius iugiter ad propria reuertantur. Nos quoque non solum pro commissis excessibus, verum

verum etiam pro reatu periurij eum, & fautores ipsius, si fortè contra factum, & receptum mandatum veniret, in eandem excom. sententiam reducere curarem: & esset contra eum manus nostra ex virtute diuina validior, quàm fuisset. Inspiret autem eis, qui vult omnes homines saluos fieri, & neminem vult perire: vt ita fideliter mandatum nostrum obseruet, vt nec Creatorem offenda, nec nos oporteat contra eum grauius commoueri. Monemus igitur vniuersitatem vestram, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus circa deuotionem apostolicæ sedis, & eiusdem Regis fidelitatem ex hoc feruentiores effecti, ea, quæ honorem ipsius, quietem vestram, & statum regni respiciunt, sollicitè procuretis: ab omnibus vobis præcauentes insidijs, ne per securitatem, aut fraudem aliquid vobis sinistri valeat euenire. Nos enim, dante domino, nec regi, nec regno, nec vobis ipsis aliqua occasione deerimus, sed ea curabimus promouere, quæ totius regni respicient incrementum.

NOBILI VIRO MARCO VALDO IMPERII SENESCALCO. QVOD

mediocrem pro tot facinoribus pœnam suscepit: & vt ad Pontificem libere nunc veniat.

SI multitudinem, & magnitudinem excessuum tuorum inspicias, & circa te mansuetudinem, & benignitatem apostolicæ sedis attendas, mandatum nostrum non solum istum intelliges, sed & pium. Creditur enim à multis religiosis viris, & magnis, quod pro tot, & tantis excessibus, quos cum tuis fautoribus perpetrasti, satisfactio condigna non esset, si etiam iussus transfretare fuisses in defensionem terræ natiuitatis dominicæ permansurus. Cùm autem nos non peccatorum tuorum magnitudinem attendentes, sed inspicientes potius solitam mansuetudinem apostolicæ sedis, ea tibi dederimus in mandatis, quæ ad vitandū æternū interitū deberes facere per te ipsum, non debes aliquid in contrarium postulare, cùm id noueris in animæ tuæ perniciem conuertendum. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiat? Licet enim ad reconciliationem tuam nos regni tranquillitas inuitarit, amplius tamen debitum pastoralis officij nos induxit, quo tenemur errantes ad viam rectitudinis reuocare. Plus igitur lucrum animæ tuæ, quàm terræ facere cupientes, cùm spiritualia temporalibus à nobis præsertim sint meritò præponenda, salutem animæ tuæ potius, quàm corporis attendentes, super eo, quod postulasti à nobis per litteras tuas, vt mandatum tibi à venerabili fratre nostro O. Hostien. Episcopo, & dilectis filijs G. tituli Sæctæ Mariæ trans Tyberim præbytero, & H. Sancti Eustachij diacono Cardinali factū, vt à Balio regni, & inuasiōe, ac molestatione cessares, curarem misericorditer temperare, te modo cum Deo nequiuimus exaudire. Miramur autem, quod post factum, & receptum mandatū te Balium, & procuratorem regni scribere non vereris: quanquam in litteris, quas nobis misisti, id sub quodam inuolucro curaueris palliare. Monemus igitur nobilitatem tuam, & exhortamur in domino, ac per apostolica tibi scripta sub debito præstiti iuramenti mandamus, quatenus necessitatem in virtutem conuertens, à Balio regni inuasiōe, ac molestatione desistas. Cetera sub eadem tibi distictione mandata nihilominus seruaturus: cùm ipsa rerum experientia te certificare debuerit, quod Balium regni non poteris obtinere: pro quo tuus hætenus non profecit obtinendo conatus. Quia verò sicut iidem Episcopus, & Cardinalis sua nobis relatione monstrarunt, quædam nobis exponere velles, quæ nuncio, nec litteris credere voluisti, gratum habemus, si ad præsentiam nostram accedas, & ea efficias, quæ idem Episcopus per suas litteras plenius intima-bit. Nos enim cùm per litteras tuas de aduentu tuo certificati fuerimus, securum tibi faciemus præstari ducatum.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO QVOD EPIS.

copi absoluant, eos qui manus in Clericos iniecerunt, nisi sit enormis læsio.

SC 3

AD

AD nostram noueris audiētiā peruenisse, quōd in diocēsi tua manus iniiciētes in clericos violētas, cū à sede apostolica nimium sint remoti, propter aetatem, & infirmitatem illuc non nunquam vix accedere valent absolutio nis beneficium petitori. Vt autem excommunicatos huiusmodi ad nos non valentes propter impedimenta, quæ præmisimus proficisci, & mulieres clericos verberantes absolueret tibi liceat in diocēsi tua, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus: nisi fortē ipsorum excessus ita grauis fuerit, & enormis, quōd propter hoc censura sit sedis apostolicæ requirenda. Nulli ergō &c. nostræ concessionis &c. Datum Lateran.

PETRO ARCHIEPISCOPO, ET CAP. COMPOSTELLAN.

Vltis petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Assensu. Sententiā dilecti filij nostri G. Sancti Angeli Cardinalis tunc apostolicæ sedis Legati prolatam, super votis Beati Iacobi aduersus P. Abbatē, & monasterium Cellæ Nouæ, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habentes auctoritate apost. confirmamus &c. Nulli ergō &c. confirmationis &c.

PRIORI, ET CAPITULO SAREN.

Vm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Monasterium de lunquaria, & ius, quod illustri memoriæ A. quondam Hispaniarum Imperator vobis concessit, in eo cum iure patronatus concessio vobis à militibus patronis ipsius, sicut ea iuste, ac pacifice possidetis, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Datum Lateran. II. nonas Augusti.

ABBATI GEMBLACEN. PRO QVO ALIQUID DATVR AD
superiorem electionem confirmet, ipso id prohibente non com-
mittit symonia.

Cap. Sicut
tuis literis
extra de sy-
monia.

Icut nobis tuis litteris intimaſti, cū in Gemblacen. Ecclesia fueris à tenera nutritus ætate, monachus factus ibidem in ætate matura, consequenter promotus fuisti ad regimen Ecclesiæ Florinen. Verū Abbate Gemblacen. de medio post sublato, Gemblacen, ecclesiā, quæ prius tanquā filium te habuerat in sciū, & absentem in patrem, & pastorem per electionē te canonicam nominauit. Et quoniam pastore carebat Leodiē. ecclesiā cathedralis, postquā per dies aliquot morā feceras in ecclesia Gemblacē. ad Coloniē. ecclesiā, quæ tua est metropolis, proficiscēs ipsius auctoritate in Gemblacē. in ecclesia interim ministrasti. Cæterū postquā in Leodien. ecclesia fuit Episcopus institutus, is à te requisitus electionem de te factam noluit confirmare: aliud non prætendens, nisi quōd minori loco translatus fueras ad maiorem. Verū cū hæc tibi fieri pro extorquenda pecunia comperisses, sub interminatione anathematis vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Et cū quidam de fratribus timorem Dei præ oculis non habētes, interuentu munerū ad ipsius Abbatæ regimē aspirarent, seniores in ecclesia quod malum imminens, non nisi malo posset deprimi præuidentes, te inconsulto, & penitus ignorante contra excommunicationis à te factæ sententiā venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt, sicut tibi postmodum est relatū: & sic ab Episcopo inuitatus institutionem liberè accepisti ab eo, quemadmodum æstimabas. Super his ergo nos duxit tua discretio cōsulendos, si propter promissionem incognitam, & prohibitam, quemadmodum est præmissum, tibi peccati macula infligatur, vel si de promissione nunc tibi cognita, tu cum fratribus, qui fecerunt eam, debeas pœnitere: cū in hærenolueris simoniacæ prauitati, paratus pro grege domini subire laborem,
vel

vel quamuis te conscientia non accuset à suscepto regimine, si decreuerimus abstinere. Quamuis autem secundum sacrorum canonum instituta etiam paruuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuersum est, non præbere consensum, & expressè in aliquid prohibere, taliter tibi duximus respondendum: quoniam ex eo, quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam, à qua postmodum minimè recessisti, aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam, & exoluit, præsertim cum is nulla tibi esset consanguinitate coniunctus, nihil tibi ad culpam, vel poenā credimus imputari, nisi fortè postea consenseris pecuniam soluendo promissam, aut etiam reddendo solutam. Alioquin contingeret, quod alicuius factū, insidias inimico parantisei damnosum existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem, qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt in tantum, constat esse culpabiles: quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus, quæ non iudicat de occultis, poena essent canonica feriendi.

Datum Lateran. II. idus Augusti.

G. ARCHIDIACONO, CANTORI, ET MAGISTRO SCHOLARVM
*Tornacensibus. Qua controuersiam inter hic nominatos, super
 præbenda Insulana definit.*

CVM venissent ad apostol. sedem dilecti filij magister C. subdiaconus, & P. presbyter pro controuersia, quam habebant ad inuicem super præbenda ecclesiæ Insulan. noseis dilectum filium nostrum G. sancti Georgij diaconum Cardinalem concessimus auditorem: coram quo dictus magister C. proponere procurauit, quod cum olim à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro ad Præpositum ecclesiæ Insulan. pro obtinenda in eadem ecclesia præbenda litteras impetrasset, Præpositus indulgentiam obtinuit ab eodem, ne infra biennium aliquem in ecclesijs suis recipere cogeretur. Iterum verò idem magister ad eundem Præpositum ipsius præd. nostri litteras reportauit, ut elapso biennio præbendam ei conferret in eccl. Insul. interim tamen ei stallum in choro, & locum in cap. assignaret, & de quotidianis stipendijs idem mag. cum canonicis perciperet portionem, ven. fratri nostro Atrebaten. Episcopo, & dilectis filijs Vrsi Campi, & Longi pontis Abbatibus super hoc executoribus delegatis: qui cum vellent in negotio ipso procedere, præpositus coram eis post secundam citationem apparens, mandatum cum mandatore asseruit expirasse, & ad sedem apostolicam appellauit. Cumque postmodum idem magister ad sedem apostolicam accessisset, nos ad litteraturam ipsius, qui scholas dicebatur in artibus Parisijs habuisse, piū habentes respectum, eidem præposito dedimus in mandatis, quod cum idem magister (sicut proponebatur) oriundus de villa Insulana, aliquandiu in scholarum regimine deseruisset, & ad præsentationem ipsius ecclesiæ fuisset in subdiaconum ordinatus, in beneficio competenti quod ad eius donationem spectaret, in eadem ipsi ecclesia prouideret. Dilectis etiam filijs Decano, & cantori, & magistro F. canonico Remen. dedimus in mandatis, ut super hoc mandatum apostolicum exequi procurarent. Deinde verò iidem executores, sicut ex litteris eorum accepimus, cum in ecclesia Insulana præbenda dimidia vacauisset, magistrum ipsum inuestiendum, ad præpositum destinarunt: qui ei beneficium quoddam non ecclesiasticum, sed quod posset laico etiam assignari, temporale videlicet, & incertum litteraturæ, & honestati eiusdem magistri non competens: quod etiam tunc temporis non vacabat, eidem curauit offerri. Ipsi verò eundem magistrum vacuum à præposito redeuntem, & iuxta onus eisdem præbendæ annexum, in ordinem sacerdotij promoueri paratum, de prædicta dimidia curarunt auctoritate apostolica inuestire. Post inuestituram verò præpositus ipse dicto magistro per nuncium suum quindecim librarum redditus fecit offerri: quos quia recipere noluit, nuncius præpositi ad sedem apostolicam appellauit: Executores in super eundem magistrum ad Insulanum capitu-

lum destinantes, ei stallum in choro, & locum in capitulo assignari fecerunt: & canonici cum in fratrem suum, & canonicum cum solita solennitate receptū, ad possessionem admiserūt eiusdem beneficii corporalem. Verū dictus presb. proposuit ex aduerso, quod olim præbenda quædam instituta fuerat in ecclesia Insulana, non nisi presbytero conferenda: qui ad honorem Beatæ Virginis diuina diebus singulis celebraret. Verū prædecessor memoratus vnipresbytero esse nimis onerosum attendens, diuina singulis diebus celebrare, præbendam ipsam diuisit in duas: quas duobus diaconibus assignauit, iuramento firmantibus, quod in proximis quatuor temporibus ad presbyterij ordinem conuolarent. Sed ne ad consequentiam traheretur, statutum est à præposito, & canonicis, & sub pœna excommunicationis inhibiturum, ne beneficia ipsa conferretur alijs, nisi presbyteris iam promotis. Vnde cū dicta dimidia vacauisset, sapè dictus præpositus eam ad preces capituli sui dicto presbytero, qui ad præsentationem eorum fuerat in presb. ordinatus, concessit, & eidem magistro paratus fuit in competenti beneficio, videlicet quindecim librarum redditibus prouidere. Super quo idem præpositus ad prædictos executores Remen. per nuncium suū dicitur litteras impetrasse. Præterea cū biennium à tempore obtentæ indulgentiæ, tunc temporis non fuisset elapsum, præpositum ad eum recipiendum in ecclesiam Insulanā proposuit non teneri, cū super hoc fuisset indulgentia impetrata. Cæterū magister C. indulgentiam ipsam sibi non obesse respondit: cū de ipsa etiam in litteris nostris mentio facta fuisset. Præterea ex quibusdam ab aduersa parte inductis, nixus est comprobare, quod prædicta præbenda aliquando etiam fuerat alijs quàm presbyteris assignata. Cū enim diceretur in litteris ipsis, quod secundum antiquam, & magis vsitatam consuetudinem eccl. Insulanæ præbenda ipsa esset presbytero conferenda, vsitatum etiam esse dicebat, vt alijs conferretur: cū etiam dicere, quod aliquid inusitato magis vsitatum fuerit, sit absurdum. Cū autem Card. prædictus quæ coram eo proposita fuerant, in nostra, & fratrum nostrorum audientia fideliter retulisset, nos causam ipsam vestro examini duximus committendā, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus nisi vobis sufficienter constiterit per præpositum, & capitulum Insulanum fuisse concorditer institutum, & sub pœna excommunicationis inhibiturum, & hæcenus obseruatum, ne prædictæ præbendæ alijs, quàm presbyteris conferrentur, super prædicta dimidia dicto presbytero silentium imponatis: facientes per censuram ecclesiasticam ap. re. eundem magistrum plena, & pacifica ipsius possessione gaudere. Quia verò presbyter ipse ad præsentationem præpositi, & capituli Insulan. fuit in presbyterum ordinatus, volumus nihilominus, & mandamus, quatenus prædictos X V. librarum redditus ei assignari mandetis, donec ei per præpositum ipsius ecclesiæ fuerit in beneficio competenti prouisum. Alioquin si de prædictis constiterit, super ipsa prædicto magistro, cū non fuerit beneficium ipsi competens, silentium imponentes, eam ipsi presbytero per sententiam appellatione postposita adiudicare curetis, & faciatis per censuram ecclesiasticam eius pacifica possess. gaudere. Verū ne dictus magister laboris, quem veniendo ad apostolicam sedem sustinuit, mercede frustretur, ei faciatis prædictos quindecim librarum redditus à præposito monitione præmissa, sublato appellationis, & dilationis obstaculo per censuram ecclesiasticam assignari præbendam, quæ primò vacabit in ecclesia Insulana, donationi nostræ referuari mandantes personæ idoneæ conferendam: de qua si quid aliud fuerit ordinatum, nos illud irritum decernimus, & inane. Nullis litteris obst. præter assensum part. Quod si omnes, &c. Dat. Lat. III. idus Augusti.

CLERO, ET POPVLO REGINIS. VT ARCHIEPISCOPO, SVO,

per Pontificem confirmato obediant.

CVM dilectus filius noster G. sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. cui vices nostras tam super Balio regni quàm officio legationis commiseramus, apud Messan. pro ipsius Regni negocijs moraretur: dilecti filij canonici Regin. eidem obiter bonæ mem. Regin. Archiepiscopi tam per litteras, quàm per suos conca-

concanonicos nunciarunt. Postmodum autem ad propria reuertentes, & conuenientes in vnum, inuocata spiritus sancti gratia, vota sua in ven. fratrem nostrum I. tunc Regin. Archidiac. contulerunt, eundem sibi vnanimiter eligentes in patrem suum pariter, & pastorem. Cumque ad praedicti Card. praesentiam accessissent, ut ab eo tam assensum, quam confirmationem etiam obtinerent, ipse assensum eis regia vice concedens, & electionem examinans, cum eandem inuenisset canonicè, & de persona idonea celebratam, auct. apostolica confirmauit. Cæterum Card. praedictus pericula viarum diligenter attendens, ne dicti electi consecratio nimium differretur, venerab. fratribus nostris vniuersis Episcopis Regin. ecclesiae suffraganeis dedit auct. apostolica in mandatis, ut eidem munus consecrationis impenderent, palleum à nobis, videlicet pontificalis officij plenitudinem, postmodum recepturo. In quibus praedictus Card. ei gratiam fecisse dignoscitur: cum idem Archiepiscopus, & pro duobus mittere, & propter duo ad nostram praesentiam accedere debuisset. Mittere quidem pro assensu, & confirm. pariter impetrandis. Accedere verò propter munus consecrationis, & donum pallei obtinenda. Inter cætera namque priuilegia, quæ sibi sedes apostolica reseruauit, vnum est, & non minimum, quod Patriarchæ, Primates, & Metropolitani pro recipiendo palleo, pontificalis videlicet officij plenitudine, ad eam tanquam ad magistram, & matrem debent habere recursum. Cum ergo idem Archiepiscopus primò per nuncios, & tandem per se ipsum nuper ad sedem apostolicam accedentem pro palleo institisset, nos attendentes, quod ex gratia, quam praedictus ei fecerat Card. deuotiorem se nobis, & Romanæ eccl. deberet in posterum exhibere, fratrum nostrorum habito consilio diligenti, palleum ipsi de Beati Petri corpore sumptum, pontificalis videlicet officij plenitudinem, duximus concedendum. Nos igitur ipsum ad propria cum plenitudine nostræ gratiæ remittentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eius salubria monita, & mandata recte, piatis humiliter, & eadem irrefragabiliter obseruatis.

Datum Lateran. X VII. Cal. Septembris.

CONSVLIBVS, ET POPVLO ARETINIS. NE CASTRVM,
ex mandato Pontificis, ob iniuriam Hostiensis Episcopi
dirutum, restaurent.

Vantus in persona ven. fratris nostri O. Ostien. Episcopi, apud castrum montis sanctæ Mariæ in diuinæ maiestatis offensam, iniuriam apostolicæ sedis, & cleri totius opprobrium, fuerit commissus excessus, vestra discretio non ignorat. Qualiter etiam in titulum memoriæ sempiternæ, castrum ipsum de mandato nostro funditus sit euersum, ad vestram nolumus notitiam peruenisse. Verum sicut nostris est auribus intimatum, vos Castrum ipsum reedificare intenditis, & memoriam vindicari excessus in reedificatione ipsius penitus abolere: quod si fieret, in iniuriam apostolicæ sedis, & nostram perpetuò redundaret. Quia verò de vestra discretione non credimus, quod Rom. ecclesiam lædere de conscientia certa velitis, vniuersitatem vestram monemus, & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus castrum ipsum nec vos reedificetis vltcrius, nec reedificari ab alijs permittatis. Alioquin quantuncunque nobis molestum existeret, vos in aliquo molestare, id non possemus in patientia tolerare.

LITTERAE VV. REGIS DIOCLIAE ATQVE DALMATIAE AD DOMINVM

Papam. Quibus & se, & regnum suum Pontifici commendat, & hortatur, ut ad Vngariæ regem de expellendis hæreticis litteras det.

Beatissimi.

Beatissimo, atque sanctissimo Patri, & Domino Innocentio, Dei gratia sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summo Pontifici, & vniuersali Papæ, Vu. eadem gratia Diocliæ atque Dalmatiæ Rex salutem, & deuotionis affectum. Venientibus ad nostram præsentiam Domino Ioanne Capellano, & Domino S. religiosi, & discreti sanctæ Catholicæ, & apostolicæ sedis legatis, a modo iocundati sumus, quia sicut solis splendor in virtute sua radians totum orbem videtur illustrare, ita illorum sancta, & salubri prædicatione totum regnum nostrum creditur fore illustratum. Vnde merito dicimus: visitauit nos oriens ex alto. Illorum itaque probitate, & scientia nos informati, Deo, & paternitati vestræ in numeras grates rependere curamus: quia tales ad nos misistis, quales in voto semper habuimus suscipiendos, diuino munere præditos, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. Præsentatis igitur litteris vestris, intelleximus quia postulationibus nostris apostolatus vestri beatitudo misericorditer acquieuit. Vnde nos cum magna animi deuotione præcepimus, vt per totum regnum nostrum omnia, quæ secundum Deum sunt, ordinent, & confirment. Quæ autem contraria sunt, iuxta illud propheticum euellant, & destruant. Accedentes itaque ad locum, vbi antiquitus concilium celebrari solitum fuit, sanctam Synodum celebrare studuerunt, de vitijs in virtutibus subtiliter differentes. In communi Deo, & beatissimæ Mariæ perpetuæ virgini, & Beato Petro apostolorum principi, nec non, & apostolatu vestro laudum præconia persoluentes. Interea nouerit paternitas vestra, quia augustali stemmate vndique insignimur, & quod gloriosius, & beatus est, vestri generosi sanguinis affinitatem habere cognouimus. Igitur innotescimus, quia in voto habuimus nunc legatos nostros ad pedes beatitudinis vestræ transmittere. Sed quia terram illam turbatam esse audiui-
mus, facere non potuimus: quia vestris legatis vbiq; debita reuerentia exhibetur: sed nostri dum illuc ire voluerint, cum magna honoris magnificentia, damna forsitan, & exitium patientur. Sed dum opportunum, aut congruum tempus affuerit, honorificentius faciemus: qui sanctæ exhortationis vestræ verba perferant, quæ dulciora nobis sunt super mel, & fauum. Siquidem sperantes, & certum tenentes, quia ex quo vicarius Domini nostri Iesu Christi existis, ipse per te nobis aditum regni cœlestis aperire dignetur. Et quia nullo in hoc sæculo indigemus, multum rogamus, vt pro nobis peccatoribus preces ad Dominum fundatis. Demum verò paternitatem vestram nolumus latere, quia hæresis non modica in terra Regis Vngariæ, videlicet Bessina, pullulare videtur, in tantum quod peccatis exigentibus, ipse Bacilinus cum vxore sua, & cum sorore sua, qui fuit defuncti Miroslauichemensis, & cum pluribus consanguineis suis seductus, plusquam decem millia Christianorum in eandem hæresim introduxit. Vnde Rex Vngariæ exacerbatus illos ad vestram præsentiam compulit venire à vobis examinandos. Illi autem simulatis litteris redierunt, dicentes à vobis concessam sibi legem. Vnde rogamus, vt regi Vngariæ suggeratis, vt eos à regno suo euellat, tanquam zizania à tritico.

LITTERÆ B. MAGNI IVPANI TOTIVS SERVIÆ.

Quibus se Pontifici offert atque commendat.

Innocentio Dei gratia summo Pontifici, & vniuersali Papæ Rom. ecclesiæ Beatorum apostolorum Petri, & Pauli S. eadem gratia, & sancta oratione vestra Magnus Iupanus totius Seruiæ salutem, tanquam patri suo spirituali. Litteras sanctitatis vestræ recepimus, & benè intelleximus: & quæ venerabiles legati vestri scilicet I. capellanus, & Simon subdiaconus, tam in litteris, quam in ore eorum narrauerunt nobis. Gratulamur itaque magnæ sanctitati vestræ, quia non tradidisti nos in obliuionem filios tuos, sed recordatus es de nobis. Nos autem semper consideramus in vestigia sanctæ Rom. ecclesiæ sicut bonæ memoriæ Pater meus, & præceptum sanctæ Rom. ecclesiæ semper custodire, & in proximo legatos nostros vellemus transmittere ad sanctitatem vestram. Nos autem locuti sumus dictis

venerabilibus tuis legatis, quoniam ipsi cum ore eorum narrabunt sanctitati vestrae eloquia mea.

LITTERAE IOANNIS DIOCLIEN. ET ANTIBAREN. ARCHIEPISCOPI. Quibus gratias agit pro transmissio pallio, & quid legati Apostolici in corrigendis moribus effecerint declarat.

SANCTISSIMO Patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Ioannes Dioclien. & Antibaren. ecclesiae humilis minister tam debitam, quam deuotam obediētiam, Gratias vberes refero sanctissimae paternitati vestrae de honore pallij, & pontificalis officij plenitudine, quam mihi per dominum Ioannem, & dominum Simonem familiares, & legatos vestros concedere dignati estis. Ego autem omni tempore vitae meae ad deuotionem vestram, & fidelitatem, & sanctae Romanae ecclesiae promptum habeo animum modis omnibus, & paratum. Notum siquidem facio sanctitati vestrae, quod praefati legati vestri ea, quae corrigenda, & ordinanda fuerunt, ita cum prudentia, & honestate per Dei gratiam ad honorem vestrum, & sanctae Romanae ecclesiae tractauerunt, quod dominus Rex, & totus populus eorum opera commendantes, ad pedes vestrae sanctitatis effecti sunt modis omnibus promptiores. Ego verò in proximo nuncios meos ad pedes vestrae sanctitatis transmittam: qui deuotionem meam paternitati vestrae plenius declarabunt.

IN nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Nos Ioannes Capellanus, & Simon Subdiaconus domini Innocentij Papae tertij, apostolicae sedis legati, ad euellenda nociua de agro dominico, & virtutum plataria vtiliter inferenda, videntes multa in clero, & populo Dalmaciae, & Diocliae corrigenda, de sanctorum patrum concilij decreta praesentia duximus innouanda. In primis itaque decernimus, ut nullus Episcopus aliquem ad sacros ordines per pecuniam promouere, seu ecclesiastica beneficia alicui, precio interueniente, concedere praesumat. Cum enim dominus praeeperit apostolis, gratis accepistis, gratis dare, & spiritus sancti gratia venalis esse non possit, quae in sacris confertur ordinibus, graui puniendus est poena, qui spiritus sancti dona venalia exponere non veretur. Quocirca praesentis Decreto statuimus, ut quicumque Episcopus hoc agere conuictus fuerit, omnia ecclesiastica careat dignitate: & sine spe restitutionis tam ille, qui dederit, quam ille, qui scienter sacros ordines pecunia interueniente receperit, perpetuo deponatur.

CUM domini sacerdotes, & hi, qui sacro altari deseruiunt, continenter viuere debeant, iuxta illud: Mundamini qui fertis vasa domini, in partibus Dalmaciae, atque Diocletiae sacerdotes & uxores habere, & ecclesias tenere dicuntur. Quocirca praesentis Decreto statuimus, ut sacerdotes, & diacones ante susceptum officium, nisi eorum coniuges in manu Episcopi votum fecerint continentiae, uxores habentes cum ipsis maneat, & ecclesias dimittant: non enim possunt secundum ordinem Romanae ecclesiae manentes in coniugio, nisi defunctis vxoribus, aut continentiam vouentibus, si digni inuenti fuerint, ad sacerdotium promoueri. Illi verò, qui post susceptum sacerdotij, vel diaconatus honorem, adulteras potius, quam uxores accepisse probantur: nisi eas dimiserint, & dignam egerint poenitentiam, ab officio, & beneficio ecclesiastico fiant penitus alieni. Prohibemus etiam, ne aliquis Episcopus, nisi in quatuor temporibus iuxta Sanctorum Patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promouere praesumat: solus enim Romanus Pontifex dominicis diebus subdiaconos ordinare potest. Cum autem Episcopus ordinationem fecerit, non nisi vnum ordinem à subdiacono & supra conferre praesumat. Ordinatus autem in subdiaconum, ad minus per annum in eodem officio deseruiat, & diaconus similiter faciat. Quicumque autem episcopus contra hoc venire praesumpserit, tādū à

confe.

conferendis ordinibus abstineat, donec à Romano Pontifice misericordiam consequatur.

QVONIAM secundum gradus, & ordines personarum beneficia ecclesiastica in domo domini, secundum sanctorum Patrum constitutionem distributa noscuntur: decernimus vt decimæ, seu oblationes fidelium tam pro viuis, quàm pro defunctis, in quattuor partibus diuidantur: quarum vna sit Episcopi, alia ecclesiarum, tertia pauperum, quarta clericorum. Portionem quidem pauperum Episcopus administret: portionem verò ecclesiarum Archipresbyter conferuet: & ex mandato Episcopi in vsibus ecclesiæ fideliter expendat. Quicumque autem clericorum contra hoc venire præsumpserit, sua portione priuetur.

DISTRICTIVS inhihemus, ne aliquis sacerdos filij sui, vel filiæ spiritualis priuatam confessionem alicui reuelare præsumat. Quod si facere conuictus fuerit, officio, & beneficio ecclesiastico perpetuò spoliatur. Idem dicimus de quolibet clerico, qui de homicidio, adulterio, periurio, falso testimonio publicè accusatus fuerit, & conuictus.

CVM terrenarum potestatum nuncijs, siue ministris honor exhibeatur ab omnibus, multò magis ministris Dei honor à laicis exhibendus est, à quibus eis non solum diuina celebrantur officia, verum etiam sacrum baptisma, & Corpus Domini, & poenitentia, & cætera ecclesiastica sacramenta iugiter ministrantur. Quapropter iuxta Decretum domini Innocentij Papæ II. districtius inhihemus, ne aliquis in personam Episcopi, siue sacerdotis, vel cuiuslibet clerici, vel religiosi viri, violentas manus iniungere præsumat. Quicumque autem hoc attentauerit, tandiu excommunicatus maneat, donec de tanta præsumptione satisfactorius, apostolico se conspectui repræsentet: vel ab eius Legato, præstita cõgrua satisfactione, absolutionis beneficium consequatur. Similiter sub excommunicatione prohibemus, ne aliquis laicus clericum ad peregrina iudicia trahere præsumat, veluti candentis ferri, vel aquæ, vel cuiuslibet alterius iudicij. Non enim pertinet ad laicum clericum iudicare. Si autem clericus peccauerit, ab Archiepiscopo, vel Episcopo, vel etiam prælato suo, aut Rom. Pontifice, si necesse fuerit, iudicetur.

CVM sacrosancta Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, & magistra, decreuerit, vt nullus Christianus vsque ad septimum consanguinitatis gradum coniugium contrahere præsumat, graue nimis est, & diuini dignum animaduersione iudicij, quod in partibus Dalmatiæ, ac Diocliæ à multis factum in veritate comperimus, vt homines Dei timorem non habentes, cū consanguineis in quarto, & quinto gradu, vel infra contra, sanctorum patrum constitutionem, coniugia contrahere non formidēt. Quapropter præsentī decreto statuimus, vt quicumque in quarto gradu præsertim, vel infra, coniugium habere conuincitur, nisi ad mandatum ecclesiæ satisfecerit, & à suæ consanguinitatis incesta coniunctione recesserit, tandiu maneat excommunicatus, & ab omnibus ecclesiæ sacramentis separatus, donec à nefaria copula separetur, & ad mandatum ecclesiæ satisfaciat.

Item præcipimus, vt clerici rasuram, & tonsuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fecerit, ab Episcopo districtione canonica compellatur.

CVM duæ sint in terris potestates à Domino constitutæ, spiritualis videlicet, & sæcularis: & vna de spiritualibus, & ecclesiasticis, altera de sæcularibus habeat iudicare, graue committit peccatum, quicumque laicus vel ecclesias donare, vel ecclesiasticas personas iudicare præsumit. Quocirca præsentī Decreto statuimus auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & domini Papæ Innocentij, vt quicumque clericus de manu laica ecclesiam, vel ecclesiastica beneficia receperit, tam qui dederit, quàm qui receperit, tandiu excom-

excommunicationis vinculo teneatur astrictus, donec ad mandatum ecclesiæ plenariè satisfaciatur: & quod contra sacros canones factum fuerit, irritum habeatur, & vacuum. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam ecclesias donauerunt, vel in ecclesiasticas personas manus iniecerunt violentas, volumus per Episcopos tertio commoneri: & nisi poenitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti.

EXCOMMunicamus omnes illos, qui thesauros ecclesiarum iniuste detinent, donec restituant: & eos qui latinos detinent in seruitute, nisi recepta pecunia, quam dederunt, eos pristina restituant libertati.

ITEM excommunicamus omnes illos, qui proprias dimiserunt uxores, vel de cætero dimiserint sine iudicio ecclesiæ, donec ad ipsas reuertantur.

PROHIBEMVS etiam, vt filij presbyterorum, & qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros ordines non accedant.

SIMILITER prohibemus, vt nullus ordinetur in sacerdotem, nisi trigessimus expleuerit annum.

Ego frater Ioannes domini Papæ Capellanus, apostolicæ sedis Legatus scripsi, & subscripsi.

Ego frater Simo domini Papæ Subdiaconus, apostolicæ sedis Legatus subscripsi.

Ego Ioannes Dioclien. & Antibaren. Archiepiscopus subscripsi.

Ego Dominicus Archipresbyter Arbanen. subscripsi.

Ego Petrus Scuarinen. Episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Polatinen. Episcopus subscripsi.

Ego Petrus Aruaftinen. Episcopus subscripsi.

Ego Dominicus Soacinen. Episcopus subscripsi.

Ego Natalis Dulcinen. Episcopus subscripsi.

Ego Theodorus Sarcanen. Episcopus subscripsi.

COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERSO POPVLO
in regno Sicilia constitutis. Qualiter regni hostis Marcoualdus absolutus
sit, & quomodo sese erga illum gerere debeant.

EXOPTATA regni tranquillitas, & debitum officij pastoralis, quo tenemur singulos ad viam rectitudinis reuocare, nos ad Marcoualdi receptionem induxit: ne si poenitentem, sicut videbatur, & exponentem se mandatis nostris super omnibus, pro quibus fuerat excommunicatione notatus, recipere negaremus, non Christi vicarij videremur, vel successores apostolorum principis, sed inexorabiles potius nostrarum iniuriarum ultores. Licet autem modum receptionis ipsius per alias vobis duxerimus litteras exponendum, ne tamen idem Marcoualdus aliqua nos calliditate seducat, idem adhuc audientia vestra duximus inculcandum. Iuramenti tenor hic fuit: Iurauit Marcoualdus publice &c. ferè in eundem modum vt supra, vsque ad verbum Debito iuramenti. In tantum autem in primis idem Marcoualdus mandatum nostrum humiliter, & deuotè recepit, vt super iuramento exhibito, & mandato recepto, suas nobis in testimonium litteras destinarit, quas apud nos adhuc in testimonium suæ confusionis habemus: sed ad vomitum rediens, & volens adhuc in stercore suo computrescere, vt iumentum, nobis post absolutionem quasdam litteras destinauit: in quarum salutationis alloquio fraudem eius intelleximus manifestè, in eo, quod in salutatione ipsa perspeximus contineri sic: Marcoualdus Imperij Senescalcus &c. Et in alijs sic erat expressum: Marcoualdus Imperij Senescalcus, & id quod est, tantum nec ex toto supprimeret, nec exprimeret manifestè, quod regni Balius. &

Tt pro.

procurator existeret. Supplicauit autem nobis per litteras ipsas, vt ad tempus mandatum, quod ei feceramus per venerabilem fratrem nostrum O. Hostien. Episcopum, & dilectum filium G. tituli sanctæ Mariæ trans Tyberim præbyterum, & H. sancti Eustachij diaconos Cardinales, vt à Balio regni, & molestatione cessaret, curaremus misericorditer temperare. Sed nos id intelligentes in honoris nostridispendium, detrimentum regni, & petentis animæ periculum redundare, non solum non concessimus quod petebat, sed denuo ei sub debito præstiti iuramenti mandauimus, commonitionem canonicam præmittentes, vt à prædictis de cætero penitus abstineret. Postmodum verò idem Marcoual. quasdam nobis litteras destinauit: in quibus in manifestum sui periurij argumentum se Balium, & procuratorem regni Siciliae non erubuit nominare. Scribens etiam fratribus nostris, quod mandata, quæ sibi fecimus, nec pro Deo, nec pro homine obseruaret. Hos igitur fraudem eius, & versutias attendentes, qui putauit nos fallere, sed potius se decepit, propter omnia, quæ fuerant in forma excommunicationis prioris expressa: & quia multoties contra nos, & Romanam ecclesiam periurij reatum incurrit, & mandata seruare contempsit: facta sibi sub debito præstiti iuramenti, ipsum tanquam periurum, sacrilegum, incendiarium, perfidum, sceleratum, & inuasorem ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti: auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, & damnamus: mandantes, vt quicumque sibi de cætero auxilium præstiterit, vel fauorem, quicumque etiam ipsi, vel exercitui eius victualia, vestes, naues, arma, vel alia, quæ ad commodum eorum pertineant, ausi fuerint ministrare, eadem cum eo maneat: sententia innodati. Siquis autem clericus cuiuscunque dignitatis, vel ordinis, diuina eis præsumpserit officia celebrare, se sui ordinis, & honoris nouerit periculum incurrisse. Mandamus etiam sub debito præstiti iuramenti omnibus de exercitu eius, qui ad mandatum ecclesiæ redierunt, vt quàm citius poterint, ab ipso recedant, nec ad eum, quandiu in sua pertinacia perdurauerit, reuertantur: nec consilium ei præbeant in aliquo, vel fauorem. Erit etiam, dante domino, manus nostra validior contra eum, quem publicum infamat periurium, & reddit inconstantia multa suspectum: ne de cætero, vel promissionibus eius, vel iuramento credatur, qui fidem super crucem, & euangelia publicè præstitam, non erubuit infra vnius hebdomadæ spacium violare: quia cum nobis iuramentum fidei non seruauerit, quomodo vobis promissionem aliquam obseruaret: Monemus igitur nobilitatem vestram, & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus in deuotione nostra, & fidelitate charissimi in Christo filij nostri F. Siciliae Regis illustris. fideliter persistentes, à prædicto Marcoualdo, & fautoribus eius vobis caueatis, & regno, qui sanguinem vestrum sitiunt, & inducere vos nituntur in perpetuam seruitutem: ne per insidias, vel fraudem aliquid valeat machinari: nec credatis mendacijs eius, si fortè se aliter à nobis receptum esse confingat, aut nos in regno iurisdictionem sibi aliquam concessisse, sed ad defensionem regni viriliter assurgatis: quia virtus ipsius, per Dei gratiam, iam est penè penitus annullata. Nos enim, dante domino, nec vobis, nec regno aliqua decrimus ratione.

ANTIBAREN. ARCHIEPISCOPO. QVALITER SOACENSIS Episcopus, homicidij reus, tractandus esset.

V Maccessisset nuper ad apostolicam sedem venerabilis frater noster B. Soacen. Episcopus super eo, quod dicebatur de homicidij crimine infamatus, coram nobis, & fratribus nostris misericordiam sedis apostolicæ suppliciter implorabat. Cum autem nobis de facti serie non constaret, de processu ipsius à dilectis filiis I. capellano, & S. subdiacono nostris, qui rei veritatem plenius cognouerunt, dum in partibus Diocliae Legationis officio fungeretur, inquisuimus diligenter. ex quorum as-
sertio

sertione tenuimus, quòd cùm ingressi prouinciam Dalmatiæ superioris fuissent, à maiore parte cleri, & populi Soacen. de reatu homicidij dictum inuenerunt Episcopum infamatum. Cùm autem ad ipsius ecclesiam accessissent, in præsentia eius cleri, & populi Soacen. infra missarum solennia quidam de ciuibus S. nomine libellum ipsis accusationis porrexit, asserens se testibus probaturum, quòd Episcopus reus esset homicidij perpetrati. Episcopus verò per instrumentum purgationis oblatum, quo iurasse cum duobus Episcopis dicebatur, se nec fecisse homicidium illud, nec fieri præcepisse, innocentiam suam ostendere satagebat: quod tam tua, quàm illorum Episcoporum assertione, qui compurgatores fuisse dicebantur, falsum penitus reppererunt: cum nullum à compurgatoribus exhibitum fuerit iuramentum: vnde causam ipsam vt populi scandalum sedaretur, duxerunt iuris ordine pertractandam: & per receptionem testium productorum in concilio apud Antibarum congregato, voluerunt per confessionem ipsius intelligere plenius veritatem: cuius fuit tale responsum: quòd nec fecerat, neque præceperat fieri homicidium perpetratum: & tam accusatores, quàm testes inimicos suos existere capitales: & cum homicidium illud à T. & I. presbyteris assereret perpetratum, obiectum fuit ei ab accusatore prædicto, quòd præscriptum T. in presbyterum ordinarat: in quo se confessus est peccauisse. Verùm cùm dicti Legati pariter pertractarent iuper his, quæ coram eis fuerant actitata, die sequenti mitram eis, & anulum in tua, & Episcoporum præsentia, qui conuenerant ad concilium, resignauit: quæ ab eisdem post aliquot dies repetijt: asserens se ob hoc velle ad sedem apostolicam proficisci: cui & aduersarijs pariter datis dimissorijs, certus fuit à iam dictis Legatis terminus assignatus. Cæterùm inter alia, quæ dictus Episcopus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia recognouit, confessus est, & nō negauit, se præfatum T. in presbyterum ordinasse, postquàm ipsum reatum homicidij audierat, & crediderat commisisse. Cuius factum cùm familiaris esset ipsius, non poterat penitus ignorare. Cùm ergò secundum apostolum Episcopus bonum testimonium debeat & ab his qui sunt intus, & ab his, qui sunt foris, habere, qui ad curam positus aliorum, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo domini oporteat conuersari: nec perferens memorandi criminis labem lucidam gerat sacerdotij dignitatem: nos attendentes quod satius sit domino in inferiori ministerio deseruire, quàm graduum sublimitatem appetere cum scandalo aliorum, Episcopum ipsum monuimus diligenter, vt postquàm Episcopalia insignia resignarat, citra pontificale fastigium creatori suo deuotum impenderet amodò famulatum, quod in humilitatis spiritu, & contrito animo visus est acceptasse. Vnde ipsius propositum dignis laudibus commendamus. Cæterùm quoniam non sine nostro, & cleri posset opprobrio mendicare, cum de prouisione ipsius propter locorum incertitudinem deliberare prouidè non possemus, ad petitionem ipsius fraternitati tuæ duximus apostolicas litteras destinare, præcipiendo mandantes, quatenus de Soacen. Episcopatus prouentibus ei competentem in necessarijs facias prouideri: ne pro defectu temporalium rerum propositum eius valeat impediri. Et quoniam quidam coram te proprijs nominibus designandi eum dicuntur rebus proprijs contra iustitiam spoliasse, alij verò manus in eum sacrilegas iniectisse, volumus, & mandamus, vt si rem ita inueneritis se habere, & primos ad ablata reddenda in integrum appellatio-
ne remota compellas, & alios excommunicatos publicè nuncios, & sicut excommunicatos tandiu facias cuitari, donec passo iniuriam s.c. &c. t. t. l. a. s. a. u. a. Datum Lateran. VII. idus Septembris.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. VT ABVSVM QVENDAM in processionibus corrigat.

Tt 2

Cum

Ubi bona sint coram Deo, & hominibus secundum apostolū prouidenda, episcopis, qui successores, apostolorum existunt, & lux mundi, & sal terræ veritatis testimonio perhibentur, est summo opere attendendum, ut via regia incedentes, nec declinantes ad dexteram, vel sinistram, neque conscientiam propter famā, neque tamen pro conscientia derelinquant, sed sic inter ea irreprehensibiliter gradientur, quod nec impij apud Deum, qui videt in corde, nec crudeles apud homines, qui vident in facie iudicentur. Sanè conquerentibus dilectis filiis monachis Cantuarien. nostris est auribus intimatum, quod te præsente in processionibus, quæ in ecclesia ipsa solenniter celebrantur, quandoque præcedunt, quandoque sequuntur, inter te, ipsosque monachos, quasi separantes caput à membris clericici sæculares: eorundem in superstalla in choro contra consuetudinem coartantes. Ex hoc autem dignitati Cantuarien. ecclesiæ plurimum detrahitur, & honori, & scandalum (sicut dicitur) generatur in cordibus infirmorum, ac quies Deo famulantium perturbatur, & deuotio deperit popularis, dum in eodem collegio diuersæ professionis, & habitus cernuntur homines sociari: quorum alij vestiuntur vilibus, alij preciosis, quidam velatis incedunt capitibus, alij denudatis. Cum igitur sit incongruum, ut in vno, & eodē officio professio dispar existat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus circa ea, quæ præmisimus corrigenda sollicitudinem adhibeas pastorem: ut & scandalum tollatur de medio, propter quod multa sunt sæpius omittenda, sicut iam alia vice tibi recolimus intimasse, atque in Cantuarien. ecclesia regimini tuo commissa, quæ celebrem locum obtinet inter ecclesias Anglicanas, nihil reprehensione dignum occurrat, unde ad alias religionis, & honestatis exemplum conuenit deriuari. Tunc enim melius, sicut tua fraternitas non ignorat subditos tuos corrigere poteris, & ad frugem reducere meliorem: cum in capite nihil inuentum fuerit, quod meritò debeat reprehendi. Dat. Lat. idibus Septembris.

NOBILI VIRO R. COMITI LICII. QVOD ILLVM
recipiat sub protectionem Apostolicam.

Deuotionis, & fidei puritatem, quam erga nos, & Rom. ecclesiam matrem tuam, ac regiæ sublimatis coronam habere dignosceris diligentius attendentes, petitionibus tuis libenter annuimus, & eas quantum cum Deo, & honestate nostra possumus, gratanti animo promouemus. Ea propter dilecte in domino fili tuis iustis precibus grat. conc. assensum, personam tuam cum omnibus bonis, quæ impræsentiarum rationabiliter possides, specialiter autem Licij comitatum, aut in futurum iustis modis Deo propitio poteris adipisci, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, &c.

TARVISINO EPISCOPO. NE CLERICI COMAM
nutriant, aut habitu laico utantur.

Vide tit. de
vita et honestate clericorum.

Significasti nobis per litteras tuas, quod quidam clerici tuæ diocesis, licet ecclesiastica beneficia sint adepti, comam nutriunt, quidam etiam incedunt in habitu laicali, laici quoque ascribi volentes militiæ clericali, cum à te promoueri non possint, cum litteris archidiaconi tui ad Episcopos vicinos accedunt, & ab eis se faciunt ordinari. Volentes igitur huiusmodi excessibus obuiare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus clericos, qui comam nutriunt, & incedunt in habitu laicali, nisi, ad commonitionem tuam deposuerint comam, & clericalem seruauerint tam in vestibus, quam in alijs honestatem, usque ad correctionem idoneā, à beneficiorum suorum perceptione, sublato appellationis obstaculo, nostra, & tua fretus auctoritate suspēdas. Interdicas autem archid. tuo, ne sine cōscientia, & auctoritate tua cōcedat suas litteras promouēdis: & eis etiā districtè prohibeas, ne ad ordinem taliter audeant cōuolare. Quod si cōtra prohibitionē tuā venire præsum

præsumperint, executionem eis ordinum susceptorum taliter interdicas. Datum Lateran. XV. Cal. Octobris.

Red. Dei gratia Rex Sicilia, ducatus Apulia, & principatus Capua, hominibus de Monteflascone fidelibus suis salutem, & dilectionem. Cum charissimi in Christo Patris nostri domini Innoc. summi Pont. & ecclesie Rom. circa nos, & regnum nostrum, non modica iugiter beneficia sentiamus, in quibus possumus, grata sibi volumus filialis deuotionis vicissitudine respondere: & tam regaliter, quam humiliter eius implere beneplacitum voluntatis. Gaudemus autem, quod (licet accepimus) ad fidelitatem matris vestrae, & ipsius summi pontificis humiliter curastis deuotione redire, & in ea fideliter, & firmiter permanetis. Ne autem de iuramento, quod nobis prestitisse dicimini, in posterum dubitetis, presentes vobis duximus litteras destinandas, quibus, & affectum nostrum exprimimus, dum id gratum scribimus nos habere, & tanquam ecclesie filij, vos ad fidelitatem eius regaliter exhortamur: monentes ut sic in ea persistere procuretis, ut non ex temeraria leuitate, sed ex deliberatione discreta, potius ad id videamini processisse. Datum Panor. XXII. men. Iunij, secundae Indictionis.

CAPITULO PENNEN. QVOD IPSORVM ELECTVS EPISCOPVS,
quia ante confirmationem ministrat, priuatus sit.

Qualiter post obitum bonae memoriae Pennen. Episcopi, ecclesia vestra vacante, receptis prius super electione facienda litteris nostris, Cap. Quarta de electione. Primicerium vestrum vobis elegeritis in pastorem, vos tanquam auctores electionis ipsius plenius cognouistis. Verum quoniam electus a vobis, ante confirmationem obtentam, administrationi Episcopatus se irreuerenter immiscuit, & tam a clericis, quam a laicis iuramenta recepit, non attendens quod secundum apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron, nec donum scientiae, pontifici conueniens, fuerat assecutus, cum iuxta verbum dominicum, qui fecerit, & docuerit, magnus vocetur in regno coelorum. Postquam nobis eundem praesentastis electum, sufficienti examinatione praemissa, communicato fratrum consilio, electionem de ipso factam, exigente iustitia, duximus irritandam, quicquid ob eam, vel ex ea tecutum est, denunciante penitus non tenere. Ne autem gregi dominico diu desit cura pastoris, & ex defectu ipsius, ecclesia vestra incurrat dispendium, & iacturam, vniuersitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus conuenientes in vnum, sicut moris est, & spiritus sancti gratia inuocata, virum idoneum, & qui vita, & scientia sit sufficiens pontificali oneri, & honori, post receptionem praesentium infra mensem, in patre, & pastorem animarum vestrarum, per electionem vobis canonicam, assumptis, electum ipsum nobis postea praesentetis, a nobis, ut dignum fuerit, vice regia petaturi consensum, & confirmationem auctoritate apostolica recepturi. Alioquin aliquos ex vobis ad praesentiam nostram, ex parte omnium transmitti volumus, & mandamus secundum assignationem nostram, pastorem idoneum recepturos. Datum Lateran. XI. Cal. Octobr.

FESVLANO EPISCOPO. QVA IPSI COGNITIO
causae hic expresse committitur.

Quoniam ex conuestione dilectorum filiorum fratrum Camaldulen. dudum ad nostram notitiam peruenisset, quod praetextu cuiusdam chartae, quam Prior eorum, ipsis nescientibus, fecisse proponitur, filij R. de Galbin. Castrum Castilionis sibi contenderent cum eius curia vendicare, atque Camaldulen. heremum ex hoc multipliciter pregrauarent, nos ven. fratri nostro Aretin. Episcopo dedimus in mandatis, ut nisi praefati nobiles possessiones easdem, fratribus

ipsis restituerent, quemadmodum tenebantur, ipse ad hoc eos per censuram ecclesiasticam cogeret, appellatione remota, iustitia mediante. Verum sicut idem nobis Episcopus suis litteris intimavit, postquam praedicti nobiles ab ipso vocati nostras litteras transcripserunt, utraque partium praefixo termino in eius praesentia constituta, & priore Camaldulen. plenè factum narrante, vnus eorum videlicet ad obiecta respondit: & post multa prouocantes, & recusantes Episcopum, scripturam sibi sub trium nominibus porrexerunt: quae eum tanquam patronum Camaldulen. heremi dicebant esse suspectum: & ne tempore praecipue messium eos sub suo cogeret examine litigare, sedem apost. appellarent. Sed eis die sequenti reuersis, & renunciantibus non recusationi, quam fecerant, sed appellationi duntaxat, Episcopus partibus alium terminum assignauit: in quo dum de recusatione contenderent coram ipso: potestas Aretin. superueniens, & iudicium illud ad se pertinere proponens, ne in causa procederet, interdixit, & ad nostram audientiam appellauit. Nos igitur deliberatione super hoc habita diligenti, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus causam inter praedictum nobilem, & fratres Camaldulen. non obstante contradictione, vel appellatione cuiusquam audias, & decidas: cogens partes per censuram ecclesiasticam, &c. Taliter autem deum habens praesens oculis, omni gratia, & timore postpositis, in ipsa causa procedas, quod zelum iustitiae videaris habere, nosque tuae sollicitudinis studium debeamus merito commendare. Nullis litteris veritati, & iustitiae, &c. Datum Lateran. IX. cal. Octobris pont. nostri anno secundo.

PANORMITAN. MONTIS REGALIS, ET MESSANEN. ARCHIEPISCO-
pis, & episcopo Troian. regni Sicilia cancellario, & nobili viro B. de Lucij.
Vt de regni bonis alienata restituant.

IN quot, & quantis vobis duxerimus deferendum, vos per experientiam operis credimus didicisse. Cum licet regni Balium nobis fuerit ex inclytæ recordationis C. Imperatricis testamento relictum, vos tamen administrationem eius ferè totam liberè permiserimus exercere, sperantes, quod & vos ad honorem apostolicæ sedis, & nostrum, salutem regis, & statum regni specialius intendere debeatis. Iam dudum autem audiuius, quod vos multa de dominio Regis diuersis personis in beneficium assignastis, propter quod contra vos graue scandalum est subortum, & ad nos etiam per plurius litteras, & nuncios, & fama publica clamante delatum. Ne autem id de cætero vel ad culpam nobis, vel vobis imputetur ad poenam, praesertim cum distractiones huiusmodi fieri ad preces vestras, litteris curauerimus apostolicis inhibere, discretionem vestram monemus, & exhortamur attentius, ac per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus ea, quæ minus vtiliter distraxistis, studeatis vtiliter reuocare, manus vestras de cætero ab huiusmodi compescentes: ne nos licet inuitos statuere aliud compellatis. Pecuniam autem, pro qua dilectum filium M. Campforem nostrum direximus, ei soluere non tardetis: quoniam tam eam, quam aliam pro reprimentis regni hostibus, dante domino, studebimus vtiliter erogare. Ad hæc super custodia regis, & regni, volumus & mandamus vos efficaciter intendere, ac sollicitè vigilare. Datum Lateran. V. Cal. Octobris.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCOPO, ET DE BVRGELIM, ET
de cella sanctæ Mariae Abbatibus. *Vt diuortij inter Ducem Bohemie
& uxoris suæ causam, Pontifici perscribant.*

EX

Xconquestione nobilis mulieris A. nobis innotuit, quoddum dilectus filius Dux Bohemiæ illā duxisset legitimè in vxorem, & ipsam viginti annis, & amplius velut vxorem legitimam pertractasset, filiis, & filiabus ex ea susceptis, & eandem, suadente humani generis inimico, à suo consortio separauit: & N. Pragen. Episcopus conuocato quorundam prælatorum consilio in quodam monasterio ad petitionem, & mandatū ipsius Ducis, ipsa volēte ad eos accedere, vt suas coram eis proponeret rationes, militibus eiusdem ducis prohibentibus, eibis, vel ter ingressum ex parte illius, appellatione ad sedem apost. interposita, sententiam inter eos diuortij non est veritus promulgare: ac demum ipse Dux quandam aliam, videlicet sororem charissimi in Christo filij nostri Illustriss. regis Vngariæ superduxit. Quoniam igitur hæc salua conscientia præterire non possumus indiscussa, cum secundum apostolum simus omnibus debitores, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, quos propter hoc noueritis esse vocandos, inquiratis diligentius veritatem: & quicquid inuenieritis, nobis per litteras vestras intimare minimè differatis: vt ex vestra relatione sufficienter instructi, liberius in ipso negotio, prout ad nostrum officium pertinet, procedere valeamus. Nullis litteris, &c.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ LIDDEN. EPISCOPO, HIEROSOLYMITANI hospitalis, & militia templi Magistris. Vt collectam transmissamq; eleemosynam fideliter distribuunt: & statum terræ Sanctæ rescribant.

AM ex litteris nostris, quàm relatione multorū propositum, quoddum de subuentione terræ orientalis assumpsimus, vobis iam credimus patuisse: quæ licet propter guerras & discordias, quæ peccatis exigentibus fortius, & frequentius solito pullulant in populo Christiano, aliquandiu differatur, non tamen vobis debet fiduciam speratæ utilitatis auferre: cum, & siquidem audito quoddum cum Sarracenis treugas inissetis, ad tempus aliquantū tepuerint, nos nō tepeamus in aliquo, sed proposito potius insistamus: quamuis propter impedimenta prædicta nec possibilitas voluntati plenè respondeat, nec affectus in omnibus concludat effectum. Quid autem super hoc à nobis, & fratribus nostris, his præsertim quos ad hoc duximus specialiter deputandos, actum existat, & qualiter sit processum, discretionem vestram non credimus ignorare: cum per diuersas prouincias, & litteras direxerimus, & legatos ad exhortandos populos ad subsidium vestrum, & ecclesiarum prælatos, ad id mandauerimus ecclesiastica districtione compelli. Apostolorum igitur vestigijs inhærentes, qui collectas faciebant in gentibus, vt fratribus in Hierusalem indigentibus subuenirent, nauim expensis proprijs fieri fecimus, & frumēto collecto ex fidelium eleemosynis onerari: quod per dilectos filios Raymundum Hierosolymitani hospitalis, & M. militiae templi fratres, & I. monachum duximus destinandum: qui de concilio vestro illud magis indigentibus gratis distribuunt, & discretè. Speramus enim quoddum armis orationū, & eleemosynarū adiuti, cum fuerit datum ab illo, qui fortium artus infirmat, & manus humiliū docet ad bellum: qui non in numerositate bellantium, sed in multitudine miserationum suarum saluos facit, de sua misericordia confidentes, id obtinebimus, quod aliàs non potuimus hactenus obtinere. Credimus etiam, quoddum principibus, & populis christianis optata tranquillitate concessa, expectatū in Christo subsidiū sentietis. Ideoque discretionem vestram monemus, & exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ad distribuendam gratis prædictam eleemosynam indigentibus, discretè prouisionis aciem extēdatis, & statum Hierosolymitanæ prouinciæ nobis per litteras vestras frequenter, & veraciter intimetis. Sicut enim expedit, vt veri nobis rumores sapius exponantur, sic est vtile, vt hi supprimantur penitus, qui mixturā sapiūt falsitatis,

CAPITULO CAPVANO. VT MATVRE NOVVM EPISCOPVM eligant, non diu expectatis hū, qui longius aberant.

Vm inter vniuersas metropoles, Capuana sit apostolicæ sedi vicinior, ad prouisionem ipsius specialius aspiramus, talem ipsi personam præfigi cupientes, quæ, sicut alios metropolitanos loci vicinitate, sic & deuotionis affectu præcellat: per quam & ipsa metropolis, tam in spiritualibus, quàm temporalibus optatum suscipiat incrementum. Intelleximus autem per dilectos filios L. & P. canonicos vestros, & litteras, quas ad sedem apostolicam detulerunt, quòd ad decanum, & alios cōcanonicos vestros Panormi manentes, cum ex eorum parte vobis fuisset per litteras intimatum, vt ecclesiæ Capuanæ damna pensantes, sic tractaretis super electione substituendi pastoris, quòd nullum deberetis in eorū absentia nominare, quendam socium vestrum cum litteris destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra quem, post receptionem litterarum vestrarum, iter arriperet redeundi: quamuis ecclesiastica consuetudo nō exigat, vt ad electionem pastoris, canonici tam remoti vocentur: & illi præcipuè, qui longè antequam vos metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, quorum aliqui post eius decessum, ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi. Quia verò mora lōgior in electionibus est valde suspecta, immò sæpe damnosa, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus inuocata spiritus Sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis ad regimen ecclesiæ Capuanæ: consequenter ad nostram præsentiam nuncios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia postuletis assensum, & apostolicæ confirmationis gratiam requiratis, attentius prouisuri, vt eo discretionis, & charitatis studio procedatis, quòd nec in electione vitium, nec in electo defectus valeat inueniri. Abioquin & factum electionis reuocaremus in irritum, & personas eligentium puniremus.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS IN SAXONIA, ET VVESTFALIA CONSTITUTIS. *Vt Liouiensem Episcopum, clerum, & ecclesiam contra paganos defendant.*

Sicut ecclesiasticæ læsionis censura compelli non patitur ad credendum inuitos: sic sponte credentibus apostolica sedes, quæ mater est omnium generalis, munimen suæ protectionis indulget, & fideles ad defensionem eorum salubribus monitis exhortatur: ne si nuper conuersis negatum fuerit defensionis auxilium, vel in primos reuertantur errores, vel eos saltem pœniteat credidisse. Accepimus enim quòd cū bonæ memoriæ M. Episcop⁹ Liouien. fuisset prouinciam Liouien. ingressus, in verbo domini laxans prædicationis suæ retia in capturam, inter populos barbaros, qui honorem Deo debitum animalibus brutis, arboribus frōdosīs, aquis limpidis, virentibus herbis, & spiritibus immundis impendunt, vsque adeò domino concedere profecit, vt multos à suis erroribus reuocatos, ad agnitionem produceret veritatis, & sacri baptismatis vnda renatos, doctrinis salutaribus informaret. Verum inimicus homo, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, inuidēs conuersioni eorū, pariter & saluti, persecutionem paganorum circumadiacentium in eos iniquis suggestionibus excitauit, cupientiū eos delere de terra, & de partibus illis Christiani nominis memoriam abolere. Ne igitur nostræ negligentie valeat imputari, si hi, qui iam crediderunt, retrō cogantur abire, ne præsumant aliqui fidem nostram recipere, si illi, qui iam receperunt, à paganorum incurribus remanserint indefensi, vniuersitatem vestram monemus, & exhortamur attentius, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus nisi pagani circa Liouien. ecclesiam constituti, cum christianis treugas inire voluerint, & initas obseruarint, ad defensionem christianorū, qui sunt in partibus illis, potēter, & viriliter in nomine Dei exercituum assurgatis. Nos autem omnibus de partib⁹ vestris, qui Sanctorum limina visitare voverunt, præsentium auctoritate concedimus, vt in voti commutatione emissi, in defensionem Liouien. ecclesiæ, ad partes illas, pro reuerentia nominis christiani, procedant. Omnes siquidem, qui ad defendendam Liouien. ecclesiam, & christia-

christianos in illis partibus constitutos diuino zelo succensi duxerint transeundum, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & eis apostolici patrociniij beneficium impertimur.

Datum Lateran. III. nonas Octobris.

In eundem modum vniuersis Christi fidelibus in Sclauia constitutis.

In eundem modum vniuersis Christi fidelibus trans Alpiam constitutis.

CIVITATEN. EPISCOPO, BARONIBVS, MILITIBVS, ET VNIVERSO PO-
pulo in comitatu Ciuitaten. constitutis. *Vt Theatino prefecto obediant & obsequantur.*

Vm defensio vestra, pariter & tutela specialiter ad nos, non solū ex solitudine pastoralis officij, verū etiam Balij ratione pertineat, præter id etiam, quod regnum Siciliæ ad ius, & proprietatem apost. sedis dignoscitur pertinere, ne ab aliquo iustinere possitis molestiam, vel grauamen, paterna duximus solitudine prouidendum. Inde est, quod dilecto filio nobili viro R. comiti Theatino viro vtique prouido, & prudenti nostris dedimus litteris in mandatis, vt ipse, qui vicinitate vobis ad defensionem, & tuitionem melius potest intendere, vos protegat, & defendat: nec permittat vobis grauamen aliquod irrogari. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus eidem, nomine regio tanquam procuratori vestro à nobis super hoc constituto, de cætero intendentes in omnibus necessitatibus vestris eius consilium, & auxilium requiratis. Datum Lateran. VII. idus Octobris.

CAPITVLO FVNDANO. VT REIECTA ELECTIONE VITIOSA, ET ILLE-
gitima, doctum & probum legitimāq; ætate præditum eligant Episcopum.

Cassata olim electione Ioannis de Pastina, quem vobis elegeratis in pastorem, tam propter electionis vitium, quàm electi defectum, vobis dedimus in mandatis, vt conueniretis in personam idoneam, pariter & honestam. Sed vos in vestra diutius contumacia persistentes, cassatam electionem nitebamini denuò innouare. Nos autem, licet potuissimus consulere per nos ipsos ecclesiæ tandiu viduatæ pastore, adhuc tamen vos ad electionis concordiam curauimus inuitare. Tandem cum nihil apud vos proficere videremus, vobis dedimus in mandatis, vt infra certum terminum ad nostram præsentiam veniretis Episcopum recepturi. Venerabili etiam fratri nostro Terracinen. Episcopo mādasse meminimus, vt nisi vos mandatum apostolicum impleretis, in vos tam officij, quàm beneficii suspensionis sententiam promulgaret. Cæterum vos adhuc contra vetita venientes, dilectum filium P. Primicerium vestrum adhuc acolitum, cum iam nullum vobis liceret eligere, in Episcopum elegistis. Quamuis autem personam eiusdem Primicerij ad maiora etiam reputemus idoneam, vt potè cuius scientiam, & conuersationem olim in scholis intelleximus plenius per nos ipsos, quia tamen propter defectum ordinis, & contra interdictum apostolicum est electus, electionem ipsius, velut contra Sanctiones canonicas attentatam, de fratrum nostrorum concilio duximus irritandam. Quia igitur vos non ad recepiendum Episcopum iuxta mandatum nostrum, sed ad repræsentandam nobis electionem, quam feceratis, ad sedem apost. accessistis, & ex hoc non impleuistis mandatum nostrum, sed illud probamini potius fuisse transgressi, dicto Terracinen. Episcopo dedimus in mandatis, vt ita in vos secundum formam priorum litterarum procedat, sicut contra vos, si non accessissetis ad Romanam ecclesiam, fuerat processurus.

Datum Lateran. V. idus Octobris.

illi scriptum est super hoc

ABBATI DE VVALCHENRIETH. VT GERLACVS MONACHVS
qui indicem sibi præcidit, à celebratione missarum arceatur.

Acce.

Accedens ad præsentiam nostram Gerlacus monachus tui monasterii, humili nobis insinuatione monstrauit, quòd cum missarum officia celebraret, animi negligentia faciente, verba canonis frequenter inordinatè protulit: propter quod ipsa verba, & quædam, quæ præbyter in ipso Sacramento dominici Corporis secundum ecclesiasticam constitutionem diligenti cura debet peragere, aliquoties iterauit: unde vehementi dolore commotus, sibi summitatem digiti sinistræ manus, qui index dicitur, amputauit. Nos autem ei præcepimus, vt à missarum celebratione deinceps abstineat: concedentes eidem, vt iniunctam sibi poenitentiam peragès, de indulgentia nostra possit in alijs officijs ministrare, ipsumque tibi duximus remittendum, per apostolica scripta mandantes, quatenus cum fraterna studeas charitate tractare. Datum Lateran. II. idus Octobris.

EPISCOPO, DECANO, ET CAPITULO PICTAVEN. VT N. CAMERAE
Apostolicæ scriptorem in canonicum recipiant.

Si debita solitudine pensaretis, quid honoris, & reuerentiæ Romanæ ecclesiæ debeatis, cui si non obeditur, nulla vobis reuerentia poterit exhiberi, & quomodo vos in vestris petitionibus curauerit exaudire, in exequendis illis, quæ vobis iniungit, nequaquam vos exhiberetis difficiles, vel rebelles: unde cū tempus aduenerit opportunū, vestra duritia nos plenius informabit, qualiter in postulationibus vestris communib⁹, vel priuatis, debeatis nos benignos, vel propitios, inuenire. Verūtamē si vigeret in vobis deuotionis affectus, & discretionis acumē, possetis in plurib⁹ cognouisse, non esse vtile, vel fructuosum ecclesijs, mandatis apostolicis temeritate qualibet reluctari. Vos autem filij canonici nihil horum intelligētis spiritui capientes, mandatum apostolicum, quod tam à felicis memoriæ C. Papa prædecessore nostro, quàm à nobis ipsis postmodum pro dilecto filio Vu. Camere nostræ scriptore canonicando in vestra ecclesia emanauit, contempsistis hactenus adimplere. Sanè cum venerabilis frater noster Episcopus, & dilectus filius Archidiaconus Engolismē, sicut ex litteris ipsorū accepimus, eundē Vu. de mandato eiusdē prædecessoris nostri canonicū instituisent in ecclesia Pictauen. procuratori suo locum in choro eius nomine assignantes, omnes contradictores eadem auctoritate nunciarūt excommunicationis sententia detineri, nobis postmodum approbantibus quod factum fuerat ab eisdem. Cumque bonæ memoriæ A. quondam Episcopus Pictauen. in nostra præsentia ipsum scriptorem in fratrem & canonicum eiusdem ecclesiæ recepisset, eidem Episcopo viua voce: deinde verò dilectis filijs Decano, Cantori, & I. Morel. canonico Xanctonē. nostris litteris districtè dedimus in mandatis, vt eum canonicam ipsam facerent plenè, ac pacificè possidere: contradictores, & rebelles per districtiōem ecclesiasticam compescerent. Nos etiam irritantes, si quid eo non admissò prius in elusionem mandati nostri foret ab aliquo attentatum, eisdem iniunximus, vt vobis districtius inhiberēt, ne præsumeretis in aliqua canonicorū ordinatione procedere, donec de ipso mandatum nostrum esset plenius adimpletum. Iidem autem executores, sicut ex eorū litteris perpendimus manifestè, cū post tertiā, & quartam etiam commonitionem nihil possent apud vos commonēdo proficere, vestram supposuerunt ecclesiam interdicto, & personas omnium receptioni eius contradicentium excommunicationis vinculo innodantes, vtrāq; præceperunt sententiam firmiter obseruari: inhibentes districtius, ne ante receptionem sæpè dicti scriptoris aliquos præsumeretis in vestra ecclesia ordinare. Interea verò cum dilecti filij N. Subdiaconus, I. Arnaudi, & P. de Laudun. canonici, & nuncij ecclesiæ vestræ ipsum in canonicum, & in fratrem in nostra præsentia recepissent, & nos vobis iniunxissemus districtè, vt eum recipere minimè differretis, procuratori eius stallum in choro, & locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignātes. Licet vobis fuissem⁹ grauiter cōminati, quòd si illa vice vestra non posset duritia emolliri, manus nostras in vos curaremus

remus durius aggrauare: vos hæc omnia pro nihilo reputantes, non solum id efficere nolulistis, verum etiam diuina officia in interdicta ecclesia celebrare: & vt cōtumacia vestra manifestius appareret, duos canonicos, post inhibitionem ex parte nostra factam, in eadem ecclesia in elusionem mandati nostri institueret præsumpsistis. Nos igitur hæc in patientia nolentes vltius sustinere, ne contumacibus, & rebellibus contradicēdi, & reluctādi materiam præbeamus, cum in obedientia secundū Prophetam, idololatriæ comparetur, per apostolica vobis scripta mandamus, & in virtute obedientiæ distictè præcipimus, quatenus eundem scriptorem, omni contradictione, dilatione, & appellatione seposita, in fratrem vestrum, & canonicum admittētes, procuratori eius stallum in choro, & locum in Cap. cum plenitudine honoris canonici assignetis: ne solæ dilationis obstaculum prætendatis, propter quod eius institutio differatur. Alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Archiepiscopo, & dilecto filio cancellario Turonen. distictè, & in virtute obedientiæ, nostris litteris iniunxisse, vt nisi infra viginti dies post cōmonitionem ipsorum, prædictum scriptorem nostrum, iuxta formam mādati nostri receperitis in canonicum, & in fratrem: te frater Episcopo, si fortè (quod non credimus) reluctari præsumpseris, cum etiam nō sis veritus celebrare in ecclesia interdicta, veritate super hoc cognita denunciant esse suspensum, & vos filij canonici excommunicationis vinculo nō differant innodare: cassantes penitus quicquid de institutione canonicorum ipsorum in elusionem mandati nostri, per vos noscitur attentatum: eosdem excommunicationis vinculo innodantes, & expoliantes beneficijs, si qua habent, si pro canonicis Pictauen. præsumpserint se habere. Eisdem etiam dedimus in mandatis, vt tam interdictum ecclesiæ Pictauen. quàm & tranque sententiam tādū, inuiolabiliter appellatione remota, faciant obseruari, donec mādatum nostrum fuerit adimpletum: & cum testimonio suarum litterarum pro satisfactio ne nobis præstanda, nuncios idoneos ad nostram præsentiam duxeritis transmittendos. Datum Lateran. X. cal. Octobris.

illis scriptum est super hoc.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO, ET PRIORI ECCLESIOLE, ET F. MENENDI monacho Alcobatia. *Vt controuersiam Episcopi Colimbriensis, contra templarios djudicent.*

Referente Ven. fratre nostro Colimbrien. Episcopo, apud sedem apostolicam constituto nostris est auribus intimatum, quod cum questio dudū inter Colimbrien. ecclesiam, & Templarios agitata super ecclesijs de Palumbario, Rodina, & Ega, ex conquestione ipsius Colimbrien. ecclesiæ, ad felicitis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri audientiā peruenisset, bonę memorię C. Bracarē. Archiepiscopo, & F. Portugalen. Episcopo, eam cōmisit sine canonico terminādā: vt si dicti templarij ad eorum præsentiam non accederēt, aut eorum iudicio contemnerēt obedire, absque appellationis diffugio in eosdem seueritatem canonicā exerceant. Cū autem iudices ipsi partes tandem edicto peremptorio citauissent, templarij obtentu appellationis in prima citatione ad sedem apostolicam interpositæ, licet in cōmissorijs litteris remedium esset appellationis sublatum, ad diem peremptoriū nec venerunt, nec pro se miserunt aliquem responsalē: quos infra certū tempus coram se iuri stare mādarunt. Alioquin iura Episcopalia in dictis ecclesijs adiudicarūt Colimbrien. ecclesiæ iudices antedicti: & nisi eorū sententia pareretur, tā ecclesias, quàm earū parochianos supposuerūt ecclesiastico interdicto christiana sepultura etiam interdicta. Consequenter verò templariorum nuncius à bonæ memoriæ Urbano Papa prædecessore nostro, sub ea forma commissionis litteras impetrauit, vt ante ingressum causæ, à templarijs sufficienti cautione recepta, quod super his iuri parerent, delegati soluerent interdictum, & si alterutra pars duceret appellandū, vsq; ad diffinitiuam sententiā procedētes, gesta omnia transmitterēt sigillorū suorū munimine roborata, & diem partibus assignarent,

assignarent, quo venirent ad sedem apostolicam sententiam recepturæ. Ex quarum nimirum litterarum tenore non fuit processum: quoniam pars, quæ rescriptum impetrauerat, illud iudicibus non ostendit. Vnde in ecclesijs memoratis interdictum postea non extitit relaxatum, quod templarij, sicut dicitur, nō seruauerunt. Cumque processu temporis dilectus filius noster G. Sancti Angeli diac. Card. in Hispaniæ partibus legationis officio fungeretur, Episcopo, & Archidiacono Vlixbonen. suis dedit litteris in mandatis, vt aut causam eandem sine debito terminaret, vel, sententiæ à prioribus iudicibus promulgatas, vice sua ratas habentes, quæ cōtinebantur in eis, facerent à partibus firmiter obseruari. Sed responsalibus ecclesiæ Colimbrien. ad diem peremptorium venientibus coram eis, & templarijs, sicut prius fecerant, venire contemnentibus, vel mittere responsalem, iudices latas à prioribus sententias confirmarunt, ne scilicet diuina celebrarentur officia in ecclesijs ante dictis, neq; sepelirentur in eis corpora defunctorum, nec primitiæ, decimæ, vel mortuaria, militiq; templi fratribus soluerentur: excommunicationi subdentes, qui contra hoc facere attentarent. Sed dicti fratres in sua contumacia nequiter permanentes, obseruare præfatas sententias penitus contradicunt. De Venerab. quoq; fratribus nostris Lamecē. Vlixbonē. & Viten. Episcopis ecclesiæ Colimbrien. afflictæ afflictionem addētib; quorū primus ecclesias supradictas, alter ecclesiam de Thomar in Colimbrien. diocesi constitutam, tertius verò ecclesias de Larena præsumpsit, spreta prohibitione Colimbrien. ecclesiæ, consecrare. Memoratus Colimbrien. Episcopus grauem in auditorio nostro proposuit quæstionem, obnixè deposcens, vt tam ipsorum, quam aliorum prædictorum excessus animaduersione vellemus canonica castigare: per quos sepe dicta Colimbriē. ecclesia enormem sustinuerat læsionem. Nos igitur ab ipsius clamoribus, qui apud nos, sicut vestra nouit discretio, moram fecerat longiorem, auditum auertere non valentes, & de prolatis delegatorum sententijs, quantum patuit per authentica scripta, certiores effecti, sed vtrum obseruare fuerint ignorantes, quamuis iam dictus Colimbrien. Episcopus eas cōstanter assereret non seruatas, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus solum Deum habentes præ oculis, gratia quoque ac timore postpositis, inquirentes super his, quæ præmissa sunt, diligentius veritatem, si iam dictis delegatorum sententijs auctoritate postmodum apostolica minimè relaxatis, inueneritis paritū non fuisse, templarios in legitimis expēsis vestræ discretionis arbitrio moderandis factis ob hanc causam, Colimbrien. ecclesiam condemnatis: ad quarum præstationem eos per excommunicationis sententiā, appellatione remota, cogi volumus, & mādamus à quibus sufficenti cautione recepta, quòd coram vobis iuri parebunt, interdicto soluto audiat causam, & eam, appellatione cessante, sine canonico decidatis. Si verò nominati fratres præmissam præstare noluerint cautionem, vos sublato cuiuslibet cōtradictionis, & appellationis obstaculo, in possessionem earundē ecclesiarum causa rei seruandæ Colimbrien. mittatis ecclesiam, & tueamini per distractionem ecclesiasticam introductam. Sacerdotes quoque, & alios clericos, quos in illis ecclesijs interdictis inueneritis officia celebrasse diuina excommunicationis gladio percellatis, & tandiu faciatis sicut excommunicatos arctius euitari, donec cum vestrarum testimonio litterarum nostro se conspectui præsentarint. Episcopos autem prædictos, si iuxta quòd superius est expressum, ecclesias illas inueneritis temerè consecrasse, appellatione cessante à pontificali officio suspendatis. Sic autem in præmissis articulis iuxta rescripti nostri continentiam, non obstante rescripto aliquo, veritate tacita per subreptionem lite pendēte, à sede apostolica impetrato, fideliter, ac prudenter appellatione postposita procedatis: nec processum causæ impediat, si super hoc se dixerint, certum nuncium ad nostram præsentiam transmississe: quòd protractas diutius controuersias, per vestram gaudeamus sollicitudinem terminatas. Testes, &c. cogantur. Quòd si omnes, &c. tu frater Archiepiscopo cum eorum altero.

Datum Lateran. II. idus. Octobris.

ARCHIE.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVER-
ſo clero in regno Francia conſtitutis. Vt Regem ſuum hortentur, vt Apoſtolicis mandatis
obtemperet, & repudiata pellice, legitimam vxorem recipiat.

ANxiatur in nobis ex amaritudine ſpiritus, & cor noſtrum præ dolo-
 re tubatur, dum in cauſſa matrimonij chariſſimi in Chriſto filij noſtri
 Philippi Francorum Regis Illuſtriſs. declinare ad ſiniſtram, vel dexteram per
 timeſcimus, ne videamur plus homini deferre, quàm Deo, & rursus regia via in
 regem ipſum procedere moleſtamur: cùm in eo propter prærogatiuam dilectio-
 nis, & gratiæ, nos ipſos reputemus offendi. Monet enim, & mouet nos vehemen-
 tiùs contra eum, & debitum paſtoralis officij, & fortius Finches zelantis legem
 domini notum vobis exemplum inducit: ſed angit nos plurimum, & retrahit
 aliquantum gratia ſpecialis, quam ad eundem regem habemus, & quam nō ſo-
 lùm circa ipſum, ſed circa totum regnum Francorum opportunitate conceſſa
 propoſuimus exhibere. Reducetes enim ad mentem, & infra nos ipſos ſæpius
 reuolutes beneficia, nobis olim in ipſo regno ſcholasticis inſiſtentibus discipli-
 nis impenſa, & à Deo donum ſcientiæ quantæcunque collatum, præter debi-
 tum officij paſtoralis, quo ſumus ſingulis debitores, nos tam regi, quàm regno
 ſpecialiter teneri fatemur, & non ſolùm à regis grauaminibus, quantum licet
 manum retrahimus, ſed ad honorem ipſius, & regni eius augmentum arden-
 tiùs aſpiramus. Cæterùm attendentes quòd nos dominus (licer immeritos) in
 ſede iuſtitia collocauerit, & Vicarios ſui, & apoſtolorum Principis conſtituerit
 ſucceſſores, ne videamur acceptorū beneficiorū ingrati, ſi ei, qui nos de pulue-
 re ſuſcitatos inter principes, immo ſupra principes ſedere voluit, & de princi-
 pibus iudicare, hominem præferamus, ne ſine cauſſa etiam accepiſſe dicamur
 ligandi, & ſoluendi per Beati Petri merita poteſtatem diſſimulare non poſſu-
 mus, quin exhibeamus iuſtit. poſtu. & errantes ad rectitudinis tramitem reuo-
 cemus, ferrum etiam apponentes vulneribus, quæ fomentum nō ſentiunt me-
 dicinam. Conſiderantes præterea, quòd ſalus animæ præferenda ſit corporis vo-
 luptati, & vtilitati, quàm voluntati potius deferendum, cùm multa beneficia
 præſtentur inuitis, ne vel odiſſe filium, ſi virgæ parcamus, vel ægro videamur
 cauſſam interitus præſtitiffe, ſi vulneribus ſotis oleo, vinum ſuper infundere
 differamus, ſaluti regis ipſius cōſulere diſpoſuimus, & honori: credentes quòd
 quantuncunque cōtra nos, immò licet iniuſtè forſitan moueatur, ad mentem
 tamē reuerſus, cùm remediū ſenſerit medicinæ, tantò nobis reddetur, & apoſto-
 licæ ſedi deuotior, quantò in corrigendo exceſſu, per quem Deum ſibi reddit of-
 fenſum, per quem ad excuſandas excuſationes in peccatis, & in contemnendis
 eccleſiæ ſacramentis factus eſt alijs præuaricationis exemplum: per quem etiam
 fama eius eſt apud bonos, ne dicamus penitus, plurimum offuſcata, maiorem
 in noſ ex charitate fuerit ſeueritatem expert⁹. Ecce enim Dux Bohemiæ, ſicut ac-
 cepim⁹, ipſius ſecutus exemplum, vxore relicta legitima, ſimili modo adulterā
 ſuperinducere non expauit: ſed alij principes, & priuatæ perſonæ iudaizare dan-
 do libellum repudij ſuis vxoribus ſunt parati, niſi principijs citius occurratur.
 Licet enim bonæ memoriæ C. Papa prædeceſſor noſter ſententiā illam diuortij,
 quin potius illius ludibrij fabulam, de fratrum cōcilio duxerit penitus irritan-
 dam, diligenter eum admonens, & frequenter, vt prædictam Reginam recipe-
 ret in gratiā coniugalem: ipſe tamē prauo vſus cōcilio, poſt inhibitiones mul-
 tiplices, in grauem contemptum eccleſiæ aliam ſuperinducere nō expauit. Nos
 autem volentes olim Regem ipſum tractare in ſpiritu lenitatis, & eum ad tra-
 mitem rectitudinis ſalubribus monitis reuocare, ipſum circa noſtræ promotio-
 nis initia, per venerabilem fratrem noſtrum Pariſiē. Episcopum fecimus com-
 moneri, & poſtmodum per litteras noſtras diligenter induximus, vt, ſuperin-
 ducta de finibus regni Francorū amota, Reginam reciperet memoratam, quam
 à ſe duxerat irrationabiliter amouendam: iuris ei licentiam non negantes, quo-
 minus facta prius reſtitutione audiremus, & exaudiremus, ſi quid duceret ratio-
 nabiliter proponendum. Cur enim non potius eligat, quod iuſtum eſt, & hone-

stum, & declinet quod iniquum est & damnosum? ut si fortè de super datum nõ fuerit, quòd prædictam Reginam retinere velit in gratia coniugali, remota ea, quam contra interdictum ecclesiæ superduxit, & recepta illa, quàm à se contra iuris ordinem separauit, ex tunc, si de iustitia, & veritate confidit, & ista iudicio dimittatur, si fuerit dimittenda, & illa si reducenda fuerit, reducat: ne, si secus agi contigerit, & animæ periculum prædictus Rex incurrat per adulterium quod committit, & in genere suo scādalum ponat, cūm proles siqua fuerit hoc modo suscepta, non debeat censeri legitima, sed spuria potius iudicari. Licet autem nondum super hoc monitis nostris paruerit, & mandatis, ne tamen salutem ipsius negligere videamur, si quod incepimus, relinquerimus imperfectum, adhuc cum per dilectum filium nostrum P. Sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. apostolicæ sedis legatum ad hoc ipsum mandauimus commoneri: dantes eidem legato firmiter in mandatis, ut nisi Rex ipse monitis nostris, & eius aures curauerit facilem adhibere, & ipse adhuc ei forsità voluerit super interdicto generali deferre, tam Regi, quàm superinductæ, ac eorum familijs præter pœnitentias morientium, omni prorsus appellatione remota, interdicit omnia diuina officia, & ecclesiastica Sacramenta, & ubicūque præsentibus fuerint eis præsentibus, præter baptismum paruulorum, & pœnitentias morientium, tam sacramenta diuina, quàm ecclesiastica prohibeat officia celebrari. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri, ac Pauli, & nostra in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus sententiam, quam idem Card. in Regem, superinductam, & eorum familias vel in regnum etiam duxerit proferendam, & vos sublato cuiuslibet appellationis obstaculo firmiter obserueris, & faciatis ab alijs inuiolabiliter obseruari. Si quis enim cuiuscunque dignitatis, vel ordinis eis post interdictum nostrum vel officia celebrare diuina, vel ecclesiastica præsumpserit impendere Sacramenta, se noverit ipsius dignitatis, & ordinis periculum incursum. Cum enim ex hoc quæramus sollicitè salutem regis ipsius, & amplius eum, quàm ipse se diligar, diligamus, ut pote quem nos in domino diligimus ad salutem, ipse se in animæ suæ perniciem diligit contra Deum, non timemus, si quod pro veritate, ac iustitia contra nos scandalum oriatur: quoniam si Deus nobiscum, quis cōtra nos? nec poterit aduersus nos aliquorum machinatio præualere, quia veritas, & iustitia nos defendent. Cūm autem de prærogatiua scientiæ, ac honestatis vestræ non modicūm confidamus, ne præter spem omnium eis comparare possitis, de quibus dicitur: Canes muti non valentes latrare: cūm hætenus libertas ecclesiastica maximè viguerit in regno Francorum, volumus, & mandamus, ut vos fratres Archiepiscopi, & Episcopi, & vos filij Abbates apud eundem Regem exhortationibus assiduīs insistatis, quatenus effectum nostrum attendentes, qui licet salutem sollicitè quæramus ipsius, eum tamen molestamus inuiti, eligat parere potius monitis nostris, immo diuinis, quàm seueritatem ecclesiasticam experiri: cūm si nec sic potuerit reuocari, ne plaga remaneat incurata, seueritatem ecclesiasticam proposuerimus districtiūs exercere. Tanto autem his exequendis sollicitius intendatis, quāto apud multos fama vestra est non modicum aggrauata, quod mediantibus quibusdam vestrum tantus sit perpetratus excessus. Quod si ad tempus commissum sit hætenus, non tamen est omnino dimissum, quin possit, & debeat aduersus eos, si negligentes fuerint, retorqueri.

Scriptum est autem super hoc prædicto Cardinali apostolicæ sedis legato.

ARCHIEPISCOPO HYDRUNTINO, ET EPISCOPO LICIEN-

si. Qua committitur illi causa Archiepiscopi Tarentini, contra ecclesiam S. Maria de Galea.

Significauit

Ignificauit nobis venerabilis frater noster A. Tarentinus Archiepiscopus, quod cum ecclesia Sanctæ Mariæ de Galeo, sita prope ciuitatem Tarentinam, ecclesiæ Tarentinæ parochiali iure subiecta esset, R. Logotheta Tarentinus in præiudicium iuris ecclesiæ Tarētina, quæ pernium parochialibus terminis angustatur, à sede apost. rescriptum exemptionis obtinuit: occasione cuius, dictus Archiepiscopus nō solum ecclesia illa, sed quibusdam alijs capellis, iniuste se asserit destitutum. Quia verò apostolica sedes ab vniuersis ecclesijs iniurias tenetur repellere, non inferre, mandamus vobis, præcipientes, quatenus ad locum ipsum pariter accedentes, si vobis ita esse constiterit, non obstante memorato rescripto per subreptionem obtento, eādem ecclesiam cum prædictis capellis fore subiectam, sicut primò fuerat Tarentinæ ecclesiæ, sublato appellationis obstaculo, auctoritate apostolica decernatis, facientes quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Datum Lateran. III. cal. Nouembris.

N. DE LACV. N. DE HERMENRÖD. ET N. DE HEISTERBACH
Abbatibus. Quia ipsi cōmittitur causa & lis, super præpositura Colonienſi.

CVM pro controuersia maioris præposituræ Colonien. quæ vertitur inter dilectum filium T. præpositum Sanctorum Apostolorum ex vna parte, & E. præpositum Sancti Georgij in Colonia ex altera, dilecti filij T. canonicus Sancti Gereonis, & H. sacerdos, procuratores prædicti præpositi Sanctorum Apostolorum, & G. maioris ecclesiæ, & E. Sancti Scuerini canonici procuratores præfati præpositi Sancti Georgij ad sedem apostolicam accessissent, & vtriusque partis nobis litteras præsentassent, nil aliud postmodum de ipso negotio in cōspectu nostro proponere curauerunt: sed post representationem litterarum, secundo ad nostram præsentiam accedentes, vnanimitè postulauerunt à nobis, vt causam ipsam vobis committere deberemus. Nos igitur ad petitionem ipsorum causam vobis committentes eandem, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram partibus, audiatique fuerint hinc inde proposita: & si fuerit de voluntate ipsarum, vt ad diffinitiuam sententiam procedatis, vos solum Deum habentes præ oculis, omni gratia, odio, vel timore postpositis, causam ipsam appellatione remota, sine canonico terminetis. Si verò in hoc partes noluerint cōsentire, vt per vos diffinitiuam sententia proferatur, vos nihilominus vsque ad sententiæ calculū sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo procedentes, allegationes, & gesta omnia vtriusque partis, sigillorum vestrorum munimine roborata, nobis dirigere procuretis: terminum competentem partibus præfigentes, quo recepturæ sententiam nostro se debeāt cōspectui præsentare: ad quem si qua partium forte venire contempserit, nos nihilominus in ipso negotio procedemus. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium &c. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. III. nonas. Nouemb.

VNIVERSIS, AD QVOS LITTERAE ISTAE PERVENERINT.

De facultatibus Archiepiscopi Tarentini, legati Apostolici.

Vniuersitatem vestram volumus non latere, quod nos venerabilis fratris nostri Tarentini Archiepiscopi fidem, & prudentiam attendentes, ipsum vna cum nuncijs nostris alijs ad succursum, & dispositionem regni Siciliæ destinamus, dantes ei liberam potestatem, vt illis, qui cum eo ad obsequium nostrum, & ecclesiæ Romanæ processerint, & fideliter, ac deuotè perstiterint, beneficia, & præmia condigna retribuat: & si quid damni acciderit in equis, vel armis (quod absit) integrè studeat rescire.

Datum Lateran. VIII. idus Nouembris.

Vu 2

CONRA.

CONRADO MAGVNTINO ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO SABINEN.

vt beneficia, per Hildesensem Episcopum in diœcesi Herbipolensi collata, ipsi alijs conferre liceat: priori, nulla collatione non obstante.

INter excessus alios animaduersione dignissimos suo loco, & tempore auctore Domino puniendos, illud est etiam nostro apostolatu referatum, quod C. quondam Hildesemen. Episcopus Herbipolen. ecclesiam ausu propriæ temeritatis vsurpans, in eius diœcesi nonnullis beneficia conferre præsumpsit, in cōtemptum apostolicæ sedis, & ipsius Herbipolen. ecclesiæ detrimētum. Nos igitur quod ab ipso factum est in hac parte denunciante irritum, & inane: quia deuotionem tuam sumus in multis experti, vt beneficia ipsa personis idoneis appellatione remota valeas assignare, auctoritate tibi præsentium indulgemus: firmiter inhibentes, ne vel illis, qui de manu eius beneficia receperūt, vel alijs, qui ei iam excommunicato participare non sunt veriti, vel etiam obedire, tanquam indignis huiusmodi beneficia conferre præsumas. Nulli ergo &c. Datum Lateran. V. calendas Nouembris.

CASTELLAN. PERVSIN. CLVSIN. ET EVGVBIN. EPISCOPIS, ET DILECTIS filijs Abbatibus, Prioribus, & alijs ecclesiarum prælatus in eorum diœcesibus constituti. Vt legatum Apostolicum reuerenter excipiant.

APOSTOLICA sedes, quæ disponente domino inter omnes ecclesias obtinet principatum, alios vocauit in partem sollicitudinis, retenta sibi plenitudine potestatis, vt quoniam Rom. Pontifex, pro defectu conditionis humane, per se ipsum omnia expedire nō potest, iuuetur subsidijs aliorum, quibus vices suas committit, ad exemplum domini, & magistri, qui discipulos suos per mundum vniuersum transmisiit, salutem nostram in medio terræ personaliter operatus. Sanè cū nos, & fratres nostros propter curam, & sollicitudinem apostolici patrimonij, ab occupationibus varijs, quas pro statu ecclesiarum omnium indefinenter subimus, sæpius nos contigerit euocari, nolentes, sicut nec velle debemus, temporalia spiritualibus anteferre, de concilio fratrum nostrorum viam elegimus tutiorem: qua & curam temporalium non negligimus, & spirituales, sicut conuenit, præferimus dignitatem, dilectum filium nostrum G. Sancti Georgij ad velum aureū diaconum, Cardinalem apostolicæ sedis legatum, virum utique prouidum, & prudentem, & honestate morum, & generositate natalium commendandum, quem inter fratres nostros speciali charitate diligimus, ad ea quæ præmisimus exequenda duximus assumendum, concessa sibi nihilominus potestate, vt in ecclesijs, & parochijs vestro regimini deputatis, euellat, & destruat: ædificet, & plantet: quæ in eis euellenda, & destruenda: ædificanda occurrerint, & plantanda. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum tanquam honorabile membrum ecclesiæ, & legatum apo. sedis recipiētes humiliter, & deuotè, ipsius salubria monita, & statuta & vos ipsi diligenter seruetis, & à subditis vestris faciatis efficaciter obseruari. Nos enim sententiam, quam in rebelles, & contumaces, rationabiliter duxerit promulgandam, ratam habebimus, & faciemus, auctore domino, firmitatem debitam obtinere.

Datum Lateran. idus Octobris.

Scriptum est super hoc in eundem modum Spoletan. Fulginat. Assinat. Nucerinen. Reatinen. Narinien.

CONSVLIBVS, ET POPVLO SVTRINIS. DE EODem argumento, quo præcedenti Epistola, præcipit.

CVM

VM præter solitum, immò plus solito multis, & magnis simis negocijs occupati, quæ per nos ipsos facere non valemus, per alios cogimur adimplere. Sanè inter alias occupationes, & sollicitudines nostras, curam, & prouisionem apostolici patrimonij non modicas reputamus, tam ad spirituale iurisdictionem nostram spectantis, quàm etiam temporalem. Vnde nobis posset non immerito imputari, si super ordinatione ipsius essemus tepidi, vel remissi: qui cunctorum fidelium sollicitudinem gerimus pastorem. Nouimus enim (quod tristes, & dolentes referimus) quoniam in eo multi quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi quærentes, & abutentes per insolentiam sedis ap. patientia, pacem perturbant, corrumpunt iustitiam, stratam violant, & terram offendunt, vnde nobis, & vobis nō modicum derogatur. Cum igitur super his, quæ præmissimus emendandis cum fratribus nostris tractatum habuerimus diligentem, de ipsorum concilio dilectum filium nostrum G.S. Georgij ad velum aureum diaconum Cardinalem, virum nobilem, & prudentem, quem inter alios fratres nostros speciali diligimus charitate, operi tam utili, & necessario deputantes, vt melius, & facilius iniunctum sibi officium valeat exercere, dilectum filium P. præfectum vr̄bis, virum nobilem, & potentem sibi duximus adiungendum: quibus dedimus in mandatis, vt stratam custodiant, pacem procurent, iustitiam faciant, & terram defendant: alia quoque nihilominus operentur, quæ ad honorem Dei, profectum ecclesiæ, vtilitatem vestram, & aliorum nostrorum fidelium nouerint pertinere. Vt autem dominium sedis apo. quæ de se verè dicere potest: Iugum meum suauē est, & onus meum leue, diebus nostris dulcedinem nō deponat, & nulli fiat penitus odiosum, eis viua voce præcepimus, vt vos diligant, & honorent: nullū sine causa lædentes, vel contra iustitiam aggrauantes, sed à vobis potius iniquitatem, & violentiam satagant propulsare. Vnde quoties necessitas postulauerit, ad eos vice nostra pro iustitia consequenda, vel alijs expediendis negocijs poteritis habere recursum. Et vt melius quæ ad pacem, & vtilitatem vestram à nobis, & fratribus nostris sunt salubriter ordinata, perducī valeant ad effectum, vniuersitatem vestram monemus attentius, & hortamur in domino, per apost. scripta præcipiendo mandantes, quatenus ipsis vice nostra, immo nobis in ipsis intendentes humiliter, & deuotè, quod super præmissis articulis, & alijs emergentibus negocijs vtiliter duxerint statuendū, saluo in omnibus apostolicæ sedis mandato, teneatis firmiter, & seruetis, de vniuersis iustitijs, & rationibus ecclesiæ Romanæ sibi plenariè respondentes.

In eundem modum consulis, & populo Nepesinis.

In eundem modum consulis, & populo Oritanis.

In eundem modum Amelien. Castellæ.

In eundem modum Tudertin. Asinabatibus.

In eundem modum Perusin. Fulginat.

In eundem modum Spol. Narnien. Reatin. populo ciuitatis Castellane.

Tuscan. Vetrallen. Balneoregem. Centumcellen. Vrbeuetan. Cornetan.

MAGDEBURGEN. EPISCOPO, SVFFRAGANEIS EIVS, VT HIL-
desemensis Episcopus, quod Herbipolensem ecclesiam temerè propria auctoritate
occupat, publicè excommunicatus nunciatur.

VM sine capite nulla possint membra subsistere, si quispiam impu- *Vide titulu*
ne posset apo. sedis priuilegia violare, nulla cæteris ecclesijs de suis *de trās-*
priuilegijs fiducia remaneret. Verum inter cætera priuilegia, quæ *riōne Epif-*
primatum apost. sedis ostendunt, illud non modicum reputatur, *copi.*
quod depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum fieri si-
ne speciali auctoritate Rom. Pont. interdicat. Hoc autem C. quondam Hilde-
semen. Episcopus non attendens, licentia nostra non solum nō obtenta, sed nec
etiā expetita, Herbipolen. eccl. occupauit, præsumēs ad eam propria temeritate
transire: cum per illam non possit indulgentiam excusari, quàm à bonæ mem.
C. Papa prædecessore nostro se asserit impetrasse: quæ potius impetranti turpem
ambitionis notam ingessit, vt si videlicet eum ad maiore dignitatē contingeret

inuitari, eam sibi liceret assumere, dummodo, nihil ei de statutis canonicis obuiaret. Licet enim ei videatur indultum, ut inuitatus maiorem possit assumere dignitatem, per hanc tamen indulgentiam ad parem sibi transire non licuit, cum longè facilius in vno casu, quàm in alio dispensetur. Præterea cum & postulatione, sicut electio, examinari debeat diligenter, antequam per eum, cui facienda fuerat, examinata fuisset, non debebat vlla ratione transire: cum non solum examinationem postulationis, sed ipsius quoque personæ videatur tenor indulgentiæ reseruasse, statim subiungens dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obuiet institutis. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras, publica referente fama, venisset, distulimus tamen procedere contra ipsum, donec litteras eius recepimus: in quibus se nobis Herbipolen. Episcopum appellabat. Vnde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animaduersione punire, vobis & alijs Archiepiscopis, & Episcopis in Teutonia constitutis districtè præcipimus, ut cum factum huiusmodi non posset in partibus vestris non esse notorium, nisi dictus C. infra viginti dies, post susceptionem litterarum nostrarum, ab Herbipolen eccl. administratione cessaret, cum excommunicatum auct. nostra non differretis publicè nunciare, & excommunicationem eius faceretis pulsatis camp. & candelis accensis, festiuis diebus & dominicis innouari. Tu autem Magdeburgen. in eum, iuxta tenorem mandati apostolici, sicut accepimus, processisti: & alij etiam (sicut credimus) processerunt. Quamuis autem in manifestis non sit ordo iudiciarius requirendus, & ipse videretur confessus de crimine, cum in litteris ad nos directis se præsumpsisset Herbipolen. Episcopum nominare, nos tamen ad euitandam omnem malitiam, in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam: & cum postmodum etiam ad bonum obedientiæ reuocare volentes, ipsi non præmissa salutatione mandauimus, ut omni excusatione cessante, si apud nos vellent gratiam inuenire, mandatum apostolicum adimpleret. Quia verò nec sic ei vexatio præbuit intellectum, quin eo fortius in sua pertinacia perduraret, quo amplius nos videbat de sua correctione sollicitos, cum postquam alius de mandato nostro fuit in Episcopum Hildesemen. electus, se ipse præsumeret Hildesemen. Episcopum nominare, apostolicæ sedis iniuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo Principis Apostolorum proximè paterito, presentibus nuncijs eius, inter missarum solennia excommunicatum publicè nunciauimus, & mandauimus ab omnibus euitari. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus eundem C. à nobis excommunicationis sententiam publicantes, ipsum singulis diebus dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, denunciatis excommunicatum, & ab omnibus, tanquam contemptorem apostolicæ iussionis arctius euitandum, donec, si desuper datum fuerit, absolutionis gratiam mereatur: vestris nobis litteris intimantes, si fortè sententiam nostram contemnens, diuina præsumpsit officia celebrare.

In eundem ferè modum Capitulo, & Suffraganeis eccl. Magun.

In eundem modum Herbipolen. Capitulo.

In eundem ferè modum Treueren. & Suffraganeis eius.

NOBILI VIRO B. COMITI LAVRETI. ET CVPERSAN. MAGISTRO IUSTICIARIO Apulia, & Terra laboris. Ut promissionibus suis satisfaciat, & pacem initam conseruet.

MA Molim firmiter proposuimus, ecce & nunc sumus in executione propositi, aliquem à latere nostro ad regni partes dirigere cum subsidio opportuno, ut excludantur, & penitus repellantur ab eo, tam regni, quàm ecclesiæ inimici: & pax reformatur in regno, & iustitia cōseruetur. Quia verò in præsentia dilecti filij I. tituli Sæcti Stephæ. in Coelio Monte præbyteri Cardinalis, & Philippi notarij nostri exercitum iurauisti, sicut eorū nobis relatio patefecit. Volentes te tanquā virū nobile, & egregiū ad id esse sollicitū, & paratum, discretionis tuæ per apostolica scripta mādāmus, quatenus te ad eundem cum Legato nostro, contra inimicos regni, & ecclesiæ
ita

ita honorificè præpares, ac viriliter accingaris, quòd fidelitas, & dilectio, quam ad charissimum in Christo filium nostrum F. Siciliae regem illustrem, & deuotionem, quam ad Romanam ecclesiam te habere proponis, elucescat in opere: & proinde ipsum regem, & nos ipsos ad dilectionem tuam reddere valeas promptiores. Præterea cum super omnibus quæstionibus, quæ inter te, & dilectos filios nobiles viros G. & M. Comites de Manuplell. prædictis Cardinali, & Notario stare mandato nostro iuraueris: & ipsi etiam ex parte sua se simili astrinxerint iuramento, sicut iam tibi scripsisse recolimus: ita iterato tibi duximus sub debito iuramenti, præsentibus litteris, iniungendum, vt treugas initas coram prædicto Cardinali inuiolabiliter obseruare procures, donec per Legatum nostrum, cui vices nostras tam in spiritualibus, quàm in temporalibus committimus exequendas: qui est ad partes ipsas in proximo accessurus, super quæstionibus, quæ inter te, & ipsos Comites vertuntur, mandatum ex parte nostra recipias: quod tam à te, quàm ab ipsis volumus sine refragatione seruari: saluo nimirum, siquid aliud super hoc vtilitate, vel necessitate pensata duxerimus statuendum. Nos enim ipsis Comitibus consimiles litteras duximus destinandas, volentes (sicut conuenit) vtriusque partis indemnitatibus præcauere.

EDVEN. EPISCOPO, VT IVDÆIS RECENS BAPTISATIS benevolentia exhibeatur.

Ad prouisionem P. quondam Iudæi latoris præsentium ad fidem Christi nuper, eodem inspirante, conuersi per litteras apo. & mandatum te recolimus inuitasse: sed quod ea penitus obaudieris, eiusdem labor indicat iteratus, sicut decuit: non attendens quòd personæ huiusmodi, ne propter opprobrium paupertatis, quod non consueverunt æquanimiter sustinere, post iudaicam perfidiam derelictam retrò aspiciere compellantur, ab vniuersis sit fidelibus propensius succurrendum: nedum Episcopali præditi dignitate, quorum debet esse propositum indigentibus subuenire, teq; in hac parte illa saltem ratione oportuit existere prouisionem, quòd pro eodem P. tuas nobis preces, & litteras destinasti. Nisi autem specialis gratia, quam ad personam tuam habuimus, & habemus, motum nostri animi mitigasset, pro contemptu mandati præmissi, prius ad te districta ultio, quàm irata monitio peruenisset: cum satis appareat qualem in alijs te geris virtutibus, quandoquidem in operibus pietatis, quæ secundum Apostolum promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & futuræ, te negligis, vel contemnis ad mandatum apost. exercere. Ne igitur præfatus P. prouisionis apo. solatio defraudetur, aut tua negligentia remaneat in sopore, fraternitati tuæ per apo. scripta præcipiendo mandamus, quatenus eius paupertati taliter studeas prouidere, quòd prædictus P. ac M. filia sua, quæ cū eo vnda baptismatis est renata, per tuæ liberalitatis gratiam victus, & vestitus necessaria se gaudeant congruè, sine dilatione qualibet, affecutos: faciens nihilominus, vt quod eis propter necessitates suas duxeris, quemadmodum præmissum est, assignandum, valeant sine perturbatione qualibet, cum Deus hilarem datorem diligat, obtinere. Alioquin noveris nos venerab. fratri nostro Episcopo, & dilecto filio Abbati sancti Martini Niner. præcipiendo mandasse, vt, si mandatum, nostrum neglexeris adimplere, ipsi te ad ea, quæ præmissimus, exequenda per districtiorem ecclesiasticam omni contradictione, & appellatione remota, compellant. Datum Lateran. nonis Nouembris.

POTESTATI, CONSULIBVS, ET IVSTITIARIIS VITERBIEN.

Vt concordiam cum Romanis initas conseruent.

Sicut per alias litteras vobis intimasse meminimus, ex discordia, quæ inter vos, & Romanos peccatis exigentibus est suborta, graua timeamus pericula prouentura, quæ præuidentes olim, & ab ipsis vobis præcauere volentes, primò per dilectum filium G. Centij, nobilem ciuem Romanum apostolici patrimonij rectorem, in

Vu 4 Thu-

Thufcia, fecundò per dilectum filium G. Archipresb. sancti Angeli Subdiac. nostrum: tertio per venerab. fratrem nostrum O. Ostien. Episcopum vos fecimus diligentissimè commoneri, vt nostro super hoc consilio crederetis: quod quale fuerit, non estis obliti. Tandem cum tu fili Potestas cum quibusdam ciuium ad nostram præsentiā accessisses, licet multa essemus debilitate grauati, tamen, & ipsos ad idem efficaciter, quantum in nobis fuerat, duximus inducendos, sed in his omnibus non fuimus exauditi. Quamuis autem postmodum receptio Biturclani fuerit prorogata, non tamen potuit penitus impediri, quin reciperetur à Romanis, & eorum committeretur potentia protegendum. Debueratis autem, & vos nobiscum mala huiusmodi prauideri, nec tantum vires vestras inspicere, sed inimicorum etiam potentiam intueri: cum non sit tutum committere vos fortunæ. Verendum est autem nobis, & vobis, ne duritia vestra, qui nobis credere noluitis, & culpa nostra, quam ex eo cōtraxisse videmur, quod querelas hominum de Biturclano ad nos clamantium ab oppressionibus vestris, & ad fidelitatem nostram redire volentium, non curauimus exaudire, plus fortè vobis, quàm expedierit, deferre volentes, nos, & vos in grauē necessitatem induxerint, quam vitare de facili non possumus. Romani siquidem, sicut quidam ex vobis, qui nuper ad nostram venerunt præsentiā, super hoc nouerunt plenius veritatem à nobis, & petebant, & petunt instanter, vt vel vos à molestatione hominum de Biturclano cōpesceremus, iuxta debitum officij pastoralis, vel cogeremus ad iustitiam in nostra præsentiā exhibendam: quod quacunque peteretur intentione, quia nos de manifestis iudicamus, dominus autem iudicat de occultis, non vidimus qua possemus ratione negare: licet cum eisdem nuncijs vestris, & alijs super hoc diutius tractassemus. Cum enim secundum verbum apostoli sapientibus simus, & insipientibus debitores, & omni petenti teneamur iustitiam exhibere, id præsertim debemus efficere, cum fideles nostri de nostris fidelibus conqueruntur: propter quod dictum Subdiaconum, & dilectum filium Hugonem Panetiarium nostrum ad vos duximus destinandos: vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus ea, quæ possunt ex hoc facto pericula prouenire, diligentius attendentes, nostro vos committeretis iudicio, vel mandato. Vos autem aliud quàm expectaremus nobis dedistis responsum, scilicet quod vsque ad quintam feriam proximè præteritam expectaretis venerab. fratrem nostrum Episcopum, Vulterranum, de ipsius nobis consilio responsuri. Iudicet ergo dominus inter nos, & vos: qui nec monitis, nec mandatis nostris toties requisiti parere volentes, nos, & vos in grauē necessitatem, quam euitare non possumus, induxistis. Cum igitur de cætero contemptum nostrum nō possumus æquanimitè sustinere, nisi vsque ad proximum diem dominicum, vel iudicium nostrum subieritis, vel mandato apostolico, quod vobis potius credimus expedire, duxeritis exponendos, cautionem sufficientissimam exhibentes, ex tunc vos noveritis excommunicationis vinculo innodatos. Nos etiam vniuersis fidelibus nostris dabimus in mandatis, vt non solum vobis assistere non præsument, sed ad edomadam contumaciam vestram potenter, & viriliter procedant in subsidium Romanorum.

INNOCENTIO SANCTISSIMO PAPAE RO. ET IN CHRISTO

Domino dilecto fratri nostro. De primatu & prerogatiua ecclesie Romane.

Iohannes diuina misericordia Constantinopolitanus Archiepiscopus, nouæ Romæ Patriarcha, amorem, & pacem à domino nostro Iesu Christo, & saluatore nostro. Scriptum à tua sanctitate per prudentissimos legatos Albertum Subdiac. & Albertinum notarium nostræ humilitati directum, quàm gaudenter suscepimus, & quod in eo continebatur diligentius rimatus, impossibile habuimus, quomodo non omnino tuam laudaremus sanctitatem, pro vestro diuino zelo, & ignito proposito, de nostrum, & vestrum, secundum fidem vniōne: cum, & hæc nostram humilitatem tuæ virtutis constantia, & tua digni pontificatus diligentia nos
clare

clare docuerint. Et quidem de pluribus faciet quisquam nobis traditam ex patribus, & longo iam tempore de pia confessione traditionem, quam Christus quidem communis doctor, & prædicator Christianorum populis suis tradidit vocibus: hunc autem videntes, & discipuli, & eorum ex tunc successores sancti Spiritus inspiratione illuminati, & ab eo docti, suis scriptis docentes ampliauerunt, sic nostra humilitas non modicè lætata est, super tuæ sanctitatis prædiuini cultus sollicita cura. Quod autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam. Nam & pro miro habeo, quomodo vnam, & vniuersalem Romanorum vocasti ecclesiam, vt quasi sam diuisam in species quasdam specialissimas, & hæc vno existente grege, ouilium Christi nobis quodam modo pastoribus sub eo constitutis, pastorum, principe, communiq; doctore. Et quomodo erit, quod apud vos Romanorum ecclesia mater (vt dixisti) communis aliarum ecclesiarum, & secundum quas aliquas rationes, & per quas vnquam causas quæro addiscere dubitans. Quod autem mihi, & plus extendit ambiguitatem, dicam, & indulge mihi sacerrime Papa, si nunc primò hunc patriarchalem sacrum thronum me ascendentem, nondum de tali hac dubitatione diligentem solutionem addiscere accidit. Audiens enim quis in psalmis David dicentem: Mater syon, dicit homo, & homo natus est in ea: secundum verum vtique verbi, & iustitiæ æquitatem, Hierosolymitanam ecclesiam matrem aliarum ecclesiarum nominabit, prærogantem secundum fidem tam tempore, quàm & dignitate. In ea enim vtique, vt nouissimus omnium Christus, & natus est secundum carnem, & conuersatus: & docens atque prædicans, nostram fuit salutem nouissimè per crucem, pro nobis mortem sustinens, lapidem in quo corpus huius fuit sepultum, depositum ibi reliquit. Clare vtique signum suæ in terris conuersationis, ibi Christo discipuli occurrentes crediderunt, hunc filium Deo, & Patri consubstantialem esse: quamuis perfectam humanam naturam indutus, sibi secundum substantiam homo tantum in superficie videbatur: inde Christi mirabiliū fons emanauit, & inde, vt ex quodam principio, alij quidam exorti sunt diuina fluentes fluuij, & vniuersum orbem irrigantes, riuos etiam ecclesiæ, quæ apud vos est, replentes. Igitur nunquid ob hæc, & alia talia, quis Hierosolymitanam ecclesiam, matrem omnium dicit ecclesiarum? aut non præornatam prædicationem audisti Pauli à Hierusalem: Clare debes incipi, dicit enim, & vsque ad Lyricum prædicare euangelium. Hæc quidem dicit, quis audiens ecclesiam, quæ apud vos est, generalem, & vniuersalē nominatam. Ego verò lætanter addiscam causam, & accipiam eam sine contradictione rationem habentem. Reprehensionem autem à tua sanctitate nobis superinductam silere nequeo, vt scindentibus quasi vnam, & desuper contextam Christi vestem, & sic à vobis vsq; nunc & discissis: dicente enim in Euangelij saluatore Christo, de modo essentia sancti Spiritus ei consubstantialis, qui ex patre procedit: & duas has substantiales proprietates dicente, de sui ipsius, & spiritus generatione dico, & processione, & sibi quidem: de paterna substantia testanti ineffabilem omnibus, & ignotam generationē: sancto verò spiritui ex eadem paterna substantia processionem insensibilem, & hanc omnibus, & patribus in Nicæam concurrentibus, immutabiliter sic ex patre spiritus processionem ampliantibus, ex tunc vniuersi orbis synodis sacro symbolo, & doctrinæ nil apponentibus: in quibus, & quidam tunc pontificali thronum veteris Romæ gubernantes, per se ipsos interfuere: in quibusdam verò, & quidam alij vestrum locum tenentes, vestris tunc pontificibus acceptantibus, & quæ confirmata fuerunt, & ea rata per proprias confessiones habentibus, & dæmoni credendi constitutionem. Hac quoque fide vsque, & ad nos sine aliqua interruptione perueniente, quid nos oporteat facere, non parum est hæsitandum in ambiguitatem, atque discessionem non parua incidere, donec de hoc quæstio soluat. Quæro nūc hinc addiscere causam, quæ diuisa est, & indiuisibilis vestis Christi. Potētem autem nostrū moderatorem tua noscat sanctitas, à se ipso profiliētem ad omnē boni notitiā, & maximè ad religionis cultū: omnia enim, quib. ornatur verè homo dei, & quæcunq; diuinitus coronatū ornant

Impe-

Imperatorem. Hæc omnia Deus ei donauit, & vt breuiter Imperatoris ostendā maiestatem, nosce hunc præ omnibus eius antecessoribus eius Imperatorem benignum, & patientem, simulatque strenuum: cuius tam spiritualia, quàm & corporalia benigna, si dicere inciperem, mēsuram excederet verbum, necnon & epistolæ modum.

PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO QVA AD
precedentem epistolam respondet.

Apostolicæ sedis primatus, quem non homo, sed Deus, immò veriùs Deus homo constituit, multis quidem, & euangelicis, & apostolicis testimonijs comprobatur: à quibus postmodum constitutiones canonicæ processerunt, concorditer asserentes, sacrosanctam Romanam ecclesiam in Beato Petro apostolorum principe consecratam, quasi magistram, & matrem cæteris præminere. Hic enim cū interroganti domino, quem homines esse dicerent filium hominis, alijs referentibus opiniones aliorum, ipse velut inter cæteros primus, eum esse Christum Dei viui filium respondisset, audire promeruit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & post pauca: tibi dabo clauces regni cælorum. Nam licet primum, & præcipuum ecclesiæ fundamentum sit vnigenitus Dei filius Iesus Christus, iuxta quod dicit apostolus: quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus, secundum tamen, & secundarium ecclesiæ fundamentum est Petrus: etsi non tempore primus, auctoritate tamen præcipuus inter cæteros, de quibus Paulus apostolus inquit: iam nō estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei superædificati supra fundamentum ap. & proph. quos, & fundamenta esse in montibus sanctis, Dauid Propheta testatur. Huius etiā primatum veritas per se ipsam expressit, cū inquit ad eum: Tu vocaberis cephæ, quod etsi Petrus interpretetur, caput tamen exponitur, vt sicut caput inter cætera membra corporis, velut in quo viget plenitudo sensuum, obtinet principatum, sic & Petrus inter apostolos, & successores ipsius inter vniuersos ecclesiarum prælatos prærogatiua præcelleret dignitatis, vocatis sic cæteris in partem sollicitudinis, vt nihil eis de potestatis plenitudine deperiret. Huic dominus oues suas pascendas, vocabulo tertio repetito, commisit, vt alienus à grege dominico censeatur: qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has, & illas oues distinxit, sed simpliciter inquit: Pásce oues meas, vt omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Iacobus enim frater Domini, qui videbatur esse columna Hierosolymitana sola contentus, vt ibi semen fratris præmortui suscitaret, vbi fuerat crucifixus, Petro non solum vniuersam ecclesiam, sed totū reliquit sæculum gubernandum: quod ex eo etiam euidenter apparet, quia cum dominus apparuisset in litore discipulis nauigantibus, sciens Petrus quòd dominus est, se misit in mare, ac alijs nauigio venientibus, ipse sine beneficio nauis ad dominum festinauit. Cū enim mare mundum designet, iuxta verbum Psalmistæ dicentis: Hoc mare magnum & spatiosum, illic reptilia, quorum nō est numerus, per hoc quod Petrus se misit in mare, priuilegium expressit pontificij singularis: per quod vniuersum orbem suscepit gubernandum, cæteris apostolis vt vehiculo nauis contentis: cū nulli eorum vniuersus fuerit orbis commissus, sed singulis singule prouinciæ, vel ecclesiæ potiùs deputatæ. Iterum etiam vt se vnicum Christi vicarium designaret, ad dominum super aquas maris mirabiliter ambulanti, & ipse super aquas maris mirabiliter ambulauit. Nam cū aquæ multæ, sint populi multi, congregationesq; aquarum, sint maria, per hoc, quod Petrus super aquas maris incescit, super vniuersos populos se potestatem accepisse monstrauit: pro eo dominus se orasse fatetur, inquiens in articulo passionis: Ego pro te rogavi Petre, vt nō deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos: ex hoc innuens manifestè, quòd successoris ipsius à fide catholica nullo vnquam tempore deuiarent, sed reuocarent magis alios, & confirmarent etiam hæsitantes: per hoc sic ei confirmandi alios potestatem

statem indulgens, vt alijs necessitatem imponeret obsequendi: quod & tunc Petrus agere cœpit, quando quibusdam ex discipulis abeuntibus retrò, & durus est hic sermo dicentibus: cùm dixisset Iesus ad duodecim? Nunquid & vos vultis abire? solus ipse respondit pro cæteris: Domine verba vitæ æternæ habes, & ad quem ibimus? Huic præterea dictum in euangelio, & audisti sæpiùs, & legisti: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quod si omnibus etiam apostolis simul dictum esse reperias, non tamen alijs sine ipso, sed ipsi sine alijs attributum esse cognosces, ligandi, & soluendi à domino facultatem, vt quod non alij sine ipso, ipse sine alijs posset ex priuilegio sibi collato à domino, & concessa plenitudine potestatis. Ad quod nimirum videtur illud non incongruè pertinere, quod ipse solus legitur interrogasse Iesum: Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei vsq; septies? & ei soli Iesus legitur respondisse: Non dico tibi vsq; septies, sed vsq; septuagies septies. Quia profecto septenarius vniuersitatis est numerus, eo quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendi. Septenarius ergo numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat vniuersorum vniuersa peccata: quia solus Petrus potest non solum omnia, sed omnium crimina relaxare. Demum post passionem suam dominus Petro dixisse legitur: Tu me sequere: quod vtique non tam de sequela perferendæ passionis, quàm creditæ dispensationis debet intelligi: cùm & Andreas, & quidam alij præter Petrum, sicut dominus, fuerint crucifixi, sed solum Petrum sustinuit sibi dominus, & in officio vicarium, & in magisterio successorem. Vnde post ascensionem domini, Petrus velut successor ipsius regere cœpit ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum, loco Iudæ præuaricatoris ex verbis Prophetæ alium instituens, & faciens subrogari: & recepto paracleto, discipulos non multo repletos, sed spiritus sancti gratia illustratos, ex verbis Ioelis apertius comprobauit. Hic pœnitentiam agere iussit, & baptizari credentes. Hic inter discipulos curando claudum, primus fuit miraculum operatus: & in Ananiam, & Saphiram vxorem ipsius tanquàm primus, & præcipuus inter eos, quia mentiti fuerant spiritui sancto, mortis sententiam promulgauit. Hic simoniacæ pestis radicem contra primitiuam ecclesiã pullulantem apostolica falce succidit: solus in Simonem magnũ sententiam damnationis promulgans, licet non ei soli, sed omnibus communiter pecuniã obtulisset. Ipse præterea cùm in eum mentis cecidisset excessus, vidit cœlũ apertum: & descendens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initijs in terram de cœlo submitti, quod omnia quadrupedia, & serpentina terræ, ac cœli volatilia continebat. Et cū facta esset vox dicens ad eum: Surge Petre, macta, & munda, respondit: Absit domine, quia nunquam imunda, & cõmunia manducaui: & vox ad eum est facta secundo: Quod Deus purificauit, tu cõmunene dixeris: per quod innuitur manifestè, quod Petrus prælatus fuerit populis vniuersis: cùm vas illud orbem, & vniuersitas contentorum in eo vniuersas significet tam Iudæorum, quàm gentium nationes. Qui licet postmodum ex reuelatione diuina, ab Antiochia fuerit translatus ad vrbe, nō tamen concessum sibi primatum deseruit, sed secum potiùs cathedræ transtulit principatum: cùm dominus eum nullatenus minorare voluerit, quem Romæ præuiderat martirio coronandum. Sanè cùm ipse postmodum, immo dominus potiùs, qui se in eo pati asseruit: Venio (inquit ad eum) Romam iterum crucifigi. Romanam ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedræ successorì reliquit, totã in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filij, quos dominus principes super omnem terram constituit. Sanè cum per nauim Petri ecclesia figuretur, tunc Petrus iuxta præceptum dominicum nauim duxit in altum, laxans prædicationis retia in capturam: cùm ibi posuit ecclesiæ principatum, vbi vigeat sæcularis potentie altitudo, & imperialis monarchia residebat: cui ferè singulæ nationes, sicut flumina mari tributa soluebant certis tēporibus constituta. Ipse quidē primus Iudæos, ipse quoq; primus gentiles post ascensionē Christi conuertit ad fidē, vt super vtrosq; fideles se primatũ accepisse mon.

monstraret. Cum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius, circiter tria millia Iudæorum baptismi receperint sacramentum, ac deinde Corneliū Centurionem, & suos quasi primitias gentium ad reuelationem angelicam baptizarit. Cum autem inter Apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio, vtrum oportet circumcidi fideles, & legem Mosaicam obseruari, Petrus principali fretus auctoritate respondit: Quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Cuius sententiam subsecutus, apostolicum super ipsa quaestione decretum, Iacobus promulgauit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam, & iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos venit Hierosolymam, vt Petrum videret, cum eo euangelium, quod in gentibus prædicauerat collaturus: ne fortè in vacuum curreret, aut etiam cucurrisset. Cui etiā singularis apostolatus priuilegium recognoscens, antonomasticè scribit de illo. Qui operatus est Petro in apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Vt autem quem dominus cæteris præfecit priuilegio dignitatis, præ cæteris quoque virtutis priuilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quod ad vmbra eius sanabantur infirmi, vt in eo intelligatur esse completum, quod dominus dixerat: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Hæc autem non iccirco præmisimus, vt nos, qui ei (licet indigni) successimus in Apostolatus officio, extraneos ambulare velimus in magnis, aut super nos in mirabilibus exaltare, cum à domino dictum esse nouerimus: Omnis, qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur. Vnde cum inter discipulos eius quaestio de maioritate fuisset exorta, respondit: Qui maior est inter vos, erit omnium seruus: & qui præcessor, tanquā ministrator, seipsum in exemplo proponens, quia filius hominis non venit ministrari sed ministrare: propter quod & ipse Petrus aiebat: Non quasi dominantis in clero, sed formæ regi facti ex animo, nam & alia dicit scriptura: Quanto maiores, humilia te in omnibus: & iterum principem te constituere noli extolli: esto in illis quasi vnus ex illis: Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Sed quia per hæc, & alia, sicut credimus, quæ tua non debet fraternitas ignorare, apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decreuisti: quod vtique gratum gerimus, & acceptum, & tuā exinde prudentiam commendamus: non quod existimemus nos quasi sufficientes ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui linguas infantium facit disertas, & aperit ora mutorum. Quæsiuisti etenim dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam ecclesiam vnā, & vniuersalem in nostris litteris vocauerimus, velut in quasdam species specialissimas iam diuisam: cum & vnus sit pastor, & vnum ouile: licet sub vno pastorum principe Christo, plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ecclesia duabus de causis vniuersalis vocatur: intelligentia nanque dictorum, ex causis assumenda dicendi: cum non res sermoni, sed rei sit sermo subiectus. Dicitur enim vniuersalis ecclesia, quæ de vniuersis constat ecclesijs, quæ græco vocabulo catholica nominatur: & secundum hanc acceptionem vocabuli, ecclesia Romana nō est vniuersalis ecclesia, sed pars vniuersalis ecclesiæ: prima videlicet, & præcipua velut caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad cæteros autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuersalis ecclesia illa vna, quæ sub se continet ecclesias vniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia vniuersalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis cæteris est prælata: sicut & Deus vniuersalis Dominus appellatur: non quasi iam diuisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam vniuersa sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis ecclesia, de qua veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & sunt multæ particulares ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum, ex omnibus vna consistit, tanquā ex particularibus generalis, & vna præeminet omnibus:

omnibus: quoniā cū vnum sit corpus ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: Omnes vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput cæteris membris excellit. Quæsiuisti etiam, & te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem: cū Dauid de Hierusalem dicat in psalmis: Mater Syon dicet homo, & homo factus est in ea, vtpote in qua Christus dignatus est conuersari, prædicare pariter, & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamenta: propter quod mater debet meritò nuncupari, cū ex ea doctrina processerit salutaris. Cur mater omnium ecclesiarum ecclesia Romana dicatur, quæ ab Hierosolymitana ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit: cū Apostolus etiam inquitens se vsque ad Illiricum euangelium prædicasse, quod quasi à Hierusalem inceperit euidenter ostendat. Licet autem ex præmissis intelligatur & huic inquisitioni responsum, cū ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis. Nam, & si secundum Ioannem Andreas prius venerit ad fidem, quàm Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreas, cū & in Apostolorum cathalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur: non quod Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate. Ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere, secundum diuersas nominis rationes inter Romanam, & Hierosolymitanam ecclesiam, quod illa dicenda sit mater fidei: quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt: ista verò dicenda sit mater fidelium, quoniam priuilegio dignitatis vniuersis fidelibus est prælata: sicut etiam synagoga dicitur mater ecclesiæ, quoniam & ipsa præcessit ecclesiā, & ecclesia processit ab ipsa, iuxta quod eadem dicit in canticis: Filij matris meæ pugnauere aduersum me: rursumque paululum cū pertransissem, inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ. Nihilominus tamen ecclesia mater est generalis, quæ noua semper fœtu fœcunda concipit, parit, & nutrit: concipit cathezizando, quos instruit: parit baptizando, quos abluit: nutrit communicando, quos reficit: de qua propheta dicit in psalmo: Habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lætantem. Et alius item propheta: Leua (inquit) in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, veniunt tibi, filij tui de longè venient, & filij tuæ de latere consurgent. Gaudemus autem non modicum, & vtinam in te, ac super te nostrum gaudium impleatur, quod apostolatus nostri sollicitudinem super vnione Latinorum, & Græcorum ecclesiæ commendasti, pro diuino zelo, & ignito proposito, quæ nos expressisti habere in tuarum serie litterarum: super qua etiam imp. nobis celsitudo rescripsit, quod (vt verbis eius vtamur) nostræ sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus, synodalem conuentionem fieri dispensare, & nostra sic sanctitate faciente, sanctissima quæ apud nos est ecclesia, non ad conuentum tardabit. Licet autem, sicut ex prædictis apparet, eccl. Ro. non tam constitutione synodochica, quàm diuina, caput, & mater omnium eccl. existat: & ideo nec pro disparitate rituum, nec dogmatum diuersitate differre debueris, quin nobis, sicut tuo capiti secundum antiquum, & canonicum statum benignius, & deuotius obedires, cū certa non sint pro dubijs relinquenda, nos tamē pro multis necessitatibus eccl. disposuimus, auctore domino, generale conuocare concilium, & synodalem celebrare conuentum: ad quem si vocatus à nobis iuxta ipsius Imp. promissionem occurreris, cū hæc sint dogmata, quæ nostris litteris requisuimus: vt scilicet membrū ad caput & ad matrem filia reuertatur, eccl. Ro. reuerentiam, & obedientiam debitam impensurus: te sicut fratrem chariss. & præcipuum membrum ecclesiæ benignè, ac hilariter admitteremus: de cæteris auct. sedis apo. ac sacri approbatione concilij, cum tuo, & aliorum fratrum nostrorum consilio, quæ statuenda fuerint, statuentes. Alioquin cū scandalum ecclesiæ non debeamus vltius sustinere, qui de arca domini zizania debemus, & paleas exufflare, dissimulare non poterimus, quin in ipso concilio, si de super datum fuerit, in hoc negotio de fratrum nostrorum consilio procedamus. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur in domino, & per aposto-

lica tibi scripta mandamus, quatenus per te, vel si fortè iusta præpeditus occasione nequiuersis, per procuratores idoneos, & aliquos de maioribus ecclesiarum prælatis, statuto tempore ad concilium vocatus accedas, apostolicæ sedis reuerentiam, & obedientiam, secundum statum canonum præstiturus: ne si secus actum fuerit (quod non credimus) tam in Imp. ipsum, qui potest, si voluerit, efficere quod mandamus, quàm in te, & Græcorum eccl. procedere compellamur. Super cæteris autem dilectum filium I. capellanum, & familiarem nostrum, apostolicæ sedis Legatum, virum prouidum, & discretum nobis, & fratribus nostris, obtentu suæ religionis, & honestatis acceptum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum: monentes, & exhortantes attentius, quatenus eum, sicut Legatum apostolicæ sedis, benignè recipias, & honores: & ea sine dubitatione qualibet credas, quæ tibi ex parte nostra duxerit proponenda. Datum Lateran. II. idus Nouembris.

ALEXIVS IN CHRISTO DEO FIDELIS IMPERATOR DIVINITVS CORONATUS, sublimis, potens, excelsus semper augustus, moderator Romanorum Commanus. De reuerentia & officio suo erga Romanam ecclesiam, ac de recuperanda terra sancta.

INNOCENTIO sanctissimo Papæ Romano honorem condecernentem, vt patri spirituali, & votum orationum eius. Per prudentissimos Legatos tuæ sanctitatis Albertum subdiaconum, & notarium Albertinū meo directum Imperio, tuæ sanctitatis scriptum ei oblatum fuit, atque perlectum: & quod quidem de Imperij mei coram Deo humilitate, ac exaltatione ex humilitate procedenti, per tale scriptum paternè meum monuisti Imperium, & acceptauit nostra maiestas, & in Deo confidit, quòd & ipsa in sua gloriabitur humilitate: quia & ipsa directa fuit, & ex nunc dirigi sperat, atque orat. Nec enim nostra tranquillitas prophetæ David verbis credere non potest: nunc quidem humiliatus sum, & saluauit me, ad Deum dicentis: Nunc autem cor contritum, & humiliatum non despicere Deū. Nec etiam ineffaciter nostra serenitas parabolam euangelij de humilitate auscultauit. Descensionem enim Domini, & saluatoris nostri Iesu Christi à cœlis, & vsque ad ipsum infernum, vbi nostra ponet sublimitas. Propter hæc igitur omnia quàm valde Imperium nostrum humiliter sapere amplectitur: & in ipsius humilitate Deum eius non recordari nullo modo credit. Quoniam veto de humiliter sapere, in tuæ sanctitatis admonitionis verbo, & quædam scintilla passionis humilitati contraria sublatebat: hoc quidem alius fortè non immolestum sentiret. Quid enim? quod sanctitas tua voluit tam docendo, quàm & increpando nostræ induci magnificentiæ? vt nec à se ipsa, nec etiam à diuinis, & nostris scripturis bonum intelligere, vel addiscere valenti: neque zelum pro dominico sepulchro, & ex proprio suo corde estuantem portanti pro misericordia, quam circa Christianos habet accensum, & exarsum, & vt flāma materiem combustibilem ipsam cremantem: & vt vermis eius ossa corrodentem. Propter quæ & secundum perfectum Prophetam Oziam dicere est: Et consolatio abscondita est ab oculis meis. Igitur etsi alij talia tuæ sanctitatis verba vt in tranquilla placuere, tamen imperio meo & hæc firma, & amabilia ad vnum, & solum respicienti, quòd Deo placitum, & tuam mentem conijcienti: quoniam non ex elata sapere, sed ex cura, quam pro dominico habet sepulchro, talia scribere induxit. Nam & ipsum imperium meum tali zelo feruens his similia, quæ magni Pauli non diffidit, & ipsum, & anathema quidem à Christo esse pro fratribus meis christianis non orat. Veruntamen propriam suam libertatem dominici sepulchri liberationi libenter supponeret, & non solum imperiali altitudini, & maximarum diuitiarum potentiæ, multorumque hominum potestati, qualia, & quanta nulli hodie superstitum principum subiacent, sed & ipsi propriæ vitæ pro liberatione dominici sepulchri de manu impiorum præiudicaret. Sed quoniam non in multitudine exercitus, nec in diuitiarum grauedine meum confidit imperium, sed diuitias, voluntates, & dispēsationes imitari apud se iudicauit: iudicia verò Dei, vt ex visis, & operatis conijci potest, Deum non-

nondum nostris peccatis placatum esse demonstrant: nec nostra despexisse delicta, propter quæ & saltare in sanctis illis locis agere nis permittit, & per longum iam tempus, & vsque nunc à prophanis, & immundis pedibus conculcari sancta illa sustinet, vt videatur nunc à Deo perfici, quæ de Hierusalem dicta sunt per Zachariam: Ponam Hierusalem lapidem conculcatum in omnibus gentibus, omnis eam conculcans, illudens, illudetur: & congregabuntur in ea omnes gentes terræ: & percutiam omnem equum in stupore, & omnem ascensorem eius in desipientia: super domum autem Iudæ aperiam oculos meos, & omnes equos populorum percutiam in cœcitate. Ob hæc & multum promptum imperium meum seipsum coercet, & impetens cohibet. Timet enim ne licante tempus faciens, & tali operæ secundum suum desiderium se apponens, verba Ozia vt à Deo loquentis audiat: Sibi regnauerūt, & non per me dominati sunt, nec etiam me cognouerunt. Diligenter enim meum credit Imperium, quod secundū Deū nobis ambulantes, & quæ Christi sunt, pro beneplacito Christi vlcisci festinantibus, non solum millenarijs exercitus multitudinibus indigebimus, nec etiā in euacuabiliū thesaurorū euacuatione, sed parua pars exercitus est, & modica pecunia cito totū perficere poterit. Hoc ex Ezechiele Regis Hierusalē medocet lachrima. Centū octoginta milia Assiriorū, cum Duce Rampfaki Hierusalē obsidentium, vna nocte per euangelicam virtutem interficiens: & Rampfaki ad Deum blasphemiam, nec non & Seracheri cum mittentis elationem in luctum conuertens. Hoc & trecenti sugedeon pronibibentes, & sub vnus lampadis solius lumine omnia millia alienigenarum conuertētes. Sanctissimi etiam Moyse manus ad Deum eleuatas, & à duobus sacerdotibus sustentatas, & Amalec vertentes, & septem sacerdotum Iesu naue tubas sono tantū muros Ierico subuertentes, meum omittit imperium: ne & contra hodie tam sacerdotes, quam & milites currere videantur, talia nostris peccatis exigentibus miracula non operari valentes. Quod enim non secundum Deum nobis cogitationes, quæ pro Deo sunt, sed oribus consentientes, cordibus dissentimus, & labijs osculantes, animo ad inuicem diuidi volumus: ob hoc non prosperi nobis pro dominico gressus sepulchro. Non enim tua ignorat sanctitas, quantam subuersionem, quantamque occisionem nobilissimus quidem Rex Alemanix Fredericus imperij mei superinduxit regionibus, sacramentis ridigissimis se alligans, pacifice & sine pugna terras imperij mei pertransire iurans: & sic imperium meum sine aliquo impedimento intrans, & omne in eo pessimum operans, & Christianos vt impios expugnauit: Et hinc, & à via, qua ipse proposuerat ire exclusus, & in speratē fluuio, & vetularum vado submersus est. Quomodo igitur imperium meum sic non bene circa Romaniam sentientibus adiuuare debebat, & cum eius via ambulare? Tamen quamuis sic mala meo imperio illi retribuere, tamen imperium meum eis mala retribuere noluit, integrā, quam ad dominicum sepulchrum habet, reuerentiam sibi reseruans. Omnium enim necessariorum allationem ipsis ex regionibus imperij mei, & per se ipso eis acquirere permittit, & ipsum eis administravit, & nunquā eis defecit, necessariorum copia circa inimicos crucis hos armans. Non igitur inculpabilem tua causetur sanctitas, sed contra illos suam vertat increpationem: qui pro Christo, quasi laborare ostendentes, contraria diuinis operantur voluntatibus. Quare igitur pro dominico sepulchro ad bellum, meum vsque nunc distulit imperium, sufficienter hæc tuæ sanctitati respondit imperium. Det autem Deus per tuas sanctas orationes nostræ potentiæ tranquillitati, secundum imperij mei cor, finem pro dominico sepulchro, conatui apponi tempore cōgruū. De vnione autem ecclesiarum non longam responsionem tuæ sanctitatis discretioni facit, quia leuissima est vnio, pro ut meo videtur imperio, si humanis voluntatibus ex nobis deficientibus, voluntas Dei tantū in nobis est mediatrice. Nam ecclesia, quæ vniuersalis vna est, & non est diuisa, sub vno pastore pro nobis suum sanguinem effundenti Christo ordinata, quamuis ab alijs, & alijs, quæ per partes sunt ecclesiæ, dispensentur, & agantur: quibus secundum voluntates, & scientias eas agentium, & fides confirmatur, vel mouetur. Et hodierni

ecclesiarum throni, & honores à mundanis principibus, & non aliunde ipsis aduenire. Si igitur ecclesiarum praelati omnem carnalem prudentiam suam expulerint, soli autem sancto spiritui perscrutationem exquisitorum dogmatum imposuerint, impossibile est de facili solutionem dubiorum non persequi, & distantia peruenire ad unionem, & ad pacem litigantia. Si verò propria sua voluntate fuerint superati, operatio contrarij spiritus patenter, & inconiungibile discissis, & immixtibile diuisis sequetur. Quemadmodum enim solis radij omnibus omnes æqualiter effunduntur. Si verò quis sub tecteo quodam corpore abscondatur, huic & sole benè lucente, non splendens, nec lucens erit dies: sic purè, & sine passione intellectus, quæ Dei sunt requirentibus veritatis lumen, à sancto spiritu lucet, & orthodoxæ fidei lumen ipsos illuminat, non spiritualiter autem spiritualia requirentibus, veritatis inuentio fit incomprehensibilis: non enim complectuntur incomplexibilia, nec miscentur incommixtibilia. Tuæ igitur sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus, synodalem conuentionem fieri dispensare, & tua sic sanctitate faciente, sanctissima, quæ apud nos est ecclesia, non ad conuentum tardabit. Et hoc, quod de negocijs in scripto tuæ sanctitatis meo imperio directo declaratis. De secretioribus autem à prædictis legatis meo imperio dictis, secretius responderi tuæ sanctitati præceptum est, præsentī hominī imperij mei venetico Ioanni Georgio: cui & tua credat sanctitas in omnibus, quæ ipse dixerit ei, vt ex parte imperij mei. Noscat etiam tua sanctitas, quoniam quàm magnè delectatum est imperium meum, in tuæ sanctitatis prudentissimorum legatorum prudentia, quàm plurimum etiam, & eorum sapientiam, & pro tuæ sanctitatis honore certamen acceptauit, simul atque laudauit. Sciat autem tua sanctitas, quoniam prout, & sui legati diligenter nouerunt, quod & homines de melioribus suæ curiæ debeat mittere, & cum ipsa sentire amicabiliter. Ob viæ autem difficultatem, ac infidelitatem non potuit sic facere, & ob hoc præsentem item hominem suum veneticum Ioannem Georgium ad te transmissit fidelem existentem, & ipsum imperio meo anulo, & solo per hunc amicabiliter sentiens tecum. Det autem Deus secundum intentionem imperij mei, cum tua sanctitate sentire amicabiliter. Mense Februarij, die, indictione secunda.

ALEXIO ILLVSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Qua Imperatoria ad præcedentem epistolam responder.

Mltæ nobis attulit exultationis affectum, quod sicut ex litteris excellentiæ imperialis accepimus, legatos, & litteras nostras recepit humiliter imperatoria celsitudo, & ad ea quæ super ecclesiæ unitate nos scripsisse meminimus, & si non omnino sufficienter, & euidenter, benignè tamen, & deuotè respondit: & exhortationes, & commonitiones nostras suum rescripsit imperium acceptasse. His enim, à quo secundum apostolum est omnis potestas, scrutator scilicet renum, & cordium Iesus Christus, qui habet cor principum in manu sua, qui aperit, & nemo claudit, aures tuæ serenitatis aperuit: & cum tibi deuotionis spiritum inspirauit, vt quæ per nos, licet insufficientes Vicarios suos, & immeritos apostolorum principis successores, imperiali magnificentie litteris fuerant exarata, & audires humiliter, & benigniùs acceptares: licet super subuentione terræ orientali hætenus non impensa, magnificentiam tuam nos credideris increpasse, cum tamen id non increpando scripserimus, sed potiùs commonendo, quamuis increpationis alloquium à pontificali non sit officio alienum, iuxta quod Paulus ad Timotheum scribens aiebat: Prædica verbum, in sta importunè, opportunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Miramur autem, quod imperialis prudentia pro recuperatione terræ sanctæ nondum esse laborandū visa est suis litteris innuisse: quia, sicut ex detentione ipsius terræ poterat euidenter agnosci,

agnosci, nondum dominus peccatis nostris fuerat complacatus, qui nō in multitudine, nec in arcu, sed in virtute sua saluos facit de sua misericordia confidentes. Times enim, sicut tuæ litteræ continebant, ne si tempus à Deo eiusdem terræ liberationi præuisum, imperialis serenitas voluerit præuenire, se frustra laborasse deploret, & increpetur à domino per prophetam dicentē: Sibi regnauerunt, & non per me: dominati sunt, nec me nouerunt. Verūm, vt non tam ad reprehensionem, quā instructionem loquamur, si diligenter consideres, & inspicias veritatem, longè aliter intelliges sentiendum. Bonorum enim omnium dator, qui reddet vnicuique secundum opera sua, cui seruitia coacta nō placent, liberum homini cōcessit arbitrium, vt super his, in quibus humanum posset inuenire remedium, dominum non tentaret: scriptum est enim: Non tentabis dominum Deum tuū. Est igitur in tanta necessitate populi Christiani, vel potius Iesu Christi tam tibi, quā vniuersis sacri baptismatis vnda renatis libero vtendum arbitrio, & subueniendū exuli crucifixo: ne si redemptiōnis eiusdem terræ tempus ignotum hominibus expectare volueris, & nihil agere per te ipsum, sed vniuersa relinquere dispositioni diuinæ, sepulchrum dominicum à Sarracenorum manibus, præter tuæ subuentionis auxilium liberetur, & inde per negligentiam imperialis magnificentia diuinam incurrat offensam, vnde per solitudinem suam, gratiam domini poterat promereri. Nunquid enim sensum Domini cognouisti? nunquid consiliarius eius es? Vt certus de dispositione diuina tunc primū arma moueas in Paganos, & ad liberationem Hierosolymitanæ prouinciæ accingaris, cū dominus misereri disposuerit populi Christiani, & hereditatem suam de Sarracenorum manibus liberare. Nonne legisti de altitudine diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quā incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Sanè si diuinæ mentis arcana præscires, & liberationem sepulchri dominici occultè reuelationis oculo præuideres, nunquid tibi meritorium esset, tunc primū in terræ sanctæ subsidium proficisci, quasi velles Dominum in suæ dispositionis executione iuuare, quæ per te nec impediri posset, nec etiam prorogari? Qui hoc sentiunt, dicere compellentur, desipuisse Prophetas, qui eos pœnitentiam agere prædicabant, quorum peccatum ex eorum contemptu Deus præuiderat aggrauandum. Vt cū Moyses iussus à Deo monuerit Pharaonem, vt dimitteret populum induratum, sic tamē cor eius, vt populum dimittere noller, est flagellatus. Non erit etiam secundum opinionem talium, vel desistendum à vitijs, vel virtutibus insistendum, sed standum potius dispositioni diuinæ: quæ damnandos præuidit singulos, aut saluandos. Legit, sicut credimus, imperialis excellentia, vel audiuit, quod propter peccatum Israelitici populi, quadraginta dies, quibus debuerat terram repromissam intrare, in annos totidem Dominus commutauit, & cōtrario ad contritionem, & lachrymas Ezechie, vitam eius inter quinos annos extendit. Ex quo potest plenè perpēdi, quod & tempus possit persecutionis Sarracenicæ breuiare, qui in Euangelio de Antichristi persecutione locutus adiecit: Nisi breuiati fuissent dies illius, salua non fuisset omnis caro. Præterea inter cæteras arcanas, & inscrutabiles causas inuasionis, & detentionis terræ orientalis, hanc etiam Dominus sua forsan miseratione præuidit: vt multi relictis parētib, & amicis, immo etiā omnibus, quæ habebant, Christum assumpto salutiferæ crucis signo, sequentes in defensione terræ ipsius martirio coronentur, & inde triumphas ecclesia lætetur, & augeatur in cœlis: Vnde militans dolere, ac minorari videtur in terris. Nolumus autem in huiusmodi rebus amplius immorari, cū rectè attendentibus, & insipientibus diligenter veritas pateat per se ipsam. Imperialis autem celsitudinis erit, sic de cætero Christo exuli subuenire, vt & obloquentium detractationem euitet, & in vltimæ discussionis examine illud euangelicum contra se audire non possit: Hospes fui, & non collegistis me: infirmus, & in carcere, & non venistis ad me. Gaudemus autem quod super ecclesiæ vniōe, pro qua imperatoris magnificentiæ specialiter litteras nostras direximus, & legatos, sicut ex litteris tuis accepimus, promptum videris habere affectum, & ad consummandum quod scri-

psimus, intēdere diligēter. Rescripsisti enim per litteras tuas (vt tuis verbis vtamur) quōd nostrā sanctitatis est, secundū prācedētes synodales operationes, pro requisitis dogmatibus synodālē conuētiōē fieri dispētare, & nostrā sic sanctitate faciēte, sanctissima, quā apud vos est ecclesia, nō ad cōuentū tardabit. Licet autē apostolica sedes nō tā cōstitutione synodochica, quā diuina caput, & mater omnium ecclesiarum existat, sicut ex tenore litterarum, quas venerabili fratri nostro Patriarchā Constantinopolitano dirigimus, & quarum tibi destinamus exemplar, celsitudini tuā plenius poterit apparere. Ideoque Pat. prādictus nec pro disparitate rituum, nec dogmatum diuersitate differre debuerit, quin nobis sicut suo capiti secundum antiquum, & canonicum statum benignius, & deuotius obediret, cū certa non sint pro dubijs relinquenda. Nos tamen pro multis necessitatibus ecclesiasticis disposuimus, auctore domino, generale cōuocare concilium, & synodalem celebrare conuentum: ad quem si vocatus à nobis iuxta tuam promissionem occurrerit, cū hāc sint dogmata, quā nostris litteris requisimus, vt scilicet membrum ad caput, & ad matrem filia reuertatur, ecclesiā Romanā reuerentiam, & obedientiam debitam impensurus, eum sicut fratrem charissimum, & prācipuum membrum ecclesiā benignē, ac hilariter admittemus. De ceteris auctoritate sedis apostolicā, ac sacri approbatione concilij cum suo, & aliorum fratrum nostrorum consilio, quā statuenda fuerint statuentes. Alioquin, cū scandalum ecclesiā non debeamus vltius sustinere, qui de area domini zizania debemus, & paleas exufflare, dissimulare nō poterimus, quin in ipso concilio, si desuper datum fuerit, in hoc negotio de fratrum nostrorum consilio procedamus. Monemus igitur magnificentiam tuam, & exhortamur attentius, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus sic efficias, vt idem Patriarcha per se, vel si fortē iusta prāpeditus occasione nequiuert, per procuratores idoneos, & aliquos de maioribus ecclesiarū praelatis statuto tempore ad concilium vocatus accedat, apostolicā sedi obedientiam, & reuerentiam secundum statum canonicum prāstiturus: ne si secus actum fuerit (quod non credimus) tam in te, qui potes, si volueris efficere quod mandamus, quā in eum, & ecclesiam Græcorum procedere compellamur. Super ceteris autem dilectum filium I. cappellānum, & familiarem nostrum apostolicā sedis legatum, virum prouidum, & discretum nobis, & fratribus nostris obtentu suā religionis, & honestatis acceptum, actū serenitati deuotum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum: monentes, & exhortantes attentius, quatenus eum sicut legatum apostolicā sedis benigne recipias, & honores: & ea sine dubitatione qualibet credas, quā tibi ex parte nostra duxerit proponenda: sciturus pro certo quōd si nostris volueris consilij acquiescere, graui tempestate sedata, grata tibi poterit tranquillitas prouenire. Datum Lateran. idibus Nouembris.

L. VICARIO NOSTRO APVD CONSTANTINOPOLIM. NE SACRAMENTUM confirmationis ab alijs, quā à sacerdotibus administretur.

Cap. 4. De
consuetu-
dine.

Quanto de benignitate sedis apostolicā locum obtines celsiorem, tanto tibi est sollicitius procurandum, vt talem exhibeas in agendis, non declinans ad dexteram, vel ad sinistram, quōd non minus re, quā nomine vices apostolicas gerere videaris. Peruenit sanē ad audientiam nostram, quōd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsument fidelibus exhibere, quā ab apostolorum tempore ritē fuerunt solis pontificibus reseruata: vt est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis, & sui erroris fomentum solam consuetudinem prætendentes: cū diuturnitas temporis peccata non minuat, sed augumentet: quā tanto grauiora existunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam. Volentes igitur hāc, & alia, quā oculos diuinā maiestatis offendunt,

offendunt, de agro dominico extirpari, discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus omnibus latinis præbyteris apud Constantinop. constitutis districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant; quæ licet non sint à fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate, quæ legem non habet, omittere, quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet ex temeritate, quæ lege damnatur, non sine graui periculo inaniter conferatur: cum vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu. Alios quoque subiectos tuos, & ab illicitis reuocare satagas, & ad faciendâ bonâ verbo, & exemplo pariter inuitare: quibus quales pro te litteras destinamus, ex rescripti nostri serie perpendere poteris euidenter.

Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

OMNIBVS LATINIS TAM CLERICIS, QVAM LAICIS APVD CONSTANTINOPOLIM constitutis. Vt Legato Apostolico obtemperant.

VAM magnum sit bonum obedientiæ, quantumque ab omnibus fidelibus appetendum, ex contrario eius euidenter apparet: cum teste Propheta peccatū ariolandi sit repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, sitque in illos grauiter vindicatum, qui schisma in populo facientes inobediētes extitēre suis superioribus, & rebelles. Ad huius autem virtutis eminentiam nullus attingere poterit subditorum, nisi prælatis suis curauerit humiliter obedire. Sanè quoniam præsentiam suam non potest Romanus Pontifex omnibus exhibere, dilecto filio Magistro L. cuius virtutes, & merita plenius cognouistis, vices suas apud Constantinopolim duxit sedes apostolica committendas, vt absens corpore præsens spiritu per ipsum, quem tanto deputauit oneri, & honori, vos tanquam membra sibi capiti firmiter cōiuniret. Vt igitur ei, qui factus est Deo patri obediens vsque ad mortem, per obediētiā placere possitis, monemus vniuersitatem vestram, & attentius exhortamur in domino, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus pro reuerentia Beati Petri, & nostra præfato magistro vnanimiter intēdentes, salutaria ipsius monita, & præcepta teneatis firmiter, & seruetis: scituri quodd nos illi concessimus, vt quia communis deposcit vtilitas, non obstante rescripto, si quod à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro proponitur impetratū, ad eum quoties necesse fuerit, liberè appelletur: & ipse causas, super quibus ad eum fuerit appellatum, canonico sine decida: enormes etiam, & graues excessus per censuram ecclesiasticam corrigat, & castiget. Circa quem, cum sine vestra non posset iniuria mendicare, in subsidijs etiam corporalibus conferendis, qui vobis spiritualia subministret, vos esse conuenit liberales: vt de bonis, vobis à Deo collatis, eidem in vita, & morte hilariter cōferentes, orationum illius sitis participes, qui Vicarius noster existit. Et per hæc, & alia bona, quæ in terris, domino inspirante, feceritis, ad æterna gaudia peruenire possitis.

Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

PRIORI, ET FRATRIBVS SANCTÆ CRVCIS. QVA CITANTVR AD audiendam sententiam inter ipsos & Colimbriensem Episcopum.

Pro quaestionibus grauib, & diuersis, quas venerabilis frater noster Colimbrien. Episcopus aduersus vos, & quosdam alios religiosos habere dignoscitur, longo tempore iam elapso fuit apud Romanam ecclesiam constitutus, sperans per censuram sedis apostolicæ finem litibus imponendum. Sed ecce desiderium eius facientibus vobis in præsentiarum, duci non potuit ad effectum: cum in absentia partis alterius, quantuncunque nobis graue fuerit, & molestum, ad diffinitiuam sententiam non duxerimus procedendū. Quamuis autem tantam inobedientiam vestram graui possemus animaduersione punire, volentes tamen regia via semper incedere, non declinātes ad dextram, vel sinistrā, vniuersitati vestræ in virtute obedientiæ districtè præcipiendo

mandamus, quatenus omni contradictione, & appellatione cessante usque ad festum omnium Sanctorum proximè futurum, per vos ipsos, vel per sufficientes, & idoneos responsales ad nostram præsentiam accedatis, super priuilegijs omnibus, & libertatibus, quæ à Romanis pontificibus, vel à Michaelè quodam Colimb. Episcopo vos habere proponitis, & super alijs quæstionibus aduersum vos à Colimbrien. ecclesia intentatis, diffinitiuam sententiam recepturi. Et ut veritas faciliùs reueletur, authentica, & originalia cum bullis suis nobis sub præmissa districtione, ad eundem terminum exhiberi præcipimus per eosdem. Interim autem vobis, sicut & alteri parti licebit, si volueritis aliud ab his, quæ fecistis hactenus, allegare pariter, & probare coram dilectis filijs N. de Alcobatia, & N. de Seiza Abbatibus, & Fer. Menandi monacho Alcobatic, sedis apostolicæ delegatis: quibus super hoc nostras litteras destinamus. Sanè præfixum vobis terminum peremptorium assignamus: ad quem si venire, vel mittere, sicut præmissum est, contempseritis, nos nihilominus in causa ipsa, quantum de iure poterimus, procedemus. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

N. DE ALCOBATIA, N. DE SEIZA ABBATIBVS, ET F. MENANDI MONACHO Alcobatia. *Vt in eadem causa, de qua Epistola præcedenti agitur, testes recipiant, & rei gesta veritatem ad Pontificem remittant.*

VID scribamus N. Priori, & fratribus Sanctæ Crucis super controuersijs grauib, & diuersis, quæ inter ipsos & Colimbriën. ecclesiam agitantur, ex litteris apostolicis patentibus, eis directis, perpendere poteritis euidenter: quas per sollicitudinem vestram ipsis omni contradictione, & appellatione cessantibus, exhiberi volumus, & iubemus. Quamuis autem coram vobis, quibus examinationem negocij sub certa forma recolimus cõmississe, testes vtrinque producti fuerint, & recepti: quia tamē de causa non constitit nobis ad plenū, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus receptis adhuc alijs testibus partium, si de ipsarū processerit voluntate, si quos super priuilegijs, libertatibus, vel alijs articulis duxerint producendos, & usque ad diffinitiuam sententiā, remoto appellationis obstaculo, procedētes, gesta omnia nobis, sub sigillorum testimonio, per vestrū fidelem nuncium transmittatis, ad festum omnium Sanctorum proximè futurum, diem peremptorium assignantes, quo recepturæ sententiā per se, vel per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent: ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus, quantum de iure poterimus, procedemus. Testes &c. per censuram ecclesiasticam cogantur. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum ut supra VIII. cal. Decembris.

ARCHIEPISCOPO MAGVNTINO, EPISCOPO SABINEN. *VT AB iniusto & illicito iuramento Canonici Herbipolenses absoluantur.*

FFICIVM creditæ nobis administrationis exposcit, ut nō solū corrigamus ea, quæ perperam fuerint attentata, verū etiam illos, qui contra ecclesiasticam honestatem, & Sanctorum patrum constitutiones temeritatem suam non metuūt exercere, ne impunitas nocētium pariat delinquentes, animaduersione debita puniamus. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit, quod C. quodam Hildemen. Episcopus cū Herbipolē. ecclesiam temerè occupasset, inter alia, quæ nimia temeritate ductus nequiter attētauit, à canonicis eiusdem Herbipolen. ecclesiæ exegit, ut post eius obitum familiæ suæ duo millia marcharum se promitterent soluturos, & ab eis iuramentum obtinuit, quod antequam illæ marchæ soluerentur illis, quibus ipse persolui mādaret, successorī eius nullatenus obediērent. Subsequenter etiam suggerens eis, quod pro successione Herbipolē. Episcopatus, quidam conspirassent in mortem illius, similiter postulauit ab eis, ut eidem eligerent successorem: cuius petitioni canonici annuentes, ad electionem

nem huiusmodi faciendam, sex de suis confratribus elegerunt: qui cum Monasteriensis Episcopum elegerint, præfatus C. fecit canonicos ipsos tactis sacrosanctis Euangelij iuramento firmare, quod electioni iam dictæ nullo unquam tempore obuiarent. Quoniam igitur tam enormem præsumptionem nec possumus, nec debemus sub dissimulatione transire, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, omni contradictione, & appellatione postposita, auctoritate nostra, prædicta iuramenta tanquam illicita denuncies non tenere: & illis, quos tibi constiterit taliter iurauisse, de illicitis iuramentis condignam poenitentiam, & satisfactionem iniungas. Siqui verò contra formam huius mandati nostri tibi duxerint resistendum, eos ecclesiastica seueritate percellere non omittas. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

LITTERAE FIDELITER INTERPRETATAE DE ARMENICO IN LATINUM,
quas catholicus Armeniorum domino Papa Innocentio destinauit. Qua gratias agit Pontifici pro coronatione Regis, & promisso Legato Archiepiscopo Moguntino: & suam confessionem adit.

VOBIS, qui estis caput post Christum consecrari ab eo, & caput catholicae ecclesiae Romanae matris omnium ecclesiarum, adeo prudentes, & Sancti, quod debetis esse in loco apostolorum sublimis Papa, & vobis sanctis Archiepiscopis, Episcopis, Cardinalibus, Presbyteris, Clericis, & omnibus, qui sunt de vestra sancta ecclesia, salutem, & fraternitatem. Pax Dei sit inter vos. Gregorius homo Iesu Christi per gratiam Dei catholicus totius Ecclesiae Armeniorum, filius vestrae sanctae ecclesiae, quae est fundamentum legis totius Christianitatis. Sciatis quod nos Archiepiscopi, Episcopi, presbyteri, & clerici oramus Iesum Christum, qui est caput omnium nostrum, ut seruet vos, & vestros ab omnibus malis: quia cum vos, qui estis caput, estis incolumes, nos qui sumus corpus, bene valebimus per vestram benedictionem. Noueritis domine, quod ad nos venit nobilis, sapiens, & sublimis Archiepiscopus Maguntinus, qui nobis attulit ex parte Dei, & ex parte sublimitatis ecclesiae Romanae, & ex parte magni Imperatoris Romanorum sublimem coronam, & coronauit Regem nostrum Leonem, & nobis reddidit coronam, quam nos perdidimus a longo tempore: unde nos fuimus elongati a vobis, & nos recepimus eam libenter, & cum magno gaudio: & inclinamus, & regramur Deo, & Sanctae Romanae ecclesiae, & alto Imperatori Romanorum. Sciatis domine, quod ipse nobis monstrauit vestra praecpta, & nos ea multum libenter audiuius, & libenter volumus legem, & fraternitatem sublimis ecclesiae Ro. quae est mater omnium ecclesiarum: & nos solebamus eam habere, & nunc eam habemus, & libenter volumus esse ad vestrum mandatum: & firmiter sunt ad mandatum: & vestrum omnes Archiepiscopi, Episcopi, & omnis clerus nostrae ecclesiae, qui sunt in multis terris, & sunt multi per Dei gratiam. Et nos rogamus vos, ut oratis Deum pro nobis, quia nos sumus in ore draconis, & in medio inimicorum crucis, & inter eos, qui sunt naturaliter inimici nostri. Et nos vos rogamus per Deum, quatenus nobis mittatis tale adiutorium, & tale consilium, quod nos possimus conseruare honorem Dei, & christianitatis, & vestrum. Quia postquam nos sumus vestri, & vos estis memores nostri, efficiatis tantum erga nos, quod nos gratias referamus Deo, qui nos redemit sanguine suo: & quod gratiam agamus S. cruci domini nostri, qui fecit totum mundum. Iesus Christus defendat vos, & omnes vestros ab omni malo, & nobis det vestram benedictionem.

GREGORIO CATHOLICO ARMENIORUM. QVA
*ad Epistolam praecedentem respondetur: de qua prima-
 tu sedis Apostolica differitur.*

EX

EX eo te radicatum in fide catholica, & esse catholicum non tam nomine, quàm merito experimur: quòd apostolicę sedis magisterium recognoscens, eam ecclesiarum omnium matrem, & nos caput vniuersorum fidelium confiteris, sicut ex tuarum nobis innotuit serie litterarum. Nosti etenim priuilegium Petri, quòd sibi dominus vniuersas oues suas pascēdas, vocabulo tertio repetito, commisit: Pasce (inquiens) oues meas, & super vniuersos ei ligandi, & soluendi contulit potestatem, dicens ad eum: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Nosti etiam prerogatiuam apostolicę sedis, quę per merita Beati Petri, & si non tempore, auctoritate tamen inter Apostolos primi, non constitutione syndochica, sed diuina inter omnes ecclesias magisterium obtinuit, & primatum: fundamenta super immobili fundamento, de quo, Paulus inquit apostolus: Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus, & de quo veritas in Euangelio inquit ad Petrum: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portę inferi non præualebunt aduersus eam. Petrus siquidem post Christum potest intelligi pastor vnus, & eccl. vniuersalis, ouile vnum: de quibus dominus in Euangelio protestatur: Alias, dicens, oues habeo, quę non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Sanè lapis ille angularis, quem reprobauerunt ædificantes, factus postmodum in caput anguli, faciens vtraque vnum, ludæorum populos, & gentium nationes in vnitatem Christianę fidei cōiunxit, ecclesiam ex vtriusque constituens, non habentem maculam, neque rugam: quę ne post ascensionem eius secaretur in partes, & ne vnitum in eius fide diuideretur ouile, vni commisit Apostolorum principi gubernandam: quem solum sibi dominus, & in officio vicarium, & in magisterio constituit successorem. Hoc autem tua fraternitas diligenter attendens, ac sciens quòd secundum apostolum omnes vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius mēbra, nos, quos dominus (licet immeritos) vicarios suos esse voluit, & apostolorum principis successores, caput ecclesię confiteris, & te, ac fratres, & Cōepiscopos tuos partem nostri corporis recognoscis: sciēs quòd sicut palmes non potest fructum facere à semetipso, nisi manserit in vite, sic & membrum & sensu caret, & actu, si non in corporis permanserit vnitatem. Gaudeamus ergo non modicum, quòd in fide catholica perseveras, circa nos pię geris deuotionis affectum, & filium te esse apostolicę sedis innuis, dum eam esse matrem omnium protestaris, recognoscens à nobis magisterium ecclesiasticę disciplinę: quam & si receptam longo tempore prius, ex parte tamen per ven. fr. nostrum Maguntinum Archiepiscopum, Episcopum Sabinē. vnum ex septem Episcopis, qui nobis in ecclesia Rom. collaterales existunt, suscepisse te gaudes, & desideras obseruare. Fuit autem, & est magnum tuę deuotionis indicium, quòd eundem Archiepiscopum magnificē recepisti, & curasti non modicum honorare, sicut & tuę litterę continebant, & ipsius nobis relatio patefecit. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur in domino, ac per apost. tibi scripta mandamus, quatenus in deuotione sedis apostolicę firmiter perseueres, & in lege domini die mediteris, & nocte: quę sanè doctrinę congruunt, prædicans: & quę prædicaueris, quantum dominus permittit, adimplens: vt in te nec opera verbis, nec verba operibus contradicant. Esto circa subiectos magister, vt doceas vt corrigas pater: mater vt foueas, doceas minus doctos, superbos corrigas, humiles foueas, & deuotos: iustitiam misericordia temperans, & æquitatem in iudicio nō relinquens. Super subuentione verò Hierosolymitanę prouincię nosse te volumus, quòd iam per Dei gratiam ad commonitionem nostram multi crucis signaculum receperunt: & plures domino dante recipient in defensionē orientalis prouincię opportuno tempore transituri. Iam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris viuificę crucis assumpsere vexillum, exercitum domini præcessuri. Confide igitur, & esto robustus: quia, citius forsitan, quàm credatur, orientalis prouincia subsidium sentiet expectatum. Datum Lateran. IX. cal. Decembris.

REVE-

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO INNOCENTIO

*Dei gratia Summo Pont. & vniuersali Papa tanto, & tali honore digniss. De suo
erga veram religionem, & sedem Apostolicam amore, & quod
petat auxilium contra Saracenos.*

IEO per eandem, & Romani Imperij gratiam rex omnium Armeniorum cum salutatione se ipsum, & quicquid potest. Gloria, laus, & honor omnipotenti Deo, qui vos tantum, & talem pastorem ecclesie sue praeesse voluit, vestris bonis meritis exigentibus, & tam fructuosam, & firmam fabricam super fundamentum apostolorum componere, & tantum lumen super candelabrum positum, toto orbi terrarum ad salutem totius christianitatis effundere dignatus est. In vestri vero luminis gratia salutaribus monitis reuerendis. patris nostri Archiepiscopi Maguntinstructi, & informati omne regnum nobis à Deo commissum amplissimum, & spatiosum, & omnes Armenios huc, illuc in remotis partibus diffusos, ad unitatem Sanctae Romanae ecclesiae, diuina inspirante clementia reuocare cupimus, & exoptamus. Ad haec calamitates, miseriae, paupertates, & imbecillitatem regni Syriae, & nostri per ipsum praedictum Maguntinum (quia difficilior labor erat scripto retexere) pietati vestrae patefacimus. Ipse verò per singula rei veritatem vobis explicabit: in cuius notitiam ista non praeterire. Hanc utique contritionem, & collisionem in valle destituti lachrymarum, iam diu sustinui-
mus, quod de cetero sine spe subsidij, & auxilij vestri sustinere nequimus. Verum quia zelus domus Dei tepescere non debet in cordibus tam vestro, quam nostro, non ut personam instruentis geramus, eiusdem domus decorem diligere, & pro eadem domo murum nos oportet opponere, ut impetus, quod super eam faciunt inimici crucis, cooperante Dei gratia collectis in vnum animi viribus resistendo excludamus. Hinc est, quod vestram flexis genibus imploramus pietatem, quatenus lachrymabilibus domini Maguntini precibus, & nostris diuino intuitu aures misericordiae porrigatis: & miserijs christianitatis compatientes, subsidium christianissimum nobis accurrendo mittatis, antequam irremediabile (quod absit) incurramus diluuium: immò cum Dei, & vestro auxilio euaginato ense de Hur chaldeorum, & persecutione Pharaonis liberari, possimus. Datum Tharsis, anno ab incarnatione domini MCXCIX. mense Maio, die vigesima tertia.

LEONI ILLUSTRIS REGI ARMENIORUM. QVA ARMENIORUM

Regi ad epistolam praecedentem responderetur.

IS, ecclesiam suam congregatam ex gentibus non habentem maculam, neque rugam supergentes, & regna constituit, is extendit palmites eius usque ad mare, & usque ad terminos terrae ipsius propagines dilatauit: cuius est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in ea. Ipse etiam Rom. ecclesiam non solum vniuersis fidelibus pretulit, sed super ceteras etiam ecclesias exaltauit: ut ceterae ab ea non tam viuendi normam, & morum sumerent disciplinam, sed & fidei etiam catholicae documenta reciperent, & eius seruarent humiliter instituta. In Petro enim apostolorum principe, cui excellentius alijs dominus ligandi, & soluendi contulit potestatem, dicens ad eum: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in coelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in coelis: Ecclesia Romana sedes eius, & lessores ipsius Rom. pontifices successores Petri, & Vicarii Iesu Christi, sibi inuicem per successiuas varietates temporum singulariter succedentes, super ecclesijs omnibus, & cunctis ecclesiarum praelatis, immo etiam fidelibus vniuersis à domino primatum, & magisterium acceperunt: vocatis sic ceteris in partem sollicitudinis, ut apud eos plenitudo resideat potestatis. Non enim in Petro, & cum Petro singulare illud priuilegium expirauit, quod successoribus eius futuris, usque in finem mundi dominus in ipso concessit: sed praeter vitae sanctitatem, & miraculorum virtutes, par est in omnibus iurisdictio successorum: quos et si diuersis

diuersis temporibus, eidem tamen sedi, & eadem auctoritate dominus voluit præsidere. Gaudemus autem, quod tu sicut princeps catholicus apostolicæ sedis priuilegium recognoscens, venerabilem fratrem nostrum Maguntinum Archiepiscopum, Episcopum Sabinensem vnum ex septem Episcopis, qui nobis in ecclesia Romana collaterales existunt, benignè ac hilariter recepisti, & non solum per eum institutis salutaribus, es instructus, quibus iuxta continentiam litterarum tuarum, totum regnum tuum licet amplissimum desideres informari, & vniuersos Armenos ad ecclesiæ Romanæ gremium reuocare, sed ad honorem, & gloriam apostolicæ sedis, quam constitutam esse nouisti super gentes, & regna, diadema regni recepisti de manibus eius, & eum curasti deuotè, ac humiliter honorare. & nos per ipsum, & litteras tuas ad orientalis terræ subsidium inuitasti. Ei ergo, à quo est omne datum optimum, & om. donum perfectum, qui habet corda principum in manu sua, quas possumus gratias referentes, qui tibi tantæ humilitatis animum inspirauit, rogamus seren. regiam, & exhortamur in domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quat. in timore domini, & apostolicæ sedis deuotione persistens, ad expugnandam barbariem paganorum, & vindicandam iniuriam crucifixi, tanto potentius, & efficacius studeas imminere, quāto fraudes, & versutias hostium viciniùs positus melius cognouisti: non in exercitus multitudine, aut virtute, se de ipsius potius miseratione confidens, qui docet manus ad prælium, & digitos mouet ad bellum, qui arcus fortium superat, & robore accingit infirmos. Iam enim per Dei gratiā ad cōmonitionem nostram, multi crucis signaculum receperunt, & plures domino dante recipient in defensionem orientalis prouinciæ, opportuno tempore transituri. Iam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris viuificæ crucis assumpsere vexillum, exercitum domini præcessuri. Confide igitur, & esto robustus, quia citius forsitan, quā credatur, orientalis prouincia subsidium sentiet expectatum. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

NOBILIBVS VIRIS COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERSIS per Siciliam constitutis. Vt Marcoualdum tyrannum, & Saracenorum socium opprimant.

QUod futura sint nouissima Marcoualdi (quantum in eo fuerit) peiora prioribus, quod non solum contra regnum Siciliæ, sed vniuersum ferè coniu-rauerit populum christianum, quod factus sit contra vos alius Saladinus, nequitia eius testimoniū perhibet veritati, licet nulla veritas sit in eo. Egressus enim olim homo ille iniquus, vel potius immundus spiritus Siciliam, & totum regnum, cū non inueniret in Marchia requiem, sed obsidione hostiū sapius vallaretur reuertar (inquit) in domum, regnum videlicet, quod exiui, & assumens secum alios spiritus nequiores, Diopuldam scilicet fratrem, & fautores ipsius ante tempus redijt vos torquere: ac reliquias transmigrationis, & desolationis prioris, immo totius regni excidium innouare. Disposuit siquidem, sicut quondam, diruere muros Urbium, immo redigere ciuitates in villas, captiuare nobiles, torquere, ac mutilare potentes, spoliare diuites, pauperes flagellare, trucidare coram patribus filios, & adulterari coniuges ante viros, per vim violare virgines, & gladio perimere repugnantes. Non credatis hæc nobis, nisi fueritis talia iam perpeffi, nisi nobiles vestri, ante quorum faciem terra tremere videbatur, longo macerati exilio, facti sunt tandem membrorum mutilatione deformes, nisi quidam viri, & mulieres, immò etiam (quod dolentes dicimus) sacerdotes in mare præcipitati fuerint, quidam flammis adusti, multi quoque liquenti sagimine concremati. Nos autem olim eius malitiam præuidentes, & malum vincere volentes in bono, cū se vniuersis mādatis nostris exponeret, vt tentaremus spiritum, si esset ex Deo, sicut sæpe per litteras nostras vobis meminimus intimasse, recepto ab eo per quosdam fratrum nostrorum publicè super crucem, & Euangelia iuramento, quod super omnibus, pro quibus excommunicatus fuerat, mandatis apostolicis sine contradictione qualibet obediret, fecimus

fecimus eum à vinculo excommunicationis absolui: & inter cetera præcipi absoluto, vt penitus à Balio regni, & molestatione cessaret: quod se scripsit postmodum, nec pro Deo, nec pro homine seruaturum. Licet quòd sub prædicta forma iurauerit, prius per suas nobis litteras intimasset, quas apud nos in certum infidelitatis eius indicium in testimonium reseruamus. Cæterum nos fraudes eius, & versutias attendentes, ipsum cum vniuersis fautoribus suis, nominatim autem Diopuldo, & fratribus eius Odone de Lauian. Vullielmo crasso, & sequacibus, & fautoribus eius excommunicationis curauimus vinculo innodare, & vniuersos à iuramento fidelitatis, societatis, vel hominij ei præstiti absoluētes, omnem terram, ad quam ipse, vel aliquis de principalibus fautoribus eius deuenit, sententiæ subiecimus interdicti: & mandauimus prædictos omnes per fratres, & Coëpiscopos nostros, & alios ecclesiarum prelatos singulis diebus dominicis, & festiuis excommunicatos publicè nunciari. Dicitur verò Marcoualdus à simili sibi querens auxiliū, à pyrata prædo, & raptor, à marino non iam Latrunculo, sed latrone Vullielmum crassum, quem ei iam poena, quàm facinus coequabat, asciiuit: & quasi non sufficeret ei, quòd charissimus in Christo filius noster F. Siciliae Rex illustris. suo fuerat patrimonio spoliatus, nisi eum faceret etiam matris possessione priuari, sicut nobis ex transcripto litterarum, quas Phymittebat, innotuit. Siciliam est ingressus, & non regni, sed Regis etiam oblitus beneficiorum patris, qui eum erexit de puluere, & de stercore suscitauit: excidium meditat, quasi suis dicēs fautoribus: Hic est heres, venite occidamus eum, & habebimus hereditatem ipsius: Si nobis non creditis, operibus credite. In ipso nanque ingressu suo quibusdam Sarracenis confederatus, eorum sibi contra Regem, & christianos conuocauit auxilium: & vt eorum animos ad stragem nostrorum amplius excitaret, & sitim augetet eorum, iam ipsorum fauces christiano sanguine cruentauit: & mulieres christianas captas per violentiam, eorum exposuit voluntati. Quem igitur, & si non pueri Regis, Regis Regum causa non moueat, & non tangat iniuria crucifixi? quis non insurgat in illum, qui contra omnes insurgit, & inimicis crucis se iungit, vt fidem crucis euacuet, & factus infideli deterior, infidelibus nititur subiungere fideles: Zelum igitur diuinæ legis habentes cum Phinehe festinetis accingi, vt ludæum diuertentem ad Madianitam, cum ea vno vnius ictu gladij feriat, & regni Siciliae defendatis honorem, quem defensores vos fidei religione firmastis: licet enim Sarraceni, si infidelitate prædicti Regis permanserint, diligere, ac manutenere velimus, & bonas eis consuetudines adaugere, sustinere tamen nec volumus, nec debemus, vt cum Marcoualdo regni excidium machinentur. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus in dictum Marcoualdum inimicum Dei, & ecclesiæ, persecutorem Regis, inde solūmodo fortiores hostem christianæ religionis, vnde familiaris est inimicus, in nomine domini exercituum potenter, & vtiliter assurgatis, non timētes ante faciem eius: quoniam ex quo recessit à domino, inuenient eum multa mala, quoniam & dominus ab ipso recessit, nec derelinquet vlteriùs virgam peccatoris super sortem iustorum. Nos enim attendentes perfidiam Marcoualdi, qui cum non potuerit cum christianis hætenus præualere, cum Sarracenis, vt prælibauimus, nititur opprimere christianos, vniuersis procedentibus contra eos in hac nequitia perdurantes, illam concedimus veniam peccatorum, quam in defensionem terræ orientalis transfretantibus indulgemus. Per Siciliam enim subueniri poterit facilius terræ sanctæ: quæ si (quod absit) in Sarracenorum potetiam deueniret, nulla de cætero recuperationi Hierosolymitanae prouinciæ fiducia remaneret. Nos autem dilectum filium C. tt. Sancti Laurentij in Lucina presb. Card. apostolicæ sedis legatum, & venerabiles fratres nostros Neapolitanum, & Tarentinum Archiepiscopos in regni subsidium cum copioso exercitu destinamus. Memērote igitur opprobrij totius regni, quòd vobis à cunctis gentibus exprobratur, scilicet quòd citius totū regnū fuerit occupatum, quàm vna soleat ciuitas occupari. Quid ergo dicetur de seruo, cum de domino id dicatur? Eritis enim de cætero nisi fideliter persistatis,

& resistatis potenter, opprobrium hominum, & abiectio plebis, & ludibrium gentium, & fabula populorum. Datum Lateran. VIII. Cal. Decembris.

PIPIONI CLERICO.

VM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis, quàm mundanis, &c. vsque ad verbum Suscipimus. Speciliater autem præbendam Sancti Georgij de Canaceto, sicut eam iuste possides, & quietè auctoritate tibi apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c.

In eundem modum pro Azone Subdiacono super ecclesia Sancti Syluestri de Roncalia.

N. DE LVCEDIO, ET N. SANCTI SALVATORIS

abbatibus Papiensibus. Ut monasterium S. Culumbani instaurent.

AM sapius nostrum pulsauit auditum, quòd monasterium Sancti Culumbani Bobien. & in spiritualibus vsque adeò sit collapsum, & in temporalibus etiam diminutum, quòd nisi per auxilium diuinæ gratiæ, nostræque sollicitudinis interuentu, vix speretur ipsius reparatio prouentura. Et quoniam instantia nostra quotidiana est secundum apostolum omnium ecclesiarum sollicitudo continua, nec omnes possumus personaliter visitare maioribus occupati, nostras vobis vices in hac parte duximus committendas, concessa vobis plenaria potestate corrigendi tam in capite, quàm in membris quæ fuerint corrigenda: & puniendi per cencturas ecclesiasticas, si qui vobis cõtumaces extiterint, & rebelles. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad dictum cœnobium pariter accedentes, super statu ipsius inquiratis plenius veritatem: & Deum habentes pro oculis, sine personarum acceptione quicquid ibidem inueneritis corrigendum, requisito consilio, vnerab. fratris nostri Episcopi Bobien. nostra freti auctoritate, remoto appell. obstaculo, corrigatis: cuius electum si minus vtilem inueneritis ad regimen Abbatix, sine præiudicio tam Episcopi, quàm etiam monasterij eius resignatione recepta, talem ibidem pastorem per electionem canonicam instituere procuretis, qui & prodesse nouerit & præesse: attentius prouisuri, ut mandatum apostolicum taliter exequamini, quòd sollicitudo vestra debeat in domino commendari. Datum Lateran.

BOBIEN. EPISCOPO. DE LIBERTATE MONASTERIJ S. CULUMBANI.

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius, Electus Sancti Culumbani Bobien. de te in auditorio nostro grauiter est conquestus, quòd cum monasterium sibi commissum à tempore Beati Gregorij ad Romanam ecclesiam vsque ad moderna tempora pleno iure spectauerit, tu occasione cuiusdam sententiæ, à felicis recordationis Eugenio Papa prædecessore nostro, contra monasterium ipsum per Abbatis illius temporis imperitiam, vel fraudem forsitan promulgatæ, quàm bonæ memoriæ L. Papa successor ipsius postea confirmauit, Bobien. ecclesiæ Abbatiam ipsam niteris subiugare: de cuius possessionibus, & redditibus, cum Episcopium, & canonica ditata sint pariter, & dotata, non videbatur consonum rationi, ut cum iactura temporalium rerum, libertatis etiam sue dispendium pateretur: & cœnobium, quod prius ad Romanam ecclesiam nullo pertinuerat mediante, postquam ibi factus fuit Episcopus, multitudine fidelium excrescente, subiectum fieret ecclesiæ Bobien. Post hanc autem diuisionem monasterium idem, sicut prius fuerat, proponebatur in libertate pristina permansisse: in quam nō sine multis molestijs, & damnis innumeris per Bobien. Episcopos irrogatis, Abbates, qui pro tempore fuerant,

rant, se vsque ad hæc tempora vendicarunt. Petebat igitur idem electus, monasterium ipsum in sua libertate, ac speciali apostolicæ sedis subiectione seruari: & ipsius renuntiatione recepta, qui se proponebat insufficientem ad regimen abbatiæ, eidem cœnobio de Pastore idoneo prouideri: vel si fortè iudicaretur idoneus, sibi munus benedictionis cōferri: & sicut de antecessore ipsius factum fuerat, per Romanam ecclesiam benedici, quemadmodum ex litteris authenticis apparebat. Sanè præmissis obiectionibus dilectus filius N. nuncius tuus, licet præsens affuerit, nihil voluit respondere ob alia, quæ sequuntur: se asserens ad nostram præsentiam destinatum: quamuis venerabilis frater noster Vercellensis. Episcopus, olim ecclesiæ Bobien. electus, multa pro ipsa studuerit allegare. Cum enim præfatum monasterium de multa, quæ in eo religionis viguit obseruantia, iam ad tantam sit dissolutionem ordinis monastici deuolutū, quod vix in Abbate, ac monachis aliquod valeat religionis vestigium inueniri: tu, quoniam idem monasterium tuæ sollicitudini est cōmissum, electo dedisti etiā in virtute obedientiæ, quam tibi præstiterat manualementem, sæpius in mādatis, vt in claustro à vesperis præcedētis diei, donec die sequenti missarū solennia finirētur, silentium seruaretur: fratres in refectorio ab esu carniū abstinere, cibos religioni aptos, non sine lectione sacræ scripturæ, cum silentio comaturi: & dimissis singularibus cameris, in dormitorio pariter recubarent. Ipse verò, qui ordinem præbyterij non susceperat, clericos non præsumeret tonsurare. Caterum, quoniam in præmissis post multas commonitiones, & preces superbè nimis tibi obedire contempsit, excommunicationi eum in cœna domini subiecisti, si vsq; ad octauas resurrectionis sequentis, tuam non impleuisset super his omnibus iussionem: sed neque sic electus ipse obedientiam debitam recognouit, sed in sua obstinatione perdurans, excommunicationis sententiam à venerabili fratre nostro Ianuen. Archiepiscopo etiam confirmatam, sicut ex ipsius litteris colligitur euidenter, non obseruat. Vnde idem clericus tuo nomine postulauit, quatenus eandem sententiam confirmantes, per clerum, & populum Bobien. faceremus ipsam vsque ad satisfactionem congruam custodiri: auctoritate tibi apostolica indulgentes, vt, si vsque ad certum terminum ad tuam obedientiam non rediret, ex tunc tibi liceret eum ab abbatiæ officio remouere, & alium in eadem idoneū ordinare: eidem etiā electo, ac monachis daremus firmiter in mandatis, vt in præmissis præceptis, & alijs regularibus, & honestis, tibi tanquam suo Pontifici obedirent: alioquin sententiam, quam ferres in eos, ratam haberemus, & faceremus firmiter obseruari. Sanè super his, quæ præmissimus, tractatum habuimus diligētem, quibusdam asserentibus ex præfata sententia, ecclesiæ Romanæ præiudicium generatum: cum idem prædecessor noster quasi ex certa scientia ipsius, monasterium speciale Bobien. ecclesiæ decreuerit subiacere: cum coram eo super libertate ipsius fuerit allegatum, nonnullis in contrarium sentientibus, eandem sententiam in nullo apostolicæ sedis præiudicare debere: cum eum ex officij debito, & iuris necessitate, super quæstione, de qua cognouerat, oportuerit iudicare: nec res iudicata illis obesse poterat, inter quos non extitit iudicatum. Cum igitur deferendi fraternitati tuæ, quantum cum Deo possumus, voluntatem, & propositum habeamus, in absentia partis tuæ super subiectione, vel libertate monasterij, ad præsens, nec statuendum aliquid duximus, nec mutandum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si munimentum aliquod habes, per quod dictū cœnobium ex concessione sedis apostolicæ, tuo doceatur Episcopo fuisse subiectum, vsque ad dominicam, qua cantatur: Latere Hierusalem, illud nobis non differas per proprium nuncium destinare, vt intellecta plenius veritate Bobien. Ecclesiam in sua iustitia tueamur. Alioquin, quoniam etsi suam velimus iustitiam ecclesiæ Bobien. seruare, iura tamē apostolicæ sedis habita, custodire satagimus, & inuasa recuperare tenemur, cōmunicato cōsilio ex tunc in ipso negotio, quemadmodum diuinis nobis motus ingesserit, procedemus. Sanè renuntiationem ipsius electi, ne iuris tui ex ea dispendium aliquod sustineres, cum in possessione dicaris subiectionis ipsius monasterij constitutus, non duximus admittendam: sed dilectis filiis N. de

Luccio, & N. Sancti Saluatoris, Papien. Abbatibus: quibus correctionem cōmissimus monasterij, tam in capite, quàm in membris, concessa eisdem nihilominus potestate, rebelles per censuram ecclesiasticam coërcedi, dedimus in mandatis, vt ad locum pariter accedentes, vnà cum tuo concilio vtilitatibus antè dicti cōnobij studeant imminere: ita quòd si electum inutilem inuenerint ad regimen Abbatie, sine præiudicio tuo, ipsius resignatione recepta, talem ibi per electionem canonicam præfici faciant in pastorem, qui præesse nouerit, pariter & prodesse. Datum Lateran. cal. Decembris.

CENTIO SVBDIAcono, ET NOTARIO NOSTRO, RECTORI,
iudicibus, consulibus, & populo Beneuentan De pœna illius, qui cōsulē interemisse.

Vm impunitas scelerum parere consueuerit audaciam delinquendi, sic malefactorum excessus animaduersione sunt debita puniendi: vt & ipsi pœniteant de commissis, & cæteri, qui audierint, suam à consimilibus metu pœnæ retrahant voluntatem. Licet enim ex apostolicæ seruitutis officio sollicitudo nobis imminet generalis, de illis tamen, qui spiritualiter, & temporaliter nostræ sunt iurisdictioni subiecti, nos oportet sollicitius cogitare, quatenus sub nostro regimine boni digna recipiant præmia meritorum, & malos debita ultionis pœna castiget. Audiuius equidem, & non potuimus non moueri, quòd Ger. filius Roffridi ciuis Beneuentanus diabolico inebriatus veneno, Dei, & nostro timore postposito, & honore Beneuentanæ Ciuitatis abiecto, Iacobū de Sculdasio, dum consularatus fungeretur officio, interfecit: & pater, ac frater interfectoris, qui tam atroci sceleri personaliter interfuisse dicuntur, licet in præsentia vestra se nostro iurauerint conspectui præsentare: ad nos tamen (sicut credimus) non venerunt, immo tam prædictus homicida, quàm ipsi in ciuitate Beneuentana non metuunt (sicut audiuius) commorari. Volentes igitur, vt malefactorem prædictum, & fautores ipsius debita pœna percellat, & ciuitas Beneuentana similem in posterum valeat euitare iacturam, præsentium auctoritate statuimus, vt memoratus homicida de cætero Beneuentanam ciuitatem non audeat introire, nec hæreditatis paternæ percipiat aliquam portionem, immo parseius, si patrem præmori fortè contigerit, ad opus curiæ referuetur: nec vnquam in eadem ciuitate præualeat aliquod officium gerere dignitatis, nisi fortè fuerit illi concessum ex indulgentia sedis apo. generali. Hoc etiam idem futuris temporibus decernimus obseruandum de illis, qui iudices, consules, regales, vel alios ministeriales curiæ vulnerare, aut interficere qualibet temeritate præsumant: patrem autem & fratrem homicidæ iam dicti, tandiu extra ciuitatem vestram præcipimus permanere, donec ad præsentiam nostram accedant: & ad vos cum litterarum nostrarum testimonio reuertantur: saluo nihilominus apostolicæ sedis mandato, si quid super hoc fuerit seuerius statuendū. Nulli ergo &c. Hanc paginam nostræ const.

VNIERSIS SARRACENIS IN SICILIA CONSTITVTIS IN DEVO-
tione nostra, & fidelitate regia permanere. Ne contra verum Si-
cilia Regem, Marcoualdo adhereant.

CVM vos audiuius, & gaudemus in ritu vestro seruasse hætenus, & adhuc seruare rigorem, vt fidem dominis vestris iuxta morem vestrū exhibitam seruaueritis, & seruetis illāsam, nec eam duxeritis aliquando violandam: quod in facto Marcoualdi optamus manifestius experiri, vt vos nec promissionibus allicere possit, nec minis, aut violentia deterrere, quin in fidelitate chrarissimi in Christo filij nostri F. Sicilia regis illustris, fideliter persistatis, & ipsius Marcoualdi resistatis conatibus viriliter, & potenter. Illa etenim in temporalibus discretionem vigeris, vt & bona discernentes à malis, & à bonis etiam meliora despectis, & abiectis pessimis, optima quælibet, eligatis.

Nostris

Nostis siquidem (sicut credimus) ex auditu mansuetudinem ap. sedis, quæ sic superbis resistit, ut humilibus, & subiectis det gratiam: nostis & per experientiam tyrannidem Marc. quæ his solis parcat, quibus nocere non potest: sed sequit tanto fortius in subiectos, quanto se amplius in eius curauerint humiliare conspectu, retribuens mala pro bonis, & odium pro dilectione rependens, sicut ex eius patet operibus manifestè. Scitis etenim qualiter eos, quorum vocatione olim cum domino suo regnum intrauerat, quorum prodicione occupauerat regni arces, immo etiam totum regnum, non solum omnibus bonis fecerit spoliari, sed animaduertens etiam in personas, eos in exilium destinauerit, & tandem fecerit mutilari. Audistis etiam, & vidistis immanitatem ipsius, qualiter sacerdotes, & alios præcipitarit in mare, qualiter multos flammis exusserit, qualiter omnes, & singulos flagellarit. Intelligere quidem vos credimus, & pro firmo tenere, quod si christianis eius oculus non pepercit, non parceret etiam Sarracenis, in quos tanto sauires liberior, quanto se maius crederet obsequium præstare Deo, effundendo sanguinem paganorum. Qui enim in dominum suum, & domini sui filium, qui eum de puluere suscitauit, & erexit de stercore, cõiurauit, & cum materna nititur possessione priuare, malignaretur seuerius in alienigenas, immo in alterius ritus, & obseruantia disparis nationes, quarum sanguine suas sititinebriare sagittas, & gladium cruentare: & qui contra salutem animæ suæ christianorum diripit spolia: si contra vos vel violentia, vel astutia præualeret, ad suum vos subsidium vanis promissionibus inuitando, diuitias vestras penitus exhauriret, & suis daret in prædam. Sanè nec iuramentum vobis, nec promissiones aliquas obseruaret, qui iuramentum nobis publicè præstitum non seruauit. Intelligentes igitur intelligite veritatem, & solita progenitorum vestrorum, & vestra fidelitatis constantia permanentes, non subiiciatis vos, & vestros posteros iugo eius: quod etsi videretur in initio leue, colla tamen gestantium in fine confringeret: & vel nullus, vel inutilis esset poenitentia locus, postquam cancer vitalibus irrepsisset. Cogitare debetis, quod cum contra Sarracenos multi iam cõiurauerint principes occidentis, & multa populi multitudo, assumpto crucis signaculo, in proximo disposuerit transfretare: si vos contra christianos Marcoualdo, & Marcoualdum vobis contra regem puerum contingeret adhærere, in vos arma conuerterent: & Marcoualdus cum vires eorum sustinere non posset, ipsos animos volens, vel inuitus sanguine vestro placaret, & vitam suam redimeret morte vestra. Monemus igitur V. vestram, consulimus, & hortamur, per ap. vobis scripta districtè præcip. mand. quat. in hoc progenitorum vestrorum constantiam imitantes, nec ingrati beneficiorum, quæ vobis reges Siciliæ contulerunt: attendentes etiam mansuetudinem ap. sedis, quæ vos non solum manutenere vult in bonis consuetudinibus, sed augere in deuotione nostra, & fidelitate regia persistatis: nec credatis promissionibus, & fallacijs Marcoualdi, qui ad hoc solum promittit, ut fallat, ad hoc fallit, ut vos possit suæ tyrannidi subiugare. Nos autem in defensionem vestram, & expugnationem ipsius, dilectum filium C. tituli Sancti Laurentij in Lucina presbyterum Cardinalem, & venerabiles fratres nostros Neapolitanum, & Tarentinum Archiepiscopos, & dilectos filios nobiles viros Ia. Marscalcum, & O. de Palumbria consanguineos nostros, in regnum dirigimus cum exercitu copioso: ante cuius conspectum Marcoualdus subsistere, dante domino, non valebit, sed cum vniuersis sequacibus, & fautoribus suis irreparabiliter conteretur.

Dedimus autem eidem legato, & omnibus nuncijs nostris districtius in præceptis, ut vos manuteneant, & defendant, & in bonis curent consuetudinibus ad augere. Dat. Lat.

NIVERNEN. EPISCOPO. DE ABSOLVTIONE SACERDOTIS, qui hostibus indicarat hominem, quem illi laqueo strangularunt.

Yy 3

PERVE.

ERuenit ad audientiam nostram I. sacerdote de Naiz in ordine Cisterciens. nouitio intimante, quod cum adhuc esset in habitu seculari, quidam seruientes, quo quidam homo, quem quærebant, abiisset, ab eo cum instantia quæsiuerunt: qui cum ad quid eum quærent, ignoraret, illic eum esse respondit: ad quem locum illi protinus venientes, nec eum inuenientes ibidem, postea inuentum alibi patibulo suspenderunt. Verum, quia eum aliquantulum conscientia remordebat, bonæ memoriæ H. Bituricen. Archiepiscopo, qualiter factum fuerat, intimauit: qui eum à missæ celebratione prohibuit, donec vteretur concilio saniori. Nunc autem, quoniam ad ordinem Cisterciens. se transtulit, à nobis misericordiam postulat, & requirit. Cum igitur præfatus sacerdos in hoc commendandus existat, quod à nobis duxit concilium requirendum, quia bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est: fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus inquiras de præmissis diligentius veritatem, & si rem inueneris taliter se habere, cum ex hoc præfatus sacerdos dignoscatur nullius culpæ maculam contraxisse, auctoritate nostra des ei licentiam celebrandi.

Datum Lateran.

VERONEN. EPISCOPO ROM. ECCLESIAE CARDINALI. VT PERTINACES HÆRETICI PUNIANTUR, & RESPISCERE VOLENTIBUS GREMIUM ECCLESIAE NON PRÆCLUDATUR.

LIcet in agro patris familias Euangelici zizania sæpe pullulent inter menses, & vineam domini Sabaorth interdum nitatur tinca demoliri, sic tamen prudens agricola, vinitorque discretus salubre debet remedium inuenire: ne vel triticum euellatur inter zizania, vel in deiectione tincæ vinea corrumpatur. Similiter etiam (licet ad abolendam hæreticam prauitatem inuigilare debeat sollicitudo pastoris) sollicitè tamen debet attendere, ne vel damnet innoxios, vel nocentes absoluat. Accipimus autem, quod auctoritate litterarum nostrarum, quas dilectis filiis nostris Archipresbyteris, & canonicis ecclesiæ tuæ contra Gazaros, Arnaldistas, pauperes de Ludun. & Humiliatos, qui nondum redierunt ad mandatum apostolicæ sedis, & hæreticos vniuersos direximus: dictus archipresbyter tam contra Humiliatos, quam vniuersos hæreticos sine distinctione, quam posueramus in litteris nostris, excommunicationis sententiam promulgauit: cuius occasione sententiæ, nonnulli quosdam, qui licet inuiti, à populo Humiliati dicuntur: licet nullam hæresim, sed fidem, sicut dicitur, sapiant orthodoxam: & in humilitate cordis, & corporis studeant domino famulari: qui etiā in manibus tuis stare mādatis ecclesiæ iurauerūt, euitant, & eis tanquam excommunicatis cōmunicare, sicut hactenus, non præsumūt. Quia verò non est nostræ intentionis innoxios cum nocentibus condemnare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus tales ad tuam præsentiam conuoces, & inquiras tam ab alijs de vita, & conuersatione ipsorum, quam ab eis de articulis fidei, & alijs, quæ videris inquirenda: & si nihil senserint, quod sapiat hæreticam prauitatem, eos catholicos esse denuncies, & prædictam sententiam non teneri. Quod si forsan aliquid contra fidem sapiant orthodoxam, & parati fuerint ab errore discedere, ac mandatis apostolicis obedire, recepto ab eis iuxta formam ecclesiæ iuramento, quod solet à talibus exhiberi, beneficium eis absolutionis impendas: mandans eisdem sub debito iuramenti præstiti, vt errorem, quem approbauerant, publicè improbent, & in alijs studeant pro viribus confutare: de cætero etiam fidem orthodoxam seruent, & sedem apostolicam venerentur. Datum Lateran. VIII. idus Decembris.

B. PISTORIEN. EPISCOPO. QUALITER DECIMA PERSELUENDA SINT.

A. NOBI.

Nobis tua fraternitas requisivit, vtrum ab alijs decimas exigere debeas, qui possessiones dant, vel recipiunt ad affectum, cum alij se contententur per alios excusare, quo minus cogantur ad decimas persolvere: quid etiam sit de mulieribus in episcopatu tuo presbyteris in capellis, sub conversationis specie cohabitantibus faciendum, unde infamia irrogatur ordini clericorum. Cum igitur quilibet decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus, fraternitati tuæ duximus respondendum: quod à dantibus possessiones, & accipientibus ad affectum, de fructibus, quos percipiunt, decimæ sunt solvende, nisi ab eis aliquid ostendatur, quare ab huiusmodi sint immunes. Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale foedus nihil permittit sævi criminis æstimari. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris.

LEGLENNEN. EPISCOPO. QVOD NON FACILE
excommunicari possit.

VM facti simus, secundum apostolum, sapientibus, & insipientibus debitores, honori fratrum, & coepiscoporum nostrorum, quos apostolica sedes in partem sollicitudinis euocavit, tanto abundantius deferre volumus, & optamus, quanto propter eminentiam dignitatis à nobis, & alijs sunt propensius honorandi: ea propter venerabilis in Christo frater tuis iustis petitionibus inclinati, præsentì paginatibi duximus indulgendum, ne quispiam prælatorum, nisi pro manifesta, & rationabili causa, excommunicationis, vel suspensionis in te, quem nos (licet indigni) proprijs manibus consecraimus, sententiam valeat promulgare. Nulli ergo &c. Datum Lateran. XII. cal. Decembris.

LEGLENNEN. EPISCOPO. VT INIVSTE SPOLIATVS
archidiaconus, restituatur.

Sicut nostro est apostolatui referatum inter alia multa, & gravia, quæ H. fugitiuus monachus Cantuarien. excommunicatus, & maledictus, in præiudicium ecclesiæ Leglennen. & animæ suæ perniciem nequiter attentavit, post execrationem suam, dictum filium ecclesiæ tuæ archidiaconum in tantum metu suspensionis illato coegit, eum exire de ipsa ecclesia non permittens, quod ipsum archidiaconatus officium, vellet nollit, oportuit resignare: in cuius locum alius quidam fuit violenter intrusus. Cum igitur idem monachus tanquam fur, & latro non per ostium sit ingressus, nec aliquid de rebus episcopi, quod inuasit, per eum de iure conferri valeat, vel disponi, omnibus ordinationibus, & dispositionibus factis ab eo penitus irritatis, vt de præmissis archidiaconatu, & alijs dignitatibus & officijs canonicè valeas, appellatione remota, tanquam proprius pōtifex ordinare, quod ab eodem intruso factum est, non obstante, liberam tibi appellatione remota tribuimus auctoritate præsentium facultatem. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. VII. idus Decembris.

VLIXBONEN. ET COLIMBRIEN. EPISCOPIS. NON FACILE
qualiscunque metus & vis votum rescindit.

Nsnuante V. nobili muliere, nostro est apostolatui referatū, quod dudū puella, & in annis teneris constituta M. Sanci accepit in virū, qui ab inimicis crucis Christi fuit paruo post tempore interfectus: post cuius obitum, à quibusdam curialibus fuit Regi Legionen. pro relictæ copula supplicatum: quod cum ad consanguineorum eius notitiam deuenisset, vt maritum acciperet ei sub obtestatione regia suggererunt. Ipsa verò quod tunc nollit nubere protestante, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis. Hoc autem in manibus cuiusdam

de fratribus sancti Augustini, co fecit adiecto tenore, vt in domo propria, cum omni sua substantia remaneret. Sanè in eiusdem ordinis habitu biennio post permansit: licet id se inuitam fecisse asserat, & coactam, tam metu regio quàm parentum. Posthæ eidem Regi, quod fecerat, indicauit: quod approbans, vult, nequis, ea nolente, domum intraret ipsius, vel exinde aliquid asportaret. Interim verò tempore modico elabente, P. curialis regias litteras secum portans, & F. Ferdinandi, dictæ mulieris domum intrantes, vt ipse P. vi saltem eam duceret in vxorem, acceperunt ab ipsa, quòd si eam idem P. duceret, ipsius manibus interiret. Posthæc verò dimissis domo, & omnibus, quæ habebat in domo cuiusdam Iudæi per tres, in ecclesia verò sanctæ Mariæ de Veiga per sex latuit septimanas: ita quòd exinde propter necessitates humanas etiam egredi non auderet: tandem se coactam videns, & omnibus destitutam, & attendens nihilominus, quòd inuita votum emisit, eo dimisso de parentum consilio P. Michaelis publicè fuit matrimonialiter copulata, de qua quatuor sustulit filios tempore procedente. Verùm quia salutem animæ omnibus desiderat anteferre, ac metuens, quòd huiusmodi coniunctio licita non existat, quid super his tenere debeat, edoceri responso nostro suppliciter postulauit. Nos ergò attendentes, quòd in emissionem voti, quòd præcessit, nulla vel modica coactio affuisset, quàm patientia, & perseuerantia sequētis temporis penitus profugauit, & quòd sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus inquisita diligentius veritate, si præmissis veritas suffragatur, præfatam scēminam ad malè dimissum religionis habitum resumendum, & seruandum, quòd vouit, monere, ac inducere procuretis, & si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam coërcere. Quòd si ambo, alter vestrum, &c. Datum Lat. cal. Decembris.

MANNEN. EPISCOPO ARCHIDIACONO BANGOREN. ET
*Priori de Insula Glannauo. Ne ante septennium sponsalia contrahantur,
 nec subarratio, desponsatioque valeant.*

Ostulauit à nobis dilectus filius, vir nobilis R. Princeps Noruualic, vt de concessione nostra, sibi liceret filiam dilecti filij Principis insularum subarratam ab ipso accipere in vxorem, nō obstante quòd patruo eius eadem infra nobiles annos extitit desponsata: cū tamen à neutro traducta fuisset. Verùm quoniam nobis constare nō potuit, cuius ætatis puella tempore subarrationis, vel desponsationis extiterit, & cui antea fuerit puta nepoti, vel patruo desponsata: cū secundum diuersitates factorum iura etiam sint diuersa, in huiusmodi certum non potuimus dare responsum, quoniam iuxta canonicas sanctiones in rebus ambiguis, non est absolutum iudicium proferendum. Volentes autem, quantum cum Deo possumus, iustas postulationes præfati Principis sine difficultate qualibet exaudire, inquisitionem eorum, quæ præmissimus sub certa forma, examini vestro diximus committendam, quid iuris sit in singulis articulis supponentes. Quocirca discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, quos videritis euocandos, sollicitè inquiratis, vtrum puella septennium non attigerit, quando subarrata extitit à nepote, vel patruo desponsata. In vtroque nanque istorum casuum, quia tam subarratio, quàm desponsatio de iure non tenuit, quæ non potest septennium præuenire, quòd factum est à patruo primo vel postea non obstante, nisi aliud quid impediatur, puella eadem legitimè contrahere poterit cum nepote. Si verò tam subarrationis, quàm desponsationis tempore septennis extitit, vel maioris ætatis, cū ex tunc incipiant placere sponsalia, si præcessit desponsatio patris, non potuit contrahere cum nepote: quoniam secundum traditiones, & obseruantias regulares, nullus potest sponsam consanguinei sui accipere in vxorem: & hi duo casus nō ad imparia iudicantur. Si autem subarratio facta cum nepote præcessit, quòd secutum fuit postea non tenente, cū per secundum factum non potuerit primum

mum dissolui, quod quantum ad sponsalia sortitum fuerit firmitatem, volentibus personis principalibus, matrimonium inter eas poterit consummari. Si verò nepos eam ante septennium subarravit, & patruus in septennio, vel post septennium desponsavit eandem, nepos eam propter rationem præmissam ducere non poterit in uxorem: sin vice versa eam sibi legitimè poterit copulare: pro ijs, quæ præmissimus memoriæ commendatis, cum de facto vobis constiterit, de iure non poteritis dubitare. Vos ergò app. remota secundum præmissas distinctiones, iniunctum vobis curetis negotium diffinire. Quod si omnes, &c. Tu frater Episcopo cum eorum altero. Dat. Lat. viij. cal. Decembr.

ABBATI, ET CONVENTUI SANCTAE MARIAE DE PRATO DE
Leicestr. *Ut pauperem quendam, ex iudæo Christianum, alant.*

Vantò populus Iudaicæ cæcitatæ superficiem diuinarum scripturarum attendens, & negligens puritatem medullæ, quæ doctrinæ spiritualis in se continet intellectum, damnabilius in sua contumaciâ perduravit, & se ipsos adhuc inuolui permittunt in baratro tenebrarum, tantò his, qui renent, & amplectuntur fidei veritatem, & deliderant propagationem nominis Christiani, amplius est in domino congaudendum: si qui gratia sancti Spiritus illustrati, abrenunciato errore iudaico, à tenebris se conuertunt ad lucem, & fidem recipiunt Christianam: & attempta est solitudine prouidendum, ne inter alios Christi fideles inedia deprimantur: cum plerique horum pro indigentia necessariarum rerum, post receptum baptismum, in confusionem non modicam inducantur, ita vt plarunq; faciente illorum avaritia, qui cum ipsi abundant, Christum pauperem respicere dedignantur, retrò cogantur abire. Hinc est, quòd cum dilectus filius R. lator præsentium, ad commonitionem cuiusdam nobilis viri spretis, & postpositis omnino diuitijs, quas habebat, Christum potius sequi volens, quàm in luto diuitiarum putrescere, baptismi receperit sacramentum, & nunc præfato nobili viro viam vniuersæ carnis ingresso, qui sufficienter ei necessaria ministrabar, ita paupertate grauetur, vt non habeat vnde vitæ sustentationem possit habere, per vos ipsius necessitati prouideri volentes, discretionî vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ob reuerentiam illius per quem ipse lucem veritatis accepit, taliter ei necessaria ministretis, quòd in victu, & vestitu conuenienter sit ei prouisum. Scitis pro cerro, quòd grauiter, & molestè ferremus, nec possemus sub dissimulatione transire: si mandatum nostrum, quod opus continet in se pietatis, relinquereis aliquatenus imperfectum. Datum Lateran. nonis Decembris.

CISTERCIEN. MORIMUNDEN. ET DE CRISTA ABBATIBVS.
Vt cum Metensi Episcopo de hæresi suspectos examinent.

Æst in fouendis virtutibus, & vitijs extirpandis à prælatis ecclesiarum seruanda discretio, & circumspectio adhibenda, ne vel internascentium densitate spinarum, enormiter frumenta lædantur, vel in super seminatorum zizaniorum euulsionem triticum euellatur. In abscidendis etiam, & curandis corporibus infirmorum, sic oculi diligentia præcedere debet manus officium, & ferrum digitis præuenire: ne si cauterium adhibeatur incaute, non tam partes infirmas non sanat, quàm sanas infirmet: quòd tanto diligentius in mentis languoribus est seruandum, quanto animam nouimus corpore digniorem, & spiritualia carnalibus præponenda. Hoc autem infra nos ipsos diligentius attendentes, cum olim venerabilis frater noster Meten. Episcopus per suas nobis litteras intimasset, quòd tam in diocesi, quàm in vrbe Meten. laicorum, & mulierum non modica multitudo Gallicæ cuidam translationi diuinorum librorum intendens, secretis conuenticulis etiam inter se inuicem eructare præsumerent, aliorum aspersiones consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidium in suæ transla-

translationis peritia confidentes, non protinus ad vindictam nos resaccendit incognita, sed vniuersis tam in Vrbe, quàm in Meten. diœcesi constitutis, sub eo tenore litteras curauimus apostolicas destinare: qui vobis ex transcripti earum poterit inspectione patere. Eidem insuper episcopo, & capitulo Meten. dedimus in mandatis, vt inquirerent sollicitè veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis: quæ fides vtentium: quæ causa docendi: si vtentes ipsa, venerarentur apostolicam sedem, & catholicam ecclesiam honorarent: vt super his, & alijs, quæ necessaria sunt ad indagandam plenius veritatem, per eorum litteras sufficienter instructi, plenius intelligeremus, & planius, quid super his statui oporteret. Nuper autem idem Episcopus per suas nobis litteras intimaui, quod quidam eorum, quos notabiles prioribus litteris denotarat, mandatis recusant apostolicis obedire: quibusdam eorum clanculo, quibusdam verò iam publicè obediendum esse dicentibus soli Deo: ab occultis etiam conuenticulis non cessantes, officium prædicationis occultè, licet à nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuunt vsurpare: aspernantes sibi dissimiles, & translationi eidem vsque ad eò insistentes, vt se nec episcopo, nec metropolitan. suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decreuerimus abolendam. Licet autem tales in eo reprehendi meritò videantur, quod occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis vsurpant, simplicitatem despiciunt sacerdotum, & eorum consortia, qui dictam translationem non recipiunt, aspernantur. Nequid tamen subito facere videamur, discretionem vestram (de qua plenè confidimus) per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad ciuitatem Meten. pariter accedentes, cum eodem Episcopo conuocetis coram vobis talia sapientes, & adhaerentes translationi prædictæ, & si fieri poterit, quæ in eis reprehensibilia fuerint, auctoritate freti apostolica, sublato appellationis obstaculo, corrigatis. Quod si correctionem vestram recipere fortè noluerint, inquiratis super capitulis illis, quæ in litteris, quas Episcopo miseramus expressa fuisse, superius vobis expressimus, & alijs etiam diligentius veritatem, & quod inueneritis per nuncium vestrum, & litteras plenius intimetis: vt per vos certiores effecti, prout procedendum fuerit, procedamus. Cum enim in hoc vniuersalis ecclesiæ vertatur negocium, & agatur causa fidei Christianæ, ad exequendum apostolicæ sedis mandatum cum summa diligentia, & cautela, vos studiosos, & promptos esse volumus, & mandamus. Ad hæc M. Crispinum, presbyterum, & R. socium eius, si super his, quæ dictus Episcopus eis duxerit opponenda, inueneritis esse eos, ipsos appellatione remota canonicè puniatis. Alioquin eundem Episcopum ad remittendam poenam, siquam eis forsan inflixit, cum nihil contra eum, vel clerum, in nostra proposuerint audientia, monitione præmissa, distractione qua conuenit, remoto appellationis obstaculo, cogere non tardetis. Quod si omnes, &c. Duo vestrum. Datum Lateran. V. idus Decembris.

NEAPOLITAN. ARCHIEPISCOPO, ET C. SANCTI LAVRENTII in Lucina Presbytero, Card. Apostolica sedis legato. Vt contra Beneuentanum Archiepiscopum inquirant.

Nil est penè, quod magis debeat formidare prælatus, quàm vitium negligentia: quia si iuxta testimonium veritatis, de omni verbo ocioso in die iudicij redditurus est rationem, quantò magis de omni bono neglecto, cum eum etiam, qui opus Dei agit negligenter, scripturæ diuinæ sententia maledicat. Heli nanque sacerdos licet in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ipse de sella corruens, con fractis ceruicibus, expirauit. Ad corrigendos ergò subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius correctionem eorum negligeret: contra quos (vt de notorijs excessibus taceatur) & si tribus modis procedere possit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: vt tamen in omnibus dili-

diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima procedere debet inscriptio, sic & denūciationem charitatiua commonitio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio praeuenire. Descendam (inquit dominus) & videbo vtrū clamorem, qui venit ad me, opere iam compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad prælatus, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum, sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere, & videre, id est, mittere, & inquirere, vtrum clamorem veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, siquid de quocunque clerico ad aures prælati peruenierit, quod eum iuste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcrit qualitas, districta ultio culpam feriat delinquentis. Cum ergo de venerabili fratre nostro Beneuentano archiepiscopo, quod dolentes referimus, ea nobis relata fuissent, quæ à pontificali honestate nimium dissonabant propter frequentem clamorem multorum, ad inquirendum de ipsis plenius fuimus excitati: ne dissimulatio negligentiae vitium inducere videretur. Ipse namque, sicut fuit nobis expositum, post multas, & graues culpas nequiter commissas ab eo, domum hospitalis ad susceptionem pauperum, & infirmorum, olim à prædecessoribus suis rerum opulentiā præmunitam, ciuilibus belli socius, & magister effectus, fecit nequiter demoliri: de cuius videlicet hospitalis prouentibus, tertia portio ecclesiæ Beati Bartholomæi perpetuo debebatur: Occasione cuiusdam equitaturæ suæ à Vu. Guarna canonico eiusdem ecclesiæ sibi redditæ sine freno, per satellites suos seditionem fecit in populo: ex qua suborto prælio, quod præcepit inuocato diabolo inchoari, plures tam clerici, quàm laici interfecti fuerunt. Cumque quoddam castrum Hugonis de Feniculo, post destructionem terræ ipsius, integrum remansisset, idem populum concitauit: cum quo in ipsum castrum insurgens, illud cum non nullis mulieribus, & pueris incendio deuastauit. Molendinum, vineas, & alia multa ad suam ecclesiam spectantia destrui omnino permisit: coccum suum propria manu percutiens interfecit: rusticum quendam hostiliter insecutus, pro eo quod puerum in vlnis deferens, importunè pro confirmatione illius instabat, suoque clerico resistebat, ab eo violentè impulsus ita vulnerari præcepit, quod vitam illius vulneris occasione finiuit. Beneficia ecclesiastica minus canonicè, iuxta suæ voluntatis arbitrium, dispensare præsumit. Sacerdotes, & clericos absque causâ rationabili officijs, & beneficijs destitutos non prius restituit, quàm cupiditati eius recepta pecunia satisfiat. Augmentationi possessionum, & ornamentorum ecclesiæ suæ non solum, ut tenebatur ex officio, non intendit, verum etiam adeò in spiritualibus, & temporalibus eam læsit, ut consilio destituta, & prauorum pedibus iaceat conculcata. Cum autem hæc, & alia per quosdam ecclesiæ suæ canonicos nobis denunciata fuissent, contra quos tamen multa, ut eos à denunciatione repelleret, opponebat, nos officij nostri debitum prosequentes, de communi fratrum consilio, vobis inquisitionem eorum duximus committendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ad locum congruum vtrique parti securum pariter accedentes, sine personarum acceptione, Deum habentes præ oculis, super his inquiratis appellatione remota, nostra freti auctoritate diligentissimè veritatem: & quod inueneritis, sub testimonio litterarum vestrarum nobis fideliter intimetis, ut per inquisitionem vestram sufficienter instructi, melius in ipso negotio procedere valeamus.

CAPITULO CHELCOEN NE IN ALIOS QVAM DONATA
sunt vsus bona ecclesiæ suæ conferantur.

CV M monasterium vestrum specialiter Beati Petri iuris existat, & ad nostram nullo mediante iurisdictionem pertineat, & tutelam, paci, & tranquillitati vestræ sollicitius nos conuenit prouidere, & in quibus salua conscientia possumus, petitiones vestras libentius debemus, & volumus exaudire. Dilecto namque filio nostro H. monacho vestro referente accepimus, quod Abbates, qui

qui pro tēpore in vestro monasterio administrant ecclesias, quæ illi monasterio ad sustentationem fratrum, & hospitum susceptionem, ac pauperum concessæ sunt canonicè, & collatæ, in dispendium vestrum quibusdam personis conferunt, & assignant: pro quibus illarum prouentus sustentationi fratrum, & pauperum indebitè subtrahuntur. Vnde quoniam indignum est admodum, & absurdum, vt fratrum, ac pauperum stipendia per aliquorum præsumptionem eis illicitè subtrahi debeant, quorum sunt vsibus deputata, ad exemplar felicitis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri, præsentium auctoritate statuimus, & firmiter prohibemus, vt nullus de cætero ecclesias vestras aliquibus conferre præsumat, per quos ipsorum prouentus ad alium vsum transferri debeant, nisi ad eum, pro quo pijs desideriis, ac deuotione laudabili vestro monasterio sunt concessæ. Nulli ergò &c. hanc paginam nostræ constitutionis, & inhibitionis &c. Datum Lateran. III. calen. Decembris.

EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAELATIS PER REGNUM
Scotia constitutis. Vt omnes ab iniuria monasterij Chelcoen. abstineant.

Licet vniuersa loca religiosa ex commissi nobis officij debito fouere, & diligere debeamus, illorum tamen profectibus specialem nos oportet curam impendere, quæ ad iurisdictionem Beati Petri, & nostram noscitur, nullo mediante, spectare. Inde siquidem est, quòd nos libertates, & iura monasterij Chelcoen. & ea maximè, quæ ipsi ab apostolica sede indulta sunt, integra volentes, & illæsa seruare, felicitis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus nullus vestrum In Abbatem, & fratres prætaxati monasterij excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiã audeat promulgare. Cùm autem sententia in parochianos alterius ab aliquo vestrum prolata de iure non teneat, multo minus illa, quæ in speciales ecclesiæ Romanæ filios, qui scilicet nulli, nisi Romano Pontifici sunt subiecti, profertur, debet ab alijs obseruari. Quod si aliquis vestrum attentare præsumpserit, eius in hac parte factum nullas vires obtineat, sed irritum potius, & vacuum habeatur. Nos enim vniuersa, quæ pronominato Abbati, & fratribus, vel monasterio ipsorum apostolicæ sedis priuilegijs indulta noscuntur, firma volumus, & inconcussa teneri, & eadem à vobis inuiolabiliter præcipimus obseruari. Statuimus etiam, vt cùm ad aliqua ecclesiastica sacramenta in prælibata ecclesia impendenda fueritis quandolibet euocati, ad hoc exequèdum celeriter accedatis, nec ibidem aliquod ius propterea vendicetis.

Datum Lateran. cal. Decembris.

STEPHANO ABBATI, ET CONVENTUI SANCTI SYLVESTRI.
*Quod laici nullam in res, bona, vel personas ecclesiasticas
iurisdictionem habeant.*

Cap. eccle-
sia. De con-
stitutioni-
bus.

ECCLIESIA sanctæ Mariæ in via lata contra I. de Atteia, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, mouit tempore B. Carosomi dicti senatoris sub L. iudice quæstionem. In ipso autem iudicio præfato I. de Atteia syndicus monasterij vestri astitit, & ab eo testes producti quidam de monachis extiterunt. Iudex verò auditis rationibus partium pro eodem Ioanne absolutionis sententiam promulgauit: à cuius sententia pars altera vocem appellationis emisit. Super hæc igitur quæstione suborta, proponente parte victrice, quòd non potuerit appellari, cùm dictus L. non vt iudex, sed tanquàm arbiter fuisset electus: victa è contrario asserente, quoniam cum arbitrio fuerit contradictum, quòd partes non nisi metu pænæ constringit, quæ in præmisso arbitrio non fuerat comprehensa, meritò potuit appellari, & fortius, si iudicium extitisset. De hoc igitur ad iam dictum B. Carosomi, quæstione perlata, causam appellationis S. primicerio iudicum delegauit: in cuius præsentia partibus constitutis dictus Ioannes de Atteia proposuit

posuit se conueniendum non esse, cum non possideret id, quod pars altera requirebat, sed monasterium sancti Syluestri possidens rem petitam. Dictus autem B. Carosomi, quoniam statutum quoddam emiserat, à populo Romano approbatum, pariter & acceptum, quod si quis post litem contestatam, rem à se petitam transferret in alium, daretur possessio petitori, & alter fieret de possessore petitor: & idem I. post litem contestatam rem ipsam in monasteriū transferre præsumpsit, possessionem rei petitiæ assignauit ecclesiæ memoratæ. Verum quoniam dictus I. de possessionibus ipsis monasterio S. Syluestri annuam reddiderat pensionem, adiecit, vt hoc ipsum ab ecclesiâ sanctæ Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognosceretur: sed solutio, quæ fieret pensionis ecclesiæ sanctæ Mariæ in via lata, in iure suo penitus non noceret. Hanc autem possessionem ecclesiæ sanctæ Mariæ vsque ad tempora Ioannis Petri Leonis senatoris vrbis inconcussè possedit: qui supplicatione monasterij vestri clemēter admissa, R. iudici causam commisit eādē: qui auditis hinc inde propositis, pro monasterio ipso sententiam promulgauit, reuocans quod præfatus B. Carosomi statuerat contra ipsum. Per quam sanè sententiā, quoniam ecclesiâ sanctæ Mariæ se læsam enormiter querebatur, & ipsa senatori supplicauit prædicto, qui causam commisit R. iudici cognoscendam. Et quoniam eius iurisdicctio erat in proximo desitura, supplicatum fuit obeandem causam successoribus eius senatoribus iam electis, & ab eis causa ipsa eidem iudici delegata. Iudex verò ex veteris, & nouorum pariter senatorum delegatione cognoscēs, quod à iam dicto B. statutum fuerat, approbans, ecclesiæ sanctæ Mariæ possessionem restituit ante dictam: & cum nouem consiliarios haberet senatus, per octo ipsorum executioni fuit sententia demandata: sed vnus ex iis, qui & nepos erat Abbatis sancti Syluestri, quorundam senatorum fauore suffultus, ecclesiæ sanctæ Mariæ possessionem violenter ablatam, monasterio tribuit nominato. Ex hoc ergò rixa crescente vsque ad armorum strepitum est processum. Ne verò deterius quid contingeret, bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster, totum negotium ad suam sollicitudinem reuocauit. Et quoniam tempus colligendorum fructuum imminabat, fructus præcepit apud colonos in sequestro deponi: circa quos, si qua partium violentiam inferre præsumeret, causæ suæ dispendium pateretur: venerabilibus fratribus nostris P. Portuen. & I. nunc Albanen. tunc verò Tusculan. Episcopis tituli sancti Clementis, & dilecto filio nostro G. sancti Angeli diacono Card. causam committens eandem. In quorum præsentia partibus constitutis, pro ecclesiâ sanctæ Mariæ fuit contra monasterium vestrū obiectum, quod violentiam pars vestra commiserat in fructibus sequestrandis: & cum super hoc testes fuissent vtrique producti, quia violentia liquidò probata nō fuit, & in dimidio ruglo hordei dicebatur admissa: Abbate nihilominus prohibente, ne delictum personæ redūdaret in damnum ecclesiæ, facta hordei restitutione prouisum est, vt ad quæstionem possessionis fieret in causa processus: de qua coram eisdem productis testibus, & attestationibus publicatis, fuit diutius disceptatum. Consequenter verò post decessum præfati prædecessoris nostri, partibus in nostra præsentia constitutis, ecclesiâ Beatæ Mariæ possessionem, qua fuerat prætermisso iuris ordine spoliata, sibi restitui postulabat. Et quoniam alij Senatorum sententiā pro monasterio, alij latā pro ecclesiâ processu tēporis confirmarāt, nos quicquid ab eis factū fuit, postquam dictus prædecessor noster ad curam suam idem negotium reuocauit, de consilio fratrum nostrorum irritum decreuimus, & inane. Cum ergò nobis constiterit, & ex ipsa confessione partium tenuerimus, quod vnus consiliariorum contra sententiam, de voluntate octo executioni mandatam de facto, quia de iure non poterat, veniens ecclesiā ipsam possessione sua spoliauerit violenter: & nihilominus attendentes, quod etiam iniusto possessori violenter eiecto, restitutionis sit beneficio succurrendum, spoliatam ecclesiā in eo statu decreuimus reponendam, in quo fuerat tempore violentiæ perpetratæ. Verum quoniam præfatam possessionem post restitutionē factā ab I. de Atteia, monasteriū alij locationis titulo assignarat, neq; restituere poterat ecclesiæ spoliatæ, loco illi iustan-

tandem possessionum æquivalentium, secundum arbitrium dilectorum filiorum I. Tincosi capellani, & P. hostiarij nostrorum eidem ecclesiæ fecimus assignari: quæ, quoniam alij fuerant iure pignoris obligatæ, à creditoribus eas fecimus liberari, qui nobis instrumentum pignoris postea resignarunt. Et quia sæpe fatum monasterium vestrum sequebatur à præmissis B. Carosomi contra iustitiam spoliatum, & ipsum per officium nostrum restitui suppliciter postulabat, quod statutum eius nullius valoris extiterit multipliciter asseuerans: sæpe fatus enim B. cum seipsum intruisset in senatoriam dignitatem, nec apostolicæ sedis favorem habuerit, ad quam institutio pertinet Senatorum, statutum non potuit emittere, quod valeret: qui etiam, si fuisset legitimè institutus, ipsius statutum quamuis sibi subiectos, ecclesias tamen nullatenus obligaret: præsertim cum iuri civili esset aduersum, quòd aliam pœnam litigiosas res transferentibus statuit imponendam. Illa distinctione inter contrahentes adhibita, ut si quis sciens ad donationes, venditiones, seu alios contractus accesserit, non solum redimere rem compellitur, sed etiam precium eius amittit, non ut lucro cedat alienanti, à quo etiam alia tanta quantitas est fisci iuribus inferenda: sin autem ignorans rem litigiosam emerit, vel per aliam speciem contractus acceperit, tunc alienatione rei facta irrita, precium eius cum alia tertia parte recipiet, instrumentis etiam nullam vim obtinentibus, quæ super contractibus huiusmodi statuuntur. Verùm eos, qui dotis nomine, vel ante nuptias donationis, transactionis, vel diuisionis rerum hæreditariarum factæ, vel per legati, vel fideicommissi causam huiusmodi dederint, vel acceperint, à præmissis pœnis eadem constitutio excipit nominatim. Quòd si etiam obligare posset ecclesias, monasterium in illa constitutione nequaquam inciderat: cum ante dictus I. nullam in illud penitus possessionem transulisset, qui tanquam colonus terras illas tenuerat, & eas non suo, sed monasterij nomine possidebat: quod etiam si fecisset, quoniam prius conuētus à monasterio, quàm ab ecclesiâ fuerat & per arbitrium, & nihilominus iure transactionis, per quam citra pœnam litigiosi contractus, res potest in alium lite contestata transferri, res restituit antedictas; in statutum præmissum nullatenus incidisset: quin potius, etsi contra illud fecisset statutum, quoniam nec conuentum, nec confessum in iudicio, vel conuētum possessione sua monasterium fuerat spoliatum, instanter eam sibi restitui postulabat, quam ex nulla, vel saltem iniusta causa pars altera detinebat. Has autem rationes œconomus sanctæ Mariæ nitebatur multifariam infirmare. Quamuis enim dictus B. circa prælationis suæ primordia gratiam sedis apostolicæ non habuerit: quia tamen ab ea fuit tempore procedente receptus, & rati habitio retrotrahitur, perinde habendus erat, tanquam ab initio legitimè fuerit institutus: qui tanquam alienus iudex nō poterat à monasterio euitari, cum nec nouum sit, nec insolitum, quòd ubi clerici sunt, auctor, & reus causas civiles in vrbe coram iudicibus per sedem apostolicam institutis, ex delegatione Senatorum ab ea iurisdictionem habentium prosequantur. Vnde nec in alieno foro intelliguntur, sed in proprio Rom. pontificis litigare, cuius auctoritate fortiri videntur effectum, quæ ab huiusmodi Senatoribus, vel iudicibus statuuntur. Quòd si forum senatorium fuisset monasterio penitus alienum, quia tamē œconomus dicti monasterij sub L. iudice à præfato B. inter ecclesiam sanctæ Mariæ, & dictū I. de Atteia delegato ipsi I. astitit, & eum in iure defendit, iudiciū eius non potuit vltèrius declinare. Statutum autē ipsius B. de quo sæpius est præmissum, & quod non iuri aduersum, sed consonum potius existeret, cum etiā in iure canonico caueatur, quod res in litigio posita non sit in personam aliam transferenda, non ad possessores solos, sed etiam ad illos dicebat extendi, qui tenore saltem detentionis cuiusquā poterant conueniri: quales constat esse colonos etiam temporales: perpetui nanque vtilem saltem possessionem habentes, & conueniri possunt, & in alium transferre, quod habent: sicut I. fecerat antedictus, cuius factum neq; præmissum arbitrium poterat, nec transactio excusare: cum in dolum, & fraudem fuerint attentata. Iudex nanque, in quem fuit à partibus compromissum, consanguineus ipsius I. & infeudatus monasterij dicitur

dicatur extitisse: nihilque fecisse in publicum, sed omnia in secreto: quamvis instar iudiciorum sint arbitria introducta. Coëgit quoque partes ad transigendum, sicut ex rescripto transactionis apparet: & cum de transactione non fuerit compromissum, quæ non est necessitatis, sed liberæ potius voluntatis, dolo quasi ex perspicuis insidijs iam probato, transactionem inefficacem penitus assererebat. Illa quoque ratione dicebat ecclesia petitionem monasterij repellendam: quod cum possessionem ipsam sine dolo, & culpa sua obtinuerit auctoritate Prætoris, & per hoc ius sibi fuerit acquisitum, monasterium vestrum super possessorio audiri ulterius non debebat, cui parata erat in petitorio respondere. His ergo, & similibus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia prudenter à partibus allegatis: nos attendentes, quod laicis etiam religiosis super ecclesijs, & personis ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, à quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum respiciat etiam commodum, & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab ecclesia fuerit approbatum: unde statutum Basilij, de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbis ministerijs, & ornamentis ecclesiarum, illa reprobaturum fuit potissimum ratione, quod auctoritate Romani Pontificis non fuit roboratum: ne in exemplum transeat similia præsumendi; quod à sæpe dicto B. factum fuerat in præiudicium monasterij, non conuenti, nec confessi etiam, vel conuicti prorsus in irritum reuocantes, possessiones easdem restituendas sibi sententialiter diffinimus, nec ipsas, quæ in locum, & ius illarum, quas ab I. de Atteia, ecclesia sanctæ Mariæ petierat successerunt: interim alienare valeat prohibentes: vt si ecclesia sanctæ Mariæ, vel de vitio litigiosi contractus, vel de proprietate forsitan voluerit expediri: ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret, monasterio minimè possidente, sit, quod cuincere valeat, & habere. Datum Lateran. V. cal. Decembris.

Scriptum est super hoc in eundem modum Clericis sanctæ Mariæ in vialata.

OLDEBERTO SVBDIACONO NOSTRO PRAEPOSITO SANCTI GAVDENTII Nouarien. Vt habeat iurisdictionem in suos fratres.

D hoc in domo domini statuta fuisse noscuntur officia prælatorum, vt ipsi speculatores solliciti existentes excessus puniant subditorum, & de agro domini zizania colligant ad comburendum, & triticum in ipsius horreis studeant congregare. Vt igitur commissum tibi præposituræ officium vtilius prosequi valeas, deuotioni tuæ auctoritate duximus præsentium indulgendum, vt liceat tibi excessus fratrum tuorum, secundum Deum, & iustitiam, non obstante appellatione, si qua forsan fuerit facta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, corrigere, & eos bonis actibus informare. Nulli ergo, &c. hanc paginam nostræ concessionis, &c. Datum Lateran. Idibus Decembris.

VERCELLensi EPISCOPO. EXCOMMUNICATI NEC eligere possint, nec elegi.

D audentiam nostram te significante peruenit, quod cum Casale sancti Euasij, quod ad ius, & dominium pertinet ecclesiæ Vercellæ. propter multas, & enormes iniurias, quas habitatores ipsius Casalis eidem ecclesiæ intulerunt, iam dudum sit interdicto suppositum, & maiores eiusdem loci excommunicationis sententia innodati, clerici Casalis eiusdem quosdam scholares, qui cum alijs sunt ecclesiastico interdicto suppositi, in fratres, & clericos elegerunt. Quia verò quibus ecclesiastica sunt officia interdicta, dum tales existunt eligi non debent ad ecclesiastica beneficia, cum officiorum intuitu beneficia conferantur, fraternitati tuæ, si præmissis veritas suffragatur, cassandi electionem huiusmodi, non obstante

contradictione, vel appellatione qualibet, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Propterea quia, sicut tua nobis insinuatio patefecit, quidam miles de melioribus ipsius loci tibi fideliter astitit in persecutione, quam tibi, & ecclesiae tuae alij faciebant, propter quod incurrit odium vicinorum, damna plurima est perpeffus: cuius filio scholari scilicet bonae indolis, ut testaris, in ecclesia Casalen. desideras providere: volentes quantum cum Deo possumus tuae fraternitati deferre, ut scholarem ipsum in ecclesia memorata, sublato contradictionis, & appellationis obstaculo instituere valeas, auctoritate tibi praesentium indulgemus. Datum Lateran. III. idus Decembris.

VERCELLensi EPISCOPO. UT DECIMAE VERAE ET
iuste ab omnibus persoluantur.

Cap. Tua,
extra de
Decimis.

VA nobis fraternitas intimavit, quod quidam laici tuae dioecesis, & alij plures episcopatum adiacentium decimas ecclesijs, & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliuntur: & concepte peruersitatis audaciam non curant satisfactione debita emendare. Quidam enim ex eis semen, & sumptus, qui fuerint in agricultura primitus deducendos, & de residuo impendendam esse decimam asseuerant: alij verò de portione fructuum, quam à colonis accipiunt, partem decimae separantes, eam capellanis suis, vel alijs clericis, seu ecclesijs aut etiam pauperibus conferunt, vel in usus alios pro sua voluntate conuertunt: nonnulli clericorum vitam tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur. Quidam insuper asserentes se possessiones, & omnia iura sua cum omni honore, atque districto per imperialem concessionem adeptos, decimas sub huiusmodi generalitate detinere praesumunt. Occasione praeterea veteris decimationis, quam asserunt sibi concessam aliqui, decimas noualium sibi non metuunt usurpare. Verum si ab eo, à quo bona cuncta procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, ius ecclesiasticum diminueri non contenderent, nec decimas (quae tributa sunt egentium animarum) praesumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in ea, deterioris conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cuius statutum debitum de terris, quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus, aut semine separato necessarium esse dignoscitur, cum integritate persolui, nimis profecto videtur iniquum si decimae, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi praecipit, suas esse decimas, & primitias asseuerans, occasione praemissa, vel excogitata magis fraude diminui fortè valerent. Cumque Deo debita sit solutio decimarum, in tantum, ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit. Laici si moniti fortè noluerint ecclesiastica sint districtione cogendi, praetextu nequitie clericorum nequeunt eas alijs, nisi quibus ex mandato diuino debentur, pro sua voluntatis arbitrio erogare: cum nulli sit licitum aliena cuiunque concedere, praeter domini voluntatem: quāquam per sollicitudinem officij pastoralis clerici sint à sua nequitia coercendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimae sint reddendae, sicut colonus de parte fructuum, quae sibi remanet ratione culturae, sic & dominus de portione, quam percipit ratione terrae, decimam reddere sine diminutione tenetur. Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus rebus concedendi, vel disponendi attributa facultas, imperialis concessio, quantumcunque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quae diuina constitutione debentur, nec occasione decimationis antiquae, licet in feudum concessae, decimae sunt noualium usurpandae: cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda. Quoniam igitur pati nolumus, nec debemus, ut ecclesiarum, & clericorum iura praesumptione qualibet minuantur, fraternitati tuae auctoritate praesentium indulgemus, quatenus omnes, qui ratione personarum, aut etiam praediorum, decimas ecclesijs, & clericis tuae dioecesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas, sub appellationis diffi-

diffinitione, auctoritate apostolica, per excommunicationis, vel interdicti sententiam compellendi liberam habeas facultatem. Præterea ut clericos tuę diocesis, de quibus fuerint in auditorio tuo querela proposita de decimis antedictis & fructibus perceptis ex eis, ad plenam sub tuo examine iustitiam faciendam, compellere valeas, non obstante appellationis obiectu in elusionem ecclesiasticę disciplinę, deuotioni tuę præsentis scripti pagina duximus indulgendum. Decernimus ergo, &c. hanc paginam nostrę concessionis, &c.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO LONDONIEN. ET MAGISTRO Vu. de Sumercote, canonico Lincolnien. De pœna illius, qui in iudicem apostolicum, abbatem, manus violentas iniecit.

Dilectus filius magister B. clericus in nostra præsentia constitutus suā nobis conquestione monstrauit, quod cum causa, quæ inter ipsum, & R. clericum vertitur super vicaria ecclesię de Heminton. qua fuerat contra iustitiam spoliatus, à bonæ memorię C. Papa prædecessore nostro, dilectis filiis N. Forden. Abbati, Archidiacono Dorsete, & Magistro T. canonico Vuellen. sicut iidem iudices suis nobis litteris intimarūt, commissā fuisset, & pro ipso magistro B. sententia promulgata, idem R. clericus in annis etiam nunc minoribus constitutus (prout in eisdem continetur litteris) procurauit, quod ad dictos iudices præceptum regium emanaret, ne mandatum apostolicum adimplerent: sed ipsi magis placere Deo, quàm hominibus cupientes, id facere noluerunt: quapropter tam iudices, quam magister antedictus rebus propriis iussi sunt spoliari: sed pater præfati R. & ecclesiam in castella re præsumpsit, & quo minus præfatus Forden. Abbas sententiam auctoritate apostolica promulgatam executioni mandaret, per violētiam impedire, quam adhuc detinere dicitur occupatam: & quod grauius est, ipse, ac pater eius manus in dictum Abbatem fecerunt inijci violentas: quapropter in eos fuit ab eisdem iudicibus excommunicationis sententia promulgata. Processu verò temporis idem R. ad dilectos filios Abbatem de Garrera, & coniudices suos, sæpè dicto magistro B. certa ratione suspectos, cum ad eos sine periculo mortis accedere non valeret, litteras impetrauit: per quas asserens litteras falsas fuisse antedictis iudicibus destinatas (quas nobis exhibitas in nullo inuenimus esse culpabiles) quod ab eis legitimè factum fuerat, nitebantur in irritum reuocare. Licet autem falsitatis vitium acerrimè persequamur, ne tamen ex hoc pœna innocentibus infligatur, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus omni contradictione, & appellatione cessante, memoratam sententiam exequi minimè postponatis. Contradictores (si qui fuerint) vel rebelles, ut à sua præsumptione desistant, per excommunicationis sententiam compescantes: in irritum etiam reducentes, quicquid obtentu prædictarum litterarum ad dictos Abbatem de Garrera, & eius coniudices directarū, in præiudicium sæpè dicti magistri B. inueneritis immutatum. Illos verò, qui manus in dictum Abbatem temerarias iniecerunt, vel etiam inijci præceperūt, tandiu excommunicatos publicè nuncietis, & faciatis ab omnibus arctius euitari, donec passo iniuriam satisfecerint competenter, &c. vsque Absoluendi. Sic autem diligenter, quæ præmisimus exequi studeatis, quod vigilantiam vestram possimus propterea commendare: nec super his ad nos vltius quæstio perferatur. Quod si fieret, graue nobis existeret, & molestum. Quod si omnes, &c. Duo vestrum, &c.

ADRIANO VLTRASTYLVAN. EPISCOPO. A SENTENTIA
& re iudicata non appellatur quidem, sed iudex suspectus semper recusari potest.

Voniāca, quæ per ordinem iudicialis examinis rationabiliter sunt decisa, nulla debent temeritate rescindi, sed perpetuæ stabilitatis robore confirmari, præsentium litterarum auctoritate statuimus, ut si aliquod scriptum contra sententiam, quæ contra Flandren. sacerdotes, qui positi sunt in terra sancti Michaëlis, quondam decimali super iure parochiali, pro te lata est, per subreptionem appareat impetratum, viribus careat, & tuis impofterum rationibus non obſiſtat: illud quoque decernimus, & per præſentes tibi litteras indulgemus, ut ſi venerabilis frater noſter N. Strigonien. Archiepiſcopus, vel Gibinien. præpoſitus, aut ipſi Flandren. præſbyteri, præter conſcientiam tuam, & procuratoris tui, in grauamen tuum iudices aliquos impetrauerint, quos vel habeas aduerſarios, vel manifeſtè poſſis probare ſuſpectos, ad recusandum illos liceat tibi ſedem apoſtolicam appellare, etiam ſi in commiſſionis litteris appellationis ſit remedium intercluſum.

Datum Lateran. XIX. cal. Ianuarij.

CLERO, MILITIBVS, ET POPVLO CAPVANIS. VT LEGATVM

Apoſtolicum, & belli duces, atque exercitum Pontificum dignè recipiant, & adiuuent.

Inter innumeras ſollicitudines noſtras, quantum ad occupationes mundanas, illam quaſi præcipuam reputamus, quam de prouiſione Regni Sicilia concepimus, & tenemus: cum præter debitum officij paſtoralis, & iure domini, & ratione Balij dignoſcatur ad nos eius prouiſio ſpecialiter pertinere. Ut autem propoſitum noſtrum euidentius prodeat in effectum, licet hætenus non ſine multis anxietatibus, & expenſis, tam ſpiritualiter, quàm temporaliter ad deſenſionem eius intenderimus diligenter, & per Dei gratiam profecerimus: ecce nunc ad contritionem hoſtium, & deſenſionem fidelium ad exercendam iuſtitiam, & pacem ſeruandam, vices noſtras, quas per nos ipſos nondum poſſumus præſentialiter exercere, dilecto filio noſtro C. tituli ſancti Laurentij in Lucina, præſbytero Cardinali, viro nobili, prouido, & honeſto, quem inter fratres noſtros ſpeciali charitate diligimus, duximus committendas: quas ut melius poſſit implere, venerabiles fratres noſtros Napolitan. & Tarentin. Archiepiſcopos (quorum fidem, & diſcretionem in multis ſumus experti, & qui conſtitutiones, & conſuetudines Regni pleniùs agnouerunt) & dilectos filios, Iacobum Mareſcalcum noſtrum, & Odonem de Palumbaria, viros nobiles, & prudentes, linea nobis conſanguinitatis aſtriectos, ei ſuper executione Balij duximus adiungēdos: cum eis, & per eos neceſſarium deſtinantes auxilium, & præſidium opportunum, ſperantes in eo, qui non deſerit ſperantes in ſe: quòd dum modo ſtudeatis eis, ſicut debetis intēdere, fructum facient exoptatum. Quia verò per opera potiùs, quàm per verba, vos ad deuotionem ſedis apoſtolicæ, & fidelitatem regiæ celſitudinis, nec non & regni deſenſionem amplius inducere diſpoſuimus, & fortiùs confirmare, remota prolixitate ſermonum, cum tempus agendi ſit potiùs, quàm loquendi, vniuerſitatem veſtram monemus attentius, & ſub debito iuramenti, quod nobis præſtititiſtis de Balio, diſtriçtè præcipimus, quatenus eis, ſicut Vicarijs noſtris pleniffimè intendatis, ita quòd veſtro ſtudio ſuffragante, per eorum induſtriā tempeſtate ſedata, diu deſiderata tranquillitas reducatur. Ut autem temporalis poteſtas per ſpiritualē auctoritatem efficacius adiuuetur, cum ſimul omnibus vices Balij committamus, prædicto Cardinali etiā legationis officium per totum Regnum Sicilia duximus concedendum: volentes pariter, & mandantes, ut quicquid omnes ſimul, aut aliqui, vel aliquis eorum cum ipſo ſuper adminiſtratione temporali ſtatuierint, ad honorem, & profectum apoſtolicæ ſedis, & regiæ celſitudinis recipiatur ab omnibus, & ſeruetur. Quicquid autem ipſe ſuper adminiſtratione temporali decreuerit, plenam obtineat firmitatem.

Datum Lateran.
In eundem modum Archiepiſcopo, clero, Militibus, & populo Tranen.
Archiepiſcopo, clero. Militibus, & populo Cuſentinis.

Epi-

Episcopo, clero, militibus, & populo Melfien.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Florentin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Cuperfanen.
 Clero, militibus, & populo Casalis noui.
 Clero, militibus, & populo Sancti Seueri.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Ciuitaten.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Polinianen.
 Clero, militibus, & populo de Baroli.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Treuentin.
 Archiepiscopo, clero, militibus, & populo Acherontin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Salpen.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Theatin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Bitetten.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Asculan.
 Archiepiscopo, clero, Baronibus, militibus, & populo Hydrontin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Iuuenacien.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Botentin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Andren.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Licien.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Riellen.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Auerfan.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Vestan.
 Clero, militibus, & populo de Fogia.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Rapollen.
 Archiepiscopo, clero, militibus, & populo Baren.
 Clero, militibus, & populo Tarentin.
 Clero, militibus, & populo Montis Corbin.
 Archiepiscopo, clero, militibus, & populo Regin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Manturanen.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Monopolitan.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Venuſin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Potentin.
 Clero, militibus, & populo Brudusin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Baianen.
 Clero, militibus, & populo Alarinen.
 Episcopo, militibus, & populo Termulan.
 Archiepiscopo, clero, militibus, & populo Surrentin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Policastren.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Neocastren.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Aucllinen.
 Clero, militibus, & populo Neapolitan.
 Archiepiscopo, clero, militibus, & populo Sipontin.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Scalen.
 Clero, militibus, & populo Troian.
 Episcopo, clero, militibus, & populo Cassanen.
 Clero, militibus, & populo Gargan.
 Comitibus, Baronibus, Iustitiarijs, & vniuersis populis per Regnum
 Siciliae constitutis.
 Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris ecclesiarum prælatis, & vniuersis clericis per
 Regnum Siciliae constitutis.

CANONICIS BRVNDVSINIS, ET VNIVERSO CLERO BRVN-

dusina diæcesis. Vt electo suo, qui sese apud Pontificem de obiectis crimi-
nibus purgaret, obtemperent.

Zz 4

NVNCIOS

VNCIOS vestros, & litteras filij canonici sæpe recepimus, per quas venerabili fratri nostro N. electo vestro multa, & grauia obiecta fuerunt: propter quod ipsum aliquāto tempore apud sedem apostolicam detinuimus: expectantes si fortè aliquis, qui vellet prosequi accusationes aduersus eum propositas, cōpareret: cumque post diutinam expectationē nullus apparuisset in nostra præsentia, qui contra ipsum in accusatione procederet, licet quosdam vestrum acceperimus vsque Beneuentum venisse, sed propter viarum discrimina non potuisse trāsire: & ipse de iniusta eiectione sua coram nobis pluries querimoniam replicasset, & in locum suum restitui postularet instanter: tandem pro eo dilecti filij Capitulum, & vniuersus clerus Horitan. suas nobis litteras destinarunt, ipsum velut Episcopum suum remitti postulantes ad ecclesiam Horitan. cum plenitudine potestatis: & nobis etiam humiliter supplicarunt, vt daremus in mandatis eidem, quòd dignitates, & iura Ecclesię Horitan. illibata conseruans, in ea chrisma conficiat, & clericorum ordinationes, necnon & solennes festiuitates ibidem non postponat alterna vicissitudine celebrare. In qua petitione Horitanę ecclesię nequaquam duximus annuendum, immo eam prorsus decreuimus repellendam: cum statum possessionis ecclesię Brudusinę sine cognitione nolimus per alicuius astutiam immutari. Verum quoniam querelas præfati electi sæpius iteratas nequiuimus surdis auribus pertrāsire, tam ei, quàm ecclesię Brundusinę, prout iustitię tenor expostulat, prouidere volentes, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus, eo reducto in eum statum, in quo erat, quando recessit ab ecclesia Brūdusin. ei, aut procuratori suo de pontificalibus iustitijs plenè respondere curetis, & ipsi, tanquam pastori vestro, deuotè, atque humiliter obedire: vt cum destitutus ante restitutionem iuxta legitimas, & canonicas sanctiones accusari non debeat, ne statum tam ecclesię, quàm personę sine periculo diutius maneat in suspensio, restitutione præmissa, si quis voluerit, & valuerit in accusationem ipsius rectè procedat: super quo tam vobis, quàm ipsi dominicam, qua cantatur, Lætare Hierusalem, proximè venturam terminum assignamus. Noueritis autem nos venerabili fratri nostro Cuperfanen. Episcopo in mandatis dedisse, vt si vos iuxta mandatum nostrum ei nolueritis obedire, vos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellat. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

Illud scriptum est super hoc.

Scriptum etiam super hoc Capitulo, & clero Horitan.

VNCIOS &c. vsque ad verbum Obedire. Ideoque vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus ei iura pontificalia, debitam etiam reuerentiam, & obedientiam, sicut prælato vestro, exhibere minimè postponatis. Noueritis autem nos &c. vt suprā. Datum vt suprā.

MAGISTRO HENRICO ARCHIDIACONO CLVSIENSI.

VSTIS petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Assensu. Personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis, quàm mundanis &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Clusien. cum omnibus pertinentijs suis, sicut illum iustè possides, & quietè, deuotioni tuę auctoritate apostolica confirmamus &c. Nulli ergo &c. Siquis autem &c. Datum Lateran. XVIII. cal. Ianuarij.

HILARIO ARCHIDIACONO DE QUIZ.

CVM à nobis petitur, quod iustum est, &c. Archidiaconatum de Quiz, cum omnibus pertinentijs suis, sicut ipsum iustè possides, & quietè, &c. vt suprā. Nulli ergo, &c.

MAGISTRO HENRICO CANONICO ECCLESIAE

Sancti Michaelis Vltasyluanen

CVM

VM à nobis petitur &c. vsque ad verbum Annuentes. Præbendâ ecclesiæ Sancti Michaelis Vltasyluanen. cum omnibus pertinētijs suis, sicut eam iustè, & quetè possides, auctoritate tibi apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Siquis autem &c.

Datum Lateran. XVIII. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT REGI HIEROSOLYMITANO CONTRA SARRACENOS auxilia mittat: & Græcorum Imperatori scribat, vt ab intestinis contra Christianos bellis abstineat.

Vperad nos charissimus in Christo filius noster A. Rex Hierosolymitanorum illustriss. suos cum litteris nuncios destinauit: per quos miseras, & necessitates terræ oriētalīs, quæ grauiorēs, & plures sunt solito, nobis exposuit, & festinatum subsidium postulauit. Cū enim pauci sint ibi ad custodiā terræ relictī, quæ ferè nūc tota peccatis exigētibus est viris, & viribus spoliata, nisi eis fuerit citò subuentum, tam terræ, quàm populi periculū formidatur, quod ex discordia Sarracenorū, qui se ipsos impugnāt, videtur dominus hactenus misericorditer impedisse. Si verò antequam redeant ad concordiam, cōgruum subsidium mitteretur, speratur pro certo, quòd facile posset hoc tempore Hierosolymitana prouincia liberari. Sin autem prius redierint ad concordiam, quàm subsidium destinetur, timetur ab omnibus, quòd residuum terræ de facili debeant obtinere. Monemus igitur serenitatem regiam, & exhortamur in domino, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus, sicut christianissimus princeps, cuius obsequium Iesus Christus in tanta necessitate requirit, ad subsidiū terræ sanctæ diligēter, ac potētenter intēdens, vniuersos cruce signatos de terra tua trās fretare nō solum moueas, sed compellas: & tu ipse ad defensionem terræ ipsius competentem in expensis tuis dirigas numerum bellatorum: quasi decimas saltem Christo persoluens ita quòd ex hoc diuinam gratiam possis plenius promereri. Quòd si forsan multitudo in breui transfretare nō poterit, aliquot saltem milites armis, & equis, & alijs bene muniti, quàm citiūs dirigantur: qui in eius defensione vsq; ad aliorum aduentum humiliter, & deuotè persistant, & eam ab incurso hostiū tueantur. Considera filicharissime, considera diligēter, quòd si rex aliquis temporalis de terra suæ dominationis eiectus, in captiuitatem forsitan deueniret, nisi vasalli eius pro liberatione regia non solum res suas exponerent, sed personas: nōne cū restitueretur pristinæ libertati, & acciperet tempus iustitiam iudicandi, infideles eos, & proditores regios, & velut læsæ maiestatis reos damnabiles reputaret, & quosdam eorū damnet suspēdio, quosdam mucrone feriret, & excogitaret etiam mortis hactenus inexcogitata tormēta, quibus malos malè perderet, & in bona eorū fideles aliquos subrogaret? Nōne similiter Iesus Christus rex regum, & dominus dominantium, cuius te seruū esse non negas, qui & corpus, & animam tibi contulit, qui te suo sanguine precioso redemit, qui regnum tibi concessit, qui & viuere tibi contulit, & moueri, & vniuersa, quæ habes, bona donauit: cū nihil habeas, quod de ipsius munere non acceperis, de ingratitudinis vitio, & velut infidelitatis crimine te damnet, si ei eiecto de terra, quam precio sui sanguinis comparauit, & à Sarracenis in salutiferæ crucis ligno quasi captiuo detento, negligeres subuenire? Cū etiam, si quondam ei tam in te, quàm in tuis potenter subueneris, quia tamen nondū est liberatus, & omnia bona, quæ habes, ipsius possideas dono collata, in districto nouissimæ discussionis examine, quādo reddet vn̄cuique secundum opera sua, te coram eo non posses aliquatenus excusare, nisi ei curaueris in tantæ necessitatis articulo subuenire. Mittimus autē ad te nuncium regis ipsius, qui serenitati tuæ plenius orientalis prouinciæ necessitates exponat, & te reddat de omnibus certiores. Quia verò Constantinopolitanus Imperator aduersus eundem regem procedere occasione Cipri minatur, vel dirigere contra eum exercitum copiosum, & vires eiusdē regis non suppetant ad defensionem Hierosolymitanæ prouinciæ, nedum quòd eidem Imperatori valeat obuiare, volumus nihilominus,

& mo.

& monemus, quatenus eidem Imp. litteras tuas sub eo tenore transmittas, vt in hoc articulo tempestatis, & necessitate totius populi christiani non molestet regem eundem, cui deberet potius subuenire. Addas etiam, quòd si super hoc preces tuas duxerit audiendas, apud nos precibus instare curabis, vt ei faciamus iustitiam exhiberi: & tu nihilominus partes tuas efficaciter interponas. Nos etiā ad eundē Imperatorem propter hoc specialiter curauimus nunciū destinare.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc illustri Regi Anglorum.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO INNOCENTIO DEI
*gratia summo Pontifici, & vniuersali Papa tanto, taliq; honore dignissimo. Vt sua
 auctoritate apostolica ipsum, nepotemq; suum adiuuet, tuea-
 tur atque defendat.*

IE O pereundem, & Romani Imp. gratiam Rex Armeniorum Romanæ ecclesiæ honorem, & excellentiam pro posse promouens, grata seruitia, & pedum oscula. Quoniam sedes apostolica omnium pœne pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filiis pro defensione domus Israel labores, & sudores patientibus, tanquam ad maternæ viscera consolationis concurretur, vt ab ea lac paruulis, solidus cibus ablactatis pro necessitate ministretur cuiusque: vnde nos in remotis partibus ab inimicis crucis circumuallati, pro honore Sanctæ Romanæ ecclesiæ, totiusque christianitatis contra barbaricas nationes contendentes, ad pedes sanctitatis vestræ recurrimus: rogantes, & deprecantes, vt secundum iuris tenorem precibus, & petitionibus nostris aures misericordiæ porrigere dignemini. Restat vtique vt causæ nostræ seriē per singula paternitati vestræ patefaciamus. Credimus enim vestram non latere notitiam, Raymundum filium illustris principis Antiochiæ, maiorem natu Alizam neptem nostram, diuina disponente clementia, sibi in uxorem duxisse, & ex ea filium nomine Rupinum genuisse, quem in honore Dei venerabilis Maguntinus Archiepiscopus baptizauit. Contigit nempe peccatis exigentibus (quod dolendo dicimus) ipsum Raymundum viam vniuersæ carnis ingredi: sed ante decessum, dum in sua bona erat memoria, patrem suum nobilissimum principem rogauit, vt ius hæreditarium sibi pertinens vnico filio suo reseruaret: cuius preces illustris princeps non tradens obliuioni, nepotem suum Rupinum filium Elidis neptis nostræ coram se adduci fecit: & circumstantibus omnibus Baronibus, & quàm pluribus alijs ad hoc specialiter conuocatis, manifestauit, & confirmauit prætaxatum Raymundum suum in plena curia esse hæredem legitimum: dehinc conuersus ad nepotem suum, similiter coram omnibus circumstantibus, affirmauit ipsum iure hæreditario sibi debere succedere. Vnde in sua memoria, & sua bona voluntate ab omnibus hominibus suis ligijs, tactis sacrosanctis Euangelijs, & cruce dominica, eidem nepoti suo iurari, & ligium hominum fieri fecit, salua tamen fidelitate sua quoad vixerit. Posthæc ipsum puerum de Antiochia, & roto principatu sancit: quod manifestius patet per priuilegium sigillo principali munitum. Vnde ad audientiæ vestræ pietatem scriptum mittimus: ac etiam de causâ pristinæ amicitie inter nos, & principem, diuina mediante clementia, sunt renouata: veteresque inimicitie, per quas patriæ ruinam, & personarum, & rerum iacturam formidabamus, post terga sunt repositæ. His ita peractis, ecce Comes Tripol. magister, & conuentus templi, magister, & conuentus hospitalis Antiochiam venerunt, nos, & terram nostram expugnare, & pro posse lædere præmeditati. Contra quorū nequissimam præsumptionem de Deo confidentes, qui nunquam in se sperares deserit, collectis animi viribus viriliter resistendo, nos murum opposuimus, atque in hunc modū per tres menses huc, illuc deducentes, & blandis verbis tentantes, à seruitio, & defensione domus Israel nos remouerunt. Et dum tantis excessibus suis ad regni nostri defensionem opportunitatem nō haberemus, quædam incurrimus damna, metis, & finibus nostris à Barbaris irrogata. Post hæc videntes, & dolētes, Deo defendente, nos minimè lædere posse, habito concilio cum Cōmunia, dominū principem

principem B. (proh dolor) exclusere. & tam contumelijs minarum, quàm iniurijs detractorum exasperauerunt. Exulato itaque principe, quidam ficti amici Comitum, & precio, & precibus ipsi comiti alligati, populum Antiochiæ venenoso instinctu suo subuerterunt, dicentes Comitē esse legitimum hæredē principis, quod nefas est prædicare. Sic autem contra dominum suum fractis legitimis sacramentis, calcaneum erigentes, nos sperauerunt expugnasse, & non modicum læsisse. Super quibus ad Romanam appellauimus audiētiā, ad exequendum, & recipiendum iustitiam sub iuris, & æquitatoris amatore, quod Antiocheni omnino neglexerunt. In his templarij, hospitalarij à rationis tramite nō dissentientes, præmissa mala postposuerunt, & nobiscum pacem inierunt. Postea congregato exercitu nostro, tandiu laborauimus inuigilātes, quo ad vsque principem in principali sede sua sedere, & in ciuitatem suam honorificè recipi cognouimus. Ad hæc presentium latorem R. de Margat. nomine fidelem, & dilectū nostrum militem ad pedes sanctitatis vestræ dirigimus: rogantes, & deprecantes, vt eum nostri contemplatione in cunctis agendis nostris recōmendatū habeatis: & quicquid ex parte nostra dixerit, tam de negocijs, & persecutionibus totius patriæ, quàm de nostris credere non dubitetis. Igitur vestram suppliciter, & flexo genu exposcimus clementiam, quatenus ante submersionem Syriæ, periclitanti manū subsidij porrigere festinetis: & causam nepotis principis, & nostri, iuxta iuris tenorem executioni mancipare non differatis, quatenus ea, quæ ex aduersaria parte minus iustè pullulant, apostolica falce sint refecata: & pars nostra de pietate vestra confidens, per Dei, & vestrum auxilium delectabiles exitus matutini, & vespere gaudeāt reperisse. Cupimus præterea, & exoptamus, vt extensis in cælum manibus, & fulsis in monte precibus incatur Amalech, quatenus post multa flagella filiorum Israel, arca Dei liberata tempore sacerdotij vestri reuertatur in Sylo, vbi populus pacificas hostias possit immolare, & pro offensionibus suis sacrificio cōtriti cordis Deū placare. Mittat etiam Saluator, & propugnator noster dd. fidelem in auxilium nostrum, qui numerosa Philistinorum præputia circuncidat, & in sortem Israeliticę plebis abducatur: quatenus hæc terrena Hierusalem non seruiat vt ancilla cum filiis suis, sed supernam, quę libera est, imitetur: cuius ciues sunt nō tantum, qui in hac valle lachrymarum peregrinantur, sed etiam hi, qui ad superne visionis pacem pertinere merentur. De cætero commendamus sollicitudini vestræ reliquias Syriæ, quæ quotidie vestrum expectant, & interpellant subsidium.

LEONI ILLVSTRI REGI ARMENIÆ. QVA AD PRÆCEDENTEM EPISTOLAM respondet: Legatos semissurum. qui causam cognoscant, vt ex æquo & bono decidatur.

I, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, qui corda principum habet in manu sua, & à quo est omnis potestas, quas possumus gratiarum referimus actiones, quod te vsque ad cō deuotione apostolicæ sedis radicaui, vt nō solum in spiritualibus, sed in temporalibus etiam ad auxilium ecclesiæ Rom. recurras & in tuendis iustitijs tuis, per appellationem interpositam, opem eius implores. Veniēs enim ad apostolicam sedē dilectus filius nobilis vir Rob. de Margato Miles nuncius tuus plenè nobis exposuit tuæ deuotionis affectum, & regiæ serenitatis litteras nobis obtulit, continentes, quod cum R. primogenitus quondam filius nobilis viri R. principis Antiocheni A. neptem tuam duxerit in vxorem, ex ea mascula prole suscepta, dum ageret in extremis eidem principi supplicauit, vt successionem, quæ ipsi iure hereditario competeat Rupino vnico eius filio cōseruaret, qui post mortem filij non immemor precum eius, conuocatis ligijs hominibus suis, quod dictus Raymundus legitimus fuisset hæres ipsius, & post mortem eius Rupinus prædicti Raymūdi filius ipsius principis legitimus hæres, esset, publicè recognouit: & ei ab vniuersis hominibus suis talia fidelitate, quàm ei tenentur, dum vixerit, ligium fecit homagium exhiberi: deinde quoq; prædictū Rupinum decituate Antiochia, & toto principatu Antiochic. tenendo post eius obitum, salua dote I. vxoris ipsius, & omnibus donis, quæ fecerat, & in posterum

posterum est factururus, & dum vixerit totius principatus dominio tibi saluo, sanctiuit: & cum Raymundi patris nomine appellauit, sicut in litteris ad nos à te transmissis prospeximus contineri. Ceterum nobilis vir Comes Tripolitanus filius Principis memorati molestè ferēs se patria hæreditate priuari, cum dilectis filiis Hierosolymitā. hospital. & militiæ templi magistris te voluit molestare: sed quod aduersum te præualere nō posset inspiciens, conuersus in principem, fauore Antiochen. communis, filius patrem exclusit, & domino suo cōtumelias præsumpsit, & iniurias irrogare. Interea etiam quidam amici Tripolitani Comitiscorrupti precio, & precibus circumuenti, Comitem ipsum legitimum hæredem principis asserētes, falsis suggestionibus obtinuerunt à populo, vt abiurato quodammodo iuramento priori, eidem Comiti hominum exhiberēt: propter quod ad sedem apostolicam regia serenitas appellauit: & templarijs, & hospitalarijs ad cor redeuntibus, principem in sede restituit principali. Licet autem, quantum Deo possumus, tuę velimus serenitati deferre, quia tamen in dubijs certum nec volumus, nec debemus proferre iudicium, cum etsi etiam nobis de veritate cōstaret, in absentia tamen partis alterius nondum, incepto iudicio, ad sententiam procedere nō possemus, causam ipsam legatorum nostrorum, qui dante domino in proximo transfretabunt, examini duximus reseruādam: quibus & verbis, & scriptis dabimus firmiter in mandatis, vt ipsam diligenter examinent, & sine personarum acceptione, præuia ratione decident: nolentes causam delegare iudicibus, qui alterutri partium, & tuę præsertim esse possent de ratione suspecti. Rogamus igitur celsitudinem tuā, & exhortamur attentius, ac per apostolica tibi scripta mādāmus, quatenus communem causam priuatæ præponens, & proprijs commodis negotium præferens crucifixi, quantum in te fuerit, pacem ad vniuersos christianos obseruans, ad defendēdam hæreditatem domini, & expugnandam barbariem Sarracenorum potenter intendas, nec ob hoc aduersus Comitem, vel alium bellum moueas, præsertim viuēte principe: qui, sicut in eiusdem litteris continetur, sic nepotem tuum de principatus successionē sagiuit, vt sibi proprietatem, & dominiū quoad viueret, retineret. Cum autem ad partes illas legati nostri peruenerint, causam tuam non armis, sed legibus, non gladio vindice, sed iustitia iudice prosequaris. Nos enim eidem Comiti per apostolica scripta mandamus, vt causa ipsa in suo statu manente, nihil in præiudicium iuris alterius attentare præsumat, sed legatorum nostrorum, quibus cognitionem, & diffinitionem ipsius duximus committēdam, expectet aduentum. Ad hæc dilectum filium nuncium tuum serenitati regiæ propensius commendamus, vt de charo cum habeas de cætero chariorem. Præterea serenitati tuę gratiarum referimus actiones, quod nos per eundem nuncium tuum magnificè, ac liberaliter visitasti. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

PAGANO, ET ARRONI COMITIBVS, ET VNIVERSIS ALIIS BARONIBVS, militibus, & populo in regno chariss. in Christo filij nostri Leonis illustris Regis Armenia constitutis. Vt cum suo rege contra Sarracenos fortiter se gerant.

Et si modernis temporibus apostolicę sedis receperitis instituta, secundum ea domino in puritate cordis, ac corporis seruiētes, is tamen, qui matutinos, & vespertinos operarios vineę suę singulorum denariorum mercede remunerat, faciens nouissimos primos, & primos nouissimos, brauium vobis largietur æternum, si catholicam ecclesiam sponsam veri Salomonis, sub cuius capite secundum quod ipsa protestatur in canticis canticorum: leua eius, & dextra eius ipsam iugiter amplexatur, fueritis humiliter venerati: & vsque adeo vos zelus domus domini comederit, vt ad vindicandam iniuriam crucifixi, & templum, & hæreditatem eius de paganorum manibus liberandam, & res exposueritis, & personas, Christum vobis vitam, & mortem lucrum cum apostolo reputantes. Gaudemus autem, quod etsi noua sitis ecclesię Romanę plantatio, nouitas tamen in vobis virtutis operatur augmentum, & vsque adeo vos reddit in fide feruentes, vt tanto feruentiores in Chri-

christianorū omniū, immo Christi auxilium assurgatis, quātō estis vicinioreſ hostibus, & ex vicinitate meliūſ, & ſcitis, & vultis eorū conatibus obuiare. Nos autem de chariſſ. in Christo filij noſtri Armeniæ Regis illuſtriſ. ſynceritate, ac veſtra deuotione confiſi, ei ad petitionem dilecti filij nobiliſ viri R. militis nunciij eius in noſtræ dilectionis indicium vexillum Beati Petri dirigimus: quo in hoſtes crucis duntaxat vtatur, & eorum ſuperbiam ſuffragātibus apoſtolorum principis meritis, domino concedente conculcet. Monemus igitur vniuerſitatem veſtram, & exhortamur in domino, & in remiſſionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ad liberandum funiculum hereditatis dominicę de manibus paganorum, & eorum refrenandam audaciam, & barbariem edomandam cum eodem Rege veſtro, ſicut bene cōpistiſ, potenter, & viriliter intendatiſ, vt eius ſitiſ remiſſionis participes, quam de Dei omnipotentis, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, & omnibus transfretantibus indulgemus. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

In eundem ferē modum nobilibus viris Hug. de Tubaria, Rodulpho, & Ottoni fratribus.

ILLVSTRI REGI ARMENIAE. QVOD IPSI TRANSMITTAT VEXILLUM Beati Petri, quo contra Crucis inimicos vtatur.

ET tibi cōgaudemus, & nobis, immo etiam vniuerſo populo chriſtiano, quōd cum tibi dominus inſpirauit affectum, vt apoſtolicę ſedis inſtituta deuotē recipereſ, & pręcepta fideliter obſeruareſ, & contra inimicos crucis propositum illud aſſumeret, vt in eos vindicare cupiaſ iniuriam crucifixi, & hereditatem eius de ipſorum manibus liberare. Nos igitur de tuę deuotionis ſynceritate confiſi, ad petitionem dilecti filij Roberti de Margat militis, nunciij tui, in noſtræ dilectionis indicium, vexillum Beati Petri tuę ſerenitati dirigimus, quo in hoſtes crucis duntaxat vtariſ, & eorum ſtudeaſ contumaciam cum Dei auxilio, ſuffragantibus apoſtolorum principis meritis refrenare. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

VNIVERSO POPVLO CASTELLAN. CIVITATIS. QVOD petitum ab ipſiſ Rectorem, iſ concedat.

Dilectos filios nobileſ viroſ, nuncios veſtroſ ad ſedem apoſtolicam venientes benignē recepimus, dilectum filium nobilem virum I. pręfecti concedi vobis poſtulantet humiliter in rectorem. Cum igitur tam de ipſiſ, quā eius patris induſtria non modicū confiſimus, vtpote cui vniuerſum ferē apoſtolicę ſedis patrimonium in partibus ipſiſ duximus committendum, petitionem veſtram libenter admiſimus, & eum vobis in rectorem duximus concedendum, dum modo communiter ab vniuerſitate populi poſtuletur. Datum Lateran. XI. cal. Ianuarij.

PATRIARCHAE HIEROSOLYMITAN. ET TIRENSI ARCHIEPISCOPO, & Aconen. Episcopo. Vt iniuſte latam excommunicationis ſententiam reſcindant: temerēque excommunicantem Episcopum puniant.

CVM olim venerabilis frater noſter Tyberiadē. Epicoſ ſuam noſtro tranſmiſſet apoſtolatui quæſtionem, quōd dilecti filij magiſter, & fratres Militiæ templi mille trecentoſ biſantioſ, & alia quædam bona Tyberiadē. eccleſiæ, quæ prædeceſſor ipſiſ apud quodaſ fratres templi depoſuerat, detinerent, & ei redde-re denegarent, ipſiſ per ſcripta noſtra mandauimus, vt eidem Epicoſ depoſitum illud, ſi præmiſſiſ ſuffragaretur veritas, non poſtponerent reſignare: venerabilibuſ fratribuſ noſtriſ Sydonien. & Blibien. Epicoſ danteſ firmiter in mandatiſ, vt ipſi eoſ ad hoc veritate cognita, per cenſuram eccleſiaſticam compellere non tardarent. Verū ſicut prædicti Magiſter, & fratres Militiæ templi tam per litteraſ ſuaſ, quā per quodaſ fratrum ſuorum, quoaſ ad

Aaa

noſtram

nostram præsentiam direxerunt , non sine multo dolore nobi intimare curarunt , præfatus Sydoniensis Episcopus commissionis nostræ tenorem transgrediens , cum ipsi de terra Antiochiæ , ubi pro guerra , quæ erat inter dilectos filios nobilem virum principem Antiochiensem, & dominum Alapiæ fuerant aliquandiu commorati, redirent , & quadam die martis applicuissent ad Ciuitatem Tyrensem, eis sequentem diem lous terminum assignauit : quo in eius præsentia præfato Tyberiadensi Episcopo accederent, de deposito responsuri . Quia verò pro alijs negocijs imminentibus præfatus Magister diei præfixæ non poterat interesse , duos de fratribus suis, viros idoneos pro eodem negocio dereliquit : qui ad diem statutam coram eodem Episcopo venientes dixerunt, separatos esse prælibato Tyberiadensi Episcopo , si contra eos vellet proponere iuxta tenorem mandati apostolici , respondere : & licet præfatus Bibliensis Episcopus coniudex suus absens existeret , ipsi tamen volebant firmiter obseruare sententiam , quam idem Sydoniensis Episcopus, auditis vtriusque partis rationibus super eadem causa, duceret legitimè promulgandam. Hoc autem audito, idem Episcopus modestia pontificali neglecta , suo absente coniudice , nullis auditis rationibus in multorum præsentia dixit in impetu : nisi vos vsque ad proximam diem dominicam supra dictos bisantios reddideritis, auctoritate Dei patris, & omnium Sanctorum, Magistrum vestrum , & omnes fratres domus templi citra , & vltra mare , nec non & participes , atque amicos eiusdem vinculo excommunicationis innodo. Cæterum cum sequenti sexta feria prænominati duo fratres , qui apud Tyrum pro causa prædicta remanserant, cum festinatione adijissent Acon , & quæ gesta erant per antedictum Episcopum per ordinem enarrassent , ipse Magister cum fratribus ad te, frater Patriarcha, continuò accesserunt , & te cum de illo negocio diligentius pertractantes , de tuo tandem consilio cum præfato Tyberiadensi Episcopo amicabiliter curauerunt componere , ad maius scandalum euitandum : sed præfatus Sydoniensis Episcopus sequenti die dominica, post compositionem peractam, ecclesiam Sanctæ Crucis Tyrensem ingressus, post generalem processionem coram omni clero, & populo qui astabat , accentis candelis, ipsum Magistrum nominatim, & omnes fratres templi citra, & vltra mare, nec non , & amicos , & participes domus sententia excommunicationis astrinxit. Quòd fratres postmodum audientes tantam illatam eis iniuriam , sic ad animum reuocarut, quòd ferè assumptæ religionis præpositum relinquere voluerunt , & relicta Hierosolymitana prouincia, disponebant ad propria remeare : sed in eo tandem ponentes fiduciam , cui promiserant toto vitæ suæ tempore deseruire , suasionem tam tuam, quàm aliorum virorum prudentium , ad ipsius terræ custodiam remanserunt , à nobis vindictam de illata eis iniuria postulantès . Verùm cum non sibi soli causa eadem fuerit delegata, sed habuerit præfatus Sydoniensis Episcopus in commissione collegam , nec in ea fuerit expressum , quòd si ambo interesse non possent , alter nihilominus mandatum apostolicum adimpleret , non poterat sine illo procedere ad illam , vel aliam sententiam proferendam . Item & si ei vices suas in hac parte coniudex alius commisisset , vel etiam partes spontanæ , post commissionem nostram suum subijsissent examen , ipse tamen non debuit sine causæ cognitione procedere , præsertim cum in forma commissionis contineretur expressum, quòd si præmissis suffragaretur veritas , Magistrum , & fratres ad restitutionem depositi, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellere non tardarent, &

ipsi

ipsi fratres, qui apud Tyrum pro negotio remanserant prælibato, sententiam eiusdem Episcopi, quam auditis partis rationibus duceret legitimè promulgandam, tunc demum sedixerint seruatueros. Præterea cùm multi fratrum militiæ templi tam circa, quàm vltra mare consistant, qui super ipso deposito sunt penitus sine culpa, profecto talis excommunicatio non solùm indiscreta fuit, sed etiam effrenata: qua ligare voluit innocentes, & nos etiam, ac fratres nostros iuxta formam verborum visus est inclusisse, qui sumus eiusdem domus participes, & amici. Rursus postquam controuersia sæpe dicta amicabili fuerat compositione sopita, deuiauit omnino, quòd etiam aduersario per suas litteras prohibente processit ad sententiam proferendam: cùm boni iudicis sit lites minuere, non augere. Ad hæc cùm prædicti fratres assiduè multis laboribus, & periculis se opponant pro seruitio Iesu Christi, si etiam magister, aut procuratores iuuenti fuissent culpabiles, non tamen fuissent ita generaliter omnes excommunicationis sententia feriendi. Cùm igitur, si præmissa veritate nituntur, sæpe dictus Episcopus vel de grandi fatuitate, vel de graui malignitate sit animaduersione debita castigandus, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus inquisita diligentius veritate, si vobis constiterit eundem Episcopum (vt prædictum est) præfatam sententiam protulisse, vos eum auctoritate nostra sublato collationis obstaculo, ab executione pontificalis officij tãdiu faciatis manere suspensum, donec à nobis indulgentiam consequatur: vt qui fuit stultus in culpa, sapiens efficiatur in pœna. Quòd si fortè seruato iuris ordine præuia ratione processit, quos vobis constiterit excommunicationis sententiæ subiaccere, secundum formam ecclesiæ absoluatis: in ipso postmodum negotio legitimè processuri. Testes &c. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c.

Datum Lateran, XVIII. calend. Ianuarij.

CLERO, ET POPVLO CIVITATEN. VT COMITEM

Theatinum in custodem suum recipiant.

PER apostolicas litteras vobis dudum recolimus mandauisse, vt N. quondam Ciuitaten. Comite sublato de medio, nobili viro R. Comiti Theatino intenderetis de custodia comitatus, qui propter potentiam, & quoniam vicinus est vobis, comitatum ipsius, & homines eius potenter poterat defensare. Post hæc autem, sicut ex litteris vestris intelleximus, per nuncios vestros, quos ad Panormitan. curiam destinastis, mandatum sub nomine regio recepistis, vt nobili viro P. de Celano sororio regij cancellarij, tanquam vestro comiti iuraretis: vnde quid super his faciendū esset vobis, non immerito dubitastis. Cùm igitur, sicut vestra vniuersitas nō ignorat, & regis tutela, & regni Baliū ad nos de iure pertineat, & dispositioni nostræ vos, & alij iuraueritis obedire, deuotioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus non obstante mandato contrario, quod nō debet aliquatenus contraire, cùm nos vices regias exequamur, secundum quod vobis per alias litteras dedimus in mandatis, iam dicto Comiti Theatino de custodia comitatus vnanimiter intendatis: quia licet præfatum nobilem P. videlicet Celanen. sincero diligamus affectu, & ad honorem, & profectum ipsius efficaciter intendamus: ad custodiam tamē, & defensionem vestram hoc tempore prænominatum comitem Theatin. necessarium credimus, & idoneum reputamus. Datum III. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI ARMENIORVM. VT CASTRVM

Gaston Templarijs restituat.

VM ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum materialem acceperis gladium, non in domesticos fidei, sed hostes crucis potius exerendum: & nuper per Dei gratiam instituta receperis apostolicæ sedis, & promiseris obseruare: non credimus, quòd in exaudiendis precibus nostris velis difficilem exhibere, præsertim cùm

id petimus, quod ad pacem pertinet, & respicit honestatem, & cum christianorum commodo in Sarracenorum dispendium redundabit. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit, quod cum castrum, quod Gaston dicitur, ad domum Militiæ templi de iure pertineat, & fratres eiusdem domus illud olim possederint sine lite, tempore inuasionis terræ orientalis ipsum Sarraceni per violentiam occuparunt: quod cum dimisissent postmodum metu regum, qui ad partes transfretauerant transmarinas, tu illud habitatore vacuum, & custode intraisti, & quasi liberatum de manibus paganorum adhuc detines velut tuum. Cumque dilecti filij magister, & fratres Militiæ templi cum nuncijs venerabilis fratris nostri Patriarchæ, & illustris. principis Antiochen. Tripolitæ. Comitæ, & totius Antiochen. communis supplicassent, vt castrum ipsum templarijs resignares: tu Patriarcham ipsum, & principem ad communis colloquium citauisti, promittens per nuncios, & litteras tuas, quod super facto castelli secundum eorum consilium procedere non tardares: quod non solum cum ad colloquiū ventū esset, noluisti iuxta tenorem factæ promissionis implere: immo (sicut dicitur) quorundam seductus consilio, quod illud in grauamen Antiochiæ retineres (quod vix credimus) respondisti. Cumque postmodum nuncius tuus ad Rom. ecclesiam accessisset castrum ipsum Milonis quondam auunculi tui fuisse proposuit, & te illud de Sarracenorum manibus liberaſſe, ac respondisse fratribus Militiæ templi, te impetentibus super hoc, quod ipsis coram nobis iustitiam exhiberes: propter quod idem nuncius supplicabat, vt nihil contra te non commonitum statuere curaremus. Cum igitur nostræ intentionis existat, te sicut charissimum ecclesiæ filium, & regem catholicum honorare, cū & credamus, quod simplices preces nostras velis efficaciter exaudire, serenitatē regiam rogamus, monemus, & exhortamur in domino, quatenus diuinæ retributionis obtentu ob reuerentiā apostolicæ sedis, & nostram, castrum ipsum fratribus Militiæ templi sine difficultate restituas, & permittas ab eis pacifice possideri, nec eos super ipso, vel alijs ad eos pertinentibus inquietes. Nos enim, si super ipso castro, vel alijs aduersus eos aliquid proponere volueris quæstionis, in præsentia nostra, vel legatorum nostrorum, qui dante domino in proximo transfretabunt, tibi faciemus iustitiæ plenitudinem exhiberi, dummodo super his, quæ ipsi duxerint proponenda, paratus sis eis facere rationem.

PRIORI SANCTI VICTORIS, MAGISTRIS L. BONONIEN. ET VBERTO
Modoicen. Canonici. De criminibus & purgatione Abbatis Pomposiani.

Cap. Licet
Heli, extra
de symonia
cap. quali-
ter & quā-
do, de accu-
sationibus.

Icet Heli summus sacerdos in se ipso bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter: & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ipse de sella corruēs conſractis ceruicibus expirauit. Ad corrigendos ergo subditorū excessus tanto diligentius debet Prælati assurgere, quanto damabilius correctionem eorū negligeret: contra quos (vt de notorijs excessibus taceatur) etſi tribus modis procedere poſſit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipſorum: vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ſicut accusationem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamorſa debet inſinuatio præuenire. Descendam (inquit dominus) & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere iam compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad Prælatum, cum per publicam famam, aut inſinuationem frequentem subditorū ſibi referuntur excessus, & tunc debet deſcendere, & videre, id eſt, mittere, & inquirere, vtrū clamorem veritas comitetur. Nam iuxta canonicas ſanctiones, ſiquid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit, quod eum iuſtè poſſit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita: ſed corā eccleſiæ ſue ſenioribus diligenter eſt veritas perſcrutanda, vt ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtinctio culpā feriat delin-
quen-

quentis: non tanquam idem ipse sit auctor, & iudex, sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, officij sui debitum exequatur: eo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicij, sententiæ quoque forma dicatur. Cum igitur de Abbate Pomposian. ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, inquisitionem eorum viris prudentibus commisimus faciendam: qui cum minimè processissent ad iteratum sæpe clamorem, de communi fratrum nostrorum consilio citauimus ad præsentiam nostram Abbatem, & monachos, ut per nos ipsos causa morbi plenius inquisita, plagam ipsam melius curaremus. Eis igitur ad nostram præsentiam accedentibus, quidam ex monachis nobis ipsum abbatem de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt: contra quos cum idem Abbas exciperet, quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio secundum regulam Euangelicam non præcesserat, & idem constanter assererent, quod correctionem huiusmodi præmisissent. Licet ad id probandum duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita, quia tamen super hoc ipso, nec dum contendere desisterent, nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro maluimus inquirere de præmissis: omnes omnino monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum Abbatem accesserant, iuramenti vinculo astringentes, ut de propositis plenè quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositionis in scriptis redactæ cum publicatæ fuissent, super illis coeperunt multipliciter disputare. Quia verò tum ex assertione monachorum, tum ex Abbatis confessione cognouimus, quod idem Abbas non modicam summam pecuniæ relictam ab N. prædecessore suo totam expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligarat, nos eum iuxta canonicas, & legitimas sanctiones propter has, & alias præsumptiones, quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum. Et quia per testes simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit: super quibus multipliciter fuit utrinque disputatum: alijs asserentibus in crimine simoniæ, sicut & in crimine læsæ maiestatis, omnes indifferenter tam infames, quàm criminosos non solum ad accusandum, sed ad testificandum etiam admittendos: cum ad instar publici criminis, & læsæ maiest. procedat accusatio simoniæ, multis super hoc, & legibus, & canonibus allegatis. Alijs è contrario respondētibus, quod licet hæc duo crimina, quantum ad accusationem quasi paria iudicentur, differunt tamen in multis, cum & alia pœna pro vno, & alia pro altero inferatur, & inter personas accusatorum, & testium sit utrique distinguendum: cum non per accusatores, sed testes crimina comprobentur, multis nihilo minus super hoc & rationibus, & argumentis inductis. Ne verò vel innocentia puritas confusa succumberet, vel simoniæ prauitas effugeret impunita, nos æquitate pensata, nec omnes exceptiones contra testes oppositas duximus admittendas, nec repellendas duximus vniuersas, sed illas duntaxat probandas admisimus, quæ fortè probatæ non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur, conspirationes scilicet, & inimicitias capitales. Cæteras autem exceptiones oppositas, ut furti, & adulterij propter immanitatem hæresis simoniacæ, ad cuius comparisonem omnia crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas: quoniam, & si fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen euacuarent ex toto, præsertim cum alia contingerit ad minicula suffragari. Ad probandas ergo exceptiones admissas, Abbas quoddam protulit instrumentum, ad quod reprobandum cum testes fuissent ex altera parte producti, facultatem sibi petijt indulgeri: ut in partibus suis instrumentum huiusmodi comprobaret. Cum ergo iudicantem oporteat cuncta rimari, discretionem vestram, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus intra sex hebdomadas post suspensionem præsentium probationes, quas Abbas, vel procurator ipsius ad probandum solummodo instrumentum, cuius rescriptum vobis sub bulla nostra transmittimus, vel reprobandum pars altera duxerit exhibendas, diligenti studio recipere procuretis sub testimonio litterarum vestrarum, inclusas eas nobis

fideliter destinantes: attentius prouisuri, vt via regia procedentes, nō ad sinistram, nec ad dexteram declinetis. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris.

ROSANEN. ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI AD CERTAS quaestiones respondet.

Quod super his articulis, qui tibi aliquam dubitationem inducunt, nostrum ducis consilium requirendum, & ad ea exequenda, quæ officium postulant pastorale, apostolicæ sedis procuras auxilium inuocare, sollicitudinem tuam dignis in domino laudibus commendamus, & postulationibus tuis grato animo respondemus. Significasti siquidē nobis, quod in diocesi tuā, pater & filius, matrem & filiam, duo cognati duas cognatas, auunculus, & nepos duas sorores ducunt in coniuges: & mater, & vxor simul baptizant puerum alienum: quidam præterea tuæ diocesis infra tertium, & septimum gradum consanguinitatis se contingentes, matrimonia ad inuicem contrahunt, hoc sibi licere de antiqua consuetudine asserentes. Quidam etiam sacerdotes latini habent in suis domibus concubinas, & nonnulli aliquas sibi non metuunt desponsare: & cum earum aliqua mortua fuerit, vel ab aliquo sacerdotum eiecta, confestim aliam introducunt, & in ignominiam clericalis ordinis taliter permanent vxorati. Item Abbates, & sacerdotes tuæ diocesis ad synodū tuam venire renuunt conuocati, dicentes veniendi ad synodū consuetudinem non habere: & si iurisdictionem tuam tam in his, quā in alijs contemnentes, de rationibus tuis tibi, sicut tenentur, negligunt respondere. Et cum ad monasteria vis accedere, sicut ad tuum dignoscitur officium pertinere, vel sacerdotes super prædictis excessibus animaduersione debita castigare, ipsi appellationis obstaculum interponunt, vt tuam taliter effugiāt disciplinam. Ad hæc capellani Castelli Rosanē. aliquādo matrimonia nō coniungenda cōiungere, & alia non diuidenda diuidere non verentur: licet ipsi non debeant de matrimonijs iudicare. Super eo igitur, quod pater, & filius cum matre, & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum: quod licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris, & omnes consanguinei vxoris affines sint viri, inter consanguineos tamen viri, & consanguineos vxoris ex eorundem viri videlicet, & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimoniū debeat impediri. Quamuis etiā vir, & vxor alienū puerū teneant in baptismo, nulla tamē inter eosdē virū, & vxorem contrahitur cōparentitas, cum vna caro sint per copulā cōiugalē: & ideo reddere sibi debitū minime prohibetur. Itē cum in sacris canonibus grad⁹ sint cōsanguinitatis distincti, & per eosdem inhibitu, vt nullus infra septimū gradum cōsanguinitatis linea attingentem, sibi audeat in matrimonium copulare, ne infra gradus eorundem contrahantur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica distictione punire: non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. Cum autem sacerdotes latini nullas sibi possint matrimonialiter copulare, nec illis habere liceat concubinas, vt latinos præbyteros tuæ diocesis, qui à te cōmoniti à sua noluerint præsumptione desistere, per suspensionem officiorū, & beneficiorum subtractionem ad id compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Similiter etiam Abbates, & sacerdotes dioecesana tibi lege subiectos, qui ad tuam contemnunt synodum venire vocati, dum modo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod fortè canonicis obuiet institutis, per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam venire cōpellas, & debitam tibi reuerentiam, & obedientiam exhibere. Capellani præterea Castelli Rosanen. firmiter sub qua conuenit distictione prohibeas, ne (sicut non debent) super confirmandis vel dimittendis matrimonijs exerceant aliquam potestatem. Quod si fortè contumaces extiterint, canonica eos poteris seueritate punire. Cum autem appellatio sit inuenta non in diffugium opprimentium, sed in refugium oppressorum, auctoritate tibi præsentium in-

indulgemus, vt iuxta formam præmissam procedere valeas, non obstante appellationis obiectu, si qua forsan fuerit interposita in elusionem eccl. disciplinæ. Nulli ergò, &c. liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, &c. Datum vt suprà II. calen. Ianuarij.

A. VICEDOMINO FIRMANO. QVOD IPSI ALI-

quot prefecturas committat

CVM deuotionis affectum, quem habes ad apostolicam sedem, & nos ipsos, sicut per legatos nostros, quos in Marchiam misimus, nostro est apostolatu referatum, in operis exhibitione monstraueris, & pro ecclesiæ seruitio multis te exposueris laboribus, & expensis, fidelitati, ac deuotioni tuæ grata cupimus vicissitudine respondere, & petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, assensum gratanter apostolicum impertiri. Volentes igitur te ad nostrum seruitium reddere promptiorem, castrum Montis sanctæ Mariæ cum curtibus Montis sancti Petri, Montis Rodaldi, sancti Ioannis, Podij de petra, Pertetariæ, Pontarioli, Montis gariuini, Carlassalis, & Peratiæ ad ipsa castra hætenus pertinentibus tibi duximus, donec nobis, aut successoribus placuerit, saluis celsibus, & procurationibus, committendum: ita tamen quòd ea omnia ad fidelitatem, & mandatum ecclesiæ conserues integra, & illæsa, nec de eis aliquid alienare præsumas.

MAGISTRO GVIDONI ARCHIPRESBYTERO PLEBIS DE CIVITATE.

CVM à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archipresbyteratū ipsum, sicut ipsum iuste possides, & quietè, auctoritate tibi apostolica confirmamus, &c. Nulli ergò, &c. Dat. Lat. II. Calen. Ianuarij.

In eundem modum pro G. clerico. Specialiter autem beneficium quod habes in ecclesiā sancti Mauritiij, &c. vt suprà. Datum vt suprà.

ABBATI SANCTI VOLDARICI N. SCHOLASTICO, ET N. CVSTODI AVGV.

stensis. Vt dolus fraus, illi non profit, qui aliquod se à sede apostolica falsò impetrasse mentitur.

AD nostrā dudum noueritis audientiā peruenisse, quòd cum dilectus filius Hermānus clericus in ecclesiā de Loerch canonicè fuerit institutus, & cor poralē possessionem per annū, & amplius habuerit in quiete, ab Alberto cononico suo fuit postea beneficio ipso, & eius obuiationibus vsq; ad viginti marchas valentibus per violentiā spoliatus, in quem diocesanus episcopus, quoniā super his in præsentia sua iuri parère contempsit, excō. sententiā promulgauit: quam per annū, & amplius indurata facie sustinuit, & contempsit: vnde cum ex hoc clericus spoliatus ablatorū restitutionē obtinere non posset, ad ap. sedē accedens, nostras ad ven. fratrem nostrum episc. & dilectos filios præpositū, & Decanum Augustenses litteras reportauit, vt prædictā excōmunicationis sententiā sicut rationabiliter lata erat, facerent auctoritate nostra vsq; ad condignā satisfactionē inuiolabiliter obseruari: quod, sicut ipsi suis nobis litteris intimarūt, fideliter adimplerunt: vnde illorum deuotionē in domino cōmendamus. Cōsequenter verò præfatus A. ad præsentiam nostrā accedens, veritate tacita præmissorum, & quòd canonicus esset ecclesiæ memoratæ, ad vos commissionē simplicem impetrauit: vt causā, quæ inter Al. & Hermannū clericos vertebatur super præbendā in Loerch, curaretis sine debito terminare. Idem etiam Albertus in reditu cōstitutus apud castrū S. Petri aduersarium suū obuium habuit ad nos denuo venientem, ad cuius denunciationem redire contempsit, in præsentia nostra exhibiturus, & recepturus iustitiæ complementū, cuncta se asserens, quæ voluerat impetrasse. Nolētes igitur aliquem de dolo suo commodū reportare, discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super præmissis diligentius veritate, non obstante commissione ad vos per subreptionē obtenta, cum mendax precator carere debeat impetratis, sapè dictū A. in eandē excōmunicationis sententiā reducat, facientes eam pulsatis cāpanis, & accensis candelis vsq; ad condignā satisfactionē appellatione remota inuiolabiliter obseruari: vt exēplo eius alij discant à similibus abstinere. Nullis litteris obstantibus harum mentionem non habita, &c. Quòd si omnes, &c. Duo vestrum, &c.

Respexit dominus humilitatem tuam, & deuotionem, quam erga Romanam ecclesiam cognosceris haecenus habuisse, & te inter tuum multus bellicos, & guerrarum discrimina non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter, & misericorditer dilatauit. Nos autem audito quod de nobili urbis Romae prosapia progenitores tui originem traxerint, & tu ab eis & sanguinis generositatem contraxeris, & sinceræ deuotionis affectum, quem ad apostolicam sedem geris quasi hæreditario iure, iam pridem te proposuimus litteris, & nuncijs visitare: Sed varijs ecclesiæ sollicitudinibus detenti, haecenus non potuimus nostrum propositum adimplere. Nunc verò inter alias sollicitudines nostras, hanc etiam assumendam duximus, immò consummandam potius iandudum assumptam, vt per legatos, & litteras nostras te in laudabili foueamus proposito, & deuotione sedis apostolicæ solidemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum archipresb. Graecorum de Brundusio ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam, & exhortamur in domino, ac per apostolica tibi rescripta mandamus, quatenus ipsum humiliter, & deuotè recipiens, honorificè, ac benignè pertractes, & per eum plenius nobis tuam deuotionem exponas. Cùm enim plenè nobis per ipsum de sinceritate tui propositi, & deuotionis affectu constiterit, ad te proposuimus maiores nuncios, vel legatos potius destinare: qui tam te, quàm tuos in apostolicæ sedis dilectione confirmet, & te de beneuolentia nostra efficiant certiore.

PRAEPOSITO, ET FRATRIBVS SANCTI STEPHANI IN

Brelio. Vt al: Marcellinum in suum collegam recipiant.

QVM pro dilecto filio Al. Marcellino subdiacono nostro preces vobis misissemus apostolicas, & præceptum, vt ipsum in fratrem vestrum, & canonicum recipere deberetis, titulati ecclesiæ vestræ hoc in suum præiudicium fieri asserentes, ne procederetur in illius executione mandati, nostram (sicut audiuius) audientiam appellarunt. Postea verò, cùm dilectus filius H. qui se canonicum ipsius ecclesiæ asserbat, propter hoc ad nostram præsentiam accessisset, proposuit coram nobis, quod cùm tam ipse, quàm socij sui diu ecclesiæ illi obsequium impendissent, nec adhuc essent ab ea beneficia cõsecuti, indignum erat penitus, & absurdum, si in perceptione beneficij eis alius præferretur. Quia igitur mandatum, quod pro eodem subdiacono emanauit, debita volumus executione compleri: titulatis ipsis volentes nihilominus paterna sollicitudine prouidere, per apostolica vobis scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eundem subdiaconum, prout in mandatis apostolicis recepistis, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo recipiatis in canonicum, & in fratrem, stallum ei in Choro, & locum in Capitulo assignantes, reseruata vobis de benignitate sedis apostolicæ libertate, vt de beneficijs, quæ in ecclesia vestra vacauerint, canonicè disponatis: prouisuri tamen attentius, ne ipsius subdiaconi malitiosè prouisio differatur. Si verò (quod non credimus) mandatum nostrum nolueritis adimplere, noueritis nos dilecto filio Guiscardo de Arfag. canonico Mediolanè. in mandatis dedisse, vt vos ad ea, quæ præmisimus, exequenda per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat.

Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

Illi scriptum est super hoc.

CISTER.

CISTERCIEN. CLAREVALLEN. PONTINIACEN. DE FERITATE, ET
*uniuersis Abbatibus Cisterciens ordinis. Vt quinquagesimam bonorum suorum
 partem in usus belli Turcici conferant.*

Nouit is, qui nihil ignorat, cui nil absconditum, nil est clausum, in cuius oculis omnia nuda sunt, & aperta, & qui renes, & corda scrutatur, quod & domos, & personas vestras tanto puriore affectione diligimus, & syncerioris charitatis, non tam brachijs, quam visceribus amplexamur, quanto religionis vestrae flagrantia nos maioris suauitatis odore respergit, utpote qui facti estis odor vitae in vitam his, qui diligunt nomen Dei. Sedentes enim sedetis secus pedes domini, audientes verbum eius humiliter cum Maria, & Martha sollicitudinem pijs orationibus adiuuatis, cum Moise orantes in monte, ut nos cum Iosue hostes Israelitici populi praesertim inuisibiles expugnemus. Affligitis etiam corpora vestra vigilijs quasi continuis, & assiduis ieiunijs maceratis: vacatis operibus charitatis, contenti paucis, ut plura pauperibus ministretis, egentes in vobis, & in alijs abundantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Thesaurizatis enim thesauros in caelo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, credentes apostolo, quod non habetis manentem Ciuitatem in terris, sed futuram inquiritis, vestra enim conuersatio est in caelis. Creditis enim, & pro certo tenetis quod audistis in euangelio, & legistis: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, & ideo temporalia ministratis alijs, ut sempiterna recipiatis ab ipso. Sed nunquid non verius est, vel aequè verum, quod Christo facitis, ipsi facitis? Nunquid dominus in se non acceptabit obsequium, quod acceptat in seruo? Nunquid non legistis qualiter Christus tempore passionis eorum represserit scandalum, qui dicebant: Potuit hoc vnguentum venundari plusquam trecentis denarijs, & dari pauperibus, dicens ad eos: Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis? Nunquid non verum est verbum eius, ut pauperes non semper habeatis vobiscum, quibus cum velitis benefacere valeatis? Iptum autem non semper habebitis peregrinum, exulem, & eiectum, nec forsan de cetero ei poteritis in tantae necessitatis articulo subuenire. Ecce etenim stat ad ostium vestrum, & pulsat. Aperite celeriter illi iam, non tam alijs pro ipso, quam ipsi pro vobis grata subsidia porrigentes. Eiectus enim de terra natiuitatis, & resurrectionis suae, de qua dicit in psalmo: Haereditas mea praecleara est mihi, & quasi captiuus detentus in cruce, quae secundum apostolum est gloria nostra, clamat ad omnes, clamat ad singulos: exurgite in adiutorium mihi, mihi exuli, & profugo subuenite, retribuentes saltem modicum mihi, qui vobis vniuersa concessi: nec hoc dicimus tanquam eius omnipotentiae derogemus, cum eius voluntati nihil possit omnino resistere, sed ut succursus huiusmodi demonstremus sibi quasi proprie proprium exhiberi. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ne sitis aliquibus perditionis occasio, ne maius scandalum in ecclesia generetis, ne clericis, & laicis non subueniendi terrae orientali praebeatis exemplum, immo ut Christo subueniatis exuli, & qui rursus in membris suis crucifigitur, crucifixo, & alios ad eius subsidium animetis, tollentes materiam scandali, quod ex hoc contra vestrum ordinem est subortum, aliquam certam, & competentem summam, quam nos merito acceptare possimus, sine dilatione qualibet per vestras nobis litteras exprimatis, in terrae sanctae subsidium, si oblationem vestram probauerimus conuertendam, vel saltem quinquagesimam partem omnium reddituum, & prouentuum vestrorum, aestimatione habita diligenti collectam fideliter in vnum locum, sub aliquorum episcoporum testimonio consignetis. Alioquin, ne si vos ceruices vestras excussistis ab hoc iugo, illicitum reputet alij, elemosinas pauperum in stipendia conuerti bellatorum, & patrimoniū Christi effusione sanguinis defensare. Nec ceteri etiam scandalizentur in vobis, si quinquagesimam propter

propter hoc nolueritis exhibere, cum ab eis quadragesimam exigamus: & nos præter aliud subsidium, quod nobis dominus inspirabit, decimam statuerimus exhibere, præter indignationem diuinam, & inobedientiæ culpam, quam propter hoc incurretis, suspēdemus priuilegia vestra, & vniuersis ecclesiarum prælatis dabimus in mandatis, vt vobis non deferant eorum obtentu, sed eis non obstantibus, à vobis iura sua tam in decimis, quàm alijs plenè de cætero consequantur. Quòd si nec sic volueritis obedire, experiemur in vos vtrum in Cisterciens. fratres plenam iurisdictionem, sicut in alijs habeamus. Datum Lateran. V. Calen. Ianuarij.

In eundem modum N. Præmonstraten. & vniuersis Abbatibus Præmonstraten. ordinis. Nouit is, qui nihil ignorat, &c. vsque ad verbum Episcoporum testimonio consignetis. Datum nonis Ianuarij.

ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGEN. ET SVFFRAGANEIS EIVS, ABBATIBUS, prioribus, Decanis, Archidiaconis, & vniuersis clericis tam subditis, quàm prælatis in Magdeburgen. Prouincia constitutis. Vt Christianos in oriente pecunia & viris contra Saracenos adiuuent.

Raues orientalis terræ miseras, & necessitates vrgentes, iam potius peccatis exigentibus deslere cogimur, quàm referre, cum ad eum statum (si status tamen dicendus est casus, quod dolentes dicimus) eadem terra deuenerit, vt nisi citius ipsius fuerit necessitati succursus, & occursum conatibus paganorum, pauci Christiani, qui se defensionis hereditatis homini, & crucifixi obsequijs deuouerunt, hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur, & paganorum gladiis suis iugulis placaturi, reliquijs desolationis illius terræ sine spe humani subsidij perdendistotaliter, & ab hostibus occupandis, cum de partibus illis penè omnes iam redierint peregrini. Id autem hætenus dominus Iesus Christus, vt probaret adhuc fortius fidem nostram, & intelligeret plenius qui sunt eius, misericorditer impediuit, manuum eorum in ipsos conuertens, & eos inter se multiformiter discordantes permittens adinuicem desæuire, vt Christianis interim ad ipsius terræ subsidium excitatis, facilius daretur facultas recuperandi perditam, & de hostibus triumphandi. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum N. Antiochen. & Hierosolymitan. Patriarcharum, Archiepiscoporum etiam, & episcoporum vtriusque prouinciæ, similiter & charissimorum in Christo filiorum nostrorum A. Hierosolymitanorum, & L. Armenorum Regum illustrium, & dilectorum filiorum Magistrorum Hierosolymitan. hospitalis, & militiæ templi, aliorumque multorum ipsius terræ necessitates, & miseras plenius exponentes, & postulantes subsidium diutius expectatum, cum plus ibi sperent dante domino, paucos hoc tempore propter Sarracenorum discordiam profuturos, quàm hætenus copiosus exercitus profuisset. Adiectum est etiam, quòd cum iam inter Sarracenos de pace tractetur, si prius quàm subueniatur Hierosolymitan. prouinciæ inter eos fuerit concordia reformata, nisi Deus solus resistat, cum sit viris, & viribus penè penitus destituta, non erit qui eorum possit violentiam cohibere. Nos ergò cum fratribus nostris, ascitis etiam episcopis, & alijs viris religiosi apud sedem apostolicam existentibus, de ipsius terræ subuentione tractantes, ne videremur onera grauium humeris imponere subditorum, quæ digito etiam mouere nollemus, dicentes tantum, & aut nihil, aut modicum facientes, vt à nobis ad vos, & à vobis ad laicos benefaciendi deriuetur exemplum, eius exemplo, qui cœpit facere, & docere, decimam partem omnium reddituum, & prouentuum nostrorum curauimus subuentioni orientalis prouinciæ deputare, subtrahentes non modicum necessitatibus nostris, quibus cum grauiores sint solito, & ob hoc exigant grauiores expensas, nostræ non sufficiunt facultates, vt ei, & si nihil largiremur de proprio, modicum saltem retribuere de suo, qui nobis sua miseratione tribuit vniuersa. Et vt nō solum in rebus, verum etiam in personis necessarium terræ sanctæ subsidium destinemus, Dilectos filios nostros S. tituli sanctæ Praxedis presbyterum, & P. sanctæ

sanctæ Mariæ in via lata Diaconum Cardinales, quibus iam pridem imposuimus signum crucis, illuc proposuimus destinare: qui exercitum domini, vices nostras exequendo, præcedant: & ad eos tanquàm ad vnum caput vniuersi recurrant. Verùm quia id quasi modicum, immò verè modicum ad tot necessitates ipsius prouinciæ sufficere nullatenus reputamus, vniuers. vestre per ap. scripta mand. & ex parte Dei omnipotentis in virtute S. spiritus, sub interminatione diuini iudicij districtè præcipimus, quatenus singuli vestrum saltem quadragesimam partem omnium ecclesiasticorum reddituum, & prouentuum suorum, prius tamen deductis vsuris, quarum solutio vitari non possit, in subsidium terræ sanctæ conuertant, omnibus clericis tam subditis, quàm prælatis, qui quadragesimam ipsam sponte, ac fideliter soluerint, de Dei omnipotentis misericordia, ac beatorum apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, quartam partem iniunctæ sibi poenitentiae relaxantes, dum modo nulla fraus interueuiat, & pia deuotio suffragetur. Sciat autem se culpabiliter durum, & durè culpabile, qui tantillum subsidium in tanta necessitate creatori, & redemptori suo negauerit exhibere, à quo corpus, & animam, & vniuersa bona, quæ habet, accepit: & nos, qui (licet indigni) vices eius exercemus in terris, huius culpæ durtiam nullatenus dissimulare possemus. Nec aliquo modo credatis, quòd per hoc in dispendium vestrum legem vobis imponere intendamus, vt à vobis posterum quadragesima quasi debita, vel consuetudinaria exigatur, immò nullum vobis ex hoc præiudicium volumus generari: qui tantæ necessitatis articulum nobis, & vobis superuenisse dolemus, & quòd similis de cætero non contingat, optamus. Volumus etià, & nihilominus vobis præcipièdo mandamus, quatenus vos fratres Archiepiscopo, & Episcopi in metropolit. ecclesia, vel si hoc ibi fieri propter hostilitatem, vel aliud euidens impedimentum non poterit, in duobus, vel tribus locis Magdeburgen. prouinciæ sine dilatione conuenire curetis, & inter vos iuxta formam mandati apostolici de ipsius terræ subuersione tractare: & post reuersionem suam quilibet vestrum in sua diœcesi, concilium conuocet sine mora: auctoritate nostra præcapiens Abbatibus, & prioribus tam exemptis, quàm alijs archidiaconis, & decanis, & vniuersis omnino clericis in eiusdem diœcesi constitutis, vt iusta æstimatione prouentus, & redditus suos ostaxent, & infra tres menses post factam eis denunciationem, quadragesimam partem valoris eorum sub ipsius episcopi testimonio, & aliquot religiosorum virorum adhibitis, nihilominus ad cautelam aliquibus laicis fidelibus, & discretis in locum idoneum eiusdem diœcesis non differant consignare: quod & nos vobis fratres Archiepiscopo, & Episcopi sub eadè districtione mādamus. Ab hac autem generalitate monachos Cisterciens. Præmonstraten. canonicos, heremitas Grandimonten. & Cartusien. excipimus: quibus super hoc mādaturum iniungimus speciale. Nolumus autem, vt hi, qui redditus suos, & prouentus diligenter æstimare curauerint, præmissæ transgressionem districtiōis incurrant, siquid non ex certa scientia, sed ignoranter potius quadragesimæ fortè subtraxerint, dum tamen postquàm recognouerint defectum suum, quod minus soluerint plenariè, recompensent. Siquis autem (quod absit) quadragesimæ taliter persoluendæ aliquid ex certa scientia subtraxerit, cum dignè satisfecerit, ab huius transgressionis debito penitus sit immunis. Nec miretur quisquam, aut etià moueatur, quòd hoc sub tanta districtiōe præcipimus, cum summa necessitas id exposcat: nam etsi voluntarium esse debeat diuinæ seruitutis obsequium, legimus tamen in euangelio de inuitatis ad nuptias, dominum præcepisse, vt compellerentur intrare. Mandamus præterea, vt vos fratres Archiepiscopo, & Episcopi quadragesimam ipsam per vestras diœceses in stāter exactam, & collectam, fideliter faciatis iuxta prædictam formam in tuto loco deponi, summam omnium per vestras litteras, & speciales nuncios nobis, quàm citius fieri poterit, expressuri. Ad hæc in singulis ecclesijs truncum concanum poni præcipimus, tribus clauibus consignatum: prima penes Episcopum, secunda penes ecclesiæ sacerdotem, tertia per aliquem religiosum laicum conseruandis: & in ea fideles quilibet, iuxta quod eorum mētibus dominus inspirauerit, suas eleemosynas deponere in

in remissionem suorum peccaminum moncantur, & in omnibus ecclesijs semel in hebdomada pro remissione peccatorum, & præsertim offerretium, missa publicè decantetur. Concedimus autem vobis fratres Archiepiscopo, & Episcopi, ut circa eos, qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, ac considerato nihilominus deuotionis affectu, opus iniunctæ poenitentiae commutare possitis in opus eleemosynæ faciendæ. Volumus insuper, ut adhibitis vobis, ubi poterunt inueniri, duobus fratribus, vno hierosolymitani hospitalis, & alio Militiæ templi, alijsq; religiosis laicis, & discretis, militibus, vel alijs bellatoribus, qui signum dominicæ crucis assumpserint, si in suis non poterunt sumptibus transfretare, congrua de eadem summa stipendia ministretis, sufficienti ab eis cautione recepta, quod in defensione terræ orientalis per annum, vel amplius iuxta quantitatem subsidij commorentur: & si (quod absit) in via decesserint, susceptum subsidium non in alios vsus conuertant, sed reddât potius in stipendia bellatorum: qui etiam cum redierint, non prius absoluantur à præstita cautione, quam litteras regis, vel patriarchæ, aut Hierosolymitani hospitalis, aut Militiæ templi magistri, aut etiam legati nostri vobis exhibuerint, de mora ipsorum testimonium perhibentes. Quia verò summa necessitas exigat, & communis requirit utilitas, ut populus christianus non solum in rebus, sed etiã in personis contra Paganos, in succursum terræ sanctæ, sine dilatione succurrat, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiēdo mandamus, quatenus ad exhortandos, & inducendos fideles per vos ipsos, & alios viros idoneos, prudenter, & diligenter instetis: ut qui sufficientes fuerint ad bellum domini præliandum, in nomine domini Sabaoth signum crucis assumant. Alij verò iuxta suarum sufficiētiam facultatum pias eleemosynas largiantur. Nos enim de Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus (licet indignis) ligandi, & soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis proprijs subierint, & expensis, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis, & oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus: & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis tantum expensis iuxta facultatem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint, illic per annum moraturos ad minus, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleuerint, plenam suorum veniam concedimus peccatorum. Huius quoque remissionis volumus esse participes iuxta quantitatem subsidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ de bonis suis congruè ministrabunt: personas insuper ipsorum, & bona eorum, ex quo crucem susceperint, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, nec non & sub archiepiscoporum, & omnium prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistent: statuentes, ut donec de ipsorum obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneant, & quieta consistent. Quod si quisquam contra præsumperit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui verò proficiscentium illuc ad præstandas vsuras iuramento tenentur astricti, vos fratres Archiepiscopo, & Episcopi per vestras dioceses creditores eorū, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione cogatis: ut eos à sacramento penitus absoluentes, ab vsurarum vlteriùs exactiōe desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit vsurarum, cum ad restitutionem earum sublato appellationis obstaculo districtione simili compellatis. Iudæos verò ad remittēdas ipsis vsuras, per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec eas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quam alijs, per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Horum autē vos fratres Archiepiscopo, & Episcopi singulos in suis diocesisbus executores esse volumus, & mandamus, quæ tam diligenter, & fideliter exequamini, ut in districto nouissimæ discussionis examine, cum astitis ante tribunal Christi, dignam debeat reddere rationem. Datum Lat. II. cal. Ianuarij.

In

In eundem modum scriptum est per totam Alemaniam.

In eundem modum scriptum est per Thusciam.

In eundem modum scriptum est per Lombardiam.

In eundem modum scriptum est per regnum Francia, per regnum Anglia, per regnum Vngaria.

In eundem modum scriptum est per Sclauoniam, per Hyberniam, per regnum Scotia.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS PER VIENNEN. PROVINCIAM CON-
stitutis. Eiusdem argumenti cum duabus precedensibus.

Isi nobis dictum à domino per Prophetam, & in Propheta sciremus Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocē tuam: nisi ad pastorale crederemus officium pertinere, quod inquit Apost. Insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa: nisi gregis dominici nobis esset cura commissa, possemus nunc tandem à clamore desistere, cum et si tuba exhortationis nostræ sæpe sonum dederit, nō incertum exhortando populum christianum ad terræ S. succursum, paucos tamen adhuc ad bellandum bellum domini excitavit. Quia verò maior instat necessitas, quàm vnquam institerit, vt ipsi terræ celeriter succurratur, & de succursu speratur maior, quàm vnquam prouenerit, vtilitas prouentura, clamamus ad vos, & pro illo clamamus, qui voce magna clamando spiritum pro vobis emisit in cruce, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, vt vos ab æternæ mortis eriperet cruciatu: qui clamat etiam per se ipsum, & dicit: Siquis vult post me venire, abneget semet ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum Antiochen. & Hierosolymitan. Patriarcharum, Archiepiscoporum etiam, & Episcoporum vtriusque prouinciæ, & charissimorum in Christo filiorū nostrorum A. Hierosolymorum, & L. Armeniorum regum illustrium, similiter & magistrorū Hierosolymitani hospitalis, & Militiæ templi, quibus nobis exposuerūt necessitates, & miseras terræ sanctæ: asserentes inter alia, quòd cum hætenus dominus per discordiam Sarracenorum, qui se ipsos impugnant, orientali prouinciæ pepercisset, & iam nunc inter eos de pace tractetur, si prius quàm redeant ad concordiam congruum subsidium mitteretur, sperant pro certo, quòd facile posset hoc tempore orientalis prouincia liberari. Si autem prius redierint ad concordiam, quàm subsidiū destinetur, timetur ab omnibus, quòd residuū terræ Sarraceni de facili valeant obtinere: cum peregrinis ad propria iam reuersis terra remanserit & viris, & viribus destituta. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ante oculos cordis habentes exilium crucifixi, qui potentes sunt prælium domini præliari, & crucem, & arma capeant. Qui verò nō sunt habiles ad pugnandum in expensis suis secundum proprias facultates, aliquos dirigant bellatores: nec sit qui se ab huius obsequio subuentionis excuset, quin aliquid saltem modicum propter hoc deuotè, ac libenter impēdat, nisi qui æternæ voluerit esse remunerationis immunis. Quicūque enim eum erubuerit coram hominibus, & ipse illum coram Angelis erubescet. Potestis enim, & debetis considerare vobiscum, quòd si rex aliquis temporalis in captiuitatem forsitan deueniret, nisi vasalli eius pro liberatione regia non solum res exponerent, sed personas, nōne cū restitueretur pristina libertati, & acciperet tempus iustitiam iudicandi, proditores eos regios, & quasi perfidos, & infideles damnabiles iudicaret, excogitaret mortis hætenus inexcogitata tormenta, quibus malos malè perderet, & in eorum bona fideles aliquos subrogaret? Nōne similiter dominus Iesus Christus Rex regum, & dominus dominantium, qui corpus, & animam vobis contulit, qui vos sanguine precioso redemit, de ingratitude vitio, & velut infidelitatis crimine vos damnabit, si ei eiecto de terra, quam precio sui sanguinis comparauit, & quasi captiuo in salutaris crucis ligno detento neglexeritis subuenire? Sanè cū nihil possit omnipotenti resistere, quia tamen fideles suos temporaliter probare disponit

in opere, quos æternaliter in prædestinatione cognouit, præter arcanum diuini iudicii, quod nulli mortalium datum est posse scrutari, fortè misericors Deus, cum iam superabundasset iniquitas, refrigerante charitate multorum, voluit fidelibus suis occasionem præstare salutis, immo saluationis causam præbere: vt qui omnia pro ipso dimitterent, ipsum omnia in omnibus inuenirent. Cum enim Hierusalem ciuitas illa terrestris, secundum interpretationem vocabuli pacis visio nuncupetur, & ipsa vix vnquam, vel modico tempore pacem potuerit obtinere, promissio pacis ad illam Hierusalem nos profecto transmittit, quæ sursum est mater nostra, in qua pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, abundat. Ad hanc itaque noui sub nouo tempore Machabæi, qui pro paternis legibus, & sancta ciuitate, sanctas vtique pugnas exercent, cum victi putantur, victores ascendunt ineffabili gloria coronandi, quàm militibus suis rex gloriæ præparauit. Cæterum ne videremus onera grauium humeris imponere subditorum, quæ digito nostro mouere nollemus, cum fratribus nostris de ipsius terræ subuentione tractantes, decimam partem prouentuum, & reddituum nostrorum ad eius subsidium duximus deputandam: Legatos nostros illuc dante domino in proximo transmissuri, qui exercitum domini in humilitate præcedant, & ad eos tanquam ad vnum caput vniuersi recurrant. Venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, prioribus, archidiaconis, & decanis, & alijs ecclesiarum prælatis, immo etiã clericis vniuersis in virtute sancti spiritus, & sub diuini iudicii obtestatione mandamus, vt saltem quadragesimam partem ecclesiasticorum reddituum, & prouentuum suorum, æstimatione habita diligenti, in subuentione orientalis prouinciæ non differant erogare. Ad hæc in singulis ecclesijs truncum concuum poni præcipimus, tribus clauibus consignatum, vna penes Episcopum, secunda penes presbyterum ecclesiæ, tertia per aliquem religiosum laicum conseruandis: in quibus fideles quilibet deponere suas eleemosynas in remissione suorum criminum moneantur, & in singulis ecclesijs semel in hebdomada pro remissione peccatorum præsertim offerentium missa publicè decantetur. Concedimus etiam Archiepiscopis, & Episcopis, vt circa eos, qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, & considerato nihilominus deuotionis affectu, opus iniunctæ poenitentiae commutare possint in opus eleemosynæ faciendæ. Ne autem clerici, vel laici in hoc frustra se doleant aggrauari, sed iam nunc de sua sint quodammodo mercede securi, de Dei omnipotentis misericordia, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus (licet indignis) ligandi, & soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis proprijs subierint, & expensis, plenam suorum peccatorum, de quibus cordis, & oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis tantum expensis iuxta facultatem, & qualitatem suam, viros idoneos destinarint illic per annum moraturos ad minus, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleuerint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis volumus esse participes iuxta quantitatem subsidij, & deuotionis affectum, omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ de bonis suis congruè ministrabunt. Personas quoque ipsorum, & bona, ex quo crucem susceperint, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, nec non, & sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant: statuentes vt donec de ipsorum obitu, vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant, & quieta consistent. Quod si quisquam contra præsumpserit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui verò proficiscentium illuc ad præstandas vsuras iuramento tenentur astricti, creditores eorum per ecclesiarum prælatos, vt remittant eis præstitum iuramentum, & ab vsurarum exactione desistant, eadem præcipimus distinctione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit vsurarum, eum

ad restitutionem earum simili cogi animaduersione mandamus: Iudæos verò ad remittendas ipsis vsuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec eas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus, tam in mercimonijs, quàm alijs, per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Datum Lateran. II. nonas. Ianuarij.

In eundem modum scriptum est super hoc vniuersis Christi fidelibus per supradicta Regna, & Prouincias constitutis.

ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVERSIS EXEMPTARVM ECCLESIA RVMP
prælati, in Mediolanen. Prouincia constitutis. Vt quadragesimam omnium bonorum
suorum ad sacrum bellum conferant.

Formam apostolicę constitutionis nuper salubriter editam pro subsidio terrę sanctę, ex communibus litteris, quas in singulas Prouincias destinamus, intelligere poteritis euidenter. Monemus igitur discretionem vestram, & exhortamur in domino & per apostolica scripta in virtute Sancti Spiritus, sub diuini iudicii obtestatione præcipiendo mandamus, quatenus ad citationem dioecesanorum Episcoporum, quàm per eos, non sua, sed nostra fieri auctoritate mandamus, deuotè, ac humiliter accedentes, iuxta formam in litteris nostris expressam, quadragesimam saltem omnium ecclesiasticorum prouentuum, & reddituum vestrorum in terrę sanctę subsidium conuertatis: vt eius sitis remissionis participes, quam propter hoc alijs indulgemus. Alioquin contemptum nostrum, immo redemptoris in vos tantò seuerius curabimus vindicare, quantò specialius vos diligimus, & in charitatis operibus alios volumus præuenire. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

Scriptum est super hoc in eundem modum vniuersis Abbatibus, Prioribus, & exemptarum ecclesiarum prælati in supradictis prouincijs constitutis.

TYREN. ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO SYDONIEN. QVA
ipsis caussa partium hic nominatorum in petitorio de-
cidenda committitur.

VM S. quondam Prior Sancti Michaelis, & A. canonicus Tripolitan. Nuncijs ecclesię Tripolitan. & N. & P. Nuncijs dilectorum filiorum fratrum hospitalis Hierosolymitan. pro quæstione, quæ vertebatur inter ipsos super ecclesia de Nefins, & decimis eius, ac tribus Casalibus, quæ occasione litterarum bonę memorię C. Papæ, prædecessoris nostri ab hospitalarijs occupata temerè dicebantur, ad nostram dudum præsentiam accessissent, postquam in præsentia venerabilis fratris nostri N. Portuen. Episcopi, & dilectorum filiorum G. tituli Sanctę Marię transtyberim præbyteri, & G. Sancti Angeli Diaconi Cardinalium, quos partibus dedimus auditores, ab eis fuit diutius litigatum, & nos vtrinq; proposita ex fideliratione Cardinalium prædictorum intelleximus diligenter, de fratrum nostrorum consilio Tripolitan. ecclesiam in eum statum possessionum decreuimus integrè reducendam, quam ante habuerant, quàm per venerabilem fratrem nostrum N. Nazaren. Archiepiscopum, & dilectum filium N. Abbatem montis oliueti, directi à venerabili fratre nostro Patriarcha Hierosolymitan. prætextu mandati iam dicti prædecessoris nostri, præmissarum rerum possessio ipsis hospitalarijs adiudicata fuisset: quibus dedimus in præcætitis, vt iuxta quòd erat sententiatum à nobis, possessionem rerum superius expressarum, cum integritate fructuum ab eo tempore perceptorum, ex eis ipsi eccl. Tripolitan. contradictione, occasione, & app. ces. pacificè resignarent, nec ei super eadem possessione violentiam, vel iniuriam aliquam præsumerent irrogare, ne propter hoc in caussa proprietatis, propter rebellionem suam iacturam incurrerent grauiorem: vobis quoque recolimus mandauisse, vt si vltra mensem possessionem illam contra sententiam nostram præsumerent detinere, prædictam ecclesiam de Nefins cum omnibus antedictis curaretis Tripolitā. ecclesię assignare, eamq; in corporalem possessionem inducere prædictorū, cō-

tradictores quoslibet, aut nostræ sententiæ obuiantes, per seueritatem ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, &c. Cum autem prædicti fratres, & sicut accepimus, super possessione sententiæ latæ obedierint humiliter, & deuotè, per quam nullum eis super quæstione proprietatis præiudicium generatur, cum nihil commune habeat proprietas cum possessione, iuxta legitimas sanctiones, causam proprietatis ad petitionem prædictorum fratrum, vestro duximus examini cōmittendam, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, qui fuerint euocandi, & auditis, & plenius intellectis, quæ in iudicio petitorio duxerint proponenda, quod iustum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes, &c. appellatione remota. Nullis &c. Quod si ambo. &c.

ABBATI SANCTÆ MARIAE DE FERRARIA, EIVSQVE FRATRIBVS
*tam præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Quod
 sub protectionem Apostolicam ipsos recipiat.*

Religiosam vitam eligētibz apostolicum conuenit adesse præsidium, &c. vsque ad verbum Annuimus. Et præfata ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ferrara, quam in fundo à nobili viro Ricardo quondam comite de Sangro pia vobis donatione concesso, ad diuinum obsequium cōstruxistis: sed & cambiū, quod fecistis cum bonæ memoriæ Matthæo quondam Capuā. Archiepiscopo, & ecclesia Capuan. à quibus receptis duas ecclesias dirutas: id est ecclesiam Sancti Martini, in qua Cisterciē. ordinem statuistis, & Sancti Helicū cum omnibz tenimentis earum: sicut habetis in publico instrumento, & locum illum, vbi est ecclesia Sancti Angeli, cum ipsa ecclesia, & tenimento suo, in ius, & proprietatem Beati Petri, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ad instar felicitis recordationis Lucij, Clementis, & Cælestini prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus: Statuentes vt quasunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, &c. vsq; ad verb. illibata permaneāt. In quibus hæc proprijs duximus exprimēda vocabulis prædia quæ cōtulit vobis illustribz memoriæ Vu. quodā Rex Siciliæ, scilicet startiam de Cornillan. startiam de Palmento, & Iardinum Galerani: startiam Sancti Stephani, & Pantanelli, & Riui Iannuli, & Forestellæ, Sancti Petri Lacuscin. vsum pascuarum, & omnium sylvarum in toto tenimento Varran. startiam de Perticella in eodem tenimento: startiam de Fraxo, & pedis montis, quam dedit vobis Tancredus illustris. Siciliæ Rex in tenimento Teani: tenimenta quæ habetis intra montes, & in omnibus partibus suis, & quicquid habetis in Varrā. prædium, quod contulit vobis Ioannes notarius iuxta flumen Vlturni, & quicquid vobis contulit Hug. de Prata, quicquid in territorio habetis Sancti Angeli de Rabaccanina, & omnia pascua in terris eiusdem Hugonis, & quod habetis in Catulisca: pascua, quæ habetis in Alisia, in tenimēto Calui in prato rotando, & in Dalfian. Castelli maris. fundum de sylua plana, quem habetis ex dono Gismūdi, Terram, quam vobis cōtulit nobilis mulier Mathia, & prædict' Hug. in flumine Lethæ, vbi habetis molendinum folle: Domum, quam habetis in castro Mastradi: rationes omnes, quas habetis in Neapolim: Limatam, quæ dicitur Perdita, quam dedit vobis nobilis vir Goffridus de Montefusculo: Tenimentum, quod contulit vobis Comes Vu. de Caserta, in tenimento Telefiæ, quod fuit Ioannis militis Bassi: Molendinum, quod contulit vobis comes Rog. de Molisio in Hyfemia, & pascua per totam terram suam: Molendinum de Pentomis, quod dedit vobis Malgerius forellus, & quicquid habetis in Minian. in monte Rodon. in petra, in Marcian. & in Sancto German. domos, apothecam, & terras, quas Ioannes Ricardi dedit vobis in Capua, & domos, quas dedit vobis Petrus Alisic, & quas dedit vobis Ioannes Cancarrus in eadem Ciuitate: Tenimentum, quod dedit vobis Philippus de Buffon,
 in

in Sueff. pro anima vxoris suæ, & libertates, quas habetis per regnum de plateatico, passagio, & herbatuco. Sanè laborum vestrorum, quos proprijs manibus, vel sumptibus colitis, tam de terris cultis, quàm incultis, siue de vestrorum animalium nutrimentis, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, &c. vsque ad verbum retinere. Prohibemus in super ne vlli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, &c. vsque ad verbum Retinere. Quòd si quis fortè eos retinere præsumperit, &c. Paci quoque & tranquillitati vestre paterna in posterum solitudine prouideri volentes, &c. vsque ad verbum audeat exercere. Illud in super auctoritate apostolica prohibemus, ne infra dimidiam leugā, prope abbatiam vestram aliqua de nouo habitatio fiat, de qua vobis debeat seruata hætenus libertatis, & pacis aliquod præiudiciu generari. Ordinationes etiam monachorum vestrorum, à diœcesan. suscipietis Episcopo, siquidem catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem apostolicę sedis habuerit, & gratis, & absq; prauitate aliqua voluerit exhibere: Alioquin liceat vobis à quocunq; malueritis catholico Episcopo suscipere: qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur impendat. Decernimus ergo, &c. vsque ad verbum Profutura. Salua sedis apostolicę auctoritate. Siquis igitur &c. cunctis autem, &c. Datum Lateran. per manum Raynaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis, XIII. cal. Februarij. Indictione III. incarnationis dominicę, Anno millesimo centesimo XCVIII. Pontificatus vero domini Innocentij Papę III. Anno secundo.

EPISCOPO PADVANO. VT MAGISTRO G. PRIMAM VACATURAM præbendam assignent.

M in ecclesia Dei, & officia beneficijs, & beneficijs sint officia deputata, & oneri honor annexus, & onus honori, ecclesiasticis debet gaudere stipendijs, qui ecclesiasticis officijs sunt ascripti: ne contra legis veteris inhibitionem os boui trituranti claudatur, aut contra verbum apostoli aliquis suis cogatur stipendijs militare: si qui altari deseruit, non detur viuere de altari. Sanè in examinatione causę, quam olim cum dilecto filio magistro G. qui nobis, ac fratribus nostris litteraturę, ac bonitatis suę meritis est acceptus, olim habueras, & ab eo intelleximus esse propositum, & N. procuratore tuo, & nuncio non negatum, ipsum de assensu tuo in canonicum ecclesię Paduan. fuisse receptum, & à te postmodum in subdiaconum ordinatum, in eo duntaxat existente vi quæstionis, quòd propter inuestituram, quæ tibi de antiqua consuetudine competebat, præbendam de canonicorum manibus recepisset. Licet autem ipse per sententiam delegatorum iudicum ab eadem causā ceciderit, & satis sufficiat ad correctionem ipsius, quòd in eo punitus est, in quo visus est deliquisse, vt misericordiam in nobis inueniat, qui hætenus iustitiam est expertus, quamuis ex eo quòd in eadē ecclesia certus beneficiorum est numerus per sedem apostolicam confirmatus, & nullū beneficium vacet in ea, immo, sicut dicitur, tres ad vnum contra statuta Turonen. cōsiliij sint admissi, non statim precibus eius condescendere valeamus: quia tamen abs onū est non modicum, & indignum, vt canonicus, & subdiaconus ecclesię Paduan. ipsius remaneat beneficio destitutus, fraternitatem tuam monemus, & exhortamur in domino, & per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus cum hi, qui post eum recepti sunt ad officium, non debeant cum in beneficio præuenire, nullum inuestias de beneficio ecclesię Paduan. priusquam eidē sicut vni ex alijs integrum fuerit beneficium assignatum. Dilectis etiam filijs Archipræsb. & canonicis eiusdem ecclesię per nostras litteras in hibemus, ne aliquem ad beneficium prius admittāt, quàm eidem magistro, iuxta quòd præmisimus, fuerit satisfactum: decernentes irritum, & inane, siquid à te, vel ipsius contra hoc fuerit attentatum. Quia verò nō minus idem Archipræsb. & canonici præter inuestituram tuam eidem G. præbendam conferendo peccarunt, quàm ipse recipiendo deliquit, ne vnus puniri videatur pro omnibus, sed omnes puni-

antur in vno, ipsis per apostolica scripta præcipiendo mandamus, vt ei præbendam, quæ tantum residentibus de communi confertur, sicut vni ex alijs de communibus prouentibus, & manualia beneficia post suspensionem præsentium non differant assignare: ad quod eos, si (quod non credimus) parere noluerint, per venerabilem fratrem nostrum N. Gradensem Patriarcham, contradictione, & appellatione cessante, ecclesiastica mandamus distinctione compelli.

illis scriptum est super hoc, & Patriarcha scriptum est super hoc.

MAGISTRO IOANNI SVBDIACONO, ET NOTARIO NOSTRO.

Quod sententiam pro ipso latam confirmet.

COLLATO tibi quondam per manus nostras Archidiaconatus officio, quem Colim habuerat V. quondam Archidiaconus, & canonicus Paduanus, cum in ecclesia Paduan. nulla tunc temporis diceretur vacare præbenda, donationi nostræ referuauimus proximè vacaturam, decernentes irritum, & inane, si quis de ea quicquam contra tenorem mandati apostolici præsumeret attetare. Cumque postmodum inter venerabilem fratrem nostrum, Paduanum Episcopum, & magistrum G. canonicum ecclesiæ Paduan. super præbenda eiusdem ecclesiæ propter hoc quæstio mota fuisset, quod idem G. præbendam, præter inuestituram Episcopi, de Paduanorum canonicorum manibus accepisset, nos primò causam ipsam Ferrarien. Episcopo, secundò venerabili fratri nostro Episcopo Veronen. sanctæ Rom. ecclesiæ Card. ac tandem post sententiam à Ferrarien. prolatam, venerabilibus fratribus nostris Castell. & Clugien. Episcopis commisisse meminimus. Cumque postmodum eiusdem Episcopi procurator, & dictus magister G. propter hoc ad sedem apost. accessissent, causa ipsa coram dilecto filio P. tituli S. Cecilie præbytero Card. quem eis concessimus auditorem, diutius ventilata, & fideliter nobis per Card. eundem, quæ proposita fuerant, hinc inde relatis: cassata quoque sententia ab eodem Episcopo Ferrarien. prolata, causam eandem dilectis filiis L. Priori, & V. canonico S. Mariæ ad carceres sub certa forma cõmisimus terminandam: sic videlicet, vt eodem G. reducto in statum, in quo fuerat sententia non prolata: cum nobis ex ipsius confessione facta coram eodem Card. constaret, quod inuestitura præbendarum ad eundem Episcopum pertineret, & idem G. præter inuestituram ipsius, prædictam præbendam de canonicorum manibus accepisset, ipsum eadē sublato appellationis, & contradictionis obstaculo spoliarent: & assignationem à canonicis factam denunciarent irritam, & inanem: nisi forsan infra mensem post receptionem litterarum nostrarum constaret eisdem, Episcopum Paduanum post possessionem præbendæ ipsi G. à canonicis assignatam, suum super assignatione à canonicis facta eidē expressisse consensum. Præterea minus indecès attendentes, quod simplex canonicus, quàm archid. & canonicus præbenda careret, cū & idē G. ea se præbenda reddidisset indignū, quam temerè præsumpserat occupare, eisdem iudicibus dedimus in mandatis, vt non obstante mandato, quod à bonæ me. C. Papa prædecessore nostro pro eodem G. factum fuerat, de beneficio vacaturo eundem Episcopum cõmonerent, vt eādem præbendam tibi, vel nuncio tuo, non obstante appell. vel contradictione cuiuslibet assignaret: quod si nō faceret, ipsi hoc nihilominus sublato appell. obstaculo adimplerent. Delegati verò iudices iuxta formam mandati apo. procedentes, cum eidē G. restitutionis beneficium impendissent, sex clericos, & tres laicos productos ab eo ad testimonium admiserunt. Sed quia Episcopū assignationi sibi à canonicis factæ suū expressisse cōsensum, infra statutum terminū nō probauit, licet idē G. ad sedē apost. appellasset, iam elapso termino plures se asserens ad testimoniū producturum: quia tamen in litteris nostris appellationis erat obstaculū partibus denegatum, ipsi contra eum se per contumaciam absentantem, sententiam protulerunt, præbenda eum spoliante eadē, & assignationem à canonicis factā decernentes irritam, & inanem. Postmodū verò ad cõmonitionem eorū procuratorem

rem tuum de eadem præbenda dictus Episcopus inuestiuit: & licet sæpè dictus G. ad nostram postmodum præsentiam accessisset, tamen contra prolatam sententiam, & inuestituram procuratori tuo factam, nihil penitus postulauit. Nos igitur sententiam ipsam, sicut ab eisdem iudicibus rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habemus, & auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocínio communimus. Nulli ergò &c.

ARCHIDIACONO, ET CAPITULO CAPUANIS. VARIA DE

electione & postulatione prelatorum differit.

Vm olim nobis de obitu bonæ mem. Archiepiscopi Capuani, jã per vestras litteras, quam nuncios constitisset, volentes, prout officij nostri sollicitudo deposcit, in pastorem provideri celerius eccl. viduatæ, vobis dedimus in mandatis, vt electionem canonicam de persona idonea faceretur: per quam in spiritualibus, & temporalibus Capuana ecclesia posset congruè gubernari. Vos autem mandatum nostrum suscipientes humiliter, & deuote, statuto die in metropol. ecclesia conuenistis: & cum ad tractandum de faciendâ electione in Cap. federetis, & tu fili Archidiacone hymnum ad inuocandam spiritus S. gratiam incepisses, dilectus filius M. Archid. Theat. canonicus Capuanus silentium indicēs, sic ait: Dominus Papa, vt faceremus canonicam electionem præcepit, & ego ne fiat, nisi canonica, interdico, & ad ipsum vocem appellationis emitto. Cumque à quibusdam vestrum quæsitum fuisset ab Archidiacono memorato, quid intelligeret per canonicam electionem, respondit: vt secundum decreta canonica nullus in episcopum de aliena eligeretur ecclesia, dum in propria posset idoneus inueniri: & sic aliquantulo facto tumultu, cum tu fili Archidiacone hymnum iterum incepisses, ipse Archid. Theatinus cum quibusdam complicibus suis chorum exiuit, & cepit in quodam angulo ecclesiæ commorari, & vos hymnum in choro solenniter compleuistis. Sed cum post inuocatam spiritus S. gratiam foret de electione tractandum, vnum præbyterum, & vnum Diaconum, & alium acolitum vicè gerentem subdiaconi, qui etiam est Cancellarius eccl. Capuan. vt vota singulorum seriatim perquirerent, elegistis: qui vniuersorum perquirentes diligentius voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Cap. remanistis, inuenerunt in electione concordēs: dilectum filium R. subdiac. & L. capell. nostrum, filium dilecti filij nobilis viri P. Comit. Celanen. vnanimitè nominantes. Denum verò prædictum Archid. & qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis, vt ad electionem accederent faciendam: sed cum ipsi venire penitus recusassent, & diceret idem Archid. quod non ei feceratis tantum honoris, & gratiæ, quod vobiscum vellet in electione faciendâ persistere, vos publicata electione vestra cantastis: Te Deum laudamus, & pulsari fecistis cum solennitate campanas: vt quod per vos factum fuerat, innotesceret ciuitati: ad quarum sonitum cum vniuersus populus ad ecclesiam aduenissent, & audissent qualiter à vobis electio fuerat celebrata, factum vestrum communiter approbarunt: & quidam eorum, vt archid. & alios, qui ab electione discordabant, ad concordiam reuocarent, multipliciter institerunt. Verum ipse Archidiaconus, vt proponitur, se tunc ipsi electioni minime cōsentire, sed in nostra præsentia suum assensum ipsi velle præstare respondit: quod etiam, sicut dicitur, sæpè, ac sæpius in multorum præsentia replicauit. Tu verò fili Archidiacone cum multis de canonicis Capuanis decretum electionis afferens elegantium subscriptionibus roboratum, ad nostram præsentiam accessisti: & cum apud nos fuisset aliquandiu cōmorati, tres canonici Capuani pro parte aduersa, post aliquot dies nostro se cōspectui præsentarunt. Vobis igitur, & ipsis in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis, vtrique partium præcepimus dicere veritatem, & quantum quid erat in narratione facti, vsq; ad exitum archidiaconi prædicti de choro, neutra partium discordabar. Dicebant tamē clerici antedicti, quod multi, qui exierant cū Archid. minis, & terroribus fuerant inducti electioni à vobis postmodum factæ consentire,

Cumque tam à vobis, quam clericis illis quæsiuerimus diligenter, quot erant clerici Capuani, qui electioni debuerant interesse, inuenti non fuistis in responsione discordes, sed tam vos, quam ipsi certum super hoc numerum designastis: & cum quæreremus sollicitè quot exierant cū Archidiac. Theatino, cū appellationem opposuit, interpositæ appellationi fauentes: licet in hoc à vobis præfati tres clerici discordarent, quòd scilicet xij. vel. xiiij. ad plus de canonicis ab electione facta proponerent dissentire, & vos eos esse. v. aut. vj. solummodo diceretis: secundum tamen expressum à vobis, & ipsis canonicorum numerum tres partes, & amplius erant in electione concordēs: si etiam prædictorum clericorū assertio vera esset, quòd scilicet. xiiij. canonici dissentirent. Quanquam autem, ut prædiximus, diligenter inquisiimus publicè veritatem, ne tamen aliqua videremur omittere, de quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quosdam de fratribus nostris sigillatim vos, & ipsos clericos examinari præcipimus, ut quisque vestrum coram ipsis plenius, & securius exponeret voluntatem: qui non aliud, quam ante propositum fuerat, inuenerunt. Interrogati verò clerici antedicti, qui quosdam canonicorum dixerant minis, & terroribus ad consentiendum inductos, si viderunt aliquibus quamlibet coactionem inferri, taliter responderunt, quòd post factam electionem adiuuerunt quosdam de canonicis alijs cōminantes, & dicētes: De ciuitate trecēti vocentur armati, & tūc apparebit, quis electioni nostræ noluerit consentire. Sed licet hoc dictum fuerit, non viderunt tamen propter hoc cum armis aliquem veniētem, vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Cū autem ex vtriusque partis assertionem constaret interpositam fuisse appellationem canonicam, quando ne fieret electio nisi canonica, secundum mandati nostri tenorem, ad nostram fuit audientiam appellatum, videri poterat, quòd post eam medio tempore nihil debuerit innouari: vnde talis electio iudicanda erat irrita, & inanis, utpote post appellationem canonicè interpositam attentata: sed è contra cū appellatum fuisset, non ut nulla fieret canonica, si factum electionis fuit canonicè subsecutum, non utique contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum: & ideo licet post appellationem, non tamen contra fuit eadem electio celebrata: propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cū duæ partes, & amplius electioni consenserint, & consentiant, licet cautum reperiatur in canone, ut tunc alter de altera eligatur ecclesia, cum nullus in propria fuerit reperiendus idoneus, quia tamē hoc in fauorem introductum est clericorum, & cuique licet renunciare iuri, quod pro se noscitur introductum, vos qui duæ partes eratis, & amplius. cū quod duæ partes capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte iuri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuistis: & electionem de persona alterius ecclesiæ celebrare: præsertim cum illud decretum locum videatur habere, quando clericis renitentibus, & inuitis alicuius violentiam potestatis, extraneus ingeritur ex aduerso: propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari: & quos ingeri si bi viderint ex aduerso, non timeant refutare. Præterea cum sedes apost. caput omnium eccl. existat, & Ro. Pont. iudex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in prælatum alterius, ei posse obijci nō videtur propter capituli priuilegium, quod obtinet plenitudinem potestatis, quod de alia ecclesia eligatur, cum à capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut non fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, sed ut fieret canonica, dictus Archidiac. Theat. cum suis fautoribus chorū exiisset, & vos illos, ut in interessent, electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè reuocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fuisse videntur: propter quod electioni à vobis concorditer celebratæ de iure non posse contradicere videbantur: præsertim cum idem Archidiac. postea requisitus responderit, quòd in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum: & ideo cum secundum statuta Lat. consilij, app. remota, semper id debeat præualere, quod à pluribus, & sanioribus fuerit ordinatum, nisi fortè à paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit, & ostensum, à vobis celebrata

celebrata electio, tanquàm à maiori, & saniori parte, non obstante contradic-
tione, vel appellatione paucorum, debebat, & poterat rationabiliter confirma-
ri: cum id, quod obiectum extitit, & ostensum, rationibus præmissis appareat
rationabile non fuisse. His taliter allegatis, quanquam contra personam illius,
quam elegistis, nihil vnquam dictum fuerit, vel obiectum, quia tamè verbum
apostoli dicentis: Nemini citò manum imponas, debemus attendere diligèter
ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut
decurrit) procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipuè re-
quirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens: li-
cet de honestate morum tanquàm ei, qui nobiscum est, aliquandiu laudabili-
ter conuersatus, possimus ipsi laudabile testimonium perhibere. Illius quoque
litteraturæ, licet non eminentis, tamen conuenientis existat, vt pro defectu sci-
entiarum (sicut plenius intelleximus ab his, qui eam melius cognouerunt) ab ele-
ctione non deberet excludi, de legitima tamen ætate plenè scire non potuimus
veritatem: de qua nec vos (vt accepimus) aliquid cogitastis: cum à multis cuius
ætatis existeret, curauerimus indagare: à nemine vnquàm audiuius, quòd an-
num ætatis trigessimum attigisset. Cum autem secundum prædicti statuta con-
cilij nullus debeat in episcopum eligi, qui trigessimum ætatis non egerit annū:
licet senectus venerabilis sit, non diuturna, nec annorū numero computata, sed
cani hominis sint sensus eius, & ætas senectutis vita immaculata: quia tamen
post illa tria, quæ Salomon asserit difficilia, quartum quasi reputet impossibile,
viam videlicet viri in adolescentia sua tanquàm inuestigari non possit, nos ec-
clesiæ pariter, & personæ providere volētes, & tam rationes, quàm canones ob-
seruare, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia propo-
situm vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter urgentem necessitatem,
& euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potius approba-
mus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subdiaconum nostrum, de
communi fratrum nostrorum consilio, vobis in procuratorē cōcedimus, libe-
ram administrationem etiam in spiritualibus, quàm in temporalibus cōmit-
tentes. Quapropter discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, atque
præcipimus, quatenus eum suscipientes humiliter, & deuotè ipsi curetis plena-
riè de spiritualibus, & temporalibus respondere: vt & ipse profectum, & hono-
rem ecclesiæ Capuanæ valeat studiosius procurare, & dilectionem, quam vos ad
eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in domi-
no, quòd sicut ei dedimus in mandatis, taliter in commissa sibi procuracione
proficiet, quòd sibi salutem, vobis vtilitatem, & nobis comparabit honorem.

Datum Lateran.

BAMBERGEN. EPISCOPO, ET MAGISTRO PRAEPOSI-
tino scholastico Maguntino. Quod absque Romani Pontificis auctoritate
Episcopi ab vna ecclesia ad aliam transferri non possint.

Cap. Licet,

Licet in tantum apostolicæ sedis extendatur auctoritas, vt nihil præ-
ter eius auctoritatem in cūctis ecclesiarum negocijs rationabiliter
disponatur, vt pote quæ canones, quibus forma ecclesiasticæ consti-
tutionis exprimitur, vel edidit, vel ab alijs editos approbavit, suum
receptione, ac approbatione faciens, quod in uentione, vel editione
videbatur forsitan alienum: quædam tamen sibi quodam modo specialiter, &
singulariter reseruauit, vt præter specialem auctoritatem ipsius nec iure agi de-
beant, nec attentari valeant cum effectu. In his autem specialiter translationes
episcoporum, non tã constitutio canonica, quàm diuina, eius tantū potestati cō-
misi: vt sicut legitimū matrimonij vinculum, quod inter virū est, & vxorē, ho-
mo dissoluere nequit, domino dicente in euangelio: Quod Deus cōiunxit, ho-
mo non separet, sic & spirituale fœdus coniugij, quod inter episcopū est, & eius
ecclesiam, quod in electione initiatū, ratum in confirmatione, & in consecra-
tione intelligitur consummatū, sine illius auctoritate solui nō potest, qui suc-
cessor est Petri, & Vicarius Iesu Christi. Hoc aut C. quondā Hildesemē. Episc. nō
atten-

extra, de
translatio-
ne Episco-
porum.

attendens, licentia nostra nec postulata, nec habita, contra canonicas sanctiones & iniuriam apostolicæ sedis, cuius super hoc fuerat & requirendus, & obtrudendus assensus, ad Herbipolen. ecclesiam ab Hildesemen. non auctoritate nostra, sed propria temeritate transiit, & administrationi eius se ingerens Herbipolen. se fecit Episcopum nominari. Nec illa felicitis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri indulgentia, quam impetrasse refertur, in hoc præsumptione excusat ipsius, sed ambitionem accusat: utpote quæ ipsum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contulit ad aliam Episcopalem ecclesiam transfundi, cum sit expressum in ea, quod si ad maiorem vocaretur forsitan dignitatem eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. Vnde licet forsan aliquibus videatur, ut indulgentiæ occasione illius ad dignitatem possit transire maiorē: ad parem tamē ipsi transire non licuit cum in maiori dignitate propter maiorē utilitatē facilius soleat dispensari. Præterea cū postulatio, sicut & electio, examinari soleat diligenter, & tenor eiusdem indulgentiæ non solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam reseruasse, subiungēs, dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obuiet institutis, antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla debuerat ratione transire. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras, publica referente fama, venisset, distulimus tamen procedere contra ipsum, donec litteras eius recepimus, in quibus se nobis Herbipolen. Episcopum appellabat. Vnde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animaduersione punire, quibusdam ecclesiarum prælatis in Teutonia constitutis districtè præcepimus, ut cum factum huiusmodi non posset in partibus ipsis non esse notorium, nisi dictus C. infra viginti dies post susceptionem litterarū nostrarum, ab Herbipolen. ecclesiæ administratione cessaret, cum excommunicationum auctoritate nostra non differrent publicè nunciare, & excommunicationem eius facerent pulsatis campanis, & candelis extinctis, festiuis diebus, & dominicis innouari: quamuis in manifestis non sit ordo iudiciarius requirendus, & ipse videretur confessus de crimine: cum in litteris ad nos directis se præsumpsisset Herbipolen. Episcopum nominare: nos tamen ad euincendam omnem malitiam, in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam, & eum postmodum etiam ad bonum obedientiæ reuocare volentes, ipsi non præmissa salutatione mandauimus, ut omni excusatione cessante, si apud nos vellet gratiam inuenire, mandatum apostolicum adimpleret. Quia verò nec sic ei vexatio præbuit intellectum, quin eò fortius in sua pertinacia perduraret, quod amplius nos videbat de sua correctione sollicitos, cum postquam alius de mandato nostro fuit in Episcopum Hildesemen. electus, & etiam confirmatus, se ipse præsumpserit Hildesemen. Episcopum nominare, & electum ipsum & eius ecclesiam per suos fecerit multipliciter molestari, apostolicæ sedis iniuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo principis Apostolorum, præsentibus nuncijs eius inter missarum solennia excommunicatum publicè nunciavimus, mandantes sententiā latam à nobis per Teutoniam publicari. Volentes igitur de facto ipsius per vestras reddi litteras certiores, & utrum seruauerit sententiam nostram, utrum prorsus ab ecclesia Herbipolen. recesserit, & in Hildesemen. nihil sibi penitus vendicarit, utrum se humiliare curauerit, & an suum recognoscat excessum, discretionis vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus inquiratis super præmissis omnibus diligentius veritatem, & quod inuenieritis per vestras nobis litteras fideliter intimetis: ut vel in eum, si adhuc contumax fuerit, manus nostras amplius aggrauemus, vel si misericordia dignus extiterit, secundum benignitatem apostolicæ sedis, illam cum eo misericordiā faciamus, per quam neruus ecclesiasticæ disciplinæ minimè dissoluatur. Volumus præterea nihilominus, & mandamus, ut Herbipolen. canonicis sub pœna excommunicationis ex parte nostra districtiùs iniungatis totum tenorem præsentium litterarum in litteris vestris, quas eis super hoc à vobis dirigi volumus, exponentes nequid horum ignorent, ne, donec idem Episcopus absolutionis gratiam meruerit obtinere, ipsi communicare, vel obedire præsumant, & ut ipsum

meruerit obtinere, ipsi communicare, vel obedire præsumât, & vt ipsum capitulum in eo puniatur, in quod eliquit, ad alicuius electionem sine nostro speciali mandato procedere non attentent. Quòd si contra præsumpserint huiusmodi factum irritum decernimus, & inane. Super his autem omni gratia, & timore postpositis, taliter procedatis, quòd prudentiam, & deuotionem vestram debeamus meritò commendare. Nec in eo incurratis offensam, ex quo debetis gratiam promereri, cum veritas nobis nequeat occultari. Datum Lateran. VII. Calendas Februarij.

THEOBALDO EPISCOPO AMBIANEN. QVA STATVTVM ET
ordinationem quandam ipsius confirmat.

EX parte tua fuit in audiētia nostra propositum, quòd cum ecclesiam de Petromoso tuæ diocesis penè penitus desolatam pietatis intuitu repararis, licet ea tibi fuerit per sedem apostolicam confirmata, ipsius tamen volens statui prouidere, in ea de consilio dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in in via lata, Diaconi Cardinalis, apostolicæ sedis legati, & aliorum multorum, quatuor religiosas personas prouidè statuisti, quarum vna præsit cæteris in obseruātia ordinis regularis, & omnes pariter tibi, & successoribus tuis in spiritualibus, & temporalibus debeant respondere, ita etiam, quòd ad te, & successores tuos tam spiritualium, quàm temporalium administratio, & ipsarum pertineat institutio personarum. Nos igitur quod à te prouidè factum esse dignoscitur, ratum, & firmum habentes, institutionem ipsam, sicut rationabiliter facta est, recepta, & hactenus obseruata, auctoritate apostolica confirmamus, districtius inhibentes, ne aliquis successorum tuorum præsumat numerum præscriptarum diminueri personarum. Nulli ergo, &c. Hanc paginam nostræ cōfirmationis, & inhibitionis infringere, &c. Datum Lateran. V. cal. Februarij.

COMITIBVS, BARONIBVS, BAIVLIS, IVDICIBVS, CIVIBVS, ET VNI-
uerso Populo in Regno Siciliæ constitutis. Vt cum legato Apostolico in regni cōserua-
tionem, opes & consilia conferant.

QUANTUM apostolica sedes non solum in Regno vobis contra hostes affuerit, sed extra Regnum etiam grauaminibus vestris non incassum, sed vtiliter potius studuerit præcauere dissoluens laqueos, qui in personarum vestrarum oppressionem, & rerum dispendium tendebantur, ex parte (sicut credimus) vestra vniuersitas iam cognouit. Qualiter etiam nostris sumptibus non semel, sed sæpe obuiauimus conatibus iniquorum, quantum viles fuerimus vobis, & Regno, & vos intelligitis per vos ipsos, & opus testimonium perhibet veritati: cum, nisi fallimur, immo quia non fallimur, aliter hodie Marcoualdus, & complices eius præualuissent in Regnum, nisi per nos prudenter, & potenter, tam spiritualiter, quam temporaliter fuisset machinationibus eorum occursum. Et licet non solum sollicitudini nostræ, sed hæc expensis etiam hactenus, vel in modico sit responsum, quia tamen vobis deesse nec volumus, nec debemus, dilectum filium nostrum C. Sancti Laurentij in Lucina præbyterum Cardinalem, apostolicæ sedis legatum, & venerabiles fratres nostros Neapolitan. & Tarentin. Archiepiscopos, & nobilem virum I. Marscalcum, & consobrinum nostrum in Regnum Siciliæ in eo ipsis vice nostra commissam, cum exortio militum ad debellandos hostes, & solidandum Regnum duximus destinandos: credentes quòd non solum prouentus Regni deberetis in stipendia militum erogare, sed de vestris etiam non modica liberaliter elargiri, utpote quibus melius esset pro statu regni vniuersa expendere, quæ habetis, quàm denuo per Marcoualdum, & fautores ipsius grauissimè subijci seruituti: quorum tyrannidem, etsi omnes, vel ferè omnes de Regno in rebus, multi tamen maiores & potentiores in

in personis etiam sunt experti. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & per apostolica scripta tam ex parte nostra, quam Regis districtè præcipiendo mandamus, quatenus legatum ipsum, & socios eius recipientes humiliter, & deuotè, & in subsidium vestrum, ac Regni, & exterminium hostium iuxta mandatū ipsorum potenter, & viriliter assurgentes, eis de Regni prouentibus in subsidium, & expensarum, & stipendia militum respondere curetis: cum quod quibusdam ex vobis hæcenus pro necessitate temporis ad munitionem urbium, & castrorum indultum fuerat, vel permissum, velimus necessitate cessante cessare. Alioquin nos de cætero apud Deum, & homines erimus excusati, siquid vobis aduersi contigerit, cum vobis ipsis nolitis adesse. Licet enim multa nobis, & magna promissa fuerint, & oblata, vniuersa tamen pro vobis quasi stercora curauimus recusare, & pro certo, nisi nostra vos defendat auctoritas, experimento probabitur, qualiter sine nobis vestra vos non possit potentia defendere. Datum Lateran. III. nonas Februarij.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI IN SCLAVONIA
constitutis. Qua transactionem hanc auctoritate apostolica confirmat.

Vm à nobis petitur, quod iustum est, &c. vsque ad verbum Annuentes. Compositionem inter vos, & monasterium sanctorum Cosmæ, & Damiani factam super terris, & aquarum discursibus, & alijs, de quibus inter vos quæstio vertebatur, sicut rationabiliter, & absque prauitate facta est, & ab vtraque parte recepta, & in authentico exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Ad maiorem autem euidenciam huius rei ipsum authenticum de verbo ad verbum præsentibus litteris duximus inferendum, cuius tenor ita se habet. In nomine sanctæ, & indiuiduæ trinitatis, anno ab incarnatione domini nostri Iesu Christi Millesimo centesimo nonagesimo quarto, mense Iulij. Die nono intrante, indictione duodecima apud Tynum, Regnante domino nostro Bela serenissimo Rege Vngariæ, Dalmat. Chroatiz atque Rame, & Almerico filio super Dalmatiam, & Chroatiam. Cum nos nempe Petrus Spalatin. sedis Archiepiscopus, vnà cum Matthæo Nonen. Episcopo, & Damiano Iadrentin. comite, ac Grubesia Spalatin. Comite, cæterisque nobilibus, quorum nomina inferius subscribentur, in ecclesia Sancti Ioannis de Tyno, ad controuersias, quæ inter templarios, & monasterium sanctorum Cosmæ, & Damiani, pro terris, & aquarum discursibus vertebantur, refecandas, de mandato regio resideremus: post multas altercationes, & verba, quæ memoratæ ecclesiæ inter se habebant, vti adias ab vtraque parte per stipitem, de voluntate vtriusque partis suscipientes, pro bono pacis, & concordie talem inter vtrasque ecclesias finem, & diuisionem auctoritate regia composuimus: vt incipiente à via, quæ inter villam Tyni, & villam sanctorum Cosmæ, & Damiani est, & eundo versus meridiem recto tramite vsque ad Gomillam inferius, & abinde vsq; ad Blatam: quicquid in austro in terris, & in aquis est, quod ad monasterium sancti Damiani pertinet, domui templi remaneat perpetuò possidendum, præter aquam Chriplinam, quam communem esse decernimus vtrisque ecclesiis, & quicquid à præfata via, & terminis in partibus occidentis in terris, & aquis, ac pascuis etiam ultra vallem Tyni habetur, & ad templarios spectauit, præfato sancti Damiani monasterio sitamodò in perpetuū: aquam verò Chicmæ cum aquarū decursibus, templarios habere iugiter statuimus, tali videlicet ordine, vt in ea molendina faciant, quotquot possunt: ita tamen quòd molendino sanctorum Cosmæ, & Damiani de Virbiza, quod est ultra Blatam, non noceat in aliquo. Volumus etiam, & sancimus, vt præfata Sancti Damiani ecclesia omnes terras illas, quas ultra Blatam, & vsque mare possedit antiquitus, & etiam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerit, habeat, possideat semper absq; omni templariorum calumnia. Stabilimus etiam, vt si qua vtriusque partis antiqua testamenta, vel scripta, præter hanc nostræ constitutionis chartam, ire præ-

præsumpserit, omnipotentis Dei, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, & nostram maledictionem incurrat, fiatque anathema, & super hoc poena duarum librarum auri multetur: quæ omnia firma, ac rata esse volumus, præsentem Gualterio magistro, & fratre Aczo præceptore, & omnibus fratribus, & Dominico Abbate, Priuoria monacho, & Diminoscia monacho, cunctisque fratribus coram his idoneis testibus, Petro Sagarelle, & Tolmatio, ac Burello presb. Spalantinis. De Iadretinis verò fuerunt testes hi, Petrona Cucillæ, Peitiz Vitache, Peitiz Michaëlis, Georgius Sopp, Bitte de Iuda, Bitte Præstantij cum fr. Grisogono, Petrus Scluradi, templariorum aduocatus, & quam plures alij. De Sclauis verò fuerunt testes hi, de dominis Iupanus, Vulcominis Iupanus, Betisius Iupanus, Grubescia Gaudij Iupanus, & Rillizus Iupan⁹, cum pluribus alijs. Fuerunt etiam testes ibidem hi venerabiles viri, Gregorius Antiuar⁹. Archiepiscopus, & Vincentius Sancti Grisogoni Martyris, Abbas cum suis monachis, & multis de plebe. Et ego Blasius Sanctæ Anastasiæ diaconus, & Iadretinæ ciuitatis notarius qui interfui, hanc constitutionis, & cōcordiæ chartulam iussu iam dicti Archiepiscopi Spalaten. & Nonen. Episcopi, ac comitum præscriptorum, cæterorumque testium rogatu, ut audini, compleui, roborauī, & signo consueto signauī. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, &c. Datum Lateran. VII. calendæ Februarij.

EPISCOPO, DECANO, ET SVBDIAcono LINCOLNIEN. QVOD

vi, metu extorta resignatio non obliget.

Audientiam nostram dilecto filio magistro Helia de Cheuele signi-^{Cap. ad au}ficante peruenit, quod cum ecclesiam de Cheuele auctoritate sedis apo-^{dientiam}stolicæ canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset, gra-^{extra de}uissimo tandem Regis metu, quod eam resignaret, iurare coactus, eam in eo-^{his que vi}rum, ad quos pertinebat, manibus resignauit. Quia verò quæ vi, metusue causa^{& metus causa.} fiunt, carere debent robore firmitatis, discretionī vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si eundem magistrum eo metu ad resignationem faciendam vobis constiterit fuisse coactum, qui potuerit, & debuerit cadere in constantem, non obstante iuramento prædicto, quo non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo restitui faciatis. Nullis litteris veritati, & iustitiæ, &c. Quod si omnes, &c. duo vestrum &c. Datum Lateran. nonis Februarij.

ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS SVTRINIS. DE IVRE

eligendi quoad possessorium & petitorium.

CVM ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, & sicut^{Cap. cum} moris est, inuocata spiritus sancti gratia, pastorem vnanimiter elegistis, ^{ecclesia de}petentes ipsum à sede apostolica confirmari. Verum dilecti filij clerici con-^{causa pos.}uentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem, apud nos de vobis consequenter^{sessionis &} suam deposuere querelam, quod cum in Episcoporum electionibus faciendis, ^{proprietatis.} ipsi, ac prædecessores eorum consueuerint interesse, vos eis inuitis, renitenti-^{tis.} bus, & exclusis, ad faciendam electionem procedere præsumpsistis: quam ob hoc non confirmandam, sed infirmandam potius asserebant. Partibus ergo pro quæstione huiusmodi apud sedem apostolicam constitutis, dilectos filios nostros B. tituli Sancti Petri ad vincula, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteros, & Nicolaum Sanctæ Mariæ in Cosmedin. Diac. Cardinales dedimus auditores: in quorum præsentia testes vtrinque producti fuerunt, & eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes à se productos intētionem suam, quod ad eos tantum spectaret electio, sufficienter dicebat esse probatum, parte clericorum nihilominus asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi

Ccc

suam

suam assertionem, quodd electioni pontificum interesse deberent, plenius probauissent: per quæ constare dicebant eos electionibus trium Episcoporum, qui ecclesiæ Sutrinæ vltimò, & immediatè præfuerant, cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, vocemque habuisse cum alijs eligendi: Nos ergo auditis allegationibus, & rationibus partium, & depositionibus ipsis diligenter inspectis, quoniã liquidò deprehendimus testes vestros in perhibendis testimonijs varios extitisse, atque aduersus fidem attestationis suæ coram dictis Cardinalibus vacillasse, sicut ipsi postea nobis retulerunt, & quodd negationem quodammodo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita quidem ad se spectare, quodd ad aduersarios minimè pertineret. Per testes verò partis aduersæ fuit sufficienter ostensum, quodd in trium Episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentés affuerint, & vocem habuerint eligendi, præmissam electionem factam, eis contradicentibus, & exclusis, de fratrum nostrorum consilio decreuimus irritandam: clericos sæpe dictos in eam quasi possessionem, quam ante controuersiam mortem habuerant reducētes. Verum quoniam in quaestione prædicta quicquid iuris vtrique pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur: cum iure ciuili sit cautum, id venire in iudicium, non de quo actum est, vt veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est, ne veniret: & secundum statuta canonica electiones Episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscuntur: nisi fortè alibi secus obtineat de consuetudine speciali: nec ex eo quodd clerici ante dicti se inter eligentes Sutrin. Episcopos probauerunt terribè extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis vsque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt: & actore non probante, qui conuenitur etsi nihil præstiterit, obtinebit, ab eorum impetitione super electionibus faciendis vos duximus absoluendos: sæpe dictis ecclesiarum clericis super hoc silentium perpetuum imponentes. Nulli ergo &c. liceat hanc paginam nostræ diffinitionis refringere &c.

Datum Laterani VII. Februarij.

TVRONEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD ARCHIEPISCOPVS PROPTER infirmitatem suffraganeorum consecrationem committere possit.

Cap. quodd
sedem, de
offitio or-
dinarj.

Quodd sedem apostolicam consulis super his, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus, & acceptum: & tua exinde fraternitas meritò videtur commendanda, cum lex dominicæ constitutionis eandem sedem totius potuerit orbis terrarum magistratam: vt quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem eiusdem ratio requiratur. Nos si quid decreuisti prouidè consulendos, vtrum si fortè aliqua infirmitate, vel alia causa iusta detentus, aliquem Suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui Coepiscoporum tuorum vices tuas licitum committere tibi esset: & vtrum electus, qui pro consecratione instaret, ab eo, cui vices tuas taliter commisisses, deberet licitè consecrari. In quo tale damus tuæ consultationi responsum, quodd in tali articulo constituto, & tuas vices (vt dictum est) committere tibi licet, & consecrandus debet munus consecrationis ab eo recipere, cui eas duxeris committendas: dum modo catholicus habeatur, & impedimentum ex subtractione gratiæ sedis apostolicæ non obsistat. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN. VT CIVES AB EXCOMMUNICATIONIS & interdicti sententia relaxentur.

Accedens nuper ad præsentiam nostram dilectus filius P. Quintanall. de Conuersan. & M. Aldebr. ex parte populi Ciuitatis Castellan. electioni factæ de nobili viro B. de Fordeuolie, quem sine conscientia nostra elegerant in rectorem, publicè renunciare, sicut in mandatis receperant, curauerunt; & idem B. nostro super hoc iurans stare mandato, & nihilominus renunciare curauit. Vnde suppliciter postularunt, vt cessante causa, pro qua subiecta erat ciuitas interdicto, & effectus de

de medio tolleretur, diuinis officijs eidem populo restitutis. Nos ergo prædictorum ciuium iustis postulationibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus & interdictum denuncies relaxatum, & in ciuitate ipsa fretus auct. nostra, diuina liberè facias officia celebrari. Datum Lateran. IIII. cal. Iunij.

RATNERIO ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI PETRI EV-
gubin *Qua vetera ipsorum priuilegia confirmat.*

VM olim essemus apud Perusium constituti, tu fili Abbas ad nostram præsentiam accessisti, priuilegium bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri nobis humiliter repræsentans, & postulans & illud suppliciter innouari: quod propter contradictionem venerabilis fratris nostri Marci Eugubini. Episcopi, qui tunc temporis superuenit, asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. Cumque alter vestrum de altero in nostro auditorio queretur, venerabili fratri nostro. N. Assisinat. Episcopo causam sub ea forma commisimus audiendam, vt vos, & iam dictum Episcopum curaret ad concordiam reuocare. Alioquin audiret vtrique proposita, & omnia in scriptis redigens, nobis processum negocij fideliter referaret. Qui cum indulta vobis à sede apost. priuilegia inspexisset, intellecto quod monasterium vestrum ad Rom. eccle. specialiter pertineret, in causa non duxit vterius (sicut accepimus) procedendum. Consequenter verò ad ven. fratrem nostrum Callen. Episcopum, & dilectum filium Ar. Abbatem Sanctæ Mariæ vallis pontis ad postulationem præfati Episcopi Eugubini littere nostræ fuerunt super mutuis quæstionibus destinatæ. Sed quia pendente iudicio Ioannes monachus priuilegia, chartas alias, & thesaurum monasterij vestri rapuit, te Abbas ad nostram oportuit præsentiam iterum laborare, vbi litteras impetrasti, quod per excom. sententiam, qui de amissione priuilegij scirent aliquid, cogerentur dicere veritatem. Sed, quoniam, neque sic amissa potuisti priuilegia reperire, ad nos denuò es reuersus. Te igitur cum testibus tuis, & præfati Episcopi Eug. procuratoribus in nostra præsentia constitutis, dilecto filio N. Pand. Basilicæ duodecim Apostolorum dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres producendos: Qui mandati nostri diligens executor, præsentibus præfatis procuratoribus, fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, iam dicti procuratores ad producendos testes Episcopi, per quos inductos à parte aduersa repellerent, indutias postularunt, quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud apostolicam sedem probarent, quæ vellent, vbi onus probationis pars altera subiisset. Caterum quoniam infra datum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt, nos tam depositiones testium, quàm per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quod videlicet ipsum cœnobium nullo mediante ad Rom. eccles. pertineret, & quod non liceret alicui Episcopo eidem monast. & eius ecclesijs excommunicationem indicare, vt fratres illic domino seruiantes ab omnium potestate liberi, ecclesiæ Ro. libertatis gratia potirentur, & quod nulla in eo mentio diocæsani Episcopi habebatur: illud etiam nihilominus attendentes, quod sicut ex dictis quorundam testium intelleximus euidenter, & plerique de nostris fratribus tempore illo præsentibus recolebant, cum tum fili Abbas tempore bo. me. Ce. Papæ prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te, licet excommunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris, tanquam non ligatum admisit ad osculum, quod præsumitur non fecisse ad Rom. eccl. specialiter pertinere: de comuni fratrum nostrorum consilio pronunciando decernimus priuilegiū illud bo. me. Lucij Papæ, quod sine omni reprehensione bullæ, cartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit nobis ostensum illius

fuisse tenoris, cuius per depositione testium, & assertiones fratrum nostrorum præmissum extitisse. Decernimus ergo &c. nostræ pronuntiationis &c. Datum Lateran. II. cal. Iunij.

ABBATI DE FIRMITATE G. ET F. ARCHIDIACONO CABILONEN.

Qua ipsis causam Eduensis ecclesie & Balmenfis monasterij cōmittit.

EXpositam nobis Eduen. ecclesiæ accepimus quæstionem, quod cum causam, quæ inter eum, & Balmen. monasterium vertebatur super terris, & ecclesijs vallis Poliniaci constitutis se. re. C. Papa prædecessor noster, venerab. fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio B. quodam Abbati de Firmitate commississet sine debito terminandam: monachi Balmen. ab ipsis iudicibus appellârunt. Ille verò, qui Abbas eiusdem Monasterij dicebatur, se simulans ad prosequendam appellationem accedere, semel tantum apostolico se conspectui præsentavit, & sic illicentiatus recessit, de appellatione interposita nullam faciens mentionem. Cumque post paucos dies Eduen. ecclesiæ nuncius pro appellatione prosequenda transmissus, fuisset apud sedem apostolicam diutius commoratus, idem prædecessor noster monachos antedictos peremptoriè citavit, per litteras suas eis sub pena excommunicationis iniungens, ut ille, qui se gerebat Abbatem, cum aliquibus eiusdem monasterij monachis in festo Beati Lucæ iam secundo præterito ad eius ad præsentiam accederet, sufficienter instructi Eduen. ecclesiæ plenariè respondere, & satisfacere sedi apostolicæ de cōtemptu. Ipsi verò, licet iuxta quod eis iniunctum fuerat, nō venissent, quidā tamen monachorum ad Rom. eccl. accesserunt, quos nuncius Eduen. ecclesiæ apud apostolicam sedem inuenit: sed de suo negotio diffidentes, ante causæ cognitionem, ut magis Eduen. aggrauarent ecclesiam, recesserunt ad venerab. fratrem nostrum Bellicē. Episcopum, & dilectum filiū Abbatem de Balerna, & N. Priorem Boni loci per suppressionem veritatis, ignorāte præfato nuncio, Eduen. ecclesiæ litteras, ut dicitur, reportantes. Postmodum autē cum iam dicto nuncio Eduen. se quidam Balmen. monachus obiecisset, & ne posset obtinere litteras, impediret, eis dilectum filium I. tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbyterum, & G. Sancti Hadriani diaconum Cardinalem concessimus auditores, in quorum præsentia cum super causa illa fuisset aliquandiu litigatum, & eis scripta, & allegationes ab utraque partium assignatæ, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiam expectare. Quæ omnia cum ad nostram audientiam peruenissent, nolentes aliquam de fraude sua commoditatem reportare, venerab. fratri nostro Episcopo, & dilecto filio decano Matisconen. per scripta nostra mandauimus, ut cōuocatis ad præsentiam suam partibus, si eis constaret Eduen. ecclesiā prædictis terris, & ecclesijs à præfatis monachis fuisse præter iuris ordinē spoliata, ipsi ei auctoritate nostra terras ipsas, & ecclesias cum fructibus perceptis ex eis, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, resignarent. Prædictis litteris nequaquam obstantibus, quas & morte præfati prædecessoris nostri credimus expirasse. Post restitutionem verò integram ablatorum, & expensarum, quas canonici Eduen. ecclesiæ in prosequenda monachorū appellatione, quoniam ipsi monachi prosequi nō curârunt, se rationabiliter fecisse probarent, audirent ipsi iudices si quid emergeret quæstionis, & illud sine debito, appellatione postposita, terminarent. Quod si ambo his exequendis interesse nequirent, prædictus Episcopus nihilominus quod mandauimus adimpleret. Cum autē sicut in litteris eiusdem Episcopi prospeximus contineri, utraq; partiū in eius esset præsentia constituta, & pars Eduensis ecclesiæ iuxta mandati nostri tenorem restitutionem ablatorum, & expensarum cum instantia postularet, Balmenfes monachi se ad ea nolle respondere, nec de iure debere asserbant, eò quod ad suggestionem falsi à nobis ipsæ litteræ fuerant impetratæ. Cæterum è contra Eduen. canonici respondebant, quod illa falsitatis suggestio principale negotium, pro quo iam dicti canonici litteras impetrârunt, non poterat impedire, & ideo monachorum Balmen. allegatio in casu ipso non erat aliquatenus admit-

admittēda, & cum prædictus Episcopus paratus esset in ipso negotio iuste procedere, ac canonicè, & nullum monachis contra iustitiam grauamen inferre, ipsi pro eo quia decanus Eduē. ecclesię, filius erat fratris Episcopi memorati, ab examine ipsius nostram audientiam appellārūt, qui factę appellationi, licet in litteris nostris appellatio esset inhibita, derulit, & octauas natiuitatis domini proximè præteritas terminū appellationi prosequēdę præfixit. Ad cuius prosecutionem appellationis licet nuncius Eduē. ecclesię accefferit termino cōstituto, pro parte tamē alia nullus prorsus comparuit respōsalis. Volentes igitur quod ipsi causę finis debitus imponatur, nec prorogetur vlteriùs per fraudē, vel insolentiam aliquorum, discretioni vestrę per apostolica scripta mādamus, & districtè præcipimus, quatenus Eduensem ecclesiam in possessionem terrarum, & ecclesiarum in valle Poliniaci positarum, quibus eam vobis cōstitit per Balmē. monachos præter iuris dictionem spoliata, cum fructibus inde perceptis, nō obliatē contradictione, vel appellatione cuiuslibet, auctoritatē apostolica inducat, à molestatione ipsius super possessione Balmē. monachos per cēsura ecclesiasticam compescētes. Quod si nō potuerint tali districtione compesci, & possessionem eorum præsumpserint impedire, venerab. fratri nostro Bisuntin. Archiepiscopo, & suffraganeis eius ex parte nostra firmiter iniungatis, vt sentētiā, quā in dictos monachos rationabiliter duxeritis promulgandā, faciāt auctoritate nostra suffulti inuiolabiter obseruari. Volumus autē nihilominus, & mādamus, vt expēsas, quas Eduē. ecclesia in prosequēdis appellationib⁹ à monachis interpositis, se rationabiliter fecisse probabit, ipsi ecclesię faciatis à Balmē. monasterio cum integritate persolui, nec eos super quæstione proprietatis, si litigare voluerint, audiat, donec iuxta mādātū nostrū renorē terras prædictas, & ecclesias restituerint, & expensas. Super quibus omnibus eis penitus appellationis remediū interdicimus, nec à vobis appellationem eorum, si obiecerint, audiri volumus, vel admitti. Post factā verò restitutionem integrā ablaturū, & expensarum, audiat si quid emergerit quæstionis, & illud appellatione remota, sine debito terminetis. Taliter autem in nostri procedatis executione mandati, quod sollicitudinem vestram debeamus in domino cōmendare, nec audiamus super his vlteriùs quæstionem. Testes autem &c. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. III. cal. Iunij.

EPISCOPO, ET DECANO. PATHELBVRNEN. ET ABBATI DE HELMVAR-
deshusan Vt electo Hildesemen si Episcopo, contra intrusi fautores, auxilio sint.

VM C. quondam Hildesemen. Episcopus, pro eo quod sine licentia nostra ad ecclesiam Herbipolen. transiit, fuerit suspensus à nobis, & postmodum, quoniam à sua noluit præsumptione desistere, vinculo sit excom. astrictus, & de mandato nostro in Hildesemen. ecclesia electio canonicè celebrata, nobiles quidam scilicet Adolphus Comes, Hermannus, & Henricus Comites de Hartesborc. Fredericus de Insula, & ipsius ecclesię ministeriales, videlicet Lupoldus de Escherte, Vgo aduocatus, & eorum complices Hildesemen. diocesis electioni factę, & auctoritate sedis apostolicę confirmatę, de dilecto filio H. Hildesen. præposito maiori contradicere non verentur: & ipsi quondam Episcopo, sicut non conuenit, adhærētes, ipsum electum, & Hildesemē. ecclesiā aggrauant multipliciter, & infestant, sicut ipsius electi, & capituli Hildesemen. transmissa nobis conquestio patefecit, prænominati etiam nobiles, & ministeriales ipsius ecclesię bona Hildesemen. ecclesię, præbendas canonicorum, & speciales redditus ipsorum, & Episcopales prouentus præsentis anni, occasione, & auctoritate præfati C. quondā Episcopi recipiunt, & detinēt violenter. Præterea prædicti nobiles, & ipsius ecclesię ministeriales eidem quondam Episcopo Hildesemen. fauentes, ipsum electum nō permittunt ciuitatem, & castra, & alia bona ad Hildesemen. ecclesiam pertinētia pacificè possidere: immò impendentes præfato quondam Episcopo, contra ecclesiā, & electū, & clerū Hildesemen.

Hildesemen. auxilium, & fauorem, ipsum à possessione castrorum, & Ciuitatis, & aliorum bonorum prohibent, & ei modis omnibus contradicunt. Nolentes igitur talia sub dissimulatione transire, quæ noscuntur contra mandata sedis apostolicæ attentari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè in obedientiæ virtute præcipimus, quatenus si verum est, quod proponitur, præsumptores prædictos, nisi ad communionem vestram ablata Hildesemen. ecclesiæ, & electo restituerint vniuersa, & ab ipsius ecclesiæ, electi, & cleri indebita molestatione destiterint, tã diu nuncietis vinculo excommunicationis, sublato appellationis obstaculo, innodatos, & terrâ corû suppositâ interdicto, & ad quencunq; locû deuenerint, eis præsentib⁹ diuina prohibeatis officia celebrari, donec tam electo, quàm clero super præmissis idoneâ satisfactionē impendat. Volumus etiã nihilominus, & mādamus, vt nisi clerici, & laici in Hildesemen. diocesi constituti, præfato electo debitam reuerentiā impendere curaauerint, & honorem, eos ad id, omni gratia & timore postpositis, districtione ecclesiastica, appellatione remota, cogatis. Volentes insuper eiusdem ecclesiæ indemnitatibus, & electi, paterna sollicitudine præcauere, præsentium vobis auctoritate præcipimus, quatenus quicquid de bonis ipsius ecclesiæ præfatus quondam Episcopus, postquam Herbipolen. Episcopatu se non timuit immiscere, alienauit quomodo libet, vel distraxit, auctoritate nostra, appellatione remota, denunciante irritum, & inane: & quæ per eum, ante etiam, cum Episcopus esset, ecclesiæ memoratæ irrationabiliter in feudata inueneritis, vel distracta, non obstante appellationis obiectu, legitimè reuocetis: taliter mandatum nostrum, omni gratia, & timore postpositis, exequamini, quòd sollicitudo vestra in domino appareat cōmendāda, & non possitis de negligentia, seu inobedientia reprehendi. Nullis lit. veritati, & iustitiæ &c. Quòd si omnes &c. tu frater Episcope, cum eorum altero &c. Datum Lateran. III. Nonas Februarij, pontificatus nostri Anno secundo.

IN SICHEN. ET DE VALLE BEATI GEORGII ABBATIBVS. ET. PRÆ-
posito Sanctæ Mariæ in Herfordia. De præbendarum deuolutione, nisi intra
statutum à iure tempus conferantur.

CRAVE gerimus, & indignum, quòd in multis ecclesijs tam prælati, quàm subditi contra constitutiones canonicas temerè venientes, easdem eneruare præsumunt, & de quo dolemus non modicū, quæ pro ecclesiarū vtilitate à sanctis patribus prouida fuerunt deliberatione statuta, in detrimentū earum euacuare cōtendunt. Sanè cum in Laterā. consilio fuerit cōstitutum, vt quoties ecclesiastica beneficia vacare cōtingit, si capitulū, vbi donatio spectat ad ipsum, infra tēpus in eodē concilio diffinitum, eadem conferre distulerit, per Episcopum concedantur, & id Episcopo negligente, ad superiorem eorundem donatio deuoluatur: mirati sumus non modicū, & commoti, quòd venerabilis frater noster N. Archiepiscopus, & dilecti filij Capitulum Magdeburgen. non habentes ad præmissa respectum, nec attendentes etiam quāta ex defectu personarum possint ecclesijs prouenire, maximè cum propter hoc diuinum eis officium subtrahatur, præposituram, & sex præbēdas ecclesiæ Magdeburgen. cum per annum, & vltra vacauerint, infra tempus sibi permissum non curauerunt idoneis personis assignare: propter quod ab N. scholastico eiusdem ecclesiæ, ne quid ab eis fieret de præpositura iam dicta, ad nostram fuit audientiam appellatum. Licet autē ante aduentum nūciōrū dicti Archiepiscopi, & ante aduentū A. præpositi, & N. scholastici canonicorū Magdeburgē. eccl. ad nostram audientiā peruenisset, quòd donatio præposituræ & præbendarum ipsarum ad nos esset, secundū statuta dicti cōsilij, deuoluta, quia tamen super his per eosdem nuncios in nostra fuit præsentia aliquandiu litigatum, nobis pleniùs cōstitit de præmissis. Vt autem non possemus de negligentia reprehendi, qui prædictos Archiepiscopū, & Capitulum dignos proinde redargutione censemus: volentes etiã (prout ad nos pertinet) præcauere, ne, vbi
iura

iura conduntur, ibidem iniuriam patiantur, præposituram ipsam dilecto filio A. Sanctæ Mariæ ad gradus in Maguntia præposito, eiusdem ecclesiæ Magdeburgen. canonico, viro prouido, & honesto (quem ex aliquanta conuersatione, quam apud sedem apostolicam habuisse dignoscitur, credimus eodem beneficio non indignum: per cuius etiam industriam, & potentiam vtiliter poterit ipsius officium adimpleri) duximus conferendam: ipsum in consistorio nostro de eadem per anulum inuestire curantes. Volentes autem prædictis Archiepiscopo, & Capitulo pro deuotione, quam ad nos, & sacrosanctā Romanā ecclesiam habere noscuntur, paterna sollicitudine respondere, eisdem duximus indulgendum, ut ex illis sex præbendis dictus Archiepiscopus duas, & Capitulum duas alias vice nostra, non sua, possint idoneis personis conferre; ita tamen, quod si infra quadraginta dies post receptionem litterarum nostrarum id efficere forte neglexerint, vos filij Abbates, & magister P. scholasticus Maguntinus, quem vobis in hoc duximus adiungendum, auctoritate nostra tam illas quatuor, quam alias duas, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, personis idoneis conferatis: ita quod si omnes his exequendis nequiveritis interesse, dictus scholasticus cum altero vestrum ea nihilominus exequatur. Cæterum si aliqui contra prædictam donationem nostram, aut etiam factum vestrum filij Abbates, & Præposite de Herfordia, aliqua temeritate venire præsumperint, vos eos à præsumptione sua per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis. Prouideatis autem attentius, quatenus si postquam ad nos est ipsius præposituræ donatio deuoluta, super eadem aliquid fuerit attentatum, in irritum appellatione postposita reducatis. Nos autem prædicto Archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis, ut dicti præpositi nuncios in corporalem eiusdem possessionem suo nomine inducere non omittat: & eidem præposito cum se prædictæ ecclesiæ personaliter exhibuerit, stallum in Choro, & locum in Capitulo iuxta ipsius ecclesiæ consuetudinem non differat assignare. Si verò prædictus Archiepiscopus (quod non credimus) mādātum nostrum distulerit, vel neglexerit adimplere, volumus, & præsentium vobis auctoritate districtè præcipim⁹, quatenus vos id auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, exequi minimè postponatis. Cum autem præfatus Al. pacificam ipsius Magdeburgen. præposituræ possessionem fuerit assecutus, liberum sit eis ad quos donatio præposituræ Sanctæ Mariæ ad gradus, quam prius idem habuerat, pertinere dignoscitur, de ipsa præpositura quod canonicum fuerit ordinare. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. XIIII. cal. Martij. Pontificatus nostri anno secundo.

HAEC TRIA SEQUENTIA CAPITA ICCIRCO HIC ADDITA VIDENTER,
*ne vacuum chartam relinqueret typographus, & quod hac sub Innocentio
 pontifice maximo gesta fuerint.*

EGO Comes Ildebrandinus ab hac hora in antea fidelis ero beato Petro, & domino meo Papæ Innocentio, eiusque successoribus canonicè intrantibus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ non ero in facto, neque in dicto, neque in consilio, aut in consensu, ut vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium quod per se, vel per suum nuncium, aut per suas literas mihi manifestauerint, ad eorum damnum me sciente nulli pandam, si eorum certum damnum sciero, si possum remanere faciam: sin autem aut per me, aut per meum nuncium, vel per talem personam, quam pro certo credam eis dicturam, significabo. Papatum Romanum, & regalia Beati Petri, & nominatim Montem altum, & quicquid aliud teneo de ipsis regalibus, adiutor ero ad retinendum: quæ non habet ad recuperandum, & recuperata ad retinendum, & defendendum contra omnes homines. Cum autem à domino Papa fuero requisitus per litteras eius, aut per nuncium suum certum, ad præsentiam eius accedam: ubi securus possum accedere, & in manibus eius ligium hominū ei faciam. Hæc omnia bona fide sine fraude, & malo ingenio obseruabo, sic me Deus adiuuet, & sancta hæc euangelia.

In nomine Christi. Ego Petrus Vrbis præfectus iuro, quòd terrā, quā mihi dominus Papa procurandam commisit, fideliter procurabo ad honorem, & profectum ecclesiæ. Nō vendam, nec locabo, nec infudabo, nec impignorabo, nec aliquo modo alienabo quicquam ex ea. Iustitias, & rationes ecclesiæ Rom. studiosè requiram, & recipiam, & iura ipsius recuperare studebo, & recuperata, & habita cōseruabo, & defendam quādiu mihi procurationem dimiserit. Stratam custodiam, & iustitiā exercebo. Ad custodiam munitionum diligens studiū, & operam efficacem impendam: vt ad honorem, & mandatum ecclesiæ Rom. benè custodiantur. Castellanos, & seruientes nec mutabo, nec alios introducam, nec mutari faciam, nec alios introduci præter mandatum domini Papæ. Fideles, & vassallos de patrimonio ecclesiæ sine speciali mādato Rom. pont. ad fidelitatem, & dominium meū non recipiam, & ex ea non faciam mihi affidatos teneri, nisi procuratione durāte. In terra meæ procurationi cōmissa munitiones edificari non faciam sine speciali mandato domini Papæ. Quandoquēq; fuero requisitus per dominum Papā aut nuncium, vel litteras eius, reddam rationem de procuratione fideliter. Et quādoquēq; iussus à domino Papa, vel ab ecclesia Ro. integrè, & liberè resignabo. Hæc omnia iuro me fideliter seruaturū sine fraude pro posse meo, saluo in omnibus mādato domini Papæ, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euāgelia.

VIDE TITVLVM DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

ICET perfidia ludæorum sit multipliciter improbanda, quia tamen per eos fides nostra veraciter comprobatur, nō sunt à fidelibus grauiter opprimendi, dicente propheta: Ne occideris eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ: ac si diceretur apertiùs, ne deleueris omnino ludæos, ne fortè christiani legis tuæ valeant obliuisci, quam ipsi non intelligētes, in libris suis intelligentibus repræsentant. Sicut ergo ludæis non debet esse licentia in Synagogis suis, vltra quam permissum est lege, præsumere, ita in his, quæ sunt illis concessa, nullum debēt præiudiciū sustinere. Nos ergo, licet in sua magis velint duritia perdurare, quā vaticinia Prophetarum, & legis arcana cognoscere, atque ad christianæ fidei notitiam peruenire: quia tamen nostræ postulant defensionis auxilium, ex christianæ pietatis mansuetudine, prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Calixti, Eugenij, Alexandri, Clementis, & Cœlestini Rom. pontificum vestigijs inhærentes, ipsorum petitionem admittimus, eisq; protectionis nostræ clipeum indulgemus. Statuimus enim, vt nullus christian⁹ inuitos, vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, sine qualibet efficiatur calumnia christianus. Veram quippe christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed inuitus cognoscitur peruenire. Nullus etiam christianus sine Potestatis terræ iudicio personarum nequiter lādere, vel res eorum violenter auferre præsumat, aut bonas, quas hactenus in ea, in qua habitant regione, habuerint, consuetudines immutare. Præterea in festiuitatum suarum celebratione quisquam fustibus, vel lapidibus eos vllatenus non perturbet: nec aliquis ab eis indebita seruitia exigere, vel extorquere contendat, nisi ea, quæ ipsi præteritis facere temporibus consueuerunt. Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritiæ obuiātes, decernimus vt nemo cœmeteriū ludæorum mutilare audeat, vel minuere, siue obtentu pecuniæ corpora effodere iam humata. Siquis autem decreti huius tenore cognito temerè (quod absit) contraire tentauerit, nisi præsumptionem suam condigna satisfactione correxerit, ex cōmunicationis ultio ne plectatur. Eos autē duntaxat huius protectionis præsidio volumus cōmuniri, qui nihil machinari præsumpserint in subuersionem fidei christianæ. Dat. Laterani per manum Raynaldi Acherontini Archiepiscopi, Cæcellarij vicem agentis. XVII. cal. Octobris, indictione secunda, incarnationis dominicę anno M. CXCIX. Pontificatus verò domini Innocentij Papæ Tertij anno secundo.

Etsi, candide Lector, accessione Epistolarum Decretalium opus hoc nunc à me illustrius reddatur, attamen quoniam huc incumbimus sedulo, vt sanctissimi, doctissimi que Pontificis huius Innocentij tertij lucubrationes omnes typis nostris euulgemus, ea etiam addenda hic duximus, quę eiisdē authoris ex iuris pontificij Decretalibus, iisdē passim inserta, Vir quidam pietate & doctrina præclarus olim collegit, atque in ordinem per commodum redacta, Constitutiones Decretales inscripsit, quas perquàm aptissime in quinque libros digessit. Triplici autem de causa huc adducti; primum, ne quid esset, quod sanctissimi huius authoris meritò desiderari possit; deinde, quòd insignē hinc vtilitatem accessuram tibi sperauerimus; tertio, quòd hæc Constitutiones ex præcedentibus hic Epistolis minimè desumptas esse perspexerim. Ne autem sit porrò in Constitutionibus hisce quod te remorari possit, vnicuique Constitutioni suū librum, titulum & caput assignatū deprehendes, vnde huc translata sit. Innumera item loca ad iura imperialia & ciuilia collata sunt. In tuam itaque Lector vtilitatem impensos sumptus & labores nostros fauore tuo excipito, qui nos in alijs Patribus posthactibi communicandis alacriores reddat. Bene vale,

Ddd

D. IN-

586
D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HUIUS NOMINIS TERTII, CONSTITUTIONVM DECRETALIVM IN Ecclesia Catholica, Liber primus: agens potissimum de fide Catholica, de Constitutionibus, de rescriptis, de iudici- bus eorumque officijs, &c.

DE CONSTITUTIONIBVS IN Ecclesia Catholica.

INNOCENTIUS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM Dei, Archiepiscopo Senonensi, & Episcopo Trecenti.

Abque causa rationabili non posse per maiorem partem alicuius capituli tolli consuetudinem, priuatam nutriendo vtilitatem.

Constitutio I.

*Extra lib. 1
tit. 2. de
Constitut.
cap. Cum
6. in es.*

Vm omnes. Et infra. Ad audientiam nostram peruenit, quod Trecenti Canonici nouum fecerunt in Trecenti Ecclesia constitutum, vt eis tam in praesentia, quam in absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem Ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel de caetero fuerint instituti, redditus in absentia non percipiant, sed tunc solum cum fuerint residentes: cum secundum Trecenti Ecclesiae consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares.

Statuerunt etiam, vt cum singulis praebendis annexae sint vineae, ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineae decedentiũ ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulas diuidantur.

*ff. tit. Quod
quisque in
re le. 1.
1. dist. ca. 1.*

Cum igitur, quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat vti eo, & Sapientis dicata auctoritas: Patere legem, quam tu ipse tuleris, Mādaui mus quatenus antiquos Canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum, tam praebendarum, quam vinearum coarquetis: antiquis secundum priorem consuetudinẽ, vsque ad tempus praedictae constitutionis seruatae, vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

Idem Tridentino Episcopo.

Laicorum constitutione Ecclesiam cuiusque bona non astringat.

Constitutio II.

*Extra li. 1.
tit. 2. de
Constitut.
cap. Qua
in Eccle.*

QVæ in Ecclesiarum. Et infra. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod ciues Teruini cōstituerunt, vt si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum, quod ab Ecclesia vel alijs tenet, liberam habeat facultatem. Et infra.

Volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu vires decernimus non habere.

Idem Innocentius Papa tertius.

Dignitas sublata de Ecclesia per statutum capituli, confirmatum per Papam, vltcrius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit reuocatum.

Constitutio III.

*Extra li. 1.
tit. 2. de
Constitut.
cap. Cum
access.*

CVm accessissent ad apostolicam sedem Archidiaconus Tullensis, & G. Tullensis capituli procurator, Archidiaconus proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tullenses Canonici nostris auribus intimassent, quod primiceratus in Tullensi Ecclesia tanto tempore vacauisset, quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta. Et infra.

Fuit

Fuit in super ex parte capituli allegatum, quod de communi assensu Canonico-
rum Tullensium fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset ulterius
in Ecclesia memorata, inter Canonicos ipsos primiceriatus prouentibus & pos-
sessionibus distributis. Et infra.

Propter quod euidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore nō
vacauerit, sicut nobis fuerat falsa intinuatione suggestum. Et infra.

Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit Tullenses Canonicos, ne
ulterius in Tullensi ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuisse,
ac statutam ipsum auctoritate sedis apostolicę fuisse postmodum (sicut dicitur)
confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere, nisi postea dicti Can-
nici contrauenerint, aliquem videlicet in primicerium eligendo.

Idem Clugienſi Episcopo.

*Non obstante certo Canonico-
rum numero, etiam per Papam confirmato, prouidendum esse de receptis
ultra numerum de super ex crescentibus fructibus: maxime si voluntarie per Canonicos fuerint re-
cepti.*

Constit. iiij.

Cum M. Ferrariensis, pro se, ac quatuor socijs suis proposuit, quod Ferrarien-
ses Canonici, vt cō amplius suos redditus augmentarent, quō prouentus Ec-
clesiæ, qui diuidi consueuerant inter plures, in vsus cederent pauciorum, qua-
tuordecim præbendas tantum (præter id quod communiter mensæ deputarūt)
in eadem Ecclesia contra antiquam consuetudinem statuerunt. Postmodum
verō contra constitutionem ipsam voluntariē venientes, dictos quinque in Ca-
nonicos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdera. Et licet eorum redditus
non modicum fuerint augmentati, nondum ramen eis voluerunt ex superex-
crescentibus redditibus prouidere.

Verum ex aduerso fuit propositum, quod quatuordecim præbendarum nu-
mero in Ferrariensi Ecclesia instituto, & apostolicæ protectionis præsidio robo-
rato, quum vna in eadem Ecclesia præbenda vacasset, ad quorundam instanti-
am duos ad eam, & postmodum ad preces Episcopi dictum M. & quendam ali-
um sine præiudicio dictæ constitutionis in Canonicos receperunt, ita quod Ca-
nonici nihil de Canonica perciperent, donec primi duo essent præbendas inte-
grè assecuti. Cumque per Canonico-
rum industriam fuerit procuratum, vt ex
possessionibus, quas ecclesia longo tempore possedit, plures eis redditus solu-
rentur, superexcrecentes communi mensæ (quæ minus sufficiens fuerat) deputa-
uerunt, quos dicti quinque postmodum sibi petierunt contra capituli constitu-
tionem in beneficium assignari. Et infra.

Mandamus quatenus quum in constitutione prædicta, & confirmatione se-
dis Apostolicæ vel fuerit, vel esse debuerit (sicut consuevit) expressum, nisi in
tantum ex crescerent Ecclesiæ facultates, quod pluribus possent sufficere compe-
tenter, & iidem Canonici in derogationem suæ constitutionis, ad vacaturas præ-
bendas quatuor receperunt ultra numerum constitutum: antiquis Canonicis
præbendas cum integritate percipientibus consuetas, superexcrecentes reddi-
tus facias prædictis Canonicis assignari, ita, quod si ex eis pares potuerint cum
alijs sortiri præbendas, quod superfuerit in communes Canonico-
rum vsus (si-
cut prius statuerant) siue aliter, prout melius videbitur, conuertatur. Reuocatis
in irritum, quæcunque ab alterutra partium in præiudiciū alterius post motam
quæstionē coram Episcopo Ferrariensi circa præbendas vel possessiones fuerint
innouata.

Idem Abbati, & conuentui sancti Siluestri.

*Statutum generale laicorum ad Ecclesias vel ecclesiasticas personas, vel earum bona, in earum præiudi-
cium non extendi: nec speciale, etsi ipsi earum commodum & fauorem concernat.*

Constit. V.

Ecclesia sanctæ Mariæ. Et infra. Nos attendentes, quod laicis etiam re-
ligiosis super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, tu. 2. de

Ddd 2

quos

*cap. Eccle-
sia sancta.
Constitut.
xvi. dist.
cap. Bene
quidem.
2 quest. 1.
cap. Nos in
quonquam* quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi. A quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum & fauorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Vnde statutum Basilij, de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbanijs ministerijs & ornamentis Ecclesiarum, illud reprobaturum fuit potissima ratione, quod auctoritate non fuit Romani Pontificis roboratum.

Quod à Senatore factum fuerat in præiudicium monasterij nõ conuenti, nec confessi, vel conuicti in irritum reuocantes, eadem possessiones restituendas tibi sententialiter definimus.

Idem vniuersis Doctõribus Parrhisijs commorantibus.

*Pœna simpliciter appõsa propter contumaciam in dubio, intelligitur temporalis & non per-
petua.*

Constit. vj.

*Extra lib. 1.
tit. 2. de
Constitut.
cap. ex lite-
ris.
24 quest.
3 cap. de il-
licitis.* **E**X literis vestræ deuotionis accepimus, quod à vobis fide præstita fuerit constitutum, vt si quis magistrorum ordinationi vniuersitatis ipsorum duce- ret resistendum, & primo, secundo, tertio ve commonitus, infra triduum vni- uersitati parere contemneret Magistrorum, ex tunc beneficio societatis eorum in Magistralibus priuaretur, & ob hoc Magister G. fuit eorum communione priuatus.

*Infra lib. 5.
Constitut.
per quas
litteras.* Quia tamen constitutum non fuit, vt in perpetuum huiusmodi priuatio per- duraret, quum tam iuris canonici, quàm nostri moris existat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cum satisfactionem cõgruam exhibue- rit, restitutionem obtineat, Mandamus quatenus supradictum Magistrum sta- turis vestris nunc humiliter parere curantem, ad communionis vestræ consor- tium in Magistralibus admittatis.

DE RESCRIPTIS SEDIS APOSTOLICAE.

D. INNOCENTIVS PAPA III. ELIENSI EPISCOPO.

*In questione reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros, si iudices in cognitione sibi non deferant,
nec inuicem concordant, &c.*

Constit. vij.

*Extra li. 1.
tit. 3. de re-
scriptis ca.
Pastoralis
officij.* **P**astoralis officij. Et infra. Præterea quæsiuisti quando de reuocatio- ne litterarum ambigitur, vtrum iudices priores an posteriores co- gnoscere debeant, & vtrum per secundas sint primæ literæ reuocatae. Ad quod tibi respondemus, quod nisi posteriores prioribus, vel econuerso duxerint deferendum, simul vtrique cognoscant, & si for- tē nequiverint simul in vnā sententiam concordare (quamuis plures sint ex vna parte, quàm ex altera) per arbitros communiter electos à partibus huiusmo- di concertatio sopiatur.

*Per generalem clausulam positam in rescripto, delegatus ante expressionem personarum vel rerum iuris-
dictionem habet in habitu, & non in actu. Et speciales litteræ derogant literis generalibus super non
specificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem.*

Quoniam autē sub huiusmodi forma videlicet, causam, quam talis aduersus talem & quosdā alios, super hoc & quibusdam alijs se habere proponit, tibi du- ximus cõmittendam, à nobis multoties literæ impetrantur, & sollicitè quæsiui- sti, an iudex ex delegatione huiusmodi ante personarum, vel rerum expressio- nem super personis, vel rebus exprimendis habeat potestatem adiiciens, Vtrum, si antequam personæ, vel res expressè fuerint nominatim, super non expressis in commissione priori, sed generaliter comprehensis speciales literæ, quæ de prio- ri commissione nullam faciant mentionem ad alios iudices à sede Apostolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere.

Nos igitur ad hæc duo tibi respondemus, quod quum generali per specialem, pro-

procul dubio derogetur, iurisdicção per generales literas attributa, per speciales, quantum ad ea, quæ specialiter exprimuntur, penitus enervatur: licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde superflua relinquitur prima quæstio, & si meritò dici possit, quod donec iurisdicção reuocetur, eam super rerum vel personarum articulis exprimendis obtinet delegatus, sed antequam exprimantur personæ vel res, delegatus nequit iurisdiccionem huiusmodi exercere.

Idem Senonensi Archiepiscopo.

Per generalem clausulam, quidam alij, & res alia, multitudo effrenata non includitur, nec persona, ne res maiores expressis: sed pares vel maiores.

Constit. viij.

Sedes apostolica consuevit exhibere se petentibus liberalem, sed quidam eius *Extra lib. 1. tit. 3. de re scriptis, ca. Sedes apostolica.* sgratia nequiter abutuntur. Et infra.

Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decernimus, vt quum in commissionibus nostris minores, & viliiores personæ solum modo designantur, maiores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi.

Sed nec libeat occasione generalitatis huiusmodi multitudinem effrenatam in iudicium euocare.

Nec super maioribus & grauioribus negocijs audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantum faciunt mentionem.

Si vero quis aliquas personas expresse, non vt velit cum eis in iudicio experiri, sed vt ad pares transire valeat, vel minores (quod fraus & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator, carcat penitus impetratis.

Idem R. Cantori, & Priori de monte Leprosorum.

Qui contra vnum super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriusque.

Constit. ix.

EX tenore literarum, quas nobis destinatis, intelleximus, R. sacerdotem de *Extra lib. 1. tit. 3. de re scriptis, ca. Ex tenore.* Collouilla ad alios iudices super quæstione, quæ inter ipsum & Abbatem de Becco vertitur, literas Apostolicas impetrasse, qui cum partem citassent aduersam, dictus presbyter coram eis noluit litigare. Et infra.

Cumq; vos in causæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis proposuit, quod non tenebatur per directas ad vos literas presbytero respondere, cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quæ autoritate illarum non fuerant reuocata.

Nos igitur intelligentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super eodem negocio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipse commodo careat vtriusque.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

Non valet rescriptum ad beneficium impetratum. de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

Constitutio x.

CUm adeo scripta sedis Apostolicæ moderemur. Et infra. Scripsisti nobis, *Extra lib. 1. tit. 3. de re scriptis, ca. Cum adeo.* quod cum P. clericus in Ecclesia Modicensi sufficientem sibi sit præbendam adeptus, mirabaris, quod pro receptione ipsius in Ecclesia de Gronzala Præposito & fratribus eiusdem Ecclesiæ literas miserimus, cum, si literarum nostrarum seriem attendisses, nihil inuenisses in eis, quod debuisset tuum animum offendisse.

Cum enim in literis, nec de præbenda ipsius mētio haberetur, nec Modicensis Canonicus, imò nec clericus diceretur in eis, & in literis ipsis hæc esset adiecta cōditio, si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum intelligere potuisses, qualiter literæ ipsæ fuerant impetratæ.

Idem Electo Decano, & N. Canonico Cameracensi.

Ordinem rescripti interpretationem recipere à iure communi.

Constit. xj.

Extra lib.
1. tit. 3. de
rescriptis,
cap. cau-
sam qua.**C**Ausam, quæ inter Præmonstratensem, & Præmonensem Ecclesias super possessionibus de anapia vertitur. Et infra.

Quia in literis animaduertimus fuisse insertum, quod si alterutra partiū citata legitime, præsentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere contemneret, vobis præsentis partis probationes recipere, & quantum de iure poteritis in causæ cognitione ac decisione procedere minime tardaretis.

Extra lib. 1
tit. 2. de cō-
stitut. cap.
Canonum
statuta.

Nos volentes, vt clausula illa, quantum de iure poteritis, quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inferenda, clausulam illam de receptione probationum præcedat: mādamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa iuxta tenorem literatum procedere non tardetis: prouisuri, vt si literarum autoritate priorum in eodem negotio legitime est processum, firmum & stabile perseueret, alioquin, si occasione clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes, vt in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super principali, quàm super incidentibus quæstionibus appellatione remota, canonicè procedatis.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Non valere executorium rescriptum impetratum, si statutus numerus canonicorum iureiurando firmatus subtrahatur & frangitur, licet non frangatur numerus præbendarum.

Constit. xij.

Extra lib. 1
tit. 3. de re-
scriptis, ca-
p. Constitutus.**C**onstitutus apud sedem apostolicam. P. clericus proposuit, quod cum Celestinus prædecessor noster de canonicis & capitulo Bituricensi dederit in mandatis, vt ipsum reciperent in canonicum, & in fratrem, & præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret Ecclesia, vel proximo vacaturam, & ipsi cum mandatum eius admittere non curassent, eis præcipiendo mandauit, vt quod mandauerat adimplerent, sibi super hoc executoribus deputatis. Et infra.

Verum pars aduersa respondit, quod cum in Bituricensi Ecclesia rectus esset numerus canonicorum institutus, firmatus iureiurando, & per Romanum Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem, intelligendum erat circumuenisse prædecessorem nostrum, & dictas literas veritate tacita impetrasse. Et infra.

Discretionem vestram mandamus, quatenus si legitime constiterit vobis numerum canonicorum, qui nunc est in eadem ecclesia, per Decanum & Capitulum eiusdem Ecclesiæ iuramento firmatum, antequam prædictus clericus literas executorias impetrasset, quicquid factum est occasione literarum ipsarum irritū decernatis: alioquin ei faciatis in eadem Ecclesia præbendam (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo.

Idem Canonico A. Pictauiensi.

Literas executorias data opera fraudulenter & mendaciter consequutas nil valere, Sed cum obtentis per simplicitatem vel ignorantiam, tacita veritate vel falsitate expressa, saltem etiam in forma communi, delegatus secundum formam iuris in causa procedere debet.

Constit. xiiij.

Extra lib. 1
tit. 3. de re-
scriptis, ca-
p. Super lite-
ris.**S**uper literis, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia, tacita veritate, vel iuggesta falsitate impetrantur à nobis, diuersos intelleximus diuersa sentire. Alijs asserentibus eos debere prorsus carere omni commodo literarum, quum mendax precator carere debeat penitus impetratis. Alijs verò dicentibus, quod etsi forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem iuris sit à delegato iudice in negotio procedendum.

Nos igitur inter eos, qui per fraudē vel malitiam, & illos, qui per simplicitatem,

tem, vel ignorantiam literas à nobis impetrat, huiusmodi credimus discretio- nem adhibendam: vt hi qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suæ peruerſitatis pœnam nullum ex illis literis commodum confe- quantur: ita videlicet, quod delegatus (postquã sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendũ, quæ falsitas suggesta fuerit, vel, quæ veritas sit suppressa. Nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fu-isset tacita, vel expressa, nos nihilominus (saltẽ in forma cõmuni) literas dedisse- mus: delegatus non sequens formã in literis ipsis appositam, secundum ordinẽ iuris in causa procedat. Si verò per huiusmodi falsitatis expressionẽ, vel suppressi- onem etiã veritatis literæ fuerint impetratæ, qua tacita vel expressa, nos nullas prorsus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendũ, nisi for- san eatenus, vt partibus ad suam præsentiam conuocatis, de præcũ qualitate co- gnoscat, vt sic in vtroque casu eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat etiam delegatum & vbi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ co- gnitionis officium nullatenus interponat.

Idem Abbati & Conuentui Præmon- stratenſi.

In causa monasterij conuenitur Abbas per rescriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu: nec propter hoc appellari potest, nisi Abbas & conuentus essent bona distincta omninò.

Constitutio xiiij.

E Doceri postulastis à nobis: Vtrum per literas aduersus Abbates nulla men- *Extra lib. 1. tit. 3. de* tione habita de suis conuentibus impetratas, teneantur Abbates ipsi super *rescriptis,* causis, quæ ad conuentus pertinent, & eosdem, de ipsis querulantibus responde- *ca edoceri.* re. Ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis obiectum possint, ne respon- deant, se tueri?

Super quo duximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffra- getur) per appellationem se tueri non possunt, quo minus debeant auctoritate literarum huiusmodi legitimè respondere.

Cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negocia procurare: Nisi forte Abbatis & conuentus negocia essent omninò discreta.

Idem Archiepiscopo, & Magistro V. Canonico Moguntinensi.

Processus factus per literas subreptitias irritatur: sed factus contra formam rescripti irritus nun- ciatur.

Constitutio xv.

CUm dilecta in Christo filia R. Hildesinensis ecclesiæ, ac procurator G. mo- *Extra lib. 1. tit. 3. de* nialis super electionibus in eadem ecclesia celebratis litigauerint aliquan- *rescriptis.* diu coram nobis. Et infra.

Deprehendimus literas ad Abbatem de Remech. & suos coniudices impetra- *cap. Cum dilecta.* tas, per surreptionem obtentas, cū in eis illius articuli, videlicet, de subtractato- rum resignatione fuerit præter conscientiam nostram cognitio demãdata, qui in prioribus literis ad Scholasticum Hildesinensem, & coniudices suos obrẽtis in- sertus fuerat, de quibus in secundis literis mentio non fiebat, & ideo, quod ipsa- rum literarum occasione dinoscitur attentatum, duximus irritandum.

Dictum in super Scholasticum, & coniudices suos inuenimus minus provide processisse. Cum enim in literis nostris eisdem principaliter mandaretur, vt ad prædictam Ecclesiam personaliter accedentes, personæ idoneæ committerent administrationẽ Abbatiæ, cui ad opus eius fieret hinc inde resignatio subtracto- rũ, ipsi formam mandati Apostolici transponẽtes, illo capitulo prætermisso, de alijs articulis inordinatè plurimum cognouerāt. Propter quod processum ipso-

rum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem attentatum irritū decernimus & inanem.

3. quest. 1.
6. n. Quasi
partitum.

Ideoque mandamus, quatenus G. & quibusdam alijs sororibus Ecclesiæ (sicut iustum fuerit) restitutis, & forma mandati nostri exacta diligētia obseruata, in negotio ipso ratione præuia procedatis.

Idem Archiepiscopo & magistro V. canonico Moguntinensi.

Rescriptum secundum valere, licet de primo non faciat mentionem, quo uti noluit impetrans intra annum.

Constitutio xvj.

Extra lib.
1 tit. 3. de
rescriptis,
cap. Plerū-
que.
Supra eodē
lib. cōstit. 8.

PLerumque contingit, quod aliqui nostris literis impetratis, illis uti multo tempore postponentes, tunc demum eas exhibent, cū aliarum autoritate ab eis, contra quos primitus literas impetrarant, cōperint conueniri, dicentes, posteriores literas non valere, utpote non facientes de prioribus mentionem.

Cum igitur non sit malitijs hominum indulgendum, statuimus, ut si quis nostras literas impetrans, intra annum postquam copiam iudicū habuerit, ex malitia vel negligentia postposuerit uti eis, autoritate posteriorum literarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi, dummodo nouerit sibi contrarium non manāri per alium delegatum, per cuius mandatum reuocentur prima litera, & hoc casu secundum exequetur.

Si autem dubitauerit de reuocatione, & cognouerit contentione esse inter vtrumq, delegatum, nullatenus exequetur secundum mandatum, v/que dum nouerit de contentione fine inter eos.

Constitutio xvij.

Cum contingat. Et infra. Præterea cum quidam super aliquo litigantes ad diuersos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, ut partem aduersam denuncies excommunicationis sententiæ subiacere: alijs iudicibus postmodum tibi iniungentibus, ut eandem denuncies absolutam: Quæris, An vtrisque, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte.

Super quo tuæ prudentiæ respondentes, credimus distinguendum, An, cum primum mandatum recepisse dinosceris, tibi forsā innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitātam, an super hoc nihil omnino sciueris. Et quidem, si super contentione huiusmodi nil tibi penitus innotescat, cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea contrarium tibi ab alijs demandatur, tunc literarum ad utrosque à sede apostolica obtentarum copia postulata, quas tibi autoritate præsentium districtè præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter, ita quod non sit aliquatenus hæsitandum, quod literæ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expresse reuocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi secundo loco mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, quod literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minimè reuocantur, secundum mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc meritò fuerit dubitandum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiusdam

Supra eodē
lib. cōstit.
7. Pastoralis.

nostræ constitutionis tenorem, inter eos huiusmodi concertatio sopiatur. Et id ipsum facere debes, si primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forsā innotuerit, quod inter se super iurisdictione demandata cōperint disceptare.

Cæterum

Cæterum in his omnibus puram & prouidam teconuenit intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non est, vel etiam ad exequendum teasseris esse certum, vbi certum esse non debes. Licet autem ex his certa tibi Dei doctrina qualiter in his te debeas habere, nulla tamē tibi attribuitur potestas, vt inter delegatos aut partes de iurisdictione debeas iudicare.

Idem magistro G. & P. de Firmisca.

Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solum probare ad vtrumq; effectum consequendum.

Constitutio xvij.

Olim ex literis S. Nicasij Remensis, Sarginensis & vallis regie Abbatiū fuit nostris auribus intimatum, quod cum ad eos semel & iterum à nobis literarū processissent, super eo quod P. clericus S. Remigij parochiam de Salice, quam R. de Cliuo per interpositam personam sibi collatam fuisse proposuit, detinebat: ipsi partes semel, secundo & tertio citauerunt, & dictum P. (quia citatus pluries apparere noluit per se, vel per responsalem aliquem coram eis) excommunicationis vinculo innodantes, fecerūt fructus ipsius parochie sequestrari. Cumque idem P. postmodum accedens ad eos, se iuti promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis literas concedentes, diem ei assignauerunt & locum, quibus coram eis, quod promiserat, adimpleret. Qui diē & locum ex literis illis radens, in locum rasuræ rescripsit, quod ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant, quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentia excusante per literas) est confessus.

Nos igitur, cum tantæ temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret, vobis dedimus in mādatis, vt si esset ita, ipsi præsumptori super dicta parochia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Cliuo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis.

Verum sicut vos per vestras nobis literas intimastis, cum dictus R. rasurā præfata coram vobis per testes idoneos probauisset, & ob hoc postulasset sibi dictā ecclesiam assignari, vos, vtrū clausula ista (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi, dubitastis. Nos igitur respondemus, quod clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc vt ipsi R. ecclesia præfata conferatur. Quia licet vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetravit, non tamen propter hoc eadem ecclesia est aduersario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

Idem Episcopo Imolensi.

Rescriptum non penitus valere ad recuperanda de nouo semel ablata beneficia impetratum, si ablationis vel amotionis ab officio vel etiam excommunicationis causa non intimetur.

Constitutio xix.

Dilectus filius Abbas S. Stephani Bononiensis per suas nobis literas intimauit, quod cum ipse cui visitationis officium in ciuitate ac diocesi Bononiensi commisimus, B. & A. Presbyteros ab ecclesijs suis propter eorum graues & manifestos excessus duxerit amouendos: iidem super restitutione sua nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causa & excommunicationis, qua tenentur astricti, nullam facientes penitus mentionem.

Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus si est ita, literas ipsas tanquā per verā suppressionem obtentas viribus carete decernas.

Idem Episcopo Veratiformensi.

Non tenetur episcopus habenti perpetuam vicariam, vel sufficiens patrimonium, vnde commode sustentetur, prouidere, vel etiam obtinere aliud beneficium, etiam si obtinuerit super hoc rescriptum quod etiam omni modo viribus caret, si quæ gaudet, si perpetuam vicariam non intimauerit.

Con.

Extra lib.
1. tit. 3. de
rescriptis.
ca. Postu-
lasti.
Infralib.
3. Constit.
Cum secun-
dum.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, vtrum alicuius ecclesie perpetuo vicario de prouentibus vicariae bonisque paternis habenti, vnde valeat com-
modè sustentari, tenearis per illam formam communem, cum secundum Apo-
stolum, in ecclesiastico beneficio prouidere.

Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam prædictam ne-
cessitatibus pauperum clericorum, qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium
affecuti, sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vi-
caria fecerit mentionem) com modum reportare non debet de huiusmodi lite-
ris, vtpote veritate tacita impetratis.

Non enim careere beneficio debet dici, cui competenter de perpetuæ vicariæ
prouentibus est prouisum. Et pro habente beneficii sufficiens subsidium, ex cer-
ta scientia super obtinendo alio beneficio de leui nō scribimus, quin faciamus
de primo in nostris literis mentionem.

DE CONSVETVDINIBVS ECCLE- siæ Apostolicæ.

D. INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE-
piscopo & Capitulo Lugdunensi.

*Ex consuetudine potest introduci actus siue solennitas, per quam sine apprehensione reali transfer-
tur possessio res absens.*

Constitutio xxj.

Extra lib.
1. tit. 3. de
Cōsuet. ca.
Ex literis.

Ex literis. Et infrā. Si verò aliquis possessiones claustris, vel alijs re-
ligiosis locis, in bona valetudine vel vltima voluntate pro suorum
vult remedio peccatorum conferre, hanc conferendi formam esse
proponis, quod in huiusmodi donationibus modicum terræ con-
ueit in manu accipere, vel in extremitate pallij, quod manu Præla-
ti ecclesie sustinetur, aut super altare ponendum sub testimonio videntium &
audientium sub dicta forma, quæ scotatio vulgariter appellatur. Et infrā. Qua-
re discretionis vestræ mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu
consuetudinis claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis pie conferuntur,
vel etiam sunt collata, facias irrevocabiliter observari, cū huiusmodi signū,
quod scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit
euidens argumentum.

Idem Episcopo Pictauiensi.

*Consuetudo canonicis obuians institutis non valet, vt scilicet in causis ecclesiasticis dictum populi vel
requisorum pro sententia teneatur.*

Constitutio xxij.

Extra lib.
1. tit. 4. de
Consuet.
cap. Ad au-
dientiam.

Audientiam nostram noueris peruenisse, quod in tua diocesi, etiā in cau-
sis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quod quum ali-
qua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis vtriusque partis audi-
tis, à præsentibus literariis, & illiteratis, sapientibus & insipientibus quid iuris sit,
quæritur, & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum (præsentium consilio re-
quisito) pro sententia teneatur.

Extra lib.
1. tit. 23. de
officio ar-
chidia. cap.
Cum satis
2. quæ. 1.
ca. in pri-
mis.

Nos igitur attendentes, quod cōsuetudo, quæ canonicis obuiat institutis nul-
lius debet esse momenti, cum sententia à non suo iudice lata nullam obtrineat
firmitatem, vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquam
tibi de meritis eorum constiterit, sententiam proferre valeas,
sicut ordo postulat rationis, autoritate tibi præ-
sentium (præmissa consuetudine non ob-
stante) concedimus faculta-
tem.

Idem

Idem Reuerendiss. Domino N. Legato suo apud Constantinopolim constituto.

Conferre temerè sacramenta solis pontificibus reseruata nullatenus potest simplex sacerdos, dempto periculo instante vel necessitate magna urgente, quæ legem non habet.

Constitutio xxiiij.

Quantò de benignitate. Et infra. Peruenit ad audientiam nostram quòd Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. cap. Quamto de. De cau dist 5 ca. Manu ta. Psal. 140. 16. quest. 6. Peruenit. quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reseruata, ut est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis, solam consuetudinem prætendentes. Quapropter discretio- nitæ mandamus, quatenus omnibus presbyteris districte prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant, quæ licet non sint à fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) omittere, quàm ut ab his, quibus ea conferre non licet, extemeritate (quæ lege damnatur) non sine graui periculo inaniter conferantur, cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem subeat in effectu.

Idem Decano & Capitulo Cenomanensi.

Non valet consuetudo, per quam interdicti sententia viciatur.

Constitutio xxiiij.

Cum inter vos ex vna parte, & canonicos S. Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictum, ab Episcopo vestro vel à vobis in ciuitate Cenomanen. positum non seruabant, quæstio vertebatur. Et infra. Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. ca. Cum inter.

Procurator verò ipsorum proposuit, quod ipsa ecclesia S. Petri à prima fundatione libera extitit & exempta, & de consuetudine etiam in generali interdicto licitum erat eis pulsatis campanis alta voce (interdictis & excommunicatis exclusis) diuina officia celebrare.

Nos igitur cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, distrugeretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam de cōsensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

Idem Episcopo Eliensi.

In attribuendis alicui officijs noua dignitatis conformare se debet consuetudini vicinarum ciuitatum in suscipiendis honoribus, quæ si diuersa in locis diuersis fuerit, seruabitur magis rationabilis & alij non præiudicans.

Constitutio xxv.

Cum olim Londoniensis episcopus nostris auribus intimasset, quod in sua ecclesia proposuerat statuere præcentorem, nos eius precibus inclinati, ei licentiam concessimus præcentorem huiusmodi ordinandi, dum modo in conferendis sibi redditibus nulli inferretur præiudicium. Statuentes ut præcentor taliter institutus in sessionibus, processionibus, & alijs, illam haberet in Londoniensi ecclesia dignitatem, quam alij habent præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis. Et infra. Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. cap. Cum olim. An. 12. quest. 11. ca. Bo- na. & c.

Quòcirca mandamus, quatenus si secundum diuersas consuetudines locorum, diuersas noueris habere præcentores in Anglicanis Ecclesijs dignitates, iam dictum præcentorem illam facies habere in Londoniensi ecclesia dignitatem, eaque manere contentum, quam (rationabilibus & approbatis consuetudinibus ecclesiæ saluis) sine præiudicio alieno poterit obtinere.

Idem

Idem Conuentui Corbienfis Monasterij.

Nullatenus potest quis dignitatem alicuius officij temerè dimittere absq. scitu & licentia suorum superiorum, nec licet electus, administrare aliam dignitatem non habita confirmatione à superiori, etiam si sic illius terræ consuetudo talis.

Constitutio xxvj.

*Extra lib.
1. tit. 4. de
Consuet.
cap. Cum
venerabilu*

Cum venerabilis frater noster Episcopus Hostiēsis, & Legatus S. Crucis prefbyter Cardinalis in partibus Alemaniarum legationis officio fungerentur, inuenerunt Abbatem de monasterio Hermionensi, quod ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere, nullo mediante ad monasterium Corbiense, quod est etiam Roma 1æ Ecclesiæ speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deserendi, vel confirmatione à nobis vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus nunc gerebant, nec habita, nec petita. Et infra.

Postmodum autem nunciij eius ad defensionem ipsius generalem illius terræ consuetudinem allegarunt. Cum igitur hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito sit censenda, quæ profectò sacris canonibus est inimica, ipsam mandamus de cætero non seruari.

Idem Decano Sales Herbienenfi Archidiacono, &
Magistro P. Penetellino canonico Pisano.

De consuetudine potest induci, quod una Ecclesia de gremio alterius, teneatur sibi prælatum eligere.

Constitutio xxvij.

*Extra lib.
1. tit. 4. de
Consuet.
ca. Cum dilectus filius
6. quest. 2.
ca. Abbatē.*

Qum dilectus filius Gu. Andrecensis Ecclesiæ monachus, qui pro clerico eiusdem Ecclesiæ se gerebat, & Gu. procurator monasterij Karofenenfis super iure eligendi Abbatem in Andrenensi monasterio, & eiusdem electione in nostra præsentia ad inuicem litigarent. Idem Gu. electionem suam à fratribus Andrenen. Ecclesiæ concorditer celebratam, auctoritate Apostolica petijt confirmari. Asserens tamen de iure communi, quam priuilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concessio, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eisdem fratres tantummodo pertinere. Et infra.

Dicitur verò procurator proposuit ex aduerso, quod cum olim ad petitionem patronorum Ecclesiæ à Morienensi Episcopo fuerit constitutum, quod si præfatus locus diuino munere adeò pullularet, ut Prior, aut Abbas constitueretur ibidem, electio eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karofenense penderet, & obtentu huiusmodi statuti sic fuerit longè retroactis temporibus obseruatum, ut monasterio Andren. vacante, Andrenēses fratres in Karofenēsi Capitulo, aliquem de gremio monasterij Karofenē. sibi eligerent in Abbatem. Electio prædicti Gu. tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpret) minus canonicè attentata, merito cassari debebat. Et infra.

Quia ergo nobis constitit electionē ipsam à suspensis, & de suspensio etiam celebraram, eam iustitia exigente cassauimus. Cæterum cum supradictum statutum ita sanè posset intelligi, quod per illud nec iuri communi, nec priuilegio derogetur, ut videlicet ad tæpe dictos fratres electio spectet Abbatis, & ad Karofenen. capitulum confirmatio, Mandamus, quatenus si ex parte Karofenen. cœnobij talis fuerit consuetudo probata, quæ iure communi præiudicet, in hac parte vos secundum illam decernatis electionem Andrenen. Abbatis de cætero faciendam. Alioquin Andrenen. monachis ius eligendi Abbatem adiudicare curetis, & sic de cætero liberam habeant facultatē vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiam alium de per electionem canonicam eligendi personam idoneam in Abbatem, præsentandam Karofenen. Capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

De

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM in Ecclesia Catholica obseruanda.

INNOCENTIVS PAPA III. DECANO
& Cap. Senonensi.

Impostulabilis est, qui violat interdictum.

Constitutio xxviiij.

ADhæc in beato Petro. Et infra. Cum quæ de facili non possetis in v. *Extra lib.*
num locum & propositum conuenire, sed ad nos fuisset aliqui. *tit s. de*
bus appellatum, tandem conuenientes in vnum, Altiſiodorenſem *Postulat.*
Episcopum in Archiepiscopum postulastis. Postulationem ve. *cap. Ad hac*
ſtram per magistrum R. præcentorem veſtrum, & per Abbatem S.
Petri exponentes, & petentes, vt faciendæ translationi pium præberemus as-
ſenſum.

Verum, quoniam antequam idem magister ad ſedem apoſtolicā acceſſiſſet, nobis quaſi pro certo conſtabat, quod idē episcopus interdicti ſententiam non ſeruāſſet, quod etiam idem magister non negauit in fratrum noſtrorum præſentia requiſitus à nobis, in ipſius Episcopi excuſationem allegans, quod ſententiā latam nullatenus ſeruare tenebatur, quæ ad eius notiā nec per literas noſtras, nec per Cardinalem tunc apoſtolicæ ſedis legatum, qui eandem ſententiā promulgaret, nec per deputati ad hoc executoris mandatum, vel literas perueniſſet. Et infra.

Quod nec ſufficit, imò nec proficit ad excuſationem prædicti Episcopi, cum Cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolenniter ac publicè promulgauit, & eadem interdicti ſententia in regno Francorū iam à multis publicè cœperit obſeruari, nec ſit neceſſarium, cum conſtitutio ſolenniter editur, aut publicè promulgatur, ipſius notiā ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel literas inculcare, ſed id ſolum ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, qui nouerit eam ſolenniter editam, aut publicè promulgatam. Cum & contra quosdam, qui Sardiſenſe concilium non ſeruabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica tradat authoritas, quod eis non fa. *xvi. diſt.*
cile facultas credendi tribuitur, cum idem penes illos in ſuis regionibus a. *ca. Quod*
ctum fuerit, & receptum. Nec valet, quod in Altiſiodorenſi diœceſi di. *dicitis.*
ctus rex terram propriam dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipſius ſubijci mandauerimus interdicto, & Cardinalis noſtrum interpretatus mandatum, in terram illam ſententiam, promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat. Et infra.

Sed inde liquidò conſtat, ſepè dictum Episcopū ſufficienter excuſari non poſ. *xij diſt ca.*
ſe, quod ſuam metropolitānam eccleſiam generalis interdicti ſententiā & re. *De hiſ.*
cepiffe nouerat, & ſeruare.

Nos igitur, qui ſecundum Apoſtolum prompti ſumus in obediētiā omnē vlciſci, eiſdem Episcopi Altiſiodorenſis in obediētiā attendentes, ne nil *xxij. que.*
obediētia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non *6. ca. Capi.*
obeſſet, cum iuxta canonicas ſanctiōes quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt *II. queſt. 5.*
relaxare vindictā, poſtulationem huiusmodi non propter poſtulantem eccle. *ca. Quæro.*
ſiam, ſed propter poſtulatam perſonam repulimus vt indignam. *xxvii. diſt.*

Licet autem ex eo, quod hominem qui veſtro non conueniebat propoſito po. *ca. Quia ſi*
ſtulaſtis, cum vos interdicti ſententiam ſeruaretis, & ipſe eam contemneret ob. *culpa.*

ſeruare, permiſſa vobis facile abuſi fueritis poteſtate, ac ideo voſ ea non immeritò priuare poſſemus: de ſolita tamen benignitate concedimus, vt vobis per poſtulationem, ſeu electionem canonicam de perſona con-
grua conſulatis.

Ecc

Idem

Idem Hostiensi Episcopo, & apostolicæ sedis Legato.

Qui postulatione cassatam visio persona innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus.

Constitutio xxix.

*Extra lib.
i. tit. 5. de
Postulat.
cap. Gratia
gerimus.*

GRatum gerimus. Et infra. Accepimus ex literis tuis, quod Canonicis Se- non. quorum postulatio nostra fuit autoritate cassata, licet cassationis literas suppressissent in fraudem, ut canonicè ad electionem procederent mandauisti. Et infra.

Cumque plures eorum postulationem cassatam à nobis innouare denuò niterentur, quidam verò Episcopum Cameracensem in Archiepiscopum postulauerunt: tu intelligens eos, qui cassationem nostram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amisisse, quia concessa sibi ex apostolicæ sedis benignitate abuterentur temerè potestate, ac ideo ad alios, licet pauciores numero, quantum tamen ad hoc pertinet consilio saniores eligendi vel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracensem ad eorum instantiam in pastorem autoritate fretus apostolica prouidisti.

Nos igitur à solitudine Cameracensis Ecclesiæ ipsum reddidimus absolutum, quod à te de mandato nostro factum est autoritate apostolica confirmantes.

Idem Clericis Rauennensis Ecclesiæ.

Postulatio, per quam priuata vel minor utilitas communi vel maiori præfertur, vel qua sit à minori, quàm à tertia parte collegij, admitti non debet.

Constitutio xxx.

*Extra lib.
i. tit. 5. de
Postulat.
ca. Bonæ
memoriæ.*

Bonæ memoriæ Gu. Archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, quidam vestram sanctæ Prædis presbyterum Cardinalem, quidam verò Imolensem Episcopum postulauerunt.

Nos igitur auditis, quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro vtralibet partium curauimus allegare. Considerauimus verò, quod eiusdem Cardinalis præsentia utilior sit non solum Romanæ, sed etiam ecclesiæ generali, tam apud apostolicam sedem, quàm apud ecclesiam Rauennensem. Vnde non immeritò præferentes speciali utilitati communem & minori maiorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendū. Attendentes autem ex altera parte, quod prædictus episcopus à minori, quàm tertia parte postulatus fuerit, & quod apostolica sedes postulationes huiusmodi non consueuerit in tanta diuisione ac contradictione recipere, cum etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia, quàm gratia moueatur, postulationem ipsius non duximus admittendam.

Mandantes, quatenus cum his, qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam conuenire curetis.

Idem Præposito & Capitulo Stringenensi.

Archiepiscopus in Archiepiscopum postulat. Et ex quo postulatio præsentata est Papa, non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari.

Constitutio xxxj.

*Extra lib.
i. tit. 5. de
Postulat.
cap. Bonæ
memoriæ.*

Bonæ memoriæ Gu. Archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, cum in Colocenensem Archiepiscopum postulandum, à nobis contulissetis vnanimiter vota vestra, suffraganei Strigonenis ecclesiæ, Quinque Ecclesiæ Episcopus videlicet, & quidā alij postulationi vestræ se opponere curauerunt,

uerunt,asserentes,quod eis contemptis,qui ius eligendi habebant vobiscum,postulatio eadem fuerat attentata,licet vestri nunciij proponerēt ex aduerso,quod super præficiendo vobis pontifice de gratia multoties suffraganeorū fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium denegauerunt.

Nuncijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quædam alia contra processum postulationis vestræ, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus prouidendum, vt si Suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestræ velletis instare, per procuratores idoneos ad sedem apostolicam veniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & vos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent nos redderent certiores. Quod si contradicentibus Episcopis memoratis vos contingeret de iure verò diffidere, aliam personam idoneam prouideretis vobis canonicè in pastorem.

Cæterum quidam vestrum à postulatione vestra, quàm nobis præsentaueratis, communiter temerè recedentes, alijs persistentibus in eadem, prædictum Episcopum Quinque ecclesiën. in Archiepiscopum postulauerunt. Et infra.

Nos igitur postulationem ipsam, quam inuenimus in multa discordia, nō solū suffraganeorum, verum etiā canonicorum Strigonen. ecclesiæ, ac contra formam mandati nostri temerè celebratam, non duximus admittendam, sed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendū vobis pastorem idoneum per electionem canonicam, vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu, si esset de antiqua & approbata consuetudine requirēdus) procedere curaretis. Alioquin nos ipsi prouideremus ecclesiæ viduatæ. Verum antequam ad vos literæ nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, Suffraganeos, præter Quinque ecclesiën. ad concordiam reuocastis. Et infra. Post hæc mandato nostro recepto, hi, qui in Colocen. conuenerāt, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicis, qui in partem alteram declinarent. Et infra.

Cæteri vero, qui Quinque ecclesiën. Episcopum postularant, conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulo conuocarunt, ad postulationem cōcordē vel electionem canonicam, iuxta mandatum apostolicum procedere cupientes, sed illis nolentibus conuenire, intelligentes penes se tantū remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebāt, prædictum Quinq; ecclesiën. denuò postulauerunt. Et infra.

Nec obstabat eorum discordia, qui alium postularunt, cū prius in postulatione Archiepiscopi supradicti conuenissetis pariter vniuersi, & consensum vestrum annotatum literis, & subscriptionibus proprijs roboratum petiissetis à nobis per communes nuncios confirmari, nosque vestram recepissemus postulationem diiudicandam, si Suffraganei forsitan in contradictione persistenterent, vel (si consentirent, aut etiam cederent) approbandam. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Romano pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderēt, & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur. Et infra.

Intelleximus itaq; quod & si esset neutra postulatio approbanda, iuxta tenorem tamen posterioris rescripti ad nos de cætero Strigonen. Ecclesiæ prouisio pertineret. Quia verò nō plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua conscientia eidem ecclesiæ in alia persona, quæ de regno Vngariæ originem duceret, congruè prouidere: nec vellemus ei præficere alienum, quamuis honestius videretur, si Suffraganeus ad Metropolitanum suum accederet, quàm Archiepiscopus ad Metropolim transferretur, partem tamen elegimus potiore. Et eundem Archiepiscopum, in quem omnes, quorū cōsensus in electione, vel postulatione pastoris requiritur, licet diuersis temporibus conuenerant, à vinculo quo tenebatur Colocen. ecclesiæ absoluentes, ad Metropolim Strigonen. transferimus, & ei licentiam tribuimus trāseundi, Pallium ei ad nomen & vsum eiusdem ecclesiæ transmissuri.

Idem Capitulo Strigonenſi.

Postulatio contra quam agitur de contempto, potest sine praiudicio alicuius reijci, potest tamen de speciali gratia admitti.

Constitutio xxxij.

Extra lib.
i. tit. 5. de
Postulat.
cap. Postu-
lationem
7 dist. cap.
multis.

Postulationem, quam celebrastis. Et infra. Licet ergo per postulationem huiusmodi, nullum ius sit alicui acquisitum, ideoque sine praiudicio alicuius, postulationem potuissemus repellere memoratam: vt tamē vobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quod per procuratores idoneos, sufficienter instructos ad omnia, nostro vos conspectui præsenteretis: quatenus (vt a que parte præsente) quod iustum fuerit decernamus.

DE PRAELATORVM IN ECCLESIA CATHOLICA Electione, eorumdemque potestate.

D. INNOCENTIVS PAPA III. DE CELLA

Sancti Petri, & Mutinensibus Abbatibus.

Qui electioni de se facta renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio quae est à suspensis celebrata, non tenet.

Constitutio xxxiij.

Extra lib.
i. tit. 6. de
electione.
ca. cū inter
is quest. 1.
ca. merito.

Vm inter R. seniore, & R. iuniorem superabbatia Straphusen. quæstio verteretur, bonæ memoriæ Celestinus prædecessor noster prædictum R. seniore sententiā cum instantia postulātem, ad componendum coëgit inuitum, & sic abbatiæ renunciās, de manu eius custodiam & Prioratum recepit, ab eo dum viueret possidēdos. Cui ordinationi licet cōsentiret inuitus, domum tamen reuersus (aduersariis compositionem ipsam nolentibus obseruare) non potuit quæ cōcessa sunt obtinere Et infra.

Nos attendentes, quod ex consensu compositionis receptæ, ius (si quod sibi cōpetierat) R. senior amiserat, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de iure minimē appellare potuisset, cum nisi quorum interest audiri non solcāt appellantes, appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, vnde per eam non potuit electio impediri.

Sanē quamuis præpositus, & Capitulum Constantiense de interdicto, quod Cardinalis posuerat, in suis literis inseruerint, quia tamen per id quod R. iuniori diocesanus Episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quod præmissus obuiare. Vnde vel scriptura facta, vel factum scripturæ præiudicat, nec probatum fuit (licet obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare. Et infra.

Ideoque causam ipsam duximus vobis committēdam, vt si constiterit, quod electio fuerit facta à suspēsis, ea omninō cassata ipsi monasterio (post satisfactionem cōdignam suspensionis, & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur.

Idem Capitulo Pennensi.

Si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, eius electio cassari debet.

Constitutio xxxiiij.

Extra lib.
i. tit. 6. de
Electione.
cap. Quali-
ter.
Heb. 3.

Qualiter post obitum. Et infra. Verū, quoniam electus à vobis ante confirmationem administrationi Episcopatus se irreuerenter immiscuit, recipiendo tam à clericis, quā à laicis iuramenta, non attendens quod secundum Apostolum: Nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur à Deo tanquam Aarōn, præcipuē, quia nec donum scientiæ Pontifici conueniens fuerat assequutus.

Postquam

Postquam nobis præsentastis eundem, sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea, & ob eam factum est non dubiū. denunciantes penitus non tenere.

Idem Capitulo Capuano.

Si vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta, eis non expectatis.

Constitutio xxxv.

Cum inter vniuersas metropolitanas. Et infra.

Intelleximus autem per I. & F. canonicos vestros, per literas quas ad de. *Extra lib. 1. tit. 6 de electione. 6. Cū inter* Apostolicā detulerunt, quod ad Decanum, & alios canonicos vestros Panormi manentes, (cum de earum parte fuisset vobis per literas intimatum, ut sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare) quendam socium vestrum cum literis destinastis, XII. dierum terminum assignantes, infra quem post receptionem literarum vestrarum iter arripere redeundi. Quamuis ecclesiastica consuetudo non exigit, ut ad electionem pastoris canonicam remoti vocentur, & illi præcipue, qui longè antequam vos metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi.

Quia verò mora largior est in electionibus valde suspecta, imò sæpe damno- *24. quest. 4. ca. Dis-* fa, mandamus, quatenus inuocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis, ad regimen Capuanæ ecclesiæ, consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos a nobis vice regia postuletis assensum, & apostolicæ confirmationis gratiam requiratis. *placet.*

Idem Archiepiscopo & Capitulo Capuano.

Non debet inspicere, an post appellationem, sed an contra electio fuerit celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi potestas remanet ius eligendi, si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmationis spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitima ætate & literatura, habetur pro non legitime electo.

Constitutio xxxvj.

Cum nobis olim de obitu. Et infra. Cum autem constaret interpositam *Extra lib. 1. tit. 6 de electione. cap. Cum nobis.* fuisse appellationem ne fieret electio nisi canonica, videri poterat, quod post eam medio tempore nihil debuit innouari. Vnde talis electio iudicanda erat irrita & inanis, utpote post appellationem canonicè interpositam attemptata.

Sed contra, Cum appellatum fuisset non ut nulla electio fieret, sed ut *25. quest. 1. ca. Quæ ad perpetuum.* fieret canonica, si factum electionis canonicè fuerit subscriptum, non uti que contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum. Et ideo licet post appellationem, non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. Et infra.

Item cum post appellationem emissam Archidiaconus cum suis fautoribus chorum exisset, & vos illos ut interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè reuocare (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos se fecisse videntur, propter quod electioni à vobis iuxta formam mandati apostolici concorditer celebratæ, de iure non posse contradicere videbantur. Et infra.

His igitur & alijs allegatis, quanquam contra personam illius, quem elegistis, nihil dictum fuerit vel obiectum, quia tamen (iuxta verbum Apostoli dicentis, Nemini citò manum imponas) debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut decuit) procedendum. Et infra. *78. dist. ca. Quod est c. 10. Et 28. dist. par. 1. 83. dist. ca. Quæ ipsi.*

Illius quoque literaturæ, licet non eminentis, tamen cōuenientis electus existit, ut pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius

cognouerunt) ab electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus veritatem, quia cum à multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiimus quod annum ætatis xxx. attigisset. Et infrà.

Nos ecclesiæ pariter & personæ providere volentes, & tã rationes, quàm canones obseruare, quia propositum vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter vrgentem necessitatem, & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ (quam in hac parte potius approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum supradictum nostrum vobis in procuratorem cōcedimus, liberam ei administrationem (tam in temporalibus, quàm in spiritualibus) committentes.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Illegitimus potest postulari, non autem eligi: & electores, nisi probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateranensis concilij.

Constitutio xxxvij.

*Extra lib.
1. tit. 6 de
electione.
cap. luno-
uit.*

INnotuit nobis, quod Vigoriensi ecclesia destituta pastore, Prior & conuentus eiusdē magistrum M. Archidiaconum Eboracensem in Episcopum elegerūt, cuius confirmationem vsque in aduētum ipsius (qui absens eligebatur, & inscius) distulisti. Qui tandem spontanea tibi & secreta confessione mōstrauit, quod conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset laxa. Et infrà.

Cuius electionem Capitulum petijt per sedem Apostolicam confirmari, præsentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato. Quidā autem Suffraganeorum & aliorum asseruerunt eum fuisse filium cuiusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua & non coniugata susceptum. Idē quoq; Magister adiecit, quod nunquam pater eius habuerat vxorem, sed matris eius virginittatis florem præripuit quasi furtim. Et infrà.

*Extra lib.
1. tit. de
electione.
& electi po-
testate. ca.
cū in cun-
ctis.
21. dist. ca.
Inferior.*

Quamuis autem canon Lateranensis concilij ab Alexandro prædecessore nostro editus, non legitimè genitos ad eò persequatur, quod electionem talium innuit nullam esse, nobis tamen per eum non fuit adempta dispēsandī facultas: cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullū potuit in hac parte præiudiciū generare, pari post eum (imò eadem) potestate functuris, cum non habeat imperium par in parem. Et infrà.

Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, literarū scientia, morum honestas, vitæ virtus, & fama personæ multipliciter à quibusdam, etiam ex fratribus nostris (qui eum in scholis cognouerant) approbatæ. Faciebāt etiam hæc ad id non modicum, concors Capituli Vigoriensis electio, petitio populi, assensus principis, votum tuum, Suffraganeorū suffragia, & humilis deuotio contentis, qui spontè ac humiliter maluit suum confiteri reatū, quàm laxa conscientia thronum conscendere Pastoralem.

Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorien. Capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improuidè potius elegisse (cū ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam) electionem ipsam, prædicti canonicis auctoritate cassatam, denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicū Vigorien. capitulo, quod eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantia, quā allegant. Et quamuis post cassationē huiusmodi nobis fuerit supplicatū, vt dignaremur cū eo misericorditer dispensare: supplicationē huiusmodi, quæ nomine Capituli non fiebat (cum non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati) ad præsens non duximus admittendam, decernētes irritum & inane, quicquid super ordinatione ipsius Episcopatus, ante susceptionem literarum nostrarum fuerat attentatum. Quod si Vigorien. Capituli eundem magistrum (propter prærogatiuam meritorum ipsius) duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam præsentare procuret.

Idem

Idem Archiepiscopo Genuensi, & Placentino & Bobiensi Episcopis.

Non possunt electores in præiudicium electi compromittere, sed si consenserit electioni suæ, vel consentire velit, est confirmandus, si aliud canonicum illi non obstitat, licet non sit de gremio illius ecclesiæ, quantumcunque ob causam à maiori parte fuerit appellatum.

Constit. xxxviii.

Cum inter Canonicos Saonenses super electione pontificis quæstio vertere-
tur, ad sedem apostolicam S. subdiaconus Saonen. & I. procurator Capituli
accesserunt. Et infra. Proposuit autem procurator prædictus, quod singuli requi-
ti communi assensu in Hasten. Præpositum (excepto prædicto subdiacono) con-
uenerunt, quo in sua duritia permanente, aliorum consensus redactus fuit in
scriptum publicum consequentur. Ceterum pro parte altera fuit propositum ex
aduerso, quod cum septem essent canonici Saonen. in Capitulum se receperunt
de futura electione Pontificis tractaturi, sed Archidiacono, Archiepiscopo, &
Præposito dictum Hasten. Præposito dictum Hasten. Præpositum nominatibus,
fuit à præfato S. obuiatum, asserente ipsum morbo epileptico laborare, pro quo
alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus. Nec ad aliam ecclesiam debere fie-
ri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saonen. Et infra.

*Extra lib. i
tit. 6. de ele-
ctione, cap.
Cum inter*

*63. dist. ca.
In synodo.*

Post hæc Archipresbyter pro parte altera de rato (ut dicebat) literis præmu-
nitus. Ipse verò S. pro parte sua in Mediolanen. Archiepiscopum compromitte-
re curauerunt, qui Magistrum G. Modicen. Canonicum eis dedit in Episcopum,
& confirmavit. Et infra. Discretionem vestram mandamus, quatenus cum constet ele-
ctionem de Præposito memorato à maiori, & saniori parte Capituli celebratam
fuisse, publicatam etiam, & subscriptam: si dictus Præpositus eidem electioni
consenserit, ut per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi coniugale vin-
culum spiritualiter sit contractum, nisi sufficienter sit ostensum eundem morbo
epileptico laborare (super quo dicitur contra ipsum appellatum) vos non obsta-
te appellationis obiectu, si qua ex alijs causis superius memoratis proponitur in
terposita (cum eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipsius, non ob-
stante quod post talem electionem à præfato Archiepiscopo proponitur esse fa-
ctum, etiam si à partibus in eum fuerit compromissum, cum electores à tali ele-
ctione sic resilire nequiverint. Quod si electores illius compromiserint in Ar-
chiepiscopum memoratum, etiam si dictus Præpositus nondum electione de se
factæ consenserit, eo tamen consentire (dum modo à morbo sit immunis obie-
cto) vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

Idem Prænestino Episcopo, Sedis aposto- licæ Legato.

*Electus à maiori & saniori parte capituli, si est, & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: si au-
tem erat indignus in ordinibus scientia vel ætate, & fuit scienter electus, electus à minore parte, si est
dignus, confirmabitur.*

Constitutio xxxix.

Dum ad audientiam nostram quæstio ne prælata, quod vacante Præposi-
tura Colocen. ecclesiæ, in duo se vota eligentium diuisissent, causam iu-
dicibus duxibus committendam. Et infra.

*Extra lib. i
tit. 6. de ele-
ctione cap.*

Ipsi verò partes ad suam præsentiam conuocarunt, receperunt testes, exami-
nauerunt eligentium conscientias, audierunt allegationes utrinque. Et quoniam
Præpositus S. Georgij eorum sententiæ se asseruit nolle stare, processum ad se-
dem Apostolicam destinarunt. Et infra. Cumque nuncij Præpositi sanctorum Apo-
stolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent Præpositus S. Ge-
orgij nec venit, nec pro se misit idoneum responsalem. Et infra.

*Dudum.
2. quæst. 6.
cap. Si qui
sunt.*

Gestis igitur iudicium diligenter inspectis, inuenimus, quod pro Præposito san-
ctorum Apostolorum autoritas, pro Præposito verò S. Georgij numerus elige-
tium faciebat, cum primus à xiiij. tunc personis, tum Canonicis, qui alios dignita-
te, & ætate, & tempore præcedebant, secundus verò à xxiiij. fuisse electus. Et infra.

*23. dist. ca.
In nomina
domini.*

Ecc 4

Cum

Extra lib. 1. tit. 6. de electione & electis potestate. cap. Significasti Cum autem allegationes, pro eodē Præposito S. Georgij coram iudicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ, propter quod non potuimus scire per nos quid obiecerint, vel quid responderint ad obiecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causæ ipsius iudicibus cōmisimus sub hac forma: ut si vel notorium esset, vel per ea, quæ iam dicta erant, constaret quod Præpositus S. Georgij electionis tempore pateretur, vel in ordinibus vel in scientia, vel in ætate defectū, qui eum iuxta canonum sanctiones impediret ad homini officiū promoveri, ei (non obstante ipsius absentia corporali) silentium imponentes, Præposito sanctorum Apostolorum Præposituram adiudicarent eandē. Alioquin (cum in eum non solum plures, sed duæ pene partes conuenerint, & impedimentis cessantibus appareat, quod eum bono zelo elegerint) Præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata, electionem confirmarent ipsius, & ei facerent tāquam Præposito responderi.

Idem S. Canonicis Moguntinensibus.

Recipientes postulatam ad Ecclesiam tanquam institutum vel administratorem ante admissionem postulationis à superiore factam, priuati sunt potestate eligendi, & ad alios, licet pauciores, deuoluitur potestas eligendi: & si omnes priuati sunt, deuoluitur ad Papam in Ecclesiis cathedralibus.

Constit. xl.

Extra lib. 1. tit. 6. de electione. cap. bona memoria. 7. quest. 1. cap. Episcopus. & cap. 3. quis Episcopus. Bonæ memoriæ Moguntin. Archiepiscopo via vniuersæ carnis ingresso, & quibusdam petentibus Vuormatiens. Episcopum, quibusdam vero Archiepiscopum vestrum, tunc Præpositum S. Petri Moguntin. sibi eligentibus in partem, Prænestino Episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatis, ut si eundem Episcopum, quo ad temporalia, vel spiritualia recepisse constaret ecclesiam Moguntinensem, vel ministrasse in temporalibus, aut spiritualibus in eadem postulationem de ipso factam nunciaret irritam. Et infra.

Deinde inquireret de ipsius electione Archiepiscopi veritatem, & si ei de vi, quam ipse & sui meruebant, constaret, (eo non obstante quod post appellationē ad nos interpositam fuerat in eius electione, processum: cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione processum, non duxerint deferendum, uti contra ipsum hac exceptione non possent. Quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Vnde nec ab eis posse obijci videbatur, quod idem esset à paucioribus secundum eorum assertionem electus, quum ipsi appellationem ad nos legitimè interpositam contemnentes, & præter licentiam nostram recipientes Episcopum memoratum, reddiderint se indignos, electionem Archiepiscopi confirmaret. Et infra.

Licet autem essent notoria, quæ contra dictum Vuormati. Episcopum & eius fautores fuerant obiecta: prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam multos testes recepit ex ipsius Archiepiscopi parte productos. Vnde ipse iuxta mandati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Vuormati. cassauit, & electionem Archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis celebratam) curauit auctoritate Apostolica confirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum, & tandem in Archiepiscopum consecrauit. Et infra.

1. quest. 5. De manifestis. 2. quest. 6. cap. Hoc etiam placuit. 6. quest. 5. ca. Accusatus. Contra verò legati processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormati. Episcopo, & eius fautoribus processisset. Porro excessus notorius examinatione non indiget, & pro his quæ à iudice sunt acta, præsumitur quod omnia ritè fuerint celebrata, quamuis & quid citati non fuerint, non posset de facili cōprobari. Quia negantis factum per rerum naturam, nulla est directa probatio. Cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minimè peruenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque Legatum (si voluissent) securè potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium destinarent. Et infra.

Nos igitur, etsi propterea auctoritatem iudiciariam præsumamus pro his, quæ acta sunt à Legato, illi tamē plus innitimur rationi, quod aduersarij Archiepiscopi ex tribus causis prædictis se vsque ad eò reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri. Vnde quod de ipso factū fuerat, non poterat impe-

diri

diri per eos: quin etiam si electores eiusdē partis pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos deuoluta fuisset hac vice ordinatio Ecclesiæ Moguntianen. Quare dictum Archiepiscopum sine iuris iniuria potuissimus eidem Ecclesiæ præficere in pastorem. Super his verò habito diligenti tractatu, cessationem postulationis factæ de Vuormatien. Episcopo ratam habuimus, electionem memorati Archiepiscopi confirmantes.

Idem Clericis S. Agathæ.

Sufficit electo ad obrinendum, docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet, quod proprietatis iuris eligendi ad illum pertineret.

Constit. xlij.

Quærelam quam G. tituli S. Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum Ecclesiæ vestræ, cuius idem Cardinalis est gubernator, contra P. presbyterum Ecclesiæ S. Saluatoris super Ecclesia ipsa proposuit, Celestinus papa prædecessor noster nobis in minori officio constitutis audiendam commisit.

Extra lib.
tit. 6. de
electione
cap. Quæ-
relam.

Petebat igitur œconomus præfatum P. ab Ecclesia S. Saluatoris (quam in præiudicium vestræ Ecclesiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupare præsumpserat) remoueri, cum ipsa Ecclesia pertineat ad S. Agathæ Ecclesiam pleno iure: petens pensionem xvj. den. Papien. debitam Ecclesiæ S. Agathæ, pro eadem Ecclesia de Thermis sibi restitui, de nouo subtractam.

Prædictus verò P. respondebat, quod ipse nullam iniuriam irrogauerat Cardinali, nec in præiudicium Ecclesiæ vestræ receperat dictam Ecclesiam, cum hæc ad illam nullo iure, pertineat, nec aliquam sibi reddere pensionem debebat, sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine pertinet electio, à cardinali S. Susannæ (cui eadem Ecclesia tanquam capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonicè fuerat institutus. Et infra.

Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi vestri, super electione, ac institutione de se facta in Ecclesia S. Saluatoris absoluiimus, & super his præfato œconomo silentium duximus imponendum, cum nobis constiterit, quod populus in quasi possessionem præsentandi Clericum existeret, quando ipsum presbyterum ad illam elegit, & Ecclesia eadem spectat ad tit. S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure patronatus inter Ecclesiam vestram, & populum prædictæ Ecclesiæ S. Saluatoris.

Quia verò fuit liquidè comprobatum, quod pensio xvj. denariorum Papien. monetæ, fuerit clericis Ecclesiæ vestræ pro Ecclesia S. Saluatoris de Thermis annuatim per multa tempora perfoluta, sed de nouo subtracta, vos in eundem statum percipiendi huiusmodi, de ecclesia S. Saluatoris de Thermis ecclesiam vestram decernimus reducendam, & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum antedictum, salua quæstione proprietatis inter Ecclesias memoratas.

Idem Archidiacono & capitulo Vintonensi.

Eligentes scienter indignum, priuati sunt potestate eligendi in electione, quæ primo occurrit faciendæ.

Constit. xlij.

Cum Vintonensis ecclesia pastore vacaret, Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem Decanum, prior verò & complices eius præcentorem Linconensem in Episcopum elegerunt. Et infra.

Extra lib.
tit. 6. de
Electione

Licet igitur omnes in communi de electione faciendâ tractauerint, quia tamen nequiuērunt esse concordēs, infecto negotio ad nos habuere recursum. Et hi quidē, qui præcentorem elegerant, asserēbant, quod illi, qui Decanum elegerant, eligendi erant potestate priuati: pro illa maxime causâ, quod hominē illegitime natū scienter eligere præsumperunt. Vnde secundū Lateranense concilium

Cap. 24.

Extra lib. 1. tit. 6. de Electione & electi potestate cap. Quia propter. cilium, & eligendi hac vice perdiderāt potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficijs carere debebant. Illi verò taliter respondebant, quod licet is, quem elegerant, fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen Apost. sedis legiti-
marum promeruit, & hoc asserere se legitime probaturos.

Nos igitur attendentes, quod isti post primam electionem admiserant, illos ad secundam celebrandam, & quod decretum concilij memorati decreuit huiusmodi presumptores vna vice duntaxat eligendi potestate priuatos, quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat, ad eligendum illos censuimus admittendos.

Idem Abbati Cisterciensi R. & P. monachis Montis frigidi.

Eligens scienter indignum in Episcopum, est ob hoc suspensus à beneficijs ecclesie per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel assumi.

Constit. xliij.

Extra lib. 1. tit. 6. de Electione cap. per inquisitionem. 40. dist. ca. r. ult. sacre doctes. 1. quest. 6. cap. Sinitis qui inuitantur. 46. dist. ca. Sicut non suo. **P**ER inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis super statu Episcopatus, & Episcopi Tholosani, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron Cancellarius iuratus asseruit se sciuisse pro certo R. olim Tholosanum Episcopū, & amicos ipsius ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque sollicitasse precibus, vt ipsum eligerent in Episcopum: seque vidisse pariter, & audiuisse, quando prædictus Episcopus recognouit in quorundam Canoniconum præsentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suæ primæ electioni, iurasse, credens pro certo, quod iuramentum illud illicitum fuit, & præstitum vt idem R. eligeretur ex pacto, & quod ipse met post electionem ipsius cassatam, domum Episcopalem eius nomine detinebat, recipiens quosdam redditus, & prouentus, quos de ipsius conscientia & consensu, in eiusdem negocijs expendebat.

Cum igitur talem scienter in Episcopum eligendo (sicut ipse suo iuramento firmavit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignū, graue gerimus, & molestum, quod Tholosano Præposito in Episcopum Conuennarum electo idem Mascaron in præpositum dicitur substitutus.

Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præposituræ penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi.

Idem Priori sancti Frigidiani G. & G. canonicis Lucanensibus.

Si non professus eligitur ad regimen ecclesie regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

Constitutio xliiij.

Extra lib. 1. tit. 6. de electione cap. Cum causam. **C**UM causam, quæ inter Bonum presbyterum, & Brunum canonicum S. Petri Lucanen. vertitur, super eo, quod dictus presbyter, Bonus, à maiori parte canonicorum eiusdem Ecclesiæ, prædicto Bruno, & quodam alio contradicentibus, in priorem (sicut dicitur) est electus, olim vobis duximus committendam. Et infra.

Quamuis autem multi priores continuè vnus post alium in ipsa Ecclesia per multa, & longa tempora fuerint non professi, quia tamen præfatus presbyter Bonus non est professus obseruantiam regularem, dubitatis, & meritò, nobis pro-
cedere inconsultis.

Deut. 22. 18. quest. 2. can. Abbatem monast. 2. & ca. sequen. Quam sit necessarium. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum, consultationi vestræ taliter respondemus, quod cum secundum legem diuinam, non sit in boue arandum & asino, nec quisquam debeat vestem induere de lano linoque contextam, irritetis electionem prædictam, & compellatis præfatum presbyterum aliosque clericos non professos, vt vel beati Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutam profiteantur, & seruent, aut ipsam Ecclesiam omnino dimittant.

Idem

Idem I. Tituli sancti Stephani in Celio monte presbytero Cardinali apostolicæ sedis legato.

Nominatio vel appellatio eius, cuius non interest, electionem non impedit. Sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata: & potest prosequi, nisi consenseris electioni.

Constit. xlv.

QUOD sicut ex literis tuis. Et infra. Verum, cum ex prima electione, quæ *Extra lib. 1 tit. 6. de E-* facta de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris acquisitum *lectione* fuerit nominatis, licet procedi potuit ad electionem regulariter celebran- *Quod sic. 23. dist. ca. In nomine domini.* dam, præsertim, in Ecclesia Armachana, cum iuxta constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali Ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium Regiæ dignitatis, quia non simplex nominatio, sed solennis electio debet principi præsentari, ut postulationi præster assensum, & si secus aliquando per usurpationem aliqui faciant abusive. Si autem Miridinen. Episcopus, & Abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo potuerint conuocari) siue nequiverint, siue noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionem impedire. Et infra.

Quod si eos vocatos non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmenda erit electio penitus taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curauerint consentire. *4. quest. 5. can. Quisquis.*

Episcopus dum celebratur missa consecrationis sue, vel Archiepiscopus ante receptum pallium ordines conferre non debet. *72. dist. ca. Proposuit.*

Super eo autem, quod in die consecrationis suæ antequam missarum solennia finirentur, acoluthum ordinavit, pro tali excessu eum corripias, & castiges: cum solus Rom. Pon. (qui ante hymnum angelicum consecratur, & postmodum ipse missarum solennia incipit, & perficit consecratus) in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri verò, qui inter Epistolam, & Euangelium consecrantur, quia consecrati concelebrant principaliter celebrati, ne diuidatur mysterium unitatis, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat Archiepiscopo sine pallio convocare conciliū, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & Episcopos consecrare, multum profecto præsumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare festinat: cum id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur. *23. dist. ca. Quorundam. 23. quest. 4. ca. Si ecclesia.*

Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse (dummodo Ecclesiam Armachanam reddat indemnem) æquanimiter poteris præterire, cum id de Cleri & populi processit voluntate.

Idem Episcopo Tolletano & Sagonensi, & Abbati de Arden.

Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per subsequentem consensum ratificari potest.

Constit. xlvj.

AVDITIS & intellectis meritis causæ de duabus electionibus celebratis *Extra lib. 1 tit. 6. de Electione cap. Auditus.* in ecclesia Baiocensi, vnam de Gu. Archidiacono, & alteram de R. subdiacono, inuenimus vtramque contra formam Canonicam attentatā. Cum enim inquisitis voluntatibus singulorum Decanus cum paucioribus in ipsum R. & cantor cum pluribus indictum Gu. Archidiaconum conuenissent solo cantore postmodum quendam alium, videlicet Magistrum R. de Algedijs nominante, ad nostram fuit audientiam appellatū, ne Decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet, sine consensu totius capituli, vel maioris, & sanioris partis ipsius. Ipse verò Decanus non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris, subito in electionem prorupit: appellans, ne quis contra ipsam aliquid attētare, quamuis asseueret, quod electioni factæ plures alij con-

consenserunt: cum tamen ex post facto nequiverit conualescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem consensum (maximè appellatione pendente) non poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus, cantor & alij, qui remanserant in capitulo, post illam electionem nondum cassatam, & appellationem ad nos interpositam, à nominatione dicti Archidiaconi recedentes de nouo præfatum subdiaconum eligere præsumperunt.

Nos igitur electionem vtramque duximus irritandam.

Idem Grandissilux & Belleparticæ Abbatibus.

Potestas data compromissarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest: & desit esse res integra, postquam compromissarij ceperunt habere tractatum.

Constit. xlvij.

Extra lib.
1. tit. 6 de
Electione
cap. in cau-
sis.

IN causis, & infra. Cum capitulum Tholosanæ ecclesiæ ad tractandum de electione Episcopi conuenerunt, duos elegerunt, ut quinq; de eodem capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento de substituendi Pontificis electione tractarent: Et à singulis de capitulo statutum est, & concessum, ut ille, quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si persona esset idonea) pro Episcopo sine contradictione aliqua haberetur. Et infra.

Postmodum verò, cum à prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes in unam pariter concordare personam, tres ex eis conuenerunt in Episcopum Conuennarum, & deinde electionem quam de postulando Episcopo fecerant, capitulo publicarunt, ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo reliquis absentibus elegerunt Archidiaconum Argenensem. Et infra.

Nuncios verò prædicti Archidiaconi contrario responderunt, quod cum prædicti quinq; electores seorsum de electione tractantes inter se dissiderent, ita quod contentiose voces eorum à fratribus, qui remanserant in capitulo, audiri fuissent, capitulum ipsos, propter huiusmodi contentiones, suspectos habentes, ad eos duos de canonicis destinaverunt, per quos inhibuerunt eis ex parte nostra, ne ulterius in facto procederent, & ita potestatem eligendi, quam eis commiserant, reuocarunt: Mandantes eis, ut redirent ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent. Et huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipsum capitulum sunt reuersi, sed alij tres usque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum verò cum tota die illa ipsorum præsentiam expectasset, sub-

Extra li. 1. tit. 27. de officio custodis. cap. 1. & 2. dist. cap. ius militare. sequenti die campanam pulsari fecerunt, sicut moris est ad capitulum congregandum, & prædictis tribus cum paucis complicibus suis sese contumaciter absentantibus, Prior cum maiori, & saniori parte capituli elegit in Episcopum Archidiaconum supradictum. Et infra.

Quia verò postulatio de Episcopo Conuennarum, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transulerat potestatem, propter quod vnanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra, quia in tractatu iam præcesserant electores) capitulum minimè potuit reuocare, electionem ipsius Archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mādamus, quatenus si personam ipsius Episcopi utilem & necessariam inueneritis ad regimen Ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam tam scientia literarum, quam suæ conuersationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam de Tholosana diocesi extirpandam, quæ ibi per negligentiam præsulorum miserabiliter, & damnabiliter hæcenus pullulauit, transcundi ad Ecclesiam Tholosanam propter urgentem necessitatem, & eorundem utilitatem ei licentiam tribuatis.

Idem

Idem Archiepiscopo Florentino.

De consuetudine potest canonicoꝝ electio ad solum capitulum pertinere, irrequisito Episcopo.

Constit. xlviii.

Cum Ecclesia Vulterana debito canonicoꝝ obsequio longo fuisset tempore destituta, Vulteranus Episcopus volens ministroꝝ defectum in eadē Ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos canonici recipere noluerunt, asserentes, quod talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata. Et infra.

Mandamus igitur, quatenus super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulauit a te, ut canonicos ab iniuria, quam ei super electione canonicoꝝ Vulteranen. Ecclesię inferūt prohiberes, ab imperitione ipsius dictos canonicos absolueres non postponas, quia non videtur iniuriam facere, qui utitur iure suo: cum per testes longe melius sit probatū, quod Canonici supradicti hoc iure vsi fuerint antequam Episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, quo idē petebat Episcopus, ut dicti canonici Episcopum ipsum iure electionis uti libere paterentur, absolueres studeas canonicos sepe dictos, maxime si sit notoriū, quod in Tuscia generalis consuetudo seruetur, ut in cathedralibus Ecclesijs solum Capitulum irrequisito Episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

Idem Abbati S. Victoris, & Decano Parrhisiensi, & magistro R. Decortanensi, canonico Morinenſi.

Compromittentes tenentur recipere electum à compromissarijs, si sit dignus, nisi contra formam compromissi cum appareat electum.

Constit. xlix.

Cum dilectus filius Archidiaconus Morinen. nobis intimasset. Et infra. Ecclesia Morinenſis Episcopi solatio destituta, canonici eiusdē de Pastoris substitutione tractantes, in tres canonicos Morinen. potestatem eligendi Episcopum vnanimitè contulerunt: promittentes ut illum reciperent in pastore, quem de gremio ipsius Ecclesię ducerent eligendū. Qui examinatis voluntatibus singulorum, Archidiaconum eiusdē Ecclesię elegerunt in Episcopū. Metropolitā quoque tam electionem, & electi personam exanimans, quā etiā super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens sollicitè veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere defectum in ætate, electionem factam de ipso solenniter confirmauit. Et infra.

Verum B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex aduerso, quod cum supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi concessa potestas, ut capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus, vel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesię nominatum eligerent in pastorem: electores ipsi terminos potestatis sibi traditæ non seruantes, prædictum Archidiaconū eligere præsumperunt, quem pauci de capitulo nominarant. Vnde canonici Morinen. postmodum admirantes qualiter Archidiaconus electus fuerat memoratus, cū plures essent in Ecclesia eadē digniores, coeperunt fere omnes publicè profiteri, quod nullatenus Archidiaconū nominarant, & reputātes se in hac parte delusos, quod super hoc factū fuerat nostro curauerūt apostolatui referare.

Nos verò attendentes, quia res perniciosa esset exemplo, si per surreptionis astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis: ita duximus prouidendum, ut præstito à contradictoribus iuramento, quod ipsi malitiose contra præfatum electum non moueant quæstionem huiusmodi, prædicti tres electores astringantur dicere vinculo iuramenti veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum Archidiaconum cōuenerunt. Et si tres simul, aut duo saltem ex ipsis iurati, dixerint maiorem canonicorū partem in ipsum Archidiaconum conuenisse, vos contradictoribus silentiū imponatis, cum econtra hoc eorum esset probatio insufficiens, eò quod singuli in suis testimonijs essent singulares.

Fff

lares. Si verò per eorum depositiones constiterit sæpeditum Archidiaconū extitisse à paucioribus nominatum, tunc si fuerit sufficienter ostensum, quod illū de gremio Ecclesiæ secundum formam sibi traditam debebant eligere, in quem omnes, vel maior, & sanior pars capituli conueniret, vos electionem ipsius Archidiaconi omnino cassetis. Alioquin quod de ipso factum est ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per censurā ecclesiasticam compescatis: præfatum B. præbenda Morinen. Ecclesiæ spoliantes, qui se ad hanc pœnam (si forsitan in probatione deficeret) obligauit. Non obstante, quod super ætatis defectu obiectum est contra illum, cum idem canonicus huic obiectioni non multum immitteret, & super hoc à Metropolitano fuerit iudicatum, cuius sententia in rem trāsijt iudicatā: Cum infra decennium nō fuerit prouocatione legitima suspensa.

Idem Episcopo Baiocensi.

Si ex septem compromissarijs tres eligunt quartum, & ille consentit, si est idoneus, confirmabitur electio.

Constit. L.

EXtra lib. 1. rit. 6. de electione cap. Cū in iure. 8. quæst. 1. cap. In scripturis. ff. tit. Quod cuiusque. x. diuersi. l. Plane. **C**um in iure peritus existas. Et infra. Primus tuæ consultationis articulus continebat, quod cuiusdam Decano Ecclesiæ defuncto, eiusdē loco capitulum sub hac forma in vij. ex ipsis canonicis compromisit, vt illū quem ex se, vel alijs de gremio ipsius Ecclesiæ omnes pariter, vel maiore eorum pars nominaret, eundem capitulum reciperet in Decanum. Vnde cum vnus ex illis vij. à tribus ipsorum, & alius, qui non erat de numero eorum à tribus alijs in Decanum fuerint nominati, requisisti vt eorum assumi debeat in Decanum. Super quo taliter respondemus, quod is, qui de numero vij. à tribus eorum dinoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem debet in Decanum assumi: dum modo electioni de se factæ consentiat, & aliquod canonicum non obstat.

Idem Duci Caringiæ.

Electio Imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prælatos, quatuor Laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, ceteris non contemptis, tenet: & ad Papam pertinet electum examinare, approbare & inungere, & consecrare, & coronare, si est dignus: vel reijcere si est indignus, vt quia sacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hereticus, paganus, periurus, vel Ecclesia persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cui vult.

Constit. LI.

EXtra lib. 1. tit. 6. de electione cap. Venerabile. 8. quæst. 3. c. 1. Scriptum est in lege. 2. quæst. 9. per omnes canones fere. 63. dist. ca. Adrianus. **V**enerabilem. Et infra. Inter cætera quidam Principes hac obiectione præcipuè sunt vsi, dicentes, quod Apostolicæ sedis Legatus, aut electoris gessit aut cognitoris personam. Si electoris, in messem alienam miserat falcem suam, & electioni se ingerens, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit: & ideo non debuit contumax iudicari. Et infra. Verum illis principibus ius & potestatem eligendi Regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cum ad eos ius, & potestas huiusmodi, ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum Imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes recognoscere debent, & vtique recognoscunt, sicut iisdē nostra recognouere presentia, quod ius & autoritas examinandi personam electam in Regem, & promouendam ad Imperium ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter obseruatum, vt ad eū examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si Principes non solū in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quencumq;, aut excommunicatum, in Regem Tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent aut paganū, nos inungere, cōsecrare, ac coronare hominē huiusmodi deberemus? Absit omnino.

Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus quod Legatus noster approbando Regem, & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, vt pote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, nec cognitoris, cum neutrius electionem

tionem quo ad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmam. Exeruit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam Regis denunciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum: quamuis plures ex illis, qui eligendi Regem in imperatorem promouendum de iure, ac de consuetudine obtinēt potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum Regem. Et ex eo, quod fautores ducis absentibus alijs & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse, cum electioni plus contemptus vnius, quam contradictio multorum obsistat. Et infra.

Nos utique non ducem, sed reliquum reputamus, & nominamus Regem iustitia exigente. Et infra. Quod autem cum in electione vota Principum diuiduntur, post admonitionem & expectationem alteri partiū fauere possumus, maxime postquam à nobis vnctio, consecratio, & coronatio postulantur, iure patet pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti, & expectati, vel non potuerunt, vel noluerunt in vnum propositum cōuenire, sedes Apostolica aduocato, & defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in poenam? Sciunt autem Principes, quod cum Lotharius, & Corradus in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte.

Eos igitur duximus commonendos, ut à præfato duce iusto quidem à nobis iudicio reprobato recedant, & præfato Regi non abnuant adhærere, nisi demum tunc contra personam vel factum legitimum quid ab eis obiectum fuerit, & ostensum. Et infra.

Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet, excommunicatio publica, per iurium manifestum, & persecutio diuulgata, quam progenitores eius, & ipse præsumpserunt, in apostolicam sedē, & alias Ecclesias exercere. Fuit quoque à prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet, quod ipse fuit excommunicatus electus. Et infra.

Idem etiam contra proprium iuramentum, super quo nec consilium à sede Apostolica requisitum, ambitionis vitio regnum sibi usurpare præsumpsit, cum super illo iuramento prius Romana Ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatum illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quam cōtra ipsum propria temeritate venire: præsertim illo exemplo, quod quum Gabaonitæ à filiis Israel per fraudem surriperint iuramenta, & ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideo seruandum, an non seruandum extiterit, nemo sanę mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere. Et infra.

Insuper si prædictus Dux Imperium obtineret, libertas Principum in electione ne periret, & Imperium obtinendi decætero cæteris fiduciam tolleretur. Nam si prout olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipse fratri suo succederet, videretur Imperium non ex electione, sed ex successione deberi. Et in præiudiciū Principum redundaret, si non nisi de domo ducis prædicti videretur aliquis ad Imperium assumendus. Et infra.

Nobilitatem ergo tuam monentes per Apostolica scripta, Mandamus quatenus à præfato duce recedas omnino, non obstante iuramento, si quod ei ratione regni fecisti: cum (eo quantum ad obtinendum Imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari.

Idem Capitulo N.

Absentes ad electionem de prouincia conuocandos: electio maioris & sanioris partiū ut sit confirmanda.

Constit. Lij.

Coram dilecto filio Tituli S. Prudentianę presbytero Cardinale. Et infra. Si verò vtriusque partis fuerit cassata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerint

Fff 2

rint

Extra li. 1.
tit. 6. de electione cap.
Coram dilecto filio.

25. quest. 2
ca. Ita nos.
8. quest. 1.
cap. Moyses

15. quest. 6
cap. Alius item

Verū hac
5. dist. cap.

Ad eius vero conc

Extra lib. 2

tit. 8. de ap

pellat cap.

Constituit.

de pactis

10. sue 9.

22. quest.

4. cap. In-

nocens.

rint in prouincia conuocatis) quæ maiori, & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

Idem Parmenensi Episcopo, & eius con- iudicibus.

*Cassatur electio partis maioris facta, contempta minori parte, etiamsi est vnus solus, non tamen ius eli-
gendi deuoluitur.*

Constit. LIII.

Extra lib. 1
tit. 6. de ele
ctione, cap.
Bona me-
moriam.

BONÆ memoriæ S. Cremonense Episcopo in extremis agente, cum de conua-
lescentia desperaretur ipsius, Cremonense Capitulum H. Canonicum su-
um Regij disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia
Pentecostes pro futuri electione Pontificis citari fecerunt. Et infra.

Constituto autem dicto H. pro sua electione, & dilecto filio nostro I. pro ele-
ctione Archipresbyteri coram nobis, electionem ab ipso H. post electionem Ar-
chipresbyteri non cassatam, licet de viro multæ literaturæ, honestæ vitæ, & claræ
famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptam, cum de priori nostrum
deberet expectare iudicium, antequam procederet ad secundam, duximus irri-
tandam, in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo con-
sensu capitulo permanente.

7. dist. ca.
Nullus pon-
tificis.

Electionem autem Archipresbyteri (quamuis laudabile testimonium perhi-
beatur de ipso) iustitia exigente cassauimus, tum quia corpori dicti Episcopi
nondum tradito sepulturæ habuerunt de ipsa electione tractatum contra cano-
nicas sanctiones, tum quia inuentus est H. fuisse cōtemptus, licet vnus solus ex-
titerit. Cum plus in talibus consueuerit contemptus vnus obesse, quàm multo
rum contradictio in præsentī. Nec prædicta debet dici citatio valuisse, quia
cum Episcopi mortem præuenerunt, temeraria nimis extitit, ideo non potuit
arcere citatum.

Idem.

Non monachum non posse in regularem prælatum eligi.

Constit. LIIII.

Extra lib. 1
tit. 6. de ele
ctione, cap.
cum ad no-
stram.

CVM ad nostram notitiam peruenisset, quod H. qui se pro Abbate Lexouiē.
gerebat, non fuit ante monachus, quàm electus.

Extra lib. 1
tit. 6. de ele
ctione &
electi pote-
sta. c. cū in
magistrū.

Nos attendentes quod contra regulares traditiones illud fuerat atten-
tatum, cum nullam spem, vel promissionem habens vt Abbas fiat, debeat monachari,
electionem de ipso factam curauimus reiterare.

Idem Magistro Ca. presbytero Cardinali, sedis apostolicæ Legato.

In abbatem eligi non potest, nisi instructus in regula monachali.

8. quæst. 1.
cap. Sunt
in ecclesia.
Infra. eodē
constitu.
proxima.
Extra lib. 1
tit. 6. de ele
cap. Officij
tui.

OFFICIJ TUI. Et infra. Sanè nobis tuis literis intimastis, quod cum monaste-
rium quoddam positum in medio nationis peruersæ, Pastore careret: mo-
nachi de electione abbatis tractantes, cum non possent sui ordinis idoneam
inuenire personam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem
poterant melius defensari, & patrem adierunt ipsius humiliter postulantes, quod
filium suum induceret, vt habitum suscipere monachalem, nullam patri de
ipsius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium prouidū
& discretum, qui effectus monachus fuit in abbatem electus, cuius electio exti-
tit per rectorem Mesanen. Apostolicæ sedis Legatum, qui omnibus prædictis in-
terfuit, cōfirmata. Cū autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc
ambitione inductus, postulas edoceri, vt trum dictus Legatus electionem confir-
mare, vel dispensare potuit, vel quod factum est, stare possit: & vt trum electione
cassata iterum valeat eligi in abbatem.

31. quæst. 1.
ca. Si quis. Nos autē consultationi tuæ respōdemus, quod cum ex his quæ incontinenti
subsecuta sunt, ostendatur, quod talis taliter non possit eligi in Abbatem, Ma-
ximè

ximè pro eo, quod antequam esset discipulus, voluit esse magister, electionem illam irritam esse decreuimus & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter instructus (si vrgens necessitas & euidentis vtilitas ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta poterit in Abbatem assumi, ne monasterium opprimatur incurribus malignorum.

Idem.

Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione legati.

Constit. Lvj.

Illa quotidiana instantia. Et infrà. Quia pro certo didicimus electionem canonicam extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duximus confirmandam, suppletes de plenitudine potestatis, si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidam interfuerunt electioni eiusdem qui ex sola participatione simplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

Extra lib. 1
tit. 6. de electione, cap.
Illa quotidiana.

Infra lib. 2
Constit.
A nobis.

Idem Magistro Maximo, apostolicæ sedis notario.

Si postulatio cum electione conuenit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus, postulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars postulantium ignorauerit, postulatio & electio reprobantur. Si verò sciebant, & electus est idoneus, confirmatur electio, & idem, si numerus postulantium non est duplo maior.

Constit. Lvij.

Scriptum est in Apocalypsi Ioannis, quod in medio & in circuitu sedis erant squatuor animalia. Et infrà. Sanè ad hanc Ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam, duo animalia sunt vocata, vtinam plena oculis, & alias habentia senas videlicet Eradiuen. Archiepiscopus, & Plebanus S. Pauli de Venetijs, sicut per procuratores tam postulantium Archiepiscopum quàm eligetium plebanum fuit propositum coram nobis. Et infrà.

Extra lib. 1
tit. 6. de electione, cap.
Scriptum est.
Apost. 4.

Verum quia de his quæ per assertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quamuis super his, quæ de numero dicta sunt postulantium, per quoddam instrumentum publicum, necnon confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio factam, sed postea reuocatam, pars altera assereret suam intentionem esse fundatam, causam discretionis tuæ duximus committendam.

Per Apostolica scripta mandantes, quatenus super his & alijs inquiras diligentissimè veritatem, de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi nati fuerunt, & diutius conuersati. De studijs autem eligentium & postulantium, & omnibus generaliter quæ causam possunt instruere, apud Constantinopolim, vbi huiusmodi postulatio, & electio celebratæ fuerunt. Et si partes consenserint, procedas hoc modo: vt si constiterit de mutuo conuenisse consensu, quod ad electionem Patriarchæ vij. admitterentur Præpositi, siue per seipso siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro cæteris conuentualium ecclesiarum prælatis, totque tunc temporis conuentualet ecclesias habuisse prælatos, quod cum vij. præpositis, & ix. Canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione præfati Archiepiscopi conuenisse, duplo maiorem facerèt numerum, quàm xvj. electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas: nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis, quod promotionem ipsius debeat impedire, ac (plebani electione cassata) ipsum Archiepiscopum absoluas à vinculo, quo Eradiensi ecclesiæ tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in Pastorem.

23. dist. ca.
Illiud.

Quod si ad faciendū duplo maiorem numerum simul omnes prædicti minimè sufficerent, siue dignus siue indignus fuerit postulatus: tu (postulatione repulsa) electionem Plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obstat eidem quod ipsum tanto Præfulatu reddat indignum.

Si verò numerus postulantium inuentus fueris duplo maior, quemadmodū prædictum est, & persona postulata reperta fuerit indigna: Tu tam postulationem,

Fff 3

nem, quam electionem non differas reprobare. Nisi forsan omnes aut maior pars postulantium præsumptione damnabili postulauerint scienter indignum, ut hac vice merito debeat eligendi seu postulandi potestate priuari. Et hoc quoque casu electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterat celebratā.

DE TRANSLATIONE EPISCOPORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. PATRIARCHAE
Antiocheno.

Patriarcha, qui confirmatum in archiepiscopum transfert ad sedem Episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur.

Constit. LVIII.

Extra lib. 1
tit. 7. de
translatione
episcoporum,
cap. Cum
ex illis.
21 dist. ca.
1. receptis.
21 dist. ca.
Inno. 10.
c. 3. Quia
ca. 3. Quia
7. quest. 1.
ca. Temporis
uale.
2 quest. 7.
cap. Quia
propter.

Vm ex illo generali priuilegio, quod beato Petro & per eum ecclesiae Rom. Dominus noster indulsit, canonica postmodum manuerint instituta, continentia maiores ecclesiae causas ad Apostolicam sedem perterendas, ac per hoc translationes Episcoporum ac sedium mutationes ad summum Apostolicæ sedis antistitem de iure pertineant, nec super his quicquam præter eius assensum debeat immutari: miramur quod L. Apaniensem electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti, & nouo quodam mutationis genere paruifcasti maiorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare Archiepiscopum, imo potius de archiepiscopare præsumens.

Licenter enim dictus L. nondum fuisset in Archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrarat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valinen. Episcopum asseruit confirmasse.

Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia tribuatür, te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum.

Idem Decano & Capitulo Andegauensi.

Electos in Episcopos & confirmatos transferre potest solus Papa.

Constit. Lix.

Extra lib. 1
tit. 7. de
Translatione
episcoporum,
cap. inter
corporalia.
15. quest. 7.
cap. ultimo
infra eodē
constitu.
proxima.
3. quest. 6.
ca. Quia
Mat. 19.
23. quest. 2
ca. an quod
in.

Inter corporalia & spiritualia eam cognouimus differentiam, quod corporalia facilius destruuntur, quàm construantur. Spiritualia verò facilius construuntur, quàm destruuntur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque à Metropolitanis suis munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romanū Pontificem condemnari. Cū ergo fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale cōiugium, quod est inter Episcopum & ecclesiam, suo tantum iudicio referuauerit dissoluendum: qui dissolutionem etiam carnalis coniugij (quod est inter virum & foeminam) suo tantum iudicio referuauit, præcipiens, ut quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, dispositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis (quem constat esse vicariū Iesu Christi) Episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideo tria hæc quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Rom. Pon. referuata.

Sicut autē Episcopus consecratus, sine licētia Ro. Pōr. non debet suā derelinquere ecclesiam, sic & electus confirmatus, cum non debeat in dubiū reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentiū & electi coniugium sit spirituale contractum. Cui profectò Episcopalis dignitas nihil addit, cum quis Episcopali præditus dignitate, nullius tamen Ecclesiae possit esse Episcopus, quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori. Vnde quum non sit maius Vinculum Episcopi ad ecclesiam, quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imo idem penitus & nō aliud, idem iuris obtinet in utroque. Sicut ergo Episcoporum translatiō, depositio,

frio, & cefſio, ſic & electorum poſt confirmationem (ſpiritualis coniugij rati-
ne) ſoli eſt Roma. Pontifici reſervata. Licet uſque ad tempora iſta, quod cautum
fuerat de Episcopis, expreſſum nō fuerat de electis, propter expreſſam tamen ſi-
militudinem vel identitatem potius nemini poterat videri dubium ſubtili-
ter intuenti, cum de ſimilibus idem iudicium ſit habendum.

Sed neque istud quod in canone legitur de electo, vt si vltra sex mēses per suā negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat, imò Metropolitani sui cedat iudicio: aliter intelligētibus poterat suffragari, cū non intelligatur ecclesia viduata, quasi spōsum non habeat, sed quia sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quo ad quādam quasi viri maneat solatio destituta. Sicut iuxta communem modum loquendi, illa dicitur ecclesia viduata, quæ licet Episcopum inutilem, tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt sicut Metropolitani iudicio electus deiicitur, ita etiam ad aliam eccle. ff. tit. de liam possit transferri, præsertim cū nec sine autho. Ro. Pontifi. fiat cessio, vel de. exceptio. lectio memorata: qui vt hæc possent, ex illo canone Metropolitano indulsit. rei iudi. Vnde si circa translationē idē fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de trans. L. Euidēter latione poterat expressisse. Et quod non est sanctorum patrum decreto sancitū, 2 quaest. 3. superstitiosis non est ad inuentionibus præsumendum: præsertim cum nōn un. ca. Consulisti. quam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur concessum.

Sanè quoniam Turonen. Archiepiscopus electū Abricen. per metropolitanū suū cōfirmatū in ecclesiā veltram (præter auctori. sed Ap.) transferre præsumpsit, & in Episcopū consecrare, quem Rothomagen. Archiepiscopus citra mandatum nostrū absoluit, & ei licentiā tribuit transeundi, prædictos archiepiscopos à cōsecratione & confirmatione Pontificū, Episcopū verò ab executione pontificalis officij Bituricen. Archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorē suspendit. Et quamvis idem Archiepiscopi tanquam maiores plus excefferint in præmissis, præfatus verò Episcopus minus, utpote illorum tanquam maiorem secutus: Nos tamen intellecta eorum cōfessione spōtanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus. Quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccauerunt. Et quoniam præfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suū recognoscens humiliter & deuotè ac misericordiam postulans, & iudiciū non requirens, nos intuentes quod licet sibi munus consecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum Pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante) non potuerit canonicè consecrari, adhuc coniu- galiter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris ecclesiæ, quam à pœna suspensionis penitus absoluto de benignitate sedis Apostolicæ duximus cōcedendum, ut priori consensu hætenus perdurante, Andegauensem ecclesiā studeat gubernare.

Idem Episcopo & Petro Scholastico
Moguntino.

Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.

Constitutio Lx.

Quantò personam Hildesensem Episcopi. Et infrà. Ipse verò relicta Hil-
desensem ecclesiā ad Herbipolensem ecclesiā authoritate propria se trās-
tulit: Non attendens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniun-
xit, homo non separet. Et potestatem transferendi Pōtiffices ita sibi retinuit Do-
minus & magister, quod soli Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis
speciali priuilegio tribuit & cōcessit: Sicut testatur antiquitas, cui decreta patrū
sanxerunt reuerentiam exhibendam, & euidenter asserunt sacrorum canonum
sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Ro. Pont. (qui non puri ho-
minis, sed veri Dei vicem gerit in terris) ecclesiarū necessitate, vel vtilitate pen-
sata, non humana, sed potius diuina authoritate dissoluit. Et infrà.

42. q. 1. 4. cap. Est iniusta. Ne autem facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum (quod quidem si verum est, non potest non esse notorium) sibi præcipimus, vt administracionem Herbipolensis ecclesiæ penitus derelinquat. Et infrà.

Supra eod. constit. proxima. Cæterum quoniam Herbipolensis ecclesiæ canonici vota sua in ipsum prorsus illicitè contulerunt, volentes (sicut dignū est) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt, eligendi eos hac vice suspendimus potestate. Et infrà.

1. Cor. 7. 7. quest. 64. Si quis Episcopus. Quia verò Hildesen. ecclesiā cui fuerat alligatus, vnde (secundum Apostolum) solutionem quærere non debebat, nimis improbè dereliquit, ne ad ipsam redeat vltèrius, districtius prohibemus, cum secundum traditiones canonicas, qui ad maiore plebem se transtulerit, cathedra repelli debeat aliena, & carere propria, vt nec illis præsideat quos per superbiam spreuit, nec illis quos per auaritiā concupiuit.

Idem Episcopo Bambergensi & Scholastico Mogunt.

Solus Papa transfert Episcopos, & indulgentia per eum supertali translatione concessa ad litteram seruanda est.

Constitutio Lxij.

Extra lib. 1. tit. 7. de Traslacione episcopo. cap. Licet inuentum. Mist. 19. **L**icet in tantum. Et infrà. Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum & uxorem, homo dissoluere nequit, domino dicente in euangelio, quos Deus cōiunxit, homo nō separet: sic & spirituale foedus cōiugij, quod est inter Episcopum & ecclesiā, quod in electione initiatum, ratū in cōfirmatione, & in consecratione intelligitur consummatū, sine illius auctoritate solui non potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi.

Hoc autem C. non attendens quondam Hildesenen. episcopus, ad Herbipolensem ecclesiā propria temeritate transiuit. Et infrà.

93. dist. ca. Legimus in fine. Nec illa prædecessoris nostri indulgentia præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cum in ea sit expressum, quod si ad maiore vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. Vnde licet forsitan aliquibus videatur, vt indulgentiæ occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorem, ad parem tamen ipsi transire non licuit, cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ, nō solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam reseruare, subiungens dummodo nihil de canonicis obuiet institutis, antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla ratione debuerat transisse.

DE AVTHORITATE ET VSV Pallij in Ecclesia orthodoxa.

INNOCENTIVS PAPA III. C. PRESBY-
tero Cardinali, Apostolicæ sedis Legato.

Per Pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen Archiepiscopale.

Constit. Lxiiij.

Extra lib. 1. tit. 8. de auto. & vsu pallij. ca. Nisi specialis. **N**isi specialis dilectio illa. Et infrà. Sanè si postulatio Troianensis Episcopi ad Panormitanam ecclesiā fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se Archiepiscopum appellare, priusquā à nobis pallium suscepisset, in quo Pōtificalis officij plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur.

Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, vt id in confusionem tuam, & sedis Apostolicæ opprobrium non redundet.

Quoniam si oporteat vt nos, vel tu ex hoc negotio cōfundamur, eligemus potius te confundi, quā ladamus sedis Apostolicæ dignitatem.

Idem,

Idem.

Romanus Pontifex semper & ubiq; vtitur pallio, alij in Ecclesiis suis & certis diebus tantum.

Constitutio lxij.

A Dhonorem Dei. Et infra.

Sanè solus Romanus Pontifex in Missarum solēnijs pallio semper vti. *Extra lib. i. tit. 8. de auto. & vsu pallij. cap. Ad honorem.*
tur, & ubique, quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur.

Alij autem eo, nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia sua, in qua iurisdic-
tionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent vti diebus.

Quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. *2. quest. 6. ca. Qui se.*

Idem Compostellano Archiepiscopo.

Archiepiscopus extra suam provinciam pallio vti non potest, etiamsi hoc habeat consuetudo.

Constitutio lxiiij.

EX tuarum tenore literarum accepimus, quod cum fuerit in concessione pal-
lij tibi dictum, ut ipso infra Ecclesiam tuam vtereris, & tibi pro Ecclesiæ tuæ
negocijs frequenter extra tuam provinciam commoranti, verecundum sit ab-
que pallio ministrare (cum consuetudo sit in Hispania generalis, quod Archie-
piscopi extra suas provincias pallio indifferenter vtarur) ut extra tuam provin-
ciam vti pallio valeas indulgeri tibi à sede Apostolica postulasti. *Extra lib. i. tit. 8. de auto. & vsu pallij. ca. Extuarum.*

Licet autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela: nos tamen de spe-
ciali gratia indulgemus tibi, ut si necessitate aliqua præpeditus ad Ecclesiā tibi
subiectam accedere fortè nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis, vel cle-
ricis ordinandis, & ad Ecclesiam alienā propter hoc te contigerit declinare (dū-
modo is ad quem Ecclesia pertinet, id permittat) utendi pallio in iam dictis casu-
bus liberam habeas facultatem.

Idem.

In qualibet Ecclesia sua provincia permissis diebus, Archiepiscopus missam celebrans vti pallio potest.

Constitutio lxv.

CVm sis. Et infra. Vbicunque fueris in Missarum celebrationibus con-
stitutus, diebus solennibus vsu pallij (per quod plenitudo Pontificij de-
signatur) poteris liberius exercere. *Ibidem ca. Cum sit.*

DE RENUNTIATIONE IN EC- clesia orthodoxa.

INNOCENTIUS PAPA III. NIDRO-
siniensi Archiepiscopo.

Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet, renuncians tamen est beneficio spoliandus.

Constitutio lxvj.

Quod in dubijs. Et infra. Hi præterea, qui beneficium ecclesiasti-
cum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud de-
nuo à laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi: licet re-
signatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem. *Extra lib. i. tit. 9. de renunciatio-
ne. cap. Quod in.*

Idem

Idem Archiepiscopo Eboracensi.

Papa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in Ecclesia sua morari non potest.

Constitutio lxvij.

Ibid. cap. Ad supplicationem. **A**D supplicationem Ragusienſis Archiepiſcopi, cum à cura, qua tenebatur Eccleſiæ Ragusienſi, duximus abſoluendū, cō quōd non poterat ibi ſecurè morari, & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculū imminebat. Et in-
74. diſt. ca. Quorundā. frā. Ne ergo idem in vituperium miniſterij noſtri defectū in rebus tēporalibus
93. diſt. ca. Diaconi. patiatur, mandamus, quatenus beneficiū (quod de liberalitate regia ac cōceſſio-
7. queſt. 1. cap. Quan- uis triſte. netua, in epiſcopatu Carleoli, & Eccleſia de Malebrō eſt illi collatum) ad ſuſten-
 tationem conſerues ipſius.
 Cui conceſſimus, vt in ipſo Epiſcopatu abſque vſu Pallij officium Epiſcopa-
 le valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano reuerentiam & obedientiam
 impenſurus.

Idem Episcopo Arelatenſi.

*Ponit ſex cauſas, ex quibus Episcopi poſſunt petere, & Papa conſueuit concedere cedendi licentiam, qua
 his verſibus comprehendī poſſunt:*

Debilis, ignarus, male conſcius, irregularis,
 Quem malè plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.

Constitutio lxviij.

Ibid. cap. Niſi cum. **N**Iſi cum pridem. Et in frā. Si in huiuſmodi ceſſione frugem tibi melioris
 vitæ promittis, ſcire debes te, non eſſe ſanctificato in vtero ſanctiorem, &
 ideo non oportet te prædicationis iam ſuſceptæ deſerere miniſterium, cum ille
 cuius fieri baiulus reſuſabat, tandem prædicandum receperit verbum Dei.
Mar. 1. Luc. 3. Quod ſi forſan humilitatis cauſa de culmine quæris Pontificali deſcendere,
 eo ipſo humilitatis videriſerigere malè verticem, quod tenimis in reſignan-
 di propoſito exhibes pertinacem, quia tunc in te veram humilitatem cu-
 ſtodies, cum & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiam non di-
 mittes.

Intueri te itaque volumus, quod hæc ſunt illa, per quæ cedendi Episcopus li-
 centiam poteſt poſtulare: Conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſci-
 entia, malitia plebis, graue ſcandalum, irregularitasque perſonæ. Sed in his om-
 nibus eſt obſeruanda cautela. Propter conſcientiam enim criminis, cedendi po-
 teſt licentia poſtulari, & forſitan nō cuiuslibet, ſed dūtaxat illius, propter quod
81. diſt. ca. Apoſtolus. ipſius officij executio poſt peractam pœnitentiam impeditur: cū ſi omnes quos
 arguit conſcientia cuiuslibet culpæ cederent, pauci vel nulli in illo miniſterio
 remanerent. Et in frā.

2. Cor. 12. Ibidem. Alia vero cauſa eſt, debilitas corporis, quæ velex infirmitate, vel ex ſenectū-
Extra lib. 1 tit 9. de renūciati. ca. literas. te procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens reddi-
 tur ad exequendum officium paſtorale. Nam ſi pro qualibet corporali debilita-
38 diſt. ca. ultimo. te ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtra fateretur ſe Apoſtolus in ſuis
38 diſt. per totum. infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus hortetur ſenilis debilitas ali-
 quem cedere, quàm moralis maturitas, (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo
 officio ſuadet permanere. Pro talibus enim de ſe dicit Apoſtolus: Cū infirmor,
 tunc fortior ſum. Quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem cor-
 diſaugmentat.

86. diſt. ca. fratrem noſtrum. Oſaa 4. 38. diſt. ca. Omnes pſallentes. Pro defectu quoque ſcientiæ plerunq; poteſt quis petere ceſſionē. Quia cū ipſa
 circa ſpiritualiū adminiſtrationem ſit potiſſimū neceſſaria, & circa curam tē-
 poralium opportuna, præſul qui cōmiſſam ſibi debet Eccleſiam regere in vtriſ-
 que, ſalubriter ei renūciat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat: Tu enim
 (inquit dominus) ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris
 mihi.

mihi. Quanquam etsi desideranda sit eminens scientia in Pastore, In eo tamen sit competens toleranda. Quia, secundū Apostolum, scientia inflat, charitas autem ædificat. Et ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis.

Propter malitiam autem plebis cogitur interdum prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs ad eam duræ ceruicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiam, quod magis satagit, eò magis iusto iudicio desistere permittatur, dicente domino per Prophetam: Linguam tuam adhærere faucibus palato tuo, quia domus exasperans est. Et Apostoli leguntur dixisse Iudeis: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbo Dei indignos vos fecistis. Non tamen pro qualibet culpa debet Pastor gregem deserere, ne mercenario cõparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: sed de superioris licentia, tunc demum potest non tam timidè fugere, quàm providè declinare, quum oves conuertuntur in lupos, & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiler contradicunt. Quum etsi tales sint pro crimine grauer puniendi, sunt tamen pro tempore vtiliter tolerandi: quia sanguinem elicit, qui nimis emungit.

Pro graui quoque scandalo cuitando, (quum aliter sedari nõ potest) licet Episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare salutem: memor illius quod dicit Apostolus: Si esca scandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Sed inter scandalum & scandalum est subtiliter distinguendum, sicut dominus ipse distinxit: cui quum dixissent apostoli: Scis, quia Pharisei audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi verò dixit: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, ut suspèdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Personæ verò irregularitas (ut si forte sit bigamus, vel viduæ maritus) est causa propter quam petere potest licentiã aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit: Oportet Episcopum esse vnius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ debet ei qui regulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri, utpote si de legitimo matrimonio non sit natus: quia licet irregularitatem huiusmodi nõ potuerit subtrahere, si tamen & culpa latet & causa, cum eo qui laudabiliter suum impleuit officium (iniuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus vtiliter, quàm misericorditer dispensari. Ego sum (inquit Deus) zelotes, vindicans peccata patrum in filios, & vsq; in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur. Vnde patet, quod illis qui paterna vitia nõ sequuntur, propriæ possunt in talibus suffragari virtutes illo discretionis adhibito moderamine, ut inter nothos & manzeres, naturales & spurios distinguatur. Et infra.

Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti fauendum, quum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (ut id tanquam notissimum omittamus, quod ociositas & voluptas arma sunt hostis antiqui, ad miseræ animas captiuandas) propter laboris angustias aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulasti: sciens, quod beati sunt isti, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam quum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligētibus se. Sed dices: Spiritus ubi vult spirat, & nescis vnde veniat, aut quò vadat, & ideo non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari. Qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: quoniam ubi spiritus Dei, ibi libertas. Quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedendi à Deo. Cerrè desipis, si sic sapias. Nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? Si enim vera sunt quæ præmisimus, (imò quia indubitanter sunt vera) procul dubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis. Porro, si dicas, quod forsitan alia est causa latens, propter quam cedendi volūtas tibi cœlitus inspiratur: & nos si quidem respondemus:

deus: Tu quomodo scis, quod talis inspiratio sit cælestis? Nónne recolis, quid ille gloriosus Pontifex dixit, quum cepisset viribus corporis repère destitui: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem? Fiat voluntas tua: illius exemplum secutus, qui dixit: Cupio dissolui & esse cum Christo. Manere autem in carne, necessarium est propter vos. Et infra.

Phil.

Quippe si quantocunque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil te comprobaris habere. Nulla siquidem maior poterit esse charitas, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Quum autem propter hanc re deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dum modo proficere illis possis, etsi non omnibus, tamen multis) ab eorū regimine te convenit excusare: quoniã si laboris causam præendis, exemplum te Apostoli subleuabit, qui suadet tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se asserit pro cõmuni salute plus cæteris laborasse: quia licet non semper sequatur laborem effectus, nihilominus tamẽ ipse labor est meritorius apud Deũ, iuxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum. Et infra.

Ioan. 15.

7. quest. 1.

fere per

totum.

1. Cor. 15.

24. quest.

4 ca. Quis

notum.

Sap. 10.

Luc. 10.

De pœnitentia.

dist. 7.

62. ultimo.

Gen. 29.

Exod. 24.

Nec putes quod ideo Martha malam partẽ elegerit, quæ circa plurima satagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa sit magis secura, ista tamen est magis fructifera. Et licet illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis, quum in fecunditate sobolis lippitudo Liæ, Rachaelis pulchritudini sit prælata: quamuis simul in vnum & contemplatiuus esse valeas & actiuus, legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam domini cum maiori cerneret libertate: nunc verò descendebat in castra, ut cum utilitate maiori necessitatibus populi prouideret. Quapropter facilius indulgetur, ut ascendat monachus ad præsulatum, quàm præsul ad monachatum descendat. Et infra.

Monemus itaque ut laborem pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te accipere, qui sibi apud te diuertenti spreuisses cum Martha sollicita ministrare. Et infra. Quia verò in postulando ceden- di licentiam institisti, tibi te duximus relinquẽdum, ut distinctis causis propter quas cedere oporteat, si propter aliquam causam utilem & honestam in huiusmodi proposito perseueres, de licentia nostra cedas: alioquin ceden- di licentiam auctoritate apostolica tibi scias esse penitus interdictam: quoniam si pennas habeas quibus satagas in solitudinem aduolare, ita tamen strictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas (absque nostra permissione) volatum.

Idem Episcopo Faentino, in Archiepiscopum Rauennatensem electo.

*Episcopus qui propter crimen renunciauit episcopatu. Et ad religionem transiit. ad episcopatum reassu-
mi non potest, secus si renunciauerit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simo-
niam, ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam.*

Constitutio lxx.

Ibidẽ cap.

Post trasla-

tio.

Post translationem tuam ad Ecclesiam Rauennatensem, cum Præpositus & Canonici Faentinienses in l. eorum Canonicum liberam eligendi auctoritatem vnanimiter contulissent, ipse l. sancti Fridiani Lucanensem Canonicũ olim Episcopum Sartanensem, in Faentinensem Episcopũ postulandũ elegit. Porro à sancti Fridiani priore super hoc requisito, & obrento consensu, Præpositus & alij postulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt.

7. quest. 1.

ca. Hoc ne-

quaquam.

15. dist. ca.

Sicut san-

cti.

Verũ postulationi huiusmodi videbatur concilij Constantinopolitani Capitulum obuiare, in quo statutum est, ut quicumque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiz locum descenderit, nequaquam vltius ad pontificatum resurgat. Vnde contra dictum concilium (quum sit vnũ ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Euangelia Ecclesia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum postulatio admittenda. Cæterum speciales quidam casus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio non obstante) is qui vitam monachalem elegit, rursus licitè potest ad episcopatũ assumi. Si enim, quisquam

quisquam persecutionis rabie saeuiente, vel praepediente inualitudine corporis, quum proficere nequeat in regimine pastoralis, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat: persecutionis vel aegritudinis impedimento cessante, ad Episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item, si quis propter literaturae defectum (ne tanquam caecus caeco ducatum praebet) locum regiminis auctoritate Apostolica deferende ad ocium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis scientiae reperit margaritam, proculdubio poterit denuò vocatus à domino cathedram reascendi pastorem. Rursus, si quis cupiditate parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto episcopatum de licentia superioris dimittens, obseruantiam elegerit regularem, etsi ad episcopatum eundem redire postmodum nequeat, iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite reassumi. Quamquam autem in his & consimilibus casibus is qui episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra praescriptum intelligitur concilium attetari, quod in eo loquitur casu, quum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam poenitentiae causa descendit. Vnde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum, quum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat vel confessus, ab episcopali dignitate depositus in monasterio extitit ad poenitentiam agendam inclusus: vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo episcopatum retinens poenitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Alijs asserentibus sic intelligendum esse capitulum antedictum, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit: quamquam eligi possit, praesertim si locum tantum & non ordinem resignauit.

Quum ergo nobiscōstare nequiuert ob quam causam praedictus I. episcopatus olim cesserit, mandamus quatenus, si tibi constiterit, quod propter aliquam ex praemissis causis, seu consimilibus idē I. episcopatus cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dum modo necessitas vel utilitas id exposcat) licentiā ei tribuas ascendendi ad regimen Ecclesiae Faentinensis, maxime si veritate subnititur, quod dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & nō ordini, vel etiā dignitati. Tunc enim esset vehementissimè praesumendum, quod nō propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa poenitentiae ad vitam migrauerat regularem: praesertim cum apostolica sedes post cessionem multo minus quàm antea permisisset eidem tali crimine irretito in pontificali ordine ministrare: alioquin (quum durum nimis extiterit contra tam solenne concilium huiusmodi postulationem admittere) Praeposito & Canonicis memoratis iniungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

DE SVPPLENDIA NEGLIGENTIA Prælatorum in Ecclesia catholica.

INNOCENTIVS PAPA III.

Supplet superior inferiorum negligentiam in beneficijs conferendis, si tempus Lateranensis concilij lapsum sit, & collatio per inferiorem postea facta non valet.

Constitutio lxxj.

Icet magister H. & R. procurator R. de sancto Cadimundo super Archidiaconatu Richemundiae diutius litigauerint coram nobis. Er infra.

Ne igitur ius nostrum negligere videamur, qui alios in sua iustitia cōfouemus, mandamus, quatenus si vobis cōstiterit Archidiaconatu Richemundiae vacasse per annum (tempore semestri quo vel ad Archiepiscopum vel ad Capitulum donatio pertinebat, non à vacatione, sed à notitia cōputato) cum pro eo quod Eboracensis Archiepiscopus alium superiorem non habet, extunc fuerat ad nos donatio deuoluta, utriusque super eo silentium imponatis.

Ggg

Idem

Idem Magistro P. de Castro nouo, & R. Monacho
Fontisfrigidi, Apostolicæ sedis Legatis.

Si is, ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateranen. concilij conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

Constitutio Ixxij.

*Ibidē cap.
Literas
vestras.*

Literas vestræ discretionis accepimus, quod cum in quibusdam Ecclesijs legationi vestræ subiectis quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacassent, quod tam prælati, quàm capitula secundum tenorem Lateranen. concilij essent iure instituendi priuati: postquàm aduentus vester innotuit, in beneficijs illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt. Et infra.

Discretionem ergo vestræ mandamus, quatenus, si beneficia & dignitates noueritis personis idoneis assignatas, eas de patientia permittatis ab ipsis pacificè possideri, alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis auctoritate nostra suffulti non differatis quantotius ordinare.

Idem Episcopo Samorensi.

Is, ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateranen. concilij, conferre non poterit.

Constitutio Ixxij.

*Ibidē cap.
Dilecto fi-
lio.*

Dilecto filio P. tituli Sancti Marcellini presbytero cardinali S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem apostolicam constitutis, auditore concessio. Et infra.

Quia nobis constitit à Salamantino decano & eius sequacibus, post elapsam sex mensium spacium, infra quod Episcopus & capitulum (prout communiter spectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam & inanē, & appellationem à Decano & suis fautoribus interpositam factum Archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire. Et infra.

Mandamus quatenus nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet, electionē de ipso factam sublato apostolico obstaculo confirmetis.

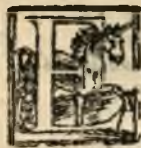
DE TEMPORIBVS ORDINATIO-
num, & qualitate ordinandorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET
Conuentui Cariloci.

Si Monachus vnius ordinis in secundo ordine, ad quem transiit, incipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo liberè ministrabit.

Constitutio Ixxiiij.

*Extra lib.
1. tit. 12. de
temporibus
ordinationis.*

Ex parte vestra nostro fuit apostolatui reſeratum, quod quidam monachus vester se ad nigros monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. Vnde quia dubitatis, vtrum in assumpto taliter ordine ministrare debeat.

Mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud obuiet) ipsum monachū officium sacerdotis liberè exequi permittatis.

Idem C. Presbytero Cardinali, apostolicæ
sedis Legato.

Si Græcus Episcopo Latino subiectus, ordinatur sine Latini licentia, à Græco interdicatur sibi executio: si verò de licentia, tunc toleratur.

Conſti-

Constitutio lxxv.

QUod translationem pontificis. Et infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum clericus Græcus Episcopo Latino subiectus à Græco pontifice ordinatur (nisi de mandato vel licentia sui Episcopi fiat) interdici debet ei ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice sine mādato vel licentia sui Episcopi ordinato. *ibidē cap. Quod irāf-lationem.*

Si verò de mandato vel licentia sui præfulis à Græco pontifice secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari, quandiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum. *19 quæst. 2 ca Lugdunen.*

Idem Mutinensi Episcopo.

Ordinatus à Papa sine licentia Papa, ad superiores ordines non promouetur.

Constitutio lxxvj.

CUM in distribuendis. Et infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter postulatum & clementer indul- *ibidem ca. Cam in.* tū, vt, quia præfatus A. ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bonon. episcopum promoueri.

Idem Mutinensi Episcopo, & H. Romanæ Ecclesiæ subdiacono.

Duo sacri ordines non possunt conferri eidem vno die vel duobus, continuato ieiunio.

Constitutio lxxvij.

LITERAS vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolen. electi, quē Bonon. episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die domi- *ibidem ca. Literas ve- stras.* nico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit.

In quo quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die, & alium altero (ieiunio continuato) conferri: cū propter continuationem ieiunij fictiōe canonica, siue mane dominicā trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diem dominicā referatur, profectò manē cum vespera, seu vespera cū manē ad eundē diem pertinere dicetur. Nam si, quātum ad hunc necessitatis articulum pertinet, manē ad vnum diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio ieiunij necessaria, cum & sabbato ante coenam & dominica ante prandium intelligantur esse ieiunii?

Præfarum itaque Bonon. episcopum (vt puniatur in quo deliquit) à collatione ordinum, diaconij scilicet, & presbyterij, alterum verò ab executione officij sacerdotalis tam diu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

DE SCRUTINIO IN ORDINATIONIBUS FACIENDO.

INNOCENTIVS PAPA III.

Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, potest respondere illum dignum, si non nouit illum indignum.

Constit. lxxviii.

X parte tua fuit propositum. Et infra.

Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum aliquem in diaconum vel presbyterum promouemus, prior diaconorū, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater ecclesia hunc diaconū vel subdiaconū ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi. Et nobis interrogantibus, si eum cognouerit esse dignum, idē respondet, quod (quantū humana *cap. Ex parte tua.*)

Ggg

2

fragi.

2, *quasi* fragilitas nosse finit) & scit & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignum. Vnde in tali responsione aliquem peccare nō credimus, dūmodo contra conscientiam non loquatur, quia nō simpliciter illum asserit esse dignū, sed inquantum humana fragilitas nosse finit: cum illum quem indignum esse nō nouit, dignum debeat assumere. Huiusmodi ergo responsione securè vti poteris, nisi fortè de indignitate tibi constiterit consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscis, Metropolitano (priusquam ad huiusmodi scrutinium veniatur) secretè studeas nunciare vel intimare, quamuis nos interrogationem huiusmodi non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

DE AETATE ET QUALITATE, ET ordine præficiendorum.

INNOCENTIVS PAPA III.

Subdiaconus in Episcopum eligi potest.

Constitutio lxxix.

Extra lib. 1 tit. 14 de aetate & qualitate. ca. amul. tu. 60 dist. ca. nullus. **A** Multis multoties, an subdiaconus in episcopum eligi valeat, hæsitatur. Siquidem Urbanus Papa primus decreuit, vt nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiosè viuens inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines, diaconatum dicimus & presbyteratum. Hos siquidem solos primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos vero (quia etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in episcopos eligi, si tamen præclaræ scientiæ ac religionis existant. Quod ipsum non sine Rom. Pontificis vel Metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quod Urbanus ad statum primitiue ecclesiæ se referens, in quo subdiaconatus ordo sacer minimè dicebatur, instituit, vt de subdiacono (nisi vtilitatis causa, & tunc etiam de permissione Metropolitani vel Rom. Pontificis) non posset electio celebrari.

52 dist. ca. erubescat. Verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines cōputetur, sicut Urbanus Papa secundus sub his verbis expressit: Erubescant impij, & intelligant iudicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorundem gradu dignitate. Et iterum: Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat, & qui vtiq; ad subdiaconatum vnicam & virginem habuit uxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyteri subdiaconus debet continentiam obseruare, sicut & in sexta synodo constitutum est, vt si quis eorum, qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius statuisse legitur, vt nullum facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se castè victurum promiserit.

Nos volentes super hoc articulo disceprationis materiam amputare, statui-
mus, vt subdiaconus in episcopum valeat liberè eligi, sicut diaconus vel sacerdos.

Idem tituli Sanctæ Crucis Cardinali.

Irregularis, & in minoribus, potest dispensatiuè in Abbatem institui.

Constitutio lxxx.

Ibidem cap. 7 de in do. 20. **T**Vam in domino diligentiam commendantes, quā super monasterio sancti Quirici reformando dinosceris adhibere.

Mandamus, quatenus, si non potes eidem monasterio de persona idonea melius providere, tu monachum illum, quem literis tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur reformandus (nullū prorsus habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidā laici faciebāt, sed ex

tuae

tuæ duntaxat prouisionis officio) instituas in Abbatem, ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat, cum instante necessitatis articulo possit in abbatē assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus. Et laici memorati nō sint consanguinitate vel affinitate coniuncti monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra cum aliqua sinistra suspicio suboriri.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Abbas si est presbyter & benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

Constitutio Lxxxj.

Cum contingat interdum, quod laici ad monasteria conuolantes à suis abbatibus tonsurentur, requisisti, an clericatus ordo in tonsura huiusmodi conferatur. *Ibidem ca. Cum cōtinuat interdum.*

Super quod ibi respondetur, quod cum in vij. synodo sit statutum, ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsis ab episcopo (secundum morem præficientium abbatum) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere sacerdotem, per primam tonsuram iuxta formam ecclesiæ datam à talibus clericali ordo confertur. *69 dist. ca. Quoniam videmus.*

Innocentius Papa tertius.

Si canonicus regularis factus monachus, iuxta de causa ad canonicam reuersus, ibi postea præficiatur, licet tenere poterit pralaturam.

Constitutio Lxxxij.

Intelleximus quod cum in monasterio tuo fueris audabiliter cōuersatus, ad monasterium sancti Innocentij talis ordinis accessisti: ubi cum aliquandiu in ipso ordine permansisses, demum ad eum reuersus, de Metropolitani & aliorum consilio ad primam domum redire curasti: in qua tandem sub regularis obseruantie disciplina taliter Deo & hominibus placuisti, quod per tuorum exigentiam meritorum fratres tui prece ferunt te unanimiter in abbatem. *Ibidem ca. Intelleximus quod.*

Ne igitur occasione moræ, quam in præscripto monasterio contraxisti (quasi conscientia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendens quod cautum est in canone, ne quis canonicus regularis (nisi fortè publicè lapsus sit, quod absit) efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur vltimus in choro manēdo cucullam ad memoriā delaturus. *19 quest. 3. cap. Mandamus.*

Discretionis tuæ mandamus, quatenus circa curam tibi commissam sollicitudinem exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, quod dignum à Deo possis meritum expectare.

Idem.

Ordinatus ad sacros ordines sine titulo, ab ordinatore iuste petit beneficium.

Constitutio Lxxxij.

Accepimus, te nostris auribus intimāte, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracaren. super beneficijs obtinendis infestant. Et infrā. *Ibidem cap. Accipimus te.*

Licet igitur in ordinationibus clericorum illam tui ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei nō ordinentur à vobis, ac ideo post promotionem eorum exceptionē non poteris prætereundum contra illos, nisi fortè postquā promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundanti tamē (quando scribere pro talibus nos oportet) facimus in literis nostris apponi, ut si ordinatus pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius cōpetens beneficiū tribuatur, et si tecum de iure agere vellemus, te possemus meritò ad prouisionem eorū compellere, quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse cōstaret, eo præsertim, quod ad obtinēdum ecclesiasticum beneficiū eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Vnde grauiter sustinere nē debes, sed nobis potius deuotè inclinare teneris, si illos examinari per alios facimus, quos sine examinatione nō credimus ordinatos, antequam ad prouisionē eorū te cōpellere velimus. *8. quest. 3. ca. Dilectis.*

Ggg 3 Manda-

Ext. 3 lib. 1 tit. 15 de sacra vntione. cap. Cum venisset ad. 66. dist. ca. Porro. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibuste contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in maiori ecclesia vel alijs dioecessib. Bracharen. providere non tardes. Exceptiones autem, si quas cōtra tales proposueris, præcipimus audiendas.

DE VNCTIONE SACRA IN Ecclesia Catholica.

INNOCENTIVS PAPA III. PATR^{archæ} Constantinopolitano.

Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus servare debet vntiones, quas servat ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur, inungitur chrisimate in capite & manibus, quod si fuerit prætermissum, per tres episcopos est supplendum.

Constit. Lxxxiiij.

QUUM venisset ad apostolicam sedem Bracaren. Episcopus, qui in cōsecratione sua sanctam non acceperat vntionem, quoniā apud vos non consueverunt pontifices, cum consecrantur, inungi: nos, quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri, faciētes caput eius & manus per Alban. episcopum (assistentibus ei duobus episcopis secundum morem ecclesiasticum) sacro chrisimate deliniri. Et infra.

Ecclef. 24. 12 quest. 1. ca. Nolo & 11. quest. 3. c. Nō sunt audiendi. 2. Cor. 1. 1. sal. 44. 2. Tim. 3. 23. quest. 4. ca. Nabuchodonosor 8. quest. 1. ca. Licet ergo. 28 quest. 1. ca. Iā nūc. Caput mysticū quid. Matt. 6. Manus qui dem. Cant. 3. Gal. 6. Mut. 22. Luc. 10. Caput cur vngatur Episcopo. Psal. 132. 1. Cor. 11. 33 quest. 5. ca. Cum caput. Esa. 61. Luc. 4. Manus cur vngantur. Scire volumus duas esse species vntionis: Exteriorē, quæ materialis est & visibilis; & interiorē, quæ spiritualis est & inuisibilis. Exteriores visibiliter inūgitur corpus: interiori inuisibiliter inūgitur cor. De prima Iacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orant super eū, vngentes eū oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmū. De secunda Ioannes apost. ait: Vos vntionē quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et nō necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vntio vos docet de omnib⁹, ita faciatis. Vntio visibilis & exterior signū est interioris & inuisibilis vntionis. Vntio verō inuisibilis & interior nō solū est signū, sed etiam sacramentum: quia si dignē sumitur, vel agit, vel auger abiq; dubio quod designat. Ad exhibendum aut exteriorē & visibilē vntionem, benedicitur oleū, quod dicitur catechumenorū vel infirmorū, & cōficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo mystica ratione. Per oleū enim nitor cōscientiæ designatur, iuxta quod legitur: Prudentes virgines acceperūt oleū in vasis suis cū lampadibus. Per balsamū odor famæ exprimitur, propter quod dicitur: Sicut balsamū aromatizans odorem dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet Episcopus, nō rā in corpore, quā in corde, vt & interiorius nitorem cōscientiæ, quantū ad Deum, & exteriorius habeat odorē famę quo ad proximum. De nitore cōscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimoniū cōscientiæ nostræ. Nam omnis gloria filię regis ab intus. De odore famę idē Apostolus ait: Christus bonus odor sumus in omni loco, & alijs odor mortis in mortē. Debet enim episcopus bonū habere testimoniū, & ab his qui sunt intus, & ab his qui sunt foris, vt cortina cortinā trahat, & qui audit dicat, Veni. Hoc vnguento caput & manus Episcopi cōsecrantur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud: Vnge caput tuū, & faciē tuam laua. Per manus, opera intelliguntur, iuxta illud: Manus meę distillauerūt myrrham. Manus igitur vngitur oleo pietatis, vt Episcopus operetur bonū ad omnes: maximē aut ad domesticos fidei. Caput aut vngitur balsamo charitatis, vt Episcopus diligat Deū ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente sua, & proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter authoritatem & dignitatem, & manus propter ministeriū & officiū. Caput enim vngitur, vt ostendatur illius repræsentare personā, de quo dicitur per Prophetam: Sicut vnguentū in capite, &c. Caput enim viri Christus, caput Christi Deus, qui de se dicit, Spiritus domini super me, eò quod vngit me, euangelizare pauperibus misit me. Manus Episcopi inunguntur, vt ostendatur accipere potestatem benedicendi & cōsecrandi. Vnde cum eas consecrator inungit, Consecrare (inquit) & sanctificare digneris domine manus istas per istam

istam vnctionem, & per benedictionem nostram: vt quæcunq; consecrauerint, pontificiū?
consecrentur, & quæcunque benedixerint, benedicantur, in nomine domini. regum qz

Vnde in veteri testamento non solum vngebatur sacerdos, sed etiam rex & differentia
Propheta, sicut in libro Regū dominus præcepit Heliæ: Vade & reuere in do 3 Reg. 19.
mum tuam per desertum in Damascum. Cumq; perueneris illuc, vnge Azahel 2 quæst. 7.
in regem super Syriam, & Iehu filium Nausi vnge in regem super Israel: Heli ca His quæ
sæum autem filium Saphat, qui est de Abel, vnge prophetam pro te. Sed vbi le. Act. 10.
sus Nazarenus (quem vnxit Deus spiritu sancto, sicut habetur in Actibus Apo. Eph. 1.
stolorum) vnctus est oleo pietatis præ consortibus suis, qui, secundum Apo. Col. 2.
lū, est caput ecclesiæ, quod est corpus ipsius: principis vnctio à capite ad brachiū. Esa 9.
est translata, vt princeps ex tunc non vngatur in capite, sed in brachio sive hu. Vnctionis
mero vel in armis, in quibus principatus congruè designatur, iuxta illud quod Reg. 9.
legitur: Factus est principatus super humerum eius, &c. Ad quod etiā significan. Vnctionis
dum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, fici & prin
qui fuerant inuitati. In capite verò pontificis sacramentalis est delinitio conser. cipi, differe
uata, quia personam capitis in pontificali officio repræsentat. Refert autem in. tia quæ
ter pontificis & principis vnctionem, quia caput pontificis chrismate consecra. 69. dist. ca.
tur, brachium verò principis oleo delinitur, vt ostendatur quanta sit differentia. Duo sunt
inter auctoritatem pontificis & principis potestatem. Vnctionis
Christiano
rum ratio

Quia verò Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum & sacerdo. & differen
tes (propter quod Apostolus Petrus ait: Vos estis genus electum, regale sacerdo. tie quæ
rium) idcirco in nouo testamento non solum reges & sacerdotes vnguntur, sed Apoc. 1.
etiam omnes Christiani bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum. Pet. 1.
in pectore, deinde inter scapulas, & bis post baptismū, scilicet chrismate sancto, De conse.
primum in vertice, demū in fronte. In pectore nanque baptizandus inungitur, dist. 5. cap.
vt per sancti spiritus donum abiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem De his.
rectam, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas, vt per spiritus sancti gratiam ex. De conse.
cutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides dist. 4. cap.
sine operibus mortua est, vt per fidei sacramentum sit munditia cogitationum Deinde à
in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus sacerdot. e.
fides per dilectionem secundum Apostolum operetur. In vertice verò baptiza. Abac. 1.
tus inungitur, vt sit paratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per Heb. 10.
put intelligitur mens, iuxta quod legitur: Oculi sapientis in capite eius: cuius ca. 120b. 2.
superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. Vnde bene per verticem, quæ est Gal. 5.
superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte vn. 1. cele. 2.
gitur baptizatus, vt liberè confiteatur quod credit: Quia corde creditur ad in. Rom. 10.
finitiam, ore verò fit confessio ad salutem: memor eius quod dominus ait, Qui me Luc 9.
confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo vngitur oleo be. Christus
nedicto, & post baptismum chrismate sancto, quia chrisma soli competit Chri. vnde dica
stiano. Christus enim à chrismate dicitur, vel potius à Christo dicitur chrisma, tur.
non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo verò Cant. 1.
Christiani dicuntur, tanquam vncti deriuentur ab vncto: vt omnes concurrant Confirmatio
in odorem illius vnguenti, cuius nomen oleum est effusum. tionis vn
ctio quid in
finuet.

Per frōtis chrismationem manus impositio designatur, quæ alio nomine di. De conse.
citur confirmatio: quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur & robur. dist. 4. cap.
Vnde cum cæteras vnctiones simplex sacerdos vel presbyter valeat exhibere, Presbyteri.
hæc non nisi summus sacerdos, id est, Episcopus debet cōferre: quia de solis Apo. 95. dist. ca.
stolis legitur, quorum vicarij sunt Episcopi, quod per manus impositionē spiri. Peruenit.
tum sanctum dabant, quemadmodum actuum apostolorum lectio manifestat. 2 quæ. 7. 6.
Cum audiuiissent (inquit) Apostoli qui erāt Hierosolymis, quia recepiisset Sama. Accusatio.
ria verbum Dei, miserūt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cum venissent, oraue. 68 dist. ca.
runt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquā illo Quorum
rum venerat: sed baptizati tantū erant in nomine domini Iesu. Tunc impone. vices.
bant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Cuius aduentus per vn. Act. 8.
ctionis ministeriū designatur, quia columba, in qua spiritus sanctus super Chri. Mat. 3.
stum in baptismo descendit: ad vesperū in Cataclysmo reuertens ramum retu. Luc 3.

Dist. 100. In virentis oliuæ, cuius vtiq[ue] sacramentum Dauid Propheta prænoscens, exhibendam faciem in oleo prædicauit.

Vnctio alia Vngitur præterea, secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis diuinæ, verum etiam exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Præcepit enim dominus Moyse, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum & arcam testamenti mensamq[ue] cum vasis. Verum vnctionis sacramentum aliud quidem efficit & figurat tam in nouo quam in veteri testamento. Vnde non iudaizat ecclesia, cum vnctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui mentiuntur, qui neque scripturas neque Dei nouere virtutem.

De conse. Monemus igitur vt illum in ordinandis presbyteris & consecrandis Episcopis morem serues & facias obseruari, quem apostolica sedes obseruat. Et infra. **Nullus Epi** Licet Romanus Pontifex non vtatur baculo pastoralis, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem: tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCO.

po * Heliensi.

* al. Nouio
nensi.

In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione, & confirmato non chrismate, sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed suppletur prætermisum.

Constit. Lxxxv.

Extra lib.
1 tit. 21. de
Sacramen-
tis non ite-
ra. cap. Pa-
storalis.

Astoralis. Et infra. Præterea consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad ordinem subdiaconatus assumptus.

Et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus.

De consec. Ad quod breuiter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermisum.

dist. 4. cap.
Ostenditur.
supra con-
stit. proxi-
ma.

DE FILIIS PRESBYTERORVM ORDINANDIS VEL NON ORDINANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Illegitimus in ecclesia paterna præbendari non debet.

Constit. Lxxxvj.

Extra lib.
1 tit. 17. de
filijs presby-
terorum.
cap. Cum
decorem.

Vm decorem domus Dei. Et infra. Filijs canonicorum præbendas in eisdem ecclesijs conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum.

Cum indecorum sit, vt in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri pro salute humani generis victimatur.

DE SERVIS NON ORDINANDIS ET de eorum manumissione.

INNOCENTIVS PAPA III. VARMENSI

Episcopo.

Manumissus ab ecclesia vt fiat clericus. & ipsi ecclesia perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam se transferre non potest: secus si pure fuerit manumissus

Eo

Olibentius. Et infra. Adieciſti aliam quaſtionem, an illorum filij qui eccleſiæ ſeruili conditione tenentur, traditi à parentibus militiæ clericali cum ſuorum conniuentia dominorum, vt in eadem eccleſia debeant deſeruire, aſſequentes propterea libertatem, poſt tempus ea relicta poſſint ad aliam ſe transferre? Extra lib. tit. 18 de ſeru. non ordinandis cap. Eolibe

In quo credimus diſtinguendum, vtrum eo tenore fuerint manumiſſi & oblati ordini clericali quod manumittenti eccleſiæ dum vixerint, deberet impendere ſamulatum in obſequijs diuinorum, & tunc transferendi ſe ad aliam eſt eis licentia deneganda: Vel manumiſſi extiterint abſolute, ſicque libertatem habeant tranſeundi. tit. 14. diſt. ca. 1. 2 & 3. 1. quaſt. 2. Quam pio.

Innocentius Papa tertius.

Ius eſt de ſeruo factu diacono, etiam de ſubdiacono debet intelligi.

Conſtit. Lxxxviiij.

Miramur non modicum, cum certum ſit in conſtitutionibus antiquorum, ibid cap. quando ſerui in gradu eccleſiaſticos ordinati debeant in ſeruitutem vel non debeant reuocari. Et infra. Miramur non modicum.

De ſubdiaconali ordine, quia de eo non ſit mentio in patrum ſtatutis expreſſe, videtur nobis, quod & iſcum diaconali gradu priuilegio gaudet eodem. Nam licet ſacerdos non reputaretur in eccleſia primitiua, tamen à conſtitutione Gregorij atque Vr bani ſecundum moderna tempora ſacer gradus eſſe minimè dubitatur. tit. 54 diſt. ca. 1. ex anti. qu. & ca. Frequens & ca. Quis autem. 21. diſt. ca. Antetrienſium. 31. diſt. ca. Erubescant

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS VEL NON ORDINANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Sacerdos qui ex iuſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt vt prius ſacerdotale officium exercere.

Conſtit. Lxxxix.

Ex parte M. preſbyteri fuit propoſitum, quod cum ſibi ſentiret lepræ periculum imminere, de conſilio medici virilia fecit ſibi abſcindi, vt poſſet à tam graui infirmitatis vitio liberari. Et infra. Extra lib. tit. 20 ca. De corpore vitiatis ordi. vel n. 55. diſt. ca. Si quis à medicis.

Quoniam igitur canones ſanctorum patrum hunc à ſacri altaris adminiſtratione non prohibent, mandamus, quatenus ſi eſt ita & memoratus M. eſt aliàs idoneus, vt ſui miniſterij officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

Idem Milicenenſi Epifcopo.

Mutilatus manu ſi promotus fuerit in Abbatem, ab Abbatiâ deponitur.

Conſtitutio xc.

Expoſuiſti nobis quod prædeceſſor tuus H. in Abbatem promouit, neſciens quod ipſe eſſet manu altera mutilatus. Et infra. Ibid cap. Expoſuiſti.

Nos igitur fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod quum pro tam enormi defeſu ad ſacros non poſſit ordines promoueri, & in promotione ſua id tacerit fraudulentè, ab Abbatiæ officio eſt non immeritò amouendus.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. RATISPONENſI EPISCOPO.

Qui mortua vxore promotus ad ordines ſacros, cum ſecunda de facto contraxit, & cognouit, bigamia peccatum incurrit, licet non ſit bigamus.

Conſtit. xcj.

Nuper à nobis. Et infra. Tertius articulus videbatur habere non modicum quaſtionis, quoniam quum in matrimonijs cōtrahendis, non iuris effectus, ſed animi deſtinatio attēdatur, vnde illum comitatur infamia, qui duas ſimul vxores habet, quod partim ad factū cōuenit retorqueri, ſicut in Canone leiſ gatur de preſbytero, qui nō legalibus nuptijs detinetur, eadē cēſura tales vidētur inter Extra lib. 1 tit. 21. de bigamis non ord. ca. Nuper à nobis. 18 ca. Preſbyterum.

inter bigamos reputandi. Licet obuiet ex aduerso, quod opinioni veritas sit preferenda, & quod iuxta præmissa, qui nullam vxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari.

Nos autem in hac quæstione tibi respondemus, quod cum huiusmodi clericis, qui, quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquam non bigamis non liceat dispensari, licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

Idem Metensi Episcopo.

Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio desponsata, bigamus non censetur.

Constit. cxij.

*Ibid. ca. De
bitum pa-
storalis.*

*1. Cor. 6.
Ioan. 1.*

Gen. 2.

Eph. 5.

*35 quæst. 9.
cap. Frater
nitatis.*

*34 dist. ca.
Valentini
no.*

DEbitum pastoralis officij. Et infra. Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod cum duo sint in coniugio, videlicet consensus animorum & commixtio corporum, quorum alterum significat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animā, ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo: reliquum verò designat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum & Ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Euang. testatur: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: Profectò coniugium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & Ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum, iuxta quod Paulus exponens illud, quod dixerat protoplastus: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: statim subiungit: Hoc autem dico magnū sacramentum in Christo & ecclesia. Cum ergo propter sacramenti defectū inhibitu sit, ne bigamus aut maritus viduæ præsumat ad sacros ordines promoueri, quoniā nec illa est vnica vnici, nec iste vnus vnus, profectò vbi deficit inter huiusmodi coniuges cōmixtio corporum, non deest huiusmodi signaculū sacramenti.

Vnde is qui mulierem ab alio viro ductam, sed minimè cognitā, duxit vxorem (quia nec illa, nec ipse carnem suam diuisit in plures) propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri.

Idem Lugdunensi Archiepiscopo, Apostolicæ sedis Legato.

Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non est.

Constit. xciiij.

*Ibid. cap.
Quia circa
minima.*

QVia circa minima. Et infra. Sanè postulasti per sedem Apostolicam edoceri, si presbyteri plures concubinas habentes, bigami censeantur.

Ad quod duximus respondendum, quod quum irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis tanquam simplici fornicatione notatis, quo ad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

Innocentius Papa tertius.

Subdiaconus, qui cum vidua contraxit & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.

Constit. xciiij.

*Ibid. cap. A
nobis fuit,
& infra.*

*1. Tim. 4.
34. dist. ca.
Valenti.*

ANobis fuit. Et infra. Ille autem qui in subdiaconatus ordine constitutus, de facto tantum (quia de iure non potuit) duxit viduam in vxorem, profectò bigamus non existit, sed nec viduæ potest in veritate dici maritus, cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli tanquam cum marito viduæ dispensari non licet, non propter sacramenti defectum, sed affectum intentionis cum opere subsecuto.

De

DE CLERICIS PEREGRINIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CONSTANTINOPO-
litano Patriarchæ.*Clericus peregrinus qui iurat se ordinatum, nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promovebitur.*

Constitutio xcv.

Inter quatuor. Et infra. Vtrum clericos ad te sine suorum ordina-
torum literis venientes & offerentes iuramentum, quod sint in quo-
uis ecclesiasticorum ordinum constituti, debes ad superiores ordi-
nes promouere.

In quibustaliter tibi respondetur, quod (nisi de ipsorum ordina-
tione Canonica per idonea tibi constiterit argumenta) eos nec in illis suscipe-
re, nec ad maiores debes ordines promouere, præsertim antequam conuersatio-
corum fuerit approbata.

*Extra lib. 1
tit. 22. de
clericis pe-
regrinis
cap. Inter
quatuor.
71. dist. ca.
Præmatua.
7. quasi 1.
cap. Episco-
pi vel pres-
byteri.
De conse-
dist. 2. cap.
Non probi-
beat.
Ibid. cap.
Iuxta fratres
natus.
71. dist. ca.
penultimo.
Supra eodẽ
constit. 1.*

Idem Hierosolymitano Patriarchæ.

Peregrinus, de cuius ordinatione non constat, non permittitur celebrare in loco publico, sed in occulto.

Constit. xcvi.

Vz fraternitatis. Et infra. Vtrum clericos, qui ad partes Hierosolymita-
nas sine commendaticijs literis veniunt, permittere debeas celebrare diui-
na. Et infra.

Respondemus, quod nisi legitimè tibi constiterit, siue per literas, siue per te-
stes de illorum ordinatione canonica qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos
permittere in tuis plebibus celebrare, sed si forsitan eorum aliqui secreto ex de-
uotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

INNOCENTIVS PAPA III.

*Dicit primo, quid sit officium Archidiaconi, & in quo per illud reueletur & piscopus. Et secundo dicit De-
canos rurales per Episcopum & Archidiaconum eligendos & amouendos, si illorum vices communi-
ter gerant.*

Constit. xcviij.

Hæc nos dicimus. Et infra. Sanè consuluit nos tuæ fraternitatis
deuotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in qui-
bus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat releuari: & nos
prout possumus, respondemus, Archidiaconus (secundum statuta
beati Isidori) imperat subdiaconibus & Leuitis. Parochiarum solici-
tudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet, & audire debet iurgia singulorum:
Archiepiscopi, qui à pluribus Decani nuncupantur, eius iurisdictioni se noue-
rint subiacere. Secundum verò Romani ordinis constitutionem maior post E-
piscopum & ipsius Episcopi vicarius reperitur, omnem sollicitudinem & curam
tam in clericis, quàm in Ecclesijs eorum, prout melius secundum Deum pote-
rit, impendendo, cum super his sit redditurus rationem in districti examinis
iudicio. Item in Epistola beati Clementis Papæ prædecessoris nostri oculus Epi-
scopi Archidiaconus appellatur, vt loco Episcopi per Episcopatum prospiciens,
quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet, nisi adeo fuerint ardua negocia,
quod absque maioris sui præsentia nequæant terminari. In quadam verò nostra
constitutione iam alia vice nos meminimus expressisse, quod institutio corpo-
ralistam super beneficijs, quàm etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere,
examinatio etiam clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc
idem in collationibus beneficiorum credimus obseruandum, vt qui beneficijs
ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius examinentur Archidiacono, & per
ipsum postmodum Episcopo præsententur.

Sub.

Subſequenter poſtea quaſiuiſti, vtrum Decani rurales, qui pro tempore ſtatu-
untur, ad mandatum tuum ſolum, vel Archidiaconi, vel etiam vtriuſque inſti-
tutui debeant vel deſtitui, ſi fuerint amouendi. Ad hoc breuiter reſpondemus,
quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & commune co-
mune Decanus officium exerceat, communiter eſt eligendus vel etiam amo-
uendus.

Idem Innocentius Papa tertius.

Archidiaconus non dat litteras commendatitias ad ordines.

Conſtit. xcviij.

Ibid. cap. Significa- ſti. Significasti. Et infra. Interdicas Archidiacono tuo, ne ſine ſcientia tua & au-
thoritate litteras ſuas promouendis concedat.
Et etiam diſtincte prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare.
Qui ſi contra prohibitionem tuam venire praſumpſerint, executionem eis
ordinum ſuſceptorum taliter interdicas.

Idem Innocentius Papa tertius Archiepiſcopo Mediolanenſi.

Archidiaconus examinat & praſentat ordinandos, & ponit praelatos in ſede.

Conſtit. xcix.

Ibid. cap. V. in noſtrū. Supra eodē conſtit. ad hac. VT noſtrum. Et infra. Non fuit ſufficienter probatum, quod Cancellarius
ex officio ſuo exerceat ſpiritualia memorata, cum ea potius de iure com-
muni ad Archidiaconi ſpectent officium, repræſentare videlicet ordinandos
Epifcopo, & illoſ examinare, ponere Abbates & Abbatiffas in ſede.

DE OFFICIO VICARII.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATIS SANCTI Eugenij, & Plebano ſancti Petri.

Vicarius Papa in vrbe iuriſdictionem habet, non extra urbem.

Conſtit. C.

Ibid. cap. Sua nobis.

VA nobis. Et infra. Nos igitur vicarij litteras æſtimantes per ſurre-
ptionem obtentas. Quoniam iuriſdictio vicarij, quem Romanus
Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur extra illam, niſi ei ſpecia-
liter ſit conceſſum: praſertim cum ipſe moratur in ſua prouincia ſpe-
ciali, videlicet inter Capuanam prouinciam, & Piſanam, Manda-
mus quatenus quicquid occasione litterarum illarum actum eſt, in irritum re-
uocetis.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis Delegati.

INNOCENTIVS PAPA III. RHEGINO ARCHIE- piſcopo, & Epifcopo Cephadulenſi.

*Si cauſa ſimpli: iter delegatur tribus, duo ſine ſub delegatione tertij procedere non poſſunt. Quod ſi fece-
rint, ab eis poterit appellari. Idem ſi ſunt dati cum clauſula, quod ſi non omnes, non enim valet proceſ-
ſus duorum, tertio in conſulto.*

Conſtit. CI.

*Extra lib. i
tit. 29. de
officio &
potesta iu-
dicis dele-
gati, cap.
Cum cauſa
qua.*

VM cauſa quæ vertitur inter Montis regalis & Roſanenſem Archie-
piſcopos ſuper quibusdam decimis, Panormitano, & Capuano Ar-
chiepiſcopis, & tibi fratri Rheginenſi commiſſa fuiſſet à nobis ſine
debito terminanda, prædictus Archiepiſcopus Mōtis regalis. (Sicut
accepi muſ) ad primam Panormitani & Capuani Archiepiſcoporū
citationem acceſſit: in quorum præſentia excipiendo propoſuit, quod pro-
duabus

duabus causis eorum non deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem ab illis duobus tantum (te fratre Rheginense in consulto, nec vices tuas super hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus: tum quia ante ipsorum citationem & notitiam literarum pro eadem causa nunciū suum ad Apostolicam sedem transmiserat, in quo Decretalem Alexandri Papæ prædecessoris nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At idem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere, contra eum, vt responderet interlocutoriam sententiam, protulerunt. Propter quod ad Apostolicam sedem appellauit. Et infra.

Extra li. 2.
ti. 28. de ap-
pella. cap.
Memini-
mus.

Fraternitati vestræ mandamus, quatenus, si vobis constiterit prædictos Archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admississe (non obstante eo quod per ipsum factum est) decimas ipsas, quibus prædictus Montis regalis Archiepiscopus se postquam nuncius suus propter hoc ad sedem Apostolicam accesserat, asserit spoliatum, præcipuè cum easdem tam sibi, quàm ecclesiæ suæ à sede Apostolica asserit confirmatas, siue per laicalem potentiam, siue per eisdem iudices factum sit, cum fructibus inde perceptis restitui faciatis, audientes postmodum quantum de iure poteritis quicquid fuerit quæstionis.

Idem Conuentui de Conchis.

Si duo sunt delegati cum clausula, quod si ambo & cetera, vno recusato, alter solus procedere post: nec tenet processus, si cum recusato procedat.

Constit. Cij.

Cum super Abbacia monasterij vestri inter vos & S. quondam Abbatem vestrum fuisset quæstio agitata, demum super ea ad Lexouien. Episcopum & Abbatem de Becco nostræ fuerant literæ destinatæ. Et infra.

Ibidem. m.
Cum super
Abbacia.

Quamuis solus Abbas antequam appellaretur ab eo iuxta formam literarum nostrarum procedere potuisset, quia tamen pro eo, quod cum ipso Episcopo interlocutus est, appellationem prius ab eodem Episcopo interpositam non tenuisset de iure sine ipso, cum posset & nollet negotio interesse, per consequentiam confessus est se non posse mandatum apostolicum adimplere, nec suæ intentionis extitit, vt sine coniudice suo aliquid diffiniret, & cum eo qui iam iudex esse desiderat, aliquid super prædicto negotio ritè disponere non valebat, voluntate ac potestate sibi mutuo aduersantibus, cum noluerit quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit, quod à duobus factum fuerat, effectum non potuit de iure obtinere.

II. quæst. 3.
ca. Aestimant.

Idem Archiepiscopo Toletano.

Si iurisdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus assignauit, post congruam horam peremptoriij iudex non expectabit contumacem. Si non expirat, potest expectare in diem alteram, & iterum citare si vult.

Constit. CIII.

Consuluit nos tua fraternitas, vtum cum ad recipiendos testes, depositiones publicandas eorum, vel sententiam proferendam peremptoriè citatas partes, & earum altera se absentat contumaciter die data, an circa vltimā partē saltem diei sit in negotio procedendum, vel in diem expectandum potius subsequentem: etsi expectaueris, vtum contumax iterum sit citandus, quum nō fuerit die partibus assignata processum?

Ibid. cap.
consuluit.

Nos autem credimus distinguendum, vtum iurisdictio duret post terminū peremptorium, an expiret in illo. Si duret in diem alteram, æquitate suadente, poteris expectare: nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam fecerit ei benignitas iudicantis. Si autem expiret, nisi partes quum id houerint, se tibi præsentauerint ea hora, qua congruè possis procedere ad exequendum id, propter quod eis legitimè terminū peremptorium assignasti, ex tunc exequi poteris quod intendis, ne frustra iudicialis instantia euanescat.

Ioan. 3.
18. quæst. 2
cap. Perni-
ciosam.

Ne verò iudicium ecclesiasticū exerceatur in tenebris, quia iuxta testimoniū

H h h

veri.

*ff. de ferijs
L. more Ro
mano.
ff. de iud. L.
Nōnunquā
2. quest. 6.
cap. Appel-
latore.* veritatis, qui malè agit, odit lucem. Licet enim secundum consuetudinem & constitutiones legitimas more Romano dies à medietate noctis incipiat, & in medio noctis desinat subsequenter (vnde quod in dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis autoritas, ac si qualibet parte lucis agatur) nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere, quod incumbit. Porro, discretus iudex in assignatione peremptorij non debet iurisdictionem suam (nisi necessitas exigat) adeo coartare.

Idem Abbati de Borbellis, & Priori sancti Sepulchri.

Ex noua causa remouetur delegatus, etiam post litem contestatam, & alius subrogatur.

Constit. Ciiij.

*ibid. ca. In-
sinuare R.* **I**nsinuante R. rectore sancti Saldati ad audientiam nostram peruenit, quod quum causam, quæ super iure parochiali inter ipsum & T. vertebatur Vigorienti Episcopo, & coniudicibus suis à nobis obtinuerit delegari, postmodum (licet fuerit in eadem quæstione processum) tractu temporis ante diffinitivæ sententiæ calculum idem Episcopus dictum R. in familiarem admisit: sine quo alij coniudices (secundum quod in nostris literis mandabatur) in causa procedere non valebant, & alter ipsorum coniudicum officialis est Episcopi supradicti: propter quod aduersæ parti poterat suspectus haberi. Vnde quum tam Episcopus, quàm officialis prædictus (utpote quos idem R. in iudices postularat, & ipse familiaris eorum postmodum est effectus) ab aduersa parte possent merito recusari, decisionem ipsius causæ vestræ petijt discretioni committi.

Quocirca mandamus, quatenus si est ita (nisi postquam familiaris eius est effectus litigare consenserit coram illo) in causa secundum priorum continentiam literarum (ratione præuia) procedatis, alioquin partes ad priorum iudicum reuertantur examen.

Idem Priori sancti Fridiani Lucanensis.

Delegatus Papa sententiam suam exequi potest, vsque ad integrum annum.

Constit. CV.

*ibid. cap.
Quarenti
quid per.
Infra lib. 5.
tit. de ver-
borum sig.
const. Que-
renti.* **Q**uarenti, quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus. Et infra. Si verò delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicatæ parere contemnit, licet aliquibus videatur quod suo sit functus officio, ut ulterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alij autem dicunt quod iurdictio eius duret, donec sententiæ pareatur, ut interim absolvere possit parere volentem.

*Cedere vsu.
ret. iud. L.
2. & 3.* Nos tamen per æquitatis semitam incedentes, præsentium auctoritate statuimus, ut delegatus à nobis, non solum vsque ad quadrimestre tempus (quod ad soluendum debitum à lege reo conceditur) sed vsq; ad integrum annum, iurisdictionem sibi commissam, ad exequendum sententiam valeat exercere, sicut obseruatur in illo, qui ante litem contestationem contumax inuenitur.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Delegatus Papa potest principium, medium & finem causa coniunctum & diuisim subdelegare.

Constit. CVI.

*ibid. cap.
Super qua-
stionem.
Infra cōst
Licet u cui* **S**Vper quæstionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, tibi respondemus, quod per constitutionem nostram consultationi Alexandri Papæ nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur: imò in ista verius, quæ in illa fuerant prætermissa, suppleuntur. Ipse nanque respondit, quod si super causa, quæ alicui ex apostolica delegatione committitur, à personis ecclesiasticis, vna vel pluribus, quibus delegatus (ut parcat laboribus partium & expensis) causæ cognitionem ipsius & testium examinationes, sententia sibi reseruata, committit, appellatio fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu causam indiffinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod licet is cui causa committitur

mittitur remota appellatione nō possit eam alijs sine prouocationis obstaculo delegare: si tamen delegatus à nobis, vel iudex quicumque non tam cognitorē, quā executorem ad aliquem certum articulum quempiam deputauerit, ab eo (nisi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur vel recipiatur assensu.

Quod si delegatus à nobis vel litis exordium, vel causæ finem, necdum totū negocium ei duxerit committendum, ab ipso tanquam à iudice licitè prouocetur: quum & lis ante iudicem debeat contestari, & causa per iudicem diffiniri.

Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissæ potest liquidè deprehendi) quod (vt iudicialis authoritas liberius valeat exerceri) delegatus à nobis licitè possit & principium & finem & medium causæ sibi cōmissæ non solum coniunctim, sed etiam diuisim alij delegare: non obstante quod dicitur, quod iudex debet cognoscere per seipsum in principio, in medio, & in fine: cum, antequam ferat sententiā, vniuersa quæ acta sunt in iudicio, inuestigare debeat diligenter.

A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione, nisi modum excedat. Tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partium consensu.

Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finē ipsius, ab eo tanquam à iudice potest licitè prouocari. Quum autem alicui medium tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari non potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. Vnde, ne valeat recusari, prouidè statuimus, vt de partium detur vel recipiatur assensu.

A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem, non autem ad primum delegantem: secus si in totum.

Porro, cum delegatus à nobis iurisdictionem suā in alium trāsfert totam, si fu erit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debebit. Quum autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat, si causa sit ei, appellatione remota, cōmissa, non ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsā appellaretur ab eo, cui media causæ cōmittit, siue cognitor vel executor dicatur, vel (quod melius est) auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suspectus, nihilominus tamen delegatus à nobis iuxta consultationem præmissam, causam poterit diffinire, vt parcatur laboribus partium & expensis.

Auditor datus sine partium consensu recusari potest, vt suspectus: non tamen sine causa.

Quem verò delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partiū poterit recusare, nisi coram eo iustam recusatōis causam ostendat.

Si vnus ex duobus delegatis principis cum clausula, appellatione remota, subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appellatione remota procedere, quod tamen ante acceptationē poterat. & si ab ipso fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum.

Si verò duo sint à principe delegati, & vnus cōmittit vices suas alteri: illi nec potest, nec debet appellatione remota procedere, nec causam alij delegare, quāuis in commissione facta duobus contineatur expressum, vt appellatione remota alter possit procedere sine reliquo, si non possunt ambo pariter interesse.

Quia quod potest ex sola iurisdictione sibi à principe delegata, non potest cū iurisdictione sibi à condelegato commissa.

Vnde si ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus visum fuerit, quod ad condelegatum valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegantem, propter rationem superius assignatam.

Si delegatus Papa subdelegat non in totum, pars à subdelegato non poterit appellare, ex eo quod datus sit sine suo consensu: potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato, & tunc delegatus diffinit: à quo etiam, si noluit recusatōnem admittere, appellatur ad Papam.

Eius ergo appellatio, de quo tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione ad nostram audientiam appellauit, pro eo quod delegatus à nobis, reseruata sibi diffinitiuā sententiā, audiētiā causæ commisit quibusdam, qui de partium assensu, nec dati sunt nec recepti (nisi cōtra eos iustam recusatō-

nis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram iudice delegato) non debuit impedire, quo minus procederent auditores. Qui etiam si tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio causam iudicialiter expedire.

Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum litigare cogebat, à tali grauamine licite potuit ad nostram audientiam appellare: quodque post appellationem huiusmodi est appellare præsumptum, iudicari debet irritum & inane.

Idem Episcopo Helienfi.

Delegatus Papæ, nisi malitiose se exoneret, subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem, in coactione tamen defert suæ dignitati & personæ.

Constit. CVII.

Ibidem ca. Pastoralis officij. Pastoralis officij. Et infra. Consultationi tuæ duximus respondendum, quod cum delegata à principe iurisdicção dandi iudicem sit à lege concessa (dummodo ipse exonerare se ipsum malitiose non quærat) potest compellerenitem, eò quod iurisdicção illa nullius videretur momenti, si coërtionem aliquam non haberet.

Delegatus tamen debet sollicitè prouidere, ut si personis superioribus (exigente necessitate) negotium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis dignitati deferat & personæ.

Delegatus Papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationem & punire contemnentem & acceptare.

9. quaest. 3. ca. Cum simus. Item cum totum negotium alij possit committere delegatus, sicut superius est expressum, citationis officium potest cuilibet (discretionè præuia) demandare, ac punire merito contemptorem.

1. quaest. 5. ca. Presentium. Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula, appellatione remota, iurisdicção primi delegati est interim suspensa quo ad executionem.

Extra lib. 1. tit. 29. de potestate iudic. dele. cap. Sane. Præterea postulasti, si, cum à sententia lata authoritate literarum nostrarum in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & literæ post appellationem ad iudices alios emanauerint, an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiæ à prioribus delegata debeat retardari, ut priores iudices ipsam neque per se neque per alios exequantur.

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum appellationis causam ex certa scientia iudicibus alijs committimus cognoscendam, appellationem videmur recipere, ac iurisdictionem priorum iudicū reuocare, ut interim executio scientiæ suspendatur, donec appellationis merita plenius sint discussa.

Ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si sciat eam iniustam.

Quia verò sæpe contingit, quod executio sententiæ ordinario demandatur, quæ iniustian, si ipsam iniustam esse cognouerit, debeat eam executioni mandare, an sit ei potius subsistendum.

Attendentes itaque quod non cognitio, sed executio tantum demandatur, eidem respondemus, quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, & si sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absoluat.

Delegatus qui impenditur die statuta procedere, partem hoc procurantem puniet, & quantum ad diem illam causam committet appellatione remota in odium procurantis, nisi partes negotium prorogent.

Cum autem sæpe contingat ad diem, quam iudex delegatus à nobis partibus assignauit, earum altera procurante, ut negotium prorogetur, iudicem ipsum à rege vel archiepiscopo euocari.

18. dist. ca. Episcopus. C. de sportulis. L. 2. Nos peruersorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia procuratum, ipsam puniat animaduersione condigna, & (ne aliquod lucrū ex huiusmodi fraude reporter) personæ neutri parti suspectæ, quantum ad diem illum, committat ipsum negotiū audiendum, quæ in ipso appellatione remota procedat, nisi fortè partes consenserint negotium prorogari.

Idem

Idem Abbati sancti Hilarij, & magistro G. Canonico
Tarnisnensi.*Subdelegatus à delegato Papa iurisdictionem habente, potest coercere impediētem*

Constit. CVIII.

EX literis patriarchæ Graden. Et infrà. Mandamus, quatenus, nisi vobis con- *Ibid. cap. Ex literis*
stituerit, quod literæ quæ secundo loco ad Archipresbyterū Paduanum impe-
trata dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Graden. & plebanum sanctæ
Sophiæ obtentis expressam fecerint mentionem, ut per secundas primæ appare-
rēt reuocata, cum primos iudices auctoritate literarum nostrarum iurisdic-
tionem nō sit dubium habuisse, quā potuerunt post modum patriarchæ, quoad
excutionem sententiæ, demandare: ex qua coërtionem etiam idem patriarcha
recepit, cum huiusmodi demandata iurisdictione delusoria videretur, si subde-
legatus huiusmodi coërtionem aliquam non haberet, interdicti sententiam ab
eodē patriarcha in Castellan. Archidiaconū promulgaram, pro eo quod eiisdē
patriarchæ excutionē impediens, eius literas quibus mandatū prædictorū iudi-
cum nūciabat, legi in publicum nō permisit, tam diu faciat inuiolabiliter ob-
seruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis sufficiēter fuerit satisfactū.

Si verò constiterit primas literas per secundas legitimè reuocatas, cum appa-
reat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per
cōsequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem vel coërtionē
aliquam ab eisdē, prædictam interdicti sententiā denunciatis irritā & inanem.

Idem Episcopo Pictauiensi.

Iurisdictione delegati re integra morte mandantis expirat.

Constit. CIX.

Iteet vndiq; Et infrà. Cū igitur duxeris requirendū, si causam tribus iudicibus *Ibid. cap. Licet vndi-*
delegamus, apponi in literis nostris illā clausulam faciētes: quod si nō omnes *que.*
his exequēdis poteritis interesse, duo vestrū nihilomin⁹ eā exequātur, & vn⁹ post- *Extra lib. i. tit. 29 de*
quā cōmiserit cuidā ex alijs vices suas, de medio sit sublat⁹ tertius ut suspectus meri- *offi. & pote*
to recusetur, an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negociū diffinire. *state iudi.*

Inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod si iurisdictione à tuo sibi collega *delegati, c.*
delegata eo viuentē uti nō coeperit, quia mandatū huiusmodi re integra morte *Prudentiā*
mandatoris expirauit, nō habet solus officiū iudicandi. Si verò ante mortē illi⁹ *Ibid. cap.*
iurisdictione uti coeperit taliter de mādāta, vices suas & illi⁹ poterit adimplere. *Causam.*

Idem Episcopo Baiocensi.

Non creditur quū delegatus nisi delegationem probet.

Constit. CX.

Cvm in iure peritus. Et infrà. Præterea quæsiuisti cum tibi ab aliquo sub hac *Ibid. cap.*
forma mandatur, auctoritate qua fungor iniungo, ut talem denuncies ex *Cum in iu-*
cōmunicationis sententiæ subiacere, ac tibi super mandato apostolico hæsitā- *re peritus.*
ti ab aliquo non sit facta fides, an mandatum huiusmodi exequi tenearis? *Supra eodē*

Super quo tibi huiusmodi damus responsum, quod nisi de mandato sedis a- *tit de re-*
postolicæ certus extiteris, exequi non cogēris quod mandatur. *scripsit con-*

Idem Parrhisiensi & Trecenti Episcopis, & Ab-
bati S. Genouefæ.*Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rem iurisdictione prorogari non potest.*

Constitutio CXI.

Cvm olim Abbas & conuentus Virgiliacensis sua nobis conuestione mon- *Ibid. cap. Cum olim*
straissent, quod comes Altrifiodorensis quoddam stagnum molendinum, & *abbas.*
domum in terra eorum construere nitebatur, in ipsorum præiudiciū & grauā-
men Episcopo & thesaurario Niuernen. commisimus causam ipsam.

Per quorum literas accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiæ contesta-
ta, receptis vtrinq; testibus & attestacionibus publicatis, cum super dictis testiū
inter partes fuisset postmodum disputatum:

Tandē pars comitis proposuit, quod de dānis in nemoribus & rebus alijs datis

H h h 3

super

*Supra, de
rescriptis,
cap. Cum
dilecta.*

super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, cum in rescripto nostro nulla de damnis mentio haberetur. Et infra.

Iudices autem interlocuti sunt, quod super damnis datis à comite ad eos cognitio pertinebat.

Quo audito comes ad appellationis beneficium conuolauit.

Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo astrinxerunt. Et infra.

Quia verò super damnis datis antequam lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de eis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio prorogari, cum procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quæ in cõmissionis literis inueniuntur expressa, & postquam comes publicatis attestationibus intellexit super his fuisse depositum, protinus cõtradixit: nos eosdem iudices pronunciauimus minus iuste interlocutos fuisse, ac sæpe dictum comitem, qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum.

Idem Senonensi Archiepiscopo.

Qui acta cause relationis iudicũ delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodũ contra illa.
Constit. Cxij.

*Ibid. cap.
Cum olim
Magister.*

Cum olim magister S. & B. archidiaconatum & præposituram ad inuicem commutassent. Et infra.

Verum dictus B. delegatis nostris non deferens, imo verius deleganti sigilla violauit illorum, & scripta quæ nobis fuerant præsentada, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus aduersario præsentem in excusationem suam proposuit, quod iudices perperam processerant contra ipsum, cū acta in scriptis minus fideliter redegissent: vnde timēs ne literas portaret Vriæ, illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit.

Sanè si quod expediret, melius notauisset, vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter præsentasset, & ostendisset causam suspicionis propositæ coram nobis: præterea cū non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu concessimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum, & iudices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam.

Sed vt in hoc saltem puniretur in quo peccauerat, contra acta iudicum quæ temerè violarat ipsum (sicut nec debuimus) nolimus exaudire, ne videretur dolus suus ei patrociniũ attulisse.

Idem Abbati & Capellano S. Mariæ Bononiensi.

Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas surreptitias, nec ipsius subdelegatũ.

Constit. Cxij.

*Ibid. cap.
Coram dilecto filio.*

Coram dilecto filio M. diacono Cardinali, quem tibi & H. nuncio & clerico sanctæ Agathæ aduersario tuo, qui cum instrumentis eiusdem ecclesiæ, sed absque literis de rati habitatione ad apostolicam sedem accesserat, sed derato cauerat sub fide iussoria cautione, concessimus auditorem, proponere curauisti, quod cum quidam in parochia sanctæ M. in honorem beatæ Agathæ ecclesiam construxisset, Alexander Papa prædecessor noster causam super hoc Abbati sancti Stephani & Priori sancti Victoris commisit terminandam, qui pro ecclesia sanctæ M. diffinitiuam sententiam protulerunt. Verum Capellanus sanctæ Agathæ sententiæ parere contempsit. Cumque super eadem causa coram Ferrariensi episcopo per annum disceptatum fuisset, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritate suppressa magistrum L. Bononiensem canonicum obtinuit eidem Episcopo in causæ decisione adiungi: qui cum causæ interesse non posset, prædictus Episcopus, cui per sequentes literas mandabatur, vt si ambo interesse non possent mandatis apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, sententiam prædictam confirmauit.

Nun-

Nuncius verò ecclesiæ sanctæ Agathæ inter alia proposuit, quod cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, Episcopus admittere noluit subdelegatū, sed post appellationem ad nos interpositam solus in causæ cognitione processit. Et infra.

Sed e contra fuit respōsum, quod Ferrarien. Episcopus solus procedere potuit, cum in ultimæ commissionis literis fuisset insertum, quod si ambo interesse non possent, prædictus Episcopus nihilominus exequi procuraret: quod nō intelligitur, ut si per se vel per alios interesse non possent, quia id raro vel nunquam contingere, sed si non possent personaliter interesse.

Idem igitur Cardinalis latā ab eodem Ferrarien. Episcopo sententiam confirmavit, & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum.

Nos ergo quod ab eo factum est, autoritate apostolica confirmamus.

Idem Præposito Sancti Dominici, subdiacono nostro.

Locum, ad quem reus securè accedere non potest, & canonicus in causa concanonici delegatus, recusari poterunt.

Constitutio Cxliij.

CVM R. canonicus Ianuensis causam, quæ inter ipsum ex vna parte, ac P. *ibidem c. 8.* ciuem Ianuensem vertitur, tibi obtinuerit delegari, & idem ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ in tua nequeat præsentia comparere: *Cum R. canonicus.*

Mandamus, quatenus supradicto R. huiusmodi cōtentionē relinquas, ut (exceptis canonicis Ianuens. quos, cum sint eius focij, meritò habet pars aduersa suspectos) in ciuitate vel diœcesi Ianuensi, in qua sunt multi viri prouidi, iudicem eligat, coram quo quæstio terminetur, cui autoritate nostra districtè præcipias, ut eandem causam iuxta rescripti à te obtenti tenorem, appellatione remota, sine debito terminare procuret.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Si mandatur iudici delegato, ut illum absoluat, qui dicit se iniuste excommunicatum, ante probationem illum absolueri debet. Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronunciationem admitteret.

Constitutio Cxv.

CVM contingat interdum, quod laici. Et infra. Insuper requisiti sumus, *ibidem c. 8.* cū quis conqueritur in se à suo Episcopo post appellationem ad nos legitime interpositā, vel aliās iniuste excommunicationis sententiam promulgatā, & nos iudicibus damus in mandatis, ut si est ita, iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant, vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliās iuste huiusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absolueri, vel denunciare sententiam esse nullam? *Cum cōin.*

Ad quod taliter respondemus, quod cum quis cōqueritur se, post appellationem ad nos legitime interpositam excommunicatione fuisse innodatū, semper vtriusque partis probationes sunt admittendæ, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas deniq; apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potius non ligatus.

In eo verò casu, cum excommunicatum quis se asserit iniuste, vix vel nunquā est eius (antequā absolutus fuerit) probatio admittēda, nisi tunc tantū, cū asserit in excommunicationis sententiam, intolerabilem errorē fuisse patenter expressum: ad quod probandum admittitur, antequā absolutionis gratiā cōsequatur. *12 q. 2. ca. Quia diuinus.*

Verum si proponat se simpliciter excommunicatum iniuste, ac episcopus ad probandum, quod iuste ipsum excommunicauit, suas postulet probationes admitteri, non est ante absolutionem ipse aliquatenus audiendus: cū & si pro cer-

H h h 4 to con.

ro constaret, rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilominus esset ei absolutio impendenda humiliter postulanti, & ideo in hoc casu illum credimus iuxta formam ecclesie protinus absolvendum, ut sic demum probationibus utriusque partis admissis, utrum iuste vel iniuste ligatus fuerit decernatur.

DE OFFICIO LEGATI.

INNOCENTIVS PAPA III. PRESBYTER

ro Cardinali tituli Sancti Laurentij in Lucina,

Legato apostolico.

Legatus etiam de latere ex generali legatione non potest transferre Episcopos, vel unam ecclesiam cathedralem alteri subycere, & alteri concedere ius primatie, vel duos Episcopatus vnire, vel vnum diuidere: excommunicatos tamen propter manuum iniunctionem in clericos absolueret potest.

Constitutio Cxvj.

Extra li. 1
tit. 40. de
officio le-
gati. cap.
Nisi spiri-
tualu.
79 dist. ca.
vlt. tit. 7.
quæst. 14.
rationes.

transferre.

Nisi spiritualis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, poena docente cognosceres, quantum excesseris, qui spretis canonicis sanctionibus & consuetudine generali, motu proprio præsumpsisti Troianum Episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto

Idem eidem, cui supra.

Summatum fuit supra in cap. precedenti.

Constitutio Cxvii.

Quod translationem. Et infra. Licet in regno Sicilie generalis sit tibi commissio legatio, ad ea tamen sine speciali mandato nostro non debuisti manus extendere, quæ in signum priuilegij singularis sunt tantum summo pontifici reseruata, & si quædam ex his, quæ de speciali concessione sæpe fuere legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum iniunctiones in clericos incidunt in canonem promulgatæ sententiæ, videantur ex ipso legationis officio iam licere legatis: An existimas quia vices nostras tanquam legato tibi commisimus exequendas, quod Panormitanam ecclesiam posses subijcere Messanæ, ut illam præficeres isti, concessio sibi priuilegio primatiæ? An putas ex eadem causa tibi licere duos episcopatus vnire, vel vnum diuidere, sine licentia speciali?

Idem Episcopo Bononiensi, & M. Capellano,
subdiacono nostro.

Ex quo legatus retulit causam Pape illius desinit esse iudex.

Constitutio Cxviii.

Ibidem ca.
Licet.

Licet Trani canonici ab initio dissensissent, tandem unanimiter consenserunt, G. fratrem Cassinensem abbatem in archiepiscopum eligentes: cuius electionem Portuensis Episcopus tunc legatus examinari præcepit. Et infra.

Nuncius præfati abbatis nobis literas præsentauit, graui contra iam dictum legatum querimonia continentes, quod postquam electionem examinauerat, & eam ad nostram deliberationis examen trāstulerat, nuncijs iam directis electionem eandem malitiosè nimis examinare præsumpsit. Et infra.

11. quæst. 1.
cap. penul-
timo.

De consilio fratrum nostrorum examinationem secundam, tanquam à non suo iudice factam, postquam negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam & inanem.

Idem

Idem Sancti P. & S. Leonis, Abbatibus, & R. archidiacono Tullenfi.

Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationem alicuius clerici.

Constit. Cxix.

Dilectus filius R. Methensis canonicus intimauit, quod cū Prænestinus Epi. *Ibidem. ca. Dilectio.* scopus Apostolicæ sedis Legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset ei. dem: Meten. Archidiaconus, ad quem illius ecclesiæ præsentatio pertinebat, as- ferens quod eodem inconsulto conferri non potuit à legato, canonicum ipsum super eadem ecclesia molestare præsumit.

Cum igitur plus iuris habeat in concessione prælatus, quàm in præsentatione patronus, nec præiudicetur prælato, si quando per Apostolicæ sedis legatum, eo inconsulto, ecclesia concedatur, mandamus, quatenus dictum archidiaconum, vt ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota, cogatis.

Idem N. Illustrissimo Regi Francorum.

Legatus in pluribus locis, potest in quolibet dictorum locorum iurisdictionem suam exercere, ita quod facta vnius loci potest in alio explicare.

Constitutio Cxx.

Nouit ille qui nihil ignorat. Et infra. Ex parte querimoniæ accepimus, quod *Ibidem. ca. Nouis. idem.* cum tibi legatus esset certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti sententiam promulgauit. Et infra.

Tuæ magnificentiæ respondemus, quod etsi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos suæ legationis egressus, cum non solum in regno Francorum, sed in Viennen. Lugdunensi & Bisuntinensi prouincijs iniunctam sibi à nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

DE OFFICIO IUDICIS
ordinarij.

INNOCENTIVS PAPA III. AVSIL-
tano Archiepiscopo.

Ordinarius supplet negligentiam Abbatis, non reuocatus monachum vagabundum.

Constitutio Cxxj.

Qvanto deuotio religiosorum. Et infra. Ad audientiam nostrā no- *Extra lib. 1. tit. 31. de officio iudic. ord. cap. Quando deuotio. 16. quest. 1. ca. Si cupis Ibidem. ca. Placuit.* ueritis peruenisse, quod monachi, canonici & alij regulares tuæ prouincię, cum deberent potius in claustro iuxta regularia cōstituta di- uinis obsequijs vigilare, de obedientijs & redditibus, quorum curā gesserunt, pecunia congregata claustrū abhorrentes, per curias principum & potentum discurrere non verentur.

Mandamus igitur, quatenus quoscunque tales inueneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium in manibus prælatorum suorum sine diffcultate resignent, conuertendum in utilitatem domus secundum abbatis consilium, & regularem vitam obseruent, si prælatorum post tuam cōmonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officij & beneficij appellatione remota compellas. *74. dist. ca. Consilium.*

Idem Rothomagensi Archiepiscopo & eius
suffraganeis.

Ab vno Episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et Archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.

Constit.

Constitutio Cxxij.

Ibid. m. ca.
Ad reprimendam.

4. dist. cap.
Facta sunt.

2. quest. 1.
ca. Qui se

scit.

11. quest. 3.
ca. Cura.

AD reprimendam malitiam peruersorum poenae certae sunt in canonibus constitutae, quas sicut latas à vobis interdum in subditis vultis inuiolabiliter obseruari, ita latas & ab alijs debetis inuiolabiliter obseruare.

Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas Lexouienſis epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonicè promulgandas, & vos ipſi ſeruetis, & à veſtris ſubditis faciatis inuiolabiliter obseruari. Tu verò frater Archiepiſcope (cum excommunicationis ſententia per appellationis non ſuspendatur obiectum) ſi quis excommunicatus ab ipſa, de iniuſta tibi fuerit excommunicatione cōqueſtus, ad ipſum (ei quaſi coepiſcopo deferens) abſoluendum ſecundum formam Eccleſiæ remittas. Qui ſi noluerit ipſum abſolvere, tu (recepta cautione iuratoria) abſolutionis munus ei poteris exhibere: ira tamen, quod niſi legitimè tibi conſtiterit eum contra iuſtitiam excommunicatum fuiſſe, ex debito ſibi iuramenti præcipias, vt ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione innodatus, eidem epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit, cum in excommunicationis ſententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

Idem Turonenſi Archiepiſcopo.

De cauſis ſubditorum archiepiſcoporum & Epiſcoporum ſuorum Patriarcha non cognoscit, niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis ſeu priuilegij.

Constitutio Cxxij.

Ibid. cap.

Duo ſimul

9. quest. 3.

ca. Cōque-

ſtus. & 18.

quest. 2. c.

1 & ultimo

65 dist. ca.

Mos anti-

quus, & ca.

ſequenti.

25. quest. 2

ca. 1. 2. & 3

9 quest. 3.

ca. Cōque-

ſtus.

16. quest. 1.

ca. Frater-

ni.

Ibidem ca.

Quod ſede.

DVo ſimul. Et infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum ſit in canonibus diſinitum, primates vel patriarchas nihil iuris præce-
teris habere, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel priſca illis conſuetudo
contulit ab antiquo: ita vt ſecundum Nicenas regulas ſua priuilegia ſeruentur
Eccleſijs, præterquam ſi Apoſtolica ſedes aliquam eccleſiam vel rectorem ipſi-
us quolibet ſpeciali priuilegio decreuerit honorare: quādiu clerici tui coram
te voluerint ſtare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ ſubire, niſi
cauſa per appellationem ad eius audientiam perferatur, aut ei aliquid ſuper hoc
à ſede apoſtolica ſit indultum.

Idem Turonenſi Archiepiſcopo.

*Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationem ſui Suffraganei alteri committere, & conſecrandus te-
netur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere.*

Constitutio Cxxiiij.

16. quest. 1.

ca. Frater-

ni.

Ibidem ca.

Quod ſede.

QUod ſedem apoſtolicam. Et infrà. Nos ſiquidem conſuluiſti, vtum ſi
aliqua infirmitate, vel alia iuſta cauſa detentus, aliquem Suffraganeorum
tuorum conſecrare non poſſes, alicui coepiſcoporum tuorum vices tuas com-
mittere licitum tibi eſſet. Et infrà.

Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod in tali articulo conſtituto, &
tuas vices (vt dictum eſt) tibi committere licet, & conſecrandus munus de-
bet ab eo conſecrationis accipere, cui eas duxeris committendas, dum modo ca-
tholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ apoſtolicæ ſedis
non obſiſtat.

• Idem Epiſcopo Elienſi.

*Archiepiſcopus cauſam ad ſe per appellationem delatam, ſubditis Suffraganei committere poteſt: non
tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt.*

Constitutio Cxxv.

Ibidem ca.

Pastoralis.

PAſtoralis officij. Et infrà.

Ex parte tua fuit in ſuper quaſitum, vtum ſi aliqua cauſa fuerit ad archi-
epiſcopum per appellationē delata, poſſit eandē iure ordinariæ poteſtatis ſuf-
fraganei ſui ſubdito delegare, vel animaduertere in eundem, ſi cauſam renue-
rit

rit suscipere delegatam. Ad quod respondemus, quod archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem huiusmodi compellere nequiuit inuitum, cum in eum (exceptis quibusdam articulis) nullam habeat potestatem, licet Episcopus suus eidem sit metropolitana lege subiectus.

Mortuo delegato Papa, qui excommunicauit reum vel actorem in possessionem induxit, si eius successor in delegatione succedit, absoluerit, & restituere possessionem poterit: alias solus Papa restituet & absoluet, praterquam in mortis articulo: ne tamen currat annalis prescriptio, reus coram ordinario vel publicis personis de stando iuri cautionem prestabit.

Præterea postulasti, an alicui ordinario liceat sine speciali mandato apostolicæ sedis delegato, qui reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo innodauit, vel petitorum causa rei seruandæ in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exceptis, eidem volenti iuri parere absolutionis beneficium impartiri & possessionem restituere infra annum, sufficenti recepta primitus cautione.

Ad quod dicimus, quod cum delegatus, quantum ad illud, sit maior ordinario, sine mandato summi Pontificis excommunicatus ab huiusmodi delegato, non potest per alium (præterquam in mortis articulo) absolutionis gratiâ obtinere, nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onere & honore. Nec per aliū, quàm per summum pontificem recuperare poterit possessionem amissam. Veruntamen ne alius post annum verus efficiatur possessor, coram ordinario, vel si eius copiam habere nequiuerit, coram publicis & honestis personis (vt quasi præscriptionem interrumpat annalem) offerre ac præstare, quod iuri parebit, poterit cautionem, vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

Extra lib. tit. 29. de offic. & potestate iudic. dele. ca. Sam. C. si aduer. rem iud. L. aduersus.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Papa per rescriptum, quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat, non facit ex hoc ipsum delegatum: ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, ac si Papa nullum mandatum fecisset.

Constit. Cxxvj.

Licet in corrigendis excessibus iuxta Canonicas sanctiones, appellationis sit diffugium interclusum, & ideo parisiensis Episcopus à nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros religiosos, quàm etiā clericos seculares suæ iurisdictioni subiectos, qui multa & graua crimina committere proponuntur, inquirat & corrigat appellatione remota, quæ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit & honestum.

Quia tamen intentionis nostræ nec fuit nec esse debuit iurisdictioni tuæ per mandatum huiusmodi derogare, præsentium autoritate duximus declarandum, quod si in inquisitionibus ab eodem episcopo, non tanquam à delegato, sed tanquam ordinario, faciendis aliquis casus emerferit, in quo licitum sit ad sedem Metropolitanam appellare, prædicti occasione mandati authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanum appellari valeat, nolumus aliquatenus derogare.

DE MAIORITATE ET Obedientia.

INNOCENTIVS PAPA III. CAPITULO Herbipolensi.

Non obediens canonicis institutis incurrit inobedientiæ notam, id est, infamiam.

Constitutio Cxxvij.

Illud dominus in beato Petro. Et infra. Cum spiritualia sint temporalibus digniora, & obedientia melior sit quàm victima, & auscultare magis quàm adipem arietis offerre: non debuerat Hildesensis Episcopus pro tempore.

Extra li. 1. tit. 33. de obedientia. cap. Illud dominus. 1. Reg. 15. Eccles. 4. 81. dist. ca. Si qui sunt. tempo.

1. q. 1. 1. temporalicommodo inobedientiæ notam incurrere, & apostolicis iussionibus
ca. Non est contraire.
putanda.

Idem Illustrissimo Imperatori Constantinopolitano.

Imperium non præest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse principibus, sed præesse.

Constitutio Cxxviii.

Solitæ benignitatis affectu. Et infra. Mirata est imperialis sublimitas, quod
1. Pet. 2. Stenisi fuimus in nostris literis increpare. Huic autem tuæ admirationi non
11. quest. 1. causam, sed occasionem præbuit, quod legisti beatum Petrum apostolorum prin-
ca. Quam cipem sic scripsisse: Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi
magnum. tanquam præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictam malefa-
26. dist. ca. ctorum, laudem verò bonorum.

Verum si personam loquentis & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutio-
nis diligentius attendisses scribentis, non expressisses taliter intellectum. Scri-
bebat enim apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat.
Nam si per hoc quod dixit, Subditi estote, sacerdotibus voluit imponere iugum
subiectionis, & eis prælationis authoritatē afferre, quibus eos subiectos esse mo-
nebat, sequeretur ex hoc etiam, quod seruus quilibet in sacerdotes imperium
acceperet, cum dicatur, Omni humanæ creaturæ. Quod autem sequitur, Regi
tanquam præcellenti, non negamus, quin præcellat imperator in temporalibus
10. dist. ca. illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia: sed pōtifex in spiritualibus an-
suscipis. tecellit, quæ tantò sunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur corpo-
12. quest. 1. ri: licet non simpliciter dictum fuerit, Subditi estote, sed additum fuit, Propter
ca. Præcipi Deum: nec purè sit subscriptum, Regi præcellenti, sed interpositum, forsitan nō
mus. sine causa, Tāquam. Quod autem sequitur, Ad vindictam malefactorum, laudē
verò bonorum, intelligendum non est, quod rex vel imperator super bonos &
malos gladij acceperit potestatem, sed in eos solūmodo, qui videntes gladio eius
sunt iurisdictioni commissi.

Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictū
est, non à quolibet, sed à Deo, non regi, sed sacerdoti, non de regia stirpe, sed de sa-
cerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Ana-
thot: Ecce constitui te super gentes & regna, ut euellas, & dissipas, & ædifices, &
Hier. 1. plantes.

Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamen-
to cæli: luminare maius, ut præesset dici, & luminare minus, ut præesset nocti:
Gen. 1. vtrunq; magnū, sed alterum maius. Ad firmamentū igitur cæli, hoc est, vniuer-
96. dist. ca. salis Ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates,
Diu. quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis potestas. Sed illa quæ præest diebus, id
est, spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor: ut quanta est inter solē
& lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur.

Hæc autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, nō faceret aut per-
mitteret Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidē & honorabile
membrum Ecclesiæ, iuxta scabellum pedū suorum in sinistra parte sedere, cum
alij reges & principes Archiepiscopis & Episcopis suis (sicut debent) reuerenter
assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent.

Nos autem, etsi non increpando scripserimus, potuissemus tamē rationabi-
liter increpare.

Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissæ, dicente domi-
no: Pasce oues meas, non distinguens inter has oues & alias: ut alienum à
31. quest. 1. suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistros non reco-
ca. Quod si gnosceret & pastores: ut illud tanquam notissimum omittamus, quod do-
dormierit. minus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcun-
Matt. 16. que ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solue-
ris

ris super terram, erit solutum & in cælis, &c. nihil excipiēs, qui dixit, Quodcunque. Et infrā.

Vtrum autem imperatoriam excellentiam ad bonum & vtile per literas nostras duxerimus inuitandā, vtrum tibi iusta suggerimus, & honesta, tua sollicitudo discernat, quum nō nisi ad vtilitatē Ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subdi-

Idem Episcopo Florentino.

Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur à iurisdictione sui Episcopi.

Constitutio Cxxix.

Pertuas nobis literas. Et infrā.

Postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri, vtrum quis per ordinem subdiaconatus à Romano Pontifice susceptum, à debita tibi reuerētia sub-

trahatur. Ad quod breuiter respondemus, quod etsi decens sit, vt illis, quantum conuenit, à te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatio ne ipsius ordinis honorauit, per eā tamen ab obedientia, quam aliās tibi debent, minimè absoluuntur.

Idem Patriarchæ Constantinopolitano.

Quando de obedientia vel subiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel possessoris non citati.

Constitutio Cxxx.

Inter quatuor. Et infrā. Petitionem contra Ecclesias, quas tibi subijci postulas, quæ priusquam Constantinopolis ciuitas caperetur, Constantinopolitano patriarchæ minimè respondebant, duplici ratione non duximus admittendam. Iuris nanque ratio postulat, vt in eorum præiudicium, quibus eadē Ecclesiæ sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis, cum nec citati sint, nec conuicti, nec per contumaciam se absentent.

Super obedientia verò, quam vt tibi impendi faceremus ab Archiepiscopo & Episcopis regni Cypri similiter postulasti, ferè idem duximus respondendum: cum & ipsi ante tuam promotionem fuerint exempti, quando videlicet Cōstantinopolitana Ecclesia erat inobediens & rebellis: & in eorum absentia cōtra statum eorum non debuerimus aliquid immutare.

Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Abbatēs & sacerdotes, qui sunt diocessani Episcopi, ad eius synodum venire, & illi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam.

Constitutio Cxxxj.

Quod super his. Et infrā. Abbates & sacerdotes diocesani tibi lege subditos, qui ad tuam synodum venire contemnunt (dum modo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod Canonice obuiet institutis) per censuram Ecclesiasticam ad synodum illam venire compellas, & debitam tibi obedientiam & reuerentiam exhibere.

Idem Sancti Stephani & Sancti Proculi Abbatibus Bononiensibus.

Canonici regulares inobedientes priori suo, per ipsum excommunicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

Ibidem ca.
Cum in Ec-
clesiis.

Cum in Ecclesijs sancti Victoris, & sancti I. de Monte. Et infra.
Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum diligenti solici-
tudine intendentes, vniuersis Canonicis dedimus in mandatis, vt priori suo in
his, quæ ad Deum pertinent, obedirent.

Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concordiret
respondissent, prædicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet
de obedientia suo Priori præstanda præstitissent iuramentum corporaliter, ta-
men exhibiti iuramenti immemores, suo Priori per omnia restiterunt: & cum
pro contumacia sua nequiuissent ad debitam obedientiam reuocari, dictus Pri-
or in eos excommunicationis sententiam promulgauit.

Quum igitur præfati canonici ad Apostolicam sedem accessissent, per scri-
pturas autenticas ex multorum testimonio prælatorum effecti de ipsorum
contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesiæ ab eisdem cor-
poraliter iuramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi, præci-
pientes eis sub debito iuramenti, vt ad suum claustrum, de quo exierant, re-
deuntes, Priori suo secundum Deum deuotè ac humiliter obedirent. Ideo-
que mandamus, quatenus præfatos canonicos, vt ad Prioris sui obedientiam
reuertantur, per censuram ecclesiasticam compellatis, & ne de sua possint con-
tumacia vel malitia gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) vt iuramentum
quod de parendo mandatis Prioris pro absolutionis beneficio impetrando su-
perbè negauerant, humiliter præstare procurent: alioquin eos de fratrum con-
sortio penitus excludatis.

DE POSTVLANDO IN EC- clesia Catholica.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPL
scopo Compostellano.

*Canonici regulares postulare non possunt, sicut monachi, nisi pro vtilitate Ecclesia vel sui monasterij
& precepto abbatis.*

Constitutio Cxxxij.

Extra lib.
i. tit. 37. de
postulando,
cap. ex par-
te tua.

16. quest. 1.
cap. Mona-
chi. Et ibid.
cap. De
presensu.

Ex parte tua nobis fuit propositum, quod quidam canonici regulares
non solum in ecclesiasticis, verum etiam in Forensibus causis præsu-
munt aduocati officium exercere. Cumque obijcitur eis, quod non
debent esse Forensis vel ecclesiastici negocij susceptores vel execu-
tores, nisi fortè id monasterij expolcat vtilitas, Abbate nihilominus
imperante, ad suam proponunt insolentiam excusandam, quod capitulum il-
lud, per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis, non de Canonicis re-
gularibus loquitur manifestè.

Vnde consultationi tuæ taliter respondemus, quod idem iudicium de Cano-
nicis regularibus, quod & de monachis, quantum ad supradicta, credimus ob-
seruandum, licet de monachis in Canone specialiter sit expressum.

DE PROCVRATORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CABIL-
lonensi & Cathalanensi Episcopis.

*Rescriptum super consecutiuis iudicij impetratum à Procuratore reuocato, & de hoc cer-
tificato non valet, nec processus vel sententia lata per ipsum, si reuocatio peruenit ad ad-
sarium.*

Extra lib.
i. tit. 38. de
procurato-
ribus, cap.
in nostra.

In nostra præsentia Tullensis Episcopus est conquestus, quod quum ad
causam, quæ inter Episcopum & Decanum Tullenses super dilapidatio-
ne, excommunicatione & periurio, ac quibusdam alijs criminibus ver-
tebatur,

tebatur, T. & G. presbyteros procuratores instituēs, ipsos ad sedem apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum quod eis dederat infra modicum temporis spacium reuocauit: sed ipsi licet mandati literas reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus segerentes, cum aduersario ingressi iudicium, cum eo ad Parisiensem Archidiaconum & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras literas impetrarunt.

Cumque prædictus episcopus ad probandum, quod falsi procuratores fuerāt, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem & superuacua reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed idem, nihilominus lite non contestata, & iuris ordine prætermisso, testes contra eum recipere præsumserunt, ipsum à Tullenſi Ecclesiā per sententiam remouendo.

Nos verò, licet vix fidem adhibere potuerimus, quod dicti iudices, utpote viri literati, prouidi & honesti taliter processissent, maximè cum in sua relatione, quam ad nostram præsentiam transmiserē, de huiusmodi exceptione nullā fecerint mentionem: quia tamen episcopus per viros religiosos, prouidos & honestos, de quibus non est verisimile, quod suæ salutis obliti, ac iuramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super his, quæ sunt propoſita plenam fidem: attendentes etiam, quod falsi procuratoris exceptio non ſolum ante sententiam, verum etiam postea potest obijci, utpote qua probata iudicium nullum, & nullius momenti controuersia reputantur, processum supra dictorum iudicum sententialiter duximus irritandum.

Extra lib. 1. tit. 9. de renunciacap. In præsentia. 1. quest. 7. ca. Sancimus.

Idem Brixienſi Episcopo.

Si agitur de adulterio coram iudice seculari, ad pœnam legalem non interuenit procurator: secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

Constitutio Cxxxv.

TVæ fraternitatis. Et infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si vir accusat uxorem de crimine adulterij coram iudice seculari, ad pœnam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, seq̃ ad pœnam talionis astringere, non per procuratorem, sed per seipsum præsentē oportet præsentialiter accusare.

Si verò vir accusare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, ut ab eius cohabitatione discedat, quia tunc & si forsan oporteat eum inscribere, ut designet in scriptis nomen, locum & tempus, & omnia quæ comprehenduntur in lege ciuili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum, sustineri potest, si necessitas id postulauerit, ut per procuratorem accuset: quoniam huiusmodi accusatio, & si de crimine fiat, non est tam criminalis, sed quasi mixta inter ciuilem & criminalem, quanquam in præsentia principalium personarū securius procedatur.

Ibid. cap. Tue fraternitatis. C. de adulteri l. Caſtitati. 33. quest. 2. ca. admonere. De penitentia dist. 1. ca. Quamobrem. ff. de accus. & in scrip. l. 3.

Idem Archiepiscopo, Decano & Præcentori Lugdunensibus.

Qui de mandato domini causam procurauit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

Constitutio Cxxxvj.

CVM pro causa quæ inter G. & F. Gabionenſis Ecclesiæ Archidiaconos vertebatur. Et infra.

Discretionis vestræ mandamus, quatenus expensas Archidiacono restitui faciatis, si legitimè probare potuerit, se de mandato Capituli suscepisse prædicta negocia promouenda, & propter hoc ad sedem Apostolicam accessisse.

Ibidem ca. Cum pro causa. 11. quest. 4 ca. Quicunque.

Idem Scholaribus Parrhisiensibus.

Vniuersitas etiam scholarum potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.

Constitutio Cxxxvij.

Ibidem ca. Quia in causis. ff. tit. de procuratoribus. l. 1.

QVia in causis, quæ contra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulastis à nobis, vt procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret.

Licet igitur de iure communi hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his autoritate præsentium vobis concedimus facultatem,

DE HIS QVAE VI METVSVE
causa fiunt.INNOCENTIVS PAPA III. DE CA.
no & Subdiacono Linconienſi.

Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renunciare iurauit, & renanciavit, illud repetere poterit.

Constitutio Cxxxviii.

extra lib. 1. tit. 40 de his quæ vi metusve causa fiunt. cap. Ad audientiam nostram. 6. quest. 3. ca. Denig.

Audientiam nostram, magistro G de Cheuellis significante, peruenit, quod quum Ecclesiam de Cheuellis Canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset, grauissimo tandem metu regis, quod eam resignaret iurare coactus, eam in corū, ad quos pertinebat, manibus resignauit. Quia verò quæ vi metusve causa fiūt, carere debent robore firmitatis.

Mandamus, quatenus si eundem ad resignationem constiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum constantem, non obstante iuramento prædicto, quo non ad repetendū, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam Ecclesiam ei restitui faciatis.

** al Nidro sienensi.*

Idem * Vidronensi Archiepiscopo.

Excommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicato communicat: secus si coactio fuit conditionalis.

Constitutio Cxxxix.

Ibid cap. Sacris. l. dist cap. presbyteros 2. quest. 1. ca. In primis. 11 quest. 3. cano. Quid prædecessor. 32 quest. 5 ca. Itane.

Sacris est canonibus. Et infra. Distinguiamus autem, vtrum is qui communicat excommunicatis inuitus, sit per coactionem astrictus, aut per metum inductus.

In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, quum magis pati, quàm agere videatur.

In secundo, licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

Idem Marsiliensi & Agathenensi Episcopis.

Metum passu non subuenitur, si non fuit talis, qui cadere potuit in constantem virum.

Constitutio Cxl.

Ibidem ca. Cū dilectus

Cū dilectus filius. Et infra. Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito iuramento à Canonicis insularum, quod regulam Cisterciensem obseruarent, vel translationē ipsius ecclesiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirēt: cum vtrumq; seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam periurijs aperire,

Non

Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metû mortis, 22. q. 1. q. 1. neque cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constan- 4. ca. Si ali- res. Nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus quis. non tam ad circumventionem prædictorum Cisterciensium, quàm ad fatuita- C. de indi- tem eorum debeat retorqueri. vidui. l. 1.

Super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponen- dum.

DE IN INTEGRVM RE- stitutione.

INNOCENTIUS PAPA III. SANCTI

Georgij, & Sancti Sergij Abbatibus.

*Restituitur Ecclesia lesa propter negligentiam procuratoris, qui iura Ecclesie non pro-
duxit.*

Constit. Cxli.

Vm venissent ad apostolicam sedem, electus & monachi Rotho- *Ibidem ca.*
nenses, pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo *Cû veni-*
Venetensi, eis sancti Georgij diaconum Cardinalem dedimus au- *sent.*
ditorem.

Coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quod cû monasterium Rothonense esset situm in diocesi Venetensi, & ecclesiæ Vene- tensi subiectum, prædictus Episcopus possessione subiectionis usus est hactenus inconcussus, sed cum occasione cuiusdam electionis, quæ ibidē facta fuerat, partes de communi assensu ad Nanthenensem Episcopum, & eius collegas com- missionis literas impetrassent, duo eorum ad monasterium accesserunt: quo- rum aduentum intrusus præsentens, renunciavit huiusmodi electioni, & se à monasterio absentavit. Sed iudices autoritate apostolica monachis iniun- xerunt, ut syndicum vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterij & cõ- sultè ageret, & utiliter responderet: districtius inhibentes eisdem, ne aliquem eligerent in Abbatem, donec plenius agnosceretur de iure, quod Episcopus se habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò, etsi procuratorē ad man- datum iudicum elegissent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum elige- re præsumpserunt: cuius electionem Episcopus petijt infirmari, & se ad possessionem restitui, quæ cum monachi spoliarent. Deinde iudices diffinitivam senten- tiam protulerunt, electionem cassantes eandem, quam sententiam dictus ma- gister petijt confirmari.

Ad hoc fuit responsum, quod licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ad Romanam ecclesiam nullo medio pertineret, dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animose cœperunt.

Nos igitur inspectis privilegijs prædecessorum nostrorum Leonis, Gregorij & Clementis, quæ monasterium illud ad ius & proprietatem indicant sedis apo- stolicæ pertinere, intelligentes quod monasterij procurator, etsi eadem privile- gia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, ius tamen nō tam suum, quàm nostrum fuerit protestatus, videlicet quod monasterium ipsum ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertineret, ne ipsius negligentia in damnum tam nostrum, quàm monasterij redundaret, ad audientiam restituimus mona- chos Rothonenses. Et infra. Electionem autem à monachis (sicut dicitur) con- corditer factam, pendente controuersia, ex qua pendet, nec confirmandam du- ximus, nec etiam infirmam.

Idem Eliensi & Florensi Episcopis.

*Ecclesia lesa in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionem in integrum, non obstante ter-
minio iuris probationis exclusa. Et restitutionem petere potest, non solum contra priuatum, sed etiam
contra ecclesiam.*

Constitutio Cxlij.

Ibidem ca.
auditis.

AVditis & intellectis causæ meritis in quæstione, quæ vertitur inter Vigoricensensem Episcopum & Abbatem de Eufscam super ecclesijs in valle de Eufscam, quas Episcopus asseruit ad se diocesana lege spectare: Abbas autem eas ab eius iurisdictione prorsus esse exemptas, cognouimus euidenter ecclesias illas per priuilegia illa Romani pontificis non esse ab Episcopali iurisdictione subtractas, nisi fortè vallis de Eufscam sit ille locus, qui fuit à duobus regibus Roë videlicet & Offa, libertati donatus, & quem bonæ memoriæ Celestinus Papa libertati donauit, sicut in ipsius priuilegijs continetur. Verū tanto tempore probantur per testes abbatibus de Eufscam pleno iure possessæ, vt videatur in eis ius Episcopale legitimè præscripsisse, nisi fortè per tantum temporis spacium Vigoricensis ecclesia interim vacauisset, vt tempore vacationis subducto præscriptio minimè sit completa.

Extra lib. 1
2. tit. 26. de
prescriptio
nib cap.
primo.

Licet autem vtrinque sit in causa conclusum, quia tamen vtraq; pars necessariam (vt asserit) probationem omisit, nos attendentes, quod vtraq; ecclesia fungatur iure minoris, æquitate pensata, vtranq; restituimus contra reliquam, ad probandam rationem omissam, ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam graui iactura lædatur.

Idem Priori S. Mariæ ad carceres, & L. canonico
sanctæ Mariæ de Mandria.

Restitutio ex iusta causa etiam maiori est concedenda, dummodo iusta causa petendi probetur Si autem non probatur plenè vel semiplenè, conceditur restitutio in causa fauorabili.

Constitutio Cxliij.

Ibidem ca.
Ex literis.

EX literis Abbatis de Caluen. didicimus, quod cum Ramisanæ & Grimolar chipresbyteri inter l. virum & l. mulierem ex delegatione nostra sententiam diuortij protulissent, & appellatione interposita cognitionem sententiæ ipsi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, abbas ipse, cui alter cōiudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis, latā à iudicibus prædictis confirmauit sententiam, sed post octo dies, pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto quod sententiam protulisset, firmavit proprio iuramento, quod quidam ad eum & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius abbatis nomine falsas eis literas præsentauit, quibus mandabatur eidem, vt quia iudex ad diem, quam assignauerat, venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui præsentaret. & postmodum appellauit ad sedem apostolicam & etiam supplicauit.

Extra lib.
1. tit. 29. de
officio &
potestate
iudi. dele-
ga. ca. Cum
matrimo-
nij.

Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi iuramentū, non constet ad plenum, in fauorem tamen matrimonij, de benignitate canonica, contra fraudem propositam supplicationem mulieris admissimus, & ad audientiā restitui muscam, pro matrimonio postulantem. Ideoq; mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes, confirmetis vel infirmetis, sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

Idem Episcopo & Capitulo Osenensi.

Etiam contra sententiam Papæ restituatur ecclesia. Et causa restitutionu in integrum debet presentibus partibus tractari.

Constitutio Cxliiij.

Ibidem ca.
Tam ex li-
teris.

TVm ex literis Celestini Papæ prædecessoris nostri, tum ex his quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, grauem Hilerdensis ecclesiæ intelleximus quæstionem, per sententiam Eugenij Papæ super ecclesijs quibusdam prolatā, telæsam enormiter & olim, & nunc etiam conquerentis. Vnde cum idem Celestinus tempore Anastasij Papæ proximi successoris eiusdem Eugenij, in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur, & ex delegatione

gatione ipsius cognoscere cœpit de controuersia memorata: cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti causam commisit eandem: idem quoque Celestinus ad apicem summi pontificis promotus, G. sancti angeli diacono cardinali, tunc apostolicę sedis legato, dictam controuersiam sub eo tenore cōmisit, vt in spectis Hilerdenis ecclesię priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, memorata sententia non obstante diffinitiuam proferret sententiam, eamque faceret obseruari. Verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadē commissa extitit (licet producti testes ex parte Hilerdenis Episcopi recepti fuerant) mandatum apostolicum non extitit adimpletum, magister A. canonicus Hilerdenis postulauit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiam Hilerdensē.

Nos igitur cum fratribus nostris & alijs deliberauimus diligenter, nonnullis asserentibus, quod cū predictus Celestinus p̄decessor noster contra iam dictam sententiam visus fuerit Hilerdensi ecclesię restitutionis beneficium indulxisse, cum ea non obstante duxerit negociū cōmittendum, & nos supplicationē eiusdem ecclesię admittere debebamus, p̄sertim, quia sententia Romanę sedis nō ^{35. quest. 9} negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa ^{6. veniam} pro consideratione ætatum & temporum, se grauium necessitatū, dispensatiuē ^{Et. sententiā} quicquam ordinare decreuit. Et secundū iura ciuilia principes etiā cōtra res bis ^{ff. tu. de mi} iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum promiserunt. ^{no 25. ann.} Prospeximus quoq; ex data sententię in regesto dicti Eugenij Papę reperire, quod ^{L. minor} primo mense sui pontificatus fuerit promulgata, quando non plenē de meritis ^{autem in a-} ipsius causę videbatur instructus, illa nitens p̄cipue ratione quod priuilegium ^{gistr. xii.} Urbani secundi ex parte vestra productum, subiectum fuerat falsitati, cuius tenorem nos in regesto ipsius inuenimus incorruptum. Tandē deliberatio nostra, in hoc refedit, vt an data sit restitutio, an danda contra p̄missam sententiam, partibus p̄sentibus decernatur: quarum assertione merita causarum panduntur.

Quocirca mandamus, quatenus vsq; ad festum beati Lucę, vel in proprijs personis, vel per idoneum responsalem nostro vos conspectui p̄sentetis, quod dicta sententiā retractari nō debeat, si poteritis, ostensuri: vel si fortē exigente iustitia fuerit retractanda, vel per vos vel per responsalem idoneum appareatis sufficienter instructi, vt in principali negocio canonicē procedatur, pro certo scituri, quod cum propter multam locorum distantiam nō possit ad vos sine magnis laboribus & expensis sapius haberi recursus, si ad p̄missum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis cōtempseritis adimplere, nos nihilominus in ipso negocio, quantum de iure poterimus, procedemus.

Idem Innocentius Papa tertius.

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententia in euentu istius causę restitutionis, fallit si contra petentem restitutionem est p̄sumptio malitię, quod causa differendi executionem hoc petat: quo casu executio sit p̄stita cautione de restituendo si petens restitutionem obtinebit in causa.

Constit. Cxlv.

Suscitata super diuersis articulis inter Burgensem Episcopum & Ouiensem monasterium quęstione. Et infrā. ibid. cap. 1.
Suscitata.

Nos intellectis, quę vtraque pars proposuit coram nobis super quatuor articulis p̄notatis, monasterium Ouiensē iustitia condemnauimus exigente.

Sententia verò lata procurator monasterij ad probandam p̄scriptionem factam tam super quatuor articulis p̄notatis, quàm etiam super quibusdam Extra lib. 1
tit. 36. de
transactio-
nibus. cap.
Statuimus.
2. quest. 1.
ca. Sicut. decimis per transactionem acquisitis, restitutionem in integrum nomine monasterij postulauit, quam eidem duximus indulgendam.

Ne verò per excogitatam malitiam (sicut ex p̄sumptionibus pluribus videbatur) effectum sententię in damnum Episcopi contingeret impediri, néue monasterium per executionem sententię propter diuersas suspensiones incurreret detrimentum, nos æquitate pensata, iure duximus p̄ouidendum, vt ante om-

16. quest. 6. *ca. 8. Episcopus. C. de iudi. L. Placuit.* nia supradicta sententia executioni mandetur. Volumus nihilominus & mandamus, ut ab Episcopo ipso recipiatis idoneam cautionem: quod si monasterium in causa ipsa prauauerit vniuersa quę medio tempore sententię ipsius occasio- ne perceperit, monasterio restituat memorato.

DE ARBITRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CANCELLARIO ET MA-
gistro Lothario canonico Parrhisię.

In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non potest: secus si mulier habet alias iurisdictionem de iure communi vel consuetudine. Nam etiam super rebus temporalibus ecclesia potest in eam valide compromitti.

Constit. Cxlvj.

extra lib. 1
i. tit. 43. de
arbitris. c.
Dilecti filij

Dilecti filij abbas & conuentus de Scarduna Cisterciensis ordinis, sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario cuiusdam nemoris quęstio verte- retur, in reginam Francorum fuit compromissum vtrinque: quę cau- sę meritis intellectis arbitrium duxit per diffinitiuam sententiam promulgandum.

33. quest. 5. *ca. Mulie- re.* Quamuis autem, secundum regulam iuris ciuilis, fœminę à publicis officijs sint remotę, & alibi dicatur, quod licet summę opinionis existant, si arbitrium in se susceperint, vel si patronę inter liberos suos interposuerint audiētiā, ab omni sunt iudiciali examine separandę, ut ex earum prolatione nulla pœna aduersus earum contemptores, nulla quę pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta cōsuetudinem approbatam, quę pro lege seruatur, in partibus Gallicanis fœminę præcellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscū- tur, mandamus, quatenus hospitalarios, ut arbitrium ipsum, præsertim cum E- piscoporum fuerit præsentia & consilio roboratum, sicut prouidē latum est, & ab vtraque parte sponte receptum, obseruent per pœnam in compromisso sta- tutam, appellatione postposita, compellatis.

Idem Abbati & Conuentui de Pigraua.

Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis compromittere.

Constit. Cxlvij.

ibid. cap.
Cum tem-
pore.

Cum tempore Celestini Papę prædecessoris nostri. Et infra. Super controuer- sijs, quę inter te & Mesburgensem Episcopum & quosdam tuos monachos vertebantur, te promissisti arbitrium Magdeburgensis archiepiscopi seruatu- rum. Et infra.

Extra lib. 1
tit. 43. de
arbitrio.
c. Ex parte.

Quia legitimè cōstitit, quod fide hinc inde data compromissum est in archie- piscopum memoratum, nos arbitrium ab ipso prolatum decernimus obseruan- dum, illis duntaxat capitulis exceptis, quę contra libertatem ipsius monasterij, & duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa.

Cum etsi sponte volueris, de iure tamen nequueris sine licentia Romani pontificis renunciare priuilegijs, vel indulgentijs libertatis, quę monasterium illud indicant ad ius & proprietatem Romanę ecclesię pertinere.

Idem Episcopo S. Andreę, & Abbati de Bechot.

Arbiter nō habet potestatem iudicandi vltra comprehensa in compromisso: ideo corā eo nō fit reconuentio.

Constit. Cxlvij.

Ibidem ca.
Cum dile-
ctus filius.

Cum dilectus filius. Et infra. Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem apostolicam explicari.

Nos igitur respondemus, quod licet in iudicio conuenientem reconuenire valeat is qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire non potest, cum arbitri iudicare non valeant, nisi de his tantum, super quibus in eos extitit compromissum.

Idem

Idem Rectori Hospitalis sancti Bartholomæi Lucanensis.

Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio, tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non astringitur.

Constit. Cxlix.

QUum olim super eligendo in hospitali vestro rectore & fratribus inter vos & Priorem sancti Bartholomæi Lucanensem coram iudicibus delegatis quæstio verteretur, & vtraque pars in eos compromittens, ipsorum arbitrium se promiserit seruaturam, super prolato ab ipsis arbitrio vtrinque dubitatio est exorta, quam petistis per sedem Apostolicam declarari. Nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto, cognouimus, quod secundum formam arbitrij Prior sancti Bartholomæi Lucanensis tenetur habere consilium cum familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quod nisi Prior super inueniendo rectore tractauerit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectorem: & si alio modo cum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verum habito cum familia super hoc consilio & tractatu, Prior liberè potest rectorem eligere duntaxat idoneum, siue concordet, siue discordet familia cum ipso super inuentione rectoris.

Ibid. cap. cum olim.

63. dist. ca. Obeuntibus.

Idem Pisano Archiepiscopo.

Authoritate iudicii causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicum compromitti. Et si arbitrium est à partibus receptum, debet executioni mandari: licet per generalem procuratorem factum fuerit compromissum si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit apposta, agitur ad pœnam, alias ad interesse.

Constit. CL.

PER tuas literas intimasti, quod cum super executione arbitrij, quod inter hospitalarios sancti Ioannis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allutij latum erat, à nobis literas accepisses. Et infra.

Plebanus proposuit, quod ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum: non tamen ei mandauit, vt sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea procurator iam dictus de assensu Canonorum suorum non fuerat institutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præsertim quum procurator fines mandati excesserit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos promulgatum, licet ipsi de assensu Genuensis Archiepiscopi, cui causa commissa fuerat, arbitrium protulissent.

Super quo fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si ex parte plebani arbitrium receptum fuerit indistinctè, ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si verò receptum non fuerit, refert vtrum fuerit vel non de obseruando ipsum pœna statuta. Et quidem si pœna apposta fuit, agi potest ad pœnam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter fuit, quod staretur sententiæ, compromissum, procurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo se ipsum personaliter, non Ecclesiam poterit obligare. Quod autem à duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatum, nequaquam obuiare videtur, cum authoritate dicti Archiepiscopi factum sit, cui causa, de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

LIBRI PRIMI FINIS.

D. IN.

D. INNOCENTII PON-
TIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS
TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM
 in Ecclesia Catholica Liber secundus, agens potissimum de
 iudicijs, pertinentibusque ad ea.

DE IVDICIIS IN ECCLESIA
Catholica.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SER-
uorum Dei, dilectis nobis Abbatibus sancti Geor-
gij & sancti Sergij.

Solus Papa cognoscit de dubijs priuilegiarum Apostolica sedis, & non inferior.

Constit. I.

*Extra li. 2.
 tit. 1. de iu-
 dicijs. cap.
 Cū venisset*

Vm venissent ad Apostolicam sedem electus, & monachi Rothonē-
 ses pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Vene-
 tensium, eis sancti Georgij diaconum cardinalem dedimus audi-
 torem. Et infra.

Cum super priuilegijs sedis Apostolicæ causa vertatur, nolumus
 de ipsis per alios iudicari.

Idem prelati per Franciam constitutis.

*Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis Euangelica seu iudicialis procedere contra quemlibet
 peccatorem, etiam laicum, maxime ratione peturij, vel pacis fractæ.*

Constit. II.

*Ibid. cap.
 Nouit ille
 qui.*

Matth. 18.

Deut. 17.

2. Cor 13.

Heb. 10.

NOuit ille qui nihil ignorat. Et infra. Non putet aliquis, quod iurisdic-
 tionem illustris Regis Francorum perturbare aut minuere intendamus, quū
 ipse iurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Sed quū dominus
 dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te &
 ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe
 tecū vnum aut duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbū: quod
 si non audierit eos, dic ecclesiæ: si autē nec ecclesiam audierit, sit tibi tanquā eth-
 nicus & publicanus: Et rex Angliæ sit paratus sufficienter ostēdere, quod rex Frā-
 corum peccat in ipsum, & ipse circa eū in correctione processit, secundū regulā
 Euangelicam: & tādē quia nullo modo profecit, dixit ecclesiæ: quomodo nos,
 qui sumus ad regimen vniuersalis ecclesiæ superna dispositione vocati, manda-
 tum diuinū possumus non exaudire, vt non procedamus secundū formā ipsius,
 nisi forsan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientem in contrariū ratio-
 nem ostendat? Nō enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iu-
 diciū, nisi fortē iure cōmuni per speciale priuilegiū, vel contrariam consuetu-
 dinem aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine
 dubitatione censura, quam in quemlibet exercere & possumus & debemus.

Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apo-
 stolico iudicio se committat, quum Valentinianus inclitus imperator suffraga-
 neis Mediolanen. Ecclesiæ dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere
 procuretis, cni & nos qui gubernamus imperiū, syncerē capita nostra submitta-
 mus, & eius monita, cū tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessa-
 rio tāquam medicamenta curantis. Nec sic illud humillimū omittamus, quod
 Theodosius statuit Imperator, & Carolus innouauit, de cuius genere rex ipse
 noscitur descendisse: Quicumque videlicet litem habens, siue petitor fuerit, siue
 reus, siue in initio litis, vel decursis temporū curriculis, siue cum negociū per-
 oratur, siue cum iam cōperit promi sententia, si iudiciū elegerit sacrosanctæ
 sedis antistitis, ilico sine aliqua dubitatione etiam si parsalia refragetur, ad Epi-
 scoporum iudiciū cum sermone litigantium dirigatur. Cum enim non hu-
 manæ, sed diuinæ potius innitatur constitutioni, quia potestas nostra non est

ex homine, sed ex Deo, nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet, de quocunque mortali peccato quemlibet corripere Christianū: & si correptionem contempserit, per distractionem ecclesiasticam coercere. Sed forsā dicetur, quod aliter cum regibus, & aliter cum alijs est agendum. Cæterū scriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum iudicabis ut paruum: nec erit apud te personarum acceptio. Et infra.

*Deut. 1
3. quest. 9.
6a. ultimo.*

Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem, præcipue cum contra pacem peccatur, quæ est vinculum charitatis: postremo cum inter reges ipsos reformatæ fuerint pacis fœdera, & vtrinque præstito iuramento proprio firmata, quæ tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata non fuerint, nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera refoventur?

Ne ergo tantam discordiam videamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis, ut nisi rex ipse vel solidam pacem cum prædicto rege reformet, vel saltem humiliter patiat, ut idem Abbas & Archiepiscopus Bituricen. de plano cognoscant, vtrum iusta sit querimonia, quam contra eum proponit coram ecclesiâ rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quam contra eum per suas nobis literas duxit exprimendam, iuxta formam sibi datā à nobis procedere non omittat.

Idem Episcopo Eliensi.

Principalis persona per se, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio, nisi sit indiscreta.

Constit. III.

Pastoralis officij. Et infra. Statuimus præterea ut principales personæ non per aduocatos, sed per seipsas factum proponant.

Ibid. cap. Pastoralis

Nisi fortè sint adeo indiscretæ, ut earum defectus de iudicis licentia per alios officij suppleatur.

Idem nobili viro Petro de Riparia.

Si actio & intentio sunt ineptæ vel sola intentio, debet reus absolui ab instantia iudicij: iterum tamen actor audietur, si aptè egerit.

Constit. IIII.

Examinata causa, quæ vertitur inter te & milites Campaniæ. Et infra. Actionem quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus & ineptam.

Ibid. cap. Examinata causa.

Quia cum testes induxeris ad probandum, quod quando præfatus A. vice domini ecclesiâ eandem tanquam sequestratam accepit, tu ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebas, profecto nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare.

Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciamus non tenere, absoluentes eosdem milites ab eadem. Ita tamen, quod si congruentem & aptam intentare volueris actionem, tibi respondere nihilominus teneantur.

Idem Magistro & fratribus militiae templi in Italia constitutis.

Preceptores templi pro domibus suis agere & defendere possunt, nec obstat eis religio, vel quod ingratum sit eorum origo.

Constit. V.

Cum deputati. Et infra. Accepimus quod quidam tam seculares, quam ecclesiastici iudices illos, quos habetis in domibus vestris preceptores, in causis ad prosequendā suam iustitiam non admittunt, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negocijs curam gerere, qui pacificis decreuerunt inherere studijs, illud allegantes in repulsionem eorum, quod eorum ipsis generatio non est nota, qui vndeunque venerint gratia diuina vocati, dum laudabiliter exequantur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur suæ notitiae nationis.

Ne

Nequis igitur in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo vel respondendo occasione huiusmodi repellat, autoritate præsentium inhibemus.

Idem Vercellensi Episcopo, & abbati de Toletio.

Prælati debent laicis de clericis, appellatione frustratoria non obstante, iustitiam facere: ad seculare tamen forum clerici à laicis trahi non debent, etiam data ipsorum prælatorum negligentia.

Constit. VI.

Ibid. cap.
Qualiter.

Qualiter & quando. Et infra. Præcipiatis ex parte nostra prælatis, ut laicis de clericis conquerentibus plenam faciant iustitiam exhiberi, non obstantibus appellationibus frustratorijs, quas in eorum grauamine clerici frequenter opponunt.

Ne pro defectu iustitiæ clerici pertrahantur à laicis ad iudicium seculare, quod omnino fieri prohibemus.

INNOCENTIVS PAPA III.

Iudex habens consimilem causam, à iudicio remouetur.

Constitutio vij.

Ibid. cap.
Causam
qua.

Causam quæ inter Abbatem & conuentum Vindonensem, & archidiaconum Cartonensem super quibusdam procurationibus vertitur, vobis & archidiacono Parisiensi meminimus commississe. Et infra.

Quia verò cum eundem archidiaconum similis pœnæ causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur, nos te fili decane loco ipsius archidiaconi subrogantes, mandamus quatenus non obstantibus prioribus literis in causa, ratione præuia, procedatis.

DE FORO COMPETENTI.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO

Vercellensi.

Laicus laicum super re civili coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi in defectum iudicis secularis, vel nisi consuetudo id exposcat.

Constit. viij.

extra lib. 2
tit. 2. de fo
ro compe.
cap. Licet.

Licet ex suscepto. Et infra. Mandamus, quatenus si quando à laicis Vercellen. literas super rebus præcipue, quæ forum seculare contingunt, à sede apostolica contigerit impetrare, sublato appellationis obstaculo decernas autoritate nostra irritas & inanes, dummodo consules & commune de se conquerentibus in iudicio seculari exhibeant iustitiæ complementum.

Liceat tamen ipsis, qui sub eisdem consulibus taliter duxerint contendendū, si se in aliquo senserint prægrauari, ad tuam, sicut hactenus seruatum est, vel ad nostram, si maluerint, audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo vacante imperio, ad iudicem secularem recurrere nequeunt, qui à superioribus in sua iustitia opprimuntur.

Si vero consules iustitiæ tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur, quæ si probata fuerit esse iusta, ad te vel ad nos pro iustitia recurratur, sicut superius est expressum.

Idem Archidiacono & thesaurario Turonensi.

Vidua laicum coram ecclesiastico iudice conuenire non potest, nisi super causa ecclesiastica, vel in defectum iudicis secularis.

Constit. ix.

Ibid. cap.
Ex tenore.

Ex tenore literarum comitis Britannia est nostris auribus intimatum, quod cum causam quæ inter mulierem nobilem E. & I. de Meduano super hæreditate sua noscitur agitari, vobis commissimus terminandam, ipse comes eidem mulie-

mulieri, cum tam ipsa quam prædictus I. essent de foro ipsius, mandauit vt causam deferrent ad ipsum, promittens eidem quod ei faceret iustitiæ plenitudinē exhiberi.

Nos igitur attendentes, quod sic sumus viduis in iustitia debitores, quod alijs iniustitiā facere non debemus, mandamus quatenus nisi sit talis causa, quæ ad ecclesiasticū iudicem pertinere cognoscatur, ei supersedere curetis, dum modo per iudicem secularem suam iustitiā possit obtinere: alioquin nō obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione præuia terminetis.

Idem Pisano Archiepiscopo.

Clericus non potest constituere sibi iudicem laicum, etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensu accedat.

Constitutio x.

SI diligenti. Et infra. Afferuisti te vsque ad hæc tempora tenuisse, quod licet. *Ibid. cap.* Stum sit clerico renunciare, saltem in temporalibus causis, iuri suo, & sibi laici. *Si diligenti.* cum iudicem constituere, præsertim vbi aduersarij voluntas accedit, ac tenere iuramentum super hoc interpositum respondisti.

Immemor constitutionis, qua cauetur pacto priuatorum iuri publico minime derogari. Quum ergo ius hoc in Mileuitanenſi & Carthaginēſi concilijs sit *11. quest. 1. ca. Inolita.* specialiter promulgatum, ne clerici clericos, relicto suo pontifice, ad iudicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, & à communione habeantur extra. *Et ibidem, ca. Placuit* nci, & tñ Episcopi, quàm diacones, seu quilibet clerici, in criminali, seu in ciuili negocio, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs se purgare voluerint, *vi qui quis* etiam si pro eis sit lata sentētia, locum suum amittāt, & hoc in criminali actione. In ciuili verò perdant quod euicerint, si suum locum maluerint obtinere.

Manifestè patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij pacisci non possunt, vt secularia iudicia subeant, cum nō sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico sit publicè indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest, nec iuramētum licitè seruari potuit, quod contra Canonica statuta illicitis pactiōibus informatur.

Idem Beluacensī Episcopo.

Clerici super excessibus coram suo Episcopo conueniri debent, non coram his quibus seruiunt, nisi consuetudo vel priuilegium aliud inducat.

Constit. xj.

CUm contingat interdum. Et infra. Insuper postulasti, an, cum aliqui clerici *Ibid. cap. Cum contingat.* deputati seruitio capituli Beluacensis, aut aliorum clericorū tuæ diocesis super excessibus impetuntur, sint cogendi corā te, vel potius coram illis, quibus seruiunt, querelantibus respondere, cū illi sibi iurisdictionem huiusmodi vendicare cōtendant, licet illos excommunicare non valeant vel aliàs etiam coercere.

Super quo taliter respondemus, quod ad te, vtpote ordinarium, de talibus debent conquerentes habere recursum: maximè, si super his impetuntur, quæ in tua noscuntur diocesi commisisse: nisi fortè hi, quibus delinquentes ipsi deseruiunt, ex indulgentia vel consuetudine speciali iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vindicare.

Innocentius Papa tertius.

Episcopus delicti condemnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab Episcopo beneficij.

Constit. xij.

Postulasti per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habēs ecclesiam *Ibid. cap. Postulasti.* in vna diocesi, & residens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquens ab eo, in cuius diocesi habet patrimonium, pro delicto ibidem commisso debeat iudicari: præsertim in causis, quæ officij sui seu beneficij priuationem exposcunt.

Ad quod breuiter respondemus, quod per episcopum in cuius diocesi deliquit, sententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo in cuius diocesi beneficium obtinet, erit quoad illud executio facienda.

DE LIBELLI OBLATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. MAGISTRO G. ARCHI-
diacono, & V. Normanno Canonicis Sueffio-
nensibus.

*Cum agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, ut evitetur obscuritas, & equi-
uocatio.*

Constit. xiiij.

Extra li. 2.
tit. 3. de li-
belli obla-
ca. signifi-
cantibus.

Significantibus T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatui declaratum, quod quum inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera super quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuissent in causam, oblato eis libello: illi (quum plures terras haberent) ut terra illa, super qua questio vertebatur, ostenderetur, eisdem à iudicibus postularunt: quod quum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt.

Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem huius noueritis attentatum.

DE LITIS CONTESTATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI S. PROCV-
li, & L. Canonico Bononiensi.

*Si agatur de adulterio ad separationem thori, & ante litis contestationem reus est contumax, potest ex-
communicari, sed testes recipi non possunt, nec causa diffiniri.*

Constit. xiiiij.

Extra li. 2.
tit. 6. de li-
tis conte-
stat. cap.
Ad hanc
Deus.

Ad hæc Deus. Et infra. Quum causa, quæ inter R. & B. uxorem eius vertitur, autoritate Apostolica vobis commissa fuisset, tandem procurator eiusdem R. libello vxoris, quo virum ad separationem thori, & ut dotem reciperet de adulterio accusabat, noluit respondere, donec aduocatus eius veniret inducias postulando, qui cum huiusmodi inducias sæpe petendo vobis illudere videretur, tandem ad præsentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum: sed die statuto, quum crederetur responsurus, libello restitutionem vxoris primo fieri postulauit, ne secus fieret appellando. Verum quia dicebat mulier se virum habere suspectum, & idem procurator, nec de mulieris impunitate cauere, nec vestro securasset postmodum conspectui præsentare, vos testes mulieris recipere studuistis.

Consultationi vestræ taliter respondemus, quod licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus, & in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur, quia tamen in præsentī negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij, per quod ad separationem coniugij, non ad coniunctionem intenditur, quia lite non contestata, testes fuerunt recepti, & attestations etiam publicatæ, siue deferendum, siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sententiam procedendum: potuit tamen præfatus R. propter suam contumaciam, vel etiam procuratoris, si sciens non purgauerit eandem, excommunicationis sententia innodari.

Idem Patriarchæ Hierosolymitano, & Archie-
piscopo Cassinensi.

In causa restitutionis contra contumacem lite non contestata, sententia proferri non potest.

Constit. xv.

Ibid. cap.
Accedens.

Accedens. Et infra. Cum in iudicum delegatorum præsentia Archiepi-
scopus Cyrenensis restitutionis beneficium postularer, plebanus sancti
Marci de Venetijs contra quem agebat, nihil ad obiecta respondit, sed ad no-
stram audientiam appellauit, & licet sæpe fuisset admonitus, ut iuri pareretur, quia
eius appellatio non tenebat, noluit tamen respondere amplius, vel coram
eis

eisetiam comparere. Ipsi verò iudices, quum plebanus in sua contumacia perduraret, testes receperunt ab aduersa parte productos, & depositionibus redactis in scriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet, in personas, vel in dicta testium obiecturus, quod quum facere noluisset, in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt, possessionem iuris parochialis adiudicantes Archiepiscopo memorato, & eum restituentes in integrum districtius vetuerunt, ne quis possessionem Cyren. Ecclesiæ restitutam præsumeret perturbare.

Quum igitur liscoram eisdem iudicibus non fuerit contestata, & manifestè pateret literas ipsas per veri suppressionem obtentas (quum manifestum esset duos prædictorum iudicum, Acconensem videlicet & Beritenensem Episcopos eidem Archiepiscopo, tãquam suffraganeos suos Metropolitano subesse) ac ex his plebanum legitimè appellasse constaret, in quem, etiam si minus legitimè appellasset, & iudices ipsi licet propter contumaciam excommunicationis fortè potuerunt proferre sententiam, non tamen debuerunt super principali negotio diffinitiuam sententiam, lite non contestata, proferre, prædictas cassauimus sententias, imo cassas & inanes denuciauimus. Vnde Cyren. Archiepiscopo dedimus in mandatis, vt Ecclesiæ sancti Marci instrumenta restituat, & etiam vniuersa quæ huiusmodi occasione sententiæ per se vel per alios occupauit.

Idem Episcopo Brixienfi.

Si lite non contestata reus est contumax, mittitur actor, si fieri potest, in possessionem, causa custodiatur, aliàs reus excommunicabitur.

Constit. xvj.

Tuam fraternitatis deuotio. Et infra. Consultatio tua taliter duximus respondendum, quod si reus lite non contestata absentauerit se contumaciter, talisque causa sit, quod actor possit in petitarum rerum possessionem induci, est in eandem, causa custodiatur, inducendus. *Ibid. cap. Tua fraternitas.*

Quod si talis causa fuerit, quod idem nequeat in possessionem intromitti, vt iuri pareat per censuram, ecclesiasticam, contumax est compellendus.

Idem de Decima & Eleemosyna Abbatibus Aurelianensis & Carnotensis diocesis.

Receptio testium facta contra non contumacem, lite non contestata, in causa matrimoniali est nulla.

Constit. xvij.

Accedens ad sedem Apostolicam nobilis vir Gu. vicecomes nobis exposuit, quod quum Corisopitenensis Episcopus, comitem Britanni proxima linea consanguinitatis attingat, & Archidiaconus eius sit continuus cõmensalis, qui eidem vicecomiti est aduersarius principalis, vtpote qui uxorem suam & terram publicè detinere præsumit, & magister P. de terra vxoris sue oriundus, existat nimis fauens eidem, & omnes sub districtu existunt comitis memorati, nec nisi per districtum ipsius ei patet accessus ad eos, & ipsi, quibus causa inter ipsum & uxorem suam commissa fuerat, nunquam ei voluerunt (nisi in terra inimicorum suorum) locum & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuit de conductu, si tamen missæ ei fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis. Et infra. *Ibidem ca. Accedens.*

Mandamus, quatenus (quum propinquiore sitis terræ, nobilis tam dictæ quàm suæ, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari, quum ad vos securus pateat accessus,) vtrinq; partibus conuocatis, si vobis constiterit, quod ante litrem legitime contestatam, vel post appellationem ex præmissis causis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque culpa contumaciæ recepti fuissent, vel attestaciones huiusmodi decernatis irritas & inanes, compellentes dictam nobilem vi reuertatur ad virum suum, quem inconsulte dimisit: ita quod postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit, tam vxoris quàm terre, causam super matrimonio audiat, eamque sine Canonico terminetis.

Innocentius Papa tertius.

Lite non contestata, non recipiuntur testes regulariter super principali, fallit in casibus hic annotatis scilicet cum timetur de morte vel absentia diuturna testium, tunc enim servata solennitate hic posita possunt, etiam lite non contestata, testes examinari.

Constit. xvij.

*Ibid. cap.
Quoniam.*

*5. quest. 6.
cap. Epiphani-
um.
c. de pro-
ba. l. vi.*

Quoniam frequenter in dubium reuocatur à multis, an lite non contestata testes recipi valeant, auctoritate præsentium duximus declarandum, regulariter verum esse, quod lite non contestata, non est ad receptionem testium procedendum, nisi fortè de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, in quibus casibus cum ciuiler est agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia forte in casibus subtrahatur) senes & valetudinarii, & alij testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata sunt procul dubio admittendi, seu pars conuenta sit contumax, seu sit absens absque malitia, ut conueniri non possit.

Sed si actor non conuenerit aduersarium infra annum ex quo conueniri poterit, vel saltem receptionem huiusmodi testium non denunciauerit illi, attestationes sic receptæ non valeant, ne fortè hoc procuret in fraudem, ut processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum testes, vel aliæ locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem, lite non contestata, testes recipi & sententia diffinitua ferri. Si verò reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens: in spirituali verò si agatur de contracto, stabitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses.

Porro, spirituales causæ possunt occurrere, in quibus causaliter est aliud obseruandū, ut, verbi gratia, si super alicuius electione, vel copula maritali quæstio moueatur: tunc etenim, ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiatur ecclesia læsionem, vel viro siue mulieri fornicationis occasio præbeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur, lege diuina prohibitus, in huiusmodi casibus si contumax apparuerit is, in quæ fuit actio dirigenda, seu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu quia malitiose seipsum occultat, seu quia impedit, ne possit ad eū citatio peruenire, testes, lite non contestata, sunt merito admittendi: & nihilominus si de causa liqueat ad diffinitiuam sententiam procedendum.

Si verò aliter absens fuerit, & agatur de spirituali coniugio inter Ecclesiam & prælatum iam contracto, electione maximè confirmata, illud in hoc articulo volumus obseruari, quod super exceptione talium personarum in sacris est canonibus diffinitum.

*7. quest. 1.
ca. Præsen-
tium. Ibid.
ca. Si quis.*

Quod si forsan agatur de spirituali coniugio contrahendo, is qui est in prælatum electus, per spacium sex mensium expectetur: nisi pensatis negociorum circumstantiis, per superioris prouidentiam magis vel minus fuerit expectandus.

Si autem de carnali coniugio sit agendum, alteruter tam diu coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur: quia quum sine culpa sit absens, ut si captiuitate vel ægitudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur, aut etiam propria, sed non malitiosa voluntate in remotis partibus moram faciat, ut de facili vel in breui citari non possit: ei quidem præiudicari non debet, quum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis possit opponi: quoniam in coniugio casus multi occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquisitionis, possunt testes sine liti contestatione recipi, & etiam publicari.

Sunt & alij casus si militer speciales, in quibus absque liti contestatione legitime possunt testes produci, ut quando excessuum inquisitio vel testium publicatio imminet facienda.

Si reus lite non contestata est contumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petita, causa custodia, quam tamen reus recuperat, veniens infra annum, si offerat cautionem de stando iuri, & restituat

flituat expensas. Post annum verò huius non seruatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si conueniatur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, & statuetur sibi terminus, infra quem faciet dominum comparere. Qui si infra terminum non venerit, iudex illum citabit. Quo adhuc non venientem, iudex actorem mittet in possessionem veram. Si verò reus contumax conueniatur actione personali, mittetur actor in possessionem bonorum ipsius rei modo debiti declarati, & primo mobilia, secundo immobilia, si mobilia non existant: vel excommunicabitur reus.

In alijs verò casibus prudenter est attendendum, vtrum cōtumax reali actione an personali conueniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petitiæ possessionem, vt tadio affectus reus, veniat responsurus. Qui si venerit infra annum iudicio sisti, præstita cautione ac exhibita satisfactione congrua, expensarum possessionem recuperet, quod si cautionem offerre neglexerit infra annum, actor post annum verus constituitur possessor, super proprietate duntaxat aduersæ parti defensione legitima reseruata. Quod si super rebus immobilibus quisque conueniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim in iudicio dominum nominare, certo dierum spacio à iudice finiendo, eoque ad eius notitiam producendo, vt vel ipse veniens, vel idoneum dirigens responsalem actoris intentionem excipiat. Si verò post tempus indultum, quod dispositum est, noluerit adimplere, tanquam lite, quæ ingeritur, ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrompendam præscriptionem longi temporis contestata, dominum possessionis iudex tribus edictis legitimis euocabit: & tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summam examinans, in possessionem ipsarum rerum actorem mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quaestione reseruata. Si autem super personali actione conueniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilia ipsius, vel immobilia: si forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati, vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda, ita videlicet, quod alterutra pœna, quæ magis timeri debeat, iudex à principio sit contentus, ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis, qui veniens infra annum vel post annum etiam audietur iuxta distinctionem in alio casu superius annotatam.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO

Placentino.

Procurator vel syndicus vniuersitatis ecclesiasticae vel secularis de calumnia iurare potest.

Constit. xix.

Vm causam, quæ inter Rauennaten. Archiepiscopum & commune Fauentinum super villa luci ac quibusdam alijs vertitur, delegatis iudicibus duxerimus committendam, & iidem in negotio minime processissent, nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipsa causa nostro se conspectui præsentarent. Quorum procuratoribus cum instrumentis de rato in nostra præsentia constitutis, petitionem ipsius Archiepiscopi per procuratorem eius fecimus exhiberi, ac ad eam partem alteram respondere, & interrogationibus, & responsionibus redactis in scriptis, & lite coram nobis plenissime contestata, fecimus calumnie iuramentum ab ipsis procuratoribus vtrique præstari.

Extra lib.

2. tit. 8. de

iuramento

calum. ca.

Cū causam

DE ORDINE COGNITIONVM.

INNOCENTIVS PAPA III. NARMARINENSI EPISCOPO.

Si reus contra actorem spoliatores spoliatores opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur: aut agendo, & tunc simul vtraque questio terminatur, & ea probata restituitur.

Constit. xx.

Vum dilectus filius Abbas de Ferentino de nobilibus viris, dominis de Artone depoluerit quaestione in, quod manu armata & cum exercitu ad castrum monasterij venientes in prædis animalium & alijs damnum fieri

Extra lib.

2. tit. 10. de

ord. ne cog.

cap. Cum

Kkk 3

didum a

dictum cœnobium præsumpserunt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat.

Et citra litis contestationem sub forma exceptionis fuit ex aduerso responsum, quod per ipsius dolum & violentiam castrū Sirati amiserant, quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quietē, sibi petentes prius restitui, quā petitionibus ipsius responderent, præsertim cum testes haberent præsentēs, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant.

Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, quia non fuerat spoliator, præsertim cum dictum castrum ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret: quod etiam pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde vt verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dinoscitur.

Nos autem distinguendum esse credimus, utrū spoliationis quæstio ab eisdē nobilibus sit obiecta, in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij repellendam.

Cum ea in modum actionis proposita, intelligatur mutux petitiones sese tāquam diuersæ minimè contingentes, ac per hoc iuxta regulā iuris (qua dicitur: *Qui prior appellat, prior agat*) quæ prius esset proposita, prius foret tractāda: quāquam in idem iudicium ambē deductę vicissimque tractatę, simul essent eadem sententia terminandæ.

Sed quoniam quæstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modū exceptionis obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorū super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitime, Abbati non cogerentur respondere, super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso, cum spoliatori spoliatus ante restitutionem non cogatur vllatenus respondere.

Verum spoliatio in modum exceptionis tantum probata, non est per hoc restitutio facienda. Quemadmodum si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijcitur, vt à testimonio repellatur, & si crimen contra eum ciuilitè probatū fuerit, non ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur, quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobatur, inter infames, quasi ex falso testimonio, non habentur.

DE CAUSA POSSESSIONIS ET proprietas.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO & CANONICIS SUTRINIS.

Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens possessionem & spoliationem probat, sed nō dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbet in petitorio.

Constit. xxj.

*Extralib.
2. tit. 8. de
causa pos-
ses. & pro-
prie cap.
Cum eccle-
sia.*

Cum ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, & sicut moris est, spiritus sancti gratia inuocata pastorem vnanimiter elegistis, petentes ipsius electionem à sede apostolica confirmari.

Verum clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem consequenter suam deposuere querelam, quod cum Episcoporum electionibus ipsi ac prædecessores eorum consueuerint interesse, vos ei renitentibus & exclusis ad electionem procedere præsumpsistis: quam ob hoc non confirmari, sed infirmari potius postulabant.

Partibus ergo apud sedem apostolicam constitutis, in auditorum præsentia testes vtriusque producti fuerant, & eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes à se introductos intētionem suam, quod ad eos tantū spectaret electio, sufficienter dicebant esse probata: parte nihilominus clericorum asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi assertionē suam, quod electioni pontificum interesse deberent, plenius probauissent, per quæ constare dicebant eos electionibus triū episcoporum, qui ecclesię Sutrinx vltimo & im-

media-

mediatè præfuerant, cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, & vocem habuisse cum alijs eligendi.

Nos igitur (quoniam deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios extitisse, atq; aduersus fidē at testationis suæ corā auditoribus vacillasse, & quod negatiuam quodam modo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita ad vos spectare, quod ad aduersarios minimè pertineret: per testes vero aduersæ partis fuit satis sufficienter ostensum, quod in trium episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentēs affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentibus & exclusis decreuimus irritandam, clericos sæpe dictos in eam quasi possessionem suam, quā ante controuersiam, inuolam habuerant, reducentes.

Verum quoniam in quaestione prædicta, quicquid iuris vtraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure ciuili sit cautum, id venire in iudicium, non solum de quo actum est, vt veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est ne veniret: & secundum statuta canonica electiones Episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscatur, nisi alibi secus obrineat de consuetudine specialis: nec ex eo quod clerici ante dicti se inter eligentes Sutrinis Episcopos probauerunt tertio extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis vsque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt, & actore non probante, qui cōuenitur, & si nihil præstiterit, obtinebit, ab eorum imperitione, super electionibus faciēdis, vos duximus absoluen-dos, sæpe dictis clericis ecclesiarum super hoc perpetuum silentium imponentes.

Idem Canonicis de Bethlēm.

Idem dicit quo ad intellectum quod decretalis supra proxima.

Constit. xxij.

Cum super electione Bethleemitanensis ecclesiæ, inter R. subdiaconum nostrum & P. canonicum sepulchri dominici quaestio verteretur, vtroque se pro electo gerente, cum præfatus subdiaconus à patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus. Et infra. Et quia probauerat se per secularem potentiam spoliātū, restituendum decreuimus iustitia mediante.

Verum quoniam tam possessorium, quā petitorium deductum fuerat in iudicium, & tam restitutionis, quā electionis quaestio plenius agitata, & constitit nobis electionem vtriusque minus canonicam extitisse, cum iudex de qua recognouerit, pronunciare debeat, vtramque duximus sententialiter irritandam.

Idem Episcopo Nouionensi.

Qui agit de proprietate ante conclusionem causæ, possessorio adipiscenda vel recuperanda agere potest: post conclusionem verò & ante sententiam hoc non potest, nisi iusta causa subsit.

Constitutio xxij.

Pastoralis officij. Et infra.

Sanè, sicut intimasti, cōtingit aliquando, vt cum is, qui se afferit spoliātū, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia requisitus, quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullā faciens mentionem: cum autem fuerit in causa processum, nouum iudicium super possessorio nititur inchoare. Et infra.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renunciatum sit, aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest ab eo qui rem cœperit vendicare.

Cum legali sit prouisione statutum, eum qui fundum vendicauerit ab eo, cū quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictum nihilominus posse intentare.

Alijs possessorijs iudicijs suo robore duraturis, quæ vendicationem dominij sui natura præcedunt.

Si verò renunciatum fuerit vel conclusum, vt iam possit causa proprietatis diffinitivæ sententiæ calculo terminari (ne lites litibus inculcetur, & via possit fraudibus aperiri) causa non decisa, possessorio non erit vtendū: nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire: puta cum ex perspicuis iudicijs facile arguitur iniquitas inuasoris, & spoliato casu seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem.

His igitur & alijs causis inspectis (quæ continent æquitatem, aut iuste mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusum fuerit, possit agi possessorio iudicio non negamus.

Idem Episcopo & Officiali S. Andreæ.

Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sententia terminatur & præmittitur possessorium in terminando, sed in exequendo praualeat petitorium.

Constitutio xxiiiij.

*Ibidem ca.
Cum dile-
ctus.*

Cum dilectus. Et infra. Ad quartum breuiter respondemus, quod cū super possessorio & petitorio simul est actū, vtrinque vna sententia debet terminari, sed licet in pronuntiatione sit possessio præmittēda, in executione tamen debet proprietatis præualere.

Idem Episcopo Veronensi.

Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorem suum fuisse in possessione conferendi collationis tempore. Per hoc tamen non prohibetur succumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore.

Constitutio xxv.

*Ibidem ca.
Cum olim.*

Cum olim. Quæstio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos Vicentinæ ecclesiæ ex altera. Et infra.

Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quod ab Episcopis Vicentinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorū duobus archidiaconis continuè, qui ante ipsum extiterant, fuerat assignatus, & quia canonici prædicti iudices recusare minimè debuerunt, cū causa prædictis iudicibus fuisset delegata, de vtriusque partis procuratorū assensu prædictum archidiaconatū eidem per diffinitivā sententiā adiudicare curauimus, canonicis Vicētinis perpetuū silentiū imponentes, reseruata tamen eis quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si fortè super hoc cōtendere voluerint aduersus episcopum Vincen. cū res inter alios acta non debet eis præiudicium generare.

DE RESTITVTIONE SPO- liatorum.

INNOCENTIUS PAPA III. EPISCOPO & Capitulo Tridonensi.

Ei, qui non possidet, denegatur restitutio.

Constitutio xxvj.

*Extra lib.
2. tit. 17. de
restit spo-
li. ca. Cum
olim.*

Lim causam, quæ inter vos nomine Tridonensis ecclesiæ & magistrum, & fratres militiæ templi in Lombardia super domo Caluentiæ vertebatur, de Lōcedio, & de Columba abbatibus meminimus cōmisisse. Et infra. Episcopus Tridonensis possessiones quasdā humilitatis sub ea cōditione concessit, quod nomine Tridonensis Episcopi oratoriū ibidē & hospitale cōstituerent, & tres solidos sen suales Tridonensi episcopo annis singulis exhiberēt, à quo etiā persona, q̄ loco præficeretur, eidē inuestiturā perciperet, & pro se & alijs fratribus ei & successoribus eius obedientiam fecerunt manualē, Episcopo sibi loci dominiū nihilominus rerinente. Dictus verò magister ad eandē domū aspirās, ipsos ad eō circūuenit, quod præter conscientiā vestrā se & sua in eius manibus tradiderit, ea tamē cōditione appōsita,

posita, si vobis quod facerent, complaceret, sine quorum assensu se nihil posse facere asserbant. Et infra.

Intelligentes autem prædictam domum eidem magistro traditam sub conditione fuisse, & quod nullū iuri vestro fuerat præiudicium irrogatū, ex eo quod idē magister iustitiæ vestræ non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit, præsertim cū statim ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendā: & quod idem sua temeritate possessionem præter conscientiam vestram (ad quos possessionem ipsam nouerat pertinere, & quos quæstionē sibi moturos suspicari debuerat) est ingressus, procuratorem vestrū & nomine vestro ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam restitutionē quam petebat, reddimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionē debitam exhibere, si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius, vel domus militiæ templi modum forsan excessistis.

Idem Archidiacono Bituricensi.

Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur consanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad thorum, & fiet quo ad reliqua. Si vero probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri faultia.

Constitutio xxvij.

Literas tuas recepimus, quod cum quædā matrimonialis causa, Bituricensi *ibidem ca. Literas.* Archiepiscopo in remotis agēte, in præsentia tua tractaretur, N. mulier se parari à B. viro suo instantissimè postulabat, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam. Et infra.

Vir autem sibi vxorem postulabat restitui, quæ sua temeritate ab eo diuertit. Et infra. Rescripto perebas apostolico edoceri, vtrum quando aliquis cōsanguinitatis gradus obijcitur, in quo sedes apostolica dispensare nō potest, nec etiam confuevit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda sit restitutio, an neganda. Et infra.

Sanè circa solutionem propositæ quæstionis diuersæ sunt sententiæ diuersorum, alij asserentibus restitutionē faciendā, alij sentientibus in contrariū, nōnullis viā mediam eligentibus, ac dicentibus eam faciendā interdum, quandoq; penitus denegandā. Primi per decretalē epistolā Lucij Papæ iuuari vidētur, arguentis quosdā iudices delegatos, q. restitutionē viri, qui sine iudicio ecclesiæ vxorem dimiserat, & ei postmodū consanguinitatē opponebat, spoliata ac repenti coniugē denegabant: & mandatis sibi prius restitui taliter spoliata, & postea de matrimoniali causa cognosci. Horū autē assertionē incestus videtur periculū oppugnare, sed ipsi timorē incestus inanem esse respondent, cū etiā beneficio restitutionis obtento, qui cōsanguinitatis habet notitiā, nec exigere debitū, nec contra cōscientiam soluere teneatur, quoniā si secus egerit, ædificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cuius coniugio quæstio nō mouetur. Secunda verò assertio, per oraculum Clementis Papæ fulcitur, à quo cum fuisset quæsitum, vtrum muliere quadam quendam, in virum petente, qui vt eam repelleret, exceptionem consanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendum, quam super matrimonio sententia proferretur, sic inquisitioni factæ respondit, quod cum exceptione probata principalis quæstio perimatur, (prius enim cognoscendum est de ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur) cū etiam in multis casibus restitutio differatur secundum canonicas sanctiones. Opinioni autē vltimæ videtur non incongruè adaptari, vt in *Leuit. 18.* gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis, restitutioni aditus præcludatur, sed constitutione interdictis humana, restitutio locum habeat cum effectu: cū in illis dispensari non possit, & in istis valeat dispensari, sicut beatus Gregorius, & multi alij dispensarunt. Vnde non peccat, qui in hoc articulo ad mandatum ecclesiæ reddit debitum coniugale.

Nos autem ad præsens nullā de prædictis sententijs reprobamus, nec cuiquam eorum

Rom. 14. 28. *quæst.*
Ex hu. eorum aliquod præiudicium ex nostra volumus responsione generari, quamvis præscriptum Lucij Papæ mandatum ad possessorium, Clementis verò respōsum ad petitorium referatur. Porro cum mulier quæ cōsanguinitatis habeat notitiam, præsertim in gradibus quos diuina lex prohibuit, non possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri: quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, & quicquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennā: frustra in tali casu adiudicaretur restitutio spoliato, cum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, sicque difficultas occurreret quasi proplexa: quia propter sententiā oportet eam reddere debitum, & propter conscientiam reddere non deberet. Vnde cōtingeret eos grauiter impediri, & vtrique laqueus pararetur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter alteri matrimonialiter copulari.

Propterea melius videtur, quod cum opponitur consanguinitas, præsertim in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur incontinenti paratæ, in cæteris adiudicanda sit restitutio, sed ad maiorem cautelam iuramento recepto, quod talis obiectio malitiosè non fiat, sola, quo ad commixtionem carnalē, maxime, si fama consentit, est restitutio differēda, donec auditis probationibus, & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum vtrique sit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos.

Quod si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat longiores (quia præsumitur contra eam, quæ sine iudicio ecclesiæ sua tantū temeritate recessit à viro) ad restitutionē plenariam ecclesiastica debet censura cōpelli, quam tamen ipsa thori negando cōsortiū debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas, & tunc absolutione petita secundum formā ecclesiæ absoluetur, sed antequam ei fiat mandatum, sub debito iuramenti receptis probationibus procedatur quemadmodum est præmissum.

Si verò tanta sit viri scuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri, non solum nō debet illi restitui, sed ab ipso potius amoueri: alioquin sufficiens, si fieri potest, securitate prouisa, profectò videtur coniunx ante causæ cognitionem restituenda marito.

Idem Vvlturanensi Episcopo.

Petens restitutionem coniugis, habet probare coniugium legitimum ex consensu.

Constitutio xxviii.

Ibidem ca.
Ex parte. EX parte M mulieris fuit propositum, quod cum eam infra pubertatis tempora constitutam patruus suus filio H. Senensci iuvis nondum septem annorum matrimonio voluerit copulare, ac eadem traducta fuerit in domū eiusdem, ipsa ex quo ad nobiles annos peruenit ratum nolens habere quod à patruo suo circa hoc procuratum fuerat, à Senensi Episcopo nubendi alij licentiam postulauit. Et infra.

Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier, quamuis minor, causam possit matrimonij per procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris restitutionem sibi prius fieri postulabat) restitui nequaquam debeat, vtpote nullo iuris seu possessionis commodo destituta, cum per solam translationem (quæ non præcesserunt sponsalia vel cōsensus legitimus, nec fuerit etiam subsecuta) nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractū: mandamus, quatenus si est ita, nō obstātibus exceptionibus supradictis, audias quæ hinc inde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit appellatione remota decernas.

Innocentius Papa tertius.

Interdictum vnde vi non competit contra illum qui non spoliavit, nec spoliari mandauit, nec ratam habuit spoliationem.

Constitutio xxix.

Ibid cap.
Cum ad. CVM ad sedē apostolicā accessissent Cumanensis Episcopi & fratrum hospitalis Hierosolymitani, procuratores. Et infra. Abbati de Accon. cōmuni (quæ super

super ecclesia & hospitali de mōte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, vt audiret omnia, tam ad possessorij quā ad petitoriū iudicium pertinentia, quæ vtraq; pars duceret proponenda, & causam ipsam sine debito terminaret. corā quo procurator hospitalis prædicta cū possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat Episcopus, sibi restitui postulauit, asserēs illa de iure ad hospitalē Hierosolymitani spectare, & quod ipsa diutius possedisset. Ad quæ respondit procurator Episcopi, se nec scire nec credere supradicta ab hospitali possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumanensis Episcopus, vtpote in sua diœcesi constituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionem suam pars vtraq; testes produceret, dictus abbas procuratorē Episcopi condemnauit ad restitutionem omnium prædictorum. Et infra.

Nuper aut vtriusq; partis procuratoribus comparentibus corā nobis, causam ipsam examinauimus diligēter, & quidē per testes videbatur esse probatū, quod Cumanensis Episcopi nuncius cruces hospitalarijs abstulit, inhibēdo ipsis ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, & quod Episcopus supradicta omnia possidebat. Vnde procurator hospitaliorum petijt dictam restitutionis sententiam confirmari. Et infra.

Nos prioris acta iudicij recensentes, quia nec per dicta testium, vel confessiones partium (quum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint) vel etiam instrumenta, quæ nullatenus de spoliatione tractabant, nec per euidentiā facti nobis constare potuerit, quod Cumanensis Episcopus hospitalarios spoliauerit vel mandauerit spoliari, vel spoliationem factam saltem ratam habuerit, pronunciauimus in quæstione prædicta interdictum vnde vi locum nullatenus habuisse, restitutionis sententiam, à prædicto Abbate prolatam (licet pars aduersa proponeret, quod præsumendum esset pro sententia iudicis, qui motum animi sui ex causis alijs potuit informare) iustitia exigente cassantes.

Innocentius Papa tertius.

Exceptio inopia, de qua constat, à clerico opposita, impedit executionem sententia, etiam lata in possessorio.

Constitutio xxx.

Olim vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Ouetenensem Episcopū *ibidem ca.* ad debitam partis restitutionem Zamorinensis diœcesis, quam tenebat, *Olim vobis* quum inde perceptis fructibus restituere cogeretis. Et infra.

Verum quoniam inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, mandamus, quatenus non prius episcopum ad restitutionem fructuum compellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, vt restituere possit, quod percepit de proventibus alienis.

Innocentius Papa tertius.

Per excommunicationem aliquibus diebus obseruatam, in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio.

Constitutio xxxj.

Olim inter te pro Abbatia tua, & Parhisiensem Episcopum nomine Parhisiensis Ecclesiæ super possessione iuris parochialis in parochia de monte, *ibid. cap.* quæstione suborta. Et infra.

Nos attendētes, quod ex eo solo quod populus prædictæ parochiæ timore sententiæ suæ per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullā in eis iuris parochialis possessionē idē Episcopus fuerit affecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quod eo tempore, quo sententiam ipse protulerit, possessionem in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, restitutionem ei adi-

dicare de iure nequimus, quum ipsum non con-

stitit spoliatum.

De

DE DOLO ET CONTVMACIA.

INNOCENTIVS PAPA III.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias, si defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiva non expectata, in expensis, ac soluere cogitur: quod si non potest, punietur in corpus secundum arbitrium iudicis.

Constit. xxxij.

Extra lib.
2. tit. 14. de
dolo & con-
tuma cap.
Finem liti-
um.

Inem litibus cupientes imponi, ne partes ultra modum grauentur laboribus & expensis, praesertim quum de beneficijs ecclesiasticis litigatur, quae sine dispendio diu vacare non possunt:

Praesenti decreto statuimus, ut postquam intentionem suam altera pars fundauerit, si reliqua forte exceptionem legitimam voluerit opponere, quam nolit aut nequeat incontinenti probare (quia frequenter ad impediendum vel differendum processum, exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur) ad soluendas alteri parti moderatas expensas, extunc in iudicio faciendas, cum exceptis inducijs, si forte in probatione defecerit, condemnatur. Et si soluendo non fuerit, alias, secundum arbitriū discreti iudicis, puniatur, ut hoc saltem timore perterritus, non facile quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat.

Idem Praenestino Episcopo, & Apostolicae
sedis Legato.

Citatus ad totam causam, certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quam citius potest post terminū, alias condemnatur in expensis à tempore citationis admissa.

Constitutio xxxij.

Ibidem ca.
Cum dile-
cti filij.

Cum dilecti filij nuncij Leodiceni electi pro eo ad sedem Apostolicam accessissent, Archidiaconus & H. Canonicus Leodicensis Ecclesiae nomine suo & quorundam concanonicorum suorum, quorum literas exhibuere de rato, contra eundem electum quaedam crimina proponebant, per quae nitebatur eum ab electione repellere ut indignum. Et infra.

Quamuis autem ex eo quod idem electus à grauamine aduersae partis appellauerit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores (quam possit illis prosequentibus) prosecutus, non levis exorta est suspicio contra eum: volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi mandamus, quatenus usque ad dominicam, qua cantatur, Ego sum pastor bonus, per se vel per procuratorem sufficientem ad praesentiam nostram accederet, super praedictis omnibus responsurus: alioquin cum assignaremus ei pro peremptorio terminum supradictum, sciret quod quantum de iure possemus, procederemus extunc in negotio memorato.

Expectantibus igitur aduersarijs, ipsum diu ultra terminum duximus expectandum, sed ipse direxit simplicem solummodo nūcium excusationis literas afferentem. Scribebat enim quod nuncium, cui cum à nobis recederet, iniunximus viua voce, ut citaret eundem, sed receperat: unde non poterat tum propter termini breuitatem, tum propter viarum discrimina nostro se conspectui praesentare.

Sed contra hoc faciebat, quod sicut excusatorem direxerat, sic dirigere poterat responselem, cum ei non fuisset iniunctum, ut ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destineret. Praeterea quum mandatur alicui, ut ad certum terminum se iudici repraesentet, duo sub hac forma mandantur, ut ad iudicem veniat, & ad diem sibi praefixam accedat. Unde si venire non possit ad diem assignatum, tenetur nihilominus se iudici praesentare. Si enim mandatur alicui, ut alij ad certum diem certam rem exoluat,

exoluat, non ideo erit à mandato solutus, si soluere nequiverit die data, imò ad solutionem elapso etiam die solutioni præfixo tenetur.

Quapropter quia dictus electus nec venerat nec sufficientem miserat respon-
salem ad diem sibi statutum, vel etiam post diutius expectatus, neque de vicino
eius aduentu spererat, utpote qui per literas utcumque excusauerit suam morā,
& calores ætiosos, & insidias sibi positas formidabat, eum reputauimus contu-
macem, & ad legitimas & moderatas expensas, quas aduersarij eius fecerant à
tempore citationis emissæ, quam extunc expectare incœperant, ipsum curauimus
condemnare.

Idem Armachano & Casalenenſi Archi- episcopis.

*Sententia in causa beneficiâli non transit in rem iudicatam respectu superioris, quò minus
possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra absen-
tem, licet contumaciter & indefensum.*

Constitutio xxxiiij.

Cum olim D. clericus Celestini Papæ prædecessoris nostri diuersis prælato-
rum Hybernæ literis præsentatis se assereret in Episcopum fuisse Roscen.
electum, nullusque appateret, qui aliquid contra eum proponeret, dictus præde-
cessor noster, ei munus consecrationis fecit impendi. Postmodum F. & G. mona-
chi ad eiusdem prædecessoris nostri accedentes præsentiam, uterque se asseruit à
Canonicis Roscen. Ecclesiæ fuisse electum, & quod prædictus D. per falsas literas
fuerat consecratus, propter quod idem prædecessor noster causam vobis sub ea
forma commisit, ut de forma, & processu electionis memorati D. sollicitè quære-
reris: & si Canonicè electum eum fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica pos-
sessione gaudere: alioquin inter prædictos F. & G. audiretis causam, & cuius ele-
ctionem canonicam & magis rationabiliter factam inueniretis, alterius cura-
retis electioni præferre. Et infra.

*Ibidem ca.
Cum olim*

Cumque à vobis dictus D. tertio citatus nollet se vestro conspectui præsentare,
procedentes in causa, tã ex testimonio cleri, & populi Roscen. Ecclesiæ, quàm
assertione regis Coarca & prælatorum prouinciæ de prædicto F. electionem
fuisse celebratã canonicè didicistis, & eam curastis autoritate Apostolica cõfir-
mare, præsertim cum Capitulum Roscen. Ecclesiæ dictum D. se non elegisse cõ-
stanter assereret, nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. In-
terim memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens, super quibusdã alijs gra-
uaminibus & iniurijs contra dictum F. & quosdam literas impetrauit: dictus F.
postmodum ex parte vestra nobis literas præsentauit: quæ qualiter à vobis in cõ-
missione prædicta processum fuerat, continebant. Et infra.

Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum absente, ut eius malitia cõ-
uincatur, dictum F. ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non
obstante, quod eiusdem F. fuit electio confirmata, sæpeditum D. si in Hybernia
poterit inueniri, legitimè citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indul-
ta, in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inuentus infra tres menses vestro se
contempserit conspectui præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasio-
ne posthabita procedatis. Si autem in Hybernia inuentus non fuerit, indulto si-
bi vnus anni spacio, ex quo ad nos, etsi non verbo, facto tamẽ intelligitur pro-
uocasse, arrepto itinere ad sedem Apostolicam veniendi, dicto F. administratio-
nem Roscen. Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus cõmittatis: quo elapso,
non eum differatis in episcopum consecrare.

Innocentius Papa tertius.

*Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non conte-
stata, testes recipi possunt. & sententia diffinitiva ferri, etiam per viam depositionis, si
hoc meretur delictum.*

Constit. xxxliij.

Ibid. c. 2.
Veritatis.

Veritatis est verbum, organo dominicæ vocis emissum. Et infra. Sicut Canonici Curienenses, in nostro auditorio retulerunt, H. Curien. Episcopus Ecclesiam suam non solum dilapidando decessit, sicut publica prædicabat infamia, sed homicidio, incestu, alijsque criminibus polluit. Et infra.

Super his commissimus primo causam Tridonensi Episcopo, & Abbati montis S. Mariæ, & Præposito de Insula: secundo quoque Brixenensi Episcopo, & ipsis Abbati & Præposito. Et infra. Verum cum Episcopus ipse priorum iudicium præsentiam adire per contumaciam cōtempnisset, autoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio, beneficioque, suspensus. Et infra. Tandem verò coram iudicibus canonica citatione vocatus, præsentiam suam difficulter exhibuit: sed friuolum tunc excusationem malitia concepta prætendens, experiri cum Canonicis in iure neglexit: qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes Episcopum ipsum, vel potius suspensionem à iudicibus factam autoritate apostolice confirmantes, tertio super his Cumano Episcopo, & Abbati sancti A. causam ad superandam malitiam ipsius Episcopi commissimus audiendam: qui partibus citatis, quum nec per se, nec per responsalē idoneum cōparuerit, in eundem propter inobedientiam excommunicationis sententiam protulerunt, testes ex parte vestra (quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, scilicet Abbates, Priores, Præpositos, & alios religiosos viros, per quos quemlibet articulum criminum prædictorum constat fuisse probatum. Et infra.

Nos igitur videntes ordinem iudicarium in hoc facto fuisse seruatum: considerato præterea, quod post sententias in se datas celebrare præsumpserit, cum multi prælati Ecclesiarum contra eundem Episcopum scripserint, nec vnus pro defendendo eo, vel aliquatenus excusando, in nomine domini cum Apostolo omnem inobedientiam vlisci volentes, licet absentes corpore, præsentem tamen spiritu, iuxta verbum eiusdem Apostoli tulimus sententiā perpetuæ depositionis in ipsum, & cum rāa pontificali quā ab omni officio sacerdotali priuantes, sine spe restitutionis aliqua duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum reuocantes, quæcunque post inhibitionem sedis Apostolicæ seu factam suspensionem & excommunicationem de rebus Ecclesiæ alienare præsumpserit.

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM causa rei seruandæ.

INNOCENTIVS PAPA III. VRSA.
censi & Senagolensi Episcopis.

Si reus, contra quem facta est missio in possessionem, doceat se contumacem non fuisse, non condemnabitur ad expensas.

Constitutio xxxv.

Extra lib.
2. tit. 15 de
eo qui mittitur.
cap. Cū veni-
sent.

Vm venissent ad Apostolicam sedem Abbas S. Angeli, & P. Gall. idem P. proposuit, quod prædictus Abbas eum super quadam possessione coram Ioanne Apostolicæ sedis legato, traxit in causam. Et infra. Verum legatus ipse causam commisit iudicibus, secundum ius, & bonam terræ consuetudinem terminandam: qui cum secundum ius tantum vellet procedere, præfatus P. nostram audientiam appellauit: sed iudices nihilominus partem aduersam in possessionem rerum petitarum inducendam causa custodiæ decreuerunt: ita, quod si vsque ad annum & diem præstaret sistendi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras restitueret pro expensis, reciperet possessionem eandem. Cumque G. sedis apostolicæ legatus infra annum fuisset terram illam ingressus, ipse cautionem iuri obrulit coram eo, & possessionem sibi restitui postulauit, paratus expensas restituere factas in lite, quæ sex librarum summam (sicut asserit) non excedunt, sed Abbas triginta librarum sibi restitui petit quantitatem. Et infra.

Nos

Nos igitur ipsum P. cautione præstita in possessionem credimus reducendum, hoc etiam decernentes, ut si consuetudinem, quam allegat, laudabilem esse constiterit (quia ex hoc sequitur eum rationabiliter appellasse) ad restituendas expensas nullatenus compellatur: alioquin (cum ex hoc appareat eum frustratorie provocasse) ad restitutionem cogatur expensarum illarum, quas Abbatem constiterit propter hoc necessarias in lite fecisse.

VT LITE PENDENTE NIL innouetur.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET
Conuentui S. Siluestri.

Qui rem litigiosam alienauit, ita quod rehaberi non potest, debet æquiualem substituire in locum illius, quam alienare non poterit.

Constitutio xxxvj.

Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata, contra Ioannem de Ateia, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, mouit sub L. iudice quæstionem. Et infra.

Extra lib. 2. tit. 16. ut nil in no. lite pēden. c. Ecclesia.

Prohibemus ne possessiones, quæ successerūt in locum & ius illarū, & quas ab Ioanne de Ateia Ecclesia sanctæ Mariæ petierat, in monasteriū vestrum ab eodem Ioanne lite pendente trāslatas, alienare interim præsumatis, ut si Ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi contractus, vel de proprietate voluerit experiri (nisi obtinuerit in iudicio, in vanum labore monasterio vestro minimè possidente) sit quod euincere valeat & habere

Innocentius Papa tertius.

Idem summariū est cum precedente.

Ecclesia sanctæ Mariæ. Et infra. Possessionem qua fuerat (prætermisso iuris ordine) prædicta Ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat. Et infra. Nos quicquid ab alijs factum fuit, postquā prædecessor noster ad curiam suam idem negotium reuocauit, irritum decernimus & inane. Et infra. Verum quoniam præfatā possessionem post restitutionem vobis factam ab Ioanne de Ateia alij locationi titulo assignastis, neque restituere poteratis Ecclesiæ spoliatæ: loco ipsius tantundem possessionum æquiualentium ad arbitrium bonorum virorum ipsi Ecclesiæ fecimus assignari: quas cum alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis instrumentum pignoris resignauerunt.

Ibidem ca. sequenti.

DE SEQUESTRATIONE POS- sessionum & fructuum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO MEDIOLANENSI.

Res, in quam facta est missio, non debet sequestrari, etiam si missus inde fuerit violenter eiectus. vel notabilis sic: sequester factum loco missionis propter scandalum euitandum reuocari debet, oblata cautione & restitutu expensis.

Constitutio xxxvij.

A hoc vnxit nos Deus. Et infra. Abbas de regula nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum & monasterium suum fuerat agitata, obtinuiſſet Veronen. Episcopo lite-
ras destinari, & ipse super iudicio possessorio partim pro monasterio, partim pro Archiepiscopo sententiam protulisset, procuraro re ipsius monasterij quæstionem de proprietate postmodū intentare volēte, Archiepiscopus iurisdictionem Episcopi opposuit expirasse: asserens causam possessionis tantū, & non proprietatis fuisse commissam: & quia super possessione

Extra lib. 2. tit. 17. de sequest. pos. & fruc. ca. Ad hoc.

pronūciauerat semel, functus officio suo, super quæstione proprietatis deinceps cognoscere non valebat. Et infrà. Sed iudex actorem in possessionem (quæ fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata) propter eiusdem contumaciā mitti decreuit, à qua tamen Archiepiscopus violenter monasterium eiecit. Et infrà. Celestinus Papa prædecessor noster sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis, quàm proprietatis fuerat iudici delegata, cum absolute & indistinctè commissa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet: prælibatā quoque possessionem pro suo arbitrio sequestrari præcepit, iniungens Reginensī & Mutinensī Episcopis, vt de causa possessionis & proprietatis plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, & possessionem ei parti postmodū resignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum. Et infrà.

In eum statum continentiam causæ reducimus, in quo fuerat, cum prædictus prædecessor noster causam proprietatis & possessionis Reginensī & Mutinensī cōmisiit, mandato sequestrationis penitus reuocato. Et infrà.

Ne autem monasterio videamur in suo iure deesse, moderatas expēsas (ex quo Episcopus Veronensis ipsum in possessionē induci decreuit vsq; ad satisfactio- nis tempus oblata) propter hoc factas sibi restituendas esse censemus, & à te suffi- cientem præberi standi in iudicio cautionem.

DE CONFESSIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CANO.

nicis de Bethleem.

Si de crimine contingente causam principalem constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pena ordinaria, etiam si directè contra eum non agatur.

Constitutio xxxviii.

Extra lib.
2. tit. 18 de
Confessis.
cap. Cum
super.

Vum super electione Bethleemitanæ Ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur. Et infrà. Quoniam V. canonicus Bethleemitanus fuit in iure confessus, quod pro præstando alterius electioni consensu quingentorum Saracenorum obligationem receperat, & mediator extitit simoniacæ prauitatis: Nos quoniam viciū huiusmodi persequi volumus vt debemus, ipsum per diffinitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

DE PROBATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHL.

diacono Parrhisienſi.

Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, à procuratore repellitur.

Constitutio xxxix.

Ibid cap.
Post cessio-
nem.

Ost cessionem. Et infrà: Quum igitur per literas iudicis ordina- rij, quibus standum est, donec probetur contrarium, nobis consti- terit, quod V. erat excommunicatus, quum procuratoris officium assumpsit: Ipsum tanquam procuratorem non duximus admit- tendum.

Idem Abbati & Conuentui Cassenensi.

Si rogatus restituere totam hereditatem, eo siue liberis decedente intret monasterium, euanesceat fidei commissum, & hereditas applicatur monasterio, nec ad inuadendum ingressum sufficit probare mi- norem aetatem tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus.

Constit. xl.

Ibidem ca.
in præsenti-
a.

IN præsencia G. sancti Hadriani Diaconi Cardinalis G. & B. fratres vestro syn- dico constituto corā ipso fecere proponi, quod cum quondam A. frater ipso- rum conderet testamētum, M. filium suum sibi hæredē instituit, & præcepit, vt

fi

si absque liberis decederet, ad eos bona deuolueretur ipsius: vnde illa, quæ de bonis ipsius vestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant vos super hoc à sua molestatione compesci.

Verum syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod prædictus M. monasterio vestro obtulit se & sua. Vnde vniuersa quæ habuerat, erant ad monasterium deuoluta, quare vniuersa quæ ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cæteris silentium illis imponi.

Ad hæc autem pars altera replicauit, quod dictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & quod facti voti poenitens, quod fetuore infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit. Et infra. Vnde quum sine liberis discessisset, ex testamento patris ad ipsos erat eius hæreditas deuoluta.

Verum syndicus respondere curauit, quod licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem se & sua omnia postmodum obtulit humiliter & deuotè, & quod nec contra oblationem suam veniret iuramento firmavit: quare quum constet, quod idem M. bis monasterio vestro cõtulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quod vtriusq; oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestrâ huiusmodi exceptionis probatio nõ elidit, quum etsi primæ oblationis tempore minor annis fuerit, secundæ tamē potuit maior extitisse. Præterea quum verbū illud (minor annis) duobus potuerit modis intelligi, quum & qui minor est xliij. annis, & qui xxv. dici soleat minor annis, intentioni vestræ verbum dubiū non nocebat, quum infra xxv. annos teneret donatio iuramēto firmata. Sed etsi teneret quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum nõ erat sine hærede discedere, qui monasterium sibi hæredem instituit, hoc monasterio nõ nocebat. Et infra.

Dilectus filius H. sancti Eustachij cardinalis attendēs, quod syndicus vester intentionem suā plenè fundasset, & quod nihil ex aduerso sufficienter fuisset probatū, quum etsi ostensum esset per testes, & quod M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis, vtrum tamen primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quorū annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit, & prædictis G. & B. silentium imponens super his, quæ à monasterio postulabant, eos ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaserant, condemnauit.

Nos igitur sententiam ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Innocentius Papa tertius.

Astor & reus si in interdicto retinenda possessionis probant, obtinet is qui antiquiorem possessionem probat titulo maxime iustificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit.

Constitutio xli.

Licet causam quæ vertitur in Ecclesiâ Rauennatensem item & cōmune Fauentinæ, super iurisdictione, honore, & districtu in villa sancti P. & castro Arioli, quod de iure ad se spectare dicta ecclesiâ proponebat. Et infra. *Licet causam.*

Porro attestacionibus publicatis syndicus Fauentinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum quædā obijcere ac probare, cetero nomo ecclesiæ asserente id fieri non debere: super quo interloquendo decreuimus ipsum nullatenus audiendum, cū infra trium mensium spacium in nostris literis comprehensum testes huiusmodi producere non curauerit, infra quem terminum pars vtraq; testes inducere potuit, tam in personas testium, quàm super negotio principali.

Post hoc idem obiecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, licet nonnulli crederent Fauentinorum partē exceptionem huiusmodi per excoGITATAM malitiā ad impediendum processum negocij obiecisse: quia tamen nolimus à iuris tramire declinare, magistris G. & T. præcepimus, vt testes quos super hac exceptione procurator Fauentinorū duceret producendos, infra mensem recipere & examinare curarēt, de singulis circūstantijs subtiliter inquirentes, ex

tunc indulto altero mēse procuratori ecclesiæ supradictæ, infra quem si vellet, ad reprobationem testium illorum produceret testes coram eis. Et infra.

Quoniam aut pars Fauentiorū testes multos produxerit super negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt concordēs, cū alij sibi met in serie testimoniij sui contradicant, & quidam alij sint in dicto sui testimoniij singulares. Ad reprobandum verò quosdam testium ecclesiæ Rauen. etsi ex parte Fauentinorū quidam sint testes inducti, plures tamen illorum reprobantur, quia sibi inuicem euidentissimè contradicunt: quidam verò alij pauci numero, quamuis non reprobentur expresse, vsq; adeo tamē malæ famæ sunt, & leuis opinionis, quod eorum dictis nulla vel modica est fides habenda. Idem quoq; testes Fauentinorū generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum eorū syndicus se altrinxit, videlicet quod corrupti falsa dixissent, quoniam & si de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate nihil penitus dicunt. Et infra.

Ex præmissis igitur euidenter apparet, quod ecclesia per testes plures numero, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negocia, & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit, quod A. lx. annis & citra cū omni iurisdictione, honore, atq; districtu loca supradicta possedit: per quod patet, quod si cōmune Fauentinorum à quinquaginta annis & citra, sicut videntur testes eorū deponere, aliqua seruitia in locis perceperūt supradictis, illa procul dubio sine iusto titulo percipere inceperunt, cū duo in simul eandem rē & eodem modo in solidum possidere non possint, maximè cū eidē Fauentini iustum possessionis titulum non ostendant, & ex privilegijs Imperatorum & Ro. Ponti ecclesiæ Rauennaten. concessis euidentissimè colligatur possessionē ipsius ecclesiæ in prædictis locis iustam fuisse.

Cum ergo constet Fauentinenses ab eo tempore, quo se possidisse probare cōtendunt, minus iustè ac sine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupasse & œconomus eiusdem ecclesiæ petierit à vi turbatiua seu inquietatiua super præmissis commune Fauen. prohiberi: nos recognoscentes in hoc casu non sic locum esse interdicto vti possidetis, vt dicere debeamus: vti possidetis, ita possideatis, cum probationes ecclesiæ longæ sint potiores, & non sit in interdicto superior commune Fauen. sibi condemnamus super iurisdictione & honore atque districtu & alijs ad hoc pertinentibus generaliter in locis prædictis, quo ad possessoriū iudiciū, quo tantum modo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eidem, vt neque per se, neque per alios super his præsumat Rauennat. ecclesiam, aut habitores prædictorum locorū aliquatenus molestare.

Innocentius Papa tertius.

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur postmodum alteri eorum contrarium instanti.

Constitutio xlij.

Ibidem ca. Pertuas. **P**ER tuas nobis literas intimasti, quod cum T. Tibertinus ciuis quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem suscepit interim ex eadē, ac ipsa postmodum diuertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus rediisset, filium quem reuersa in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse. Et infra.

Quia verò mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constat. ter asseruit, & idem T. præfata mulieris præcipuæ deuiēt instantia, ipsum suū filium publicè recognouit, & filius eius cōmuniter nominatus fuit & habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento in contrario præstito non est standum, cum nimis indignum sit iuxta legitimas sanctiones, vt quod sua quisque voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Vnde apparet per consequens, quod prædictus R. Sophiā neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur consobrinus, non potest habere aliquatenus in vxorem.

DE

DE TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CONSVL-
bus & populo Beneuentano.

Vnius iudicis verbo non creditur, & scriptura eius per testes reprobare possunt: fallit verò hoc in Papa.

Constit. xliij.

Um à nobis. Et infra. Et canonica & ciuilia iura sequentes districtius in-
hibemus, ne vnus iudicis quantæcunque fuerit authoritatis ver-
bo credatur in causis, siue super testamentis, siue quibuslibet alijs
contractibus quæstio agitur.

Nec scriptum eorum, nisi testium adminiculo fulciatur, eam ob-
tineat, firmitatem, quin ei possint & debeant duorum vel trium testium bono-
rum testimonia præualere: salua in omnibus sedis apostolicæ autoritate.

Extra. li. 2.
tit. 20. de
test. & at-
test. cap.
Cum à no-
bis.
6. quest. 3.
ca. Si tantum
C. de arbi.
Ne in arbi-
trio.

Idem Tirenensi Episcopo.

*Testi super dilatoria tantum exceptione inducto non creditur super principali, nec cogitur deponere, se-
cus si super peremptoria inducitur. Tunc enim cogi potest, ut iuret deponere super toto.*

Constit. xliiij.

DE testibus. Et infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si testes
sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam, cum
super ea tantum iurauerint dicere veritatem super principali nec debent audiri
neccogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent non iurati.

Si verò cum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partiū
inducuntur, reliqua pars super principali negotio etiam eos deponere fortè pe-
tierit, & ut cogantur super toto negotio dicere veritatē, sacramento eos postu-
lauerit obligari, ad id sunt sine dubitatione cogendi, nisi forsan sufficiens pro-
ductio testium super principali iam facta fuerit, vel renunciatum testibus, vel
depositione testium fuerint publicatæ.

Idem Eliensi & Cistrenensi Episcopis, & Archi-
diacono de Norbanen.

*Dicta testium non sunt ad petitionem tertij publicanda. Et is qui produxit testes coram certis iudicibus,
non potest ad eundem effectum coram alijs iudicibus illos producere sed illorum attestationibus debet
esse contentus.*

Constit. xlv.

CONstitutus in præsentia nostra procurator magistri R. proposuit, quod cū
decanus, & Capitulum Eboracense ei tum autoritate Lateranensis con-
cilij, tum priuilegij proprii ratione archidiaconatum Richimundiæ canonicè
tulissent, magister H. qui archidiaconus Richimundiæ nominatur, ipsum eo post
appellationem ad nos interpositam spoliavit. Cunque prædictus R. ad iudices
super restitutione sua commissionis literas impetrasset, memoratus H. literas
reuocatorias impetrauit. Et infra.

Interalia postulabat prædictus H. ut faceremus depositiones quorundam te-
stium aperiri, sed procurator prædictus aperiendas eas non esse dicebat, cum nō
in hac causa fuissent inducti, sed in ea quæ inter Eboracensem archiepiscopum,
& eundem R. vertebatur. Et infra.

Nos eas aperire nolumus, sed causam vestro examini duximus committen-
dam, ita quod si vobis constiterit præfatum H. testes pro se coram Episcopo &
decano & te fili archidiacone delegatis iudicibus produxisse, attestationi-
bus apud eum depositis sit contentus, alioquin eo non obstante
quod testes illi coram iudicibus ipsis & te fili archidiacone
fuere producti, pro dicto H. si producti fuerint,
ad testimonium admittantur.

Innocentius Papa tertius.

Publicatio attestationibus non opponitur in personas testium. Tres casus excipit, & ad secundum determinationem subdit.

Constit. xlvj.

Ibid. cap. 1. r. a. sentiū. **P**Ræsentium autoritate statuimus, ut si quis post depositiones testium publicatas obijcere voluerit in personas eorum, ei tunc tandem id liceat, cum iuramento firmaverit, quod ad hoc ex malitia non procedat.

Nisi forsitan ante publicationem id fuerit protestatus.

Verostendere poterit, quod post publicationem didicerit, quod obijcit in personas.

Cæterum cum quis personas testium se velle post publicationem depositionum repellere fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, non facile credatur.

Idem Londoniensi & Eliensi Episcopis.

Si actoris & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed prævalent digniores & veri similia deponentes. Et si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

Constitutio xlvj.

Ibid. cap. in nostra. **I**N nostra præsentia. Et infra. Cum igitur hinc plures, inde verò sint testes numero pauciores producti, quos non solum diuersa, sed aduersa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respicere non oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motu animi sui conuenit iudicem informare:

Mandamus, quatenus si testes vtrinque producti eiusdem honestatis & estimationis extiterint, cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono sententiam proferatis.

Si verò testes ex parte monachorum producti tantæ præminentia fuerint, quod eorum autoritas aliorum sit merito multitudini præferenda, ab impetitione archidiaconi absoluat is eosdem.

Idem Priori S. Fridiani Lucanensis, & magistro G. canonico Pisano.

Ad probanda impedimenta electi, etiam laici & foemina admittuntur. Testes ex auditu & fama sufficienter non probant.

Constit. xlvij.

Ibid. cap. Tam literis. **T**Am literis vestris, quam depositionibus testium intelleximus nihil contra Lucanum electum sufficienter ostensum esse, nisi de auditu tantum & fama: cum super alijs, si qua fortè videantur esse probata, testes sint vel soli vel tales, qui non potuerunt illa legitimè comprobare.

Quia verò super matrimonio, quod idē clericus dicitur contraxisse cū vidua, testes non fuererecepti, propter appellationis obstaculū, ne laici vel foemina in tali reciperentur articulo contra ipsum, nos ut tantæ irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, mandamus quatenus testes, siue laicos, siue foeminas (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerūt probandū inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter, excommunicantes solenniter, si quis eos impedire præsumpserit, quo minus testimonium perhibeant veritati. Demum attestationibus publicatis, si fortè constiterit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis per septem canonicos maioris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum civitatis Lucanensis presbyteros siue diaconos bonæ famæ, præstandam, qua recepta præfigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si verò vel irregularitatis impedimentū fuerit probatum, vel infra terminum constitutum non præstiterit purgationem indictam, vos eum à prælatione Lucanen. Ecclesiæ amouentes, mandetis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio non differant canonicè celebrare.

Archipresbyterum autem Lucanensem & G. sacristam, qui contra prædictū electum literas nobis sub nomine maioris partis capituli destinaverunt, cū cō-

stet per attestaciones prædictas longè maiorem partem Capituli non fuisse consciam huiusmodi literarum, ab officio & beneficio denunciatis esse suspensos, donec mercantur nostram indulgentiam obtinere.

Idem Dulinensi Episcopo, & Decano & Priori sanctissimæ Trinitatis Eboracensis.

In causa liberali contra contumacem, etiam lite non contestata, testes recipi possunt.

Constit. xlix.

Cum olim archidiaconus Menensis aduersus Cantuariensem archiepiscopum *Ibidem ca. Cum olim.* super statu Menensis ecclesiæ proposuerit quæstionem. Et infra.

Mandamus quatenus nisi aduersa pars prædictum archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, si fieri poterit, vel procuratoribus earum ad locum securum & idoneum conuocatis, & lite legitime contestata, testes quos archiepiscopus in Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verum si archiepiscopus citatus legitime vel per se vel per aliū idoneum procuratorem noluerit comparere, aut litem etiam contestari, vos testes, maximè senes, & valetudinarios, quos archidiaconus duxerit producendos, sublato appellationis obstaculo, admittatis, & depositiones eorum conscriptas ad sedem curetis apostolicam destinare, statuētes partibus terminum peremptorium, quo per se vel per alios responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent, sententiam recepturæ.

Idem Priori de Boluic. & I. rectori Ecclesiæ de Borellis.

Publicatis attestacionibus admittitur aduersarius ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria instrui non potuit.

Constit. L.

EX tenore accepimus vestrarum literarum, quod cum vobis causam quæ ver- *Ibidem ca. Ex tenore* titur inter R. militem, & M. mulierem commiserimus sine debito terminandam. Et infra.

Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale præstitit iuramentum, quod ipsam duceret in vxorem, post modū carnaliter cognitam traduxit in domum. Miles verò hoc inficiabatur omnino, adiiciens quod & si vera hæc essent, eam tamē de iure habere non potuit, eo quod aliam tunc viuentem prius duxerat in vxorem. Cum per testes militis videretur esse probatum, quod ipse ante festū purificationis B. virginis B. mulierem solenniter accepit in vxorem: & testes M. mulieris dicerent, quod in septimana paschali sequenti festum prædictum de ca ducenda præstitit iuramentum, prædictus miles ab eius impetitione cum instantia magna absolui postulabat. Verū ex parte sæpe dictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore nec non & ante, quo testes dicti militis dixerant, eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracensi prouincia commoratus, cum testes ipsi dicerent hoc longè extra dictam prouinciā actum esse, determinantes tempus & locum, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed e contra fuit ex aduerso responsum, quod (cū attestaciones iam essent hinc inde solenniter publicatæ) locus productioni testium iam non erat.

Quia igitur dubitatis, vtrum post publicationem attestacionum super illo articulo deberent testes admitti: Nos inquisitioni vestræ autoritate præsentium respondemus, testes mulieris ad probandum illum articulū admittendos.

Idem Priori sancti Victoris.

Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solennitate legali, causa legitima non refragante: aliàs legitime appellatur.

Con-

Constit. Lj.

Ibid. cap. Significauerunt. Significauerunt nobis. Et infra. Cum causa, quæ vertitur inter Abbatem & monachos sancti Dionysij ex vna parte, ac Abbatissam & moniales de Forcelis ex altera, tam super proprietate quam super possessione prioratus de Argētolio, iudicib⁹ à nobis cōmissa fuisset, & moniales super causam proprietatis prius litem ingressæ testes produxissent, in illa postmodum possessionis, iudicium suspensio petitorio intentarunt. Et infra. Vnde in causa possessionis quam moniales petebant ea ratione, quod illæ quibus ipsæ successerant, fuerint inde violenter eictæ, testes fuerunt ab vtraque parte producti, & eò vsque processum, vt publicatio iam fieri deberet. Et infra.

Mandamus, quatenus si vobis constiterit, Abbatem & monachos quartam productionem testium cum iuris solennitate super possessorio petiuisse, & propter hoc infra decem dies post interlocutoriam sententiam appellasse (nisi forte iudices quartam productionem negauerint) pro eo quod voluerint effrenatam multitudinem testiū refrenare, vos ad quartam productionem, adhibita legali solennitate, admittatis eosdem ipsos, si in probatione defecerint, in expensis legitimis cōdemnantes. Et nisi adeo iam in petitorio sit promissum, vt plenè possit de proprietate liquere, vos causam possessionis, ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursum, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum processuri, alioquin quæstionem terminetis simul vtranque.

Idem Episcopo Placentino.

Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi illi qui eos impediunt, & effrenata testium multitudo est per iudicem refrenanda.

Constit. Lij.

Ibid. cap. Cū causam. Cū causam, quæ inter archiepiscopum Rauennatensem ac commune Fauentinum. Et infra.

Quia verò vtrique parti nimis existeret onerosum, vt testes producerēt corā nobis, mandamus quatenus recipias testes, quos vtraque pars tam super principali negotio, quam in personas testium duxerit producendos, ac eos diligenter examinare procures, & de singulis circumstantijs prudenter inquirens, de causis videlicet, personis, loco, tempore, visu, auditu, scientia, credulitate, fama & certitudine cuncta plenè conscribas. Et infra.

Quod si fortè Fauentini vel alij, eos, quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerint producendos, præsumpserint impedire, tu ipsos à præsumptione huiusmodi cessare compellas.

Volētes igitur effrenatam multitudinem testium refrenari, volumus vt hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, ita videlicet, vt si Fauenti testium depositiones ratas habere voluerint, quæ à Ferrariensi Episcopo & Abbate Pompon. receptæ fuerint, testes ipsi computentur in numero prælibato, alioquin cum attestationes ipsæ sint clausæ, iidem testes si necesse fuerit, iterato producantur.

Idem Abbatibus de nouo fonte & Casæ Dei.

Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus, super eodem capitulo alios testes producere licet.

Constitutio Lij.

Ibid. cap. Veniens. Veniens ad apostolicam sedem C. archidiaconus Claremontensis humiliter supplicauit, vt sententiam super decanatu Claremontēsis ecclesiæ pro eo latam, quæ iam in parte fuerat executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem procuratores capituli Claremon. in nostra præsentia proposuerint, sententiam illam contra iustitiam & post appellationem ad nos interpositā, promulgatam. Et infra. Et idē archidiaconus ipsos tanquam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorū aliquaten⁹ respōdere, P. subdiaconus noster se ipsi opposuit ex aduerso, asserens canonicè se in decanatu Claremon. electū, propter quod dictus archidiaconus in sua petitione nō erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse nō ad illū, sed ad se potius pertinebat. Et infra.

Cum igitur super his aliquamdiu disceptassent, interlocuti fuimus, vt dictus

Etus P. si posset, incontinenti suam intentionem fundaret. Qui cum super hoc testes & instrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quod sua intererat, ut se possit opponere archidiacono memorato. Lite igitur inter eos tam super electione quàm super sententia contestata, quæsitum fuit ab ipso archidiacono, vtrum attestations prius exhibitas in articulo supradicto, in hoc iudicio vellet admittere. Qui respondit, quod vellet, dum modo posset obijcere tam in personas testium, quàm in dicta. Quo audito pars aduersa respondit, quod attestations illis in hoc iudicio uti volebat, cum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent lite non contestata receptæ, vnde super toto negotio alios volebat testes producere, vel eosdem. Pars autem respondit, aduersa, quod cum testes illi tam super sententia quàm super electione dixissent, & eorum attestations fuissent in iudicio publicatæ, non licebat eidem, postquàm reſtificata didicerat, super eisdem articulis alios testes producere, præsertim cum in hoc iudicio attestations illis vsus fuisset subdiaconus prælibatus.

Nos igitur pronunciauimus exigente iustitia, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos vtraque pars duceret producendos.

Quocirca mandamus, quatenus receptis testibus, & rationibus partim intellectis, causam ipsam, tam super principali, quàm super incidenti, sine canonico terminetis. Quia verò, quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos ipsos probari, volumus, ut ad cautelam absoluat is eosdem, ut vocati ad testimonium liberè valeant pro vtraque parte testari.

Idem Archiepiscopo Bisuntino.

Religiosi ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi à partibus remittatur.

Constit. Liiij.

TVis quaestionibus. Et infra. Monachi verò de suis fratribus ac conuersis ^{ibid. cap.} testes in causis proprijs producere absque iuramenti exhibitione non possunt, nisi fortè à parte remittatur aduersa. ^{Tuis quaestionibus.}

Idem Attrebatensi Episcopo, & Dedimenſi & Vrficampenensi Abbatibus.

Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogatur.

Constit. Lv.

Dilecto filio Arienensi præposito nobis innotuit exponente, quod cum causam, quæ inter ipsum & comitissam Flandren. super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitur, vobis Episcopo, & Abbas Dedimen. & Attrebaten. decano duximus committendam: idem præpositus citra litis contestationem proposuit, quod testimonium decani necessarium erat sibi in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium vnicum tamen testem facere fidè posset. Vnde postulauit, ut in causa ipsa procederetur eo excluso, vel superederetur in negotio, quousque substitueremus alium loco eius, vos autem petitionem eius admittere recusastis, quinimo post appellationem à præbendarum ipsarum donatione suspendistis eundem. ^{ibid. cap. Dilecto filio.}

Ne igitur ob testis defectum eius iustitia valeat deperire, te abbas Vrficampi loco ipsius duximus surrogandū, mandantes, quatenus si est ita, suspensione præpositi relaxata, in causa iuxta prioris mandati tenorē ratione præuia procedatis.

Idem Iudici Sabinensi.

Ne probationis copia pereat, citato aduersario recipiuntur & publicantur testes, quos reus induxit.

Constit. Lvj.

Significauit nobis presbyter sancti N. Sabinensis diocesis, quod fundatores eiusdem ecclesiæ liberam eam esse volentes, foundationis tempore se in ea nihil iuris retinere dixerunt, vnde timens ne processu temporis probationis copia valeat deperire, prouideri super hoc idem presbyter postulauit. ^{ibid. cap. Significauit}

Quocirca mādamus, quatenus testes idoneos, quos ipse super hoc duxerit producendos examines diligenter, & eorū dicta in publica redigi facias* monumēta. ^{*al. munimenta.}

ta,

ta, denunciando fundatoribus prædictis, vel eorum hæredibus, vt receptioni testium, si velint, intersint, & super denunciatione sic facta confici facias publicum instrumentum.

Idem Episcopo & Archidiacono Beneuentanis.

Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito quod subijcitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicati attestacionibus produci.

Constit. Lvij.

Ibidem ca. Cū causam **C**um causam quæ inter œconomum monasterij sancti M. de monte. Et infrà. Cum igitur Abbas & fratres eiusdem loci probari intendant quanti precij venditionis tempore possessiones prædictæ fuere, mandamus quatenus recipiant testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos. Et infrà. Si verò pars monasterij ad hunc articulum testes produxerit eosdem, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

Innocentius Papa tertius.

Recipiuntur, & publicantur testes, qui sententia interfuerunt, ubi per scripturam de sententia non apparet.

Constit. Lviii.

Ibidem ca. Albericus. **A**lbericus miles nobis insinuare curauit, quod cum olim inter ipsum & C. mulierem Rauennatensem coram Capitulo Rauennatensi matrimonij quæstio verteretur, tandè lecta fuit diuortij sententia inter eos: postea verò dictus miles timens sibi & filijs suis, quos de legitima vxore suscepit, ex eo posse præiudicium generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, supplicauit, vt testes, qui sententiæ interfuerunt prædictæ, recipi faceremus.

Id. oque mandamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

Idem Beluacensi Episcopo.

Publicati attestacionibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio iuramento, vel extra iudicium.

Constit. Lix.

Ibid. cap. Cū in tua. **C**um in tua diœcesi. Et infrà. Vtrum autem si accusatore idoneo comparente per tres vel quatuor testes inter se coniunctos parentela probaretur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogeretur fidei vndecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore & præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium iurauerant, distinguendo personas & gradus, à quibus directe hi, de quorum copula agitur, descēderunt, an primi posterioribus præferantur, non immerito quæri posset.

Quanquam autem ad aliud & ob aliud iurauerint, tam illi, quàm isti, tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia præualerent, nec eo possent prætextu repelli, quod partes testificata didicerant, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

Innocentius Papa tertius.

Excommunicari possunt, qui partem impediunt in producendis testibus. Et denunciandi sunt testes, eos non teneri iuramento, de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, puniuntur reus, de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

Constit. Lx.

Ibidem ca. Constitutio in nostra. **C**onstitutis in nostra præsentia Archiepiscopo, & M. canonico Surrenti. dum ipse illum de crimine Simonix deferret. Et infrà. Cæterum quoniam à principio protestatus est præfatus M. ipsius Archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam præstitisse, quominus probationum copia

in nostra præsentia secum haberet, cum quosdam induxerint ad iurandum, ne aduersus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus à testimonio perhibendo arcere nitantur: nos ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus vt generalem feras excommunicationis sententiam, in omnes qui impedimentum aliquod ipsi M. præsare præsumpserint in testibus producendis.

Illos autem quos (vt dictum est) iurasse constitit, quod contra Archiepiscopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri.

Si quis autem de consanguineis dicti Archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire, quia verisimile nō videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo societatis occultæ, eò quòd si voluerit, potuerit prohibere, quum secundum legitimas sanctiones iniquam ostendant se causam fouere, & experiri debeat iudicis auctoritatē elusam, qui defensionis copiam subtrahit aduersario, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, & facias manere suspensum, donec illum fecerit à tali præsumptione cessare.

Idem Magdeburgensi Archiepiscopo & Præposito Suburgensi.

Qui testificata non didicit, nec renunciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis, testes etiam alias productos producere potest.

Constit. Lxj.

Constitutis in nostra præsentia procuratore A. sororis nobilis viri Marchionis Misinensis, & nuncio illustris principis Bohemorum. Et infra. ibid. cap. Constitutis

Pragensis episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas coram eo proponeret actiones, sed à satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel tertio prohibuerunt ingressum, post appellationem ad nos interpositam diuortij sententiam promulgauit, à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari. Et infra.

Mandamus quatenus partibus ad locum idoneū conuocatis, recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua, cum nondum testificata didicerint, super processu Pragēsis Episcopi vel posteriorum iudicum duxerint producendos, & nobilis ipsa pro se vel testes quos induxit prius, vel alios, si voluerit, inducere non vetetur, cum non renunciauerit testibus producendis.

DE TESTIBVS COGENDIS.

INNOCENTIUS PAPA III. PRIORI S. FRIDIANI,
& magistro P. canonico Pisano.

Cum de fama vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes.

Constit. Lxij.

Super his. Et infra. Cæterum volumus & mandamus, vt super inquisitionis articulis tam de fama electi, quàm literis contra eum sub nomine longe maioris & sanioris partis capituli destinatis, cogatis testes qui nominati fuerint perhibere testimonium veritati. Extra lib. 2. tit. 21. de testib. cogend. cap. Super his.

Idem Archidiacono Mediolanensi.

Testes qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.

Constit. Lxij.

Cum contra magistrum R. super eo quod dicitur falsas de sede Apostolica litteras deportasse, ac per se vel procuratorem fuisse vsum eisdem, tibi direxerimus scripta nostra, postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri, vt trum super præfato vitio falsitatis testes compellere debeas nominatos. ibidem ca. Cū contra.

Nos igitur respondemus, quod testes prædicti, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam debes appellatione remota compellere veritati testimonium perhibere.

M m m

DE

DE FIDE INSTRUMENTORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE-
piscopo Mediolanensi.*Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum cuius litera non sunt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormem patitur fracturam, non probat.*

Constit. Lxiiij.

*Extra li. 2.
tit. 22. de
fide instru-
mentorum
cap. Inter
dilectos.
* al Bern-
nensi.*

Inter dilectos filios G. Abbatem sancti Donati de Scozula, & B. procuratorem tuum super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem Abbas nomine monasterij sui à præfato procuratore tuo nomine Mediolanensis Ecclesiæ restitui monasterio memorato portum Scozulæ siue Sexti, cum honore, districtu, & iurisdictione loci prædicti, dicens ad monasteriū hæc omnia pertinere: hoc ipsum dicens de hominibus qui habitant in curte* Binienſi & tenēt res monasterij in Gralia: de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam episcopi Veronensis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus perceptis inde, salvo in omnibus iure addendi vel diminuendi, satagens comprobare omnia, quæ præmissa sunt, ad monasterium suum pertinere.

Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam episcopi Lucani, qui monasterium ipsum fundauerat, & ei, quæ præmissa sunt, donauerat vniuersa. Secundo per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolanensis archiepiscopi, quæ ex delegatione Lodouici imperatoris tulit super his pro monasterio contra præfati Luitardi nepotem, qui super his monasterium molestabat. Tertio per priuilegia Romanorum imperatorum, & præsertim Henrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabat vel etiam conferebat. Quarto per instrumentū locationum, quas fecerant diuersis personis abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium à sexaginta annis & citra, & à quinquaginta annis & supra possederat supradicta, & quod fama publica erat præfato monasterio à iam dicto Luitardo fuisse donata.

Sed contra priuilegiū donationis à procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primo, quia ibi maxime apparebat consumptum (videlicet in annotatione indictionis) vbi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore fuisset facta. Terito, quia falsum sigillum vitiose videbatur appositum, cò quòd à media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cū pileo: nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, tenens in manu non baculum pastorem, sed sceptrum regale: cuius facies nō apparebat integra, sed dimidia, tanquam in illa medietate respiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat, sed quædā imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat, vnde non episcopi, sed imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in vna medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in altera medietate vel filij vel coniugis præsumebatur imaginem habuisse. Nam in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, designabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat sigillum, deletæ fuerant duæ literæ, secunda quæ erat inter L. & T. & sexta quæ fuerat inter R. & V. ita quod si secunda O. & sexta I. fuisset, proculdubio non Luitardus, sed Lotarius legeretur: quod etiam inde conuinci poterat, quod secundum dispositionem aliarum literarum inter L. & T. non erat spatium, nisi quod potuisset vnam literam continere, cum secundum integritatem huius nominis Luitardus inter L. & T. duæ literæ sint diuersæ. Præterea inter R. & V. tam modicum erat spatium, quod non hæc litera D. quæ maius occupat spatium, sed hæc litera I. quæ minus occupat, videretur formata fuisse. Rursus cum cera sigilli ab* anteriori parte vetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conseruationem sigilli recens erat & mollis. Quod cū diligenter inuestigatum

** al interio-
re.*

inuestigatum fuisset, certo certius est compertum, quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ fuerat posita exterius, quasi ad conseruationem sigilli vitiose fuit ipsi chartæ subiunctum. Eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli, cætera fere priuilegia Romanorum imperatorum, præter priuilegia Henrici, vel falsa reperta sunt vel falsata. Sed & ipsum Henrici priuilegiū ad fidem instruendam non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillū habebat autenticū, eò quod erat ex media parte fere consumptum, nec plus de proprio nomine, nisi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cæteris literis nisi hæc adiectio, Deilgratia, appareretur; quod ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quàm Lodouici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inueniebatur suspectum, tum quia quædam in ipso apparebant lituræ, tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manus fuisse, quàm subscriptio instrumenti: quū tamen notarius in subscriptione profiteretur instrumentum se propria manu conscripsisse. Litera quoque recentior videbatur, quàm charta, & aqua videbatur incaustum infectum, vt antiquius appareret. In omnibus autem imperialibus priuilegijs, quæ posteriora fuerant, nulla est habita mentio de sententiā, quāuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro, si legitimum esset instrumentū sententiæ, per illam tamen sententiam nullum Mediolanensi Archiepiscopatu^{*} præiudiciū poterat generari: quū ipsa sententia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta, alij nō præiudicet: nec attestations quæ continebantur in instrumento sententiæ, per quos legitima donatio Luitardi esse videbatur probata, poterat eidem Archiepiscopatu aliquod nocumentum irrogare, cum inter alias personas, & in alio iudicio receptæ fuissent. Cæterum memorati Henrici priuilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse (vnde rerū dominiū donatarū intelligi fortè poterat monasterio acquisitū) quamuis ex forma petitionis, quæ in ipso priuilegio declaratur, cōfirmatorium videretur fuisse, vt tamen intelligatur eo modo, quo magis posset valere, distinguendū videbatur, vt idem Henricus & alia donauerit & alia cōfirmauerit, quum eadem legitimè nequiuissent confirmari pariter & donari. Confirmari tanquam prius habita & possessa, Donari, tanquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed cōfirmata, quum iuxta legum sanctiones, quod meum est, ex alia causa meum fieri non possit, nisi meum esse deserit. Et infrā.

^{*} al. nocumentum.

Cum ergo priuilegium Henrici confirmatorium tantum extiterit, saltē quo ad illa, quæ deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo, vel ob id dinoscitur esse secutum. Et infrā.

Per instrumenta verò locationis, nec est vtiq; probata proprietas, nec ad plenum possessio, quum ad probationem rei propriæ, siue ad defensionem non sufficiat facta locatio. Et infrā.

Cum autē super his diutius fuisset litigatū, quia legitimè probata nō fuerant, quæ petebantur, ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorē tuū, nometuo & Mediolanē. Ecclesiæ sentētia liter duximus absoluendū, quoniam quū obscura sunt iura partiū, consuevit contra eū qui petitor est iudicari.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Non valent litera super absolutione voti per cruce signatos impetrata, tacita veritate, vel expressa falsitate.

Constitutio Lxv.

Quod super his. Et infrā. Quæsiuisti quid agere debeas circa cruce signatos, ^{Ibidem ca.} qui dicentes se ab Apostolica sede redire, super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant, cum eis super impedimentis expositis non fuisset de leui credendum. ^{Quod super}

Ad quod tibi respondemus, quod quando talibus literas indulgemus illis, qui personas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo scribimus, vt super impedimentis expositis inquisita diligentius veritate, statuant circa illos, quod animarū salutē & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, prouidentes

attentius, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressionem litteras non solum Cardinalium, sed & nostras, nec solum dubias, sed & certas confluxerint impetrasse, carere volumus impetratis, & eis non obstantibus, ad voti executionem compelli.

Idem Eliensi Episcopo.

Quando de extraneis dubitatur, an Decretalis sit authentica, aut est communi iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam, aut dissona, & tunc Papa consulitur.

Constit. Lxvj.

*Ibidem ca.
pastoralis.*

Pastoralis. Et infra. Auctoritate presentium duximus statuendum, ut cum Decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare, quum non tam ipsius quam iuris communis auctoritate procedere videatur. Verum si iuri communi sit dissona, secundum eam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.

Idem Episcopo S. Andreae, & Abbati de Broc.

Post publicatas attestaciones usque ad conclusionem possunt instrumenta produci. Consuetudo loci facit instrumentum authenticum.

Constit. Lxvij.

*Ibid. cap.
Cū dilectus*

Cū dilectus. Et infra. Ad secundam questionem duximus respondendum, quod utraque pars potest instrumentum etiam post publicationem attestacionum usque ad diffinitivae sententiae calculum exhibere, antequam sit in causa conclusum.

Super tertio verò articulo respondemus, quod si consuetudo illius patriae obtinet approbata, ut instrumentis illius regis fides adhibeatur, vos ea secure poteritis admittere, praesertim quum supradictus rex tantae fuerit honestatis, quod ipsius instrumenta maximae sint auctoritatis in partibus Scoticanis.

Idem Petro ciui Viterbiensi.

Falsitas instrumenti, vel quod deest instrumento, probari potest per testes.

Constit. Lxviij.

*Ibid. cap.
Cū Ioannes*

Cū Ioannes eremita à te Cxxx. libras Senen. ex causa mutui coram Donadeo & Io. iudicibus Viterbiensibus petiisset, & tu ex aduerso proponeres, quod quum idem in C. & Lxxx. libris tibi pro precio domus, quam eidem vendideras, teneretur, Cxxx. libras ex illis non immerito debebat compensare. Tandem cum inter vos super hoc & alijs quibusdam articulis fuisset aliquandiu litigatum, iudices attestacionibus publicatis te sententialiter condemnarunt, ut eidem praedictae domus possessionem vacuam traderes, & à creditoribus liberatam. Et infra.

Cum igitur ab hac sententia ad nostram audientiam duxeris appellandum, & nos tam tibi, quam praedicto I. T. subdiaconum & capellanum nostrum dedimus auditorem, ex parte tua propositum fuit, supradictae domus venditionem non puram sed conditionalem potius extitisse, ac nullatenus teneri ad traditionem ipsius, quatuor nihilominus testibus ad hoc probandum inductis, quod etsi novum esset capitulum, pendebat tamen ex veteri, qui iurati deposuerunt se interfuisse contractui, inter te & praedictum I. super eadem domo celebrato, pro qua Clxxx. librarum precium tibi fuerat constitutum, tali videlicet adiecta conditione, ut tu domum ipsam inhabitares liberè in vita tua: & post obitum tuum M. & R. natis tuis eiusdem Io. nepotibus remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipsam eidem I. pro minori precio vendidisti, cum à G. morandi pro ipsa CC. libras potuisses habere: anni verò mensis & diei, quo venditio facta fuit, iidem testes dixerunt se minimè recordari. Dicitur vero Io. venditionem non conditionalem, sed puram extitisse proposui, ad hoc probandum publicum exhibens instrumentum. Et infra.

Tabellionem quoque, qui confecerat instrumentum, & unum ex testibus in instrumentum subscriptis, ad id probandum induxit. Et infra. Porro cum dubitatio fuisset exorta, utrius deberet probatio praevalere, pro tua fuit parte propositum, quia etsi eandem

candem vim obtineant instrumentorum fides, & depositionis testium in litibus exercendis, non tamen quodlibet instrumentum tanti debet esse momenti, ut trium vel plurium idoneorum testium depositionibus præferatur. Et infra.

Ad hoc autem idem Ioannes ex aduerso respondet, quod cum intentionem suam per iam dictum instrumentum fundauerit, actu in modum exceptionis venditionem ipsam non pure, sed conditionaliter celebratam esse proponas, nec per testes ad hoc à te inductos de certo fuerit tempore facta fides, & ideo non appareat quod super illa venditione deponant, quam constat per dictum instrumentum, determinato tempore fuisse contractam, huiusmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verum responsionem istam esse proponebas inuvalidam, quoniam cum vtraque pars à nobis interrogata, fuisset in iure confessa, quod vnica tantum venditio super domo contracta fuerit, & ex depositionibus testium venditionem liqueat conditionalem fuisse ex vtriusque confessione colligitur eiusdem domus venditionem conditionalem extitisse, non puram: non obstante quod ipsa interrogatio facta fuerit, postquam à partibus in causa extitit conclusum, cum iudex (qui vsque ad prolationem sententiæ debet vniuersa rimari) possit interrogare de facto quoties dubitationis aliquid occurrerit. Et infra. De concilio fratrum nostrorum pronunciauimus venditionem prædictæ domus conditionaliter fuisse celebratam, & te ob hoc nullatenus obligatum ad traditionem ipsius, super hoc memorato Io. silentium imponentes. Sententiam verò iudicum prædictorum, qui alias iuste pronunciaffe noscuntur (cum huiusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictum capitulum infirmamus, eam quo ad alios articulos, auctoritate apostolica confirmantes.

DE PRAESUMPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO NIVERNENSI, & Archidiacono Bituricensi.

Propter presumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.

Constitutio Lxix.

Literas vestras recepimus, continentes, quod quum causa quæ vertitur *Extra li. 2. tit. 23 de* inter Altiſiodorenſem Episcopum, & quosdam Burgenses de Charritate, quos idem Episcopus de hæresi impetebat, vobis & Abbati *presumptio* Collonenſi à sede apostolica delegata fuisset, vtraque pars vos duos *nibus. cap.* sub certa pœna sibi arbitros statuerunt, delegata nihilominus vobis *Literas* potestate reseruata: Gu. autem lator presentium vnus ex illis hæresim suam fuisse *vestras.* rat publica voce confessus, & de fratre suo similiter recognouerat, quod eodem secum laborabat errore. Et infra.

Nos verò prædictum Gu. suspectum de hæresi vehementer habuimus, tum quia quod antea dixerat, postea se dixisse negauit, tum quia mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, vel periurium postea commisit in Deum purgando illum de hæresi: quorum vtrumque illum reddit valde suspectum: quâquam verisimilius videbatur, quod eo tempore, quo tanquam verè pœnitens ab hæresi reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset, præsertim in fratrem, quem tanquam charissimum non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ, vnde præsumitur, quod cum postea purgauit illum de hæresi, turpiter deiecit.

Quocirca mandamus, cum propter solam suspicionem (quamuis vehementem) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem ac tantam securitatem recipiatis ab ipso, præter iuratoriæ cautionem, quod timore pœnæ corporalis debeat coerceri, discretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce, vtrum ve sit vere pœnitens, an fictè conuersus. Et si eum hoc modo verè catholicum cognoueritis, non sinatis ipsum indebite molestari, alioquin ipsum tanquam hæreticum condemnatis.

Idem Episcopo Cenadiensi, & Abbati
Deciquorum.*Non presumitur incontinens in senectute, qui in iuuentute continuit: maximè si est literatus.*

Constit. Lxx.

Ibid. cap. Cum in iuuentute. **C**um in iuuentute sua Quinqueecclesiensis Episcopus adeo se maturum, honestum & prouidum exhibuerit, ut ab ecclesia Romana meruerit pallio decorari, non est de leui credendum, quod postquam ad senilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini foetores libidinis amplexando, cum labes huiusmodi, quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur, in senectute frequentius expietur. Quis præterea de facili crederet, quod vir præditus scientia literarum, propriæ salutis oblitus, ad eam passionis se ignominiam cōuerteret, ut cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, cum & secundum sententias ethnicorum naturale foedus inter tales personas nihil permittat sæui criminis suspicari. Licet igitur rex Vngariæ eundem Episcopum nobis per literas & nuncios de tali crimine detulisset, postulans ut malum huiusmodi perniciosum exemplo de Vngarica ecclesia tolleremus: quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, nolimus aures nostras quasi malignis de tractionibus inclinare.

C. de episcopis & clericis. Eū qui. Sed ut probaremus, si spiritus esset ex Deo* Auriensi episcopo dedimus in mādatis, ut prudenter & cautè à coepiscopis indagaret, utrū præfatum Episcopū crederent tali labe respersum: qui nobis postmodū rescripserunt, quod eum virum honestæ cōuersationis esse credebant, personā illius multipliciter cōmendātes.

Idem Archidiacono & præposito Mediolanensibus.

Is. pro quo beneficiando scribitur cum clausula, Si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus præsumatur.

Constit. Lxxj.

Ibid. cap. Dudum. **D**um archidiacono Mediolanēsi dedimus in mandatis, ut C. scholarem à presbytero sancti Victoris in clericum eiusdem recipi faceret ecclesiæ & in fratrem. Et infrā. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen, asseruit, quod nequaquam sufficiebant facultates memoratæ ecclesiæ duobus clericis, adiiciens quod prædictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficium obtinendum. Et infrā.

Causam vobis duximus cōmittendam, ita ut ex illa clausula, scilicet, Si persona fuerit idonea, quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probādi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur.

DE IVRE IVRANDO.

INNOCENTIVS PAPA III. H. ET S. ET M.
ciuibus Venetis.*Si is, cuius mandato stare iuravi, aliquid mihi precipit contra iuramentum per me prius licitè factum, illud seruare non teneor.*

Constit. Lxxij.

Extra li. 2. tit. 24 de iureiurando. cap. Veniens. **V**eniens ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Maurienensi alteratim conuitia inferēdo certauit, propter quod cum graues inimicitias incurrisset, quidā qui partis vtriusq; amator extiterant, suggererūt prædicto A. ut in satisfactione iniuriarum vestro iuraret obedire mandato. Cumque idem non crederet se tale quid commisisse, propter quod ei aliquid graue deberet imponi, iuramentum, quæ illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub iuramento debito præcepistis, ut nunquam curiam ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur. Et infrā.

Verum quia idem A. qui dicti ducis est consiliarius, & in iure suo multis ecclesijs, quarum est aduocatus, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter iurasset,

set, si mandatum illud sibi contrariū præsciuiſſet: noueritis nos patriarchæ Græden. mandasse, vt si mandatum priori iuramento licitè factò repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciēt non obseruandum.

Idem Magistro Apollinari.

Qui iurauit Ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendit appellatio.

Constitutio Lxxij.

BReui sciscitatus es quæstione, vtrum ille qui iura alicuius ecclesiæ seruare *ibidem ca.* hac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente *Super Breui.* hoc sub iuramenti debito requisitus, duxerit appellandum, periurij reatum incurrat.

Respondemus, quod in hoc articulo appellantem à periurio talis appellatio non excusat, imò nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit ecclesiæ subuenire, culpa periurij potius irretitur.

Idem Illustri Regi Aragoniæ.

Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si verò iurauit ignoranter, debet illud obseruare, si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum quod putabat illicitum, debet obseruare iuramentum, sed de animo deprauato agat penitentiam.

Constitutio Lxxiii.

Quantò personam tuam. Et infrà. Quidam consiliarij tui, imò potius de- *ibidem ca.* ceptores, tuum animum induxerunt, vt iurares irrequisito assensu populi *Quantò.* vsque ad certum tempus patris tui conseruare moneta, quæ tamen circa mortem ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autem adeo sit diminuta & minoris * ponderis effecta, quod graue propter hoc scandalum in populo ge- ** al. valoris* neratur: tu, quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prædicti postulasti suppliciter à nobis absolui.

Super quo diligens indagator potuisset facilè intueri, quod non erat tam absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda, quoniam cum iuramentū fecisti, moneta aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum & nullatenus obseruandum, & pro eo esset tibi poenitētia iniungenda, cum iuramentum nō, vt esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum. Si verò legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & vsquequaq; seruandum, & vt irreprehensibiliter obseruetur, consulimus & mandamus, vt reprobata moneta, quæ fuerat à legitimo pondere defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secūdum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & seruari iuramentum.

Veruntamen si moneta ipsam in præstatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia remordebat, tuum humiliter peccatum cōfiteri, & satisfactionem iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas adimplere.

Idem Consulibus & populo Tudertino.

Non valet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris.

Constitutio Lxxv.

Venientes ad sedem apostolicā consules vestros super his, quæ ad nos de vo- *ibidem ca.* bis sæpius deferuntur, & commonere curauimus, & aliquantulū asperè cō- *Venientes.* uenire. Cum enim & appellationibus interpositis ad apostolicam sedem teneamini humiliter & deuotè deferre, cum & leges etiam seculares post sententiam

2. quæst. 6. beneficium appellationis non deo cunctis aggrauatis: vos sententias appellationis suspendas executioni mandastis.

ca. am. 2. Verum iidem consules nobis exponere curauerunt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus, firmanz proprio sacramento, quod super mutuis & plagiarijs, secundum vestre ciuitatis consuetudinem, iudicabunt: & intra viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequuntur. Vnde saluo huiusmodi iuramento, vos non posse deferre super his appellationibus dicebant.

ca. No. ita. Quia verò non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secundum consuetudinem vestre ciuitatis iudicare iurarunt: & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinem possent subditos aggrauare: mandamus quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis, cum prædictum iuramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius superioris exceptum.

Cum ergo postquam S. lator præsentium ad sedem apostolicam à sententia G. iudicis appellauit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducentes: volumus & mādamus, vt possessionem ipsam restituatis eidem, alioquin noueritis nos Episcopo Nucerino mandasse, vt vos ad illud ecclesiastica censura compellat.

Idem Archiepiscopo Pisano.

Iurans vsuras non repetere, potest, iuramento non obstante, ex noua causa repetere.

• Constit. Lxxvj.

Ibidem ca. ad nostrā.

AD nostram noueritis audiētiā peruenisse, quod cum I. & G. Petro vsuras non modicas persoluisent, iuramento firmauerunt, quod nec per se nec per alium prædictas vsuras repeterent, vel apud ecclesiasticum iudicē, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cum q̄; creditor condiderit testamentum, suis præcepit hæredibus, vt omnibus, qui probarent se dedisse vsuras eidē, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. vsuras repetere nō attentent propter huiusmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant satisfacere de vsuris.

Mandamus, quatenus sub pœna excommunicationis publicè in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt qui super hoc nouerint veritatem, procedant ad testimonium proferendum: & si per dicta testium, vel alia documenta tibi constiterit de præmissis, hæredes illius, vt vsuras, quas à prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas ecclesiastica censura compellas.

Idem Neopolitano Archiepiscopo.

Iuramentum generale debet intelligi, si fieri potest, vt non obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

Constitutio Lxxvij.

Ibidem ca.

Ad nostrā

noueris.

2. quæst. 1.

Deus omnipotens.

Ibidem ca.

20. quæst. 2.

ca. Ne quis

Extra de

verbo. si.

gnifi. cap.

Cum olim.

AD nostram noueris audiētiā peruenisse, quod à te quasi per extorsionē tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinē iudiciariū obseruare. Verum quoniā secundum traditiones canonicas, manifesta accusatione nō indigent, nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, qui debet in alijs obseruari: nec tu, quando sub præmissio tenore iurasti, habebas in mente, vt propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non iuramentum, sed per iurium potius extitisset: nec esset aliqua ratio seruandum.

Nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis & notorijs ratione iuramenti præmissi nō credimus te teneri seruare subtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non seruari per omnia ipsa iuris ratio postulat & requirit. Vnde videbitur subtiliter inuenienti de ordine iudiciorū procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur, quanquā & secundum approbatum intellectum rectè possit intelligi, quod iurasti vt in omni-

omnibus causis ordinem iudicarium obseruare, in illis videlicet, in quibus est ordo iudicarius obseruandus. Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes.

Idem iudici Carolitano.

Iuramentum alicui debitum, si alteri praestetur, illicitum est, & eo non obstante, cui debetur, praestandum est.

Constitutio Lxxviii.

EA te credimus discretionem vigere, ut intelligas per te ipsum, quod onus non re- *Ibidem ca.*
mittitur, sed augetur, cum cuiquam improbe soluitur, quod alij ex debito *Ea te cre.*
est praestandum. *dimus.*

Sanè cum Archiepiscopus Turritanus à te nomine nostro iuramentum fidelitatis, sicut à nobis mandatum acceperat, exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, asserens quod Pisano archiepiscopo, saluo apostolicæ sedis honore, huiusmodi praestiteras iuramentum.

Cum igitur nobis & ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, si praestitum iuramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum est praestandum, contrarium reputes, illud illicitum iudicabis, & illicito non obstante, quod licitè, imò ex debito petitur, exhibebis, vel si praestitum praestando contrarium non existit, illud sine difficultate praestabis.

Idem Altharino Episcopo.

Qui iurauit stare mandato alicuius, non tenetur parere, si precipit illicita, ut quod filium exheredet, aut uxorem abiuret.

Constitutio Lxxix.

QUinta uallis nostris auribus intimauit, quod pro offensa, quam filia ipsius *Ibidem ca.*
alijs mulieribus irrogaret, quod earum mandato pareret, praestitit iura- *Quinta-*
mentum: quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quan- *uallu.*
do filij aut vxor illius aliquod verbum vel factum contumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem filias & filios exheredaret, & à se propriam remoueret uxorem.

Quocirca mandamus, quatenus, cum licitum fuerit iuramentum, sed mandatum illicitum, praedictos ut reuocent mandatum illud iniungas, alioquin ad mandati obseruationem illius denuncies non teneri.

Idem Archiepiscopo Tarraconensi.

Ex causa leui & temeraria coniuges, etiam quo ad thorum, & mutuam cohabitationem, se separare non possunt, etiam cum iuramenti interpositione.

Constitutio Lxxx.

TVA nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum, *Ibidem ca.*
quod B. & A. vxor eius ad inuicem iurauerunt, se nunquam mutuo petitu- *Tua nos.*
ros: idem verò nunc repetit illam instanter, ea e contrario affirmante, quod prius se faceret Saracenam, quam rediret ad ipsum. Et infra.

Nos igitur fraternitati tuæ respondentes mandamus, quatenus utrunque ad continentiam seruandam moneas, & inducas, quam si promittere voluerint & seruare, utrunque dimittas sine alio commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illam ut reuertatur ad ipsum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam appellatione remota compellas, cum & temerarium fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium utrinque sit commissum.

Idem Genuensi Archiepiscopo.

Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter fornicationem superuenientem vel deformitatem eam repellere potest, propter praecedentem vero non.

Consti-

Constitutio Lxxxii.

Ibidem ca.
Quemad-
modum.

Quemadmodum si vir mulieri iurasset, qui cōtraxit cum illa, quod eā semper pro legitima vxore teneret: pro fornicatione quam mulier ante cōmississet, non posset eam dimittere: sed pro fornicatione quam postea perpetraret, eā dimittere posset, nō obstante huiusmodi iuramento: quoniā in eo taliserat subintelligenda conditio, si videlicet illa in lege coniugij non peccaret.

Ita si quis iurauerit se ducturum aliquā in vxorem, non potest ei fornicationē opponere præcedentem, sed subsequentem, vt illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit.

Alioquin si post huiusmodi iuramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod est prorsus absurdum. Nam si post contractū coniugium vir propter fornicationem licitè potest vxorem à sua cohabitatione dimittere, longè fortius ante contractū cōiugium propter eandē causam sponsus licitè potest sponsam in suam cohabitationem non admittere: quia turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes.

Non obstante in alterutro casu vinculo iuramenti, quod quidē propter subintelligendam conditionem est tale, vt is qui iurauit ad vtrunq; sine transgressionem se possit habere.

Quod si post huiusmodi iuramentum mulier non solum fieret leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, seu quicquā ei turpius eueneret, nunquid vir teneretur eam ducere in vxorem? profectò ductam non posset dimittere. Sed nunquid nō ductam admittere teneretur? quamuis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir iurauit non accusare vxorem, temerarium est iuramentum, sed si specialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, sed non debet accusare.

Illud autem iuramentum est procul dubio temerariū, si vir iuret vxori, quod eam super nullo crimine accusabit: quia si mulier fieret infidelis, & nollet viro cohabitare absq; contumelia creatotis, vel vt illum traheret ad infidelitatis errorem, tunc incunctanter deberet illam impetere apud iudicem suum, vt eam nisi penitus resipisceret, omninò dimitteret secundum canonicas sanctiones.

32. quest.
1. cap. 1.
ff. ad l. iu-
liam de ad-
ulter. l. 2.
§. 2.

Quod si expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne seruandum huiusmodi iuramentum? cū scriptura testetur, quod patronus est turpitudinis, qui celat crimen vxoris: & secundum regulam euangelij, si primo & secundo correpta resipiscere nollet, dicendum esset ecclesiæ, vt tanquam ethnica & publicana deinde vitaretur, ne per hoc libera ei præberetur peccandi facultates, propter impunitatem peccati.

Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccanti, non solum septies, sed vsque septuagies septies, secundum euangelicam veritatem?

Tutius ergo in hoc casu videtur, vt propter iurisiurandi religionem vir accusare desistat vxorem ad diuortium celebrandum, quanquam denunciare eam posset ad poenitentiam peragenda.

Idem Abbati & Capitulo Castellionis.

Licet in causa necessaria etiam per religiosos iuratur.

Constitutio Lxxxij.

Ibidem ca.
Etsi.
Matt. 5.
Ibidem.

ET si Christus præceperit secundum euāgelicam veritatem, sit sermo vester, Est est, non non, vt affirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excrecente malitia simplici assertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiūxit: Quod amplius est, à malo est: à malo inquam, non tam culpæ, quàm poenæ, nec exhibentium, sed exigentium iuramentum. Nam incredulitas huiusmodi magis est poena quàm culpa: Vnde non dixit, malum, sed à malo.

Ibidem.

Licet etiam iuramentū prohibuisse dominus videatur, nusquā tamē per creatore, sed per creaturā iurare prohibuit, ne per huiusmodi iuramentū transferretur ad

ad creaturam honorificētia creatoris. Quare cum in Euangelio prēmīssset, Di. *Ibidem.*
co vobis, nolite iurare omnino, statim subiūxit, Neq; per cælū, quia thronus Dei
est, neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est, neque per Hierosolymā,
quia ciuitas regis magni est, neque per caput tuum, quia non potes vnum capil-
lum facere album aut nigrum. Et quamuis non sit per creaturam iurandum,
si tamen iuretur per creaturam, seruandum est quidem, dummodo sit licitum
quod iuratur: quia teste Veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo
qui sedet super eum.

Iacobus quoque non simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatē iuran-
di, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite iurare: quoniam ad iuramentū nō *Iacob. 5.*
debet quenquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas trahere importu-
na. Et tunc potest sine culpa iurare, dūmodo illos tres comites habeat iuramen-
tum, de quibus Propheta ait: Et iurabunt viuit dominus, in veritate, & iudicio, *Hier. 4.*
& iustitia. Quod autem Iacobus subdit, neq; per cælum, neque per terram, neq;
per quodcunque aliud iuramentum, iurare vetat per quamlibet creaturā, quod-
cunque sit illud, alioquin non dixisset Apostolus, Homines per maiorem suum *Heb. 6.*
iurant, & omnis controuersia eorum ad confirmationem finis est iuramentū.
In quo patenter ostendit, per quem sit iurandum, cum ait: Homines per maiore
suum iurant, id est, per Deum: & cur sit iurandum, vt videlicet omnis cōtrouer-
sia finis sit iuramentum.

Angelus quoque quem vidit in Apocalypsi Ioannes stantem super mare, & *Apoc. 10.*
super terram, leuauit manum suam ad cælum, & iurauit per viuētem in secu-
la seculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Euangelio, quā Est, est, nō, *Matth. 23.*
non, cum sēpius dixerit: Amen dico vobis. Quod ipse secundum Lucam ex- *Luc. 4.*
ponens, cum prēmīssset: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in
patria sua, consequenter adiūxit: In veritate dico vobis, quod multæ viduæ erāt *4. Reg. 4.*
in diebus Helix in Israel. Apostolus quoque iurabat, cū diceret: Testis mihi est *Rom. 1.*
Deus. Et iterum: Quotidie morior per gloriam vestram fratres: quia græca exem-
plaria manifestissimam iurationem esse ostendunt. Si enim per se malum esset
iurare, profectō dominus non iurasset, cum tamen in veteri testamēto legatur,
quia iurauit dominus, & non poenitebit eum. Et rursus: Iurauit dominus David *Psal. 109.*
veritatem, & non frustrabitur eum. Imō & præcepit in veteri testamento: Red. *Psal. 131.*
de Deo iuramenta tua.

Quædam verò prohibentur, quia per se mala sunt, vt furtum, adulterium, &
huiusmodi: quæ non sunt aliquatenus facienda.

Quædam verò prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fi-
ant frequenter & multum, ex his mala sequuntur, vt vinum per se malum non
est, & tamen prohibet Apostolus dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxu- *Ephes. 5.*
ria, quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini luxuria generatur. Sic
& iuramentum per se malum non est, cum sit confirmatio veritatis: sed tamen
prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti & incauta iuratione periurium sæpe
contingit, sicut in Ecclesiastico legitur, Vir multum iurans replebitur iniquita- *Eccles. 23.*
te, & non discedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulsit *1. Tim. 3.*
propter necessitatem discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico vino pro-
pter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profectō cum necessitas exigit,
pro re vera, licita & honesta potest securè iurari, quia cessante causa, cessat
effectus.

Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt, quantum potestis, iuramenti vincula
euitetis, volentes tamē indemnitati vestri monasterij prouidere, ne propter defe-
ctum testium sui iuris sustineat læsionem, præsentī vobis pagina indulgemus,
quatenus vos & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdē, deficientibus
alijs testibus, pro ipso perhibere testimonium veritati.

Idem Episcopo Ameliensi.

Iuramentum contra utilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.

Consti.

Constitutio Lxxxiiij.

Ibidem ca.
Sicut no-
stris.

Sicut nostris est auribus intimatum, ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dum esset in minoribus ordinibus constitutus, iuramenta quædam in damnum episcopalis iuris fecerunt, priusquam de pontificis electione tractatus aliquis haberetur. Et infra.

Pro iuratione incauta, Episcopo imponi fecimus poenitentiam congruentem. Et infra.

Quia non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quæ contra utilitatem ecclesiasticam attentantur, mandamus, quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem, & si ea inueneris esse vera, quod in damnum episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum, appellatione remota, reducas.

Innocentius Papa tertius.

Non auditur mulier contra alienationem rei dotalis, cui sponte consensit & non contrauenire iurauit.

Constitutio Lxxxiiij.

Ibidem ca.
Cum con-
tingat.

Cum contingat interdum, quod constante matrimonio, mulieres alienationibus, super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias consentiant, ne ulterius contraueniant proprio sacramento firmâdo, ac soluto processu temporis matrimonio contrauenire nituntur, vtrum hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requisit.

Nos autem fraternitati taliter respondemus, quod etsi mulierum consensus in talibus non videatur obligatorius, secundum legitimas sanctiones, ne talitamen prætextu viam contingat periurijs aperiri, mulieres ipsa seruare debent huiusmodi iuramenta, sine vi & dolo sponte præstita, cum in alterius præiudiciū non redundent, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

ff de fun-
do dotal.
L. iulianus.
& C. ad
velle. autē.
Siue à me.

Innocentius Papa tertius.

Mouens bellum iniustum, compellitur restituere quæ per violentiam occupauit, & eos absolueret, à quibus indebitè iuramenta extorsit. Non astringitur qui iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præstitum est iuramentum.

Constitutio Lxxxv.

Sicut. Et infra. Si constiterit quod prædictus Henricus iniuste bellum mouerit contra Ioannem: ipsum Henricum studeatis inducere, vt vniuersa per huiusmodi violentiam occupata restituat conquerenti, & eum à præstito sibi iuramento prorsus absoluas. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc, si præmissa veritate nituntur, cogatis per sententiam excommunicationis, terram ipsius interdicti sententiæ supponentes.

Iuramentum autem quod Ioannes se asserit præstitisse, si de assensu factum est vtriusque, cum non ligat qui præstitit, dum ille, cui præstitum fuerit, seruare negligit quod promisit.

DE EXCEPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI.

diacono Richimundiz.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat replicatio communionis.

Constitutio Lxxxvj.

Extra lib.
2. tit. 25. de
exceptioni-
bus.

Nobis ex parte tua fuit quæsitum, vtrum is qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum à sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum.

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ipse ab accusatione

cusatione illius poterit remoueri, cum primus à communione fidelium sit exclusus: secundus verò tantum à sacramentorum participatione sit remotus.

Idem Audicensi Episcopo.

Habens plura beneficia contra alium de pluralitate non excipit.

Constitutio lxxxvij.

CVM ecclesiasticæ prouisionis officium. Et infrà. Mandamus, quatenus Ia. *ibidem ca.* faciat is præbendæ illius, de qua per Celestinum prædecessorē nostrū, nosci- *cū eccle-* tur inuestitus, pacifica possessione gaudere, cum exceptionem illam, quod præfa- *sastica.* tus Ia. in alia ecclesiā beneficium possidet, ei non possint opponere, quos constat varia beneficia in diuersis Ecclesijs obtinere.

Idem Episcopo Eliensi.

Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

Constit. Lxxxviii.

PASTORALIS. Et infrà. Quoniam per dilatorias exceptiones, malitiosè non- *ibidem cap.* nunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ respon- *Pastoralis.* dendo decernimus, vt infrà certum tempus à iudice assignandum omnes dilatoria proponantur.

Ita, quod si partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint protestatæ, nullatenus audiātur, nisi fortè aliqua de nouo sibi cōpetens exorta fuerit, vel is qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramento se postmodum ad illius notitiam peruenisse.

Idem Monachis Farfenensibus.

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconuenire non potest.

Constitutio Lxxxix.

CVM inter Priorem & Conuentum de Argentolio ex parte vna, & nobilem *ibidem ca.* virum S. de Malileone diœcesis Pictauien. ex altera, super damnis & alijs co- *Cum inter.* ram vobis ex delegatione nostra quæstio verteretur, procuratore ipsius nobilis vestrū volente declinare iudiciū, eò quòd duos ex vobis habebat suspectos, Procurator monasterij allegauit parti eiusdē nobilis, quum esset vinculo excommunicationis astrictus, exceptionis huiusmodi beneficium interdictum. Et infrà.

Inquisitioni duximus vestræ respondendum, quod prædicto nobili legitima defensio in iudicio reseruatur, & maximè iudicis recusatio, cū periculosum sit corā suspecto iudice litigare, ac suspectis iudicibus sedes Apostolica causam de certa conscientia non committat. Vnde in talibus non excommunicati fauor attenditur, sed æquitas iudicantis, quum non debeat claudicare iudiciū, ac satis videatur absurdum, si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur: quia sic condemnaretur multoties absoluentus. Porro, cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdicti debet eidem appellationis remedium, si contra iustitiam condemnatur: quia ratione in vno eodemq; negotio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia, nō videmus. Cæterum non sic in recōuentione sentimus, ne, quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

Idem Monachis Farfenensibus.

Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi.

Constitutio xc.

CVM venerabilis frater noster I. Sabinensis Episcopus coram dilectis filijs *ibidem ca.* nostris R. tituli sanctæ Anastasiæ presbytero & P. sanctæ Lucie Diacono, *Cum vene-* Nnn Cardi-rabilis.

Cardinali quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, Ecclesiā sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentiis petiuiisset, asserens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere.

Idem nondum episcopi intentione fundata, præproperè sic respondit, Quod etsi dicta Ecclesia dudum fuerit ecclesiæ Sabinen. subiecta, eā tamen nō poterat Episcopus vendicare, quam ex permutationis causa Farsenense monasteriū obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo cōtineri prima facie videbatur, quod Theodosius Episcopus cum sacerdotum suorū assensu prædictam ecclesiā sancti Viti pro quibusdam Ecclesijs & rebus alijs in cambium vestro duxit monasterio concedendam.

Ad hæc episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per huiusmodi responsionem esse fundatam. Cum enim pars vestra responderit se dictam ecclesiā ex permutatione facta per Sabinensem Episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur se credere quod dicta ecclesia tēpore permutationis pertinuit ad Ecclesiā Sabinen. cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quā cum domino, vel cum eo qui habebatur loco domini legitimè valeat celebrari. Et infra.

Porro memoratus Episcopus ad probandum, quod iam dicta Ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere, quod tam dictam Ecclesiā, quā molendina, terras & alia bona eius Sabinenses Episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio disponendo. Et infra.

Intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minimè fundasse per testiū depositiones, vel per procuratoris supradicti responsionem: quia exceptionem obijciens, de intentione partis aduersæ non intelligitur fuisse confessus, vel per instrumentum ex aduerso exhibitū: cū in eo Theodosius Episcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur Episcopus Sabin. quanquam in transcripto, quo procurator utebatur, appositum fuerit Sabin. per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsauit, quia tamen delictum personæ in damnum Ecclesiæ redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post obijci potest exceptio falsitatis cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia, vsq; ad viginti annorum spacium valeat retractari, veritate comperta nolumus, vt per id monasterio vestro præiudicium generetur.

Quia verò nobis constitit supradictam Ecclesiā sancti Viti constitutam esse in diocesi Sabinensi, episcopale ius in omnibus eidē Episcopo adiudicauimus in eadem: istis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei nōscūtur esse subtracta, quum per priuilegium siue per præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verum, quia dictus Episcopus, qui eandem Ecclesiā vendicabat, munitum se præscriptione legitima non ostendit, quamquam probauerit Episcopum Sabinensem bona eiusdem Ecclesiæ aliquanto tempore possedisse, vos ab impetitione Episcopi, quo ad temporalia eiusdem Ecclesiæ, sententialiter duximus absolucndos.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI de Cenedo.

Procuraciones qua debentur legatis & nuncijs Apostolica sedis, praescribi non possunt.

Constitutio xcj.

Extra lib.
2. tit. 26. de
prescriptio
nibus. cap.
Accedentes.

Accedentes ad præsentiam nostram, Præpositus S. Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani, syndici & procuratores primicerij, & clerici Mediolanenses, de ordinarijs maioris ecclesiæ grauiter sunt conqueſti, quod cum ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuotè recipiant & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuunt, & procu-

procurantibus ad expensas subsidium impartiri. Et infra.

Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur, Mandamus quatenus nisi dicti ordinarii per speciale priuilegium apostolicæ sedis præstandis procuracionibus ostenderint se immunes (etiã si longissimo tempore procuracionis obsequium non impederint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procuracionis sarcinam ordine debito subeundam teneri decernas.

Idem Prioribus de Costa, & de sancto Donato.

Subditus non præscribit obedientiam contra prælatum.

Constit. xcij.

Cum non liceat à capite membra recedere, non sufficimus admirari, quod si. *Ibidem ca. Cum non liceat.*
Cicut referente Bracharensi archiepiscopo nobis est intimatum, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diocesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tanquam episcopo vestro contumaciter recusatis. Et infra.

Ideoque mandamus, quatenus præfato Archiepiscopo, & Ecclesiæ Bracharensi obedientiam & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ dioceseos faciunt, impendatis, præscriptione temporis non obstante.

Idem Nobili Viro Matafeloni.

In iuribus ad Romanam Ecclesiam spectantibus currit sola centenaria præscriptio.

Constitutio xcij.

Audientiam nostri apostolatus peruenit. Et infra. Proponebatur ex *Ibid. cap. Ad audientiam.*
parte tua, Alexandrum Papam prædecessorem nostrum tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis quadraginta solidos denariorum Papiensium, quos Romana Ecclesia ibi consuevit recipere annuatim: in super comestiones, banana, placira, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Apostolica sedes habebat.

Sed ea tibi ratione deberi castellanus eiusdem castri constantissime asserbat.

Ad quod probandum inducebas prædicti papæ priuilegium, & librum Ecclesiæ Romanæ censualem: hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse præscriptum censum nuncijs Romani pontificis à quinquaginta annis, & infra fuisse solum.

Sed inter alia fuit ex aduerso responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis tibi aliquid commodi afferebant, quum priuilegio usus non fueris spacio annorum triginta, & liber censualis suspectus existeret: * quare non fuerat in camera nostra receptus, ac scrinarius alio modo scripserat dicta testium, quàm dixissent. *quia.*

Nos igitur magis auctoritatem priuilegij, quàm depositiones testium attendentes, considerantes etiam librum censualem, quem non suspectum habuimus, licet non in camera nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani sit inuentus, quia eum, quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit, nec credentes ipsum scrinarium (quum iuratus sit, officium suum fideliter exequi) aliud scripserat, quàm à testibus diceretur: respicientes in super, quod est longe validius, ipsum negotium tangere principaliter Romanam Ecclesiam, contra quàm non nisi centenaria præscriptio currit: in solutione prædicti census, & aliorum petitorum condemnauimus partem aduersam, iniungentes eidem, ut tibi, non tanquam tibi, sed tanquam Romanæ Ecclesiæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiam propter prædicta beneficia vassalus existis) sine difficultate persol.

nat.

Idem Abbatibus Hildefenensi & Gradenensi.

De centenaria præscriptione, quæ solum currit contra Romanam Ecclesiam, tempora schismatum deducantur.

Constitutio xciiij.

Ibidem ca. Cū nobis. C. de sacro sanct. Eccl. Vt inter diuinū. Et in Authent. Vt Romana Ecclesia. 16 quest 3. ca. Nemo. ibid. cap. auditu.

Cum nobis. Et infra. Licet tam legali, quàm canonica sit diffinitione statutum, ut contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet priuilegio speciali, nō nisi centum annorum præscriptio sibi locum valeat vindicare, tempora tamen intercurrentium schismatum, quæ secundum iuris ordinem cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed diligenti consideratione adhibita, de ipsa computatione deduci.

Idem Eliensi & Rofensi Episcopis.

Prælati inferior potest præscribere in certis Ecclesiis sue diocesis totum ius episcopale: subducitur tamen de præscriptione temporis, quo vacauit Ecclesia cathedralis.

Constitutio xcv.

Auditis & intellectis meritis causæ, quæ vertitur inter Vigorensem Episcopum, & Abbatem de Heuescham, super Ecclesijs in valle de Heueschā, quas Episcopus asserit ad se diocesana lege spectare: Abbas autem eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas. Et infra.

Verum tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus de Heuescham pleno iure possessæ, ut videantur in eis Episcopale ius legitimæ præscripsisse. Et infra.

Quocirca mandamus, quatenus inspectis priuilegijs The. & Of. regū, quæ Abbas super præmissa libertate se asserit habere: si per illa constiterit, quod vallis de Heuescham sit ille locus, quem Celestinus prædecessor noster libertate donauit, absoluat is Abbatē de impetitione episcopi super ecclesijs memoratis, & adiudicātes illas Abbati pleno iure subiectas, Episcopo super illis silentiū imponatis. Quod si Abbas in hac probatione defecerit, audiat is probationes super tēpore, quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: etsi per tantum tēporis vacasse constiterit, ut illo subducto, non sit quadragenaria cōpleta præscriptio, vos in illis Ecclesijs episcopale ius adiudicetis Episcopo, & super illo perpetuū silentium imponatis Abbati. Si autem exceptionem huiusmodi Episcopus non probauerit, quia tamen interruptionē probauit circa processionem Pentecostalē in villa & ecclesia de Mortana, & receptionē ac procurationē Archidiaconi, nec nō solutionem denariorū sancti Petri in valle de Heuescham, circa cognitionē quoq; causarum matrimonialium, & capellani suspensionē in prædicta villa de Mortana, & interdictum capellarū in præfata villa de Heueschā, vos super his ius episcopale adiudicetis eidem, si tamen circa suspensionem & interdictū huiusmodi infra quadraginta annos interruptio facta est, in ceteris ei silentium imponentes, quæ Abbas præscripsisse probatur.

Idem Parrhisiensi Episcopo.

Non potest subditus contra superiorem visitationem aut procurationem, ratione visitationis debitam, in seipso præscribere: quamuis alius in personam alterius præscribere: possit vtrunque.

Constitutio xcvi.

Ibidem ca. Cū ex officio sui.

Cum ex officij sui debito Senonensem prouinciam visitare Archiepiscopus Senonensis, per Parrhisiensem diocesim transitum faciens, ad Abbatis sancti Maglorij prioris de Castres, & quorundam aliorum Ecclesias eiusdem dioceseos necesse habuit declinare, à quibus quum debitam sibi procurationem postulare, ipsi eam inhumaniter negauerunt, ad suæ negationis defensionem hoc solum

solum allegantes, quod non meminerant se procuracionem huiusmodi predecessoribus eiusdem Archiepiscopi exoluisse, nec ab eis fuisse aliquando petitam. Et infra.

Nos igitur præmissam eorum allegationem penitus nullam reputantes, cum contra procuracionem, quæ ratione visitationis debetur, præscribi nequiverit, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi: etsi alius contra eum præscribere posset vtrunque.

Ideoque mandamus, quatenus sententiam, quam in huiusmodi contemptores de antiqua metropolis consuetudine tulit Archiepiscopus memoratus, vsq; ad satisfactionem condignam facias observari: quia secundum Apostolum, qui spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia, quum nemo cogatur suis stipendijs militare.

Si quid enim aliud quam superius fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiscopi obijcere & probare voluerint, nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

Idem Archiepiscopo Pisano.

Qui alieno nomine possidet, non præscribit: nec etiam is qui proprio, nisi habeat bonam fidem & iustum titulum.

Constitutio xcviij.

Cum iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem B. Petri pertineat, sicut totum ibidem ca. Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel Ecclesia tua à Cuius iudice Marchione Masse iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum. Et infra.

Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit, plenius circumspicis, non intelleximus te vel Ecclesiam tuam super hoc aliquo iure subnixam, quum auctoritatem sedis Apostolicæ non ostendas, per quam à iudicibus Caluritanis tu & antecessores tui fidelitatis exigeretis iuramenta: nec præscriptione aliqua muniaris, quum secundum confessionem tuam nec ecclesia Pisana, vel tu fueris in quasi possessione, iuris exigendi huiusmodi iuramentum, quod pro sede Apostolica ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris, per quod constat Ecclesiam Romanam semper in quasi possessione fuisse, quum pro ea ministerio tuo & antecessorum tuorum exactum fuerit, & præstitum iuramentum, & is etiam possidere dicatur, cuius nomine possidetur. Si vero dicatur, quod nomine tuo & antecessorum tuorum, & non nomine nostro, & Romanæ Ecclesiæ fuerit iuramentum exactum, possit inferri, quod iuramentum præstitum de conseruando iure & honore sedis Apostolicæ fuerit violatum: unde licet retineri non posset, quod contra iuramentum huiusmodi fuerit scienter obtentum: quia etiam secundum hoc, locum præscriptio habere non posset, quum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides, & iustus titulus exigantur: etsi etiam locum potuisset habere præscriptio, non credimus centenariam præscriptionem, quæ sola currit aduersus Romanam Ecclesiam, posse probari.

Idem Episcopo Lucanensi.

Abbas in capellis præscribere potest iura episcopalia, obtinet tamen in his solum quæ præscripsit.

Constitutio xcviij.

Cum olim frater Episcopo cum abbate & monachis sancti saluatoris de Ficheto super plebe Falmazane, & adiacentibus capellis: ipsius in nostra præsentia litigando institutionem in eis & alia ad ius episcopale pertinentia vendicares, ad fundandam intentionem tuam ius commune principaliter allegabas: cum ius auctoritate dicebas vniuersa spiritualia in prædictis locis, quæ sunt in diocesi tua constituta, ad te, tanquam ad diocesenum Episcopum pertinere: arbitrium præterea super hoc promulgatum à Pistoriensi Episcopo, archipresbytero ac primicerio Lucanis allegans.

Ad elidendam autem intentionem tuam Abbas Gregorij septimi Papæ priuilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præcessisse, per quod tam monasterium, quàm plebs & capellæ prædictæ videbantur libertati donatæ. Et infra.

Aliorum quoque Romanorum pontificum dictus Abbas priuilegijs utebatur post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegia sibi concedere videbantur. Et infra.

Quia prædictus Abbas sufficienter ostendit monasterium suum, super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani & clericorum, baptismo & poenitentia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicando, atq; interdicens, & etiam absolucendo legitima præscriptione munitum: Abbatem ipsum ab impetratione tua super iam dictis articulis duximus absolucendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo: super alijs omnibus, quæ ad Episcopale ius spectare noscuntur, iuxta tenorem arbitrij eundem Abbatem quo ad plebem, & capellas prædictas sententialiter condemnantes.

Innocentius Papa tertius.

Qui præscriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & utitur illo, præscriptionem renouat. Si præscriptio non erat completa, malam fidem habet: & ideo non præscribit.

Constitutio xcix.

Ibi. cap. Venies ad. **V**eniens ad præsentiam nostram Abbas sancti Martini de Pannonia. Et infra.

Petit à nobis postmodum idem Abbas, ut Vesprimensis episcopus non impediat vel faciat impediri, quo minus omnes qui in Simagiensi parochia vel comitatu constitunt, de omnibus, quæ possident, decimas sibi soluât, sicut in priuilegijs Paschalis Papæ prædecessoris nostri & sancti Stephani regis continentur.

Præfatus vero Episcopus postulauit, ut decimas Simagiensis comitatus infra diocesis terminos constitutas, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus: nisi aliquo iure speciali se ipsas possidere monstraret. Et infra.

Christina verò, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promouendi fuerint clerici Ecclesiarum seu capellarum ipsius monasterij, quod est in Vesprimensi diocesi constitutum, à Vesprimensi Episcopo postulabunt, siquidem catholicus fuerit, & gratiam sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, præfule catholico suscipiendi ea liberam habeant facultatem, sicut in priuilegio dicti Paschalis, & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri.

Non obstare priuilegio Clementis papæ, per quod priuilegium suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de illis nullam fecerit mentionem, præsertim quum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit saluis institutionibus, non solum Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius etiam legatorum.

Nec obstare poterat præscriptio, quàm idem Abbas in suum subsidium opponebat, quia si consummata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetravit, iuri præscriptionis renunciasse videtur, præsertim quum coram nobis priuilegio illo sit usus, quod suæ intentioni (quantum ad hunc articu-

lum) contradicit. Si verò nondum consummata erat præscriptio, sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium bonam fidem non habuit:

& ideo secundum Canones
non præscri-
psit.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIDIACONO
& Sacristæ Magalonenfibus.*Si Papa contra pronuntiationem suam confert beneficium, hoc tacito surrepticia dicitur collatio, & non tenet.*

Constit. C.

Vm olim Magalonenfis episcopus P. de Castro nouo ad vacantem archidiaconatum eiusdem Ecclesiæ nominasset, I. præposito, ut nullus ibi, nisi prius duplici sibi voce concessa, institueretur, per appellationem interpositam inhibente, Episcopus dictum P. de Archidiaconatu per suum annulum inuestiuit. Præpositus vero alium ad eundem archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem Celestinus prædecessor noster quod factum fuerat ab utraque parte, cassauit: pronuncians quod aliquibus scriberet, ut tam Episcopum quam personas ad ordinandum concorderet Archidiaconatum monerent: & eorum fortè monitis non admissis, hoc ipsi exequi non differrent. Post hæc verò dictus prædecessor noster G. qui nondum ad diaconatus erat promotus officium, præter conscientiam procuratoris Episcopi apud sedem Apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronuntiationem suam contulit, sicut credimus, circumuentus.

Extra li. 2
tit. 27. de
sententia
& re iudi-
cat. cap.
Cū olim.

Nos igitur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorum, dicentium sententiam Romanæ sedis, cum aliquid fuerit surreptum, posse in melius commutari, quod de prædicto G. factum est, non obstare donatione, quam ab eodem Episcopo in elusionem donationis Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus, & ei, licet absenti, quum de surreptione liquidò conitet, super dicto Archidiaconatu perpetuū silentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus prædictum Archidiaconatum plena omnium vestrum, qui præsentibus fuerint in Ecclesia, interueniente concordia ordinare curetis.

Idem Abbati & conuentui sancti Zenonis
Veronensis.*Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea infra decem dies non fuerit appellatum.*

Constit. Cj.

Cum inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterum, & clericos sancti Proculi super subiectione eiusdem ecclesiæ quæstio verteretur: ex parte vestra fuit propositum, quod dicta ecclesia monasterio vestro pleno iure debet esse subiecta, videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri & eiusdem fidelitate, ipsius & fratrum obedientia, correctione, representatione, ad ordines, tonsuratione, susceptione chrismatis, litanij, & alijs similibus, per quæ plena subiectio declaratur, ad quod approbandum instrumentum publicum concessionis B. quondam Veronensis Episcopi pars vestra in medium producebat, quam concessionem successor eius G. ratam habuit & etiam confirmauit. Super his quoque tam Romanorum pontificum, quam patriarcharum Aquilegensium priuilegia, & confirmationes induxit, quorum vnus de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio R. quondam Veronensis Episcopi, qui eiusdem ecclesiæ archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eodem à priore sancti Zenonis mandauit sua vice subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quod inter B. quondam Abbatem eiusdem monasterij, & sancti Proculi archipresbyterum & fratres ipsius procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali, controuersia fuit exorta: ad quæ duo illi se duntaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerunt: tandem præfatus G. Veronensis Episcopus quendam Cardinalem sequens, à quo idem fuerat iudicatum, quod vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut Abbati obedientiam remitteret, sententialiter diffiniuit: cuius sententia cum nulla fuerit, appellatione suspensa in rem transijt iudicatam. Et infra.

Ibid cap.
Cum inter.

N n n 4

Quam-

Quamuis fortè dicto instrumento donationis non sit plurimū innitendum, nec confirmationibus, nec priuilegijs, quæ de ipso causam & originem acceperunt: attendentes tamen quod quantum ad litigantes ipsos, iuxta sententiam factam fuit, postquam in rem transijt iudicatam, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset, cum contra ius constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorū sermonibus præualente, quæ præsumitur rite per omnia celebrata, diffinimus vt archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem & obedientiā præstet abbati sancti Zenonis.

Idem Canonicis Nouariensibus.

Sufficit ad confirmationem sententia nihil continentis iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur.

Constit. Cij.

Ibid. cap. Causam quæ inter.

CAusam quæ inter vos & A. clericum super præbenda Nouariensis ecclesiæ vertebatur, Laudensi Episcopo de consensu partium commissimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam sententiam promulgauit, à qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Et infra.

Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum, quod contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgauit, sicut per attestaciones nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium assensu fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ ab vtraque parte fuerat requisitus, sententiam ipsam curauimus confirmare.

Idem Constantino Episcopo.

Sententia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam, si prius non fuerit appellatum, & quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa per iudicem arctari.

Constit. Ciiij.

Ibid. cap. Quod ad consultationem.

QUod ad consultationem. Et infra. Quia postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies vel amplius, sine contradictione recipiens, & ad diem veniens consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententiæ, à cuius prolatione & purgatione iniuncta ultra decedum dicitur effluxisse, taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spatiū sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ, qui ad procurationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegauit, cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ sententiæ paruissse, præsertim vbi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest non nunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum breuiorem, imputari sibi potest & debet, cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse: vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum modus executionis canonicus excedatur.

ff de re. iud. l. 2. Si 2. quest. 6. §. Sunt quorum.

Idem Decano, Cancellario & C. canonico Lundoniensi.

Sententia potest probari per testes, licet non deponant de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

Constit. Ciiij.

Ibidem ca. Sicut nobis

Sicut nobis intimastis, cum causa, quæ inter H. subdiaconum, & B. presbyterum super quinque modijs frumenti vertebatur, ipsi subdiacono singulis annis exoluendis, vobis cōmissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postularer subdiaconus, supradictus aduersarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice
super

super hoc cōuentus fuerit, & sentēcialiter absolutus, quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorū dispositione constitit, quod magister A. auctoritate episcopi Lundonienſis ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum, quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de causis, quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint, quid tenendum sit, sedem duxistis apostolicam consulendam.

Cum autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia quæ iudicem mouent non exprimantur in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiam à iudice suo prolatam, propter auctoritatem iudicialiam præsumi debet omnia legitimè processisse.

Idem Episcopo Astoricensi, & Abbati sancti Isidori Legionensis.

Ab eadem sententia potest appellare, ne dum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest. & poterit sententia, quo ad reum, nil de suo iure docentem, confirmari: respectu verò tertij rationabiliter appellanti infirmari.

Constit. Cv.

Cum super controuersia, quæ inter Aurienensem Episcopum, & monasterium. *Ibidem ca. Cum super*
Cellæ nouæ super statu ipsius vertebatur, pro Episcopo diuersæ sententia latæ fuissent, nuncius Onetensis Episcopi per eas Onetensem ecclesiam læsam grauitè querebatur, ad quam proponebat monasteriū pertinere. Et infra.

Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum & ostentum, quare sententia pro Episcopo promulgata debuerat irritari, eam quantum ad monasterium duximus confirmandam. Et infra.

Mandamus, quatenus, si constiterit appellationem pro ecclesia Onetensi rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam nuncium eius infra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionē Onetensis ecclesiæ detrimentū incurrat, alioquin, sicut ius postulat, executioni absque Onetensis ecclesiæ præiudicio demandetur, cui, quæ præmissa sunt, non præiudicent, quo minus suam valeat consequi rationem, cum res inter alios acta non noceat regulariter alij, iuxta constitutiones canonicas & ciuiles.

Innocentius Papa tertius.

Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignorata non comparuit, tenet sententia, eo absente lata: sed retractatur, eo probante legitimam absentiam causam. Si verò impedimentum probatur non plenè, non retractatur sententia, nisi prius doceat de ipsius iniquitate.

Constit. Cvj.

Cum Bartholdus miles curiam suam P. militi pignori obligasset, eodem P. sublatō de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdē, afferens quod ius patronatus cum vniuersitate transisset in eum, D. clericum eiusdem loci archidiacono ad supradictam ecclesiam præsentauit: qui de consensu Episcopi ipsum instituit in eadem, in possessionē eum induci faciens corporalem. Prædictus verò B. dominus fundi T. sacerdotem memorato Episcopo præsentauit, sed ipsum Episcopus non admisit. Cum autem dictus T. aduersus memoratū D. super prædicta ecclesia deposuit quæstionem, Remensis Episcopus apostolicæ sedis legatus iudicibus negocium delegauit: ad quem cum attestations vtrinq̃ue receptas per partes postmodum remisissent, & præfato D. cum suis attestationsibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneū comparere curaret, ipse attestationsibus inspectis clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpe dicti T. sentēcialiter reddidit absolutum, eidem T. imponens silentiū super ecclesia memorata. Postmodum autē idem presbyter ad archiepiscopi præsentiam infra breue tempus accedens, iustam causam absentię allegauit. Archiepiscopus verò Argentino electo, & Altræ syluæ, & Tudebrenensis Abbatibus dedit suis literis in mandatis, vt si iustam absentię causam ille ostenderet corā eis, prædictam sententiam nullius decernerēt esse valoris, & causam sine debito terminarent.

*Extra lib. 2. de fide in-
stru. cap.
inter di-
lect.
C lib. 7. l.
2. res inter
alios. & ff.
de re iudi-
cata. Sape.*

*Ibidem ca.
Cum Bar-
tholdus.*

narent: alioquin facerent sententiam observari. Verum dicto electo, & præfatis abbatibus committentibus alijs vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt, à quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emisit. Et infra.

Licet aut iustam absentiae causam minus sufficenter presbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis concessimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiae Archiepiscopum inuenimus circumuentum: tum quia continebatur in illa, quod per attestaciones ipsius clerici fuerat sufficenter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cum eundem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestaciones illas nihil ostensum aliud fuerit, nisi quod pro quodam iure, quod de illa ecclesia consuevit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim decem solidos acceperunt: tum etiam quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per attestaciones suas appareat ipsum suam intentionem sufficenter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficenter instructam, cum vnus tantum partis attestaciones receperit, quæ parum faciebant ad causam, vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestaciones nobis constiterit euidenter, ipsum à vero patrono fuisse ad sæpe dictam ecclesiam præsentatum.

Innocentius Papa tertius.

Papa in sententijs, quas profert, ordinem iuris seruat.

Constit. Cvij.

*Ibid. cap.
In causis.*

IN causis quæ summi pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter observandus: cū in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare: nisi fortè cū aliquid causa necessitatis & vtilitatis inspecta dispensatiue duxerit statuendum.

Idem Conuentui S. Leufredi.

Secunda sententia in diuersa instantia contra primam lata tenet mero iure, nec debet infringi etiam si sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præsertim si prima sententia secundum iudicium non fuit ostensa.

Constit. Cvij.

*Ibid. cap.
Inter monasterium.*

INter monasterium sancti Anthonij Rothomagensis & vestrum, super modo eligendi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata. Et infra. Cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam, tum quia causæ suspicionis in iure propositæ, friuolæ videbantur, quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem de subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de priuilegijs apostolicæ sedis & processu negocij coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur: quod si fuisset expressum, obrinere minime potuissent: Non obstante sententia, quæ pro monasterio sancti Anthonij dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cum si à prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita, contrarium statuissent: alioquin eam obijcientibus imputetur, cum sub prætextu nouorum instrumentorum lites non debeant instaurari.

Factum priorum iudicium ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes electo à vobis nos ipsi munus benedictionis saluo iure diocæsani curauimus exhibere.

Idem Episcopo, Decano & Cancellario Parrhisiensibus.

Tenet sententia contra priuilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.

Constit.

Constit. Cix.

Suborta inter Meldensem Episcopum, & monasterium Resbacense super ipsius monasterij subiectione materia questionis, & procuratoribus partium militigantibus coram nobis, quia per confessionem partis aduersæ constitit eundem Episcopum quasi possessionem obedientiæ in eodem monasterio habuisse, ipsum restituendum decernimus ad eandem.

Verum quia priuilegium Innocentij Papæ prædecessoris nostri libertatem monasterij plenariam exprimebat, decano Sueffionensi, & suis coniudicibus dedimus in mandatis, ut Episcopo in quasi possessionem obedientiæ restituito, nisi contra priuilegium rationale aliquid obijceret & probaret, super subiectione monasterij sibi silentium imponere procurarent. Et infra.

Iudicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognouimus efficaciores Episcopi rationes, subiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij, ut ibidem habeat tanquam dioecesanus Episcopus potestatem, ita tamen, ut per hoc nullum apostolicæ sedis præiudicium generetur, quo minus si voluerit, suam iustitiam prosequatur. Nimirum si præfati Innocentij priuilegium Alexandro fuit in iudicio præsentatum, & ipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. Si verò non fuit coram eo exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet sententia retractari.

Idem Abbatibus sanctæ Mariæ in Cathag. & vallis secretæ.

Sententia à qua fuit appellatum, retractatur, si constet testes, ad quorum dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

Constit. Cx.

Cum I. & A. canonici sancti Dionysij Remensis ex parte quorundam canoniorum eiusdem ecclesiæ nostro apostolatu referarint, quod abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter infamatus, nos Catalanensi episcopo & eius collegis dedimus in mandatis, ut ad ecclesiam personaliter accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda, & statuerent quæ statuenda viderent. Et infra.

Iudices autem abbatis & canonicorum iuramenta recipientes, abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia cum procurator prædictus ad nostram audientiam appellauerit proposuit dictam sententiam reprobendam, tum quia iudices lite non contestata in ipso negotio processerunt, tum quia iuramenta conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionibus coram partibus minimè publicatis nec ostensis eisdem, ad sententiā procedere præsumpserunt. Et infra.

Quia verò de conspiracy articulo nobis non potuit fieri plena fides, mandamus quatenus si vobis constiterit, quod illi cōspiratores fuerint, quorum cōstat à iudicibus iuramenta recepta, quod abbas probare voluit coram eis, & corū dicta iudices secuti tantummodo, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, vos irritantes processum eorum, in negotio iuxta formam prædictam comprehensam in prioribus literis procedatis. Si verò eos conspiratores fuisse nequiverit comprobare, vel licet de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem abbas fuit amotus, vel etiam si aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum cōfirmetis, quia licet aduersus Abbatem non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt, ut per ipsorum dicta

super alijs fides possit haberi, quæ abbatem minimè contingebant:

præsertim cum tunc probatum non esset eos conspiratores fuisse.

Idem

Idem H. Decastro Guarcino.

Damatus pro nulla vel pro modica iniuria infamis non efficitur.

Constit. Cxj.

*Ibidem ca.
Cū te à B.*

CVm te à B iniuriarum actione conuento, eò quòd diceres equum tuum non esse minoris precij quàm capillos ipsius, iudices qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia, beneficium restitutionis ad famam à sede apostolica implorasti.

Nos autem considerantes, quia nulla fuerit vel minima facta iniuria, volumus tēper prādictam sententiam infamia non notari.

Innocentius Papa tertius.

Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis, vt quia vnus ex iudicibus publicè excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non seruatum, iterum de principali queritur.

Constitutio Cxij.

*Ibidem ca.
Ad proban-
dum.*

AD probandum quod procurator dominæ. Et infrà. Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est à iudicibus delegatis de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis, ita vt si pro eo quod vnus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publicè innodatus, quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani literas perhibetur, aut ex alia iusta causa eandem sententiam constituerit infirmandum, ipsa cassata, de ipsius electione custodis iterum cognoscatis.

DE APPELLATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ILLVSTRI

regi Francorum.

Merus executor non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maxime si est datus cum clausula, appellatione remota.

Constit. Cxij.

*Extra li. 2.
tit. 28 de
pellat cap.
Nouit ille.
Supra eode
libro. cōsti-
tutione 103
& C. quorū
app. non re-
cep. L. Ab
executione*

Nouit ille, qui nihil ignorat. Et infrà. Præterea inrerdicti sententiam Cardinalis non edidit, sed potius publicauit, nec fuit dictator ipsius, sed verus executor. Vnde cum secundum ius ab executoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis super hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculum inhibere, appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferendum. De suspicionis autem obiectu, licet eum merito tibi suspectum non fuisse credamus, non tamē & si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset, ad quod non proprio motu, sed nostro potius præcepto processit.

Innocentius Papa tertius.

Si appellatio recipitur à iudice, vel approbatur a parte, terminus ad eam prosequendam prefixus obtinet vicem peremptori, vt in absentem procedatur, ac si peremptorie fuisset citatus, nec talis terminus praueneri poterit ab aliqua partium.

Constit. Cxiiij.

*Ibid cap.
Sape con-
tingit.*

*Extra. li. 2.
tit. 28 cap.
Reprehen-
sibilis.*

SAepe contingit, quod cum ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius neque per se, neque per responsalem idoneum appellatio interposita prosequentis, vel forsitan ex malitia responsalis, mandatum procuratorium occultantis, lites quæ de facili poterant terminari, remaneant indecissæ, cum frequenter iuris quæstio moueatur, cuius apud nos probationes necessariæ non existunt, & interdum etiam facti quæstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi concilio fuerit constitutum, vt si in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerat veniente,

niente, qui appellauit venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore deterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet: quia tamen propter hoc quæstiones prorogantur, præsentī decreto statuimus, vt si huiusmodi appellatio, vel à iudice recepta, vel à parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixum, edicti peremptorij vires obtineat, ita videlicet, vt ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptoriè vocatus ad iudicium extitisset.

Quod si forsitan interposita prouocatio malitiose recepta vel approbata nõ fuerit, cum constiterit legitimè prouocatū, nihilominus eam vigore volumus obtinere, saluis constitutionibus de prouocantibus post sententiā promulgatis, quibus appellationes suas prosequi nõ curantibus, post terminum appellationi prosequendæ præfixum, rata manet sententia, quæ fuerat appellatione suspensa.

Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi, aduersus huiusmodi appellationem valeat allegari. Si quis autem terminū appellationis præueniens tacita veritate literas impetrauit, & careat impetratis, & poenam contumaciæ non euadat.

Hoc autem in litibus siue iudicijs exercendis volumus obseruari.

Idem Lemouicensi & Cathurcensi Episcopis.

Appellatione deserta per negligentiam appellantis, potest iudex ex officio procedere in casibus, in quibus eius officium exuberat.

Constit. Cxv.

Constitutus in præsentia nostra Claremontensis Archidiaconus nobis exposuit quod Claremontensi decanatu vacante quidam canonici vota sua in Episcopum transtulerunt, & Episcopus cum quibusdam alijs expresse consentientibus in eūdem, archidiaconus ei cōtulit decanatum, vnde cum canonicis prius appellantibus, ne quis assumeretur in decanum præter assensum omnium, cū electioni eius viginti quinque tum per se tum Episcopo medio consentirent.

Cumq; sancti Marcelli presbyter Cardinalis, tunc apostolicę sedis legatus, per terras illas transitum faceret, non vt appellationi ad nos interpolatę derogaret, sed vt instructam transmitteret ad nos causam, sancti * Illudij & sancti Andreę abbatibus examinationem ipsius delegauit, & mandauit eisdem, vt partem contradicentem electioni decani citarent ad ipsum, contradictionis suę causam in eius præsentia ostensuram. Et infrà.

Intellecto igitur per assertionem cardinalis, quod sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani, & quod appellantes appellationem infra annum nõ fuerant prosecuti, nec erat, propter quod eis esset biennium indulgendum, cū sicut bis simplicem nūcium infra tempus legitimum ad sedem apostolicam destinarant, sic potuissent saltem semel procuratorem idoneum destinasse: ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propositas videamur sub silentio præterire, mandamus, quatenus si vobis constiterit archidiaconum factō Episcopi, ex quo nititur, sponte renunciasse, vel prædictum Episcopum processisse ad electionem ipsius, prætermisissis prædictis, sine quibus ne procederet in illa translatione voluntatum, ex qua nititur archidiaconus, proponitur esse actum, ei super decanatu silentium imponatis: alioquin nominationem seu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit sequutum ex ipsa, denunciatis irritum & inane.

Idem Cancellario Metensi.

Contra electum vel confirmatum nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio vel appellatio, maxime frustratoria, ad impediendum electionis vel confirmationis effectum, sed possessione habita, poterit accusari vel denunciari.

Constitutio Cxvj.

Constitutis in præsentia nostra N. Decano sancti Saluatoris, & Cantore Metensi. Et infrà.

Ooo

Meten

Ibid. cap. Constitutio.

Metensis intimauit Episcopus, quod sancti Saluatoris præpositura vacante die electioni præfixo per patrem & filium, & sanctum spiritum, in virtute obediendi, ac sub animæ periculo Canonicos adiurauit, ut secundum Deum, & iuxta conscientiam suam unum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem Ecclesiæ magis utilem, & idoneum reputarent. Decanus autem cum duobus diaconibus & subdiaconibus tribus, dictum cantorem in præpositum nominauit: Cantor verò ipse, qui presbyterali officio fungitur, & custos cum scholastico, & magistro B. sacerdotibus, leuitis duobus, & subdiaconis quinque, te concorditer elegerunt, electionem tanquam à maiore & saniori parte capituli factam, cum de personæ tuæ honestate constaret, prædictus Episcopus confirmauit: & cum tibi vellet domum & inuestituram porrigere (ut moris est) decanus ad sedem apostolicam appellauit contra te, impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis quasi penitus impotentem, in quibus præposituæ possessiones existunt: addens quod alia tibi obijceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare.

Nos ergo, quia constitit euidenter, illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem non fuisse, aliam autem tunc non expressit, etsi dixerit idem Decanus, quod aliam vellet obijcere coram nobis, decreuimus tuæ confirmationis effectum non debere per ea quæ sunt proposita impediri.

Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denunciationis vel accusationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius præposituæ possessionem fueris assequutus, proponendi licentiam non negamus.

Idem Vigoriensi Episcopo.

appellari potest, si locus non tuus partibus assignatur, etiam si sit scriptum, appellatione remota.

Constit. Cxvij.

*ibid. cap.
ex parte
tua.*

EX parte tua. Et infra. Præsentī pagina respondemus, quod quum excusatur honestè, qui ad præsentiam delegatorum iudicum non potest securè venire, citatus tu vel tui quoties ad illos iudices voseuocari contigerit, ad quorum præsentiam vobis periculosum est ire, liberè poteris appellare, etiam si in literis commissionis appellationis fuerit remedium interclusum, nisi iudices vobis assignent locum idoneum & securum.

Idem Episcopo, Decano & Præcentori Herfordensibus.

Licite appellat reus, si non auditur excipiens, procuratorem actoris non habere sufficiens mandatum, vel se prius conuentum per alias literas, de quibus non fit mentio in secundis.

Constit. Cxviij.

*ibid. cap.
significa-
uit.*

Significauit nobis magister hospitalis Eboracensis. Et infra. Præterea capitulum Eboracense auctoritate quarundam literarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, quendam constituebat actorem: sed licet idem magister allegauerit, quod occasione literarum illarum actor non deberet admitti, & insuper adiunxisset, quod auctoritate literarum quarundam à nobis ad alios iudices obtentarū prius conuentus, non debuit per literas posteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conueniri, iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit.

Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit ob dictas causas, vel eam aliquam ad nostram fuisse audientiam appellatum, renocato in irritum quicquid noueritis post appellationem huiusmodi esse factum, partes ad nostram audientiam conuocetis, & in causa procedatis.

Idem

Idem Magistro G. Archidiacono, & venerabili Norman-
no Canonibus Sueffionenficis.

Licet appellat reus, si non auditur, petens declarari rem petitam in libello.

Constit. Cxix.

Significantibus T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatui declaratum, quod quum ^{ibid. cap.} Sinter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, super quadam terra coram iudici- ^{Significan-} bus delegatis quæstio verteretur, ipsi quum plures terras haberent, vt terra illa ^{tibus.} super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdem, à iudicibus postularunt: quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocauerunt.

Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem noueris attentatum, &c.

Idem Eboracensi Episcopo, & Abbatibus de
Lucano & monte molli.

*Iudex à quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur sta-
ruisse ad se presentandum.*

Constit. Cxx.

EX insinuatione Prioris & Canonicorum sanctæ Barbaræ nobis innotuit, ^{ibid. cap.} quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. camerarium de Tangar. ex altera, ^{Ex insinua-} super quodam monasterio coram iudice ordinario quæstio verteretur, & idem ^{tione.} Camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminum non præfigens, dictus iudex, qui causam illius fouere videbatur, pro eo quod quidam clericus commensalis suus dicti Camerarij in eadem causa fuerat aduocatus, hunc terminum appellationi præfixit, vt ad festum Purificationis vtraque pars esset ab appellationis prosecutione reuersa, licet non potuit nobis legem imponere, vt eam teneamur infra dictum terminum expedire, quum & secundum legitimas sanctiones lis, quæ in consistorio principis speratur inferri, absque damno moræ intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & à proce-ribus dirimi, iuxta morem. Interim autem nuncius Camerarij præueniens nū-cium eorundem, nec ipso vsque ad terminum legitimum expectato impetrauit literas & recessit.

Quia vero fraus & dolus alicui patrocinari non debet, mandamus, quatenus, si est ita, partibus conuocatis, audiat causam, & si de his constiterit, literæ Ca-merarij non valebunt.

Idem Rofensi & Bondensi Episcopis.

*Qui extra iudicium appellat ex verisimilibus & probabilibus causis, ne in possessione molestetur, si po-
stea spoliatur, restituitur antea omnia in statum, in quo erat tempore appellationis emissa.*

Constit. Cxxj.

BONÆ memoriæ O. de camera persona Ecclesiæ de Fan. viam vniuersæ carnis ^{ibid. cap.} ingressu, Abbas sancti Augustini Cantuariensis eiusdem Ecclesiæ, quam ad ^{Bonæ me-} se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per seipsum posses- ^{moria.} sionem ingressus, ad nos pluries vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius Ecclesiæ præsumeret molestare. Cumque aliquandiu prædi-ctam Ecclesiam pacificè possedisset, quidam laici Cantuariensis diocesis ipsum Abbatem & monachos de possessione ipsius Ecclesiæ per violentiam eiecerunt. Et infra.

Procurator verò archidiaconi proposuit ex aduerso, quod defuncta persona Ecclesiæ, archidiacono tamen datur eius custodia: imo Archidiaconi, qui fue-
runt pro tempore, tam de iure communi, quàm de generali consuetudine, ^{63. dist. 64:} tam in illa Ecclesia, quàm in cæteris eiusdem diocesis hoc iure semper vfi fuere. ^{Si in plebi-} Præterea præfatus O. nomine Archidiaconi Ecclesiam possedit eandem, vtpote ^{bis.} qui ei vnam procurationem, & quinque solidos nomine ecclesiæ annis singulis exo-
luebat. Et infra.

Præmissis igitur diligenter inspectis, prædictos Abbatem & monachos in eum statum, in quo tempore appellationis factæ ex verisimilibus & probabilibus causis ad nos legitimè interpositæ fuisse noscuntur (proprietas parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos, ac fructus medij temporis perceptos censuimus pariter assignandos eisdem.

Idem sancti Augustini & sancti Gregorij Prioribus.

Itineris arreptio habet vim appellationis, si seruantur ea qua seruari debent in appellatione.

Constit. Cxxij.

Ibid. cap. Dilecti filij **D**ilecti filij Io. & H. Prioris, & monachorum Cantuariensis Ecclesiæ nuncios reuerentur, quod cum pro causa, quæ inter dictos Priorem & monachos & Cantuariensem Archiepiscopum super capella de Lamede verteretur, ab ipsis ad sedem Apostolicam mitterentur, idem Archiepiscopus post iter arreptum in eos excommunicationis sententiam promulgauit.

Cum autem plus sit ad sedem Apostolicam facto prouocare quàm verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam Ecclesiam venientibus, intelligitur ad sedem apostolicam prouocatum, mandamus, quatenus si est ita, dictos Io. & H. denunciatis excommunicationis vinculo non teneri.

Idem Episcopo Eliensi.

Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expresse.

Constit. Cxxij.

Ibidem ca. Pastoralis. **P**astoralis officij diligentia. Et infra. Quæsiuisti, vtrum quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur.

Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriā, etiam si non fuisset inhibita, negociū non debeat impediri, respondemus, quod qualibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure non indulgetur expresse: sed si appellans fuerit grauatus iniuste, grauamen huiusmodi per superiorem poterit emendari.

Verum, quia multoties quis ad tempus per appellationem legitimam à iudicis sui, quo ad aliquem certum articulum, eximitur potestate: consului nos, vtrum, si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denunciationem ipsius ab ea tanquam minus rationabiliter promulgata in eo casu, in quo ante sententiam appellatoriam vires obtinuisset, curauerit prouocare, eò quòd per appellationem interpositam excommunicantis videtur iurisdictio dormitasse, ipse denunciare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficijs clericum spoliare.

Nos itaque respondemus, quod quum executionem excommunicatio secum trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potest, vt ab alijs euitetur: & illi prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.

Idem Episcopo Parrhisiensi.

Si appellans ad superiorem comparet coram iudice inferiori super concernentibus ipsam appellationem, ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans, non est audiendus, nisi notorium sit, actum illum esse iniustum super cuius emendatione audiuit inferiorem.

Constitutio Cxxiiij.

Ibidem ca. Solicitudinem pasto- **S**olitudinem pastoralis. Et infra. Sanè quum sicut recepimus duobus coram Episcopo litigantibus alter eorum ad sedem Apostolicam appellasset, Episcopus appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodauit: qui coram metropolitano de Episcopo sibi petijt iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem legitimè ad nos interpositam ipsum excommunicauerat, & petens se ad eum statum, in quo fuerat appellationis tempore, à metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutū, adiiciens etiā quod appellationi non renunciabat obiectæ, sed prosequi volebat eandem. Et infra, Nos

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere omnino non valet, sic nec de his quæ post appellationem fuerant innouata, dum modo de alijs cognosci nō possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur, vel de his quæ appellationis causam contingere dinoscuntur. In quo casu si metropolitanus ad cognoscendū partes suas interponere fortè præsumeret, Episcopus posset ad appellationis beneficiū conuolare. Nam ad officium eius, qui de appellatione cogniturus est, pertinet prudenter corrigere, quæ contra ipsam inuenerit attentata: si verò notoriū existeret, quod mandatum Episcopi indiscretum fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liquebat euidentem subditū legitimè prouocasse, potest Archiepiscopus auctoritate metropolitani declarare subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussū. Cum autem excommunicatus, qui appellauerat iuxta perscriptam formam coram archiepiscopo, deponit contra Episcopum quæstionem, metropolitanus ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renūciasse tacitè videatur: sed si verbo vel facto appellationem se vel leprosequi protestetur, non est tanquam aduersa petens & sibi contrarius audiendus.

Idem Episcopo & Cantori Trecentibus.

Per appellationem legitimè interpositam principale cum accessorijs ad iudicem appellationis deferretur, & sententia excommunicationis & interdicti post appellationem lata non tenent.

Constit. Cxxv.

Dilectis filiis Decano Altiſiodorenſi, ac magistro R. Altiſiodorenſis Episcopi procuratore in nostra præſentia conſtitutis, idem magister proposuit, quod cum dictus Episcopus presbyterum domus Dei, in qua dispensationem plenariam obtinere dinoscitur, detineri faceret vinculis mācipatum, pro eo quod bona quædam eiusdem domus, quæ furtiuè subtraxerat, restituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem Episcopo excommunicationis fuerat, vinculo innodatus, & supradictus decanus Episcopum moniſſet, vt ei restitueret vel saltē recederet presbyterum memoratum, quem ad iurisdictionem suam pertinere firmiter asseribat. Episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præiudiciū attētare, se ac suos, statum ecclesiæ, acciuitatis, protectioni metropolitani supponens, ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicum tempus interdictum huiusmodi promulgauit, vt episcopo in ciuitate præſente à diuinis in Altiſiodorenſi ecclesiā cessaretur. Postmodū verò, cum die appellationi præfixo comparuiſſent partes coram officiali curiæ Senonenſis, decanus allegas quod appellationi ab Episcopo interpositæ ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, quando ad nos vocem appellationis emisit. Officialis autem iudicauit irritum interdictum à decano post appellationem episcopi promulgatum. Et infra.

Quia verò idem Episcopus diuersos modos expressit, secundum quos decano paratus fuerit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus non potuit post hoc ferre sententiam interdicti, & ideo sententiam ipsam ab eo post appellationem legitimè promulgatam irritam decernimus & inanem: non obstante quod decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit, quod priusquā Episcopus appellasset, sententiā tulerat, cuius effectū ad tempus duxerat suspendendum, cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendā, officialis processum, qui post appellationem huiusmodi sententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicās, cum appellatione ad nos interposita nil debuit innouari. Præterea licet excommunicationis sententia in Decanum per Episcopum promulgata, ritè lata prima facie videretur, quum per dictum Officialem esset prohibitū, ne seruaretur in Ecclesiā interdictum, & Decanus ne celebraretur in Ecclesiā prohibendo, diuinum videretur officiū perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte Decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, apostolos concedendo, non solum principale ne-

gocium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen, eandem sententiam post appellationem promulgatam decernimus viribus caruisse. Verum licet Archiepiscopus post appellationem predictam, de qua sibi per officialis literas innotuerat, Decanum denunciauerit euitandum: Senonenses tamen canonicos, qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, ut appellationi ad nos interpositae magis quam denunciationi ab Episcopo factae deferrent, inculpabiles iudicamus.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

Postquam Papa aliquam causam ad se reuocat, non valet processus postea per minorem iudicem factus, si non valeret, si fuisset ab ea legitime appellatum.

Constit. Cxxvj.

*Ibi item ca.
Vt nostrum*

VT nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. Et infra. Iudicibus dedimus in mandatis, ut si post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negocij ad nostrum iudicium reuocauimus, traditionem sigilli dicto H. a te cognoscerent esse factam, eam decernerent irritam & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo uti praesumeret, cum plus sit Romanum Pontificem ad se aliquod negocium reuocare, quam quenquam ad eum super aliquo negotio prouocare.

Idem Abbati sancti Felicis, & G. Canonico Bononiensi.

Si terminum appellationi prosequenda statutum ab homine, altera pars praeuenit, hoc tacito literas impetrando, litera non valet: sed terminum iuris etiam appellatus praeuenire potest, dummodo nimium non praecurrat: & ubi ex dilatione imminet periculum (etiam neutra parte prosequente) potest iudex ad quem supplere partes, compellendo ad prosecutionem.

Constit. Cxxvij.

*Ibid. cap.
Oblata
nobis.*

Oblata nobis vestrae litterae continebant, quod quum quidam iudices, quibus causa, quae inter Sambriensem & Rinocorensem plebes vertebatur, fuerat ab Apostolica sede commissae, pro plebe Sambriensi sententiam protulissent, ac a procuratoribus plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sambro. super obseruatione praedictae sententiae, sicut rationabiliter lata erat, nostras ad vos literas, & alia pars alias commissionis literas a nobis super infirmenda eadem postmodum ad alios iudices, impetrauit, nulla in posterioribus literis de prioribus habita mentione. Vnde in dubitatione reuocato, an posteriores iudices vel vos de illa debeatis cognoscere, nos super hoc consulere voluistis. Et infra.

*Supra eodē
lib. constit.
c. 15.*

Licet igitur appellanti legitime a sententia indulgeatur annus a lege, aut ex iusta causa biennium ad appellationem interpositam prosequendam: quia tamen huiusmodi terminus potest restringi, non solum a prouocante, verum etiam a iudice, a cuius sententia prouocatur (cum ideo sit constitutum, non ut terminus ipse praueiri non possit, sed ne valeat prorogari) credimus distinguendum in quo casu litterae impetrantur. Et quidem quando certus terminus ab appellante, vel a iudice appellationi praefigitur prosequendae, si eo tacito appellatus literas impetrauerit, huiusmodi litterae tanquam tacita veritate surreptae obtinere non debent aliquam firmitatem.

Si vero non sit aliquis terminus a iudice vel ab appellante praefixus, pars appellata infra terminum constitutum a lege (dummodo nimium non praecurrat, ut appellantem in commissione impetranda supplantet) commissionis literas poterit impetrare, quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur, ita quod si appellans volueris in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum legitime recusare. Quod si agere noluerit, appellatus potest nihilominus prosequi causam ipsam, maxime si sentiat sibi ex dilatione imminere grauamen.

Superior quoque iudex si viderit ex dilatione periculum imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum euitetur: puta si a sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit prouocatum, & utraq; pars velit

velit etiam ad annum prosecutionem appellationis differre, potest utique, imò debet superior iudex, ad quem fuerat appellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris.

Ex his igitur consultationi vestrà noueritis esse respòsum, quod per posteriores non derogatur prioribus legitimè impetratis, per quas ad confirmandā sententiam, vel infirmandam præuia potest ratione procedi.

Innocentius Papa tertius.

altera parte contumaciter absente. potest iudex appellationis etiam principale negotium diffinire, si post litem contestatam fuerit appellatum.

Constitutio Cxxviii.

Pertuas literas requisisti, vtrum, si post latam sententiam, vel saltem post depositiones testium publicatas fuerit aptè appellatum, hi qui super hac delegantur à nobis, si altera partium eorum se noluerit còspectibus præsentare, causam sibi delegatam iudiciali possint calculo terminare. *Ibidem ca. Per tuas literas.*

Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quod cū lis sit super eodē negotio coram primis iudicibus legitimè contestata, poterunt iudices delegati (eo qui conuenitur se per contumaciam absentante) cum eis de meritis causæ liquebit, commissum sibi negotium diffinire.

DE CONFIRMATIONE VTILI vel inutili.

INNOCENTIVS PAPA III. DECA- no Paderbornensi.

Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat, sed si quod competebat, conseruat.

Constitutio Cxxix.

Vm dilecta in Christo filia Abbatisa & sorores Ecclesiæ de Garde-
uenensi, sua cuperent priuilegia innouari, propter viarū discrimi-
na quatuor Episcopis & Abbatibus totidem, vt ea inspicerent dili-
genter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis
nobis remitterent duximus iniungendum. Et infra. *Extra lib. 2. tit. 30 de confirmatione vtili vel inutili.*

Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quàm inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem priuilegia innouari: quia tamen C. maioris Ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis Canonici proposuerunt Hildesemensem Ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc non duximus innouanda. *cap. Cum dilecta in Christo filia.*

Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneū accedentes, ciuitatis qui fuerint euocandi, inquirerent super his diligentius veritatem, à quibus pars Hildesemen sis Ecclesiæ, ad apostolicam sedē appellauit. Nuper autē iterato prædicta petijt Abbatisa, quatenus deberemus priuilegia suæ Ecclesiæ renouare. Ex aduerso vero fuit postulatum, vt causam ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos cōtra priuilegia monasterij & ad probandum præscriptionem legitimam inducere proponebant.

Nos igitur attendentes, quod iure sit civili statutum, vt quando periculum testiū formidatur, ne veritas occultetur, vt probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiā lite non contestata, testes valetudinarii, & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur: eiusdem æquitatis similitudine prouocati, prædicta priuilegia, quasi iā nimia vetustate consumpta, cum fuerint non in pergamenis, sed in papyro conscripta, duximus innouanda, nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum ius monasterio acquiratur, sed antiquum, si quod habet, per innouationem priuilegij conseruetur.

Quia verò præfatum monasterium ad ius & proprietatē apostolicæ sedis per priuilegia prædecessorum nostrorum pertinere monstratur, ne ius Ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandem Abbatissam procuratricem ipsius duximus statuendam, ut cum aduersus Romanæ Ecclesiæ possessiones & iura nō nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc, & alijs, vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda.

Nolentes igitur, quod de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, mādāmus quatenus locum tutum & commodū eligēs recipias testes, quos ad præscriptionem probandā Hildesemensis Ecclesiæ, vel ad interruptionem ostendendā cœnobium duxerit producendos: & si legitimam præscriptionem probauerit, ut intendit, nisi probata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionem ipsius monasterij ad iudices Episcopo memorato, cum constet ipsum in sua diœcesi constitutum, priuilegiū, quod monasterio innouari fecimus, corrumpendo: alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, monasterium pronūcies perpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

Idem Episcopo & Præposito Vticensibus.

Non valet confirmatio, quam religiosus impetrauit à Papa super temporali administratione, seu prioratu, si tacuit se regularem, si vero expressit, rescriptum præsumitur falsum, quia Papa non consueuit concedere.

Constitutio Cxxx.

*Ibidem ca.
Ad notā
audientiā.*

AD nostram audientiam Præposito Nemanensis Ecclesiæ significante peruenit, quod quidam Canonici Nemanensis Ecclesiæ à nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa.

Cum igitur regularibus personis non cōsueuerit Apostolica sedes aliqua personaliter confirmare, mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis, quum regulares existant, noueritis taliter impetratas, denunciatis irritas & inanes.

Innocentius Papa tertius.

Concordat cum capitulo supra proximè posito.

Constitutio Cxxxj.

*Ibidem ca.
Perrecta
nobis ex
parte.*

Porrecta nobis ex parte tua petitio continebat, quod plures ex religiosis, qui prioratibus & alijs administrationibus præsumunt, à nobis super ipsis quoad vixerint possidendis, confirmationis literas scasserunt impetrasse. Et infra.

Cum igitur à cancellaria nostra huiusmodi literas emanasse non credamus, mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel administrationes tanquā religiosi confirmantur, eosdem punias tanquā falsitatis auctores. Si verò in eis non sit mentio religionis ipsorum, illas tanquam tacita veritate surreptas denuncies non valere.

Idem Nobili Viro Matthæo de Riuarijs.

Sententia seu laudum contra formam iuris vel compromissi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuit confirmatum, non tenet.

Constitutio Cxxxij.

*Ibidem ca.
Examina-
ta.*

EXaminata causa, quæ vertitur inter te, & milites Campanicos super Ecclesiā sancti Angeli, perpendimus arbitrium, quod vicedominus Sabinensis dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam iuris & compromissi fuisse dictatum. Vnde quum non obstante confirmatione Celestini

Papæ prædecessoris nostri, qui confirmauerat illud, sicut prouidē latum fuerat, & ab vtraque parte receptum, discernimus ipsum irritum & inane.

LIBRI SECVNDI FINIS.

719

D. INNOCENTII PON- TIFICIS MAXIMI, HUIUS NOMINIS TERTII, CONSTITUTIONVM DECRETALIVM IN EC-

clesia Catholica Liber tertius, agens potissimum de Vita & honestate Cle-
ricorum, de rebus negocijsque ad eos pertinentibus, de-
nique de Ecclesijs earundemque at-
tinentijs.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM
Dei, dilecto nobis N. Apostolicæ sedis Legato.

*Ecclesiastici iudices & delegati gratis iudicare debent, nec exigere possunt decimam,
vel aliam quoram litis, etiamsi hoc habeat consuetudo.*

Constitutio I.

V M ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere. Et *Extra lib. 3. tit. 4. de vita & honesta cleri- corum. cap. Cum ab omni specie. i. Theß. 5.* infra. Sanè ad audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas, more seculariũ super decima litis vel parte alia, pro diuersa ter- rarum consuetudine, præter expensas victualium cum liti- gantibus receptis pignoribus, pro salario conuenitis: non at- tendentes, quod ad hoc vobis & alijs clericis sint ecclesiastici redditus deputati, vt ex ipsis honestè viuere debeatis. Et infra.

Ideoq̃ue mandamus, quatenus ab huiusmodi exactionibus decetero abstin- tes, vigorem iudicarium gratis studeatis litigantibus impartiri: non obstante quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod id exigatur nomine assessorũ, cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat, & venales sententiæ ab ipsis et- iam secularibus legibus reprobentur.

Idem Liuoniensi Episcopo, & eis qui cum eo sunt fratribus.

ad evitandum scandalum, possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, se in vnum superiorem habitum & propositam conformare.

Constitutio ij.

D EUS qui Ecclesiam suam noua semper prole fœcundat. Et infra. Ne igitur, *ibidem ca. Deus qui.* si dispar in vobis obseruantia fuerit, & dissimilis habitus apud eos, quibus vnum Euangelium prædicatis, scandalum suscitetur, mandamus, quatenus eo non obstante, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alij et- iam regularem vitam sub alia restrictione professi, omnes pariter in vnum re- gulare propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis.

Idem Innocentius Papa tertius.

Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesijs vel per clericos fieri non debent.

Constitutio iij.

C V M decorem domus Dei. Et infra. Interdũ ludi sũt in Ecclesijs theatrales, *ibidem ca. Cum de- corem.* & non solum ad ludibriorum spectacula introducuntur in eis mōstra lar- narum, verum etiam in aliquibus festiuitatibus, diaconi, presbyteri, & subdia- coni insaniæ suæ ludibria exercere præsumunt. Et infra.

Fraternitati vestræ mādamus, quatenus, ne p̃ huiusmodi turpitudinē Ecclesię in-
inqui-

inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudinem vel potius corruptelam curetis à vestris Ecclesijs extirpare.

DE COHABITATIONE CLERICORUM & MULIERUM.

INNOCENTIVS PAPA III. EXONI-
ensi Episcopo.

Si fornicatio clerici ita est publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est, sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testimonium dicta non iuratorum, sed si ex hoc oriretur scandalum, indicitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.

Constitutio iiij.

Extra lib.
3. tit. 2. de
cohabitatio-
ne cleri-
corum &
mulierum.
cap. Tua
nos duxit.

Vanos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conueniuntur se esse concubenarios diffidentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos viuere dinoscuntur.

Nos igitur consultationi tuæ taliter respondeamus, quod si crimen eorum ita publicum est, ut meritò debeat appellari notorium, in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si verò publicum est, non ex euidencia, sed ex fama, in eo casu ad cōdemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cum non sit testimonijs, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicēda: quàm si præstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica debetis animaduersione punire.

Idem Episcopo Pistoriensi.

Mulieres quam & quando permittantur clericis cohabitare.

Constitutio v.

A Nobis tua fraternitas requisivit. Et infra. Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittat sæui criminis suspicari.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

INNOCENTIVS PAPA III. NOR-
uicensi Episcopo.

Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata verò postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem.

Constitutio vi.

Extra lib.
3. tit. 3. de
Cleric. con-
iugatis.
ca. Diuersis
fallacijs.
1. Cor. 7.

Diuersis fallacijs. Et infra. Accepimus aut quod quidam clerici tuæ diocesis, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia tenere contendunt, in quorum conuerſatione cithara cum psalterio malè concordat.

Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, & ideo minus quæ Dei sunt, valeat cogitare, cum quasi diuisus in duo, plenam sui non habeat potestatem, ut ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur, mandamus, quatenus huiusmodi clericos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diocesi sunt adepti, prius, appellatione remota: præsertim quum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi fortè tu talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia, quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus spoliandos.

Idem

Idem Archiepiscopo Acheronensi.

Filius sacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter Latinos promouetur, si scandalum non obstat.

Constitutio vij.

Cum olim ad nostram audientiam peruenisset, quod canonici Anglorien. *ibid cap.* cantorem Tricaricen. sibi elegerint in pastorem. Et infrà. Licet tibi de for. *Cum olim.* ma electionis canonicè ac idoneitate personæ in alijs constitisset, mouit te *ta. 32. dist. ca.* men, quod cum pater eius Græcus fuerit, & iuxta ritum Græcorum vxorem *Si quis eo-* duxerit in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex vxore legiti- *rum.* ma in sacerdotio suscepisset.

Nos igitur attendentes, quod orientalis ecclesiæ votum continentix non ad- *31. dist. ca.* misit, quoniam orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superio- *Nicena.* ribus vtuntur matrimonio iam contracto, mandamus, quatenus, nisi pro eo *& ca. Quo-* quod inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur, regionis consuetudo repu- *niā & cap.* gnet: si aliud canonicum non obstat, ad confirmationem & consecrationem *aliter.* eiusdem sine dubitatione procedas. *32. dist. ca. Placuit.*

Idem Episcopo Pictauiensi.

Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

Constitutio viij.

Iohannes nobis conquerendo monstrauit, quod tu eum, quanquam iam du- *ibidem ca.* dum vxorem legitimam duxerit, pro eo quod prius in Acoluthum fuerat or- *Ioannis.* dinatus, compellere niteris, vt tonsuram deferat clericalem: ex qua inter ipsum & vxorem suam posset scandalum generari, de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti portare tonsuram.

Quoniam igitur idem etiam tonsoratus, non potest priuilegio clericali gau- *17. quest. 4.* dere, Mandamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi nō molestes, *ca. Si quis* dum modo nullum percipiat beneficium ecclesiasticū, cuius ratione teneatur *suadente.* clericalem deferre tonsuram: quia cum eum oporteat secularibus negocijs im- misceri, tonsura ipsius secularia exercentis videretur profecto in ministerij no- stri vituperium redundare.

Idem Innocentius Papa tertius.

Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.

Constitutio ix.

Cum decorem domus Dei. Et infrà. Eos qui sunt publicè vxorati, non ad- *ibidem ca.* mittatis de cætero ad ecclesiasticas dignitates, dimissis ab eis, quas non pos- *Cum de-* sunt sine prauo exemplo & graui scandalo retinere. *corem.*

DE CLERICIS NON RE-
fidentibus.INNOCENTIVS PAPA III. CA-
pitulo Ragusino.

Prius est praelatus vel clericus non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impedimentum.

Constitutio x.

Qualiter archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesiā *Extra lib.* Ragusineni, nec iam vltra quadriennium expectatus redierit, per li- *3. tit. 4. de* teras etiam vestras reuocatus. Et infrà. Discretionem vestrā mādamus, *Cleric. non* quatenus, nisi forsitan iam redierit, vos post mensem à receptione *residēt. ca.* præsentium personam vobis idoneam in archiepiscopum eli- *Qualiter.* gatis.

Idem

Idem Patriarchæ Constantinopolitano.

argumentum idem, quod & capitis præcedentis.

Constit. xj.

Ibidem ca. Inter quatuor. 21. quest. 2. 6a. Placuit. **I**Nter quatuor animalia. Et infra. De clericis qui ecclesias vel præbendas sibi concessas sine iusta & necessaria causa deferunt, tuo præsertim non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectatæ, nisi redierint ad illas, possunt eis iustè priuari, dummodo nō sint iusto impedimento detenti.

Idem Archiepiscopo Panormitano.

Si nescitur ubi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua : & si infra sex menses non reuertitur, priuabitur ecclesia sua.

Constitutio xij.

Ibidem ca. Ex tua deuotionis. **E**X tua deuotionis. Et infra. In ecclesijs, eorū qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum facias publicari, etsi nec sic curauerint obedire, & ultra sex menses suas deferuerint ecclesias, eis debent meritò spoliari, contra eos etiam procedatur, ut ipsos per suspensionis & excommunicationis sententiam ad tuam obedientiam venire cōpellas. Quod si nec sic eorum malitia poterit emolliri, eos B. tituli S. Susannæ presbyter Cardinalis apostolicæ sedis legatus à spiritualium administratione remoueat, & quibus præsumunt ecclesijs de personis idoneis faciat prouideri, sed in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer, si expediat, facilius agi possit.

Idem Episcopo Altisiod.

Priuilegiatus & absens in studio, fructus præbendæ recipiat, existens in villa vel castello, ubi nullum est vel minus competens studium, priuilegio non utitur.

Constitutio xij.

Ibidem ca. Tua fraternitatis. **T**ua fraternitatis discretio postulauit. Et infra. Quæsiuisti præterea ut cū interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarū suarum, accepta licentia se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minus competens studiorum exercitium, utrum præbendarum suarū fructus sint talibus cōferendi. Ad quod breuiter respondemus, eis qui huiusmodi fraudē cōmittunt, cum fraus & dolus nemini debeat patrociniū impartiri, præfatam indulgentiam competere non debere.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

INNOCENTIVS PAPA III. ZA-

morensi Episcopo.

Extra lib.

3 tit. 5. de

præben. &

dig. ca. Cū

secundum.

12 quest. 1.

ca. Ex his

12 dist. ca.

Cleros. &

16 quest. 1.

ca. Si cupis.

Psal. 15.

70. dist. ca.

Neminem

& ca. San-

ctorum.

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo nemine presentante, ordinator vel successor compellitur iu necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.

Constitutio xiiij.

Vnde secundum Apostolū, qui altari seruit, viuere debeat de altari, & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede: patet à simili, ut clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur: ut ipsa nominis ratio persuadet. Cum enim κληρος, quod est fors vel hæreditas, clerici appellentur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso, ut verè possint psallere cum propheta dicente, Dominus pars hæreditatis meæ: dignum est ut ecclesiasticis stipendijs sustententur, in qua & per quam diuinis obsequijs asseribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum, qui sine certò titulo promouentur, in iniuriā ordinantiū irritas esse voluerint &

& inanes: nos tamen benignius agere cupientes, tam diu per ordinatores vel successores eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

Inde est, quod cum G. lator presentium à predecessore tuo fuerit ad subdiaconatum nullo presentante promotus, mādāmus quatenus, si cum hi, quibus examinationem ipsius duximus committēdam, te citato legitimè, vt per te ipsum vel idoneum respōsalem inter sis, & tam super idoneitate personæ, quàm etiam super quantitate ac qualitate beneficii proponere tibi liceat, quicquid duxeris rationabiliter proponendum, idoneum esse repperint, tam diu ei vitæ necessaria congruè subministres, donec per te in Zamaren. ecclesia vel alia fuerit competentens beneficium ecclesiasticum assecutus, sciturus pro certò, quod si per examinationem eorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris prouidere, cum hoc nobis per literas eorum innotuerit, ad id exequendum te per districtiōem ecclesiasticam compellemus.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Qui hoc ignoranti scienter contulit prabendam, quam non potuit, illa euicta, aliam quam potest conferre tenetur.

Constitutio xv.

Inter cetera. Et infrā. Facta resignatione à Guilhemmo quondam canonico ^{ibidem ca.} Laudunensi de prabenda eiusdem ecclesiæ, quæ per commutationem prabē. ^{inter case-} darum H. rñc Siclunen. canonico, auctoritate apostolica assignari debebat, magister P. per Lauducen. episcopum de prabenda fuit inuestitus eadem. Super quo cum inter magistrum ipsum & dictum H. controuersia suborta fuisset, per Celestinum Papam prædecessorum nostrum omnia retractata fuerunt. Et infrā.

Supradicto episcopo dedimus in præceptis, vt donec idē magister in eadē ecclesia fuerit prabendale beneficiū assecutus, nulli alij prabendam assignare præsumat. Quod si fortè præsumpserit, id irritum decernimus, & inane. Decet enim vt quia prabendam ei, quam de iure nō potuit, assignauit, eam quam de iure potest, assignet, ne prabendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

Idem Episcopo & Cantori Tornacensi.

Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates, atque prabendas: & idem si detinetur aliquo vicio hic scripto.

Constitutio xvi.

Cum iam dudum. Et infrā. Verum quoniam ab R. Siclunen. canonico, I. ^{ibidem ca.} de Bythinia quædam obiecta fuere, multitudo videlicet tam dignitatum ^{Cum iam.} quàm etiam prabendarum, ambitionis & avaritiæ vitium: cui nondum finem ^{Extra lib.} imponens, contra diffinitionis nostræ tenorem & Lateranen. concilij statuta ^{3. tit. 5. de} ad obtinendam præposituram Siclunensem se ingerit & ingessit, & quod die ^{praben. &} intrusionis suæ ante confirmationem præsumpserit ministrare, sicut & post cō- ^{dignit. cap.} firmationem cassatam, mandamus, quatenus si inueneritis prædictum I. habere ^{Quia intā} plures alias dignitates atque prabēdas, aut aliquid aliud præmissorum, quod ad ^{tum.} cassationem eius sufficiat, inueneritis esse verum, ei super iam dicta præpositura silentium imponatis, ab impetitione ipsius Siclunen. ecclesiam absoluentes: cum multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debeant tolerari.

Idem Archiepiscopo & Archidiacono Senonensibus.

Recepto in canonicum, quàm citò facultas se obtulerit, debetur prabenda, & interim habeat quotidianas distributiones.

Constitutio xvij.

Dilectus filius T. canonicus Lingonen. proposuit, quod cū de mandato Ce- ^{ibidem ca.} lestini Papæ prædecessoris nostri Lingonen. se episcopis quandā prabēdam ^{Dilectus fi-} assigna- ^{lms.}

assignauit eidem in ecclesia Lingonen. quia capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat. Et infra.

Ad instantiam Remen. archiepiscopi, tunc Episcopi Prænestin. apost. sedis legati & auctoritate ipsius, talis inter eū & episcopū & canonicos Lingō. cōpositio intercessit, quod ipso ab eis recepto in canonicum, & concesso sibi stallō in choro, & participatione qualibet diuinorum, idem fructus præbendę percipere non deberet, nisi loco proximo vacatur. Et infra.

Cum ergo dictum T. in canonicum recipi canonicis non obuiet institutis, & vacaturam expectare præbendam, Lateran. concilio non sit dubium obuiare, nos factō eiusdem legati illicito reprobato, quod est licitum approbantes: quia videtur indignum, vt receptus in canonicum præbendę beneficio defraudetur. Mandamus quatenus dictos Episc. & canonicos, vt ei præbendā cum se facultas obtulerit, non differant assignare app. postp. compellatis, facientes eidem portiones quotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

Idem Episcopo Brixienfi.

Non tenet electio, cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur.

Constit. xvij.

Ibidem ca. Tua fraternitatis. **T**Væ fraternitatis deuotio. Et infra. Cum sæpe contingat, quod ad vnam præbendam duo clerici propter importunitatem petentium eligantur. Nos attendentes, quod si duo vnam præbendam teneant, illud esset contra concilium Turonen. quod præbendarum prohibet sectionem: & si vnus illorū ipsam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra Lateranen. concilij statuta remaneret, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore iuris penitus est cassanda.

Idem Innocentius Papa tertius.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in iudice, poterit iudex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouisionem facere.

Constitutio xix.

Ibidem ca. Nisi essent. **N**isi essent viri prouidi & honesti, tam qui ordinem fecerunt, quàm illi, circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra sup. negotio prioratus, ordinatio- nem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa vnum de electis, vt ipse habeat prioratum, hoc ex iurisdictione delegata secundū iustitiam videtur esse statutum. Quod autem ordinatum est circa reliquū, vt ipse viginti libras de redditibus capituli & xl. de prouentibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum, ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit commissum, qui auctoritatem sibi retinendo commissam, se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse fatentur.

Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus est recepta, possuntq; licitè prior & capitulum de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicum prouisionem huiusmodi exhibere, nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad præstationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed persona prioris maneat onerata, ne si fortè circa prouentus aliqua videatur facta sectio prioratus, ita quod ipso priore defuncto successor ipsius ad præstationem xl. lib. minimè teneatur.

Idem Episcopo Vadanensi, & Abbati Vatianensi.

Canonici privilegiati à Papa super certo numero, si spontè receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes à Papa exceptione numeri uti non possunt.

Constitutio xx.

Ibidem ca. Pro illorū. **P**ro illorum prouisione. Et infra. Burdegalensi archiepiscopo mandamus, vt magistro P. in aliqua ecclesiarū suarum, vbi ei expedire cognosceret, competers faceret beneficiū assignari, contradictores ecclesiastica districtione compescens:

presens: qui decano & capitulo Xantonensi autho. nostra mandauit, vt ipsum admitterent in canonicum & in fratrem. Cumque iidem reluctarentur Canonici ac indulgentiam de quadagesimo canonicorum numero ei opponerent: quia archiepiscopus cognouit illos in elusionem mandati nostri indulgentia concessa eis irreuerenter abuti, prædictum magistrum de præbenda & canonica Xantonensis ecclesiæ inuestiuit, contradictores vinculo excommunicationis astringens. Et infra.

Quia verò quod per dictum archiepiscopum de memorato magistro autoritate nostra prouidè factum est, firmitatem volumus obtinere, mandamus, quatenus si vobis constiterit prædictos canonicos indulgentiam, quam habent de certo canonicorum numero, non seruasse, & aliquem ultra constitutum numerum in canonicum autoritate propria recepisse, cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare, latam in ipsos excommunicationis sententiam à prædicto archiepiscopo tam diu denunciatis sublato appellationis obstaculo obseruandam, donec prædictum magistrum recipiant in canonicum, & ea quæ ad canonicatum pertinent, cum stallis chori, & loco capituli ei studeant assignare.

Idem Bisuntinensi Archiepiscopo.

Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros ordines legitimè promouetur.

Constitutio xxi.

TVis quæstionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos, de patrimonialibus bonis habentes unde possint congruè sustentari, & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum asssecuti, dum modo aliud castionibus. nonicum non obstat, ad superiores poteris ordines promouere. *Ibidem ca. 1. & qua. 1.*

Idem Zamoren. Episcopo.

Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert vtrum absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente.

Constitutio xxij.

Accedens ad apost. sedem. Et infra. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, *Ibid cap. 1.* quod clericus absens per alium, vel alius magis pro ipso poterit de beneficio ecclesiast. inuestiri. *Accedens.*

Idem Episcopo Trecensi.

Si ad vnum canonicatum & præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet, etiam integumentis apostolica autoritate.

Constitutio xxiiij.

Dilecto filio P. sanctæ Prudentianæ presbytero cardinali, cellerario Trecen. & *Ibidem ca. 1.* R. procuratori tuo auditore concesso, idem cellerarius proposuit coram dilecto *fide-* co, quod cum in manibus Remen. archiepiscopi tunc apost. sedis legati intendentis prouidere G. nepoti suo in Trecen. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit, dictus legatus præfatum G. & eundem cellerarium in canonicos Trecen. instituit, & ambobus idem capitulum Trecen. stallum in choro & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictæ præbendæ fructus diuidendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendium asssecutus. Et infra.

Quorum receptionem procurator generalis prædecessoris tui in partibus Constantinop. tunc agentis postmodum approbavit. Dictus quoque cellerarius lectionem & Euangelium in hebdomada sua legisse dinoscitur, & tam decani quam episcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatibus, sicut canonicus Trecen. interfuit, & domum quandam per capitulum memoratum obtinuit, quæ non nisi canonico consueuerat assignari: tuque cum ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, cum canonicis alijs ad osculum suscepisti, cum tunc non nisi canonici ad osculum admittantur: & eidem super prædictis non mouisti per biennium quæstionem, propter quod petijt vt te ab ipsis super hoc molestatione indebita cõpescere digna-

remur. Et infra. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicum ius spirituale quod vacabat ibidem, in simul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit. Nam si duo vnicam præbendam haberent, id esset contra Turonen. concilium, quod præbendam inhihet sectionem. Si verò duobus receptis vni tantum præbenda daretur, sub expectatione alius contra Lateran. conciliū remaneret. Preterea licet in ecclesia, in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicum nācitur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamen, quæ determinatum habet numerum præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi nō possunt ad illud, eò quod huiusmodi spirituale ius diuidi seu cōmunicari nequeat inter eos: quanquam interdū hi, ad quos spectat electio, de cōmuni assensu augmētare valeant numerum præbendarum, quoddā ius spirituale de nouo creādo, nisi fortē statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramento firmatum, vel cui sedis apost. cōfirmatio accessisset, huiusmodi clausula prohibitionis adiecta, vt si quidquam contra id fieret, non valeret: propter quod institutionem præfatam nullā fuisse dictus asseruit procurator, cum in Trecen. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quem capitulum vel legatus augmentare minimē intendebat, vel ius aliquod de nouo creare. Vnde dictum cellerariū ad restitutionem eorū, quæ ratione prædictæ institutionis tenebat, sententialiter duximus condemnādum, ei super præbenda ipsa, vel eius parte, silentium imponentes, ita quod per hoc prædicto G. nullum præiudicium generetur, cum res inter alios acta regulariter alijs non obsistat.

Idem Innocentius Papa tertius.

De vna præbenda vacante possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates: aliās diuidens integrare tenetur.

Constitutio xxiii.

Ibidem ca. Vacante. **V**acante quadam præbenda in ecclesia tua, duas ex ea constituens, ad illas de consensu capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorum altero viā vniuersæ carnis ingresso, præbendam, quam defunctus habuerat, quidam clericus nomine Hippolytus fuit auctoritate sedis apost. asscutus. Verum cum idē Hippolytus te super integritate præbendæ per quasdam nostras literas inquietet, & alius idem ius aduersus te se habere proponat, quid facere debeas, requisisti. Super quo sic duximus respondendum: quod cum Turonen. statuta concilij sectionē inhibeant præbendarum, teneris vtrique de his quæ vacare contigerit integrare præbendam, nisi rationabili causa de vacante præbenda supradicta duæ fuerint constitutæ, ac tot sint vtriusq; prouentus, quod per vtranque sit vtriq; prouisum in beneficio competenti.

Idem Vercellenſi Episcopo.

Si Papa mandat Capitulo, vt aliquem in canonicum recipiant, & præbendam, si qua vacat, conferant: si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus ecclesia loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

Constitutio xxv.

Ibid cap. Dilectus fili. **D**ilectus filius G. clericus nobis exposuit conquerendo, quod cum pro eo ad Nouarien. capitulum mandatum apostolicum misissemus, vt eum in canonicum recipere & in fratrem, præbendam, si qua tunc vacabat, conferētes eidem. Et infra.

Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod in Nouarien. ecclesia præbenda vacaret, tempore quo eiusdem ecclesiæ canonici nostras literas receperunt, cum eam alij in elusionem mandati nostri duxerint conferendam, eundem clericum, si non habet sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi facias, & sibi de redditibus ecclesiæ singulis annis assignari prouentus, donec ei sit in beneficio præbendali prouisum.

DE EPISCOPO AEGROTANTE.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO ARELATENSI.

episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

Constitutio xxvj.

EX parte tua fuit præpositum, quod cum Aurasiensis episcopus gravi morbo & incurabili ferè per quadriennium laboravit, ita quod pastorale officium non potest ullatenus exercere, princeps terræ illius ac ciues ciuitatis eiusdem à te postulant incessanter, vt ipsis, cum sis metropolitanus eorū, studeas prouidere. Verum cū ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas vllō modo, nec afflicto afflictio sit addenda: imò potius ipsius miseræ miserandum, eò quòd idem vir bonus extitit, & ecclesiam sibi salubriter commissam gubernauerit: nos volentes tam episcopo, quàm ecclesiæ prouidere, mandamus, quatenus illi coadiutorem associes virum prouidum & honestum, per quem tam episcopo, quàm populo vtilliter consulatur.

Extra lib. 3. tit. 6. de clerico aegrotante. ca. Ex parte. 7. quest. 1. ca. Cū percussio & 3. quest. 9. ca. Indicas.

DE INSTITVTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. S. MARCELLI & S. Sufannæ Cardinali, Apostolicæ sedis Legato.

Cum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clerici certa originis tantum, sed vndeunque sint, dum tamen sint idonei.

Constitutio xxvij.

AD decorem. Et infrà. Sicut nostris auribus est suggestum, Constantinopolitanus patriarcha aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinopolitanis ecclesijs satagit collocare: non attendens, quod in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei cōuenit iure hæreditario possidere. Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, vt viros literatos & aliàs idoneos, vndeunque originem duxerint, in prædictis ecclesijs, & maximè in maiori instituere non postponat: alioquin indignum se reddet, vt vos aliarum clericos nationum ad eius obedientiam compellatis. Nec dissimulare potestis, quin hoc nostris auribus intimetis, vt ex hoc ipso, an verum sit, quod super hoc Venetis dicitur promississe, coniungere valeamus.

Extra lib. 3. tit. 7. de Institutionibus cap. ad decorem. Acto. 10. 22 quest. 4. §. 1. ita.

Idem Episcopo Eliensi, & Archidiacono Noruicensi.

Institutiones & custodia possunt de iure speciali ad non episcopum pertinere: & pendente lite cum diacono defenditur in possessione.

Constitutio xxviii.

CVM venissent ad apostolicam sedem Archidiaconus Richimundiæ, & procuratores Eboracensis archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositum, quod institutio personarum, & custodia ecclesiarum vacantium ad eum in diocesi sua spectat, tam de iurisdictione cōmuni, quàm de consuetudine generalis: verum quidam prædecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richimundiæ tam institutionem quàm custodiam personaliter cōmiserunt. Et infrà. Inter alia verò archidiaconus ipse respondit, quod archiepiscopus tam institutiones, quàm custodias non personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed perpetuo de consensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cū autè archidiaconatus ipse in continua possessione, tam istarū quàm aliarum libertatū, multorum archiepiscoporum & archidiaconorum temporibus extitisset, & ar-

Ibid cap. cū venisset. 70 dist. ca. Sanctorum canonum. 1. quest. 3. ca. Si quis dator.

Ppp 3 chiepi

chiepiscopus sine conditione qualibet concessisset, ipsum eidē, post concessionē asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse vero timens, ne, si negaret expressē, cum nondum esset archidiaconatus possessionem adeptus, vel impediretur penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit quod non solum de illo, sed de omnibus redditibus suis faceret, quod sibi placeret. Et infra.

Nos igitur interlocuti sumus archidiaconum esse in plena libertatem eiusdem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum legitime fuerit ex aduerso libertates ipsas archidiaconis ab archiepiscopis personaliter fuisse concessas, cum in hoc casu tam ante quam post & in ipsa etiam concessione archiepiscopus eas retinere potuerit licite tanquam suas, vel donec legitime probatum fuerit easdem libertates archidiaconum abiurasse. Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel utilitatis accederet quia nos vel ad petitionem Eboracensis Ecclesiae, vel per nos ipsos super hoc archidiaconatus consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime approbatum, archidiacono super libertatibus ipsis: si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

Idem Episcopo Trecensi, & Archidiacono Parrhiensi.

Is, ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.

Constitutio xxix.

Ibidem ca. Cum ad nostram. 24. quest. ca. Didicimus.

Cum ad nostram. Et infra. Illud autem nolumus vos ignorare, quod postquam M. fuit Abbas effectus, custodiam de iure non potuit obtinere, quia cum ratione Abbatiae ad ipsum pertineat donatio tam custodiarum, quam aliarum dignitatum, ac etiam praebendarum in ecclesia Patranensi, custodiam ipsam recipere non potuit à seipso, quum inter dantem & accipientem debeat esse distinctio personalis: sed nec ab alio, cum ius conferendi alius non haberet.

Idem Praeposito & Capitulo Cameracensi.

Si scribitur ei, ad quem spectat collatio, dato executore ad providendum, per praesentationem literarum collatori factam, efficitur praebenda, ita quod collatio alteri facta non tenet.

Constitutio xxx.

Ibidem ca. Proposuit.

Proposuit nobis T. presbyter, quod quum Celestinus Papa praedecessor noster, pro receptione ipsius in fratrem & assignatione praebendae ad donationem vestram spectantis, in ecclesia vestra proximo vacatura, mandatum apostolicum vobis destinasset, Decano Remensi executore concessio, decanus ipse vos contumaces inueniens, ipsum de praebenda primo vacatura in ecclesia vestra, quae ad donationem capituli pertinet, auctoritate apostolica inuestiuit. Et infra. Sed cum praebenda quae ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracensi vacasset, eam alij assignastis. Et infra.

Idem autem praedecessor noster, quod ab eodem decano factum fuerat ratum volens haberi, collationem factam praebendae à vobis penitus irritauit, & eum de ipsa per annulum inuestiuit. Licet autem intentionis nostrae non sit inuestituras de vacaturis factas contra canonum instituta ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare, attendentes tamen, quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per praedecessorem nostrum fuerit inuestitus, utpote quae post cassationem concessionis à vobis factae intelligebatur vacare: Mandamus

quatenus a moto ab ea praebenda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonice assignetis.

Idem

Extra lib. 3 tit. 8 de concess. praeb. cap. Qui in viuorum. Et supra cor. sit. 17 Distinctus.

Idem P. sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardinali,
apostolicæ sedis Legato.

semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum, non currit legitime impedito, nec incipit currere, nisi à die notitiæ vacationis.

Constit. xxxj.

Quia diuersitatem corporum diuersitas sæpe sequitur animorum. Et infra. *Ibid cap. Quia diuersitas.*
Conquerebatur inter cætera Eboracen. archiepiscopus, quod cum ad eum collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiam quidam præter eius authoritatem se intruserunt in ipsas. Et infra. *De cõsecra. dist ca 4. Sicut in sacramentu.*

Mandamus quatenus eos, qui præbendas vel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationem eius spectantes præter authoritatem acceperunt ipsius, ad eas resignandas, monitione præmissa, per excommunicationis sententiam & subtractionem aliorum beneficiorum, non obstante confirmatione à sede apostolica obtenta sub forma communi, quæ confirmauit beneficia & præbendas, sicut iuste & pacifice possidentur, appellatione remota cõpellas, nisi forte aliqui ea vel speciali mandato apostolicæ sedis, vel authoritate Lateranensis concilij ab Eboracensi capitulo sint adepti, sic tamen, vt tempus suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur, cum Lateranensis concilij constitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata: & tunc si voluerit, non tamen valuerit archiepiscopus ipse in cõferendis præbendis vti propria potestate: à qua et si fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta, sed ad illum tempore suspensionis illius præbendarum donatio pertinebat, qui præter eius desidiam & negligentiam poterat præbendas donare. Tempus etiam quo ad sedem apostolicam accessit, & apud illam permansit vel recessit ab illa, infra sex menses nullatenus computetur. Semestre autem tempus non à tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari.

Extra lib. 3. tit 8. de cõsecra. pra ben. cap. Nulla.

Idem Basileensi Episcopo, & Abbati sanctæ Mariæ.

Non valent litera ad beneficium impetrata, qua de alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem

Constitutio xxxij.

Cum nostris fuerit olim auribus intimatum, quod præpositura ecclesiæ Lau- *Ibid cap. Cũ nostris.*
sanensis tempore tanto vacasset, vt secundum statuta Lateranensis concilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta, Episcopo & canonicis Lausanensibus mandauimus, vt præposituram ipsam thesaurario Lausanensi conferrent, quibusdam super hoc executoribus deputatis. Et infra.

Verum præfati episcopus & canonici literis receptis, præposituram prædictam non vacare dixerunt: quia licet ille, qui præpositus fuerat, in episcopum fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationem suam de nouo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea possidebat, quod dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure vacentem authoritate apostolica præfato thesaurario assignarunt. Et infra.

Auditor igitur super hoc datus à nobis, de mandato nostro decreuit, vt quod à memoratis executoribus factum fuerat, obtentu literarum nostrarum, eò quod per falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerat impetrata, cum præpositura illa non vacaret de facto, quia talis possessio plus habet facti quàm iuris haberetur irritum & inane.

Nos verò sententiam eiusdem ratam habentes, mādamus, quatenus nisi prædictus episcopus sufficienter ostenderit, quod vel ex indulgentia sedis apostoli-

ce speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria sibi post cōsecrationem suam propolitura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius, si sponte noluerit, compellatis. Deinde Lausanense capitulum ad conferendam eam thesaurario supradicto diligentius inducere procuretis.

Idem Archidiacono Richimundiæ.

Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio retardari.

Constit. xxxij.

*Ibid. cap.
Post electio-
nem.*

Post electionem & confirmationem episcopi Elien. vacante archidiaconatu Richimundiæ, quem tenuerat Eboracen. Archiepiscopus, cum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboracensi capitulo in mandatis, vt te in archidiaconum recipere procurarent: cuius noluerunt mandato parere: quia prædecessor noster inter alia, quæ decano & Capitulo Eboracensi suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem canonicorum seu personarum liberam esse decreuit, vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopus vacantem in ecclesia Eboracensi præbendam vel dignitatem duxerit conferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiæ consuetudinem præsentaretur decano & capitulo supradictis. Et infrà.

Si quis contra consuetudinem huiusmodi in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quod si Archiepiscopus infra terminum Lateranensis concilij secundum formam præscriptam personæ idoneæ non cōferret, liceret decano & capitulo autoritate apostol. iuxta eiusdem concilij statuta conferre. Cum igitur in literis archiepiscopi directis capitulo de decano mentio nullatenus haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri, eius mandato extitit contradictum. Et infrà.

Ipsius igitur institutione propter præmissas rationes à capitulo reprobata, ipsi intelligētes archidiaconatus donationē ad eos tam autoritate Lateranen. cōcilij, quàm indulti sibi priuilegij deuolutā, R. de sancto Cadmundo illum vnanimiter contulerunt, inuestientes eundem de ipso & solenniter installātes. Processu verò temporis præfatus Archiepiscopus post resignationem & abiurationem à te factam, & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum, qui archidiaconatum ipsum tam ratione primæ quàm secundæ confessionis sibi assignatum per sedem apostolicam confirmari. Et infrà.

Quoniam constitit nobis archidiaconatum prædictum tibi per Eboracensem archiepiscopum primitus fuisse cōcessum, & quod institutio facta per ipsum secundum iuris ordinem minimè reprobata, archidiaconatus non vacans non potuit nec debuit in alium ritè transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam in archidiaconatum alterius prouehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum, Sententialiter decernentes, vt institutio facta per archiepiscopum de te sortiatur effectum. Exinde si super renunciatione vel aliquo præmissorum aliquis, qui velit & valeat, aduersus te quicquam duxerit proponendum, ordine poterit iudiciario experiri.

Idem C. Can. Triden.

Recepto in canonicum tenetur capitulum providere, quàm cito facultas se obtulerit.

Constit. xxxiiij.

*Ibidem ca.
Cum super
extra li. 3.
tit. 5. de
concess. præ-
ben. cap.
Nulla.*

Cum super quæstione. Triden. præbendæ. Et infrà. Cum autem constet te in canonicum Triden. ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranense concilium, pars aduersa proponat, quia tamen probatum non extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse de iure, qui se fatentur te contra statuta præfati concilij recepisse, sententialiter decernimus, vt tibi quàm citò se facultas obtulerit, præbendale beneficium in Trident. ecclesia conferatur, cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.

Idem

Idem Episcopo & Magistro P. canonico Hildesemenfibus

Si habens præbendam in eadem ecclesia recipit dignitatem cum præbenda vel aliam præbendam, vacat prima: & quamvis à superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quæ colorata non est.

Constit. xxxv.

Litteras vestras accepimus, quod cum pro D. clerico vobis scripserimus, ut eum *Ibid. cap. Litteras vestras.* de præbenda vacante sancti Vniscardi Brementis, quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateranensis concilij statuta deuolutam, curaretis auctoritate apostolica inuestire. Et infra. De facto fuit propositum coram nobis, quod H. præpositus quondam simplex canonicus eiusdem ecclesiæ, de ipsa in maiori ecclesia in canonicum electus, & postmodum anni spacio euoluto in ipsa sancti Vniscardi in præpositum est assumptus, priorem præbendam nihilo minus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat.

Sed præpositus allegabat e contra, quod erat ex consuetudine generali, quod vnus in eadem ecclesia plures haberet præbendas. Et cum archiepiscopus Brementis præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram illam, quam præbendam ei de canonicorum confirmauit assensu. Et infra.

Vnde cum vobis dubium videretur, vtrum cum aliquis de vna præbenda eligatur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat abdicari eidem, an propter confirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare, nos consulere voluistis.

Cum igitur si ita est præbenda illa etsi non de facto, de iure tamen vacare noscatur, Mandamus quatenus dictum præpositum ut illam sine difficultate resignet, appellatione remota, cogatis: quam cum de facto vacauerit, clerico memorato conferre curetis.

Idem Episcopo & Archipresbytero Papiensibus.

In ecclesiis non numeratis vacatio præbendarum seu canonicatum possibilis non est, nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non prouidendo ecclesia de ministris.

Constit. xxxvj.

Ex parte Astensis ecclesiæ est nostris auribus intimatum, quod cum quædam *Ibid. cap. Ex parte.* præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent, Astensis Episcopus quodam ibidem instituit, credens sibi hoc ex Lateranensi concilio licere. Instituti autem scientes non esse firmam institutionem huiusmodi ad Mediolanensem Archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalem possessionem præbendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiæ præbente assensum, tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere curauerunt. Et infra.

Tandem vtrique pars est concorditer confessa, quod in prædicta ecclesia non erant distinctæ præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus.

Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Lateranensis concilij de beneficijs vltra sex menses vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuisse, etsi forte Hastensis ecclesia canonicorum pateretur defectum. Vnde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta occasione concilij memorati carere debet robore firmitatis.

Quia verò totum capitulum tribus exceptis prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est &

ostensum, Mandamus quatenus si Astensis ecclesiæ supplicantes, secundum consuetudinem hactenus ob-

seruatam, prædictos clericos pro canonicis
faciatis haberi:

Idem

Idem Episcopo & Capitulo Laudunensibus.

Habens potestatem conferendi, non potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.

Constit. xxxix.

*Ibid. cap.
Constitutis*

Constitutus in præsentia nostra H. ecclesiæ vestræ Canonicus humiliter intimavit, quod tu frater episcope potestatem ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ primo in vestra ecclesia esset vacatura. Et Remensis archiepiscopus tunc apostolicæ sedis legatus, vobis filij capituli auctoritate nostra præcepit, ut cum præbenda ipsa vacaret, personam illam cui vellet eam H. conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam. Et infra.

Quocirca mandamus quatenus personam illam, cui memoratus H. sacerdotalem præbendam quum contigerit eam vacare, duxerit canonicè conferendā, sine contradictione qualibet admittatis: & tu interim frater episcope præbendam huiusmodi contra formam concessionis tuæ conferre alicui non præsumas. Et infra.

Quia verò concessionem tales si ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraude canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia cōcedi siue promitti antequam vacent, nolumus quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem vel specialem, fraudem adhiberi volentibus licentia concedatur.

Idem Innocentius Papa tertius.

Lateranense concilium de beneficijs ultra sex menses vacantibus ad episcopatum non extenditur.

Constit. xxxviiij.

*Ibid. cap.
Dilectus
filius.*

Dilectus filius magister Guilielmus canonicus vester nobis suggestit, quod episcopo vestro vniuersæ carnis viam ingressus, archiepiscopus S. Severinæ asserens, quod propter negligentiam vestram ad episcopum erat eligendi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem.

Nos igitur attendentes quod canon Lateranensis concilij ab Alexandro Papa contra negligentes editus, ad archiepiscopatum vel episcopatum non solet extendi, sed ad personatus alios, & minora ecclesiastica beneficia coartari, electionem huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

Idem Priori Hostiensi, & superiori S. Fridiani.

Non valet promissio beneficij vacaturi.

Constit. xxxix.

*Ibid. cap.
Ex tenore.*

Ex tenore literarum vestrarum accepimus, quod quum causam quæ inter I. clericum ex vna parte, & abbatem & conuentum de Bello ex altera super prouisione vertebatur ipsius. Et infra.

Dictus clericus post litem contestatam chartam quandam monachorum exhibuit continētem, quod primam ecclesiam ad donationem suam spectantem assignarent eidem. Et infra.

*Supra eodē
cap. Nulla.
& Relatū.*

Nos igitur attendentes, quod promissio prædicta non tenet, utpote contra statuta Lateranensis concilij attentata, mandamus, quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluatis.

Idem Innocentius Papa tertius.

Obligatur praelatus, qui promittit prouidere cum poterit.

Constit. xl.

*Ibid. cap.
Accedens.*

Accedens ad apostolicā sedem R. clericus, sua nobis insinuatione monstravit, quod cū promiseritis vos prouisuros eidē in ecclesiastico beneficio cū possetis, sicut per literas iudicis delegati inde cōfectas liquido apparebat. Et infra.

Nos autem considerantes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cum poterit, aliud cum vacabit, cum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differenda, mādāmus, quatenus memorato R. cū poteritis ecclesiasticū beneficiū assignetis.

Inno-

Innocentius Papa tertius.

Si ad capitulum & prælatum, ut prælatum, potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis non transit: secus si prælatus interfit ut canonicus, quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi si dolum committat.

Constitutio xli.

Postulastis per sedem apost. edoceri, ut cum ad vos & archiepiscopum vestrum *ibid. cap. Postulastis.* simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, utrum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat, si eam infra semestrem tempus neglexeritis ordinare.

Ad quod breuiter respondemus, quod si vos & idem archiepiscopus infra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis, sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi: sed secundum statuta Lateranensis concilij ad superiorem transit donatio: nisi fortè archiepiscopus non ut prælatus, sed ut canonicus vobiscum ius habeat conferendi. Et in hoc casu cum dolose impederit, dolose suffragari non debet.

NE SEDE VACANTE ALIQUID innouetur.

INNOCENTIVS PAPA III. PRIORI ET
Conuentui Glastonensi.

Vacante sede, status eiusdem mutari non debet.

Constit. xlii.

Nouit ille qui scrutator est cordium, quod licet Celestinus prædecessor noster ecclesiam vestram erexerit cathedralem, ipsam Bathoniensi ecclesiæ vniendo, ut idem esset episcopus vtriusque: quia tamen hæc vniō afferebatur a vobis in graue præiudicium Glastonensis ecclesiæ redundare, cum per ipsam dissolueretur religio, & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas tolleretur: nos ad releuandum ecclesiæ vestræ statum coepimus intendere diligenter. Et infra.

Vos autem post obitum Bathoniensis episcopi humiliter postulastis, ut quia tempus aduenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat releuari, cum & Bathoniensis ecclesia id ipsum pariter postularet, rex quoque cum regni magnatibus, & quidam episcopi cum multis abbatibus deposcerent illud idem, ut vniōe penitus dissoluta, monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum, sub abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur quod episcopali sede vacante non debet aliquid innouari, cum non sit qui episcopale ius tueatur: maximè ne plus fauisse personæ, quàm ecclesiæ videremur, si quod eo viuente concessimus, post obitum eius subito mutaremus: petitionem vestram nequimus exaudire, auctoritate prædicta indulgentes, ut cum Bathoniensis ecclesia de præsule fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem apostolicam prosequendi facultatem liberam habeatis. Interim autem sub cura prioris idem monasterium gubernetur.

Extra li. 3. tit. 9. ne sed vacante, cap. Nouit ille qui scrutator.

12. quest. 2. ca. Si qua de rebus.

DE HIS QVAE FIUNT A PRAELATO, sine consensu capituli.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIPRES.
bytero & Magistro Scholarium Bituricensibus.

Tener donatio, quam de solius diocesani consensu facit laicus ecclesia de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo, id est, ante Lateranense concilium.

Con-

Constit. xliij.

Extra li. 3.
tit. 10. de hu-
qua fiunt
a prelato.
cap. Cum
sedes apo-
stolica.
16. quæst. 1.
cap. Quom-
am quic-
quid.
Hierony-
mus.
12. quæst. 2.
ca. Sine ex-
ceptione.

Vm sedes apostol. Et infra. Sanè sicut accepimus, cum ex vna parte capitulum S. Stephani, & altera monachi de platea, super decima quadam in vestrum compromississent arbitriū, dicti monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi à quodam milite factam, & Bituricensis archiepiscopi diocessani eius accedente consensu confirmatam fuisse, sequæ authoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando fuerint à laicis malè detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario pars allegabat aduersa, consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, authoritate Leonis Papæ, dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi fortè aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Quia verò nos consulere voluisti, vtum quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat. Taliter respondemus, quod monendus est laicus qui decimam detinet, vt eam ecclesiæ restituat, ad quam spectat: qui si fortè induci nequiuert, & eam cum in diocessani consensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim religioso conuentui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. Authoritates enim præmissæ, licet diuersæ sint, non tamè aduersæ: cum aliud sit alienare quod ab ecclesia possidetur, & aliud quod detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticum reuocare. In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretum consensus episcopi sine clericorum consensu non sufficit. In reuocatione autem, iuxta scripturam Hieronymi, sufficit consensus episcopi: cum per vtrumque vtilitati ecclesiæ consulatur. Nam & in Lateranensi concilio est inhibitum, ne quælibet religiosa persona ecclesias & decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat: per quod indirecte datur intelligi, quod sufficit consensus episcopi, vt licitum sit ecclesiæ decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum perpetuo sunt concessæ.

Idem Metensi Archidiacono.

Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesijs, etiam si habeat ius patronatus in ecclesijs concessis.

Constit. xliij.

Ibid. cap.
Tua nuper.
12. quæst. 2.
ca. Sine ex-
ceptione.

Tua nuper. Et infra. Adiecasti etiam, vtum episcopo vel electo cum solo archidiacono, præter assensum maioris ecclesiæ, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa, cæ nobis vel ecclesijs conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesias baptismales. Et infra. Alterius etiam quæstionis solutio ex epistola Leonis Papæ colligitur euidenter, in qua legitur, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquid donare vel permutare, vel vendere audeat: nisi fortè aliquid horum faciat vt meliora prospiciat: & totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Irrita enim episcoporum donatio, venditio & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conuiuentia & subscriptione clericorum. Per hoc enim noueris solutam secundo loco propositam quæstionem, cum concessionesecclesiarum ad perpetuas alienationes non sit dubium pertinere.

Idem Episcopo Eliensi.

Episcopus parochiales ecclesias, vel obuentiones ipsarum, de consensu patroni, sine consensu capituli sui, monasterio conferre non potest.

Constit. xlv.

Ibid. cap.
Pastoralis.
14. quæst. 1.
c. ecclesias.

Pastoralis officij diligentia. Et infra. Præterea quæsiuisti, cum authoritate Dionysij fuerint parochiæ limitatæ, quatenus singularum parochiarum prouentus

prouentus in vsus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorum, si episcopo liceat sine auctoritate summi pontificis, vel saltem sine sui capituli voluntate, viris religiosis conferre obuentiones alicuius parochialis ecclesiæ, sustentatione vicarij reseruata. Et cum Lateranensis concilij statuta prohibeant ecclesijs nouam imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an episcopus valeat religiosis, contentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem. *Extra lib. 3. tit. 9. de censibus. cap. Prohibemus.*

Ad quod breuiter respondemus, quod salua constitutione canonica de concedenda pijs locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum potuit facere episcopus (nisi de licentia Romani pontificis) præter sui capituli voluntatem. *12. quest. 2. cap. Bona rei.*

Idem Archiepiscopo Senonensi & eius Suffraganeis.

ad concilia prouincialia vocari debent & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.

Constit. xlvj.

ET si membra corporis. Et infra. Prouinciæ Senonensis capitula cathedralium ecclesiarum ad nos querimoniam transmiserunt, quod archiepiscopus Senonensis & eius suffraganei procuratores eorum nuper ad prouinciale conciliū conuocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt. Et infra. *ibid. cap. 1. et si.*

Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti: maxime super illis, quæ ipsa capitula contingere dinoscuntur. *18. dist. ca. per totum.*

DE HIS QVAE FIUNT A MAIORE parte capituli.

INNOCENTIVS PAPA III. AVGV.

stenſi Præposito.

Communis ordinatio ecclesie per contradictionem & appellationem eius, cuius non interest, impediri non debet.

Constit. xlvij.

EX ore sedentis. Et infra. Accedentibus ad præsentiam nostram T. ac B. Augusten. canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositura Augusten. ecclesiæ vertebatur, ex parte ipsius B. fuit propositum, quod pater eiusdem à Celestino prædecessore nostro, decano & capitulo Augustensi literas obtinuit destinari, vt infra spacium vnius mensis eundem eligerent & assumerent in præpositum Augustensem, in signū inuestituræ annulo aureo destinato, & quibusdam mandati apostolici executoribus constitutis. Capitulum memoratum cum audisset, quod E. quondam eorum præpositus in episcopum Brixien. electus & confirmatus fuisset: licet dictas literas recepissent, in contemptum tamen eorum, assignato prius termino, infra quem ipsi deberent super mandato apostolico respondere, H. tunc Augustensem decanum in præpositum elegerunt. Et infra. Quia verò legitimè constitit, quod prædictus B. de præpositura non fuit aliquatenus inuestitus, etsi mandatū fuerit, vt deca inuestiretur: de qua etiam si inuestitus fuisset, inuestitura eius per prædecessorem nostrū, certa fuit ratione cassata: quæ nec etiam si cassata fuisset, per hoc quod dicto H. reuerentiam exhibuit, quæ debetur præposito, iuri suo renunciasse videtur: nos attendentes sibi de iure nō potuisse cōpetere, vt per appellationem ob id interpositam cōmunem ordinationē ecclesiæ impediret: intelligentes etiā te à maiori parte, tā dignitate, quam numero eorū, quos eligendi ius cōstabat habere, electum fuisse canonicè in præpositū, electionē tuam auctoritate apostolica confirmamus, præfato B. super præpositura silentiū imponentes.

Idem Innocentius Papa tertius.

Prelatus cum maiori parte capituli, contradicente minori, statuere potest quod ad necessariam reparationem fabrica quilibet canonicus conferre tenetur.

Q99

Constit.

ibid. cap.
Ex parte.

EX parte tua nobis fuit frater archiepiscopo intimatum, quod ad restaurandā fabricam Rothomagensis ecclesiæ tractatū cōmuniter habuistis, te postulāte, ut quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio & necessario deputaret. Et infra.

Statuimus, ut si qui vestrum tuis, frater archiepiscopo, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit resistendum, obtineat sententia plurimorum.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE diminutione conferantur.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE-
piscopo Mediolanensi.

Occulta collatio beneficij licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliās legitimè facta probetur.

Constit. xlix.

Extra lib.
3. tit. 12. Ut
ecclesiæ, be-
ne, cap. Ut
nostrum
prodeat.

T nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. Et infra. Præterea proponebas, quod cū nullus debeat sine accusatione damnari, nec aliquid circa negocium illud sit actum in forma iudicii, depositiones testiū non poterant tibi præiudiciū generare. Quia veto hæc allegatio personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam committæ inquisitionis & ordinem pleniùs explicare, ne quis quomodolibet suspicetur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus: præsertim, cum ratio assignandi debeat esse potteris profutura. Cū enim iuris sit explorati, quod actore non probante, is qui cōuenitur, etiam si nihil præstiterit, debeat absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui cōueniebaris à nobis, malitiose vel indiscretè onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet, ut ostēderes, quod prædictam cancellariam personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses. Porro, cum donatio fuisset occulta, & ideo suspitione non careat, & elapso iam anno nullus cancellarius omnino appareat, non immerito credebamus, quod secundum Lateranensis concilij statuta ad nos esset ipsius cancellariæ donatio deuoluta: & ideo potuissimus ipsam sine culpa conferre: quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamē de occultis potuimus diuinare. Quia ergo contra illud, quod prima facie iustè præsumebatur pro nobis, præsertim cum responderis prima vice, quod cancellariam alicui nō contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit grauamen, sed gratia: nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe nobis per literas tuas intimaisti, & tandem probasti per testes, quod retentis tibi prouentibus, officium concesseras memoratum: ex quo non immerito in talem concessionem fuimus suspicati. Et ideo nos, qui non tam ex plenitudine potestatis, quàm ex officij debito, possumus & debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maximè causam & occasionem præstāte, inquisitionem commisiimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilem. Circa contrarietatem responsi, quia non solum nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia contraria respondere. Circa carnalitatē animi, quia non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum beneficium & officiū in persona magis idonea dispensare. Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione vel conuentione quacunque sub modo vel tenore præscripto concedere nudū officium, & tibi retinere prouentus: cum in Lateranensi concilio prohibitū sit, ne quis cōferendo ecclesiasticum beneficiū, partem prouentū suis vñibus retinere præsumat: & alibi cautū reperiatur in canone, quod ecclesiastica beneficia sine diminutione debēt cōferri. Vnde credimus distinguendū, utrum qui dat spirituale beneficiū, prouētus ipsi⁹ ante donationē percipiat. Nam si prouentus ante donationē non percipiat ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, ut ipse prouentus percipiat, nō est dubiū circa hæc intercedere simoniacam prauitatē. Si verò ante donationem percepe-

Extra lib.
5. tit. 39. ca.
Prohibe-
mus.
1. quæst. 3.
cap. Si quis
Extra lib. 3.
tit. 5. cap.
Maioribus.

rit ipse prouentus, credimus distinguendū, vtrum ante donationē constituat, vt ipsi prouentus retineantur ad tempus pro causa iusta & necessaria, aut cōueniat cū eo, qui accepit beneficium, seu cū mediatore quocunq; vt officio illo cōcesso retineat ipse sibi prouentus. Primū enim membrū credimus esse licitū: secundū aut dicimus non licere, ne viam aperiamus his, qui prauitatem suam satagunt palliare.

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO

Montis regalis.

Possessiones quae sunt de mensa, non possunt alienari, & ecclesia consueta regi per regulares, secularibus clericis conferri non debent.

Constitutio L.

Possessiones ad mensam tuam vel capituli pertinentes alienare non debes, aut ecclesias, in quibus monachi ministrare consueuerant, clericis vel laicis assignare.

Extra lib. 3. tit. 3. de reb. eccle. non alien. ca. Possessiones.

Idem Episcopo Mauriensi & Præposito Vlconensi.

Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit laesa.

Constit. Lj.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum Tusienſe monasterium depressum esset onere maximo debitorum, abbas & cōuentus eiusdē villam quandā necessitate coacti B. laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quod idem Lxxx. libras persolueret, pro quibus eadem extiterat obligata. Quod non distulit effectui mancipare. Et infra. Vnde humiliter supplicarunt, vt feudum prædictū faceremus ad vtilitatem monasterij reuocari: præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius prouentibus vltra summam perceperit prætaxatam, & per multos postmodū annos sumpsit eius fructus. Et infra.

Quocirca mandamus, quatenus, si prædictum monasteriū propter hoc inuenitis enorme dispendiū incurrisse, dictum laicum, vt (pecunia, quam pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expendisse noscitur, ab eisdem abbate & conuentu recepta, cum sibi fructus percepti sufficere debeāt pro labore) præfatum feudum eidem monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita compellatis.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO

po Pallonensi.

Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus medico constituto precio, praesumitur pignus & non venditio.

Constit. Lij.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum R. laicus lator præsentium, ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem contra usurarios editum posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis: quum reuera contractus usurarius ageretur, quod patet ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quodocunq; a septennio vsque ad nonennium daret quadraginta vncias tarenorum, quæ vix diu diu iusti precij contingebant, domos eius restitueret & oliuas.

Extra lib. 2. tit. 7. de empt. & vendit. ca. ad nostrā. s. tit. 19. ca.

Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent, mandamus, quatenus, si res ita se habet, instrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, prædictum M. ad restituendas domos & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui, quum debitor sit viam vniuersæ carnis ingressus per poenam in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatam appellatione remota compellas.

Quia in omnibus.

Qqq 2

Idem

Idem Episcopo & Archidiacono Vrbeuentano.

Venditor deceptus ultra dimidiam iusti precij agere potest, vt res sibi reddenti precium acceptum restituatur, vel iustum precium suppleatur, & in hoc electio est emptoris.

Constit. Liiij.

*Ibid. cap.
Cū causa.*

CUm causa, quæ inter œconomum monasterij S. Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbien. super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu ventilata, quum constisset nobis monasterium in venditione ultra dimidiam iusti precij fuisse deceptum, sententiando decernimus, vt præfati ciues aut recepto precio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantum constaret legitimè venditionis tempore iusto precio defuisse.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET
conuentui sancti Petri de Pratellis Londenſis diœceſis.

Persona ecclesiastica locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesia sit melior, statuto diœcesani contrario non obstante, & eadem ratione de alijs rebus ecclesia.

Constit. Liiij.

*Extra lib. 3
tit. 18. de lo
cato & cō
ducto. cap.
Vestra no-
bis.*

Vestra nobis relatio declarauit, quod quum ad firmam fructus vestrarum dare consueueritis decimarum. Et infra.

Diœcesanorum episcoporum statuto contrario non obſtante vestrarum decimarum prouentus illis liberè locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestre conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.

DE RERVVM PERMVATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. AR-
chiepiscopo Senonenſi.

Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant auctoritate.

Constit. Lv.

*Extra lib. 3
tit. 19. de
rerum per-
mutatione
c. Cū olim.*

Cum olim magister S. & B. archidiaconarum & præposituram ad inuicem commutassent. Et infra. Licet prædictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, idem tamē B. eam inficiabatur omnino, proponens quod ipse præposituram sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconato fuerat assecutus. Et infra.

Cum ergo nobis constaret, quod ipse B. suum præstiterit permutationi consensum: prædictus autem magister suum publicè fateretur errorem, & hunc præpositura & illum archidiaconatu curauimus spoliare, super hoc diffinitiuam contra eos sententiam proferentes.

Idem Archiepiscopo, & P. sancti Andreæ Colonienſibus.

Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alteram stat, quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium, & secundum hoc continet ius.

Constit. Lvj.

*Ibid. cap.
Cū vniuer-
ſorum.*

Cum vniuersorum. Et infra. Intelleximus G. canonico referente, quod cum ipse & L. clericus de permutatione præbendarum suarum inter se tractare cœpissent, quam vtilitati vtriusque imminere credebant: tandem idem L. præbenda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei sicut promiserat, noluit resignare. Et infra. Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare: vt tamen simplicitati venia tribuatur, mandamus, quatenus, si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam restitui faciatis eidem.

*Supra li. 1.
tit. 3. cap.
Super litem.*

DE

DE FEVDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. MARIENSI

Episcopo.

Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem.

Constit. Lvij.

In sinuatione presentium declaramus, quod Gageria, quam de feudo ecclesie tue ab M. dinosceris recepisse, à te potest liberè detineri, fructibus non computatis in sortem: ita videlicet, ut quandiam fructus illos ceperis in sortem minimè computandos, idem M. à seruitio, in quo tibi & ecclesie tue pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.

*Extra lib. 3
tit. 20. de
feudis. cap.
Insinuatio
ne.*

Idem Archiepiscopo Mediolanensi.

Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reuersum nouo vasallo concedere.

Constit. Lviij.

Ex parte tua nostro est apostolat. reseratum, quod sæpius dubitasti, utrum, cum contingit vasallum tuum decedere, & ad te feudum ipsius redire, feudum eius alij liceat tibi dare, quamuis iuramento tenearis astrictus, non infeudare de nouo Romano pontifice inconsulto. Ad hæc si vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum eiusdem feudi consortem de ipso valeas inuestire. Alia quoque dubitatio continebat, ut cum feudum alienatum repereris, quod per te facile recuperare nō potes, utrum posses alicui laico in feudum illud, concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat. Et infra.

*Ex parte
tua.*

In primo ergo casu feudum decedentis liberè, si videris expedire, concedas, atq; in secundo filium vel consanguineum alienantis inuestiens, in tertio feudum alienatum poteris ei licenter concedere, per quem ipsa ecclesia valeat rehabere.

DE PIGNORIBVS ET ALIIS CAUTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. G. SVBDIACONO

nostro, & P. canonico Pisano.

Si usurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid ultra sortem, fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus feneratorius.

Constit. Lix.

Illi vos credimus scientie dono vigere. Et infra. Sanè intimaſtis nobis, quod causam quæ vertitur inter H. & B. filios G. de Cosa ex vna parte, & G. filiam T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdam terris præfatis personis pro xiiij. libris pignori obligatis, vobis duximus committendam. Et infra. Ex parte prædictæ G. & hæredum eius fuit propositum, terras quas idem H. & B. repetebant, ab eis non esse pignori obligatas, sed purè venditas, sicut in instrumento confecto exinde continebatur. Præfatus verò H. pro se ac fratre suo firmiter asserbat terras non esse purè venditas, sed pignori obligatas, cum venditioni prædictæ talis fuerit adiecta conditio, ut si à tempore contractus vsq; ad duos proximos annos præfato T. emptio displiceret, G. pater H. abinde vsque ad annum xxvj. libras perceptis fructibus computatis in ipsis dare deberet. Verum quia ambigitis, utrū pura sit & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus debeat iudicari: respondemus quod qualiscunq; fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus venditio non appareat conditionalis sed pura: quamuis per conditionem possit resolui, ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet quod fructus percepti deberent in soluenda pecunia numerari, & quod ultra summam receptam xl. solidi deberent persolui, contra ipsum emptorem præsumitur vehementer, præsertim cum vsuras consueuerit exercere.

*Extra lib.
3. tit. 21. de
pignoribus
ca. illo vos.*

al. lx.

Idem Episcopo Aquinaten.

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

Constit. Lx.

Ibid. cap.
Ex literis.

EX literis fraternitatis tuæ accepimus, quod causam quæ vertitur inter R. & A. mulierem tibi duximus committendam. Et infra.

Siquidem probatum est, quod pro facinoræ à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater mariti, præfatus videlicet R. quam ipsa mulier, licet minus iuste à regio iudiciario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio & soluta pecunia metratori, qui à marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus proprijs spoliatus: sed quædam possessiones illius penes eundem R. remanserant, quos idem de mandato curiæ retinuit, soluta pro eis pecunia prædicto mercatori, quia emptor alius propter possessionum minutias non extabat: pars vero mulieris æstimationem dotis instantius petebat tibi restitui, vel in possessiones, quæ mariti fuerant, ex officio delegationis induci. Et infra.

Mandamus, quatenus si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere proposita & probata, quod mulier dicit viro dedisse in dotem & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere, cum mulieribus fauor multus in recuperandis dotibus debeat: & cautum sit in iure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debeat indotata, cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata, & cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnas, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

Idem R. de Montefortino.

Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

Constit. Lxj.

Ibid. cap.
Cui contra.

Cum contra G. ciuē Anaginen. super quibusdā possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul. pro certa quantitate pecuniæ obligarat, & ipsius creditoris hæredes prædicto G. pignoraucrāt, mouisses in nostra præsentia quæstionē, legitime probauisti, quod ex earū prouentibus tantū fuerat, tam ab eodem G. quā ab alijs, qui eas tenuerāt à tempore, quo fuerant obligatæ, perceptū, quod fructus sorti poterāt adæquare. Nos igitur attendētes, quod in talibus perceptio fructuū in solutione sortis accedat, cum secundū canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari, considerantes etiā, quod possessiones, ipsæ iam extenuassent penitus totū onus, & debitū annullassent, ipsas tibi restituēdas esse decernimus, & te per nuncium nostrū in possessionē induci fecimus corporalē.

Extra lib.
5. tit. 19 ca.
Quoniam.

Idem Innocentius Papa tertius.

Si is qui sub pacto legis commissoria pignorauit rem suam, & iurauit non contrauenire, iuste impeditus, infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

Constit. Lxij.

Ibid. cap.
Significāte

Significante R. ciue Pisano nobis innotuit, quod cum domum suam G. Pisano ciui pro CCL. libris pignori obligasset, ac promississet præstito iuramento, quod nisi domum ipsam statuto termino recolligeret, creditorem ulterius super eo minime molestarer, & infra statutū tempus per certum fidelem nunciū prout ei videbatur, creditori pecuniam numeratam remisit, quam idem nunciū infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat non persoluit, & postmodum idē R. ab imperatore detentus, dicto G. satisfacere nō potuit vt debebat. Et infra.

Cū igitur pactū legis commissoriæ sit in pignoribus improbatum, & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramentum debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum nūcium esse sperabat, pecuniā remiserit tēpore, statuto, sed in captione detentus satisfacere nō potuit creditori: Mandamus, quatenus, si est ita, prædictū creditorem, vt sorte contentus, pensionibus pignoris computatis in eam, illud præfato R. omni dilatione postposita resignet, pacto tali vel iuramento nequaquam obstante, censura ecclesiastica cogatis.

DE

DE DONATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. AR.

chiepiscopo Florentino.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, praelatus integrare potest feudum, si apparet vasallum in mensura fuisse deceptum.

Constitutio Lxiiij.

Retuas literas proponere procurasti, quod cum quidam nobiles Florentini tempore schismatis episcopum Florentinum in domo sua tenuerunt, idem episcopus sedata schismatis tempestate de mandato Alexandri Papæ, quatuor modios terræ in feudum concessit ei. Idem, & successor ipsius, pro ut est moris, de certo feudo præfatos nobiles inuestiuit. Verum cum ipsi assignatam terram mensurari fecissent, non nisi duos modios inuenerunt, feudum integrari cum instantia postulantes, super quo dubitas, eò quod non sunt in possessione ipsius ne de nouo videaris illud conferre. Et infra.

Nos igitur attendentes quod ecclesia in actibus suis fraudem non debet aliquam adhibere, respondemus, quod feudum ipsum securè poteris integrare, cum terra illa quatuor modiorum ipsis fuerit assignata.

Idem R. de Burgis & G. Berburg. Abbatibus.

In donationibus plenissima fit interpretatio, & ob hoc clausula onerosa post multas donationes appositæ proximam donationem tantum respicit.

Constitutio Lxiiij.

Cum dilecti filij Abbas & monachi, de Melios proposuerint coram nobis, quod nobilis vir Alanus quasdam terras à patre ipsius eorum ecclesiæ in elemosinam assignatas violenter redigere cupiat in forestam. Et infra.

Mandamus quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, appellatione postposita procedatis, cum ex tenore instrumenti euidenter apparet, quod hæc fuit mens & intentio donatoris, ut clausula de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem donationem, quæ tam libera & pura fuit, ut immunis esset ab omni vexatione & consuetudine seculari, sed ad inferiorem concessionem, quæ pensionem & determinationem habet insertam, iuxta sanum referri debeat intellectum. quia in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficijs quoque plenissima est interpretatio adhibenda.

Idem Episcopo Eliensi.

Si episcopus in ecclesia, quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur. alioquin omnes prouentus, præter cathedraticum cedunt, pio loco: & si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.

Constitutio Lxv.

Pastoralis officij. Et infra.

Pastoralis officij. Et infra. Tua nos duxit discretio consulendos, si episcopus consentiente patrono viris religiosus aliquam ecclesiam concedendo hac utatur simplicitate verborum, concedimus vobis illam ecclesiam, utrum eo ipso videatur in eorum usus fuisse concessa, vel ius tantum modo patronatus.

Nos autem inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod si episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profectò patronus quod suum est conferre videtur, ius videlicet patronatus, & episcopus quod temporaliter obtinet in eadem, ut si fructuum ecclesiæ eiusdem aliquam recipiat portionem, in eorum usus illa portio conuertatur. Quod si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouentus præter cathedraticum in eorum usus credimus conuertendos: sed ut episcopi donatio sit legitima, consensus est sui capituli requirendus.

dus.

Qqq 4 Idem

Idem Florentino & Fisulanensi episcopis.

Possunt hospitalarij in praeiudicium suum se & domum suam alteri religiose domui subijcere, & donare.

Constitutio Lxvj.

Ibidem ca. Inter dilectos.

Inter dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri ac fratres hospitalis sancti Allutij super eodem hospitali quaestione suborta, cum iidem hospitalarij super possessorio, quod semel & iterum, ex causis tamen dissimilibus, intenterunt, contrariam sententiam reportassent: deinde ad petitorium recurrentes, proponere curauerunt, quod cum G. quondam rector, & fratres ac patroni eiusdem hospitalis, habito communi contractu deliberaissent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis, commiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas, communiter statuentes, ut quod per ipsos fieret, acceptarent. Qui cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent assignationem ipsius. Cum autem duos illuc de suis fratribus transmississent, ipsi donationem & assignationem hospitalis, tam a magistro quam supradictis procuratoribus & alijs eiusdem domus fratribus receperunt. Et infra.

Procurator autem partis alterius ex aduerso respondit, quod praedicta donatio debebat non immerito retractari, quoniam multis ex fratribus inconsultis, a praedicto rectore ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris de re litigiosa in fraudem plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quaestionem, fuerat celebrata. Etenim infra.

Attendentes igitur quod fratres & patroni S. Allutij pro se, imò potius contra seturpitudinem allegabant, videlicet periurium, excommunicationem, fraudem: non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam puram ac simplicem extitisse, quia non deceptoribus sed deceptis iura subueniunt: unde per ea quae superius proposita sunt se contra factum proprium legitimè defendere non valebant, hospitale praedictum cum pertinentijs suis hospitalarijs sancti sepulchri adiudicare curauimus, ita quod per hanc sententiā diocesano episcopo & plebano de Piscia nullum praedictum cium generetur: cum res inter alios acta non debeat alijs praedictum generare.

Idem Episcopo S. Andreæ.

Supra lib. eod. tit. 19. Constit. 56. Cum vniuersorum.
Supra lib. 2 tit. 22. Constit.

Inter dilectos.

Donatio quinquagesima vel centesima, quam fecit episcopus cum graui ecclesie sue detrimento, potest legitime reuocari. Nec etiam potest ultra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante lesione ecclesie, sine autoritate superiorum.

Constitutio Lxvij.

Ibid. cap. apostolica.

Apostolicæ sedis oraculo. Et infra. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet sit in canone diffinitum, ut si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit, & de rebus ecclesiæ, cui præsidet, ipsum donare, non amplius ibidem quam quinquagesimam partem: ecclesiæ vero, quā monasticis regulis informare, vel pro suis proprijs magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam parrem census ecclesiæ, cui præest, debeat enlargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, ut hæc temperamenti æquitas obseruetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna graua non infligat: ea quidē cautela seruata, ut vnā tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. Hoc semper est obseruandum, quod vnus episcopus vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cum graui ecclesiæ suæ detrimento cōferre, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successione eisdem vel diuersis ecclesijs conferendo. Vnde cum graue detrimentum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalem mensam vel cathedralem ecclesiā pertinentibus in quantalibet portione cōstitit esse collatum, poterit legitimè reuocari, nisi præscriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur. Nā et si prima facie præsumma-

sumatur, quod collatio quinquagesimæ vel centesimæ partis graue non inferat detrimentum, quia tamen non solum si sæpe, sed etiam si semel id fiat, ex varijs circumstantijs deprehendi potest interdum valde damnosum (quod quidē magis potest ex ostensione facti, quàm expressione alicuius statuti cognosci) nec quinquagesima, nec centesima semel aut successione debet cum graui ecclesiæ damno conferri. Si vero in tantum abundat episcopus, vt sine damno ecclesiæ suæ possit amplius etiam quàm per quinquagesimam vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subuenire, quamuis per se non debeat summam excedere à canone præfixitam, per quam incautè largiri volentibus est occursum: de superioris tamen auctoritate pontificis, potest etiam in minori summa inopiæ alterius prouideri.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS VOLUNTATIBUS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Altiisiodorensi.

Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testator ad pias causas.

Constitutio Lxviiij.

Vum tibi de benignitate sedis apostolicæ. Et infra.

In secunda quæstione dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositione committit, non videtur decedere intestatus.

*Extra lib.
3. tit. 26. de
Testamentis
cap. Cum
tibi.*

Idem C. Tituli Sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali, apostolicæ sedis legato.

De clericis ecclesia petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum, nisi eo modo & non in fraudem fuerit relictum à testatore quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

Constitutio Lxix.

Quæsiuisti, cum quis in testamēto relinquit episcopo propriam portionem, ibidem ca. & alia multa monasterijs vel ecclesijs, vtrum episcopus ex illis legitimam possit petere portionem. Et infra.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si portionem illam cum conditione legauit episcopo, vt esset illa sola cōtentus, & episcopus acceptauit, quia per hoc alij renunciaſſe videtur, de cæteris non poterit exigere portionem. Quod si eam ipse absolute reliquit, portionem sibi debitam poterit nihilominus de cæteris vendicare. Si verò constiterit quod in fraudem modicum cōstituit mortuarium, vt in cæteris episcopus debita portione fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinarī non debet, episcopus portionem ex illis poterit exigere à canone constitutam, saluis indulgentijs Romani pontificis, quæ quibudā regularibus sunt concessæ.

*10. quæst. 1.
c. Decretimus.*

Idem Innocentius Papa tertius.

Relictum episcopo contemplatione personæ non diuiditur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid, siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ factum est relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Presumitur autem relictum contemplatione ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habenti administrationem, secus si fiat ab administrationem non habente. Cum ecclesijs vero inferioribus episcopus non diuidit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesijs inferioribus, sicut cum cathedrali.

Constitutio Lxx.

Requisiuisti de his quæ testator pro anima sua legat in vltima voluntate, quales sint inter episcopum & ecclesiam diuidenda. Et quidem regulariter verum est, quod episcopus debet de his secundum diuersas consuetudines

*10. quæst. 1.
ca. Decretimus.*

*12. quæst. 2.
cap. Nobis
concesso.*

12. quest. 3.
can. Pontifices.

tertiam vel quartam portionem habere, sed considerandum est diligenter, vtrum testator leget hoc modo: Relinquo istud episcopo: an, Relinquo istud ecclesiæ, vel Relinquo istud episcopo & ecclesiæ: an Relinquo istud episcopo, & illud ecclesiæ. In primo casu distinguendum est, vtrum relinquatur episcopo ab extraneo aut propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est, quod præsumitur esse relictum intuitu ecclesiæ, non personæ. Vnde cathedralis ecclesiæ de illo potest canonicam petere portionem, quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesiæ relinquatur. Et hoc verum est, nisi testator exprimat, quod velit illud tantum esse episcopi, non ecclesiæ. In quo casu seruanda est dispositio testatoris: secus autem si exprimat, quod velit esse illud tantum ecclesiæ, non episcopi: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium quod in canone legitur, videlicet, quod pontifices quibus ab extraneis aliquid aut cum ecclesiâ aut sequestratim dimittitur aut donatur: quia hic ille qui donat pro redemptione animæ suæ, non pro cōmodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabunt: quoniā hoc est verum, cū testator ita sequestratim legat illud episcopo, quod non exprimit, vtrum velit ad episcopum tantum, non ad ecclesiā pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo à propinquo, non præsumitur esse relictum intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi fortè contrarium probaretur. Et de isto nihil potest ecclesiâ petere in vita eius.

Quod si relinquatur episcopo & ecclesiæ, de illo canonica inter ipsos est diuisio facienda.

Si vero istud episcopo & illud ecclesiæ relinquatur, siue æqualia siue inæqualia sint relictæ, reducenda sunt ad diuisionem canonicam inter episcopum & ecclesiā cathedrālē, nisi ambo velint esse testatoris dispositione contenti, quam propter vltimæ voluntatis fauorem satis decens est obseruare, vbi neq; fraus interuenit neq; dolus, nec quisquam nimirum defrauderetur debita portione. Secus autem test, si aliquid legetur episcopo, & aliqua capellis, vel monasterijs aut alijs pijs locis. Nā in hoc casu quod legatur episcopo eius est præcipuum cum ecclesiâ cathedrali, quemadmodum si cui libet alij legaretur: & de illis quæ alijs legantur portionem canonicā nihilominus obtinebit, quoniam non est tanta cōmunio inter ipsum & inter capellas & monasteria seu alia pia loca, quāta est inter episcopum & ecclesiā cathedrālem, cui est spiritali cōiugio copulatus. Vnde quæ acquirat episcopus, non illis, sed isti tantum acquirat.

Illud autem est generaliter obseruandum circa eum qui potest proprium possidere, prælationem vel administrationem ecclesiæ non habentem, quod si ei aliquid relinquatur specialiter, non solum à propinquo, verum etiam ab extraneo intelligitur esse relictum, non intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec episcopus nec ecclesiâ potest in vita eius sibi aliquid vendicare: & hoc intelligitur esse verum, cum fraus minimè procuratur, quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

Idem Episcopo Tuscano.

In bonis patris, matris & Auiæ habet quis debitam iure natura, in qua grauari nequit, & filius rogatus de restituenda hereditate sub conditione, detrahit debitum iure natura & Trabellianicam, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.

Constitutio Lxxj.

Ibidem ca.
Rainutius.

Rainutius de Clera duas habens filias, Alterocham videlicet & Adiectam, matrem in super Cleram & uxorem nomine Adelasiam, in extremis positus condidit testamentum, Alterochæ filiæ puberi ultra dotem quam ei dederat domum & quendam hortum in eodem testamento relinquens. Adiectæ vero impuberi reliquit cætera bona sua, adiiciens vt Alterocha & soboles, quæ gestabat in vtero, eidem impuberi succederent, si absq; liberis moreretur. Mortuo itaque testatore tutores impuberis eā cū omnibus bonis eidem relictis à patre iure* lō bardo cuidam P. nomine tradiderunt, quæ filium ex eo suscipiens, tandē sine libe-

* al. lōgo bardo.

liberis est defuncta. Cuius bona idem P. maritus eius superstes aliquanto tempore possedit in pace. Qui cum alia muliere cōtrahens matrimonium & filios suscipiens ex eadē, diem clausit extremum. Postmodum inter Alterocham & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Raineriū tutorem eorū ex altera super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata questione, coeperunt coram G. iudice Tuscano ad inuicem litigare, coram quo Alterocha, & filius eius bona quondam Rainutij tanquā ex causā fidei commissi vel substitutionis sibi debita petierunt, tutore filiorum prædicti P. ex aduerso dicente, quod obstabat illis annalis præscriptio, vsucapio pro dote, ac longi temporis diuturnum silentium. Insuper allegabat, quod de bonis illis tam tertia Cleræ matræ testatoris & tertia Adelasiæ vxoris eiusdem, quā quarta per Trebellianum nomine ipsius Adiectæ erant ante omnia deducendæ. Dicitus verò iudex supradictum Rainerium tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum Rainutij cōdemnavit. Tertia Cleræ primo deducta, quam Adiectæ ac viro suo donauerat, de qua in substitutione, quā fecit Rainutius, non videtur aliquatenus cogitasse. Deducta quoque tertia Adelasiæ quam ipsa P. vēdiderat supradicto: præcepit etiam idē iudex de his rebus illas tertias deducēdas, de quibus deduci poterāt secundū Tuscanæ questionem ciuitatis. Deduci præterea quartam per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus restitutione grauatus eam deducere potuisset: sed vtraque pars ab illa sententia prouocauit. Et infrā.

Cum autem coram G. diacono cardinali auditore à nobis cōcesso fuisset diutius litigatum, ipse de mandato nostro sententiam supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ & tertiam Adelasiæ integraliter deducēdas, pronunciauit iniustam, & ab ea legitimè prouocatum definiens sic illas tertias deducendas, vt legitima portio iure naturæ debita Alterochæ, illi salua sit in vtraque, ad cuius restitutionem dictum Rainerium cōdemnavit. In eo verò quod quartam per Trebellianum idem iudex censuit retinendam, sententiam confirmauit eiusdem: ita videlicet quod fructus de bonis ipsius à tempore litis contestatæ percepti à prædicto P. & filijs eius post mortem Adiectæ computentur in ea. Qui si suffecerint ad quartam & fructus eius, eo nomine deductio alia nulla fieret. Alioquin iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Adiectæ ipsam in legitima non potuit aggrauare, legitimam ipsam videlicet eius partis, quæ sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam, ita quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus secundum Tuscanæ consuetudinem ciuitatis fieri consuevit. In eo autem quod prænominatus iudex cōdemnavit Rainutium nomine pupillorum ad residui restitutionem Alterochæ ac eius filio faciendam, ipsius sententiam confirmauit.

Nos igitur eiusdem cardinalis sententiam ratam habentes, ipsam auctoritate apost. confirmamus.

DE SVCCESIONIBVS AB intestato.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Murnensi.

Valet testamentum ad pias causas conditum per verba enunciatiua, etiam propter aliud prolata, quamquam testatio seu successio veniat ad exclusionem alterius ecclesie.

Constitutio Lxxij.

Vm dilectus filius Abbas de Brusia pro causa quam aduersus episcopum Aduenensem habebat, diutius expectasset, Abbas proposuit antedictus, quod archipresbyter de Alterio ad participationem creationum monasterio de Brusia obtulit se & sua. Et infrā.

Sufficenter intelleximus esse probatum, quod dictus archipresbyter agens in ex-

Extra lib.
3. tit. 27. de
successioni-
bus cap. Cū
dilectus fi-
lius.

in extremis velut vltimam exprimens volūtatem, asseruit se & sua monasterio contulisse. Vnde cū requisitus esset, vt conderet testamentū, respondit se nō posse testari: quia se & sua cōtulerat monasterio sepedito: vt licet vnus testis solus dixerit se vidisse, quando se & sua obtulit monasterio, quia tamen alij testes dixerunt se audisse ipsum in abbatis præsentia, quod prædictum est confitentem, non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer adminiculantes assertionem abbatis plurimum adiuuabant.

Quia veroparsepiscopi assererat se velle probare, quod dictus archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat à mente, vnde non voluit quod expressit: Nos causam illam tibi sub hac forma duximus committendam, quod nisi præfatus episcopus legitimè probauerit sepeditum archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum vltimam voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur, & cōpellatur restituere monasterio quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri vel etiam monasterij occupauit. Si verò legitimè probauerit archipresbyterū, quæ super vltima voluntate præmissa sunt alienata mente dixisse, ad faciendā ei in nomine parochialis ecclesiæ, cuius ipse administrationem gesserat dum vixisset, restitutionem bonorum quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnetur, cum idem archipresbyter ab intestato discesserit, ipsique monasterio super impetitione episcopi silentium imponatur.

DE SEPULTVRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO Genuensi.

Vbi quis sepulchro maiorum relicto eligit sepulchrum in loco minus religioso dolo inductus seu ex contemptu, seu non dimissa ecclesia sua canonica portione expresse vel tacite, non tenet electio.

Constitutio Lxxij.

Extra lib.
3. tit. 28. de
sepulturis
ca. Fraternitatem.
13. quest. 2
ca. Hebrō.
Et vnaquæque.

Raternitatem tuam non credimus ignorare mortuorum sepulchra & cœmeteria apud illas ecclesias & monasteria ex antiquo esse disposita, in quibus religiosorum fratrum conuentus sunt cōstituti, & orationes atque missarum solēnia tam pro viuis quam pro defunctis frequentius celebrantur. Vnde ipsorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderant, minimè cōtradendum est. Qui verò relictis antiquis ecclesijs, & patrum aliorumque parentum suorum sepulchris contra consuetudinem patrum veteris testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse leguntur, ad noua & minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam institutionem facere videtur. Vnde si P. de castello contra antiquam & rationabilem consuetudinem aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non periudicat rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus ipsius monachis sancti Stephani reddi facias, & cum suis patribus sepeliri.

Idem Episcopo Claremontensi, & Abbati Maurienensi.

Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam: soluendo tamen canonicam portionem ecclesia parochiali: si vero alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

Constitutio Lxxiiij.

IN nostra præsentia constitutis priore ecclesiæ montis Ferrandi, & procuratō. re hospitaliorum Claremonten. diocesis, idem prior proposuit, quod prædicti hospitalarij quosdam parochianos suos, quorum duo erant infra annos legitimos, receperunt ad ecclesiasticam sepulturam.

E contra prædictus proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quàm ex indul.

indulgentia speciali licet hospitalarijs omnes passim præter excommunicatos & interdictos ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri, fideique commissa in vltima voluntate relicta possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorū corpora assumuntur, præterquam de equis & armis, quæ indulta sunt ipsis in subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur. Et infra.

Talem super his duximus sententiam proferendam, quod prædicti hospitalarij de cætero non recipiant parochianos ecclesiæ supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesiæ, de oblationibus lectis & alijs quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositione reliquit, præterquam de armis & equis, recipiat quartam partem, & hospitalarij residuum habiant, nisi dolo vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionem huiusmodi faciendam, nihilominus ipsis hospitalarijs iniungentes, vt de quarta trium milium solidorum priori satisfaciant memorato, cum constet eos à parochianis eius illos solidos recepisse, nisi sit sufficienter ostensum, quod eorum oblato vel conuersi fuissent. Eisdemque præterea duximus iniungendum, quod nisi probauerint quod Gu. parochianus prioris qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt, priori restituant memorato: alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero quos constat infra annos legitimos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratia receperunt, restituant vniuersa.

Idem Archiepiscopo Turonensi.

Casualiter mortuus priuari non debet ecclesiastica sepultura.

Constitutio Lxxv.

EX parte parentum M. nobis est intimatum, quod cum nobilis vir dominus I. de Insula Butardi eidem posuisset insidias, quam sollicitauerat sæpe de stu- *ibidem ca. ex parte.*
pro, & ipsa garionibus, qui eam rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret: tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens, fuit casu submersa.

Quocirca mandamus quatenus cū illa non sponte præcipitauerit se de ponte, sed sicut superius est expressum, casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturæ: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur viuenti, communicandum sit iam defunctæ.

Idem Nidrosiensi Archiepiscopo.

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico cæmeterio, & discerni possunt, debent exhumari & proijci: alias secus.

Constitutio Lxxvj.

Sacris est canonibus institutum, vt quibus non communicauimus viuis, nō communicemus defunctis, & vt careant ecclesiastica sepultura, qui prius e- *ibid cap. Sacris est.*
rant ab ecclesiastica vnitatem præcisi, nec in articulo mortis ecclesiæ reconciliati *24. quest.*
fuerint.

Vnde si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cæmeterio ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire nō credimus, vt cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet non obsit iustis sepultura nulla vel vilis, impijs tamen celebris vel speciosa non profuit.

Idem Episcopo Magalonensi.

Terra cæmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.

Constitutio Lxxvij.

Ibidem ca.
abolenda.

A Bolendæ cōsuetudinis peruersitas apud montem Pessulanum, vt dicitur, inoleuit, vt decedentibus non prius permittatur effodi sepultura quā pro terra in qua sepeliēdi sunt. certum precium ecclesiæ persoluatur. Et infrā. Mandamus quatenus cum loci diocesanus existas, inhibeas clericis ne quicquam omninō præsument exigere hac de causa.

DE DECIMIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Pistoriensi.

Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

Constitutio Lxxviii.

Extra lib.
3. tit. 30.
de decimis
cap. A no-
bis tua.

Nobis tua fraternitas requisivit. Et infrā. Cum igitur quilibet decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exēptus, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod à dantibus & recipientibus possessiones ad firmam, de fructibus, quos percipiunt, decimæ sunt soluendæ. Nisi ab eis ostendatur quare ab huiusmodi sint immunes.

Idem Episcopo Vercellensi.

Imperialis cōcessio sub quacunque forma à solutione decimarum eximere non potest. Et decima noualium non pertinent ad laicum qui decimas habet in feudum.

Constitutio Lxxix.

Ibidem ca.
Tua
16. quest. 1.
ca. Reuer-
timini et
extra lib. 3.
tit. de Deci-
mis. ca. Pa-
triarcho.

T Va. Et infrā. Porriò cum laicis nulla sit de spiritualibus concedendi vel disponendi facultas, Imperialis concessio quantumcunque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ diuina constitutione debentur: nec occasione decimationis antiquæ (licet in feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualium vsurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

Idem Episcopo Vercellensi.

Sine deductione seminis & sumptuum debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesia vel pauperibus sed ecclesia cui debentur, nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.

Constitutio Lxxx.

Ibidem ca.
Tua nobis.

T Va nobis fraternitas intimaui, quod quidam laici decimas ecclesijs & clericis tuis peruersis machinationibus subtrahere moliantur: quidam enim excis semem & sumptus qui fiunt in agricultura dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam assueverunt. Alij verò de portione fructuū, quam à colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellis suis aut alijs clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in vsu alios pro sua voluntate cōuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur. Et infrā.

Verū si ad Deum, à quo cuncta bona procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, ius ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas, (quæ tributa sunt egentium animarum) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo, deterioris conditionis esse nō debeat, quā dominus tēporalis, cuius statutum de terris quas exhibet alijs excolendas, non quidē deductis sumptibus, aut semine separato necessario, cū integritate persoluitur: nimis, profecto videtur iniquum, si decimæ quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcepit, suas esse decimas & primitias asserens, occasione præmissa vel excogitata magis fraude diminui valeāt, cum Deo debita sit solutio decimarum, in

16 quest. 1.
ca. Decima
Psal. 23.
16 quest. 1.
cap. Reuer-
timini.

in tantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, Laici si moniti reddere noluerint, ecclesiastica sunt distictione cogendi. Et cū de cunctis omninò prouentibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ, sic & dominus de portione, quam percipit ratione terræ, decimam sine diminutione reddere tenetur. Prætextu vero nequitia clericorum nequeant eas (nisi quibus ex mandato diuino debetur) ^{16. quest. 1.} pro suo arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuiquam concedere, præ- ^{cap. In ca-} ter domini voluntatem. Et infrà. ^{nonibus,}

Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarum, & clericorum iura persumptione qualibet minuantur, Mādamus quatenus oēs qui ratione personarū aut etiam prædiorum decimas ecclesijs & clericis tuæ diocesis exhibere tegentur, ad ^{32. dist. ca.} eas cum integritate reddendas appellatione remota compellas. ^{Præter hæc}

Idem Abbati Sanctæ Columbæ Senensis.

Privilegium super decimis non soluendis ecclesiasticis personis concessum noualia comprehendit.

Constitutio Lxxxj.

EX parte tua. Et infrà. Cum tibi quod malus est, sit concessum, vt videlicet ^{ibid. cap.} decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipi- ^{ex parte.} as, de noualibus eas exegire satis potes: quia vbi maius conceditur, minus con- ^{12. quest. 1.} cessum esse videtur. ^{ca. Præcipio}

Idem Episcopo Eliensi.

Negotiator de lucro decimam soluit, deductis expensis, quas fecit de pecunia decimata: expensæ vero quæ fiunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.

Constitutio Lxxxij.

Pastoralis officij. Et infrà.

Explicari postulasti, vtrum quis possit de molēdinis & pistarijs necessari- ^{ibidem ca.} as expensas deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negocia- ^{Pastoralis.} tione concessum.

Ad quod respondemus, quod licet circa res acquisitas vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas expensas, & de residuo quasi de lucro decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces.

Expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiēdis ex illis, de quibus fructus proueniunt, non credimus deducendas, etiam si fuerint decimata: quoniam salua decima fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas: fructus aut ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum, nec pro restaurādo detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persoluantur, credimus deducendas expensas de prouentibus decimandis, quia penes dominum res permanent restauratæ, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, totus clibanus destruat.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.

Constitutio Lxxxiiij.

Cum contingat interdum in tua diocesi. Et infrà.

Cum in quibusdam parochijs ad quasdam ecclesias vel personās ecclesia- ^{ibidem ca.} sticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in ^{Cum con-} eisdem, quæris à nobis, ad quam huiusmodi noualium decima incipiat per- ^{tingat.} tinere.

Vnde inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod cū perceptio decimarū ad pa- ^{16. quest. 12.} rochiales ecclesias de iure cōmuni pertineat, decimæ noualiū, quæ fiūt in paro- ^{ca. Si studa-} chijs ^{in his,}

chijſ eorundem, ad ipſas proculdubio pertinere noſcuntur, niſi ab hiſ qui alias percipiunt decimas, rationabilis cauſa oſtendatur, per quã appareat noualium ad eos decimas pertinere.

Idem Epifcopo Beluacenſi.

Decima omnium fructuum prædij debetur ei, qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur.

Conſtitutio Lxxxiiij.

Ibidem ca. Cũ in tua. **C**Vm in tua diœceſi quædam monaſteria & conuentuales eccleſiæ in multis parochiis maiores decimas percipiant & minutas, de quibuſdam fructibus annuatim perceptis non fuerunt decimæ perſolutæ. Et infrà.

Reſpondemus, quod ſi fructus prædicti de illa terra proueniunt, de qua monaſteria vel conuentuales eccleſiæ aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus, eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorũ, cum ipſis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat vna eademque eccleſia diuerſo iure cenſeri: alioquin parochialibus eccleſiis exoluantur, ad quas de iure communi ſpectat perceptio decimarum.

Idem Epifcopo Veſprimenſi.

Laici eccleſias vel decimas donare non poſſunt, etiam ſi ſunt reges, nec ex eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi.

Conſtitutio Lxxxv.

Ibidem ca. Dudum. **D**Vdum aduerſus fratres Hieroſolymitanos hospitalis ſancti Stephani te pponente in noſtra præſentia quæſtionem, quod ipſi decimas de laboribus ruſticorum ſuorum Veſprimenſi eccleſiæ debitas non permetterent tibi ſolui. Et infrà.

16. quæſt. 7 cap. Omnes baſilica. Comparantibus igitur te ac ipſis ſtatuto termino coram nobis, G. preſbyterũ Cardinalem tibi & eis conceſſimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ per ruſticos hospitalis in Veſprimen. diœceſi excoluntur, & de chirographa & de nouacularia eccleſias, quæ per ipſos hospitalarios detinentur, intentione tua de iure communi fundata petiſti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & eccleſiis præſcriptionem allegans, propoſuit ſe non teneri tibi ſuper hiſ reſpondere. Quod cum per auditorem ad noſtram audientiam perueniſſet, mādauimus, quod idem prior præſcriptionis titulum, quem allegauit, probaret: qui B. regis ac reginæ Vngariæ priuilegia exhibuit, qui eccleſiam ſancti Stephani, ad quam dictæ eccleſiæ cum eiſdem decimis pertinebant, in perpetuam elemoſynam hospitali donationis titulo conceſſerunt, confirmationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri ſcriptum exhibens, per quod probare volebat conceſſionem prædictam plenum habere vigorem. Et infrà.

16. quæſt. 7 ca. Si quis deinceps. Ibid. cap. 1. Cæterum ex parte tua fuit propoſitum, quod in decimis & eccleſiis à rege & regina donatis præſcriptionem non poterat opponere pars aduerſa, quæ nec à donatione ipſorum initium habere poterat, nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quod poſſit præſcriptio confirmari, & ſic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nulluſ erat, cum ſacrilegij crimen incurrat, qui eccleſias vel eccleſiaſticum aliquid de manu receperit laicali. Et infrà. Nos igitur, cum donatores prædicti conferre non potuerint alijs, quæ ipſi de iure non poterant poſſidere, & per confirmationem prædicti Clementis ſuper eccleſia S. ſpiritus hospitalicum decimis & alijs pertinentibus ad ſe factam, etiam ſi authentica appareret, iuri episcopali nullatenus derogetur: ſententialiter prohibemus, ne fratres hospitalis præſumant vltèrius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacificè poſſideas in futurum.

85. diſt. ca. Florētino-rum.

(::)

DE

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVN-
tibus ad religionem.INNOCENTIVS PAPA III. EPI.
scopo & Capitulo Targilensi.*Furiosus profitendo non obligatur, nisi factus sane mentis ratum habuerit.*

Constitutio Lxxxvj.

Sicut tenor literarum. Et infra.

Consulationi tuæ taliter respondemus quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut quisquam scilicet sit extra se positus, & de præsentī vita desperent: si tamen eo tempore, quo P. sacerdos labor præsentium positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, cum denunciatis ab obseruatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ est compos spontanea voluntate professionem fecerit monachalem.

extra lib.
3. tit. 33. de
regulari-
bus. cap. Si-
cut tenor.

Idem Pisano Archiepiscopo.

Professio nec fieri nec recipi debet infra tempus probationis, sed facta & recepta tenet.

Constitutio Lxxxvij.

Ad apostolicam sedem. Et infra. Cum monachus fieri ante unius anni probationem regularis institutio interdicat. Et infra.

Questionibus tuis taliter respondemus, quod licet tempus probationis à sanctis patribus sit indultum, non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterii, ut & ille asperitatis istius, & istud mores illius valeat experiri (quod utrunque est diligenter obseruandum, præsertim cum ab utroque de reliquo facta certa notitia non habetur) si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui conuertere desiderat, habitum recipit, & professionem emittit, abbate per se vel per alium professionem recipientem monasticam & monachalem habitum concedente, uterque renunciare videtur ei, quod pro se nescitur introductum: ideoque obligatur per professionem emissam pariter & acceptam ad obseruantiam regularem, & verè monachus est censensus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitatem.

ibidem ca.
ad aposto-
licam.
17. quest. 2
Göjaldus.

Prohibendum est abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè & irreuerenter receperint, animaduersione sunt debita corrigendi, cum in subsidium fragilitatis humanæ spacium probationis sit regulariter institutum.

17. quest. 1.
ca. Nos no-
uimus.
19. quest. 4
ca. Mona-
sterijs.

Idem Aconensi Episcopo.

Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanfit, sed in seculo, & suis bonis usus fuerit, ad obseruantiam regularem compellitur.

Constitutio Lxxxvij.

Sicut nobis fuit propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicum regularium petijt & accepit: sed nec ad ecclesiam transijt, nec bonis suis uti cessauit, videntibus & scientibus episcopo & canonicis ecclesiæ Nagaren. à quibus habitum suscepit regularem. Et infra. Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si regularem habitum se postulante suscepit, & ad obseruationem religionis canonicæ suæ se professione ligauit, ad resumendum habitum ecclesiæ.

ibidem ca.
Sicut nobis

stica est districtione cogendus: cum, quod tanto tempore extra canoniam mansit, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum meritò valeat allegari.

33. quest. 5.
ca. Quod
Deo.

Idem Priori & Conuentui Dimoliensi.

Potest religiosus & sanctioris vite ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia praelati sui, licet non obtenta, etiamsi primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiam artificius transire non possit.

Constitutio Lxxxix.

Ibid. cap. Licet quibusdam monachis & canonicis, nec non & hospitalarijs, & templarijs à sede apostolica sit indultum, ne postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis inuitis, arctioris etiam religionis obtentu transire, ut unusquisque secundum apostolum in ea vocatione permaneat, in qua dinoscitur esse vocatus: quia tamē ubi spiritus Dei est, ibi libertas, & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita iusto: ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate in iacturam vel iniuriam sui ordinis sub prætextu maioris religionis ad alium ordinem transuolare, sicut frequenter à multis constat esse præsumptum: non quidem ut ei transcendendi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, ut non fidē, sed verē ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare. Talis ergo postquam à praelato suo transeundi licentiam postulauerit, ex lege priuata, quæ publicæ legi præiudicat, absolutus, liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterua indiscreti contradictione praelati: quia priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate: cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesiā obtinet potestatem, archiepiscopis & episcopis cedendi licentiam ex iusta causa petentibus sine difficultate concedat.

Quocirca non erint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegium est concessum, sed ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri: quia sicut subditus à praelato cum humilitate & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: sic profectò praelatus subdito sine difficultate & prauitate qualibet debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad ordinem arctiorem aut laxiorem, ex charitate an ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum, ne forte angelus satanæ in lucis angelum se transformet.

IIlla semper regula inuiolabiliter obseruata, ut nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacunque deferere præsulatum: quoniam sicut maius bonum minori bono præponitur, ita cōmunis utilitas speciali utilitati præfertur: & in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, & labor quieti. Ad quod utique designandum vnigenitus Dei filius Iesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est, sed de Lia: nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Vnde quando potest episcopus prodesse pariter & præesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere.

Cum ergo R. monachus vester ad fratres Cisterciensis ordinis transmigraverit, non ut ordini vestro aliquatenus derogaret, sed ut apud eos vitam duceret arctiorem: Mandamus quatenus super eo, quod de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta fecisse, dinoscitur, cum nullatenus molestetis: quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.

Idem Præposito & Decano & scholastico Demerensibus Colonensis diocesis.

Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt, aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.

Constitutio xc.

Veniens ad apostolicam sedem S. mulier, supplici nobis in sinuatione monstrauit, quod cum matrimonium cum E. in facie ecclesiæ contraxisset, & diuti-

diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, intantum, vt quod deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter præstitit iuramentū hanc vir ipse diuortij causam assignans, quod quandam ipsius mulieris amitam cognouisset, antequam duceret eam in vxorem. Quod licet assererent quā plurimi, non fuit super hoc ecclesiæ facta fides. Cum autem postmodum ad secunda vota conuolasset vterque, secundo viro viam vniuersæ carnis ingresso, priore superstite, dicta mulier se fecit in arcto loco ad pœnitentiam agendam includi, postulans vt ei dignaremur impendere consilium salutare.

Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum iuramentum, mandamus, quatenus præfatum virum monitione præuia compellatis, vtea quam superduxit exclusa, præfata mulierem recipiat, audituri postmodum, si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir seculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, vt & illa in suo proposito possit permanere.

Idem Abbati de Affligenen. & magistro R. & G.
canonicis Traiectensibus.

Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad seculum: nisi appareat, eum vitam voluisse mutare omnino.

Constit. xcj.

Consulti sumus frequenter à multis, vtrum is qui monasterium ingressus est *ibid. cap. Consulti sumus.* habitum sumendo nouitij, si ante professionem emissam infra tempus probationis exire voluerit, licite possit absque apostasiæ nota vel noxa, præsertim cum debita morum correctione, ad seculum remeare.

Licet autem super hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguendum, vtrum is qui conuertitur proposuerit absolute vitam mutare, vt sub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiam regularem, vt ita demum si infra annum sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam: aut si forte non placuerit, moribus emendatus ad statum reuertatur pristinum. In primo casu debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem saltem regulam pertransire: in secundo potest ad seculum, non tamen vt viuat seculariter, remeare. Vt ergo quæ sit eius intentio plenius agnoscatur, propositum suum in principio protestetur.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui infra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licite potest ad ordines & beneficia promoueri.

Constit. xcij.

Postulasti. Et infra. Tertio quæsiuisti, vtrum illi, qui in annis minoribus cō- *ibid. cap. Postulasti.* stituti nouitiorum habitum susceperunt, & infra annum postmodum non facta professione, ad seculum sunt reuersi, & episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis ecclesijs ministrare, in quibus sunt ab eisdem episcopis instituti.

Nos fraternitati tuæ taliter respondemus, quod propter hoc non sunt ab ecclesijs ipsis amouendi, sed in eis possunt libere ministrare.

DE CONVERSIONE CONIUGATORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO PISANO.

Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediatur, vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat.

Constit. xcij.

Dapostolicam sedem. Et infra.

Cum autem vir & vxor vna caro sint per copulam effecti, nec vna pars conuertere possit ad dominum, & altera in seculo remanere, profecto non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, nisi reliquus perpe-

Rrr 4

tuam

*Extra lib. 3
tit. 32. de
cōuersione
coniugat.
cap. ad apo-
stolicā sedē*

tuam continentiam repromittat: sed & vitam debet mutare, nisi fortè sit eius ætatis, vt sine suspitione incontinentiæ valeat in seculo remanere.

Idem Archiepiscopo Lugdunensi.

Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruanda in seculo dissoluantur sponsalia de presenti.

Constit. xciiij.

*Ibid. cap.
ex parte.*

EX parte tua est intimatum, quod cum quædam mulier velum viduitatis coram duobus abbatibus assumpsisset, benedictione solenni cum celebratione Missæ ac litania, sicut debuit, accedente, quidam nobilis proponebat se prius mulierem ipsam mediantribus internuncijs per verba de presenti, arra etiam interposita desponsasse. Et infrà.

At illa se in illum consensisse confessa, dixit, quod audierat eum esse lepra percussum, & ob hoc eius fuerit abominata complexus. Et infrà.

*19 quest. 2
ca. Dicitur
fuit.*

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod etsi possit non inconsulte videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de presenti contrahitur, illis viuentibus, in nullo casu possit dissolui, vt viuentem reliquo alter ad secunda vota transmigret, etiam si vnus fidelium, inter quos est ratum coniugium, fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina, quæ superat omnem legem, sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen nolentes à prædecessorum nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato: quamuis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa id ipsum religionis obreptu facere potuisset.

Porro licet prædicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in seculo seruatura, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, nisi se voto astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto seculo religionis propositum exequatur.

Idem Rudinensi Episcopo.

Maritus factus monachus à coniuge adulterata reuocari non potest.

Constit. xcvi.

*Ibid. cap.
Cōstitutus*

Constitutus in præsentia nostra H. sua nobis confessione monstrauit, quod in Cacoluthatus ordine cōstitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorem: quam cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. vsque ad gradum sacerdotij ordinasti. Cum autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cisterciensis assumpsit. Et infrà.

Ideoque mandamus, quatenus, si res ita se habet, prædictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulterius est coniuncta, nec prædictum monachum inquietet, quo minus regulare votum valeat adimplere, per censuram ecclesiasticam cogere non omittas.

Idem Episcopo Pictauiensi & Abbati de Boribard.

Pictauiensis diocesis.

Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

Constit. xcvi.

*Ibid. cap.
Veniens.*

Veniens ad præsentiam nostram L. nobis intimaui, quod cum olim intradi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus præsentibus, apud vxorem suam institit, vt super hoc suum impartiretur assensum. Et infrà.

Ipsa

Ipsa demum tam ipsius, quàm multorū astantiū precibus fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua: qui ea præsente tonsuratus, ibidem monasterium adiit: & finito probationis tempore, professionem fecit solenniter monachalem. Illa verò in seculo remanens, in honestos amatores admisit. Et infrà.

Quocirca mādamus, quatenus, si ita est, prædictum L. in monasterio, quod intrauit, perseuerare liberè permittatis. Licet enim in hoc videatur non modicū deliquisse, quod captiose asseruit, quia nisi sibi eadem mulier consentiet, tam sibi quàm toti mūdo se inutilem redderet, & cum presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere seculum oporteret, si fortè licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari sponte supposuit, & postmodum non continuit: super reuocatione ipsius non est aliquatenus audienda, cū ipsius intentio exceptione possit cōmissæ fornicationis elidi, maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

Innocentius Papa tertius.

Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi ab ea metu exorta.

Constit. xcviij.

Accedens ad præsentiam nostram I. mulier proposuit, quod cum V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volens eandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio proposito faueret ipsius, quæ propter multa verbera, & alia grauamina, quæ dictus vir infereret, eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis eius. Cumque idem in domo de Vader, Cisterciensis ordinis religionis habitum assumpsisset, mulier in domo monialium nullo ibi habitu religionis assumpto vel voto conuersionis emisso, permāsit. Processu verò temporis, cum idem vir ad seculum rediens religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instantè ab ipso petijt reassumi. Et infrà. Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus, si ita res se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eiq; affectum exhibeat coniugalem appellatione remota cogatis.

Idem Episcopo & Decano & thesaurario Lingonensibus.

Vxor professi quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.

Constit. xcviij.

Significauit nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Squiriaci vice archiepiscopi Senonen. in hac parte fungente licentiam concesserit religionem intrandi, continentia tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret: idem decanus post factam professionem à viro prædicto in monasterio, in quo habitum assumpserrat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quanquam id primo non expressisset eidem, & hoc expresso illi licentiam non dedisset. Et infrà. Quocirca mandamus, quatenus, si ita est & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentia obseruantem intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

INNOCENTIUS PAPA III. ARCHIEPISCOPO

Strigonensi.

Executio voti vltamarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.

Non est voti dicendus transgressor, qui, quod vouit, auctoritate sedis apostolicæ distulit adimplere. Sanè significauit nobis rex Vngariæ, quod cum in regni perturbatione consilium & auxilium tuum sibi senserit hætenus profuisse, vtilitati eius nō modicum derogaret, si Hierosolymā, sicut ex voto teneris, regno pergeres impacato. Et inf. Ideoque

Ibid. cap. Accedens ad

Ibid. cap. Significauit.

cap. Non est voti.

Ideoque mandamus, quatenus non prius iter irripias Hierosolymam ad eundi, quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinae restitutum, vel super hoc receperis ab apostolica sede mandatum.

Ecclesia compellit heredem laicum per excommunicationem & bonorum subtractionem ad executionem voti ultramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.

Licet vniuersis liberum sit arbitrium in vouendo, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum, vt sine proprio salutis dispendio alicui non liceat resilire.

Accepimus siquidem, quod cum rex Vngariae pater tuus agens in extremis votum quod vouerat domino Hierosolymitanam prouinciam in forti manu, humiliter corde visitare, sub interminatione maledictionis paternae commiserit tuae fidei exequendum, & tu assumpto crucis signaculo te impleturum sine dilatione qualibet promissisti. Et infra. Mandamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus, vsque ad festum Exaltationis sanctae crucis debitum acceptae crucis exoluens, propositum iter arripias, & humiliter prosequaris. Ne, si onus tibi a patre iniunctum, & a te sponte susceptum occasione qualibet detraxeris, paternam te reddas successionem indignum, & hereditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare, sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiace-
 re, & iure quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno Vngariae compete-
 bat ordine geniturae, priuandum, & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum appellatione postposita deuoluendum.

Idem Trecenti Episcopo.

Commutat Papa votum ultramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maxime, cum cessat causa, qua induxit ad vouendum: ita etiam quod expensa fienda, in eundo, morando, & redeundo integraliter mittantur in terram sanctam subsidium.

Constit. C.

ibid. cap. Magna deuotionis. **M**agnae deuotionis. Et infra. Cum Trecentis ecclesia contra libertatem ecclesiasticam grauaretur, nec per alium quam per comitem Campaniae in ultramarinis partibus constitutum, eidem ecclesiae crederes posse de facili subueniri, ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis & deuotionis terrae Orientalis crucem dominicam assumpsisti. Et infra.

Quamuis autem audita morte ipsius intentionem tuam conspiceres iam frustratam, noluisti tamen sine consilio apostolicae sedis ad propria remeare, sed ingressus urbem intentionis tuae propositum ac statum Trecentis ecclesiae nobis humiliter expressisti. Et infra.

11. quest. 1. cap. Aliud. Et quidem tria praecipue in hoc duximus negotio attendenda: Quid liceat secundum aequitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem. Sanè non videbatur contra votum licitum vt venires, quum vox clamet Prophetica: Vouete & reddite domino Deo vestro, & primum ad consilium, secundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cum sit scriptum in Euang. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei, &c. Praeterea non videbatur expedire, cum ex absolute tua scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: Vbi est Deus clericorum? & hoc exemplo credentium se ad voti obseruantiam non teneri. Quod enim agitur a praelatis, facile trahitur a subditis in exemplum, iuxta quod dominus inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus, peccauerit, faciet delinquere populum. Verum aetatis vitae senescentis defectus atque canicies, quae vix labores & dolores suos tolerare possunt, in contrarium allegabant, & ecclesiae Trecentis suspiria, cui vinculo pastoralis solitudinis es ligatus, sine cuius assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras. Et infra.

7. quest. 1. cap. Praesentium. De cons. di. 6. cap. Non oportet. Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum & honestum erat, ex persona vouentis minus licitum videbatur. Quum enim iuxta canonica instituta, clericus absque sui licentia episcopi peregrinari non debeat, & episcopus non minus, imo potius sedi apostolicae sit astrictus, videri merito poterat, quod absque generali vel speciali licentia votum peregrinationis, quod te tam diu absentares, emittere non deberes. Et infra.

Cum

Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum domini obligabat, quam votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ domino mandabantur offerri, quædam domino redderentur, ut primogenita leuitarum, quædam redimerentur, ut aliarum tribuum, quædam commutarentur in aliud, ut primogenitum asini, qui pro oue cōmutabatur: ex hoc attendentes, quod votum cōmutari potest, in opus aliud pietatis, non curantes, quod os loquentium ini- qua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis, de illius auctori- tate securi, qui cum audisset à discipulis, Nonne scis, quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? Respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum: ti- bi pro te & famulis tuis licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut expensas quas fueras in eundo, morando & redeundo facturus, alicui religioso cōmittas in necessarios vsus terræ illius sine diminutione qua- libet transferendas. Et infra.

Laborem etiam laboribus recompenses, sollicitius instando vigilijs, deuotius vacans orationibus, & in ieiunijs fortius te exercēs. Ad hanc autem indulgentiā tibi faciendam specialiter nos induxit, quod cum pro libertate Trecen. ecclesiæ per dictum comitem assequendam, præcipue votum peregrinationis emiseris: eo sublato de medio, quia cessauerant causæ, facilius cessare potuit & effectus.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Impedito ad tempus exequi votum vltamarinum conceditur dilatio: perpetuo vero impedito indicitur redemptio in eo quod magis expediat terra sancta.

Constit. Cj.

QUod super his. Et infra. Quæsiuisti de his, qui pro succursu terræ sanctæ signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliā ius- tam causam votum non possunt vtiliter adimplere: quū sine distinctione rece- peris in mandatis, ut eos, qui signum crucis assumptum abiecerūt, ad resumptio- nem ipsius & executionem voti compellas.

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod debiles & inopes ma- gis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt, cū isti pugnare nō possint, & illi mendicare cogantur: nisi fortè sint nobiles & magnates, qui secū suis expen- sis bellatores adducant, vel artifices & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamuis non multi taliū pro- pter breuitatem possessionum & paucitatem inhabitantium, ibi sint opportuni.

Vnde credimus distinguendum inter illos qui temporalem, & eos qui perpe- tuam impedimenti causam creduntur habere: quod primis indulgenda est dila- tio, secundis autem est redemptio iniungenda, ac rerum facultate pensata, quas possunt aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato labo- re, in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, quod per se ne- queunt adimplere.

Rursus inter illos qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis e- mittunt, & eos, quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinatio- nis iniungitur, credimus distinguendum: quod circa primos plus terræ sanctæ succursus, & circa secundos plus labor itineris secundum intentionem vouen- tis vel poenitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis habilis sit ad eundum, melius est redimere votum, quā expensas consumere. Quod & de poenitente, qui propter debilitatem non potest iter iniunctæ peregrinationis implere, sane valet intelligi: non autem de illo, qui quamuis sit impotens ad bellandum, potens tamen est ad eundum. Et infra.

De mulieribus autem credimus hoc obseruandum, ut quæ remanere nolue- rint, viros suos sequantur. Cæteræ verò (nisi fortè sint diuites, quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimant quod vouerunt.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Votum vltamarinum certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium, quam per pa- pam, vel cum ipsius speciali mandato.

Con.

Constitutio Cij.

*Ibid cap.
Ex multa.*

EX multa tuæ sollicitudinis prouidentia. Et infra. Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuam super negocio cruce signatorū olim edidimus, viam inuenisti ad alias quæstiones, & vtrum quod in ea dicitur, ius constituatur generale, vt passim prælatis quibuscumque illos secundum formam expressam absolueri liceat, qui eorum sunt iurisdictioni commissi, sollicitè requisisti. Ad hoc igitur respondemus, quod in consultatione nostra ius editur: & licet ad quales, ad quos tamen specialiter spectat eius executio, nullatenus explicatur: illis autem solūmodo ius hoc exequendum incumbit, qui super hoc mandatum receperint à sede apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisivit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset, vtrū scilicet ibi religiosi vocentur hi tantum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotæ sunt, & iuris ignari, an episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione debent alijs præeminere. Nam ad neutros illius executio iuris spectat, nisi per apostolicam sedem eis specialiter delegetur.

Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores possunt secum ducere, votum vltamarinum non redimunt.

Secundo quæstisti, vtrum quod dicitur, si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundum, melius est vt redimat votum, quam consumat expensas, generaliter accipi debeat, vt nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum trahere possunt bellatores, an minores tantūmodo verbū huiusmodi comprehendat. Verum si ad superiora oculū tuæ considerationis extēdas, quæstionem istam inuenies in serie cōsultationis nostræ solutam, vbi dicitur, quod debiles & inopes magis in defectum terræ sanctæ, quam ad eius profectum accedunt. Et infra.

Quamuis possit aliter responderi, quod non sunt inutiles ad propugnandū, qui etiam per se pugnare non possunt, maturitate tamen consilij adesse valent pugnantibus, & personæ defectum per alios releuare. Et infra.

Vxores possunt sequi viros vltra mare si volunt, sed non tenentur, nisi & ipsæ voverint.

Quod autem superius ponitur, mulieres quæ remanere noluerint &c. de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum nullius voti vinculo astrinxerunt. Et infra.

Viri sine consensu vxorum emittere possunt votum vltamarinum.

In tanta quoque necessitate populi christiani, ne terræ sanctæ impediatur subsidium, viri præter vxorum assensum huius peregrinationis propositum liberè vouere valent, & quod voverint liberè adimplere. Vt autem consentiant, sunt attentius commonendæ.

Clerici, tanquam inhabiles ad pugnandum, redimunt votum vltamarinum, nisi in certis casibus.

De clericis vero duximus respondendum, quod cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, nisi vel consilio strenui vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, aut vsque adeo diuites fuerint & potentes, vt in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionē accipere, quam ad votū illos cogere prosequendum, si necessitas exigit vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, non de his quibus labor peregrinationis in poenitentia est iniunctus.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui vult religionem ingredi, si voto non completo fiat episcopus, renunciare debet, & votum implere.

Constit. Cij.

*Ibidem ca.
Pertuas.*

PER tuas nobis literas intimasti, te in Gratiopolitana ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solenniter emisisse, & postea promisisse in manibus prælati eiusdem ecclesiæ, te infra duos menses, postquam ab apostolica sede redijsses, votum, quod emisisti, impleturum. Cumque termino ipso transacto, non curasses quod voueras adimplere, tandem existens voti transgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Gebenensis. Et infra.

Nos igitur tuæ discretionis consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam,

siam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota tua. Quod *psal. 49.*
 si capitulum Gebenensis ecclesiæ te postmodum canonicè duxerit eligendum,
 electionem recipere poteris de te factam.

DE STATV MONACHORVM ET CA- nonicorum regularium.

INNOCENTIVS PAPA III. V. PLEBANO
 sancti Ganni.

*Canonicus regularis potest prefici ecclesiæ parochiali, etiam seculari, sed debet habere socium secum sui
 ordinis, si comode fieri potest.*

Constit. Ciiij.

Vod Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur cui. *Extra lib. 3. tit. 35. de*
 denter, cum opera quæ facis, testimonium perhibeant veritati.

Sanè quondam desiderans ad frugem melioris vitæ transire, offi- *statu mo-*
 cium plebani resignans coram fratribus sancti Victoris Bononien. *nach cap.*
 promissionem de tua cōuersione fecisti, neque professionem solen. *Quod dei*
 nem emittens, neque habitum religionis assumens: sed parochiani plebis eius. *timorem.*
 dem attendentes te laudabiliter præfuisse, à Florentino episcopo impetrauerūt,
 vt ministrares ibidē. Hoc etiā P. presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis lega-
 tus, proponitur annuisse, quod iā dicti parochiani à nobis ratū haberi supplici-
 ter postularunt: præsertim cum de licentia prioris sancti Victoris noscaris ha-
 ænus id fecisse.

Licet autē in Lateranensi concilio de monachis caueatur, ne singuli per vil. *Extra lib. 3. tit. 35. de*
 las & oppida, per quasunque parochiales ponantur ecclesiæ, &c. quia tamē istud *statu mo-*
 de canonicis regularibus specialiter non cauetur, quia etsi à sanctorum mona- *nach cap.*
 chorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & *Monachi.*
 per antiquos canones etiam monachi possunt ad ecclesiarum parochialium re- *16 quest. 1. cap doctos.*
 gimen in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium, quod pri-
 uilegiatum est, exercere: sic annuēdum duximus postulatis, vt exercens plebani
 officium, si commodè fieri poterit, vnum canonicum regularem tecum habeas
 ad cautelam, cuius in his quæ Dei sunt & regularis obseruantia, tam consortio,
 quàm solatio perfruaris.

Idem Abbati & conuentui Sublacensi.

*Primo tractat de vestibus monachorum secundo de abdicatione proprietatis, tertio de silentio, quarto de
 cibis, quinto de officiis in genere & in specie.*

Constit. CV.

Cv ad monasterium Sublacense. Et infrà. Firmiter inhibuimus, ne quis de *ibid. cap. 1.*
 cætero monachorum lineis camisijs vteretur. Et infrà. *Cū ad mo-*

Prohibemus quoque districtè in virtute obedientia, sub obtestatione diuini *nasterium.*
 iudicii, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: sed si quis ali- *Extra li. 3. tit. 35. de*
 quid habeat proprii, totum incontinenti resignet. Si verò post hæc proprietatem *statu mo-*
 aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione præuia de monasterio *nachorum.*
 expellatur, nec recipiatur vltius, nisi pœniteat secundum monasticam disci- *cap. Mona-*
 plinam. Quod si proprietas apud quenquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum *chi.*
 eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secun-
 dum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Vnde si quidquam ali-
 cui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed abbati vel
 priori vel cellario assignetur.

In oratorio verò, refectorio & dormitorio continuum semper silentium ob-
 seruetur, in claustro quoque certis horis & locis, secundum antiquam consue-
 tudinem monasterij, laudabiliter obseruatam.

In refectorio verò nullus omnino carne vescatur, nec in quibusdam solenni- *De consec.*
 tatibus, sicut aliquando fieri consuevit, cōuentus exeat cū abbate paucis ibi reli. *dist. 5. cap.*
Carnem.

SSS

Etis,

41 dist. 1. *ca. Non co-*
gantur. Etis, vt extra refectorium edant carnes: cum illis diebus præcipuè regularis disci-
 plina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectorium, nisi infirmitorio esum
 carniū credant sibi licere, quanquam ex indulgētia possit abbas interdum ali-
 quos fratrum, nūchos, nunc illos, prout necessitas postulauerit, aduocare, ipsis
 que secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi,
 qui minutione indigēt, vel aliqua medicina, nō seorsim in cameris, sed omnes
 in infirmitorio, quæ necessaria fuerint, sibi tam in carnibus, quàm in alijs reci-
 piant competententer. Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, vnde
 non possit cōmunibus cibis esse contentus: sicut ei prouideatur sine scandalo alio-
 rum, vt si abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialē,
 cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de
 quo ipse illi faciat pitantiam pro sustentatione naturæ.

Tales autem ad agenda officia monasterij deputētur, qui fideles fuerint & di-
 screti, nec alicui committatur aliqua obediētia perpetuo possidenda, tanquam
 in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri, sine contradictione quali-
 bet reuocetur.

Prior autem præ cæteris, post abbatem, potens sit in opere & sermone, vt ex-
 emplo vitæ, verboque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & à ma-
 lo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, vt delin-
 quentes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet.

18. quest. 2. *ca. Si quis*
abbas. Abbas verò (cui omnes in omnibus reuerenter obediant) quanto frequentius
 2. *Ezech. 3.* præterit sit cum fratribus in conuentu, vigilem curam & diligentem solitudi-
 nem gerens de omnibus, vt de officio sibi commissio dignam possit Deo reddere
 rationem. Quod si præuaricator ordinis fuerit aut contemptor seu negligēs aut
 remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponēdum, sed & alio mo-
 do secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verum-
 etiam aliena de iuis manibus requiratur. Nec æstimet abbas quod super habenda
 proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprie-
 tatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eā
 nec summus pontifex possit licentiam indulgere.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. PA-
 triarchæ Constantinopolitano.

*Locus religiosus debet reformari de religionis duntaxat non secularibus, nisi in defectum religio-
 forum.*

Constit. Cvi.

Extra lib. 3.
tit. 20. de
religionis
domibus
cap. Inter
quatuor.
19. quest. 3.
ca. Qua se-
cret. **I**nter quatuor animalia. Et infra. Quamdiu monasteria per regulares re-
 manere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferenda:
 sed si regulares defuerint, propter eorum defectum in eis seculares cleri-
 ci poterunt ordinari.

Idem Abbati & Fratribus Cryptæ ferratæ.

*Ecclesia sita in diœcesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitime,
 & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.*

Constit. Cvij.

Ibid. cap.
Constitutus **C**onstitutus in præsentia nostra Episcopus Albanensis in ecclesia Castri, quod
 Pauli dicitur, in qua ius patronatus monasterio vestro recognoscebat, à vo-
 bis ius episcopale petebat, quoniam sita erat in diœcesi Albanensi, & ideo de iu-
 re communi ei tenebatur in episcopalibus respondere. Et infra.

16. quest. 7. *ca. Omnes*
basilica.
Et 18. quest.
2. cap. Mo-
nasteria. Verum œconomus vester proposuit ex aduerso, quod etsi ecclesia sita esset in
 diœcesi Albanensi, ei tamen non tenebatur in aliquo respōdere, cum Domini-
 cus Lauitanus episcopus, qui fuerat episcopus Albanensis, vniuersas ecclesias ad
 vestrum monasterium pertinentes in diœcesi eius sitas, & quidquid iuris tam in
 monasterio vestro, quàm in eis habebat, in emphyteusim sub annua octo dena-
 riorum

riorum vsualium pensione monasterio vestro concessit: ita videlicet, vt liceret abbati & fratribus à quocunque vellent episcopo tam ordinationem clericorū quàm consecrationem altarium in monasterio ipso, & ecclesijs prædictis obtinere. In quibus etiam vobis tertiam partem mortuorum indulgit, & Celestinus Papa prædecessor noster, quod ab eo factum fuerat, confirmavit. Verum etsi ecclesia ipsa fuisset aliquando ecclesiæ Albanen. subiecta, monasterium vestrū nihilominus legitima se porterat præscriptione tueri: quum per xl. annos ipsam pacifice possedisset.

Cæterum œconomus episcopi concessionem episcopi Luitani non tenere dicebat, vtpote continentem simoniacam prauitatem. Cum enim tertiam mortuorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorū, quàm altarium consecrationibus indulgisset plenariam libertatem, non est dubium quin cum spiritualia hæc existant, eo ipso quod super his recompensationem certa pensionis accepit, cōmiserit vitium simoniæ: vnde contractus huiusmodi nullam obtinet firmitatem. Confirmatio autem apost. sedis fuerat per subreptionem obtenta, cum in eadem de pensione nulla mentio habeatur. Et infra.

Cum autem nec insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid sibi reseruent in eis nomine pensionis: nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis præsidium aliquibus ecclesijs indulgemus, gratis accipiamus censum, gratis oblatum: & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiam quantitatem: auditis propositis, œconomum monasterij vestri œconomus eiusdem episcopi ecclesiæ nomine in solutionem pensionis prædictæ iuxta ratam, quæ cōtingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à xl. annis, secundum ratam eandem, per diffinitiuam sententiam condemnamus, & eundem œconomum vestrum ab impetitione œconomi eiusdem ei super alijs reddimus absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

Idem Abbati & Conuentui Farbenfi.

Episcopus petens ecclesiam, quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso quod probat esse in sua diœcesi, si non appareat exempta: sed in temporalibus succubit, nisi aliter doceat de iure suo.

Constit. Cvij.

CUm venerabilis frater noster I. Sabinen. episcopus ecclesiam sancti angeli de ^{ibid. cap.} Cauceia cum suis pertinentijs & possessionibus petisset, asserens eam ad se, rā ^{Cum vene-} in spiritualibus, quàm in temporalibus pertinere, allegauit ante omnia ius com ^{rabilis.} mune: quia cum constituta sit in diœcesi Sabinensi, sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere nitebatur ostendere, per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopum H. Farben. abbati & duabus personis post *episcopum dictam ^{*al. ipsum:} ecclesiam cum suis pertinentijs locauisse pro annua quatuor solidorū. Papien. pensione. Sed pars vestra proposuit instrumēto prædicto nullam fidem penitus adhibendam, propter superlinearem scripturam, & rasuram loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio temporis recensetur. Et infra.

Quia igitur nobis constitit, ecclesiam supradictam cōstitutam in diœcesi Sabinensi, episcopale ius in omnibus spiritualibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem, illis tantū exceptis, quæ per authentica scripta ei dinoscūtur esse subtracta. Et infra.

Quia vero instrumentum prædictum, per quod episcopus ecclesiam intendebat quo ad temporalia vindicare, ad faciendam super hoc fidem inualidum esse cognouimus, vtpote propter prædicta de iure suspectum, vos ab impetitione ipsius, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ, duximus absoluendos.

Innocentius Papa tertius.

Monasterium subiectum est episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptum.

Constit. Cix.

CUm dilectus filius. Et infra. Quia causa non poterat in nostra præsentia ter- ^{ibid. cap.} minari, cum nuncius monasterij super procuratione vel rati habitatione li- ^{Cū dilectus}

teras non haberet, eam vestro duximus examini committendam: mandantes, quatenus si constiterit abbatem ad sedem apost. antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium à iurisdictione episcopi eiusdem exemptum, eo non obstante quod abbas ab eo circumuentus præter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant, iudicetis illas sententias non tenere.

Quod si abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima poterit se prescriptione tueri, licet prober se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium iudicetis Auriensi ecclesie subiacere, in cuius est diocesi fundatum.

Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exceptione, vel legitima prescriptione, tam abbatem, quam monasterium ab impetitione episcopi absoluatis.

DE CAPELLIS RELIGIOSORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE-

presbytero & clericis S. Cecilie.

Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum, quo ad ea quæ probabit sibi deberi prescriptione, vel alio legitimo modo.

Constit. Cx.

Extra li. 3.
tit. 37. de
capellis re-
lig. cap.
Dilectus.
* al. pisci-
nula.

Extra li. 2.
tit. 36. de
religios. do-
mibus, cap.
Constitutus.

Dilectus filius M. syndicus ecclesie vestre ab œconomo sancti Laurentij de * Piscina in scrutinijs, baptisate & capitulis & similibus subiectionem postulans, possessorium, & petitorium intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia vestra sita, debet de iure cõmuni ecclesie vestre in prædictis omnibus subiacere: quia nec priuilegium exemptionis habet, nec prescriptionem pro se poterat allegare: quum illa ecclesia sancte Cecilie præscripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatum. Præterea cum coram Celestino Papa prædecessore nostro, super prædictis inter vestram & prædictam ecclesiam quæstio verteretur, M. presbyter eiusdem ecclesie fuit sponte confessus, quod ecclesie sancte Cecilie scrutinium & baptisma debebat. Cumq; pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus ad capitulum vocasse, ipsumque venisse asserbant, in medium produxisset, eis iurare paratis, prædictus presbyter se vocatum iuisse ad capitulum esse confessus. Unde prædictus prædecessor noster ecclesiam vestram capitulo, quo se conquesta fuerat spoliata, salvo iure proprietatis ecclesie sancti Laurentij reueltare curauit, sicut in eius literis continetur. Per hoc ergo proprietatem, quo ad scrutinium & baptisma, & possessionem, quod ad capitulum, vester voluit syndicus comprobare.

18. quæst.
cap. Perue-
nit.

Ad hæc sancti Laurentij œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, & generaliter seruetur in vrbe, vt nullum monasterium titulo sit subiectum, incongruum videbatur, vt regulares secularibus supponantur. Præterea vsque hodie nos in ea institutionem & destitutionem liberam exercemus. Et infra.

Nos igitur auditis propositis œconomum sancti Laurentij syndico vestro in baptismo & scrutinio condemnamus: ita vt per hoc ecclesie Romanæ nullum præiudicium generetur, si quando fortè ius suum duxerit prosequendum. In institutione autem & destitutione & capitulo, œconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

DE IVRE PATRONATVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE-

piscopo Rothomagensi.

Patronus ecclesie vacante, quamquam sit clericus, ad eam se presentare non potest.

Constit.

Constit. Cxj.

PEr nostras postulas literas edoceri, vtrum clericus ad vacante ecclesia, in qua ius obtinet patronatus, seipsum, si est idoneus, valeat presentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat ecclesiasticę prelationis officijs, respondemus quod nullus se potest ad personatum alicuius ecclesię presentare, quantumcunq; idoneus sit, & quibuscunq; studijs & meritis adiuuetur.

Extra li. 3.
tit. 38. de
iure patro.
cap. Per no-
stras.
18. quest. 1.
ca. In scri-
pturis.

Idem Conuentrenensi Episcopo.

Si questio iuris patronatus inter patronos non diffinitur infra quatuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine praiudicio eorundem.

Constit. Cxij.

CUm propter discordias laicorum. Et infra. Fraternitati tuę mandamus, quatenus si de iure patronatus questio emergerit inter aliquos, & ab eo, cui competit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, extunc ecclesiam ipsam de persona non differas idonea ordinare, ita quod illi ex hoc non debeat in posterum praiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

Ibid. cap.
Cū propter

Idem Archidiacono & Cancellario Altisiodorensibus.

Legatus de latere ecclesiam, cuius alia ecclesia est patrona, collationi suę reseruare potest, licet non vacet, & conferre cū vacat: & ex duobus presentatis a patrono laico potest superior instituere secundum.

Constit. Cxij.

CUm dilectus filius. Et infra. Cum Hostien. episcopus, tunc apostolicę sedis legatus, archidiacono Carnotensi madauerat, vt ecclesiam, quam in archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suę seruaret, inhibens, ne alicui conferret eadem: de qua Gu. clerico disposuerat providere, & ecclesia de Berouilla ibi vacasset, idem archidiaconus contra mandatum eiusdem legati ad ipsam Gu. subdiaconum presentauit: cuius facto ab eodem legato cassato, ipse prefato G. concessit ecclesiam sic vacantem. Et infra.

Ibidem ca.
Cū dilectus

Vacante vero quadam prebenda in ecclesia S. Martini Carnotensis diocesis, episcopus dictam ecclesiam ad presentationem archidiaconi H. clerico, prebendam vero prefato G. assignare curauit. Vnde ipse H. supplicabat eandem sibi ecclesiam confirmari, vt pote quam ad presentationem archidiaconi, veri patroni, se dicebat adeptum. Et infra.

Nos igitur attendentes, quod etsi prefatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus ad illam ecclesiam presentasset: quia tamen per diocesenum admissus non fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacono presentatus, a diocesano episcopo institutus, iuxta statutum Alexandri Papę, non primus, sed secundus iusest affecutus in ecclesia memorata, etsi archidiaconus prefatum G. tanquam clericus presentauit: quoniam in eo quod tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati. Vnde postquam legatus donationem illius ecclesię sibi decreuerat reseruandam, ad eam tanquam clericus non potuit quempiam presentare: presentationem ipsius minus canonicę factam decernimus irritam, & ea non obstante, concessionem eiusdem ecclesię factam prænominato H. pronunciamus canonicam extitisse, adiudicantes eidem ecclesiam prefatam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea, plenę ac pacificę possidendam, prefato G. super hoc perpetuum silentium imponendo.

Extra li. 3.
tit. 38. de
iure patro-
na cap.
Quod autē

Idem Eliensi Episcopo

Si laicus patronus duos successiue presentet, valet institutio de secundo non obstante appellatione prius facta per primū. Episcopus tamē, qui malitiose primū repulit, eidē in competenti beneficio providere cōpellitur.

Constit. Cxiiij.

Pastoralis officij. Et infra. Postulas literas edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam patrono laico presentatus, si diocesanus episcopus ipsum nō duxerit admitendum, ex huiusmodi presentatione aliquid iuris assequatur in illa: etsi forte idem ad sedem apost. appellauerit, & post appellationem ab ipso interpositam idem patronus alium curauerit presentare, ac secundum instituit episcopus presentatum, idem ab ipsa ecclesia debeat amoueri.

Ibid. cap.
Pastoralis.
Extra li. 3.
tit. 38. de
iure patro-
na. Quod
autē.

Nos igitur Alexandri Papę vestigijs inherentes, qui inter presentatos a cleri-

co & laico patronis distinguens, inter præsentatos à laico conditionem possidē-
tis censuit meliorem: dicimus quod institutio præsentati secundo loco à laico
patrono robur obtinet firmitatis. Veruntamen constituimus, vt episcopus, qui
supra li. 1. Constitutio-
ne 60. præsentatum idoneum malitiose recusauit admittere, ad prouidendum eidem
in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo in quo ipsum
non est dubium deliquisse.

Idem Episcopo Aurienens.

*Si ad præsentationem rectoris ad titulum ecclesie aliquis fuerit ordinatus, patronus qui non consensit ad
ipsam, cum vacabit, poterit præsentare.*

Constit. Cxv.

ibid. cap.

Postulasti.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, vt quum rectores parochialium ecclesiarum
quidam præsentant ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, vt
electio taliū ad ipsos rectores pertineat, vel etiā ad patronos: & si in his patrono-
rum non est requirendus assensus, vt ius illis saluum maneat eligendi, vt cū
ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulationi huiusmodi non sint alijs præferendi.

Ad quod breuiter respondemus, quod per intitulationem huiusmodi nullū
patronis præiudiciū generatur, quin possint alios ad illas ecclesias, quum va-
cauerint, præsentare, nisi de patronorum processisset assensu.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS

& procurationibus.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI

& Conuentui Bellæuillæ.

*Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus
nunc creuerit. Sed si ex hoc grauaretur nimium, per iudiciū officium sibi prouidebitur.*

Constit. Cxvj.

Extra li. 3.
tit 39 de
censib ex-
act & pro-
curat. ca.
Quanto
creatori.

Quanto creatori. Et infra. Accepimus quod ab ipso domus vestre primor-
tio de fundatoris voluntate processit, vt fratribus sancti Irenzi procura-
tionem vnā annis singulis liberaliter exhiberet, cum nihil teneatis ab
eis, propter quod huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc pro-
pter fratrum & seruientium paucitatem, talis procuratio non grauabat: sed nūc
intantum excreuit numerus eorundem, quod ad procurationem vix quatuor
Marchæ sufficerent, quæ pro vna fieri consuevit. Et infra.

Indulgemus igitur, ne vltra primā mensurā in procuratione ipsa sitis vltiori
prædictis fratribus obligati: sed expensis quæ cōsueuerunt sufficere, sint cōtenti,
nisi facultates ecclesie intantum excreuerint, quod sine grauamine ampliato fra-
trū numero, ad soluendū debitū procurationis extēdi possit quātitas expensarū.

Idem Primicerio & Clero Mediolanensibus.

*Omnes ecclesie, nisi quæ ab hoc per priuilegiū apostolicū sint exemptæ, procurare tenentur legatos sedis
apostolicæ, seu etiā eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. Item de modo procurationis.*

Constit. Cxvij.

ibid. cap.
Cum instā-
tia.

Extra li. 3.

tit 39. ca.

Procuratio

nes.

Cum instantia vestra quotidiana. Et infra. Postulationi vestre taliter respon-
demus, quod cū omnes ecclesie legatis & nuncijs sedis apostolicæ, procurationes im-
pēdere teneantur, ab earū præstatione nullam habere volumus excusatiā, nisi for-
tē per speciale priuilegium sedis apostolicæ, quod non credimus, sit exempta, etiam si
longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cum in tali-
bus præscriptio sibi locum nequeat vendicare: quia nos à prouisione pastoralis
solicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessamus.

Sanè in his exigendis cum modum & ordinem volumus obseruari, vt nul-
la ecclesia vel prælatus se indebitè prægrauari rationabiliter conqueratur. Si ve-
rò de cōmuni collecta legatorū & nunciorū nostrorū expensas duxeritis facien-
das, quod vobis non duximus inhibēdum, ex hoc nobis & nostris nullum præ-
iudiciū volumus generari, quominus possint à quocumq; maluerint procu-
rationes sibi debitas postulare: & ita quod si exactus vltra suam fuerit grauatus
facul-

facultatem, sibi ab alijs restauretur. Nuncijs tamen in nostris necessarijs exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus: ita quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerint resistendū, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

Idem Zamorensi & Salamantino Episcopis.

Si ad unicam mensuram solui solet, quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debet. Si vero ad diuerfas, liberabitur soluens etiam ad minorem.

Constitutio Cxviii.

EX parte Compostellani archiepiscopi fuit propositum, quod cum hi qui vo- *Ibidem ca.*
lunt beati Iacobi continuè persoluerunt, ad communem terræ suæ mensuram, *Ex parte.*
cum qua videlicet emunt & vendunt, ipsa persoluerint, hæcenus & persoluant
quidem, quia longis temporibus ab eorum solutione cessarunt: nunc quandam
mensuram exhibent paruissimam & ignotam. Et infra. Cum ergo non con-
stet, ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota persoluerint, credi-
mus distinguendum, utrū habitatores regionis ipsius ea cōtinuè persoluerunt,
ad vnam & eandem mensuram huiusmodi vota persoluerint, an ad varias & di-
uersas. In primo namque casu ad eandem & illi soluere sunt cogendi. In se-
cundo volentes soluere ad minorem non sunt cogendi, vt ad maiorem persol-
uant, quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt
à viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris tempo-
ralibus inhiare.

Idem Cæsar Augustensi Episcopo.

Ecclesia tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procurationibus quarta decimarum & alijs episcopalibus.

Constitutio Cxix.

CUm olim. Et infra. Quia nobis fides facta fuit, quod ecclesiæ de Luna, & *Ibidem ca.*
de Bes. in tua sunt diœcesi constitutæ, non solum per alia, verum etiam per *Cum olim.*
hoc ipsum quod in instrumentis compositionum continetur expressè, vt abbas
S. Ioannis Prilaten. tam de quarta decimarum, quàm de cæteris episcopalibus, ti-
bi debeat respondere, abbatem ipsum ad integram solutionem quartæ omnium
decimarum, nullis factis deductionibus, & ad præstationem procurationum &
aliorum episcopalium iurium in prædictis ecclesijs condemnauimus.

Licet enim ex forma secundæ compositionis deductiones essent aliquæ faci-
endæ, quia tamen compositionem idem abbas nullatenus approbauit, sed stu- *13 quest. 2.*
duit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium cōsequi, cui renun- *cap. Quam*
ciasse tacite videbatur. *preposterū*

Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiam in tua diœcesi constitu- *C. de recre.*
tam, super quam instrumenta prædecessoris tui ostendebat in iure monasterio *L. Si quis*
fuisse concessa, per quæ episcopale ius patebat expressè. *iusuran-*
dum.

Idem Episcopo Spoletanensi.

*Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius moneta solutio-
ne præscriptum.*

Constitutio Cxx.

Olim causam, quàm aduersus clericos plebis Rupinæ sup synodatico pro. *Ibidem ca.*
ponebas, Tudertinenſi episcopo & collegijs suis commissimus terminan- *Olim cau-*
dā, corā quibus ex parte tua fuit propositū, quod cū iisdē clerici prædecessoribus tuis *sam.*
tres in festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis dominicæ pro synodati-
co soluerint denarios Papiē, nunc tantū tres Lucēses pro singulis denarijs Papiē-
sibus psoluebant: cū tamē vn⁹ denarius Papiē. valeat sex Lucēses, vnde petebas eos
ad Papiē, solutionē cōpelli: cū etſi tu Lucē. primo anno receperis, semp tamē ius

tuum postmodum fueris protestatus. Et infra. Cum igitur constet quod Papien. olim pro synodatico soluebantur, quod ex eo etiam sequitur, quod Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem: cum ex dictis testium & confessione aduocati alterius partis non reuocata, postmodum appareat euidenter, quod tempore L. prædecessoris tui, pro synodatico Papien. fuit moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi xxvj. annorum ad plus tempus effluxerit, & sit legitime comprobatum, quod tres Lucen. qui pro vno Papien. post mortem ipsius L. soluebantur v. vel vj. valebant ex illis, qui hodie sunt in vlu: intelligentes ex hoc quod per monetæ declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu, procuratorem aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictæ tibi ad solutionem denar. Papien. vel æstimationem eorum pro synodatico per diffinitiuam sententiam condemnamus.

Idem Priori Sancti Stephani.

Episcopus remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod aliud seruitium non imponetur, procuratorem non intelligitur remisisse.

Constitutio Cxxj.

Ibidem ca. Cum venerabilis. **C**um venerabilis frater noster Fauentinus episcopus. Et infra. Cognouimus, quod præfatus episcopus spallas quas habet ab eadem ecclesiâ, tam ipse, quàm prædecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit, & statuit, quod aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cerco pensionis nomine reseruato. Quia ergo visitationi annexa est procuratio, & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causâ correctionis ecclesiâ visitare præfatam, nec intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de communi fuerat iure impositum: Decernimus, quod idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiâ causa correctionis accesserit, moderatam ab ea procuratorem accipiat bis in anno: sed nihil aliud, præter pensionem & procuratorem præscriptas ab eadem ecclesiâ exigere vel extorquere præsumat.

Idem Archiepiscopo Compostellano.

Ecclesiâ de nouo conuersa, in procuratorem & alijs seruabunt consuetudinem vicinarum.

Constitutio Cxxij.

Ibidem ca. Super eo. **S**uper eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Scia Compostellana de nouo est ad iurisdictionem ecclesiæ tuæ conuersa, qualiter tibi prouinciam vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat, & seruire, nec non in procuratorem providere: tibi duximus respondendum, quod illud obseruare tenetur, quod in vicinis prouincijs obseruatur.

DE CONSECRATIONIBVS ECCLESiarum.

INNOCENTIVS PAPA III. TOR- nacenſi Episcopo.

Diebus etiam non festis, possunt ecclesiæ consecrari.

Constitutio Cxxij.

Extra lib. 3. tit. 40. de Consecrat. eccle. cap. Tua fraternitas. **V**a fraternitas. Et infra. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod in diocesi tua licet tibi ecclesijs dedicationem impendere tam diebus dominicis quàm priuatis.

Idem Nidrosiensi Episcopo.

amoto altari vel lapide continente sigillum, resecrabitur altare, non autem Ecclesiâ. Et oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum sit consecratum.

Constitu-

Constitutio Cxxiiij.

QUod in dubijs. Et infra. Altari verò, in quo tabula, cui consecrationis be. *Ibidem ca.*
 neditio pontificali ministerio adhibetur, si mota vel enormiter fracta *Quod in*
 fuerit, debet non immerito consecrari. Nec negamus, quin oleum non conse. *dubijs.*
 cratum, consecrato possit oleo commisceri.

Idem Compostellano Archiepiscopo.

*Reconciliatur ecclesia, qua propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata pol-
 luta est.*

Constitutio Cxxv.

PROPOSUISTI, quod venientibus ad ecclesiam S. Iacobi ex diuersis regionibus *Ibid. cap.*
 peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas altaris de no. *Proposuisi*
 & custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando
 vulneca inferuntur. Et infra. Fraternitati tuæ breuiter respondemus, quod ma-
 nente ecclesia & altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere
 benedictam.

Idem Innocentius Papa tertius.

Plura altaria semel in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.

Constitutio Cxxvj.

CUM sis. Et infra. Noueris igitur quod plura in ecclesia vna altaria & plures *Ibidem ca.*
 episcopos simul poteris consecrare. *Cum sis.*

Idem Innocentius Papa tertius.

*Corruente tecto, parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta, nec altare nec ec-
 clesia consecratur.*

Constitutio Cxxvij.

IGNEIS ædificijs ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus tamen illæsis ac *Ibidem ca.*
 mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passam fracturam. Et *Ligneis.*
 infra.

Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod cum parietes in sua *De consec.*
 integritate permanerint, & tabula altaris mota vel enormiter læsa non fuerit, *dist. i. cap.*
 ob causam prædictam nec ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. *De fabrica.*

Idem Episcopo Senonensi.

Polluitur ecclesia vel cæmeterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

Constitutio Cxxviii.

CONSULUISTI. Et infra. Cæmeteria, in quibus excommunicatorum corpora *Ibidem ca.*
 sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solenniter benedi. *Cōsuluisi.*
 ctæ, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consuevit. *De consec.*
dist. i. ca.

DE CELEBRATIONE MISSARVM ET
 sacramento Eucharistiæ, & de diuinis officijs.INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
 scopo Vigoriensi.

*Sufficit sacerdoti in die semel celebrare, exceptis duobus casibus, scilicet necessitatis, & festi natiuita-
 tis Christi.*

Constitutio Cxxix.

CONSULUISTI. Et infra. Respondemus, quod excepto die natiuitatis domi- *Extra lib.*
 nicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficere sacerdoti semel in die vnā *3 tit. 41. de*
 missam solum modo celebrare. *celebratio-*
ne missarū
cap. Consu-
luisi.
De consec.
dist. i. cap.
Nocte san-
Idem ca.

Idem Archiepiscopo Bracharenfi.

In missa commemorationis licet dicatur propria Præfatio, non tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.

Constitutio Cxxx.

ibidem ca. Consilium. **C**onsilium nostrum. Et infra. Requisisti utrum in diebus profectis, in quibus ad honorem sancti spiritus, beatæ virginis & S. Crucis missam celebrari contingit, hymnus angelicus, symbolum ac præfatio propria debeat decantari. Et infra.

Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod apud nos in diebus profectis cum missarum solennia in honore beatæ virginis celebrantur, neque hymnus angelicus, neque symbolum decantetur: licet in missa propria præfatio decantetur, ut in 2. quest. 1. ter commemorationem & solennitatem differentia ostendatur. Vnde: Te Deum laudamus regularius dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis.

Idem Clericis P. Magalensis.

Quando in missa vinum ablutionis sumendum.

Constitutio Cxxxj.

ibidem ca. Ex parte. **E**x parte vestra. Et infra. Postulationi vestræ taliter respondemus, quod semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum accepit eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare: ne, si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

Idem I. quondam Archiepiscopo Lugdunensi.

Si qua verba sunt in canone missæ, quæ ab euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à Christo apostoli, & ab apostolis eorum successores acceperunt.

Constitutio Cxxxij.

ibid cap. Cum Martha. **C**um Marthæ. Et infra. Quæsiuisti, quæ sint formæ verborum, quas ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suum panem transsubstantiauit, & vinum, illud in canone missæ, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse. Cum enim in euangelio sic legatur: *Marth. 26.* Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis tuis dicens, Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis mei novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. In canone missæ sermo iste videlicet, Mysterium fidei, verbis ipsis interpositus inuenitur, vnde cum non euangelista Christum hoc dixisse testetur, miraris quod aliquis asseuerare tentauerit, cum aliquid plus dixisse, quàm aliquis euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius Canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisivit, alia duo, videlicet, Eleuatis oculis in cælum, &, æterni testamenti, perteris in ipso canone reperire, quæ in textu euangelico non leguntur.

2. quest. 5. cap. Consu. lusi. Sanè multa tam de verbis quàm de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omiſsa, quæ apostoli vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus nanque in Actibus apostolorum sic ait: Meminisse nos oportet verbi domini Iesu, qui dixit: Beati sunt dare, quàm accipere. Hæc nullus quatuor euangelistarum descripsit. Nullus etiã homo expressit, quod Paulus de Christo ad *Act. 20.* Corinthios scribēs, ait: Visus est plus quàm quingentis fratribus simul, deinde visus est *16 quest. 1. cap. Predicator.* Iacobo: nouissimè aut tanquã abortiuo, visus est & mihi. Ipsi etiam euangelistæ mutuo inter se suppleuisse leguntur, quæ ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omiſsa. Vnde cum tres euangelistæ posuerint, Hoc est corpus meum, *1. Cor. 15.* solus Lucas adiecit, Quod pro vobis tradetur. Et cum Matthæus & Marcus dicant, *Luc. 22.* Pro multis, Lucas dicit, Pro vobis: Matthæus autem, In remissionem peccatorum, adiunxit. Cæterum quæ adduntur in Canone missæ, possunt ex alijs locis Euangelij comprobari. Ioannes enim suscitationem Lazari describens, *Mar. 14.* Iesum sursum oculos leuasse, asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam *Mat. 26.* *Ioan. 11.* audi-

audisti me. Et infra. Si tunc igitur in cælum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, probabilius esse videtur, quòd tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinū in corpus & sanguinem proprium commutauit.

Cæterum sicut superius est expressum, cum in textu euangelico, noui testamenti ponatur, hic interponitur, & æterni. Nam vetus testamentum, quod hereticorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat: Nouum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna, & ideo testamentum illud fuit vetus & transitorium, hoc autem nouum est & æternum: vel ut utamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describitur, inde æternū, id est, perpetuum cōprobat. Nouissimum etenim hominis testamentū morte immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur, iuxta quod apost. testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin non valet, dum vixerit qui testatur. Præterea nō solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit, Ideo noui testamenti mediator est, ut remissiohem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur: Hic est enim sanguis meus noui & æterni testamenti, id est, nouæ ac æternæ promissionis, scilicet confirmator, sicut dominus repromittit: Qui manducat, inquit, carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.

Ex eo autem verbo, de quo mouit fraternitas tua quæstionem, videlicet, mysterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes, in sacramento altaris non esse corporis Christi & sanguinis veritatem: sed imaginē tantum & speciem & figuram, pro eo quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur esse sacramentum & mysterium, & exemplū: sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates scripturæ conuenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiunt reuerenter. Si enim, quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda. Siquidem mortem & resurrectionē Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquit, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostrā. Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit, Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia eius. Sic ergo tam mors Christi, quàm eius resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui, iustitię iam viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè a mortuis resurrexit. Sed absit à fidelium cordibus error iste, cum propheta de ipso testetur, quod verè lāguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysteriū fidei, quoniā aliud ibi creditur quàm cernatur, & aliud cernitur, quàm credatur: cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus vnitatis & charitatis. Et infra.

Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritua-lem. Forma est panis & vini, veritas carnis & sanguinis: virtus vnitatis & charitatis. Primum est sacramentum, & non res: secundum est sacramentū, & res: tertium est res, & non sacramentum. Sed primum est sacramentum geminæ rei: secundum est sacramentum vnius, & alterius res existit: tertium est res gemini sacramenti. Credimus igitur quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & à Christo apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

In sacramento altaris aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem.

Quæsiuisti etiam, vtrum aqua cum vino in sanguinem conuertatur. Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod cū de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramēta, redēptionis in sanguine ac regenerationis in aqua, in illa duo vinū & aqua, quæ cōmiscuntur in calice, diuina virtute mutantur: ut in hoc sacramento plena sit veritas & figura. Alij vero tenēt, quod aqua cū vino transsubstantiatur in sanguinē, cum in vinū trāscat mixta vino, licet

licet physici contrarium assererent, quia aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporē assumit, quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini cōmiscetur, sed accidentibus prioris vini cōmixtum corpori, quod sub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circumfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositū videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectū contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinē operatur. Sed nec inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur: quum legatur de ipsius corpore processisse. Et infra.

Ioan. 19.
Apo. 17.
Esa. 32.

De consec.
di. 2. ca. 11.
Christo
patri.
Ioan. 17.

Verum inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat proprietates sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, iuxta quod alibi legitur: Beati qui seminant super aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur. Per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem: ac per hoc ipso communiter mediante, cum patre vnum efficiamur. Pater, inquit, sancte serua eos quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Oratio quæ dicitur in secreta in festo sancti Leonis, immutata est: quia vbi dicebatur, Annue nobis domine, vt anima famuli tui Leonis hæc proficit oblatio, hodie dicitur, Vt intercessione B. Leonis hæc nobis proficit oblatio. & hæc mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent: sed nos ius.

August.

*al. nos.

13 quaest. 2.
ca. Temp.

Tertio loco fraternitas tua requisit, quare fuerit mutatum quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores continetur, sic videlicet: Annue nobis domine, vt anime famuli tui Leonis hæc proficit oblatio: cū in modernis sacramentariis habeatur: Annue nobis quesumus domine, vt intercessione B. Leonis, hæc nobis proficit oblatio. Super quo respondemus, quod cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Idem est ratione consimili de sanctis alijs sentiendum: quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt: sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos cum miserisimus, vndique mala nostra perturbant. Vnde quod in plerisque orationibus continetur, proficit vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, vt ad hoc proficit, quod magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris. Licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari: & ideo ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Verum vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quod defunctorum alij sunt valde boni, alij sunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali: vnde suffragia quæ fiunt à fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum, pro valde malis, consolationes viuorum: expiationes pro mediocriter bonis, & propiciationes pro mediocriter malis tua discretio inuestiget.

Idem Rectoribus Romanæ frater.

Ibidem ca.
De homine
16 quaest. 1.
cap. Multi-
er 1.
quaest. 7 ca.
si quis om-
nem.

Gravius peccat qui simulat conficere, & non conficit, quàm ille qui conficit in mortali.

Constitutio Cxxxiiij.

DE homine. Et infra. Quæsiuisti quid de incauto presbytero videatur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, missarum solennia, quæ nõ potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisq; cæteris circumstantijs, missam celebrare se fin-

se fingit, & suppressis verbis, quibus conficitur corpus Christi, panem & vinum tantum modo purè sumit, ita credens per id quod prætendit populo satisfacere, vt per hoc quod intendit, Deum non debeat prouocare.

Cum ergo falsa sint abiicienda remedia, quæ veris sunt periculis grauiora, li. 12. quæst. 2. cet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauius, si se cæ. Ceriè. ingerat irreuerèter ad illud, grauius tamen videretur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, cum ille in solius misericordis Dei manū incidat: ite verò non solum Deo cui non reueretur illudere, sed populo, quem decipi, se alstringat.

Idem Ferrariensi Episcopo.

Hic improbat opinionem, quæ habet, quod in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma, & probat Christum fuisse verum Deum & verum hominem, & quod de ipsius latere exiit vera aqua.

Constitutio Cxxxliij.

IN quadam nostra decretali epistola asseris te legisse, illud esse nepharium opi- *ibidem cæ.*
nari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Euchari- *In quadã.*
stix aquam in phlegma conuerti. Nam & de latere Christi nõ aquam, sed humo-
rem aquaticum mentiuntur exisse. Et infra. Nos igitur ad tuæ supplicationis in-
stantiam respondemus, quod quidam dixerunt, sed errauerant, Christum non *24. quæst.*
fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Arriani: Alij Christum non fuis- *3. cæ. Qui-*
se verum hominem, sed phantasticum, vt impij Manichæi. *d. m. vero.*

Sed aduersus huiusmodi hæreses Ioannes apostolus in epistola sua loquitur
dicens: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, verbū & spiritus sanctus. *Supra eodẽ*
Et hi tres vnum sunt. Per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus De- *Constit. Cũ*
us. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Per hoc *Marce.*
intendens ostendere, quod Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis, duo *1. Ioan. 5.*
principaliter exiguntur, videlicet, corpus & anima. Ex quorum coniunctione
verus homo subsistit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Christus inclina-
to capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamauerat: Pater in manus tuas *Matt. 27.*
commendo spiritum meum, manifestè probatur, quod ipse spiritum habebat, *Luce 22,*
non solum flatum viralem, sed animam rationalem, de qua prædixerat: Tristis *Matt. 26.*
est anima mea vsque ad mortem. Et: Potestatem habeo ponēdianimam meam, *Ioan. 10.*
& iterum sumendi eam.

Per hoc autem, quod vnus militum lancea latere eius aperuit, & continuo san- *Ioan. 19.*
guis exiuit & aqua, probatur apertè, quod Christus verum corpus habebat. Nam *Ioan. 19.*
de phantastico corpore nec sanguis, nec aqua potuisset exire. Vnde ille qui vidit *1. Ioan. 5.*
testimonium perhibuit, & testimonium eius est verum, quia tres sunt qui testi-
monium dant in terra: Spiritus, aqua, & sanguis. Quod videlicet Christus sit ve-
rus homo ex anima rationali & humana carne subsistens, probatur ex eo, quod
spiritum vitalem emisit: & de vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis
exiuit & aqua. Rationalis quippe anima non posset viuificare, nisi corpus hu- *Ioan. 19.*
manum, ex quibus verus homo consistit. Cæterum, sicut fuit verus spiritus &
verus sanguis, ita proculdubio vera aqua, cum Christus sit veritas, & à veritate *ibidem.*
omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de
latere saluatoris exiuit, ille qui vidit & testimonium veritati perhibuit, profe-
ctò non aquam, sed phlegma dixisset: nec in homine verum regenerationis sa-
cramentum fuisset ostensum: cum per sacramentū baptismi non regeneremur
in phlegmate, sed in aqua: neque per hoc posset vero argumento probari, quod
in sacramēto eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi nõ aqua,
sed phlegma, cum sanguine profluxisset: sed nec vera fuisset figura, quæ super
hac re præcessit in veteri testamento, quando Moyses virga percussit silicem, &
ex ea non phlegma sed aqua emanauit. Restat igitur, vt qualiscunque fuit illa
aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de
componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit, cum naturali-

Luca 22, ter possit & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolui: quemadmodum verus extitit sudor ipsius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.

Cum autem ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis, & ad vegetationem eiusdem corporis quatuor humores consimiles illis conveniant, videlicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia, ut veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit: illa quæ potius ex illis, & ex istis quæ magis mysterio congruebant, ex elementis aquam & ex humoribus sanguinem, in quibus duobus duo * maximè sacramenta, redemptionis videlicet & regenerationis relucent.

DE BAPTISMO ET EIVS effectū.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO ARELATENSI.

Sacramentum baptismi utiliter confertur parvulis, licet non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatum originale.

Constitutio Cxxxv.

Extra li. 3. tit. 42. de Baptismo ca. Maiores 17. dist. ca. Huic sedi. Et 24. quest. 1. ca. Quoties. Matt. 16. Luc. 22. Prover. 10. Iacob. 5. 1. Pet. 4. Luca 7.

Maiores ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui cum quærenti domino, quem discipuli diceret ipsum esse, respondisse, notabat: Tu es Christus filius Dei viui: & pro eo dominum exorasse, ne deficiat fides eius.

Quibusdam igitur questionibus, quas contra catholicos hæretici mouerant, nos postulas respondere. Afferunt enim parvulis inutiliter baptismum conferri, quod nituntur probare, illud primo & præcipue inducentes, quod cum secundum verbum Iacobi apost. dicentis in epistola sua, Charitas operit multitudinem peccatorum: & iuxta illud testimonium veritatis, in Euang. de peccatrice, quæ ipsius pedes lauerat, perhibentis: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam diligenter multum: non nisi per charitatem & in charitate nimia dimittantur parvulis: qui nec sentiunt nec consentiunt, & charitatem non habent, quæ sentientibus & consentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptismo. Et infra.

Ad id autem tibi respondemus, quod cum baptismum successerit circumcisioni. Absit enim ut in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum euangelio, & circumcisionem cum baptismo seruandam: quoniam, secundum apostolum dicentem ad Galatas: Si circumcidimini, Christus vobis nihil prodest. Cum ergo circumcisio tam adultis, quam parvulis ex præcepto domini conferretur, ne baptismus qui succedit loco ipsius, & generalior tam existeret, cum tam viri, quam foemina baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis quam parvulis esse conferendus. Sicut enim sine distinctione qualibet moysi sacra lex clamabat: Anima cuius præputij caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo: ita nunc indistinctè vox intonat euangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non introibit in regnum Dei: ab hac generalitate nec sexum nec ætatem excludens. Cautè tamen notandum est, quantum plus baptismus hodie conferat Christianis, quam quondam Iudæis circumcisio contulisset. Dictum est in sine prædictæ autoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de populo suo. In euangelica vero veritate subiunctum est: Non intrabit in regnum Dei: quoniam etsi originalis culpa remittebatur per circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum: sed per sacramentum baptismi, Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidei.

Gal. 5.

Gen. 17. Ioh. 3.

Gen. 17.

fidelibus suis misericorditer referauit. Absit enim vt vniuersi paruuli pereant, quorū quotidie tanta multitudo moritur, quando & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem. Cæterū ex vi literæ satis patet, prædictas auctoritates intelligendas esse tantūmodo de adultis, qui habent multitudinē peccatorum: cum de paruulis nō possit intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est solueda, Qui crediderit & baptizatus fuerit, &c. cum non possint credere paruuli, sed *Matt. 18.* adulti. Et ob hoc tota auctoritas hic intelligēda est de adultis, ne ad alios prima & ad alios secunda clausula referatur: quamuis nonnulli concedant, quod paruuli credant, non per vsum, sed per habitum fidei, quem suscipiūt in baptismo: sicut & alia multa verba secundum communem vsum loquendi, non ad actū sed ad aptitudinē referuntur. Illud verò quod opposcentes inducunt, fidem aut charitatem aliasque virtutes paruulis, vtpote non consentientibus, non infundi, à plerisque non conceditur absolutē, cum propter hoc inter doctores theologos quæstio referatur: alijs asserentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti peccatum & virtutes infundi, habentibus illas, quo ad habitum, non quo ad vsum, dō nec perueniant ad ætatem adultam.

Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo, etiam non consentienti vtparuulus: secus de actuali, quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur.

Verum, quidam ex hac solutione inuenisse se credunt viam ad alias quæstiones, argumentantes ex eo quod dicimus paruulis in baptismo peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus, vel amentibus peccatum, si baptizentur, ratione simili dimittatur. Cum enim neutri sentiant tunc vel cōsentiant, dicunt idem in consimilibus iudicandum. Hic verò dicimus distinguendū, quod peccatum est duplex: Originale scilicet, & actuale. Originale quod absque consensu contrahitur, Actuale, quod committitur cum cōsensu. Originale igitur, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti. Actuale vero, quod consensu cōtrahitur, sine cōsensu minimē relaxatur.

Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruuli, qui tamen consentire non possunt, in adultis tamen amentibus vel dormientibus qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale, & idem etiam nec originale.

Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus & dormientibus in baptismo, sicut paruulis dimittatur. Ad hoc taliter est respondendum, quod dominus, qui totum hominem saluum fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit: & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus. Vnde si dimittetur alicui primum, altero non dimisso, talis non caret visione Dei; propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuè propter reatum criminis actualis; sed hæc tanquam impassibilia sese minimè patiuntur: imò sibi mutuò aduersantur.

Amentes vel dormientes baptizati, si ante dormitionem vel dementiam baptizari volebant, characterem suscipiunt, aliàs secus: Coacti vero causatiuè suscipiunt.

Item quæritur, vtrum dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismo imprimatur, vt excitati à somno vel ab ægritudine liberati, nō sint denuò baptizandi. Sunt autē nonnulli qui dicūt, quod sacramēta quæ per se sortiuntur effectum, vt baptismus & ordo, cæteraq; similia, non solū dormientibus & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, etsi non quātum ad rem; quantū tamen ad characterē conferuntur: cū non paruuli solū, qui non cōsentiant, sed ficti, qui quāuis non ore, corde tamē dissentiunt, recipiant sacramētum.

Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inuiti, & reluctantes immergi, salte ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compelleredi. Verum id est Christianæ religioni contrarium, vt semper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur.

Propter quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurde distinguunt: quod is qui terroribus atque supplicijs violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is qui fide ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad obsequantiam fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi decretum concilij Tolletani, vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est tempore religiosissimi principis Sisibuti, quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vinctos esse, & corporis domini extitisse participes: oportet etiam ut fide, quam necessitate suscepserunt, tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur, & fides quam suscepserunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille verò qui nunquam cōsentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti: quia plus est expresse contradicere, quàm minimè consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter.

Dormientes autem & amentes, si priusquàm amentiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare: etsi sic fuerint immersi, characterem non suscipiunt sacramenti: secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde tales in necessitatis articulo consuevit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalem imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obstitentem.

Idem Metensi Episcopo.

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

Constitutio Cxxxvj.

Debitum. Et infra. Sanè intimasti, quod quidam Iudæus in mortis articulo cōstitutus, cū inter Iudæos tantum existeret, in aquam seipsum immergit, dicendo: Ego baptizo me in nomine patris & filij & spiritus sancti, Amen. Et int. Respondemus, quod cū inter baptizantē & baptizantē debeat esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur, dicentis apost. Baptizate omnes gentes in nomine patris & filij & spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuò ab alijs baptizandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam designandum, ipse Christus non à seipso, sed à Iohanne voluit baptizari: quamuis si talis cōtinuò decessisset, ad patriam protinus euolasset, propter sacramenti fidem, & non propter fidei sacramentū. In baptismo quippe illa spiritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait: Oportet vos nasci denuò: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum. Sicut ergo in carnali generatione, qua proles ex viro & foemina nascitur, alius est qui carnaliter gignit, & alius est qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & spiritu sancto renascitur, alius debet esse qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cū corpus exterius, siue cum cor interius baptizatur, oportet ut utrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus ad inuicem referantur.

Idem Episcopo Morosienfi.

Vbi deest verbum vel elementum aquæ, non est baptismi sacramentum.

Constitutio Cxxxvij.

Non ut apponeres. Et infra. Postulasti, utrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquæ penuriā & absentiam sacerdotis aliquorū simplicitas in caput ac pectus ac inter scapulas pro baptismo saluæ conspersione liniuit.

Respondemus, quod cum in baptismo duo semper, videlicet, verbum & elementū necessario requirantur, iuxta quod de verbo Veritas ait: Euntes in mundum

dum vniuersum, prædicare Euangelium omni creaturæ. Et: Baptizate omnes gen- *Ioan. 3.*
tes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: eademque dicat de elemento: Nisi
quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum,
dubitare non debes illos verum non habere baptismum, in quibus non solum *C. de testi.*
vtrunque prædictorum, sed eorum alterum est omissum. *L. Si vnus.*

DE PRESBYTERO NON Baptizato.

INNOCENTIUS PAPA III. EPI-
scopo Cremonensi.

Omissio baptismi non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.

Constitutio Cxxxviii.

Apostolicam sedem consulere decreuisti. Et infra. Inquisitioni tuæ *Ibid. cap.*
taliter respondemus, presbyterum quem sine vnda baptismatis ex- *Apostolicā.*
tremum diem clausisse significasti, quia in sanctæ matris ecclesiæ fi-
de & Christi nominis confessione perseuerauerit, ab originali pec-
cato solutum, & cælestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus in- *De consec.*
cunctanter, sicut & D. Augustinus ait viij. libro de ciuitate Dei, vbi inter cætera *dist. 4. cap.*
inquit: Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, *Catechu-*
sed terminus necessitatis excludit. Librum etiam B. Ambrosij de obitu Valen- *menum.*
tiniani idem asserentis reuolue. Sopitis igitur quæstionibus doctorum, patrum *Ibidem ca.*
sententiam teneas, & in ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo offerri iubeas *Baptismi*
pro presbytero memorato. *vicem.*

Idem Episcopo Ferrariensi.

*Non baptizatus ordinari non potest, & si de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet cre-
deatur baptizatus.*

Constitutio Cxxxix.

Veniens ad apostolicam sedem lator præsentium nobis exposuit, quod cū *Ibidem ca.*
ad gradum sacerdotij ascendisset, comperit tandem, quod non fuerit secun- *veniens.*
dum formam Euangelij baptizatus: vnde nos cum ritè fecimus baptizari. Cum-
que super ordinibus fuisset diutius disputatum, quidam in eam declinauerunt
sententiam, vt cum baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum, &
ante susceptionem baptismi non suscipiatur aliud sacramentum: quoniam vbi
fundamentum non est, superædificari non potest. Porro econtra videri potest. Nā
cum quis non solum per sacramentum fidei, sed per fidem etiam sacramenti ef-
ficiatur procul dubio mēbrum Christi, & qui Christum habet per fidem, etiā si *1. Cor. 3.*
baptismum non habeat, habet vtiq; fundamentum, præter quod aliud poni nō
potest, quod est Christus Iesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera ope-
ra, sic & quælibet ecclesiastica sacramenta, cum illud non sit generaliter verum;
neque de nouis neque de veteribus sacramentis, quod baptismus sit fundamen-
tum illorum: quoniam & sacramentum coniugij, & eucharistiæ à non baptiza-
tis recipi potest. Præterea sacramentum ordinis non solum pontificalis, sed sa-
cerdotalis etiam & Leuitici ex institutione sua præcessit baptismum: per quod
forsitan videtur, quod ante baptismum huiusmodi ordines possent ritè cōfer-
ri: maximè his qui baptizati creduntur.

Quia vero in concilio apud compendium legitur constitutum, quod si quis *Extra lib.*
in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & *3. tit. 43. de*
iterum ordinetur: nos circa latorem præsentium in hoc dubitabili casu, quod *cle. non*
tutius est sequentes, mandamus, quatenus ipsum per singulos ordines vsque ad *bapt. cap.*
sacerdotium promouere procures, & permittas cum in sacerdotio ministrare: *Si quis.*
quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum: nec malè de sa-
cramento sentitur, cum illud non religionis contemptus, sed articulus necessi-
tatis excludit. Et certè de illo, qui natus de Christianis parētibus, inter Christia-

nos est fideliter conuersatus, tam violenter præsumitur, quod fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.

DE OBSERVATIONE IE- iuniorum.

INNOCENTIVS PAPA III. CLE-
ricis sancti Petri Magolensis.

Vigilia occurrens in dominica, ieiunari debet in sabbato, & ieiunanda est vigilia Mathie.

Constitutio Cxl.

*Extra lib.
3. tit. 46. de
obser. ieiuniorum. cap.
Ex parte.*

X parte vestra quæsitum fuit, vtrum, si natiuitatē domini, vel assumptionem beatæ Mariæ, vel festiuitatem alicuius apostolorum in secunda feria contigerit euenire, die sabbati præcedenti vigilia debeat ieiunari: & vtrum in vigilia B. Mathiæ apostoli sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus, quod die sabbati festiuitates prælibatas secundæ feriæ præcedentis, & B. Mathiæ apostoli debet vigilia ieiunari.

Idem Archiepiscopo Bracharensi.

Non capit congruam summationem, & textus in se satis clarus est.

Constitutio Cxli.

*Ibid. cap.
Consilium.*

Consilium nostrum. Et infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod omnium apostolorum vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigiliæ apostolorum Philippi & Iacobi, & B. Ioannis Euangelistæ: quoniam eorum solennitas infra solennitatem Paschalē: istius autem infra Natale domini celebratur.

*76 dist. ca.
Non autē.*

Ieiunium etiam apud nos in Aduentu domini agitur. Sanctorum quoque vigiliæ, quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt sabbato ieiunandæ.

De festiuitate vero B. Bartholomæi apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus, quod in hoc consuetudinem tuæ regionis obserues. Et infra.

*5. dist. cap.
Ad eum.*

Cum autem quæsieris, quæ sit illis poenitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: respondemus, quod in tali articulo illos non credimus puniendos, preces tamen

Gregorius.

pro illis domino & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium est ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperitur.

11. dist. cap.

In huius.

** al. ppter.*

Item de illis, qui propter debilitatem in sabbato carnes sumunt, quod in patribus tuis nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab alijs molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: respondemus, quod super hoc consuetudinem tuæ regionis facias obseruari: sicut tamen, quod debilibus & infirmis* super hoc periculum non emergat.

Præterea de illis, qui in quadragesima vel alijs ieiunijs solennibus infirmantur, & petunt sibi esum carniū indulgeri, respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium

infirmorum, cum vrgens necessitas exi-

git, supportare potes & debes, vt

maius periculum

in eis cuitur.

tur.

*De consec.
dist. 1. cap.
Sicut.*

DE

DECRET. CONSTIT. LIBER III.
DE PURIFICATIONE POST PARTUM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARMACA-
nensi Episcopo.

Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.

Constit. Cxlij.

Volens. Et infra. Licet secundum legem Mosaicam certi dies deter-
minati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent in-
gressu: quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Je-
sum Christum facta est, inquisitioni tuè taliter respondemus, quod
postquam vmbra legis euauit, & illuxit veritas Euāgelij: si mulie-
res post prolem emissam acturæ gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla pro-
inde peccati mole grauantur, nec ecclesiarum est eis aditus negandus: ne pœna
illis conuerti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquam-
diu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

Extrall. 3.
tit. 47. de
purificat.
post partū
ca. Volens.
Leuit. 12.
ioan. 1.
5. dist. cap.
Si mulier.
De consec.
dist. 2. cap.
Quotidie.

DE IMMUNITATE ECCLESIARVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ILLV.

stri Regi Scotiae.

Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius pretextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, est tamen aliter legitime puniendus.

Constit. Cxliij.

Inter alia. Et infra. Tuis quæstionibus respondentes iuxta sacrorum
statuta canonum, & traditiones legum ciuiliū, ita duximus distin-
guendum, quod fugiens ad ecclesiam, aut liber, aut seruus existit. Si
liber, quantumcunque graua maleficia perpetrauerit, non est vio-
lenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem
vel ad pœnam, sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam.
Super hoc tamen, quod iniquè fecit, est aliàs legitime puniendus. Et hoc verum
est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum iti-
nera frequentat, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia ex-
trahi potest, impunitate non præstita, secundum canonicas sanctiones.

Si verò seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam, postquam de impunitate
sua dominus eius clericis iuramentum præstitit, ad seruitium domini sui redire
compellitur etiam inuitus, alioquin à domino poterit occupari.

17. quæst. 4.
ca. Reum.
Ibid. cap.
Sicut anti-
quius.
17. quæst. 4.
c. Metuen-
tes.

NE CLERICI VEL MONACHI SECV-
laribus negocijs se immisceant.

Innocentius Papa tertius.

*Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, ut desistant à tabellio-
natus exercitio.*

Constit. Cxliij.

Sicut te accepimus referente. Et infra.
Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis in sacris ordinibus con-
stitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem, appel-
latione postposita, interdicas.

Extra li. 9.
tit. 50. Ne
clerici vel
monachi.
ca. Sicut te.

LIBRI TERTII FINIS.

Ttt 4

D. IN.

D. INNOCENTII PON-
TIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TER-
TII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM IN E C-
 clesia Catholica Liber quartus, agens potissimum de sacra-
 mento Matrimonij, & de ad illud perti-
 nentibus.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SER-
 uorum Dei, Exoniensi Episcopo.

Sponsalia de futuro dissoluantur, si sponsi se dissoluant, etiam si fuerint iurata.

Constit. I.

Extra li. 4.
 tit. 1. de
 sponsalibus
 & matri-
 monijs. ca.
 Præterea
 bi qui.
 32. quæ. 8.
 ca Non
 solum.

Ræterea, hi qui de matrimonio contrahendo pure & sine
 omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, &
 modis omnibus inducendi, vt præstitam fidem obseruent.

Si autem se ad inuicem admittere noluerint: ne forte de-
 terius inde contingat, vt talem scilicet ducat, quam odio ha-
 bet, videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpo-
 sitione fidei contrahunt, & postea eadem sibi remittunt, hoc
 possit in patientia tolerari.

Idem Fernatino Episcopo.

*Sponsalia de futuro, etiam iurata, soluuntur per secunda sponsalia de præsentibus, non autem per secunda
 de futuro.*

Constit. ij.

Extra li. 4.
 tit. 1. de spõ.
 & matri-
 monio. cap. Ex
 literis.
 20. quæst. 3.
 ca. Præsentibus
 clericis.
 Ibid. cap.
 Sicut ex.
 C de spõ.
 l. 2.

Sicut ex literis tuæ fraternitatis accepimus, cum Lau. parochianus tuus P. mu-
 lierem se ducturum in coniugem, in manus patris eiusdem P. iurantem, quod
 eam sibi traderet in vxorem, proprio firmavit iuramento, nec per virum stete-
 rit, sed per mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solennitas sit
 secuta: quatuor postmodum, vel quinque annis elapsis, idem Lau. E. mulierem
 per verba de præsentibus (vt eius consanguinei afferunt) desponsauit. Et infra.

Postulationi tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quod idem L.
 P. per verba de futuro, E. verò desponsauerit per verba de præsentibus, imposita ei
 pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsitan iura-
 mento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem, præfi-
 xit, nec per eum stetit, quin ad statutum terminum matrimonium * confirma-
 uerit) matrimonium secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud
 seruandum compellas eundem. Quod si fortè per verba de futuro sponsalia cum
 vtraque contraxit, iuramentum primum, sicut licet factum est, ipsum seruare
 compellas, de secundo ei pœnitentiam iniungitur. Quod si de his non constat
 ad plenum, tam diu adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficienter in-
 struaris.

Idem Arelatensi Episcopo.

Mutus & surdus & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.

Constit. iij.

Ibid. cap.
 Cum apud
 sedem.
 30 quæst. 4.
 cap. Qui
 spiritaliu.

Cum apud sedem apostolicam. Et infra. Sanè consului nos, vt rum mutus
 & surdus alicui possint matrimonialiter copulari. Ad quod taliter respon-
 demus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, vt
 quicunq; non prohibetur, per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matri-
 monium solus consensus illorum, de quorum quarunq; coniunctionibus agi-
 tur, videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari:
 cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

Idem

Idem Vercellensi Episcopo.

Furiosus matrimonium contrahere non potest.

Constit. iij.

Dilectus filius R. proposuit, quod filiam suam cuidam matrimonialiter co-
pulauit. Et infra. Cum autem eadem mulier cum ipso viro, qui conti-
nuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legiti-
mus non potuerit interuenire consensus, mandamus, quatenus si rem noueras
ita esse, prefatas personas cures ab inuicem separare.

*Ibid. cap.**Dilectus fi-
lius.**32. quest. 7**ca. Neque
furiosus.*

Idem Brixienfi Episcopo.

*Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quo ad probationem, & intel-
lige vel alia signa aequipollentia.*

Constit. V.

Tua fraternitati. Et infra. Postulasti, vtrum ex solis verbis, & ex quibus
matrimonium contrahatur.

*Ibid. cap.**Tua frater*

Nos igitur inquisitioni tue taliter respondemus, quod matrimonium in ve-
ritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum: sed necessaria sunt,
quantum ad Ecclesiam, verba consensus exprimentia de presenti. Nam surdi
& muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine ver-
bis: & pueri ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, cum intelli-
gantur minimè consentire.

*27. quest. 2**ca. Sufficiens*

Innocentius Papa tertius.

*Si alter contrahentium vititur, verbis dubijs animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit
carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali, secus in penitentiali.*

Constit. Vj.

Tua nos duxit fraternitas consulendos. Et infra. Consequenter quaesiuisti,
cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiuisset, vt sibi com-
miseretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla solennitate adhibita, vel
alicuius presentia, dixit illi: Te Ioannes desponsat: cum ipse Ioannes non voca-
retur, sed finxit se vocari Ioannem: non credens esse coniugium, eo quod ipse
non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copula-
tantum exequi carnalem: vtrum inter predictos sit matrimonium celebratum,
cū mulier consenserit in eundem, & ille dissenserit & dissentiat, nec aliud aliquid
egerit, quàm superius est expressum, nisi quod cognouerit eandem? Super quo
tibi respondemus, quod cum prefatus vir predictam desponsauerit mulierem
in propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari se tunc finxit, & inter eos
sit carnalis copula subsecuta: videtur fortè pro coniugio præsumendum, nisi tu
nobis expresse scripseris, quod ille non proposuit, nec consensit illam ducere in
uxorem: quod qualiter tibi constiterit, non videmus.

*Ibid. cap.**Tua nos,**duxit.**Extra li. 4.**tit. 1. de**spoualibus**& matri-**monijs ca.**lis qui fidē.**22. quest.**5. cap. Hoc**videtur.*

Nos autem quid iuris sit rescribentes dicimus, quod si res ita se habuerit, vide-
licet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec vnquam consensit in
predictam personam, non debet ex illo facto coniugiū iudicari, cum in eo nec
substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi coniugiū valeat inue-
niri: quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit omnino con-
sensus, sine quo cætera nequeunt foedus perficere coniugale.

*27. quest. 1.**6. Sufficiens.*

Idem Episcopo Beluacensi.

*Ad denunciationem vnus beneficii viri, qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet, im-
peditur matrimonium contrahendum.*

Constit. vij.

Cum in tua diœcesi. Et infra. Sanè quia contingit interdum, quod aliquibus
volentibus contrahere matrimonium, bannis, vt tuis verbis vtamur, in ec-
clesijs editis, ac nullo contradicatore publicè comparente, licet fama priuatū im-
pedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium iuramenta maio-
rum de sua propinquitate (vt suspensionis tollatur materia) offeruntur: quid tibi
sit faciendum in casibus huiusmodi, quaesiuisti.

*Ibid. cap.**Cū in tua*

Ad

Ad quod taliter respondemus, quod si persona grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciaret, quod hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingat, & de fama vel scandalo doceat: aut etiam per te ipsum possis certificari de plano: non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verum etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiverint, compellere, ut à tali contractu desistant, vel contra famam huiusmodi secundum tuam discretionis arbitrium iuramenta exhibeant propinquorum: alioquin si persona denuncians non extiterit talis ut diximus, & de fama vel de scandalo non poterit edocere: ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

DE DESPONSATIONE IMPUBERVM.

INNOCENTIVS PAPA III. C. ET P. QVON-
dam filijs Malebrancæ.

Accusari matrimonium non potest, quod non est, ut si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.

Constit. viij.

Extrali. 4.
tit. 2. de
desponsa.
impuberum.
cap. Ad dis-
soluendum.

Ad dissoluendum quod factum fuerat inter I. & S. Et infra. Accusatione pro puella super consanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit, per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter remouere. Et infra. Interloquendo pronunciauimus inter iuuenem & puellam nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta: cum constet puellam nondum ad septennium peruenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset, quod posset legitime accusari, denunciari tamen poterat consanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitime probandam terminum assignamus, saluis exceptionibus, non solum propositis, sed etiam proponendis. Ne verò quicquam in puellam interim attentetur, auctoritate apostolica interdiciamus ne in negotio de nouo procedatur ulterius, donec vel à denunciatione cessetur, vel ea probata ordine iudiciario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.

Idem Episcopo Abbatensi.

Si quis per verba de presenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiam si subarratio intercesserit.

Constit. ix.

Ibid. cap. Tua nobis. 27. quest. 2. ca. Si quis uxorem. **T**uæ nobis exhibitæ literæ continebant, quod quidam filiam suam circiter xij. annos habentem cuidam nobili desponsauit, qui subarrauit eandem, consensu mutuo accedente. Et infra. Quia vero nobis constare non potuit, cuius ætatis esset puella, cum eidem viro extitit desponsata, cum dicatur quod circiter duodecim annos habebat, utrum ne prudētia tunc in illa suppleret ætatem: respondemus, quod si puella nubilis non erat ætatis, cum sæpe præfatus vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrata.

DE SPONSA DVORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. MV.
tinenſi Episcopo.

Qui duas per verba de presenti desponsat, primam desponsatam habebit in uxorem, etiam si prius secundam cognouerit: nec valet contraria consuetudo.

Constit.

Constit. x.

T Vas dudum. Et infra. De consuetudine quæ in Mutinen. obtinuit ciui- Extra li. 4.
tit. 4. de
sponsa duo-
rum. cap.
1. uas dudum
8. dist. cap.
Qui contra
mores.
11. dist. cap.
Noli te.
28. quest. 2
ca. sufficit
tate, vtrum si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copulam
desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiam cognouisset:
primo cognita adiudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata. Et infra.
Ne verò turpis sit pars, quæ suo non congruit vniuerso, & ecclesia Mutinen. te-
nere debeat humiliter & seruare, quod beati Petri sedem & suam metropolim
sequi viderit & docere, in matrimonijs de cætero contrahendis, illud te volu-
mus obseruare, vt postquam inter legitimas personas cōsensus legitimus inter-
uenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, & si solus
defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: si per iong iunctæ le-
gitimè cum alijs postea de facto contrahant: prius quod de iure factum fuerat, nō
poterit irritari.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS in desponsatione.

INNOCENTIVS PAPA III. MANSI-
canensi Episcopo.

*Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit, à
conditione recedit.*

Constit. xi.

P Er tuas literas intimasti, quod cum quædam mulier P. nomine M. Extra li. 4.
tit. 5. de con-
ditionibus
appo. c. Per
tuas.
postularet in virum, asserens inter se mutuam de præsenti consen-
sum interuenisse, & carnalem copulam accessisse: vir ipse quamuis
contracta sponsalia, & carnis copulam non negaret, assererat se ta-
men illam in vxorem ducere non teneri: quia sponsalia inter ipsos
sub hac fuerunt conditione contracta, si pater eius & patruus sponsalibus con-
sentirent: sed ipsi quàm citò nouerunt, & sponso contradixerunt & sponsæ. Ve-
rum mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab utroque sub conditio-
ne præscripta, non tamen sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradi-
ctum: & ante tempus contradictionis expressum à testibus, & post, dicebat inter
se carnalem copulam accessisse. Et infra.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum liquido cōstet, quod post
contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est
præsumendū: quia videtur à conditione apposita recessisse. Nam etsi probatum
sit, quod postquam pater & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mu-
lierem illam carnali coniunctione cognouerit, non est tamen aliquo modo
probatum, quod antequam ipse cognouisset eandem, pater eius & patruus con-
tradidere curauissent.

CLERICI VEL VOVENTES CONTRAHE- re non possunt matrimonium.

INNOCENTIVS PAPA III. LIBO-
nensi & Lubecensi Episcopis.

Votum solenne impedit & dirimit matrimonium post contractum:

Constit. xij.

I N sinuante I. nobili muliere nostro est apostolatui reſeratum, quod Extra li. 4.
tit. 6. de
Cleric. &
vot. uolentibus
cap. Inſi-
nuante.
36. quest. 2
ca. Nullus.
à quibusdam curialibus fuit regi Legionēſi pro ipsius copula suppli-
catum, quod cum ad consanguineorum eius noticiam peruenisset, Cleric. &
vt maritum acciperet, ei sub obtestatione regia suggererunt: ipsa
verò quod tunc nollet nubere protestās, consiliū accepit ab eis, quod
votū emitteret castitatis: quod in manibus cuiusdā de fratribus sancti Agustini
fecit eo adiecto tenore, vt in domo propria eū omni substantia sua remaneret.

Sanè in eiusdem ordinis habitu biennio post permansit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam, non tam metu regio, quàm parentum. Et infra.

Tandem attendens, quod inuita votum emisit, eo dimisso, de parentum consilio P. Michaeli publice fuit matrimonialiter copulata: de quo quatuor sustulit filios tempore procedente. Et infra.

Nos igitur attendentes, quod in emissionem voti quod præcessit, nulla vel modica coactio affuisset, quam patientia & perseverantia sequentis temporis penitus profugavit, & quod sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, præfatam mulierem ad male dimissum religionis habitum reassumendum, & seruandum quod voluit, monere & inducere procuretis, & (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coërcere.

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIVM quam polluit per adulterium.

INNOCENTIVS PAPA III. SPOLETANO EPISCOPO.

Si quis mortua vxore contrahit cum ea quam viuente vxore sine fidei datione cognouerit, tenet matrimonium, dummodo in mortem defuncta neuter fuerit machinatus.

Constit. xiiij.

Extra li. 4.
tit. 7. de iis
qui duxerunt
cap. significasti
31. quest. 1.
cap. si quis
viuente.
et ibid. ca.
sucus.
Prælatum.
22. quest. 1.
cap. Prædicandum.

Ignificasti nobis, quod cū P. ciuis Spoletanus, quandam mulierem duxisset legitime in vxorem, ea relicta cuidam meretici adhæsit. Et infra. Verum cum vxor ipsius esset viam vniuersæ carnis ingressa, meretricem cui adhæserat desponsauit. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea viuente, sibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum iudices matrimonium supradictum, excommunicato munus absolutionis, si petierit, iuxta formam ecclesiæ impensurus.

Idem Messanensi Episcopo.

Si quis viuente prima, secundam huius rei insciam duxerit vxorem, mortua prima, licite remanet cum secunda, nouo consensu interueniente.

Constit. xiiij.

Ibidem ca.
Veniens ad
præsentiam.

Veniens ad præsentiam nostram G. laicus humili insinuatione monstrauit, quod cum in ciuitate Lemouicen. quandam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens Messanam aduenit, vbi M. mulierem insciam, quod aliam haberet vxorem, sibi solenniter copulauit. Verum cum eidem pœnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem, & ipse propter hoc in suam patriam rediisset, vxorem suam inueniens carnis debita perfoluisse, ad Messanam redijt ciuitatem, & supradictæ M. tanquam legitimæ cohabitauit vxori. Et infra.

Licet autem viuente vxore legitima prædictam M. sibi copulare nequiuisset in vxorem: quia tamen vxore defuncta, utpote à lege ipsius solutus, in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus, si ita est, eidem G. vt supradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licentiam concedatis.

34. quest. 2.
ca. in lectu

DE CONIVGIO SERVORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ELIENSI EPISCOPO.

Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo sciuit non consensit, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

Constit.

Constit. xv.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod G. presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus R. militem à muliere quadam propter conditionis separauit errorem. Ideoque mandamus, quatenus, si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem, propter quod per cardinalem eundem ab eius fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas autoritate apostolica facultatem.

Extra li. 4.
tit. 9. de co-
iugio seruo-
rum cap.
ad nostrā.
29. quest. 2.
cap. Si quis
ingenuus.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

INNOCENTIVS PAPA. III. EPISCOPO ET

archidiacono Linconiensibus.

Inter patrem baptizati, & leuantem, seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum.

Constit. xvj.

Eniens ad apost. sedem C. Anglicus. Et infrā.

Mandamus quatenus, si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte leuasse antequam eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium appellatione postposita celebretis.

Extra li. 4.
tit. 2. de co-
gnatione
spirituali.
Extra li. 4.
tit. de co-
gnatione
spirituali
can. Con-

Idem Magistro S. Canonico Herfordensi.

Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, matrimonium contrahant, separantur, & tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur.

Constit. xvij.

Tua nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiū compatris patris sui vel cōmatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, an debeant separari? & an conscij talis matrimonij, teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quod huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt ab inuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare.

tracto ma-
trimonio.
Ibid. cap.
Tua nos
duxit.
Extra li. 4.
tit. 2. de
cogna. spi-
rituali. ca.
Virū autē.

DE AFFINITATIS VIOLATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. PRAEPOSITO

Magdeburgensi.

Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de presenti.

Constit. xvij.

Discretionem tuam. Et infrā. Sanè ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadam legitimè per verba de præsenti contraxit, quam postmodū à se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit in quantum potuit renitentem. Ille verò cum ipsa, licet inuita, matrimonij solennia celebrauit: sed mulier quàm citò fuit red- dita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod & viro pro tā turpi facinore grauis est poenitentia iniungenda, & mulier propter publicam honestatem est monenda sollicitè, vt nec primum repetat, cuius cōsanguineus eam licet inuitam cognouit: nec redeat ad secundum, cui non potest propter reatum adulterij commisceri: sed in continentia maneat, donec prior fuerit viam vniuersæ carnis ingressus.

Extra li. 4.
tit. 13. de eo
qui cogno-
uit consan-
vxoris sue,
ca. Discre-
tionem.

Quod si forsan ad id induci nequiuert, prior vir cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare: cum adulterium ei nō possit obijcere, qui eam adulterandā tradidit, præsertim inuitam. Nā etsi secundū euangelicam veritatē, nūquam, nisi propter fornicationis causam, aut vir vxorē, aut vxor possit dimittere virum: non tamen semper propter causam eandem, vel vxor virum, vel vir dimittere potest vxorē, cum possit exceptione vel replicatione legitima impe-

Mat. 19.
32. quest. 7.
ca. Omnes
causas.
Mar. 10.
Luc. 16.

V u u

diri

diri. Sed nec affinitas, quæ post contractum legitimè matrimonium inter virū & uxorem iniquè contrahitur, ei debet officere, quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit, cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari: quanquam à quodam prædecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, vtrum incestus vel adulterium manifestum fuerit, an occultum: alijs afferentibus inter gradum proximum & remotum esse potius distinguendum.

Idem Archiepiscopo Bisuntinensi.

Copula carnalis habita cum puella septem annorum dirimit matrimonium postea contractum cum consanguinea.

Constit. xix.

Ibid. cap. 33. quæst. 2. ca. In adolescentia. **F**Raternitati tuæ. Et infra. Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinaria libidine noscitur polluisse.

Idem Episcopo Gerundinensi.

Affinitas causata ex copula illicita rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultatem contrahendi matrimonium.

Constit. xx.

Ibid. cap. 33. quæst. 2. ca. In adolescentia. **E**X literis fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum matrem puellæ, quam infra nobiles annos desponsauerat in uxorem, carnaliter sepe cognouit, & post carnali cōmixtione puellam tractauit adultam. Et infra. Nos autem eidem viro pœnitentiam iniungi fecimus pro peccato, consultationi tuæ respondentes, quod eis ab inuicem separatis, mulier alteri viro non nubat, si, postquam nouit viri & matris delictum, ei non erubuit commisceri. Vir etiam & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias conuolare, sed semper continentiam seruare tenentur, & enorme deslere delictum, quod pro nephanda libidine contraxerunt, præsertim si circa personas huiusmodi de lapsu carnis minimè timeatur.

Idem Archiepiscopo Magdeburgensi.

Idem quo ad titulum dicit quod decretum supra proximum.

Constit. xxj.

Ibidem ca. 33. quæst. 2. ca. In adolescentia. **V**eniens ad apostolicam sedem E. laicus, nobis proposuit, quod cum tempore infantia suæ quandam puellam se ducturum iurauerat in uxorem quam citò ad legitimam peruenisset ætatem, pater puellæ confederatione huiusmodi fideiussorum obligatione hinc inde firmata, eum in propriam domum recepit & nutriuit in simul cum puella: deinde ex conuersatione diuturna sorori puellæ carnaliter se coniunxit: Tandem amicorum suorum deuictus instantia, quam iurauerat, in uxorem accepit: & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat vtramque. Verum, licet in præsentia tua super hoc fuerit accusatus, conuincitamen non potuit, nec suum voluit confiteri delictum: nunc autem reuersus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi.

1. Thess. Cum igitur non tantum à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, mandamus, quatenus prædicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu iniuncta pœnitentia competenti, consulas ei, monens illum salubriter & inducens, vt de cætero abstineat ab vtraque.

Idem Archiepiscopo Strigonensi.

Affinitas superueniens non dissoluit matrimonium.

Constit. xxij.

Ibid. cap. 33. quæst. 2. ca. In adolescentia. **T**uæ fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cum sorore legitime coniugis fornicatur, cum uxore possit postmodum cōmorari, & exigere debitum, ac soluere requisitus. Nos igitur respondemus, quod vxor, vt à cōmixtione viri abstineat,

stineat, propter publicam honestatem & in continentia maneat, donec vir viam vniuersæ carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda. Quod si fortè commotioni parere recusans, talis fuerit, vt de lapsu timeatur ipsius, vir eius poterit & debet cum Dei timore debitū ei soluere coniugale, cum affinitas post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

DE CONSANGVINITATE

& affinitate.

INNOCENTIVS PAPA. III. ARCHIEPISCO.

po & capitulo Tyrenensi.

Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.

Constit. xxiii.

DE infidelibus ad fidem conuersis, vtrum si ante conuersionem suam secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis à canone denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum: Consultationi tuæ duximus respondendum, quod matrimonium sic contractum, non est post baptismi lauacrum separandum: cum à Iudeis dominus requisitus, si liceret uxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit: Quos Deus coniunxit, homo non separet: per hoc innuens esse matrimonium inter eos.

Idem Archiepiscopo Rossanensi.

Consanguinei mariti cum consanguineis vxorū licite contrahunt. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo.

Constit. xxiii.

QVod super his. Et infra. Super eo igitur, quod pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum: quod licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris, & omnes consanguinei vxoris sint viri affines: inter consanguineos tamen vxoris & viri, ex eorundem, scilicet viri & vxoris, coniugio, nulla prorsus est affinitas contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela.

Innocentius Papa tertius.

Non valet obtenta dispensatio à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa, nisi postea eam Papa confirmaret.

Constit. xxv.

QVia circa. Et infra. Porro de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto consanguinitatis gradu contingit, à sede apostolica obtinenda, falsa nobis fuerat causa allegata, vide licet proles: cum tamen ante dispensationem obtenta vnica filia, quam habebam, viam fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua cōsultatio continebat: dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, vt asseris, graue videas scandalum imminere.

Innocentius Papa tertius.

Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem debent à stipite vel germine incipere.

Constit. xxvj.

TVa enim nos duxit fraternitas consulendos, vtrum illorum sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab auunculo & nepote, videlicet fratris filio vel sororis, inceperunt computare.

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod eā coniugiū multum

Vuu 2 fauoris

Extra li. 4.

tit 14 de

consangu.

& affi. ca.

De infide-

libus.

Gen. 2.

35 quæst. 2

cap 1. & 2

& ca. Con-

radecimus

26 dist. ca.

deinde op-

ponitur.

Mat. 19.

Mar. 10.

Ibidem ca.

Quod su-

per.

fauoris obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, à stipite debent incipere, id est, à parentibus vel germanis, & sic per ordinem distinguere gradus nominibus propriis, vel æquipollentibus indiis designando personas, præsertim cum sæpius testimonium perhibeat de auditu: quod quia minus est validum, non est in articulo huiusmodi nimium laxanda facultas: cum qua ratione computationem inciperent à secunda, eadem ab vterioribus inchoarent.

DE IMPEDIMENTIS ACTVS CARNALIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ALTI.

siodorensi Episcopo.

Propter arctionem mulieris, si apparet quod præter diuinum miraculum absque periculo corporali habili reddi non potest, separatur matrimonium: reintegratur tamen, si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.

Constit. xxvij.

Extra R. 4.
tit. 15. de
frigidis &
maleficiis.
tit. cap. Fra
ternitatis
sue.

Raternitatis tuæ literas recepimus, continētes, quod O. mulier cui-
dam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos annos mo-
rata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archi-
presbyterum tuum super hoc fuisset edoctus, tu tamen volens habe-
re certitudinem pleniorē, quasdam matronas suæ parochiæ pro-
uidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districtè illis iniungens sub pe-
riculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent
diligenter, vtum idonea esse ad viriles amplexus. Quæ tandem in fide sua tibi
asseruere constanter, quod eadem nunquam poterat esse mater aut coniunx, tan-
quam cui naturale decrat instrumentum. Vnde inter ipsam & virum diuortiū
celebraſti, mulierem inducens, vt ad religionem aliquam se transferret, perpe-
tuam continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret,
quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier inuenit qui seras
huiusmodi referauit, & abiiciens continentiam quam promisit, Gu. latori præ-
sentium supernupsit.

Quamuis igitur semiplene nobis expreſſeris, quomodo dicta mulier se pro-
miserit continentiam seruaturam, vtum videlicet simplici verbo, an voto so-
lenni, vtumue ad religionem transierit, vt promisit, an contra promissionem
suam in domo remanserit, & qualiter seras illas fecerit referari, vtum videlicet
artificio medici, an cōcubitu viri, seu alio quolibet modo: Nos tamē perspicaci-
ter attendentes, quod impedimentū illud nō erat perpetuum, quod præter diui-
num miraculū per opus humanum absque corporali periculo potuit remoue-
ri: sententiam diuortij per errorem licet probabilem nouimus esse prælatam, cū
pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili cōmiseretur:
& ideo inter ipsum & primum virum dicimus matrimonium extitisse: quare
inter eam & præfatum Gu. matrimonium nō esse censemus, eosque præcipimus
ab inuicem separari. Etsi prædicta mulier ad religionē transiuit, sicut asserit pro-
misse, primus vir, qui non cognouit eandē, cum ea remaneat, cū qua postmodū
ecclesiæ autoritate contraxit: alioquin ea dimissa, debet ad illā redire, cū qua pri-
mo cōtraxit, nisi se voto mulier illa cōstrinxerit ad continentiam obseruandā, vt
intelligatur p hoc cū præfato Gu. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario modo alij
viro miscuerit, vt prim⁹ vir p textu fornicationis, eius velit cōsortiū declinare.

Nam si tantum simplici verbo se promisit continentiam seruaturam, & po-
stea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato Gu. quamdiu articulus iste dubita-
bilis erat, præsumi non debet, quod fornicaretur cum illo, sed a modo non de-
bet cum illo aliquatenus remanere.

Per hæc autem quæſtionem illam noueris esse solutam, qua quæritur, vtum
ea, quæ adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter cōmisceri, nisi per incisionem, aut
alio sibi modo violētia inferatur, nō solūmodo leuis, sed fortē tā grauis, vt ex ea
mortis periculū timeatur, ad matrimoniū cōtrahendū debeat idonea perhiberi.

Similiter

33 quæst. 1.
ca. Requi-
sisti.

33 quæst. 2.
cap. Cū per
bellicam.

Similiter illa, quæ viro cui nupserat, adeo arcta est, vt nunquam ab eo valeat deflorari: si ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, cum quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus autem non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

INNOCENTIVS PAPA III.

Statut dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet forma vicinia & tractatus parentum habeat contrarium.

Constit. xxviiij.

REr tuas literas intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem maioris partis vicinæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post & aliam, ea defuncta, duxit in vxorem: & ea, de illius qua prolem susceperat, virum sibi alium copulauit: processu vero temporis idem R. in præsentia multorum firmavit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius adfidaucrat in vxorem, quàm ex ea filium genuisset: & postea cum ageret in extremis, eum, quæ ex ea susceperat, in testamento hæredem instituens, legitimum filium appellauit. Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, an filius sic susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu pater id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebatur, receptis testibus à filio eiusdem R. productis, quibus legitime comprobauit prædictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse, eum ipsius R. hæredem esse legitimum iudicasti.

Nos autem attendentes, quod plus est, quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur: licet dictus R. cum ea dimissa, quam vt concubinam habuerat, ad alia vota transierit, videatur ipso facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit: siue ipsa desponsatio fuerit de præsentī, vt per consensum legitimū per verba de præsentī expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata: siue per verba de futuro, carnali copula subsequuta: non tam decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, sententiam tuam auctoritate apostolica confirmantes.

Idem nobili viro G. montis Pessulani.

In terris ecclesia Papa potest libere illegitimos legitimare, in terris vero alienis, non nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus, tunc tamen indirecte, & per quandam consequentiam intelligitur legitimare etiam quo ad temporalia: hoc tamen vltimum non est sine scrupulo.

Constitutio xxix.

PEr venerabilem fratrem nostrum Arelaten. archiepiscopum tua nobis humiliter supplicauit, vt filios tuos legitimationis titulo dignaremur decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod diuersis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam, dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promoueri: ex quo verisimilius creditur & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares, præsertim si præter Romanos pontifices inter homines superiorem alium non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem. Quia cum maior in spiritualibus tam prouidentia, quàm auctoritas & idoneitas requiratur: quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori. Per simile quoque videtur id posse probari, cum eo ipso quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria potestate.

Vuu 3

Præterea

dist. ca. Si seruus. Præterea etiam si simplex episcopus scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, licet ordinator domino satisfacere teneretur, ordinatus tamen iugū euaderet seruitutis. Videretur siquidem monstrosus, ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. Vnde cum in spiritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri liberè potest apostolica sedes efficere, in quo & summi pontificis auctoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem. Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam postulandi, quod cum rex Francorum I. reginam dimiserit, & ex alia postmodum superducta puerum suscepit & puellam, & tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam ex qua filios suscepisti: sicut cum filiis regis eiusdem, sic cum tuis credebatur debennitate & dis apostolicæ dispensandum. Verum si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valde dissimilis inuenitur. Nam rex ipse à regina per Remen. archiepiscopum apostolicæ sedis legatum fuit per sententiā separatus. Tu verò uxorem tuam à te temeritate propria separasti. Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminam nascitur suscepisse: sed tu in contemptū ecclesiæ, aliā superinducere attentasti. Præterea rex ipse contra matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit: cuius sententia, quia cassata fuit solummodo propter iudicarium ordinem non seruatum, nos post restitutionem reginæ alios cognitores duximus deputandos. Tu verò uxori tuæ nihil, quod diuortium induceret, obiecisti: cum etsi fides thori sit vnum de tribus bonis coniugij, non tamen ipsius violatio coniugale vinculum violasset. De filiis ergo eiusdem regis, utrum legitimi vel illegitimi fuerint, quamdiu pendet quæstio affinitatis obiectæ, potest non immerito dubitari. Nā si affinitas fuerit comprobata, prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit: & per consequens alia videbitur sibi legitimè copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minimè recognoscat, sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subijcere potuit, in quo videretur aliquibus, quod per se ipsum (non tanquam pater cū filiis, sed tanquam princeps, cum subditis) potuit dispensare. Tu autem nosceris alijs subiaccere. Et infra.

27. quæst. 2. ca. Omne itaque. Et 33. quæst. 1. ca. Non enim. Rationibus igitur his inducī, regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri, quam ex nouo testamento trahentes, quod non solum in ecclesiæ patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verum etiam in alijs regionibus certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus: non quod alieno iuri præiudicare velimus, sed quia in Deuteron. cōtinetur, si difficile & ambiguum apud te iudicium esse conspexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunq; dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit dominus, sequerisque eorum sententiam. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, decreto iudicis morietur.

Deut. 17. 24. quæst. 7. ca. Beatus Petrus & Paulus. Mat. 16. Psal. 109. Act. 10. Sanè cum Deuterō. lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat observari. Locus enim quem elegit dominus apostol. sedes esse cognoscitur. Cū enim Petrus urbē fugiēs, exiisset, volēs cum dominus ad locū, quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? Respondit: Venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum est protinus reuersus. Sunt autem sacerdotes leuitici generationis fratres nostri, qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existūt. Is verò super eos sacerdos siue iudex existit, cui dominus inquit in Petro: Quodcunq; ligaueris super terrā, erit ligatum & in coelis. Eius vicarius, qui est sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech, cōstitutus à Deo iudex viuorū & mortuorū. Tria quippe distinguit iudicia: primum

mum inter sanguinē & sanguinē: per quod criminale intelligitur & ciuile. Vt in mū inter lepram & leprā: per qd' ecclesiasticū & criminale notatur. Mediū inter causam & causam: quod ad vtrumque refertur, tam ecclesiasticum, quā ciuile. in quibus cum aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicæ recurrendum, cuius sententiam qui superbiens contempserit obseruare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari. Paulus etiam vt plenitudinem potestatis exponeret ad Corinthios scribens ait: Nescitis quoniam angelos iudicabitis? quanto magis secularia? *1. Cor. 6.*

Licet igitur cum filiis sæpe dicti regis (de quibus an fuerint legitimj ab initio dubitatur) duxerimus dispensandum: quia tamen tam lex Mosaiica, quā canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante domino, quod manseres & spurij vsque ad decimam generationem in ecclesiam non intrabunt: canone vero vetante tales ad sacros ordines promoueri: secularibus quoque legibus non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, petitioni tuæ non duximus annuendum.

Idem H. & R. Canonicis Beneuentanis.

Si coniugatus vinente prima in facie ecclesia contrahat cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.

Constitutio xxx.

EX tenore literarum vestrarum nobis innotuit, quod quum G. vidua hæredi- *Ibidem ca.*
tatem quondam R. mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui postularèt, pars *Ex tenore.*
aduersa petitionem eius nitebatur excludere pro eo, quod R. maritum ipsius vi-
duæ de adulterio genitum assererat. Et infrā.

Intelligentes, quod pater prædicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ igna-
ram, quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem,
& dum ipsa coniunx ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex ea-
dem: in fauorem prolis potius declinamus, memoratum R. legitimum
reputantes.

Idem Episcopo Tibertino.

Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiam si parentes sint in gradu prohibito lege canonica.

Constitutio xxxj.

GAudemus. Et infrā. Cæterum prolem de infidelium coniunctionibus na- *Ibidem ca.*
tam, qui secundo, tertio, vel vltiore gradu, secundum opinionē illorum *Gaudemus*
matrimoniali contraxerunt affectu, post fidem receptam (vtilitate publica sua-
dente) legitimam volumus reputari.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

IDEM ARCHIEPISCOPO PRAEPOSITO ET Priori S. Mariæ de Albanen. Genuensi.

Repellitur accusans matrimonium propter questum.

Constitutio xxxij.

Significante M. de Canula nostro est apostolatui declaratum, quod *Extra R. 4.*
cum N. duxisset legitimē in vxorem, S. mater ipsius nisa est matri. *4. tit. 18. q.*
monium accusare, vt ab eo pecuniam extorqueret: & licet intel- *matrimo-*
ctui suo praua non possint opera respondere, nihilominus vult ha- *nium accu-*
bere pecuniam, vt ab accusatione desistat. *sare. cap.*

Cum igitur non sit malitijs hominum indulgendum, mandamus, qua- *Significāte*
tenus, si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellentes, eidem super *2. quæst. 1.*
hoc silentium imponatis. *cap. Prohi-*
benetur.

Innocentius Papa tertius.

*Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denunciationis tempore tacuit, nisi denuncia-
tionem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam
malitiose.*

Constitutio xxiiij.

Ibidem ca. Cū in tua. **C**um in tua dioecesi. Et infra. Si verò post contractum matrimoniū aliquis
appareat accusator, cum non prodierit in publicum, quando banna secun-
dum consuetudinem in ecclesijs edebantur, vtrum vox iux debeat accusatio-
nis admitti, meritò queri potest.

15. quest. 1. ca. illa cauenda. Super quo sic duximus distinguendum, quod si tempore denunciationis præ-
missæ, is qui iam coniunctos impetit, extra dioecesim existeret, vel aliàs denun-
ciatio non potuit ad eius notitiam peruenire, vtrū si nimix infirmitatis fer-
uore laborans, sanè mentis patiebatur exilium: vel in annis tam teneris consti-
tutus, quod ad cōprehensionem taliū eius ætas sufficere non valebat: seu alia cau-
sa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri. Alioquin cū rationa-
biliter præsumatur, quod denunciationem publicè factā idem existens in ipsa
dioecesi minimè ignorauit, tanquā suspectus est proculdubio repellendus: nisi
proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit ea, quæ obiecerit: & ad hoc
non ex malitia procedat: quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciatio-
nis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusandi: quoniam et-
si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali cōtracta illos excluderet, iste
tamen amoueri nequiret, cum culpabilis non existat.

DE DIVORTIIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Ferrariensi.

*Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapsi. Sed si vnus
infidelium coniugum conuertatur ad fidem. & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine
blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere po-
terit.*

Constitutio xxxiiij.

Extra lib.

4. tit. 19. de

divorcijs

cap. Quan-

tum te no-

uimus.

28. quest.

2. ca. Si in-

fidelis.

Extra lib.

3. tit. 33. de

conuersio-

ne infide-

ca. Lauda-

bilem.

28. quest. 1.

ca. Si infi-

delis.

1. Cor. 7.

28. quest. 2.

ca. Si infi-

delis.

28. quest.

2. ca. Item

illud.

32 quest. 7

cap. 1.

Quanto te nouimus in canonico iure peritum. Et infra.

Sanè tua fraternitas intimaui, quod altero coniugum ad hære-
sim transeunte, qui relinquitur, ad secunda vota desiderat conuo-
lare. Quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consu-
lentos.

Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, licet quidam præ-
decessor noster sensisse aliter videatur, an ex duobus infidelibus, alter ad fidem
catholicam conuertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæresim, vel
decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidē ca-
tholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini
nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui
relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus,
quod ait Apost. Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est serui-
tuti subiectus in huiusmodi. Et canonem etiam in quo dicitur, cōtumelia crea-
toris soluit ius matrimonij circa eum, qui relinquitur. Si verò alter fidelium
coniugū vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non cre-
dimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nu-
ptias conuolare, licet in hoc casu maior appareat contumelia creatoris.

Nam etsi matrimoniū verum inter infideles existat, non tamen est ratum:
inter fideles autem verum & ratum existit: quia sacramentum fidel, quod semel
est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt
ipsum in coniugibus illo durante perduret.

Nec

Nec obstat, quod à quibusdam forsan obijcitur, quod fidelis relictus nō debeat iure suo sine culpa priuari, cum in multis casibus hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur.

Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere simularent hæresim, vt ab ipsa (nubētibus cōiugibus) resiliunt. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quæstio, qua quæritur, vtrum ad eum qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is, qui permanfit in fide, redire cogatur.

32. quæst. 3
ca. llii.
32. quæst. 1
ca. Dixit dominus.

Idem Episcopo Tiberiadenfi.

Pagani iuncti in gradu prohibito, lege canonica tantum conuersi ad fidem, non separantur. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebit primæ: & si repudiata vxore cum secundâ contraxerit, etiam post baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiata, etiam si repudiata cum alio contraxisset: secus, si fornicata fuisset.

Constitutio xxxv.

GAudemus in domino. Et infra. Vtrum pagani vxores accipientes in secundo vel tertio vel vltiore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti, debeant post conuersionem suam in simul remanere, vel ab inuicem separari, edoceri per scriptum apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus, quod quum sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus, dicens: Si quis frater infidelem habet vxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat, & in præmissis gradibus à paganis, quo ad eos, matrimonium licitè sit contractum: qui constitutionibus canonicis non arctantur (quid enim ad nos, secundum Apostolum eundem, de his quæ foris sunt iudicare?) in fauorem præsertim Christianæ religionis & fidelis, à cuius perceptione per vxores se deseri timentes viri, possunt faciliè reuocari: fideles huiusmodi matrimonialiter copulati liberè possunt & licitè remanere coniuncti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittantur.

ibidem ca.
Gaudemus
26. dist. ca.
Deinde.
1. Cor. 7.
26. dist. ca.
Deinde.

Quia vero pagani circa plures in simul foeminas affectum diuidunt coniugalem, vtrum post conuersionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immeritò dubitatur. Et infra.

Verum absonum hoc videtur, & inimicum fidei Christianæ, quum ab initio vna costa in vnâ foeminam sit cōuersa, & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna: non dixit, Tres vel plures, sed, Duo: nec dixit, Adhærebit vxoribus, sed, Vxori. Et infra.

Gen. 2.
Gen. 3.
Matt. 19.
Mar. 10.
Ephes. 5.
31. quæst. 1.
ca. Quod si dormierit.

Nec vlli vnquam licuit in simul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum: qui mos quandoque, interdum etiam fas censetur, per quam sicut Iacob à mendacio, Israelitæ à furto, & Samson ab homicidio: Sara, sic & patriarchæ, & alij viri iusti, qui plures leguntur habuisse vxores, ab ultimo excusantur. Sanè veridica hæc sententia probatur, etiam de testimonio veritatis, testantis in Euangelio: Quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure non potest, fortius & ipsa retenta: per quod euidenter apparet, pluralitatem in vtroque sexu (cum non ad imparia iudicentur circa matrimonium) reprobendam.

32. quæst. 3
ca. Dixit dominus.
Gen. 27.
Iosue. 7.
Iudic. 16.
14. quæst. 5.
ca. Dixit dominus.
Matt. 19.
Luc. 16.
Matt. 19.
31. quæst. 1.
ca. Dixit dominus.
Euangelio.
28. quæst. 1
ca. Si infidelis.

Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit vxorem, cum tale repudium Veritas in euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente licitè poterit aliam etiam ad fidem Christi conuersus habere, nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso: aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu restitutionem petenti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur: quia secundum Apostolum, frater aut soror non est in huiusmodi subiectus seruituti.

Quod 1. Cor. 7.

Matt. 19. Quod si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelleretur. Quâuis quoque secundum Euangelicam veritatem, qui duxerit dimissam moechatur, non tamen dimissor poterit obijcere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupsit alij post repudium, nisi aliàs fuerit fornicata.

Idem Liuonienſi Episcopo & eis qui cum eo sunt fratribus.

Non licet relictam fratris in uxorem accipere, & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenderit.

Constitutio xxxvj.

Ibidem ca. Deus qui. **D**Eus qui ecclesiam suam. Et infra. Quia dispar est ritus in Liuonien. ecclesia de nouo ad fidem catholicam conuersorum à nostro: propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus, vt matrimonijs contractis cum relictis fratrum vtantur, si tamen (fratribus decedentibus sine prole, vt semen defuncti iuxta legem Moſaicam ſuſcitarent) cum talibus contraxerunt, ne tales ſibi de cætero, poſtquam ad fidem venerint, copulent prohibentes.

Idem Archiepiſcopo Compoſtellano, & vniuerſis epiſcopis in regno Legionenſi conſtitutis.

Cogitur mulier ex officio iudicis derata ſibi à viro propter nuptias pro conſeruacione illiciti matrimonij relaxare, ſi talis donatio præſtet impedimentum diſſolutioni talis matrimonij.

Constitutio xxxvij.

Extra lib. 4. tit. 20. de donat. inter virum & uxorem. ca. Et ſi neceſſe. 16. queſt. 1. ca. Legi. **E**T ſi neceſſe ſit. Et infra. Quia verò caſtra quædam, quæ rex Legion. filia regis Caſtelli in dotem tradidiſſe proponitur, ita vt ſi eam aliqua occaſione relinqueret, ipſa cederent in ius eius impedimentum præſtare videntur huiusmodi copulæ diſſoluendæ: cum caſtra ipſa non tam ob turpē, quàm ob nullam cauſam ſint data, vt pote cum inter eos matrimonium non exiſtat: & ideo nec dos nec donatio propter nuptias, ne ad commodum ei cedat, quod debet in poenam eius potius retorqueri: caſtra ipſa reſtitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis ſententiam coarctari.

Idem Archidiacono Sancti Andreæ de Scotia.

Vſufructuarius donans ſine conſenſu domini rem ipſam uxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris, quàm ipſe habebat. Idem de eo, qui ſub conditione adimente habet rem in hereditatem vel in feudum.

Constitutio xxxviii.

Ibidem ca. Nuper. 10. queſt. 2. ca. Hoc ius porrectum. **N**Vper à nobis tua diſcretio requiſiuit, ſi aliqua terra alicui data fuerit, non in hæreditatem vel feudum, ſed tantum quoad vixerit poſſidenda, & ipſe poſtmodum tertiam partem uxori ſuæ in dotem conceſſerit, vt eum eo defuncto præſatam dotem vxor (dum vixerit) habere debeat & reſtituat: quum eccleſia dotes protegere teneatur viduarum? Poſtulaſti præterea, ſi qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quem de uxore legitima procrearet, in hæreditatem vel feudum: & ipſe uxori ſuæ quadam parte ipſius in dotem conceſſa, deceſſerit poſtmodum ſine prole, an mulier dotem eandem de iure poſſet habere?

1. queſt. 7. ca. Daiberſum. Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cū regulariter nullus plus iuris transferre poſſit, quàm cum conſtat habere: vir, cui terra prædicto modo conceditur, non poteſt uxori relinquere, quod ei non licuit, niſi quoad vixerit poſſidere: nec licet uxori ſuæ partē illius terræ in donationem propter nuptias

nuptias ex viri concessione tenere, nisi donationi ille, ad quem spectat dominium illius terræ, voluerit consentire.

Quod autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secunda. Nam licet ecclesia in causis viduarum se fauorabilem debeat exhibere, 88. dist. ca. contra iustitiam tamen non est eis fauor ecclesiasticus concedendus. Illud vero Episcopus. te nolumus ignorare, quod vxor dare dicitur viro dotem: vir autem vxori donationem facere propter nuptias, secundum legitimas sanctiones.

C. de donatione ante nup. l. 1. & vlt. §. Sanctimus.

Idem Archiepiscopo & Archidiacono Genuensi.

Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo quod vergat ad inopiam, nec precise cogitur satisficere ultra facultatem propriam, sed dos sibi assignatur sub cautione, quam prestare potest. Et si per illam cautionem non esset sufficienter prouisum consumptioni dotis, deponitur dos apud mercatorem, vt de honesto lucro vir sustineat onera matrimonij.

Constitutio xxxix.

PER vestras literas intimastis, quod cum magistrum R. super quadam summa pecuniæ pro H. paupere, authoritate nostra curaueritis conuenire, quam idem H. pro dote vxoris suæ requirebat ab eo: dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, quod vxorem suam à se repulerat, & tacita veritate super hoc literas impetrauerat: quia cum super eadem dote alia vice coram vestre ciuitatis consiliis quæstio mota esset, ipsi pronunciauerunt, vt quoniam idem H. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem, nisi cautionem idoneam de ipsa non peritura præstaret: vnde vosei, vt de saluanda dote caueret, & vxorem suam reciperet, præcepistis. Et infra.

Ibidem ca. Per vestras C. ne fide iusso. do. de. l. 1. & 2.

Cum ergo satis possit ei modicum credi dotis, cui creditum est corpus vxoris, mandamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest, cautione præstare, vel saltem alicui mercatori committi, vt de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonij sustentare: ne occasio e dotis detractione, vxor à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat.

ff. de iur. do. Si is qui Stichum.

DE NVPTIIS SECVNDIS.

INNOCENTIVS PAPA IIL P. NO. bili mulieri.

Mulier nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit.

Constitutio xl.

VM secundum Apostolum, mulier mortuo viro suo ab eius sit le. ge soluta, & nubendi cui vult, tantum in domino, liberam habeat facultatem: non debet legalis infamiae sustinere iacturam, quæ licet post viri obitum infra tempus luctus, scilicet vnus anni spacium, nubatur, concessa sibi tamen ab Apostolo vtitur potestate, cum in his præsertim seculares leges non dedignentur sacros canones imitari.

Extra lib. 4. tit. 21. de secundis nuptijs ca. Cum secundum. Rom. 7: 7. quæst. 3. ca. Sicut alterius. 28. dist. ca. De big.

LIBRI QVARTI FINIS.

D. IN-

D. INNOCENTII PON- TIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINISTER- TII, CONSTITVTIONVM DECRETA.

lium Liber Quintus.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVISI- tionibus & Denunciationibus.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERVO-
rum Dei, Archiepiscopo Bisuntino.

*Dicens se aliquem accusaturum coram iudice, ante inscriptionem potest sine pœna desistere, & non accu-
sare, sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum.*

Constitutio I.

*Extra lib.
5. tit. 1. de
accusatio-
nibus, cap.
Licet in.*

Licet in beato Petro. Et infrà. Sanè cum ex literis B. decani S. Stephani & I. & O. canonicorum ecclesiæ Bisuntinæ ad sedis apost. audientiam peruenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdem literas super periurio, crimine simoniæ & incestus delatus, Clemens Papa prædecessor noster (seruata iudiciaria grauitate) tibi certum terminum assignauit, quo responsurus obiectis apostolico te conspectui præsen-
tares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad sedem apost.

accessisses, nec vllus appareret, qui te ita impeteret de prædictis, ne aliquid de cō-
tingentibus omittere videremur, ab I. & O. archidiaconis in nostra præsentia
constitutis quæsiuimus diligenter, si quid super præmissis aduersus te pro se, vel
alijs proponere vellent, & quod scripserant, legitimè demonstrarent: ipsi au-
tem, quod non proposito accusandi hæc scripserant, responderunt, sed quia su-
per quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te apost. sedi duxerant inti-
manda: sed nuncius, qui pro literis accefferat impetrandis, mandati formam ex-
cessit.

4. quest. 5. ca. Qui q. s. Episcoporum Nos igitur dictis canonicis super prædictis silentium duximus imponendū,
ne te de cætero eis super his accusare liceat, vel etiam infamare.

3. quest. 3. ca. Si quæ. Quia vero prædicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerūt,
eis de iuris permissione id non duximus imputandum. Ne autem in absolutio-
ne tua minus canonicè procedere videamur, quamuis potius in odore bonæ o-
pinionis cōepiscoporum nostrorum, quàm eorum infamia delectemur, Cabi-
lonen. episcopo & abbati de Firmitate, inquisitionem tuæ famæ duximus com-
mittendam.

Idem Saliburgensi Archiepiscopo.

*Ad prosequendam accusationem criminalem, non admittitur procurator, licet possit allegare causam
absentia, seu alias exceptiones non tangentes crimen propositum: & qui iurauit stare mandato
alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum vt non
accusaret.*

Constitutio II.

ibid cap. Veniens. VEniens ad apost. sedem A. Pragen. canonicus contra Pragen. episcopum in-
ter alia proposuit coram nobis, quod cum esset filius sacerdotis, in ecclesi-
am fuerat Pragen. intrusus: & contra eiusdem ecclesiæ priuilegium homagium
duci Bohemiæ præstitisset, sic subiiciens Pragen. ecclesiam seruituti. Et infrà.
Vnde prædictum episcopum ad festum resurrectionis dominicæ peremptoriè
nos meminimus citauisse. Idem vero ad suam excusationem viarum discrimi-
na, consecrationem chrismatis imminentem, & quod filius Bohemiæ principis
esset per ipsum baptizandus, tunc temporis per nuncios & literas allegauit. Li-
cet autem excusationes huiusmodi, sicut erant, friuolas æstimâtes, ipsum repu-
tauimus contumacem: nec procuratores eius in causa possemus recipere crimi-
nali:

malicis tamen concessimus auditores, ut si possent, illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetisset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quod, cum olim super hoc ad Magdeburgensem archiepiscopum literæ fuerant impetratæ, idem A. in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit: & quod aduersus eum calumniose processerat, est confessus. Cæterum cum super hoc mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset, ipse præcepit eidem, sub debito præstiti iuramenti, ut contra eundem episcopum de cætero proponere talia non auderet.

Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mādatum, super impetitione dicti episcopi silentium ei duximus imponendum: propter contumaciam tamen eidem episcopo * citationem & purgationem propter infamiam indicentes.

3. quest. 10.
ca. Placuit.
* al. canonica purgationem.

Idem Priori S. Fridiani, & Magistro B. canonico Pisano.

Denunciator criminis non se inscribit quia ad correctionem tendit: accusationem autem inscribit, quia tendit ad pœnam: excipiens vero inscribit ad pœnam extraordinariam, si per exceptionem deijcitur ab obsequio: & dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.

Constitutio iij.

Super his, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quod tribus modis valet crimen opponi: Denūciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denunciatio facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur & quādo. Si autem obijcitur, ut ab accusatione & testificatione aliquis repellatur, non est inscribi necesse, sed cum opponitur, ut quis à promotione officij vel beneficii excludatur. Si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promouendum, sed non deijcit iam promotum. Post confirmationem verò, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis aut etiam consecrandus, quia etiā ab obtinendo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis est excipiens astringendus, si defecerit in probando: pro eo quod crimine sic probato perdit, quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquisitum: sed ob hoc prius habita non amittitur. Licet enim agatur de crimine, non est tamen huiusmodi quæstio criminalis: unde per procuratorem potest ritè tractari.

Idem Episcopo Vercellensi, & abbati de Tileto.

Generales inquisitores, si non seruauerunt debitum inquisitionis ordinem, prudenter & cautè se corrigere debent. Item qua sit forma iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisito.

Constitutio iiij.

Qualiter & quando. Et infra. Si circa Nouariensem episcopum debitum inquisitionis ordinem seruastis, discretionem vestram in domino commendamus. Si vero qualibet occasione prætermisistis eundem, adhuc ipsum tempore opportuno volumus obseruari, ne inde nascantur iniuriæ, unde iura nascuntur. Ideoque mandamus quatenus ad conscientiam vestram iudicium recurrentes, si contra præscriptum ordinem, tanquam homines excessistis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errores: quoniam apud iudicem dicitur strictum, in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, ut inueniatis occasionem aliquam congruentem, per quam ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius & prudentius poteritis supersedeatis ad præsens: quoniam ex his, quæ inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi.

ibidem ca. Qualiter.

21. quest. 2. cap. Peruenit.

Matt. 7.

14. quest. 5.

cap. Neque enim si.

Si vero præscriptum ordinem custodistis, omni gratia & rimore postpositis,

Xxx

Decum

Supra lib. 2. constit. Deum solum habentes præ oculis, via regia incedentes, sine personarum accēptione in negotio procedatis. Formam vero iuramenti, quam à clericis Nouariē. super inquisitione faciēda in hoc negotio recepistis, in similibus volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, quod super his, quæ sciunt vel credunt esse in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quàm in membris (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant inquisitoribus veritatem.

Idem Archiepiscopo Arelatensi, & Abbati Vallis magnæ.

Si uero, contra quem inquiritur, iurauit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes quæ confessionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram veritatem dicere.

Constitutio v.

Ibid. cap. Cū dilecti. 2. quest. 1. 62. Deus omnipotens. Gen. 6. CVM dilecti filij Cisterciē. abbas & P. & R. monachi Fontis frigidi apostol. sedis legati ad ecclesiam Agathen. accessissent, vt in ea legationis officium exercerent, quia de Agathen. episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra: voluerunt descendere ac videre, si clamorem opere compleuisset. Et infrà.

3. quest. 9. 61. Hortamur. 2. quest. 3. cap. Nulla. Quia verò nobis non constitit, sub qua forma Episcopus cum canonicis Agathen. coram dictis legatis præstiterit iuramentum, vtrum, videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenam & meram diceret veritatem, an vt ad inquisita veraciter responderet: Mandamus, quatenus eisdē legatis ex parte nostra mandetis, vt sub qua forma iuramentum præstiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsonem eorum, sub secunda forma iurauit, aut ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illæ non fuerint publicatæ, nec productioni testium renunciare curauerit: quoniam secundum eandem non teneretur ex debito iuramenti, nisi ad inquisita solummodo respondere, vos excusationes suas audire curetis. Et si eas probauerit, cum excusationes huiusmodi confessiones non perimant, sed exponant, quæ tales sunt, vt ad bonum & malum valeant retorqueri, & ideo iudicari debent ex causa, cum sublato appellationis obstaculo absoluantur: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamē & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi levis culpa leuiter ei valeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio & simonia probare nequiverit, aut sub prima forma iurauerit, cum secundum eandem, nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos, (nō obstantibus excusationibus, quas de nouo proposuit: cū in confessionibus suis nullam de illis omninò fecerit mentionem, quamuis firmiter asseruerit, quod plures ex illis legatis prædictis exposuit, cum hoc per se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis) cum ab administratione Agathen. ecclesiæ remouere curetis.

Idem Archiepiscopo Terraconensi, & Abbati S. Mariæ de Populeto & Archidiacono Barchinonensi.

De veritate criminum non inquiritur, nisi prius constet de infamia. & tunc non inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendum inquisitionem & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, inducitur infamatis purgatio.

Constitutio vj.

Ibidem ca. Cum oporteat. 3. quest. 5. 64. Cōsanguinei accusati. CVM oporteat episcopum. Et infrà. Sanè venientibus ad apost. sedem G. & H. canonicis Vicentinensibus & multa enormia contra Vicen. episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debeamus sub dissimulatione transire, vobis inquisitionem illorum duximus committendam. Verum dictus episcopus, antequam ad ipsum nostra citatio peruenisset, ad præsentiam nostram accedens proposuit, quod illi, qui enormia de ipso suggererant typo malitię potius, quàm iustitiæ zelo ducti nobis huiusmodi intimarunt: cū ipsi eius sint inimici

mici manifesti, & cum eius hostibus conuersentur, consanguineosque suos ac complices intendant ad testificandum producere contra ipsum, qui ad denunciandum, seu testificandum admitti non debent, utpote iuramenti præstiti transgressores, & alijs criminibus irretiti. Et infra. Discretionem vestram mandamus, quod nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem illorum subito non procedatis. Quod si ad inquisitionem fuerit procedendum, prædictos vel alios, quos ipse esse constiterit inimicos, nec ad prosequendam inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum episcopum admittatis: sed per viros idoneos super his, quæ gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem: & si nihil graue probatum fuerit contra ipsum, vos purificationem canonicam indicatis eidem.

Innocentius Papa tertius.

A denunciatione repellitur publicus concubinaris, excommunicatus & conspirator & is qui non præmonuit.

Constitutio vii.

Cum dilectus filius. Et infra. Si vobis constiterit prædictos, quorum nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nunciati, publicè concubinaris tunc fuisse, propter quod in eos fuit excommunicationis sententia promulgata, vel præfatum episcopum de iam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdem, vel ipsos conspirasse in eum, à denunciatione repellatiseodem: alioquin audiat, quæ fuerunt hinc inde proposita: eidem episcopo autoritate nostra nihilominus prohibentes, ne super his, super quibus ad audientiam nostram fuerit legitime appellatum, præfatos clericos indebitè grauare præsumant, donec causa super prædicta iuxta formam mandati nostri fuerit terminata.

Idem Episcopo Gebennensi.

Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter poena ordinaria non punitur: sed si impedit ordinis executionem, fit depositio, sicut in accusatione: & si impedit tantum beneficii retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit iudex hanc poenam moderare.

Constitutio viii.

Inquisitionis negocium, quam de episcopo & decanonicis Valentin. vobis commisiimus terminandam. Et infra.

Secundò quaesistis, quid vobis sit statuendum, si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accusatum criminaliter & conuictum: in quo quidem duximus distinguendum, utrum sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionem beneficii etiam post peractam poenitentiam impediret: puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simoniae: quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum: alioquin secundum personæ merita, & qualitatem excessus poenam poterit iudicantis discretio moderari.

Contra non infamatum super veritate criminum inquiri non debet, etiam si libellus famosus contra eum oblatu fuerit in secreto. nec super principali creditur testi, qui iuratus dicit se illum. contra quem inquisitur, inimicum. Idem si hoc dicit ante iuramentum, nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem.

Tertiæ dubitationis articulus continebat, utrum, cum duo vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eisdem videntibus commisisse, de quo aliqua infamia non laborat, aliquam illi poenam infligere debeatis. Et utrum ad petitionem quorundam quasdam scedulas vobis occultè tradentium infamationem episcopi continentes, sit ad inquisitionem eorum, quæ in ipsis continentur scedulis, procedendum, & an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iuramentum interrogati secreto, utrum sint eorum, de quibus inquiritur, inimici: Respondent, quod non diligunt illos, vel directè inimicos scasserunt eorundem, aut etiam ante iuramentum id publicè confitentur, nullas tamen inimicitiarum causas probabiles ostendentes. Ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio non process-

Xxx 2 rit,

rit, propter dicta huiusmodi puniendum: quinimò super hoc depositiones contra cum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis, *s. quæst. 1. de quibus clamores aliqui præcesserunt. Nec ad petitionem eorum, qui libel-*
ca. Quidā. lum infamationis porrigunt in occulto, procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendum. Aut etiam aduersus eos, contra quos fit inquisitio, fides adhibenda dictis eorum, qui post iuramentum vel antè tacitè, vel expressè inimicos se asserunt eoruudem: nisi forsan ante iuramētum in fraudem id facere præsumantur.

Non punitur quis de crimine, de quo non constat nisi per famam, & testium crudelitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari.

Quæsiuisti etiam, quid statui debeat, si nihil per certam scientiam, sed tantū per famam, & eorum, qui fuerint inquisiti, credulitatem iuratam cōtigerit inueniri. Et vtrum aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo vel tres vel etiam plures dixerint infamatum: licet de ipso nihil finistri in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio, quod propter famam & deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum: sed infamatio canonica poterit indici purgatio secundum arbitriū iudicantis, qui propter dicta paucorum cum infamatum reputare nō debet, cuius apud bonos & graues læsa opinio non existit.

Idem Episcopo & Decano Saluatensibus.

Si is, de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudicarium ordinem non seruatum, non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminofum debet superior de nouo priuare.

Constitutio ix.

Ibid. cap. Ad petitionem.

AD petitionem Galteri quondam Corbiensis abbatis R. P. canonicis No- uiomen. à nobis dudum correctione commissa. Et infra. Verum dilectus filius G. S. Mariæ in porticu diaconus cardinalis apo. sedis legatus dicto G. præ- sente, nec reclamante super statu monasterij cœpit inquirere diligenter, & cum inquisitione finita eum Parrisius euocasset, propositurum contra inquisitionē eandem si quid rationabiliter duceret proponendum, idem præsentiam eius audiens, allegauit, quod in monasterij correctione procedere nō valebat, quæ prædictis iudicibus prius fuerat autoritate nostra commissa, licet cardinalē ipsum ex iustis causis se asserens habere suspectum, vocem ad nos appellationis emisit: quem cardinalis (inspectis quæ probata fuerant contra eum) amouit à regimine abbatiæ, dando fratribus eiusdem loci liberam facultatem alium eligendi: qui *2. quæst. 1. cap. In pri-*
mus. priorem de argentolio elegerunt concorditer in abbatem. Et infra. Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quod præfatus G. erat meritò amouendus, & si restituendus foret propter iudicarium ordinem non seruatum, ipsum prouidimus manere priuatum regimine abbatiæ: supradictum priorem, (pro eo quod præfato G. propter iuris ordinem non seruatum inordinate remoto, intelleximus ob eandem causam per consequentiam minus legitimè substitutum) per sententiam amouentes: quem quia non propter personæ vitium, vel scientiæ defectum, sed propter iuris solennitatem prætermissam amouimus, ipsum postmodum restituimus in abbatem.

Innocentius Papa tertius.

Agenti possessorio adipiscenda in beueficialibus, non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus: & infamato, accusatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio, in qua si defecerit, punitur ut conuictus.

Constitutio x.

Ibidem ca. accedens.

ACcedens ad præsentiam nostram G. quondā nepos H. subdiaconi nostri, suā nobis conqueſtione monstrauit, quod cum idem H. apud sedem apost. viā vniuersæ carnis ingressus fuisset, præbendam, quā decedens habuerat in ecclesia Cremonen. ei duximus conferendam. Et infra. Mandamus, quatenus, nisi præfatus G. super obiectis eidem in modum exceptionis criminibus, videlicet per iurio

periurio & homicidio publicè fuerit infamatus, concessionem nostram sibi factam executioni mandetis. Deinde si legitimus accusator apparuerit, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita: & si prædicta crimina vel eorum aliquod legitimè probatum fuerit contra eum, ipsi super eadem præbenda silentium imponatis. Si verò contra eum legitimus non apparuerit accusator, & ipse super prædictis criminibus dinoscitur respersus infamia, purgationem ei canonicam indicetis: in qua si defecerit, imponatis ei silentium. Si autem purgatione præstiterit, contradictores ab eius molestia compescentes, eos qui eum nisi sunt impedire in expensis legitimis condemnatis.

DE CALVMNIATORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CAMO.

rensi, Segebienſi & Abulenſi Episcopis.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & benefi. 10. suspenditur, donec innocentiam suam purget.

Constitutio xj.

Vm dilectus filius magister scholarum Palæstinus ad sedem apost. accessisset, & de suo episcopo excessus varios nūciasset, examinatio-
nem commisiſimus excessuum obiectorum. Et infra. Cum autē pro-
cessum negocij examinaverimus diligenter, nec intelligere potue-
rimus probatum esse sufficienter aliquod de prædictis, eundem epi-
scopum absoluendum decernimus ab obiectis, vobis mandantes, quatenus me-
moratum magistrum scholarum, donec purgauerit canonicè suam innocentia-
m, scilicet quod non calumniadi animo ad huiusmodi crimina proponenda
processit, ab officio & beneficio suspendatis, vt ceteri simili pœna perterriti, ad
infamiam suorum faciliè non persiliant prælatorum.

Extra lib. 5. tit. 2. de calumniatoribus ca. Cū dilectus

2. quest. 3. ca. Qui nō proba.

2. quest. 7. cap. Quapropter.

DE SIMONIA, ET NE ALIQUID PRO
spiritualibus exigatur, vel promittatur.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI

de iugo Dei & Priori de Sill.

Pro benedictionibus nubentium & exequijs mortuorum nihil exigi debet.

Constitutio xij.

Vam nobis parochiani de villa Franca querimoniam destinarunt, quod capellanus eorum pro exequijs mortuorum & benedictionibus nubentium minus licitè ab eis pecuniam exigit & extorquet. Et
infra. Discretionem vestræ mandamus, quatenus dictum capellandum, vt nobis
à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciatur competenter, mon-
neatis sibi (si obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

Extra lib. 5. tit. 3. de simonia. ca. Suam

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Si per accusationem constat monachum simoniae fuisse receptum, receptus & recipiens deponuntur. Si vero per inquisitionem, receptus in arctius monasterium detruditur: recipienti vero & maioribus pœna condigna imponitur: & interim ab executione ordinum sacrorum suspenduntur.

Constitutio xij.

Ibidem ca.

Dilectus filius A. nuncius tuus, pro parte tua proposuit, quod cum Cantua-
rienſem diœcesim visitans, in monasterijs & religiosis locis pullulasse re-
pereris simoniacam prauitatē, ita quod in eis multi precio sunt recepti, qui po-
tius gratis recipi debuissent, imò etiam ad religionis obseruantia inuiri. Du-
bitas igitur, an (quia multitudo reperitur in causa) seueritati sit aliquid detra-
hendum.

*Dilectus fili- 1. quest. 2. ca. Quā pio, 30. dist. ca. Vt cōfite-
tueretur.*

Xxx

3

Nos

Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si aduersus eos, qui labe fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicè instituta: postquàm crimen fuerit ordine iudiciario patefactum, tam in dantes, quàm in recipientes canonicæ seueritatis exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos qui per simoniacam prauitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos, ad agenda poenitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem abbatibus, prioribus, prælatis quibuscumque, & officialibus eorundem iniungas poenitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos à sacrorum ordinum executione suspendas, iniungens episcopis tuis, ut hanc formam per suas dioceses studeant obseruare.

18. dist. ca. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum. De eulogijs latum. &

Idem Priori sancti Victoris, Magistris I. Bononiensi & L. Modicensi canonicis.

abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest, quod sunt inimici & conspiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non potest.

Constitutio xliij.

Ibidem ca. Licet Heli. **L**icet Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamē filiorū excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ille de sella corruens, fractis uernicibus, expirauit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damabilius eorum offensas defereret incorrectas, cōtra quos (ut de notorijs excessibus taceatur) et si tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciationem & inquisitionem ipsorum: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitimum præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio præuenire. Descendam, inquit dominus, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere cōpleuerint. Tūc enim clamor peruenit ad prælatus, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere & videre, id est, mittere & requirere, utrum clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, si quid de quocumque clerico ad aures prælati peruenerit, quod cum iuste possit offendere, non facile credere, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda: ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio cul-
2. quest. 1. ca. Deuotio pam feriat delinquentis: non tanquā sit idem accusator & iudex, sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, sui officij debitū exequatur: eo semper adhibito moderamine, ut iuxta iudicii formam, sententiæ quoque forma dictetur.
cap. Multi. Cum igitur de abbate Pomposiano ea nobis frequēter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsentiam nostrā accedentibus, quidā ex ipsis nobis ipsum de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt, contra quos cum idem abbas exciperet, quod denunciationē huiusmodi fraterna correctio secundum regulam euangelicam non præcesserat, & iidem constanter assererent, quod correctionem huiusmodi præmississent, licet ad probandū hæc duorum monachorū iuramēta fuissent exhibita: quia tamē super hoc ipsi nondū cōtendere desisteabant, nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de præmissis omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramētū vinculo astringētes, ut de propositis plenam, quam scirent, exponerēt veritatē: quorū depositiones cū in scriptis redactæ, publicatæ fuissent, super illis cōperūt multipliciter disputare. Quia verò tū ex assertione monachorū, tū ex ipsius abbatis cōfessione cognouimus, quod idē non modicā summā pecuniæ relictā à prædecessore suo expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligarat: nos eum quasi de dilapidatione suspectū ab administratione abbatiæ duximus suspen-

suspendendum. Et quia simonia multis modis contra ipsum abbatē videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuerat multipliciter disputatū: alijs asserentibus in crimine simoniæ, sicut in crimine læsæ maiestatis omnes indifferenter, tã infames, quàm criminosos, non solū ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos: cum instar publici criminis & læsæ maiestatis procedat accusatio simoniæ: alijs e contrario respondentibus, quod licet hæc duo crimina, quantum ad accusationem, quasi paria iudicentur: differunt tamen in multis, cum alia pœna pro vno, & alia pro altero inferatur: & inter personas accusatorum & testium sit utique distinguendum: cum non per accusatores, sed testes crimina comprobentur.

Ne verò vel innocentie puritas confusa succumberet, vel simoniæ prauitas effugeret impunita, nos æquitate pensata, illas duntaxat exceptiones oppositas probandas admisi mus, quæ probatæ non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur.

*Supra eodē
const pro-
xima.*

Innocentius Papa tertius.

An, & quando testes criminosi admittantur in crimine simoniæ, &c.

Constit. xv.

Pertuas literas nobis intimasti, te dubitare super quadam epistola decretali, quam nos asseris edidisse de testibus admittendis contra simoniacam prauitatem. Noueris igitur, quod nos illam epistolam, quæ sic incipit: Quamuis ad abolendam, nequaquam edidimus: sed aliam, quæ sic incipit: Licet Heli, nos edidisse fatemur: ad eius intelligentiam credimus distinguendum, vtrum is, cõtra quem agitur de simoniaca prauitate, denunciatur simpliciter, aut criminaliter, accusetur: & vtrum agatur secundum iuris rigorem, an secundum temperantiã æquitatis. Item, vtrum ipse sit regularis, qui iam renunciauerit mundo, an secularis, qui adhuc in mundo existit, & an inferioris gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc, vtrum ante fuisset claræ opinionis, & bonæ famæ, an grauitè infamatus, & valde suspectus: & vtrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Præterea, vtrum testes sint honesti, an criminosi, & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseuerent. Rursus, si crimina sint eadē vel minora, an paria, vel maiora: vtrumue testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique, vtrum ad prauitatem simoniacam detegendam sola dicta testium indicantur, an alia etiã adminicula suffragentur.

*Ibid. cap.
Pertuas.*

Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. Ille quidem Pomposianus abbas qui iam pridem renunciauit mundo, erat de simonia, per iurio, dilapidatione ac insufficientia grauitè infamatus. Cumque per monachos, qui iurauerat perhibere testimonium veritati, simonia multis modis videretur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspersiones videlicet, inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à testimonio remoueret. Nos verò (ne innocentie puritas cõfusa succumberet, vel simoniæ prauitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admisi mus, quibus forte probatis, testes non zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite processisse constaret, vt conspersiones & inimicitias capitales: ceteras autem exceptiones, vt furti, adulterij, propter immanitatem hæresis simoniacæ (ad cuius comparisonem cetera crimina quasi pro nihilo reputant) duximus repellendas: quoniam etsi probatæ fidem testium debilitarent in aliquo, non tamē euacuarent ex toto, alijs adminiculis suffragantibus, præsertim cum testes de crimine fuerint emendati.

*2. quest. 1.
c. in primis
23. quest.
4. ca. Non
potest.*

*18. quest. 2.
Si quis Al-
bas.*

*11. quest. 1.
ca. Conin-
rationum.*

*1. quest. 7.
ca. Pater Si
moniacos.*

Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos, non secūdem rigorem iuris, sed secundum temperantiã æquitatis, cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine: sed ciuilitè, vt ab administratione amoueretur, tanquam immeritus & damnosus: & utique tales prælati ex leuioribus causis possunt ab administrationibus amoueri, sicut quorundã religiosorum approbata consuetudo deposcit. Vnde prædictus abbas non expectata sententia, quasi malè conscius sibi, cessit.

Idem Abbati Templacenſi.

Non imputatur electo confirmatio, ſi eo prohibente pro ipſius confirmatione pecunia data ſuit.

Conſtit. xvj.

Ibidem ca. ſicut tuis. **S**icut tuis literis intimasti, cum in Templacen. ecclesia fueris monachus, fui. ſti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floren. Verū abbate Templacen. ſi poſt ſublato de medio, ipſa quæ prius te filium habuerat, in patrem per electio- nem canonicam te vocauit. Et quia pastore carebat Leodiē. ecclesia cathedralis, *Supra lib. 1. conſtit. cū ad Colonien. ecclesiam, quæ tua eſt metropolis, proficiſcens, ipſius authoritate inter cano- ni.* in Templacen. ecclesia interim miniſtraſti. Cæterum poſtquam in Leodien. ec- clesia fuit epiſcopus inſtitutus, iſa te requiſitus, electionem de te factam noluit confirmare. Verum cū hæc fieri pro extorquēda pecunia comperiſſes, ſub inter- minatione anathematis vetuiſti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerre- tur. Sed quidam de fratribus, te inconſulto & ignorante, contra excōmunicatio- nis, à te factæ, ſententiam venientes, promiſerunt pecuniam, & etiam exolue- runt: & ſic ab epiſcopo inuitatus, inſtitutionem ab eo accepiſti liberè, quemad- modum poſtulabas. Et infra.

2. queſt. 3. ca. Preſen- tium. Quamuis autem ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, etiam paruuli, qui cupiditate parentum eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere tenean- tur: quia tamē longè diuerſum eſt non præbere conſenſum, & expreſſum aliquid prohibere: taliter duximus reſpondendum, quoniam ex eo, quod contra prohi- bitionem & voluntatem tuam (à qua poſtmodum minimè reſceſſiſti) aliquis pe- nitus te ignorāte promiſit pecuniam, & exoluit, præſertim quum iſ nulla ſit tibi conſanguinitate coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel ad culpam, ſicut credimus, imputari, niſi poſtea conſenſeris, pecuniam ſoluendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: alioqui contingeret, quod alicuius factum in ſidias inimico paratiſei damnolum exiſteret, cui penitus diſpliceret: & ſi aliquis de fraude ſua commodum reporteret.

C. de pœnis L. ſanctimus Illos autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, intantum conſtat *22. diſt. ca. Erubescant* eſſe culpabiles, quod ſi exceſſus eorum eſſet eccleſiæ manifeſtus, quæ non iudicat de occultis, pœna eſſent canonica feriendi.

Idem Decano Beluacenſi.

Si clericus cum pacto conſert eccleſia bona ſua, ut in ipſa recipiatur in canonicum, & iſta ſibi retineat pro præbenda. ſimonia committitur: ſecus ſi hoc fiat ſine pacto.

Conſtit. xvij.

Ibid. cap. Tua nos duxit. **T**ua nos duxit diſcretio conſulendos. Et infra. Deuotioni tuæ taliter reſpon- demus, quod ſi quis clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offer- rat bona ſua, ut illa poſtmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admit- tatur, huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit ſine vitio ſimoniæ, cum *1. queſt. 2. ca. Quæ pio* in talibus omnis pactio aut couentio ceſſare debeat, iuxta canonicas ſanctio- nes. Si verò purè ac ſine pacto ex conditione qualibet offerat, rogans humiliter, ut in canonicū admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro præbenda, & cle- rici eiſdem eccleſiæ purè conſentiant, huiusmodi exceptio fieri potuit abſque ſcrupulo ſimoniæ prauitatis.

Hier. 17. Apoc. 2. Licet autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de mani- feſtis tantum modo iudicare: ſi tamen iſ, qui talem donationem facit, ea inten- tione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici, qui cum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi comoda tempora- lia perciperent, admiſſuri, ſine dubio tam ille, quàm iſti apud diſtictum iudicē, qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum, culpabiles iudicantur.

Idem Priori Carthuſien.

Non debet quis ordinē recipere ab eo, quem credit ſimoniacū: ſed miniſtrare poteſt in illū, quos prius ab iſto recepit.

Conſtit. xvij.

Ibid. cap. Per tuas. **P**er tuas literas inti maſti, quod cum B. in quadam domo Carthuſienſis ordi- niſuſcepſiſſet habiitū monachali. m. à diœceſano epiſcopo fuit in ſubdiaco- num ordinatus: ſed poſtmodū didicit ex relatione quorundam, quod epiſcopus multoties

multoties commiserat vitium simoniæ: propter quod idem monachus in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri. Et infrà.

Nos igitur respondemus, ut idem in ordine sic suscepto securè ministret: sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forè ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatē huiusmodi sit collapsus: quam utique non euadet, nisi deponat errorē.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Pro chrismate vel inuestitura ecclesiarum, nihil exigi debet, nec excusat consuetudo, vel nominis variatio.

Constit. xix.

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca prauitas deprauauit. Et infrà. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate certam consueuerant pecuniæ accipere quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media quadragesima, quod recipere consueuerant post Pascha: & ut causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos prius chrismales, secundo Paschaes dicebant, consuetudinem medix quadragesimæ nuncupantes: Et infrà. Cum vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius recipit precium, quam rem conferat præciosam, & gratis sit gratia conferenda: mandamus, quatenus taliter excessus corrigas supra dictos, suffraganeos suos, & officiales eorum à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Prouiam etiam illam consuetudinem de tua prouincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum inuestitura archidiaconi marchā argenti, minores verò decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

Innocentius Papa tertius.

Ordinatus in subdiaconum, qui prius presentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit.

Constit. xx.

PER tuas nobis literas intimasti, quod cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam presbyterum exorauit, ut ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam, si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam pereret portionem. Et sic ad præsentationem eius exitit ordinatus, nec se in hoc egisse aliquid illicitum intellexit. Et infrà. Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatū, nec ad superiores ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare.

Innocentius Papa tertius.

Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda, & dantes & recipientes sunt ab illa ecclesia eijciendi.

Constit. xxj.

CONSULERE. Et infrà. Quicumque vice dominatum, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem per pecuniam obtinere voluerit, tam ementes, quam vendentes cum Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliā dare pecuniam, & accipere voluerunt, iustè excluduntur.

DE IVDÆIS ET SARACENIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO SENONENSI, & EPISCOPO PARRHISIENSI.

Iudæi.

Iudai nutrices vel seruientes, Christianos habere non debent: contra facientibus interdicitur Christianorum commercium.

Constitutio xxij.

Extra lib.
5. tit. 6. de
Iudais &
Saracenis.
ca. Et si lu-
deos.

13. quest. 1.
c. Ecclesias.
§ Item
Præcepit.

87. dist. ca.
Facientis
culpam.
22. qua. 4.
ca. Dicat
aliquis.

Et si Iudæos, (quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti) pietas Christiana receperet, & sustineat cohabitationem illorum: ingrati tamen nobis esse non debent, ut reddant Christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum: qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendunt, quam iuxta vulgare prouerbum, mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueuerunt hospitibus exhibere.

Accepimus autem, quod Iudæi faciunt Christianas filiorum suorum nutrices, & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die resurrectionis dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciant in latrinam. Alia in super contra fidem catholicam detestabilia & inaudita committunt: propter quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur indignè, quæ fidei nostræ confusionem inducunt. Et in fr. Inhibemus ergo districtè, ne de cætero nutrices, vel seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filijs famulentur ancillæ: sed tanquam serui à domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant seruos illorum, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit. Et in fr.

Si verò nutrices & seruientes non dimiserint Christianos, sub excommunicationis pœna inhibeatis districtè omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

Innocentius Papa tertius.

Iudæus qui percusserit clericum, temporaliter punitur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

Constit. xxiiij.

Postulasti, qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quēdam clericum violentas. Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus Iudæus tuæ iurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia (secundū quod conuenit) temporalis, faciens læso satisfactionem congruam exhiberi. Alioquin eius dominum moneas & inducas, ut passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter. Quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cū ipso Iudæo antequam satisfaciatur, præsumant commercia exercere.

DE HAERETICIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesiæ applicantur si sico ecclesiæ, in terris imperij iudiciū secularis sisco: & procedit, etiam si catholicos habent filios.

Constit. xxiiij.

Vergentis in senium seculi corruptelam. Et in fr. In terris vero temporalis nostræ iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum statuimus publicari: & in alijs idem præcipimus fieri per potestates & principes seculares, quos ad id exequendum (si fortè negligentes extiterint) per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compelli volumus, & mandamus, ut nec ad eos bona eorum vltius reuertantur, nisi eis ad hoc reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium misereri aliquis voluerit, ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritalis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona confiscantur eorum, filijs suis vira solummodo ex misericordia conseruata, quanto magis, qui aberrantes à fide domini Dei filium Iesum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtio-

17. Quæ
ca dicit
Qui ecclesiā
15. quæst 8.
ca. Curs
malicia.

Innocentius Papa tertius.

Advocati & notarj hereticis vel eorum defensoribus fauentes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, & ab illo officio suspensi.

Constit. xxv.

Sl aduersus nos terra confurgeret. Et infra. Quia timeti plus solet, quod specia- *ibid. cap.*
litter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis aduocatis & scrinia *Si aduersus*
rijs firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus fautoribus, vel defensoribus *23. dist. ca.*
eorundem in aliquo præstetis auxilium, cõsiliū aut fauorem: nec eis in causis, *Quamquã*
vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrociniū *25. quest. 2*
præbeatis, & pro ipsius publica instrumenta vel scripta facere nullatenus attente- *6. vniuersa*
tis. Quod si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos, perpetuz vos de-
cernimus infamiz subiacere.

Idem vniuersis Christifidelibus, tam in vrbe Metensi,
quàm in eius diœcesi constitutis.

Laici non predicent, nec occulta conuenticula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

Constit. xxvj

Cum ex iniuncto. Et infra. Licet autem desiderium intelligendi diuinas ^{ibid. cap.}
Scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, ^{Cum ex}
sed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici merito argu- ^{11. quest. 1.}
endi, quod occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis Christi libi ^{ca. Cōspira}
vsurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernan- ^{tionum.}
tur, qui talibus non inhaerent. ^{38. dist. ca.}

Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mūdum il-
luminat, intantum odit opera tenebrarum, ut apostolos suos in mundum vni-
uersum prædicaturos euāgelium omni creaturæ missurus, eis præceperit aperte,
dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aure auditis, tu-
perfecta prædicare. Et infra.

Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia vero eundem actum non habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes habent idem officium: quia secundum Apostolum, alios dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores, &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi principalis in ecclesia, non debet sibi quisque indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum, quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et Veritas ipsa præcepit apostolis: Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Quod si forte quis argute respondet, quia tales inuisibiliter mittuntur à Deo, & si non visibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis: & diuina longè sit melior, quam humana: potest rationabiliter responderi, quod quum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nudè tantum asserere, quod ipse sit missus à Deo: quum hoc quilibet hereticus assereret: sed oportet, quod astruat illam inuisibilem missionem per operationem miraculi, vel scripturæ testimoniū speciale. Vnde cum dominus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, ut crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum ut conuerteret virgā in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox clamantis in deserto, dirigere viam domino, sicut ait Esaias propheta. Et infra.

Licet autem scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iu. 43. dist. ca. 1. xta verbum propheticum, labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exqui. Si Reclor. runt ex ore eius. Non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam à scholasticis de 38. dist. ca. trahen. Sedulo.

22. de trahendum, quum in eis sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod
10. de dominus in lege præcepit: *Dixi non detrahes, sacerdotes intelligens. Qui pro-*
 pter excellentiam ordinis, & officij dignitatem decorum nomine nuncupantur.
 Et infra.

8. de Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quod
 asina legitur reprehendisse prophetam: vel, quod dominus ait: *Quis ex vobis ar-*
 guet me de peccato? quum aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere
 (quod quisque tenetur efficere secundum regulam euangelicam: in quo casu sa-
 nè potest intelligi, quod Balaam fuit correptus ab asina) & aliud est fratrem suū
 delinquentem reprehendere manifestè, quod utique nulli licet, secundum euā-
 gelicam veritatem. Nam qui etiam dicit fratri, *Fratue, reus erit gehennæ ignis.*
2. de Rursus, aliud est, quod prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum
 se accusationi supponit, (in quo casu præmissum domini verbum debet intelli-
 gi) & aliud est quod subditus non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi
 exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequen-
 di. Quod si fortè necessitas postularet, ut sacerdos tanquam inutilis & indignus
 à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè apud episcopum, ad cuius
 officium, tam institutio, quàm destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

DE SCHISMATICIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIE- piscopo Bisuntino.

*Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem
 potestatem.*

Constit. xxvij.

3. de **Ex**trali. fraternitatis tue. Et infra. Priorem, quem asseris à schismatico ordi-
 natum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitimè probaue-
 rit secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quæ super
 hoc potestatem habuerit dispensandi.

DE APOSTATIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Infamatus de apostasia, compellitur se purgare.

Constit. xxvij.

5. de **V**æ fraternitati. Et infra. Super secundo articulo inquisitionis tue duxi-
 mus respondendum, quod clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infama-
 ti, qui videlicet abiecerunt habitū clericalem, nō sunt in seculari habitu
 tolerandi, sed per distictionem ecclesiasticam coercendi, donec deficiente pro-
 batione ad infamiam abolendam purgationem canonicā curauerint exhibere.

DE HOMICIDIO.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO

Lugdunensi.

Homicidium casuale non impuratur ei, qui dedit operam rei licite, nec fuit in culpa.

Constitutio xxix.

12. de **I**lectus filius A. cappellanus proposuit, quod cum quadam corporis
 molestia grauaretur, ut comedendi appetitum aliquantulum exci-
 tarer, equum, quem nutriebat, ascendit: qui quum bene non parceret
 habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuires, ipse (ut eius
 refrenaret impetū) freno vim intulit, equumq; calcaribus stimula-
 uit: cumque fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret, festināter quæ-
 dam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit: in quam equus
 irruens (procul abiecto sessore) puerum prædictum oppressit.

Ideoque

Ideoꝛque mandamus quatenus si est ita, quum idem capellanus nec voluntate *ff. de fr. us*
nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias, *l. Qu. in re*
quo minus diuina possit officia celebrare. *ria l. dist.*
ca. H. quæ.

Idem Metensi Episcopo.

Homicidium non imputatur ei, qui dedit operam rei licita, nec fuit in culpa.

Constit. xxx.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus, quod quum H. presbyter fœnum vellet *ibid. cap.*
de curru deponere, perticam superius alligatam proiecit in terram: & cum *Ex literis.*
fœno insisteret deponendo, puerum quendam iuxta currum reperit sentiuiuum,
in quo præter modicum liuoris in fronte nihil inueniri potuit læsionis.

Nos autem ab eodem quæsiuimus sacerdote, si priusquam iaceret perticam
circumspexisset sollicitè, an aliquis esset circa currum: qui quod diligētissimè cir-
cumspexisset asseruit, sed quod vidisset aliquem denegauit. Ad te igitur remit-
tentes eundem, Mandamus, quatenus, si res ita se habet, nisi circa eundem graue
scandalum sit exortum, vel tanta laboret infamia, quod deficiente accusatore,
oporteat eidem canonicam purgationem indici, ipsum liberè permittas exequi
officium sacerdotis.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Summatu ista vt duæ præcedentes constitutiones.

Constit. xxxj.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus, quod quidam monachus ad deponen- *ibid. cap.*
dam de campanili campanam subseruiens, quia quoddam lignum corruit *Ex literis*
ipso mouente, quēdam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus, qua- *tua.*
tenus si monachus ipse rem necessariam agebat & vtilem, & in loco, per quem
aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consue-
tudine venire, quando lignum dinoscitur mouisse, satis poterit, præsertim in
monasterio, ad altiores ordines promoueri.

Idem Episcopo Paduano.

Summatium vt in præcedentibus.

Constit. xxxij.

Significasti nobis, quod cum F. clericus equitaret, equus, cui insidebat, tam se, *ibid. cap.*
quam ipsum proiecit in aquam, vnde clericus ipsum grauiter calcaribus sti- *Significa-*
mulauit: equus verò cum existeret bucca durus, præter voluntatem sessoris, ra- *sti.*
ptus in cursum, mulierem quandam obuiam habuit, quam ex improviso pedi-
bus interfecit. Cumq; nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, vtrum equi vi-
tium prius sciuiisset, illud asseruit se ignorasse. Ideoꝛque mandamus, quatenus, si *23. quæst. r*
ita est, ad cautelam iniungas eidem poenitentiam competentem: qua peracta, *ca. Excom-*
non impedias, quo minus in susceptis ministret ordinibus, & ad maiores valeat *municato-*
promoueri. *rum.*

Innocentius Papa tertius.

Non censetur homicida is, quo prohibente, & causam non dante, à consanguineis homicidiius
committitur.

Constit. xxxiiij.

Petrus diaconus & monachus sancti Ioannis de Puna, sua nobis insinuatione *ibid. cap.*
monstrauit, quod cum ipsum quondam seculari habitu in ecclesia de Ri- *Petrus dis-*
gelo beneficium obtinentem, abbas illius ecclesiæ eodem beneficio spoliasset: *conus.*
cognati & amici eius irati plurimum & commoti, nocte quadam in domo dia-
coni conuenerunt, & cœna facta, dicebant, quod vindictam volebant sumere
de abbate: inhibiti autem expresse ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut
aliquid sibi facerent, vnde ordinis sui discrimen incurreret, & animæ detrimen-
tum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis, abierunt semiuiuo re-
liquo: qui post dies aliquot expirauit. Et infra.

Yyy

Quocirca

Extra li. 5. tit. 3. de monia. ca. Sicut 2. 23. quæst. 5. ca. Cum ho mo.
 Quocirca mandamus, quatenus, si præmissa noueris veritate subnixa, sæpedito diacono, non solum in diaconatus officio ministrari, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obstiterit, liberam concedas auctoritate apostolica facultatem: præsertim si super hoc non fuerit respersus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego fuit ab ipso consanguineis attentatum.

Idem abbati sanctissimæ Trinitatis de Meldenberga.

Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit extinctus. Idem si non apparet an lethaliter, si etiam percussus ab alijs obiit, & non apparet ex cuius vulnere decesserit, idem est si non percussus lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expirauit.

Constit. xxxiiij.

Ibid. cap. Significa- sti.
 Significasti nobis, quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam, eucharistiam cum altarium ornamentis & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset, L. presbyter ecclesiæ canonicus regularis præfatum iniquitatis filium forsorio arrepto percussit: sed si ad mortem fuit ictus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratis, quem parochiani ecclesiæ videntes ornamenta ecclesiæ asportantem, arreptis gladijs & fustibus in eodem loco protinus occiderunt. Et infra. Nos in præmissa casu credimus distinguendum, vtrum constare possit, quod præfatus sacerdos non in fluxit percussione lethalem, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interiisset: et si percussor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio, vel mandato processerint alij contra illum.

Extra li. 5. tit. 39. de sententia excom. ca. Si vero 1.
 Et quidem, si hoc ita se habet (quod forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodem infligta tam modica & tam leuis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percuti non solet ad mortem, vt peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de cæteris credendum sit ipsi, qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post poenitentiam ad cautelam iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maximè religionis accedente fauore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discerni non possit, ex cuius ictu interiit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos: & si fortè homicida non sit à sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur. Et infra.

Si verò, quemadmodum perhibetur, sacerdos iste prius percussus ab illo sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercuisset, quamuis vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittant: quia tamè illud debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam: non videtur idem sacerdos à poena homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum graue sit, non solebat leuem plagam inferre: tum ratione partis, in qua ipse fuit percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

Innocentius Papa tertius.

Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis: sed cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest.

Constit. xxxv.

Ibid. cap. Ite nos.

TVa nos duxit fraternitas consulendos. Et infra. Quæsiuisti, quid sit de quodam monacho sentiendum, qui credens se quandam mulierem à gutturi tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cū tumor aliquantulū resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vento exponeret vlllo modo, ne forte ventus subintrans gutturi apertionem, sibi causam mortis inferret: sed mulier eius mandato contempto, dum messes colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturi sanguis effluxit, & mulier diem vltimum sic finiuit: vtrum videlicet, cum prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere?

Nos

Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse monachus multum deliquerit officium alienum vsurpando, quod sibi minimè congruebat: si tamen causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnem quæstudit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo quod per culpam mulieris contra consiliū eius accidit adeo reprobandus, quod non post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare, alioquin interdicens est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Qui iudici seculari dedit intersignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur.

Ad vltimum fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris metuens, quod latrones in hospitio suo essent, de strato consurgens, reperit ibi furem: qui non solum ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed pene ad mortem vulnerauit eundem. Et infra. Mane itaque scholares latronem quæsierunt eundem, quem vulneratum inuentum Potestati Vincentiæ tradiderunt: coram quo cōstanter negauit, quod præmissa minimè perpetravit: vnde præfata Potestas ad eundem scholarem nuncios destinauit, vt exponeret, si qua sciret de fure prædicto, vel traderet inter signia: qui cultū, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuncijs tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus inter signijs, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt. Latro vero ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum: & sic de medio est sublatu. Vnde per nostrum oraculum postulas doceri, vtrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri?

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adiuvatur, propter præscriptum euentum, à susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

Idem Priori & Fratibus Carthusiæ.

Qui dat causam abortioni, homicida est, si conceptum erat vivificatum animal rationale, alias secus.

Constit. xxxvj.

Sicut ex literarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam presbyter vestri ^{ibid. cap.} Sordinis, qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem pregnantem, ^{Sicut ex li-} cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserbat se conce- ^{teratum.} pisse ex eo, per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione huiusmodi abortiuit: propter quod idem presbyter proborum virorum vsus consilio, seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. Et infra.

Nos vero deuotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si, *2. quest. 2*
nondum erat viuificatus conceptus, ministrare poterit: alioquin debet ab alta-*ca. Quod*
ris officio abstinere. *verò.*

Innocentius Papa tertius.

Non imputatur clerico civiliter iustitiam petenti de laico, si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.

Constit. xxxvij.

Postulasti. Et infra. Quæsiuisti præterea, vtrum contra quosdam contempta
excommunicationis sententia debitas ecclesijs decimas subtrahentes tibi, *Ibidem co.*
regiam implorare tibi liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absq;
sanguinis effusione valeant coarctare? Ad quod respondemus, quod si tede hu- *Postulasti.*
iusmodi querimoniam simpliciter deponere, rex, cui ad bonorum laudem, *Rom. 13.*
vindictam vero malorum gladius est commissus, in eosdem rebelles traditam
sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ aut malitiæ imputandum.

Yyy 2

DE

D. INNOCENTII PAPAE III.
DE SAGITTARIIS.

INNOCENTIVS PAPA III.
Excommunicandus est sagittarius & balistarius contra Christianos.
Constitutio xxxviii.

Extra lib.
5 tit. 15. de
sagittarijs.
ca. Artellā
63. dist. ca.
Salonitana

Artem illam mortiferam & odibilem balistariorum & sagittariorum
aduersus Christianos & catholicos exerceri decetero sub anathemate
prohibemus.

DE ADVLTERIIS ET STVPRO.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI-
episcopo Turonensi.

*Coniunx coniugem de adulterio impetere non potest, si & ipse adulterium commisisse con-
uincatur.*

Constitutio xxxix.

Extra lib.
5. tit. 14 de
adulterijs
& stupro.
ca. Intelle-
ximus.

Intelleximus, quod cum S. laicus H. vxorem suam à maritali cōsor-
tio depulisset, diocesanus eorum audiens eādem cum quodam ad-
ultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis astrin-
xit: quæ tandem adulterium abiurans, absolutione recepta, coram
episcopo memorato prædictum virum sibi restitui postulauit. At il-
le obijciens ei adulterium, & quod ab ipso non expulsa, sed spontanea recessis-
set, restitutionem sui proposuit minimè faciendam: quod mulier inficiens, re-
plicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus. Et infra.

28. dist. ca.
Priusquam
31. quæst. 2
ca. Lotha-
rius.

Quocirca mandamus, quatenus, nisi tibi constiterit, vel per euidentiam rei
Priusquam vel per confessionem legitimam mulieris, quod adulterata spontè fuisset: adul-
teri etiam, quod vir dicitur commisisse, probatione cessante, ipsum recipere cō-
pellase eandem: quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, (ni-
si testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobat, cum matri-
monij ius in utroque læsum consistat, & paria delicta mutua compensatione
tollantur) nihilominus cum cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertra-
ctet: alioquin mulieri silentium imponere non postponas.

Idem Episcopo Ambianensi.

*Non debet separari matrimonium, quo ad thorum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerint
adulterati.*

Constitutio xl.

Ibidem ca.
Tua fra-
ternitas.

Tua fraternitas requisuit, utrum aliquo denegante vxori suæ in adulte-
rio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia per-
petret adulterium manifestè, cogi debeat, ut eandem maritali affectione per-
trectet.

Super quo taliter respondemus, quod cum paria crimina compensatione mu-
tua deleantur, vir huiusmodi fornicationis obtentu, suæ vxoris nequit confor-
tium declinare.

Extra lib.
5 tit. 17. de
raptoribus
ca. Accedēs
38 quæst. 2
cl. Depuel-
lā.

DE RAPTORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Saronensi.

Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur liber a facultas in contrahendo.

Constitutio xli.

Extra lib.
4. tit. 1. de
sponsalibus
& matri-
cap. Ad id
quod.

Accedens ad apost. sedem. Et infra.

Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, si prior dissen-
sio transeat postmodum in consensum: & quod ante displicuit,
tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legiti-
mæ sint personæ.

DE

DE VSVRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. PRAELATIS

in regno Franciæ constitutis.

Manifestus vsurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.

Constit. xliij.

Vam perniciosum. Et infra. Mandamus, quatenus manifestos vsu- *Extra li. 5. tit 19. de vsu- cap. Quam per-*
rarios (maximè quos vsuris publicè renunciaſſe conſtiterit) cum eos ali- *tit 19. de vsu- cap. Quam per-*
quis conuenerit de vsuris, permittatis appellationis subterfugio se tueri. *tit 19. de vsu- cap. Quam per-*

Idem Narbonensi Archiepiscopo.

Per subtractionem communionis Christianorum, & per principes seculares cogendi sunt iudai ad vsuras restituendas.

Constit. xliij.

Post miserabilem. Et infra. Iudæos ad remittendas Christianis vsuras, per *ibid. cap. Post miserabilem.*
principes & potestates compelli præcipimus seculares: & donec eis remise- *3. dist. cap. Quo iure. & C. de lu-*
rint, ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quàm in alijs per excom- *3. dist. cap. Quo iure. & C. de lu-*
municationis sententiam eis iubemus cõmunionem omnimodam denegari. *3. dist. cap. Quo iure. & C. de lu-*

Idem Mutinensi Episcopo.

Non obstante iuramento de non repetendis vsuris per debitorem præstito, potest iudex ex officio suo vsurarium ad restituendas vsuras compellere.

Constit. xliij.

Tvasdudum recepimus quæſtiones, quod quidam vsurarij eos, quibus dant *ibid. cap. Tvasdudum*
pecuniam ad vsuram, præſtare faciunt iuramentum, quod vsuras non repe- *ibid. cap. Tvasdudum*
rent, & super his, quas soluerint, nullam moueant quæſtionem. Nos igitur re- *ibid. cap. Tvasdudum*
ſpondemus, vt vsurarios ipsos modo præſato per cenſuram eccleſiaſticam, ap- *ibid. cap. Tvasdudum*
pellatione remota, compellas ante vsurarum ſolutionem ab earum exactiõne *ibid. cap. Tvasdudum*
deſiſtere, vel restituere ipsas, poſtquam fuerint perſolutæ, ne de dolo & fraude *ibid. cap. Tvasdudum*
contingat eos commodum reportare. *ibid. cap. Tvasdudum*

Innocentius Papa tertius.

Non auditur vsurarius repetens vsuras, nisi prius restituat extortas.

Constit. xlv.

QVia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: ſtatulimus, vt *ibidem ca. Quia frustra.*
ſi quis vsurarius à nobis literas impetrauerit ſuper restituendis vsuris, vel *ibidem ca. Quia frustra.*
fructibus computandis in ſortem: niſi prius ipſe reſtituerit vsuras, quas ab alijs ſtra- *ibidem ca. Quia frustra.*
noſcitur recepiffe, auctoritate literarum ipſarum nullatenus audiatur. *ibidem ca. Quia frustra.*

Idem Altiſiodoreniſi Episcopo.

Conuictus de vsuraria prauitate per famam & alia argumenta, potest manifestari vsurarius, & tan- quam manifestus vsurarius compesci secundum dispositionem Lateranenſis concilij.

Constit. xlvj.

CVm in diœceſi tua ſint quamplurimi vsurarij, de quibus minimè dubita- *ibid. cap. Cum in diœceſi.*
tur, quin ſint vsurarij manifeſti, contra quos propter timorem potentum, *ibid. cap. Cum in diœceſi.*
qui tuentur eoſdem, nullus accuſator apparet, nec iſdem ſunt per ſententiam *ibid. cap. Cum in diœceſi.*
condemnati. *ibid. cap. Cum in diœceſi.*

Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod licet contra eos non appareat ac- *ibid. cap. Cum in diœceſi.*
cuſator, ſi tamẽ alijs argumentis illos cõſtiterit eſſe vsurarios manifeſtos, in eos *ibid. cap. Cum in diœceſi.*
pœnam in Lateranenſi concilio contra vsurarios editã liberè poteris exercere. *ibid. cap. Cum in diœceſi.*

Innocentius Papa tertius.

Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, non tenetur fructus in ſortem computare.

Yyy 3 Constit.

Constit. xlvij.

Ibidem ca. Salubriter. C. de iu. do. L. Pro onere. **S**alubriter. Et infra. Sanè generum ad fructus possessionum, quæ sibi à socero sunt pro numerata dote pignori obligatæ, computandos in sortem, non credimus compellendum: cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda.

Idem Episcopo Bononiensi.

Repetens vsuras, non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocunque causam habeat.

Constit. xlviii.

Ibid. cap. Michael. **M**ichael laicus suam nobis querimoniam destinauit, quod M. & quidam alij Bononienses ciues multa extorserunt ab eo, & à patre suo, cuius hæres extitit, nomine vsurarum. Et infra. Attentius prouisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit, vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse, vel pater eius extorsit vsuras.

DE CRIMINE FALSI.

INNOCENTIVS PAPA III.

Existens in curia literas apostolicas non recipiat, nisi de manibus Papæ, vel officialium ab ipso deputatorum. Persona tamen solennes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen predictorum. Contra faciens, si laicus est, excommunicationi subiacet: si clericus, ab officio & beneficio deponitur.

Constit. xlix.

Extra li. 5. tit. 20. de crimine falsi, cap. Dura sæpe. Inno in concil. Late 72 cap. Nonnulli. C. de praci. imper offe. L. vniuersis **D**ura sæpe mandata. Et infra. Statuimus & sub excommunicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficij districtius inhibemus, ne quis apud sedem apost. literas nostras, nisi à nobis vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipsam deceat per nuncium literas nostras recipere: nuncium ad cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas apostolicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiacet: si clericus, officij & beneficij suspensione damnetur. Et infra.

Qui scienter literas falsas ultra viginti dies reseruauerint, nec eas aut destruxerint, aut resignauerint, excommunicationis sententia subijciuntur, & absolutio soli Papæ reseruatur, excepto mortis articulo.

Adiicientes statuimus, vt generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequētius innouari, quod si quis falsas literas se habere cognoscit, intra xx. dies literas illas aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit euadere: quam (nisi forsan in mortis articulo) sine speciali mandato nostro, à quoquam nolumus relaxari: nec etiā (si præsumpta fuerit) contra hoc absolutio quicquam habeat firmitatis.

Idem Archiepiscopo & canonicis Mediolanensibus.

Ponit nouem modos falsandi literas Papales.

Constitutio L.

Ibid. cap. Licet ad. **L**icet ad regimen. Et infra. Vt autem varietates falsitatis circa nostras literas deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus literis duximus exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, vt falsa bulla falsis literis apponatur.

Secunda, vt filum de vera bulla extra hatur ex toto, & per aliud filum immisum falsis literis inferatur.

Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis literis immutatur, sub eadem plicatura cū filo similis canebas restauratum.

Quarta, cum à superiore parte bullæ altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum literis falsis inserta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cum literis bullatis & redditis in eis, aliquid per rasuram tenuem immutatur. Sexta, cum scriptura literarū, quibus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel vino vniuersaliter abolita seu deleta, eadem charta cum calce & alijs iuxta consuetum artificium dealbata de nouo rescribitur.

Septima, cum chartæ, cui fuerit apposita vera bulla, totaliter abolitæ vel abra-

sz,

sz, alia subtilissima charta eiusdem quantitatis scripta, cum tenacissimo glutino coniungitur. Eos etiam pro crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram scienter literas non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque qui accedentes ad bullam falsas literas caute proijciunt, ut de vera bulla cum alijs sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur.

In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adiunctione filiorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

C. de fide
instru. L.
Comparatione.

Idem Episcopo Atinacensi.

Falsæ sunt literæ papales, in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel uni scribitur in plurali.

Constit. Lj.

Quam graui pœnæ subiaceat. Et infra. Nos verò literas, quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continencia, quam in dictamine deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas à nobis credideras emanasse, cum scire debeas apostolicam sedem consuetudinem in suis literis hanc tenere ut patriarchas, archiepiscopos, episcopos fratres: cæteros autem reges, principes, vel alios cuiuscunque ordinis filios in nostris literis appellemus. Et cum uni tantum personæ nostræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, ut Vos siue Vester, & his similia in ipsis literis apponamus. In falsis autem literis tibi præsentatis, in salutatione lecto in Christo filio vocabaris: cum in literis, quas aliquando tibi transmissimus, te videre poteris à nobis fratrem venerabilem appellatum.

Ibid. cap.
Quam gra
Supra eodẽ
consti. pro
xima in
fine.

Propter quod sic literas apostolicas studeas intueri, tam in bulla, filo & charta, quam in stilo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris literis modo aliquo non admittas.

Infra eodẽ
consti. pro
xima.

Innocentius Papa tertius.

Qui per se vel per alios iuratus capos, si sunt excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officijs & beneficijs privati sunt, & degradandi, & tradendi curiæ seculari, per quam laicus legitime puniatur. Qui verò falsis literis utitur, si clericus est, officio & beneficio privatur: si laicus, excommunicatus est.

Constit. Lij.

Ad falsariorum confundendam malitiam. Et infra. De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut qui literis nostris uti voluerint, eas primo diligenter examinent: quoniam si falsis literis se usos dixerint, ignorant, eorum sera pœnitentia euitare nequibit pœnas inferius annotatas.

Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos: statuentes, ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis perpetuo sint privati: ita ut qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur secundum constitutiones legitimas puniendi, per quam & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniantur.

Qui verò sub nomine nostro literis falsis utuntur, si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis spoliuntur: si laici, tam diu mancant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, ut in istis & in illis malitia grauius, quam negligentia puniatur, quod & de his, qui falsas literas impetrant, statuimus obseruandum.

ff. tit. Ad legem corne.
de falsis L.
id est, in
fine.

Innocentius Papa tertius.

Non presumitur quis falsare literas de simplici iusticia, nec puniatur, si hoc comperro destiterit illis uti.

Yyy 4

Constit.

Constit. xxxv.

Ibid. cap.
Accedens.
Infra eodē
tit. de ex-
cessu. prala.
cōst. Inter

Accedens. Et infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si literæ apostolicæ, in quibus falsitas deprehensa fuerit, de simplici iustitia formam habeant, (cum præsumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ possunt facile obtineri, fraudem quis commiserit falsitatis) nec literis usus est, postquam eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiumq; restituens, ipsum super hoc ulterius non molestes.

Innocentius Papa tertius.

Propter paucarum literarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

Constit. xxxvj.

Ibid. cap.
Ex confici-
entia.

Ex conscientia. Et infra. Verum literas ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum literarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animū in dubitationem vertere debuerunt: vnde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ quod literas illas falsas esse probaret, (cum quilibet ad renunciandum iuri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesiastica silentium imponatis.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO ministrante.

INNOCENTIVS PAPA III. CAPITVLO

Herbipolensi.

Si habens notitiam excommunicationis, per solam famam celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari.

Constitutio xxxvij.

Extra li. 5.
tit. 27. de
clerico
excommu-
nicato mi-
nistrante.
ca. illud do-
mi suo.
Supra eodē
tit. de cri-
mine falsi.
consti. Du-
ra sape.

Magdeburgen. episcopo dedimus in mandatis, ut cum factū quondam Hildesemenfis episcopus licentia non solum non obtenta, sed nec etiam postulata (ecclesia Hildesemenfis relicta) Herbipolē ecclesiam occupauit. Et infra.

Vnde Magdeburgen. episcopo dedimus in mandatis, ut cum factū ipsum non posset in partibus illis non esse notorium, ut dicitur episcopus infra xx. dies ab Herbipolen. ecclesiæ administratione cessaret, cum excommunicatū publice nuntiaret, quod idem Magdeburgen. studuit adimplere. Et infra. Ipse vero episcopus in nostra postmodum præsentia constitutus, et si suum recognosceret, & confiteretur excessum, & non iudicium, sed misericordiam postularer: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius iudex eius, non crediderat, quod monitione non præmissa auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eū aliquam promulgare. Vnde cum nec ante factum monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si diuina officia quantumcunque solenniter celebrauit, præsertim cum ei non nisi per famam de sententia contra eum probata constaret. Et infra.

Licet autē in hoc nō videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamē in dubijs via est eligenda tutior, & si de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamē potius se abstinere, quàm sacramēta ecclesiastica pertractare. Illud autem quod sub spe veniæ diuina sibi fecit (postquam se à nobis excommunicatum nouerat) celebrari, & cōmunioni fidelium se ingessit, potius contra eum facere credimus, quàm pro eo, cum sub fiducia poenitentiae non debuerat deliquisse, & excommunicato non vitare, multo magis, quàm non vitari periculosum existat. Non vitare siquidem, cū in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest: sed cū ex alijs pendeat, sine suo delicto poterit non vitari. Et infra.

Cum eo misericordiam faciens, poenam, quam canon minatur his, qui post excommunicationem diuina præsumpserint, officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non diximus infligendam.

Idem

De excessu.
dist. cap. 4.
Quando
qvis.

12 quest. 3.
ca. Si quis
Episcopus.

Idem Archiepiscopo Bisuntino.

Excommunicatus celebrans, à beneficio deponitur.

Constitutio xxxviii.

Fraternitatituz. Et infra. Presbyteros autem & alios clericos, qui pro suis *Ibidem ca.* excessibus, à tenexibus anathematis canonicè innodati, præsumpserunt, vel *Fraterni-* præsumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficijs *tati.* ecclesiasticis spoliare.

Idem Decano & Priori Colonienfi.

*Collatio beneficij excommunicato facta non tenet, & scienter talibus conferens à beneficiorum collatio-
ne suspenditur.*

Constitutio xxxix.

Postulastis per sedem apost. edoceri. Et infra. Consultationi vestræ respon. *Ibid. cap.* demus, quod cum excommunicatis communicari nō debeat, & clericis ex- *Postulasti,* communicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non po- *11. quæst. 3.* sint, nec illi valeant ea retinere licitè, nisi forsan cum eis fuerit misericorditer *ca. Excom-* dispensatum, cum ea non fuerint canonicè cōsecuti. Illi vero qui scienter tali- *municatio* bus illa beneficia contulerunt, tamdiu debent à beneficiorum collatione sus- pendii, donec super hoc veniam consequi mercantur, vt puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.

*Celebrans in loco interdicto, si est clericus secularis, beneficijs priuatur. Si vero monachus, in arctius mo-
nasterium detruditur.*

Quæsiuistis præterea qualiter puniri debeant clerici, monachi vel moniales ecclesiarum conuentualium, qui post latam interdicti sententiam in locis sup- positis interdicto præsumpserunt hactenus, & adhuc etiam non verentur di- uina officia celebrare, quamuis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati.

Ad hoc breuiter respondemus, quod clerici, qui talia præsumpserunt, sunt ec- clesiasticis beneficijs spoliandi: monachi vero vel moniales in arctioribus mo- nasterijs ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

Idem Decano & Subdiacono Pictauiensi, & Ma-
gistro P. canonico Petraboricensi.

Valet collatio beneficij ei facta, qui fuit prius excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.

Constitutio xl.

Proposuit coram nobis magister P. clericus episcopi Tusculanen. quod G. S. *Ibid. cap.* Mariæ in porticu diacono Cardinali in partibus illis apost. sedis fungente *Proposuit.* officio legationis, quidam de Lemouicen. ei humiliter supplicarunt, vt eorum ecclesiam, quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret, pro se ac ma- gistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse vero Lemouicen. ciuitatem in- gressus canonicos monuit, vt illos reciperent in socios & in fratres: maximè cum præbendæ quinque vel quatuor ab vltima ipsius ecclesiæ ordinatione va- casset, quibus post petitas & concessas deliberationis inducias non curantibus respondere, de præbenda Lemouicen. cardinalis prædictus eosdem clericos in- uestiuit. Et infra. Cum autem dictus magister & Lemouicen. pœnitentiarius in nostra fuissent præsentia constituti, & acta iudicij inspicere fecerimus diligen- ter, per pœnitentiarij testes intelleximus, quod Lemouicen. episcopus pluribus annis antequam idem magister inuestitus fuerit, clericos & Burgen. castri Le- mouicen. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebat consiliarium & fau- torem) vinculo excommunicationis astringit. Per testes vero magistri P. pro- batur, quod si dictus episcopus in Burgen. & eorum fautores tam clericos quàm laicos Lemouicenses excommunicationis sententiam protulisset, eos tamē per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitus. Et infra. Et quia

Yyy

s

idem

idem episcopus dicto magistro communicavit postea in ecclesia, & in mensa. Et infra.

Quod vero dictum magistrum inuestituræ suæ tempore à præfato episcopo extitisse excommunicatum dictus poenitentiarius, (sicut obtulerat) non probavit, cū ex aduerso de absolutione & cōmunionē dicti episcopi fuerit facta fides, quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sententiam duximus approbandum.

DE CLERICO PER SAL- tum promotō.

INNOCENTIVS PAPA III. EPI-
scopo Bononiensi.

Qui ignoranter per saltum de subdiacono sit presbyter, post poenitentiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.

Constitutio xli.

Extra lib. 5.
tit. 29. de
clerico per
saltum pro-
moto cap.
Tua littera

Væ literæ continebant, quod, sicut ex relatione quorundam receperas, P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet. Sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebatur assertioni eorum, eò quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretiſſimis fuerat constitutus. Et infra.

Mandamus, quatenus condignam poenitentiam pro huiusmodi negligentia De consec. iniungas eidem: qua peracta, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse dist. 1. cap. nescitur, ipsum in diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem Ecclesia. ministrare permittas in ordine sacerdotis.

52 dist. ca.
Solicitude.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & subditorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI-
presbytero S. Andreae de Pall.

Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publicè gloriatur.

Constitutio xlii.

Extra lib.
5 tit 17. de
excessibus
Praelatorū.
ca. Quā sit

Quam sit graue crimen in clericis cum malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat.

Accepimus tanè quod cum R. Deserien. P. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in uxorem, P. diaconus non erubuit publicè confiteri, se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: Vnde factum est, quod vir eam ad propria remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque mandamus, quatenus, si tibi constiterit de præmissis, appellatione cessante, præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, ut uxorem suam recipiat, ei que, sicut iustum est, officium exhibeat maritale.

Idem Episcopo Hyponensi, & abbati de Toletō
visitatoribus Lombardiæ.

Clericus auctoritatem vel consilium directè vel indirectè homicidio præstans, irregularis efficitur.

Constitutio xliii.

EX literis vestris accepimus, quod cum ad Albiganensem ecclesiam vna cum Pisano archiepiscopo tunc episcopo Versellen. accessissetis, visitationis officii.

officium Impleturi: Albiganen. episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quod cum quidam in villa quadam ad eius iurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino, offerens quod candentis ferri iudicio se purgaret, & ut suspendio puniretur, si deficerent in eodem, dictus episcopus requisivit à iudice, quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset, ut fieret sicut fur ipse dixerat, ferrum candens in ipsius præsentia episcopi est allatum: Quod cum accepisset fur ille, combustus est. Vnde iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur, cōsuluit episcopum memoratum. Qui respondit, quod si fur sic euaderet, malum esset, quanquam affirmet se verbis talibus usum fuisse: Auditis quantum est clamor populi: omnes dicunt, malum est, si sic euaserit impunitus. Et sic episcopus & iudex villam ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum præsentia est prædictus fur suspensus: propter quod ipsum cum literis vestris ad sedem apostolicam destinatis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec literas vestras vidimus: licet idem se nobis illas asserat præsentasse. Quinimo cum dictus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessit, qui nobis huiusmodi rei seriem plenarie indicauit, idem episcopus à nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit inueniri. 11. quest. 3. ca. Certum est.

Nos autem quia idem episcopus non solum in iudicio candentis ferri, verum etiam in furis suspendio grauitur deliquisse, cum his non tantum authoritatem præstiterit, verum etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri, Mandamus quatenus episcopatu cedat monasterio eundem: alioquin ipsum ab Albiganen. ecclesia amouentes, faciat is eidem per electionem canonicam de persona idonea prouideri. 18. dist. cap. De consensu.

Idem Archiepiscopo & Maioris monasterij & sancti Iuliani Abbatibus Turonensibus.

Collatio beneficij facta indigno, occulta cassari debet, & conferens secundo ante cassationem prima collationis, priuari debet ea vice potestate conferendi.

Constit. xliiij.

Inter dilectos filios B. & P. canonicos Pictauen. super succentoria Pictaunensis ecclesie questione suborta, utroque afferente succentoriam ipsam se per Pictauen. cantorem, ad quem eius donatio pertinebat, canonicè asscutum. Et infra. Nos igitur attestationibus utriusque partis inspectis, inuenimus esse probatum eundem P. publicum aleatorem esse, ac usurarium manifestum, utpote, qui undecim denarios pro duodecim mutuauerat in ludo: unde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum proposuerit, quod hoc fecerat iuxta consuetudinem gallicorum clericorum, qua fere vniuersi clerici mutant sic frequenter & ludunt. Nos tamen qui ex officij nostri debito, pestes huiusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam peruenitur) penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per prauam consuetudinem, quæ corrupte la dicenda est, palliatur, friuolam esse reputantes: cum in illis magis plebilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factum esse dinoscitur, propter indignitatem & utilitatem ipsius duximus irritandum: cum personis vili-bus & indignis portæ dignitatis patere non debeant, iuxta legitimas sanctiones. Ibid. cap. Inter dilectos. In concilio Lateran. cap. Clerici officio. C. de usuris ff. tit. ad legem aquil. l. Nam ludus 16. quest. 1. ca. Prædictator.

Præterea contra præfatum B. manifestè per testes probatum fuit, quod de conscientia iudicum vltima clausula inserta non fuerit in literis eorundem, sicut in ipsorum depositionibus exprimitur euidenter. Et infra.

Vnde pars altera proponebat, quod cum prædictus B. scienter usus fuerit literis sic falsatis, debeat tanquam falsarius omnino repelli. Verum nos attendentes, quod et si constaret, quod dicta clausula literis illis fuisset apposta, præter conscientiam iudicum prædictorum, quia tamen fides nobis facta non fuit, quod di-

ctus

Eus B. illam clausulam apposerit, vel procurauerit, ut ab alio poneretur: vel etiam quod sciēter vsus fuerit literis sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obicū eundem duximus aboluendum, maximē cum postquam sibi hoc obicū fuit, pratermisit uti eis. Et infra.

Cum igitur per dispositiones duorum testium nobis constiterit, quod cōcessio P. facta praecefferit, quamquam propter indignitatem eiusdem meruit reprobari, concessionem postmodum B. factam irritam decernimus & inanem. Quia vero cantor adeo inhonestum se habuit in hoc facto, ut prima donatione non reprobata, secundam facere attentauerit, & dignum sit, ut in eo quis puniatur, in quo visus est deliquisse, in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendam, ut concedendi successoriam ipsam hac vice nullam habeat facultatem: praesentium vobis auctoritate mandantes, concedimus, quatenus eandem, auctoritate nostra suffulti, personae idoneae assignetis.

DE NOVI OPERIS NVN- ciatione.

INNOCENTIVS PAPA III. CAN-
tuarienti Archiepiscopo.

*Etiam ecclesia adificata post nunciationem noui operis destruenda est expensis con-
struentis.*

Constitutio xlv.

Extra li. 5.
tit. 32. de
Noui ope-
ris nuncia-
tione, cap.
Cum ex m.

Vm ex iniuncto. Et infra. Fraternitati tuae mandamus, quatenus quidquid aedificatum est in ecclesia de Lemech, post noui operis nunciacionem, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: quum cautum sit legitima sanctione, ut si is, cui opus nouum fuerat nunciatum, ante remissionem aedificauerit, deinde agere ceperit ius sibi esse ita aedificatum habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quidquid de instituendis ibi canonicis & alijs ad ipsam ecclesiam pertinentibus, a te vel praedecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum reuocatis, quos ab obligatione praestiti iuramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari praecipimus absolutos. Cum enim a modo non teneat principale, quidquid ex eo vel ob id sequutum est, sub praemissa distinctione decernimus irritandum. Et infra.

16 quest. 7.
ca. Et hoc
diximus.

Super eo quoque non sufficimus admirari, quod quum viri religiosi monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerint frequenter exponere: quod non fecissent, nisi cognoscerent praemissa respicere in graue Cantuarien. ecclesiae detrimentum: tu saltem pro vitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: quum sacrae scripturae testimonio debueras didicisse, quod licet opera illa, quae sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quae sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quae sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Vnde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in aeternum. Et dominus in Euangelio contra eos, qui scandalum praestant materiam, Vae homini illi, per quem scandalum venit. Et licet maiorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit, inquit, vnum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter a te imponatur, quod praeteritae contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiae valeat expiari.

(.)

DE

DE PRIVILEGIIS, ET EXCES- sibus priuilegiatorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO Lugdunensi.

In tota prouincia exhortationis officio priuantur hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos. & si missi sunt laici, excommunicantur: si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur. Et eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant. & suspensi per episcopos exemptos absolui non possunt, & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt priuilegiati non sunt.

Constitutio xlvj.

Varum nos tenor edocuit literarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & illiteratos mittunt pro eleemosynis colligendis. Et in-
fra. Extra lib. 5. tit. 33. de priuilegijs cap. Tuam

Cum in quadam ecclesia baptismali eis à predecessore tuo collata, quidam eorum percutiens vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione foedasset, usque ad reconciliationem diuinam ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi in ea diuina officia celebrarunt: alios vero presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos, iidem, cum sint laici, ad diuina officia restituerunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum vxoribus suis in domibus proprijs commorantur, eo quod eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundum legem terrarum de sibi obiectis respondere minimè teneantur. Verum, quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si quos clericos aut laicos à dictis fratribus pro colligendis eleemosynis cruce falso signatos inueneris, his à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam prouinciam suam exhortationis officium interdicis. Missos, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque suspendas, nullo priuilegij beneficio prorsus vel appellationis remedio præualente. Eos vero, quos in prædicta ecclesia lege tibi diocesana subiecta post interdictum tuum diuina celebrare cognoueris, eadem poena suspensionis inuoluens, in ea, donec reconciliata fuerit, officia non permittas celebrare diuina: presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis, & prædictos fratres ad officia sua temerè restitutos, in eandem sententiam suspensionis reducas. Illos vero qui ad respondendum alijs secundum legem terrarum præmissa causa afferunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas.

Idem Abbati & Conuentui sancti Petri Eugubensis.

Contenta in instrumento perduto. probati possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quod erat sine vitio.

Constitutio xlvij.

Cum olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili abbas priuilegium Lugubini episcopi, assertantis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. Et infra. Ibid. cap. Cum alim?

Te igitur & præfati episcopi procuratoribus in nostra præsentia constitutis, P. basilicæ xij. apostolorum presbytero cardinali dedimus in mandatis, ut super ammissione ac tenore priuilegiorum testes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones x. testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis diximus concedendas, ut apud sedem apostolicam probarent, quæ vellent, ubi onus probationis pars altera subiisset. Et infra.

Nos

Nos verò tam per depositiones testium, quàm assertiones quorundam fratrum nostrorum, liquido cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quod videlicet cœnobium vestrum nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertineret, & quod non liceret alicui episcopo eidem monasterio & eius ecclesijs excommunicationem indicere, & fratres illic domino seruientes, ab omni potestate liberi Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eis mentio dioecesani episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quod cum tu fili abbas tempore Celestini prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te (licet excommunicatus ab Eugubinenſi episcopo dicereris) tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognouisset ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere) decernimus priuilegium illud Lucij papæ, quod sine reprehensione bullæ chartæ vel literæ apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium, & assertiones fratrum nostrorum noscitur extitisse.

Idem Cathalanensi Electo, & Abbati trium fontium.

Innouatio priuilegiorum, nouum ius non tribuit, sed antiquum conseruat.

Constitutio xlviii.

Ibidem ca. Ex parte. **E**X parte abbatiſſæ ac sororum lotrenſis ecclesiæ extitit intimatum, quod Melden. Episcopus commissionis occasione cuiusdam per literas ad iudices delegatos obtentæ (in qua nulla mentio habebatur de ipsarum priuilegijs, quæ illas & ipsarum ecclesias, clero & populum lotren. ad apostolicam sedem, nullo mediante spectare declarant, quorum ipse non erat ignarus) eos inceperit grauius molestare, obedientiam ab ipsis, ac clero & populo lotren. subiectionem omnimodam requiringdo. Et infra.

Verum quum iudices ipsas grauarent valde, ad appellationis beneficiū conuolarunt. Et infra.

Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati sexus compatiētes eorum, in abbatiſſam excommunicationis, & in clerum & in populum lotren. interdicti sententias protulerunt.

Sanè quum iam nuncij lotren. ecclesiæ, prædicta, & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis apostolicum ostēderunt, per quod ecclesiā lotren. constabat ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere.

Nos autem eosdem nuncios per appellationem prædictam diutius detinentes, quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret aduersam, priuilegium apostolicæ sedis lotren. ecclesiæ concessum duximus

innouandum, ita tamen, vt per innouationem ipsius eidem ecclesiæ non plus iuris accrescat, quàm per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit: cum per hoc
non nouum ei concedere, sed
antiquum ius conseruare velimus.

(:.)

CONSTITUTIONVM DECRETALIVM
Libri Quinti & Vltimi Finis.

Scbiech

